

บทความวิจัย (ม.ค. – มิ.ย. 2563)

การพัฒนาภาพลักษณ์เชิงการตระหนักรู้และภาพลักษณ์เชิงความรู้สึกของนักท่องเที่ยวที่บ่งชี้ภาพลักษณ์
ของแหล่งท่องเที่ยวยามค่ำคืน กรณีศึกษา เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี

ณัชชารีย์ ธนาเลิศสุนนท์, การจัดการมหาบัณฑิต สาขาการจัดการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ
มหาวิทยาลัยบูรพา E-mail: Natcharee.ej@gmail.com
ดร.ธินิกันต์ สังข์สุวรรณ, คณะการจัดการและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยบูรพา
วรรณภา อุดมผล, คณะการจัดการและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยบูรพา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาภาพลักษณ์เชิงการตระหนักรู้และภาพลักษณ์เชิงความรู้สึกของนักท่องเที่ยวที่บ่งชี้ภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวยามค่ำคืน : กรณีศึกษาเมืองพัทยาจังหวัดชลบุรี วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาพัฒนาเชิงการตระหนักรู้และเชิงความรู้สึกของนักท่องเที่ยวที่บ่งชี้ภาพลักษณ์ของสถานบันเทิงบนถนนคนเดินเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี นักวิจัยได้ทำการสำรวจประชากรที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติจำนวน 400 คน ผู้ตอบแบบสอบถามคือนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวยังถนนคนเดินพัทยาในช่วงเวลาวันที่ 1 กุมภาพันธ์ - 28 พฤษภาคม 2562 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนาผ่านโปรแกรม SPSS โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันผ่านโปรแกรม SPSS for AMOS ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีการรับรู้ภาพลักษณ์ของสถานบันเทิงที่ถนนคนเดินพัทยาผ่านการยืนยันหาความตรงเชิงโครงสร้างทั้ง 7 ปัจจัย ได้แก่ 1) บรรยากาศปลายทาง 2) สิ่งแวดล้อมปลายทาง 3) การเข้าถึงและทำเลที่ตั้ง 4) กิจกรรม 5) การบริการ 6) สิ่งอำนวยความสะดวก 7) คุณค่า และเกิดภาพลักษณ์เชิงความรู้สึกได้แก่ 1) ความอัศจรรย์ 2) ความผ่อนคลาย จะเห็นได้ชัดเจนว่าค่าการตระหนักรู้และความรู้สึกต่อสถานที่ท่องเที่ยวเป็นไปในทางบวกด้วยกัน แสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีความพึงพอใจต่อภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวยามค่ำคืนของเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี

คำสำคัญ: ภาพลักษณ์, นักท่องเที่ยว, แหล่งท่องเที่ยวยามค่ำคืน

Received: June 14, 2019, Revised July 20, 2019, Accepted July 25, 2019

The development tourist's cognitive – affective indicators of destination image of entertainment places; a case study of Pattaya Chonburi Province

Natcharee Thanaloedwasunon, Master of Management Program in International Tourism Management,
Burapha University, E-mail: Natcharee.ej@gmail.com

Dr. Tinikan Sungsuwan, Faculty of Management and Tourism, Burapha University

Wannapa U-dompon, Faculty of Management and Tourism, Burapha University

Abstract

The purpose of this research focuses to development tourist's cognitive-affective indicator of destination image of entertainment places, a case study of Pattaya city, Chonburi, Thailand. And research objective to seek and encounter the development cognitive and effective indicators of tourist's destination images of entertainment places of Walking Street at Pattaya city in Chonburi province. The researchers surveyed the population of 400 respondents. The respondents were foreign tourists traveling to Pattaya Walking Street during 1 - 28 February 2019. Descriptive through the SPSS program with statistical significance at the level of 0.05 and confirmatory factor analysis through the SPSS for AMOS program. The research found that foreigner are aware of cognitive image of entertainment at Pattaya Walking Street through confirmation of the structural validity of the 7 factors, including 1) the destination atmosphere 2) the destination environment 3) access and location 4) activities 5) Service 6) Facilities 7) Price and Value. And affective image is 1) astonishing 2) eased. It is obvious that the awareness and feelings towards the tourist destination are positive. Shows that foreigner are satisfied with the image of Pattaya's nightlife Chonburi province

Keywords: Image destination, Tourists, Entertainment place

คำขอบคุณ: งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการจัดการมหาบัณฑิต สาขาการจัดการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยบูรพา

Introduction

The tourism industry is considered an important industry that has been creating jobs and providing income for the people in money form for a long time. Thailand has been promoting tourism for over 60 years under the name of the Tourism Authority of Thailand (TAT). In the past several years, there have been many issues here in Thailand, such as the political conflict in the country, natural disasters and environmental changes that affect the confidence and image of Thailand.

Pattaya City began to grow rapidly after the United States soldiers came to rest during the battle and returned to the west. Therefore making it a city that people consider to be well known, it began to have elements in various aspects of the city plan causing the use of more dense areas as this can be seen from the distribution of residential buildings from Pattaya 1st Road (Pattaya Beach Road) until South Pattaya. The South area is considered to be the largest source of nightlife entertainment in Pattaya. The famous nightlife that attracts many foreigners choose to come to Pattaya is "Walking Street". Internationally known for its nightlife, Pattaya offers numerous of choices for entertainment and fun which concentrates in South Pattaya and Central Pattaya. Meanwhile, North Pattaya is quieter but there are enough pubs and bars to choose from. Most of the pubs, bars, beer bars, discotheques, transsexual cabarets, karaoke bars, a go-go bars, as well as restaurants line up along Pattaya Beach Road and along the connecting lanes off the main street. Walking Street is the most populated with these venues.

This study demonstrates the potential of a good image of Pattaya entertainment places. It was conducted to study the perceptions and feelings of foreign tourists on the Pattaya nightlife matter. This means that tourism is intended for recreation and leisure purposes. It is not related to entertainment places or promoting travel in bad location. The data from the physical and tourism survey were compared with the theory of image perception. To illustrate the possibilities and propose ways to improve the image of the nightlife to be more clear. In addition, this is to refute the negative stereotypes towards the city from the past and in order to build awareness to the tourists about the nightlife rightfulness.

Research question

What are the cognitive-effective indicators of the destination images of entertainment places of Walking Street at Pattaya city, Chonburi?

Research objective

1. To seek and encounter the development cognitive-effective indicators of tourist's destination images of entertainment places of Walking Street at Pattaya city in Chonburi province.

The scope of the research

1. Population scope: Foreigners travelling to Pattaya Walking Street.
2. Place: Around the mains of Pattaya Walking Street, Chonburi

3. Time scope: From May 1, 2018 - Mar 31, 2018.
4. Source of data: Primary data, collected through questionnaires, and secondary data.

Literature review

Baloglu&McCleary (1999) described the measurement. Cognitive Image, Affective Image, and over/global Image following;

1) Perceptual / Cognitive Image is a perception of vision or hearing from the media including the perception that they have seen or experienced tourism in various destinations. Beliefs or knowledge about tourism destinations, such as the distinction of tourist destinations, cultural traditions in each area, etc. Beliefs and knowledge about. Travel sources derived from media sources are one factor in attracting or encouraging tourists, especially new tourist has never experienced the tourist before. When considering the elements of the image of tourism, it is found that the cognitive component is related to personal feeling toward one thing (Baloglu and McCleary 1999: 228). Happened before Sensory Elements the influence on the sensory component was subsequently in assessing the value of something, people will apply their knowledge to the decision (Russel and Pratt 1980: 41).

2) Affective Image is the image derived from a sense of being evaluated after the visitor has been informed of tourist attractions or travel information of various countries. Whether it is seeing or hearing it makes a tourist feel it is a good or bad location. Sensory factors are also based on emotional experience. The positive feelings (happy) and negative feelings (anger) can be caused by experiences related to the characteristics of tourism products and services. (Derbaix and Pham. 1991 : 224 ; Beerli and Martin. 2004 b : 228) In a manner which is about feelings or emotions may be subject to change according to conditions or circumstances. The individual characteristics of the individual cannot be imitated or transmitted to each other, as well as the direction of the two expressions of the opposite. Over the past decade, many scholars have focused on the study of perceptual components, while the study of sensory components has recently gained popularity among travel researchers. Research of Russell (1980). The study of the circumflex model of effect, focuses on determining how traits and emotions are structurally similar. The circumflex model allows a broader view of personality and of the interpersonal relationships integral to understanding a scale that measures the effective quality attributed to close and remote places or environment. Affective quality or image has been conceptualized as two-dimensional bipolar space related to pleasantness and arousal.

Documents related to entertainment

There are a variety of activities for guests to visit such as Café, Discotheque, Pub Lounge, Massage Parlor, and Karaoke, a place for dancing such as Ramwong, or Ronggeng and a place for food, liquor or tea. The risk to the safety of tourists, as organized crime, the source of prostitution etc.

Therefore, Entertainment Act B.E. 2509 came into force for peace. The reason for the promulgation of this Act is for entertainment operators to be controlled under the entertainment Act. There are some types of services which may be affected by public order or morals and to arrange for entertainment in the service

is not appropriate. As a result, the tourist attraction of the country has deteriorated. The Content Entertainment Act B.E. 2509 has provisions prescribed under these 3 following sections:

“Entertainment place” means a place established for providing service with a purpose of commercial benefit as follows:

(1) A place for dancing, ramwong, or ronggeng as its regular business with or without a service partner;(2) A place where food, liquor, tea or any other beverage is sold and serviced with a concubine for looking after a customer;(3) A place for bathing, massaging, and steaming with a service provider to the customer.

Research methodology

Research design: Comparative study of Thai tourists and foreigner tourist’s satisfaction toward to gastronomy tourism in Thailand a case study of Pattaya, Chonburi. A quantitative research, which uses a questionnaire as a tool to collect information.

Population and sampling design: Collect data by convenience sampling from foreigners who were at the time, visiting Pattaya Walking Street, to determine the sample size of the population in this research.

Regarding the sample size, the researcher used W.G. Cochran formula to determine the unknown population size. The level of confidence is 95% and the error rate is 5%.As a result, there are 400 respondents as the sample size of this study.

Research instrument

As a quantitative method, in this study the variables that will be used among others are as follows; (1) Cognitive and Affective factor as independent variable (2) Destination image as dependent variable (3) Create a questionnaire by collecting variables from the selection of research related to the image. In which the questionnaire has the appearance of closed-ended questions. The questionnaires would be consisting of questions with answers to select from multiple answers. Open-ended questions are left blank for the tourists to fill in the data and questions that show the level of intensity, which the questionnaire for this research study consists of 3 parts as follows:

Part 1 Personal data and information source, Part 2 Cognitive image, Part 3 Affective image
Statistical analysis: Data collection was conducted through questionnaires. The sample group was 400 samples from the foreigners of Pattaya City, Thailand. Calculate basic statistics by finding frequencies, percentages, mean values and standard deviations. The reliability of the questionnaire used by Cronbach’s Alpha Coefficient (α – Coefficient). Quantitative data analysis was done by using factor analysis which includes confirmatory factor analysis (CFA) statistical models.

Research result

Descriptive statistics: General Information source The most foreigners are male, largest aged group between 20-29 years old, the most region country are Asia, the largest group education are post

graduate degree, the largest group occupation are entrepreneur/business owner, more than half of the tourist status is single, and the mostly income are 801-1,100 USD. (24,030-33,000baht).

The number of foreigners have been to entertainment places at Pattaya city, Thailand up to 98%, ever had the experience to visited at Pattaya Walking Street for two times, the most of tourist came with friends and go to Pattaya Walking Street by walking and has expenditure per night not less than 1,000 baht. And direct source of information about Pattaya Walking Street is mostly from friend, Advertisement-oriented information of the tourist is mostly achieved through the internet.

Part 2: Cognitive image

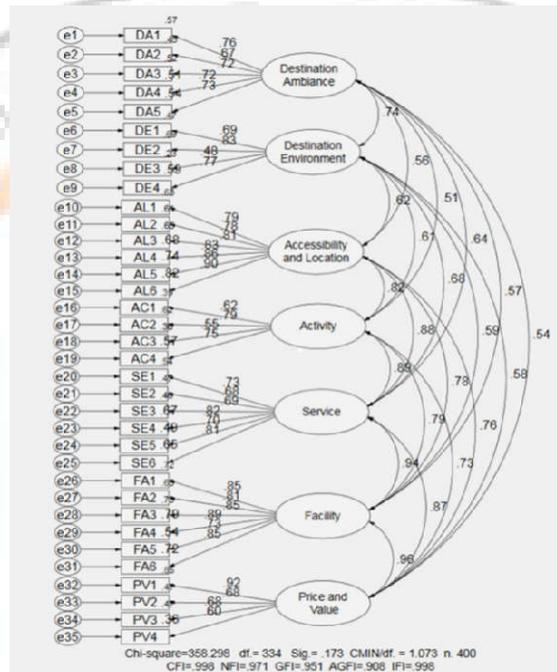

Figure 1 CFA cognitive factor

From confirmatory factor analysis figure above show framework of Theory have 7 latent variables including Destination Ambiance, Destination Environment, Accessibility and Location, Activity, Service, Facility Price and Value. The result of multi factor confirmatory analysis the model of the development of tourist's cognitive-effective indicator of destination image entertainment places; a case study of Pattaya city, Chonburi. the result found standardized factor loading ranged from 0.48 – 0.92 more than 0.40 by high factor loading is “Walking street is a famous to visit” and squared multiple correlations (R²) ranged from 23.10% - 85.10% the resulting measure is the acceptable values and strongly suggest that each set of items represents a single underlying construct and provides evidence for discriminate validity. By Chi – Square = 358.298, df = 334.00, Sig. = 0.173 > 0.05, CMIN/df. = 1.073 < 5.0 Furthermore, the results of the Confirmatory factor analysis (CFA) analysis the model of the indicator development of tourist's cognitive-effective of destination image entertainment places; a case study of Pattaya city, Chonburi. Are demonstrated relatively a reasonable fit of the seven index of model to the data on the basis of a number of fit statistics including CFI = 0.998 > 0.90, GFI = 0.951 > 0.90, AGFI = 0.908 > 0.90, RMSEA = 0.014 < 0.05, RMR = 0.021 < 0.05, NFI = 0.971 > 0.90, IFI = 0.998 > 0.90

Table 1 Mean and standard deviation overall perceptual and cognitive destination image

(n = 400)

Perceptual and cognitive destination image	\bar{X}	SD	Interpret
Destination Ambiance	3.67	0.66	Agree
Destination Environment	3.73	0.68	Agree
Accessibility and Location	4.27	0.62	Strongly agree
Activity	4.26	0.66	Strongly agree
Service	4.22	0.60	Strongly agree
Facility	4.30	0.60	Strongly agree
Price and Value	4.31	0.60	Strongly agree

The data revealed of table show the standard deviations are all less than 1.5 (30% of mean); therefore, the data is not widely dispersed from the mean. Overall result found perceptual and cognitive destination image in agree level mean 4.11 Standard Deviation 0.52, The result show all items in agree level a higher degree the first are “Price and Value” (mean of 4.31), the second are “Facility” (mean of 4.30), the third are “Accessibility and Location” (mean of 4.27), the fourth are “Activity” (mean of 4.26), the fifth are “Service” (mean of 4.22), the sixth are “Destination Environment” (mean of 3.73) and less are “Destination Ambiance” (mean of 3.467), respectively.

Part 3 Affective image

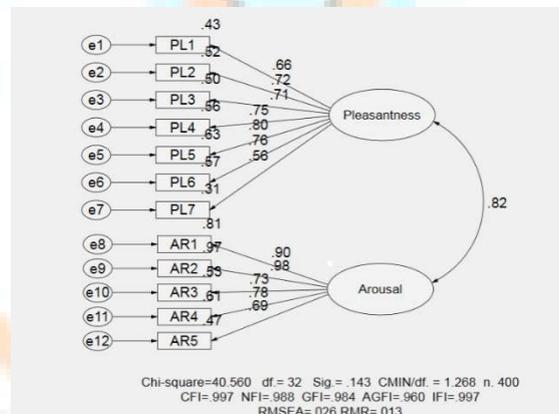

Figure 2 CFA affective factor

From confirmatory factor analysis figure above show framework of Theory have of 12 variable under 2 cognitive factors. The result found standardized factor loading ranged from 0.56 – 0.98 more than 0.40 by high factor loading is “Entertainment places of Pattaya Walking Street is eased/alarmed” and squared multiple correlations (R²) ranged from 43 - 97% the resulting measure is the acceptable values and strongly suggest that each set of items represents a single underlying construct and provides evidence for discriminate validity. By Chi – Square = 40.560, df = 33, Sig. = 0.143 > 0.05, CMIN/df. = 1.268 < 5.0, and a reasonable fit of the seven index of model to the data on the basis of a number of fit statistics including CFI = 0.997 > 0.90, GFI = 0.984 > 0.90, AGFI = 0.960 > 0.90, RMSEA = 0.026 < 0.05, RMR = 0.013 < 0.05, NFI = 0.988 > 0.90, IFI = 0.997 > 0.90

Table2 Mean and standard deviation overall affective destination image (n = 400)

Affectivedestination image	\bar{X}	SD	Interpret
Pleasantness	4.09	0.33	Agree
Arousal	3.61	0.23	Agree

The data revealed of table show the respondents opinion toward overall affective image, the standard deviations are all less than 1.5 (30% of mean); therefore, the data is not widely dispersed from the mean. Overall result found affective image in agree level mean 3.89 Standard Deviation 0.22, The result show all items in agree level the first are “Pleasantness” (mean of 4.09), the second are “Arousal” (mean of 3.61)

Research result

This shows that foreign tourists visiting Pattaya Walking Street were mostly teenagers, single men. Most professions were business owners and the largest group were Chinese tourist's. In accordance with the statistics of the number of tourists traveling in the country, the number one is Chinese people, 10,535,955 people per year. (Source: Ministry of tourism and sport, 2018, web site) and most have come to Pattaya Walking Street more than once and walking with friends, by receiving the information of Pattaya Walking Street from a source of information that is not for commercial purposes from a friend, and the cost of tourism was not more than 1000 baht per night.

Overall perceptual and cognitive destination image of 400 foreigners, results found that the level of the confirmatory factor analysis model was higher

- 1) Price and value factor is “Nightlife at Walking Street is worth every US. paid”
- 2) Accessibility and location is “Traffic of roads is well organized and flow”
- 3) The facility is “Walking Street has accommodation nearby”
- 4) Destination environment is “Local people are friendly and hospitable”
- 5) Service is “There are has authorities ability to provide information”
- 6) Activity is “Walking street has a variety of offerings”
- 7) Destination Ambiance is “Walking street has a pleasant landscape”

Affective indicators of destination image in which effective image refers to what a person feels about destination, the researcher first concluded 2 items in pleasantness factor were “Entertainment places in Pattaya Walking Street is astonishing/gloomy”, and arousal factor was “Entertainment places of Pattaya Walking Street is eased/alarmed” Each factor had conceptualized as two-dimensional bipolar space that can be defined by eight variables falling in a circumflex model by Russel (1980).

Discussions

Cognitive image

Destination ambience factor : This shows that Pattaya Walking Street has a good landscape Suitable for leisure travel and the surrounding environment remains Thai Both food culture, ‘Wai’ culture that is still visible.

Destination Environment factor : This shows that respondents have a positive attitude toward the local people in the area and feel safe to travel to Pattaya Walking Street.

Accessibility and Location factor: This shows that Pattaya has access to tourist attractions thoroughly and offers services from various types of transportation, including motorcycle, minibus, taxi, car rental. The pedestrians were allowed easier access to Pattaya Walking Street both by making a one-way road and the fact that there were traffic officers who facilitate the management of a large number of buses entering the pedestrian street.

Activity factor: This show that most respondents have opinions that throughout Pattaya Walking Street are many activities available such as Thai boxing show, live music, clothes store and products consistent with the variety of entertainment.

Service factor: These show that tourists are happy with the staff. (Tourist police) who are ready to provide services and help foreign tourists and Walking Street Pattaya provides comprehensive and convenient financial services in the surrounding area such as ATM machines, money exchange booths and bank services. Venues that are available within walking street are restaurants, nightclubs, etc.

Facility factor : This show that restaurants and entertainment venues in Walking Street Pattaya have good hygiene facilities. There are also rooms that are ready to service around the tourist attractions in an adequate amount and comfortable to stay at all times.

Price and Value factor: This show that respondents are satisfied with the price paid in exchange for services and entertainment received and that the reputation has a direct impact on the tourism image that helps attract tourists to come and experience the nightlife at Pattaya Walking Street.

Affective image

Pleasantness factor: Show indicates that the physical characteristics of the walking street create excitement for tourists and have a unique identity of the nightlife image.

Arousal factor: Show responding to the stimulus occurred at an attraction that traveling entertainment places at Walking Street relaxed and comfortable. Whether it is the atmosphere, the light, the entertainment activities, the show and the facilities within Walking Street effect of emotions in this area clearly to show the image of nightlife.

The findings can be concluded as follows:

- 1) Confirmed that destination image is a hierarchical structure within the cognitive and affective components within the hypotheses testing the hierarchical structure of destination image, the effect of cognitive destination image on affective destination image is obtained.
- 2) Tourist have a positive assessment and decision on the mental or intellectual knowledge about the destination's characteristics based on the composition of the destination, resulting in positive emotions about the destination as well.

Recommendations for research

1. Promoting the target market for tourists from the original popular traveling to Pattaya as a group tour with a foreign individual tourism (FIT), especially Indian and Chinese people who have high

potential to spend and have a passion for marine activities and shopping, which is in line with the geographical characteristics of Pattaya which has a complete tourist attraction.

2. Promoting tourism activities that indicate a way of life hospitality through acting such as Thai cultural performances at the event "Songkran Day". Held at Pattaya Walking Street which has provided a place to be a space for the continuation of Thai culture and traditions. The activities were held between 13 - 19 April every year.

3. Promoting model LGBT Tourism Creative teenage tourists in groups and working groups, with ages between 20-39 years of age. As Pattaya has featured the performances of the cabaret's lady boys, such as organizing a parade or celebration of homosexuality in the street to create a pulse. Keio is one of the tourist destinations such as homosexuality clear "Sonoma County Pride Parade and Celebrations 2018 in Santa Rosa, California"

4. Thailand has much nightlife Walking Streets such as Khao San Walking Street, Chiang Mai Walking Street or famous nightlife attractions in addition to Pattaya, more studies in other areas as mentioned above that can create a brand image destination like Pattaya and cause the development of tourist destinations in various areas for tourists to be impressed and as an option to decide to travel and revisit again.

References

- Baloglu, S. & McCleary, K.W. 1999b US international pleasure "travelers" images of four Mediterranean destinations: a comparison of visitors and nonvisitors, *Journal of Travel Research*, 38 (2), 114-129.
- Beerli, A., & Martin, J. D. (2004). Factors influencing destination image.
- Bosque, I. R. D., & Martin, H. S. (2008). Tourism Satisfaction: A Cognitive-Affective Model. *Annals of Tourism Research*
- Department of Tourism, Ministry of Tourism and Sports, (2018), Website Entertainment place act, B.E. 2509
- Hair, J. F. J., Anderson, R. E., Tatham, R. L., Black, W. C., 2006. *Multivariate Data Analysis* (Sixth ed.), Upper Saddle River, New Jersey, Prentice Hall.

บทความวิจัย (ม.ค. – มิ.ย. 2563)

คุณค่าของระบำลีลาสายสังคโลกที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรม

อโนทัย สัมอ่ำ สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ คณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
โฆสิต แพงสร้อย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
สุชาติ สุขนา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับการแสดงระบำลีลาสายสังคโลก และศึกษาคุณค่าของระบำลีลาสายสังคโลกที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรม โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพจากความยาวนานทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีชีวิตของผู้คน จนเกิดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติที่มีเอกลักษณ์แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองมาอย่างช้านาน จากอาชีพหนึ่งที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษสู่กระบวนการสร้างสรรค์ทางด้านนาฏยศิลป์ สามารถบ่งบอกให้เห็นถึงความงดงามจากศิลปะที่ผ่านจากการร่ายรำให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมที่เกิดจากภูมิปัญญาไทยสะท้อนให้เห็นความงามที่เกิดจากลวดลายสังคโลก ให้ทรงคุณค่าต่อสังคมและวัฒนธรรม เพื่อเป็นการสืบทอด ส่งเสริม อันเป็นมรดกของชาติสืบไป

คำสำคัญ: คุณค่า, ระบำลีลาสายสังคโลก, สังคม, วัฒนธรรม

Received: July 7 2019, Revised July 20 2019, Accepted July 25, 2019

The value of the RabumLeela Lai Sangkalok dance in social and cultural styles

Anothai Somaum, Faculty of Cultural science, Maharakham University

Kosit Phaengsoi, Faculty of Cultural science, Maharakham University

Suchat Sukna, Faculty of Cultural science, Maharakham University

Abstract

The purpose of this research focuses to development tourist's cognitive-affective indicator of destination image of entertainment places, a case study of Pattaya city, Chonburi, Thailand. And research objective to seek and encounter the development cognitive and effective indicators of tourist's destination images of entertainment places of Walking Street at Pattaya city in Chonburi province. The researchers surveyed the population of 400 respondents. The respondents were foreign tourists traveling to Pattaya Walking Street during 1 - 28 February 2019. Descriptive through the SPSS program with statistical significance at the level of 0.05 and confirmatory factor analysis through the SPSS for AMOS program. The research found that foreigner are aware of cognitive image of entertainment at Pattaya Walking Street through confirmation of the structural validity of the 7 factors, including 1) the destination atmosphere 2) the destination environment 3) access and location 4) activities 5) Service 6) Facilities 7) Price and Value. And affective image is 1) astonishing 2) eased. It is obvious that the awareness and feelings towards the tourist destination are positive. Shows that foreigner are satisfied with the image of Pattaya's nightlife Chonburi province

Keywords: Values, Rabumleelaisangkalok, Society, Culture

คำขอขอบคุณ: งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ คณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

บทนำ

จังหวัดสุโขทัย เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีความยาวนานทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีชีวิตของผู้คน จนเกิดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติที่มีเอกลักษณ์แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองมาอย่างช้านาน จากการดำรงชีวิตของคนสุโขทัยจนเกิดเป็นอาชีพหนึ่ง ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่ได้รับมาจากบรรพบุรุษ หรือถ่ายทอดให้แก่อนุชนรุ่นหลังจนเป็นวิถีของเศรษฐกิจ และสังคมที่มนุษย์สร้างขึ้นจากวัฒนธรรมที่มีความสัมพันธ์กัน เดิมเป็นที่ตั้งอาณาจักรแรกของชนชาติไทยเมื่อ 700 ปีที่แล้ว คำว่า รอยอดีตแห่งความรุ่งเรืองเห็นได้จากอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยและศรีสัชนาลัย ซึ่งเป็นที่รู้จักของชาวไทยและต่างประเทศสมัยนั้นชาวสุโขทัยทำเกษตรกรรมเป็นหลัก อาศัยน้ำที่มีอยู่บริบูรณ์ทำนา ทำสวน ทำไร่มีการสร้างเขื่อนเก็บกักน้ำไว้ใช้หน้าแล้งสุโขทัยเป็นศูนย์กลางการค้าและการผลิตเครื่องถ้วยชามที่เรียกว่า “สังคโลก” ส่งขายยังต่างประเทศ เช่น มาเลเซีย อินโดนีเซีย และบอร์เนียวนอกจากนั้นยังเป็นศูนย์การค้าสินค้าจากจีน เช่น ถ้วยชามและผ้าไหมเพื่อขายในประเทศและส่งต่อต่างประเทศด้วยหลักฐานที่สะท้อนให้เห็นความเจริญรุ่งเรืองคั่งทางเศรษฐกิจของสุโขทัย ได้แก่สมบัติทางวัฒนธรรมที่ได้รับการบูรณะขึ้นเป็นอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยและมรดกโลกในปัจจุบันเครื่องถ้วยสังคโลก เป็นเครื่องปั้นดินเผาที่ผลิตขึ้นในเขตจังหวัดสุโขทัยปัจจุบัน เมื่อระหว่างประมาณ พ.ศ.1655-1800 โดยมีเตาเผาอยู่ในอำเภอเมืองสุโขทัยและที่อำเภอศรีสัชนาลัย เตาเผาเครื่องถ้วยสังคโลกนี้ชาวบ้านเรียกว่า เตาทูเรียง สำหรับเครื่องถ้วยสังคโลกนับเป็นเครื่องถ้วยท้องถิ่นของไทยอีกประเภทหนึ่งที่ได้รับอิทธิพลมาจากเครื่องถ้วยจีน จากลักษณะรูปแบบและลวดลายที่คล้ายกับเครื่องถ้วยเซลาดอนที่เตา หลงฉวน มณฑลเจ้อเจียงลักษณะรูปแบบของเตาแบบเตาทุบที่สุโขทัยยังมีลักษณะคล้ายเตาทุบของจีนแต่เครื่องถ้วยสังคโลกสุโขทัยก็มีวิวัฒนาการของรูปแบบที่แตกต่างไปจากเครื่องถ้วยจีนเพื่อรองรับการใช้งานในชีวิตประจำวันของผู้คนในท้องถิ่นและทำเป็นเครื่องตกแต่งสถาปัตยกรรมในพุทธศาสนาเครื่องสังคโลกสมัยสุโขทัยมีลวดลายเฉพาะตัว ซึ่งลวดลายที่พบมากในถ้วยชามก็คือ กงจักร ปลา ดอกไม้ โดยเฉพาะลายปลาเป็นแบบเฉพาะของชาวสุโขทัย อาจเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งของเมืองสุโขทัยก็ได้ว่า ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว เครื่องสังคโลกสุโขทัยเป็นศิลปะที่เต็มไปด้วยความยิ่งใหญ่ เป็นความงามที่ขึ้นอยู่กับความวิจิตรบรรจง สีที่เด่น และถือว่างดงามมากของเครื่องเคลือบสุโขทัยก็คือ สีเขียวไข่กา หรือที่เรียกว่า เซลาดอน ลวดลายจะเขียนด้วยสีดำ หรือสีที่มีน้ำหนักค่อนข้างแก่ สีเดียวกับภาชนะ คุณสมบัติเช่นนี้ย่อมจะมีอยู่ในเครื่องสังคโลกชั้นฝีมือโดยเฉพาะเท่านั้น สังคโลกสมัยสุโขทัยเป็นผลงานที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมส่วนหนึ่ง เพราะแสดงให้เห็นความคิดอ่าน ความพากเพียรพยายาม ความฉลาดในการใช้วัสดุ และวิธีการที่เหมาะสม ตลอดจนสิ่งที่แสดงรสนิยมตกทอด และความผูกพันกับขนบธรรมเนียมประเพณีอันเป็นความคิดความเชื่อของคนแต่ละท้องถิ่น แต่ละยุคแต่ละสมัยผลงานเหล่านี้มีความสอดคล้องผูกพันกับชีวิตของชาวบ้านมาเป็นเวลาช้านาน จนเป็นที่แสดงเอกลักษณ์ของท้องถิ่นได้ ผ่านการผลิตด้วยมือ โดยใช้แรงงานเป็นปัจจัยในการผลิต ประกอบกับฝีมือที่ประณีต และความชำนาญที่สืบทอดกันมาหลายชั่วคน เพื่อให้ได้เครื่องสังคโลกที่มีคุณค่า มีประโยชน์ต่อการใช้สอยตลอดจนมีความงดงามที่สะท้อนให้เห็นความเป็นสุโขทัย เครื่องสังคโลกสมัยสุโขทัยถือว่าเป็นของชั้นสูงมีค่ายิ่ง แม้ในปัจจุบันก็ยังเป็นที่รู้จักกันไปทั่วโลก ตลอดจนได้รับการฟื้นฟูส่งเสริมให้แพร่หลายและรุ่งเรืองไปอีก แต่เราเป็นคนไทยก็ควรจะได้มีการอนุรักษ์เข้าไปให้ชนรุ่นหลังได้ชื่นชม อย่างน้อยก็แสดงให้เห็นประจักษ์ชัดถึงความเฉลียวฉลาด ความยิ่งใหญ่ของบรรพบุรุษ เครื่องสังคโลกบ่งชัดถึงดินแดนนี้ไว้ว่า อย่างน้อยสุโขทัยก็เป็นดินแดนของชาวศิวิไลซ์ชนที่ยิ่งใหญ่แห่งหนึ่งที่เราควรภาคภูมิใจยิ่งนัก

จะเห็นว่าการศึกษาศิลปะและวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ควบคู่กับมนุษย์ ช่วยให้คนทุกชาติทุกภาษาสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของกลุ่มอย่างมีระเบียบแบบแผน สามารถควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่มให้อยู่ในขอบเขตประเพณีอันเป็นแบบอย่างแห่งพฤติกรรมของกลุ่มชนที่เห็นว่าเป็นสิ่งที่ดี และประพฤติปฏิบัติตามกันมาเป็นเวลานาน วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์รังสรรค์ขึ้นโดยพัฒนาจากการเรียนรู้ของคนรุ่นก่อนและถ่ายทอดสืบทอดกันมาเป็นประเพณี การสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในสังคมที่ครองคลุมถึงความคิด ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะ วรรณคดี ดนตรี ศีลธรรม ภาษา กฎหมาย อันเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นแล้วมีการถ่ายทอดให้กับคนรุ่นต่อๆมา ด้วยกระบวนการเรียนรู้ต่อเนื่องยาวนานมา

จากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง จึงเห็นได้ว่าวัฒนธรรมเป็นองค์รวมที่บูรณาการทุกสิ่งทุกอย่างที่ได้มาจากการเรียนรู้ของสมาชิกในสังคมที่จะรับเอาวัฒนธรรมของสิ่งเหล่านั้นมาเป็นมรดกทางสังคม และอาจมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เป็นมรดกแก่คนรุ่นต่อไป สิ่งที่สำคัญยิ่งอยู่ที่การรักษาคุณค่าของวัฒนธรรมที่ดีเหล่านั้นไว้จำเป็นต้องใช้กระบวนการเรียนรู้เนื้อหา มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมซึ่งจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการที่จะให้ผู้เรียนได้เข้าใจในคุณค่าที่แท้จริงของวัฒนธรรมมีทักษะทัศนคติ และพฤติกรรมที่ดีงาม สามารถสร้างสรรค์และเลือกสรรนำเอาวัฒนธรรมที่ดีงามไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม การจัดการศึกษาที่ดีย่อมมีส่วนสำคัญทำให้ผู้เรียนได้เข้าใจถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม ผู้เรียนจะเข้าใจธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม สภาพสิ่งแวดล้อมสามารถคิดจินตนาการ วิเคราะห์สถานการณ์รอบด้านและหาทางแก้ไขได้อย่างถูกต้อง รู้จักเลือกรับและพร้อมเผชิญกับสภาพการเปลี่ยนแปลงการไหลบ่าทางวัฒนธรรมต่างชาติได้ ดังนั้น การศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของท้องถิ่นที่เน้นตระหนักการแสดงออกของกลุ่มคนในการที่จะสะท้อนทัศนคติของกลุ่มคนโดยรวมวิเคราะห์ผลกระทบของปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคมรวมทั้งพัฒนาการทางวัฒนธรรม (สมชาย ฟ้าอนราตี, 2556 : 1) วัฒนธรรม โดยทั่วไปหมายถึง รูปแบบของกิจกรรมมนุษย์และโครงสร้างเชิงสัญลักษณ์ที่ทำให้กิจกรรมนั้นเด่นชัดและมีความสำคัญ วิธีการดำเนินชีวิต ซึ่งเป็นพฤติกรรม และสิ่งที่คนในหมู่ผลิตสร้างขึ้นด้วยการเรียนรู้จากกันและกันและร่วมใ้ช้อยู่ในหมู่พวกของตน ซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามยุคสมัยและความเหมาะสมวัฒนธรรมส่วนหนึ่งสามารถแสดงออกผ่านเอกลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของไทยนั้น ยังรวมไปถึงศิลปะการแสดงนาฏศิลป์และดนตรีไทย วัฒนธรรมเหล่านี้สามารถบ่งชี้ให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชาติบ้านเมืองที่บรรพบุรุษได้บอกเล่าถึงการดำรงชีวิต สังคม วัฒนธรรมที่เจริญรุ่งเรืองและเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยออกมาในรูปแบบต่างๆ พร้อมทั้งสืบทอดให้ชนรุ่นหลังได้เห็นถึงความสำคัญของวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงาม การมีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเป็นชาติ เป็นดังจุดหลอมรวมให้คนในชาติมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และยังสามารถนำมาพัฒนาให้เกิดประโยชน์ทางสังคม การเมือง และทางเศรษฐกิจได้ทั้งยังได้นำคุณค่าของสังคมโลกออกมาเสนอเป็นผลงานในรูปแบบของการแสดง ซึ่งนำไปสู่การประดิษฐ์วัฒนธรรมด้านนาฏศิลป์ให้ทรงคุณค่าและดำรงอยู่คู่กับชุมชนโดยมิให้สูญหายไปกับกระแสวัฒนธรรมและสังคมยุคใหม่ เพื่อเป็นการอนุรักษ์ สืบทอด ให้การแสดงระบำลีลาสายสังคโลกนั้นคงอยู่ไม่เลือนหาย และมีการรวบรวมไว้เป็นองค์ความรู้ในการศึกษาค้นคว้าในด้านกระบวนการทำรำ พร้อมองค์ความรู้ในด้านต่างๆ ทั้งยังช่วยส่งเสริมคุณค่าทางวัฒนธรรมอันเป็นมรดกของชาติสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับการแสดงระบำลีลาสายสังคโลก
2. เพื่อศึกษาคุณค่าของระบำลีลาสายสังคโลกที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรม

ขอบเขตของการวิจัย

การเลือกพื้นที่วิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ศึกษาในจังหวัดสุโขทัยประกอบด้วยตำบลเมืองเก่าจังหวัดสุโขทัย อำเภอศรีสำโรง อำเภอศรีสัชนาลัย และวิทยาลัยนาฏศิลป์สุโขทัย ผู้วิจัยได้คัดเลือกประชากรและกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยที่เป็นแหล่งที่มีประวัติความเป็นมา เป็นแหล่งที่มีประวัติศาสตร์ที่เป็นเอกลักษณ์ และมีการแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ มีรายละเอียดดังนี้ 1) กลุ่มผู้รู้ (Key Informants) เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักและสำคัญเกี่ยวกับประวัติ ความเป็นมา สภาพปัจจุบัน ตลอดจนรูปแบบการประดิษฐ์วัฒนธรรมด้านนาฏศิลป์ ระบำลีลาสายสังคโลกดังนี้ ภาครรัฐ ได้แก่กลุ่มบุคลากรด้านการสอนนาฏศิลป์และดนตรีของวิทยาลัยนาฏศิลป์สุโขทัย จำนวน 15 คน ประกอบด้วย (1) ครู วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ จำนวน 7 คน (2) ครู วิทยฐานะชำนาญการ จำนวน 5 คน (3) ครู จำนวน 1 คน (4) พนักงานราชการ จำนวน 2 คน กลุ่มบุคลากรและนักวิชาการทางวัฒนธรรมของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ

รวมคำแห่ง (1) ภาคชุมชน ได้แก่ผู้ผลิตเครื่องสังคโลกและประชาชนชาวบ้านด้านเครื่องสังคโลกสุโขทัย2) กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informants)ผู้ปฏิบัติ ได้แก่ นักแสดงจำนวน 16 คน นักดนตรี 12คน รวมทั้งสิ้น 28 คน 3) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป (General Informant)บุคคลทั่วไป ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่ จำนวน 8 คน และนักท่องเที่ยว จำนวน 8 คน รวมทั้งสิ้น 16 คน

วิธีการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย1) แบบสำรวจ (Survey) แบบสำรวจ ผู้วิจัยใช้แบบสำรวจเพื่อเก็บข้อมูล เพื่อนำมาเป็น องค์ความรู้เบื้องต้นในบริบทพื้นที่ศึกษาวิจัยครั้งนี้ และนำมาสร้างกรอบแนวคิดการวิจัย 2) แบบสัมภาษณ์(Interview Guide) ใช้สัมภาษณ์กลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไปผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และข้อมูลในภาคสนาม จากนั้นนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ โดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) และแบบไม่มีโครงสร้าง (Non-Structured Interview)3) แบบสังเกต (Observation) โดยเริ่มการสังเกตสภาพทั่วไปของชุมชน และสังเกต การปฏิบัติการผลิตเครื่องสังคโลกสุโขทัยประกอบด้วยแบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation)4) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยการเลือกผู้ให้ข้อมูลจากกลุ่มผู้ปฏิบัติการประดิษฐ์ด้านนาฏศิลป์ ระบายสีลาลายสังคโลก โดยตั้งกรอบแนวคิด และรูปแบบการสนทนา เพื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการประดิษฐ์วัฒนธรรมด้านนาฏศิลป์ในชุดระบายสีลาลายสังคโลก ได้แก่ แนวคิด รูปแบบ ท่ารำ ดนตรี เครื่องแต่งกาย การแปรแถว

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยนี้พบว่าประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับการแสดงระบายสีลาลายสังคโลกเกิดขึ้นจากแรงบันดาลใจจากความงดงามของสีสันท ลวดลาย และรูปทรงของเครื่องถ้วยสังคโลก ทำให้เครื่องถ้วยชนิดนี้เป็นที่นิยมกันในอดีตกว่า 700 ปีที่ผ่านมา จวบจนกระทั่งปัจจุบันเครื่องถ้วยสังคโลกกลายเป็นของสูงค่าที่นักสะสมใฝ่ฝันที่จะได้ครอบครอง แต่สิ่งสำคัญที่สุดของเครื่องถ้วยสังคโลกเป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึง “ภูมิปัญญา” ของบรรพบุรุษไทย ที่มีความเฉลียวฉลาด มีเทคนิคความเป็นช่างที่สูงส่ง มีความงดงามของจิตใจที่สื่อออกมาทางศิลปะการปั้น การเขียน สิ่งที่แฝงเร้นเหล่านี้คือความภาคภูมิใจของคนไทยทั้งหมด ที่เรามีบรรพบุรุษที่เจริญยิ่งเทียบเท่าอารยะประเทศมานานเกือบ 1,000 ปีจากสิ่งล้ำค่าที่ซ่อนอยู่ในรูปทรงของ “เครื่องถ้วยสังคโลก” นี้เอง ที่เป็นแรงบันดาลใจให้คณาจารย์ของวิทยาลัยนาฏศิลป์สุโขทัย ต้องการเผยแพร่ชื่อเสียงความล้ำค่าของ “เครื่องถ้วยสังคโลก” แก่ประชาชนทั่วไปในรูปของการแสดง จากโครงการประดิษฐ์สร้างสรรค์ระบำชุดใหม่ ที่ชื่อว่า ระบายสีลาลายสังคโลก ในปี พ.ศ.2538 โดยมีนายจตุพร รัตนวราหะ ครั้งดำรงตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลป์สุโขทัย และต่อมาในปีพ.ศ.2541 มีการจัดงานแสดงผลงานและนิทรรศการของสถานศึกษาในสังกัดกรมศิลปากรที่วิทยาลัยนาฏศิลป์นครศรีธรรมราช ดังนั้นวิทยาลัยนาฏศิลป์สุโขทัย โดยนายบุญเลิศ ทองสาลี ผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลป์สุโขทัยในขณะนั้น จึงให้มีการสานต่อการสร้างสรรค์ “ระบายสีลาลายสังคโลก” นี้ขึ้นหลังจากที่ได้แสดงเพื่อนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญทางด้านนาฏศิลป์หลายท่าน จึงมีการเปลี่ยนชื่อชุดการแสดงใหม่ โดยใช้ชื่อว่า “ระบายสีลาลายสังคโลก” ตั้งแต่นั้นมา จนถึงในปี พ.ศ.2556 โดยนายสุรพล ยงค์เจาะ ผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลป์สุโขทัย ได้มีการอนุรักษ์และเผยแพร่การแสดงชุด “สีลาลายสังคโลก” ขึ้น และได้มีการจัดเก็บองค์ความรู้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวความคิดในการสร้างสรรค์ตามองค์ประกอบของการแสดงที่สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อการอนุรักษ์สืบสานให้คงความงดงามทางสุนทรียภาพด้านนาฏศิลป์ดนตรีไว้ อย่างทรงคุณค่าและคู่ควรให้ยั่งยืนต่อไป สำหรับการศึกษาคุณค่าของระบายสีลาลายสังคโลกที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรม นับเป็นขั้นตอนหนึ่งที่สำคัญที่ผู้วิจัยจำเป็นต้องศึกษาและคำนึงถึงในกระบวนการประดิษฐ์สร้างวัฒนธรรมนาฏศิลป์จากลวดลายสังคโลกสมัยสุโขทัย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือการศึกษาถึงความสำคัญของวัฒนธรรมการสร้างสรรค โดยเฉพาอย่างยิ่งในด้านคุณค่าที่มีต่อสังคมมนุษย์ในปัจจุบันเพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจ และเล็งเห็นคุณค่าของการแสดงนั้นๆได้อย่างถูกต้องคุณค่าของระบายสีลาลายสังคโลกที่มีต่อสังคมและ

วัฒนธรรม เป็นสิ่งที่มนุษย์กำหนดค่าให้กับสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมา ดังนั้นคุณค่าจึงอาจแตกต่างกันไปตามพื้นฐานทางสังคม วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ สถิติปัญญา ของแต่ละคนแต่ละสังคมรวมทั้งบริบทด้านอื่นๆอีก และข้อเท็จจริงที่ว่าคุณค่าของระบ่ำลีลาหลายสังคมโลกที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรม สามารถเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลามีประโยชน์ต่อสังคมมนุษย์ ทั้งในปัจจุบัน และอนาคตมีหลากหลายขึ้นอยู่กับมุมมองและวัตถุประสงค์ในการนำไปใช้ แต่สำหรับงานวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาและอภิปรายผลเป็นประเด็นสำคัญในคุณค่าของระบ่ำลีลาหลายสังคมโลกที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรม โดยมีความหมายอยู่ 4 ประการหลักดังนี้ 1)คุณค่าเชิงสัญลักษณ์(symbolic value) ที่ได้จากระบ่ำลีลาหลายสังคมโลก สามารถเป็นจุดในการเชื่อมโยงไปสู่อดีตในลักษณะที่ประวัติศาสตร์ หรือผ่านทางเครื่องสังคโลก ลวดลายจากเครื่องสังคโลกออกมาให้เห็นในรูปแบบของการแสดงชุดนี้ โดยใช้ลวดลายสังคโลกเหล่านั้นสะท้อนให้เห็นถึงสัญลักษณ์ในความงามที่ปรากฏบนผืนผ้าที่ใช้ในการแต่งกาย สื่อออกมาทางท่ารำในบางที เช่น ท่าลายเรียงเส้นโค้ง ท่าโค้งศิลป์นฤมล ท่าว่ายวนหมุ่มฉฉา ท่าลีลาท่าไล้ ท่าอาโอเครื่องเถา ท่าชมชื่นหงส์เหิร ท่าดำเนินยุงทอง ท่าวาดขอบคั่นกลาง เป็นต้น นอกจากนี้สัญลักษณ์ที่เกิดขึ้นจากท่ารำ กระบวนการรำแล้วยังมีสัญลักษณ์ที่เกิดจากจากลวดลายที่ประดิษฐ์ให้เห็นในรูปแบบของเครื่องแต่งกายด้วยเช่นกัน ในแต่ละสัญลักษณ์นั้นอาจมีความหมาย หรือไม่มี ความหมายก็เป็นได้ การใช้สัญลักษณ์ล้วนแล้วแต่มีความสำคัญ และมีความจำเป็นต่อการประดิษฐ์สร้างในงานนาฏศิลป์ยิ่งนัก

2) คุณค่าเชิงวิชาการ(Informative value) จากการศึกษาค้นคว้า และประดิษฐ์สร้างระบ่ำลีลาหลายสังคมโลก เป็นการศึกษาหาความรู้จากการทำอาชีพที่ใช้ในชีวิตประจำวันจากกลุ่มผู้สร้างรายได้จากการผลิตเครื่องสังคโลกในสมัยปัจจุบัน ตลอดจนจากการศึกษาหาความรู้ต่างๆ ทางโบราณคดี จากประวัติศาสตร์ในสมัยสุโขทัย ให้ได้คุณค่าเชิงวิชาการในด้านบวก และเกิดขึ้นจากการวิจัยอย่างเป็นระบบ ผ่านกระบวนการและวิธีการศึกษาที่เหมาะสมและน่าเชื่อถือ จดกระทั่งมีการจดบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรทางวิชาการ เพื่อสร้างคุณค่าเชิงวิชาการให้เกิดขึ้นอย่างมีระบบ และสอดคล้องกับการประดิษฐ์สร้างวัฒนธรรมนาฏศิลป์ในเชิงวิชาการ3)คุณค่าเชิงสุนทรีย์หรือคุณค่าเชิงความงาม(Aesthetic value) คุณลักษณะบางอย่างของระบ่ำลีลาหลายสังคมโลกในด้านองค์ประกอบของการแสดง ซึ่งประกอบด้วย ผู้แสดง เครื่องแต่งกาย ดนตรี กระบวนการรำ โอกาสที่ใช้ในการแสดงล้วนมีคุณค่าเชิงสุนทรีย์และความงามที่ขึ้นอยู่กับพื้นฐานทางวัฒนธรรมที่นำมาประดิษฐ์สร้างอย่างมีระบบ โดยผู้รังสรรค์ระบ่ำลีลาชุดนี้อาจต้องคิดให้รอบครอบ หากพิจารณาให้ดีคุณค่าจะสะท้อนออกมาทางรูปแบบและกระบวนการรำที่ปรากฏออกมาอย่างมีความอ่อนช้อย ประณีตงดงาม ตามหลักการของกระบวนการประดิษฐ์สร้างโดยยึดรูปแบบและหลักการต่างๆ4)คุณค่าเชิงเศรษฐกิจ(Economic value) ระบ่ำลีลาหลายสังคมโลกเกิดขึ้นโดยถือเป็นส่วนหนึ่งของบริบททางวัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมของมนุษย์ในปัจจุบัน วิธีการหนึ่งที่น่าระบ่ำลีลาชุดนี้เข้าสู่ตลาดโดยคุณค่าด้านอัตถประโยชน์ ซึ่งเกิดขึ้นจากความสามารถในการตอบสนองความต้องการที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และยังสามารถแปรออกมาเป็นคุณค่าทางเศรษฐกิจได้ จากการแสดงที่ประดิษฐ์สร้างจากแนวคิดและผลิตภัณฑ์เครื่องสังคโลกที่มีอยู่จริงและมีการผลิตจริงในสังคมปัจจุบัน เพื่อสะท้อนความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนคนสุโขทัยในด้านเศรษฐกิจคุณค่าจากกอนดินผ่านจินตนาการสร้างสรรค์ทางศิลปะจนกลายมาเป็นมรดกแผ่นดินชิ้นเอกของสุโขทัย ไม่ว่าจะเป็นเครื่องใช้ เครื่องประดับ เครื่องตกแต่งบ้าน เครื่องประดับวัดวาอาราม และอื่นๆอีกมากมาย หมุนเวียนผ่านกาลเวลามาเนิ่นนานหลายศตวรรษ จวบจนกระทั่งทุกวันนี้กลับทวีคุณค่า และมูลค่าเพิ่มมากมายเหลือคณานับ นั่นก็คือตำนานการก่อเกิด และวิถีความเป็นไปของสังคโลก ซึ่งนับได้ว่าเป็นมรดกชิ้นเอกของสุโขทัย สังคโลกมีบทบาทอย่างลึกซึ้ง ต่อสังคมไทยสืบเนื่องกันมาหลายยุคหลายสมัย ที่แสดงให้เห็นถึงความผูกพันระหว่างคนไทยกับเครื่องสังคโลก สะท้อนให้เห็นฝีมือชั้นครู ฝีมือคนไทยแท้ๆ โดยมีคนจำนวนหนึ่งได้สืบทอดการทำต่อๆกันมาด้วยรู้ถึงคุณค่าของศิลปวัตถุที่ไม่ใช่ใครก็ทำได้จากสังคโลกชิ้นแรกในยุคแรกๆ มาจนถึงสังคโลกในชั้นปัจจุบัน จากตำนานจนกลายมาเป็นมรดกตกทอดถึงอนุชนรุ่นต่อมา ตลอดจนกรรมวิธีการทำที่มีการพัฒนาขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า สังคโลกเป็นประติมากรรมอันทรงคุณค่าที่ได้รับการยอมรับจากชาวไทยและชาวต่างชาติ เนื่องจากมีความงดงามอันวิจิตร แม้จะเป็นเพียงวัตถุธาตุที่เกิดจากดินก็ตาม สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาอันชาญฉลาดของช่างชาวสุโขทัยอย่างแท้จริงคุณค่าของระบ่ำลีลาหลายสังคมโลกที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรมนั้น เป็นความสำคัญของวัฒนธรรมการสร้างสรรค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านคุณค่าที่มีต่อสังคมมนุษย์

ในปัจจุบันเพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจ และเล็งเห็นคุณค่าของการแสดงนั้นๆ ได้อย่างถูกต้องนับเป็นสิ่งที่มีมนุษย์กำหนดคุณค่าให้กับสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมา ดังนั้นคุณค่าจึงอาจแตกต่างกันไปตามพื้นฐานทางสังคมวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ สติปัญญา ของแต่ละคนแต่ละสังคมรวมทั้งบริบทด้านอื่นๆ อีก และข้อเท็จจริงที่ว่าคุณค่าของระบำลีลาสายสังคโลกที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรมสามารถเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลามีประโยชน์ต่อสังคมมนุษย์ ทั้งในปัจจุบันและอนาคตมีหลากหลายขึ้นอยู่กับมุมมองและวัตถุประสงค์ในการนำไปใช้ แสดงให้เห็นความหมาย องค์ประกอบและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการประดิษฐ์วัฒนธรรมด้านนาฏศิลป์ เป็น 2 ลักษณะ คือในลักษณะกระบวนการคิดเชื่อมโยงสัมพันธ์ การใช้ประสบการณ์ดัดแปลงจากความคิดเดิมผสมผสานกันให้เกิดสิ่งใหม่ โดยใช้จินตภาพและจินตนาการ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดการประดิษฐ์ทำรำและผลงานทางนาฏศิลป์ไทยตลอดจนลักษณะของการผลิตด้านการแสดง ผลงานการประดิษฐ์วัฒนธรรมด้านนาฏศิลป์ที่มีความสวยงามแปลกใหม่ในด้านท่ารำ การเคลื่อนไหวบนเวที องค์ประกอบการแสดง และมีคุณค่าทางวิชาการที่มีผลมาจากกระบวนการคิดประดิษฐ์ สร้างสรรค์ทางนาฏศิลป์และในส่วนคุณค่าทางสัญลักษณ์นั้นมักจะเริ่มจากความคิดไปสู่กระบวนการสร้างสรรค์โดยมีเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการการศึกษาที่สอดคล้องและคล้ายคลึงกัน นั่นก็คือวิธีการสื่อความหมาย ขั้นตอน และหลักการในการการสื่อความหมาย ทำความเข้าใจในความหมายของสัญลักษณ์ที่ปรากฏอยู่ในสังคมและวัฒนธรรมของชาวสุโขทัยนั่นเอง ในแง่มุมทางด้านสุนทรียะสามารถสื่อออกมาทางความงดงามของการรำรำที่มีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบของนาฏศิลป์ได้อย่างกลมกลืน ในด้านผู้แสดงมีความสามารถในการรำตลอดจนมีความอ่อนช้อย สง่างาม และมีลักษณะพิเศษในท่วงทีลีลาเฉพาะตัว ในด้านเครื่องแต่งกายได้นำความงามของลวดลายบนผลิตภัณฑ์สังคโลกมาประยุกต์สู่ลวดลายบนผืนผ้าไหมสีเขียวไข่มุก สำหรับดนตรีและท่วงทำนองเพลง มีท่วงทำนองเพลงที่เหมาะสมกับการแสดงและกระชับ คือเริ่มด้วยทำนองช้าในอัตราจังหวะสองชั้น แล้วเปลี่ยนเป็นทำนองเร็วในอัตราจังหวะชั้นเดียวด้านกระบวนการทำรำได้นำแบบแผนของการรำเพลงช้า เพลงเร็ว และรำแม่บท ลีลาท่าเชื่อม มีความหมายตามลวดลาย ตามแนวคิดสร้างสรรค์ มีรูปแบบแฉกที่แปลกและกลมกลืนกัน การเคลื่อนไหวบนเวทีเหมาะสมกับขนาดของเวที สู่กระบวนการประดิษฐ์วัฒนธรรมด้านนาฏศิลป์

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่าระบำลีลาสายสังคโลก เกิดขึ้นจากแรงบันดาลใจจากความงดงามของสีลัน ลวดลาย และรูปทรงของเครื่องถ้วยสังคโลก จากภูมิปัญญาของช่างปั้นเครื่องถ้วยสังคโลก ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ทางนาฏศิลป์ให้เป็นระบำชุดหนึ่ง ได้มีการอนุรักษ์และเผยแพร่การแสดงชุด “ระบำลีลาสายสังคโลก” ขึ้น และได้มีการจัดเก็บองค์ความรู้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวความคิดในการสร้างสรรค์ตามองค์ประกอบของการแสดงที่สร้างสรรค์ขึ้น เพื่อการอนุรักษ์สืบสานให้คงความงดงามทางสุนทรียภาพด้านนาฏศิลป์ดนตรีไว้อย่างทรงคุณค่าและคู่ควรให้ยั่งยืนต่อไป สำหรับคุณค่าของระบำลีลาสายสังคโลกที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่มนุษย์กำหนดค่าให้กับสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมา ดังนั้นคุณค่าจึงอาจแตกต่างกันไปตามพื้นฐานทางสังคมวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ สติปัญญา ของแต่ละคนแต่ละสังคมรวมทั้งบริบทด้านอื่นๆ อีก และข้อเท็จจริงที่ว่าคุณค่าของระบำลีลาสายสังคโลกที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรม สามารถเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลามีประโยชน์ต่อสังคมมนุษย์ ทั้งในปัจจุบันและอนาคตมีหลากหลายขึ้นอยู่กับมุมมองและวัตถุประสงค์ในการนำไปใช้ ประเด็นสำคัญในคุณค่าของระบำลีลาสายสังคโลกที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรม โดยมีความหมายอยู่ 4 ประการหลักดังนี้ 1)คุณค่าเชิงสัญลักษณ์(symbolic value) ที่ได้จากระบำลีลาสายสังคโลก สามารถเป็นจุดในการเชื่อมโยงไปสู่อดีตในลักษณะที่ประวัติศาสตร์ 2) คุณค่าเชิงวิชาการ (Informative value) จากการศึกษาค้นคว้า และประดิษฐ์สร้างระบำลีลาสายสังคโลก 3)คุณค่าเชิงสุนทรียะหรือคุณค่าเชิงความงาม(Aesthetic value) คุณลักษณะบางอย่างของระบำลีลาสายสังคโลกในด้านองค์ประกอบของการแสดง ล้วนมีคุณค่าเชิงสุนทรียะและความงามที่ขึ้นอยู่กับพื้นฐานทางวัฒนธรรมที่นำมาประดิษฐ์สร้างอย่างมีระบบ หากพิจารณาให้ตีคุณค่าจะสะท้อนออกมาทางรูปแบบและกระบวนการรำรำที่ปรากฏออกมาอย่างมีความอ่อนช้อย ประณีตงดงาม ตามหลักการของกระบวนการประดิษฐ์สร้างโดยยึดรูปแบบและหลักการต่างๆ 4)คุณค่าเชิงเศรษฐกิจ(Economic value) ระบำลีลาสายสังคโลก

เกิดขึ้นโดยถือเป็นส่วนหนึ่งของบริบททางวัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมของมนุษย์ในปัจจุบัน วิธีการหนึ่งที่น่าระบ้ำาคุดนี้เข้าสู่ตลาดโดยคุณค่าด้านอรรถประโยชน์ ซึ่งเกิดขึ้นจากความสามารถในการตอบสนองความต้องการที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และยังสามารรถแปรออกมาเป็นคุณค่าทางเศรษฐกิจได้ จากการแสดงที่ประดิษฐ์สร้างจากแนวคิดและผลิตภัณฑ์เครื่องสังคโลกที่มีอยู่จริงและมีการผลิตจริงในสังคมปัจจุบัน เพื่อสะท้อนความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนคนสุโขทัยในด้านเศรษฐกิจ

อภิปรายผลการวิจัย

ข้อค้นพบในงานวิจัยนี้เกี่ยวกับประวัติของระบ้ำาลีลาลายสังคโลก โดยพิจารณาองค์ประกอบการแสดงระบ้ำาลีลาลายสังคโลก ตามทฤษฎีองค์ประกอบการแสดงของประทีน พวงสำลี ได้แก่ 1) ผู้แสดงระบ้ำาลีลาลายสังคโลก ใช้ผู้แสดงเป็นหญิงล้วน จำนวน 8 คน ใบหน้าสวยงาม สรีระโปร่งบาง มีระดับความสูงใกล้เคียงกันในระดับ 158 - 165 เซนติเมตร เพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะการแต่งกายซึ่งกำหนดรูปแบบเป็นผ้าถุง (กระโปรง) ยาวกรอมเท้า 2) เครื่องแต่งกายระบ้ำาลีลาลายสังคโลกได้นำลวดลายบนสังคโลกสู่ผืนผ้าไหมไทย โดยใช้ผ้าไหมสองตะกรอ้อมสีเขียวไขก้า นำมาย้อมไล่น้ำหนักสีจากล่างขึ้นบน และเขียนลวดลายดอกไม้ที่ปรากฏบนผลิตภัณฑ์สังคโลกด้วยมือลงบนผืนผ้า โดยให้สีดอกไม้เป็นสีเขียวเข้ม เพื่อขับดอกไม้ให้เด่นขึ้นมาจากพื้นสีเขียวอ่อนลวดลายของดอกไม้ที่เลือกสรรมาใช้เขียนบนผืนผ้าถุง ประกอบด้วย ดอกเบญจมาศ ดอกบัวบาน ดอกบัวตูม ดอกโบตัน ดอกโบตันสองชั้น ดอกพุดตาน ดอกประดิษฐ์กลมสลักดอกไม้เหลี่ยมขนมเปียกปูน และดอกประดิษฐ์ลายกนกจักร ลวดลายทั้งหมดเลือกสรรมาจากลวดลายที่ปรากฏบนผลิตภัณฑ์สังคโลกทั้งสิ้นลวดลาย จำนวน 8 ลาย เครื่องประดับของระบ้ำาลีลาลายสังคโลกนี้ เลือกใช้เครื่องทองที่เลียนแบบจากเครื่องทองศรีสุโขทัย ทั้งลวดลายและรูปทรง โดยให้มีรูปลักษณะที่คล้ายคลึงตลอดจนเรียบง่ายสำหรับการแสดงในชุดนี้ ประกอบด้วย ปิ่นประดับทรงผม สร้อยคอ ต่างหู เข็มกลัด และกำไลข้อมือ 3) เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงประกอบการรำชุด ระบ้ำาลีลาลายสังคโลก เป็นเครื่องดนตรีที่สันนิษฐานว่าเกิดขึ้นในสมัยสุโขทัย ประกอบด้วย กระจับปี่ ซอสามสาย ปี่ใน ฆ้องวงใหญ่ ตะโพน ฉิ่ง กรับและโหม่งและท่วงทำนองเพลงประกอบการแสดงประดิษฐ์ขึ้นใหม่ทำนองเพลงจะเน้นความไพเราะอ่อนช้อย เป็นหลักโดยดำเนินทำนองทั้งหมด 2 ท่อน ตามระเบียบการแต่งทำนองเพลงเพื่อใช้ในระบ้ำาต่างๆไป เพลงที่ใช้บรรเลงใช้บันไดเสียง ฟา4)สถานที่และโอกาสที่แสดงสามารถพิจารณาตามความเหมาะสม 5) ระยะเวลาทำรำระบ้ำาลีลาลายสังคโลกประกอบด้วยทำรำ 13 ทำรำ ดังนี้ทำรำทำที่ 1(ท่าลายเรียงเส้นโค้ง) ทำรำทำที่ 2(ท่าโค้งคิลป็นถุมล) ทำรำทำที่ 3(ท่าว่ายวนหมุ่มัจฉา) ทำรำทำที่ 4(ท่าลีลาท่าโล้) ทำรำทำที่ 5(ท่าอาโอ้เครือเถา) ทำรำทำที่ 6(ท่าเยาว์มาลย์เรียงริน)ทำรำทำที่ 7(ท่าชมชื่นหงส์เหิร) ทำรำทำที่ 8(ท่าดำเนินยุงทอง) ทำรำทำที่ 9(ท่าลำลองเครื่องถ้วย) ทำรำทำที่ 10(ท่าสำรวรายรอบ)ทำรำทำที่ 11(ท่าวาดขอบคั่นกลาง) ทำรำทำที่ 12(ท่านางนาฏท่วงที) ทำรำทำที่ 13(ท่านารีจรดล) สำหรับคุณค่าของระบ้ำาลีลาลายสังคโลกที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรมนั้น เป็นความสำคัญของวัฒนธรรมการสร้างสรรค โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านคุณค่าที่มีต่อสังคมมนุษย์ในปัจจุบันเพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจ และเล็งเห็นคุณค่าของการแสดงนั้นๆได้อย่างถูกต้องนับเป็นสิ่งที่มนุษย์กำหนดคุณค่าให้กับสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมา ดังนั้นคุณค่าจึงอาจแตกต่างไปตามพื้นฐานทางสังคมวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ สติปัญญา ของแต่ละคนแต่ละสังคมรวมทั้งบริบทด้านอื่นๆอีก และข้อเท็จจริงที่ว่าคุณค่าของระบ้ำาลีลาลายสังคโลกที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรม สามารถเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลามีประโยชน์ต่อสังคมมนุษย์ ทั้งในปัจจุบันและอนาคตมีหลากหลายขึ้นอยู่กับมุมมองและวัตถุประสงค์ในการนำไปใช้ แสดงให้เห็นความหมาย องค์ประกอบและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการประดิษฐ์วัฒนธรรมด้านนาฏศิลป์ เป็น 2 ลักษณะ คือในลักษณะกระบวนการคิดเชื่อมโยงสัมพันธ์ การใช้ประสบการณ์ดัดแปลงจากความคิดเดิม ผสมผสานกันให้เกิดสิ่งใหม่ โดยใช้จินตภาพและจินตนาการ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดการประดิษฐ์ทำรำและผลงานทางนาฏศิลป์ไทยตลอดจนลักษณะของการผลิตด้านการแสดง ผลงานการประดิษฐ์วัฒนธรรมด้านนาฏศิลป์ที่มีความสวยงาม แปลกใหม่ในด้านทำรำ การเคลื่อนไหวบนเวที องค์ประกอบการแสดง และมีคุณค่าทางวิชาการที่มีผลมาจากกระบวนการคิดประดิษฐ์ สร้างสรรคทางนาฏศิลป์และในส่วนคุณค่าทางสัญลักษณ์นั้นมักจะเริ่มจากความคิดไปสู่กระบวนการสร้างสรรค์โดยมีเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการการศึกษาที่

สอดคล้องและคล้ายคลึงกัน นั่นก็คือวิธีการสื่อความหมาย ขั้นตอน และหลักการในการการสื่อความหมาย ทำความเข้าใจในความหมายของสัญลักษณ์ที่ปรากฏอยู่ในสังคมและวัฒนธรรมของชาวสุโขทัย นั่นเอง ในแง่มุมทางด้านสุนทรียะสามารถสื่อออกมาทางความงดงามของการร่ายรำที่มีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบของนาฏศิลป์ได้อย่างกลมกลืน ในด้านผู้แสดงมีความสามารถในการรำตลอดจนมีความอ่อนช้อย สง่างาม และมีลักษณะพิเศษในท่วงทีลีลาเฉพาะตัว ในด้านเครื่องแต่งกายได้นำความงดงามของลวดลายบนผลิตภัณฑ์สิ่งคโลกมาประยุกต์สู่ลวดลายบนผืนผ้าไหมสีเขียวไข่มุก สำหรับดนตรีและท่วงทำนองเพลง มีท่วงทำนองเพลงที่เหมาะสมกับการแสดงและกระชับ คือเริ่มด้วยทำนองช้าในอัตราจังหวะสองชั้น แล้วเปลี่ยนเป็นทำนองเร็วในอัตราจังหวะชั้นเดียวด้านกระบวนท่ารำได้นำแบบแผนของการรำเพลงช้า เพลงเร็ว และรำแม่บท ลีลาท่าเชื่อม มีความหมายตามลวดลาย ตามแนวคิดสร้างสรรค์ มีรูปแบบแถวที่แปลกและกลมกลืนกัน การเคลื่อนไหวบนเวทีเหมาะสมกับขนาดของเวที สู่กระบวนการประดิษฐ์วัฒนธรรมด้านนาฏศิลป์

เอกสารอ้างอิง

- ธนิช เลิศชาญฤทธิ์.(2554).การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม.กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- ประทีน พวงลำสี.(2514). หลักนาฏศิลป์. พระนคร : โรงพิมพ์ไทยมิตรการพิมพ์
- พาดิณี สีสวย.(2526).สุนทรียของนาฏศิลป์ไทย.พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยครูธนบุรี.
- พีรพงศ์ เสนไสย.(2546). นาฏยประดิษฐ์. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ภุชงค์ จันทวิษ.(2552).เครื่องถ้วยในเมืองไทย เครื่องถ้วยสิ่งคโลก.กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ.
- ศักดิ์ชัย เกียรตินาคินทร์,ผศ.ดร.(2548).สิ่งคโลกมรดกแห่งภูมิปัญญาไทย.กรุงเทพฯ : แม็ค.
- ศรีศักร วัลลิโภดม, สุจิตต์ วงษ์เทศ, พิเศษ เจียจันทร์พงษ์ และคณะ.(2535). ดนตรีและนาฏศิลป์กับเศรษฐกิจและสังคมสยาม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์.
- สันติ เล็กสุขุม.(2555).ศิลปะสุโขทัย.กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เมืองโบราณ.
- สายันต์ ไพเราะญจิดร์.(2525). ความรู้เรื่องสิ่งคโลกจากหลักฐานใหม่. ศิลปากร ปีที่ 16 ฉบับที่ 2 (มีนาคม-เมษายน).
- สมชาย ฟ้าอนราตี.(2556). ศิลปะการแสดงโขน : การพัฒนารูปแบบการแสดงของวิทยาลัยนาฏศิลป์ในเขตภาคกลาง. วิทยานิพนธ์ ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ คณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

บทความวิจัย (ม.ค. – มิ.ย. 2563)

ผลของกลุ่มจิตบำบัดแบบประคับประคองต่อความเข้มแข็งทางใจในผู้ใหญ่ที่ติดสารแอมเฟตามีน

นาฏยา พิทักษ์ญาติ, นักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช มหาวิทยาลัยบูรพา
 โทร. 087-8333933 E-mail: fakhun@windowslive.com
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รอ.หญิง ชันดา แนบเกษร,
 อาจารย์ประจำคณะพยาบาลศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา :
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จันทจุฬา ชัยเสนา ดาลลาส,
 อาจารย์ประจำคณะพยาบาลศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา

บทคัดย่อ

ความเข้มแข็งทางใจช่วยให้บุคคลกลับคืนฟื้นสภาพและดำเนินชีวิตได้ต่อไป และเป็นสิ่งสำคัญในกระบวนการบำบัดยาเสพติดให้ประสบความสำเร็จ การวิจัยกึ่งทดลองนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมกลุ่มจิตบำบัดแบบประคับประคองต่อความเข้มแข็งทางใจในผู้ใหญ่ที่ติดสารแอมเฟตามีน กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ใหญ่เพศชายที่ติดสารแอมเฟตามีนที่มารับบริการบำบัดรักษาที่แผนกสุขภาพจิต โรงพยาบาลแห่งหนึ่ง และมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด จำนวน 24 คน สุ่มตัวอย่างอย่างง่ายเข้ากลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 12 คน กลุ่มทดลองได้รับโปรแกรมกลุ่มจิตบำบัดแบบประคับประคอง ระยะเวลา 4 สัปดาห์ จำนวน 8 ครั้ง สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ครั้งละ 60-90 นาที ส่วนกลุ่มควบคุมได้รับการพยาบาลตามปกติ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล และแบบประเมินความเข้มแข็งทางใจ วิเคราะห์ก่อนการทดลอง หลังการทดลองเสร็จสิ้นทันที และติดตามผล 1 เดือน โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา สถิติทดสอบค่าที่ การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (Two-way repeated measure ANOVA) และทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธี Bonferroni

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความเข้มแข็งทางใจแตกต่างจากกลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งในระยะหลังการทดลองเสร็จสิ้นทันที และระยะติดตามผล 1 เดือน กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความเข้มแข็งทางใจในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลองเสร็จสิ้นทันที และระยะติดตามผล 1 เดือน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนในระยะหลังการทดลองเสร็จสิ้นทันที และระยะติดตามผล 1 เดือน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า โปรแกรมกลุ่มจิตบำบัดแบบประคับประคองสามารถเสริมสร้างความเข้มแข็งทางใจของผู้ใหญ่ที่ติดสารแอมเฟตามีนได้ ดังนั้น พยาบาลหรือบุคลากรทางด้านสุขภาพจึงควรนำโปรแกรมกลุ่มจิตบำบัดแบบประคับประคองนี้ไปประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางใจในผู้ใหญ่ที่ติดสารแอมเฟตามีนในที่อื่น ๆ ต่อไป

คำสำคัญ: กลุ่มบำบัดแบบประคับประคอง, ความเข้มแข็งทางใจ, ผู้ใหญ่ที่ติดสารแอมเฟตามีน

Received: August 1 2019, Revised August 20 2019, Accepted August 25, 2019

The Effect of Supportive Group Psychotherapy on Resilience among Adults with Amphetamine Addiction

Nattaya Pitukyat , Student of Master of Nursing Science Program in Mental Health and Psychiatric Nursing, Faculty of Nursing, Burapha University. Tel. 087-8333933 E-mail: fakhun@windowslive.com

Assist. Prof. Dr. Capt.Chanudda Nabkasorn, Assistant Professor of Faculty of Nursing, Burapha University.

Assist. Prof. Dr.Jinjutha Chaisena Dallas , Assistant Professor of Faculty of Nursing, Burapha University.

Abstract

The purpose of this descriptive correlational study were examine social intelligence and test its relationship with correlation factors including 1) academic achievement 2) coping strategies 3) ability of learning adjustment 4) interpersonal relationships 5) teaching and learning atmosphere of nursing students. Stratified random sampling was use to select the collage nursing students in the 1st to 4th years to participate in this study (N = 120). Data collection was conducted using personal information record, and five self- reported questionnaires including social intelligence, coping strategies, ability of learning adjustment, interpersonal relationships and teaching and learning atmosphere. The reliability coefficients of these five questionnaires were .82, .76, .80, .91, and .90, respectively. Descriptive statistics and Pearson's Product Moment Correlation were employed for data analyses.

The results revealed that the average score of social intelligence in total was 105.09 (SD = 9.49) at a moderate level. The social intelligence was significantly correlated with ability of learning adjustment, coping strategies, interpersonal relationships, and teaching and learning atmosphere at p-value < .01 (r = .593, .572, .562, and .218 respectively.) The academic achievement was not significantly correlated with social intelligence these among nursing students. Administrator and teacher in nursing education can use this study results could serve as a baseline data for development of intervention that would help enhance nursing students' social intelligence such as ability of learning adjustment, coping strategies, interpersonal relationships and teaching and learning atmosphere.

Keywords: Supportive Group Psychotherapy , Resilience , Adults with Amphetamine Addiction

คำขอบคุณ: งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา

บทนำ

ยาเสพติดในปัจจุบันเป็นปัญหาที่ทั่วโลกให้ความสำคัญ จากสถิติในประเทศไทย พบผู้ติดสารแอมเฟตามีน ปี พ.ศ. 2557-2559 จำนวน 198,421, 212,736 และ 227,482 คน ซึ่งได้เข้ารับการบำบัดรักษาในสถานพยาบาลของรัฐ ปี พ.ศ. 2557-2559 จำนวน 187,386, 198,764 และ 216,112 คนคิดเป็นร้อยละ 94.44, 93.43 และ 95.00 ตามลำดับ (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด [ป.ป.ส.], 2557) และพบว่า ผู้เข้ารับการบำบัดสารเสพติดแอมเฟตามีนส่วนใหญ่อยู่ในวัยทำงาน อายุ 25-60 ปี โดยจังหวัดชลบุรี มีผู้ติดสารแอมเฟตามีน และเข้ารับการบำบัด ปี พ.ศ. 2559-2561 จำนวน 12,255, 6,995 และ 9,380 (กลุ่มงานควบคุมโรคไม่ติดต่อสุขภาพจิตและยาเสพติด, 2559) โรงพยาบาลบ้านบึง เป็นหนึ่งในสถานบำบัดรักษาผู้ติดสารแอมเฟตามีน มีผู้เข้ารับการบำบัดรักษาตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2560 ถึง เดือนเมษายน พ.ศ. 2561 จำนวน 194 คน จากข้อมูลผู้เข้ารับการบำบัดเพื่อเลิกสารแอมเฟตามีนมีแนวโน้มสูงขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้เข้ารับการบำบัดรักษาในระบบบังคับบำบัดเป็นผู้ที่อยู่ในวัยผู้ใหญ่มีอายุระหว่าง 25-60 ปี ถึงเกือบร้อยละ 50 (กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร [กอ.รมน.], 2559)

ในวัยผู้ใหญ่โดยทั่วไป จะมุ่งที่ความสำเร็จในชีวิต ความสำเร็จในหน้าที่การงาน ชีวิตครอบครัว และสัมพันธภาพระหว่างตนเองกับผู้อื่น จึงใช้ความมานะพยายามและมีความมุ่งมั่นที่จะเอาชนะอุปสรรคต่างๆ ด้วยการใช้ความคิด สติปัญญาอย่างมีเหตุผล ทำให้คิดอย่างมีเหตุผล ซึ่งถ้าในวัยผู้ใหญ่เกิดความเครียดได้ง่าย และหาทางออกโดยการพึ่งพาสารเสพติดได้โดยประสาทสารเสพติดที่ใช้มากที่สุดคือสารแอมเฟตามีน สบายช.(2561). แต่ถ้าวัยผู้ใหญ่ไปติดสารแอมเฟตามีนบุคคลในวัยนี้ก็จะมปัญหาตามมา ผู้ที่ติดสารแอมเฟตามีนในผู้ใหญ่จะมีลักษณะชอบปฏิเสธ ไม่มีความอดทน อารมณ์อ่อนไหวง่าย สงสารตัวเอง กลัว ไม่ไว้วางใจผู้อื่น ชอบโกหก รู้สึกไม่มีคุณค่า และขาดความภาคภูมิใจในตนเอง ไม่สามารถเผชิญกับความเป็จริงได้ ขาดความเข้มแข็งทางใจ (สำเนา นิลบรรพ์ และรัตนา ดีปัญญา, 2556) ซึ่งความเข้มแข็งทางใจเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกของบุคคล สำหรับช่วงชีวิตในวัย “ผู้ใหญ่” เป็นช่วงชีวิตที่ถือว่า มีความสำคัญซับซ้อน และยาวนานมาก เป็นวัยแห่งการเปลี่ยนบทบาท (Role transition) และมีการเปลี่ยนแปลงหลาย ๆ อย่างเกิดขึ้น ซึ่งต้องการการปรับตัวอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นระยะที่บุคคลเจริญเติบโตเต็มที่บรรลุภาวะโดยสมบูรณ์กับวัยที่ต้องการมีอารมณ์ และความมั่นคงทางจิตใจ มีหน้าที่ และความรับผิดชอบเพิ่มมากขึ้น เป็นวัยแห่งการเริ่มสร้างหลักฐานในชีวิต โดยประกอบอาชีพ การงาน มีคู่ครอง มีบุตร สามารถแก้ไขปัญหาและประสบความสำเร็จด้วยตนเองได้ โดยไม่ต้องอาศัยพึ่งพาผู้อื่น (Engs, 1979 อ้างถึงใน ทิพาวดี เอมะวรรณนะ, 2547) ซึ่งความเข้มแข็งทางใจเป็นปัจจัยที่จะเสริมสร้างศักยภาพให้กับบุคคลที่อยู่ในวัยผู้ใหญ่ให้มีกำลังที่เข้มแข็งสามารถใช้กระบวนการปรับตัวเมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความทุกข์ของชีวิตได้

ความเข้มแข็งทางใจ เป็นความสามารถในการจัดการกับปัญหาและวิกฤติของชีวิต สามารถฟื้นตัวกลับสู่สภาพปกติได้ในเวลาอันรวดเร็ว อีกทั้งเกิดการเรียนรู้ และการเติบโตภายใน แนวคิดความเข้มแข็งทางใจ (ประเวช ตันติพิวัฒนสกุล, 2551) มีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ 1) รู้สึกดีกับตัวเอง หมายถึง ประสบการณ์ที่ดีเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยสร้างความรู้สึกดีกับตัวเอง 2) จัดการชีวิตได้หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตมาจากหลายสาเหตุที่ไม่อาจควบคุมได้โดยตรง ความรู้สึกที่ตนเองจัดการชีวิตได้จะเกิดขึ้นเมื่อเรามีความเชื่อมั่นในทักษะการแก้ปัญหาและการจัดการอารมณ์ของตนเอง 3) มีสายสัมพันธ์เกื้อหนุน หมายถึง มีความรัก กำลังใจในการฝ่าฟันปัญหา และอุปสรรคและ 4) มีจุดหมายในชีวิต หมายถึง ความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างมีจุดมุ่งหมาย และความรู้สึกว่ากำลังก้าวไปสู่เป้าหมายที่มีคุณค่า กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข (2553) ได้แบ่งองค์ประกอบของความเข้มแข็งทางใจไว้ดังนี้ 1) มีความทนทานทางอารมณ์ 2) มีกำลังใจ 3) มีการจัดการกับปัญหาและการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางใจของ Grotberg (1995) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบ 3 ด้าน คือ 1) สิ่งที่มี (I have) เป็นแหล่งสนับสนุนภายนอกที่ส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งทางใจ 2) สิ่งที่มีเป็น (I am) หมายถึง ปัจจัยที่อยู่ในตัวเองหรือความเข้มแข็งภายในของแต่ละบุคคล ได้แก่ ความรู้สึก ที่ศรัทธา และความเชื่อ และ 3) ความสามารถที่มี (I can) หมายถึง ปัจจัยด้านสังคม อันเกิดจากการเรียนรู้ด้วยปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และจากการมีผู้อื่นสอนให้เกิดขึ้น บุคคลที่มีความ

เข้มแข็งทางใจจะสามารถเผชิญกับปัญหาเหตุการณ์ที่ยากลำบากหรือเหตุการณ์ที่คุกคามตนเองได้ (Masten, Best, & Armez, 1990) โดยเฉพาะหากผู้ใหญ่ที่ติดสารแอมเฟตามีนได้รับการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางใจก็จะทำให้สามารถใช้กระบวนการปรับตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพในการเผชิญเหตุการณ์ที่ยากลำบากที่คุกคามตนเอง สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษากลุ่มจิตบำบัดแบบประคับประคองต่อความเข้มแข็งทางใจในการศึกษาครั้งนี้ ซึ่งการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า ใช้รูปแบบของกลุ่มบำบัดในการบำบัดรักษา หมายถึง การบำบัดกลุ่มแบบหนึ่งที่ใช้กลุ่มในการบำบัด ซึ่งช่วยเหลือ ให้สมาชิกปรับเปลี่ยนความคิด อารมณ์ และพฤติกรรมไปในทางที่เหมาะสม กลุ่มบำบัดเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างผู้บำบัดกับสมาชิกผู้ป่วยจำนวนหลาย ๆ คน กลุ่มจะประกอบด้วย ผู้ป่วยมากกว่า 3 คนขึ้นไป มาทำงานร่วมกันเพื่อไปสู่เป้าหมายเดียวกัน การดำเนินกลุ่มส่วนใหญ่จะเป็นกระบวนการหรือและอาศัยการมีปฏิสัมพันธ์ในกลุ่ม การมีน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ก่อให้เกิดปัจจัยบำบัดซึ่งมีพลังได้มากกว่าการบำบัดรายบุคคล (Yalom, 1995)

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมาพบว่า การศึกษาส่วนใหญ่เรื่องสารเสพติดแอมเฟตามีนทำการศึกษาในกลุ่มวัยรุ่น แต่การศึกษาเรื่องผลของกลุ่มจิตบำบัดแบบประคับประคอง เรื่องผลของการใช้กลุ่มบำบัดตามแนวคิดของยาลอมต่อการเพิ่มคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นชายที่เสี่ยงต่อการติ่มแอลกอฮอล์ พบว่า วัยรุ่นชายที่เสี่ยงต่อการติ่มแอลกอฮอล์ภายหลังได้เข้าร่วมกลุ่มบำบัดแบบประคับประคองตามแนวคิดของ Yalom (1995) มีคะแนนความรู้สึกมีคุณค่าสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สลดชา พลคชา (2554) การศึกษาที่ผ่านมาส่วนใหญ่รูปแบบการบำบัดผู้เสพยาเสพติดใช้รูปแบบของกลุ่มบำบัด ซึ่งได้ผลลัพธ์ของการบำบัดในทางที่ดี และยังช่วยประคับประคองจิตใจ อีกทั้งยังช่วยประหยัดเวลา ค่าใช้จ่าย

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ศึกษาผลของกลุ่มจิตบำบัดแบบประคับประคองต่อความเข้มแข็งทางใจในผู้ใหญ่ที่ติดสารแอมเฟตามีน จะทำให้ความเข้มแข็งทางใจเพิ่มขึ้น กระบวนการกลุ่มเน้นหลักการสำคัญ 3 ประการ คือ 1) การสร้างและคงไว้ซึ่งความเป็นกลุ่ม 2) การสร้างบรรทัดฐานวัฒนธรรมกลุ่ม และ 3) การทำให้สมาชิกกลุ่มตระหนักถึงกระแสของกลุ่มขณะนั้น Yalom(1995) ซึ่งขั้นตอนการทำกลุ่มจิตบำบัดแบบประคับประคองครั้งนี้มี 3 ระยะ คือ 1) ระยะเริ่มกลุ่ม (Initiating phase) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสัมพันธภาพ 2) ระยะทำงานร่วมกัน(Working phase) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สมาชิกนั้นได้ระบายความรู้สึก เรียนรู้ทักษะในการควบคุมอารมณ์ มีความรู้เกี่ยวกับพิษภัยของสารแอมเฟตามีนที่ถูกต้อง และเรียนรู้ทักษะการปฏิเสธการเสพยาเสพติด ซึ่งสมาชิกกลุ่มจะเกิดการเรียนรู้ร่วมกันได้รับการประคับประคองจิตใจซึ่งกันและกัน มองเห็นความสามารถและศักยภาพของตนเอง เห็นคุณค่าของตนเอง เกิดการพัฒนาทางจิตใจ อารมณ์ และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่เหมาะสมขึ้น ส่งผลให้เกิดความเข้มแข็งทางใจ และ 3) ระยะยุติกลุ่ม (Terminal phase) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สมาชิกมีแหล่งช่วยเหลือ และเครือข่ายทางสังคมในการเลิกเสพยาเสพติด

กลุ่มบำบัดตามแนวคิดของ Yalom (1995) เน้นสัมพันธภาพระหว่างบุคคล เน้นความสำคัญของกระบวนการกลุ่ม คือ การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของสมาชิก คือ การช่วยให้สมาชิกกลุ่มได้เรียนรู้เรื่องสัมพันธภาพระหว่างบุคคลที่บิดเบือนไปไม่ถูกต้อง ซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาขึ้นกับตัวเองตลอดจนบุคคลที่เกี่ยวข้องด้วย โดยใช้ประสบการณ์กลุ่มเป็นเครื่องมือ การเข้ากลุ่มเปรียบเสมือนการเข้าสังคมจำลองเป็นเครื่องมือในการแก้ไขพฤติกรรมดังกล่าว ภายใต้หลักการที่สำคัญ คือ เน้น “ที่นี่และเดี๋ยวนี้” เพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่เหมาะสมขึ้น กระบวนการกลุ่มทำให้เกิดปัจจัยบำบัด 11 ปัจจัย ได้แก่ 1) การเพาะความหวัง (Instillation of hope) 2) ความเป็นสากล (Universality) 3) การให้ข้อมูล (Imparting of information) 4) การรู้สึกได้ทำคุณประโยชน์ (Altruism) 5) การแก้ไขประสบการณ์เดิมจากครอบครัว (The corrective recapitulation of the primary family group) 6) การพัฒนาทักษะการเข้าสังคม (The development of socialization techniques) 7) พฤติกรรมเลียนแบบ (Imitative behavior) 8) การเรียนรู้สัมพันธภาพระหว่างบุคคล (Interpersonal learning) 9) ความเป็นปึกแผ่น (Group cohesiveness) 10) การได้ปลดปล่อยความรู้สึก (Catharsis) และ 11) การเรียนรู้

สัจธรรมแห่งชีวิต (Existential factor) ปัจจัยบำบัดเหล่านี้ที่เกิดขึ้นภายในกลุ่ม ช่วยให้สมาชิกกลุ่มบำบัดมีสัมพันธภาพที่ดี กล้าเปิดเผยตนเอง ไว้วางใจกัน แก้ไขปัญหาพร้อมกัน ประคับประคองจิตใจซึ่งกันและกัน ทำให้สมาชิกกลุ่มรับรู้ความสามารถ และศักยภาพของตนเอง เห็นคุณค่าของตนเอง มีกำลังใจ อันจะนำไปสู่ความเข้มแข็งทางใจในการเลิกเสพยาเสพติดได้ โดยสรุปกรอบแนวคิดในการวิจัยดังภาพที่ 1

ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความเข้มแข็งทางใจในผู้ใหญ่ที่ติดสารแอมเฟตามีนในระยะหลังการทดลองเสร็จสิ้นทันที และระยะติดตามผล 1 เดือน ระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม
2. เพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความเข้มแข็งทางใจในผู้ใหญ่ที่ติดสารแอมเฟตามีนในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลองเสร็จสิ้นทันที และระยะติดตามผล 1 เดือน ในกลุ่มทดลอง

นิยามปฏิบัติการ

กลุ่มจิตบำบัดประคับประคอง หมายถึง รูปแบบการบำบัดโดยใช้กระบวนการกลุ่ม และกิจกรรมบำบัดที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามแนวคิดของ Yalom (1995) ที่เน้นสัมพันธภาพระหว่างบุคคล และใช้หลักการ “ที่นี่และเดี๋ยวนี้” (Here and now) มีเป้าหมายเพื่อให้การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของสมาชิก

ความเข้มแข็งทางใจ หมายถึง ความสามารถหรือศักยภาพในการปรับตัวของผู้ใหญ่ที่ติดสารแอมเฟตามีนให้เกิดความเข้มแข็งทางใจ เมื่อต้องเผชิญกับปัญหาหรือสถานการณ์ที่ยากลำบากของชีวิต เพื่อเอาชนะปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ส่งเสริมให้เกิดความเจริญเติบโตทางด้านอารมณ์และจิตใจมากขึ้น โดยมีองค์ประกอบ 3 ด้าน ดังนี้ 1) มีความทนทานทางอารมณ์ 2) มีกำลังใจ 3) มีการจัดการกับปัญหา

ผู้ใหญ่ที่ติดสารแอมเฟตามีน หมายถึง ผู้ที่มีอายุระหว่าง 25-60 ปี ที่ติดสารเสพติดประเภทสารแอมเฟตามีน และมารับการบำบัดรักษาเพื่อเลิกสารแอมเฟตามีน โดยการส่งตัวเข้ารับการรักษาแบบผู้ป่วยนอก

วิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi experimental research) ศึกษาแบบสองกลุ่มวัดก่อนการทดลอง หลังการทดลองและติดตามผล 1 เดือน (Two group pre-post test and follow-up design) เพื่อศึกษาผลของโปรแกรม กลุ่มจิตบำบัดแบบประคับประคองต่อความเข้มแข็งทางใจในผู้ใหญ่ที่ติดสารแอมเฟตามีน ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้ที่ติดสารแอมเฟตามีนในวัยผู้ใหญ่เพศชายที่เข้ารับการรักษาเสพติด ณ แผนกสุขภาพจิต โรงพยาบาลบ้านบึง อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี ผู้ป่วยนอกที่ลงทะเบียนเข้ารับการรักษาเสพติดทั้งหมด โรงพยาบาลบ้านบึง จำนวน 60 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ที่ติดสารแอมเฟตามีนในวัยผู้ใหญ่เพศชายที่เข้ารับการรักษาเสพติด ณ แผนกสุขภาพจิต โรงพยาบาลบ้านบึง อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี ในเดือนมกราคม พ.ศ. 2562 ที่สุ่มจากประชากร ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Random sample sampling) ทั้งหมด จำนวน 24 คนประชากร เครื่องมือวิจัย

ส่วนที่ 1 เครื่องมือที่ใช้สำหรับคัดกรอง TMSE (Thai Mental Status Examination) แบบการตรวจสภาพจิต แบบย่อ ใช้ทดสอบการทำงานของสมอง ด้านความรู้ ความเข้าใจ ในการจำแนกความบกพร่องในการทำหน้าที่ของสมองด้าน ความรู้ความเข้าใจ มีคะแนนเต็ม 30 คะแนน

การแปลผล คะแนนเต็ม 30 คะแนน คะแนนมากกว่า 23 คะแนน หมายถึง ไม่มีภาวะสมองเสื่อม

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ได้แก่ อายุ ศาสนา สถานภาพสมรส การอยู่อาศัย การศึกษาสูงสุด การประกอบอาชีพ รายได้ต่อเดือน

ส่วนที่ 3 แบบประเมินความเข้มแข็งทางใจ ของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2553) ประกอบด้วย ข้อคำถาม ด้านความทนทานทางอารมณ์ 10 ข้อ ด้านกำลังใจ 5 ข้อ และด้านการจัดการกับปัญหา 5 ข้อ ได้ผ่านการตรวจสอบในด้านความเป็นปรนัย ความตรงเชิงเนื้อหา ความตรงเชิงโครงสร้าง และค่าอำนาจจำแนก มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.74 มีจำนวน 20 ข้อ ประกอบด้วย ข้อคำถามความรู้สึกในเชิงลบและเชิงบวก

การแปลผล การคิดคะแนนโดยการรวมคะแนนทั้งหมดทุกข้อ มีคะแนนเต็ม 80 คะแนน แปลผลค่าคะแนนดังนี้

ค่าคะแนนที่ได้

การแปลผล

คะแนนมากกว่า 69 คะแนน

จัดอยู่ในกลุ่มคนที่มีความเข้มแข็งทางใจดีเยี่ยม

คะแนนตั้งแต่ 55-69 คะแนน

จัดอยู่ในกลุ่มคนที่มีความเข้มแข็งทางใจปกติ

คะแนนน้อยกว่า 55 คะแนน

จัดอยู่ในกลุ่มคนที่มีความเข้มแข็งทางใจต่ำกว่าปกติ

ในการศึกษาครั้งนี้ คะแนนสูง หมายถึง มีความเข้มแข็งทางใจสูง คะแนนต่ำ หมายถึง มีความเข้มแข็งทางใจต่ำ

ส่วนที่ 4 แผนการทำกลุ่มจิตบำบัดแบบประคับประคองต่อความเข้มแข็งทางใจในผู้ใหญ่ที่ติดสารแอมเฟตามีน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิดของ Yalom (1995) กำหนดเนื้อหาของกิจกรรมให้ครอบคลุมแผนการทำกลุ่มจิตบำบัดแบบ ประคับประคอง เน้นสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล เน้นความสำคัญของกระบวนการกลุ่ม คือ มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของสมาชิก คือ การช่วยให้สมาชิกกลุ่มได้เรียนรู้เรื่องสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล การแก้ไขพฤติกรรมไม่เหมาะสม เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม โดยผู้วิจัยทำหน้าที่ดำเนินการกลุ่มด้วยหลักการที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1) การสร้างและดำรงไว้ซึ่ง ความเป็นกลุ่ม 2) การสร้างวัฒนธรรมกลุ่ม และ 3) การทำให้สมาชิกตระหนักถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันภายในกลุ่ม โดยมีเป้าหมายเพื่อให้สมาชิกในกลุ่มมีการพัฒนาทางด้านจิตใจ อารมณ์ มีทักษะในการตัดสินใจสามารถแก้ไขปัญหาได้ และมีพฤติกรรมไปในทางที่เหมาะสม นำไปสู่การรับรู้ความสามารถของตนให้สูงขึ้น และเกิดความเข้มแข็งทางใจ นำไปสู่การเลิกติด สารแอมเฟตามีนในที่สุดกำหนดโครงสร้างของกิจกรรมในแผนการทำกลุ่มจิตบำบัดแบบประคับประคองใช้ระยะเวลาในการทำ

กิจกรรมกลุ่มจิตบำบัดแบบประคับประคอง จำนวน 8 ครั้ง ครั้งละประมาณ 60-90 นาที สัปดาห์ละ 2 ครั้ง เป็นเวลา 4 สัปดาห์

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยนำแบบประเมินความเข้มแข็งทางใจ ซึ่งได้ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาแล้ว ไปทดลองใช้ (Try-out) กับผู้ใหญ่ที่ติดสารแอมเฟตามีน ที่มารับการบำบัดสารแอมเฟตามีน ของโรงพยาบาลแห่งหนึ่งในจังหวัดชลบุรี ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานี้ จำนวน 15 คน ทั้งนี้ให้ตอบแบบประเมินด้วยตนเอง แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาความเที่ยง โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha) มีค่า .91 สำหรับแผน

การทำกลุ่มผู้วิจัยจะนำไปทดลอง (Try-out) ใช้กับผู้ใหญ่ที่เข้ารับการบำบัดสารแอมเฟตามีน ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานี้ จำนวน 5 คน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของกิจกรรม เนื้อหา และความเป็นไปได้ก่อนนำไปดำเนินการในการทดลองต่อไป

การพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยจะขอการรับรองโครงการวิจัยจากคณะกรรมการการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา และทำการพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง โดยทำหนังสือเป็นลายลักษณ์อักษรในหนังสือขอความร่วมมือในการทำวิจัยและจะนำหนังสือจากคนบติไปถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาลบ้านบึง อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี ก่อนเข้าร่วมรวมข้อมูลกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะขออนุญาตกลุ่มตัวอย่าง เช่น ใบยินยอมเข้าร่วมการวิจัย (Consent form) จากนั้นผู้วิจัยจะอธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัย ชี้แจงรายละเอียดของการเข้าร่วมวิจัย และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล กลุ่มตัวอย่างมีอิสระที่จะเข้าร่วมการวิจัย โดยไม่มีข้อบังคับใด ๆ และมีเวลาในการตัดสินใจในการให้ข้อมูล กลุ่มตัวอย่างมีสิทธิ์ที่จะยกเลิกหรือถอนตัวออกจากงานวิจัยตลอดระยะเวลาของการวิจัย โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผลต่อผู้วิจัย และไม่มีผลกระทบต่อการศึกษาเสพติดหรืออื่น ๆ ใด ทั้งสิ้นผู้วิจัยจะเปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างซักถามข้อสงสัยทุกประเด็นในการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมการวิจัยครั้งนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

หลังจากได้รับการพิจารณาด้านจริยธรรมในการวิจัย และได้รับอนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ดังนี้

ผู้วิจัยจะขออนุญาตกลุ่มตัวอย่าง เช่น ใบยินยอมเข้าร่วมการวิจัย (Consent form) จากนั้นผู้วิจัยจะอธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัย ชี้แจงรายละเอียดของการเข้าร่วมวิจัย และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มตัวอย่างมีอิสระที่จะเข้าร่วมการวิจัย โดยไม่มีข้อบังคับใด ๆ และมีเวลาในการตัดสินใจในการให้ข้อมูล กลุ่มตัวอย่างมีสิทธิ์ที่จะยกเลิกหรือถอนตัวออกจากงานวิจัยตลอดระยะเวลาของการวิจัย โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผลต่อผู้วิจัย และไม่มีผลกระทบต่อการศึกษาเสพติดหรืออื่น ๆ ใด ทั้งสิ้นผู้วิจัยจะเปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างซักถามข้อสงสัยทุกประเด็นในการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมการวิจัยครั้งนี้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์ทั้งก่อน หลังและติดตามผลทดลอง จากนั้นลงรหัสข้อมูล แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมวิเคราะห์สถิติสำเร็จรูป ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปการวิเคราะห์ด้วยสถิติแจกแจงความถี่ และร้อยละ

2. ค่าความเฉลี่ย (Mean) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) ความเข้มแข็งทางใจ ในผู้ใหญ่ที่ติดสารแอมเฟตามีนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลองเสร็จสิ้นทันที และระยะติดตามผล 1 เดือน และผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความเข้มแข็งทางใจในผู้ใหญ่ที่ติดสารแอมเฟตามีนระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมในระยะก่อนการทดลอง

3. เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความเข้มแข็งทางใจก่อนการทดลอง ระยะเวลาหลังการทดลองสั้นสุดทันที และระยะติดตามผล 1 เดือน ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้สถิติวิเคราะห์ความแปรปรวนเมื่อมีการวัดซ้ำหนึ่งตัวแปร ระหว่างกลุ่มและหนึ่งตัวแปรภายในกลุ่ม (Two-way repeated measures ANOVA) เมื่อพบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนความเข้มแข็งทางใจในแต่ละระยะมีความแตกต่างกัน ผู้วิจัยจะทำการทดสอบเป็นรายคู่ด้วยวิธี (Bonferroni)

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

1) ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

เมื่อทำการทดสอบความแตกต่างของคุณลักษณะข้อมูลส่วนบุคคลระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่า อายุ ศาสนา สถานภาพสมรส สถานภาพการอยู่อาศัย การศึกษาสูงสุดการประกอบอาชีพ และรายได้ต่อเดือน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2) คะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความเข้มแข็งทางใจในผู้ใหญ่ที่ติดสารแอมเฟตามีน ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ในระยะก่อนทดลอง หลังการทดลองเสร็จสิ้นทันที และระยะติดตามผล 1 เดือน คะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความเข้มแข็งทางใจในผู้ใหญ่ที่ติดสารแอมเฟตามีน ระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลองเสร็จสิ้นทันที และติดตามผล 1 เดือน ของกลุ่มทดลองเป็น 52.67 (SD = 5.60), 56.58 (SD = 4.81) และ 58.42 (SD = 4.46) ตามลำดับ ส่วนในกลุ่มควบคุมคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความเข้มแข็งทางใจในผู้ใหญ่ที่ติดสารแอมเฟตามีน ระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลองเสร็จสิ้นทันที และติดตามผล 1 เดือน ของกลุ่มควบคุมเป็น 54.33 (SD = 4.72), 56.25 (SD = 4.67) และ 56.08 (SD = 5.09) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1

กลุ่ม	ระยะการทดลอง	คะแนนความเข้มแข็งทางใจ	
		\bar{X}	SD
กลุ่มทดลอง	ก่อนการทดลอง	52.67	5.60
	หลังการทดลองเสร็จสิ้นทันที	56.58	4.81
	ติดตามผล 1 เดือน	58.42	4.46
กลุ่มควบคุม	ก่อนการทดลอง	54.33	4.72
	หลังการทดลองเสร็จสิ้นทันที	56.25	4.67
	ติดตามผล 1 เดือน	56.08	5.09

3) ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความเข้มแข็งทางใจในผู้ใหญ่ที่ติดสารแอมเฟตามีนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมในระยะก่อนการทดลอง 3 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความเข้มแข็งทางใจในผู้ใหญ่ที่ติดสารแอมเฟตามีน ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมในระยะก่อนการทดลอง โดยใช้สถิติทดสอบค่าที (Independent t-test) พบว่า คะแนนเฉลี่ยความเข้มแข็งทางใจในผู้ใหญ่ที่ติดสารแอมเฟตามีนของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมในระยะก่อนการทดลองไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t_{22} = -.789, p = .44$)

ตารางที่ 2

กลุ่ม	จำนวน	\bar{X}	SD	t	df	p-value
ความเข้มแข็งทางใจ						
กลุ่มทดลอง	12	52.67	5.59	-.789	22	.439
กลุ่มควบคุม	12	54.33	4.71			

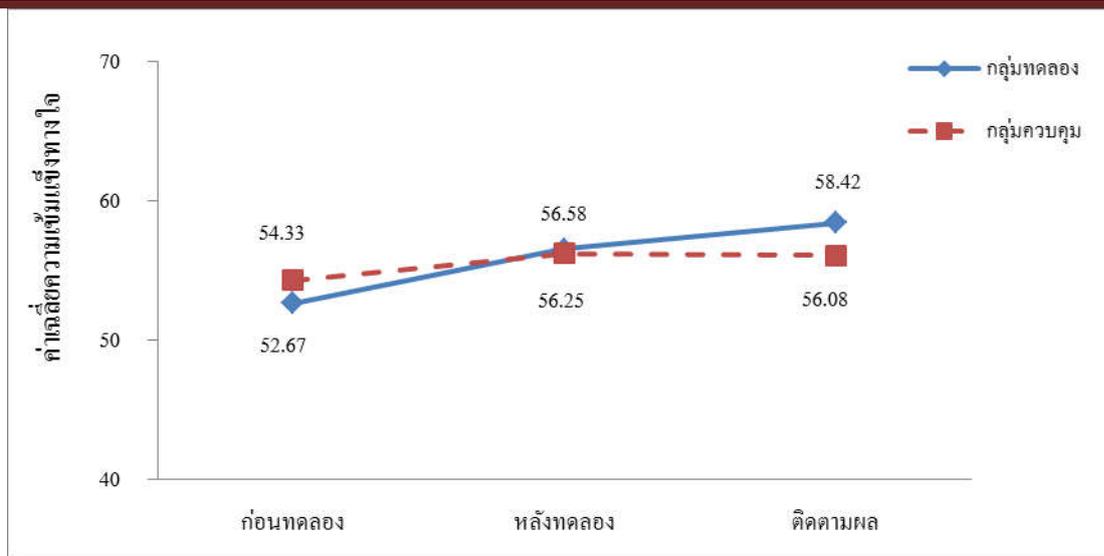
4)การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนเฉลี่ยความเข้มแข็งทางใจในผู้ใหญ่ที่ติดสารแอมเฟตามีน ในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลองเสร็จสิ้นที่ และระยะติดตามผล 1 เดือน ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนสองทางแบบวัดซ้ำ (Two-way repeated measure ANOVA)คะแนนเฉลี่ยความเข้มแข็งทางใจในผู้ใหญ่ที่ติดสารแอมเฟตามีน ระหว่างวิธีการทดลองกับระยะเวลาของการทดลอง เมื่อพิจารณาการทดสอบความแตกต่างคะแนนเฉลี่ยความเข้มแข็งทางใจในผู้ใหญ่ที่ติดสารแอมเฟตามีน ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมในภาพรวม โดยไม่คำนึงถึงเวลาพบว่า การทดสอบอิทธิพลของกิจกรรมกลุ่มจิตบำบัดแบบประคับประคองต่อความเข้มแข็งทางใจในผู้ใหญ่ที่ติดสารแอมเฟตามีน ส่งผลให้คะแนนเฉลี่ยความเข้มแข็งทางใจในผู้ใหญ่ที่ติดสารแอมเฟตามีน ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F_{22} = 3,691.16, p < .01$) แสดงให้เห็นว่า กลุ่มจิตบำบัดแบบประคับประคอง มีผลทำให้คะแนนเฉลี่ยความเข้มแข็งทางใจของผู้ใหญ่ที่ติดสารแอมเฟตามีนในกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $< .01$

ตารางที่ 3

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	p-value
ระหว่างกลุ่ม					
การทดลอง	1	223,557.57	223,557.56	3,691.16	$< .01^{**}$
ความคลาดเคลื่อน	22	1,332.44	60.57		
ภายในกลุ่ม					
เวลา	2	186.11	93.06	16.00	$< .01^{**}$
กลุ่มกับระยะเวลา	2	48.00	24.00	4.13	$< .05^*$
ความคลาดเคลื่อน	44	255.89	5.82		

หมายเหตุ * $p < .05$, ** $p < .01$

เมื่อพิจารณาการทดสอบความแตกต่างของคะแนนความเข้มแข็งทางใจ ภายในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมพบว่า การทดสอบอิทธิพลร่วม (Interaction) ของวิธีการทดลองกับระยะเวลาการทดลอง ส่งผลให้คะแนนเฉลี่ยความเข้มแข็งทางใจในผู้ใหญ่ที่ติดสารแอมเฟตามีนทั้งสองกลุ่มมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $< .05$ ($F_{44} = 4.13, p < .05$) แสดงว่า ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีรูปแบบการเปลี่ยนแปลงของคะแนนเฉลี่ยความเข้มแข็งทางใจแต่ละช่วงเวลาของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $< .01$ ($F_{1, 22} = 3,691.16, p < .01$) จึงได้นำเสนอในรูปแบบของกราฟที่แสดงการเปลี่ยนแปลงคะแนนเฉลี่ยความเข้มแข็งทางใจในผู้ใหญ่ที่ติดสารแอมเฟตามีนทั้งสองกลุ่มในแต่ละช่วงเวลา ดังภาพที่ 1

กราฟแสดงการเปลี่ยนแปลงคะแนนเฉลี่ยความเข้มแข็งทางใจในผู้ใหญ่ที่ติดสารแอมเฟตามีนของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมมีรูปแบบของการเปลี่ยนแปลงของทั้งสองกลุ่มแตกต่างกัน โดยเส้นกราฟของทั้งสองกลุ่มจะตัดกัน (ตรงกับผลการวิเคราะห์ที่พบว่า การอภิปรายผลมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ) จากกราฟยังแสดงให้เห็นว่า กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยความเข้มแข็งทางใจในผู้ใหญ่ที่ติดสารแอมเฟตามีนในระยะหลังการทดลองเสร็จสิ้นทันทีและระยะติดตามผล 1 เดือน แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการทดลองที่พบว่า คะแนนเฉลี่ยความเข้มแข็งทางใจในผู้ใหญ่ที่ติดสารแอมเฟตามีนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และแสดงให้เห็นว่าวิธีการทดลองกับระยะเวลาของการทดลองนั้นส่งผลต่อคะแนนเฉลี่ยความเข้มแข็งทางใจในผู้ใหญ่ที่ติดสารแอมเฟตามีน โดยโปรแกรมกลุ่มจิตบำบัดแบบประคับประคองมีผลทำให้คะแนนเฉลี่ยความเข้มแข็งทางใจในผู้ใหญ่ที่ติดสารแอมเฟตามีนในกลุ่มทดลองเพิ่มขึ้นมากกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5) ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของค่าคะแนนเฉลี่ยความเข้มแข็งทางใจในผู้ใหญ่ที่ติดสารแอมเฟตามีนของกลุ่มทดลอง ในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลองเสร็จสิ้นทันที และระยะติดตามผล 1 เดือน ผลการทดสอบรายคู่คะแนนเฉลี่ยความเข้มแข็งทางใจในผู้ใหญ่ที่ติดสารแอมเฟตามีนในกลุ่มทดลองในช่วงระยะเวลาที่แตกต่างกันด้วยวิธี Bonferroni พบว่า คะแนนเฉลี่ยความเข้มแข็งทางใจในผู้ใหญ่ที่ติดสารแอมเฟตามีนในระยะก่อนการทดลองกับระยะหลังการทดลองเสร็จสิ้นทันที มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $< .05$ และระยะก่อนการทดลองกับระยะติดตามผล 1 เดือน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $< .05$ ส่วนในระยะหลังการทดลองเสร็จสิ้นทันทีกับระยะติดตามผล 1 เดือน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $< .05$

ตารางที่ 4

ระยะเวลา	M	ระยะเวลา		
		ก่อนการทดลอง	หลังการทดลอง	ระยะติดตามผล
กลุ่มทดลอง				
ก่อนการทดลอง	52.67	-	-3.91*	-5.75*
หลังการทดลอง	56.58	-	-	1.84
ระยะติดตามผล	58.42	-	-	-

หมายเหตุ * $p < .05$

อภิปรายผล

จากการศึกษาผลของกลุ่มจิตบำบัดแบบประคับประคองต่อความเข้มแข็งทางใจในผู้ใหญ่เพศชายที่ติดสารแอมเฟตามีน สามารถอภิปรายผลตามสมมติฐานของการวิจัยได้ดังนี้

1.จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบลักษณะทั่วไประหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่ามีลักษณะใกล้เคียงกัน การที่ผู้ใหญ่ที่ติดสารแอมเฟตามีนในกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความเข้มแข็งทางใจในระยะหลังการทดลองเสร็จสิ้นทันที และระยะติดตามผล 1 เดือน แตกต่างกับกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 ทั้งนี้สามารถอธิบายได้ว่า ผู้ใหญ่ที่ติดสารแอมเฟตามีนในกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมโปรแกรมกลุ่มจิตบำบัดแบบประคับประคอง ได้รับการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางใจโดยผ่านกิจกรรม และกระบวนการกลุ่มจิตบำบัดแบบประคับประคองที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากแนวคิดการทำกลุ่มจิตบำบัดแบบประคับประคองของ Yalom (1995) และแนวคิดความเข้มแข็งทางใจของ Grotberg (1995) ทั้ง 8 กิจกรรม โดยการทำกลุ่มจิตบำบัดแบบประคับประคอง 8 ครั้ง ครั้งละ 60-90 นาที ใน 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ซึ่งกระบวนการกลุ่มจิตบำบัดแบบประคับประคอง เน้นให้สมาชิกกลุ่มมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ และประคับประคองจิตใจซึ่งกันและกัน ร่วมกันแก้ไขปัญหาไปในแนวทางที่เหมาะสม ในสถานการณ์ที่นี้และเดี๋ยวนี้ (Here and now) รวมทั้งมีการให้ข้อมูลความรู้และทักษะการป้องกันการกลับไปเสพสารแอมเฟตามีนซ้ำ ซึ่งกระบวนการดังกล่าว ทำให้สมาชิกกลุ่มเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ปรับความคิด อารมณ์ ความรู้สึก และพฤติกรรมไปในทางที่เหมาะสม มีมุมมองทางบวก เรียนรู้ปัญหาที่เกิดขึ้น มีแนวทางและวิธีการในการแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม การที่ผู้ใหญ่ที่ติดสารแอมเฟตามีนในกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความเข้มแข็งทางใจแตกต่างกับกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งในระยะหลังการทดลองเสร็จสิ้นทันทีและระยะติดตามผล 1 เดือน เป็นผลมาจากการที่ผู้ใหญ่เพศชายที่ติดสารแอมเฟตามีนได้เข้าร่วมกลุ่มจิตบำบัดแบบประคับประคองที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ โดยผู้วิจัยดำเนินการทำกลุ่มตามโปรแกรมกลุ่มจิตบำบัดแบบประคับประคอง เริ่มตั้งแต่การฝึกระยะที่ 1 ระยะเริ่มกลุ่ม (Initiating phase) กิจกรรมการฝึกที่ 1 กิจกรรม “คุยอย่างเข้าใจ” สมาชิกกลุ่มแต่ละคนได้เปิดใจ ยอมรับซึ่งกันและกัน มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม สมาชิกเกิดความคุ้นเคยกัน พัฒนาไปสู่ความรู้สึกเป็นปึกแผ่น (Cohesiveness) เกิดการมองกลุ่มว่าเป็นเสมือนครอบครัวที่ตนสามารถพูดถึงสิ่งที่เก็บไว้ภายในใจและสามารถร่วมกันแสดงความคิดเห็นช่วยกันหาทางจัดการกับประเด็นที่เกิดขึ้นในกลุ่มอย่างตั้งอกตั้งใจด้วยความเห็นอกเห็นใจกัน (ภัทรภรณ์ หุ่นคำปิ่น, 2551) นำไปสู่การฝึกกิจกรรมที่ 2 กิจกรรม “เรื่องของความรู้สึก” ช่วยให้สมาชิกได้เข้าใจความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น เกิดการตระหนักรู้ในตนเอง เพื่อนำเข้าสู่ระยะที่ 2 ระยะทำงานร่วมกัน (Working phase)

การฝึกครั้งที่ 3 กิจกรรม “สู้ไว้ใช้ป้องกัน” ช่วยเสริมสร้างความรู้เรื่องสารแอมเฟตามีน และทักษะความสามารถในการเผชิญและแก้ไขปัญหา ส่งผลให้สมาชิกมีความรู้ และเข้าใจโทษ และพิษภัยของการใช้สารแอมเฟตามีน และมีทักษะในการหลีกเลี่ยงการใช้สารแอมเฟตามีน ดังตัวอย่างเช่น สมาชิกกลุ่มได้กล่าวว่า “ถ้าเราไม่ไปหาเพื่อนที่ขายยา เราก็มีโอกาสที่จะไม่กลับไปขายยาอีก” ซึ่งเป็นการหลีกเลี่ยงการกลับไปใช้สารแอมเฟตามีนทำให้มีแนวทางในการจัดการกับปัญหา ช่วยเสริมสร้างลักษณะความเข้มแข็งทางใจ (Wenner, 1989 cited in Christainsen & Christainsen, 1997) การฝึกครั้งที่ 4 กิจกรรม “คุณค่าในตนเอง” ช่วยให้สมาชิกเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง เพิ่มการรับรู้ความสามารถของตนเอง ดังตัวอย่างสมาชิกคนที่ 2 ได้กล่าวว่า “ปกติผมใช้ยาบ้าทุกวัน แต่มาบำบัดที่นี่ 3 อาทิตย์แล้ว ผมสามารถหยุดเสพยาได้ และผมคิดว่า ผมสามารถหยุดเสพยาได้อย่างแน่นอน ผมจะกลับไปเป็นผู้นำครอบครัวที่ดีต่อไป” สมาชิกได้บอกถึงความสามารถของตนเอง การเห็นความสามารถของตนเองทำให้เกิดความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง (Rosenberg, 1965) นำไปสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งทางใจ (Grotberg, 1995) การฝึกครั้งที่ 5 กิจกรรม “Yes, I am” ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอารมณ์ตนเองด้านบวก ด้านลบ และการจัดการอารมณ์ทางลบ ช่วยให้มีแนวทางและทักษะในการจัดการอารมณ์ทางลบไปในทางที่เหมาะสม การฝึกกิจกรรมที่ 6 กิจกรรม “ทุกปัญหามีทางออก” ช่วยให้สมาชิกกลุ่มเรียนรู้การมีปฏิสัมพันธ์และการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น และมี

แนวทางในการเผชิญปัญหาเหตุการณ์ที่ยากลำบากของชีวิต มีแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสม เพื่อเอาชนะปัญหา และอุปสรรคต่าง ๆ ส่งผลให้สมาชิกมีทักษะ และวิธีการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสม ดังตัวอย่างสมาชิกคนที่ 4 ได้กล่าวว่า “ผมทะเลาะกับแฟนทุกวัน มีปากเสียงกันพูดจาไม่ติดต่อกันตลอด” สมาชิกในกลุ่มได้เล่าประสบการณ์ของตนเอง และร่วมกันหาวิธีการแก้ไข ปัญหา จากนั้นอีก 1 สัปดาห์เมื่อสมาชิกคนที่ 4 ได้มาเข้ากลุ่มในการฝึกครั้งที่ 7 กิจกรรม “รู้จักแก้ปัญหาหาความสุข” ได้กล่าวว่า “จากการเข้ากลุ่มครั้งก่อน ผมลองใช้วิธีการแก้ปัญหามารทะเลาะกับแฟน โดยการถอยออกมาก่อนทำให้ลดปัญหาการทะเลาะกับแฟนของผม ไม่ใช่อารมณ์และคำพูดที่รุนแรง ทำให้ผมรู้สึกดีขึ้นและแฟนก็รู้สึกดีขึ้น” จากกิจกรรมครั้งที่ 6-7 ช่วยพัฒนาความสามารถด้านสิ่งที่มีฉันเป็น (I am) เป็นการเสริมสร้างปัจจัยภายในตัวบุคคล การเสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้านจิตใจ (Grothberg, 1995) และเมื่อดำเนินกลุ่มเข้าสู่ระยะที่ 3 ระยะยุติกลุ่ม (Terminal phase) การฝึกครั้งที่ 8 กิจกรรม “ความสุขแบบพอเพียง” ช่วยให้สมาชิกให้มีเป้าหมายในชีวิต มีแหล่งสนับสนุนในการช่วยเหลือเพื่อดำเนินไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ โดยในครั้งนี้มีผู้ดูแลซึ่งเป็นภรรยา หรือญาติมาเข้ากลุ่มครั้งนี้ด้วย ดังตัวอย่างเช่นสมาชิกกลุ่มคนที่ 2 ได้กล่าวว่า “ผมกำลังจะก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งบริหาร ขึ้นเป็นหัวหน้างาน เป้าหมายของผมก็คือ ต้องเลิกยาบ้าให้ได้แล้วกลับไปทำงานเป็นหัวหน้า โดยผมมีน้องสาวเป็นกำลังใจให้” ทำให้สมาชิกได้รับกำลังใจและการสนับสนุนด้านจิตใจ และน้องสาวที่มาเข้ากลุ่มด้วยได้กล่าวว่า “ที่ต้องทำได้อย่างแน่นอน เพราะหนูจะเป็นกำลังใจให้” ในการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ ลลดา พลคะชา (2554) พบว่า วัยรุ่นชายที่เสี่ยงต่อการติดยาเสพติดที่เข้าร่วมกลุ่มบำบัดตามแนวคิดของยาลอมส่งผลให้มีคุณค่าในตนเองเพิ่มขึ้นกว่ากลุ่มควบคุมทั้งในระยะหลังการทดลองเสร็จสิ้นทันที และระยะติดตามผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

2. ผู้ใหญ่ที่ติดสารแอมเฟตามีนในกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมโปรแกรมกลุ่มบำบัดแบบประคับประคอง มีคะแนนเฉลี่ยความเข้มแข็งทางใจในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลองเสร็จสิ้นทันที และระยะติดตามผล 1 เดือน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน ข้อ 2 ส่วนในระยะหลังการทดลองเสร็จสิ้นทันทีและระยะติดตามผล 1 เดือนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้สามารถอธิบายได้ว่า ความเข้มแข็งทางใจเป็นความสามารถของบุคคลเป็นการจัดการกับปัญหาและจัดการกับวิกฤติในชีวิต ให้สามารถฟื้นตัวกลับสู่สภาพปกติได้ในเวลาอันรวดเร็ว อีกทั้งเกิดการเรียนรู้และเติบโตจากการเผชิญหน้ากับปัญหาและวิกฤตินั้น ๆ (กรมสุขภาพจิต, 2553) และตามแนวคิดของ Yalom (1995) ที่เชื่อว่า บุคคลที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับผู้อื่นจะแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสัมพันธ์ภาพซึ่งกันและกัน เกิดการเปลี่ยนแปลงจะนำไปสู่การเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ ซึ่งการเข้าร่วมกลุ่มบำบัดแบบประคับประคองทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความคิด ความรู้สึก ระหว่างบุคคลโดยใช้หลักการที่นี้และเดี๋ยวนี้ (Here and now) ทำให้สมาชิกมีสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้การแก้ไขปัญหามีประสิทธิภาพและเกิดการประคับประคองจิตใจ ทำให้ผู้ใหญ่ที่ติดสารแอมเฟตามีน ในกลุ่มทดลองเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านความคิด อารมณ์ ความรู้สึก และพฤติกรรม นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและเป้าหมายที่วางไว้ นอกจากนี้กระบวนการกลุ่มจิตบำบัดแบบประคับประคองยังทำให้เกิดปัจจัยบำบัดซึ่งเป็นประโยชน์ในการเรียนรู้ ปรับความคิด ความรู้สึก อารมณ์ พฤติกรรม และการประคับประคองจิตใจ ซึ่งปัจจัยบำบัดที่เกิดขึ้นในการทำกลุ่ม 8 ครั้งได้เกิด ปัจจัยทั้ง 11 ปัจจัย ได้แก่ 1) การเพาะความหวัง 2) ความเป็นสากล 3) การให้ข้อมูล 4) การรู้สึกได้ทำคุณประโยชน์ 5) การแก้ไขประสบการณ์เดิมจากครอบครัว 6) การพัฒนาทักษะการเข้าสังคม 7) พฤติกรรมเปลี่ยนแปลง 8) การเรียนรู้สัมพันธ์ระหว่างบุคคล 9) ความเป็นปึกแผ่น 10) การได้ปลดปล่อยความรู้สึก และ 11) การเรียนรู้ัจธรรมแห่งชีวิต จึงทำให้คะแนนเฉลี่ยความเข้มแข็งทางใจหลังการทดลองเสร็จสิ้นทันทีและระยะติดตามผล 1 เดือน สูงกว่าระยะก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อย่างไรก็ตามผลการศึกษาพบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความเข้มแข็งทางใจหลังการทดลองเสร็จสิ้นทันทีไม่แตกต่างกันกับระยะติดตามผล 1 เดือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกลุ่มจิตบำบัดแบบประคับประคองสมาชิกกลุ่มได้เข้าร่วม กิจกรรมกลุ่มครบ 8 ครั้งในแต่ละครั้งสมาชิกกลุ่มสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ แม้ว่าหลังการทดลองเสร็จสิ้นทันที ผู้วิจัยไม่ได้ให้ความรู้หรือกิจกรรมอื่น ๆ เพิ่มเติม แสดงให้เห็นว่า เมื่อเวลาผ่านไป 1 เดือน สมาชิกกลุ่ม

สามารถนำความรู้ และประสบการณ์ในการเข้ากลุ่มจิตบำบัดแบบประคับประคองครั้งนี้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพความคงอยู่ของการเข้าร่วมกลุ่มจิตบำบัดแบบประคับประคองในครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ สุนทรีย์ โบราณ (2559); ที่พบว่ากลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยการรับรู้ความสามารถของตนและความตั้งใจในการเลิกสารเสพติดแอมเฟตามีนในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลองเสร็จสิ้นทันที และระยะติดตามผล 1 เดือน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.001 และในระยะหลังการทดลองเสร็จสิ้นทันทีกับระยะติดตามผล 1 เดือนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า ผลของโปรแกรมกลุ่มจิตบำบัดแบบประคับประคอง ส่งผลให้ความเข้มแข็งทางใจในผู้ใหญ่ที่ติดสารแอมเฟตามีนดีขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงมี ข้อเสนอแนะดังนี้

1. ด้านการปฏิบัติการพยาบาล บุคลากรทางการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวชที่ผ่านการฝึกอบรมปฏิบัติการทำกลุ่มจิตบำบัดแบบประคับประคองสามารถนำแนวทางในการทำกลุ่มจิตบำบัดแบบประคับประคองในครั้งนี้ไปใช้ในการดูแลผู้ใหญ่ที่ติดสารแอมเฟตามีนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางใจ
2. ด้านการศึกษาพยาบาล คณาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาลสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษานี้ไปสอดแทรกในเนื้อหาการเรียนการสอนสำหรับนักศึกษาพยาบาล โดยบูรณาการทำกลุ่มจิตบำบัดแบบประคับประคองเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางใจในผู้ใหญ่ที่ติดสารแอมเฟตามีนเมื่อเข้ารับการรักษาในสถานบำบัด
3. ด้านการวิจัย นักวิจัย และพยาบาลสามารถนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปศึกษาต่อยอดผลของการทำกลุ่มจิตบำบัดแบบประคับประคองเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางใจในผู้ใหญ่ที่ติดสารแอมเฟตามีนหรือผู้ใหญ่ที่ติดสารเสพติดอื่น ๆต่อไป
4. ด้านการบริหารการพยาบาล ผู้บริหารทางการพยาบาลสามารถนำผลไปใช้เพื่อกำหนดแนวทางปฏิบัติสำหรับพยาบาล โดยสนับสนุนให้บุคลากรทางการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวชจัดกิจกรรมกลุ่มจิตบำบัดแบบประคับประคองให้กับผู้ใหญ่ที่ติดสารแอมเฟตามีนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางใจ

เอกสารอ้างอิง

- Amawatthana, T. (2004). *Counseling for Drug addiction*. Bangkok : Thammasut university press.
- Boran, S. (2559). The effects of supportive group psychotherapy on perceived self-efficacy and intention to drug abstinence among adolescents with amphetamine addiction. The thesis master of nursing science, Psychiatric and mental health nursing, graduate school, Burapha university.
- Grotberg, E. (1995). *A guide to promoting resilience in children: Strengthening the human spirit*. Holland: Bernard van Leer Foundation.
- Masten, A. S. (2007). Resilience in developing systems: Progress and promise as the fourth waverises. *Development and Psychopathology*, 19, 921-930.
- Princess mother national institute on drug abuse treatment. (2011). *Annual report 2010*. Pathumthani : Princess mother national institute on drug abuse treatment.
- Polkacha, L. (2011). The effect of yalom's group therapy on self-esteem in male adolescents at risk to alcohol drinking. The thesis master of nursing science, Psychiatric and mental health nursing, graduate school, Burapha university.
- Tantipiwutthanasakul, P. (2007). *The handbook of resiliency promotion for healthcare worker*. Bangkok : The agricultural cooperative federation of Thailand limited.

- Toongkampan, P. (2008). The group psychotherapy for healthcare worker. Chaimai : Nursing faculty, Chaingmai university
- Werner, E. E. (1989). High-risk children in young adulthood: A longitudinal study from birth to 32 years. *American Journal of Orthopsychiatry*, 59(1), 72-81.
- Yalom, I. D. (1995). *Theory and practice of group psychotherapy* (4th ed.). New York: Basic Books.

บทความวิจัย (ม.ค. – มิ.ย. 2563)

การกำหนดสถานที่ตั้งศูนย์เก็บและกระจายโลหิตเพื่อให้ครอบคลุมประชากรสูงสุด กรณีศึกษา : จังหวัดระยอง

กิริดา พุทธพุดตระกูล นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน คณะโลจิสติกส์
มหาวิทยาลัยบูรพา email: 60920015@go.buu.ac.th, โทร. 092-549-4099
ไพโรจน์ เร้าธนชลกุล อาจารย์ สาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน คณะโลจิสติกส์
มหาวิทยาลัยบูรพา email: pairoj.iang@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางในการกำหนดที่ตั้งศูนย์เก็บและกระจายโลหิตจังหวัดระยองที่เหมาะสม โดยใช้แบบจำลองทางคณิตศาสตร์โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลสถานีเก็บโลหิต ข้อมูลสถานบริการสาธารณสุข และจำนวนประชากรแยกรายตำบลของจังหวัดระยอง แล้วนำมาสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ (Maximal Covering Location Problem: MCLP) จากเงื่อนไขสถานพยาบาลในจังหวัดระยองไม่เกิน 15 จุด แต่ละจุดครอบคลุมรัศมี 20 กม. เนื่องจากภาวะการตกเลือดรุนแรงที่ควรได้รับเลือดภายใน 20 นาที ผลการวิจัย พบว่า กรณีตำแหน่งที่ตั้งศูนย์เก็บและกระจายโลหิตที่มีอยู่ในปัจจุบันจำนวน 2 แห่ง ครอบคลุมประชากรทั้งหมด 1,228,637 คน คิดเป็น 50.53% กรณีตำแหน่งที่ตั้งศูนย์เก็บและกระจายโลหิตใหม่ที่ได้จากการวิเคราะห์จำนวน 2 แห่งเท่ากับของเดิม พบว่า สามารถครอบคลุม ประชากร 1,807,790 คน คิดเป็น 74.34% ซึ่งครอบคลุมประชากรมากกว่าสถานีเดิม 579,153 คน คิดเป็น 47.14% และเมื่อทำการทดลองหาตำแหน่งที่ตั้งศูนย์เก็บและกระจายโลหิตเพื่อให้ครอบคลุมจำนวนประชากรที่ 95% ขึ้นไป พบว่า ศูนย์เก็บและกระจายโลหิต 6 แห่ง ครอบคลุมประชากรทั้งหมด 2,350,562 คน คิดเป็น 96.66%

คำสำคัญ: ศูนย์เก็บและกระจายโลหิต, ปัญหาครอบคลุมความต้องการสูงสุด, จังหวัดระยอง

Received: August 3 2019, Revised August 26 2019, Accepted August 29, 2019

Location Selection for Blood Distribution Center Case Study : Rayong Province

Peerada Puttapontrakul Master's degree Logistics and Supply Chain Management Faculty of Logistics Burapha University

email: 60920015@go.buu.ac.th, Tel. 092-549-4099

ASST.PROF. Pairoj Raothanachonkun Logistics and Supply Chain Management Faculty of Logistics Burapha University

email: pairoj.iang@gmail.com

Abstract

The objective of the research is determining the way to build Blood Collection and Distribution Center in Rayong Province. This research, we use mathematic model by collecting the information of blood center, the information of public health and the number of populations in Rayong districts. And, we made mathematic model (Maximal Covering Location Problem: MCLP) from collecting the information by using Rayong infirmaries which are extensive the area in 20 kilometers are the center. We can analysis from the information of hemorrhage condition which should obtain blood within 20 minutes. The result of the research found 2 cases that, First there are 2 Blood Collection and Distribution Centers where located all of the population (1,228,637 people) in Rayong extensively is 50.53 percent. Second from estimating the result by using the program which determines the new location of 2 Blood Collection and Distribution Centers, where are the same. The effective are extensive the population (1,807,790 people) is 74.34 percent which are more than the old center about 579,153 people is 47.14 percent. When we made experiment, we found that we should have 6 Blood Collection and Distribution Centers where are extensive with the number of population (2,350,562 people) is 96.66 percent.

Keywords: Blood Distribution, Center Maximal Recovering Location Problem, Rayong Province

คำขอบคุณ: งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาสาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน คณะโลจิสติกส์ มหาวิทยาลัยบูรพา

บทนำ

จังหวัดระยองเป็น 1 ใน 3 จังหวัดที่อยู่ในโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก เป็นแหล่งอุตสาหกรรมหลักของประเทศ โดยจากจำนวนนิคมอุตสาหกรรมของประเทศไทยเปิดดำเนินการแล้ว 59 นิคม ซึ่งกระจายตัวอยู่ใน 18 จังหวัด จังหวัดระยอง มีนิคมอุตสาหกรรมที่พัฒนาแล้วจำนวน 8 แห่ง ซึ่งมากเป็นอันดับ 1 ของประเทศ [1] ยังเป็นพื้นที่ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อหัวสูงสุดในประเทศเท่ากับ 985,500 บาท/คน/ปี [2]จากการรายงานการศึกษาวิเคราะห์ฐานข้อมูลแรงงานและประมาณการความต้องการแรงงาน (2560) ได้ทำการประมาณการความต้องการแรงงาน พบว่า ในช่วงปี 2561 – 2570 จะมีความต้องการจ้างงานเพิ่มขึ้นจากการจ้างงานในอุตสาหกรรมเป้าหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันอีกจำนวน 191,119 คน และเมื่อแบ่งแยกตามกลุ่มอุตสาหกรรมแนวโน้มความต้องการจ้างงานเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ย 19,663 คนในทุกปี คิดเป็นร้อยละ 11.11 ซึ่งจากแนวโน้มความต้องการแรงงานนั้น สามารถคาดการณ์ได้ว่าจะมีแนวโน้มของประชากรในพื้นที่เพิ่มสูงขึ้นอีกตามลำดับ

ถึงแม้การพัฒนาดังกล่าว จะทำให้จังหวัดระยองประชากรมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น โดยในปี 2560 มีจำนวน 711,236 คน เพิ่มขึ้นจากปี 2559 จำนวน 11,013 คน แต่ปัญหาที่ตามมาจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร ก็คือจำนวนอุบัติเหตุที่เพิ่มมากขึ้น เมื่อดูจากอัตราการเกิดอุบัติเหตุของจังหวัดที่อยู่ในโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก พบว่า ระยองเป็นจังหวัดที่มูลค่าความเสียหายจากการเกิดอุบัติเหตุมากที่สุด ซึ่งมีมูลค่า 55,781,287 บาท และมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นในทุกปี ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนอุบัติเหตุและมูลค่าความเสียหายจากการเกิดอุบัติเหตุของจังหวัดใน EEC พ.ศ. 2556-2558

ปี	ระยอง		ชลบุรี		ฉะเชิงเทรา	
	จำนวนอุบัติเหตุ	มูลค่าความเสียหาย	จำนวนอุบัติเหตุ	มูลค่าความเสียหาย	จำนวนอุบัติเหตุ	มูลค่าความเสียหาย
ปี 2558	402	23,688,797	572	267,000	365	6,392,700
ปี 2557	479	16,453,169	534	1,477,723	222	5,399,861
ปี 2556	277	15,639,321	439	2,023,000	236	12,741,901
รวม	1,158	55,781,287	1,545	3,767,723	823	24,534,462

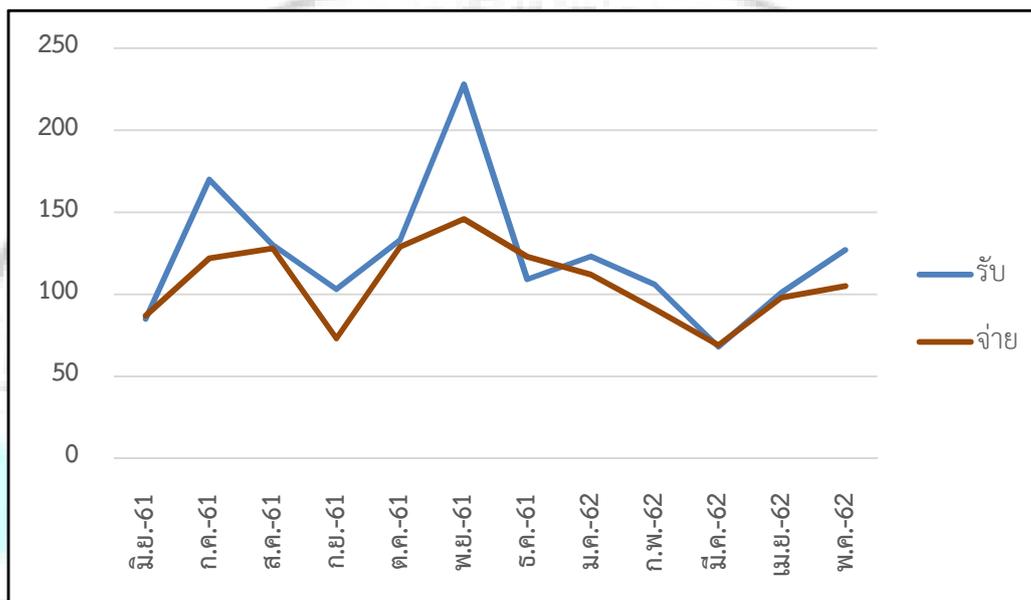
โดยสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดระยอง ได้ทำการเก็บรวบรวมสถิติของการรายงานการบาดเจ็บจากอุบัติเหตุในพื้นที่จังหวัดระยอง พ.ศ. 2555-2560 ไว้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 รายงานการบาดเจ็บจากอุบัติเหตุและเหตุอื่นในพื้นที่จังหวัดระยอง พ.ศ. 2555-2560

สาเหตุ	จำนวนการบาดเจ็บจากอุบัติเหตุ				
	2556	2557	2558	2559	2560
1. อุบัติเหตุการขนส่ง	24,419	34,912	37,192	38,283	38,770
2. อุบัติเหตุอื่นๆเช่น พลัดตก, ทกล้ม ฯลฯ	54,142	73,760	69,448	73,130	74,731
3. ทำร้ายตัวเองด้วยวิธีต่างๆ	477	743	770	751	676
4. ถูกทำร้ายด้วยวิธีต่างๆ	3,344	5,449	5,151	4,760	4,580
5. บาดเจ็บโดยไม่ทราบเจตนา	125	2,164	1,975	2,265	1,783
6. ดำเนินการทางกฎหมายหรือสงคราม	1	3	1	2	1
7. ไม่ทราบทั้งสาเหตุและเจตนา	22	49	31	48	31
รวม	82,530	117,080	114,568	119,239	120,572

จากตารางที่ 2 รายงานการบาดเจ็บจากอุบัติเหตุย้อนหลัง 5 ปีของจังหวัดระยองนั้น จะสังเกตได้ว่าการบาดเจ็บจากอุบัติเหตุมีจำนวนสูงถึง 113,501 ครั้ง/ต่อปี ในปี 2560 ซึ่งสูงกว่าการบาดเจ็บประเภทอื่น ๆ และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี การเกิดอุบัติเหตุสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นต้องการรักษาพยาบาลอย่างทันท่วงที และความจำเป็นในการสำรองโลหิตเป็นจำนวนมากเพื่อให้การรักษาเป็นไปอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง ซึ่งในขนส่งโลหิตต้องได้รับการควบคุมคุณภาพอย่างสูง และเมื่อนำออกมาแล้วจำเป็นจะต้องนำไปให้ถึงมือผู้ป่วยโดยเร็วที่สุด เพื่อคงคุณภาพให้อยู่สภาพเดิมหรือใกล้เคียงกับของเดิมให้มากที่สุด

แต่จากข้อมูลของสภากาชาดที่ทำการจ่ายโลหิตให้กับโรงพยาบาลรัฐและเอกชนนั้น ในจังหวัดระยองมีเพียง 2 โรงพยาบาลที่ได้รับการจ่ายโลหิตจากสภากาชาด ส่วนในภาคบริการโลหิตแห่งชาติของสภากาชาดได้จัดตั้งขึ้น 13 แห่ง นั้น ก็ยังคงไม่มีในจังหวัดระยอง

ภาพที่ 1 ปริมาณการรับ-จ่าย โลหิตประจำเดือน มิถุนายน 2561 - พฤษภาคม 2562

(ที่มา : รพ.เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ระยอง ปี 2562)

จากภาพที่ 1 แสดงถึงปริมาณการรับ-จ่าย โลหิตประจำเดือน มิถุนายน 2561 - พฤษภาคม 2562 ทำให้เห็นว่ายังมีในบางเดือนที่ปริมาณการรับโลหิตน้อยกว่าปริมาณการจ่ายโลหิต แสดงว่ายังคงไม่สามารถให้บริการด้านโลหิตได้เต็มประสิทธิภาพ ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาสำคัญที่เกี่ยวข้องกับชีวิต

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการโลหิต โดยทำการศึกษาและนำเสนอแนวทางในการจัดตั้งศูนย์เก็บและกระจายโลหิตจังหวัดระยองให้ครอบคลุมจำนวนผู้รับบริการมากที่สุด โดยนำมาสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์และใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการค้นหาคำตอบที่เหมาะสมของปัญหาการครอบคลุมประชากรสูงสุด (Maximal Covering Location Problem: MCLP) โดยใช้สถานพยาบาลในจังหวัดระยองเป็นจุดศูนย์กลาง ครอบคลุมรัศมี 20 กม. คิดจากข้อมูลภาวะการตกเลือดรุนแรงที่ควรได้รับเลือดภายใน 20 นาที (เป็นระยะเวลาที่น้อยที่สุดที่ควรถึงผู้ป่วย)

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อนำเสนอแนวทางในการกำหนดที่ตั้งศูนย์เก็บและกระจายโลหิตจังหวัดระยองที่เหมาะสม โดยใช้แบบจำลองทางคณิตศาสตร์

ขอบเขตการวิจัย

- 1.ศึกษาจุดตั้งศูนย์เก็บและกระจายโลหิตของจังหวัดระยอง
- 2.ศึกษาตำแหน่งที่ตั้งศูนย์เก็บและกระจายโลหิต ตำแหน่งที่ตั้งโรงพยาบาล จำนวนโรงพยาบาล และจำนวนประชากรของจังหวัดระยอง
- 3.ศึกษาการเลือกพิกัดที่เหมาะสมในการตั้งศูนย์เก็บและกระจายโลหิตให้ครอบคลุมประชากรสูงสุด

วิธีดำเนินการวิจัย

1.การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ

ในงานวิจัยนี้ได้ทำการเก็บข้อมูลทุติยภูมิของจังหวัดระยองโดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 ข้อมูลสถานีเก็บโลหิตของจังหวัดระยอง

ธนาคารเลือดทุกแห่งหรือสถานีเก็บโลหิตทุกแห่งต้องมีระเบียบปฏิบัติ สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม และอุปกรณ์เพียงพอ ต้องมีแพทย์ที่มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเวชกรรมเป็นหัวหน้าหรือผู้อำนวยการ เป็นผู้มีความรู้ความสามารถจากการฝึกอบรมและมีประสบการณ์เพื่อลดความเสี่ยงภัยและมีความปลอดภัยต่อสุขภาพของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ผู้บริจาคโลหิต อาสาสมัคร และผู้ป่วย ซึ่งข้อมูลสถานีเก็บโลหิตของจังหวัดระยอง จำนวน 2 แห่ง

1.2 ข้อมูลสถานบริการสาธารณสุขประกอบไปด้วย 2 ประเภท ดังนี้

1.2.1 สถานีทางเลือกเก็บโลหิต

ตามมาตรฐานพื้นที่ใช้สอยโรงพยาบาลทั่วไปและโรงพยาบาลศูนย์กำหนดให้โรงพยาบาลที่จะมีการใช้โลหิต (มีการผ่าตัดศัลยกรรม) จะต้องมีจำนวนเตียงที่สามารถรองรับผู้ป่วยได้อย่างน้อย 30 เตียงในโรงพยาบาล โดยในจังหวัดระยองนั้น มีโรงพยาบาลที่สามารถนำมาเป็นสถานีทางเลือกในการเก็บโลหิตได้ทั้งหมด 13 แห่ง

1.2.2 สถานบริการสาธารณสุขที่ถูกครอบคลุม

ในงานวิจัยนี้จะกำหนดจำนวนสถานบริการสาธารณสุขที่ถูกครอบคลุมเป็นโรงพยาบาลที่มีจำนวนเตียงมากกว่า 30 เตียง และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) รวมทั้งหมด 117 แห่ง

เมื่อกำหนดสถานบริการสาธารณสุขเรียบร้อยแล้ว จากนั้น นำมาหาค่าน้ำหนักของความสำคัญของข้อมูล โดยดูขนาดของโรงพยาบาลและจำนวนเตียงในโรงพยาบาล สามารถกำหนดค่าได้ดังนี้ [3]

A =	โรงพยาบาลศูนย์	ให้ค่าน้ำหนักคะแนน	6
M1 =	โรงพยาบาลทั่วไปขนาดเล็ก	ให้ค่าน้ำหนักคะแนน	5
F1 =	โรงพยาบาลชุมชนขนาดใหญ่ 90 – 120 เตียง	ให้ค่าน้ำหนักคะแนน	4
F2 =	โรงพยาบาลชุมชนขนาดกลาง 30 – 90 เตียง	ให้ค่าน้ำหนักคะแนน	3
F3 =	โรงพยาบาลชุมชนขนาดเล็ก 30 เตียง	ให้ค่าน้ำหนักคะแนน	2
รพ.สต =	โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล	ให้ค่าน้ำหนักคะแนน	1

ที่มา : กลุ่มข้อมูลทรัพยากรและมาตรฐานรหัสสุขภาพ สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ปี 2562

1.3 จำนวนประชากรแยกรายตำบล

ทำการหาข้อมูลจำนวนประชากรของจังหวัดระยอง โดยแยกตามรายตำบลทั้งหมด 58 ตำบล เพื่อดูการครอบคลุม โดยหากครอบคลุมสถานบริการสาธารณสุขของตำบลใด ก็จะครอบคลุมประชากรของในตำบลนั้นด้วย

2.ระบุพิกัดตำแหน่งต่าง ๆ ของข้อมูล

งานวิจัยนี้ทำการระบุตำแหน่งพิกัด โดยใช้ Google Map ในการหาข้อมูลพิกัดละติจูด ลองจิจูดของสถานที่ตั้ง โดยแบ่งเป็น 2 หัวข้อ ดังนี้

- 2.1 ตำแหน่งที่ตั้งสถานีเก็บโลหิตของจังหวัดระยอง จำนวน 2 แห่ง
- 2.2 ตำแหน่งที่ตั้งสถานบริการสาธารณสุข จำนวน 116 แห่ง
3. วิเคราะห์และกำหนดตำแหน่งที่ตั้งสถานีเก็บโลหิต เพื่อให้ครอบคลุมผู้รับบริการสูงสุด ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป ข้อมูลทุติยภูมิที่ระบุตำแหน่งพิกัดละติจูด ลองจิจูดเรียบร้อยแล้ว นำไปหาการครอบคลุมของข้อมูลโดยเงื่อนไขการครอบคลุมภายในรัศมี 20 กม. จากสถานีเก็บโลหิตและสถานีทางเลือกด้วยโปรแกรมที่ถูกเขียนขึ้นโดยภาษาซี จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ Math Model ของปัญหาการครอบคลุมความต้องการของลูกค้าให้ได้มากที่สุด (Maximal Covering Location Problem) เพื่อทำการครอบคลุมของข้อมูลแล้วทำการประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป
4. เปรียบเทียบผลการครอบคลุมของสถานีเก็บโลหิตเดิม และสถานีเก็บโลหิตใหม่
นำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป มาเปรียบเทียบกับสถานีเก็บโลหิตเดิมเพื่อค้นหาวิธีที่ดีที่สุด คำตอบที่ดีที่สุดสำหรับปัญหาการครอบคลุมการให้บริการสูงสุด
5. เสนอแนวทางการปรับปรุงคำตอบของปัญหาการครอบคลุมการให้บริการสูงสุด
นำเสนอวิธีที่ได้คำตอบที่ดีที่สุดจากผลการทดลอง พร้อมเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงการกำหนดสถานที่ตั้งสถานีเก็บโลหิตเพื่อให้ครอบคลุมผู้ใช้บริการได้อย่างสูงสุด

ผลการวิจัย

ในงานวิจัยนี้ ทำการหาการครอบคลุมของข้อมูลโดยเงื่อนไขการครอบคลุมภายในรัศมี 20 กม. จากสถานีเก็บโลหิตและสถานีทางเลือกด้วยโปรแกรมที่ถูกเขียนขึ้นโดยภาษาซี จากนั้น ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ Math Model ของปัญหาการครอบคลุมความต้องการของผู้รับบริการสูงสุด (Maximal Covering Location Problem) มีรูปแบบทั่วไปของแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ดังต่อไปนี้ [3]

$$\text{Maximize} \quad \sum_i w_i z_{ij} \quad (1)$$

$$\text{Subject to} \quad \sum_{j \in N_i} x_j \geq z_i \quad ; \forall i \quad (2)$$

$$\sum_j x_j = P \quad (3)$$

$$x_j \in \{0,1\} \quad ; \forall j \quad (4)$$

$$z_i \in \{0,1\} \quad ; \forall i, \quad (4)$$

$$z_i = \begin{cases} 1 & \text{ถ้าความต้องการของลูกค้าที่ตำแหน่งที่ } i \text{ ถูกครอบคลุม} \\ 0 & \text{ถ้าไม่ใช่} \end{cases}$$

P = จำนวนตำแหน่งศูนย์เก็บและกระจายโลหิตเดิม โดยกำหนดเงื่อนไขสถานการณ์การวิเคราะห์ให้มี 2 – 15

ตำแหน่ง

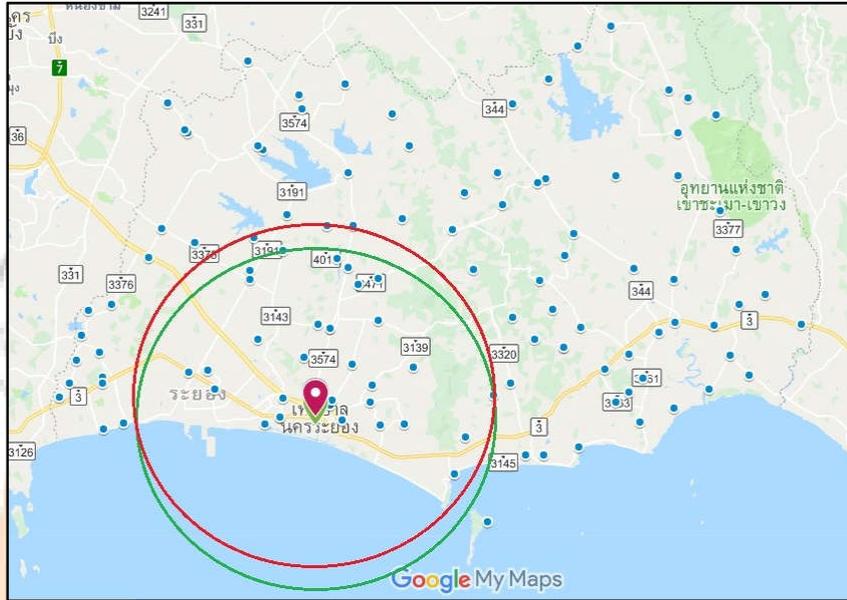
หลังจากนั้น เขียน Code คำสั่งในการประมวลผลเพื่อทำการประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป ซึ่งสามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. ผลการครอบคลุมจำนวนประชากรรายตำบลของศูนย์เก็บและกระจายโลหิตเดิม และสถานีเก็บโลหิตใหม่
ผลการครอบคลุมจำนวนประชากรรายตำบลของศูนย์เก็บและกระจายโลหิตเดิม และศูนย์เก็บและกระจายโลหิตที่กำหนดใหม่ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยทำการเปรียบเทียบผลการทดลองการครอบคลุมระหว่างสถานีเดิมและสถานีใหม่สามารถแสดงผลได้ตามตาราง ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงการครอบคลุมจำนวนประชากรของศูนย์เก็บและกระจายโลหิตเดิม

สถานีเดิม	จำนวนประชากรรายตำบล	ครอบคลุม (%)
1 และ 2	1,228,637	50.53

ตารางที่ 3 แสดงการครอบคลุมจำนวนประชากรของศูนย์เก็บและกระจายโลหิตเดิม ประกอบไปด้วยหมายเลข 1 และ 2 ครอบคลุมจำนวนประชากรทั้งหมด 1,228,637 คน คิดเป็น 50.53%

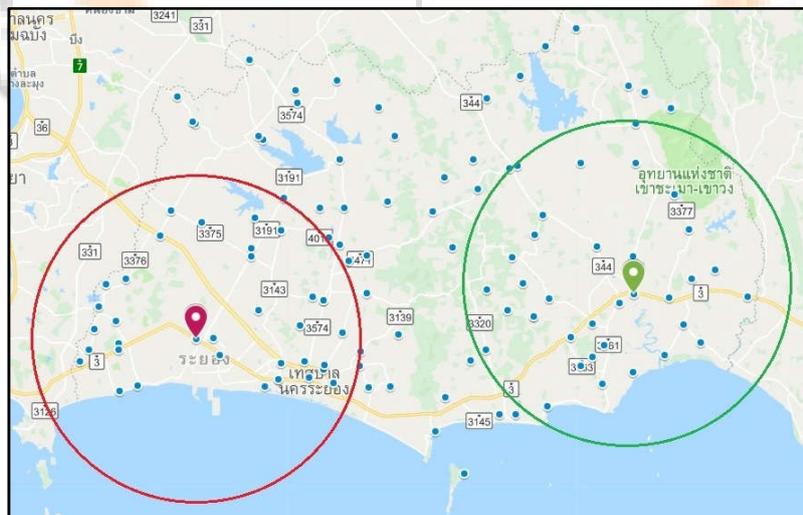

ภาพที่ 2 ภาพแสดงการครอบคลุมจำนวนประชากรของศูนย์เก็บและกระจายโลหิตเดิม

ตารางที่ 4 ผลการครอบคลุมจำนวนประชากรรายตำบลของศูนย์เก็บและกระจายโลหิตใหม่

สถานีใหม่	จำนวนประชากรรายตำบล	ครอบคลุม (%)
3และ 4	1,807,790	74.34

ตารางที่ 4 แสดงการครอบคลุมจำนวนประชากรรายตำบลของศูนย์เก็บและกระจายโลหิตที่กำหนดใหม่ จาก 15 สถานี ผลการทดลองพบว่า สถานีที่ 3 และ 4 สามารถครอบคลุมจำนวนประชากรสูงสุด โดยครอบคลุมทั้งหมด 1,807,790 คน คิดเป็น 74.34%

ภาพที่ 3 ภาพแสดงการครอบคลุมจำนวนประชากรของศูนย์เก็บและกระจายโลหิตใหม่

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบการครอบคลุมระหว่างสถานีเดิมและสถานีใหม่

สถานี	จำนวนประชากรรายตำบล	ครอบคลุม (%)
สถานีเดิม 1 และ 2	1,228,637	50.53
สถานีใหม่ 3 และ 4	1,807,790	74.34
ผลต่าง	579,153	47.14

ตารางที่ 5 แสดงการเปรียบเทียบการครอบคลุมระหว่างสถานีเดิมและสถานีใหม่ ผลการทดลอง พบว่า สถานีเดิม ได้แก่ สถานีที่ 1 และ 2 ครอบคลุมประชากรทั้งหมด 1,228,637 คน คิดเป็น 50.53% สถานีใหม่ ได้แก่ สถานีที่ 3 และ 4 ครอบคลุมประชากรทั้งหมด 1,807,790 คน คิดเป็น 74.34% ดังนั้น สถานีใหม่ครอบคลุมประชากรมากกว่าสถานีเดิม 579,153 คน คิดเป็น 47.14%

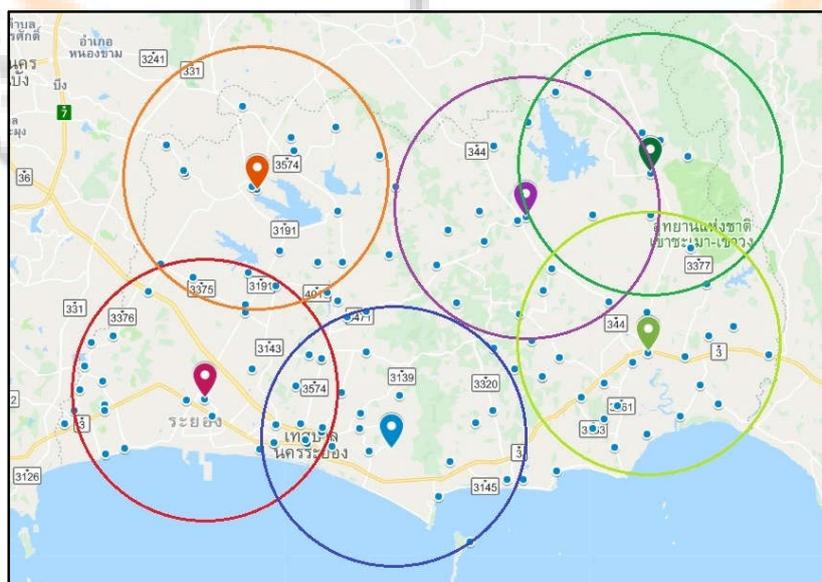
2. ผลการครอบคลุมจำนวนประชากรรายตำบลของศูนย์เก็บและกระจายโลหิตที่ครอบคลุมประชากรสูงสุด

ผลการครอบคลุมจำนวนประชากรรายตำบลของศูนย์เก็บและกระจายโลหิตที่กำหนดใหม่ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยทำการทดลองหาตำแหน่งที่ตั้งศูนย์เก็บและกระจายโลหิตเพื่อให้ครอบคลุมจำนวนประชากรที่ 95% ขึ้นไป สามารถแสดงผลได้ตามตาราง ดังนี้

ตารางที่ 6 ผลการทดลองหาจำนวนสถานีที่ครอบคลุมประชากรสูงสุด

จำนวนสถานี	สถานี	จำนวนประชากรรายตำบล	ครอบคลุม (%)
2	3 และ 4	1,807,790	74.34
3	3, 4 และ 12	2,111,042	86.81
4	3, 4, 10 และ 12	2,248,932	92.49
5	3, 7, 8, 10 และ 12	2,306,462	94.85
6	3, 6, 8, 10, 12 และ 13	2,350,562	96.66

จากตารางที่ 6 จะเห็นได้ว่าการครอบคลุมจำนวนประชากรรายตำบลของศูนย์เก็บและกระจายโลหิตที่ 6 สถานี ผลการครอบคลุมประชากรทั้งหมด 2,350,562 คน คิดเป็น 96.66% ดังนั้น สรุปได้ว่า จำนวนสถานีที่ครอบคลุมจำนวนประชากรที่ 95% ขึ้นไปได้แก่ สถานีที่ 3, 6, 8, 10, 12 และ 13

ภาพที่ 4 ภาพ 6 สถานีที่ครอบคลุมประชากรสูงสุด

สรุปผลการวิจัย

1. สรุปผลการวิจัย

1.1 ผลการครอบคลุมจำนวนประชากรรายตำบลของศูนย์เก็บและกระจายโลหิตเดิม และสถานีเก็บโลหิตใหม่ ตำแหน่งที่ตั้งศูนย์เก็บและกระจายโลหิตที่มีอยู่ในปัจจุบันจำนวน 2 แห่ง ได้แก่ สภากาชาดจังหวัดระยอง และโรงพยาบาลระยอง ครอบคลุมประชากรทั้งหมด 1,228,637 คน คิดเป็น 50.53% ตำแหน่งที่ตั้งศูนย์เก็บและกระจายโลหิตที่มีกำหนดใหม่ 2 แห่ง ได้แก่ โรงพยาบาลแก่ง และโรงพยาบาลเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ระยอง ครอบคลุมประชากรทั้งหมด 1,807,790 คน คิดเป็น 74.34% สามารถครอบคลุมประชากรมากกว่าสถานีเดิม 579,153 คน คิดเป็น 47.14%

1.2 ผลการครอบคลุมจำนวนประชากรรายตำบลของศูนย์เก็บและกระจายโลหิตที่ครอบคลุมประชากรสูงสุด จากการทดลองเพื่อหาตำแหน่งที่ตั้งศูนย์เก็บและกระจายโลหิตเพื่อให้ครอบคลุมจำนวนประชากร 95% ขึ้นไป พบว่ามี 6 แห่ง ได้แก่ โรงพยาบาลแก่ง, โรงพยาบาลมงกุฎระยอง, โรงพยาบาลศรีระยอง, โรงพยาบาลวังจันทร์, โรงพยาบาลปลวกแดง และโรงพยาบาลเขาชะเมา ครอบคลุมประชากรทั้งหมด 2,350,562 คน คิดเป็น 96.66%

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการทดลองเพื่อหาตำแหน่งที่ตั้งศูนย์เก็บและกระจายโลหิตเพื่อให้ครอบคลุมจำนวนประชากรสูงสุดตามข้อ 5.1.2 นั้น แสดงให้เห็นว่าสามารถเพิ่มความสามารถในการกระจายโลหิตสำหรับการนำไปรักษาผู้ที่ต้องการรับบริการกรณีฉุกเฉินได้เมื่อเทียบศูนย์เก็บและกระจายโลหิตเดิมที่มีอยู่ในปัจจุบัน และจะสังเกตได้ว่า ผลการทดลองการเปิดสถานที่ตั้งศูนย์เก็บและกระจายโลหิตให้ครอบคลุมจำนวนประชากร 95% ขึ้นไป มี 6 สถานี โดยใน 6 สถานีที่เลือกเปิดนั้น จะเป็นสถานีที่อยู่ของแต่ละอำเภอ แสดงให้เห็นว่าในแต่ละอำเภอมีความจำเป็นที่จะต้องจัดตั้งศูนย์เก็บและกระจายโลหิตเพื่อให้โลหิตคงคุณภาพเดิมหรือใกล้เคียงของเดิมมากที่สุดและส่งไปถึงมือผู้ป่วยโดยเร็วที่สุด แต่ทั้งนี้ ในการเก็บโลหิตนั้น จำเป็นต้องใช้สถานที่ที่เหมาะสม เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ได้มาตรฐาน ยกตัวอย่างเช่น ห้องควบคุมอุณหภูมิ เครื่องปั่นแยกโลหิต เป็นต้น ซึ่งเครื่องมือและอุปกรณ์ดังกล่าวมีราคาที่สูง ดังนั้น ขึ้นอยู่กับงบประมาณของแต่ละภาคส่วนที่เกี่ยวข้องที่จะนำมาปรับปรุงและพัฒนาประสิทธิภาพของแต่ละสถานีเพื่อให้ได้มาตรฐานเทียบเท่ากับมาตรฐานกลางที่มีอยู่ ซึ่งหากสามารถพัฒนาได้จริงประโยชน์ในเบื้องต้นจะสามารถลดอัตราการเสียชีวิตที่เกิดจากอุบัติเหตุ ลดมูลค่าความเสียหายที่เกิดจากอุบัติเหตุ และยังส่งผลไปถึงการพัฒนาในด้านคุณภาพชีวิตของประชาชน และสาธารณสุขต่อไปอีกด้วย

ข้อเสนอแนะงานวิจัย

การศึกษางานวิจัยนี้ มีข้อเสนอแนะที่สามารถนำไปใช้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อไป โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

3.1.1 งานวิจัยนี้ พิจารณาแค่ปัจจัยเรื่องของการครอบคลุมประชากร ในความเป็นจริงแล้วยังสามารถพิจารณาปัจจัยส่วนอื่นได้ อาทิเช่น เรื่องครอบคลุมด้านการจราจร, ถนน ที่มีความเสี่ยงที่จะเดินอุบัติเหตุ ช่วงอายุของบุคคลที่มีความเสี่ยงที่จะเกิดโรคต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องผ่าตัด หรือช่วงอายุวัยรุ่นที่จะเกิดอุบัติเหตุ อีกทั้งปัจจัยต่าง ๆ เช่น ฝั บาร์ หรือสถานบันเทิงยามค่ำคืน ที่จะส่งผลให้เกิดอุบัติเหตุได้

3.1.2 งานวิจัยนี้ จัดทำขึ้นเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการเตรียมความพร้อมสำหรับสถานพยาบาลในการรองรับการขยายตัวทางด้านต่าง ๆ ของจังหวัดระยอง

3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้นคว้าต่อไป

3.2.1 ศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลให้เกิดความเสี่ยงในการจัดตั้งศูนย์เก็บและกระจายโลหิต

3.2.2 ในการจัดตั้งศูนย์เก็บและกระจายโลหิตนอกจากปัจจัยเรื่องสถานที่ตั้งแล้ว ต้องทำการคำนึงถึงปัจจัยด้านงบประมาณ ดังนั้น งานวิจัยที่จะทำต่อไปควรทำการวิจัยในด้านงบประมาณการจัดตั้งประกอบด้วย

เอกสารอ้างอิง

การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย. บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบขององค์กร [ออนไลน์]. สืบค้นวันที่ 5 พฤศจิกายน 2561. จาก <http://www.ieat.go.th/>

สำนักปลัดกระทรวง กระทรวงแรงงาน. รายงานการศึกษาวิเคราะห์ฐานข้อมูลแรงงานและประมาณการความต้องการแรงงานของอุตสาหกรรมเป้าหมายในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC). กรุงเทพฯ : บริษัทเท็กซ์ แอนด์ เจอร์นัลพับลิเคชั่น จำกัด, 2560.

กลุ่มข้อมูลทรัพยากรและมาตรฐานรหัสสุขภาพสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์.กฎกระทรวงกำหนดลักษณะของสถานพยาบาลและลักษณะการให้บริการของสถานพยาบาล [ออนไลน์]. สืบค้นวันที่ 5 พฤศจิกายน 2561. จาก <http://www.pt.or.th>

จันทร์ศิริ สิงห์เถื่อน. การเลือกตำแหน่งที่ตั้งของสถานที่ให้บริการด้วยวิธีการหาคำตอบที่ดีที่สุด. วิศวกรรมสาร มก. ปีที่ 24, 2554 : 111-112.

บทความวิจัย (ม.ค. – มิ.ย. 2563)
การรักษาอัมพฤกษ์อัมพาตตามศาสตร์การแพทย์แผนไทย

วันวิสา จันทรวินบูลย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา 10300

E-mail:nunimaru_12@hotmail.com โทร 095-9236465

ผศ.ดร.ศุภะลักษณ์ พิกคำมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา 10300

E-mail:supaluk99@hotmail.com โทร0216011749ต่อ 33

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (qualitative method) ประกอบด้วยการศึกษาเอกสาร (document research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) เพื่อศึกษาแนวคิดและวิธีการรักษาอาการอัมพฤกษ์อัมพาตตามหลักการแพทย์แผนไทยที่ปรากฏในคัมภีร์แพทย์แผนไทยมีจุดประสงค์เพื่อศึกษาทฤษฎีพื้นฐาน ที่ใช้ในการรักษาโรคอัมพฤกษ์อัมพาตและศึกษากระบวนการรักษาโรคอัมพฤกษ์อัมพาตตามหลักการแพทย์แผนไทยโดยมีการตรวจหาสาเหตุของโรคตามคัมภีร์สมุฏฐานวินิจฉัยที่อธิบายถึงเรื่องการแยกระยะความรุนแรงของโรคจากนั้นทำการจ่ายยารักษาและให้คำแนะนำ คัมภีร์ชวตารซึ่งกล่าวถึงโรคลม คัมภีร์กษัยกล่าวถึงโรคที่เกิดจากความเสื่อมภายในร่างกายและจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญในการรักษาอาการอัมพฤกษ์อัมพาตตามหลักการแพทย์แผนไทยจำนวน 4 ท่านได้แก่ นายบุญยพร ยี่มี บุญทอง, นายสิปกรณ์ โสภิตสกุล, นายพรชัยชนะนิธิธรรม, นายมนทณ เพชรสี ได้ให้ความเห็นด้านการแพทย์แผนไทยว่า อาการอัมพฤกษ์ อัมพาต เกิดจาก ลมอุ้งคมาวาตา กับ ลมอโรคมาวาตา ระคนกัน ส่งผลทำให้ มีถกมถลุงคังพิการอีกทั้งยังมีสาเหตุมาจากความเสื่อมภายในร่างกาย พบมากในวัย 50 ปีขึ้นไป และยังมีส่งผลให้มีโรคประจำตัวเพิ่มขึ้นเช่นโรคความดันโลหิตสูง และยังรวมถึงการได้รับอุบัติเหตุอีกด้วย การรักษาคือใช้ยารสร้อนสุขุม เช่น ยาแก้ลมฉกวาโย ยาตำหรับรักษาแก่นหารุพิการตามคัมภีร์โรคนิทาน ยาวาตาพินาต ยาเบญจขันธ ยาขุมนมวาโย กล่าวไว้ในคัมภีร์ชวตาร ยาเบญจอัมพฤกษ์ กล่าวไว้ในคัมภีร์กษัย เป็นต้น การรักษาโดยใช้ตำรับยารสร้อนสุขุมแทรกด้วยยาระบายเพื่อขับและกระจายลมในกองสมุฏฐานจากนั้นจ่ายยาบำรุงกำลังให้ร่างกายสมบูรณ์ การทำหัตถการนวดประคบและอบสมุนไพรเพื่อฟื้นฟูสภาพร่างกายและแนะนำการปรับพฤติกรรมการกินอาหารให้สัมพันธ์กับธาตุโดยรับประทานอาหารรสร้อนเพื่อช่วยในการขับลม การออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ร่างกายแข็งแรงการโดยเน้นการยืดเหยียดกล้ามเนื้อและข้อต่อต่างๆ และพักผ่อนอย่างเพียงพอตามกาลสมุฏฐานการศึกษาครั้งนี้จะเป็นพื้นฐานในการศึกษาองค์ความรู้การวิจัยในรูปแบบของศาสตร์การแพทย์แผนไทยและสามารถนำไปต่อยอดในการศึกษาในระดับวิทยาศาสตร์การแพทย์คลินิกต่อไป

คำสำคัญ: การรักษาอัมพฤกษ์ อัมพาต , การแพทย์แผนไทย

Received: August 3 2019, Revised August 22 2019, Accepted August 27, 2019

The Treatment of Paralysis in The Recipe of Thai Traditional Medicines

Wanwisa Junwibun, SuanSunandha Rajabhat University 10330

E-mail:nunimaru_12@hotmail.com Tel. 095-9236465

Ast.Prof.Dr.Supalak Fakkham, SuanSunandhaRajabhat University 10330

E-mail:supaluk99@hotmail.com Tel.0216011749-33

Abstract

This study is the qualitative research by an in-depth interview and exploring document research of data collection. We study the theory and principle of Traditional Thai Medicine in Stroke. This study aims to know the accurate baseline treatment in Traditional Thai Medicine of Stroke including diagnosis, pathology, prescribe, and home program. The methodology is an in-dept interview in 4 Thai people including Mr.BoonyapornYeemeeBoonthong, Mr.SippakonSopisakon, Mr.Pornchaichnanithithorn & Mr.MonthonPhetsee who are the extensively experienced physicians in Traditional Thai Medicine over 10 years. The results show that pathophysiology of stoke is an underlying blood vessel diseases, or brain injury. The treatments have to use the Thai herb medicines that are able to improve the blood flow to the brain. Additionally, Thai massage with Thai herbal balls, and herb stream room are the highlight recommendation. To Keep doing strengthening and stretching exercise daily at home is also the most effective rehabilitation. We wise this study can support other researchers for their next study in Traditional Thai medicine..

Keywords: stroke, Thai traditional medicine

คำขอบคุณ: งานวิจัยนี้เป็นการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

บทนำ

จากข้อมูลสำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค “ประเด็นสารรณรงค์วันอัมพาตโลก ปี 2560 รายงานว่า โรคอัมพาตหรือโรคหลอดเลือดสมอง เป็นปัญหาสาธารณสุขอันดับ 2 ของโลก ปัจจุบันประชากรทั่วโลกป่วยเป็นโรคหลอดเลือดสมองจำนวน 17 ล้านคน[1] เสียชีวิตจากโรคหลอดเลือดสมองจำนวนมาก ส่งผลกระทบต่อทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม รวมถึงความสูญเสียทางด้านเศรษฐกิจ สำหรับในประเทศไทยพบว่าอัตราการตายด้วยโรคหลอดเลือดสมองต่อประชากรแสนคน ในภาพรวมของประเทศ ปี 2557-2559 เท่ากับ 38.63, 43.54 และ 43.54 ตามลำดับ[1] ในปี พ.ศ. 2551-2555 อัตราการป่วยของโรคหลอดเลือดสมองมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น อัตราป่วยเพศชายสูงกว่าเพศหญิงเล็กน้อย จำแนกตามอายุพบกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไปมีอัตราการป่วยสูงสุด ตามลำดับด้านภาวะแทรกซ้อน ผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง มีอัมพาตสูงสุดร้อยละ 56.19 รองลงมาคือภาวะสมองตายขาดเลือด 17.38[2] จากสถานการณ์โรคหลอดเลือดสมองของโลกและของไทยแสดงให้เห็นว่าโรคหลอดเลือดสมองเป็นภัยคุกคามประชากรทั่วโลกดังนั้นการรักษาลักษณะเฉพาะกับการแพทย์แผนปัจจุบันคงไม่เพียงพอจึงควรมีการศึกษาการรักษาโดยศาสตร์การแพทย์แผนไทยร่วมด้วยเพื่อให้ผู้ป่วยมีทางเลือกในการรักษาเพิ่มมากขึ้นและลดค่าใช้จ่ายในการรักษาให้น้อยลง ซึ่งจะทำให้ผู้ป่วยมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นซึ่งการแพทย์แผนไทยมีการศึกษาองค์ความรู้ประสบการณ์ของการแพทย์แผนไทยที่มีการบันทึกลงในสมุดข่อยโบราณ มีการถ่ายทอดและคัดลอกสืบทอดกันมาโดยมากตำรามักจะประกอบด้วยหลายๆ คัมภีร์แพทย์ ซึ่งในคัมภีร์แพทย์แผนไทยนี้มีการบันทึกเกี่ยวกับวิธีการตรวจและวิธีการรักษาโรคอัมพฤกษ์อัมพาตเอาไว้ด้วย ซึ่งได้กล่าวไว้ในหลายคัมภีร์เช่นโรคนิทานที่กล่าวถึงเรื่องราวการเกิดโรคว่าด้วยเรื่องธาตุขาดไป ธาตุกำเริบ หย่อน พิการ หมายถึงโรคประจำตัวที่เกิดขึ้นตามวัยทำให้ร่างกายเกิดความเสื่อมสภาพ ตามอายุที่มากขึ้นในคัมภีร์ชวดาร ที่กล่าวถึงเรื่องของลมโดยมีสาเหตุ 2 ประการ คือ ลมอุทธรังคมาวาตา พัดขึ้นเบื้องบนและลมอโรคมาวาตา พัดลงเบื้องต่ำ ลมเกิดขึ้นในทิศเบื้องต่ำ คือลมอัมพฤกษ์ อาการอัมพฤกษ์อัมพาตเกิดจากลมอัมพฤกษ์อัมพาตอันเป็นที่ตั้งเป็นฐานแห่งลมอันมีพิษ ๖ จำพวก กระทำให้หทัยดี ตับ ม้าม ให้เศร้าหมอง เชื่อมมิม มีหัวใจระส่ำระสายซบเซา บังเกิดลมสถกกวาด ลมหทัยวาทกำเริบ กระทำให้จักษุไม่เห็น โสตประสาทมิได้ยีน ชิวหาและนสิกมีรูจักรสกลืนสิ่งใด หาสติสมปฤติมิได้ มีหทัยวัตถุก็แตกออก[3] และคัมภีร์กษัย ซึ่งโรคกษัย หมายถึง ธาตุเสื่อม เป็นภาษาบาลี-ภาษาเขมร แปลว่า ย่อม ติด กวาด รัตตัง ซึ่งถ้ากษัยไปติด กวาด รัตตัง ที่อวัยวะใดจะทำให้มีอาการชูกพอม บางครั้งพอมเหลือ อวัยวะทำงานผิดปกติ กษัยเป็นโรคแห่งความเสื่อมของทุกอวัยวะ มีชื่อเฉพาะตามตำแหน่งและอาการที่เกิด สาเหตุเกิดจาก อุบัติเหตุ การทำงานหนักหรือเกิดขึ้นจากการสึกหรอของธาตุทั้ง 4 ส่วนมากโรคกษัยเกิดขึ้นในวัยปัจฉิมวัยเป็นส่วนใหญ่[4] ซึ่งทางผู้วิจัยมีความสนใจอย่างยิ่งที่จะศึกษาศาสตร์การแพทย์แผนไทย จากตำรา และเอกสารต่างๆ ที่มีการจดบันทึกไว้ การศึกษานี้เพื่อศึกษาและเข้าใจ การรักษาตามแนวคิดทฤษฎีการแพทย์แผนไทยที่ปรากฏอยู่ในเอกสารตำราต่างๆ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาทางด้านการแพทย์แผนไทยและเป็นแนวทางการต่อยอดองค์ความรู้ในการรักษาโรคอัมพฤกษ์ อัมพาตต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เป็นองค์ความรู้การแพทย์แผนไทยสามารถเข้าใจแนวคิดพื้นฐานของโรค และการรักษาโรคอัมพฤกษ์ อัมพาตตามคัมภีร์แพทย์แผนไทยและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้
2. เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาการแพทย์แผนไทย เป็นการต่อยอดองค์ความรู้ทางด้านเวชกรรม โดยเฉพาะแพทย์ผู้รักษาผู้ป่วยอัมพฤกษ์ อัมพาต
3. เป็นประโยชน์ในด้านการวิจัย เพื่อนำไปต่อยอดได้ในชิ้นงานวิจัยที่สูงขึ้นในอนาคต

วิธีการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ(qualitative method) ประกอบด้วยการศึกษาเอกสาร(document research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก(in-depth interview) เพื่อศึกษาแนวคิดและวิธีการรักษาอาการอัมพฤกษ์อัมพาตตาม

หลักการแพทย์แผนไทยที่ปรากฏในคัมภีร์แพทย์แผนไทยคือคัมภีร์สมุฏฐานวินิจฉัยคัมภีร์โรคนิทานคัมภีร์ชวตารและคัมภีร์กษัยที่มีการอธิบายถึงสาเหตุกลไกการเกิดโรคการวินิจฉัยและการรักษาและจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญในการรักษาอาการอัมพฤกษ์อัมพาตตามหลักการแพทย์แผนไทยจำนวน4ท่านได้แก่ นายบุญพร ยี่มี บุญทอง, นายลีปกรณ โสภิตสกล, นายพรชัย ชนะนิธิธรรม, นายมนทณ เพชรลี

การคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญ

ผู้วิจัยได้กำหนดในส่วนของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งคัดเลือกจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านการแพทย์แผนไทย ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการแพทย์แผนไทย โดยจะต้องเป็นผู้ที่ได้รับใบอนุญาตให้ประกอบวิชาชีพแพทย์แผนไทย จากองค์กรหรือสถาบัน การแพทย์แผนไทย มีรายชื่อดังต่อไปนี้

- 1.อาจารย์บุญพร ยี่มี บุญทอง ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการแพทย์แผนไทย
- 2.อาจารย์พรชัย ชนะนิธิธรรม ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการแพทย์แผนไทย
- 3.นายลีปกรณ โสภิตสกลผู้ทรงคุณวุฒิด้านการแพทย์แผนไทย
- 4.นายมนทณ เพชรลี ผู้เชี่ยวชาญด้านการแพทย์แผนไทย

ผลการวิจัย

ผลการศึกษา

ตารางที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ของแพทย์แผนไทยกับการประยุกต์ใช้ตามคัมภีร์

แพทย์แผนไทย	คัมภีร์ สมุฏฐาน วินิจฉัย	คัมภีร์ ชวตาร	คัมภีร์กษัย	คัมภีร์โรค นิทาน	การทำหัตถการ	
					เ สี น ประธานสิบ	น ว ต ร า ข สำนัก
หมอบุญพร ยี่มี บุญทอง	/	/	/		/	
หมอลีปกรณ โสภิตสกล	/	/			/	
หมอพรชัย ชนะนิธิธรรม	/	/	/			
หมอมนทณ เพชรลี	/	/	/			/

จากการศึกษาอัมพฤกษ์ อัมพาตตามคัมภีร์แพทย์แผนไทย พบว่าไม่มีการกล่าวถึงการเกิดและการรักษาอัมพฤกษ์ อัมพาตไว้โดยตรง หากแต่เป็นการกล่าวถึงอาการที่แสดงออกมคล้ายกับอาการของโรคอัมพฤกษ์อัมพาตในปัจจุบัน จากการศึกษาพบว่าคัมภีร์ที่มีการกล่าวถึงลักษณะอาการที่มีความคล้ายคลึงกับอาการอัมพฤกษ์ อัมพาต ในแผนปัจจุบันโดยมีวิธีตรวจร่างกายหาสาเหตุแห่งการเกิดโรคจากคัมภีร์สมุฏฐานวินิจฉัย เมื่อทราบอาการและสาเหตุของโรคว่ามีความเชื่อมโยงกับคัมภีร์ใดแล้วจึงกลับไปรักษาและจ่ายยาตามสาเหตุแห่งการเกิดโรคตามคัมภีร์ ซึ่งโดยส่วนมากมีอาการของโรคคล้ายกับที่กล่าวไว้ในคัมภีร์ชวตาร คัมภีร์กษัย และคัมภีร์โรคนิทาน[4] ซึ่งในแต่ละคัมภีร์มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกัน ตามอาการและสาเหตุของโรค อัมพฤกษ์ อัมพาต ในทางการแพทย์แผนไทยอาการอัมพฤกษ์อัมพาตเกิดจากลมอัมพฤกษ์อัมพาตอันเป็นที่ตั้งเป็นฐานแห่งลมอันมีพิษ ๖ จำพวก กระทำให้หทัย ตี ตับ ม้าม ให้เศร้าหมอง เชื่อมมึน มีหัวใจระส่ำระสายซบเซา บังเกิดลมสกัดกวางต ลมหทัยวาทกำเร็บ กระทำให้จักขุไม่เห็น โสตประสาทมิไต้ยิน ชิวหาและนาสิกมีรูจักรสกลื่นสิ่งใด หาสติสมปฤติมิได้ มีหทัยวัตฤก็แตกออกส่งผลกระทบต่ออาการ ๓๒ โดยเฉพาะหทัยวัตฤโดยตรง และสาเหตุจากลมทั้ง ๒ ระคนกันก็เกิดจากอาหารดิบ อาหารบูดเน่า ฯลฯ และพฤติกรรมบริโภค รวมทั้งการอยู่ในที่ร้อนที่เย็นจัด ทำให้บังเกิดลมกระทำต่อหทัยตามที่ได้

กล่าวไว้ในคัมภีร์ชวดารและมีสาเหตุจากธาตุกำเริบ หย่อน พิการและความเสื่อมที่เกิดภายในร่างกาย ที่ได้กล่าวไว้ในคัมภีร์โรค
 นิทานและคัมภีร์กษัย[4]แพทย์แผนไทยมีวิธีการรักษาอาการอัมพฤกษ์ อัมพาต ได้ตั้งแต่เริ่มมีสัญญาณเตือนของโรคคือ ตาพร่า
 มัว พุดไม่ชัดลิ้นกระด้างคางแข็ง มือเท้าชา จนถึงอาการสุดท้ายคือ มัดแกมถลุงคังพิการจากการศึกษาวิธีการรักษาตามคัมภีร์มี
 ความสอดคล้องกับแนวคิดทัศนคติทางการแพทย์แผนไทยของ 4 ท่าน คือนายบุญพร ยี่มี บุญทอง, นายสิปกรณโสภิสกุล,
 นายพรชัย ชนนะณี, นายมณฑล เพชรสี คือการทำการซักประวัติตรวจร่างกายตามคัมภีร์สมุฏฐานวินิจัย เพื่อตรวจดูอาการ
 สาเหตุและระยะของโรคก่อนเพื่อให้ทราบสาเหตุที่แท้จริงของการเกิดจากนั้นจะทำการจ่ายยาตามอาการซึ่งจะมีกล่าวไว้ใน
 คัมภีร์นั่นเอง ซึ่งผู้ป่วยบางรายอาจมีอาการเจ็บป่วยมากกว่าหนึ่งอาการก็เป็นได้ ดังนั้นการจ่ายยาอาจจะมีหลายตำหรับซึ่งแต่
 ละตำหรับอาจจะอยู่ในหลายคัมภีร์ก็เป็นได้ และนอกจากการจ่ายแล้วทั้ง 4 ท่านได้ทำการรักษาโดยการบำบัดการ โดยการ
 นวดตามแนวเส้นประธานสิบเพื่อกระตุ้นการไหลเวียนของเลือดลม และแนะนำให้ผู้ป่วยทำกายบริหารทุกวันเพื่อเป็นการยืด
 เหยียดกล้ามเนื้อและ ข้อต่อทางการแพทย์แผนไทย อาการอัมพฤกษ์ อัมพาตเป็นโรคที่เกิดขึ้นได้จากหลายสาเหตุมีอาการ
 ใกล้เคียงกับโรคความดันโลหิตสูงเกิดจากความเสื่อมของร่างกายมีความสัมพันธ์กันกับการแพทย์แผนปัจจุบันคือมีความ
 ผิดปกติที่มาจากสมอง ซึ่งเป็นอวัยวะสั่งการของร่างกายอาการแสดงของโรคคือ ตาพร่ามัว ปากเบี้ยว พุดไม่ชัด มึนงง วิงเวียน
 เหน็บชา มือเท้าตาย ซึ่งเทียบเคียงได้กับอาการทางการแพทย์แผนปัจจุบัน[6]สาเหตุของการเกิดโรคคือ มูลเหตุของโรค8
 ประการ (อาหาร อิริยาบถ อุดมทุมิ อดนอน อดข้าว อดน้ำ กลั้นอุจจาระ กลั้นปัสสาวะ)กินอาหารไม่ตรงเวลา ไม่ออกกำลังกาย
 สอดคล้องกับหลักการแพทย์แผนปัจจุบันคือ เกิดจากพฤติกรรม อายุ และพันธุกรรมการวินิจฉัยโรค การตรวจถึงสาเหตุ
 ของการเกิดโรค โดยดูจากพฤติกรรมการใช้ชีวิต อายุ อาชีพ และอาการแสดงของโรคที่แสดงออกมาแนวทางการรักษา ศาสตร์
 การแพทย์แผนไทยจะมีการรักษาต่างจากการรักษาทางการแพทย์แผนปัจจุบัน โดยศาสตร์การแพทย์แผนไทยจะรักษาโดยการ
 หาสาเหตุของการเกิดโรคโดยย้อนกลับไปดูพฤติกรรมการใช้ชีวิตและตรวจดูว่าสาเหตุที่แท้จริงของอาการป่วยนั้นเกิดจากส่วน
 ไตภายในร่างกาย โดยการรักษาจะใช้วิธีการรักษาด้วยการใช้ยาตำหรับที่กล่าวไว้ในคัมภีร์[6]ตามต้นเหตุของอาการที่แสดง
 ออกมา ร่วมกับการรักษาโดยวิธีการบำบัดการ คือการนวดตามแนวเส้นประธานสิบ[7]ร่วมไปถึงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม
 และการออกกำลังกาย

อภิปรายผล

อาการอัมพฤกษ์ อัมพาตทางการแพทย์แผนไทยคือเกิดจากลมอัมพฤกษ์อัมพาตอันเป็นที่ตั้งเป็นฐานแห่งลมอันมีพิช
 ๖ จำพวก กระทำให้หทัย ตี ตับ ม้าม ให้เศร้าหมอง เชื่อมมึน มีหัวใจระส่ำระสายชบเซา บังเกิดลมสัตถกวางต ลมหทัยวาด
 กำเริบ กระทำให้จักขุไม่เห็น โสตประสาทมิไต้ยีน ชิวหาและนาสิกมีรูจักรสกลินสิ่งใด หาสติสมปฤติมิได้ มีหทัยวัตฤกั้แตกออก
 นอกจากเกิดจากความผิดปกติภายในร่างกายแล้ว อาการอัมพฤกษ์ อัมพาตก็สามารถเกิดจากอุบัติเหตุและการถูกทุบถองโอบยตี
 ได้เช่นกัน

การรักษาอัมพฤกษ์ อัมพาต ตามคัมภีร์แพทย์แผนไทย ด้านศาสตร์การแพทย์แผนไทยจะมีการรักษาโดยการหา
 สาเหตุของการเกิดโรคโดยย้อนกลับไปดูพฤติกรรมการใช้ชีวิตและตรวจดูว่าสาเหตุที่แท้จริงของอาการป่วยนั้นเกิดจากส่วนใด
 ภายในร่างกาย โดยใช้หลักการพยากรณ์โรคตามคัมภีร์สมุฏฐานวินิจัย[3] เมื่อรู้สาเหตุแห่งการเกิดโรคแล้วนั้นจึงมีการแต่งยา
 ในการรักษา อัมพฤกษ์ อัมพาตที่มีสาเหตุมาจากการทำงานของลมที่ผิดปกติไปจากเดิม จะใช้วิธีการรักษาตามคัมภีร์ชวดาร
 หลักๆ คือใช้ยารสร้อนสุขุมเพื่อช่วยในการกระจายเลือดลมและยาเบญจกูลเพื่อปรับสมดุลธาตุภายในร่างกาย[5]จากนั้นจึงให้
 การรักษาตามอาการ ตัวอย่างชื่อยาตำหรับในคัมภีร์ ยาแก้ลมฉกวาโย ยาตำหรับรักษาแก่นหารูพิการตามคัมภีร์โรคนิทานยาวา
 ตาพินาศ ยาเบญจขันธ์ ยาขุมมุนววาโย กล่าวไว้ในคัมภีร์ชวดาน ยาเบญจอัมพฤกษ์ กล่าวไว้ในคัมภีร์กษัย เป็นต้นและตามด้วย
 ยาบำรุงร่างกายเพื่อให้ร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง รวมไปถึงการรักษาด้วยการบำบัดการ นวดเส้นประธานสิบเพื่อกระจายเลือด
 ลมให้ไหลเวียนได้ดีขึ้น[8]รวมถึงการแนะนำทำบริหารยืดเหยียดกล้ามเนื้อและข้อต่ออย่างสม่ำเสมอทุกวันและการรับประทาน

อาหารที่ย่อยง่ายมีประโยชน์ต่อร่างกาย เช่น ข้าวซ้อมมือ เนืองปลา ผักและผลไม้ รวมไปถึงการดื่มน้ำสะอาดในปริมาณที่เพียงพอต่อร่างกาย

บทวิจารณ์

ผลจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้พบว่ามีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ ได้ทราบแนวคิดทฤษฎีพื้นฐานเกี่ยวกับวิธีการรักษาโรคอัมพฤกษ์ อัมพาตตามคัมภีร์ว่ามีวิธีการตรวจ การรักษา และการดูแลผู้ป่วยอย่างไรบ้าง รวมไปถึงได้ทราบกระบวนการรักษาโรคอัมพฤกษ์ อัมพาต ของแพทย์แผนไทยที่ทำการรักษาผู้ป่วยจริง ทำให้ทราบว่า การรักษาตามคัมภีร์แพทย์แผนไทยนั้นสามารถทำการรักษาผู้ป่วยให้มีอาการดีขึ้นได้จริงเนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้มีข้อจำกัดในเรื่องของเวลาที่ไม่สามารถนัดผู้เชี่ยวชาญให้มีการสัมภาษณ์แบบ Focus Group ได้ ในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรมีการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญแบบ Focus Group และควรมีการเก็บบันทึกผลการรักษาของผู้ป่วยว่าระหว่างทำการรักษา จะทำให้เป็นประโยชน์ต่อการแพทย์แผนไทยในเรื่องของการดูแลผู้ป่วยอัมพฤกษ์ อัมพาต มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

Department of Disease Control.World Stroke Organization(WSO)2017.Nonthaburi: 2017.1017 p.

ThonghongA,Thepsitha K, JongpiriyaananP.The situation stroke in Thailand 2012.Bureau of Epidemiology, Department of Disease Control.Nonthaburi:2012.

ICD-10-TM. Department for Development of Thai Traditional And Alternative Medicine Ministry of Public Health.1st. Bangkok: The War Veterans Organization of Thailand Under Royal Patronage of His majesty the King Printing;2015.

Foundations Thai Traditional.Faculty of Thai Traditional Medical(Phasatsongkger).1sted.Bangkok: Supawanich Printing;2009.

Foundations Thai Traditional.Thai Pharmaceutical Pharmacy.Available1.Bangkok:Pikanet Printing Center;2005.

TowanabutrS.ArticleStroke.Thailand Medical Services Profile 2011-2014.Department of Medical services.1sted.Nonthaburi;2015.

LimtiyayothinA,ChanaponV,SukmisriK,ButnumpheB,YuceryikicS,KnalakV. SenPrathan Sib (Roral Tradition). 1sted.Bangkok:Thai Traditional Medical Council;2017.

บทความวิจัย (ม.ค. – มิ.ย. 2563)

อาหารไทยของวังสวนสุนันทาเพื่อสุขภาพในเชิงทฤษฎีการแพทย์แผนไทย

อำไพศรี รัศมีทัต, สาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์,

E-mail: amphaisri.ra@gmail.com โทร 081-614-7585

ผศ.ดร.ศุภะลักษณ์ พักคำ, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา 10300,

E-mail: supaluk99@hotmail.com โทร 0216011749 ต่อ 33

บทคัดย่อ

สวนสุนันทา หรือวังสวนสุนันทา เป็นพระนามพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ตั้งในพื้นที่พระราชวังสวนดุสิตเขตพระราชฐานชั้นใน ในปี พ.ศ. 2463 – 2475 วังสวนสุนันทาเป็นที่ประทับของ พระวิมาดาเธอ กรมพระสุทธาสินีนาฏ ปิยมหาราชปดิวรัดา และเจ้าจอมในรัชกาลที่ 5 รวมไปถึงข้าหลวงที่ติดตามอีกจำนวนมาก ถือได้ว่าเป็นที่สั่งสอนอบรมกิริยา มารยาท และฝึกการทำงานฝีมือกุลสตรี และยังเป็นสถานที่ที่มีชื่อเสียงด้านการอาหารชาววัง ดำรงกับชาวไทยชาววังสำนักพระวิมาดาเธอฯ มีเอกลักษณ์ ประดิษฐ์รสชาติอาหารได้กลมกล่อมครบรส ด้วยความหลากหลายของส่วนประกอบเครื่องปรุง และมีรสร้อนที่มาจากพืช ผัก สมุนไพร และเครื่องเทศ มีศาสตร์อาหารคู่อาหาร คือมีของแถมช่วยชูรสให้กลมกล่อมอร่อยมากขึ้น ดังนั้นวัตถุประสงค์ของการศึกษาอาหารชาววังของวังสวนสุนันทาว่ามีวิธีการจัดชุดสำหรับอย่างไรมีคุณค่าทางอาหารตามหลักโภชนาการ และมีผลต่อสุขภาพตามแนวทฤษฎีการแพทย์แผนไทย จึงได้ศึกษาค้นคว้าจากหนังสือประวัติวังสวนสุนันทา และสัมภาษณ์จากผู้รู้ สำหรับอาหาร 3 มื้อที่แนะนำ คือ อาหารมื้อเช้า อาหารมื้อกลางวัน และอาหารมื้อเย็น ส่วนใหญ่ประกอบด้วย ข้าวสวย/ ข้าวต้ม หรือข้าวต้มสามกษัตริย์/ น้ำพริกต่างๆ และเครื่องเคียง/ อาหารคาวส่วนใหญ่เป็นประเภทแกง ต้มยำ ยำต่างๆ อาหารไทยชาววังสามารถดัดแปลง จัดสำรับใหม่ได้ตามความชอบ และความเหมาะสมต่อผู้รับประทาน ตามสภาพภูมิอากาศในแต่ละวันได้ การเรียนรู้การปรุงอาหารไทย เท่ากับการเรียนรู้เพื่อปรุงยาบำรุงสุขภาพกาย เหมาะเป็นอาหารเพื่อสุขภาพ การรับประทานอาหารที่ปรุงแต่งตามแบบสมัยก่อน ที่เน้นของตามฤดูกาล ปรุงรสไม่จัด เน้นของสดสะอาด กินข้าว ผัก ปลา เป็นหลัก อาหารแต่ละมื้อมีหลากหลายเมนู อาหารไทยชาววังจัดเป็นอาหารเพื่อสุขภาพได้

คำสำคัญ: อาหารไทยชาววัง, สำหรับอาหารไทยชาววังสวนสุนันทา, ทฤษฎีการแพทย์แผนไทย

Received: August 16 2019, Revised August 22 2019, Accepted August 28, 2019

Royal Thai Cuisine of SuanSunandha Palace for Health in Theoretical Thai Traditional Medicine

Amphaisri Rasmidatta, Applied Thai Traditional Medicine,

E-mail: amphaisri.ra@gmail.com Tel. 081-614-7585

Asst.Prof.Dr.SupalakFakkham, SuanSunandhaRajabhat University 10300,

E-mail: supaluk99@hotmail.com Tel. 0216011749 - 33

Abstract

SuanSunandha or SuanSunandha Palace was named by King Chulalongkorn (King Rama V) located in the inner court of Dusit Palace. During the 1920 and 1932, it was a residence of Her Highness Princess Saisavali Bhiromya Krom Phra Suddhasinart, King Rama V's concubines and many governors where taught etiquette, practiced lady crafts and had a famous for royal cuisines. The royal Thai recipes of Her Highness Princess were unique and full of flavor with various ingredients, especially pungent taste from plants, vegetables, herbs and spices. They also used a pair of food principle which have the additive foods to make more mellow taste and lusciousness. This study aimed to investigate the deck set, nutrition and health affects following Thai traditional medicine theory by searching from SuanSunandha history book and interviewing from those who know. The three recommended meal were breakfast, lunch and dinner that mostly consisted of steamed rice, boiled rice or three kings boiled rice, various chili sauce with side dishes, and also main meat dishes such as curry, Tom Yum and spicy salad. Moreover, royal Thai cuisines can be adjusted to set a new deck according to preference and personal suitability as same as daily climate. Learning to cook Thai foods was like as learning to prepare healthful medicine which was suitable for health food. Foods prepared with former method usually used fresh, clean and seasonal raw materials to favor not intensely. The main dishes had rice, vegetable and fish that ate with several menus in each meal. Therefore, royal Thai cuisines are classified as healthy foods.

Keywords: Thai Cuisine, Royal Thai Cuisine of SuanSunandha Palace, Theory of Thai Traditional Medicine

คำขอบคุณ: งานวิจัยนี้เป็นได้รับการสนับสนุนจากสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

บทนำ

“อาหาร” คือสิ่งที่กินเข้าไปเพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิต หรือเพื่อเป็นพลังงาน และบำรุงรักษาร่างกาย (กอบแก้ว นางจพิณิจ, 2542) สมัยก่อนอาหารของคนไทยประกอบด้วยข้าวเป็นหลัก มีผักเป็นส่วนใหญ่และมีเนื้อสัตว์พอประมาณ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเนื้อปลา เป็นอาหารที่มีการใช้พืช ผัก เครื่องเทศ และสมุนไพรสดในการประกอบอาหาร และมีผลไม้ตามฤดูกาลเป็นของหวาน อาหารการกินมีความอุดมสมบูรณ์ และมีความสมดุลทางโภชนาการเอกลักษณ์ที่สำคัญของคนไทยนิยมบริโภคอาหารเป็นสำหรับซึ่งเป็นวัฒนธรรมการกินของคนไทยที่เป็นมาช้านาน ตำรับอาหารไทยมีความเป็นมาจากสองสายทางที่เด่นชัดคือ อาหารไทยในบริบทของราชสำนักและวิถีชาวบ้านอาหารไทยในราชสำนักหรืออาหารไทยชาววัง หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่ากับข้าวเจ้านาย ก็มีลักษณะเป็นแบบเดียวกันอาหารไทยชาวบ้านทั่วไป ต่างกันที่อาหารชาวบ้านจะประกอบแบบเรียบง่าย ไม่พิถีพิถัน ไม่ได้เน้นความสวยงามแบ่งตามวัฒนธรรมแต่ละภูมิภาค ได้เป็น 4 ภาคใหญ่ๆคืออาหารประจำ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และภาคกลาง ซึ่งอาหารแต่ละภาคนั้นมีเอกลักษณ์ที่แตกต่างกันไปตามวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของคนในแต่ละท้องถิ่น เช่น ภาคเหนือซึ่งในอดีตบริเวณภาคเหนือของไทยเคยเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรล้านนามาก่อน ช่วงที่มีความเจริญรุ่งเรือง มีผู้คนจากดินแดนต่าง ๆ อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในที่แห่งนี้จึงได้รับวัฒนธรรมหลากหลายจากชนชาติต่าง ๆ เข้ามาในชีวิตประจำวันรวมทั้งอาหารการกินด้วย อาหารของทางภาคเหนือประกอบด้วยข้าวเหนียวเป็นอาหารหลัก มีน้ำพริกชนิดต่าง ๆ เช่น น้ำพริกหนุ่ม น้ำพริกอ่อน มีแกงหลายชนิด เช่น แกงโฮะ แกงแค เป็นต้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือภูมิประเทศส่วนใหญ่ อยู่ห่างไกลทะเลค่อนข้างแห้งแล้ง จะรับประทานข้าวเหนียวเป็นหลัก รับประทานพืชผักที่ขึ้นเองตามธรรมชาติ ส่วนเนื้อสัตว์ต่างๆ นั้นได้มาจากสัตว์ซึ่งชาวบ้านเลี้ยงไว้เองในครัวเรือน และสามารถหาได้ทั่วไปในธรรมชาติอีกด้วย รสชาติของอาหารค่อนข้างจัด ไม่นิยมอาหารที่มีรสหวาน รสเปรี้ยวเกินไป ประกอบอาหารด้วยการปิ้งมากกว่าการทอด นอกจากสะดวกแล้วยังไม่ต้องมีอุปกรณ์มากมาย ภาคใต้ เป็นภูมิภาค ที่มีพื้นที่ติดชายฝั่งทะเล ประชากรส่วนใหญ่ทำประมง อาหารหลักของภาคใต้จึงเป็นอาหารทะเลสด และนิยมใช้เครื่องเทศในการปรุงอาหาร รสชาติจะเผ็ดร้อน เค็มและเปรี้ยว เช่น แกงไตปลา แกงส้ม และแกงเหลือง เป็นต้น และภาคกลางมีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำหลายสายไหลผ่าน ข้าวปลาอาหารจึงอุดมสมบูรณ์เกือบตลอดทั้งปี รวมทั้งมีพืชผัก ผลไม้นานาชนิด จึงทำให้อาหารของภาคกลางจึงมีความหลากหลาย โดยรสชาติของอาหารภาคกลางนั้นจะไม่เน้นไปทางรสใดรสหนึ่งโดยเฉพาะ คือมีทั้งรสเค็ม เผ็ด เปรี้ยว และหวานคลุกเคล้าไปตามชนิดต่างๆของอาหาร นอกจากนี้มักมีการใช้เครื่องปรุงแต่งกลิ่นรส เช่น เครื่องเทศ และมักใช้กะทิเป็นส่วนประกอบของอาหารอาหารภาคกลางเป็นอาหารที่มักจะมีเครื่องเคียงของแนมร่วมรับประทานด้วย แต่อาหารไทยในราชสำนัก หรืออาหารไทยชาววัง คืออาหารที่ประดิษฐ์คิดค้นโดยผู้คนในวัง มีอัตลักษณ์ที่สำคัญ คือความอุดมสมบูรณ์ และมีความสดใหม่ของวัตถุดิบในการประกอบอาหาร มีการมีวิธีในการทำซับซ้อน ประณีต พิถีพิถัน ต้องใช้เวลาและกำลังผู้คนในการทำจำนวนมาก มีความแปลกแตกต่าง ความวิจิตรบรรจง กล่าวคือ นอกจากเป็นอาหารปากแล้วยังต้องเป็นอาหารตา มีรสชาติที่นุ่มนวล กินแล้วไม่สะดุด คือ รสไม่จัด ไม่เผ็ดมาก ไม่หวานมาก เพียงแต่มีความกลมกล่อมเป็นหลัก ไม่มีของหมัก ของดอง ไม่มีของควาๆ เช่น ไตปลา ไม่มีของแข็ง ไม่มีกระดูก อาหารจะเคี้ยวง่าย และตัดพอดีคำ ในแต่ละมื้อจะประกอบไปด้วยอาหารที่มีความหลากหลาย จัดเป็นชุดที่เรียกว่า "เครื่องเจ้านาย" พระบรมมหาราชวังถือเป็นศูนย์กลางของศิลปวัฒนธรรมชั้นสูง เช่น ศิลปะการจัดทำอาหาร ที่เรียกว่าอาหารชาววังซึ่งจะเน้นการนำเสนอไปที่วังสวนสุนันทา(กิตติพงษ์ วิโรจน์ธรรมกูร, 2553; กิตติพงษ์ วิโรจน์ธรรมกูร, 2550; กิตติพงษ์ วิโรจน์ธรรมกูร, 2545, 2548; กิตติพงษ์ วิโรจน์ธรรมกูร 2545,2547) 1วังสวนสุนันทาแห่งนี้ “พระวิมาดาเธอ กรมพระสุทธาสินีนาฏ ปิยมหาราชปดิวรัดา” ทรงควบคุมห้องพระเครื่องต้น มีหน้าที่ดูแลพระกระยาหาร เพื่อถวาย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบรมวงศานุวงศ์ (ศูนย์ศิลปะวัฒนธรรม, 2536) เนื่องด้วยพระองค์ท่านทรงพิถีพิถันในเรื่องความสะอาด ปลอดภัย สวยงาม และรสชาติชวนบริโภค ทำให้อาหารตำหนักพระวิมาดาเธอฯ ทรงเป็นเอกด้านการครัว และได้รับความไว้วางพระราชหฤทัยให้ทรงดูแลกำกับราชการห้องพระเครื่องต้นทั้งในวังหลวงและในสวนดุสิตตลอดรัชกาล (เกศสิริ ปันธุระ, 2550) และที่สำคัญ

ในช่วงรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา เป็นช่วงที่มีการติดต่อกับต่างประเทศ ทำให้มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมต่างๆ มากมาย โดยเฉพาะด้านอาหาร ทำให้อาหารวังสวนสุนันทามีความหลากหลายที่นอกจากอาหารไทยแล้วยังมีอาหารดัดแปลงจากประเทศตะวันตก ที่ยังเน้นคุณภาพ การคัดเลือกเครื่องปรุง และความพิถีพิถันในการปรุงที่มีการดัดแปลงจนมีรสชาติเข้ากับคนไทย และการจัดเป็นสำรับเป็นชุดอาหาร

ปัจจุบันอาหารไทยชาววังส่วนใหญ่ปรับตัวเข้าสู่การเป็นอาหารประจำชาติ และอาหารชาววังบางส่วนถูกนำเสนอในฐานะที่เป็นอาหารชั้นสูงและอาหารดั้งเดิม ด้วยกรรมวิธีในการทำที่ประณีต บรรจง พิถีพิถันใช้วัตถุดิบที่สด สะอาด ตามฤดูกาล (กรรณิการ์ พรหมเสาร์ และ นันทา เบญจศิริการษ์, 2542; มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาและคณะ, 2537; ม.ล.เนืองนิลรัตน์, 2545) และส่วนใหญ่ปลอดภัยสารพิษ เน้นการใช้พืชผัก และสมุนไพรมาประกอบอาหารเป็นหลักซึ่งมีคุณค่าทางโภชนาการสูง แต่ด้วยบริบทของสังคมในปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตอย่างมากทำให้อัตลักษณ์ความเป็นอาหารไทยชาววังแบบดั้งเดิมได้สูญหายไปบ้างแล้วประกอบกับกระแสวัฒนธรรมการกินจากประเทศตะวันตกเทคโนโลยีสารสนเทศตลอดจนอิทธิพลของเศรษฐกิจการค้า และการบริโภคอาหารจากระบบอุตสาหกรรมอาหาร เนื่องจากวิถีชีวิตของผู้คนเปลี่ยนแปลงไปโดยเฉพาะวิถีชีวิตของคนเมืองใหญ่มีความเร่งรีบ และมักจะกินอาหารแบบเร่งด่วน อาทิเช่น อาหารฟาสต์ฟู้ด อาหารกล่องแช่เย็น หรืออาหารตามร้านอาหาร ภัตตาคารที่มีการปรับสูตรจนทำให้อาหารตำรับดั้งเดิมแทบไม่หลงเหลือให้ได้ลิ้มลอง และทุกคนเริ่มละเลยการกินแบบดั้งเดิม และรสชาติอาหารที่กินก็มีรสชาติจืดจาง เช่น รสหวานจัด เค็มจัด มันจัด เป็นต้น และที่สำคัญนิยมการบริโภคอาหารที่มีสัดส่วนของแป้งไขมัน และเนื้อสัตว์สูง กินผักน้อยลง และอาหารก็ไม่สดใหม่ มักเป็นอาหารแช่แข็ง อาหารกระป๋อง เป็นต้น เป็นสาเหตุให้คนไทยมีปัญหาภาวะโภชนาการเกิน หรืออ้วน และนำไปสู่การเกิดโรคไม่ติดต่อเรื้อรังที่สำคัญหลายโรค อาทิเช่น โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง ไขมันในเลือดสูง และมะเร็งต่างๆ เป็นต้น ซึ่งนับว่ายังคงเป็นปัญหาของสาธารณสุขของประเทศด้านโภชนาการจากปัญหาดังกล่าวที่นับวันมีมากขึ้นจึงต้องมีการรณรงค์ให้ประชาชนหันมาใส่ใจสุขภาพ และมีการตอบรับเป็นอย่างดี เพราะประชาชนส่วนใหญ่เริ่มตระหนักถึงโรคภัย อันตรายที่เกิดขึ้นกับสุขภาพของตนเองว่าโดยเชื่อมสาเหตุมาจากการบริโภคอาหาร ที่มีการรับประทานอาหารฟาสต์ฟู้ดเดิมๆ ซ้ำๆ อาหารปรุงสำเร็จ ล้วนแต่เป็นอาหารที่ไม่มีประโยชน์ต่อสุขภาพ หรือเรียกได้ว่าเป็นอาหารขยะปัจจุบันนี้คนไทยเริ่มหันกลับมาใส่ใจการกินเพื่อสุขภาพมากขึ้นเปลี่ยนแปลงรูปแบบการกินอาหารและปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตย้อนกลับไปสู่การดำเนินชีวิตแบบดั้งเดิม ซึ่งดูได้จากกระแสเรื่องอาหารออร์แกนิก เน้นความเป็นธรรมชาติ และการหันมาใช้พืชสมุนไพรมากขึ้น ดังนั้น การดำรงชีวิตให้ปลอดภัยโดยเลือกอาหาร ที่จะนำมาบริโภคเพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปตามกระแสโลกปัจจุบัน คงจะต้องมีการสร้างแรงจูงใจให้ความรู้ทั้งภูมิปัญญาและคุณค่าของอาหารไทย และส่งเสริมให้คนไทยรุ่นใหม่หันมาบริโภคอาหารไทยที่เป็นอาหารพื้นบ้านหรืออาหารพื้นเมืองแบบดั้งเดิม ที่มีคุณค่าทางโภชนาการ และยังมีสรรพคุณทางยาในการป้องกัน และรักษาโรคบางอย่างได้ด้วย โดยเราควรเลือกที่จะบริโภคอาหารไทยที่ให้คุณค่าทางโภชนาการมีการปลูกฝังนิสัยการบริโภคอาหารที่ปรุงเอง เน้นการกินผัก และปลา และอาหารที่หลากหลาย ไม่ควรกินอาหารแบบเดิมๆ ซ้ำๆ และเน้นการกินผลไม้ตามฤดูกาล แทนขนมหวานที่มีแต่แป้งและน้ำตาลสูง การส่งเสริมการบริโภคอาหารไทยให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนไทยในปัจจุบันซึ่งหากนำสูตรอาหารไทยชาววัง กรรมวิธีในการทำ การเลือกใช้วัตถุดิบแบบชาววัง มาพัฒนา ส่งเสริมให้อาหารไทยชาววังเป็นอาหารเพื่อสุขภาพ ที่ทุกคนสามารถทำบริโภคเองได้ และปรับให้เหมาะกับสังคมเร่งด่วนแต่คุณค่าทางโภชนาการยังคงอยู่ (กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก, 2551)

ดังนั้นจากการศึกษาวิจัยนี้เป็นการศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับอาหารไทยชาววัง ของวังสวนสุนันทา วิธีการจัดชุดสำรับให้ได้คุณค่าทางอาหารตามหลักโภชนาการและศึกษาผลต่อสุขภาพของอาหารชาวไทยวัง ตำรับวังสวนสุนันทาตามแนวทฤษฎีการแพทย์แผนไทย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับอาหารชาวไทยวัง ของวังสวนสุนันทา วิธีการจัดชุดสำหรับและประเมินคุณค่าทางอาหารตามหลักโภชนาการ
2. เพื่อศึกษาผลกระทบต่อสุขภาพของอาหารชาวไทยวัง ดำรับวังสวนสุนันทาตามแนวทฤษฎีการแพทย์แผนไทยวิธีการวิจัย

ระเบียบวิธีศึกษา

ในการศึกษารุ่นนี้เป็นกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยผู้วิจัยได้ใช้แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาวิเคราะห์ประมวลใช้เป็นแนวทางในการจัดระเบียบวิธีการวิจัยที่เป็นภาพรวม และความเชื่อถือได้ที่ตอบวัตถุประสงค์วิจัยโดยกำหนดการดำเนินการมีรายละเอียดดังนี้

ข้อมูลจากเอกสาร (documentary research) เป็นการรวบรวมหลักฐานจากทั้งเอกสารชั้นต้น ที่เกี่ยวกับประวัติ สวนสุนันทา และประวัติพระวิมาดาเธอ กรมพระสุทธาสินีนาฏปิยมหาราชปิตุจฉา อาทิ หนังสือย้อนรอย...พระราชอุทยาน สวนสุนันทา หนังสือในวังแก้ว และที่เกี่ยวกับเมนูอาหารชาววัง อาทิ หนังสือชีวิตในวัง ของหม่อมหลวงเนื่อง นิลรัตน์ และหนังสือจากอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพหลวงนิติกกรม ทยุติ “กับข้าวไทยเฉพาะเครื่องจิ้ม และข้าวปรุงต่างๆ ของสำนักพระวิมาดาฯ โดยเจ้าจอมหม่อมราชวงศ์สดับ รัชกาลที่ 5” และเอกสารชั้นรอง ทุกชนิดที่ปรากฏเป็นหลักฐาน ได้แก่ เอกสารงานวิจัย เอกสารจากฉบับพิมพ์ เอกสารจากฐานข้อมูลออนไลน์ ข้อมูลจากเว็บไซต์

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์คือ ผู้ที่มีความผูกพันกับอาหารตำรับชาววัง และผู้เชี่ยวชาญด้านการแพทย์แผนไทยคือ อาจารย์คมสัน ทินกร ณ อยุธยาและผู้ให้ข้อมูลสนับสนุนที่เป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านอาหาร ด้านโภชนาการ และด้านการแพทย์แผนไทย ผู้ให้ข้อมูลสนับสนุนที่เป็นผู้ที่มีความผูกพันกับอาหารไทยตำรับชาววัง ผู้เชี่ยวชาญด้านโภชนาการ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ประกอบไปด้วย เครื่องมือหลัก คือ นักวิจัยเองที่เป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ จากผู้เชี่ยวชาญทางด้านอาหารชาววัง ด้านโภชนาการ และด้านการแพทย์แผนไทย เครื่องมือช่วย คือ เครื่องบันทึกเสียงและกล้องถ่ายภาพ เพื่อใช้บันทึกเสียงระหว่างการสัมภาษณ์และบันทึกภาพในระหว่างที่มีการสนทนา อุปกรณ์ภาคสนาม เช่น กล้องถ่ายรูปดิจิทัล ใช้สำหรับเก็บภาพ ลำดับเหตุการณ์ต่าง ๆ และสมุดบันทึก แบบสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) โดยมีการออกแบบโครงสร้างของข้อคำถามที่สามารถนำไปใช้ในกระบวนการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างหรือการสัมภาษณ์แบบชี้นำ (guided interview) ที่เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีการกำหนดโครงสร้างของข้อคำถามที่มีความชัดเจนตายตัว เพียงแต่กำหนดแนวข้อคำถามแบบเปิดกว้าง หรือเป็นการใช้แบบสัมภาษณ์ปลายเปิด ซึ่งเป็นกระบวนการวิจัยที่มีผลทำให้ข้อคำถามมีความยืดหยุ่น เปิดโอกาสให้ผู้ที่มีความรู้และความชำนาญหรือมีความผู้เชี่ยวชาญสามารถแสดงความคิดเห็นหรือทรรศนะได้อย่างหลากหลายในทุกแง่มุม

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยการรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้ข้อมูลจากเอกสาร (Documentary research) จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการและข้อมูล จากสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ เก็บรวบรวมข้อมูลจากห้องสมุดในมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา และหอสมุดแห่งชาติ และแหล่งข้อมูลทางเว็บไซต์ที่ปรากฏบนอินเทอร์เน็ต เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในระดับทุติยภูมิ (secondary data) ประเภทต่าง ๆ อาทิข้อมูลจากเอกสารทาง วิชาการ รายงานการศึกษาวิจัยและผลงานวิจัยประเภทต่าง ๆ การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นกระบวนการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลโดยดำเนินการร่วมกับกระบวนการรวบรวมข้อมูลที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินทร์ และ กรณิการ์ สุขเกษม, 2547) จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร (documentary research) โดยกระบวนการและวิธีการวิเคราะห์ที่ได้ดำเนินการรวบรวมการตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่การวิเคราะห์ ข้อมูลโดยพิจารณาประเด็นหลัก (major themes) หรือแบบแผนหลัก (major pattern) จากนั้นจึงนำประเด็นหลัก (major themes) มาพิจารณาแบ่งแยก ออกเป็นประเด็นย่อย (sub-themes) และหัวข้อย่อย (categories) เริ่มต้นจากการวิเคราะห์ภาพรวมไปสู่การวิเคราะห์ประเด็นย่อยของกระบวนการ

วิเคราะห์ตาม แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ การนำเสนอข้อมูลหลังจากสรุปข้อมูลข้อค้นพบจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร และจากการสัมภาษณ์ ด้วยการพรรณนา (descriptive report)

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ ที่มุ่งเน้นศึกษาอาหารไทยชาวจีน ของวังสวนสุนันทาที่มีผลต่อสุขภาพในเชิง ทฤษฎีการแพทย์แผนไทย เพื่อเป็นการส่งเสริมการรับประทานอาหารที่หลากหลายในแต่ละมื้ออาหาร และอนุรักษ์วัฒนธรรม การรับประทานอาหารแบบจัดสำรับ เพราะอาหารจะมีความหลากหลาย มีคุณค่าทางโภชนาการครบถ้วน และยังส่งเสริม ความสัมพันธ์ของคนภายในครอบครัวที่ในสังคมปัจจุบันมักละเลย และมักจะรับประทานอาหารอย่างเดี่ยว แบบเดิมๆ ซ้ำๆ ที่ อาจจะเป็นปัญหาต่อสุขภาพที่ได้รับสารอาหารไม่ครบถ้วน และเกิดเป็นโรคต่างๆตามมาได้ ประเด็นการรับประทานอาหาร ที่ จัดเป็นชุดสำรับตามแบบชาวจีน ที่มีผลต่อสุขภาพตามแนวทฤษฎีการแพทย์แผนไทยอย่างไร จากการเลือกสรรวัตถุดิบที่มาปรุง เป็นอาหาร การจัดสำรับอาหารที่เน้นเรื่องของรสชาติในสำรับที่ต้องแตกต่างกัน ไม่มีรสชาติใดเด่นนำรสใดรสหนึ่ง แต่ส่งเสริม รสชาติกันและกัน และการจัดสำรับอาหารที่เน้นทั้งรสชาติความอร่อยที่ลงตัวแล้วยังเน้นเรื่องความสวยงาม ซึ่งตามแนวทฤษฎี การแพทย์แผนไทย การดูแลสุขภาพก็มุ่งเน้นเรื่องสุขภาพแบบองค์รวม และยังให้ความสำคัญเรื่องของอาหารที่จะมีผลต่อ สุขภาพร่างกายโดยตรงที่จะทำให้เกิดโรคหรือไม่

อาหารไทยชาวจีน หรือกับข้าวเจ้านาย เป็นอาหารที่มีคุณค่า และเป็นเอกลักษณ์ของความเป็นไทย จัดเป็นศิลปะ ชั้นสูงที่แทรกอยู่ในอาหารแต่ละเมนู ที่ต้องใช้องค์ความรู้ที่ หลากหลายด้านร่วมกัน ถือได้ว่าเป็นทั้งศาสตร์ และศิลป์ มีคุณค่า ทางวัฒนธรรม (culture value) และคุณค่าทางสุนทรียภาพ (aesthetic value)[7]ด้วยความช่างคิด ช่างประดิษฐ์ประดอย การแกะสลักที่สวยงาม ความประณีต พิถีพิถันในการปรุงแต่งรสชาติอาหาร การประกอบอาหารแต่ละเมนู และการจัดสำรับ จะต้องใช้ความรู้ของหลักการประกอบอาหารแต่ละประเภท เช่น การแกง การต้ม การยำ และการตำ เป็นต้น รวมไปถึงการ รู้จัก รู้จักพืชสมุนไพร และเครื่องเทศต่างๆ ที่จะนำมาประกอบอาหารแต่ละเมนู และที่สำคัญ คือการรู้จักรสชาติของ ส่วนประกอบในอาหารทุกอย่าง เพื่อจะได้เลือกสรรมาปรุงแต่งอาหาร และจัดสำรับ เพื่อได้อาหารที่หลากหลายรสชาติที่เสริม รสกันจนเกิดเป็นรสชาติกลมกล่อม คือในหนึ่งสำรับจะต้องประกอบไปด้วยรสเปรี้ยว รสหวาน รสมัน รสเค็ม และรสเผ็ด ซึ่งแต่ ละรสจะไม่มีรสใดนำ และยังใช้ความรู้เรื่องรสชาติของอาหารในการช่วยแก้หรือเสริมรสชาติอาหารในสำรับได้ด้วย เช่น มี อาหารรสเผ็ดต้องแก้ด้วยอาหารรสหวาน และอาหารรสจืด ตัวอย่างเช่น ถ้ามีเมนูน้ำพริก จะต้องมากำกับเมนูหมูหวาน, พะโล้ และผักสด เป็นต้น ในการประกอบอาหารไทยต้องมีความสามารถในการตัดแปลงวิธีการปรุงอาหาร จนได้อาหารที่หลากหลาย เมนูในด้านทฤษฎีการแพทย์แผนไทย อาหารไทยชาวจีน เป็นอาหารแห่งภูมิภาคของภาคกลาง และจากบรรพบุรุษได้ทำอาหาร ที่เหมาะแก่คนภาคกลางเน้นอาหารจำพวกแกง น้ำพริก เป็นต้น จนกลายเป็นวัฒนธรรมการกินของคนไทย ดังบทความของ กอบแก้ว นางพินิจ(2542, หน้า 16) ที่ว่า ดินแดนสุวรรณภูมิอุดมสมบูรณ์อยู่ช้ำวช้ำน้ำ ความอุดมสมบูรณ์ ดัง คำที่ว่า “ในน้ำมี ปลา ในนามีข้าว” ซึ่งมีข้าวเป็นอาหารหลัก โดยกินร่วมกับกับข้าว และคำที่มักจะพูดกันจนติดปาก คือคำว่า “ข้าวหม้อแกง หม้อ” ผักที่กล่าวถึงในศิลาจารึก คือ แพง แดง และน้ำเต้าอาหารที่เหมาะสมกับคนภาคกลาง คืออาหารที่ออกไปทางรสร้อน และ รสร้อนที่ได้นั้นมาจากพืช ผัก สมุนไพร และเครื่องเทศ อาหารที่ทำส่วนใหญ่ก็เป็นอาหารประเภท แกง และน้ำพริกเป็นหลัก ที่ จะมีในทุกๆ สำรับ และในทุกๆ มื้ออาหารในความรู้การแพทย์แผนไทยกล่าวว่า รสร้อนจะช่วยกระจายลมช่วยขับลม เพราะฉะนั้นอาหารไทยที่ถูกปรุงแต่งด้วยรสร้อน เพื่อช่วยกระจายลมอันเกิดจากสภาพภูมิอากาศในภูมิภาคประเทศของ ประเทศไทย เมื่อมีลมร้อนมาจะเกิดลมจากความร้อนนั้น เมื่อมีลมฝนมาจะเกิดลมจากความร้อนความเย็นที่มาปะทะกัน เมื่อมี ลมหนาวมาลมจะเคลื่อนตัวได้น้อยลง อาหารรสร้อนจึงเหมาะที่จะเป็นอาหารในทุกฤดูกาล จัดเป็นอาหารเพื่อสุขภาพ และรส ร้อนยังช่วยจุดไฟธาตุ ไฟธาตุหมายถึงไฟที่ช่วยในการย่อยอาหาร ทำให้อาหารถูกย่อยอย่างมีคุณภาพมากขึ้น นำสารอาหารไป หล่อเลี้ยงร่างกายได้ดีขึ้น อาหารไทยจึงเป็นอาหารเพื่อป้องกันการเจ็บป่วย รับประทานแล้วก็ไม่อึดอัดให้รู้สึกโล่งโปร่งสบาย

ห้องด้วยการย่อยที่หมดจดจากรสร้อนในอาหารไทยนั่นเอง ลมดีย่อมทำให้เลือดไหลเวียนดี ระบบย่อยดีเลือดก็บริบูรณ์พร้อม เลือดบริบูรณ์ร่างกายย่อมแข็งแรง เมื่อแข็งแรงย่อมไม่เจ็บป่วยตำรับอาหารไทยชาววังสวนสุนันทาสามารถแบ่งเป็นรายการอาหาร ดังนี้

ประเภทข้าว ประกอบด้วย ข้าวสวย ที่หุงข้าวแบบเช็ดน้ำ คือการรินน้ำข้าวออก และหุงข้าวไม่เช็ดน้ำ ข้าวต้มสาม กษัตริย์ ข้าวหุงด้วยกะทิ ข้าวผัด และข้าวแช่ชาววัง

ประเภทเครื่องคาว ประกอบไปด้วย เครื่องจิ้ม: น้ำพริกปลาร้า น้ำพริกกะปิ น้ำพริกหมูน้ำเลี้ยว น้ำพริกมะขามสด ผัด น้ำพริกปลาทุตำ พริกขิงเครื่องทอด น้ำพริกปลากกรอบ น้ำพริกมะพร้าว เนื้อเค็มสด พริกขิงตามเสด็จ น้ำพริกมะดันผัด แสร้งว่ากุ้ง และ เครื่องเคียง ประกอบด้วย ผักจิ้มชนิดต่าง ๆ ทั้งแบบสด ๆ และแบบผ่านการทำให้สุก เนื้อฝอยผัดหวาน ปลาเค็มชุบไข่ทอด (ปั้นเป็นก้อน ๆ) ไข่เค็ม (ที่เอาเฉพาะไข่แดง) หมูหวานเจี๊ยบ (สำหรับใช้ล้างความเผ็ดจากน้ำพริก) ปลาสุกเลาทอด ปลาทุทอด และปลาช่อนฟู

ประเภทกับข้าว: ปลาทุต้มเค็มอย่างเนื้อแข็งก้างเปื่อย หมูอบน้ำแดง พะแนงเนื้อ แกงรัญจวน แกงมัสมั่นไก่ แกงเทโพ แกงเลียง แกงจืดลูกกลอก ต้มช่า ต้มยำ ประเภทยำ เช่น ยำถั่วพู ยำไก่อย่างเต่า ยำทะวาย ยำมะเขือยาว ยำตะไคร้ ยำผักสมุนไพร์ และขนมจีนน้ำยาไก่

ประเภทเครื่องหวาน ประกอบด้วย ข้าวเหนียวสังขยา ช่าหริ่ม ขนมลำเจียก ขนมจีบ ขนมเทียน ทองหยิบ ทองหยอด ขนมฝิง จ่ามงกุฏ ขนมบัวลอย ซ่อม่วง ฝอยทอง ทับทิมกรอบ และกระท้อนลอยแก้ว

ประเภทอาหารว่าง: เมี่ยงลาว หมี่กรอบ สาคุใส่ปลา สะเต๊ะลือ เมี่ยงยอก เปาะเปี๊ยะทอด ทอดมันลิงคิปร์ หมู่ม และหมู่มโสร่ง

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาเรื่อง “สำรับอาหารไทยชาววังสวนสุนันทาเพื่อสุขภาพในเชิงทฤษฎีการแพทย์แผนไทย” พบว่า วัฒนธรรมการบริโภคอาหารของคนไทยสมัยก่อนฉลาดเลือกสรรอาหารที่จะนำมาประกอบอาหาร นิยมบริโภคอาหารตามฤดูกาล เป็นอาหารที่ทำได้ง่ายในฤดูต่างๆ ทำให้เกิดเศรษฐกิจพอเพียง นำเอาอาหารตามฤดูกาลมาทดแทน เช่น น้ำพริกแต่ละชนิดจะเป็นไปตามฤดูกาล ขึ้นอยู่กับส่วนประกอบของอาหารในแต่ละฤดู เช่น รับประทานน้ำพริกกะปิ ในช่วงที่มะนาวออกผลผลิตมาก พอในช่วงเวลาที่มะนาวให้ผลผลิตน้อย หายาก และราคาแพง และเข้าหน้ามะม่วง ที่มีมะม่วงมาก ก็จะรับประทานน้ำพริกมะม่วงแทน เป็นต้น นอกจากนี้ ยังรับประทานอาหารตามสภาพดินฟ้าอากาศ เช่น ฤดูร้อน คนไทยจะนิยมรับประทานข้าวแช่ ทำให้รู้สึกหายร้อน ฤดูฝน นิยมรับประทานในบ้าน เนื่องจากฝนตก มักจะทำอาหารกินเอง เช่น กวนขนมข้าวเหนียวแก้ว หรือมักจะดองผักและผลไม้ไว้รับประทานนานๆ และฤดูหนาว มักจะรับประทานอาหารที่ช่วยให้ร่างกายอบอุ่น เช่น น้ำขิง มันต้มน้ำตาล แกงส้มดอกแค แกงเลียงผักต่างๆ ใส่พริกไทยและใบแมงลัก แล้วกินร้อนๆ เป็นต้น อาหารไทยมีคุณลักษณะที่โดดเด่นตามวัฒนธรรม สภาพความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่น และวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบไทย แสดงออกถึงภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรม อาหารไทยชาววังมีกรรมวิธีในการทำอย่างพิถีพิถันตั้งแต่ขั้นตอนการคัดเลือกวัตถุดิบที่จะนำมาประกอบอาหารเน้นความสดใหม่ พิถีพิถันในการปรุง รสชาตินุ่มนวล กินแล้วไม่สะดุด คือ รสไม่จัด ไม่เผ็ดมาก แต่ไม่ได้หวานเพียงแต่มีความกลมกล่อมเป็นหลัก มีการประดิษฐ์ ตัดแปลง จัดตกแต่งที่สวยงาม จัดทำแต่พอคำ จัดเป็นสำรับ นอกจากเป็นอาหารปากแล้วยังต้องเป็นอาหารตา(สุนทรีย อาสะไวย์, 2554) อาหารไทยชาววังประกอบด้วยพิชหลากหลายชนิดที่นำมาปรุงประกอบเป็นเมนูอาหาร คือ พืชผัก สมุนไพร และเครื่องเทศ ดังนั้นชุดสำรับอาหารไทยจัดได้ว่าเป็นอาหารเพื่อสุขภาพ เพราะในสำรับอาหารไทยประกอบไปด้วยข้าว และกับข้าวอย่างน้อย 2 ชนิด ทำให้การบริโภคอาหารได้หลากหลายมีการกระจายพลังงานได้อย่างเหมาะสม อาหารไทยแต่ละสำรับมีจุดเด่นของตัวเองที่สามารถนำมาเลือกบริโภคให้เหมาะสมกับความต้องการ และสภาวะของแต่ละบุคคลคุณค่าอาหารทางด้านโภชนาการ

สำหรับอาหารไทยชาวจังหวัด หรืออาหารไทยมีความหลากหลายของคุณค่าทางโภชนาการ ส่วนใหญ่มีการกระจายตัวของพลังงานที่ได้จากสารอาหารหลักในเกณฑ์น่าพอใจ อาหารที่มีธาตุเหล็กสูง เช่น แกงเลี้ยง ห่อหมกปลาช่อนในใบยอ เป็นต้น อาหารไทยที่มีแคลเซียมปานกลางถึงสูง เช่น ข้าวน้ำพริกกะปิปลาทูด นอกจากนี้อาหารไทยยังมีปริมาณใยอาหารอยู่ในเกณฑ์ที่ดี ปริมาณไขมันต่ำ และมีปริมาณสารอาหารที่มีคุณสมบัติเป็นสารต้านอนุมูลอิสระอยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ เช่น วิตามินซี วิตามินอี และเบต้าแคโรทีน อาหารไทยชาวจังหวัดทุกชนิดที่ศึกษา มีคุณสมบัติด้านประโยชน์เชิงคุณภาพแต่ละชนิดอาจมีคุณสมบัติเดียวหรือหลายคุณสมบัติได้ ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่แตกต่างกันของอาหาร ผลการศึกษาวิจัยสนับสนุนว่า ส่วนประกอบของอาหาร คือ พืช ผัก สมุนไพร และเครื่องเทศนั้น ยังคงแสดงคุณสมบัติเชิงสุขภาพแม้ผ่านการปรุงเป็นอาหาร (สมศรี เจริญเกียรติกุล และคณะ, 2547; สมศรี เจริญเกียรติกุล, 2545; กลุ่มงานพัฒนาวิชาการแพทย์แผนไทยและสมุนไพร สถาบันการแพทย์แผนไทย กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก, 2548)

สุขภาพ ตามแนวทฤษฎีการแพทย์แผนไทย

ตามทฤษฎีการแพทย์แผนไทย ตามที่คัมภีร์สมุฏฐานวินิจฉัย กล่าวถึง กองพิภคสมุฏฐาน 4 ประการคือธาตุสมุฏฐาน ธาตุสมุฏฐานอายุสมุฏฐานและกาลสมุฏฐานและร่างกายมนุษย์ประกอบด้วยธาตุทั้ง 4 คือ ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุลม และธาตุไฟ รูปธาตุลมเกิดแต่รูปธาตุไฟ อาศัยอยู่ในรูปธาตุน้ำ ซึ่งอาศัยอยู่ในรูปธาตุดินอีกที ลมจึงพาให้น้ำเข้าไปอยู่ในดิน ลมเดินดิน น้ำเดินดี ลมจึงพาเลือดให้เข้าดินได้ดี เลือดลมจึงดี ถ้าไม่ดีทำให้รู้สึกไม่สบาย ประเทศไทยนั้นตั้งอยู่ในเขต มีทั้งลมร้อน ลมฝน ลมหนาว ตรงกับการแบ่งตามประเทศสมุฏฐานได้ดังนี้ คนเกิดในประเทศที่สูง เช่น ชาวเขา เรียกประเทศร้อน ที่ตั้งแห่งโรคของคนประเทศนั้นเป็นสมุฏฐานเตโชคนเกิดในประเทศที่เป็นน้ำกรวดทราย เรียกประเทศอุ่น ที่ตั้งแห่งโรคของคนประเทศนั้นเป็นสมุฏฐานวาโย คนเกิดในประเทศที่เป็นน้ำฝนเปือกตม เรียกประเทศเย็น ที่ตั้งแห่งโรคของคนประเทศนั้นเป็นสมุฏฐานวาโยและคนเกิดในประเทศที่เป็นน้ำเค็มเปือกตม เรียกประเทศหนาว ที่ตั้งแห่งโรคของคนประเทศนั้นเป็นสมุฏฐานปถวี เรายังหาหมอยาสมุนไพรใช้เพื่อป้องกันอันตรายจากลม มีอาหารการกินที่ถูกคิดขึ้นให้เหมาะกับสภาพภูมิประเทศ อาหารไทยจึงเป็น อาหารที่เหมาะสมกับสภาพร่างกาย อากาศในแต่ละฤดูในความรู้การแพทย์แผนไทยนั้นท่านว่าไว้ รสร้อนนั้นเหมาะที่จะช่วยกระจายลมช่วยขับลม ฉะนั้นอาหารไทยจึงถูกปรุงแต่งด้วยรสร้อน เพื่อช่วยกระจายกองลมอันเกิดจากสภาพภูมิอากาศ ในภูมิประเทศนี้ รสร้อนยังช่วยจุดไฟธาตุให้ลุกโชน ไฟธาตุนั้นหมายถึงไฟที่ช่วยในการย่อยอาหาร ทำให้อาหารถูกย่อยอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นนำสารอาหารไปหล่อเลี้ยงร่างกายได้ดี ดังนั้น อาหารไทยจึงเป็นอาหารช่วยป้องกันการเจ็บป่วยไม่สบาย รับประทานอาหารไทยแท้จะไม่อ้วน,ไม่ท้องผูก,ไม่ท้องอืด เลือดลมจะไหลเวียนได้ดีไม่ติดขัดพระบรมหาราชวังตั้งอยู่ในเขตภาคกลาง (ภาคกลาง จัดเป็นประเทศสมุฏฐานวาโย) อาหารจึงมีรสร้อน การประกอบอาหารในวังจะมีความพิถีพิถันตั้งแต่เลือกวัตถุดิบจนถึงการปรุง และการจัดสำรับมีศาสตร์ในการชรสด้วยรส เพื่อกลบรสที่จะโดดเด่นมาให้กลมกล่อมขึ้น เช่นนำรสเค็มไปตัดรสหวาน นำรสหวานไปตัดรสเปรี้ยว เป็นต้น อาหารไทยชาวจังหวัดจัดเป็นอาหารที่มีรสกลมกล่อม มีรสร้อนแต่ไม่ถึงกับร้อนแรงมาก ใช้เครื่องเทศเครื่องไทยอย่างพอเหมาะไม่มากเกินไปไม่น้อยไปไม่ฉุนฉียวไม่จัดจ้านมากนัก และยังมีศาสตร์อาหารคู่อาหาร คือมีของแถมให้รสยิ่งกลมกล่อมมากขึ้น อร่อยมากขึ้น เพื่อรับประทานแถมกันคู่กัน อาทิเช่น แกงเขียวหวานแถมด้วยหอมแดงตองน้ำพริกปลิงเรือแถมด้วยหมูหวาน แกงส้มแถมด้วยไข่เจียว น้ำพริกมะม่วงแถมด้วยปลาช่อนทอด เป็นต้น

อาหารไทยชาวจังหวัดมีชื่อเสียงไปทั่วโลก เป็นอาหารที่มีรสอันกลมกล่อมครบรสเมื่อรับประทาน ทั้งรสเปรี้ยว รสหวาน รสมัน และรสเค็ม และยังเป็นอาหารเพื่อสุขภาพ ปรุงแต่งจากความหลากหลายของเครื่องปรุงและส่วนประกอบซึ่งล้วนเป็นพืชพรรณที่มีสรรพคุณทางยาทั้งสิ้น อาหารไทยชาวจังหวัด อาหารแห่งสายลม คือคำตอบเรื่องของลมในกายนั้น ลมดีเลือดดี เลือดดีกายดี กายดีย่อมแข็งแรง แข็งแรงย่อมไม่ป่วย ไม่ป่วยเป็นลาภอันประเสริฐ (ตำราการแพทย์แผนไทยเดิม (แพทย์ศาสตร์ สงเคราะห์ ฉบับอนุรักษ์) เล่ม 1, 2550; กลุ่มงานพัฒนาวิชาการแพทย์แผนไทยและสมุนไพร สถาบันการแพทย์แผนไทย กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก, 2554; มูลนิธิฟื้นฟูส่งเสริมการแพทย์แผนไทยเดิมฯ โรงเรียนอายุรเวท (ซีวโกมารภักจ), 2548; วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540; ธรรมปรมาโทย, 2549)

สำรับอาหาร 3 มื้อที่แนะนำ

อาหารมื้อเช้า ประกอบด้วย

- ข้าวสวย/ ข้าวต้ม หรือข้าวต้มสามกษัตริย์

- น้ำพริกมะขามสดผัด/ น้ำพริกมะดันผัด/ แสร้งว่ากุ้ง และเครื่องเคียง ประกอบด้วย ผักจิ้มชนิดต่าง ๆ ทั้งแบบสด

ๆ และแบบผ่านการทำให้สุก, เนื้อฝอยผัดหวาน ปลาเค็มชุบไข่ทอด (ปั้นเป็นก้อน ๆ), ไข่เค็ม (ที่เอาเฉพาะไข่แดง), หมูหวานเจี๊ยบ (สำหรับใช้ล้างความเผ็ดจากน้ำพริก), ปลาทุเลาทอด, ปลาทุทอด, ปลาช่อนฟู

- แกงเทโพ/ ต้มยำ/ ยำผักสมุนไพโร/ ขนมจีนน้ำ-ยาไก่

- กระท้อนลอยแก้ว/ ขนมบัวลอย

- มะพร้าวรีว/ ส้มฉุน/ สละ หรือผลไม้ตามฤดูกาล

อาหารมื้อกลางวัน ประกอบด้วย

- ข้าวสวย

- น้ำพริกกะปิ/ น้ำพริกปลาทูตา/ น้ำพริกปลากรอบ และ เครื่องเคียง ประกอบด้วย ผักจิ้มชนิดต่าง ๆ ทั้งแบบสด

ๆ และแบบผ่านการทำให้สุก, เนื้อฝอยผัดหวาน ปลาเค็มชุบไข่ทอด (ปั้นเป็นก้อนๆ), ไข่เค็ม (ที่เอาเฉพาะไข่แดง), หมูหวานเจี๊ยบ (สำหรับใช้ล้างความเผ็ดจากน้ำพริก), ปลาทุเลาทอด, ปลาทุทอด, ปลาช่อนฟู

- ขนมจีนน้ำ-ยาไก่/ แกงรัฐจวน/ แกงจืดลูกกลอก/ ยำถั่วฟู/ , ยำมะเขือยาว

- ซ่าหริ่ม/ ทับทิมกรอบ

- ลูกแพร์/ พลับจี้/ ทับทิม/ ลูกจากลอยแก้ว

อาหารมื้อเย็น ประกอบด้วย

- ข้าวสวย

- น้ำพริกขิงหรือ/ พริกขิงตามเสด็จ และ เครื่องเคียง ประกอบด้วย ผักจิ้มชนิดต่าง ๆ ทั้งแบบสด ๆ และแบบผ่านการทำให้สุก, เนื้อฝอยผัดหวาน ปลาเค็มชุบไข่ทอด (ปั้นเป็นก้อนๆ), ไข่เค็ม (ที่เอาเฉพาะไข่แดง), หมูหวานเจี๊ยบ (สำหรับใช้ล้างความเผ็ดจากน้ำพริก), ปลาทุเลาทอด, ปลาทุทอด, ปลาช่อนฟู

- ปลาทุต้มเค็มอย่างเนื้อแข็งก้างเปื่อย/ แกงเลียง/ ต้มข่า/ ยำตะไคร้

- ขนมลำเจียก/ ขนมจีบ/ ขนมเทียน/ ทองหยิบ/ ทองหยอด/ ขนมผิง/ จ่ามงกุฏ

- มะม่วงหอนทอง และอกร่อง/ เงาะ/ น้อยหน้าคว้าน/ ลูกตาล/ ผลชิดแช่อิ่ม

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้เป็นการศึกษาสำรับอาหารไทยชาววังสวนสุนันทาเพื่อสุขภาพในเชิงทฤษฎีการแพทย์แผนไทย เป็นการศึกษาตำรับกับข้าวไทยชาววังสำนักพระวิมาดาเธอ กรมพระสุทธาสินีนาฏ ปิยมหาราชปดิวรัดา ที่เขียนโดยเจ้าจอมหม่อมราชวงศ์สดับ ในรัชกาลที่ 5 และตำรับอาหารชาววังโดยหม่อมหลวงเนื่อง นิลรัตน์ เขียนโดยหม่อมหลวงเนื่อง นิลรัตน์ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต ดังนี้

1) ควรทำวิจัยในเชิงทดลองเกี่ยวกับการศึกษามาตรฐานในการเลือกส่วนประกอบอาหารที่เหมาะสมที่สุด

2) ควรทำวิจัยโดยการคัดเลือกเอาเมนูอาหารทั้งคาว หวาน และอาหารว่าง ที่ยังไม่มีมีการศึกษามาทำการศึกษาวิจัยเชิงทดลองเพื่อหาคุณค่าทางโภชนาการเพื่อเป็นข้อมูลของอาหารแต่ละเมนูควรทำการศึกษาวิจัยส่งเสริมการรับประทานอาหารเป็นสำรับอาหารเพื่อสุขภาพ และเพื่อป้องกันโรค

เอกสารอ้างอิง

- กอบแก้ว นางพินิจ. อาหารไทย. โครงการตำราวิชาการราชภัฏเฉลิมพระเกียรติ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สมาธรรม; 2542.
- กิตติพงษ์ วิโรจน์ธรรมกูร. ย้อยรอย...พระราโชบาย สอนสุนันทา (พิมพ์ครั้งแรก). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า; 2553.
- กิตติพงษ์ วิโรจน์ธรรมกูร. วันวานที่ผ่านมา แก้วเจ้าจอม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า; 2550.
- กิตติพงษ์ วิโรจน์ธรรมกูร. ไน้แก้ว (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ ดอกหญ้า; 2545, 2548.
- กิตติพงษ์ วิโรจน์ธรรมกูร. ร้อยเรียงเวียงวัง (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า; 2545, 2547.
- ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม. ที่ระลึกงานเฉลิมพระเกียรติ 130 พรรษา พระวิมาดาเธอ กรมพระสุทธาสินีนาฏ ปิยมหาราชปดิวรัดา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิทยาลัยครูสวนสุนันทา; 2536.
- เกศศิริ ปันธุระ. เอกลักษณะของอาหารไทยชาวจีน : การคงอยู่และการส่งเสริมคุณค่า. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา; 2550.
- กรรณิการ์ พรหมเสาร์ และ นันทา เบญจจิตการักษ์. สำหรับไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 1). เชียงใหม่: บริษัท กลางเวียงการพิมพ์ จำกัด; 2542.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาและคณะ. สวนสุนันทา (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง; 2537.
- ม.ล.เนือง นิรัตน์. ชีวิตในวัง ๑. พิมพ์ครั้งที่ 11 กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรุงเทพ; 2545.
- กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. ตำราวิชาการ อาหารเพื่อสุขภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก; 2551.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินทร์ และ กรรณิการ์ สุขเกษม. วิถีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: สามลดา; 2547.
- สุนทรী อาสะไวย์. กำเนิดและพัฒนาการของอาหารชาวจีน ก่อน พ.ศ. ๒๔๗๕. [อินเทอร์เน็ต]. 2554 [เข้าถึงเมื่อ 2559 08 14].
แหล่งข้อมูล: http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1305020582&gpid=no&catid=53
- สมศรี เจริญเกียรติกุล, วชิรี ดิษยบุตร, อทิตตา บุญประเดิม, เย็นใจ รุติฐาน, มณฑนา ร่วมรักษ์. การพัฒนาชุดสำหรับอาหารไทยเพื่อสุขภาพ. สถาบันวิจัยโภชนาการ มหาวิทยาลัยมหิดล และสถาบันค้นคว้าและพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหาร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์; 2547.
- สมศรี เจริญเกียรติกุล, วงสาวท โกศลวัฒน์, วิสิฐ จะวะสิต, สมเกียรติ โกศลวัฒน์, นภา โรจน์รุ่งวศินกุล และอทิตตา บุญประเดิม. คุณค่าอาหารไทยเพื่อสุขภาพ. สถาบันวิจัยโภชนาการ มหาวิทยาลัยมหิดล; 2545.
- กลุ่มงานพัฒนาวิชาการแพทย์แผนไทยและสมุนไพร สถาบันการแพทย์แผนไทย กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. ภูมิปัญญาไทย: อาหารสมุนไพร. (พิมพ์ครั้งแรก). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.); 2548.
- ตำราการแพทย์แผนไทยเดิม (แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ ฉบับอนุรักษ์) เล่ม 1. กรุงเทพฯ: มูลนิธิฟื้นฟูส่งเสริมการแพทย์ไทยเดิม; 2550.
- กลุ่มงานพัฒนาวิชาการแพทย์แผนไทยและสมุนไพร สถาบันการแพทย์แผนไทย กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. ชาติเจ้าเรือน. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก; 2554.
- มูลนิธิฟื้นฟูส่งเสริมการแพทย์แผนไทยเดิมฯ โรงเรียนอายุรเวท (ชีวโกมารภักจ). ตำราเภสัชกรรมไทย. (พิมพ์ครั้งแรก). กรุงเทพฯ: พิษณศ พรินต์ติ้ง เซ็นเตอร์; 2548.
- วุฒิ วุฒิธรรมเวช. เกสัชกรรมไทย รวมสมุนไพร ฉบับปรับปรุงใหม่. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พริ้นติ้ง เฮ้าส์; 2540.
- ธรรมปราโมทย์. อาหารกับสุขภาพ. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา: สถาบันบันลือธรรม; 2549.

บทความวิจัย (ม.ค. – มิ.ย. 2563)

อาหารไทยของวังสวนสุนันทาเพื่อสุขภาพในเชิงทฤษฎีการแพทย์แผนไทย

ณัฐวรรณ รุกชาติ, โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลศรีสุข 32150,

E-mail: pongphan_979@hotmail.com โทร 0887144728

ศ.นพ. สรรใจ แสงวิเชียร, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา 10300,

E-mail: sangjai.sa@ssru.ac.th โทร 0216011749 ต่อ 33

ผศ.ดร.ศุภะลักษณ์ พักคำ, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา 10300,

E-mail: supaluk99@hotmail.com โทร โทร 0216011749 ต่อ 33

บทคัดย่อ

การแพทย์แผนไทยเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ในการดูแลสุขภาพ การผสมผสานการแพทย์แผนไทยในระบบการแพทย์แผนปัจจุบันเป็นแนวทางในการส่งเสริมประชาชนให้มีความสุขดีเพื่อพัฒนาทางเลือกใหม่ๆ ในการดูแลสุขภาพของประชาชน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research) มีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาคุณภาพการบริการแพทย์แผนไทยตามเกณฑ์มาตรฐานงานบริการแพทย์แผนไทยในสถานบริการสาธารณสุข โรงพยาบาลศรีนครินทร์ อำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดสุรินทร์ กลุ่มศึกษาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ บุคลากรที่เกี่ยวข้องในการพัฒนางานเข้าร่วมกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (PAOR) ได้แก่ ชีววางแผนพัฒนาให้มืองค์ความรู้ กลยุทธ์คือการศึกษาดูงานและการประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำแผนปฏิบัติการ นำแผนที่ได้ไปปฏิบัติ ติดตามนิเทศ สังเกตการพัฒนาและสะท้อนผลการปฏิบัติ เครื่องมือประกอบด้วย แบบสังเกตการมีส่วนร่วม แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึก แบบนิเทศ แบบสอบถามการมีส่วนร่วม แบบประเมินความรู้และแบบประเมินความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน Paired Samples t-test.ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนารูปแบบการบริการ การแพทย์แผนไทยตามเกณฑ์มาตรฐานงานบริการแพทย์แผนไทยในสถานบริการสาธารณสุข โรงพยาบาลศรีนครินทร์ อำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ส่งผลให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องในการพัฒนางานบริการ มีความรู้ความเข้าใจในมาตรฐานงานบริการแพทย์แผนไทยที่ชัดเจนขึ้น เมื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมและความรู้ พบว่าหลังการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการพัฒนามีคะแนนเฉลี่ยมากกว่าการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: การพัฒนา, คุณภาพงานบริการ, แพทย์แผนไทย

Received: August 21 2019, Revised October 2 2019, Accepted October 12 2019

Thai Traditional Medicine Service Guideline Development for Srinarong Hospital. Srinarong District, Surin

Nathawan Rukkachanth, Srisuk Tambon Health Promoting Hospital 32150,

E-mail: pongphan_979@hotmail.com Tel. 0887144728

Prof.Sanjai Sangvichien, Suan SunandhaRajabhat University 10300,

E-mail: sangjai.sa@ssru.ac.th Tel. 0216011749 - 33

Asst.Prof.Dr.Supalak Fakkham, Suan SunandhaRajabhat University 10300,

E-mail: supaluk99@hotmail.com Tel. 0216011749 - 33

Abstract

The traditional medicine is both science and art of health care. An integration of Thai traditional medicine into the modern medicine system is one guideline for promoting people to have good health. Thus the researcher was interested in Thai traditional medicine service development for developing and seeking new choices of people's health care. The action research study was aimed at development of quality standard of Thai traditional medicines service : A case study in Srinarong hospital, Srinarong district, Surin province Thailand. The sample group participated in all operational process of PAOR. The planning stage was for knowledge by educational tour and workshop for operational planning. The action step was followed up the operation plan. The observational step was evaluation the operation by observation and participatory small group interview. The relational step consisted of two-way communicative learning and comparison the participation quality both before and after. The data were obtained using questionnaires and unstructured interviews. The collected data were analyzed using percentage, mean, standard deviation and paired t-test. The findings of the study indicated that the person who involved in the management have the clear knowledge and understanding or work standard the participation and the operation of work. The participants showed the scores of development more efficiency than before at the 0.05 level of significance.

Keywords: The Development ; Quality Service standard ; Thai Traditional Medicines

คำขอขอบคุณ: งานวิจัยนี้เป็นได้รับการสนับสนุนจากสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

บทนำ

ตามนโยบายของกระทรวงสาธารณสุขได้มีการส่งเสริมให้มีการบริการการแพทย์แผนไทยให้เกิดขึ้นในหน่วยงานบริการสาธารณสุขของชุมชน เพื่อเป็นทางเลือกให้กับผู้มารับบริการในการบำบัดรักษาอาการของโรค รวมถึงเรื่องของการส่งเสริมสุขภาพในแนวทางของการแพทย์แผนไทยให้ควบคู่ไปกับการรักษาแผนปัจจุบัน และเพื่อเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในการใช้สมุนไพรอย่างถูกต้องและเหมาะสม โดยบุคลากรสาธารณสุขที่ให้บริการเป็นผู้ที่ผ่านการฝึกฝนและอบรมจากสถาบันแพทย์แผนไทย จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4-10 ได้มีการมุ่งเน้นให้มีการพัฒนาทางด้านแพทย์แผนไทยขึ้น โดยในแผน ฉบับที่ 8 ซึ่งได้ระบุไว้ในแนวทางข้อ 4 ให้มีการผสมผสานการให้บริการด้านการแพทย์แผนไทยในระบบบริการสาธารณสุขของรัฐทุกระดับเพื่อให้มีทางเลือกใหม่ๆ แก่ผู้ที่จำเป็นต้องได้รับการด้านสุขภาพซึ่งการจัดการบริการด้านการแพทย์แผนไทย ประกอบด้วย การนวดแผนไทย การประคบสมุนไพร การอบสมุนไพร การตรวจวินิจฉัยโรคแบบแพทย์แผนไทย การใช้ยาสมุนไพร ในแผน ฉบับที่ 9 ได้ระบุถึงเรื่องการแพทย์แผนไทยไว้อย่างชัดเจน ทั้งในส่วนของเป้าหมายในการพัฒนาสุขภาพ ข้อที่ 4.9 และในแผนยุทธศาสตร์หลักที่ 5 โดยจะเน้นการสร้างกลไกการบริหารจัดการข้อมูล ยุทธศาสตร์ปฏิรูปประเทศไทยให้มีสถานะและใช้ประโยชน์ได้ทัดเทียมกับปฏิรูปสุขภาพ โดยการสร้างระบบวิจัยและพัฒนาภูมิปัญญาไทยให้เข้มแข็งและการผสมผสานเข้าสู่ระบบการศึกษาและระบบบริการสาธารณสุขในทุกระดับ และโดยเฉพาะในแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติฉบับที่ 10 ซึ่งเป็นแผนพัฒนาสุขภาพฉบับปัจจุบัน ได้มีเป้าหมายหลักในการพัฒนาระบบสุขภาพพอเพียง

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุรินทร์ในฐานะสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติสาขาจังหวัด จึงได้จัดทำแผนการพัฒนา ระบบการแพทย์แผนไทยขึ้น เพื่อให้มีการขับเคลื่อนระบบการแพทย์แผนไทยให้ได้มาตรฐาน มีคุณภาพปลอดภัยและประชาชนได้รับการด้านการแพทย์แผนไทยได้อย่างทั่วถึง โรงพยาบาลศรีณรงค์ อำเภอศรีณรงค์ จังหวัดสุรินทร์ เป็นโรงพยาบาลชุมชนแห่งหนึ่ง ได้มีการบริการทางแพทย์แผนไทยมาตั้งแต่ปี 2544 แต่ผลการจัดบริการแบบผสมผสานของโรงพยาบาล พบว่า จำนวนผู้มารับบริการยังมีการได้รับการยังไม่ทั่วถึงเนื่องจากยังไม่มี การประชาสัมพันธ์ ข้อมูลเชิงประจักษ์ว่าประชาชนต้องการใช้บริการอะไรบ้าง ลักษณะการใช้บริการ ความพร้อมระบบข้อมูลข่าวสาร และที่สำคัญมีบุคลากรไม่เพียงพอ พบว่ามีผู้มารับบริการยังมีจำนวนที่น้อยและยังผ่านเกณฑ์มาตรฐานตัวชี้วัดของกระทรวงสาธารณสุขในเกณฑ์ ระดับต่ำอยู่ (คะแนนร้อยละ 60) แต่ยังไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานตัวชี้วัดของกระทรวงสาธารณสุขที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุรินทร์ที่กำหนดไว้

ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญที่จะพัฒนาการจัดการบริการที่จะทำให้ประชาชนที่มารับบริการด้านการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลศรีณรงค์ อำเภอศรีณรงค์ จังหวัดสุรินทร์ ให้ได้รับความพึงพอใจสูงสุด เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับการพัฒนาระบบบริการการแพทย์แผนไทยของโรงพยาบาลศรีณรงค์ อำเภอศรีณรงค์ จังหวัดสุรินทร์ ต่อไป รวมทั้งการจัดการบริการด้านการแพทย์แผนไทยที่มี คุณภาพ จะเป็นแนวทางสำหรับเจ้าหน้าที่ เพื่อใช้ปรับปรุงการจัดการให้ดียิ่งขึ้นและเพื่อให้สามารถแก้ไขและลดปัญหาต่างๆ ของผู้รับบริการได้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการระบบบริการการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลศรีณรงค์ อำเภอศรีณรงค์ จังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการ การบริการ การแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลศรีณรงค์ อำเภอศรีณรงค์ จังหวัดสุรินทร์
3. เพื่อศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินการพัฒนาคุณภาพการบริการการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลศรีณรงค์ อำเภอศรีณรงค์ จังหวัดสุรินทร์

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research) เพื่อพัฒนาการจัดบริการด้านการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลศรีนครินทร์ อำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดสุรินทร์ โดยดำเนินการตามวงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการ วิธีการของการวิจัยปฏิบัติการ คือการทำงานที่เป็นการสะท้อนผลการปฏิบัติงานของตนเองที่เป็นวงจรแบบขดลวด (spiral of self-reflection) ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน โดยเริ่มต้นที่ขั้นตอนการวางแผน (planning) ขั้นปฏิบัติการ (acting) ขั้นสังเกตการณ์และบันทึกผล (observing) และขั้นสะท้อนผล การปฏิบัติ (reflecting) เพื่อให้เกิดการพัฒนาปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น ในวงจรต่อไปอย่างต่อเนื่องเป็นวงรอบจนกว่าจะได้ ข้อสรุปหรือแก้ปัญหาได้สำเร็จ

1. ผู้อำนวยการโรงพยาบาลศรีนครินทร์ จำนวน 1 คน
2. ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเขตพื้นที่โรงพยาบาลศรีนครินทร์จำนวน 6 คน
3. แพทย์แผนไทยโรงพยาบาลศรีนครินทร์ จำนวน 8 คน
4. ผู้ช่วยแพทย์แผนไทยในเขตพื้นที่โรงพยาบาลศรีนครินทร์ จำนวน 5คน
5. ทีมพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลศรีนครินทร์ จำนวน 5 คน
6. ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขอำเภอศรีนครินทร์ จำนวน 15 คน รวมเป็นจำนวน 40 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาประยุกต์สร้างเป็นเครื่องมือให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย กรอบแนวคิดในการวิจัยและรูปแบบวิธีดำเนินการวิจัย

3.2.1 เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

1. เครื่องมือเชิงคุณภาพ
 - 1.1 แบบสัมภาษณ์
 - 1.2 แบบสังเกต
2. เครื่องมือที่ใช้วัดในเชิงปริมาณ
 - 2.1 แบบสอบถาม

3.2.2 เครื่องมือที่ใช้วัดเชิงปริมาณ

- 1.1 แบบสอบถามแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพงานบริการแพทย์แผนไทย

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลลักษณะทั่วไป ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพ รายได้ ตำแหน่งหรือบทบาท และระยะเวลาการทำงานที่มีลักษณะเป็นคำถามแบบตรวจสอบรายการ (checklist) ทั้งแบบปิด (close end) และแบบเปิด (open end) โดยการเติมข้อมูล จำนวน 7 ข้อ เก็บทดลอง แปลผลโดยใช้การแจกแจงความถี่ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ส่วนที่ 2 แบบประเมินความรู้ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานการพัฒนาคุณภาพการบริการแพทย์แผนไทยตามเกณฑ์มาตรฐานงานบริการแพทย์แผนไทยในสถานบริการสาธารณสุข โรงพยาบาลศรีนครินทร์ อำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ก่อนและหลังการพัฒนา มีลักษณะเป็นการเลือกตอบ ลักษณะข้อคำถามเป็น 2 ตัวเลือก คือ ใช่ และไม่ใช่ โดยกำหนดให้ผู้ตอบเลือกตอบเพียงคำตอบเดียว จำนวน 25 ข้อ ประกอบด้วย ความรู้ด้านเกณฑ์มาตรฐานงานบริการ ด้านกระบวนการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพ ขั้นเตรียมการ ขั้นการดำเนินงาน และขั้นประเมินผล ที่เกี่ยวกับเกณฑ์มาตรฐานงานบริการแพทย์แผนไทยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนและการแปลความหมาย

ส่วนที่ 3 แบบประเมินการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง ในการพัฒนาคุณภาพการบริการแพทย์แผนไทยตามเกณฑ์มาตรฐานงานบริการแพทย์แผนไทยในสถานบริการสาธารณสุข โรงพยาบาลศรีนครินทร์ อำเภอศรีนครินทร์ จังหวัด

สุรินทร์ ของบุคลากรผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง แบ่งเป็น 5 ด้าน ตามระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนที่ ก.พ.ร. แนะนำ ได้แก่ ด้านการร่วมให้ข้อมูลด้านข่าวสาร ด้านการร่วมปรึกษาหารือ ด้านการร่วมคิดร่วมวางแผนร่วมตัดสินใจ ด้านการร่วมดำเนินการและด้านการร่วมตรวจสอบและประเมินผล จำนวน 20 ข้อ ซึ่งการวัดเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (rating Scale) กำหนดให้ 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ส่วนที่ 4 แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้อง ในการพัฒนาคุณภาพการบริการแพทย์แผนไทยตามเกณฑ์มาตรฐานงานบริการแพทย์แผนไทยในสถานบริการสาธารณสุข โรงพยาบาลศรีณรงค์ อำเภอศรีณรงค์ จังหวัดสุรินทร์ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนของแบบสอบถาม เป็นมาตราประมาณค่า (rating scale) กำหนดให้ 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ส่วนที่ 5 แบบประเมินมาตรฐานงานบริการการแพทย์แผนไทยในระดับโรงพยาบาล มี 5 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านสถานที่ เครื่องมือเครื่องใช้และสิ่งแวดล้อม 2.ด้านบุคลากร 3.ด้านการปฏิบัติงาน 4.ด้านการควบคุมคุณภาพ 5.ด้านการจัดบริการ ลักษณะแบบประเมินเป็น 2 ตัวเลือก คือ ผ่านและไม่ผ่าน

3.2.3 เครื่องมือวัดเชิงคุณภาพ

- 1.1 แบบบันทึกการประชุม
- 1.2 แบบสัมภาษณ์
- 1.3 แบบนิเทศติดตาม

3.4 การสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

3.4.1 วิธีการสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย เครื่องมือ 2 ชุด ได้แก่ เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย และเครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ชุดที่ 1 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินงานวิจัยการพัฒนาคุณภาพการบริการแพทย์แผนไทยตามเกณฑ์มาตรฐาน มีขั้นตอนดังนี้

- 1.1 ศึกษาค้นคว้าเนื้อหา
- 1.2 ศึกษาแนวคิด
- 1.3 ศึกษาแนวคิด แนวทางการวิจัยเชิงปฏิบัติการ(PAOR)
- 1.4 ศึกษาแนวคิดการประยุกต์ใช้เทคนิคเทคโนโลยีเพื่อการมีส่วนร่วม
- 1.5 นำแนวคิด แนวทาง ทฤษฎีและรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมดมากำหนด
- 1.6 นำเครื่องมือมาตรวจหาประสิทธิภาพ โดยนำแผนการจัดกิจกรรมเสนอประธานกรรมการและกรรมการ

ควบคุมวิทยานิพนธ์พิจารณาแล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (content validity) จำนวน 3 ท่าน

ชุดที่ 2 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

- 2.1 การสร้างแบบทดสอบและแบบสอบถาม มีขั้นตอนดังนี้
 - 2.1.1 ศึกษาค้นคว้าเนื้อหา
 - 2.1.2 วิเคราะห์ลักษณะข้อมูลที่ต้องการทดสอบ
 - 2.1.3 กำหนดขอบเขตและโครงสร้างเนื้อหา แนวคิด
- 2.2 แบบบันทึกการประชุม มีขั้นตอนการสร้างดังนี้
 - 2.2.1 ศึกษาค้นคว้าเอกสารเกี่ยวกับระเบียบการประชุม
 - 2.2.2 จัดพิมพ์แบบบันทึกการประชุม เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูล
- 2.3 แบบบันทึกการสังเกตการมีส่วนร่วม มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

2.3.1 ศึกษาค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสร้างแบบสังเกตโดยยึดกรอบการพัฒนาศักยภาพคณะกรรมการในการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพ

2.3.2 จัดพิมพ์แบบสังเกต เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูล

2.4 แบบสัมภาษณ์

2.5 แบบนิเทศ ติดตาม แบบประเมินการดำเนินงาน

2.5.1 ศึกษาค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสร้างแบบนิเทศ ติดตาม สนับสนุนการดำเนินงาน

2.5.2 จัดพิมพ์แบบนิเทศ ติดตาม สนับสนุน เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูล

3.4.2 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. ตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (reliability) โดยการนำเครื่องมือที่ได้ปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ที่ได้รับการแก้ไขที่ถูกต้องและเหมาะสมแล้วนำเครื่องมือไปทดลองใช้ (try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับประชากรที่ศึกษา คือ งานแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลท่าตุม อำเภอท่าตุม จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 30 ราย เป็นพื้นที่ที่มีขนาด และลักษณะโครงสร้างทางสังคม วัฒนธรรม การดำรงชีวิต คล้ายคลึงกับพื้นที่วิจัย เพื่อดูความชัดเจนของข้อคำถาม รูปแบบของแบบทดสอบ ความเข้าใจของภาษาที่ใช้ การเรียงลำดับ เวลาที่เหมาะสม โดยวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาช (Cronbach's Alpha Coefficient) การวิเคราะห์ค่าต้องได้ค่ามากกว่า 0.70 ขึ้นไป จึงจะยอมรับเครื่องมือที่มีความเที่ยงหรือเชื่อถือ

2. วิเคราะห์แบบสอบถามรายข้อกับคะแนนรวม (item total correction analysis) ในข้อคำถามทั้งหมด หาค่าความเที่ยง (reliability) ของแบบทดสอบในการวัดความรู้ ด้วยวิธีการของ kuder richardson โดยการใช้สูตร KR-20 ในกรณี que เครื่องมือเป็นแบบให้คะแนน 0,1 คือตอบไม่ใช่ให้ 0 คะแนน และตอบใช่ ให้ 1 คะแนน พิจารณาหาอำนาจจำแนก (discrimination) ของแบบสอบถามรายข้อ โดยตัวแปรข้อคำถามใดมีค่าสหสัมพันธ์ (corrected item total correlation) จากการคำนวณด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ตั้งแต่ 0.2 ขึ้นไป ถือว่าข้อคำถามนั้นมีอำนาจจำแนกและสามารถนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป ผลวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ของแบบทดสอบความรู้การดำเนินงานการพัฒนาคุณภาพการบริการแพทย์แผนไทยตามเกณฑ์มาตรฐานงานบริการแพทย์แผนไทยในสถานบริการสาธารณสุขจำนวน 25 ข้อ ได้ค่าสหสัมพันธ์มากกว่า 0.2 ทุกข้อ

3. การหาค่าความสอดคล้องของเนื้อหา index of congruence (IOC) กำหนดให้ตัวแปรการวิจัย หมายถึง ข้อมูลที่ต้องการศึกษา เมื่อข้อคำถามและคำตอบสอดคล้องและครอบคลุมตัวแปรการวิจัยให้ +1 ไม่แน่ใจหรือไม่สามารถตัดสินใจได้ว่าข้อคำถาม สอดคล้องและครอบคลุมตัวแปรการวิจัยให้ 0 ข้อคำถามและคำตอบไม่สอดคล้องและครอบคลุมตัวแปรการวิจัยให้ -1 กำหนดให้ค่า IOC (index of congruence) มีค่า 0.5 ขึ้นไป จึงจะถือว่าวัดได้สอดคล้องกัน (ภฤติยา วงศ์ก้อม, 2545) ดังนั้นผู้วิจัยกำหนดให้ค่า IOC ที่ยอมรับได้ในการวิจัยครั้งนี้มีค่าไม่น้อยกว่า 0.5 จึงถือว่าข้อคำถามนั้น ๆ มีความสอดคล้องกับเนื้อหาที่ต้องการศึกษา หากข้อคำถามคำตอบใดที่มีค่า IOC น้อยกว่า 0.5 ผู้วิจัยจะทำการพิจารณาสร้างข้อคำถามนั้น ๆ ใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่ต้องการศึกษา นำเครื่องมือให้ผู้เชี่ยวชาญทำการตรวจสอบดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ พบว่า จากแบบสอบถามการวิจัยการพัฒนาคุณภาพการบริการแพทย์แผนไทยตามเกณฑ์มาตรฐานงานบริการแพทย์แผนไทยในสถานบริการสาธารณสุข โรงพยาบาลศรีณรงค์ อำเภอศรีณรงค์ จังหวัดสุรินทร์ จำนวนคำถาม 65 ข้อ สรุปค่า IOC เท่ากับ 1 จำนวน 61 ข้อ ค่า IOC เท่ากับ 0.61 เป็นข้อคำถามที่มีความสอดคล้อง

4. ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นข้อมูลที่ได้จากการบันทึกการประชุม การสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์มีส่วนร่วม และการนิเทศ ติดตาม สนับสนุน นำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วน แยกเป็นหมวดหมู่ตามประเด็นปัญหา จากนั้นทำการตีความหมายของข้อมูลที่ได้ตามการรับรู้ของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งทั้งหมดเป็นการ

วิเคราะห์จากเนื้อหาของข้อมูล (content analysis) ที่ได้จากผู้ให้ข้อมูล เพื่อสรุปเชื่อมโยงความสัมพันธ์และเหตุผลในประเด็นปัญหาที่ศึกษาข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต การบันทึกเหตุการณ์ การบันทึกการประชุม และการบันทึกภาพ ตรวจสอบความถูกต้อง โดยยึดหลักสามเส้า (Triangulation) ทั้งทางด้านข้อมูล (data triangulation) แหล่งที่จะพิจารณาในการตรวจสอบ ได้แก่ แหล่งเวลา แหล่งสถานที่ แหล่งบุคคล ด้านผู้วิจัย (investigator triangulation) ควรตรวจสอบว่าผู้วิจัยได้ข้อมูลแตกต่างกัน โดยการเปลี่ยนผู้สังเกต และด้านวิธีการ (methodological triangulation) ใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ กันเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการดำเนินการวิจัยผู้วิจัยกำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะคือระยะเตรียมการ และระยะปฏิบัติการดังนี้

1. ระยะเตรียมการ
2. ระยะปฏิบัติการวิจัย

ผู้วิจัยร่วมกับคณะวิทยากร คณะกรรมการบริหารกองทุนและคณะอนุกรรมการกองทุนหลักประกันสุขภาพ ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน

3.3 2 ระยะดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research) เพื่อพัฒนาการจัดการบริการด้านการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลศรีนครินทร์ อำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดสุรินทร์ โดยดำเนินการตามวงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการ วิธีการของการวิจัยปฏิบัติการ คือการทำงานที่เป็นการสะท้อนผลการปฏิบัติงานของตนเองที่เป็นวงจรแบบขดลวด (spiral of self-reflection) ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน โดยเริ่มต้นที่ขั้นตอนการวางแผน (planning) ขั้นตอนปฏิบัติการ (acting) ขั้นสังเกตการณ์ และบันทึกผล (observing) และขั้นสะท้อนผล การปฏิบัติ (reflecting)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปและข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสรุปประเด็นการจัดกิจกรรมกระบวนการพัฒนาตามแผนปฏิบัติงาน มีขั้นตอนดังนี้

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและความครบถ้วนครอบคลุม

ของแบบสรุปผลการจัดกิจกรรมต่าง ๆ

2. กำหนดรหัสตามตัวแปรที่กำหนด
3. นำข้อมูลทั้งหมดจากแบบสอบถามลงรหัส
4. บันทึกข้อมูลลงคอมพิวเตอร์ จัดระบบข้อมูล วิเคราะห์แปรผลและสรุปผล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. สถิติทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สถิติเชิงอนุมาน (inferential statistics) ได้แก่ paired samples t-test

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

จากการศึกษาผู้ดูแลผู้ป่วยลมอัมพฤกษ์ อัมพาตจำนวน 5 คน พบว่ามีผู้ดูแลที่มีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับลมอัมพฤกษ์ อัมพาต และการดูแลฟื้นฟูผู้ป่วยลมอัมพฤกษ์ อัมพาตเป็นจำนวน 2 คน โดยผู้ดูแลที่มีความรู้คนที่ 1 มีความเข้าใจเกี่ยวกับลมอัมพฤกษ์ อัมพาตพอสังเขป กล่าวคือ รู้เพราะบุคคลในครอบครัวของตนเคยเป็นโรคอัมพฤกษ์ อัมพาตมาก่อน จึงพอที่จะทราบสาเหตุว่าโรคนี้นี้เกิดจากความผิดปกติของหลอดเลือดในสมอง อาจมีแตก ตีบ ตันของหลอดเลือดในสมอง

เหล่านี้ และลักษณะอาการของโรคที่เกิดขึ้นกับผู้ป่วย เช่น แขน ขา อ่อนแรง เดินไม่ได้ ปากเบี้ยว เป็นต้น ส่วนผู้ดูแลที่มีความรู้คนที่ 2 มีความเข้าใจถึงอาการของลมอัมพฤกษ์ อัมพาต โดยทั่วไปว่า ร่างกายไม่มีแรง บางคนเดินไม่ได้ ปากเบี้ยว ซึ่งผู้ดูแลทั้ง 2 คนมีความรู้ ความเข้าใจในการดูแล พื้นฟูผู้ป่วยลมอัมพฤกษ์ อัมพาตที่ต่างกัน คือ คนหนึ่งรู้เพราะว่าเคยมีประสบการณ์ในการดูแล พื้นฟูผู้ป่วยลมอัมพฤกษ์ อัมพาตมาก่อน ส่วนอีกคนหนึ่งรู้แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ในการดูแล

จากข้อมูลความรู้ความเข้าใจในการดูแล พื้นฟูผู้ป่วยลมอัมพฤกษ์ อัมพาตของผู้ดูแลทั้ง 5 คนทำให้ผู้วิจัยได้ทราบว่า ผู้ดูแลส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ความเข้าใจ หรือมีความรู้ความเข้าใจ ในการดูแล พื้นฟูผู้ป่วยลมอัมพฤกษ์ อัมพาต เพียงเล็กน้อย ดังที่กล่าวไว้ข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้อธิบายและให้ความรู้เกี่ยวกับลมอัมพฤกษ์ อัมพาต และการดูแล พื้นฟูผู้ป่วยให้สอดคล้องตามหลักการแพทย์แผนไทยแก่ผู้ดูแลทั้ง 5 คน โดยได้อธิบายว่า โรคอัมพฤกษ์ อัมพาตหรือโรคหลอดเลือดสมองเกิดจากการแตก ตีบ ตัน ของหลอดเลือดในสมอง ทำให้สมองที่ทำหน้าที่ควบคุมการทำงานของร่างกายหยุดการสั่งงาน จึงทำให้เกิดอาการอัมพาตในส่วนนั้น ๆ ของร่างกาย สาเหตุส่วนใหญ่ของโรคนี้ เกิดจากตีบ แตก ตัน โดยโรคนี้นักพบในผู้ป่วยที่เป็นโรคความดันโลหิตสูง เบาหวาน ไขมันในหลอดเลือดสูง ผู้ที่ดื่มแอลกอฮอล์ และผู้ที่สูบบุหรี่ อาการโดยส่วนใหญ่ จะมีอาการแขนขาอ่อนแรง บางรายถ้าเป็นมากก็อาจจะเดินไม่ได้ ปากเบี้ยว ตาค้าง และพูดไม่ชัด ถ้าเป็นอัมพาตจากสมองซีกซ้าย จะส่งผลทำให้ร่างกายซีกขวา อ่อนแรง หรือเคลื่อนไหวไม่ได้ อาจมีอาการพูดไม่ชัด ลิ้นแข็ง น้ำลายไหล ถ้าเส้นเลือดในสมองแตกมากก็จะทำให้พูดไม่ได้เลย ส่วนถ้าเป็นอัมพาตจากสมองซีกขวา จะส่งผลทำให้ร่างกายซีกซ้ายนั้นอ่อนแรง หรือเคลื่อนไหวไม่ได้นั่นเอง ในเรื่องของ การดูแล พื้นฟูผู้ป่วยลมอัมพฤกษ์ อัมพาต สมาชิกในครอบครัวต้องเตรียมพร้อมในการดูแลก่อนที่ผู้ป่วยจะออกจากโรงพยาบาล สภาพที่อยู่อาศัยควรเหมาะสมและปลอดภัย จัดเตรียมผู้ดูแลเพื่อช่วยเหลือผู้ป่วย โดยผู้ดูแลจะต้องเข้าใจโรค สภาพอาการป่วย และสามารถให้ความช่วยเหลือตามคำแนะนำของแพทย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งร่างกาย และจิตใจ โดยสอดคล้องตามหลักการแพทย์แผนไทยด้วย

ในกระบวนการดูแล พื้นฟูผู้ป่วยลมอัมพฤกษ์ อัมพาตของกลุ่มตัวอย่างสมาชิกในครอบครัวทั้ง 5 คน มีการดูแลผู้ป่วยลมอัมพฤกษ์ อัมพาตเป็นอย่างดี ทั้งสภาพร่างกายและจิตใจ โดยทางด้านร่างกาย ผู้ดูแลได้ดูแล ดังนี้

1. การจัดเตรียมอุปกรณ์ในการช่วยเหลือผู้ป่วย เช่น เตียงนอน วอล์กเกอร์ รถเข็น และอุปกรณ์อื่น ๆ เป็นต้น
2. การดูแลในเรื่องของการเคลื่อนไหวร่างกายของผู้ป่วย ไม่ว่าจะเป็นการฝึกเดิน การนั่ง และการนอนเพื่อป้องกันการเกิดแผลกดทับ
3. การรับประทานยาสมุนไพรในการรักษาลมอัมพฤกษ์ อัมพาต โดยยาสมุนไพรที่ใช้ ในการรักษาลมอัมพฤกษ์ อัมพาตนั้นจะมีรสยาเย็นสุขุม ลักษณะเป็นผงและต้องนำไปขงผสม กับน้ำร้อนรับประทาน
4. การประคบร้อนสมุนไพร โดยยาประคบสมุนไพรที่ใช้นั้นจะเป็นยาประคบสด
5. การบริหารร่างกาย การทำท่ากายบริหารให้กับผู้ป่วย เช่น การงอแขนเข้า - ออก 90 องศา ชูแขนเหนือศีรษะ การฝึกเดินเพื่อฝึกความเคลื่อนไหวของขา ป้องกันการอ่อนแรงมือ ลีบหรือปัญหาข้อต่อยึดติด รวมทั้งการนวดเพื่อปรับสมดุลของระบบการไหลเวียนเลือดและระบบกล้ามเนื้อ
6. เรื่องของอาหารการกินจะต้องมีคุณค่าทางอาหารครบทั้ง 5 หมู่ เช่น ผักต้ม เนื้อปลา นมถั่วเหลือง เป็นต้น เพื่อเป็นประโยชน์กับตัวผู้ป่วย หลักในการเลือกอาหารควรเลือกอาหารที่กินง่ายไม่ต้องเคี้ยวมาก เลือกอาหารที่เหมาะสมสำหรับการฝึกเคี้ยวและการกลืนสำหรับผู้ป่วยที่มีปัญหาในการกลืนหรือการเคี้ยวลำบาก รวมทั้งไม่เลือกอาหารที่แสดงต่อโรคให้กับผู้ป่วย เช่น สุรา ข้าวเหนียว หน่อไม้ ของเค็มจัดหวานจัด ฯลฯ และในบางรายต้องระวังอาหารที่แสดงต่อโรคประจำตัวของผู้ป่วย เช่น โรคเบาหวานให้งดรับประทานผลไม้ที่มีรสหวานจัด จำพวก ทุเรียน ละมุด ขนุน ลำไย เป็นต้น

การดูแลทางด้านจิตใจ ผู้ดูแลทั้ง 5 คน ซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับผู้ป่วย (ภรรยา บุตร) นอกจากจะดูแลผู้ป่วยในด้านของสภาพร่างกายแล้วยังดูแลด้านสภาพจิตใจด้วย โดยมีการสร้างกำลังใจให้กับตัวผู้ป่วยในขณะที่ตนเองดูแลอยู่ เพื่อให้ผู้ป่วยมี

แรงที่จะต่อสู้กับอาการที่เป็นต่อไป และในยามที่ผู้ป่วยมีความรู้สึกท้อแท้ ลึนหวัง และหมดกำลังใจในการต่อสู้กับสภาวะทางด้านร่างกาย ผู้ดูแลก็จะคอยให้กำลังใจผู้ป่วยทุกครั้งจนผู้ป่วยมีอาการที่ดีขึ้น มีสภาพร่างกายและจิตใจที่ดีขึ้นตามลำดับ

จากกระบวนการในการดูแลของผู้ดูแลทั้ง 5 คน พบว่ามีความสอดคล้องกับคู่มือการดูแลผู้ป่วยอัมพฤกษ์ อัมพาต และแนวคิดของนายแพทย์อวย เกตุสิงห์ คือ หลักธรรมานามัย ซึ่งเป็นการดูแลสุขภาพร่างกายแบบองค์รวม ทั้งกาย จิต สังคม และสิ่งแวดล้อม ธรรมานามัยประกอบด้วยหลัก 3 ประการ ดังนี้

1. กายานามัย คือ การป้องกันก่อนป่วย บำรุงชีวิตด้วยอาหาร กินอย่างพอดี กินให้ถูกกับธาตุ ถูกกับโรค ตามทฤษฎีการแพทย์แผนไทยนอกจากนี้ยังมีการออกกำลังกายแบบไทย ๆ คือ การบริหารแบบไทย ทำฤๅษีตัดตน ซึ่งสามารถปรับโครงสร้างของร่างกายได้

2. จิตตานามัย คือ การฝึกจิต ทำสมาธิ เพื่อให้เกิดปัญญา ช่วยทำให้จิตใจเกิดความผ่อนคลาย เกิดความสงบ เสริมสุขภาพกาย และใช้แก้โรคต่าง ๆ ได้ ผู้ที่มีจิตใจเบิกบาน ผ่องใสย่อมช่วยให้กาย ผิวพรรณ มีสุขภาพดี เป็นภูมิคุ้มกันโรคไปในตัว

3. ชีวิตานามัย คือ การดำเนินชีวิตชอบ มีอาชีพที่สุจริต นอกจากนี้ยังรวมถึงการทำชีวิตให้อยู่ในธรรมชาติชอบ ดำรงชีวิตด้วยทางสายกลาง รักษาศีล 5 ให้บริสุทธิ์รักษาสิ่งแวดล้อมให้สะอาดสมดุลไปด้วยธาตุทั้ง 4

ผลกระทบที่เกิดจากการดูแลผู้ป่วยอัมพฤกษ์ อัมพาต จากกลุ่มตัวอย่างผู้ดูแลทั้ง 5 คน พบว่าต้องมีการปรับตัวอย่างมากเพื่อเตรียมพร้อมในการดูแลผู้ป่วย ต้องมีการเปลี่ยนแปลงกิจวัตรประจำวันของตนเอง ตื่นเช้ามากขึ้น ในกลุ่มตัวอย่างบางคนต้องแข่งกับเวลาทั้งดูแลผู้ป่วยแล้วรีบไปทำงาน กลุ่มตัวอย่างทุกคนมีความเครียดกับสิ่งที่เกิดขึ้นกับสมาชิกในครอบครัวของตนเอง ทุกคนต้องเสียสละเวลาและมีภาระเพิ่มมากขึ้นเพื่อมาทำการดูแลผู้ป่วยที่เป็นอัมพฤกษ์ อัมพาต อีกทั้งยังต้องรับภาระเรื่องค่าใช้จ่ายในการดูแล รักษาและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้ป่วยซึ่งมีค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมากอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2554). การสาธารณสุขไทย 2551-2553. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข. (2554). แนวทางเวชปฏิบัติสำหรับโรคเบาหวาน. กรุงเทพมหานคร: ศรีเมืองการพิมพ์ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2552). การดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพ. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.
- กมล ภูวนกมลกรรม. (2549). ผลของการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามมาตรฐาน ศูนย์สุขภาพชุมชนต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเขาชะเมา จังหวัดมหาสารคาม. หน้า 77-89. วิทยานิพนธ์ สม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- กองควบคุมโรคระบาด กระทรวงสาธารณสุข. (2553). รายงานการเฝ้าระวังโรคเรื้อรัง. วารสารรายงาน การเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาประจำสัปดาห์

บทความวิจัย (ม.ค. – มิ.ย. 2563)

การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

วรกฤต ศิรณิตรา

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

E-Mail: volrakrit@windowslive.com มือถือ 085-4142967

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ 2) ศึกษาปัจจัยที่ทำนายภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ และ 3) นำเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างใช้ระเบียบแบบแผนวิธีวิจัยเชิงผสมโดยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง จำนวน 8 จังหวัด การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม จำนวน 13 คน และการวิจัยเชิงปริมาณใช้การสุ่มอย่างง่ายจำนวน 576 คน ผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด ปัจจัยด้านคุณลักษณะผู้นำ ด้านความรู้เชิงลึก และด้านความสามารถเชิงกลยุทธ์ สามารถทำนายภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาได้แก่ การเน้นให้ผู้นำเกิดการคิดและการปฏิบัติเชิงสร้างสรรค์ให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: ผู้บริหารสถานศึกษา, ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

Received: June 23 2019, Revised June 30 2019, Accepted July 10 2019

A Development of Creative Leadership for School Administrators in Lower North-Eastern Region

Volrakrit Siratanital

Sripatum University

Email volrakrit@windowslive.com Mobile 085-4142967

Abstract

The research “A development of creative leadership for school administrators in lower north-eastern region” was aimed to: 1) study creative leadership, 2) study the predictive factors of creative leadership, and 3) present the developmental approach in creative leadership for school administrators in lower north-eastern region. The mixed methodology of qualitative and quantitative was used with non-probability samplings which were the 8 school directors from lower north-eastern, 13 in focus group and in-depth interviewing qualitative research, and 576 in random for quantitative research. The findings resulted as: creative leadership was in highest level, the leadership factors in depth knowledge and tactical performance can predict creative leadership for school administrators with a significance level of 0.05, and the developmental approach in creative leadership for school administrators focused on foundation of thinking and creative practicing concretely.

Keywords: Creative Leadership, School Administrator, Lower North-Eastern Region

คำขอบคุณ: งานวิจัยนี้เป็นได้รับการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยศรีปทุม

บทนำ

การศึกษาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของคนไทยทุกคน ที่รัฐต้องจัดให้เพื่อพัฒนาคนไทยทุกช่วงวัยให้มีความเจริญงอกงามทุกด้าน เพื่อเป็นต้นทุนทางปัญญาที่สำคัญในการพัฒนาทักษะ คุณลักษณะและสมรรถนะในการประกอบสัมมาชีพ และการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุขอันจะนำไปสู่เสถียรภาพ และความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติที่ต้องพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมนานาประเทศในเวทีโลกท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญด้านการศึกษาในฐานะกลไกหลักในการพัฒนาประเทศมาโดยตลอด และเนื่องจากแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับเดิมได้สิ้นสุดลง กระทรวงศึกษาธิการโดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาจึงได้จัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ฉบับปัจจุบันนี้ขึ้น เพื่อวางกรอบเป้าหมายและทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศ โดยมุ่งจัดการศึกษาให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสและความเสมอภาคในการศึกษาที่มีคุณภาพ พัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ พัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะในการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ

หากพิจารณาถึงประเด็นการบริหารจัดการสถานศึกษาโดยเฉพาะในเขตพื้นที่การศึกษาระดับประถมศึกษาแล้ว ผลการพัฒนาการศึกษาในช่วงปีที่ผ่านมาพบว่าประเทศไทยประสบความสำเร็จในหลายด้าน แต่ก็ยังมีอีกหลายด้านที่เป็นปัญหา ซึ่งต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน โดยเฉพาะด้านการบริหารจัดการซึ่งเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างและระบบการจัดการที่ต้องได้รับการปรับปรุงเป็นลำดับต้นๆ ปัญหาและความท้าทายที่เกิดจากระบบการศึกษาการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่ยังไม่เหมาะสม ขาดความคล่องตัว เนื่องจากระบบการบริหารจัดการศึกษาของไทยยังมุ่งเน้นการบริหารตามกฎระเบียบ (Rule Driven) มากกว่าการบริหารเพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมาย (Management Driven) และยังไม่เชื่อมโยงกับการกระจายอำนาจและความรับผิดชอบตามหลักธรรมาภิบาล การแยกบทบาทระหว่างผู้กำกับการศึกษา (Regulator) กับผู้จัดการศึกษา (Provider) เพื่อมิให้เกิดการขัดกันซึ่งผลประโยชน์ (Conflict of Interest) ยังไม่ชัดเจนในทางปฏิบัติ อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนของสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาภายใต้การแข่งขันที่เป็นธรรมค่อนข้างน้อย ส่งผลให้เกิดความสูญเปล่าและความไม่มีประสิทธิภาพของระบบการศึกษา ดังนั้นสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2553) จึงได้จัดทำข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552 – พ.ศ. 2561) ขึ้นมาโดยมีกรอบแนวทางการปฏิรูปการศึกษาอย่างเป็นระบบ ในการนี้จำเป็นต้องมีกลไกหรือหน่วยงานที่วิเคราะห์ปัญหาของระบบการศึกษาและเรียนรู้และเชื่อมโยงกับระบบเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและกฎหมายของประเทศ ประการสำคัญข้อหนึ่งที่ระบุไว้คือการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่ ข้อ 4.1 ว่าด้วยกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้สถานศึกษาและเขตพื้นที่การศึกษา กล่าวคือ มีกำหนดมาตรการเรื่องภาวะผู้นำของผู้บริหารไว้อย่างชัดเจนว่าจะต้องพัฒนาภาวะผู้นำผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา โดยให้มีแผนพัฒนาภาวะผู้นำตามช่องทางปกติและกลไกสนับสนุนส่งเสริมด้วยช่องทางพิเศษ มีการกำหนดคุณสมบัติ การเข้าสู่ตำแหน่ง เส้นทางความก้าวหน้าและระบบจูงใจ

เมื่อพิจารณาถึงเรื่องการพัฒนาภาวะผู้นำตามข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาดังกล่าวแล้วจะเห็นได้ว่าผู้บริหารเป็นองค์ประกอบที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการใช้ความรู้ความสามารถในการเป็นผู้นำให้สอดคล้องกับแนวนโยบายข้างต้น เพราะการมีภาวะผู้นำ (Leadership) นับว่ามีความสำคัญอย่างมาก เพื่อที่จะทำให้องค์กรพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในขณะนี้ (Bhutanaro, 2017) และเพื่อให้การบริหารและการจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ การบริหารและการจัดการศึกษาให้เกิดผลดังกล่าวสามารถปฏิบัติได้โดยอาศัยหลักการบริหารเชิงสร้างสรรค์ ผู้บริหารจะต้องมีพฤติกรรมที่แสดงความรับผิดชอบโดยตรง ในการวางแผน เพื่อกำหนดทิศทางและเป้าประสงค์ขององค์กร

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า องค์ประกอบสำคัญของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ (Creative Leadership) ตามแนวคิดของPalus and Horth (2005) พบว่า องค์ประกอบของผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 1) การให้ความสนใจ

(Paying attention) 2) มีบุคลิกภาพ (Personalizing) 3) มีจินตนาการ (Imagine) 4) มีความมุ่งมั่นทุ่มเท (Serious play) 5) การให้ความร่วมมือ (Collaborative inquiry) และ 6) การสร้างจิตสำนึก (Crafting) ในขณะที่ Casse and Claudel (2007) พบว่า องค์ประกอบของผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 1) มีจินตนาการ (Imagination) และ 2) มีความยืดหยุ่น (Flexibility) ส่วน Danner (2008) ระบุว่า องค์ประกอบของผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 1) มีความยืดหยุ่น (Flexibility) และ 2) มีความไว้วางใจ (Trust) ในขณะที่ Sternberg (2008) กล่าวว่า องค์ประกอบของผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 1) มีการรับรู้เมื่อมีปัญหา 2) ต้องการแก้ปัญหา 3) เป็นอัจฉริยะโดยใช้ความคิดสร้างสรรค์และ Harris (2009) กล่าวว่า องค์ประกอบของผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 1) มีความยืดหยุ่น (Flexibility) และ 2) มีความท้าทาย (Challenging)

นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์นั้นเกี่ยวข้องกับคุณลักษณะผู้นำ (Leadership Attribute) ดังเช่นงานวิจัยของ Ken KalalaNdalamba, Cam Caldwell & Verl Anderson (2018), Chi Wai Chan (2017) ผู้วิจัยจึงสามารถสรุปคุณลักษณะผู้นำที่สำคัญได้ 4 ประการ ประกอบด้วย การมีวิสัยทัศน์ (Visioning) การสร้างและพัฒนาทีมงาน (Team Building and Development) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ตาม (Relationship Building for Followers) และการสร้างขวัญและกำลังใจ (Moral and Spiritual Building) รวมทั้งปัจจัยด้านความรู้เชิงลึก (Depth Knowledge) จากแนวคิดของ Schank & Abelson (2013), O'dell & Hubert (2011), Puccio et al. (2011) ที่พบว่า มีองค์ประกอบหลัก 3 ประการ ประกอบด้วย 1) ทักษะ (Skills) 2) ความเชี่ยวชาญ (Expertise) และ 3) ประสบการณ์ (Experience) ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์

สำหรับเขตพื้นที่การศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เป็นหน่วยงานที่ขึ้นตรงต่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ดำเนินงานจัดการศึกษาในโรงเรียนระดับประถมศึกษาปัจจุบันมีจำนวน 1,971 โรงเรียนกระจายอยู่ใน 8 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดยโสธร จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดอำนาจเจริญ และจังหวัดอุบลราชธานี เปิดทำการสอนตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษาและโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนแต่ละแห่งมีสภาพและ ปัญหาแตกต่างกันออกไปตามสาเหตุและปัจจัยที่ไม่เหมือนกันซึ่งเป็นไปตามที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา การบริหารงานด้านประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการ และการใช้จ่ายงบประมาณทางการศึกษา ซึ่งเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างและระบบการจัดการที่ต้องได้รับการปรับปรุงเป็นลำดับแรก โดยเฉพาะการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กซึ่งมีอยู่จำนวนมาก เพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาและลดภาระงบประมาณ การใช้จ่ายงบประมาณเพื่อการศึกษาซึ่งได้รับค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ แต่ใช้จ่ายเพื่อพัฒนาผู้เรียน พัฒนาการเรียนการสอน และพัฒนาครูค่อนข้างน้อย การพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศทางการศึกษาที่เชื่อมโยงกันเพื่อใช้ในการบริหารจัดการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสถานศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของผู้บริหารโรงเรียนซึ่งต้องมีภาวะผู้นำและการบริหารเชิงสร้างสรรค์ที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนงานของสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ ซึ่งจากงานวิจัยเรื่องการพัฒนาภาวะผู้นำในเขตพื้นที่การศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง พบว่าพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษายังอยู่ในระดับต่ำ (ธนวัฒน์ ภิรมย์ไกรภักดิ์ , 2559) ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง “การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง” ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ต่อผู้บริหารในเขตพื้นที่การศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง คณาจารย์ที่อยู่ในแวดวงการศึกษาประชาชนและผู้สนใจทั่วไปได้ทราบถึงการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างเพื่อนำไปประยุกต์ให้เหมาะกับการบริหารสถานศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมายต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง” ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ทำนายภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

วิธีวิจัย

ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมุ่งเน้นการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ปัจจัยที่ทำนายภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ประชากรและกลุ่มตัวอย่างสำหรับงานวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 8 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดยโสธร จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดอำนาจเจริญ และจังหวัดอุบลราชธานี สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) โดยเลือกผู้อำนวยการโรงเรียนที่เป็นผู้บริหารในพื้นที่ศึกษายาวนานกว่า 5 ปี ขึ้นไปและเป็นผู้บริหารที่อยู่ในโรงเรียนทุกขนาด ได้แก่ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ เพื่อให้ครอบคลุมทั่วทุกพื้นที่และทุกขนาด เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Performance) ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – Depth Interview) และสนทนากลุ่ม (Focus Group) รวมจำนวน 13 คน ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling) และสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยใช้สูตรของเครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 576 คน ผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. ผลการศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

1.1 ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ด้านการแก้ปัญหาตัวแปรนี้สามารถอธิบายระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างว่ามีผลต่อความสนใจและการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างมากที่สุดในประเด็นนี้สามารถพิจารณาได้ว่าการแก้ปัญหาที่เหมาะสมทันเหตุการณ์ก่อให้เกิดภาวะผู้นำและการคิดอย่างสร้างสรรค์ เกิดนวัตกรรมใหม่ๆ ผู้บริหารที่มีความระมัดระวัง สัญญาณอันตรายและความเสี่ยงต่างๆ มีเป้าหมายที่ชัดเจน มีพลังภายในตนเอง มีพรสวรรค์หรือความถนัดที่ชัดเจน ถ้าทำในสิ่งที่ตนเองเชื่อว่าถูกต้อง สามารถวิเคราะห์เพื่อกำหนดวิธีการแก้ไขปัญหาในทุกสถานการณ์จะสามารถผู้นำที่มีประสิทธิภาพ โดยใช้ความสามารถของตนเองอย่างสูงสุด สอดคล้องกับแนวคิดของ Mueller; GoncalandKamdar (2010) ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ประกอบด้วยความสามารถพิเศษ (Uniqueness) ในการแสดงออกของความคิดที่สร้างสรรค์ที่แปลกใหม่และมีประโยชน์และมีวิธีแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์

1.2 ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ด้านความยืดหยุ่นตัวแปรด้านนี้สามารถอธิบายระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างว่ามีผลต่อความสนใจและการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างรองลงมาเป็นอันดับสอง ในประเด็นนี้สามารถพิจารณาได้ว่าเป็นเพราะความยืดหยุ่นมีความสำคัญโดยเฉพาะเรื่องที่ยุ่่นำยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น สามารถปรับเปลี่ยนวิธีการได้เมื่อ

สถานการณ์แวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป มีความสามารถในการคิดและมองปัญหาได้หลากหลายมิติ สอดคล้องกับแนวคิดของ อุดม มุ่งเกษม (2545) ที่กล่าวว่า คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ข้อหนึ่งที่สำคัญคือจะต้องมีความสามารถในการปรับตัว (Adaptive) ได้แก่ มีความยืดหยุ่นต่อสถานการณ์ต่างๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เพื่อที่จะสามารถปรับปรุงวิธีการทำงานให้มีความเหมาะสมซึ่งจะนำไปสู่การมีประสิทธิภาพที่ดี

1.3 ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ด้านจินตนาการตัวแปรนี้สามารถอธิบายระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างว่ามีผลต่อความสนใจและการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างรองลงมาเป็นอันดับสุดท้าย อย่างไรก็ตามก็ยังคงอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะการที่ผู้นำจะต้องรู้จักสร้างวิสัยทัศน์ใหม่ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง และผู้นำมีหลักการและขั้นตอนการดำเนินการที่มีความเป็นไปได้ไว้ในสมอง นอกจากนี้ผู้นำยังต้องมีพฤติกรรมการแสดงออกหลายประการ เช่น การมี อารมณ์ขันเพื่อช่วยสร้างบรรยากาศไม่ให้เคร่งเครียดและสามารถจำลองผลสำเร็จของการทำงานไว้ล่วงหน้าได้ ในประเด็นนี้สามารถพิจารณาได้ว่าเป็นเพราะการจินตนาการเป็นสิ่งที่ช่วยทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ใหม่ๆ เพื่อพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา สอดคล้องกับแนวคิดของ Sternberg (2008) ที่กล่าวว่าการจินตนาการคืออัจฉริยะที่ใช้ความคิดสร้างสรรค์

2. ผลการศึกษาปัจจัยที่ทำนายภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

2.1 ปัจจัยคุณลักษณะผู้นำด้านการสร้างขวัญและกำลังใจตัวแปรนี้สามารถอธิบายระดับปัจจัยที่ทำนายภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างได้ว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสามารถพิจารณาได้ว่าการสร้างขวัญและกำลังใจปัจจัยสำคัญในการที่จะทำให้องค์การบรรลุเป้าหมายตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ คุณลักษณะของผู้บริหารจะเป็นส่วนสนับสนุนให้หน่วยงานประสบความสำเร็จและมีผลโดยตรงต่อคุณภาพประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานต่างๆ โดยเฉพาะเรื่องการเสริมสร้างกำลังใจโดยการให้รางวัล การให้กำลังใจผู้ร่วมงานตามสถานะและความตั้งใจในการปฏิบัติงานและผู้นำตอบสนองความพึงพอใจของสมาชิกเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของ Schermerhorn (2005) ที่ระบุว่า การให้กำลังใจและความเชื่อมั่นที่จะทำให้เกิดความสำเร็จและการกระตุ้นศักยภาพในการทำงานในระดับสูงเช่นเดียวกับงานวิจัยของ Chi Wai Chan (2017) ที่วิจัยเรื่องการศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำในโรงเรียนในฮ่องกงเน้นที่ระดับประถมและมัธยม พบว่าปัญหาเชิงบริบทของผู้นำมีความสำคัญต่อการบริหารภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ การมีวิสัยทัศน์การสร้างและพัฒนาทีมงานการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี รวมทั้งการสร้างขวัญและกำลังใจ

2.2 ปัจจัยคุณลักษณะผู้นำการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ตามตัวแปรนี้สามารถอธิบายระดับปัจจัยที่ทำนายภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างได้ว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสามารถพิจารณาได้ว่า การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ตามเป็นสิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญโดยเฉพาะเรื่องผู้นำสามารถสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้บริหารและผู้ใต้บังคับบัญชาให้เกิดขึ้น สามารถสร้างความรัก ความนับถือและความร่วมมือเพื่อการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข รวมถึงการพยายามปรับตัวเพื่อความเหมือนกันหรือความคล้ายกันผู้ร่วมงาน สอดคล้องกับแนวคิดของ Gardner (1986) ที่ระบุว่า คุณลักษณะภาวะผู้นำมีองค์ประกอบสำคัญคือ การกำหนดเป้าหมาย (Envisioning goals) การยืนยันคุณค่า (Affirming values) การจูงใจ (Motivating) การบริหารจัดการ (Managing) การทำให้เกิดการทำงานที่เป็นหนึ่งเดียว (Achieving workable unity) ความสามารถในการอธิบายได้ (Explaining) การเป็นสัญลักษณ์ (Serving as a symbol) การเป็นผู้แทนของกลุ่ม (Representing the group) และการสร้างสรรค์ริเริ่มสิ่งใหม่ๆ (Renewing) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Reddin (1970) ที่ระบุถึงแนวคิดผู้นำแบบมุ่งสัมพันธ์ (Related Style) ว่าเป็นผู้นำที่ให้ความสำคัญกับผู้ร่วมงานสูง เน้นมนุษยสัมพันธ์เป็นหลักในการทำงาน เป็นคนเรียบร้อย ชอบการสนทนา มีลักษณะเป็นมิตรกับทุกคน เป็นกันเอง เห็นใจคนอื่น ไม่โอ้อวดตนเอง ชอบสร้างบรรยากาศในการ

ทำงานให้มีความรู้สึกมั่นคง พยายามลดความขัดแย้ง ไม่ชอบใช้วิธีการลงโทษ ชอบสนับสนุนผู้ใต้บังคับบัญชาให้มีความเจริญก้าวหน้าในทุกโอกาสและมีลักษณะเป็นนักประสานงานที่ดี

2.3 ปัจจัยคุณลักษณะผู้นำด้านการมีวิสัยทัศน์ตัวแปรนี้สามารถอธิบายระดับปัจจัยที่ทำนายภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างได้ว่าอยู่ในระดับมากที่สุดซึ่งสามารถพิจารณาได้ว่าผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้นำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสู่การปฏิรูปการศึกษาอย่างแท้จริงซึ่งควรมีคุณสมบัติเฉพาะ ดังเช่นการมีวิสัยทัศน์ที่ดีที่ผ่านกระบวนการวิเคราะห์มาแล้วเพราะสังคมปัจจุบันต้องการผู้นำที่ยิ่งใหญ่ด้วยวิสัยทัศน์ความมุ่งมั่นสู่ความเป็นเลิศและคุณธรรมที่ชัดเจน โดยเฉพาะเรื่องที่คุณบริหารให้ความสนใจมากที่สุดได้แก่ การที่ผู้นำจะต้องสร้างอารมณ์ความรู้สึกที่ดีต่อบุคลากรในการทำงาน สามารถปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างแก่ผู้อื่นได้และสามารถสร้างความท้าทาย กระตุ้นนวัตกรรม และสนับสนุนบุคคลที่มีความคิดให้แสดงออกในสังคมได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Philip Hallinger, Junjun Chen (2015) ที่วิจัยเรื่องภาวะผู้นำและการจัดการการศึกษาในเอเชีย พบว่านักวิชาการศึกษาภาวะผู้นำในโรงเรียนให้ความสนใจเรื่องผลกระทบ และการปรับปรุง ตลอดจนพฤติกรรมองค์กรในด้านการศึกษาในทุกด้าน เช่น การมีวิสัยทัศน์การสร้างและพัฒนาทีมงาน การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ตาม การสร้างขวัญ และกำลังใจ เป็นต้น

2.4 ปัจจัยคุณลักษณะผู้นำด้านการสร้างและพัฒนาทีมงานตัวแปรนี้สามารถอธิบายระดับปัจจัยที่ทำนายภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างได้ว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งพิจารณาได้ว่าผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีสิ่งพิเศษเหนือบุคคลอื่นๆ มีอิทธิพลที่เหนือบุคคลอื่น เพื่อตอบสนองความต้องการ ความคาดหวังของบุคคล มีความเป็นตัวของตัวเอง สามารถพัฒนาตนเองและพัฒนาทีมงานหรือผู้ตามให้มีความแข็งแกร่ง โดยเฉพาะเรื่องที่คุณนำส่งเสริมให้มีการปฏิบัติเป็นทีมงาน การเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ที่มีอยู่ และเรื่องที่คุณนำจะต้องมีกระบวนการที่ทำให้คนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและ คิดได้อย่างสร้างสรรค์ สอดคล้องกับแนวคิดของ Kouzes and Posner (1997) ที่ระบุว่าคุณลักษณะที่ผู้นำจำเป็นต้องมีประการหนึ่งคือ จะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถ (Being Competent) คือทำให้ทุกคนเชื่อมั่นได้ว่าจะสามารถพาพวกเขาไปได้ตลอดรอดฝั่งและถึงที่หมายได้อย่างปลอดภัย ผู้นำที่แท้จริงจึงมิใช่ผู้ที่ทำหน้าที่เพียงแค่นี้หรือออกคำสั่งบังคับโดยอาศัยอำนาจหรือตำแหน่ง หากแต่จะต้องเป็นผู้ซึ่งนำและคอยกระตุ้นให้ทุกคนอยากทำต้องการที่จะทำ ต้องช่วยทำให้คนอื่นสามารถที่จะปฏิบัติได้ (Enabling Others to Act) โดยการทำหน้าที่เสมือนพี่เลี้ยง ที่คอยให้การสนับสนุน ส่งเสริม ประสานเพื่อสร้างความร่วมมือร่วมใจที่อยู่บนพื้นฐานของความไว้วางใจเชื่อใจด้วยการเสริมสร้างคนให้มีส่วนร่วมในการวางแผนและสามารถตัดสินใจด้วยตนเองให้การสนับสนุนและมอบหมายงานที่สำคัญให้ทำงานผู้ปฏิบัติงานเกิดความมั่นใจในความสามารถของตนเองโดยเฉพาะอย่างยิ่งมองตัวเองว่าเป็นส่วนสำคัญของทีม

2.5 ปัจจัยความรู้เชิงลึกด้านความเชี่ยวชาญ ตัวแปรนี้สามารถอธิบายระดับปัจจัยที่ทำนายภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างได้ว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งพิจารณาได้ว่าผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีความเชี่ยวชาญ ความชำนาญเฉพาะด้าน มีความคล่องแคล่วในการปฏิบัติงาน มีการตัดสินใจที่รวดเร็วและมีความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างสร้างสรรค์โดยเฉพาะเรื่องที่คุณนำต้องมีความเชี่ยวชาญในการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานให้กับบุคลากร ซึ่งเป็นเรื่องที่คุณบริหารให้ความสนใจมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Bryman et al. (2011) ที่ระบุว่า ผู้นำจะต้องมีความรู้เชิงลึก ซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างการเรียนรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และความเชี่ยวชาญมาใช้ในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และงานวิจัยของ Beckman (1997) ที่ระบุว่าการจัดระบบความเชี่ยวชาญ (Organizational Expertise) เป็นการจัดการกับคลังความรู้ที่มีอยู่ หรือการบูรณาการการปฏิบัติงานเพื่อสนับสนุนระบบและสร้างสมรรถนะขององค์กร

2.6 ปัจจัยความรู้เชิงลึกด้านทักษะตัวแปรนี้สามารถอธิบายระดับปัจจัยที่ทำนายภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างได้ว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งพิจารณาได้ว่าผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีทักษะการคิดสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงานด้านหนึ่งๆ ซึ่งเป็นความฉลาดรอบรู้ในประเด็นนั้นๆ

โดยเฉพาะเรื่อง que ผู้บริหารให้ความสนใจมากที่สุดคือการที่ผู้นำต้องมีทักษะในการตัดสินใจที่รอบคอบบนพื้นฐานของหลักการ และเหตุผล มีความกระตือรือร้น กระจับกระจ่าง และความคล่องแคล่วในการทำงาน และการใช้ทักษะการบริหารจัดการที่หลากหลายเพื่อให้ผลการปฏิบัติงานบรรลุวัตถุประสงค์ สอดคล้องกับแนวคิดของ Dubrin (2010) ที่กล่าวถึงหลักการของการเป็นผู้นำ (Principles of Leadership) ไว้ว่า ผู้นำจะต้องมีทักษะ มีความสามารถในการแก้ปัญหาได้อย่างคล่องแคล่วไว ตัดสินใจได้รวดเร็ว และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Choi (2000) ที่วิจัยเรื่อง “ปัจจัยความสำเร็จในการบริหารจัดการความรู้สู่แนวปฏิบัติ (Critical Factors in the Successful Implementation of Knowledge Management)” พบว่า การฝึกทักษะเป็นองค์ประกอบหนึ่งในความสำเร็จในการบริหารจัดการความรู้

2.7 ปัจจัยความรู้เชิงลึกด้านประสบการณ์ตัวแปรนี้สามารถอธิบายระดับปัจจัยที่ทำนายภาวะผู้นำเชิง

สร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างได้ว่าอยู่ในระดับมาก ซึ่งพิจารณาได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีการพัฒนาความรู้โดยการสั่งสมประสบการณ์ผสมผสานการเรียนรู้ที่เหมาะสมในการปฏิบัติงานอย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะเรื่อง que ผู้บริหารให้ความสนใจมากที่สุดได้แก่ การที่ผู้นำใช้ประสบการณ์ตรงที่สามารถนำมาประยุกต์กับการบริหารสถานศึกษาและบุคลากร รวมทั้งการนำประสบการณ์ทางอ้อมที่ได้รับการถ่ายทอดหรือรับรู้มาอีกทอดหนึ่งมาประยุกต์กับการบริหารสถานศึกษา ตลอดจนการมีประสบการณ์ และความรู้ในหลักวิชาการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานทุกด้านมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นสอดคล้องกับแนวคิดของ Mayfield and Mayfield (2010) ที่ระบุว่า ประสบการณ์เป็นความรู้เชิงลึกประการสำคัญในการปฏิบัติงานด้านหนึ่งๆ ซึ่งเป็นความฉลาดรอบรู้ในประเด็นนั้นๆ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Bryman et al. (2011) ประสบการณ์และความเชี่ยวชาญเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ผู้นำสามารถนำมาใช้ในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

2.8 ปัจจัยด้านความสามารถเชิงกลยุทธ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ตัวแปรนี้สามารถอธิบายระดับปัจจัยที่ทำนายภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างได้ว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสามารถพิจารณาได้ว่าเป็นเพราะความรับผิดชอบต่อสังคมนี้ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อภาพลักษณ์องค์กร โดยเฉพาะเรื่อง que ผู้นำจะต้องปฏิบัติตามภารกิจภายใต้หลักจริยธรรมและการจัดการที่ดีมีค่านิยมที่เน้นความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของ จันทนา แสนสุข (2557) ที่ศึกษาพบว่า ผู้นำที่ไม่เชื่อมั่นในความสามารถของตน ไม่สามารถปรับตัวให้ทันความเปลี่ยนแปลงและขาดความรับผิดชอบต่อสังคมจะทำให้ผู้นำนั้นขาดความสามารถภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์

2.9 ปัจจัยด้านความสามารถเชิงกลยุทธ์ด้านการรับรู้ความสามารถของตนตัวแปรนี้ สามารถอธิบายระดับปัจจัยที่ทำนายภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างได้ว่าอยู่ในระดับมาก ซึ่งพิจารณาได้ว่าเป็นเพราะผู้นำจะต้องรับรู้ความสามารถของตน สามารถปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ทั้งสถานการณ์ของสถานศึกษา ทีมงาน และความพร้อมของบุคลากรแต่ละคน โดยเฉพาะเรื่อง que ผู้บริหารให้ความสนใจมากที่สุดคือเรื่อง que ผู้นำมีความอดทน อุทิศและพยายามแสดงความสามารถนั้นออกมาจนประสบความสำเร็จ มีสมรรถนะในการทำกิจกรรมที่แสดงถึงความเป็นผู้นำ และมีความสามารถที่ส่งผลต่อการพัฒนากลยุทธ์ของงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ McCormic, Tanguma and Lopez-Forment (2002) ที่ศึกษาพบว่า การรับรู้ในความสามารถภาวะผู้นำของต้นมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับบทบาทภาวะผู้นำ การมีคุณธรรม มีความรับผิดชอบต่อสังคมจึงส่งผลต่อความสามารถภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์

2.10 ปัจจัยด้านความสามารถเชิงกลยุทธ์ด้านความสามารถในการปรับตัวตัวแปรนี้สามารถอธิบายระดับปัจจัยที่ทำนายภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างได้ว่าอยู่ในระดับมาก ซึ่งพิจารณาได้ว่าเป็นเพราะผู้นำสมัยใหม่ในทุกองค์การจะประสบความสำเร็จได้นั้น ต้องปรับตัวให้ทันต่อสภาวะการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมอยู่ตลอดเวลา สอดคล้องกับงานวิจัยของ สนุก สิงห์มาตร, พิกุล มีมานะ และ ดุษฎี วัฒน แก้วอินทร (2560) ที่พบว่า “ผู้นำ” เป็นบุคคลที่สำคัญในองค์การเพราะต้องมีบทบาทที่จะดำเนินไปภายใต้เงื่อนไข

ปัจจัยของสภาวะโดยรอบโดยเฉพาะอย่างยิ่งโลกในทุกวันนี้ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ผู้นำจำเป็นต้องมีความรู้ในเรื่อง “ภาวะผู้นำ” ด้วย เพราะภาวะผู้นำนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับผู้ปกครองในการในกระแสโลกยุคใหม่หรือที่เรียกกันเสมอว่ายุคโลกาภิวัตน์ซึ่งมีความเจริญทางเทคโนโลยี ซึ่งก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงของสังคมจากอดีตสู่ปัจจุบันอย่างรวดเร็วมาก ดังนั้น ผู้นำ (Leader) และ ภาวะผู้นำ(Leadership) จึงเป็นปัจจัยคู่ที่สำคัญที่ต้องการเพิ่มมากขึ้นจนอาจเกิดวิกฤตภาวะผู้นำขึ้นได้

2.11 ปัจจัยด้านความสามารถเชิงกลยุทธ์ ด้านความตระหนักในการแข่งขันตัวแปรนี้ สามารถอธิบายระดับปัจจัยที่ทำนายภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างได้ว่าอยู่ในระดับมาก ซึ่งสามารถพิจารณาได้ว่า หากผู้นำมีความตระหนักในการแข่งขัน รับรู้ปริมาณและศักยภาพของคู่แข่งที่เพิ่มมากขึ้น ก็ย่อมจะทำให้ผู้นำมีวิธีการสร้างสรรค์กลยุทธ์และแนวทางเพื่อรับมือกับภาวะการแข่งขันที่ทำนายเหล่านั้นได้ จึงนำไปสู่ความสามารถภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์สอดคล้องกับงานวิจัยของ Cui, et al. (2005) ที่ระบุว่า ความสามารถเชิงกลยุทธ์มีบทบาทต่อการขยายขีดความสามารถในการแข่งขันของกิจการส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาองค์กรอันนำไปสู่ความสำเร็จได้เปรียบทางการแข่งขันที่เหนือกว่าคู่แข่งและความสำเร็จได้ในระยะยาว

3. ผลการนำเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ในภาพรวมที่พบว่าเป็นการเน้นให้ผู้นำเกิดการคิดและการปฏิบัติเชิงสร้างสรรค์ให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น สามารถอธิบายได้ว่า หากผู้บริหารรับรู้ถึงปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์แล้ว ก็ต้องนำไปคิดและปฏิบัติให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมในทุกๆ ด้าน เช่น ความคิดสร้างสรรค์และสนับสนุนให้ผู้ร่วมงานมีความมีความคิดริเริ่มในการปฏิบัติงาน มีความคิดที่กว้างไกล เพื่อสร้างทางเลือกให้บุคลากรอย่างหลากหลายสอดคล้องกับแนวคิดของ Bass and Avolio (1994) ที่วิเคราะห์องค์ประกอบเกี่ยวกับภาวะผู้นำไว้ว่าต้องมีการกระตุ้นทางปัญญา (Intellectual Stimulation) โดยกระตุ้นผู้ตามให้ตระหนักถึงปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในหน่วยงานทำให้ผู้ตามมีความต้องการหาแนวทางใหม่ๆ มาแก้ปัญหาในหน่วยงานเพื่อหาข้อสรุปใหม่ที่ดีกว่าเดิมเพื่อทำให้เกิดสิ่งใหม่และสร้างสรรค์โดยผู้นำมีการคิดและแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบมีการตั้งใจและสนับสนุนความคิดริเริ่มใหม่ๆมีการให้กำลังใจผู้ตามให้พยายามหาแนวทางแก้ปัญหาด้วยวิธีใหม่ๆ การกระตุ้นทางปัญญาเป็นส่วนที่สำคัญของการพัฒนาความสามารถของผู้ตามในการที่จะตระหนักเข้าใจและแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง

เอกสารอ้างอิง

- จันทนา แสนสุข. (2557). ปัจจัยที่เป็นเหตุและผลของความสามารถภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย.วารสารสมาคมนักวิจัย.(19)1: 34-46.
- ธนวัฒน์, ภิรมย์ไกรภักดิ์.(2559).พฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง. คุรุศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะคุรุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- สนุก สิงห์มาตร, พิกุล มีมานะ และ ดุษฎีวัฒน์ แก้วอินทร.(2560). คุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรในศตวรรษที่ 21. คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). ประสิทธิภาพและการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ.กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- (2560). ประสิทธิภาพและการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ.กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

- อุดม มุ่งเกษม. (2545). Good Governance กกับการพัฒนาข้าราชการ. กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ.
- Bass, Bernard M. & Avolio, Bruce J. (1994). *Improving Organization Effectiveness through Transformation Leadership*. Thousand Oaks: SAGE.
- Bryman, A. (2001). *Social Research Methods*. Oxford: Oxford University Press
- Bhutanaro, T. (2017). *Leadership and Community Development*. Retire 4 April 2019 from www.gotoknow.org/posts Retrieved on June 11, 2560
- Casse, P., & Claudel, P. G. (2007). *Philosophy for creative leadership: How philosophy can turn people into more effective leaders*. n.p.
- Cui, et al. (2005) *Drosophila Nod protein binds preferentially to the plus ends of microtubules and promotes microtubule polymerization in vitro*. *Mol. Biol. Cell* 16(11): 5400–5409.
- Bryman, A; Collinson, D L; Grint, K; Jackson, B; Uhl-Bien, M. (2011). *The Sage Handbook of Leadership*. Los Angeles: Sage.
- Danner, S. E. (2008). *Creative leadership in art education: Perspectives of an art educator*. Thesis Master of Arts, Art Education, Fine Arts, Ohio University.
- Dubrin, A. J. (2010). *Principles of leadership*. South-Western: Cengage Learning.
- Gardner. 1986. *Probing more deeply into the theory of multiple intelligences*. *NASSP Bulletin*.
- Harris, A. (2009). *Creative leadership*. *Journal of Management in Education*, 23(1), 9-11.
- Ken Kalala Ndalamba, Cam Caldwell & Verl Anderson. 2018. *Ethical leadership in troubled times*. Retire 4 April 2019 from Web site: www.researchgate.net/publication/317321114_Ethical_leadership_in_troubled_times.
- Kouzes, J. & Posner. B. (1995). *The Leadership Challenge: How to Keep Extraordinary Things Done in Organization*. San Francisco CA: Jossey – Bass.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. 1970. *Determining Sample Size for Research Activities*. *Educational and Psychological Measurement*. 30(3): 607-610.
- Mayfield & Mayfield, M., & Mayfield, J. 2010. *Developing a scale to measure the creative environment perceptions: A questionnaire for investigating garden variety creativity*. *Creativity Research Journal*, 22(2): 162-169.
- McCormick, M. J., Tanguma, J., & López-Forment, A. S. 2002. *Extending self-efficacy theory to leadership: A review and empirical test*. *Journal of Leadership Education*, 1(2): 34-49.
- Mueller, J.S., Goncalo, J. A. & Kamdar, D. (2010). *Recognizing creative leadership: Can creative idea expression negatively relate to perceptions of leadership potential?* [Electronic version]. Cornell University, School of Industrial and Labor Relations.
- Palus, C. J., & Horth, D. M. (2005). *The leader's edge: Six creative competencies for navigating complex challenges*. San Francisco: Jossey Bass.
- Philip Hallinger, Junjun Chen. (2015). *Review of research on educational leadership and management in Asia*. in *Educational Management Administration & Leadership*. 43(1): 497.

Reddin, William J. 1970. Managerial effectiveness. New York: McGraw-Hill.

Schank & Abelson. (2013). Scripts, Plans, Goals, and Understanding: An Inquiry into Human Knowledge Structures. *Language*, 54(3): 952.

Schermerhorn, John R. (2005). Management. New York: John Wiley & Sons.

Sternberg, R. J. (2006). Creative leadership: it's a decision. *Journal of Leadership*, 36(2), 22-24

บทความวิจัย (ม.ค. – มิ.ย. 2563)

รูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา

อริศ ไชยศิริรินทร์

นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการนิเทศการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

รศ.ดร.บุญชม ศรีสะอาด

อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยศึกษากับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา กลุ่มบริหารวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูผู้สอน และบุคลากรทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 จำนวน 340 คน ซึ่งได้มาโดยใช้ตารางอัตราส่วนของบุญชม ศรีสะอาด และผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบสอบถาม 2) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า 1) รูปแบบการนิเทศภายใน มี 5 องค์ประกอบ คือ การเตรียมการ การวางแผน การปฏิบัติการ การสะท้อนผล ปรับปรุงและประเมินผล และการสรุปและการรายงานผล ส่วนกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพมี 6 องค์ประกอบ คือ วิสัยทัศน์ร่วม ทีมร่วมแรงร่วมใจ ภาวะผู้นำร่วม การเรียนรู้พัฒนาวิชาชีพ ชุมชนกัลยาณมิตร และโครงสร้างสนับสนุนชุมชน

คำสำคัญ: รูปแบบการนิเทศ, การนิเทศภายใน, ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

Received: June 22 2019, Revised June 28 2019, Accepted July 4 2019

Professional Learning Community-based Internal Supervision Model for Secondary School

Athis Chaikhirin

Ph.D.Program Student in Educational Supervision, Mahasarakham University

Associate Prof. Boonchom Srisa-ard, Ed.D.

Teacher of Faculty of Education, Mahasarakham University

Abstract

The purpose of this research was to study of Professional learning community model for secondary school component. The samples were taken from 340 of the school principal, vice principle of academic affairs, head of learning department, teachers and officer of school under the secondary educational service area 27 were selected by Boonchom Srisa-ard and 9 professionals were selected by purposive sampling. Questionnaires and semi-structured Interview forms were used for data collection. Data were analyzed by mean and standard deviation.

The findings were found that, 1) Internal supervision model by using the professional learning community-based for secondary schools showed that the internal supervision model consisted of 5 elements, namely; preparing; planning; implementing; reflecting improving and evaluating; and concluding and reporting. In addition, the professional learning community consisted of 6 elements, namely; shared vision; collaborative team work; shared leadership; professional learning and development; caring community; and supportive structure.

Keywords: Supervision Model, Internal Supervision Model, Professional Learning Community

คำขอขอบคุณ: งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาการนิเทศการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพสามารถปรับตัวให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ตามสภาพความต้องการทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรมของประเทศซึ่งสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้จัดทำยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ซึ่งเป็นแผนแม่บทหลักของการพัฒนาประเทศ และมีเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนรวมทั้งการปรับโครงสร้างประเทศไทยไปสู่ประเทศไทย 4.0 โดยการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพให้กับประชาชนคนไทยยังคงมีความสำคัญและจำเป็น ไม่ว่าจะเป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับใด ๆ ก็ตาม ต่างล้วนกล่าวถึงและให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ โดยใช้การศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนา (วิจารณ์ พานิช, 2555 : 2) การจัดการเรียนรู้ในยุคศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะสำคัญ คือ ต้องเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยยึดหลัก การอ่าน การเขียน คณิตศาสตร์ การคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหา ความคิดสร้างสรรค์และการคิดค้นนวัตกรรม ความเข้าใจวัฒนธรรมที่แตกต่างหลากหลาย การประสานความร่วมมือ การทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ การสื่อสารและการรู้เท่าทันสื่อและข้อมูล การใช้คอมพิวเตอร์และข้อมูลสารสนเทศ และทักษะอาชีพและการเรียนรู้จึงจะสามารถพัฒนาคนไทยไปสู่ยุคประเทศไทย 4.0 (วิจารณ์ พานิช, 2555 : 2)

จากรายงานผลการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามจุดเน้นระยะที่ 2 ต่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 ทั้งด้านการพัฒนาผู้เรียนและด้านครูและบุคลากรทางการศึกษามีค่าเฉลี่ยรวมทั้ง 2 ด้านเท่ากับ 3.44 หรือสูงกว่าเป้าหมาย (คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.41- 4.20) (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27, 2560 : 63-69) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 พบว่า ตัวชี้วัดการพัฒนาผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประเด็นที่ 1.3 ค่าเฉลี่ยร้อยละของนักเรียนชั้น ม.3 และ ม.6 มีผลการทดสอบระดับชาติ (O-NET) วิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยรวมเพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 3.00 ผลการประเมินอยู่ในระดับพอใช้ (เพิ่มขึ้นร้อยละ 1.00) เมื่อวิเคราะห์สาเหตุ พบว่าการนิเทศภายในของโรงเรียนเป็นสาเหตุหนึ่งส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนดังกล่าว แต่อย่างไรก็ตามปัญหาของการนิเทศภายในของโรงเรียนมัธยมศึกษาทุกระดับและทุกสังกัดที่มีจะพบอยู่เสมอ คือ ส่วนใหญ่ขาดการนิเทศติดตามอย่างเป็นระบบและจริงจังทั้งจากภายในและภายนอก เนื่องจากสาเหตุปัจจัยหลายอย่าง ดังที่ เก็จกนก เอื้อวงศ์ (2555 : 40) เห็นว่าสภาพปัญหาของการนิเทศได้แก่ บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจและทักษะการนิเทศ ผู้บริหารไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการนิเทศ ครูมีทัศนคติทางลบต่อการนิเทศ ขาดการเตรียมความพร้อม ไม่ได้ศึกษาความต้องการจำเป็น ไม่ดำเนินการตามแผนและขาดการประเมินผลและนำผลการนิเทศไปใช้ประโยชน์ เช่นเดียวกับผลการนิเทศงานประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 ได้ออกไปนิเทศติดตามตามโรงเรียนต่างๆ ในสังกัด ข้อมูลจากการสอบถามเชิงลึกกับครูและผู้บริหารสถานศึกษา ตลอดจนจากการอ่านรายงานการประเมินตนเอง ประจำปีของโรงเรียน พบว่า ปัญหาด้านการนิเทศภายในของแทบทุกโรงเรียนมีสภาพที่ไม่แตกต่างจากดังที่กล่าวมาข้างต้น และที่น่าเป็นห่วงมีหลายโรงเรียนสะท้อนว่าไม่เคยมีการนิเทศภายในที่เป็นกิจจะลักษณะหรือเป็นระบบที่ถูกต้อง เป็นเพียงการสร้างหลักฐานขึ้นเพื่อให้มีเพื่อการตรวจและประเมินเท่านั้น

ทางออกของการแก้ปัญหาดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการนิเทศภายในร่วมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ซึ่ง Hord (1997 : 14-25) ได้ยืนยันว่าการดำเนินการในรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพทั้งด้านวิชาชีพและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน โดยส่งผลดีต่อครูผู้สอน คือลดความรู้สึกลดเดี่ยวงานสอนของครู เพิ่มความรู้สึกร่วมกันต่อพันธกิจและเป้าหมายของโรงเรียนมากขึ้น สร้าง “พลังการเรียนรู้” และผลดีต่อผู้เรียน

คือ สามารถลดอัตราการตกซ้ำชั้น และจำนวนชั้นเรียนที่ต้องเลื่อนหรือชะลอการจัดการเรียนรู้ให้น้อยลง อัตราการขาดเรียนลดลง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาวิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และวิชาการอ่านที่สูงขึ้นอย่างเด่นชัด ซึ่งให้เห็นว่าชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นกลยุทธ์ในการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ที่สำคัญ มีหลายพื้นที่ที่ได้นำแนวทางของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพไปพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน โดยเฉพาะช่วงแห่งการปฏิรูปการศึกษาของแต่ละประเทศ หรือช่วงแห่งการเปลี่ยนแปลงการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นเครื่องมือสำคัญในการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ของกลุ่มครู นักการศึกษา โดยเฉพาะการปฏิรูปการศึกษาสู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศสิงคโปร์ (DuFour, 2007 : 4-5)ที่นำกลยุทธ์ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพไปเป็นเครื่องมือขับเคลื่อนดำเนินการจนเกิดผลที่น่าพึงพอใจ รวมถึงประเทศไทยที่มีการพัฒนาวิชาชีพครูในสถานศึกษาในลักษณะที่คล้ายคลึงกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู เช่น โครงการ “ครูเพื่อศิษย์” ของมูลนิธิสตูดิโอ-สฤกษ์ดีวงศ์ (มสส.) ที่พัฒนาวิชาชีพครูโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (วิจารณ์ พานิช, 2555 : 2) เป็นต้น

จากการประมวลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องชี้ให้เห็นจุดเด่นและความจำเป็นของการนิเทศภายในและกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา เพื่อเป็นฐานขับเคลื่อนกระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาที่ 27 ในการนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงกระบวนการบริหารและการจัดการเรียนรู้ของครู โดยมีเป้าหมายสูงสุดอยู่ที่การพัฒนาผู้เรียน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้คือข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 จำนวน 2,576 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. รูปแบบการนิเทศภายใน มี 5 องค์ประกอบ คือ 1) การเตรียมการ การวางแผน 2) การปฏิบัติ 3) การสะท้อนผล 4) ปรับปรุงและประเมินผล และ 5) การสรุปและการรายงานผล
2. กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มี 6 องค์ประกอบ คือ 1) วิสัยทัศน์ร่วม 2) ทีมร่วมแรงร่วมใจ 3) ภาวะผู้นำร่วม 4) การเรียนรู้พัฒนาวิชาชีพ 5) ชุมชนกัลยาณมิตร และ 6) โครงสร้างสนับสนุนชุมชน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบของ Smith and Others (1980 :461), Keeves (1988: 386-387) การนิเทศภายในของ Good (1973 : 374), Harris (1985 : 13), Glickman (1990 : 6), Herzberg (2005 : 61-72), Gwynn (1974, 173-192) และ Harris (1985, 20-23) แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ของวิจารณ์ พานิช (2555 : 2), Hord (1997 : 14-25) และ DuFour (2007 : 4-5) และนำแนวคิดดังกล่าวมาสังเคราะห์เพื่อ

เป็นรูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา ได้ 5 องค์ประกอบ ประกอบด้วย 1) การเตรียมการ การวางแผน 2) การปฏิบัติการ 3) การสะท้อนผล 4) ปรับปรุงและประเมินผล และ 5) การสรุปและการรายงานผล ส่วนกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มี 6 องค์ประกอบ คือ 1) วิสัยทัศน์ร่วม 2) ทีมร่วมแรงร่วมใจ 3) ภาวะผู้นำร่วม 4) การเรียนรู้พัฒนาวิชาชีพ 5) ชุมชนกัลยาณมิตร และ 6) โครงสร้างสนับสนุนชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 27 จำนวน 2,576 คน

กลุ่มตัวอย่าง

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการตรวจสอบความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวชี้วัดของรูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา เป็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling)

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการตรวจสอบความเป็นไปได้ของรูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา เป็นจากข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 27 จำนวน 340 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบง่ายของบุคลากร ครู ตรีสะอาด

เครื่องมือที่ใช้และการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. แบบสัมภาษณ์ความเหมาะสมขององค์ประกอบรูปแบบการนิเทศภายในโดยผู้ทรงคุณวุฒิมีวิธีการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

- 1.1 ศึกษาวิธีสัมภาษณ์แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ซึ่งมีส่วนประกอบของแบบสัมภาษณ์ 4 ส่วนได้แก่
 - 1) ส่วนนำ เป็นข้อมูลเกี่ยวกับโครงการวิจัย ได้แก่ ชื่อโครงการวิจัย
 - 2) ส่วนผู้สัมภาษณ์ เป็นข้อมูลเกี่ยวกับผู้สัมภาษณ์และสภาพทั่วไปของการสัมภาษณ์ ได้แก่ ชื่อ-สกุลของผู้สัมภาษณ์วัน/เวลา/สถานที่ที่ใช้สัมภาษณ์
 - 3) ส่วนผู้ถูกสัมภาษณ์ เป็นข้อมูลเกี่ยวกับผู้ถูกสัมภาษณ์ ได้แก่ ชื่อ-สกุลของผู้ถูกสัมภาษณ์ (ในกรณีที่ผู้ถูกสัมภาษณ์ยินยอม) หรือสถานะของผู้ถูกสัมภาษณ์ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาในการทำงาน
 - 4) ส่วนคำถาม เป็นส่วนของข้อคำถามหรือประเด็นหรือแนวข้อคำถามอย่างคร่าวๆและเนื้อหาที่ เพื่อการจดบันทึกผลการสัมภาษณ์

1.2 กำหนดข้อคำถามตามกรอบแนวคิดและประเด็นที่ต้องการตรวจสอบความเหมาะสม ได้แก่ วิธีการพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา

1.3 นำแบบสัมภาษณ์เสนออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ภาษา และความเหมาะสม ข้อเสนอแนะและให้ความคิดเห็นแล้วนำไปปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาให้เหมาะสม

1.4 สร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างฉบับสมบูรณ์

2. แบบสอบถามความเป็นไปได้ของรูปแบบการนิเทศภายใน

2.1 ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามตามองค์ประกอบและตัวชี้วัดของการนิเทศภายในโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา

2.2 นำข้อมูลที่ได้มาสร้างแบบประเมินตามกรอบเนื้อหา

2.3 นำร่างแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมของเนื้อหา แล้วนำข้อเสนอแนะที่ได้ไปปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2.4 ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน พิจารณาความสอดคล้องระหว่างประเด็นข้อคำถามในแบบสอบถามตามองค์ประกอบและตัวชี้วัดของการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา แล้วนำไปหาค่าดัชนีความสอดคล้องโดยการวิเคราะห์ค่า Index of Congruence (IOC) ของแบบสอบถามรายข้อ จากนั้นพิจารณาเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.5 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556: 100) พบว่า แบบสอบถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.60-1.00

2.5 ปรับปรุงแบบสอบถามความเป็นไปได้ขององค์ประกอบและตัวชี้วัดของรูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญแล้วนำเสนอต่อคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

2.6 นำแบบสอบถามที่ผ่านการคัดเลือกจัดพิมพ์เป็นฉบับแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหาร และครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 จำนวน 30 คน แล้ววิเคราะห์เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Item Discrimination) และหาความเชื่อมั่น (Reliability) ทั้งฉบับ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของ Cronbach พบว่า แบบสอบถามมีค่าอำนาจจำแนกรายข้อตั้งแต่ 0.34-0.82 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.87

2.7 จัดพิมพ์แบบสอบถามองค์ประกอบและตัวชี้วัดรูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) จากคำสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างของผู้ทรงคุณวุฒิ
2. วิเคราะห์ความเป็นไปได้ของรูปแบบการนิเทศภายในจากแบบสอบถาม เพื่อหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนการวิจัย

1. ศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

2. สังเคราะห์องค์ประกอบและตัวชี้วัดรูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3. ตรวจสอบความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวชี้วัดของรูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยใช้แบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) จากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน

4. ตรวจสอบความเป็นไปได้ของรูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยใช้แบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) จากข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 จำนวน 340 คน

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการสังเคราะห์และตรวจสอบความเหมาะสมขององค์ประกอบรูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า

1.1 องค์ประกอบของรูปแบบการนิเทศภายใน มี 5 องค์ประกอบ ประกอบด้วย 1) การเตรียมการ การวางแผน 2) การปฏิบัติการ 3) การสะท้อนผล 4) ปรับปรุงและประเมินผล และ 5) การสรุปและการรายงานผล

1.2 องค์ประกอบของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มี 6 องค์ประกอบ คือ 1) วิสัยทัศน์ร่วม 2) ทีมร่วมแรงร่วมใจ 3) ภาวะผู้นำร่วม 4) การเรียนรู้พัฒนาวิชาชีพ 5) ชุมชนกัลยาณมิตร และ 6) โครงสร้างสนับสนุนชุมชน

2. ผลการตรวจสอบความเป็นไปได้ขององค์ประกอบรูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเป็นไปได้ขององค์ประกอบรูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

ประเด็นข้อพิจารณา	Mean	SD	ความคิดเห็น
ความเป็นมาและความสำคัญของการพัฒนา	4.38	0.50	มาก
หลักการ	4.28	0.54	มาก
วัตถุประสงค์	4.40	0.51	มาก
กระบวนการพัฒนา	4.08	0.77	มาก
ระบบสนับสนุนการพัฒนา	4.48	0.36	มาก
การวัดและประเมินผล	4.60	0.66	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.32	0.38	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่า องค์ประกอบรูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา มีความสมเหตุสมผลเชิงทฤษฎีและความเป็นไปได้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก (Mean = 4.32, SD = 0.38) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการวัดและประเมินผลมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (Mean = 4.60, SD = 0.66) รองลงมา คือ ด้านระบบสนับสนุนการพัฒนา (Mean = 4.48, SD = 0.36) แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า ด้านกระบวนการพัฒนา มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด (Mean = 4.08, SD = 0.77)

อภิปรายผล

ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า องค์ประกอบรูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับโรงเรียนมัศึกษามี 5 องค์ประกอบ คือ การเตรียมการ การวางแผน การปฏิบัติการ การสะท้อนผล ปรับปรุงและประเมินผล และการสรุปและการรายงานผล ส่วนกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มี 6 องค์ประกอบ คือ วิสัยทัศน์ร่วม ทีมร่วมแรงร่วมใจ ภาวะผู้นำร่วม การเรียนรู้พัฒนาวิชาชีพ ชุมชนกัลยาณมิตร และโครงสร้างสนับสนุนชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ บุญสุ่ม อินกองงาม (2561: 34-46) ที่ได้ทำการศึกษาการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในด้านการวิจัยการเรียนการสอนของครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเครือข่ายการนิเทศกลุ่มจังหวัด เครือข่ายที่ 15 และสอดคล้องผลการศึกษาคงของ กิตติศักดิ์ อังคะนาวิณภัทรวรรณ นิลแก้ววารวิษญ์ และจำลอง นักพ่อน (2560: 115-127) ที่ได้ศึกษารูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประณตศึกษาชลบุรี เขต 1 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) ภายใต้กรอบแนวคิดของนักวิชาการศึกษาทั้งในและต่างประเทศและความเชื่อของ PLC ที่ยอมรับว่าการสอนและการปฏิบัติงานของครูมีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน การเรียนรู้ของครูคือการเรียนรู้ของผู้เรียน ครูมีความแตกต่างกัน และการสอนบางครั้งต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจและสัมพันธภาพแบบกัลยาณมิตร เช่น มุ่งเน้นศึกษากลุ่มย่อยในโรงเรียนหรือกล่าวว่าการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นการร่วมมือร่วมพลังของครูในการทำงานเพื่อสะท้อนผลการปฏิบัติ และการตรวจสอบหลักฐานที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานของครูผู้สอนและผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อช่วยให้เกิดการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน (McLaughlin and Talbert, 2006 : 74) เพื่อผู้เรียนเป็นสำคัญ (Senge, 1990 : 95)

องค์ประกอบรูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีความสมเหตุสมผลเชิงทฤษฎีและความเป็นไปได้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ กิตติศักดิ์ อังคะนาวินภัทรวรรณ นิลแก้วบรรวิชัย และจำลอง นักพ่อน (2560 : 115-127) ที่ได้ศึกษาและพบว่า รูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุธิภรณ์ ขนอม (2561: 21-34) ที่ได้ศึกษาและพบว่า รูปแบบการบริหารชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาความสามารถในการสอนภาษาไทยของครูในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในพื้นที่สามจังหวัดภาคใต้ มีความเหมาะสมสอดคล้องและมีความเป็นไปได้ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการวิจัยได้สังเคราะห์ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) ภายใต้กรอบแนวคิดของนักวิชาการศึกษาทั้งในและต่างประเทศและเป็นรูปแบบที่ได้รับการพัฒนาขึ้นเพื่ออธิบายหรือแสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบสำคัญๆ ของเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปหรือเป็นแนวทางซึ่งเป็นที่ยอมรับหรือสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าเป็นสิ่งนั้นๆ (Daft, 1992 :20) นอกจากนี้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นยังมีลักษณะที่สำคัญคือใช้เป็นแนวทางในการพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้นจากการใช้รูปแบบได้ สามารถตรวจสอบได้โดยการสังเกต และหาข้อสนับสนุนด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ได้ (Keeves, 1988 :560)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำงานวิจัยนี้ไปใช้

หน่วยงานที่จะนำองค์ประกอบรูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา ควรเริ่มต้นด้วยการสร้างความตระหนักและเสริมพลัง (Empowerment start) ให้ครูทุกคนในสถานศึกษาเห็นถึงความสำคัญและจำเป็นในการนิเทศการจัดการเรียนการสอนร่วมกัน ทั้งนี้ก่อนการพัฒนาควรเน้นกิจกรรมพัฒนาที่หลากหลายและส่งเสริมให้ครูมีส่วนร่วมในคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมประเมินผลและร่วมรับผลประโยชน์ทุกขั้นตอน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาต่อยอดจากรูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาในลักษณะเดียวกันนี้ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขตอื่น ๆ ระดับภาคหรือระดับประเทศ

2. ควรมีการพัฒนาารูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาให้กับครูที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการนิเทศภายใน ในระดับเขตพื้นที่การศึกษาหรือระดับสถานศึกษา

3. ควรมีการทดลองใช้รูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาศึกษาเปรียบเทียบระหว่างโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่

เอกสารอ้างอิง

- กิตติศักดิ์ อังคะนาวิณ, ภัทรวรรณ นิลแก้ววรวิชัย และจำลอง นักพ็อน. (2560). รูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3.วารสารวิชาการสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ. 3 (1) : กุมภาพันธ์ 2560, 115-127.
- เก็จกนก เอื้อวงศ์. (2555). การนิเทศในสถานศึกษา. (ออนไลน์) 2555. (อ้างเมื่อ 1 เมษายน 2560) จาก<https://mystou.files.wordpress.com/2012/02/23503-8-t.pdf>.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556).วิธีการทางสถิติสำหรับกรวิจัย เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น
- บุญสุข อีนกองงาม. (2561). การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในด้านการวิจัยการเรียนการสอน ของครูผู้สอนสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเครือข่ายการนิเทศกลุ่มจังหวัด เครือข่ายที่ 15. วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา. 12(1): มกราคม-เมษายน 2561
- วิจารณ์ พานิช. (2555).วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรีสฤษดิ์วงศ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27. (2560). แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2560 – 2564). สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต27. กลุ่มนโยบายและแผน
- สุธิภรณ์ ขนอม. (2561). รูปแบบการบริหารชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาความสามารถในการสอนภาษาไทยของครูในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้.วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (29(1): มกราคม-เมษายน 2561.21-34.
- Daft, R.L. (1992). Organization Theory and Design.Singapore: Info Access
- DuFour, R. (2007).Professional Learning Community at Work, TM Plan Book: Solution Tree Press
- Glickman, Carl D. and others.(1990).Supervision of Instruction :Developmental Approach. 4th ed. Boston: Allyn & Bacon A Viacom Company
- Good, Carter V. (1973). Dictionary of Education.3rded. New York: McGraw – Hill Book Company
- Gwynn, Minor J. (1974).Theory and Practice of Supervision. New York: Dodd Mead and Company
- Harris, B.M. (1985). Supervisory Behavior in Education.3rd ed. Englewood Cliffs. New Jersey: Prentice–Hall
- Herzberg, Frederick I. (2005). Motivation Hygiene Theory, Organizational Behavior I:Essential Theories of Motivation and Leadership. ME Sharpe, Inc. 61–72. (2005)
- Hord, S. M. (1997).Professional LearningCommunities: Communities of ContinuousInquiry and Improvement. Southwest Educational Development Laboratory. (Online) 1997. Accessed on 9 November 2017.Retrieved from,<http://www.sedl.org/siss/plccredit.Html>.
- Keeves, John P. (1988).Educational Research, and Methodology, and Measurement.Oxford: Pergamon Press
- McLaughlin, M. W., & Talbert, J. E. (2006).Building School-based Teacher Learning Communities: Professional Strategies to Improve Student Achievement. (Vol. 45): Teachers College Press
- Senge, P.M. (1990).The Fifth Discipline: The Art and Practice of the Learning Organization. London: Century Press
- Smith, R.H. and others.(1980).Management :Marketing Organizations Perform. New York: Macmillan

บทความวิจัย (ม.ค. – มิ.ย. 2563)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของสำนักงานบัญชีคุณภาพในประเทศไทย

ธรรินทร์ ใจเอื้อพลสุข นักศึกษาหลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม10900

Email :Taxacc_nong@hotmail.com

ดร.กนกศักดิ์ สุขวัฒนาสินธิ์ อาจารย์ประจำหลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของสำนักงานบัญชีคุณภาพในประเทศไทยการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 357 ชุดการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์โดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานโดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า หัวหน้าสำนักงานบัญชีในประเทศไทย ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 46 - 55 ปี มีระดับการศึกษาปริญญาโท มีประสบการณ์ทำงาน มากกว่า 25 ปี และมีรายได้ ต่ำกว่า 5,000,000 บาทต่อปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบของหัวหน้าสำนักงาน ด้านข้อกำหนดทางด้านจรรยาบรรณ ด้านกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับลูกค้า และด้านการจัดการทรัพยากรอยู่ในระดับมากที่สุดผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยด้านความรับผิดชอบของหัวหน้าสำนักงาน ด้านข้อกำหนดทางด้านจรรยาบรรณ ด้านกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับลูกค้า และด้านการจัดการทรัพยากร มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของสำนักงานบัญชีคุณภาพในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน, สำนักงานบัญชีคุณภาพ

Received: August 6 2019, Revised August 20 2019, Accepted August 27 2019

Factors Affecting the Success of the Quality Accounting Firm in THAILAND

Tarin Chaieurponsukh, Master of Accounting Program students,
School of Accounting, Sripatum University
Dr.Kanoksak Sukwattanasinitt, Master of Accountancy Program,
School of Accounting, Sripatum University

Abstract

The purpose of this research to study the factors that affect the success of the Quality Accounting Office in Thailand This research is quantitative research. Questionnaires were used to collect 357 sets of data. Data were analyzed from the questionnaires. The researcher analyzed the data by finding the percentage, average, standard deviation. And test the hypothesis by using multiple regression analysis The research found that Chief of Accounting Office in Thailand Most of them are female aged 46 - 55 years, have a master's degree, have more than 25 years of work experience, and have incomes below 5,000,000 baht per year. There are opinions about factors that affect work success, including Responsibilities of the Office Chief in terms of ethics Process related to customers and resource management is at the highest level The hypothesis test found that responsibility factors of the head of the office in terms of ethics process related to customers and resource management have a positive influence on the success of the work of the Quality Accounting Office in Thailand with statistical significance at the level of 0.05.

Keywords: Supervision Model, Internal Supervision Model, Professional Learning Community

คำขอบคุณ: งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม

บทนำ

คุณภาพของสำนักงานบัญชี เกิดจากการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ และการดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ เพื่อกำหนดทิศทางและควบคุมองค์กรในเรื่องคุณภาพด้านการจัดทำบัญชีและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องให้ เป็นไปตามกฎหมายและมาตรฐานการบัญชี(กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2558)

กรมพัฒนาธุรกิจการค้าได้จัดทำข้อกำหนดการรับรองคุณภาพของสำนักงานบัญชีที่ใช้เป็นหลักเกณฑ์ ในการกำกับ และพัฒนาสำนักงานบัญชีให้มีการจัดทำบัญชีให้แก่ผู้ประกอบการและของตนเองเป็นไปตามกฎหมายและมาตรฐานการบัญชี รวมทั้งเพื่อพัฒนาและยกระดับสำนักงานบัญชีให้มีมาตรฐานเดียวกันและเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป ได้แก่ 1. ความรับผิดชอบของ หัวหน้าของสำนักงานบัญชี ประกอบด้วย 1.1 ความมุ่งมั่นของหัวหน้า หัวหน้าระดับสูงต้องแสดงหลักฐานความมุ่งมั่น ในการพัฒนาและการนำระบบคุณภาพสำนักงานบัญชีไปปฏิบัติ รวมทั้งการปรับปรุงประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่องโดย 1.2 การให้ความสำคัญแก่ลูกค้า หัวหน้าระดับสูงต้องทำให้มั่นใจว่าความต้องการของลูกค้าได้ถูกนำมาพิจารณาและกระทำให้บรรลุผลโดย มุ่งหวังใน อันที่จะส่งเสริมความพึงพอใจของลูกค้าและต้องเป็นไปตามข้อกำหนดของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพบัญชี มาตรฐานการ บัญชี และจรรยาบรรณ 1.3 นโยบายคุณภาพ หัวหน้าระดับสูงต้องทำให้มั่นใจว่านโยบายคุณภาพ 1.4 การ วางแผนธุรกิจ สำนักงานบัญชีต้องกำหนดและจัดทำแผนธุรกิจ และแผนการเงินประจำปีเป็นลายลักษณ์อักษร 1.5 ความ รับผิดชอบ อำนวยหน้าที่ และการสื่อสาร 1.6 การให้ความร่วมมือกับภาครัฐ สำนักงานบัญชีต้องร่วมมือกับภาครัฐในด้านการ กำกับดูแลและการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์จากภาครัฐสู่ลูกค้า 2. ข้อกำหนดทางด้านจรรยาบรรณของสำนักงาน บัญชี หัวหน้าสำนักงาน หรือผู้เป็นหุ้นส่วน หรือกรรมการ แล้วแต่กรณี ต้องกำกับดูแลให้บุคลากรในสำนักงานบัญชี ปฏิบัติ ตามข้อบังคับสภาวิชาชีพบัญชี (ฉบับที่ 19) เรื่อง จรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2553 ซึ่งประกอบด้วย 2.1 ความโปร่งใส ความเป็นอิสระ ความเที่ยงธรรม และความซื่อสัตย์สุจริต 2.2 ความรู้ ความสามารถ และมาตรฐานในการ ปฏิบัติงาน 2.3 การรักษาความลับ 2.4 ความรับผิดชอบต่อผู้รับบริการ 2.5 ความรับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้น ผู้เป็นหุ้นส่วน บุคคล หรือนิติบุคคล ที่ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีปฏิบัติหน้าที่ให้ 2.6 ความรับผิดชอบต่อเพื่อนร่วมวิชาชีพ และจรรยาบรรณทั่วไป 3. กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับลูกค้าของสำนักงานบัญชี ประกอบด้วย 3.1 สำนักงานบัญชีต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการคิด ค่าธรรมเนียม 3.2 สำนักงานบัญชีต้องมีการจัดทำสัญญาที่ชัดเจนและได้รับการยอมรับจากลูกค้า 3.3 สำนักงานบัญชีต้อง กำหนดระยะเวลาจัดเก็บค่าธรรมเนียมที่ชัดเจน 3.4 สำนักงานบัญชีต้องออกหลักฐานการรับเงินให้กับลูกค้าทุกครั้ง 3.5 ใน กรณีที่ลูกค้ามอบหมายให้สำนักงานบัญชีเป็นผู้กระทำการใด ๆ แทน เช่น การนำส่งภาษีของลูกค้า การนำส่ง เงินสมทบ กองทุนประกันสังคม เป็นต้น สำนักงานบัญชีต้องนำส่งและดำเนินการให้ครบถ้วนตามที่ลูกค้ามอบหมาย 3.6 การดูแล ทรัพย์สินของลูกค้า สำนักงานบัญชีต้องมีการจัดทำหลักฐานการส่งมอบและรับมอบทรัพย์สิน รวมถึง การดูแลรักษา การ จัดเก็บทรัพย์สินของลูกค้า ทั้งนี้ ต้องไม่นำทรัพย์สินของลูกค้ามาต่อรองเพื่อผลประโยชน์ของสำนักงาน บัญชี เช่น การยึดบัญชี และเอกสารของลูกค้าไว้โดยไม่ส่งคืน 4. การจัดการทรัพยากรของสำนักงานบัญชี ประกอบด้วย 4.1 เครื่องมืออุปกรณ์ สำนักงานบัญชีต้องจัดหา และบำรุงรักษาเครื่องมืออุปกรณ์ที่จำเป็นในการทำบัญชีเพื่อให้สามารถปฏิบัติงาน ได้อย่างมี ประสิทธิภาพ และมีการจัดระเบียบในสถานที่ทำงาน เพื่อก่อให้เกิดสภาพการทำงานที่ดี ปลอดภัย มีระเบียบ เรียบร้อย อันจะ นำไปสู่การเพิ่มผลผลิตที่สูงขึ้น เช่น การทำ 5 ส เป็นต้น 4.2 ทรัพยากรบุคคล แต่ปัจจุบันสำนักงานบัญชีที่ได้รับการรับรอง เป็นสำนักงานบัญชีคุณภาพ มีอยู่เพียง 153 แห่ง จาก 3,317 แห่งทั่วประเทศ(กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2558) การปฏิบัติตาม ข้อกำหนดดังกล่าว จะทำให้สำนักงานบัญชีประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงานได้ ซึ่งความสำเร็จ มี 4 ด้าน ได้แก่ 1. การ บรรลุเป้าหมายความสำเร็จ หมายถึง การพิจารณาผลผลิตของการทำงานว่าตรงเป้าหมายที่ต้องการเพียงใด 2. การจัดหาและ การใช้ทรัพยากร หมายถึง การพิจารณาว่าจะมีผลผลิตได้ตามเป้าหมายความสำเร็จนั้นจะต้องจัดหาทรัพยากรอย่างไรเป็นการ พิจารณาประสิทธิภาพของการใช้ทรัพยากรว่ามีความถูกต้องเหมาะสมเพียงใดและไม่เกิดการสูญเปล่าในการใช้ทรัพยากรใน การปฏิบัติงาน 3. กระบวนการปฏิบัติงาน หมายถึง การพิจารณาว่าจะต้องปฏิบัติงานภายในองค์กร ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติ

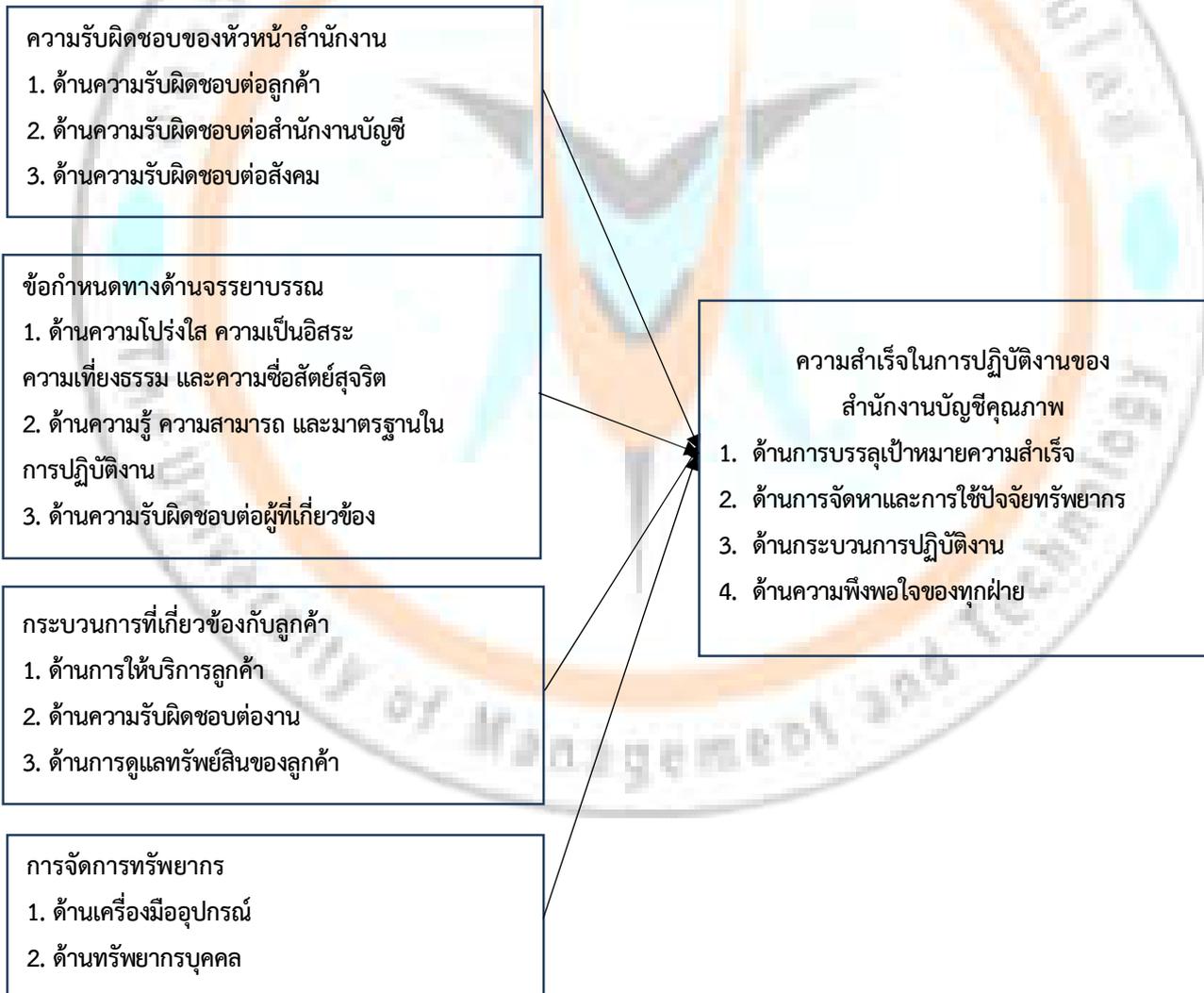
หน้าที่ตามบทบาท วิชาชีพ การมีประสิทธิภาพ ของการทำงานที่ได้งานครบถ้วนใช้เวลาน้อย มีการใช้นวัตกรรมใหม่ ๆ ในการช่วยปฏิบัติงาน4. ความพอใจของทุกฝ่าย หมายถึง เป็นการพิจารณาว่า ผลงานมีความสำเร็จด้านต่าง ๆ ในกระบวนการทำงานของตนเองที่ใช้ต้องนำมาซึ่งความพอใจของผู้เกี่ยวข้องต่าง ๆ ตามไปด้วย (สมใจ ลักษณะ, 2543)

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญและสนใจที่จะทำการศึกษาถึง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของสำนักงานบัญชีคุณภาพในประเทศไทย เพื่อเป็นแนวทางและเป็นประโยชน์แก่สำนักงานบัญชีในการเตรียมความพร้อมที่จะรองรับรองคุณภาพ ซึ่งนำไปสู่ความสำเร็จในการปฏิบัติงานของสำนักงานบัญชีคุณภาพ สร้างความน่าเชื่อถือ และความเชื่อมั่นแก่ผู้ที่สนใจจะใช้บริการต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของสำนักงานบัญชีคุณภาพในประเทศไทย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มประชากร คือ หัวหน้าสำนักงานบัญชีในประเทศไทย ของหน่วยงานราชการ ในประเทศไทย จำนวนทั้งสิ้น 3,317 คน โดยใช้สูตรยามาเน่ (Yamane) ณ ระดับความเชื่อมั่นที่ 0.95 (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2555) ได้กลุ่มตัวอย่าง 357 คน จากนั้นใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ โดยการเทียบบัญชีนิติไตรยางค์

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างหัวหน้าสำนักงานบัญชีในประเทศไทย โดยใช้แบบสอบถาม

ภาค	สำนักงานบัญชีที่ไม่เข้าร่วมโครงการฯ	สำนักงานบัญชีที่เข้าร่วมโครงการฯ	รวม
1. ภาคกลาง	248	10	258
2. ภาคเหนือ	25	2	27
3. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	21	1	22
4. ภาคตะวันออก	20	2	22
5. ภาคใต้	26	2	28
รวม	340	17	357

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถาม มีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือดังนี้

1. ศึกษาตำรา สิ่งพิมพ์ บทความ เอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อสำนักงานบัญชีคุณภาพในประเทศไทย เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2. กำหนดโครงสร้างเนื้อหาของแบบสอบถามตามกรอบแนวคิด และวัตถุประสงค์ของการศึกษา

3. นำแบบสอบถามปรึกษาหารือกับผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และมีประสบการณ์ จำนวน 3 ท่าน เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของแบบสอบถามตาม

ข้อสังเกตของผู้เชี่ยวชาญ

4. นำแบบสอบถามที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นนำเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาได้ทำการตรวจสอบความถูกต้องของ เนื้อหาและความเหมาะสมของแบบสอบถาม

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากแบบสอบถาม ซึ่งได้รับกลับคืนมาครบตามจำนวน 376 ชุด มาทำการวิเคราะห์โดยหาค่า ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติและใช้วิธีการทางสถิติแบบ พหุคูณ ในการแปลผลและนำเสนอ และการทดสอบสมมติฐานใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple regression Analysis)

ผลการวิจัย

1. หัวหน้าสำนักงานบัญชีในประเทศไทย ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 46 - 55 ปี มี ระดับการศึกษาปริญญาโท มี ประสบการณ์ทำงาน มากกว่า 25 ปีและมีรายได้ ต่ำกว่า 5,000,000 บาทต่อปี

2. หัวหน้าสำนักงานบัญชีในประเทศไทย มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน อยู่ใน ระดับมากที่สุด

3. เมื่อพิจารณาเรียงลำดับ พบว่า อันดับ 1 คือ ข้อที่ 3 ด้านกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับลูกค้าอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.70) รองลงมาคือ ข้อที่ 2 ด้านข้อกำหนดทางด้านจรรยาบรรณ อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.62) และอันดับสุดท้ายคือ ข้อที่ 1 ด้านความรับผิดชอบของหัวหน้าสำนักงานอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.48)

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับข้อกำหนดการรับรองคุณภาพของสำนักงานบัญชี

ข้อกำหนดการรับรองคุณภาพของสำนักงานบัญชี	ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน SD	การแปลผล
1. ความรับผิดชอบของหัวหน้าสำนักงาน	4.48	0.478	มาก
2. ข้อกำหนดทางด้านจรรยาบรรณ	4.62	0.411	มากที่สุด
3. กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับลูกค้า	4.70	0.343	มากที่สุด
4. การจัดการทรัพยากร	4.59	0.419	มากที่สุด
รวม	4.60	0.413	มากที่สุด

4. การทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของสำนักงานบัญชีคุณภาพในประเทศไทย มีดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ความรับผิดชอบของหัวหน้าสำนักงานบัญชี ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ เกี่ยวกับปัจจัยด้านความรับผิดชอบของหัวหน้าสำนักงาน โดยใช้ตัวแปรตามเป็นความสำเร็จในการปฏิบัติงาน

Variable	Standardized Coefficients Beta	t-value	Sig.
1. ด้านความรับผิดชอบต่อลูกค้า	0.252	7.834	0.000*
2. ด้านความรับผิดชอบต่อสำนักงานบัญชี	0.223	5.288	0.000*
3. ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม	0.516	12.199	0.000*

หมายเหตุ: $n = 357$, $R = 0.861$, $Adjusted R^2 = 0.740$, $SE_{est} = 0.251$, $F = 338.605$

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลจากการทดสอบจากตาราง 3 ปรากฏว่าค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) มีค่าเท่ากับ 0.74 แสดงว่า ปัจจัยระบบคุณภาพของสำนักงานบัญชี ด้านความรับผิดชอบต่อหัวหน้าสำนักงาน อันได้แก่ ด้านความรับผิดชอบต่อลูกค้า ด้านความรับผิดชอบต่อสำนักงานบัญชี และด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของสำนักงานบัญชีคุณภาพในประเทศไทย คิดเป็นร้อยละ 74 สำหรับการทดสอบสมมติฐานสามารถสรุปผลได้ ดังนี้

ปัจจัยระบบคุณภาพของสำนักงานบัญชี อันได้แก่ ด้านความรับผิดชอบต่อลูกค้า ด้านความรับผิดชอบต่อสำนักงานบัญชี และด้านความรับผิดชอบต่อสังคม มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของสำนักงานบัญชีคุณภาพในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมมติฐานที่ 2 ข้อกำหนดทางด้านจรรยาบรรณ ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ เกี่ยวกับปัจจัยด้านข้อกำหนดทางด้านจรรยาบรรณ โดยใช้ตัวแปรตามเป็นความสำเร็จในการปฏิบัติงาน

Variable	Standardized Coefficients Beta	t-value	Sig.
1. ด้านความโปร่งใส ความเป็นอิสระ ความเที่ยงธรรม และ ความซื่อสัตย์สุจริต	0.225	4.817	0.000*
2. ด้านความรู้ ความสามารถ และมาตรฐานในการปฏิบัติงาน	0.366	8.476	0.000*
3. ด้านความรับผิดชอบต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง	0.331	6.876	0.000*

หมายเหตุ: $n = 357$, $R = 0.818$, $Adjusted R^2 = 0.666$, $SE_{est} = 0.284$, $F = 237.631$

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลจากการทดสอบจากตาราง 4 ปรากฏว่าค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) มีค่าเท่ากับ 0.67 แสดงว่า ปัจจัยระบบคุณภาพของสำนักงานบัญชี ด้านข้อกำหนดทางด้านจรรยาบรรณ อันได้แก่ ด้านความโปร่งใส ความเป็นอิสระ ความเที่ยงธรรม และความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความรู้ ความสามารถ และมาตรฐานในการปฏิบัติงาน และด้านความรับผิดชอบต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของสำนักงานบัญชีคุณภาพในประเทศไทย คิดเป็นร้อยละ 67 สำหรับการทดสอบสมมติฐานสามารถสรุปผลได้ ดังนี้

ปัจจัยระบบคุณภาพของสำนักงานบัญชี ด้านข้อกำหนดทางด้านจรรยาบรรณ อันได้แก่ ด้านความโปร่งใส ความเป็นอิสระ ความเที่ยงธรรม และความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความรู้ ความสามารถ และมาตรฐานในการปฏิบัติงาน และด้านความรับผิดชอบต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของสำนักงานบัญชีคุณภาพในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมมติฐานที่ 3 กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับลูกค้า ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ เกี่ยวกับปัจจัยด้านกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับลูกค้า โดยใช้ตัวแปรตามเป็นความสำเร็จในการปฏิบัติงาน

Variable	Standardized Coefficients Beta	t-value	Sig.
1. ด้านการให้บริการลูกค้า	0.401	7.131	0.000*
2. ด้านความรับผิดชอบต่องาน	0.268	4.139	0.000*
3. ด้านการดูแลทรัพย์สินของลูกค้า	0.131	2.000	0.046*

หมายเหตุ: $n = 357$, $R = 0.734$, $Adjusted R^2 = 0.535$, $SE_{est} = 0.336$, $F = 137.390$

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลจากการทดสอบจากตาราง 5 ปรากฏว่าค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) มีค่าเท่ากับ 0.54 แสดงว่า ปัจจัยระบบคุณภาพของสำนักงานบัญชี ด้านกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับลูกค้า อันได้แก่ ด้านการให้บริการลูกค้า ด้านความรับผิดชอบต่องาน และด้านการดูแลทรัพย์สินของลูกค้า ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของสำนักงานบัญชีคุณภาพในประเทศไทย คิดเป็นร้อยละ 54 สำหรับการทดสอบสมมติฐานสามารถสรุปผลได้ ดังนี้

ปัจจัยระบบคุณภาพของสำนักงานบัญชี ด้านกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับลูกค้า อันได้แก่ ด้านการให้บริการลูกค้า ด้านความรับผิดชอบต่องาน และด้านการดูแลทรัพย์สินของลูกค้า มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของสำนักงานบัญชีคุณภาพในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมมติฐานที่ 4 การจัดการทรัพยากร ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน

ตารางที่ 6 การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ เกี่ยวกับปัจจัยด้านการจัดการทรัพยากร โดยใช้ตัวแปรตามเป็นความสำเร็จในการปฏิบัติงาน

Variable	Standardized Coefficients Beta	t-value	Sig.
1. ด้านเครื่องมืออุปกรณ์	0.304	9.277	0.000*
2. ด้านทรัพยากรบุคคล	0.653	19.959	0.000*

หมายเหตุ: $n = 357$, $R = 0.838$, $Adjusted R^2 = 0.700$, $SE_{est} = 0.270$, $F = 416.364$

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลจากการทดสอบจากตาราง 6 ปรากฏว่าค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) มีค่าเท่ากับ 0.70 แสดงว่า ปัจจัยระบบคุณภาพของสำนักงานบัญชี การจัดการทรัพยากร อันได้แก่ ด้านเครื่องมืออุปกรณ์ และด้านทรัพยากรบุคคล ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของสำนักงานบัญชีคุณภาพในประเทศไทย คิดเป็นร้อยละ 70 สำหรับการทดสอบสมมติฐานสามารถสรุปผลได้ ดังนี้

ปัจจัยระบบคุณภาพของสำนักงานบัญชี การจัดการทรัพยากร อันได้แก่ ด้านเครื่องมืออุปกรณ์ และด้านทรัพยากรบุคคล มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของสำนักงานบัญชีคุณภาพในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ เป็นไปตามสมมติฐานและวัตถุประสงค์ในการวิจัย โดยผลที่ได้จากการวิจัยมีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลดังนี้

1. ด้านความรับผิดชอบต่อหัวหน้าสำนักงาน

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1 ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยใช้หน่วยวิเคราะห์ทั้งหมดจากกลุ่มตัวอย่าง หรือการวิเคราะห์ข้อมูลแบบรวม พบว่า ปัจจัยด้านความรับผิดชอบต่อหัวหน้าสำนักงาน อันได้แก่ ด้านความรับผิดชอบต่อลูกค้า ด้านความรับผิดชอบต่อสำนักงานบัญชี และด้านความรับผิดชอบต่อสังคม มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของสำนักงานบัญชีคุณภาพในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนงค์วรรณ อุประดิษฐ์ (2559) ได้ศึกษาเรื่อง ข้อกำหนดการรับรองคุณภาพของสำนักงานบัญชีที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการรับรองคุณภาพของสำนักงานบัญชีในจังหวัดลำปาง พบว่า ระดับความสำคัญของข้อกำหนดการรับรองคุณภาพของสำนักงานบัญชี โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ในด้านการจัดการเอกสารของสำนักงานบัญชี ส่วนระดับความสำคัญของด้านประสิทธิภาพในการรับรองคุณภาพ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อกำหนดการรับรองคุณภาพ

ของสำนักงานบัญชีที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการรับรองคุณภาพของสำนักงานบัญชีในจังหวัดลำปางพบว่ามีความเรียงจากมากไปน้อยได้แก่ กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับลูกค้าของสำนักงานบัญชี ข้อกำหนดทางด้านจรรยาบรรณของสำนักงานบัญชี การจัดการเอกสารของสำนักงานบัญชี การปฏิบัติงานของสำนักงานบัญชี การจัดการทรัพยากรของสำนักงานบัญชี การติดตาม ตรวจสอบของสำนักงานบัญชี และความรับผิดชอบของหัวหน้าของสำนักงานบัญชี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลัดดา ศุขปริติ (2549) ได้ศึกษาเรื่องการควบคุมงานที่มีประสิทธิภาพของหัวหน้างาน ซึ่งได้นิยามว่า หัวหน้างาน หมายถึง บุคคลที่ทำให้งานสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กรโดยอาศัยความร่วมมือจากบุคคลอื่นเป็นผู้ทำงานให้เสร็จ โดยที่หัวหน้างานจะรู้ว่าตนจะต้องรับผิดชอบงานร่วมกับบุคคลหรือดูแลการทำงานร่วมกับผู้ใดและใครเป็นผู้บังคับบัญชาของตน สิ่งที่หัวหน้างานปฏิบัติเช่น การสั่งงานหรือการมอบหมาย การแก้ไขปัญหา เมื่อมีข้อผิดพลาด หรือการจัดการกับข้อขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้น รวมทั้งการกำหนดเป้าหมายและการประเมินผลการปฏิบัติงาน อาจแตกต่างกันในแต่ละหน่วยงาน งานเหล่านี้เป็นหน้าที่ของหัวหน้างานในการปฏิบัติที่จะต้องเข้าใจให้ถูกต้องประสานกับผู้อื่นที่จะช่วยให้ได้ผลงานที่ดีที่สุด บทบาทของหัวหน้างานในฐานะที่เป็นผู้จัดการทรัพยากรต่างๆในการบริหาร จึงอยู่กับความสามารถในการประสานใช้ทรัพยากรต่างๆ โดยเฉพาะการประสานบุคลากรซึ่งถือเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่ามากที่สุด ในขณะที่เดียวกันต้องมีทักษะต่างๆ ที่จำเป็นในการหาวิธีการให้คนในความรับผิดชอบของตนและบุคคลที่เกี่ยวข้องทำงานให้บรรลุผลสำเร็จด้วย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Cacioppe Ron, Forster Nick, Fox Michael (2008) ได้ศึกษาเรื่อง การสำรวจการรับรู้ของผู้จัดการเกี่ยวกับจริยธรรมขององค์กรและความรับผิดชอบต่อสังคมและการกระทำที่อาจส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของบริษัท เป็นการศึกษาเชิงสำรวจโดยการสำรวจว่าผู้จัดการและมีอาชีพพิจารณาถึงชื่อเสียงด้านจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคมของ บริษัท พบว่าผู้จัดการและผู้เชี่ยวชาญหลายคนมีมุมมองที่ชัดเจนเกี่ยวกับชื่อเสียงด้านจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคมของ บริษัท ซึ่งสิ่งนี้มีผลต่อทัศนคติของพวกเขาที่มีต่อองค์กรเหล่านี้ซึ่งส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมที่พวกเขาตั้งใจไว้ การค้นพบเหล่านี้สนับสนุนมุมมองในการศึกษากาวิจัยอื่น ๆ ที่ผู้จัดการและผู้เชี่ยวชาญที่มีการศึกษาที่ดีมีความคำนึงถึงชื่อเสียงทางจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคมของ บริษัท เมื่อตัดสินใจว่าจะทำงานให้พวกเขาใช้บริการหรือซื้อหุ้นในบริษัทของพวกเขา และสอดคล้องกับงานวิจัยของ GLAUB MATTHIAS E, FRESE MICHAEL, FISCHER SEBASTIAN & HOPPE MARIA (2014) ได้ศึกษาการเพิ่มความคิดริเริ่มส่วนบุคคลในผู้จัดการหรือเจ้าของธุรกิจขนาดเล็กนำไปสู่ความสำเร็จของผู้ประกอบการ: การแทรกแซงภาคสนามแบบอิงทฤษฎีที่ควบคุมได้สำหรับการจัดการตามหลักฐาน พบว่า เราพยายามที่จะมีส่วนร่วมในการสอนบนพื้นฐานของหลักฐานเพื่อการจัดการโดยการยกตัวอย่างของการแปลทฤษฎีเป็นการแทรกแซงตามหลักฐานโดยการพัฒนา ยิ่งไปกว่านั้นงานของเราที่นี้แสดงให้เห็นว่า การแทรกแซงหลักการปฏิบัติงานของผู้บริหารส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของบริษัท โดยการเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้จัดการ แนวคิดของหลักการกระทำเป็นหัวใจสำคัญของการแทรกแซงนี้และเราอธิบายแนวคิดนี้ด้วยความช่วยเหลือของทฤษฎีการควบคุมการกระทำ เราดำเนินการแทรกแซงภาคสนามแบบควบคุมด้วยโปรแกรม 3 วันตามทฤษฎีเพื่อเพิ่มความคิดริเริ่มส่วนบุคคล (โดยใช้แบบทดสอบก่อนเรียนและกลุ่มควบคุมแบบสุ่มที่รอคอย) กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยเจ้าของธุรกิจขนาดเล็ก 100 คนในแอฟริกา (กัมปาลายูกันดา) การแทรกแซงเพิ่มพฤติกรรมริเริ่มส่วนบุคคลและความสำเร็จของผู้ประกอบการในช่วง 12 เดือนหลังจากการแทรกแซง พฤติกรรมการริเริ่มส่วนบุคคลที่เพิ่มขึ้นมีผลรับผิดชอบต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการ

2. ด้านข้อกำหนดทางด้านจรรยาบรรณ

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 2 ด้วยการใช้การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยใช้หน่วยวิเคราะห์ทั้งหมดจากกลุ่มตัวอย่าง หรือ การใช้วิเคราะห์ข้อมูลแบบรวม พบว่า ปัจจัยด้านข้อกำหนดทางด้านจรรยาบรรณอันได้แก่ ด้านความโปร่งใส ความเป็นอิสระ ความเที่ยงธรรม และความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความรู้ ความสามารถ และมาตรฐานในการปฏิบัติงาน และด้านความรับผิดชอบต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของสำนักงานบัญชีคุณภาพในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชนิกร จันทิมิ

และฐิติรัตน์ มีมาก (2559) ได้ศึกษาเรื่อง จรรยาบรรณของนักบัญชีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชีที่ปฏิบัติงานในสำนักงานบัญชี ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า จรรยาบรรณของนักบัญชีในด้านความรู้ความสามารถ ด้านการรักษาความลับ และด้านความซื่อสัตย์สุจริต ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชีที่ปฏิบัติงานในสำนักงานบัญชีในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนงค์วรรณ อุประดิษฐ์ (2559) ได้ศึกษาเรื่อง ข้อกำหนดการรับรองคุณภาพของสำนักงานบัญชีที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการรับรองคุณภาพของสำนักงานบัญชีในจังหวัดลำปาง พบว่า ระดับความสำคัญของข้อกำหนดการรับรองคุณภาพของสำนักงานบัญชีโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ในด้านการจัดการเอกสารของสำนักงานบัญชี ส่วนระดับความสำคัญของด้านประสิทธิภาพในการรับรองคุณภาพ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อกำหนดการรับรองคุณภาพของสำนักงานบัญชีที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการรับรองคุณภาพของสำนักงานบัญชีในจังหวัดลำปางพบว่า มีคะแนนเรียงจากมากไปน้อยได้แก่ กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับลูกค้าของสำนักงานบัญชี ข้อกำหนดทางด้านจรรยาบรรณของสำนักงานบัญชี การจัดการเอกสารของสำนักงานบัญชี การปฏิบัติงานของสำนักงานบัญชี การจัดการทรัพยากรของสำนักงานบัญชี การติดตาม ตรวจสอบของสำนักงานบัญชี และ ความรับผิดชอบของหัวหน้าของสำนักงานบัญชี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ด้านกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับลูกค้า

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 3 ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยใช้หน่วยวิเคราะห์ทั้งหมดจากกลุ่มตัวอย่าง หรือ การวิเคราะห์ข้อมูลแบบรวม พบว่า ปัจจัย ด้านกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับลูกค้า อันได้แก่ ด้านการให้บริการลูกค้า ด้านความรับผิดชอบต่องาน และด้านการดูแลทรัพย์สินของลูกค้า มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของสำนักงานบัญชีคุณภาพในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวิทย์ อินเขียน (2559) ได้ศึกษาเรื่อง กลยุทธ์ที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจผลิตชิ้นส่วนเครื่องจักรในจังหวัดสมุทรปราการ ผลการศึกษาพบว่า กลยุทธ์ทุกกลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์โดยภาพรวม กลยุทธ์สร้างความแตกต่าง กลยุทธ์ปรับปรุงสินค้าและบริการ กลยุทธ์ต้นทุนต่ำ กลยุทธ์สร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า และกลยุทธ์นวัตกรรม มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจผลิตด้านกระบวนการภายในไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ญธิดา พงษ์ธานี (2552) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการบริการของสำนักงานบัญชีในประเทศไทย ผลการวิจัย พบว่า 1) นโยบายและกระบวนการของสำนักงานบัญชีในด้านความรับผิดชอบต่อผู้ บริหารก่อนนโยบายและกระบวนการของสำนักงานบัญชี ความสามารถด้านการปฏิบัติตามข้อกำหนดจรรยาบรรณของสำนักงานบัญชี ความสามารถด้านกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับลูกค้าของสำนักงานบัญชี ความสามารถด้านการปฏิบัติงานของสำนักงานบัญชี และความสามารถด้านการติดตามตรวจสอบของสำนักงานบัญชี มีผลกระทบเชิงบวกต่อคุณภาพการบริการของสำนักงานบัญชี 2) คุณสมบัติผู้ทำบัญชีของสำนักงานบัญชีในด้านความรู้ในวิชาชีพ และด้านค่านิยม จรรยาบรรณในวิชาชีพ มีผลกระทบเชิงบวกต่อคุณภาพการบริการของสำนักงานบัญชี 3) รูปแบบสำนักงานบัญชีต่างกัน คุณภาพการบริการของสำนักงานบัญชีต่างกัน และ 4) รูปแบบสำนักงานบัญชีต่างกัน นโยบายและกระบวนการของสำนักงานบัญชีต่างกัน นอกจากนี้ประโยชน์ของการวิจัยและข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคตได้นำเสนอในบทความวิจัยนี้ด้วยและสอดคล้องกับงานวิจัยของ Barbara & Roger (2007) ได้ศึกษา ผลกระทบการจัดการคุณภาพการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน พบว่า การจัดการคุณภาพการปฏิบัติงาน ด้านความเชื่อมโยงในการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์กับคุณภาพในตลาด ด้านการจัดการเกี่ยวกับวัสดุ และทัศนคติในการปฏิบัติงาน มีความสัมพันธ์ผลกระทบเชิงบวกกับความได้เปรียบในการแข่งขัน ในการปรับปรุงขั้นตอนในการปฏิบัติงานต้องมีผู้เกี่ยวข้องอย่างมากในการประมวลผลและจัดการการไหลและการควบคุมซึ่งกล่าวได้ว่าผลการดำเนินงานที่มีคุณภาพมีความเกี่ยวข้องกับความได้เปรียบในการแข่งขันการควบคุมคุณภาพกิจกรรมและกลวิธีการปฏิบัติเพื่อสนองความต้องการด้านคุณภาพภายในธุรกิจโดยการตรวจสอบ การวัด และการทดสอบที่มุ่งจะควบคุมวัตถุประสงค์ กระบวนการ และการกำจัดสาเหตุของข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการทั้งหมด การควบคุมคุณภาพเน้นการตรวจสอบ

และแยกแยะของดีและของเสียออกจากกัน โดยระบุเป็นร้อยละของของเสียที่พบจากถือการผลิตเพื่อควบคุมมิให้ของเสียมีมากเกินไปที่กำหนดและในปัจจุบันการควบคุมคุณภาพมุ่งเน้นที่ของเสียการจัดการระบบคุณภาพโดยทุกคนที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกองค์กรรับผิดชอบต่องานที่ตนเองกระทำอย่างเต็มที่เพื่อให้สินค้าและบริการเป็นไปตามต้องการของลูกค้า

4. ด้านการจัดการทรัพยากร

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 4 ด้วยการใช้วิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยใช้หน่วยวิเคราะห์ทั้งหมดจากกลุ่มตัวอย่าง หรือ การวิเคราะห์ข้อมูลแบบรวม พบว่า ปัจจัยด้านการจัดการทรัพยากร อันได้แก่ ด้านเครื่องมืออุปกรณ์ และด้านทรัพยากรบุคคล มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของสำนักงานบัญชีคุณภาพในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนงศ์วรรณ อุประดิษฐ์ (2559) ได้ศึกษาเรื่อง ข้อกำหนดการรับรองคุณภาพของสำนักงานบัญชีที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการรับรองคุณภาพของสำนักงานบัญชีในจังหวัดลำปาง พบว่า ระดับความสำคัญของข้อกำหนดการรับรองคุณภาพของสำนักงานบัญชี โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ในด้านการจัดการเอกสารของสำนักงานบัญชี ส่วนระดับความสำคัญของด้านประสิทธิภาพในการรับรองคุณภาพ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อกำหนดการรับรองคุณภาพของสำนักงานบัญชีที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการรับรองคุณภาพของสำนักงานบัญชีในจังหวัดลำปางพบว่ามีคะแนนเรียงจากมากไปน้อยได้แก่ กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับลูกค้าของสำนักงานบัญชี ข้อกำหนดทางด้านจรรยาบรรณของสำนักงานบัญชี การจัดการเอกสารของสำนักงานบัญชี การปฏิบัติงานของสำนักงานบัญชี การจัดการทรัพยากรของสำนักงานบัญชี การติดตาม ตรวจสอบของสำนักงานบัญชี และ ความรับผิดชอบของหัวหน้าของสำนักงานบัญชี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมศักดิ์ สวัสดิ์ และบรรพต วิรุณราช (2557) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการจัดการทรัพยากรมนุษย์ส่งผลต่อประสิทธิผลขององค์การวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้านผลผลิตของภาคตะวันออก พบว่า รูปแบบการจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลขององค์การด้านผลผลิตสูงสุดได้แก่ 1) ผู้ออกแบบและวิเคราะห์งานต้องเป็นหัวหน้า พนักงานในองค์การ 2) การวางแผนลดกำลังคนโดยการจำกัดการจ้างงาน 3) การสรรหาโดยการโยกย้ายและการเปิดสอบแข่งขันภายใน 4) การคัดเลือกด้วยการตรวจร่างกาย 5) การฝึกอบรมจากบุคคลภายในอย่างเป็นทางการ 6) การพัฒนาโดยการให้ทุนการศึกษาให้กับสถาบันภายนอกและการดูงานนอกสถานที่ 7) การบริหารค่าตอบแทนด้วยสิทธิประโยชน์ที่ไม่ใช่ตัวเงินโดยการยกย่องชมเชยพนักงาน 8) การประเมินผลการปฏิบัติงานด้วยการจัดลำดับเปรียบเทียบ 9) การดำรงรักษาด้วยการเสริมสร้างแรงจูงใจโดยการยกย่องชมเชย 10) ส่งเสริมสมรรถนะพื้นฐานด้วยการหาความรู้จากเพื่อนร่วมงาน 11) ดูแลคุณภาพชีวิตในการทำงานด้านสังคมด้วยการทำกิจกรรมสร้างสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน 12) ระบบคุณธรรมสร้างความเป็นกลางทางการเมืองโดยการดูแลความเป็นอยู่อย่างเท่าเทียมและสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิเชิต เทพวรรณ (2554) ได้ศึกษาเรื่อง การปฏิบัติงานทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์เพื่อนวัตกรรมองค์กรและความสามารถในการจัดการความรู้ พบว่า การปฏิบัติงานทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์ เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดนวัตกรรมองค์กรและความสามารถในการจัดการความรู้ หากองค์การขาดการปฏิบัติงานทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์แล้วนวัตกรรมองค์กรและความสามารถในการจัดการความรู้ย่อมไม่อาจเกิดขึ้น ดังนั้นการปฏิบัติงานทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่ง ซึ่งแสดงให้เห็นว่านวัตกรรมองค์กรและความสามารถในการจัดการความรู้เป็นส่วนสำคัญที่ส่งผลต่อผลการปฏิบัติงานขององค์การและสอดคล้องกับงานวิจัยของ Metz Daniel, Ilies Liviu & Hörmann Bernd Otto (2018) ได้ศึกษาเรื่อง ผลกระทบของประสิทธิภาพของระบบการจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่มีต่อประสิทธิภาพโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงให้เห็นถึงผลกระทบของประสิทธิภาพการจัดการทรัพยากรมนุษย์คือประสิทธิภาพของการปฏิบัติด้านทรัพยากรบุคคลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของแต่ละบุคคลและการทำงานเป็นทีมซึ่งพบว่าปัญหาสำคัญที่เกี่ยวข้องกับองค์กรจากสภาพแวดล้อมทางธุรกิจคือการแข่งขันที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นในตลาดโลกและความสำเร็จของกลยุทธ์ทางธุรกิจโดยรวมของบริษัท ซึ่งมีความเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับประสิทธิผลของกลยุทธ์ทรัพยากรมนุษย์ ดังนั้นการปฏิบัติและแนวโน้มบางอย่างในการผสาน

ทรัพยากรมนุษย์เข้าด้วยกัน ซึ่งผู้จัดการฝ่ายทรัพยากรบุคคลต้องการความอ่อนไหวและความสามารถในระดับสูงในการปรับ และสื่อสารนโยบายอย่างมีประสิทธิภาพและเอาใจใส่

ผลการวิจัยพบว่า หัวหน้าสำนักงานบัญชีในประเทศไทย ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 46 - 55 ปี มีระดับการศึกษาปริญญาโท มีประสบการณ์ทำงาน มากกว่า 25 ปี และมีรายได้ ต่ำกว่า 5,000,000 บาทต่อปีมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบของหัวหน้าสำนักงานด้านข้อกำหนดทางด้านจรรยาบรรณ ด้านกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับลูกค้า และด้านการจัดการทรัพยากร อยู่ในระดับมากที่สุด

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยด้านความรับผิดชอบของหัวหน้าสำนักงานด้านข้อกำหนดทางด้านจรรยาบรรณด้านกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับลูกค้า และด้านการจัดการทรัพยากรมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของสำนักงานบัญชีคุณภาพในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

1. ควรศึกษาปัจจัยด้านอื่นๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของสำนักงานบัญชีคุณภาพในประเทศไทย
2. ควรศึกษา กลุ่มตัวอย่างอื่นๆ เช่น ผู้ทำบัญชี ผู้สอบบัญชีภาษีอากร และผู้สอบบัญชีรับอนุญาต เป็นต้น ซึ่งจะทำให้สามารถวิเคราะห์ปัจจัยส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของสำนักงานบัญชีคุณภาพในประเทศไทย ได้อย่างครอบคลุมทุกกลุ่มตัวอย่าง

เอกสารอ้างอิง

กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, ประกาศกรมพัฒนาธุรกิจการค้า, หลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการรับรองคุณภาพสำนักงานบัญชี พ.ศ. 2558, พ.ศ.2558.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2555). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ: บิสซิเนสอาร์แอนด์ดี.

พิชิต เทพวรรณ. (2554). การจัดการทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์: แนวคิดและกลยุทธ์เพื่อความ ได้เปรียบทางการแข่งขัน. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.

เพ็ญธิดา พงษ์ธานี. (2552). ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการบริการ ของสำนักงานบัญชีในประเทศไทย (รายงานการวิจัยทุนอุดหนุน). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

สมใจ ลักษณะ. (2543). การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน, กรุงเทพฯ: คณะวิทยาการจัดการสถาบันราชภัฏสวนสุนันทา.

สุวิทย์ อินเขียน. (2559). กลยุทธ์ที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของผู้ประกอบธุรกิจผลิต

ชิ้นส่วน เครื่องจักรในจังหวัดสมุทรปราการ. สืบค้นเมื่อ 14 มกราคม 2562, จากเว็บไซต์:

<http://www.repository.rmutt.ac.th/bitstream/handle/123456789/2812/RMUTT-151685.pdf?sequence=1>

รัชนิกร จันทิมิ และฐิติรัตน์ มีมาก. (2559). จรรยาบรรณของนักบัญชีที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชีที่ปฏิบัติงานในสำนักงานบัญชี ในเขตอำเภอเมือง จังหวัด นครราชสีมา. สืบค้นเมื่อ 14 มกราคม 562, จากเว็บไซต์ :<https://gsbooks.gs.kku.ac.th/59/ingrc2016/pdf/HMP8.pdf>

ลัดดา ศุขปริดี. (2549). การดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพของหัวหน้างาน. สืบค้นเมื่อ 14 มกราคม 2562, จากเว็บไซต์ :

<https://www.tci-thaijo.org/index.php/edubuu/article/download/18693/16473/>

อนงค์วรรณ อุปประดิษฐ์.(2559). ข้อกำหนดการรับรองคุณภาพของสำนักงานบัญชีที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการรับรองคุณภาพของสำนักงานบัญชีในจังหวัดลำปาง, คณะบัญชี วิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง.

Barbara, M. and R.M. Milley. (2007).“Effect of Job Quality Management on Advantage,” Journal of Interactive Marketing. 15(4) : 18-33 ; December

Cacioppe Ron, Forster Nick, Fox Michael. (2008).“A Survey of Managers’ Perceptions of Corporate Ethics and Social Responsibility and Actions that may Affect Companies’ Success,” สืบค้นเมื่อ 20 สิงหาคม 2562, จากเว็บไซต์: <http://web.a.ebscohost.com/ehost/detail/detail?vid=0&sid=13c78127-2b46-4f54-8834-a99d761fad8b%40sessionmgr4006&bdata=JnNpdGU9ZWZWhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#AN=34729176&db=bth>

GLAUB MATTHIAS E, FRESE MICHAEL, FISCHER SEBASTIAN & HOPPE MARIA. (2014) “Increasing Personal Initiative in Small Business Managers or Owners Leads to Entrepreneurial Success: A Theory-Based Controlled Randomized Field Intervention for Evidence-Based Management.” สืบค้นเมื่อ 20 สิงหาคม 2562, จากเว็บไซต์: <http://web.a.ebscohost.com/ehost/detail/detail?vid=0&sid=4caf8faf-1b4e-46bd-a229-95f3d0dd2c24%40sdc-v-sessmgr02&bdata=JnNpdGU9ZWZWhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#AN=98592783&db=bth>

Metz Daniel, Ilies Liviu & Hörmann Bernd Otto. (2018). “THE IMPACT OF HUMAN RESOURCES MANAGEMENT SYSTEM EFFECTIVENESS ON PERFORMANCE.” สืบค้นเมื่อ 20 สิงหาคม 2562, จากเว็บไซต์: <http://web.a.ebscohost.com/ehost/detail/detail?vid=0&sid=6edb27f2-434a-43a9-9bb6>

บทความวิจัย (ม.ค. – มิ.ย. 2563)
รูปแบบการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา
สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

วิมลศ เจริญชัย

นิสิตหลักสูตรปริญญาเอกสาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

รศ.ดร.สุธรรม ธรรมทัศนานนท์

อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมาย เพื่อพัฒนารูปแบบและศึกษาผลการใช้รูปแบบการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูง เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด การวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ตรวจสอบยืนยันรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน และระยะที่ 2 การศึกษาผลการใช้รูปแบบ โดยเปรียบเทียบผลก่อนและหลังการใช้รูปแบบ ประเมินความพึงพอใจการใช้รูปแบบ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ประกอบด้วย 5 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 หลักการแนวคิดและวัตถุประสงค์ ส่วนที่ 2 การบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูง ประกอบด้วย 1) ภาวะผู้นำ 2) การกำหนดวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ 3) การจัดการความรู้ 4) การจัดการกระบวนการ 5) การพัฒนาบุคลากร 6) การให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 7) การมุ่งเน้นผลการปฏิบัติงาน ส่วนที่ 3 แนวทางการนำไปใช้ ส่วนที่ 4 ประเมินผล และ ส่วนที่ 5 เงื่อนไข การประเมินรูปแบบด้านความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด และผลการใช้รูปแบบ พบว่า ก่อนการใช้รูปแบบอยู่ในระดับมาก หลังการใช้รูปแบบอยู่ในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และความพึงพอใจการใช้รูปแบบอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูง การบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูง คุณภาพการศึกษา

Received: August 7 2019, Revised August 17 2019, Accepted August 24 2019

The Model of High Performance Organization Management for Educational Quality Development in Schools Under Provincial Administration Organization

Winulas Charoenchai

Ed.D. Program Student in Administration and Educational Development, Mahasarakham University

Associate Prof. Sutum Thummathasananon, Ed.D.

Teacher of Faculty of Education, Mahasarakham University

Abstract

This research aims to develop a model and to study the effect of using the high performance organization management model to develop educational quality in schools under Provincial Administration Organization. This research is divided into 2 phases : phase 1 developing the model of high performance organization management for educational quality development in schools under Provincial Administration Organization verified of model by 9 experts. And phase 2 studying the comparison of before and after result and the satisfaction evaluation using the model. The tools used in this research consisted of interview form and questionnaires. The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation, t-test and content analysis.

The findings were as follows : The model of high performance organization management for educational quality development in schools under Provincial Administration Organization consists of 5 parts : part 1 principles, concepts and objectives part 2 high performance organization management consist of 1) leadership 2) defining vision and strategy 3) knowledge management 4) process management 5) workforce development 6) focusing on stakeholders 7) focus on performance part 3 guidelines for Implementation part 4 evaluation and part 5 conditions. The results of the evaluation were found that the model was appropriate and possible at the highest level. The results of using model were found that the before and after using the model was at a high level. The average value comparing it was found that has a significant difference at the level of .05 and the satisfaction was at a high level.

Keywords: High performance organization management for educational quality, High performance organization of management, Educational quality.

คำขอบคุณ: งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเอกสาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคาม

บทนำ

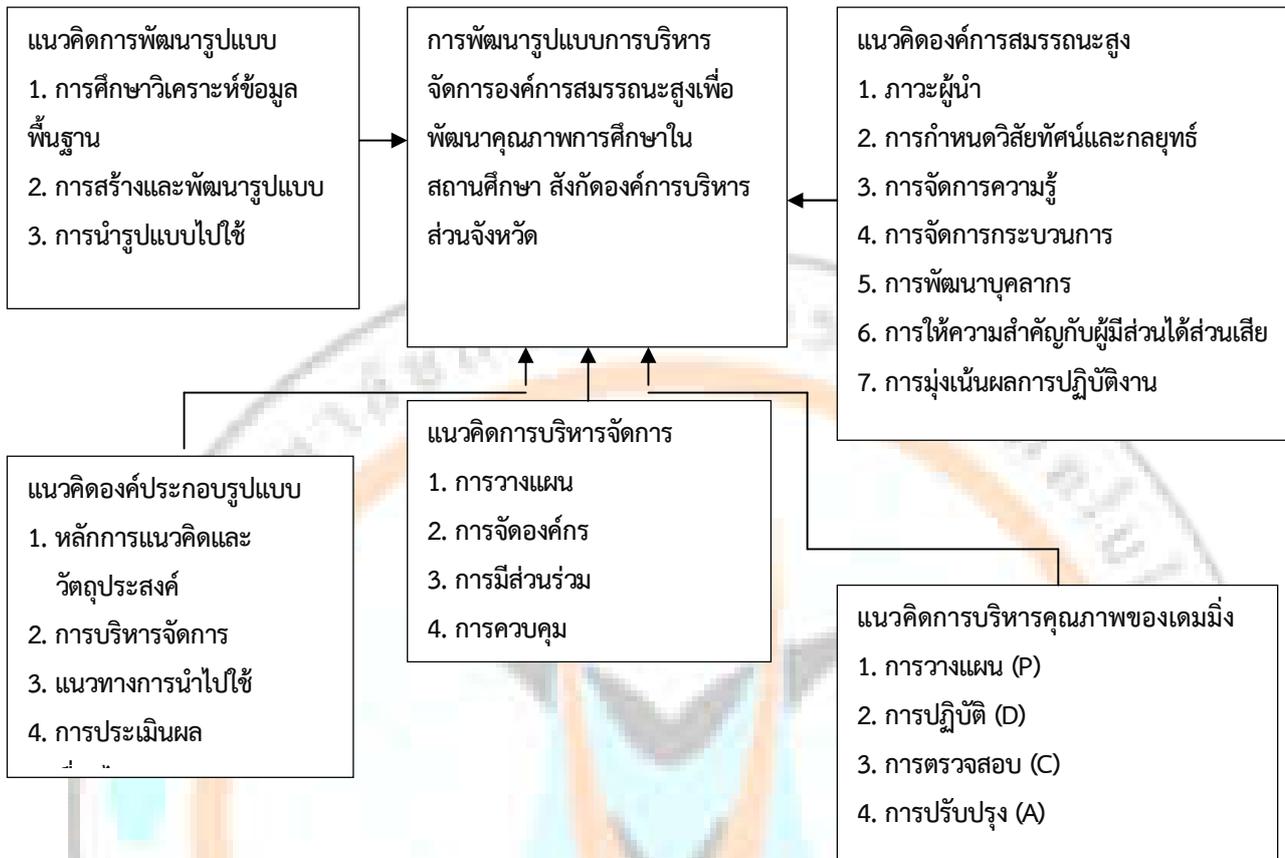
การเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 รวดเร็ว และรุนแรง จนต้องมีการตั้งตัว ปรับตัวทาง ด้านการศึกษา และเตรียม นักเรียนให้ เผชิญกับสภาพที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นั้น และต้องทำการเข้าไปเป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงเพื่อเตรียม นักเรียนไปเผชิญกับสภาพนั้น การจัดการศึกษาจึงไม่เหมือนการศึกษาในศตวรรษก่อนนี้ สร้างคนไปทำงานตามรูปแบบที่ กำหนดไว้ตายตัว มีแบบแผนกำหนดไว้ชัดเจน นั่นคือโลกสมัยเก่า โลกสมัยใหม่นั้น สิ่งเดิมยังมีเหมือนกันแต่ต้องมี ความคิด ริเริ่มสร้างสรรค์ เปลี่ยนแปลงวิธีการต่างๆ ได้ โดยเน้นที่การตั้งคำถามไม่ใช่เน้นที่การตอบคำถาม หน้าที่ของผู้บริหาร สถานศึกษาทำให้เกิดบรรยากาศของการเรียนแบบตั้งคำถาม ให้เจอคำตอบหลาย ๆ คำตอบ และดีที่สุดคือการหาคำตอบโดย การลงมือปฏิบัติจริง ในศตวรรษที่ 21 ความรู้ไม่ควรยึดมั่นถือมั่น เพราะจะมีความรู้ใหม่ๆ ที่จริงกว่าเดิม สมัยก่อนเรียนจาก ความรู้ที่ครูสอน แต่สมัยใหม่เรียนแบบปฏิบัติการเป็นหลัก (วิจารณ์ พานิช, 2554, น. 5-6) และจากการเปลี่ยนแปลงของ ปัจจัยแวดล้อมต่างๆ ทั้งภายในและจากภายนอกระบบราชการทำให้ หน่วยงานราชการต่างๆ ต้องมีการปรับตัวอยู่ตลอดเวลา ทางสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการได้นำเสนอเครื่องมือและเทคนิคในการบริหารจัดการใหม่ๆ เข้ามาใช้ในหน่วย ราชการ เพื่อให้เป็นกลไก และแนวทางในการพัฒนาระบบราชการ ปัญหาที่สำคัญ ประการหนึ่งในการพัฒนาระบบราชการคือ หน่วยงานราชการจำนวนมากยังขาดความเข้าใจถึงสาเหตุและ วัตถุประสงค์สำคัญของการนำเครื่องมือ ทางการบริหารจัดการ ใหม่ ๆ มาใช้ยังไม่เห็นภาพว่าการนำเครื่องมือทางการบริหารจัดการต่างๆ เหล่านี้มาใช้ จะนำไปสู่ผลลัพธ์ใด รวมทั้งไม่เห็นความ เชื่อมโยงระหว่างเครื่องมือทางการบริหารจัดการต่างๆ ทำให้เกิดความรู้สึกว่า การพัฒนาระบบราชการ โดยการนำเครื่องมือ ทางการบริหารจัดการมาใช้นั้นจะทำให้เกิดภาระแก่หน่วยงานราชการมากกว่าเป็นการพัฒนาหน่วยงานราชการ และ ทำให้การนำ เครื่องมือทางการบริหารจัดการเหล่านี้มาใช้เป็นไป เพื่อตอบสนองต่อนโยบายมากกว่าเพื่อให้เกิดการพัฒนาองค์กร ผู้บริหาร ทุกๆ องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนมีความมุ่งหวังที่จะพัฒนาองค์กรของตนให้เป็นองค์กรที่มีสมรรถนะสูง (High Performance Organization : HPO) หรือ องค์กรที่เป็นเลิศ (Excellence Organization) กันทั้งสิ้น เนื่องจากองค์กรที่มี สมรรถนะสูงนั้น เป็นรากฐานและแนวทางที่สำคัญที่จะทำให้องค์กรประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนในระยะยาว ปัจจุบัน หน่วยงานเอกชนหลายแห่งได้ ตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของการเป็นองค์กรที่มีสมรรถนะสูง (พลุ เดชะรินทร์, 2549, น. 1-3)

การมี “โรงเรียนคุณภาพ” ถือเป็นนโยบายเร่งด่วนที่สำคัญในการเป็นกลไกให้เกิดการพัฒนาการจัดการศึกษาให้มี คุณภาพ มีความเป็นเลิศ และมีความเสมอภาคในการให้บริการทางการศึกษาที่เท่าเทียมกันในมาตรฐาน ยึดหยุ่นและ หลากหลายในทางปฏิบัติ การจัดการศึกษาเพื่อสู่ความเป็นเลิศ จึงเป็นเป้าหมายในการพัฒนาโรงเรียนให้มีศักยภาพและความ พร้อมในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ มาตรฐาน เป็นต้นแบบการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม และท้าทายความสามารถของ ผู้บริหารการศึกษาทุกระดับ (ศราวูร สุตะวงศ์, 2554, น. 26-27) ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่า การที่สถานศึกษาสังกัดองค์การบริหาร ส่วนจังหวัด จัดการศึกษาให้เต็มคุณภาพมีมาตรฐาน และเพิ่มพูนศักยภาพตนเองอย่างต่อเนื่อง สู่ความเป็นเลิศหรือทำให้ สถานศึกษาเป็นองค์กรที่มีสมรรถนะสูงนั้น สถานศึกษาจะต้องบริหารตนเอง ให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน ผู้วิจัยจึง ได้พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วน จังหวัด ให้มีรูปแบบการบริหารจัดการตามบริบทของสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด เพื่อเป็นแนวทางให้ สถานศึกษานำไปใช้ในการพัฒนาการเป็นองค์กรสมรรถนะสูง มีความพร้อมที่จะรับ และเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงที่จะ เกิดขึ้นในอนาคตทุกๆ สถานการณ์ และมีศักยภาพความพร้อมในการจัดการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาสังกัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด

2. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา
สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ดำเนินการวิจัย 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอน 1 การศึกษาสถานศึกษาที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best practices) ขั้นตอน 2 การร่างรูปแบบ ขั้นตอน 3 การตรวจสอบยืนยันรูปแบบ ขั้นตอน 4 การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ รายละเอียดดังนี้ ขั้นตอน 1 การศึกษาสถานศึกษาที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี โดยเลือกสถานศึกษาที่มีวิธีปฏิบัติที่ดีแบบเจาะจง ตามเกณฑ์ที่กำหนด จำนวน 3 แห่ง จากสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดการศึกษาเอกชน และสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น อย่างละ 1 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนบุญวัฒนา นครราชสีมา โรงเรียนอัสสัมชัญ นครราชสีมา และโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดเข็ยราชาย กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา และหัวหน้าฝ่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยประเด็นการสัมภาษณ์ครอบคลุมองค์ประกอบรูปแบบการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลโดยการสร้างข้อสรุปจากเนื้อหาการสัมภาษณ์ ขั้นตอน 2 การร่างรูปแบบ โดยการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และศึกษาสถานศึกษาที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี เพื่อออกแบบรูปแบบการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาใน

สถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ตามกรอบแนวคิดของการวิจัย ขั้นตอน 3 การตรวจสอบยืนยันรูปแบบ ด้วยวิธีสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ขั้นตอน 4 การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ โดยผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามความเหมาะสม และความเป็นไปได้ เก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้ง 9 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 2 การศึกษาผลการใช้รูปแบบการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด นำไปใช้กับสถานศึกษาที่สมัครใจ ได้แก่ โรงเรียนด้านกเวียนวิทยา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา ดำเนินการโดยวางแผนเตรียมความพร้อมให้กับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง จัดประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร หัวหน้าฝ่าย หัวหน้างาน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครู ตั้งคณะกรรมการกำกับติดตามการใช้รูปแบบ จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (Work shop) การบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา และดำเนินการตามที่ได้ออกแบบไว้ การประเมินการใช้รูปแบบจากการใช้งานก่อน-หลัง และความพึงพอใจในการใช้รูปแบบ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบประเมิน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ได้รูปแบบที่ประกอบด้วย 5 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 หลักการแนวคิดและวัตถุประสงค์ ส่วนที่ 2 การบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูง ประกอบด้วย 1) ภาวะผู้นำ 2) การกำหนดวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ 3) การจัดการความรู้ 4) การจัดการกระบวนการ 5) การพัฒนาบุคลากร 6) การให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 7) การมุ่งเน้นผลการปฏิบัติงาน ส่วนที่ 3 แนวทางการนำไปใช้ ส่วนที่ 4 ประเมินผล และส่วนที่ 5 เงื่อนไข ซึ่งผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด พบว่า มีความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$) และมีความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.72$)

2. ผลการใช้รูปแบบการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด พบว่า ก่อนการใช้รูปแบบอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$) ส่วนหลังการใช้รูปแบบอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$) เมื่อเปรียบเทียบการบริหารจัดการก่อนและหลังการใช้รูปแบบ พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.44$)

อภิปรายผล

1. ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ได้รูปแบบที่ประกอบด้วย 5 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 หลักการแนวคิดและวัตถุประสงค์ ส่วนที่ 2 การบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูง ประกอบด้วย 1) ภาวะผู้นำ 2) การกำหนดวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ 3) การจัดการความรู้ 4) การจัดการกระบวนการ 5) การพัฒนาบุคลากร 6) การให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 7) การมุ่งเน้นผลการปฏิบัติงาน ส่วนที่ 3 แนวทางการนำไปใช้ ส่วนที่ 4 ประเมินผล และส่วนที่ 5 เงื่อนไข สอดคล้องกับแนวคิดคิดของ Brown and Moberg (1980, pp. 16-17) Joyce and Weil (1986, pp. 359-364) Keeves (1997, pp. 386-387) และเยาวดี วิบูลย์ศรี (2544, น. 15) องค์ประกอบรูปแบบ ประกอบด้วย 1. หลักการแนวคิดและวัตถุประสงค์ 2. การบริหารจัดการ 3. แนวทางการนำไปใช้ 4. การประเมินผล และ 5. เงื่อนไข นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับเทศกนก ณ พัทลุง (2556, น. 122) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบ

โรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีประสิทธิผลสำหรับประเทศไทย และเบญจมาศ เมืองเกษม (2557, น. 380) ได้ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการจัดการความรู้ธนาคารความดีเพื่อเสริมสร้างสังคมอยู่เย็นเป็นสุขของชุมชนไทย ซึ่งองค์ประกอบรูปแบบ ประกอบด้วย 1) ชื่อรูปแบบ 2) หลักการ แนวคิดพื้นฐานและความเป็นมาของรูปแบบ 3) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 4) ลักษณะ ของรูปแบบ 5) แนวทางการนำรูปแบบไปใช้ และ 6) เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ และผลการประเมินรูปแบบการบริหาร จัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด พบว่า รูปแบบมี ความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$) และมีความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.72$) ทั้งนี้ จากการสนทนา กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิได้แนะนำให้เพิ่มเติมร่างรูปแบบจนรูปแบบสมบูรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับ Keeves (1997, p. 407) ได้เสนอ แนวคิดว่าการตรวจสอบ หรือการประเมินผลรูปแบบ เป็นการหาความเหมาะสม ความเป็นไปได้ จากผู้ทรงคุณวุฒิ และเกศ กนก ณ พัทลุง (2556, น. 122) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีประสิทธิผลสำหรับประเทศไทย และ ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของ (ร่าง) รูปแบบ จากการประชุมโดยวิธีอ้างอิงผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แนะนำให้เพิ่มเติม ร่างรูปแบบจนรูปแบบสมบูรณ์เช่นกัน

2. ผลการใช้รูปแบบการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาสังกัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด พบว่า ก่อนการใช้รูปแบบอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$) ส่วนหลังการใช้รูปแบบอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$) เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญระดับ .05 สอดคล้องกับแนวคิด Joyce and Weil (1996, pp. 11-12) ในการนำรูปแบบไปใช้เป็นการกำหนดแนวทางการใช้รูปแบบให้รายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการเงื่อนไขต่างๆ ในการนำรูปแบบไปใช้ แบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะก่อนการนำรูปแบบไปทดลองใช้ การปรับปรุงรูปแบบระยะนี้ใช้ข้อมูล จากการประเมินความเป็นไปได้เชิงทฤษฎีของกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติมากขึ้น ระยะที่ 2 เป็นการ ปรับปรุงรูปแบบ และนำไปทดลองซ้ำอาจทำได้หลายครั้งจนกว่าจะได้ผลเป็นที่พอใจ และสอดคล้องกับเอกชัย บุตรแสนคม (2558, น. 360) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบการบริหารที่มีประสิทธิผลสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบล พบว่า ผลการ นำรูปแบบไปใช้มีความเหมาะสม และความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเปรียบเทียบก่อนและหลังนำรูปแบบไป ใช้โดยรวมทุกด้านพบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะในการนำงานวิจัยไปใช้

ข้อเสนอแนะระดับนโยบาย

1. ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัด มีความตระหนักต่อการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อการพัฒนา คุณภาพการศึกษา
2. สำนัก/กองการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จัดทำโครงการพัฒนาการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อ พัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา นำโครงการเข้าแผน และข้อบัญญัติขององค์การบริหารส่วนจังหวัด
3. สำนัก/กองการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จัดอบรมให้ความรู้กับสถานศึกษา แต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศ กำกับ ติดตามงาน และรายงานผลการดำเนินการการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัด เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการบริหารต่อไป

ข้อเสนอแนะระดับปฏิบัติ

1. สถานศึกษาที่นำรูปแบบไปใช้ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องถือเป็นกลไกหลักในการนำรูปแบบการบริหารจัดการ องค์การสมรรถนะสูงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม สร้างความตระหนักให้กับครู พัฒนาทักษะที่ จำเป็น และทักษะการปฏิบัติงานตามภารกิจ ที่สอดคล้องกับรูปแบบ
2. สถานศึกษากำหนดค่าเป้าหมาย ในการพัฒนาการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อพัฒนาคุณภาพ การศึกษา และมีมาตรฐาน ตัวชี้วัดความสำเร็จที่สามารถวัดได้จริง

บทความวิจัย (ม.ค. – มิ.ย. 2563)

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียนประถมศึกษา

พุทราชาติ ภูจอมจิต

นิสิตปริญญาเอกสาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ผศ.ดร.ธรรณ นามวรรณ

อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)ศึกษาการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียนประถมศึกษาและ2)ศึกษาผลการนำโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียนประถมศึกษาไปใช้การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาประกอบด้วย 2ระยะคือ ระยะที่ 1 การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียนประถมศึกษา โดยยืนยัน ความเหมาะสม ความถูกต้อง ความเป็นไปได้ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คนระยะที่ 2 การศึกษาผลการนำโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียนประถมศึกษาไปใช้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยระยะที่ 1 ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน และระยะที่ 2 ได้แก่ ครูผู้สอนโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย แบบประเมิน แบบสอบถาม และแบบทดสอบ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่าโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียนประถมศึกษา มี 5องค์ประกอบ1)หลักการของโปรแกรม2)วัตถุประสงค์ของโปรแกรม3)เนื้อหาของโปรแกรม4)วิธีดำเนินการ5)การวัดและประเมินผลและคู่มือการใช้โปรแกรมได้แก่ การประเมินผลก่อนและหลังการเข้ารับการพัฒนาการประเมินผลเพื่อติดตามผลหลังพัฒนาและการประเมินความพึงพอใจใช้เวลา 80 ชั่วโมงผลการประเมินโปรแกรมโดยผู้ทรงคุณวุฒิยืนยัน ด้านความเป็นไปได้ ความเหมาะสม ด้านความถูกต้องและความเป็นประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และผลการนำโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียนประถมศึกษาไปใช้พบว่า ผลการประเมินตนเองของครูเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูหลังการพัฒนาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ครูโรงเรียนประถมศึกษา มีระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์หลังการพัฒนาสูงขึ้นกว่าก่อนพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01และผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ทุกคน โดยรวม ระดับมากที่สุด ผลการประเมินติดตามผลจากกลุ่มผู้ประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมาก ผู้เข้ารับการพัฒนามีความพึงพอใจต่อโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนาโปรแกรม, ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์, ภาวะผู้นำครู

Received: August 28 2019, Revised October 12 2019, Accepted October 20 2019

Development of creative leadership development programs of primary school teachers

Phutthachat Phuchomchi

Ed.D Program Student in Administration and Educational Development, Mahasarakham University

Assistant Prof.Tharintorn Namwan

Teacher of Faculty of Education, Mahasarakham University

Abstract

The purposes of the research were to study the development of creative leadership development program of primary school teachers and 2) study the effect of using the creative leadership development program of elementary school teachers. To use the research and development consists of 2 phases. Phase I: Design of Creative Leadership Development Program for primary School Teachers. Phase 2: A study of the results of the implementation of the creative leadership program of primary school teachers. The data and the samples used in the research included: The first phase consisted of 9 experts, and the second phase consisted of 30 primary school teachers. The tools used for data collection consisted of questionnaires, questionnaires, interview forms and statistical tests that were used to analyze data such as percentage, mean and standard deviation.

The research found that 1. The program to create creative leadership of primary school teachers with 5 elements 1) Principles of the program 2) Program objectives 3) Program content 4) How to proceed 5) Measurement and evaluation And the manual for using the program, including evaluation before and after the development of the evaluation, to follow the results after the development and satisfaction assessment takes 180 hours. Possibility Suitability, accuracy and usefulness Overall at a high level And the results of the implementation of the creative leadership program of primary school teachers found that the teachers' self-evaluation results about the creative leadership of teachers after development were at the highest level. Primary school teacher with the level of creative leadership after development higher than before development with statistical significance at the level of .01 and passing the criteria of 80 percent. The results of the assessment follow the results from the overall evaluation group at a high level. The participants were satisfied with the overall creative leadership development program at the highest level.

Keywords: Program Development, Creative Leadership, Teacher Leadership

คำขอขอบคุณ: งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาปริญญาเอกสาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

บทนำ

จากกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในปัจจุบัน ทำให้องค์กรต่างๆต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และเทคโนโลยี ทำให้ผู้นำองค์กรต่างๆอยากที่จะใช้ใช้แนวทางการบริหารจัดการแบบเดิมได้ ผู้นำองค์กรส่วนมากเริ่มมองหาแนวทางใหม่ ดังจะเห็นได้จากประเทศที่มีความเจริญ ก้าวล้ำเหนือนานาชาติประเทศนั้น ส่วนใหญ่มาจากการพัฒนาการศึกษาโดยเฉพาะบุคลากรให้มีคุณภาพให้มีภาวะผู้นำและพัฒนากิจการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพเป็นหลักสำคัญ ที่ตอบสนองด้วยวิธีใหม่ที่สร้างสรรค์และมุ่งเน้นให้องค์กรมีการกระจายอำนาจให้ทุกคนมีภาวะผู้นำ ซึ่งในช่วงศตวรรษนี้ ภาวะผู้นำกลายเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญยิ่งในการพัฒนาและบริหารงานในองค์กรด้วย ซึ่งภาวะผู้นำไม่ได้มีมาแต่กำเนิดแต่เป็นสิ่งที่สามารถเรียนรู้และพัฒนาได้ การพัฒนาเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียนประถมศึกษา สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพสามารถจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพและช่วยให้ผู้สำเร็จการศึกษามีคุณภาพตามไปด้วยครูต้องได้รับการพัฒนาเพราะจะเป็นกระบวนการที่เพิ่มพูนความรู้ความสามารถทัศนคติของบุคลากรในองค์กรส่งผลให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นและช่วยให้ครูสามารถนำศักยภาพที่มีมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรมากที่สุดและเป็นการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถความชำนาญตลอดจนทัศนคติของครูเพื่อให้อาจารย์ปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียนประถมศึกษาให้มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นครู มีความรู้ ความสามารถ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีปฏิบัตินำผลของการปฏิบัติมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันโดยมีเป้าหมายให้ครูโรงเรียนประถมศึกษาเป็นครูที่ วิสัยทัศน์ มีความมุ่งมั่นในการทำงาน มีความท้าทาย มีเป้าหมายที่ชัดเจน มีจินตนาการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ได้เรียนรู้มีการพัฒนาด้านสติปัญญาที่ซับซ้อนมีอารมณ์ขันในการปฏิบัติงาน มีความยืดหยุ่น มีการปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ คิดนอกกรอบไม่ตกอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์เดิมๆการคิดอิสระ มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีการปฏิบัติเชิงสะท้อนผล มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการปรับปรุงแก้ไขเพื่อเตรียมตัวออกไปใช้ชีวิตในสังคมแห่งศตวรรษที่ 21 ผ่านการเรียนรู้ที่ไม่เน้นสอนวิชาแต่เน้นความเจริญงอกงามของมนุษย์ด้วยการเรียนรู้จากการที่ครูลงมือปฏิบัติครูเปลี่ยนจากผู้สอนวิชามาเป็นโค้ช (Coach)แนวความคิดครูคือนักเรียนเรียนรู้วิธีทำหน้าที่ของการเรียนรู้ของครูครูทำงานเป็นทีมและเรียนเป็นทีมเน้นการเรียนรู้ของครูแบบที่เรียนจากการปฏิบัติงานโดยตรงไม่เน้นให้ครูไปเข้ารับการฝึกอบรมวิจาร์ณพานิช (2555 : 139)ชุมชนการเรียนรู้ในทางวิชาชีพเป็นลักษณะของกลุ่มบุคคลที่มีการแลกเปลี่ยนหรือพูดคุยสอบถามเชิงวิพากษ์วิจารณ์การปฏิบัติงานในชีวิตประจำวันรวมทั้งมีการสะท้อนผลการปฏิบัติงานและร่วมมือร่วมพลังกันปฏิบัติงานโดยมุ่งเน้นการเรียนรู้และส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพครู (Mitchell and andry,sackney. 2001: 3 ; Toole and Louis. 2002 : 245-279)

ในสภาพปัจจุบันผลการประเมินภาวะผู้นำของครูโรงเรียนประถมศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ด้านการมีวิสัยทัศน์ การมีจินตนาการ การมีความยืดหยุ่นการคิดอย่างมีวิจารณญาณของครูโรงเรียนประถมศึกษาครูมีระดับความรู้ความสามารถยังไม่เป็นที่น่าพอใจตามลำดับตลอดการประเมิน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551)

จากการศึกษาการพัฒนาภาวะผู้นำครูและปัจจัยการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียนประถมศึกษาในปัจจุบันพบว่าครูได้รับการพัฒนาค่อนข้างมากแต่ขาดการติดตามและประเมินผลการนำความรู้ไปใช้พัฒนาการจัดการเรียนการสอนทำให้เกิดความซ้ำซ้อนในสาระของหลักสูตรฝึกอบรมครูและการฝึกอบรมไม่ตรงกับความต้องการของครูที่เข้ารับการพัฒนา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553: 31-32) และการพัฒนาครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆที่ผ่านมายังไม่สามารถแก้ปัญหาด้านการจัดการเรียนรู้ได้อย่างแท้จริง เพราะการดำเนินการส่วนใหญ่ดำเนินการตามนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัดมิได้เกิดจากความต้องการของครูอย่างแท้จริงโดยเฉพาะด้านภาวะผู้นำครู นอกจากนี้การพัฒนาครูยังขาดการพัฒนาแบบองค์รวมหรือการบูรณาการร่วมกัน มิได้ส่งเสริมให้ครูได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ครูมีภาระงานมาก งบประมาณด้านการพัฒนาครูมีจำนวนจำกัด และจากการสำรวจความต้องการของครู พบว่า ครูมีความต้องการเอกสารเป็นชุดตามลักษณะเนื้อหาและจัดทำแผนการสอนที่พร้อมจะนำไปปฏิบัติจริง การแก้ปัญหาในห้องเรียน การประเมินผลตามสภาพจริง การวิจัยพัฒนา

ผู้เรียน ปัญหาครูขาดภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในชั้นเรียนจึงส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้แต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ

ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องแสวงหาวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งผลของการวิจัยจะมีคุณค่าต่อการพัฒนาครูสอดคล้องกับปัจจุบันครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องเข้าสู่กระบวนการพัฒนาศักยภาพตามนโยบายกระทรวงศึกษาธิการซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาในรูปแบบของการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21 การถ่ายทอดสดการฝึกอบรมประชุมสัมมนาคลินิกวิชาการ การสอนอ่านเขียนภาษาไทย ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงศึกษาการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียนประถมศึกษาเพื่อนำไปพัฒนาครูให้มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียนประถมศึกษา
2. เพื่อศึกษานำผลโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียนประถมศึกษาไปใช้

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยและแบ่งวิจัยออกเป็น 2 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียนประถมศึกษา

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์ค่าความต้องการจำเป็น

ขั้นที่ 2 การศึกษาดูงานโรงเรียนที่มีวิธีการปฏิบัติเป็นเลิศ จำนวน 2 แห่ง

ขั้นที่ 3 การออกแบบและประเมินโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียนประถมศึกษา

นำไปใช้ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 ท่าน

ระยะที่ 2 การศึกษาผลการนำโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียนประถมศึกษาไปใช้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรได้แก่ครู โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวน 168 โรงเรียน โดยแต่ละโรงเรียนมีผู้ให้ข้อมูล 3 คน ได้แก่ผู้บริหาร ครูหัวหน้าวิชาการ และครูผู้สอน โดยการเทียบประชากรกับตารางกำหนดกลุ่มตัวอย่างของแคชีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูโรงเรียนบ้านสี่แยกสมเด็จ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 3 จำนวน 30 คน ได้มาโดยเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์การมีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียนประถมศึกษาที่มีวิธีปฏิบัติเป็นเลิศ

2. แบบประเมินการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียนประถมศึกษา ลักษณะเป็น

แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale)

3. แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียนประถมศึกษา เป็นแบบทดสอบชนิดปรนัยมี 30 ข้อ

4. แบบประเมินความพึงพอใจเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียน

ประถมศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

1.วิเคราะห์การพัฒนาโปรแกรม

1.1 การวิเคราะห์ค่าความต้องการจำเป็นของการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำของครูละส่วนเบี่ยงโรงเรียนประถมศึกษา

1.2 การวิเคราะห์การศึกษาครูงานโรงเรียนที่มีวิธีการปฏิบัติเป็นเลิศจากการสัมภาษณ์ครูและบุคลากรเพื่อสรุปสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูจุดเด่น จุดด้อยแล้วนำไปประกอบการร่างโปรแกรม

1.3 การวิเคราะห์ความเหมาะสมของการร่างโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียนประถมศึกษาจากแบบประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้สถิติข้อมูลพื้นฐานได้แก่ค่าเฉลี่ย (X) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2. วิเคราะห์ผลการนำโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียนประถมศึกษาไปใช้ ร้อยละความก้าวหน้าของคะแนนเฉลี่ยของครูก่อนการพัฒนาและหลังการใช้โปรแกรมและการประเมินความสามารถตนเองของครู ความพึงพอใจต่อโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลก่อนการนำโปรแกรมไปใช้และหลังการนำไปใช้

การทดสอบ	กลุ่มตัวอย่าง	คะแนนเต็ม	ก่อนการพัฒนา		หลังการพัฒนา	
			X	S.D	X	S.D
ด้านความรู้	30	30	12.10	1.92	26.30	2.32

จากตารางที่ 1 พบว่าครูมีความสามารถ เข้าใจเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์มีคะแนนหลังการใช้โปรแกรมสูงกว่าก่อนใช้โปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความสามารถในการมีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์

การประเมิน	กลุ่มตัวอย่าง	คะแนนเต็ม	X	S.D	ระดับ
ความสามารถ	30	30	4.81	0.49	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ครูมีความสามารถในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ โดยรวม(X= 4.81, S.D=0.49)อยู่ในระดับมากที่สุด

สรุปการวิจัย

1.การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียนประถมศึกษา สรุปได้ดังนี้

1.1 โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียนประถมศึกษา มีองค์ประกอบ 5 ด้านคือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4)วิธีดำเนินการ 5)การประเมินผล โดยขับเคลื่อนผ่านองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ประกอบด้วย 4 โมดูล คือ โมดูลที่ 1การมีวิสัยทัศน์(Vision)โมดูล 2 การมีจินตนาการ(Imagination) โมดูล 3 การมีความยืดหยุ่น(Flexibility) โมดูล 4 การคิดอย่างมีวิจารณญาณ(Critical Thinking) ผลการประเมินพบว่า มีความเหมาะสมความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ (X= 4.85,S.D = 0.48)อยู่ในระดับมากที่สุด

1.2 ขอบข่ายของเนื้อหาของโปรแกรมเพื่อให้ผู้เข้ารับการพัฒนาได้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์จากนั้นขอบข่ายเนื้อหาโปรแกรมเสริมสร้างของครูโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วยโมดูล 1 การมีวิสัยทัศน์ โมดูล 2 การมีจินตนาการ โมดูล 3 การมีความยืดหยุ่น โมดูล 4 การคิดอย่างมีวิจารณญาณ

1.3 การประเมินความเหมาะสมของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียนประถมศึกษาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ประกอบด้วย การประเมินด้านความเป็นไปได้ด้านความเหมาะสม ด้านความถูกต้องและด้านความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. การศึกษาผลการนำโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียนประถมศึกษา ไปใช้พบว่า

2.1 ผลการประเมินระดับการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียนประถมศึกษา โดยผู้เข้ารับการพัฒนาประเมินตนเอง พบว่า ครูโรงเรียนประถมศึกษา มีระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ก่อนการพัฒนาโดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง และหลังการพัฒนาโดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด

2.2 ผลการเปรียบเทียบระดับการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรณีผู้เข้ารับการพัฒนาประเมินตนเองก่อนและหลังการพัฒนา พบว่า หลังการพัฒนาสูงขึ้นกว่าก่อนการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.3 การติดตามผลหลังการพัฒนาโดยทำผลการประเมินระดับการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้เครื่องมือ แบบทดสอบ แบบปรนัย แบบมี 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ พบว่าโดยรวมทุกระดับอยู่ในระดับ มากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาโปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียนประถมศึกษาที่พัฒนาขึ้น มีองค์ประกอบของโปรแกรม คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) วิธีดำเนินการ 5) การวัดและประเมินผลและสาระสำคัญของโปรแกรม ประกอบด้วย 4 Module คือ Module 1 การมีวิสัยทัศน์ Module 2 การมีจินตนาการ Module 3 การมีความยืดหยุ่น Module 4 การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการเสริมสร้างภาวะผู้นำคือการปฏิบัติงานตามสภาพจริง การเรียนรู้ด้วยตัวเองแบบผู้ใหญ่ การฝึกอบรม และการศึกษาดูงาน การดำเนินการพัฒนาได้กำหนดกระบวนการพัฒนาไว้ 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 การเตรียมความพร้อม ขั้นที่ 2 การประชุมเชิงปฏิบัติการ และขั้นที่ 3 การบูรณาการแบบสอดแทรกการปฏิบัติงานตามสภาพจริงขั้นที่ 4 การประเมินหลังการพัฒนาและการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์และคู่มือการใช้โปรแกรม ประกอบด้วย 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 บทนำ ส่วนที่ 2 โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียนประถมศึกษา ส่วนที่ 3 การนำโปรแกรมพัฒนาเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียนประถมศึกษาไปใช้ และส่วนที่ 4 การวัดและประเมินผล สอดคล้องกับงานวิจัยและพัฒนาของสุวิทย์ ยอดสละ (2556: 79) ได้ศึกษาการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้พบว่า โปรแกรมการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่พัฒนาขึ้น มีองค์ประกอบของโปรแกรม ได้แก่ 1) ที่มาและความสำคัญของโปรแกรม 2) วัตถุประสงค์ของโปรแกรม 3) รูปแบบและวิธีการพัฒนา 4) โครงสร้างของโปรแกรม 5) เนื้อหาและสาระสำคัญของโปรแกรม ประกอบด้วย 3 โมดูล ได้แก่ โมดูล 1 การสร้างวิสัยทัศน์ โมดูล 2 การสื่อสารวิสัยทัศน์ และโมดูล 3 การปฏิบัติตามวิสัยทัศน์โดยใช้เวลาในการพัฒนา 169 ชั่วโมง ส่วนวิธีการพัฒนา ได้แก่ 1) การศึกษาด้วยตนเอง 2) การศึกษาดูงาน 3) การอบรม 4) การปฏิบัติจริง ประกอบด้วยกระบวนการพัฒนา 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การประเมินก่อนการพัฒนาขั้นที่ 2 การพัฒนา ขั้นที่ 3 การบูรณาการ และขั้นที่ 4 การประเมินหลังการพัฒนา

สอดคล้องกับงานวิจัยของพิมพ์พร พิมพ์เกาะ(2557 : 89)ได้ศึกษางานวิจัยและพัฒนา (R & D) การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พอสรุปได้ว่า1)การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย 4 ส่วนส่วนที่ 1 บทนำ ส่วนที่ 2 โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์มี 3 โมดูล ได้แก่ โมดูล 1 การมีจินตนาการ โมดูล 2 การมีความยืดหยุ่น โมดูล 3 การมีวิสัยทัศน์ ส่วนที่ 3 วิธีดำเนินการ ส่วนที่ 4 การวัดและประเมินผลโดยใช้เวลา 120 ชั่วโมง

ผลการพัฒนาของโปรแกรมเพื่อให้ผู้เข้ารับการพัฒนาได้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ จากนั้นขอขยายเนื้อหาโปรแกรมเสริมสร้างของครูโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วยโมดูล 1 การมีวิสัยทัศน์ โมดูล 2 การมีจินตนาการ โมดูล 3 การมีความยืดหยุ่น โมดูล 4 การคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณสำหรับการเรียงลำดับเนื้อหา กิจกรรมนำเสนอโดยเรียงลำดับหัวข้อในแต่ละองค์ประกอบ สำหรับกระบวนการพัฒนากำหนด เป็น 4 ชั้น คือชั้นที่ 1 การเตรียมความพร้อมก่อนเข้ารับการพัฒนาชั้นที่ 2 การฝึกอบรม เป็นการพัฒนาแบบเข้มตามโปรแกรม ชั้นที่ 3 การบูรณาการแบบสอดแทรกการปฏิบัติงานจริง ชั้นที่ 4 การประเมินหลังการพัฒนา และสะท้อนผล และมีวิธีการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียนประถมศึกษา ใช้วิธีบูรณาการที่หลากหลายทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกิจกรรมพัฒนาสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องประกอบด้วยการเรียนรู้แบบผู้ใหญ่ การประชุมเชิงปฏิบัติการ การใช้ชุดกิจกรรม (Module) การศึกษาดูงานนอกสถานที่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิมพ์พร พิมพ์เกาะ(2557:50)ได้ศึกษาการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพบว่า โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ประกอบด้วย 3 โมดูล คือ โมดูลที่ 1 ด้านการมีจินตนาการ โมดูลที่ 2 ด้านการมีความยืดหยุ่น และโมดูลที่ 3 ด้านการมีวิสัยทัศน์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของวราภรณ์ บุญเจียม (2559:30) ได้ศึกษาโปรแกรมพัฒนาครูระดับประถมศึกษาด้านการคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณ เพื่อพัฒนาด้านคุณลักษณะของครูที่มีการคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณ ประกอบด้วย 2 โมดูล คือโมดูล1:ความสามารถของครูระดับประถมศึกษาที่มีการคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณ และ โมดูล2: คุณลักษณะของครูระดับประถมศึกษาที่มีการคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณ โดยใช้เวลาในการพัฒนาตามโปรแกรมจำนวน 84 ชั่วโมง หรือ 10 สัปดาห์ โดยใช้กิจกรรมการพัฒนาที่หลากหลายประกอบด้วย ครอบคลุมด้วยกระบวนการพัฒนา 4 ชั้นคือ ชั้นที่ 1 การประเมินก่อนการพัฒนาชั้นที่ 2 การพัฒนา ชั้นที่ 3 การบูรณาการ และชั้นที่ 4การประเมินหลังการพัฒนา

การประเมินความเหมาะสมของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียนประถมศึกษาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ประกอบด้วยการประเมินด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม ด้านความถูกต้องและด้านความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากทุกด้าน ที่เป็นผลเช่นนี้เพราะโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียนประถมศึกษา มีความเหมาะสมกับสภาพปัจจุบันและสามารถในการนำไปใช้กับครูโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้อย่างเหมาะสม

การศึกษาผลการนำโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียนประถมศึกษาไปใช้พบว่าผลการประเมินระดับการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ก่อนการพัฒนาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และหลังการพัฒนาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดผลการเปรียบเทียบระดับการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียนประถมศึกษา กรณีผู้เข้ารับการพัฒนา ประเมินตนเองก่อนและหลังการพัฒนา พบว่า หลังการพัฒนาสูงขึ้นกว่าก่อนการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การติดตามผลหลังการพัฒนาโดยทำผลการประเมินระดับการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียนประถมศึกษา โดยใช้เครื่องมือ แบบสัมภาษณ์ แบบทดสอบ แบบปรนัยแบบมี 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ พบว่า โดยรวมทุกระดับอยู่ในระดับมากที่สุด

การศึกษาความต้องการในการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ด้านการมีจินตนาการมีความต้องการที่จะพัฒนาอยู่ในระดับมาก

ที่สุดรองลงมาคือด้านการมีความยืดหยุ่น ด้านการมีวิสัยทัศน์ และด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณตามลำดับ ซึ่งเห็นได้ว่าครูต้องการให้มีการพัฒนาโดยรวมมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรส่งเสริมให้นำโปรแกรมพัฒนาเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียนประถมศึกษาไปปรับใช้ตามบริบทของโรงเรียนตนเอง

2. ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความรู้ความเข้าใจเห็นประโยชน์และความสำคัญของการกระจายอำนาจให้ครูมีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในชั้นเรียน เพื่อให้ครูมีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาครูในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนให้สูงขึ้นอย่างมีคุณภาพ

2. ควรนำข้อมูลจากการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหา ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียนประถมศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

กิตติกาญจน์ ปฏิพันธ์.(2555). โมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีพศึกษา.

วิทยานิพนธ์ ปร.ด. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น

กิติ ตยัคคานนท์. (2543).เทคนิคการสร้างภาวะผู้นำ. กรุงเทพฯ : แปลงอักษร

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2550).สุดยอดภาวะผู้นำ : Super leadership. กรุงเทพฯ:ซัคเซส มีเดีย

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2545). ลายแทงนักคิด. กรุงเทพฯ: ซัคเซส มีเดีย

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2555). การคิดเชิงวิพากษ์ Critical Thinking.พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: ซัคเซสมีเดีย.

กรองทิพย์ นาควิเชตร. (2552).ภาวะผู้นำสร้างสรรค์เพื่อการศึกษา. สมุทรปราการ : ซีรอสส์ พับลิชเชอร์

จอมพงษ์ มงคลวนิช. (2555). การบริหารองค์การและบุคลากรทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ญาดาภัค กัลปดี. (2559). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงสร้างสรรค์ของครูประถม.วิทยานิพนธ์:

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุวีริยาสาส์น

ปริญญา มีสุข. (2552). ผลการออกแบบโปรแกรมการพัฒนาทางวิชาชีพแบบมีส่วนร่วมของครู.วิทยานิพนธ์ กศ.ด.กรุงเทพฯ :

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พิมพ์พร พิมพ์เกาะ. (2557).การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน

องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น. วิทยานิพนธ์: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

วรภรณ์ บุญเยี่ยม. (2559). การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูระดับประถมศึกษาด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณวิทยานิพนธ์:

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: พลัสลิเคชั่น จำกัด

สุวิทย์ ยอดสระ. (2556). การพัฒนาเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาสังกัด

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.(2553).การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ

หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ.2553.กรุงเทพฯ : ครูสภา

สุริรัตน์ พัฒนเจริญ.(2552). ตัวแบบความสามารถทางภาวะผู้นำของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ปริญญา

การศึกษาศุขภูมิบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น

ยอดอนงค์ จอมหงส์พิพัฒน์. (2553). การพัฒนาโปรแกรมการพัฒนาครูผู้นำการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา

วิทยานิพนธ์ ค.ศ. สกลนคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

อนันต์ พันนึก. (2554). การวิจัยและพัฒนาโปรแกรมพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน วิทยานิพนธ์ กศ.ด.

ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Danner, S.E.(2008). Creative Leadership in Art Education: Perspectives of an ArtEducator.Doctor’s Thesis,

Ohio : Art Education (Fine Arts), OhioUniversity,

Coste, T. G. (2011). Creative Leadership and Wom<[http://www.pptsearch.net/details-creative-leadership-](http://www.pptsearch.net/details-creative-leadership-amp-women-349420.html)

[amp-women-349420.html](http://www.pptsearch.net/details-creative-leadership-amp-women-349420.html)> 9 September

Stoll, L. and J. (2009).Temperley“Creative leadership teams,”in Journal of Management inEducation,

23(1) : 12-18

Gunterm, G.(1997). The Challenge of Creative Leadership.University of California :Shepherd-Walwyn

uranna, K. J.(2000). The nature of teacher leadership: A case study of elementary school teachers from a

five-year teacher education program.Doctoral dissertation, University of Connecticut, Storrs

Research Arirical (January – June 2020)

Research into R&D employee incentive strategies of Internet enterprises – Taking L Internet Company for example

Mr. Jiwen Sun, Ph.D Candidate in the Business Administration Program,
Chinese Graduate School, Panyapiwat Institute of Management
Xiaoming He, Lecturer in Chinese Graduate School,
Panyapiwat Institute of Management

Abstract

R&D personnel are the most important core resources of Internet enterprises, the creators of putting all kinds of product ideas into practice, and the foundation of whether an Internet enterprise is competitive in the industry. If Internet enterprises want to maintain their own continuous to lead in the industry, they need to retain the core resources of enterprises, develop perfect incentive strategies and implement them, and fully understand their needs from the perspective of R & D personnel in order to arouse the enthusiasm of them.

This paper takes Internet enterprise L as the research object, and studies the current situation of incentive strategies of this enterprise for R & D personnel. On the basis of the expected incentive theory and two-factor theory, combined with the questionnaire survey of enterprise existing R & D personnel on current incentive strategy, the paper try to analyze the problems existing in the L Internet enterprises' employee incentives. The survey shows that the unreasonable ratio of salary performance and lack of training and promotion space are the main reasons why the dimission rate of R & D personnel in L Internet enterprise is higher than other enterprises in the same industry. This paper proposes some corresponding improvements to meet the material and spiritual needs of R & D personnel, so as to optimize the incentive strategy for R & D personnel in L Internet enterprises.

Keywords: Internet enterprises; R&D personnel; incentive strategy; optimize

Received: July 8 2019, Revised July 22 2019, Accepted July 30 2019

Introduction

Research purpose

As the most important resources of Internet enterprises, R&D talents are the linchpin for an Internet enterprise to seeking rapid development, remaining sensitive to the latest industrial trends, and standing out from the increasingly intensified industrial competition. Optimization of R&D employee incentive strategies can help retain core R&D talents for the Internet enterprise. This paper studies the operation status and incentive strategies of L Internet enterprise at an attempt to find out shortages of R&D employee incentive strategies, and provide feasible suggestions and plans for improvement, through which L Internet Company can retain more R&D talents on the path of rapid development of Internet enterprises.

Research significance

R&D employee incentive of Chinese Internet enterprises mainly refers to the R&D employee incentive experience of foreign counterparts. However, the same incentive strategies might work differently under different national conditions. Therefore, it is of vital importance to study issues related to R&D employee incentive strategies and countermeasures arising from the management process of Internet enterprises. Combining relevant theories with current situations of L Internet Company, this paper studies problems existing in L Internet Company's current incentive strategies so as to find out better incentive methods and help L Internet Company address its brain drain, stimulate the working enthusiasm of its R&D employees, improve its operation system, and provide a new thinking for domestic Internet companies on R&D employee incentive employees.

Literature Review

In recent years, enterprise employee incentive has become a general research interest of domestic management experts, and fruitful research findings have been obtained, which provide valuable guidance for academic study. Lu pointed out that the employee salary structure formulated in the human resource management process of Chinese enterprises is mostly unreasonable and subject to the influence of the salary model in the era of planned economy, thus resulting in the partial inconsistency between the salary level and the professional title. Li Qiang held that Chinese enterprise managers are dissatisfied with the salary incentive effect, let alone enterprise employees. Wang thought that, among internal factors affecting employee turnover, if seen from the human resource management status of most Chinese enterprises, one can observe that dissatisfaction with the salary and benefit

level is primary attributable to employees' decision to quit. Employees' dissatisfaction with the salary level is chiefly reflected in the following aspects: (1) employees think the salary paid by their enterprise is lower than the average market level;(2) the salary is different for two employees holding the same position, suggesting a lack of internal fairness; and (3) the existing salary system has not effectively solved existing problems, the incentive measures lack flexibility, and the salary level is lower than employees' minimum expectation. Yu and Yu also argues that, though spiritual incentives are tremendously important, employees, while reporting their needs to the organization, tend to emphasize material incentives rather than spiritual incentive more, thus leading to the inconsistency between subjective opinions and objective needs of enterprise employees about spiritual incentives. Qiu and Liu (2014) mentioned in their co-authored book that technology and talent have been two critical factors deciding whether an enterprise can achieve long-term development in the era of knowledge economy. In the management process, Internet enterprises should not copy management methods of traditional enterprises. This means that there is significant difference between Internet enterprises and traditional enterprises in terms of their management style. However, problems existing in Internet enterprises' employee incentive management cannot be denied: (1) the long-term incentive mechanism of Internet enterprises is incomplete; (2) a complete employee training mechanism is lacking; and (3) Internet enterprises lack corporate culture. In Yuan's research (2013), it is pointed out that, with the popularization of Internet technologies in China, Internet enterprises have been springing up in the market, playing a critical role. As the core of enterprise development, employee management effectiveness of Internet enterprises has been an issue of great concern to human resource managers, and the issue of employee incentive has been the top priority to human resource management. This paper starts with the employee incentive status of Chinese Internet enterprises, including (1) salary incentive status; (2)non-financial incentive status; (3) spiritual incentive status; and (4) long-term incentive status. On that basis, problems existing in the employee incentive management of Internet enterprises are deeply examined; (1) lack of a long-term efficient mechanism; (2) lack of attention to employee training; and (3) lack of employee cultural incentive. Sun (2009) put forth in her research paper that talent and capital are two indispensable factors for corporate operation management, of which talent is the factor that can most effectively generate profits and the most creative and important resource of strategic importance for modern enterprises. Therefore, to seek innovation-drive development, enterprises should adhere to the people-

oriented principle, and make full use of talents, the most important resource to them. Particularly in the modern society witnessing the rapid development of the Internet technology and high technology, innovation is the most important way for enterprises to achieve long-term steady development.

Summary

To sum up, Internet enterprises should attach adequate importance to human resources, and the establishment of favorable incentive strategies is decisive to the realization of enterprises' rapid development. Research has suggested that, according to incentive strategy design principles, to fit Internet enterprises' incentive system to their practical situations and to make enterprises' R&D employees aware of prospects of enterprise development are necessary, which can motivate employees to create more value for enterprises. To the end, a larger platform should be provided for R&D employees to give full play to their talents. In this way, R&D employees excelling in various aspects can obtain a higher pay, a higher evaluation, more honors, and a larger room for promotion. The incentive effect thus incurred can propel all employees to work harder. Hence, before providing incentives for R&D employees, an enterprise should first learn where the needs of R&D employees lie, and create a platform for full play of their talents. Only in this way can employee incentive strategies serve the development of the enterprise.

Research questions

Combining theoretical review and survey data of R&D employees of L Internet Company, this paper mainly focuses on examining the following research question:

- (1) What are expectations of R&D employees for L Internet Company's incentives?
- (2) What are shortages of L Internet Company in R&D employee incentives?
- (3) How can incentives be improved to stimulate the working enthusiasm of R&D employees and satisfy their incentive needs without increasing L Internet Company's operating costs by a large margin so as to achieve the win-win effect?

Design of Research Methods

Case study

This paper adopts R&D employee incentive strategies of L Internet Company as a research object, analyzes the potential problems existing in its incentive strategies through a

survey of its R&D employees' satisfaction with the company's incentive system, and finally puts forward research countermeasures and suggestions.

Questionnaire design

This questionnaire mainly focuses on R&D employees of L Internet Company, and collects the following information, including personal data (work scope, educational background, gender, age, and working hours of the respondents). Meanwhile, the theoretical research is combined with the situations of L Internet Company to find out ten key factors which enterprise employees are concerned about as to incentives. The ten key factors include basic salary, salary incentive, welfare incentive, respect and sense of recognition, sense of fulfilment, working hours, working environment, development prospects of the enterprise, room for promotion and development, and employee relationship. Employees' satisfaction degree with each of the above ten key factors is investigated, with the full mark 10 as "strongly satisfied" and 0 as "strongly dissatisfied". The total scores are used to indicate employees' satisfaction degree with the enterprise's incentive strategies. At last, employees' expectations for L Internet Company's incentives are surveyed, which also revolves around the aforesaid ten factors. In this research 208 questionnaires are delivered to R&D employees, of which 192 valid ones are collected anonymously, registering a valid response rate of 92%.

Reliability and validity test

SPSS 17.0 is used to conduct validity and reliability analysis of the incentive satisfaction scale, and the results are shown in Table 3.1 below:

Table 3.1 General Satisfaction Degree

	General satisfaction degree
Alpha	0. 928

As shown in the table above, the overall reliability of the scale is 0.928, which is higher than 0.70, and coincides with the conclusion of Devellis et al. (1991) holding that the minimum reliability of the scale should be no lower than 0.70. This also provides solid evidence for the favorable internal consistency and reliability of the scale.

The structural validity is mainly verified through factor analysis. Computing results indicate that the KMO value of the questionnaire is 0.947, which is close to 1. The Chi-square value is 7,874.315, the degree of freedom is 1,012, and the significance probability is

smaller than 0.01. All these data pass the Bartlett test, which indicates a good structural validity of the questionnaire. The specific results are shown in Table 3.2 below:

Table 3.2 KMO and Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure Of Sampling Adequacy	Bartlett's Test of Sphericity		
	Approx.	Chi-Square	df Sig.
.947	7874.315	1012	.000

Analysis of R&D employee incentive strategies in L Internet Company

Survey results

Satisfaction survey can help reveal key factors affecting the stay and leave of R&D employees. Effective incentive strategies can be formulated in the process of improving R&D employees' satisfaction to ensure the normal and steady progress of enterprise projects. It can be observed that R&D employees' satisfaction degree with the basic salary is the highest of all, reaching 9.0, which also shows that L Internet Company provides competitive salaries for employees in the current industry, and explains why there are new R&D employees joining L Internet Company in spite of a large number of former R&D employees leaving. Besides, R&D employees are relatively satisfied with the working environment, scoring 8.3. In 2017, L Internet Company purchased the land to build an independent enterprise park. The enterprise park is equipped with complete facilities, and a brand-new office environment. Every R&D employee can work in a spacious working environment. Compared with the R&D office environment offered by most Internet enterprises, the R&D working environment created by L Internet Company has gained R&D employees' recognition.

R&D employees are the most dissatisfied with the working hours (6.7) and room for promotion (6.7), followed by salary incentive (7.0). Results show that R&D employees show the strongest dissatisfaction with the current working hours. However, to work overtime has been a prevailing phenomenon of the current Internet industry, which is common to find in enterprises ranging from BATs to startups with dozens of employees. In Internet enterprises, employees have to work for six days from 9:00 a.m. to 9:00 p.m. L Internet Company requires its employees to work from 8:30 a.m. to 6:00 p.m. for five days a week, and employees need to work overtime frequently, but employees' working overtime is not paid

separately. It has become an imperative for L Internet Company to improve the correlation between working hours and employee incentives so as to retain core R&D employees. Additionally, employees are dissatisfied with salary incentive. Though L Internet Company offers a high basic salary, the follow-up salary incentive strategies are inadequate for R&D employees. Such dissatisfaction with salary incentive will restrict the full play of R&D employees' creativity, dampen R&D employees' activeness to create value, and finally restrict L Internet Company's development. Moreover, employees highly value opportunities for promotion, so enterprise managers should plan the path for promotion of excellent employees, particularly setting up an encouraging and fair promotion channel so that R&D employees can achieve self-actualization. The vision of gaining further development in the enterprise will motivate employees to fully tap their potential and creativity. If R&D employees remain basic R&D employees for years without any opportunity of promotion unless their leaders leave, such a promotion system will be undoubtedly frustrating.

Among the most anticipating incentive methods of employees, salary incentive turns out to be the one with the highest incentive effect, which is followed by a clear room for promotion, more reasonable working hours, etc. There are four incentive methods scoring above eight points, of which one scoring above nine points. This means that R&D employees' needs for incentive are comprehensive. With the price of commodities soaring up, R&D employees have attached great importance to material satisfaction. Economic income can not only reflect personal status, but most importantly ensure the quality of life. Additionally, with the growing stress from life and work, employees urgently need a higher income.

By comparing employees' satisfaction degree with incentive factors and their expectation of incentive factors, one can find salary incentive, working hours and room for promotion are most deviated from the expectation of R&D employees in implementing enterprise management incentive strategies. This suggests that R&D employees are the most dissatisfied with the enterprise's salary incentive strategies, working hours, and room for promotion. Such dissatisfaction will hinder the full play of employees' creativity, dampen employees' creativity, and finally restrict the enterprise's development.

4.2 Problems existing in R&D employee incentive strategies of LInternet Company

(1) The purpose of salary incentive is to evaluate and measure R&D employees' work outcomes through the assessment of key performance indicators on the basis of an effective and objective assessment system, which can not only recognize employees' performance in

the past, but also motivate R&D employees to give full play to their potential and redouble their efforts to contribute to development of themselves and their enterprises.

Salary incentive is the extra salary reward for R&D employees' provision of labor services for their organization in addition to their basic salary. It tells employees in the most direct way which the organization expects most therefrom, which the organization does not want to see, and which the organization is concerned about or not. A well-designed salary incentive system should ensure internal fairness and external competitiveness so that enterprise's salary incentive can remain competitive in the market. To fairly recognize employees' past performance via the distribution of salary incentive can obtain employees a sense of achievement. To enterprises, promise of salary and welfare can fuel employees' enthusiasm to constantly improve their performance. All this is the most direct and vigorous representation form of corporate culture. Salary incentive strategies are formulated by the organization to set standards for salary incentive (either by the overfulfilling of the designated workload or by working hours or by devotion to work). Formulation of the salary incentive system should take the incentive effect, competitiveness, fairness, economy, and legality into consideration. R&D employees of L Internet Company are widely dissatisfied with salary incentive mainly because of the less diversified channels for salary incentive, inadequate quota for employees to apply for salary incentive, and decision of salary incentive by the management's subjective will. Such a salary incentive system is hardly acceptable to employees. With the flourishing of the Internet industry, R&D has been the profession not lacking employment opportunities the most. That employees leave after staying in the enterprise for one year and finding the above problems with the current enterprise's salary incentive salary has become a common phenomenon.

(2) Though L Internet Company has set up the incentive system, the implementation outcomes are far from satisfaction. In spite of great emphasis laid on R&D talents, those with good communication skills can more easily win leaders' recognition. Particularly in small-and medium-sized software enterprises, those having built a favorable relationship with leaders can actually gain a higher remuneration. L Internet Company rewards the team with the excellent project, but how to distribute the rewards within the project team is directly decided by project leaders. As a result, those with a close relationship with project leaders can gain a larger share of the rewards, which is absolutely unfair and implies the necessity of improving the incentive process and introducing a strict incentive system.

(3) Survey shows that R&D employees of L Internet Company attach great importance to career development, particularly career development of young employees. However, the enterprise management is so flat that there are only four major leading positions for an R&D team of more than 200 persons. The other leading positions are all appointed temporarily according to project situations. Moreover, the leaders, having worked for the organization for years, will hardly leave the organization or get transferred, thus making it hard for R&D employees at the basic level to gain any opportunity for promotion, and this can easily arouse the dissatisfaction of R&D employees at the basic level about the room for their promotion and development.

Suggestions and Conclusions

Under an increasingly intensive competition environment of the Internet industry, L Internet Company, if attempting to keep forging ahead, should learn what its R&D employees need most and find out a suitable incentive method to fully stimulate their initiative and give full play to their enthusiasm and creativity. The above survey results show that R&D employees are most concerned about salary incentive, rewards for working overtime and room for personal promotion. Therefore, it is necessary to clarify the incentive focuses.

Suggestions for improvement

(1) The current salary incentive system of L Internet Company consists of “Excellent New Employee”, “Excellent Employee”, “Honorary Employee” and “Excellent Project” selected at the end of every year. Different amounts of monthly salaries are offered as a reward to the above honors, respectively. To be specific, winners of “Excellent New Employee”, “Excellent Employee”, “Honorary Employee” and “Excellent Project” take up 20% of the total. Under the prerequisite of increasing corporate expenditure, L Internet Company can considerably set up more awards, such as the “Best Progress Award”, “Best Innovation Award”, “Best Cooperation Award” and “Award for Model Worker”. Meanwhile, the amount of rewards for the existing honors can be lowered properly so that the percentage of R&D employees gaining the annual salary incentive can reach around 50%. This measure can not only satisfy a majority of R&D employees’ eagerness to obtain salary incentive, but also show recognition of R&D employees’ work, which can provide R&D employees with both material and spiritual satisfaction.

(2) Currently, the selection of various rewards and the reward distribution for excellent projects in L Internet Company are directly and finally decided by the management. The

selection process is mainly based on employees' monthly performance assessment, but the annual performance assessment is just one reference, meaning that the final decision is made by the management. Consequently, those getting on good terms with leaders rather than those with scoring higher in performance assessment can obtain salary incentive. Such phenomena are particularly obvious in salary incentive distribution among annual excellent project teams. This means that the principle of fairness, justice and openness should be adhered to in terms of the organization's selection system. In the annual selection, those ranking on the top 80% can be first selected out according to the outcomes of annual personal performance assessment, and then apply to their desired rewards. Finally, all R&D employees will vote by the secret ballot. Assume that there are ten places for "Excellent New Employee", but there are 20 candidates. Then, all R&D employees can vote for ten persons at most, and every person have one vote. This can prevent candidates for salary incentive from being decided by the management alone. Meanwhile, every R&D employee will completely accept the outcome of the open selection.

As to the reward distribution for excellent project teams, the ex-ante calculation model should be adopted. Before the approval of every project, working requires required by every module in detail will be listed so as to calculate the percentage of every module in the project. Then, when the project leader is redistributing the task, the percentage of devotion of every person to the project can be calculated. If the project is rated as the excellent project and obtains corresponding rewards, the reward can be distributed according to the percentage of workload of every project member rather than to the subjective willingness of the project leader. Meanwhile, project members can compete for rewards for every project module. When there are multiple applicants for the same module, the R&D employee using the least hours can be selected. If the candidates fail to meet this standard, their right to share the distribution of the project rewards will be cancelled, thus the cutthroat competition can be avoided. In this way, not only can the principle of justice, fairness and openness be strictly implemented in reward distribution, but also the R&D employees' initiative can be fully stimulated. Under the condition when the project module cannot be delivered in time, R&D employees will take the initiative to work overtime rather than be forced by the organization to do so. This can shorten the R&D period, accelerate the organization's development, and help the company embark on a path of robust development.

(3) Internet companies should keep a close eye on the real-time position management, and improve the position promotion and development mechanism so as to provide more promotion opportunities for the organization's R&D employees, and expand the path for future development. As core talents of L Internet Company, R&D employees are the key to its sustainable development. In order to maintain the stability of core talents, L Internet Company's future development objective should be combined to draw up a reasonable career management plan. To be specific, the career management mainly covers the following aspects:

(1) Establishing the awareness of career development planning for R&D employees. Career planning of employees is directly linked to the future development of an organization. Therefore, L Internet Company should draw up a targeted career plan for every R&D employee. In the process, the overall development strategies for the organization should be clarified first. On that basis, R&D employees will be put in different positions combining their career planning. Meanwhile, employees are encouraged to keep on improving their career management plan according to the organization's future development objective. This can not only promote R&D employees' personal career planning, but also provide a reasonable basis for the establishment of the future human resource management system.

(2) Dividing by career development directions: R&D employees hold different positions, so their career planning also differs. Career planning of employees holding the management positions usually varies from that of employees holding the technical positions. Specifically, the former should plan their career development according to the organization's development objective, while the latter should plan their career for improvement of skills and abilities. Different career development directions of employees holding different positions can maintain the progressiveness of teams in that every type of R&D employees knows which R&D direction they want to pursue. At the same time, different career development directions can avoid some R&D employees' attention to administrative positions but ignoring technical development. For example, programmers should be divided into the basic level, intermediate level and advanced level to avoid that R&D employees holding technical positions focus on administrative development but ignore their personal skill development.

(3) Rationalizing self-planning: L Internet Company should combine their personal characteristics, such as learning background and specialties, in the process of career planning

to draw up their personal development objectives. Meanwhile, the development objective and position characteristics of L Internet Company should be combined to make their personal training more targeted and effective. By objectively evaluating personal abilities, R&D employees can learn more efficiently to keep on improving their personal business skills and knowledge reserve. Finally, employees' personal development and organizational development can be organically linked with each other.

(4) Currently, L Internet Company has built its enterprise park, which has a large office area not in use, and the idle office area can be used to set up the innovation incubation park. Here, two feasible plans are provided for employees' career planning: (1) employees can keep on improving themselves according to the career promotion plan to obtain a higher rank; (2) as to those with the innovational thinking and R&D employees with a perfect mastery of relevant skills, L Internet Company can provide them with the office space free of charge, and assist them in handling administrative formalities. This part of input can be original stock rights of employees' startups. This measure can make full use of the idle resources of L Internet Company, and stimulate those with essential abilities, enterprising spirit but not content with the internal promotion system to work for their own business plans. If their business plans succeed, they will leave the organization and become a cooperator of L Internet Company. If these employees fail in their entrepreneurship plans, L Internet Company will be their top choice. This can effectively prevent brain drain. On the contrary, if these employees succeed with their entrepreneurship plan, L Internet Company can make high profits by holding the original stock rights, with which L Internet Company can boost its diverse development.

Conclusions

(1) Introducing reasonable and fair salary incentive strategies

L Internet Company's current R&D employee salary incentive strategies have their loopholes, including lack of a fair, open and just evaluation process and inadequate motivation for a majority of employees. In order to attract and retain talents, and give full play to employees' working enthusiasm, L Internet Company should introduce fair, open and just salary incentive strategies, including an open and competitive salary incentive system, a complete working hour system, and long-term efficient incentive measures.

(2) Attaching great importance to employees' career planning

R&D employees constitute the core competence of Internet enterprises. Thus, how to improve the career planning for R&D employees in Internet enterprises has become increasingly important. L Internet Company should provide more career options for R&D employees so that they can obtain timely help therefrom to gain further development for not only themselves, but also the organization.

Research prospects

Incentive strategies for R&D employees in Internet enterprises remain a complex issue involving diverse factors. This paper chooses L Internet Company for a case study of R&D employee incentive models in Internet Companies, and obtains some encouraging research findings. Nevertheless, the issue of R&D employee incentive strategies is subject to the influence of different factors. Due to the limitation of the author's research abilities and range of knowledge, this research has a lot to be desired, and should be further deepened in the future. Therefore, the author will examine relevant theoretical knowledge further, and investigate into more cases of Internet companies so as to explore an incentive system suitable for R&D employees working for Internet enterprises.

References:

- Dai H. Research into enterprises' establishment of an effective incentive mechanism [D]. Dalian: Dalian Maritime University, 2012.
- Hu C. Research into compensation and welfare incentive mechanism [J]. Beijing: China Development Publishing House, 2011 (07): 23-25.
- Fu Y. G. How to Encourage Employees [M]. Dalian: Dalian University of Technology Publishing House, 2003, 3.
- Fang X. R. Employee incentive mechanism promoting enterprises' independent innovation [J]. Science and Technology Management Research, 2010 (07).
- Li H. H. & Liu Y. A. Comprehensive compensation strategy research on R&D personnel in high-tech enterprises [J]. Science and Technology Management Research, 2015 (7): 141.
- Liu Z. Z. Management Incentive [M]. Shanghai: Shanghai University of Finance and Economics Publishing House, 2006, 5.
- Peng Z. X. Discussion on incentive strategies of corporate technology R&D personnel of enterprises [J]. Market Modernization, 2015.

- Pan B. Exploration of enterprise employee incentive mechanism in Chinese privately-employed enterprises [D]. Jinan: Shandong University of Finance and Economics, 2010 (06): 23-35.
- Wu W. S. C. Research into incentive of corporate culture [J]. Social Sciences in Hubei, 2005, (3): 85-87.
- Wang Y. Q., Zhou Y. & Yin Z. Y. Incentive mechanism of employees in American and Japanese enterprises and implications [J]. Foreign Economic Relations & Trade, 2010 (11).
- Wang P. Mechanism of innovational employees' performance assessment [J]. Shanghai Business, 2010 (05): 45-47.
- Wang S. D., Wu N. Q. & Jiang X. G. Performance Management [J]. Beijing: Tsinghua
- Xu L. Study on the personalities of research personnel and effective motivation [J]. China Molybdenum Industry, 2014 (2): 8-11.
- Xu R. Reflections on establishment of enterprise employees' incentive mechanism under the new situation [J]. Guide to Business, 2011 (14).
- Yao S. B., Li Y. B., & Yang B. Research into incentive issues of knowledge employees of IT enterprises [J]. Journal of Shanxi University, 2010.
- Zhang L. L. Study on incentive mechanism of software R&D personnel – Taking Company A for example [J]. Modern Economic Information, 2015-2016.
- Zhuang T. Reflections on innovation of enterprises' incentive mechanism in the new period [J]. Manager's Journal, 2011 (01): 42-54.

บทความวิจัย (ม.ค. – มิ.ย. 2563)

การศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวทางสะเต็มศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กษภัทร์ สงวนเครือ, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ร.ดร.สุวัฒน์ จุลสุวรรณ, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ที่อยู่ :142 แพร่งสรรพศาสตร์ ถนนตะนาว แขวงศาลเจ้าพ่อเสือ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร 10200

E-mail :kotchaphat@aksorn.com, โทรศัพท์มือถือ : 66-94-295-9666

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวทางสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน การดำเนินการวิจัยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนาแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์และสังเคราะห์ของข้อมูลเพื่อให้ได้องค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวทางสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบบันทึกข้อมูล/แบบประเมินการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ขั้นตอนที่ 2 ประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 คน ซึ่งใช้รูปแบบการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างและแบบประเมินความเหมาะสมสถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ องค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวทางสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความรู้ของครูเกี่ยวกับเป้าหมายการสอนสะเต็มศึกษา 2) ความรู้ของครูเกี่ยวกับหลักสูตรสะเต็มศึกษา 3) ความรู้ของครูเกี่ยวกับความเข้าใจในผู้เรียน 4) ความรู้ของครูเกี่ยวกับกลวิธีการสอนสะเต็มศึกษา และ 5) ความรู้ของครูเกี่ยวกับการประเมินการเรียนรู้ส่วนการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวทางสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า องค์ประกอบสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวทางสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่ความรู้ของครูเกี่ยวกับความเข้าใจในผู้เรียน ความรู้ของครูเกี่ยวกับหลักสูตรสะเต็มศึกษา ความรู้ของครูเกี่ยวกับกลวิธีการสอนสะเต็มศึกษา ความรู้ของครูเกี่ยวกับการประเมินการเรียนรู้และความรู้ของครูเกี่ยวกับเป้าหมายการสอนสะเต็มศึกษา

คำสำคัญ: องค์ประกอบ, สมรรถนะครู, การจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวทางสะเต็มศึกษา

Received: October 11 2019, Revised October 20 2019, Accepted October 27 2019

Study of elements and indicators teacher competency for learning management by STEM education approach under Office of the Basic Education Commission

Kotchaphat Sanguankhruea, Faculty of Education, Maharakham University

Assoc.Prof.Dr.Suwat Julsuwan, Faculty of Education, Maharakham University

Address :142 Phraeng Sanphasat, San Chao Pho Suea, Pranakorn, Bangkok 10200 Thailand

E-mail :kotchapath@aksorn.com, Mobile phone: 66-94-295-9666

Abstract

The purposes of this research were to study of elements and indicators teacher competency for learning management by STEM education approach under Office of the Basic Education Commission. The research and development process is divided into 2 steps. Step 1 Analysis and synthesis of data to obtain the components and indicators of teacher competencies in proactive learning management according to the full study guidelines Under the Office of the Basic Education Commission. The tools used for collecting data are data record form/assessment form. Data analysis is content analysis. Step 2 assesses suitability of elements and indicators by 7 experts who use Focus Group Discussion. The tools used for collecting data are semi-structured interview form and suitability assessment form. The statistics used in the research were mean and standard deviation.

The findings were as follows. Elements and indicators teacher competency for learning management by STEM education approach under Office of the Basic Education Commission include 5 elements were 1) teachers' knowledge orientations to teaching STEM education 2) teachers' knowledge about STEM education curricula 3) teachers' knowledge of students' STEM education understanding 4) teachers' knowledge of instructional strategies for teaching STEM education and 5) teachers' knowledge about assessment. Assessment suitability of elements and indicators teacher competency for learning management by STEM education approach under Office of the Basic Education Commission by experts were elements teacher competency for learning management by STEM education approach under Office of the Basic Education Commission When considering each element by sorting in descending order including knowledge of students' STEM education understanding, knowledge about STEM education curricula, knowledge of instructional strategies for teaching STEM education, knowledge about assessment and orientations to teaching STEM education.

Keywords: Elements,Teacher competency, Learning management by STEM education approach

คำขอขอบคุณ: งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

บทนำ

การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ยังต้องมีการผสมผสานเทคโนโลยีเข้ากับเนื้อหาและวิธีการสอน โดยใช้เทคโนโลยีสนับสนุนทฤษฎีการเรียนรู้แบบใหม่ในการพัฒนาเนื้อหาและทักษะแบบใหม่อีกด้วย เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ควรมีคุณลักษณะที่มีชีวิต มีพลวัต มีปฏิสัมพันธ์ การเชื่อมต่อและมีส่วนร่วม ใช้สื่อผสมอย่างหลากหลาย ปรับเปลี่ยนตามความสามารถและระดับของผู้เรียน มีเนื้อหาที่ไม่ยึดติดกับตัวสื่อ เลือกประกอบเนื้อหาได้เอง ค้นหา-แก้ไข-จัดบันทึกได้ เก็บประวัติการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ และมีระบบการประเมินผลการเรียนรู้ที่รวดเร็วและต่อเนื่อง การให้การศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21 ต้องเปลี่ยนแปลงทัศนะ (perspectives) จากกระบวนทัศน์แบบดั้งเดิม (tradition paradigm) ไปสู่กระบวนทัศน์ใหม่ (new paradigm) ที่ให้โลกของนักเรียนและโลกความเป็นจริงเป็นศูนย์กลางของกระบวนการเรียนรู้เป็นการเรียนรู้ที่ไปไกลกว่าการได้รับความรู้แบบง่าย ๆ ไปสู่การเน้นพัฒนาทักษะและทัศนคติ ทักษะการคิด ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะองค์การ ทัศนคติเชิงบวก ความเคารพตนเอง นวัตกรรม ความสร้างสรรค์ ทักษะการสื่อสาร ทักษะและค่านิยมทางเทคโนโลยี ความเชื่อมั่นตนเอง ความยืดหยุ่น การจูงใจตนเอง และความตระหนักในสภาพแวดล้อม และเหนืออื่นใด คือ ความสามารถใช้อย่างสร้างสรรค์ (the ability to handle knowledge effectively in order to use it creatively) ถือเป็นทักษะที่สำคัญจำเป็นสำหรับการเป็นนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ถือเป็นสิ่งที่ท้าทายในการที่จะพัฒนาเรียนเพื่ออนาคต ให้นักเรียนมีทักษะ ทัศนคติ ค่านิยม และบุคลิกภาพส่วนบุคคลเพื่อเผชิญกับอนาคตด้วยภาพในทางบวก (optimism) ที่มีทั้งความสำเร็จและมีความสุข (St George's College. (n.d.). 2013)

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก หรืออาจเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าเป็นการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้นจัดว่าเป็นหลักการ (Principle) ที่สำคัญประการหนึ่งของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หลักการดังกล่าวเป็นไปตามปรัชญาการศึกษาแนววิวัฒนาการนิยม (Progressivism) ซึ่งมีดีวี่ (Dewey) เป็นนักคิดคนสำคัญที่มีจุดเน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้คิด เป็นผู้ไตร่ตรองสะท้อนคิด และเป็นผู้ปฏิบัติ (Learning by doing) และอยู่บนฐานทฤษฎีกลุ่มความคิดความเข้าใจ (Cognitivism) กลุ่มสร้างความรู้ (Constructivism) เป็นต้น หลักดังกล่าวก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย (Meaningful Learning) และเป็นการเรียนรู้เพื่อชีวิต (Education is Life) ซึ่งหากได้รับการส่งเสริมสนับสนุนที่ดีจากครูก็จะกลายเป็นทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life long learning) ได้ต่อไป การจัดการเรียนรู้เชิงรุกจึงไม่ใช่เรื่องใหม่ของวงการการศึกษา แต่คุณค่าของแนวทางดังกล่าวที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนได้แสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้ลักษณะนี้มีความเป็นปัจจุบัน (Classic) อยู่เสมอและได้ใช้ต่อเนื่องมาตั้งแต่มีการใช้หลักสูตรประถมศึกษา ฉบับปีพุทธศักราช 2521 ที่เน้นการจัดการเรียนรู้ที่นักเรียนเป็นศูนย์กลางจนถึงยุคปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ปีพุทธศักราช 2542 หมวด 4 การจัดการเรียนรู้ ที่กล่าวถึงการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และกระบวนกรจัดการเรียนรู้ที่ล้วนตั้งอยู่บนฐานคิดของการเรียนรู้เชิงรุกทั้งสิ้น การเรียนรู้เชิงรุกจึงเป็นหลักการข้อใหญ่สำหรับการนำไปประยุกต์ใช้ผ่านกระบวนกรคิด อย่างมีวิจรรย์ญาณและการออกแบบการเรียนรู้ (Instructional Design) ของครูในภาคปฏิบัติซึ่งแสดงให้เห็นได้จากหน่วยหรือแผนกรจัดการเรียนรู้ที่ครูนำไปใช้แล้วได้ผล นักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น สามารถยกระดับคุณภาพทั้งด้านความรู้ ความสามารถ และเจตคติต่อวิชา และต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต นอกจากนี้แล้วในปัจจุบันนี้มีข้อมูลด้านประสาทวิทยา (Neuro Science) และการเรียนรู้ของสมอง (Brain-based Learning) ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นความรู้ใหม่ทางครุศึกษา (New Pedagogy) เป็นพื้นฐานสนับสนุนให้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกให้มีความหมายและมีความท้าทายชัดเจนขึ้นกว่าในอดีต และทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างยั่งยืนยิ่งขึ้น (ปรณัฐ กิจรุ่งเรือง และคณะ, 2560)

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นรูปแบบกรเรียนกรสอนหนึ่ง ที่มุ่งให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและแสวงหาความรู้ และนำความรู้ที่นั้นมาประยุกต์ใช้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นศตวรรษที่ทั่วทั้งโลกตื่นตัวกันมากในเรื่องของอุตสาหกรรม 4.0 (Industry 4.0) ในประเทศไทยเข้าสู่ยุคแห่งการพัฒนาเศรษฐกิจใหม่ หรือ Thailand 4.0 โดยมีมหาวิทยาลัยเป็นกุญแจสำคัญในการขับเคลื่อน (Key Driver) ของการสร้างเทคโนโลยีและนวัตกรรม ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการ

ปรับปรุง เปลี่ยนแปลง และพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อช่วยผลักดันการพัฒนาและผลิตแรงงาน บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถอย่างยั่งยืน และพร้อมที่จะขับเคลื่อนให้ประเทศได้พัฒนาไปตามเป้าหมายวิธีการสอนที่เป็น Active Learning นั้นมีหลายวิธีที่ผู้สอนสามารถนำมาใช้ในห้องเรียนซึ่งการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาถือว่าเป็นวิธีการเรียนการสอนที่ช่วยพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยการลงมือปฏิบัติจริง ทั้งนี้การจัดการเรียนการสอนแนวทางสะเต็มศึกษาเป็นวิธีหนึ่ง ที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีความรู้ และเพิ่มทักษะการทำงานร่วมกันในบริบทจริงที่ผู้เรียนสามารถจับต้องได้ (ชัยฤทธิ์ ศิลาเดช. 2554)

ยุคศตวรรษที่ 21 เป็นยุคของข้อมูลข่าวสารและการเปลี่ยนแปลง ด้วยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้การสื่อสารไร้พรมแดน การเข้าถึงแหล่งข้อมูลสามารถทำได้ทุกที่ทุกเวลา ผลกระทบจากยุคโลกาภิวัตน์นี้ ส่งผลให้ผู้เรียนจำเป็นต้องมีความสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องและเป็นผู้แสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง ประกอบกับปัจจุบันมีองค์ความรู้ใหม่เกิดขึ้นมากมายทุกวินาทีทำให้นิเวศน์การเรียนรู้จากในห้องเรียนได้หมด ซึ่งการสอนแบบเดิมด้วยการ “พูด บอก เล่า” ไม่สามารถจะพัฒนาให้ผู้เรียนให้นำความรู้ที่ได้จากการเรียนในชั้นเรียนไปปฏิบัติได้ดี ดังนั้น อาจารย์จึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม เทคโนโลยีและการเรียนรู้ของนักศึกษา จากผู้สอนคือผู้ถ่ายทอด ปรับเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้ชี้แนะวิธีการค้นคว้าหาความรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถแสวงหาความรู้และประยุกต์ใช้ทักษะต่างๆ สร้างความเข้าใจด้วยตนเอง จนเกิดเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมาย (ทิตนา แวมณี. 2558)

แนวคิดเรื่องสมรรถนะเริ่มขึ้นในปี ค.ศ.1973 โดยศาสตราจารย์เดวิดซี แม็คเคลแลน (David, C McClelland) นักจิตวิทยาของมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ซึ่งได้ทำการพัฒนาแบบทดสอบทางบุคลิกภาพเพื่อศึกษาพบว่าบุคคลที่ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพนั้นควรต้องมีทัศนคติและนิสัยอย่างไรเพื่อกำหนดเป็นสมรรถนะของการปฏิบัติงาน แม็คเคลแลน ได้ใช้ความรู้ในเรื่องเหล่านี้ช่วยแก้ไขปัญหาคัดเลือกบุคลากรให้แก่หน่วยงานของรัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้แก่ปัญหาคัดเลือกที่เน้นการวัดความถนัดที่ทำให้คนผิวดำและชนกลุ่มน้อยอื่นๆไม่ได้รับการคัดเลือก (ซึ่งผิดกฎหมาย) และปัญหาผลการทดสอบความถนัดที่มีความสัมพันธ์กับผลการปฏิบัติงานน้อยมาก (ซึ่งแสดงว่าการทดสอบความถนัดไม่สามารถทำนายผลการปฏิบัติงานได้) แม็คเคลแลนได้เก็บข้อมูลของกลุ่มผู้ที่มีผลการปฏิบัติงานโดดเด่นและผู้ที่ไม่ได้มีผลงานโดดเด่นด้วยการสัมภาษณ์พบว่าสมรรถนะเกี่ยวกับความเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรมเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลการปฏิบัติงานไม่ใช้การทดสอบด้วยแบบทดสอบความถนัด (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. 2553)

การเสริมสร้างสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวทางสะเต็มศึกษา (STEM Education) การพัฒนาครูที่น่าสนใจ คือวิธีการพัฒนาในรูปแบบของโปรแกรม จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับโปรแกรมการพัฒนาของวิโรจน์ สารรัตนะ (2556)พบว่าโปรแกรมเป็นแผนหรือชุดกิจกรรมอันเป็นมวลประสบการณ์ที่วางไว้อย่างเป็นระบบระเบียบมีขั้นตอนในการพัฒนาที่สร้างขึ้นโดยการประยุกต์ จากองค์ประกอบที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กันของหลักการแนวคิด ทฤษฎีที่เป็นพื้นฐาน ของการพัฒนาโปรแกรมเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติให้ได้ตามวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายภายใต้บริบทของการพัฒนาในแต่ละองค์กร และจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรมการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาพบว่า โปรแกรมการพัฒนามีส่วนทำให้บุคลากรเกิดการพัฒนามีความสามารถ มีทักษะในการปฏิบัติงานสูงขึ้นส่งผลให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพเป็นที่น่าพอใจ

จากเหตุผลและความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวทางสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อนำข้อมูลที่ได้รับไปใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวทางสะเต็มศึกษาและยกระดับคุณภาพครูยุคใหม่ ให้สะท้อนผลสู่คุณภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวทางสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวทางสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนาแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร ตำรา แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ แล้วรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ได้องค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวทางสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. แหล่งข้อมูลศึกษาเอกสาร ตำรา หนังสือ บทความ แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวทางสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบบันทึกข้อมูล/แบบประเมิน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 เอกสาร ตำรา หนังสือ บทความ แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวทางสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.2 คัดเลือกแหล่งข้อมูล จากตำรา หนังสือ บทความที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวทางสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีความน่าเชื่อถือ

4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การจัดกระทำข้อมูลนำข้อมูลที่คัดเลือกมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปองค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวทางสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 ประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 คน ซึ่งใช้รูปแบบการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อตรวจสอบปรับปรุงองค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวทางสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 โดยดำเนินการดังนี้

1. ขั้นตอนดำเนินการ คือ

1.1 กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวทางสะเต็มศึกษา มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ดังนี้

1.1.1 จบการศึกษาทางด้านการบริหารการศึกษาระดับปริญญาเอก

1.1.2 มีตำแหน่งทางวิชาการ หรือมีวิทยฐานะทางการบริหารระดับผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์ หรือ

1.1.3 เป็นผู้ทรงคุณวุฒิและมีประสบการณ์ด้านการบริหารการศึกษาในตำแหน่งผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาของสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.2 ประสานกับฝ่ายบัณฑิตศึกษาศาสตร์ในการทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวทางสะเต็มศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.3 ส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ด้วยตนเองพร้อมนัดหมายการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวทางสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 ลักษณะเครื่องมือเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างและแบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวทางสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2 การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือการสร้างแบบประเมินผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับดังนี้

2.2.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวทางสะเต็มศึกษา

2.2.2 วิเคราะห์ประเด็นที่สำคัญเกี่ยวกับสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวทางสะเต็มศึกษา เพื่อใช้เป็นกรอบในการสร้างแบบประเมิน

2.2.3 ดำเนินการสร้างแบบประเมินโดยกำหนดองค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวทางสะเต็มศึกษา เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

2.2.4 นำร่างแบบประเมินที่สร้างขึ้นเสนอกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ตรวจเพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและความครอบคลุมของเนื้อ แล้วนำข้อเสนอแนะที่ได้ไปพิจารณาปรับปรุงแก้ไขแบบประเมินให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2.2.5 ตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงของเนื้อหา โดยให้ผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาความสอดคล้องระหว่างประเด็นข้อคำถามในแบบประเมินกับวัตถุประสงค์หรือข้อมูลที่ต้องการในขั้นตอนนี้ได้ประยุกต์ใช้การวิเคราะห์ความสอดคล้องแบบ IOC โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาแล้วนำไปหาค่าดัชนีความสอดคล้องโดยการวิเคราะห์ค่า Item Object Congruence Index (IOC) ของแบบประเมินเป็นรายข้อ แล้วพิจารณาเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.5 ขึ้นไป (บุญชม ศรีสะอาด, 2554) จำนวน 5 คนเกณฑ์ที่ใช้ในการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญ มีคุณสมบัติดังนี้ จบการศึกษาทางด้านการบริหารการศึกษาระดับปริญญาเอกและจบการศึกษาทางด้านการวัดประเมินผลหรือประสบการณ์วิจัยทางการศึกษาระดับปริญญาเอก หรือ มีตำแหน่งทางวิชาการระดับผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ ศาสตราจารย์ หรือมีวิทยฐานะเชี่ยวชาญขึ้นไปหรือมีประสบการณ์ทางด้านการบริหารการศึกษาในตำแหน่งผู้บริหารการศึกษา

2.3 ปรับปรุงแบบประเมินตามความคิดเห็นและข้อเสนอของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำเสนอต่อกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

2.4 ปรับปรุงแก้ไขแบบประเมินแล้วจัดพิมพ์เป็นแบบฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูล

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการติดต่อประสานงานกับผู้ทรงคุณวุฒิ และเดินทางไปเก็บข้อมูลด้วยตนเองพร้อมกับสนทนาเพิ่มเติมในประเด็นอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวทางสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และความคิดเห็นเกี่ยวกับโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวทางสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4. การจัดการกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การจัดการกระทำข้อมูลที่ได้จากการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบการจัดการเรียนรู้ของครูเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน หากค่าเฉลี่ยของคะแนนความเหมาะสมมีค่าตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป แสดงว่าผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นชอบว่าองค์ประกอบนั้นมีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้ได้

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลนำมาวิเคราะห์ความเหมาะสมขององค์ประกอบโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยตามความมุ่งหมายของการวิจัยมีดังนี้

1. องค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวทางสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีจำนวนทั้งหมด 5 องค์ประกอบ 27 ตัวบ่งชี้สมรรถนะ

ตารางที่ 1 องค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวทางสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

องค์ประกอบ	ตัวบ่งชี้สมรรถนะ
1. ความรู้ของครูเกี่ยวกับเป้าหมายการสอนสะเต็มศึกษา	<ol style="list-style-type: none"> 1. ครูสามารถระบุรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ที่สอดคล้องกับเป้าหมายการสอนสะเต็มศึกษาได้ 2. ครูสามารถวางแผนในการกำหนดเป้าหมายในการสอนสะเต็มศึกษาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ กิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลได้ 3. ครูสามารถวางแผนการสอนสะเต็มศึกษาที่เน้นการลงมือปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาด้วยกระบวนการออกแบบทางวิศวกรรม 4. ครูสามารถวางแผนการสอนสะเต็มศึกษาที่มีความเชื่อมโยงของเนื้อหาการบูรณาการเหมาะสมกับระดับชั้นผู้เรียน และสอดคล้องกับเป้าหมายการสอนสะเต็มศึกษาได้
2. ความรู้ของครูเกี่ยวกับหลักสูตรสะเต็มศึกษา	<ol style="list-style-type: none"> 1. ครูสามารถเลือกและจัดเรียงเนื้อหา ทักษะกระบวนการที่ผู้เรียนควรรู้ในระหว่างชั้นปี และตลอดหลักสูตร 2. ครูสามารถออกแบบกิจกรรมที่แสดงให้เห็นถึงการเชื่อมโยง ความต่อเนื่องของเนื้อหาที่สอดคล้องกับมาตรฐานหลักสูตรในแต่ละระดับชั้นได้ชัดเจน และเหมาะสม 3. ครูสามารถวางแผนออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะที่สำคัญของเรียน ในศตวรรษที่ 21 (4C) ได้เหมาะสม 4. ครูสามารถเลือกใช้สื่อการสอน วัสดุ และแหล่งการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของหลักสูตร
3. ความรู้ของครูเกี่ยวกับความเข้าใจในผู้เรียน	<ol style="list-style-type: none"> 1. ครูสามารถตรวจสอบถึงความรู้พื้นฐานและทักษะที่ผู้เรียนจำเป็นต้องของผู้เรียนก่อนทำกิจกรรมได้ 2. ครูสามารถวิเคราะห์ถึงวิธีการเรียนรู้เกี่ยวกับแนวคิด ทักษะกระบวนการที่ขึ้นอยู่กับพัฒนาการ ความสนใจ และระดับความสามารถของผู้เรียนได้ 3. ครูสามารถตรวจสอบแนวคิดที่เป็นนามธรรม ซึ่งยากต่อการทำความเข้าใจของผู้เรียนได้ 4. ครูสามารถตรวจสอบทักษะต่าง ๆ ที่ผู้เรียนยังไม่มี ความชัดเจน หรือเข้าใจความคลาดเคลื่อนได้

ตารางที่ 1 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ตัวบ่งชี้สมรรถนะ
	5. ครูออกแบบกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สะท้อนถึงการเรียนรู้ด้านเนื้อหา ด้านการบูรณาการ การบูรณาการศาสตร์ เพื่อตรวจสอบถึงวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้ หรือสิ่งที่ยากสำหรับการทำความเข้าใจของผู้เรียนได้
4. ความรู้ของครูเกี่ยวกับทวิวิธีการสอนสะเต็มศึกษา	<ol style="list-style-type: none"> 1. ครูสามารถเลือกวิธีการสอนที่สอดคล้องกับธรรมชาติ และเป้าหมายของการสอนสะเต็มศึกษาได้อย่างชัดเจน 2. ครูสามารถตัดสินใจเลือกกิจกรรมสะเต็มศึกษาเหมาะกับเนื้อหาที่สอน และสอดคล้องกับเป้าหมายการสอนสะเต็มศึกษาได้ 3. ครูแสดงสาระสำคัญแนวคิดหลัก และทักษะของกิจกรรมและแสดงขั้นตอนการทำกิจกรรมได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ 4. ครูแสดงการใช้เทคโนโลยี สื่อการสอน และแหล่งข้อมูลที่เหมาะสม และหลากหลายสอดคล้องกับกิจกรรมสะเต็มศึกษานั้น ๆ ได้ 5. ครูสามารถแสดงขั้นตอนการจัดกิจกรรมที่ผู้เรียนได้ระบุปัญหา วิเคราะห์สถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม 6. ครูสามารถจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการสืบเสาะ หาความรู้ 7. ครูสามารถแสดงขั้นตอนการจัดกิจกรรมที่ผู้เรียนได้รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการแก้ไขในการแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม 8. ครูแสดงขั้นตอนกิจกรรมที่ผู้เรียนได้ ทดสอบประเมินผล และปรับปรุงแนวทางในการแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม 9. ครูแสดงขั้นตอนการจัดกิจกรรมที่ ผู้เรียนได้สื่อสาร แลกเปลี่ยนแนวคิดในระหว่างการทำกิจกรรมได้อย่างเหมาะสม
5. ความรู้ของครูเกี่ยวกับการประเมินการเรียนรู้	<ol style="list-style-type: none"> 1. ครูสามารถระบุมิติความรู้ที่ใช้ในการประเมินการเรียนรู้กิจกรรมสะเต็มศึกษาได้ 2. ครูสามารถออกแบบการประเมินการเรียนรู้กิจกรรมสะเต็มศึกษาได้เหมาะสม และสอดคล้องกับมิติการรู้สะเต็มศึกษา 3. ครูสามารถใช้วิธีการประเมินที่เหมาะสมกับมิติการเรียนรู้การสอนสะเต็มศึกษา 4. ครูเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ประเมินการเรียนรู้ของตนเอง 5. ครูสามารถใช้วิธีการประเมินที่หลากหลาย

2. การประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวทางสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

2.1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวทางสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า องค์ประกอบสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวทางสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่ความรู้ของครูเกี่ยวกับความเข้าใจผู้เรียน ความรู้ของครูเกี่ยวกับหลักสูตรสะเต็มศึกษาความรู้ของครูเกี่ยวกับทวิวิธีการสอนสะเต็มศึกษาความรู้ของครูเกี่ยวกับการประเมินการเรียนรู้และความรู้ของครูเกี่ยวกับเป้าหมายการสอนสะเต็มศึกษา

2.2 ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวทางสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยผู้ทรงคุณวุฒิมีดังนี้

2.2.1 ตัวบ่งชี้สมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวทางสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านความรู้ของครูเกี่ยวกับเป้าหมายการสอนสะเต็มศึกษาเมื่อพิจารณาเป็นรายตัวบ่งชี้โดยเรียงลำดับมากที่สุดได้แก่ครูสามารถวางแผนการสอนสะเต็มศึกษาที่มีความเชื่อมโยงของเนื้อหาการบูรณาการเหมาะสมกับระดับชั้นผู้เรียน และสอดคล้องกับเป้าหมายการสอนสะเต็มศึกษาได้

2.2.2 ตัวบ่งชี้สมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวทางสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านความรู้ของครูเกี่ยวกับหลักสูตรสะเต็มศึกษา เมื่อพิจารณาเป็นรายตัวบ่งชี้โดยเรียงลำดับมากที่สุดได้แก่ครูสามารถเลือกและจัดเรียงเนื้อหา ทักษะกระบวนการที่ผู้เรียนควรรู้ในระหว่างชั้นปีและตลอดหลักสูตรและครูสามารถวางแผนออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะที่สำคัญของเรียน ในศตวรรษที่ 21 (4C) ได้เหมาะสม

2.2.3 ตัวบ่งชี้สมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวทางสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านความรู้ของครูเกี่ยวกับความเข้าใจในผู้เรียน เมื่อพิจารณาเป็นรายตัวบ่งชี้โดยเรียงลำดับมากที่สุดได้แก่ครูสามารถตรวจสอบถึงความรู้พื้นฐานและทักษะที่ผู้เรียนจำเป็นต้องของผู้เรียนก่อนทำกิจกรรมได้ครูสามารถวิเคราะห์ถึงวิธีการเรียนรู้เกี่ยวกับแนวคิด ทักษะกระบวนการที่ขึ้นอยู่กับพัฒนาการ ความสนใจ และระดับความสามารถของผู้เรียนได้และครูสามารถตรวจสอบทักษะต่าง ๆ ที่ผู้เรียนยังไม่มี ความชัดเจน หรือเข้าใจความคลาดเคลื่อนได้

2.2.4 ตัวบ่งชี้สมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวทางสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านความรู้ของครูเกี่ยวกับกลวิธีการสอนสะเต็มศึกษา เมื่อพิจารณาเป็นรายตัวบ่งชี้โดยเรียงลำดับมากที่สุดได้แก่ครูแสดงสาระสำคัญแนวคิดหลัก และทักษะของกิจกรรมและแสดงขั้นตอนการทำกิจกรรมได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ครูสามารถแสดงขั้นตอนการจัดกิจกรรมที่ผู้เรียนได้ระบุปัญหา วิเคราะห์สถานการณ์ได้อย่างเหมาะสมครูแสดงขั้นตอนกิจกรรมที่ผู้เรียนได้ ทดสอบประเมินผล และปรับปรุงแนวทางในการแก้ไขปัญหได้อย่างเหมาะสมและครูแสดงขั้นตอนการจัดกิจกรรมที่ ผู้เรียนได้สื่อสาร แลกเปลี่ยนแนวคิดในระหว่างการทำกิจกรรมได้อย่างเหมาะสม

2.2.5 ตัวบ่งชี้สมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวทางสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านความรู้ของครูเกี่ยวกับการประเมินการเรียนรู้ เมื่อพิจารณาเป็นรายตัวบ่งชี้โดยเรียงลำดับมากที่สุดได้แก่ครูสามารถออกแบบการประเมินการเรียนรู้กิจกรรมสะเต็มศึกษาได้เหมาะสม และสอดคล้องกับมิติการรู้สะเต็มศึกษาและครูเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ประเมินการเรียนรู้ของตนเอง

อภิปรายผล

1. องค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวทางสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความรู้เกี่ยวกับเป้าหมายการสอนสะเต็มศึกษา 2) ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรสะเต็มศึกษา 3) ความรู้เกี่ยวกับความเข้าใจในสะเต็มศึกษาของนักเรียน 4) ความรู้ของครูเกี่ยวกับกลวิธีการสอนสะเต็มศึกษา และ 5) ความรู้ของครูเกี่ยวกับการประเมินการเรียนรู้สอดคล้องกับงานวิจัยของ อนันต์ พันนึก (2554) พบว่าโปรแกรมพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 4 ส่วน ส่วนที่ 1 ความนำ ส่วนที่ 2 รายละเอียดโปรแกรมพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานส่วนที่ 3 เครื่องมือประเมินประสิทธิภาพโปรแกรมพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคสนาม และ ส่วนที่ 4 แนวทาง เงื่อนไข ตัวชี้ความสำเร็จในการนำโปรแกรมพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพิช ชัยมงคล (2556) พบว่า ตัวบ่งชี้สมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก 49 องค์ประกอบ

ย่อย องค์ประกอบหลัก ได้แก่ การออกแบบและจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก การใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การวัดผลประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

2. การประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวทางสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า องค์ประกอบสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวทางสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่ความรู้ของครูเกี่ยวกับความเข้าใจในผู้เรียน ความรู้ของครูเกี่ยวกับหลักสูตรสะเต็มศึกษาความรู้ของครูเกี่ยวกับกลวิธีการสอนสะเต็มศึกษาความรู้ของครูเกี่ยวกับการประเมินการเรียนรู้และความรู้ของครูเกี่ยวกับเป้าหมายการสอนสะเต็มศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิมพ์พร พิมพ์เกาะ (2557) พบว่า 1) องค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบหลัก และ 9 องค์ประกอบย่อย องค์ประกอบด้านจินตนาการ (Imagination) ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย มีความคิดเชิงสร้างสรรค์ มีอารมณ์ขันในการทำงาน มีสติปัญญาในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์องค์ประกอบด้านมีความยืดหยุ่น (Flexibility) ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย ความสามารถในการคิดหาคำตอบได้อย่างอิสระไม่ตกอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ ความคุ้นเคย ความสามารถในการปรับตัวตามสถานการณ์ต่างๆ การเปิดกว้างรับความคิดใหม่ๆ อย่างอิสระและองค์ประกอบด้านวิสัยทัศน์ (Vision) ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย การสร้างวิสัยทัศน์ การเผยแพร่วิสัยทัศน์ การปฏิบัติตามวิสัยทัศน์อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Boone (1992) ได้กำหนดการพัฒนาโปรแกรมประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 ส่วนคือ (1) การจัดทำแผน (Planning) (2) การออกแบบและดำเนินการ (Design and Implementation) (3) การตรวจสอบและประเมินผล (Evaluation and Accountability)

เอกสารอ้างอิง

ชัยฤทธิ์ ศิลาดเดช. คู่มือการเขียนแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญระดับมัธยมศึกษา.กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554.
ทิตินา แคมมณี. รูปแบบการเรียนการสอน ทางเลือกที่หลากหลาย.กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2558.

ปรณัฐ กิจรุ่งเรือง และคณะ. กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาการคิดและยกระดับคุณภาพการศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21. นครปฐม: เพชรเกษมพรีนติ้ง กรุ๊ป จำกัด, 2560.

พิมพ์พร พิมพ์เกาะ. การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.วิทยานิพนธ์กศ.ด. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2557.

สุพิช ชัยมงคล. กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในพื้นที่สูง. วิทยานิพนธ์กศ.ด. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2556.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. สมรรถนะของข้าราชการ.กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2553.

อนันต์ พันนึก. การวิจัยและพัฒนาโปรแกรมพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.วิทยานิพนธ์ ค.ม. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2554.

Boone, Edgar I. Developing Programmer in Adult Education. New Jersey: Practice Hall, 1992.

St George's College.(n.d.),Educating for the 21st century.Retrieved January 2. 2013

Research Artical (January – June 2020)

The Effects of Political Connections and Internal Control on Blockholder Rent Appropriation:
An Empirical Study of Chinese Private Listed Companies

Xiaoyu Liao, Ph.D Candidate in the Business Administration Program,
Chinese Graduate School, Panyapiwat Institute of Management, email:41023855@qq.com

Xiaoming He, Lecturer in Chinese Graduate School,
Panyapiwat Institute of Management

Abstract

This study investigated the relationship between political connections, internal control, and blockholder rent appropriation in Chinese private listed companies. Drawing on a sample of listed companies issuing A- shares at on the Shanghai Stock Exchange and the Shenzhen Stock Exchanges from 2010 and 2015, we find in Chinese private listed companies, executive political connections effectively inhibits profit grabbing by blockholders. In addition, internal control plays a mediating role on the effect of executive political connection on blockholder rent appropriation.

Keywords: political connections, internal control, blockholder rent appropriation, Chinese private listed company

Received: August 11 2019, Revised August 27 2019, Accepted August 30 2019

Introduction

Approximately 25% of the companies in the world have a pyramid ownership structure. This highly concentrated ownership structure leads to the possibility of rent appropriation by blockholders, a phenomenon referred to as the type II agency problem (La Porta et al., 1999). Recent studies have shown the prevalence of blockholder rent appropriation (Johnson et al., 2000; Bertrand et al., 2002; Blyler and Coff, 2003; Moliterno and Wiersema, 2007; Sun et al., 2016). In the discussion of measures for preventing blockholder rent appropriation, formal institutions like legal have been deemed effective. However, in the absence of complete formal institutions, informal institutions like political connections are used to replace formal institutions (Allen, 2005).

The effect of executive political connections on blockholder rent appropriation has been recognized in the literature and demonstrated via various methods in the past. However, there has been no consensus of the effect of executive political connections on blockholder rent appropriation and the existing research neglect the mediation path of the effect.

The study makes the following contributions to the literature: We have combined the resource dependence theory and the social exchange theory to establish a theoretical model that investigates how executives' political connections affect blockholder rent appropriation in private companies, revealing the mediating effect of internal control.

THEORIES, LITERATURE REVIEW, AND HYPOTHESES

1. Effect of executive political connections on blockholder rent appropriation

In economies with strict government control of resources, private companies face high-costs and little chance for access to resources through market competition alone. Thus, private company executives seek government connections for obtaining such scarce resources (Sun et al., 2016). Executive political connections enable private companies to gain competitive advantages, enjoy preferential government policies, and even influence government decisions (Johnson and Mitton, 2003). Because of the advantages described above, executives of private companies tend to invest heavily in developing government connections. Developing a political connection is a very long process, and can easily be lost if the connection holder is found to be involved in illegal activities, including rent appropriation. Research shows that when an executive's illegal conduct is exposed, the private company tends to value corporate reputation more than the influence of the executive's political background and distances itself from the executive (Xu et al., 2013).

According to the resource dependence theory (Benson, Pfeffer, and Salancik, 1978), a company with executive political connections is strongly motivated to maintain them in order to continue enjoying the economic benefits the connections provide. Therefore its managers make conscious efforts to prevent the loss of their connections through the exposure of illegal rent appropriation activities. Based on the above logic, we have made the following hypothesis:

H1: In Chinese private listed companies, executive political connection is negatively related to blockholder rent appropriation.

2. Effect of executive political connection on internal control

To obtain scarce resources largely controlled and allocated by the government, most private companies seek to establish and maintain connections with governments or government officials at various levels (Faccio, 2006; Wu et al., 2012a). According to social exchange theory (Turner, 1998), a company using its political connections to obtain resources from the government will be more responsive to the government. In 2010, the Chinese government issued the Guidelines for Evaluating Corporate Internal Controls, a landmark instrument in its efforts to strengthen corporate internal control system development. To maintain long-term government connections useful for obtaining government-controlled resources, private companies are motivated under the principle of reciprocity to respond to the calls of the government and strengthen internal control. Thus, we have made the following hypothesis:

H2: In Chinese private listed companies, executive political connection is positively related to internal control

3. Effect of internal control on blockholder rent appropriation

According to the Guidelines for Evaluating Corporate Internal Controls, internal control consists of five basic elements: environmental control, risk evaluation, activity control, information communication, and internal supervision. Each of the five elements plays its part in preventing blockholder rent appropriation. Environmental control contributes to the fostering of an ethical culture and the development of a credibility system. The ethical culture in a company exercises invisible but ubiquitous constraints on its executives. Risk evaluation requires not only corporate compliance with legal and regulatory requirements but also the elimination of any budding possibilities of blockholder rent appropriation. Activity control requires the establishment of procedures and policies targeted at certain activities. For example, the company would establish a policy preventing the disclosure of false information and the manipulation of accounting information. Effective information

communication reduces the level of information asymmetry in the business world, thereby enabling effective supervision of blockholders by external parties (Doyel and Ashbaugh-Skaife, 2007). Internal supervision facilitates the formation of an effective power-balancing mechanism, which enables corporate executives to prevent blockholder rent appropriation. Thus, we have made the following hypothesis:

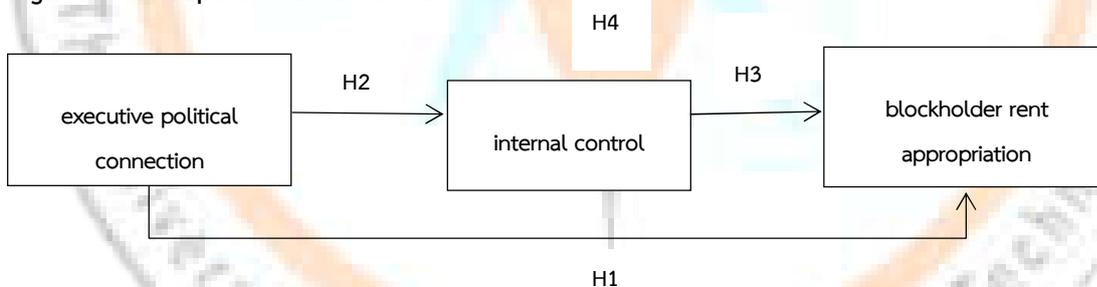
H3: In Chinese private listed companies, internal control is negatively related to blockholder rent appropriation.

4. Mediating effect of internal control on the relationship between executive political connection and blockholder rent appropriation

Logically, we believe that the executive political connections of a company affect its supervisory decision-making, which exercises an inhibiting effect on blockholder rent appropriation. As hypothesized above, political connection makes the company pay more attention to the calls of the government, and thereby more motivated to strengthen internal control. Effective internal control—including an appropriate power-balancing mechanism, adequate information disclosure, and necessary control measures—serves to inhibit blockholder rent appropriation. Thus, we have made the following hypothesis:

H4: In Chinese private listed companies, internal control plays a mediating role between executive political connection and blockholder rent appropriation.

Figure 1 Conceptual framework of research

METHODS

1. Data and Sample

This study used a sample consisting of private companies issuing A-shares at the Shanghai Stock Exchange and the Shenzhen Stock Exchange. Their data during the period from 2010 to 2015 were collected and compiled in a panel dataset. The data mainly came from the internal control and risk management database of Shenzhen Dibo Enterprise Risk Management Technology Co.,Ltd. (Dibo) and the China Securities Market & Accounting Research (CSMAR) database.

2. Definition of variables

2.1 Dependent Variable

We measured blockholder rent appropriation using the ratio of other receivables due to the company by its mother company and other companies controlled by the mother company to the period-end total assets of the company (ORECTA), a measure well defined in the literature (Ye et al., 2007; Sun et al., 2016).

2.2 Independent Variables

Using the method of Wu et al., we measure political connection using a proxy variable as follows: Whether the chairman of the board of directors or general manager was-or-is an officer of the central or local government, a member to the national congress, a local people's congress, or a political consultative conference. 1 for yes; 0 for no. (Wu et al., 2009; Huang and Zhang, 2011; Li and Shi, 2014).

2.3 Mediating variable

We measured internal control using the internal control index of companies published by Dibo.

2.4 Control variables

A set of control variables was selected based on the characteristics of these factors and by referencing the literature (Sun et al., 2016; Wu et al., 2016). Table 1 shows the definitions of measures for the dependent, independent, and control variables.

Table 1 Definition of variables

Category	Variable	Code	Measure
Dependent variable	Blockholder rent appropriation	ORECTA	Other accounts receivable/total asset
Independent variable	Political connection	PC	Whether the chairman of the board of directors or general manager was-or-is an officer of the central or local government, a member to the national congress, a local people's congress, or a political consultative conference. 1 for yes; 0 for no.
Mediating	Internal control	Control	Internal control index published

variable			by Dibo
Control variables	Shares of the largest shareholder	Top1	Shares of the largest shareholder
	Shares of the second to the tenth largest shareholders	Top10	Sum of squares of the shares of the second to the tenth largest shareholders
	Financial leverage	Lev	Financial leverage
	Return on asset	ROA	(Total profit + interests paid)/total asset
	Duality	Duality	Whether the two posts of CEO/general manager and chairman of the board of directors are assumed by one person. 1 for yes; 0 for no.
	Ratio of directors with accounting/financial experience	Board Acc/Fin Ratio	Number of directors with accounting/financial experience / total number of directors
	Debt ratio	Debt	Total liability / total asset × 100%
	Year (dummy variable)	Year	Year (dummy variable)
	Industry (dummy variable)	Indu	Industry (dummy variable)

3. Modeling

A Hausman test was performed on the models and fixed-effect models were chosen. To account for the time lag of the effect of political connection on rent appropriation and to avoid a possible endogenous relationship between the variables, the dependent variable was modeled with a time lag of one year.

To test hypothesis 1-4, regression model (1)-(4) was proposed as follows:

$$\text{Model (1): } ORECTA_{t+1} = \beta_0 + \beta_1 * PC_t + \beta_2 * Top1_t + \beta_3 * ROA_t + \beta_4 * Duality_t + \beta_5 * \text{Board Acc/Fin Ratio}_t + \beta_6 * Top10_t + \beta_7 * Lev_t + \beta_8 * Lev_t + \beta_9 * Year_t + \beta_{10} * Indu_t$$

Model (2): $Control_t = \beta_0 + \beta_1 * PC_t + \beta_2 * Top1_t + \beta_3 * ROA_t + \beta_4 * Duality_t + \beta_5 * Board\ Acc/Fin\ Ratio_t + \beta_6 * Top10_t + \beta_7 * Lev_t + \beta_8 * Lev_t + \beta_9 * Year_t + \beta_{10} * Indu_t$

Model (3): $ORECTA_{t+1} = \beta_0 + \beta_1 * Control_t + \beta_2 * Top1_t + \beta_3 * ROA_t + \beta_4 * Duality_t + \beta_5 * Board\ Acc/Fin\ Ratio_t + \beta_6 * Top10_t + \beta_7 * Lev_t + \beta_8 * Lev_t + \beta_9 * Year_t + \beta_{10} * Indu_t$

Model (4): $ORECTA_{t+1} = \beta_0 + \beta_1 * PC_t + \beta_2 * Control_t + \beta_3 * Top1_t + \beta_4 * ROA_t + \beta_5 * Duality_t + \beta_6 * Board\ Acc/Fin\ Ratio_t + \beta_7 * Top10_t + \beta_8 * Lev_t + \beta_9 * Lev_t + \beta_{10} * Year_t + \beta_{11} * Indu_t$

RESEARCH RESULTS

1. Analysis of descriptive and correlational statistical results

Table 2 shows the descriptive and pairwise correlational statistics. Table 3 shows the variance inflation factor (VIF) collinearity test results for the four models. There is no severe multicollinearity between the major variables.

Table 2 Descriptive and correlational statistics

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1 ORECT A	1.00									
2 PC	-0.04 ***	1.00								
3 Contra l	-0.21 ***	0.08 ***	1.00							
4 Top1	-0.02 **	0.04 **	0.15 **	1.00						
5 ROA	- 0.31***	-0.01	0.05 ***	0.01	1.00					
6 Duality	0.02	-0.06 **	0.03 **	0.05 **	-0.00	1.00				
7 Board Acc/Fi n Ratio	0.02	-0.04 **	-0.07 **	-0.01	-0.00	-0.03 **	1.00			
8 Lev	-0.00	0.01	-0.00	0.001	-0.01	-0.01	-0.03*	1.00		
9 Top10	-0.06*	0.05*	0.22 *	0.64 *	0.02 *	0.07*	-0.07*	-0.02	1.00	
10 Dedt	0.63 ***	-0.04 ***	-0.23 ***	-0.04 **	-0.28 **	-0.02	0.04 ***	0.02	-0.12 *	1.00
Mean	0.05	0.55	639.31	33.21	0.06	0.34	0.07	1.94	56.65	0.06
S.D.	0.22	0.49	140.89	14.53	0.37	0.48	0.08	12.75	14.59	0.37

Note: †, *, **, and *** for significant estimators at the 10%, 5%, 1%, and 0.1% confidence levels, respectively.

2. Regression analysis

Table 3 shows the regression results for the effects of political connection and internal control on blockholder rent appropriation.

Model (1) had a F-statistic of 4.77 and a p-value of 0.023. Thus, it passed the significance test and confirmed hypothesis 1. Model (2) has an F-statistic of 2.71 and p-value of 0.000. Thus, it also passed the significance test and confirmed hypothesis 2. Model (3) had an F-statistic of 4.59 and a p-value of 0.000. The regression results show that internal control has a significant negative effect on blockholder rent appropriation, thereby confirming hypothesis 3. The study used the method of Baron and Kenny (1986) to examine the mediating effect. Models (1) and (3) have already confirmed the effect of the independent variable on the dependent and mediation variables. The regression results for model (4) show that when we consider the effects of both internal control and political connection on blockholder rent appropriation, the effects of both internal control ($P = 0.000$) and political connection ($P = 0.057$) are significant, thereby confirming hypothesis 4.

Table 3 Regression results for the effects of political connections and internal control on blockholder rent appropriation

Variables	Model(1): ORECTA	Model(2): Contral	Model(3): ORECTA	Model(4): ORECTA
PC	-0.040* (-2.23)	0.261*** (4.18)	--	-0.035† (-1.94)
Contral	--	--	-0.020*** (-4.20)	-0.020*** (-4.05)
Top1	-0.000 (-0.60)	0.011*** (3.86)	-0.000 (-0.32)	-0.000 (-0.33)
Duality	-0.003 (-0.29)	0.066 (1.61)	-0.000 (-0.06)	-0.002 (-0.18)
Top10	-0.001* (-2.48)	0.010*** (5.66)	-0.000* (-2.18)	-0.000† (-1.84)
Board Ratio	Acc/Fin 0.111 (1.67)	-0.167 (-0.73)	0.108 (1.63)	0.108 (1.62)
Year	contral	contral	contral	contral

Indu	contral	contral	contral	contral
Dedt	0.097*** (13.68)	-0.207*** (-8.41)	0.093*** (13.06)	0.093*** (12.99)
Lev	0.000 (0.04)	0.000 (0.09)	0.000 (0.03)	0.000 (0.05)
ROA	0.102*** (9.32)	-0.132*** (-3.49)	0.100*** (9.12)	0.056*** (6.30)
Constant	0.111* (3.29)	-1.811*** (-6.95)	0.080* (2.43)	0.095* (2.80)
R-squared within	0.063	0.086	0.066	0.068
F-statistic	4.77***	2.71***	4.59***	4.60***
Sample size	4660	4662	4660	4660
Sample observations	1268	1268	1268	1268
Mean VIF	1.21	1.21	1.24	1.22

Notes: t-statistic values are in brackets. †, *, **, and *** for significant estimators at the 10%, 5%, 1%, and 0.1% confidence levels, respectively (two-tailed test).

CONCLUSIONS AND POLICY RECOMMENDATIONS

1. Conclusions and findings

Our results support all four of our hypotheses. First, our results find that in Chinese private listed companies, executive political connection does in fact contribute to inhibit blockholder rent appropriation.

Second, our results find that executive political connection promotes internal control in private listed companies.

Third, our results also find that good internal control serves to inhibit blockholder rent appropriation in private listed companies.

Finally, our results find that internal control plays a mediating role in the effect of political connection on blockholder rent appropriation in private listed companies.

2. Policy recommendations

We propose that the anti-corruption policy should be continuously pursued so that political connection can play its positive role. During the transition of the Chinese economy to a full market economy, corruption can weaken social forces such as social morality. Thus,

a continual pursuit of the anti-corruption policy is important for promoting the positive effect of political connection.

Second, companies are encouraged to implement a rigorous internal control system, so that the type II agency problem can be effectively eased. A complete, effective internal control system contributes to improve corporate governance, increase information transparency, and prevent the abuse of power for personal gains, thereby inhibiting blockholder rent appropriation.

References:

- Allen, F. (2005). Corporate Governance in Emerging Economies. *Oxford Review of Economic Policy*, 21(2), 164-177.
- Berkman, H., Cole, R. A., & Fu, L. J. (2010). Political Connections and Minority-Shareholder Protection: Evidence from Securities-Market Regulation in China. *Journal of Financial and Quantitative Analysis*, 45(06), 1391-1417.
- Faccio, M. (2006). Politically Connected Firms. *The American Economic Review*, 96(1), 369-386.
- Fan, G., Wang, X., & Zhu, H (2014). National Economic Research Institute index of marketization of China's provinces. Beijing: Economic Science Press.
- Jiang, G., Lee, C. M., & Yue, H. (2010). Tunneling through intercorporate loans: The China experience. *Journal of Financial Economics*, 98(1), 1-20.
- La Porta, R., Lopezdesilanes, F., & Shleifer, A. (1999). Corporate Ownership Around the World. *Journal of Finance*, 54(2), 471-517.
- Peng, M. W., & Heath, P. S. (1996). The Growth of the Firm in Planned Economies in Transition: Institutions, Organizations, and Strategic Choice. *Academy of Management Review*, 21(2), 492-528.
- Su, Z., & Fung, H. (2013). Political Connections and Firm Performance in Chinese Companies. *Pacific Economic Review*, 18(3), 283-317.
- Sun, P., Hu, H. W., & Hillman, A. J. (2016). The dark side of board political capital: Enabling blockholder rent appropriation. *Academy of Management Journal*, 59(5), 1801-1822.
- Wu, W., Johan, S., & Rui, O. M. (2016). Institutional Investors, Political Connections, and the Incidence of Regulatory Enforcement Against Corporate Fraud. *Journal of Business Ethics*, 134(4), 709-726.

บทความวิจัย (ม.ค. – มิ.ย. 2563)

ผลกระทบโครงสร้างเงินทุนและกระแสเงินสดที่มีต่ออัตราผลตอบแทนหลักทรัพย์ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย: กลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจบริการ

สุขศรี บุตรวงศ์, นักศึกษาหลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม

E-mail: Suksri_khee@hotmail.com

ผศ.ดร.ฐิตาภรณ์ ลินจรรยาศักดิ์, อาจารย์ประจำหลักสูตร คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบโครงสร้างเงินทุนและกระแสเงินสดที่มีต่ออัตราผลตอบแทนหลักทรัพย์ ประกอบด้วย อัตราผลตอบแทนเงินปันผลและอัตราผลตอบแทนจากราคาที่เปลี่ยนแปลงของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย: กลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจบริการโดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี(แบบ56-1) และจากฐานข้อมูล SETSMARTในช่วงระหว่างปีพ.ศ.2557-2561 ที่มีผลประกอบการติดต่อกัน5ปี ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ผลการวิจัยพบว่าโครงสร้างเงินทุน ได้แก่ สัดส่วนการถือหุ้นนักลงทุนต่างชาติ โดยมีอายุของธุรกิจ กำไรต่อหุ้น เป็นตัวแปรควบคุม ส่งผลต่ออัตราผลตอบแทนเงินปันผลทางบวก สัดส่วนของผู้ถือหุ้นรายใหญ่ สัดส่วนการถือหุ้นของนักลงทุนสถาบัน สัดส่วนการถือหุ้นนักลงทุนต่างชาติ โดยมีอายุของธุรกิจ กำไรต่อหุ้น เป็นตัวแปรควบคุม ส่งผลต่ออัตราผลตอบแทนจากราคาที่เปลี่ยนแปลงทางบวก ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05แสดงได้ว่าบริษัทที่มีการกระจุกตัวของหุ้นสูงมากเท่าใด ก็จะมียิ่งทำให้อัตราเงินปันผลตอบแทนอยู่ในระดับที่สูง เนื่องจากผู้ถือหุ้นรายใหญ่มีส่วนในการถือครองหุ้นในระดับที่สูง จะมีอำนาจในการจัดการและบริหารงานมาก จึงต้องการส่วนแบ่งจากการลงทุนที่สูงมากธุรกิจที่มีอายุของการดำเนินกิจการมานานจะมีอัตราเงินปันผลตอบแทนที่สูงอัตรากำไรต่อหุ้นส่งผลต่อราคาหลักทรัพย์ที่เปลี่ยนแปลง ปัจจัยด้านกระแสเงินสดจากการดำเนินงาน กระแสเงินสดจากการลงทุน และกระแสเงินสดจากการจัดหาเงินส่งผลต่อผลตอบแทนหลักทรัพย์ในทิศทางเดียวกัน

คำสำคัญ: โครงสร้างเงินทุน, อัตราผลตอบแทน, ราคาหลักทรัพย์

Received: August 12 2019, Revised August 22, Accepted October 7 2019

The Impact of Capital Structure and Cash Flow on Stock Return of Listed Companies in The Stock Exchange of Thailand: Service Industry Group

Suksri Butwong, Master of Accountancy Program in Accountancy, Sripatum University

Suksri_khee@hotmail.com

Asst.Prof.Dr.Titaporn, Sincharoonsak, Faculty of Accountancy, Sripatum University

Abstract

This research is a quantitative research. The purposes are to study the impact of Capital Structure and Cash Flow on the rate of return of securities, consisting of dividend yields and the rate of return from the price change of listed companies on the Stock Exchange of Thailand: service industry groups. Collecting data from the annual registration statement (Form 56-1) and SETSMART database during 2014-2018, with 5 years of continuous operating. Statistical data were analyzed using Multiple Regression Analysis at the statistical significance level of .05.

The research found that Capital structure is the proportion of foreign investors' shares. With the age of the business, EPS is a controlled variable affect the dividend yields. Positively Proportion of major shareholders, Proportion of shares of institutional investors, Proportion of foreign investors' shares with the age of the business, EPS is a controlled variable affect to the rate of return from a price change at the statistically significant level of .05. That is to show that the company has a high concentrated of shares will make the dividend yields at a high level. As the major shareholders have a high level of ownership will have a lot of power to manage and manage. Therefore needs a very high share of the investment. Businesses that have a long operating life have a high dividend yield. The earnings per share affects to the price changed. Cash flow factors from operations, Cash flow from investment and cash flow from financing affects the return of securities in the same direction.

Keywords: Capital Structure, Rate Return, Securities Price

คำขอบคุณ: งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม

บทนำ

การเลือกลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ สิ่งสำคัญที่ผู้ลงทุนใช้ประกอบการพิจารณาการตัดสินใจลงทุนในหลักทรัพย์มีหลายองค์ประกอบ การวิเคราะห์งบการเงินจากอัตราส่วนทางการเงินเช่น การวิเคราะห์อัตราส่วนหมุนเวียนของสินทรัพย์รวม อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น กำไรต่อหุ้น (กนกศักดิ์ สุขวัฒนาลินธิ์, 2556)การศึกษาข้อมูลทางบัญชี และกำไรทางบัญชีในการอธิบายราคาหลักทรัพย์ และการวิเคราะห์ราคาหลักทรัพย์จากผลการดำเนินงาน (ฐิตาภรณ์ สินจรูญศักดิ์, 2550) การพิจารณาถึงโครงสร้างเงินทุนของกิจการ (Capital Structure) เป็นอีกสิ่งที่สำคัญคือ โครงสร้างเงินทุนของกิจการแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ (1) เงินทุนในส่วนของเจ้าของจากกลุ่มผู้ถือหุ้น ซึ่งในช่วงแรกเจ้าของกิจการมักใช้เงินส่วนตัวหรือเงินของครอบครัวมาลงทุนสัดส่วนการถือหุ้นมีผลต่ออำนาจการตัดสินใจในการบริหารจัดการที่อาจส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงาน ผลกำไรของกิจการ ผลตอบแทนของเงินทุนในส่วนของเจ้าของกิจการจะอยู่ในรูปของเงินปันผล และ (2) เงินลงทุนจากบุคคลภายนอกหรือเงินลงทุนในส่วนของหนี้สินจากผู้กู้ยืมจากบุคคลภายนอกหรือสถาบันการเงินที่เจ้าของเงินจะได้รับผลตอบแทนในรูปของดอกเบี้ย ซึ่งอัตราส่วนหนี้สิน เป็นเรื่องที่ต้องบริหารจัดการให้อยู่ในสัดส่วนที่เหมาะสม กับลักษณะการดำเนินธุรกิจของแต่ละอุตสาหกรรมเพราะแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรมก็จะมีลักษณะโครงสร้างเงินทุนที่แตกต่างกัน ยกตัวอย่างเช่น ธนาคารพาณิชย์ กลุ่มเงินทุนและหลักทรัพย์ จะมีอัตราส่วนหนี้สินที่สูงเพราะเป็นลักษณะของการประกอบกิจการที่ต้องนำเงินที่รับฝากไปปล่อยกู้ เพราะหากมีเหตุการณ์ภายนอกมากระทบทำให้กิจการไม่สามารถทำรายได้ได้ตามที่ได้วางแผนไว้แต่ต้องมีค่าใช้จ่ายที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ในส่วนนี้จะกระทบต่อผลการดำเนินงาน และส่งผลต่อมูลค่าผลตอบแทนของกิจการได้(วรศักดิ์ ทูมมานนท์, 2543)

การวิเคราะห์งบกระแสเงิน เพื่อการแสดงให้เห็นถึงแหล่งที่มา และแหล่งที่ใช้ไปของเงินสด ทั้งในส่วนของกระแสเงินสดจากการดำเนินงาน กระแสเงินสดจากการลงทุน และกระแสเงินสดจากการหาเงิน ถือเป็นส่วนประกอบที่สำคัญในการวิเคราะห์หลักทรัพย์โดยใช้ปัจจัยพื้นฐานหากกิจการไม่ได้เตรียมวางแผนเงินทุนและกระแสเงินสดควบคู่กันไปให้เพียงพอต่อการขยายตัว ก็มักจะเสียเปรียบคู่แข่งที่มีการวางแผนความพร้อมและชิงส่วนแบ่งตลาดได้ก่อน แหล่งเงินทุนของกิจการประเภทหลัก ๆ ได้แก่ โครงสร้างเงินทุนและกระแสเงินสดของธุรกิจ ที่ประกอบไปด้วยหนี้สินระยะยาวและส่วนของผู้ถือหุ้น มักจะกำหนดสัดส่วนระหว่างแหล่งเงินทุนและกระแสเงินสดแต่ละประเภทแตกต่างกันซึ่งขึ้นอยู่กับนโยบายการบริหารงานและสภาพแวดล้อมของกิจการ (รวงฝน ใจสมุทร, 2561)

ดังนั้นจากเหตุผลข้างต้นตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาความสัมพันธ์ในบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ทำให้ผู้วิจัยสนใจอยากทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่ออัตราผลตอบแทนหลักทรัพย์ โดยมี ปัจจัยที่นำศึกษาคือ สัดส่วนการถือหุ้นของผู้ถือหุ้นรายใหญ่ สัดส่วนการถือหุ้นของนักลงทุนสถาบัน สัดส่วนการถือหุ้นของนักลงทุนต่างชาติ สัดส่วนการถือหุ้นของผู้บริหาร และกระแสเงินสดจากการดำเนินงาน กระแสเงินสดจากการลงทุน กระแสเงินสดจากการจัดหาเงิน โดยมีอายุของธุรกิจ และกำไรต่อหุ้นเป็นตัวแปรควบคุม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาผลกระทบต่อโครงสร้างเงินทุนและกระแสเงินสดที่มีต่ออัตราผลตอบแทนเงินปันผลของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย:กลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจบริการ

2. ศึกษาผลกระทบต่อโครงสร้างเงินทุนและกระแสเงินสดที่มีต่ออัตราผลตอบแทนจากราคาที่เปลี่ยนแปลงของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย: กลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจบริการ

สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 โครงสร้างเงินทุน ได้แก่ สัดส่วนการถือหุ้นของผู้ถือหุ้นรายใหญ่ สัดส่วนการถือหุ้นของนักลงทุนสถาบัน สัดส่วนการถือหุ้นของนักลงทุนต่างชาติ สัดส่วนการถือหุ้นของผู้บริหาร มีผลกระทบต่ออัตราผลตอบแทนเงินปันผลของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย: กลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจบริการ

สมมติฐานที่ 2 โครงสร้างเงินทุน ได้แก่ สัดส่วนการถือหุ้นของผู้ถือหุ้นรายใหญ่ สัดส่วนการถือหุ้นของนักลงทุนสถาบัน สัดส่วนการถือหุ้นของนักลงทุนต่างชาติ สัดส่วนการถือหุ้นของผู้บริหาร มีผลกระทบต่ออัตราผลตอบแทนจากราคาที่เปลี่ยนแปลง ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย: กลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจบริการ

สมมติฐานที่ 3 กระแสเงินสด ได้แก่ กระแสเงินสดจากการดำเนินงาน กระแสเงินสดจากการลงทุน กระแสเงินสดจากการจัดหาเงิน มีผลกระทบต่ออัตราผลตอบแทนเงินปันผล ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย: กลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจบริการ

สมมติฐานที่ 4 กระแสเงินสด ได้แก่ กระแสเงินสดจากการดำเนินงาน กระแสเงินสดจากการลงทุน กระแสเงินสดจากการจัดหาเงิน มีผลต่ออัตราผลตอบแทนจากราคาที่เปลี่ยนแปลง ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย: กลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจบริการ

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่ออัตราผลตอบแทนหลักทรัพย์ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย: กลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจบริการ โดยการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ทั้งตัวแปรอิสระและตัวแปรตามจากฐานข้อมูลSET-SMART ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และรายงานประจำปี 56-1 ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย: กลุ่มอุตสาหกรรม ธุรกิจบริการ ที่มีรอบระยะเวลาบัญชีปี พ.ศ. 2557-2561 โดยมีหลักเกณฑ์เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลในการประมวลผลที่เหมาะสมซึ่งมีคุณสมบัติและเงื่อนไขดังนี้ ต้องเป็นบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีวันสิ้นสุดบัญชี ณ วันที่ 31 ธันวาคมและจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ก่อนปี พ.ศ. 2557 ต้องมีสถานะดำรงอยู่ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยและมีการซื้อขายหลักทรัพย์เพื่อให้ได้ข้อมูลในการวัดค่าตัวแปรต่าง ๆ อย่างครบถ้วน ต้องเป็นบริษัทที่ไม่ถูกจัดประเภทให้

อยู่ในกลุ่มบริษัทที่กำลังฟื้นฟูการดำเนินงานเพื่อเป็นประโยชน์ในการจัดเก็บข้อมูลเพราะบริษัทในกลุ่มดังกล่าวนี้จะไม่มีการซื้อขายหลักทรัพย์ในช่วงเวลาที่ทำการศึกษาและกลุ่มบริษัทที่อยู่ในการฟื้นฟูกิจการอาจจะเป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ดีเนื่องจากสถานะของธุรกิจไม่เป็นที่สนใจของนักลงทุน และบริษัทจดทะเบียนในตลาด เอ็ม เอ ไอ (MAI) เนื่องจากเป็นกลุ่มธุรกิจขนาดกลางและเล็กมีโครงสร้างเงินทุนแตกต่างกันและมีการเคลื่อนไหวของราคาหุ้นอาจแตกต่างจากธุรกิจที่มีขนาดใหญ่ จำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการการศึกษาคั้งนี้มีจำนวน 51 บริษัท(ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2562) สถิติที่ใช้ในการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน (Inference Statistic) โดยนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์โดยการตรวจสอบข้อมูลของตัวแปรอิสระต้องไม่มีความสัมพันธ์กันโดยใช้ค่าสถิติ Multicollinearity วัดขนาดของความรุนแรงของค่า Multicollinearity โดยใช้ค่าสถิติ Variance Inflation Factors (VIF) ซึ่งค่าที่ได้ไม่ควรเกิน 5 เพราะถ้ามีค่ามากกว่า แสดงว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันเอง นำข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบเพื่อการทดสอบสมมติฐานหาค่าอิทธิพลของตัวแปรด้วยวิธีวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรม แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องนำไปสู่การกำหนดสมมติฐาน 4 ข้อ โดยแสดงผลการวิเคราะห์รายข้อสมมติฐาน ดังต่อไปนี้

สมมติฐานที่ 1 โครงสร้างเงินทุน ได้แก่ สัดส่วนการถือหุ้นของผู้ถือหุ้นรายใหญ่ (BMS) สัดส่วนการถือหุ้นของนักลงทุนสถาบัน (INS) สัดส่วนการถือหุ้นของนักลงทุนต่างชาติ (FIS) สัดส่วนการถือหุ้นของผู้บริหาร (EMS) มีผลกระทบต่ออัตราผลตอบแทนเงินปันผล (SDY)

ตารางที่ 1 ตารางแสดงวิธีการดำเนินการวิจัย

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
1 (Constant)	2.025	.475		4.262	.000		
BMS	-.007	.004	-.117	-1.886	.060	.984	1.016
INS	.042	.028	.108	1.504	.134	.724	1.381
FIS	.023	.012	.139	1.943	.050*	.734	1.363
EMS	.000	.007	-.005	-.077	.939	.945	1.058
BNA	-.006	.019	-.021	-.328	.743	.938	1.066
EPS	-.004	.009	-.027	-.431	.666	.951	1.052

Adjusted R Square = 0.043, F = 2.919, Sig. = .009, R Square = 0.066

หมายเหตุ. * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ผลการทดสอบ พบว่า ค่า Variance Inflation Factors (VIF) ซึ่งค่าที่ได้ไม่เกิน 5 แสดงว่าตัวแปรอิสระไม่มีความสัมพันธ์กันเอง ทำให้สามารถทดสอบด้วยสถิติการถดถอยแบบพหุคูณได้ ทั้งนี้ตัวแปรชุดที่ 1 โครงสร้างเงินทุน ประกอบด้วย สัดส่วนการถือหุ้นของผู้ถือหุ้นรายใหญ่ (BMS) สัดส่วนการถือหุ้นของนักลงทุนสถาบัน (INS) สัดส่วนการถือหุ้นของผู้บริหาร (EMS) ไม่มีอิทธิพลต่ออัตราผลตอบแทนเงินปันผล (SDY) ในขณะที่ สัดส่วนการถือหุ้นของนักลงทุนต่างชาติ (FIS) มีอิทธิพลต่ออัตราผลตอบแทนเงินปันผล (SDY) ที่ระดับนัยสำคัญ .05 โดยตัวแปรสัดส่วนการถือหุ้นของนักลงทุนต่างชาติ (FIS)

สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของอัตราผลตอบแทนเงินปันผล (SDY) ได้ร้อยละ 4.3 ขณะที่อีกร้อยละ 95.7 เกิดขึ้นจากปัจจัยอื่น

สมมติฐานที่ 2 โครงสร้างเงินทุน ได้แก่ สัดส่วนการถือหุ้นของผู้ถือหุ้นรายใหญ่ (BMS) สัดส่วนการถือหุ้นของนักลงทุนสถาบัน (INS) สัดส่วนการถือหุ้นของนักลงทุนต่างชาติ (FIS) สัดส่วนการถือหุ้นของผู้บริหาร (EMS) มีผลกระทบต่ออัตราผลตอบแทนจากราคาที่เปลี่ยนแปลง (RCP)

ตารางที่ 2 ตารางแสดงผลการทดสอบผลกระทบของตัวแปรชุดโครงสร้างเงินทุนที่มีอิทธิพลต่ออัตราผลตอบแทนจากราคาที่เปลี่ยนแปลง (RCP)

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
		B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
1	(Constant)	-71.725	23.539		-3.047	.003		
	BMS	.389	.195	.107	1.991	.048*	.984	1.016
	INS	-6.454	1.389	-.291	-4.647	.000*	.724	1.381
	FIS	4.698	.583	.501	8.063	.000*	.734	1.363
	EMS	-.228	.364	-.034	-.627	.531	.945	1.058
	BNA	3.709	.943	.216	3.933	.000*	.938	1.066
	EPS	1.627	.464	.191	3.504	.001*	.951	1.052

Adjusted R Square = -0.281, F = 17.554, Sig. = .000, R square = .298

หมายเหตุ. * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ประกอบด้วย สัดส่วนการถือหุ้นของผู้ถือหุ้นรายใหญ่ (BMS) สัดส่วนการถือหุ้นของนักลงทุนสถาบัน (INS) สัดส่วนการถือหุ้นของผู้บริหาร (EMS) ไม่มีอิทธิพลต่ออัตราผลตอบแทนเงินปันผล (SDY) ในขณะที่ สัดส่วนการถือหุ้นของนักลงทุนต่างชาติ (FIS) มีอิทธิพลต่ออัตราผลตอบแทนเงินปันผล (SDY) ที่ระดับนัยสำคัญ .05 โดยตัวแปรสัดส่วนการถือหุ้นของนักลงทุนต่างชาติ (FIS) สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของอัตราผลตอบแทนเงินปันผล (SDY) ได้ร้อยละ 4.3 ขณะที่อีกร้อยละ 95.7 เกิดขึ้นจากปัจจัยอื่น

สมมติฐานที่ 2 โครงสร้างเงินทุน ได้แก่ สัดส่วนการถือหุ้นของผู้ถือหุ้นรายใหญ่ (BMS) สัดส่วนการถือหุ้นของนักลงทุนสถาบัน (INS) สัดส่วนการถือหุ้นของนักลงทุนต่างชาติ (FIS) สัดส่วนการถือหุ้นของผู้บริหาร (EMS) มีผลกระทบต่ออัตราผลตอบแทนจากราคาที่เปลี่ยนแปลง (RCP)

ตารางที่ 2 ตารางแสดงผลการทดสอบผลกระทบของตัวแปรชุดโครงสร้างเงินทุนที่มีอิทธิพลต่ออัตราผลตอบแทนจากราคาที่เปลี่ยนแปลง (RCP)

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics		
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF	
1	(Constant)	-71.725	23.539		-3.047	.003		
	BMS	.389	.195	.107	1.991	.048*	.984	1.016
	INS	-6.454	1.389	-.291	-4.647	.000*	.724	1.381
	FIS	4.698	.583	.501	8.063	.000*	.734	1.363
	EMS	-.228	.364	-.034	-.627	.531	.945	1.058
	BNA	3.709	.943	.216	3.933	.000*	.938	1.066
	EPS	1.627	.464	.191	3.504	.001*	.951	1.052

Adjusted R Square = -0.281, F = 17.554, Sig. = .000, R square = .298

หมายเหตุ. * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ผลการทดสอบ พบว่า ค่า Variance Inflation Factors (VIF) ซึ่งค่าที่ได้ไม่เกิน 5 แสดงว่าตัวแปรอิสระไม่มีความสัมพันธ์กันเอง ทำให้สามารถทดสอบด้วยสถิติการถดถอยแบบพหุคูณได้ ทั้งนี้ตัวแปรชุดที่ 1 สัดส่วนการถือหุ้นของผู้บริหาร (EMS) ไม่มีอิทธิพลต่ออัตราผลตอบแทนจากราคาที่เปลี่ยนแปลง (RCP) ในขณะที่โครงสร้างเงินทุน ประกอบด้วย สัดส่วนการถือหุ้นของนักลงทุนสถาบัน (INS) สัดส่วนการถือหุ้นของนักลงทุนต่างชาติ (FIS) สัดส่วนการถือหุ้นของผู้ถือหุ้นรายใหญ่ (BMS) มีอิทธิพลต่ออัตราผลตอบแทนจากราคาที่เปลี่ยนแปลง (RCP) ที่ระดับนัยสำคัญ .05 โดยตัวแปรโครงสร้างเงินทุน ประกอบด้วย สัดส่วนการถือหุ้นของนักลงทุนสถาบัน (INS) สัดส่วนการถือหุ้นของนักลงทุนต่างชาติ (FIS) สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของอัตราผลตอบแทนจากราคาที่เปลี่ยนแปลง (RCP) ได้ร้อยละ 28.1 ขณะที่อีกร้อยละ 71.9 เกิดขึ้นจากปัจจัยอื่น สมมติฐานที่ 3 กระแสเงินสดได้แก่ กระแสเงินสดจากการดำเนินงาน กระแสเงินสดจากการลงทุน กระแสเงินสดจากการจัดหาเงิน มีผลกระทบต่ออัตราผลตอบแทนเงินปันผล ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย: กลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจบริการ

ตารางที่ 3 ตารางแสดงผลการทดสอบผลกระทบของตัวแปรชุดกระแสเงินสดที่มีอิทธิพลต่ออัตราผลตอบแทนเงินปันผล (SDY)

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics		
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF	
1	(Constant)	2.207	.420		5.260	.000		
	CFO	.000	.000	-.131	-1.064	.288	.262	3.813
	CFI	.000	.000	-.047	-.549	.583	.538	1.859
	CFF	.000	.000	-.056	-.564	.574	.396	2.525
	BNA	-.014	.019	-.047	-.736	.462	.976	1.025
	EPS	-.007	.009	-.047	-.731	.465	.982	1.019

Adjusted R Square = -0.010, F = .493, Sig. = .781, R Square = .010

หมายเหตุ. * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ผลการทดสอบ พบว่า ค่า Variance Inflation Factors (VIF) ซึ่งค่าที่ได้ไม่เกิน 5 แสดงว่าตัวแปรอิสระไม่มีความสัมพันธ์กันเอง ทำให้สามารถทดสอบด้วยสถิติการถดถอยแบบพหุคูณได้ ทั้งนี้ตัวแปรชุดที่ 2 กระแสเงินสด ประกอบด้วยกระแสเงินสดจากการดำเนินงาน (CFO) กระแสเงินสดจากการลงทุน (CFI) กระแสเงินสดจากการจัดหาเงิน (CFF) ไม่มีอิทธิพลต่ออัตราผลตอบแทนเงินปันผล ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ โดยตัวแปรกระแสเงินสดไม่สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของอัตราผลตอบแทนเงินปันผล (SDY) ได้ ซึ่งอิทธิพลที่ส่งผลต่ออัตราผลตอบแทนเงินปันผลเกิดขึ้นจากปัจจัยอื่น

สมมติฐานที่ 4 กระแสเงินสดได้แก่ กระแสเงินสดจากการดำเนินงาน กระแสเงินสดจากการลงทุน กระแสเงินสดจากการจัดหาเงิน มีผลกระทบต่ออัตราผลตอบแทนจากราคาที่เปลี่ยนแปลง (RCP)

ตารางที่ 4 ตารางแสดงผลการทดสอบผลกระทบของตัวแปรชุดกระแสเงินสดที่มีอิทธิพลต่ออัตราผลตอบแทนจากราคาที่เปลี่ยนแปลง (RCP)

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
		B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
1	(Constant)	-32.913	22.864		-1.440	.151		
	CFO	.001	.002	.034	.287	.774	.262	3.813
	CFI	.000	.003	.011	.138	.890	.538	1.859
	CFF	.000	.002	-.013	-.131	.896	.396	2.525
	BNA	3.555	1.045	.207	3.402	.001*	.976	1.025
	EPS	1.806	.516	.212	3.496	.001*	.982	1.019

Adjusted R Square = 0.082, F = 5.533, Sig. = .000, R Square = .

หมายเหตุ. * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ผลการทดสอบ พบว่า ค่า Variance Inflation Factors (VIF) ซึ่งค่าที่ได้ไม่เกิน 5 แสดงว่าตัวแปรอิสระไม่มีความสัมพันธ์กันเอง ทำให้สามารถทดสอบด้วยสถิติการถดถอยแบบพหุคูณได้ ทั้งนี้ตัวแปรชุดที่ 2 กระแสเงินสด ประกอบด้วยกระแสเงินสดจากการดำเนินงาน (CFO) กระแสเงินสดจากการลงทุน (CFI) กระแสเงินสดจากการจัดหาเงิน (CFF) ไม่มีอิทธิพลต่ออัตราผลตอบแทนเงินปันผล ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ โดยตัวแปรกระแสเงินสดไม่สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของอัตราผลตอบแทนจากราคาที่เปลี่ยนแปลง (RCP) ได้ ซึ่งอิทธิพลที่ส่งผลต่ออัตราผลตอบแทนจากราคาที่เปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นจากปัจจัยอื่น

อภิปรายผลการวิจัย

เพื่อให้เกิดความครบถ้วนสมบูรณ์ของการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาซึ่งการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ๒ ประเด็นได้ ดังนี้ต่อไป

โครงสร้างเงินทุนผลการวิเคราะห์ของหน่วยวิเคราะห์ทั้งหมดจากกลุ่มตัวอย่าง พบว่า โครงสร้างเงินทุนในด้านสัดส่วนการถือหุ้นของนักลงทุนสถาบัน มีผลกระทบต่ออัตราผลตอบแทนเงินปันผลที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ ผู้ถือหุ้นสถาบันมีส่วนช่วยในเรื่องการตรวจสอบติดตามผลการดำเนินงานของกิจการ ทำหน้าที่เสมือนในฐานะเป็นตัวแทนผู้ถือหุ้นและผู้ถือหุ้นรายย่อยของกิจการ แต่ผู้บริหารมองนักลงทุนประเภทนี้เป็นตัวแทนการใช้หนี้สิน และการกระตุ้นการจ่ายเงินปันผลเพื่อลดปัญหาตัวแทนข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับการทบทวนวรรณกรรมที่ว่า ผู้ถือหุ้นสถาบันมีผลกระทบทางลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับผลการดำเนินงานของบริษัทและอัตราผลตอบแทนเงินปันผลในตลาดหลักทรัพย์ประเทศฝรั่งเศส (Ting, 2013) และพบว่า สัดส่วนการถือหุ้นของผู้ถือหุ้นรายใหญ่ มีผลกระทบต่ออัตราผลตอบแทนจากราคาที่เปลี่ยนแปลงที่

ระดับนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ โครงสร้างพื้นฐานของบริษัทในประเทศไทยมีสัดส่วนผู้ถือหุ้นรายใหญ่อยู่ในระดับที่สูง โดยวัดจากสัดส่วนผู้ถือหุ้นรายใหญ่ 5 อันดับ คือบริษัทที่มีการกระจุกตัวสูงมากเท่าใด ทำให้อัตราเงินปันผลตอบแทนอยู่ในระดับที่สูง เนื่องจากนักลงทุนจะมองว่าผู้ถือหุ้นรายใหญ่มีสัดส่วนในการถือครองหุ้นในระดับที่สูงจึงต้องการส่วนแบ่งจากการลงทุนที่สูงเช่นเดียวกัน บริษัทที่มีการกระจุกตัวของหุ้นสูงมากเท่าใด จะมีอำนาจในการบริหารจัดการมากจะยิ่งทำให้อัตราเงินปันผลตอบแทนอยู่ในระดับสูง(รณชัย ชูประสูตร, 2556)แสดงให้เห็นว่าอัตราการจ่ายเงินปันผลเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อเงินปันผลตอบแทนกิจการที่มีอัตราผลตอบแทนสูงจะเป็นที่น่าสนใจของนักลงทุน นอกจากนี้ยังพบว่าขนาดของกิจการมีความสัมพันธ์ทางบวกกับอัตราเงินปันผลตอบแทนเช่นกัน (ปราณูชลี สมภพโกศาเตชรัฎฐ์,2559)สัดส่วนการถือหุ้นของผู้ถือหุ้นรายใหญ่ สัดส่วนการถือหุ้นของนักลงทุนสถาบัน สัดส่วนการถือหุ้นของผู้บริหาร และอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นไม่ส่งผลกระทบต่อการจัดการกำไร และการจัดการกำไรไม่ส่งผลกระทบต่อราคาตามบัญชีของหลักทรัพย์ ในขณะที่อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์รวมส่งผลกระทบต่อราคาตามบัญชีของหลักทรัพย์ ในขณะที่อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์รวมส่งผลกระทบต่อราคาตามบัญชีของหลักทรัพย์ ในขณะที่อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์รวมส่งผลกระทบต่อราคาตามบัญชีของหลักทรัพย์ ในขณะที่อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์รวมส่งผลกระทบต่อราคาตามบัญชีของหลักทรัพย์

กระแสเงินสด ผลการวิเคราะห์ของหน่วยวิเคราะห์ทั้งหมดจากกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กระแสเงินสดจากการดำเนินงาน กระแสเงินสดจากการลงทุน และกระแสเงินสดจากการจัดหาเงิน ไม่ส่งผลต่ออัตราผลตอบแทนหลักทรัพย์ไปในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อุษณี วรพันธ์พิทักษ์ (2549) กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน กระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุน กระแสเงินสดจากกิจกรรมจัดหาเงิน กระแสเงินสดปลอดภัย กำไรก่อนดอกเบี้ยจ่าย ภาษี ค่าเสื่อมราคาและค่าตัดจำหน่าย กำไรก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษี กำไรก่อนรายการพิเศษ และกำไรสุทธิมีความสัมพันธ์กับราคาหลักทรัพย์ แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนหลักทรัพย์ โดยตัววัดผลการดำเนินงานดำเนินงานกำไรสามารถอธิบายผลตอบแทนหลักทรัพย์ได้ดีกว่าตัววัดผลกระแสเงินสดปาริชาติ ประจักษ์สุต (2555) พบว่า กระแสเงินสดจากกิจกรรมการดำเนินงาน กระแสเงินสดจากการลงทุน กระแสเงินสดจากการจัดหาเงิน ไม่มีอิทธิพลต่อผลตอบแทนหลักทรัพย์ในขณะที่อัตราส่วนกำไรสุทธิมีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ และอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ไม่มีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มอุตสาหกรรม กระแสเงินสดจากกิจกรรมการดำเนินงาน มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับผลการดำเนินงานในอนาคตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่กระแสเงินสดจากกิจกรรมการดำเนินงานไม่มีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนหลักทรัพย์ในอนาคต (ธีรชัย วรสุนทร, 2558)

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ควรพิจารณาปัจจัยอื่นหรือตัวเลขทางการบัญชีที่สามารถสะท้อนอัตราผลตอบแทนหลักทรัพย์ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในกลุ่มอุตสาหกรรมอื่นๆ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาครั้งต่อไปควรดำเนินการศึกษาเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีประสบการณ์ด้านการเงินกับบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ก่อนที่จะทำการสรุปตัวแปรใหม่ๆ และทำการเก็บข้อมูลเพื่อทดสอบอีกครั้งเพื่อให้ค้นพบตัวแปรใหม่ๆ ที่จะสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของอัตราผลตอบแทนหลักทรัพย์ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยของกลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจบริการ

2. การศึกษาครั้งต่อไปควรดำเนินการศึกษาเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีประสบการณ์ด้านการเงินกับบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ก่อนที่จะทำการสรุปตัวแปรใหม่ๆ และทำการเก็บข้อมูลเพื่อทดสอบอีกครั้งเพื่อให้ค้นพบตัวแปรใหม่ๆ ที่จะสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของอัตราผลตอบแทนหลักทรัพย์ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยครอบคลุมทุกกลุ่มอุตสาหกรรม

เอกสารอ้างอิง

- แก้วมณี อุทัยรัมย์ และ กนกศักดิ์ สขุวัฒนาสินธุ์. (2556). ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินกับผลตอบแทนที่คาดหวังของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET100). รมย. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. ปีที่ 12. ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2557), หน้า 115-128.
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2562). ข้อมูลรายบริษัท/หลักทรัพย์. สืบค้นเมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2562. จาก: <https://www.set.or.th/set/>.
- ฐิตาภรณ์ สีนจรรยาศักดิ์ (2550). การศึกษามูลค่าทางบัญชีและกำไรทางบัญชีในการอธิบายราคาหลักทรัพย์ ของกลุ่มอุตสาหกรรมบริการ ซึ่งจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. วารสารวิจัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. ปีที่ 10. เล่มที่ 2 (มกราคม - เมษายน 2550) หน้า 70-78
- รัชชัย วรสุนทร. (2558). ความสัมพันธ์ของกระแสเงินสดอิสระกับผลตอบแทนจากหลักทรัพย์ : หลักฐานเชิงประจักษ์บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในกลุ่ม SET100. วารสารชุมชนวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. ปีที่ 9. เล่มที่ 2. (เมษายน - ธันวาคม 2558), หน้า 89-100.
- ปาริชาติ ประจักษ์สุต. (2555). การศึกษาเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของกำไรสุทธิ มูลค่าตามบัญชี และ กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานที่มีต่ออัตราผลตอบแทน ของหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในกลุ่ม SET100. การศึกษาอิสระ. สาขาวิชาการบริหารบัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- ปราณูชลี สมภพโกศาเศรษฐ์ (2559). โครงสร้างผู้ถือหุ้น คณะกรรมการบริษัท กับนโยบายการจ่ายเงินปันการค้ำว่าอิสระ. คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เพ็ญนิภา พรหมโคตร. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดกับผลตอบแทนหลักทรัพย์และผลการดำเนินงานของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็มเอไอ. การศึกษาอิสระปริญญาบัญชียุทธศาสตร์. คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

บทความวิจัย (ม.ค. – มิ.ย. 2563)

รูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาด้วยสื่อการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล

ปียนารถ สารวงค์, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
 ผศ.ดร. ขวนคิด มะเสนะ, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
 ดร.วิเศษ ภูมิวิชัย, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
 รศ. ดร.จิณณวัตรปะโคทั้ง, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและประเมินรูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผลกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูประจำชั้นในสถานศึกษาขนาดเล็ก ในเขตตรวจราชการที่ 13 ได้แก่ จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดอำนาจเจริญ 468 คน จาก 234 โรงเรียน กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ศึกษาข้อมูลและสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูประจำชั้นในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ 6 คน จาก 3 โรงเรียนผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบ 15 คน กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการประเมินผลรูปแบบด้านความเหมาะสมความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยการประชุมสนทนากลุ่มผู้ใช้รูปแบบ 21 คน รวมทั้งสิ้น 510 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผลพบว่า มีองค์ประกอบหลัก 6 องค์ประกอบดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 ด้านการดำเนินงานพื้นฐาน ได้แก่ นโยบายและแผน พัฒนาบุคลากร และนิเทศกำกับติดตาม องค์ประกอบที่ 2 ด้านผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ การบริหารจัดการ และภาวะผู้นำ องค์ประกอบที่ 3 ด้านครู ได้แก่ การศึกษาหลักสูตร และการพัฒนาตนเองของครู องค์ประกอบที่ 4 ด้านนักเรียน ได้แก่ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทักษะการคิดวิเคราะห์ และทักษะความรู้ องค์ประกอบที่ 5 ด้านชุมชนและการมีส่วนร่วม ได้แก่ เครือข่ายความร่วมมือ และการมีส่วนร่วมของชุมชนขององค์ประกอบที่ 6 ด้านผลลัพธ์ ได้แก่ เผยแพร่ผลงาน และจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการพัฒนาการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษา การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา คือ ความพึงพอใจของนักเรียน ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องของครอบคลุมภารกิจด้านการพัฒนาการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียม ส่วนผลการประเมินรูปแบบโดยรวม ผลการประเมินมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม, การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ด้วยสื่อทางไกล, การนิเทศติดตามและประเมินผล

Received: August 15, 2019, Revised July 24, 2019, Accepted October 3, 2019

The Model of Development Educational Management by Remote Media via Satellite in the Small Schools to Achieve the School effectively

Piyanat Sarawong, Faculty of Education , Ubon Ratchathani Rajabhat University
 Asst.Prof.Dr.Chuankid Masena, Faculty of Education , Ubon Ratchathani Rajabhat University
 Dr.Wises Phomvichai, Faculty of Education , Ubon Ratchathani Rajabhat University
 Assoc.Prof.Dr.Jinnawat Pakotang, Faculty of Education , Ubon Ratchathani Rajabhat University

Abstract

The purposes of this research were to develop and evaluate the model of development education management by remote media via satellite in the small schools to achieve the school effectively. The sample group included 468 participants from 234 schools under Inspection Zone 13 which covered 3 provinces, Ubon Ratchathani, Sisaket, and Amnat Charoen. The target group is studying the information and in-depth interviewing included administrators and teachers who were responsible for school project on the Philosophy of Sufficiency Economy implementation with a total of 6 participants from 3 schools. The model developed was verified for the appropriateness and possibility on the model format and manual by 15 experts. The target group using for the model evaluation on the aspect of appropriateness, possibility, and usefulness included 21 participants. The totals of participants of this research were 510. Research instruments used were questionnaire, in-depth interview form, and model evaluation forms on appropriateness, possibility, and usefulness. Statistical analysis included percentage, means, standard deviation, and content analysis.

The research findings were as follows: The model of sufficient administration for schools under the Office of the Basic Education Commission to achieve the best practice as school sufficiency economy consisted of 6 elements, including 1) basic operations, policies and plans, human development, and supervision, 2) administrators, management, leadership, 3) teachers, curriculum education, and self-development of teachers, 4) students, desirable characteristics, analytical thinking skills, and Knowledge skills, 5) communities and participation, cooperation network, and community participation, 6) outcome. Publish the work, and organize a forum to exchange knowledge. The overall result on the model evaluation of appropriateness, possibility, and usefulness indicated at the highest level.

Keywords: Image destination, Tourists, Entertainment place

คำขอขอบคุณ: งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ ให้รู้จักดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องดีงาม สอดคล้องกับความเป็นจริง การศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เน้นความสำคัญทั้งความรู้คู่คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้บูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา และการจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน (กระทรวงศึกษาธิการ 2546 : 8) นอกจากนี้การศึกษาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาศักยภาพของบุคคลและประเทศชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมยุคปัจจุบัน ประเทศต่าง ๆ มีการแข่งขันกันมาก อาทิ เรื่องสังคมและเศรษฐกิจ เทคโนโลยีการสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ และการศึกษา ดังนั้น เราควรศึกษาหาความรู้ใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้น เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบัน กล่าวคือ เราต้องศึกษาหาความรู้อย่างต่อเนื่องไปตลอดชีวิต ตรงกับพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเรื่องการเรียนรู้ตลอดชีวิต (มูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม, 2552 . 14)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2553 (กระทรวงศึกษาธิการ 2553 : 34) ได้ให้ความสำคัญ กับเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา โดยบัญญัติไว้ในหมวด 9 ว่าด้วยเทคโนโลยีทางการศึกษา โดยเฉพาะในมาตรา 65-67 ที่รัฐต้องพัฒนาบุคลากรหรือ ผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาที่เหมาะสม ในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ตลอดจนต้องส่งเสริมให้มีการวิจัย และพัฒนาเทคโนโลยี เพื่อการศึกษาให้เกิดการใช้ที่คุ้มค่าและเหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้ ของคนไทย (กระทรวงศึกษาธิการ 2545 : 35) การศึกษาที่จะเอื้อต่อสภาพสังคมไทยในอนาคตที่มีความก้าวหน้ามั่นคง และความเสมอภาค ต้องเป็นการศึกษาที่มุ่งพัฒนาตัวบุคคล ครอบครัวยุคใหม่ และการผนึกกำลังกันเป็นชุมชนเป็นสำคัญ โดยเน้นให้ระบบการศึกษาไทยในอนาคตเป็นระบบที่สามารถเพิ่มศักยภาพการเรียนรู้ของบุคคล ครอบครัวยุคใหม่ และชุมชน ส่งเสริมให้บุคคลมีความเข้าใจและทักษะเกี่ยวกับ “กระบวนการเรียนรู้” เพื่อศึกษาและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ปรับตัวได้กับสถานะโลกปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว และสามารถรับข่าวสารใหม่ ๆ แล้วนำมาคิดและตัดสินใจ รวมทั้งส่งเสริมให้ชุมชนสามารถผนึกกำลังเพื่อเปลี่ยนแปลงสภาพปัญหาไปสู่สภาพที่พึงประสงค์

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีโรงเรียนในสังกัด 30,899 แห่ง ในจำนวนดังกล่าวมีโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีจำนวนนักเรียนต่ำกว่า 120 คน จำนวนทั้งสิ้น 15,369 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 49.73 ของจำนวนโรงเรียนทั้งหมด โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กเหล่านี้ ส่วนใหญ่มักประสบปัญหาเรื่องคุณภาพค่อนข้างต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ เนื่องจากความพร้อมในการบริหารจัดการ ทั้งนี้เพราะมีข้อจำกัดด้านปัจจัย เช่น มีครูไม่ครบชั้น ขาดแคลนสื่อ อุปกรณ์ งบประมาณในการบริหารจัดการมีไม่เพียงพอ ทั้งนี้เพราะข้อจำกัดด้านเกณฑ์การจัดอัตราค่าจ้างข้าราชการครูและข้อจำกัดด้านงบประมาณ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2557: 1) จากเหตุผลดังกล่าว จึงทำให้ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนแต่ละแห่งแตกต่างกันไปตามบริบท จำนวนนักเรียน ขนาดโรงเรียน จำนวนบุคลากร และคุณภาพของบุคลากร รวมทั้งงบประมาณที่ได้รับของโรงเรียนแต่ละแห่ง อาจเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงาน ดังนั้นสภาพความแตกต่างด้านความพร้อมของสถานศึกษา จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่เกิดปัญหาในการบริหารงานและคุณภาพการจัดการศึกษา

สถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประสบปัญหาครูไม่ครบชั้น ครูไม่ตรงวิชาเอก สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งเน้นที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็กให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน โดยมุ่งสู่การแก้ปัญหาครูไม่ครบชั้น ครูสอนไม่ตรงสาขาวิชาเอก และทำให้นักเรียนในสถานศึกษาขนาดเล็กได้รับโอกาสและความเท่าเทียมกับนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่หรือโรงเรียนที่อยู่ในเมืองด้วยกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพจากโรงเรียนวังไกลกังวล ทั้งนี้นโยบายคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้ประกาศ

นโยบายให้สถานศึกษาขนาดเล็ก ยึดการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกล โรงเรียนวังไกลกังวล เป็นต้นแบบการจัดการเรียนรู้ โดยเริ่มในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 โดยให้มีการวางแผนและดำเนินแนวทางการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมิน และรายงานผลการดำเนินโครงการขยายผลการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม อันจะส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน ในภาพรวมของประเทศ โรงเรียน ครูและเขตพื้นที่การศึกษา เป็นหน่วยงานหลักและเป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกระดับ ควรมีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบควรมีการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียมอย่างจริงจัง และอำนวยความสะดวกให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและ ด้วยวิธีการแบบมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในทุกระดับ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้การจัดการเรียนการสอน ทุกห้องเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเกิดความต่อเนื่อง สม่่าเสมอส่งผลให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และมีคุณภาพ

ด้วยเหตุนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้พัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาเพื่อแก้ปัญหาและยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนโดยได้ดำเนินงานตามโครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยเทคโนโลยีการศึกษาทางไกล (Distance learning หรือ DL) ขึ้นซึ่งการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยเทคโนโลยีการศึกษาทางไกลจัดเป็นการศึกษาที่ใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนในทุกห้องเรียนเพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนครูในโรงเรียนขนาดเล็กครูสามารถจัดการเรียนรู้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพนักเรียนและครูได้เข้าถึงสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยมีเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยมีการจัดสภาพการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนของครูอย่างครบถ้วนทั้งกระบวนการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการสร้างความรู้จากการลงมือปฏิบัติการนำเสนอเนื้อหาอย่างทันสมัยและการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสื่อและอุปกรณ์ที่จำเป็นในการจัดการเรียนการสอนนั้นจะเป็นการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาลดช่องว่างและเพิ่มโอกาสในการศึกษาที่มีคุณภาพให้กับประชาชนชาวไทยทุกคนเป็นการดำเนินการตามรอยเบื้องพระยุคลบาทและสนองพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการพัฒนาการศึกษาไทยให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไปรูปแบบการนำเทคโนโลยีทางการศึกษาทางไกลมาใช้ในการยกระดับคุณภาพการศึกษามี 2 รูปแบบได้แก่การจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (Distance learning television หรือ Dltv) เป็นระบบโทรทัศน์เพื่อการศึกษาที่ใช้เทคโนโลยีการถ่ายทอดสัญญาณภาพและเสียงส่งจากต้นทางไปยังปลายทางผ่านระบบดาวเทียมและการจัดการศึกษาทางไกลผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ (Distance learning information technology หรือ DLIT) เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีการจดจบบันทึกถ่ายทอดและเผยแพร่สัญญาณภาพและเสียงตลอดจนทรัพยากรที่เกี่ยวข้องจากต้นทางไปยังปลายทางผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ทันสมัยทุกช่องทาง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558)

การจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลเป็นอีกหนึ่งวิธีที่ช่วยในการแก้ปัญหาครูไม่ครบชั้น ครูสอนไม่ตรงวิชาเอก และยังพบว่าการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลจากโรงเรียนวังไกลกังวล ช่วยในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็ก ให้มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน โดยมุ่งสู่การแก้ปัญหาครูไม่ครบชั้น ครูสอนไม่ตรงสาขาวิชาเอก และทำให้นักเรียนในสถานศึกษาขนาดเล็กได้รับโอกาสและความเท่าเทียมกับนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่หรือโรงเรียนที่อยู่ในเมือง เป็นการขยายโอกาสทางการศึกษา ส่งเสริมการศึกษาระบบเปิด และพัฒนาการจัดการด้านการศึกษา เกษศิรินทร์ พลจันทร์ (2553 : 67) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมโรงเรียนวังไกลกังวลของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ผลการวิจัยพบว่าการบริหารจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมโรงเรียนวังไกลกังวล จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยรวมมีประสิทธิภาพในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการวางแผน ด้านการดำเนินงาน ด้านการประเมินผล และด้านการนำผลการประเมินมาปรับปรุงอยู่ในระดับปานกลางทุกด้านการเปรียบเทียบระดับการบริหารจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมโรงเรียนวังไกลกังวล จำแนกตามอายุ พบว่า มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05นอกจากนี้ จรรยา พลมัคร (2549 : 54) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมระดับประถมศึกษาตามโครงการโรงเรียนวังไกลกังวล กรณีศึกษากลุ่มโรงเรียนราช

ประชาชนเคราะห์ มีความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ระดับประถมศึกษา มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการจัดการ ด้านทรัพยากรการบริหาร ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านคุณภาพรายการโทรทัศน์การศึกษา มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

ผู้วิจัยปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาขนาดเล็ก ที่ใช้สื่อการศึกษาทางไกล เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้ จึงสนใจที่จะศึกษาค้นคว้า รูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็ก ที่มีประสิทธิผล ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวจะเป็นประโยชน์สำหรับการขับเคลื่อนนโยบายการจัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนครูของสถานศึกษาขนาดเล็ก อันส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพของผู้เรียนให้ได้มาตรฐานอย่างเท่าเทียมกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล

วัตถุประสงค์เฉพาะ

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล
2. เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มี

ประสิทธิผล

3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มี

ประสิทธิผล

4. เพื่อศึกษาข้อคิดเห็นต่อรูปแบบการพัฒนาจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มี

ประสิทธิผล

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.1 ศึกษาแนวทางการพัฒนาจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล และดำเนินการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบและการพัฒนารูปแบบ รวมทั้งแนวคิดทฤษฎีในการพัฒนาสื่อการจัดการศึกษา ตลอดจนแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับสื่อทางไกลผ่านดาวเทียม

1.2 สร้างรูปแบบการพัฒนาจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล ซึ่งครอบคลุมองค์ประกอบหลัก 6 ด้าน คือ ด้านการดำเนินงานพื้นฐาน ด้านผู้บริหารสถานศึกษา ด้านครู ด้านนักเรียน ด้านชุมชน และการมีส่วนร่วม และด้านผลลัพธ์

1.3 ประเมินความเป็นไปได้และความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล

2. ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการดำเนินการวิจัย คือ สถานศึกษาขนาดเล็ก ในเขตตรวจราชการที่ 13 ประกอบด้วย จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดยโสธร และจังหวัดอำนาจเจริญ จำนวน 342 แห่ง

3. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1

ประชากร

ผู้บริหารสถานศึกษาและครูประจำสถานศึกษาขนาดเล็ก เขตตรวจราชการที่ 13 ได้แก่ จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 97 โรงเรียน จังหวัดยโสธร จำนวน 41 โรงเรียน จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 69 โรงเรียน และจังหวัดอำนาจเจริญ จำนวน 27 โรงเรียน รวม 234 โรงเรียน ฤๅละ 2 คน รวมทั้งสิ้น 468 คน

3.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 25 คนและครูประจำชั้น ที่ไม่ใช่อุ่มเป้าหมาย จำนวน 25 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 50 คน

3.3 กลุ่มเป้าหมาย

สถานศึกษาที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้บริหารสถานศึกษา และครูประจำชั้น จำนวน 3 โรงเรียนดังนี้

โรงเรียนบ้านขามป้อมตั้งอยู่หมู่ที่ 5 บ้านขามป้อม ตำบลสร้างถ่อ อำเภอู่อียงใน จังหวัดอุบลราชธานี เป็นสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 ได้รับรางวัลโรงเรียนที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการจัดการเรียนการสอนด้วยการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม

โรงเรียนบ้านขำเขียน ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 ตำบลอู่อียงใน อำเภอู่อียงใน จังหวัดอุบลราชธานีเป็นสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ได้รับรางวัลโรงเรียนที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการจัดการเรียนการสอนด้วยการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม

โรงเรียนบ้านบัววัด ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 บ้านบัว ตำบลธาตุ อำเภอวารินชำราบจังหวัดอุบลราชธานีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 ได้รับรางวัลโรงเรียนที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการจัดการเรียนการสอนด้วยการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม

กลุ่มเป้าหมายการทดลองและประเมินรูปแบบ คือ โรงเรียนชุมชนบ้านท่าบ่อแบง ตำบลขามเปี้ย อำเภอู่อียงใน จังหวัดอุบลราชธานีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 และกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 21 คน

ขอบเขตด้านระยะเวลาปีการศึกษา 2561

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานและระดับการปฏิบัติการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิภาพ ใช้ในการสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูประจำชั้น ใน เขตตรวจราชการที่ 13
2. แบบสังเกต ใช้เก็บข้อมูลการศึกษาดูงานสถานศึกษาต้นแบบที่ประสบผลสำเร็จเป็นแบบอย่าง
3. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้เก็บข้อมูลในการสัมภาษณ์ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูประจำชั้น ในสถานศึกษาต้นแบบที่ประสบผลสำเร็จเป็นแบบอย่าง

ดำเนินการหาคุณภาพของเครื่องมือโดยให้ผู้เชี่ยวชาญวิเคราะห์ค่า IOC นำไปทดลองใช้ Try Out) แล้วนำไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha-Coefficien) ตามวิธีการของ Cronbach ได้ค่าความเชื่อมั่น .96

สถิติที่ใช้ในการวิจัย แบบสอบถามที่เป็นข้อมูลแบบเลือกตอบ ใช้วิธีแจกความถี่ และค่าร้อยละ ส่วนข้อมูลที่เป็นมาตราส่วนประมาณค่า ใช้การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ใช้การวิเคราะห์และสรุปหลอมรวมประเด็น

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาระดับการปฏิบัติการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิภาพระดับการปฏิบัติการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิภาพได้ดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียม
2. สสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูประจำชั้นต่อระดับการปฏิบัติการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียม
3. ศึกษาดูงานสถานศึกษาต้นแบบที่ประสบผลสำเร็จเป็นแบบอย่าง จำนวน 3 โรงเรียน พร้อมทั้งสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารสถานศึกษาและครูประจำชั้น
4. สังเคราะห์ข้อมูลองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อยของรูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิภาพ

ขั้นตอนที่ 2 สร้างรูปแบบรูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิภาพได้ดำเนินการดังนี้

1. ร่างรูปแบบรูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิภาพและร่างคู่มือ โดยใช้ข้อมูลจากผลการดำเนินการ ในขั้นตอนที่ 1
2. ตรวจสอบและประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบและร่างคู่มือ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 15 คน

สรุปผลการวิจัย

จากการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยโดยมีรายละเอียดในแต่ละขั้นตอนดังนี้

1. ผลการศึกษาระดับการปฏิบัติในการจัดการศึกษาด้วยสื่อการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิภาพ สรุปผลการศึกษา ดังนี้

1.1 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิภาพในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การดำเนินงานพื้นฐาน รองลงมา คือ ด้านครูและนักเรียน ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านชุมชนและการมีส่วนร่วม

1.2 ผลการศึกษาระดับการปฏิบัติในการจัดการศึกษาด้วยสื่อการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิภาพซึ่งเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านครู รองลงมา คือ ด้านผู้บริหารสถานศึกษาและนักเรียน ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านผลสำเร็จ

1.3 ผลการสัมภาษณ์ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูประจำชั้น ของสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีการจัดการศึกษาด้วยสื่อการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ดีเยี่ยม (Best Practice) พบว่า สถานศึกษาดีเยี่ยมทั้ง 3 แห่งได้มีการบริหารจัดการศึกษาตามบริบท ตอบสนองนโยบายกระทรวงศึกษาธิการและตอบสนองความต้องการ ความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน โดยยึดหลักการมีส่วนร่วม หลักการทำงานโดยวงจรคุณภาพ (PDCA) ของเดมมิ่ง มีการบูรณาการ การจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลกับกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การวัดและประเมินผลตามสภาพจริงเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในบทเรียน มีความสุข สนุกสนานในการเข้าร่วมกิจกรรมและนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน สรุปผลดังนี้

1.3.1 ด้านการดำเนินงานพื้นฐานให้ความสำคัญกับนโยบายการวางแผน/ โครงการในการบริหารจัดการหลักสูตรจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมพร้อมด้านบุคลากร ด้านเทคนิคเกี่ยวกับการติดตั้งระบบและการ

บำรุงรักษาเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา ตามที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำหนด และมีเครือข่ายด้านเทคนิคในการติดตั้ง ซ่อมแซมบำรุงรักษา

1.3.2 ด้านผู้บริหารสถานศึกษา เน้นเตรียมความพร้อมด้านข้อมูลการบริหารจัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียมเพื่อเตรียมชี้แจงให้ความรู้ความเข้าใจกับผู้เกี่ยวข้อง สร้างเครือข่ายโรงเรียนที่จัดการเรียนรู้ดำเนินการจัดหาสถานที่ และนิเทศและพัฒนาบุคลากรให้มีความสามารถในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ

1.3.3 ด้านครู ครูวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อจัดทำแผนการเรียนรู้สอดคล้องกับการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียมมีการเตรียมการสอนล่วงหน้าที่สุดคล้องกับคู่มือครูพระราชทานสอนทางไกลผ่านดาวเทียมเลือกเครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผลที่เหมาะสมกับธรรมชาติวิชาและสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนพัฒนาตนเองจัดการเรียนรู้ไปพร้อมกับครูโรงเรียนต้นทางและการเอาใจใส่กำกับดูแลและนำให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ทุกครั้งและประเมินคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐาน ตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้วยวิธีการที่หลากหลายเหมาะสมกับผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

1.3.4 ด้านนักเรียน เน้นส่งเสริมให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ในแต่ละการเรียนรู้และบูรณาการกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ มีผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-net) สูงขึ้นเนื่องด้วยผลจากการเรียนรู้จากสื่อการศึกษาทางไกลและสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและการศึกษาต่อ

1.3.5 ด้านชุมชนและการมีส่วนร่วม เน้นด้านบุคลากร การจัดสภาพแวดล้อม ทางกายภาพความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก เปิดโอกาสให้ครู ผู้ปกครอง ผู้เรียน ได้แสดงความคิดเห็นและแจ้งปัญหา หรือข้อเสนอแนะ ที่เป็นการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ด้วยสื่อการศึกษาทางไกล

1.3.6 ด้านผลสำเร็จที่เกิดจากเน้นการเปลี่ยนแปลงของสถานที่คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ครูบุคลากรของสถานศึกษาและผู้เรียน และการจัดทำเอกสาร แผ่นพับ และเว็บไซต์ ในการประชาสัมพันธ์ผลงานดีเด่นสู่ชุมชนและหน่วยงานภายนอก

2. ผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล 2.รูปแบบการพัฒนาจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผลประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 6 องค์ประกอบ และองค์ประกอบย่อย 16 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ด้านการดำเนินงานพื้นฐาน มี 3 องค์ประกอบย่อย 2)ด้านผู้บริหารสถานศึกษามี 2 องค์ประกอบย่อย 3)ด้านครู มี 4 องค์ประกอบย่อย 4)ด้านนักเรียนมี 3 องค์ประกอบย่อย 5)ด้านชุมชนและการมีส่วนร่วมมี 2 องค์ประกอบย่อย 6)ด้านผลสำเร็จมี 2 องค์ประกอบย่อย

2.2 ผลการสร้างคู่มือการใช้รูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล ผู้วิจัยได้นำสาระที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบมาสร้างเป็นคู่มือประกอบด้วย 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) ขอบจำกัดในการนำคู่มือไปใช้ 4) วิธีการนำคู่มือไปใช้ 5) การประเมินการใช้รูปแบบ 6) แบบประเมินผลการใช้รูปแบบ 7) เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ 8) บรรณานุกรม 9) ภาคผนวก

2.3ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล และคู่มือการใช้รูปแบบ โดยการประชุมกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีประสบการณ์ในการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียม ได้วิพากษ์ และประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบการพัฒนาจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผลพบว่า โดยภาพรวมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายข้ออยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล ไปใช้ในสภาพจริง

3.1 ผลการเปรียบเทียบสภาพก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล พบว่า โดยภาพรวมมีการเปลี่ยนแปลงหลังทดลองใช้เพิ่มขึ้นจากก่อนการทดลองใช้ทุกด้าน

3.2 ผลการประเมินผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผลพบว่า ก่อนการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผลโดยรวมผลการประเมินอยู่ในระดับคุณภาพพอใช้ ส่วนผลการประเมินหลังทดลองใช้รูปแบบ โดยรวมผลการประเมินอยู่ในระดับคุณภาพดีมาก

4. ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผลมีดังนี้

4.1 ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ของรูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

4.2 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในการนำรูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผลไปใช้ พบว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นแผนแม่บทในการส่งเสริมและสนับสนุนให้สถานศึกษาจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียม ขาดงบประมาณสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ไม่มีหน่วยงานหรือกลุ่มงานผู้รับผิดชอบโดยตรงในจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมที่ชัดเจน ขาดการนิเทศติดตาม และสถานศึกษาขาดบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญที่ปฏิบัติงานด้านการจัดการเรียนการสอนด้วยสื่อทางไกล หรือแม้กระทั่งบุคลากรผู้มีความชำนาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยตรง

อภิปรายผล

จากการวิจัย มีประเด็นที่จะนำมาอภิปราย ดังนี้

1. จากผลการวิเคราะห์ระดับการปฏิบัติในพัฒนาการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล พบว่า ระดับการปฏิบัติ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านครู รองลงมา คือ ด้านผู้บริหารสถานศึกษาและนักเรียน ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านผลสำเร็จซึ่งสภาพปัญหาดังกล่าวอาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษาขนาดเล็กที่จัดการศึกษาด้วยสื่อการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมส่วนใหญ่ยังจัดการเรียนรู้ได้ไม่เต็มตามรูปแบบ มีครูไม่ครบชั้นเรียน ขาดแคลนสื่อ อุปกรณ์และงบประมาณในการบริหารจัดการมีไม่เพียงพอ ครูขาดความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทางไกลผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศการศึกษาทางไกล ครูยังไม่ได้รับการพัฒนาการสอนจากสื่อออนไลน์ต่าง ๆ เช่น google, youtube ,facebook,website ต่าง ๆ หรือสื่ออื่น ๆ ที่ทันสมัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ในสถานศึกษาขนาดเล็กดังกล่าว ประกอบกับสถานศึกษายังไม่มีการจัดทำเอกสาร แผ่นพับ และเว็บไซต์ ในการประชาสัมพันธ์ผลงานดีเด่นสู่ชุมชนและหน่วยงานภายนอกและจัดกิจกรรมให้ผู้เรียน ได้เข้าร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ด้วยสื่อการศึกษาทางไกล เช่น ศึกษาดูงานจากโรงเรียนต้นทาง แม้ว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2553 (กระทรวงศึกษาธิการ 2553 : 34) ได้ให้ความสำคัญ กับเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา โดยบัญญัติไว้ในหมวด 9 ว่าด้วยเทคโนโลยี ทางการศึกษา โดยเฉพาะในมาตรา 65-67 ที่รัฐต้องพัฒนาบุคลากรหรือ ผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาที่เหมาะสม ในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ตลอดจนต้องส่งเสริมให้มีการวิจัย และพัฒนาเทคโนโลยี เพื่อการศึกษาให้เกิดการใช้ที่คุ้มค่าและเหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้ ของคนไทย (กระทรวงศึกษาธิการ 2545 : 35) ซึ่งสอดคล้องกับสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

(Thailand development research institute: TDRI) ซึ่งให้เห็นถึงการแก้ปัญหาคุณภาพทางการศึกษาไทย โดยเฉพาะ การศึกษาระดับขั้นพื้นฐานยังไม่สามารถทำให้คุณภาพทางการศึกษาของประเทศดีขึ้นได้อย่างทั่วถึง ทั้งหลักสูตรและตำรา เรียนของไทยยังไม่สอดคล้องกับการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (21st Century skills) ซึ่งมีผลทำให้การเรียนการสอน ตลอดจนการสอบยังคงเน้นการจำเนื้อหา มากกว่าการเรียนรู้ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริง ทั้งนี้เป็นผลมาจากการขาดแคลนครู หรือครูไม่ครบชั้น ไม่ครบสาระการเรียนรู้ โดยเฉพาะครูสอนภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ครูมี ประสบการณ์หรือทักษะการจัดการเรียนรู้น้อย ขาดสื่ออุปกรณ์ที่ทันสมัยและการเข้าถึงได้ลำบาก ครูมีเวลาจัดการเรียนการสอนน้อย กิจกรรมของโรงเรียนมีมาก ทรัพยากรที่มีกระจุกกระจายไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่าและการแก้ปัญหาต่าง ๆ ก็ทำได้ในวงจำกัด โรงเรียนในชนบทและโรงเรียนประจำจังหวัดหรือโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร มีความเหลื่อมล้ำ และแตกต่างกันในด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา อันเป็นสิ่งที่บั่นทอนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในอนาคต ถือเป็นสิ่งที่สะท้อนความมั่นคงของประเทศชาติประการหนึ่ง ซึ่งสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย ได้เสนอแนะแนวทางการปฏิรูปการศึกษาด้านหลักสูตรสื่อการเรียนการสอนและเทคโนโลยี โดยสนับสนุนให้มีการนำระบบ ICT มาใช้ให้เหมาะสมกับการพัฒนาการศึกษาในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558)

2. ผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาด้วยสื่อการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผลพบว่า

2.1 ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 6 องค์ประกอบ และองค์ประกอบย่อย 16 องค์ประกอบ มีรายละเอียดดังนี้
 องค์ประกอบหลักที่ 1 ด้านการดำเนินงานพื้นฐาน ประกอบด้วย องค์ประกอบย่อย 1) นโยบายและแผน โดยสถานศึกษามีนโยบายด้านการสนับสนุน ส่งเสริมการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมที่ชัดเจนสถานศึกษามีการวางแผน/โครงการในการบริหารจัดการหลักสูตรจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน 2) พัฒนาบุคลากรโดยสถานศึกษามีการดำเนินการตามแผนงาน โครงการ ในด้านการพัฒนาบุคลากรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาทางไกลผ่าน 3) นิเทศกำกับติดตามโดยสถานศึกษามีการติดตาม ตรวจสอบ การจัดการเรียนการสอนด้วยสื่อการศึกษาทางไกล ในด้านปัญหาอุปสรรคและแนวทางการแก้ไข นำผลการกำกับ นิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมมาสรุป ประเมินผลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่ององค์ประกอบหลักที่ 2 ด้านผู้บริหารสถานศึกษาประกอบด้วย องค์ประกอบย่อย 1) การบริหารจัดการโดยผู้บริหารสถานศึกษาศึกษานโยบายและแนวทางการปฏิบัติการจัดการศึกษาไกลผ่านดาวเทียม ผู้บริหารสถานศึกษาจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี เพื่อดำเนินงานตามแนวทางการจัดการศึกษาไกลผ่านดาวเทียม ให้บรรลุสัมฤทธิ์ผล 2) ภาวะผู้นำโดยผู้บริหารสถานศึกษาเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับสื่อและอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อใช้ในการสอนทางไกลได้อย่างและให้ครูที่รับผิดชอบรายงานผลตามมาตรฐานการจัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียมของสถานศึกษาทุกกระยะ และติดตาม ตรวจสอบการจัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียมของสถานศึกษาสรุป วิเคราะห์ ประเมินผลองค์ประกอบหลักที่ 3 ด้านครูประกอบด้วย องค์ประกอบย่อย 1) การศึกษาหลักสูตรครูวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อจัดทำแผนการเรียนรู้สอดคล้องกับการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียมครูมีการเตรียมการสอนล่วงหน้าที่สอดคล้องกับคู่มือครูพระราชทานสอนทางไกลผ่านดาวเทียม สำหรับโรงเรียนปลายทาง 4) การวัดผลครูปลายทางประเมินผลการเรียนโดยมีการทดสอบหลังเรียนตามวัตถุประสงค์และนำผลการประเมินไปพัฒนาผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายเหมาะสมกับผู้เรียนอย่างต่อเนื่ององค์ประกอบหลักที่ 4 ด้านนักเรียนประกอบด้วย องค์ประกอบย่อย 1) คุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยนักเรียนได้รับทราบความสำคัญและจุดมุ่งหมายของการเรียนด้วยสื่อการศึกษาทางไกลนักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายการจัดการศึกษา องค์ประกอบหลักที่ 5 ด้านชุมชนและการมีส่วนร่วมประกอบด้วย องค์ประกอบย่อย 1) เครือข่ายความร่วมมือหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน 2) การมีส่วนร่วมของชุมชนสถานศึกษาเปิดโอกาสให้ครู ผู้ปกครอง ผู้เรียน ได้แสดงความคิดเห็นและแจ้งปัญหา หรือข้อเสนอแนะ ที่ องค์ประกอบหลักที่ 6 ด้านผลสำเร็จประกอบด้วย องค์ประกอบย่อย 1) เผยแพร่ผลงานสถานศึกษาจัดทำเอกสาร แผ่นพับ และเว็บไซต์ ในการประชาสัมพันธ์ผลงานดีเด่นสู่ชุมชนและหน่วยงานภายนอกสถานศึกษาเผยแพร่ความรู้สู่ผู้ปกครอง ชุมชน

และหน่วยงานอื่นๆ 2) จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยสถานศึกษามีเวทีแสดงผลงาน จากการจัดการเรียนรู้ด้วยสื่อการศึกษาทางไกลทั้งระดับโรงเรียนและในชุมชน

2.2 ผลการสร้างคู่มือการดำเนินการตามรูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาด้วยสื่อการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล ประกอบด้วยส่วนสำคัญดังนี้ 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ของคู่มือ 3) ข้อจำกัดในการนำคู่มือไปใช้ 4) วิธีการนำคู่มือไปใช้ 5) วิธีดำเนินการของรูปแบบ 6) การประเมินประสิทธิผลของรูปแบบ 7) เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ โดยมีผลการตรวจสอบและประเมิน ความเหมาะสมพบว่า ความเหมาะสมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณารายข้อ พบว่า คู่มือดำเนินการตามรูปแบบรูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาด้วยสื่อการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผลมีประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ความเหมาะสมของกรเรียงลำดับของเนื้อหา และคู่มืออ่านแล้วเข้าใจง่ายและสะดวกในการนำไปใช้ในสถานการณ์จริง ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดเท่ากัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Brown (1997 : 89) ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์เชิงบรรยายรูปแบบการประเมินการศึกษาทางไกล โดยใช้โทรศัพท์เป็นสื่อ ซึ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินการศึกษาทางไกลกับทักษะการอ่านของนักศึกษาผู้ใหญ่ ในสถาบันการศึกษาที่อยู่ห่างไกลการพัฒนาและสถาบันการศึกษาในพื้นที่ที่ได้รับการพัฒนาแล้ว จากการวิจัยพบว่าพื้นฐานการพัฒนาทักษะการอ่านจากรูปแบบการประเมินทางไกลจะประสบผลสำเร็จเมื่อเปิดโอกาสให้แต่ละเชื้อชาติได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมนี้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัย

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียงสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่สถานศึกษาพอเพียงที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศกับสถานศึกษาในสังกัดของเอกชน และสังกัดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. การศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ควรทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียงสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่สถานศึกษาพอเพียงที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศในภูมิภาคอื่นๆ เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการบริหารสถานศึกษาพอเพียงตามบริบทท้องถิ่นนั้นๆ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ.ปฏิรูปการศึกษายุคใหม่.(2546). กรุงเทพฯ : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์,
_____. (2553)หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
_____.(2545) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545.
กรุงเทพฯ: ศูนย์สภาลาดพร้าว.
- เกษศิรินทร์ พลจันทร์. (2553)การบริหารจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมโรงเรียนวังไกลกังวลของผู้บริหารโรงเรียนสังกัด
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- จรรยา พลมัคร (2549). การจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมระดับประถมศึกษาตามโครงการโรงเรียนวังไกลกังวล
กรณีศึกษากลุ่มโรงเรียนราชประชานุเคราะห์. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.(2557) นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ
2558. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

..... รายงานสภาพและปัญหาการนำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ไปสู่การปฏิบัติผ่านระบบออนไลน์. http://www.curriculum51.net/viewpage.php?t_id=200.

Brower, DE. & Lawler, E.E. The empowerment of service workers: what, why, how and when. *Sloan Management Review*, 33(3), pp.31-39.

บทความวิจัย (ม.ค. – มิ.ย. 2563)

รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางการรับวัฒนธรรมในโรงเรียนวิถีพุทธ

ปิยะนุช รัตนพันธุ์, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศาสตรา เหล่าอรุณคะ, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความเป็นมาของการสร้างภูมิคุ้มกันทางการรับวัฒนธรรม 2) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการสร้างภูมิคุ้มกันทางการรับวัฒนธรรม 3) เพื่อสร้างรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางการรับวัฒนธรรมโดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างเป็นโรงเรียนมัธยมขนาดใหญ่ที่ดำเนินการด้วยวิถีพุทธ จำนวน 4 โรงเรียน ประกอบด้วย 1) โรงเรียนบางปะกอกวิทยาคม 2) โรงเรียนโพธิสารพิทยากร 3) โรงเรียนมัธยมวัดบึงทองหลาง 4) โรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และข้อมูลภาคสนาม ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ การสังเกต การสนทนากลุ่ม และการประชุมเชิงปฏิบัติการ และนำเสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาความเป็นมาของการสร้างภูมิคุ้มกันทางการรับวัฒนธรรมในโรงเรียนวิถีพุทธพบว่าก่อนที่โรงเรียนจะเข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ นักเรียนมีปัญหาเรื่องการรับวัฒนธรรมจากต่างชาติตามสมัยนิยม การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการสร้างภูมิคุ้มกันทางการรับวัฒนธรรมในโรงเรียนวิถีพุทธ โดยยึดตามมาตรฐานแนวทางการเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมของกระทรวงวัฒนธรรมด้านการรับวัฒนธรรมภายนอกโรงเรียนมีการสำรวจสภาพพื้นที่ทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนรอบบริเวณโรงเรียน และคณะครูคัดเลือกนักเรียนที่มีคุณสมบัติด้านกิจกรรมอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมไทยเพื่อให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เพื่อนนักเรียนจากการศึกษาสภาพปัญหาพบว่าการรับวัฒนธรรมต่างชาติตามสมัยนิยม เกิดการเลียนแบบดารานักแสดง หรือการเลียนแบบเพื่อนในทางที่ผิด รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางการรับวัฒนธรรมในโรงเรียนวิถีพุทธ ใช้แนวทางการเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมที่กระทรวงวัฒนธรรมกำหนดไว้ ในด้านการรับวัฒนธรรมภายนอกร่วมกับองค์ประกอบของโรงเรียนวิถีพุทธ 5 ด้านได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านการเรียนการสอน ด้านพฤติกรรม และด้านการส่งเสริมวิถีพุทธ ผลของการศึกษาค้นคว้าได้แนวทางในการเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมจำนวน 59 ข้อ เพื่อการเป็นแนวทางจัดการเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมให้นักเรียนมีภูมิคุ้มกันมีคุณธรรมและคุณภาพตามที่สังคมไทยต้องการเพื่อเป็นพลเมืองที่ดีในสังคมโลกอนาคต

คำสำคัญ: การรับวัฒนธรรม, ภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรม, วิถีพุทธ

Received: August 21, 2019, Revised August 23, 2019, Accepted October 3, 2019

The Model of Surveillance Culture in Cultural Receiving In Buddhist Way School

Piyanuch Ratanaphun , Ph.D. Student of the Faculty of Cultural Science, Mahasarakrm University
Assistant Professor Dr.Sastra Laoakka, Lecturer of the Faculty of Cultural Science, Mahasarakrm University

Abstract

The objectives of the research were 1) to study the background of the culture surveillance of 4 major Buddhist way model schools in Bangkok 2) to study the current state and problems of the culture surveillance in those schools and 3) to develop a model for culture surveillance. The schools sampled were selected using 2 criteria: must be a Buddhist school and a big school. 4 schools were selected were Bangpakok Wittayakom School, Potisarnpittayakorn School, Matthayom Wat Bungthonglang School, and Seekan (Wattananun-uppathum) School. This research is a qualitative research. Data were collected from documents, field study, interviews, observations, focus group discussions and workshops. Descriptive analysis was used to present the result. The results showed that the schools have various problems before becoming a Buddhist way model school. The reception of foreign culture in modern times and actor patterning were found.

The study of the current state and problems school surveyed cultural space context such as local wisdom around school. The selection of student who conserve Thai tradition and culture was used to makes role model. Some problems such as the reception of foreign culture in modern times, actor patterning and friend imitation in a wrong way were found. The modeling of culture surveillance in the Buddhist way model school follows the approach of Ministry of Culture's standard for cultural surveillance in cultural receiving together with 5 criterions of Buddhist way composed of physical, instructional, behavior, Buddhist way encouragement and Buddhist Sabbath activity. The result of the study showed 59 guidelines for cultural surveillance. There are guidelines to refine a student to be a moral person, be a quality person, and be a good citizen in the future.

Keywords: Cultural surveillance, Buddhist way, Cultural receiving

คำขอขอบคุณ: งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาระดับปริญญาเอก มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

บทนำ

การศึกษาในศตวรรษที่ 21 เหมือนสะพานเชื่อมโยงรูปแบบทางวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือที่จะช่วยหล่อหลอมบุคลิกภาพของเด็กและเยาวชนรุ่นใหม่กับคนรุ่นเก่าเชื่อมร้อยหากันเพื่อการถ่ายทอดความรู้ ค่านิยม ทักษะพื้นฐานที่ถูกต้องให้เยาวชนในทุกมิติ เพื่อคุณภาพทางสังคมและวัฒนธรรม (Orachart Suebsit and others, n.d. : 216) แต่จากสภาพสังคมไทยในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเนื่องจากความเจริญทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทำให้เกิดการปรับตัวของสังคมที่ไม่เท่าทันต่อกระแสของโลกาภิวัตน์ส่งผลกระทบต่อศีลธรรมวัฒนธรรมประเพณีทัศนคติและค่านิยมที่ดั่งงาม (PhraMahaSanongPajjopakaree, 2010 : 380) และมีผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนตามมา ได้แก่ ปัญหาเด็กเกเร เด็กหนีโรงเรียน เด็กกระทำความผิด เด็กมีความประพฤติที่ไม่เหมาะสม เด็กมีวามสุขตามแหล่งอบายมุข และเด็กติดยาเสพติด ปัญหาเหล่านี้ล้วนเกิดจากการขาดจิตสำนึกและทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ (PhichaiyutSayamphanthakit, 2010 : 44)

จากสถานการณ์ดังกล่าว ทำให้วัฒนธรรมอันดีงามแปรเปลี่ยนไป เนื่องจากคนไทยเริ่มถอยห่างจากศีลธรรม และจริยธรรมอันเป็นหลักของการดำเนินชีวิตทำให้เกิดภาวะความเสี่ยงทางความเสื่อมของศีลธรรมและจริยธรรมอย่างน่าวิตก และในการพัฒนาสังคมประเทศชาติบ้านเมือง ในอนาคตควรจะเป็นเช่นไร (NongLak Tepsawat, 1998 : 135) โรงเรียนจึงเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนา โรงเรียนต้องหันมาทบทวนบทบาทความสำคัญในเรื่องการขับเคลื่อนทักษะชีวิตเด็กร่วมกับครอบครัวโรงเรียนชุมชนร่วมกันแก้ไขปัญหาด้วยกระบวนการทางวัฒนธรรมคือการเสริมสร้างวัฒนธรรมครอบครัวและศาสนาการเสริมสร้างวัฒนธรรมการเผชิญกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม (The Fine Arts Department, n.d. : 1) สอดรับกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ เป็นยุทธศาสตร์ที่เน้นการพัฒนาคน ทั้งในมิติของจริยธรรมและมิติของความรู้มุ่งสู่ “สังคมที่มีความสุขอย่างยั่งยืน” (Ministry of Culture, 2007 : 54)

โรงเรียนวิถีพุทธก็เป็นหนึ่งในโรงเรียนรูปแบบใหม่ ที่จะช่วยผลักดันให้เด็กและเยาวชนไทยสามารถพัฒนาตามศักยภาพ เป็นคนดี คนเก่งของสังคม และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข แม้ว่าการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธจะมีข้อดีแต่จากปัญหาเด็กและเยาวชนที่กล่าวมาข้างต้นยังคงเกิดขึ้นและการสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมในเด็กและเยาวชน ยังขาดรูปแบบที่ชัดเจนของกระบวนการสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นเรื่องใหม่ที่กระทรวงวัฒนธรรมใช้ในการแก้ไขปัญหาวัฒนธรรมไทย โดยกระทรวงวัฒนธรรมได้กำหนดให้มีแผนแม่บทวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2550-2559 ยุทธศาสตร์การสร้างสังคมคุณธรรมในกระแสโลกาภิวัตน์เน้นเป้าหมายให้คนไทยมีคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมที่พึงประสงค์ เชื่อมร้อยความแตกต่างและหลากหลายของคนในสังคมให้มีจิตสำนึกของความเป็นคนไทยบนพื้นฐานความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Ministry of Culture, 2007 : 59) และแนวทางการเฝ้าระวังและการสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมในเชิงรับ คือการช่วยกันตรวจสอบสถานการณ์ พฤติกรรมที่เป็นปัญหาและมีแนวโน้มส่งผลกระทบต่อระเบียบทางวัฒนธรรมที่ดั่งงามของไทยจากสื่อความเจริญทางเทคโนโลยีที่มีทั้งคุณและโทษ ถ้าเด็กและเยาวชนในสังคมไทยขาดการกลั่นกรองคัดเลือกขาดสติสัมปชัญญะ ขาดความสามารถ ในการเผชิญปัญหา และขาดความยืดหยุ่นในการปรับตัวก็ย่อมจะทำให้ต้องสูญเสียเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของเผ่าพันธุ์ตนเองไป (The office of Strategic and Cultural Surveillance Bureau Group, 2010 : 32)

การสร้างรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางการรับวัฒนธรรมตามแนวทางการดำเนินการ โรงเรียนวิถีพุทธเป็นแนวทางจัดการเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมสำหรับผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้ปกครอง ใช้เป็นแนวทางสร้างภูมิคุ้มกันคุณธรรมและคุณภาพตามที่สังคมไทยต้องการ เพื่อปรับตัวเท่าทันและเป็นพลเมืองที่ดีในสังคมโลกอนาคต

วัตถุประสงค์

- 1 เพื่อศึกษาความเป็นมาของการสร้างภูมิคุ้มกันทางการรับวัฒนธรรมในโรงเรียนวิถีพุทธ

2 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการสร้างภูมิคุ้มกันทางการรับวัฒนธรรมในโรงเรียนวิถีพุทธ

3 เพื่อได้รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางการรับวัฒนธรรมในโรงเรียนวิถีพุทธ

วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ศึกษาจากข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยทำการศึกษาจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ ตำรา คู่มือ หนังสือ บทความ อินเทอร์เน็ต รายงานการวิจัยและวิทยานิพนธ์เพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย

3.2 ศึกษาจากภาคสนาม ศึกษาเชิงลึกในพื้นที่ ด้วยวิธีเลือกแบบเจาะจง คือโรงเรียนมัธยมซึ่งตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เป็นโรงเรียนวิถีพุทธและเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ โรงเรียนที่เป็นพื้นที่วิจัยประกอบด้วย โรงเรียนบางปะกอกวิทยาคมเขตราชบุรีบูรณะโรงเรียนโพธิสารพิทยากรเขตตลิ่งชันโรงเรียนมัธยมวัดบึงทองกลางเขตบางกะปิและโรงเรียนสีกัน (วัฒนานันทอุปลัมภ์) เขตดอนเมืองโดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 กลุ่มคือ กลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติ และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป รวมจำนวน 102 คนเครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสำรวจ โดยใช้แบบสำรวจข้อมูลภาคสนาม แบบสังเกต แบ่งแบบสังเกตออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม และแบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม แบบสัมภาษณ์ แบ่งการสัมภาษณ์ออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เพื่อเป็นแนวทางการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ในการสัมภาษณ์กลุ่มผู้รู้กลุ่มผู้ปฏิบัติ และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป การสนทนากลุ่ม และการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้ได้ข้อสรุปในแนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมภายในโรงเรียนต้นแบบวิถีพุทธซึ่งทุกเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะเพื่อความสมบูรณ์

3.3 นำเสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

สรุปผลการวิจัย

1 ความเป็นมาของการสร้างภูมิคุ้มกันทางการรับวัฒนธรรมในโรงเรียนวิถีพุทธจากสภาพปัญหาทางสังคมของไทยที่อยู่ในภาวะวิกฤตเนื่องมาจากความไม่สมดุลของการพัฒนาส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนที่ความรุนแรงมากขึ้นและจากสภาพปัญหาเด็กและเยาวชนในพื้นที่ก่อนที่โรงเรียนจะเข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ พบปัญหาที่มีการรับวัฒนธรรมต่างชาติตามสมัยนิยม เกิดการเลียนแบบดารานักแสดง หรือการเลียนแบบเพื่อนในทางที่ผิด

2 สภาพปัจจุบันของการสร้างภูมิคุ้มกันทางการรับวัฒนธรรมในโรงเรียนวิถีพุทธ ด้านผู้บริหาร ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี และสำรวจสภาพสังคมพื้นที่ทางวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนรอบบริเวณโรงเรียน มีการร่วมประชุมการวางแผนแต่งตั้งกรรมการ จัดสรรงบประมาณ มีการนิเทศ กำกับติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องร่วมกันระหว่างผู้บริหาร คณะครู ผู้ปกครอง นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา คณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง สมาคมผู้ปกครองและครู ชุมชน และมูลนิธิ ร่วมกันทำงานภายใต้บรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ดี

ด้านคณะครู ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีมี ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมเห็นคุณค่าในการรักษาและสืบต่อวัฒนธรรม ครูสำรวจสภาพสังคมพื้นที่ทางวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนรอบบริเวณโรงเรียน มีการดำเนินการวางแผนงานกำหนดนโยบายต่างๆ ให้สอดคล้องกับการรักษาศิลปวัฒนธรรม มีการจัดทำโครงการ/กิจกรรมเพื่อป้องกันการรับวัฒนธรรมที่ไม่เหมาะสมมีตัวแทนนักเรียนเข้าร่วมอบรมแกนนำเยาวชนเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมกับกระทรวงวัฒนธรรมและนำมาขยายผลคณะครูคัดเลือกนักเรียนที่มีคุณสมบัติด้านกิจกรรมอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมไทยเพื่อให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เพื่อนนักเรียน

ด้านนักเรียน เห็นตัวอย่างพฤติกรรมของผู้บริหารและคณะครูในการเป็นแบบอย่างในการกระทำที่ดีมีการปลูกฝังเรื่องศิลปวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่องไปในทิศทางเดียวกัน โรงเรียนมีกิจกรรมด้านดนตรีและนาฏศิลป์ และมีนักเรียนให้ความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมกับเด็ก ๆ ในชุมชน

ด้านผู้ปกครอง เป็นแบบอย่างที่ดีร่วมกันระหว่างบ้านกับโรงเรียนส่งเสริมนักเรียนทำกิจกรรมอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมภูมิปัญญาไทยเพื่อที่จะหล่อหลอมให้นักเรียนรักภูมิใจและหวงแหนภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน หรือบางครอบครัวประกอบอาชีพด้านวัฒนธรรมก็ส่งเสริมปลูกฝังและสืบต่อเป็นอาชีพให้กับนักเรียน

3 สภาพปัญหาของการสร้างภูมิคุ้มกันทางการรับวัฒนธรรมในโรงเรียนวิถิพุทธ

ด้านผู้บริหารและคณะครูไม่มีการจัดทำโครงการหรือกิจกรรมเกี่ยวกับการสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมด้านการรับวัฒนธรรมภายนอกแต่ในการทำโครงการหรือกิจกรรมส่วนใหญ่ในโรงเรียนทำในรูปแบบโรงเรียนวิถิพุทธ และโครงการและกิจกรรมของกลุ่มสาระศิลปะ

ด้านนักเรียนพบว่ามีการรับวัฒนธรรมต่างชาติตามสมัยนิยมโดยผ่านสื่อดนตรีและภาพยนตร์ ทำให้อิทธิพลของดารานักแสดงเหล่านั้นมีผลต่อพฤติกรรมการเลียนแบบของเยาวชนเช่น การแต่งกาย ทรงผม ควรส่งเสริมนักเรียนให้เป็นต้นแบบการรักษาวรรณธรรมไทย เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมไทยและเป็นแบบอย่างที่ดีในโรงเรียน

ด้านผู้ปกครอง พบว่ามีผู้ปกครองบางส่วนตามใจบุตรหลาน หรือไม่ได้มองการมีพฤติกรรมการเลียนแบบดารา นักแสดง และการเลียนแบบเพื่อนว่าเป็นการเสียหาย ส่งผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนจนกลายเป็นที่ยอมรับของเพื่อนนักเรียนบางกลุ่ม

3 การสร้างภูมิคุ้มกันทางการรับวัฒนธรรมในโรงเรียนวิถิพุทธ

จากการศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และศึกษาจากภาคสนามเพื่อศึกษาเชิงลึกในพื้นที่วิจัยกับกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติ และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป สรุปได้ดังนี้

1 ด้านกายภาพ

ผู้บริหาร

- 1) ผู้บริหารและครูสำรวจบริบทพื้นที่ทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 2) ผู้บริหารจัดสรรงบประมาณด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ
- 3) ผู้บริหารสนับสนุนและสืบค้นแหล่งเรียนรู้ด้านวัฒนธรรม ในชุมชน

ครู

- 1) ครูบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพให้เหมาะสมตามอัตลักษณ์วัฒนธรรมในชุมชน

นักเรียน

- 1) นักเรียนมีส่วนร่วมในการดูแลสิ่งแวดล้อมทางกายภาพให้เป็นพื้นที่การเรียนรู้ตามอัตลักษณ์วัฒนธรรมในชุมชน
- 2) นักเรียนมีส่วนร่วมในการดูแลห้องปฏิบัติการ หรือแหล่งเรียนรู้ที่เป็นพื้นที่ตามอัตลักษณ์วัฒนธรรมในชุมชนและโรงเรียน
- 3) นักเรียนมีพื้นที่การเรียนรู้ตามอัตลักษณ์วัฒนธรรมในชุมชน
- 4) นักเรียนได้รับการสนับสนุนให้ใช้แหล่งเรียนรู้ด้านวัฒนธรรม ในชุมชน

2 ด้านการเรียนการสอน

ผู้บริหาร

- 1) ผู้บริหารสนับสนุนให้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้บูรณาการอัตลักษณ์วัฒนธรรมในชุมชน เชื่อมโยงกับ

ชีวิตประจำวัน

2) ผู้บริหารสนับสนุนการใช้แหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับอัตลักษณ์ในชุมชน

ครูและผู้ปกครอง

1) ครูทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้บูรณาการอัตลักษณ์วัฒนธรรมในชุมชน เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน

2) ครูนำความคิดความเชื่อที่ติงามมาเป็นฐานในการคิดวิเคราะห์แก้ปัญหา

3) ครูมีโครงการและกิจกรรมนำนักเรียนออกไปทำกิจกรรมหรือบำเพ็ญประโยชน์

4) ครูส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมและโครงการเกี่ยวกับอัตลักษณ์วัฒนธรรมในชุมชน ต่อยอดเข้าสู่

การประกวด

5) ครูร่วมมือกับวิทยากรในชุมชนถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

6) ครูสำรวจสืบค้นและใช้แหล่งเรียนรู้ข้อมูลด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนรอบบริเวณโรงเรียน

7) ครูและผู้ปกครองสอดแทรกความเป็นวิถีไทย

8) ครูและผู้ปกครองร่วมสร้างปลูกฝังความรักและหวงแหนในวัฒนธรรมไทย ควบคู่กับการเคารพใน

ความหลากหลายทางวัฒนธรรม อยู่ได้อย่างกลมกลืน

นักเรียน

1) นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรมร่วมกับชุมชน

2) นักเรียนภาคภูมิใจและหวงแหน อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในชุมชนของตน

3 ด้านพฤติกรรม

ผู้บริหารครูและผู้ปกครอง

1) ผู้บริหารครูและผู้ปกครองปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีส่งเสริมคุณค่าในการรักษาและสืบต่อ

วัฒนธรรม

2) ผู้บริหารครูและผู้ปกครองปลูกฝังความรักและหวงแหนวัฒนธรรม

3) ผู้บริหารครูและผู้ปกครองปลูกฝังการแสดงออกถึงพฤติกรรมตามวัฒนธรรมสมัยใหม่ต้องเป็นสิ่งที่

พอดี ให้เหมาะกับสถานที่และกาลเทศะ

4) ผู้บริหารและครูส่งเสริมให้นักเรียนให้เป็นต้นแบบการรักษาวัฒนธรรมไทย

นักเรียน

1) นักเรียนเกิดความรักและหวงแหนวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง

4 ด้านส่งเสริมวิถีพุทธ

ผู้บริหาร

1) ผู้บริหารประชุมวางแผนจัดทำโครงการและกิจกรรมสอดคล้องกับอัตลักษณ์วัฒนธรรมในชุมชน

2) ผู้บริหารแต่งตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาคณะกรรมการโดยผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วม

3) ผู้บริหารดำเนินการวางแผนงานกำหนดนโยบายต่างๆให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์วัฒนธรรมและอัต

ลักษณ์โรงเรียน

4) ผู้บริหารมีการจัดสรรงบประมาณมาบริหารสนับสนุนโครงการและกิจกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น อย่าง

เหมาะสม

5) ผู้บริหารนิเทศติดตาม ทบทวนโครงการที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์วัฒนธรรม

6) ผู้บริหารมีการเชื่อมโยงกับศึกษานิเทศก์ในการประสานร่วมมือที่จะพัฒนานักเรียนให้เป็นไปตาม

มาตรฐานคุณภาพผู้เรียน

7) ผู้บริหารและครูบริหารจัดการอนุรักษณ์กับอัตลักษณ์วัฒนธรรมตอบสนองต่อความต้องการของท้องถิ่น

8) ผู้บริหารและครูคัดเลือกนักเรียนที่มีคุณสมบัติด้านกิจกรรมอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมไทย เพื่อให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน

9) ผู้บริหารครูและผู้ปกครองบริหารจัดการสร้างร่วมมือกับชุมชน ภาครัฐ เอกชน และองค์กรต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

10) ผู้บริหารครูและผู้ปกครองสนับสนุนให้กิจกรรมเกี่ยวกับอัตลักษณ์วัฒนธรรม ไปปฏิบัติร่วมกัน ระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียน

11) ผู้บริหารครูและผู้ปกครองส่งเสริมการขยายภาคีเครือข่ายในการร่วมจัดการเรียนรู้ด้านอัตลักษณ์วัฒนธรรมในระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาค ระดับประเทศ

ครู

1) ครูการจัดทำโครงการ/กิจกรรมเกี่ยวกับอนุรักษณ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามบริบทของโรงเรียน

2) ครูให้การสนับสนุนและเป็นแกนนำร่วมมือกับครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการอนุรักษณ์วัฒนธรรมในชุมชน

นักเรียน

1) นักเรียนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นการจัดโครงการหรือกิจกรรมอนุรักษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นระหว่างผู้บริหารคณะครู

2) นักเรียนทำกิจกรรมการเป็นผู้นำในการถ่ายทอดความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมให้กับเด็ก ๆ ในชุมชนของตนเอง

3) นักเรียนเข้าร่วมอบรมแกนนำเยาวชนเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมกับกระทรวงวัฒนธรรม สร้างเครือข่ายเฝ้าระวังทางวัฒนธรรม

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยในประเด็นด้านประวัติความเป็นมาการสร้างภูมิคุ้มกันทางการรับวัฒนธรรมในโรงเรียนวิถิพุทธซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 นั้น พบว่าก่อนที่โรงเรียนจะเข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถิพุทธ นักเรียนมีปัญหาเรื่องการรับวัฒนธรรมจากต่างชาติตามสมัยนิยม ส่วนการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า มีการรับวัฒนธรรมต่างชาติตามสมัยนิยม เช่น วัฒนธรรมเกาหลีนักเรียนเกิดการเลียนแบบดารานักแสดง หรือการเลียนแบบเพื่อนในทางที่ผิดด้านการแต่งกาย เช่น ทรงผม กุ้งเท้า การใส่เครื่องประดับ การแต่งหน้าและการแต่งกายแฟชั่นจึงเกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเลียนแบบเพื่อนในทางที่ผิด สอดคล้องกับ Chayam Lampao (2013 : 63-71) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาทัศนคติ การรับรู้ และพฤติกรรมการบริโภคตามกระแสเกาหลีนิยม กล่าวไว้ว่า การรับสื่อและข่าวสารเกี่ยวกับการบริโภคแบบเกาหลีนิยมผ่านทางสื่อโทรทัศน์และวิทยุมากที่สุดรองลงมาเป็นสื่อออนไลน์ และกลุ่มเพื่อนจะส่งผลต่ออิทธิพลต่อการตัดสินใจ และสื่อบันเทิงที่เป็นที่ชื่นชอบและได้รับการบริโภคมากที่สุดคือ ภาพยนตร์ไทย กลิ่นอายเกาหลี จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมหลักในสังคม

ส่วนวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 คือการสร้างรูปแบบของกรอบงานด้านการจัดการสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมจะใช้แนวทางดำเนินการของโรงเรียนวิถิพุทธร่วมกับแนวทางการเฝ้าระวังทางวัฒนธรรม ด้านการรับวัฒนธรรมสำหรับผู้บริหาร ครู นักเรียนและผู้ปกครองมีแนวทางในการ เฝ้าระวังทางวัฒนธรรมจำนวน 59 ข้อ ดังนี้

รูปที่ 1 รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางการรับวัฒนธรรม

จากรูปแบบของกรอบงานด้านการจัดการสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมพบว่า ผู้บริหารคณะครู และผู้ปกครองต้องดำเนินการสำรวจบริบทพื้นที่ทางวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น ในชุมชนรอบบริเวณโรงเรียน และส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมเห็นคุณค่าในการรักษาและ สืบต่อวัฒนธรรม คัดเลือกนักเรียนที่มีคุณสมบัติด้านกิจกรรมอนุรักษ์ ประเพณีและวัฒนธรรมไทยเพื่อให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เพื่อนนักเรียนกำหนดให้มีตัวแทนนักเรียนเข้าร่วมอบรมแกนนำเยาวชนเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมกับกระทรวงวัฒนธรรมแล้วนำมาขยายผล สอดคล้องกับ Suwannee Suwannapat (2012 : 103-107) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาสภาพแวดล้อมทางการเรียนรายวิชาสังคมศึกษาและความต้องการในการใช้สื่อเพื่อเสริมสร้างความรู้ประสบการณ์ด้านประวัติศาสตร์ไทยในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาพบว่าการส่งเสริมให้โรงเรียนจัดสภาพแวดล้อม ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนตลอดจนทรัพยากรบุคคลในท้องถิ่นเช่น เชิญผู้รู้ภูมิปัญญาชาวบ้านมาเป็นวิทยากรให้เหมาะสมกับความต้องการของนักเรียน มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้เข้าใจประวัติศาสตร์ไทยชัดเจนยิ่งขึ้น และสามารถจดจำเรื่องราวต่าง ๆ ทางประวัติศาสตร์ไทยได้เป็นเวลานาน

รูปแบบดังกล่าวสามารถใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานสำหรับโรงเรียนเพื่อเตรียมความพร้อมในการปลูกฝังเยาวชนตามเกณฑ์แนวทางการตั้งรับเพื่อเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมให้เป็นพลเมืองที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคมโลกอนาคต

ข้อเสนอแนะ

- 1) ครูควรมีการปรับเปลี่ยนพัฒนาตนเองโดยการแสวงหาความรู้และความเข้าใจเท่าทันกับบริบทปัญหาทางสังคมและวัฒนธรรม
- 2) ผู้บริหารควรนำรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมภายในโรงเรียนต้นแบบวิถีพุทธ ไปปรับใช้กับปัญหาความเปราะบางทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในบริบทของโรงเรียน
- 3) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรส่งเสริมการนำรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมภายในโรงเรียนต้นแบบวิถีพุทธ
- 4) กระทรวงวัฒนธรรมควรส่งเสริมการนำรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมภายในโรงเรียนต้นแบบวิถีพุทธ ไปเผยแพร่ให้โรงเรียน

เอกสารอ้างอิง

ChayarnLampao. (2013). The Study of Attitude, Perception, and Behavior on Korean Trends. Master of Science Thesis. Bangkok : National Institute of Development Administration.

- Ministry of Culture. (2007). Master Plan of National Culture 2007-2016. Bangkok : The Office of Policy and Strategic, Office of the Permanent Secretary.
- NongLakTepsawat. (1998). Analysis of Important Problem in Thai Social. Bangkok :Thammasat University Publishing House.
- OrachartSuebsit and others. (n.d.). “Multiculture of Human” World Commission of Cultural and Development Report. Bangkok : The Teacher Council Ladprao Publishing House.
- PichaiyutSayamphanthakit. (2010). The Story of Spy and The Problems in Thai Education System.Bangkok :Sayammit Publishing House.
- PhraMahaSanongPajjopakaree. (2010). Human and Social. Bangkok : Active Print Co.,Ltd.
- Suwannee Suwannapat. (2012). A Study of Learning Environment in Social Studies Subject and Demand of Media to Enhance Knowledge and Experience in Thai History in secondary school students. Master of Science in Technical Education Thesis. Bangkok : King Mongkut’s University of Technology Thonburi.
- The Fine Arts Department. (n.d.). Handbook of Social Immunity Creation in Cultural. Bangkok : Population Co.,Ltd.
- The Office of Strategic and Cultural Surveillance Bureau Group. (2010). “The Guideline of Cultural Surveillance”. The Journal of Thai Culture. vol. 49(4). 31-32.

บทความวิจัย (ม.ค. – มิ.ย. 2563)

โปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับต้นในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

ภวัต มิสสัย นักศึกษาหลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม E-mail: pawat_2005@hotmail.com 098-6546919
รองศาสตราจารย์ ดร.พรวิทย์ จันทร์ศิริลือ คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกวิทย์ เทศบุตร อาจารย์สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับต้นในมหาวิทยาลัยราชภัฏ 2) เพื่อเสนอโปรแกรมเสริมสร้างการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับต้นในมหาวิทยาลัยราชภัฏ มีขั้นตอนการวิจัย 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสังเคราะห์ข้อบ่งชี้ขององค์ประกอบและตัวชี้วัดของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับต้นในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ขั้นตอนที่ 2 เสนอโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับต้นในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ทำการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบประเมินความเหมาะสม และแบบบันทึกการประชุมกลุ่มย่อย (focus group) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย พบว่า 1. องค์ประกอบและตัวชี้วัดของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับต้นในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ประกอบด้วย 5 ด้าน 18 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม มี 3 ตัวชี้วัด 2) ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี มี 4 ตัวชี้วัด 3) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ มี 4 ตัวชี้วัด 4) ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา มี 3 ตัวชี้วัด และ 5) ด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มี 4 ตัวชี้วัด โดยผลการประเมินความเหมาะสมองค์ประกอบทุกด้านและตัวชี้วัดทุกตัวอยู่ในระดับมากที่สุด 2. โปรแกรมเสริมสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับต้นในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 บทนำ ประกอบด้วยความเป็นมา วัตถุประสงค์ เป้าหมาย แนวคิด และหลักการของโปรแกรม ส่วนที่ 2 เนื้อหาโปรแกรม ประกอบด้วย 4 โมดูล และส่วนที่ 3 การประเมินผลการใช้โปรแกรม ซึ่งผลการประเมินโปรแกรมโดยผู้ทรงคุณวุฒิทั้งด้านความเหมาะสม และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง, ผู้บริหารระดับต้น, มหาวิทยาลัยราชภัฏ

Received: July 17, 2019, Revised August 4, 2019, Accepted October 24, 2019

Program of Transformational Leadership Enhancement for the First-Level Administrators in Rajabhat Universities

Pawat Misdee, Ed.D. Educational Administration and Development Program,
Faculty of Education, Maharakham University E-mail: pawat_2005@hotmail.com
Assoc. Prof. Dr. Pacharawit Chansirisira, Dean of Faculty of Education,
Maharakham University
Assist. Prof. Dr. Kowat Tesaputa Department of Educational Administration,
Faculty of Education, Maharakham University

Abstract

The purposes of this study were to: 1) examine components and indicators of transformational leadership of the first-line administrators in Rajabhat Universities; 2) propose the program of transformational leadership enhancement for the first-line administrators in Rajabhat Universities. The two - stage study involved: Stage I was related to analyzing relevant documents and research, and synthesizing components and indicators of transformational leadership of the first-line administrators in Rajabhat Universities; Stage II was about proposing the program of transformational leadership enhancement for the first-line administrators in Rajabhat Universities. In this stage of the study, the developed program was assessed by seven experts. The research instruments included an interview form, as assessment form for program appropriateness, a written record of the focus group discussion. The statistics for data analysis were Mean, Standard Deviation, and Descriptive Statistics.

The finding revealed that 1.)The components and indicators of transformational leadership of the first-line administrators in Rajabhat Universities involved five aspects and 18 indicators as follows: 1) Shared vision, covering three indicators; 2) Idealized Influence, covering four indicators; 3) Inspirational Motivation with four indicators; 4) Intellectual Stimulation, covering three indicators; and 5) Individualized Consideration, covering four indicators. The assessment results, based on expert panels' reviews, revealed that all aspects and indicators were appropriate at the highest level. 2.)The program of transformational leadership enhancement for the first-level administrators in Rajabhat Universities consisted of three parts: Part I Introduction covering background, objectives, goals, concepts, and program principles; Part II Contents comprising four modules; and Part III Assessment of Program Implementation. The program appropriateness and possibilities, based on the expert panels' assessment, were at the highest level.

Keywords: Transformational Leadership, First-Level Administrators, Rajabhat Universities

คำขอขอบคุณ: งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

บทนำ

สถาบันอุดมศึกษาผู้บริหารเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาการศึกษาของชาติ ประธานสาขาวิชาถือเป็นผู้บริหารระดับต้นที่มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาเพราะต้องเป็นผู้นำทางวิชาการ และการบริหารงานด้วย ซึ่งมีหน้าที่ด้านการวางแผน กำหนดแนวทางการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของหน่วยงาน บังคับบัญชาคณาจารย์ และจัดทาสตครุภัณฑ์ที่จำเป็นสำหรับนักศึกษา คณาจารย์ (Astin & Scherrei. 1980 ; Rosser, Johnsrud & Heck. 2003) รวมทั้ง กระตุ้นให้คณาจารย์ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนประเมินผล การปฏิบัติงานของคณาจารย์ จึงเป็นผู้ที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อทิศทางการพัฒนาของมหาวิทยาลัย ประธานสาขาวิชาเป็นตำแหน่งระดับต้นในโครงสร้างการบริหารของสถาบันอุดมศึกษา เป็นจุดศูนย์กลางทางด้านความคิดของบุคลากรภายในหน่วยงาน ดังนั้นจึงมีบทบาท ในการประสานความคิดของบุคลากรกลุ่ม ต่าง ๆ ชี้นำ สนับสนุนเจรจาต่อรอง และสร้างเสริมความสามัคคี (Rosser, Johnsrud & Heck. 2003) ประเด็นสำคัญที่จำเป็นต้องมีการพัฒนาการศึกษาโดยเฉพาะการบริหารจัดการศึกษาที่ยังขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผล กล่าวคือ ปัจจุบันยังมีการบริหารแบบรวมศูนย์อำนาจสู่ส่วนกลาง มีการบริหารแบบจัดองค์กรซ้ำซ้อนไม่มีเอกภาพด้านการวางนโยบาย และมาตรฐานประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรต่ำ เกิดการเหลื่อมล้ำในโอกาสการเข้ารับการศึกษา เป็นต้น (พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิริ, 2560)

ภาวะผู้นำนับว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญมาก การนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จผู้บริหารจะต้องมีภาวะผู้นำที่ปรากฏได้อย่างชัดเจน ซึ่งแสดงถึงพลังแห่งอำนาจในการโน้มน้าวให้ผู้อื่นทำงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร โดยมีความเชื่อมั่นพื้นฐานว่าผู้นำคือผู้สร้างความแตกต่างและเป็นผู้ที่มีความเข้าใจ ในองค์กร (Yukl. 2002) ผู้นำเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในทุกระดับของสังคม และเป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อการอยู่รอดของประเทศชาติ (พระธรรมปิฎก และคณะ . 2546) ภาวะผู้นำ คือ คุณภาพขององค์กรซึ่งสิ้นไหลกระจายผ่านทางเครือข่ายสังคมและผ่านทางบทบาทของบุคคล ดังนั้นบุคคลที่เป็นผู้นำให้มีความสำคัญกับการพัฒนาเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ผลลัพธ์ที่ได้จะนำไปสู่การยอมรับในการบรรลุผลสำเร็จของ ทุกคนในองค์กร การที่จะระบุดึงคุณลักษณะที่แตกต่างกันระหว่างภาวะผู้นำกับการบริหารนั้น เป็นสิ่งที่กระทำได้ยาก แม้ว่าไม่มีข้อเสนอแนะอย่างใดอย่างหนึ่งในเรื่องของการบริหาร หรือการจัดการ และการเป็นผู้นำที่มีความหมายเหมือนกันและมีระดับของการทับซ้อนกันอย่างไรแต่ทั้งผู้นำและผู้บริหารก็เป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับองค์กร (Leithwood and Duke. 1999) แนวคิดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นทางเลือกที่สำคัญ และน่าสนใจเป็นอย่างยิ่งขององค์การต่าง ๆ ซึ่งมีการศึกษางานวิจัย พบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับความพึงพอใจในงานของพนักงาน (Follower job satisfaction) ความพึงพอใจที่มีต่อผู้นำของพนักงาน (Follower motivation) ประสิทธิภาพของทีมงาน (Team effectiveness) (Judge & Piccolo. 2004) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเสริมสร้างพนักงาน (Trust) (Pillai, Schriesheim & Williams, 1999 อ้างถึงใน เตชทัต ใจท่วม. 2551) รวมทั้งมีผลในเชิงบวกกับการเสริมสร้างพลังอำนาจของพนักงาน (Kark, Shamir & Chen. 2003) มีความสัมพันธ์กับสมาชิกในองค์การสร้างความพึงพอใจของสมาชิกต่อตัวผู้นำ และสร้างความยึดมั่นผูกพันต่อองค์การ (Dunham-Taylor. 2000) และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสามารถทำนายความเป็นไปได้ของผู้นำจากความฉลาดทางอารมณ์ และความคิด นำไปสู่การสร้างความสำเร็จของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงให้ประสบผลสำเร็จมากที่สุด อย่างไรก็ตามภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยังเกิดได้จากหลายสาเหตุมีความเหมาะสมสัมพันธ์กับตัวแปรหลายด้าน เช่น สามารถทำนายบรรยากาศขององค์การและสร้างความพึงพอใจของบุคลากรได้สูงสุด (Mondy, Noe & Premeaux. 2005) และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพงาน โดยมีคุณลักษณะเด่นในเรื่องการมีอิทธิพลต่อสมาชิกในองค์การ จากพฤติกรรมที่จูงใจให้

สมาชิกในองค์กรเกิดความรัก ใฝ่ใจ เลื่อมใส จงรักภักดี เชื่อถือ ให้การยอมรับ เชื่อมั่น ยึดถือผู้นำเป็นแบบอย่างทั้งด้านแนวคิด พฤติกรรมการทำงาน สามารถสร้างแรงบันดาลใจและความตั้งใจในการทำงาน ทำให้ผู้ตามรับรู้และตระหนักในความสำเร็จและอันตรายของปัญหาที่องค์กร ต้องเผชิญ รับรู้ถึงคุณค่าของตนและคุณค่าของผลงานที่มีต่อองค์กร ยกระดับความต้องการและระดับจิตใจให้สูงขึ้นกว่าเดิม กระตุ้นความคิดสร้างสรรค์และสร้างนวัตกรรมใหม่ในงาน (Dunham-Taylor. 2000)

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับต้นที่มีต่อประสิทธิผลในกระบวนการบริหารและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏ รวมทั้งผลการวิจัย ข้อเสนอแนะจากการวิจัยตลอดจนหลักการและทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการบริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏ ผู้วิจัยซึ่งปฏิบัติหน้าที่คณบดีคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร มีความสนใจที่จะศึกษาและพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสำหรับผู้บริหารระดับต้น มหาวิทยาลัยราชภัฏ เพื่อให้เกิดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับผู้บริหารระดับต้น มหาวิทยาลัยราชภัฏ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ให้บรรลุเป้าหมายตามพันธกิจของคณะและมหาวิทยาลัยอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน อันจะส่งผลต่อการผลิตบุคลากรที่มีคุณภาพในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับต้นในมหาวิทยาลัยราชภัฏ
2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับต้นในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีของนักการศึกษา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้กรอบแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับต้นมหาวิทยาลัยราชภัฏ ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยได้ดำเนินการได้ศึกษากรอบแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับองค์ประกอบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับต้น มหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยการศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational leadership) ซึ่งเป็นกระบวนการที่ผู้นำพยายามสร้างอิทธิพลต่อผู้ตามเพื่อทำให้ผู้ตามเกิดความไว้วางใจ มีความรู้สึกชื่นชม ให้ความจงรักภักดี และให้ความเคารพนับถือ ซึ่งจะทำให้ผู้ตามเกิดแรงจูงใจในการทำงานที่มากขึ้นส่งผลให้ได้ผลการปฏิบัติงานที่สูงมากขึ้นกว่าเดิม (Bass and Avolio. 1990 ; Avolio et al. 1999) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ William และคณะ. (2013) ที่พบว่า โปรแกรมภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความผูกพันต่อองค์กร พฤติกรรมกลุ่ม และความพึงพอใจ ในการทำงานของครูต่อผู้บริหารโรงเรียนและส่งผลต่อการเกิดแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียน งานวิจัยของ การวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีของ Burns (1978), Hoy & Misket จากแนวคิดดังกล่าวเป็นกระบวนการ ที่ผู้นำมีอิทธิพลต่อผู้ร่วมงานหรือผู้ตามโดยการสร้างแรงจูงใจให้ผู้ร่วมงานหรือ ผู้ตาม มีความพยายามและการคาดหวังต่อความสามารถและศักยภาพของตนเองให้สูงขึ้น ทำให้เกิดการตระหนักรู้ในภารกิจและวิสัยทัศน์ของทีมงานและองค์กร กระตุ้นแรงจูงใจ ของผู้ร่วมงานหรือผู้ตามให้ก้าวข้ามความสนใจในประโยชน์ส่วนตนไปสู่ประโยชน์ส่วนรวม กลุ่มและ องค์กร องค์กรประกอบพฤติกรรม 5 ด้าน คือ 1) การเป็นแบบอย่างที่ดีโดยลักษณะนิสัย 2) การเป็นแบบอย่างที่ดีโดยพฤติกรรม 3) การสร้างแรงบันดาลใจ 4) การ

กระตุ้นการใช้ปัญญา 5) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล แนวคิดของ Fullan (2006) กล่าวถึงองค์ประกอบของภาวะผู้นำในวัฒนธรรมของการเปลี่ยนแปลง คือ 1) การสร้างจุดมุ่งหมายเชิงจริยธรรม 2) การสร้างความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลง 3) การสร้างสัมพันธภาพในการทำงาน 4) การสร้างองค์ความรู้ 5) การสร้างความเชื่อมโยง ภายใต้การปฏิบัติอย่างมีพลัง กระตือรือร้น และความหวัง นำไปสู่ข้อตกลงร่วมกันระหว่างผู้นำและผู้ตาม ผลลัพธ์ที่ได้ ก็คือจะทำให้เกิดสิ่งที่ดีมีมากขึ้นและสิ่งที่ดีมีมากขึ้นและสิ่งที่ไม่ดี จะลดลง แนวคิด Kenneth Leithood. & Jantzi. 1990 ได้กล่าวถึงโมเดลภาวะผู้นำเต็มโปรแกรม (The Model of Full range of Leadership) ซึ่งเป็นการแสดงถึงระดับของภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพต่างกันโดยเริ่มจากภาวะผู้นำแบบตามสบาย (Laissez – faire Leadership : LF) ซึ่งเป็นผู้นำที่นับได้ว่ามีประสิทธิภาพต่ำที่สุดหรือไร้ประสิทธิภาพแรงบันดาลใจ (Motivation) ภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลงจะต้องกระตุ้นสมาชิกผู้รู้ดีกว่าบางสิ่งบางอย่างเน้นสำคัญ และแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างในชีวิตของคนโดยสมาชิกจะต้องติดต่อสื่อสารกันผ่านข้อความ ความสามารถในการเข้าใจ และการช่วยเหลือกันเหมือนเป็นคุณค่าและพันธกิจขององค์การ จนได้องค์ประกอบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับต้น มหาวิทยาลัยราชภัฏ ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้

- 1) การมีวิสัยทัศน์ร่วม
- 2) การเป็นแบบอย่างที่ดี
- 3) การสร้างแรงบันดาลใจ
- 4) การกระตุ้นการใช้ปัญญา
- 5) การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

2. แนวคิดเกี่ยวกับโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับต้น มหาวิทยาลัยราชภัฏ และ ศึกษาองค์ประกอบโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับต้น มหาวิทยาลัยราชภัฏ มีองค์ประกอบดังนี้ (Hilda Taba. 1962 ; House. 1996 ; Caffarella. 2002 ; Beebe, Barbara 2004 ; Nadler, L. 1982 ; Murphy & Riggo, 2003)

- 1) บทนำ
- 2) วัตถุประสงค์
- 3) รูปแบบและวิธีพัฒนา
- 4) กิจกรรม
- 5) เนื้อหาและสาระสำคัญของโปรแกรม
6. การวัดและประเมินผล

วิธีการดำเนินงานวิจัย

ขั้นตอนการวิจัยในครั้งนี้จำแนกเป็น 2 ขั้นตอน ตามความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับต้นของมหาวิทยาลัยราชภัฏ และทำการสังเคราะห์กรอบแนวคิดขอบข่ายภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับต้นของมหาวิทยาลัยราชภัฏ จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทำการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบ ตัวชี้วัด และเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการ

เปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับต้นในมหาวิทยาลัยราชภัฏ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่ทำหน้าที่ประเมินองค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับต้นในมหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวน 7 คน

ขั้นตอนที่ 2 เสนอโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับต้นในมหาวิทยาลัยราชภัฏโดยเชื่อมโยงกับผลการศึกษาค้นคว้าความต้องการจำเป็นเพื่อออกแบบโปรแกรมครอบคลุมองค์ประกอบทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ร่วม การเป็นแบบอย่างที่ดี การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นการใช้ปัญญา และการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยยึดหลักการพัฒนา 70 : 20 : 10 คือเรียนรู้จากการปฏิบัติที่หน้างาน การเรียนรู้จากประสบการณ์ของคนอื่น และการเรียนรู้จากหลักและทฤษฎี และให้นำหนักของการพัฒนาโดยพิจารณาจากค่าดัชนีความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อยดังนี้ 1) การสร้างแรงบันดาลใจ 2) การมีวิสัยทัศน์ร่วม 3) การเป็นแบบอย่างที่ดี 4) การกระตุ้นการใช้ปัญญา และ 5) การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และทำการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

1. แบบประเมินองค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับต้น มหาวิทยาลัยราชภัฏ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับคือ เหมาะสมมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

2. แบบสัมภาษณ์ และ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (focus group)

สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล

สถิติวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยขอสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสังเคราะห์องค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับต้น มหาวิทยาลัยราชภัฏ ได้ 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม มี 3 ตัวชี้วัดได้แก่ การสร้างความตระหนักและความเข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง การถ่ายทอดวิสัยทัศน์เป้าหมายขององค์กรให้ชัดเจน การนำแนวคิดเชิงระบบไปใช้ในการพัฒนาองค์กร 2) ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี มี 4 ตัวชี้วัดได้แก่ การเห็นคุณค่าในตนเอง การปฏิบัติตนอย่างมีคุณธรรม การดำเนินกิจกรรมอย่างสุจริต โปร่งใส การสร้างแนวคิดเชิงบวก 3) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ มี 4 ตัวชี้วัดได้แก่ การกระตุ้นและโน้มน้าวให้ผู้อื่นปฏิบัติงานเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ การสร้างความมั่นใจเคารพและยอมรับผู้นำ การส่งเสริมให้มีความคาดหวังเชื่อมั่นในความสำเร็จ การเสริมสร้างขวัญและกำลังใจ 4) ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา มี 3 ตัวชี้วัดได้แก่ การมีความคิดสร้างสรรค์ การวิเคราะห์ปัญหาและการแก้ปัญหาด้วยวิธีใหม่ๆ การสนับสนุนให้บุคลากรมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และ 5) ด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มี 4 ตัวชี้วัดได้แก่ การเปิดโอกาสและยอมรับความแตกต่างของบุคคล การให้ความเสมอภาค การมีกลยุทธ์ในการสื่อสาร การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในและนอกองค์กร

2. การศึกษาความเหมาะสมของและตัวชี้วัดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับต้น มหาวิทยาลัยราชภัฏ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ โดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยทำการ

สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน เพื่อเป็นการยืนยันองค์ประกอบตัวบ่งชี้ ตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้พร้อมทั้งข้อเสนอแนะเพิ่มเติมดังต่อไปนี้

2.1 ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม มี 3 ตัวชี้วัดได้แก่ การสร้างความตระหนักและความเข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง การถ่ายทอดวิสัยทัศน์เป้าหมายขององค์กรให้ชัดเจน การนำแนวคิดเชิงระบบไปใช้ในการพัฒนาองค์การ

2.2 ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี มี 4 ตัวชี้วัดได้แก่ การเห็นคุณค่าในตนเอง การปฏิบัติตนอย่างมีคุณธรรม การดำเนินกิจกรรมอย่างสุจริต โปร่งใส การสร้างแนวคิดเชิงบวก

2.3 ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ มี 4 ตัวชี้วัดได้แก่ การกระตุ้นและโน้มน้าวให้ผู้อื่นปฏิบัติงานเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ การสร้างความมั่นใจเคารพและยอมรับผู้นำ การส่งเสริมให้มีความคาดหวังเชื่อมั่นในความสำเร็จ การเสริมสร้างขวัญและกำลังใจ

2.4 ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา มี 3 ตัวชี้วัดได้แก่ การมีความคิดสร้างสรรค์ การวิเคราะห์ปัญหาและการแก้ปัญหาด้วยวิธีใหม่ๆ การสนับสนุนให้บุคลากรมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และ 5) ด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มี 4 ตัวชี้วัดได้แก่ การเปิดโอกาสและยอมรับความแตกต่างของบุคคล การให้ความเสมอภาค การมีกลยุทธ์ในการสื่อสาร การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในและนอกองค์กร

3. โปรแกรมเสริมสร้างโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับต้น มหาวิทยาลัยราชภัฏ ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 บทนำ: ประกอบด้วยความเป็นมา วัตถุประสงค์ เป้าหมาย แนวคิด และหลักการของโปรแกรม ส่วนที่ 2 เนื้อหาโปรแกรม : ประกอบด้วย 4 โมดูล และส่วนที่ 3 การประเมินผลการใช้โปรแกรม

อภิปรายผล

ผลจากการศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับต้น มหาวิทยาลัยราชภัฏ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับต้น มหาวิทยาลัยราชภัฏ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม มี 3 ตัวชี้วัดได้แก่ การสร้างความตระหนักและความเข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง การถ่ายทอดวิสัยทัศน์เป้าหมายขององค์กรให้ชัดเจน การนำแนวคิดเชิงระบบไปใช้ในการพัฒนาองค์การ 2) ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี มี 4 ตัวชี้วัดได้แก่ การเห็นคุณค่าในตนเอง การปฏิบัติตนอย่างมีคุณธรรม การดำเนินกิจกรรมอย่างสุจริต โปร่งใส การสร้างแนวคิดเชิงบวก 3) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ มี 4 ตัวชี้วัดได้แก่ การกระตุ้นและโน้มน้าวให้ผู้อื่นปฏิบัติงานเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ การสร้างความมั่นใจเคารพและยอมรับผู้นำ การส่งเสริมให้มีความคาดหวังเชื่อมั่นในความสำเร็จ การเสริมสร้างขวัญและกำลังใจ 4) ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา มี 3 ตัวชี้วัดได้แก่ การมีความคิดสร้างสรรค์ การวิเคราะห์ปัญหาและการแก้ปัญหาด้วยวิธีใหม่ๆ การสนับสนุนให้บุคลากรมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และ 5) ด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มี 4 ตัวชี้วัดได้แก่ การเปิดโอกาสและยอมรับความแตกต่างของบุคคล การให้ความเสมอภาค การมีกลยุทธ์ในการสื่อสาร การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในและนอกองค์กร สอดคล้องกับ พระมหาราชวาท จตุตมโล (2562) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารผลการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า มหาวิทยาลัยภาวะผู้นำกลยุทธ์ นับว่าเป็นบุคคลที่มีบทบาทมากที่สุดในการบริหารจัดการการศึกษาของมหาวิทยาลัย ผู้บริหารยุคใหม่ต้องเป็นผู้นำที่ทันสมัยทันเหตุการณ์เป็นผู้นำมีการเปลี่ยนแปลงเป็นผู้นำการปฏิรูป การศึกษา ผู้นำจะต้องมีองค์ประกอบหลักได้แก่ (1) มีทัศนคติที่ถูกต้อง ผู้นำจะต้องมีร่างกาย มีบุคลิกภาพ มีความรู้

ทักษะ ประสพการณ์ (2) มิติพฤติกรรม การมีสติปัญญาดีนั้นสามารถแก้ปัญหาได้โดยสำเร็จ (3) มิติเชิงปฏิรูป/เชิงสถานการณ์ สถานการณ์แก้ไขปัญหาคือ (4) มิติการเปลี่ยนแปลง คือ “ต้องเปลี่ยนแปลงตัวเอง” มีความคิดอันก่อให้เกิดปัญญา สอดคล้องกับ จีรวินท์ มั่นคงวัฒน์. (2562) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์กับการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล ตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ผลการวิจัย พบว่า 1) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร ตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยด้านการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านการบริหารทรัพยากรในองค์กร มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด 2) การบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยด้านผู้เรียนมีศักยภาพเป็นพลโลก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านการจัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากล มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร กับการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร กับการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12

โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์ทางบวก ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐาน สอดคล้องกับ ณัฐวัฒน์ พระงาม. (2561) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และด้านการกระตุ้นทางปัญญา 2) การรับรู้ของครูผู้สอนที่มีระดับการศึกษาและประสบการณ์การทำงานแตกต่างกัน เกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งในภาพรวมและรายด้านทุกด้านสอดคล้องกับ Oyer (2009) ที่ได้วิจัยการศึกษา ระดับอุดมศึกษาสู่ความเป็นสากล : ศึกษาเปรียบเทียบความเป็นนานาชาติของมหาวิทยาลัยในประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศออสเตรเลีย ผลวิจัยพบว่าโครงสร้างของความเป็นนานาชาติของทั้งสองประเทศมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งในประเทศออสเตรเลียใช้วิธีสร้างความร่วมมือผ่านทางองค์กรระหว่างประเทศและนโยบายของรัฐ ส่วนประเทศสหรัฐอเมริกานั้นการสร้างความร่วมมือจะขึ้นอยู่กับสถาบันการศึกษานั้น ๆ โดยตรง จากการศึกษาพบว่าการสร้างความเป็นนานาชาติเป็นกระบวนการที่กว้างขวางที่ต้องอาศัยความรับผิดชอบในทุกระดับของสถาบันการศึกษา ทั้งมหาวิทยาลัยนิวเซาท์เวลส์และมหาวิทยาลัยเซาท์แคโรไลนาต่างก็มียุทธศาสตร์และโครงการที่ช่วยเพิ่มมิติความเป็นสากลให้กับสถาบันและต่างตระหนักว่าความเป็นนานาชาติมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ในปัจจุบัน สอดคล้องกับ Peterson (2009) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะที่เกี่ยวกับจิตวิทยาในด้านบวกของผู้บริหารระดับสูงเกี่ยวกับการมีความหวัง การมองโลกในแง่ดี ความสามารถในการปรับตัวตนเองให้เข้าสู่สภาพปกติ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและผลการดำเนินงานของบริษัทที่เพิ่งกำลังเริ่มเปิดการดำเนินการและมีการใช้เทคโนโลยีระดับสูง พบว่า คุณลักษณะที่เกี่ยวกับจิตวิทยาในด้านบวกของผู้บริหารระดับสูงมีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านบวก ซึ่งผู้นำมีอัตราของการเปลี่ยนแปลงผ่านทางความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะที่

เกี่ยวกับจิตวิทยาในด้านบวกและผลการดำเนินการในบริษัทของพวกเขา และสุดท้ายภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะมีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานของบริษัทที่เพิ่งกำลังเริ่มเปิดดำเนินการมากกว่าบริษัทเปิดดำเนินการไปแล้ว

2. โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับต้น มหาวิทยาลัยราชภัฏ ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 บทนำ: ประกอบด้วยความเป็นมา วัตถุประสงค์ เป้าหมาย แนวคิด และหลักการของโปรแกรม ส่วนที่ 2 เนื้อหาโปรแกรม: ประกอบด้วย 4 โมดูล และส่วนที่ 3 การประเมินผลการใช้โปรแกรม ทำนองเดียวกันกับงานวิจัยของ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ กนกอร สมปราษฎ์ (2549 : 649) ได้ทำวิจัยและเสนอวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โดยการพัฒนาในรูปแบบ (model) 7 ขั้นตอน มีขั้นตอน คือ 1) การศึกษาบริบท (reconnaissance) 2) การศึกษาด้วยตนเอง (self study) 3) การอบรมสัมมนาแบบเข้มข้น (intensive seminar/workshop) 4) การฝึกปฏิบัติหรือศึกษาดูงานในหน่วยงานที่เลือก (internship/practice) 5) นำเสนอโครงการหรือนวัตกรรมใหม่ของตนเองในลักษณะ project approach เพื่อพัฒนาในหน่วยงานของตนเอง 6) การลงมือปฏิบัติกิจกรรมในลักษณะวิจัยปฏิบัติการและเขียนรายงานสรุป สอดคล้อง สุวิทย์ ยอดสละ (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในส่วนวิธีการพัฒนา ได้แก่ การศึกษาด้วยตนเอง การศึกษาดูงาน การอบรม การปฏิบัติจริง ประกอบด้วยกระบวนการพัฒนา 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การประเมินก่อนการพัฒนา ขั้นที่ 2 การพัฒนา ขั้นที่ 3 การบูรณาการ และขั้นที่ 4 การประเมินหลังการพัฒนา สอดคล้อง สุวัฒน์ จุลสุวรรณ (2554) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารสายสนับสนุนสถาบันอุดมศึกษา พบว่าวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทั้ง 5 ด้าน ใช้วิธีการฝึกอบรม โดยใช้การบรรยาย กรณีศึกษา การประชุมแบบระดมสมอง เกมการบริหาร การแสดงบทบาทสมมติ 3) หลักสูตรการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีเนื้อหาครอบคลุมทุกองค์ประกอบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย 5 หน่วยการเรียนรู้ ระยะเวลาการพัฒนา 30 ชั่วโมงหรือประมาณ 5 วัน ในการพัฒนาเน้นการนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง และให้มีการประเมินทั้งผู้เข้ารับการพัฒนาประเมินตนเอง และประเมินโดยกลุ่มบุคคลอื่น ประกอบด้วยผู้บังคับบัญชาผู้ใต้บังคับบัญชา และเพื่อนร่วมงาน โดยประเมินทั้งก่อนและหลังการพัฒนา และมีเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน สอดคล้องกับ ธิดา เมฆะทัต. (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 9 ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันในการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 9 ในภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ และด้านการกระตุ้นทางปัญญาตามลำดับ ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาระดับ มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 9 ในภาพรวมและรายด้านมีสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสภาพพึงประสงค์สูงสุดคือ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ รองลงมาคือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการคำนึงถึงความเป็น ปัจเจกบุคคล และด้านการกระตุ้นทางปัญญาตามลำดับ. 2). ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 9 พบว่า ด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นจาก มากไปน้อยคือ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ตามลำดับ 2. กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัด สำนักงานศึกษาธิการภาค 9 ประกอบด้วย กลยุทธ์หลัก 4 กลยุทธ์ ได้แก่ 1) การสร้างวิสัยทัศน์ร่วม 2) การ

สร้าง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ 3) การสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ และ 4) การสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล. 3) ผลการประเมินความเป็นไปได้และความเหมาะสมของกลยุทธ์ในการนำไปใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 9 โดยภาพรวมพบว่า มีความเป็นไปได้และความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ Wolfram & Mohr (2009) ได้ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การทำให้เกิดความเข้าใจในเป้าหมายของทีม และความพึงพอใจในการทำงานของผู้ตาม ผลที่ได้มีความสอดคล้องกันระหว่างผู้จัดการจำนวน 117 คน และผู้ตามจำนวน 403 คน ซึ่งมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและผลลัพธ์ ผู้วิจัยได้อธิบายถึงความสอดคล้องกันในการให้ความหมายเกี่ยวกับงานตนเอง ความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองเกี่ยวกับอาชีพ และพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดความรำคาญมีผลด้านลบระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการทำให้เกิดความเข้าใจในเป้าหมายของทีมคะแนนของผู้ตามสูงกว่าผู้จัดการในด้านความหมายเกี่ยวกับงานตนเองและคะแนนของพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดความรำคาญของผู้ตามจะสูงกว่าผู้จัดการ สอดคล้องกับ Swinney (2010) ที่ได้ทำการสำรวจทัศนคติของผู้บริหารและผู้นำครูในเรื่องเกี่ยวกับโปรแกรมการสร้างศักยภาพด้านภาวะผู้นำครู การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทำการสำรวจทัศนคติของผู้บริหารและผู้นำครูในเรื่องเกี่ยวกับโปรแกรมการสร้างศักยภาพด้านภาวะผู้นำ เนื่องจากนักวิชาการศึกษา, ผู้จัดทำนโยบายและผู้บริหารโรงเรียนจำเป็นต้องมีข้อมูลเพื่อพัฒนาโปรแกรมในการสร้างศักยภาพความเป็นผู้นำของครูและส่งเสริมทักษะด้านการปฏิบัติงานให้กับครูในโรงเรียนจึงได้เกิดมีข้อเสนอแนะว่าครูในโรงเรียนเหล่านั้นควรมีการเรียนรู้และได้รับการพัฒนาทักษะด้านวิชาชีพของตนเอง เพื่อพัฒนาศักยภาพความเป็นผู้นำและรวมถึงเพื่อส่งเสริมความรู้สึกด้านความมีอำนาจในการเป็นผู้นำครูด้วยการวิจัยได้ดำเนินการทดสอบโปรแกรมในการสร้างศักยภาพด้านภาวะผู้นำครูซึ่งถูกนำไปใช้ในโรงเรียนประจำชุมชน 4 แห่งในรัฐโอลาบามา อย่างไรก็ตาม ขั้นตอนสำคัญอีกประการหนึ่งในการวิจัยครั้งนี้คือ ทำการสำรวจทัศนคติของผู้บริหารและผู้นำครูในเรื่องเกี่ยวกับโปรแกรมการสร้างศักยภาพด้านภาวะผู้นำสำหรับครู กลุ่มตัวอย่างคือผู้บริหารและครูในโรงเรียนประจำชุมชน 4 แห่งในรัฐโอลาบามาการวิจัยได้รับการออกแบบให้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน ได้แก่ การรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม, การจัดกลุ่มสนทนาและการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้เข้าร่วมในโปรแกรมสร้างศักยภาพด้านภาวะผู้นำครูให้การยอมรับแนวคิดและกิจกรรมที่จัดไว้ในโปรแกรม และมีแสดงทัศนคติว่าการเข้าร่วมในโปรแกรมทำให้พวกเขาได้รับประโยชน์มากมายที่สามารถนำไปในการปฏิบัติงานได้ เช่น ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือกันระหว่างครูและผู้บริหารมากขึ้น, ช่วยให้เกิดการพัฒนางานและการพัฒนาวิชาชีพในกลุ่มบุคลากรครู และช่วยสร้างความตระหนักและจิตสำนึกด้านภาวะผู้นำให้กับกลุ่มบุคลากรครูมากขึ้น นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังพบว่า โปรแกรมเป็นประโยชน์ในด้านการเพิ่มพูนทักษะและความรู้ใหม่ๆ เกี่ยวกับการจัดสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ให้กับนักเรียนของพวกเขา รวมทั้งยังเป็นประโยชน์ในการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำทุกด้านให้ครูที่เข้าร่วมในโปรแกรม และเป็นข้อมูลให้ผู้จัดทำนโยบายนำไปพัฒนาโปรแกรมสร้างศักยภาพด้านภาวะผู้นำครูซึ่งผลจากการวิจัยได้นำไปสู่บทสรุปว่า การส่งเสริมโอกาสในการพัฒนาภาวะผู้นำสำหรับครู คือหลักการจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพที่ควรส่งเสริมให้เกิดขึ้นในโรงเรียน และโปรแกรมสร้างศักยภาพด้านภาวะผู้นำครูคือกระบวนการที่จะเปิดโอกาสสำหรับความก้าวหน้าทางวิชาชีพ ทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ อันจะนำไปสู่การพัฒนาสภาพแวดล้อมในการทำงานและสัมพันธภาพที่ดีระหว่างบุคลากรในโรงเรียนด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลการวิจัยชี้ว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับต้น มหาวิทยาลัยราชภัฏ ประกอบด้วยการมีวิสัยทัศน์ร่วม การเป็นแบบอย่างที่ดี การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นแรงจูงใจ และการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ดังนั้น มหาวิทยาลัยราชภัฏจึงควรมีแผนการพัฒนาประธานสาขาวิชาให้มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในองค์ประกอบดังกล่าว

1.2 ประธานสาขาวิชาควรพิจารณาพัฒนาตนเองในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสูงขึ้น โดยเฉพาะในองค์ประกอบด้านการสร้างแรงบันดาลใจ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยเพื่อพัฒนาการสร้างแรงบันดาลใจของผู้บริหารระดับต้นของมหาวิทยาลัยราชภัฏ เพราะเป็นด้านที่มีสภาพปัจจุบันต่ำกว่าด้านอื่น ๆ และมีความต้องการสูงกว่าด้านอื่น ๆ เช่นกัน

2.2 ควรมีการศึกษาวจัยเพื่อหากลยุทธ์ที่เหมาะสมในการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับต้น มหาวิทยาลัยราชภัฏ

เอกสารอ้างอิง

กนกอร สมปราษฎ์. ภาวะผู้นำทางการศึกษา : มุมมองด้านวัฒนธรรมและการเรียนรู้. ขอนแก่น : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2549.

จิรวิทย์ มั่นคงวัฒนะ. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์กับการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล ตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2562.

ณัฐวัฒน์ พระงาม. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พิษณุโลก เขต 3. วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา, 8(2), 13-23, 2561.

เพชรวิทย์ จันทร์ศิริสิริ. นโยบายและการวางแผนกลยุทธ์สำหรับสถานศึกษายุคใหม่. พิมพ์ครั้งที่ 1. มหาสารคาม : หจก.อภิชาติการพิมพ์, 2560.

พระธรรมปฏิภน(ป.อ.ปยุตโต). ผู้นำ. พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร : มติชน, 2546.

พระมหาธนาวุฒิ จิตตมโล. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารมหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 2562.

เดชทัต ใจท้วม. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนแปลง ตามการรับรู้ของพนักงานกับการเสริมสร้างพลังอำนาจเชิงจิตวิทยาในงาน และความผูกพันในงานของพนักงาน : กรณีศึกษาพนักงานสายการบินแห่งหนึ่งในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551.

สุวัฒน์ จุลสุวรรณ. การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารสายสนับสนุนสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต กศ.ด. มหาสารคาม, 2554.

สุวิทย์ ยอดสละ. การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2556.

Astin & Scherrei. How to do Things with Words. Oxford Bowlby, J. Attachment and loss: Volume 3. Loss, New York, 1980.

Beebe, Barbara. "A content analysis of LIBBES : Libraries & Information Research Electronic Journal" Mississippi Libraires. 67, 4 (Winter) : 101-105,.

- (<http://www.lib.usm.edu/~mla/home.html>) 12/3/53 ,2004.
- Bass, B. M., and Avolio, B. I. Transformational leadership development. California : Consulting Psychologists Press, 1990.
- Avolio, B.J. Full Leadership Development. California : SAGE Publication, 1999.
- Caffarella, R.S. Planning Programme for Adult Learners. San Francisco: Jossey-bass. Center for Management & Organization Effectiveness : CMOE. 201: Online), 2002.
- Dunham-Taylor. Nurse executive Transformational Leadership found in participation organization. Journal of nursing administration, 30 (5), 241-250, 2000.
- Fullan, M. Leading in a culture of change. San Francisco: Jossey-Bass.
http://www.michaelfullan.ca/resource_assets/ms_annotations/fullan1.pdf [Accessed 14 February 2011], 2006.
- House, 62(November), 93. Theory into Practice, 23 (Winter), 44-50. Sorenson, L.R. & Others, 1996.
- Hoy, & Miskel. Educational Administration : Theory Research, and Practice. New York : McGraw-Hill, 2008.
- Judge, T. A. and R. F. Piccolo. "Transformational and transactional leadership : a meta-analytic test of their relative validity," Journal of Applied Psychology. 89(5) : 755-768, 2004.
- Kark, R., Shamir, B., & Chen, G. The two faces of transformational leadership: Empowerment and dependency. Journal of Applied Psychology, 88(2), 246-255, 2003.
- Leithwood, K., and Duke, D. L. A century's quest to understand school leadership in K.S. , 1999.
- Leithwood, K.A. and D. Jantzi. "Transformational Leadership : How Principals can Help Reform School Cultures," School Effectiveness and School Improvement. 1(4) : 249-280, 1990.
- Mondy, Noe & Premeaux. The system was also comprised of a knowledge delivery architecture that facilitated conversions , 2005.
- Murphy,S.E. and Riggio, R.E. 'Introduction to the Future of Leadership Development'.
[.https://books.google.co.th/books?isbn=113417622](https://books.google.co.th/books?isbn=113417622), 2003.
- Nadler, L. Designing Training Programs : The Critical Events Model. Reading. Massachusetts : Addison Wesley, 1982.
- Oyler, K.L. Higher Education Goes Global: A Comparative Study of Internationalization at an American and Australian University. Ph.D. University of South Carolina, Carolina, 2009.
- Peterson, S.J. CEO Positive Psychological Traits, Transformational Leadership, and Firm Performance in High-Technology Start-Up and Established Firms. Journal of Management, 35(2), 348-368, 2009.
- Rosser, Johnsrud and Heck. San Francisco: Westview Press. Kotler, Philip. Marketing Management. 11th ed. 2; 2001: 89), 2003.
- Swinney, Addie Cobb. Teacher Leaders' and Administrators' Perceptions About a Leadership Capacity Building Program. Ph.D. Dissertation, Auburn University, 2010.

Taba, Hilda. Curriculum Development: Theory and Practice. New York: Hartcourt Brance and World. 109, 1962.

Williams, C. Principles of Management. (7th ed). International Edition: South – Western, 2013.

Wolfram, H.J. and G. Mohr. Transformational Leadership, Team Goal Fulfillment, and Follower Work Satisfaction the Moderating Effects of Deep-level Similarity in Leadership Dyads. Journal of Leadership and Organizational Studies, 15(3), 260-274, 2009.

Yukl, G.A. Leadership in Organizations International. 5th ed. New Jersey : Prentice Hall, 2002.

บทความวิจัย (ม.ค. – มิ.ย. 2563)

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจรับบริการนวดแผนไทยของนักท่องเที่ยว
ในโรงเรียนแพทย์แผนโบราณวัดพระเชตุพนฯ (วัดโพธิ์)

ดร.วิศิษฐ์ ฤทธิ์บุญชัย อาจารย์ประจำคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

E-mail: mbakru1@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1.ศึกษาการตัดสินใจรับบริการนวดแผนไทยของนักท่องเที่ยวจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 2.ศึกษาอิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจรับบริการนวดแผนไทยของนักท่องเที่ยว ในโรงเรียนแพทย์แผนโบราณวัดพระเชตุพนฯ (วัดโพธิ์) และ 3.ศึกษาความแตกต่างของอิทธิพลจากส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจรับบริการนวดแผนไทยของนักท่องเที่ยว ในโรงเรียนแพทย์แผนโบราณวัดพระเชตุพนฯ (วัดโพธิ์) ระหว่างนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างชาติ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจาก นักท่องเที่ยวที่ตัดสินใจรับบริการนวดแผนไทยของนักท่องเที่ยว ในโรงเรียนแพทย์แผนโบราณวัดพระเชตุพนฯ (วัดโพธิ์) ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ จำนวน 400 ราย วิเคราะห์ด้วยค่าร้อยละ ค่าที่ การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว การวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุแบบปกติ

ผลการวิจัยพบว่า (1) การตัดสินใจรับบริการนวดแผนไทยของนักท่องเที่ยวจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลในภาพรวมมีความแตกต่างกันตามปัจจัยด้านอายุ สถานภาพ และอาชีพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (2) อิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจรับบริการนวดแผนไทยของนักท่องเที่ยว ในโรงเรียนแพทย์แผนโบราณวัดพระเชตุพนฯ (วัดโพธิ์) ได้แก่ ลักษณะทางกายภาพ ($b=0.30$) และการประชาสัมพันธ์ ($b=0.20$) โดยสามารถเขียนเป็นสมการถดถอยเชิงพหุได้ดังนี้ $Y = 1.92 + 0.05 X_1 + 0.07 X_2 + 0.01 X_3 + 0.20 X_4 + 0.05 X_5 + 0.05 X_6 + 0.30 X_7$ โดยสมการดังกล่าวมีความแม่นยำในการพยากรณ์เท่ากับร้อยละ 37 (3) อิทธิพลจากส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจรับบริการนวดแผนไทยของนักท่องเที่ยว ในโรงเรียนแพทย์แผนโบราณวัดพระเชตุพนฯ (วัดโพธิ์) ระหว่างนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างชาติ มีความแตกต่างกัน โดย อิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจรับบริการนวดแผนไทยของนักท่องเที่ยวต่างชาติ ในโรงเรียนแพทย์แผนโบราณวัดพระเชตุพนฯ (วัดโพธิ์) ได้แก่ ผลผลิตภัณฑ์ และบริการ ($b=0.16$) ด้านราคา ($b=0.18$) การประชาสัมพันธ์ ($b=0.21$) และลักษณะทางกายภาพ ($b=0.56$) โดยสามารถเขียนเป็นสมการถดถอยเชิงพหุได้ดังนี้ $Y = 1.18 + 0.16 X_1 + 0.18 X_2 + 0.04 X_3 + 0.21 X_4 + 0.05 X_5 + 0.07 X_6 + 0.57 X_7$ โดยสมการดังกล่าวมีความแม่นยำในการพยากรณ์เท่ากับร้อยละ 43 ส่วนนักท่องเที่ยวชาวไทย อิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจรับบริการนวดแผนไทยของนักท่องเที่ยวชาวไทย ในโรงเรียนแพทย์แผนโบราณวัดพระเชตุพนฯ (วัดโพธิ์) ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ ($b=0.27$) ด้านกระบวนการ ($b=0.19$) และลักษณะทางกายภาพ ($b=0.34$) โดยสามารถเขียนเป็นสมการถดถอยเชิงพหุได้ดังนี้ $Y = 2.02 + 0.02 X_1 + 0.02 X_2 + 0.01 X_3 + 0.27 X_4 + 0.07 X_5 + 0.19 X_6 + 0.34 X_7$ โดยสมการดังกล่าวมีความแม่นยำในการพยากรณ์เท่ากับร้อยละ 21

คำสำคัญ: ส่วนประสมทางการตลาด, นวดแผนไทย, โรงเรียนแพทย์แผนโบราณ

Received: August 6, 2019, Revised August 19, 2019, Accepted August 29, 2019

Marketing Mix Factors Affecting to Decision Making of Tourists on Using Thai Massage Service from Wat Pho Thai Traditional Medical School

Dr. Wisit Rittiboonchai, an instructor of the Faculty of Management Science,
Nakhon Pathom Rajabhat University, E-mail: mbakru1@gmail.com

Abstract

The objectives of this research are: 1) to study on decision making of tourists on using Thai massage classified by personal factors; 2) to study on marketing mix factors affecting to decision making of tourists on using Thai massage service from Wat Phi Thai Traditional Medical School; and 3) to study on differences among influences of marketing mix factors affecting to decision making on using Thai massage service from Wat Phi Thai Traditional Medical School between Thai and foreign tourists. The researcher collected data from 400 Thai and foreign tourists who decided to use Thai massage service from Wat Phi Thai Traditional Medical School. Obtained data were analyzed by using percentage, t-test, One-way ANOVA, Pearson's Correlation Analysis, and Simple Multiple Regression Analysis.

The results revealed that: 1. In overall picture, decision making of tourists on Thai massage service from Wat Phi Thai Traditional Medical School classified by personal factors was different based on factors on age, status, and occupation with statistical significance at 0.01. 2. Influences of marketing mix factors affecting to decision making of tourists on Thai massage service from Wat Phi Thai Traditional Medical School were physical characteristics ($b=0.30$) and public relations ($b=0.20$) that could be written as multiple regression equation as follows: $Y = 1.92 + 0.05 X_1 + 0.07 X_2 + 0.01 X_3 + 0.20 X_4^{**} + 0.05 X_5 + 0.05 X_6 + 0.30 X_7^{**}$ whereas predictive accuracy of such equation was 37%.

3. Influences of marketing mix factors affecting to decision making on Thai massage service from Wat Phi Thai Traditional Medical School between Thai and foreign tourists were different, i.e., influences of marketing mix factors affecting decision making of foreign tourists on Thai massage service from Wat Phi Thai Traditional Medical School were products and services ($b=0.16$), price ($b=0.18$), public relations ($b=0.21$), and physical characteristics ($b=0.56$) that could be written as multiple regression equation as follows: $Y = 1.18 + 0.16 X_1^{**} + 0.18 X_2^{**} + 0.04 X_3 + 0.21 X_4^{**} + 0.05 X_5 + 0.07 X_6 + 0.57 X_7^{**}$ whereas predictive accuracy of such equation was 43%. For Thai tourists, influences of marketing mix factors affecting to decision making on Thai massage service from Wat Phi Thai Traditional Medical School were public relations ($b=0.27$), process ($b=0.19$), and physical characteristics ($b=0.34$) that could be written as multiple regression equation as follows: $Y = 2.02 + 0.02 X_1 + 0.02 X_2 + 0.01 X_3 + 0.27 X_4^{**} + 0.07 X_5 + 0.19 X_6^{**} + 0.34 X_7^{**}$ whereas predictive accuracy of such equation was 21%.

Keywords: marketing mix factors, Thai massage, Thai traditional medical school

คำขอขอบคุณ: งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจากคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

บทนำ

ปัจจุบันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในประเทศไทยนับว่ามีความเจริญเติบโตอย่างมาก สามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศปีละหลายล้านบาท โดยเฉพาะอย่างยิ่งสามารถสร้างงานสร้างอาชีพทั้งในภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและธุรกิจการให้บริการในรูปแบบอื่นที่เกี่ยวข้อง ก่อให้เกิดการกระจายรายได้ ในขอบเขตพื้นที่กว้างขึ้น ซึ่งในปัจจุบันนักท่องเที่ยวชาวไทยนิยมเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวภายในประเทศเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้รายได้แก่ประเทศที่เพิ่มสูงขึ้น ส่วนหนึ่งมาจากการส่งเสริมและการผลักดันให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในหลายจังหวัดที่มีความพร้อมและความสามารถในการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น ซึ่งผลจากการพัฒนานี้ได้ช่วยสร้างคุณภาพชีวิตในชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ ให้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ ประเทศไทยยังมีการท่องเที่ยวที่หลากหลาย เช่น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงเกษตร และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ซึ่งปัจจุบันการท่องเที่ยวรูปแบบนี้กำลังได้รับความนิยมในหมู่นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ(บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา และเพ็ญศิริ ศรีคำภา, 2557)

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ(Health Tourism) เป็นการเดินทางท่องเที่ยวที่รวมกิจกรรมด้านสุขภาพ การท่องเที่ยวในรูปแบบนี้ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ตามกระแสการเอาใจใส่ดูแลด้านสุขภาพที่กำลังมาแรงในปัจจุบัน โดยหลายประเทศในแถบภูมิภาคเอเชียรวมทั้งประเทศไทยต่างให้ความสำคัญในการส่งเสริมการขยายตลาดท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสำหรับประเทศไทย การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพนับเป็นช่องทางสำคัญที่สามารถเพิ่มพูนรายได้จำนวนมากแก่ประเทศ อีกทั้งยังมีโอกาสที่จะขยายตลาดรวมทั้งการลงทุนได้อย่างกว้างขวาง เมื่อมีการเปิดเสรีภาคบริการของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยอาศัยความได้เปรียบด้านค่าใช้จ่ายในการบริการทางการแพทย์ที่ถูกกว่า ด้วยมาตรฐานการรักษาในระดับสากล และความพร้อมในด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว รวมทั้งบริการรองรับด้านท่องเที่ยว (สมาคมสปาไทย, 2556)

ปัจจุบันสังคมไทยเริ่มให้ความสำคัญและใส่ใจต่อสุขภาพและความสวยงามที่เน้นทางวิถีธรรมชาติมากขึ้น ค่านิยมเหล่านี้แพร่กระจายในหมู่นักสุขบริโภคนิยมซึ่งใช้จ่ายเต็มก้นสิ่งที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพอนามัยของร่างกายและขยายวงกว้างขึ้นจนเป็นที่นิยมแพร่หลายเป็นอย่างมาก ทำให้ธุรกิจบริการด้านสุขภาพและความงามเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางในหมู่นักท่องเที่ยว นักธุรกิจและชาวต่างชาติทั่วไปที่มีโอกาสเข้ามาเยือนเมืองไทย และหนึ่งในธุรกิจสุขภาพนั้นคือ นวดแผนไทยที่นับว่าเป็นกิจกรรมหนึ่งของการให้บริการให้บริการเชิงสุขภาพซึ่งเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเป็นอย่างมาก เช่นในสหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และเยอรมัน เป็นต้น โดยการนวดแผนไทยเป็นหนึ่งในบริการที่ได้รับความนิยมอย่างสูง ในประเทศสหรัฐอเมริกา รวมถึงประเทศที่มีกำลังซื้ออย่าง สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ โดยประชากรในยูเออีมีกำลังซื้อค่อนข้างสูง และแนวโน้มเกี่ยวกับความสนใจในการดูแลสุขภาพที่เพิ่มสูงขึ้นของประชากรในกลุ่มชนชั้นกลาง ซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 70 ของประชากร เป็นโอกาสให้ธุรกิจสปาขยายตัวสู่ตลาดระดับกลางซึ่งมีลูกค้ากลุ่มเป้าหมายทั้งชาวเออีพีในเมือง ชาวต่างชาติที่เป็นประชากรกลุ่มใหญ่พำนักอยู่ในยูเออี รวมถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีกำลังซื้อระดับปานกลางขึ้นไป โดยผู้ประกอบการธุรกิจสปาและนวดส่วนใหญ่จะเป็นคนต่างชาติ เปิดดำเนินธุรกิจอยู่ในย่านชุมชน ย่านธุรกิจ ครอบคลุมตั้งแต่สปาที่อยู่นอกโรงแรมแต่จับตลาดบน สปาขนาดเล็ก ร้านนวดที่จับตลาดระดับรองลงมาจนถึงขนาดเล็ก ประมาณว่าปี 2015 ธุรกิจ healthcare ในยูเออีนั้นจะมีมูลค่าสูงถึง 12 พันล้านเหรียญสหรัฐ(กรมส่งเสริมการส่งออก 2554) อีกทั้งหากสังเกตจากการขยายตัวการนวดแผนไทยทั้งในประเทศและต่างประเทศ พบว่าในประเทศมีการขยายการนวดแผนไทยไปตามสถานที่ต่างๆ ทั้งโรงแรมชั้นนำ และโรงพยาบาล สนามบิน สถานบริการสปา สถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ซึ่งมีจำนวนนักท่องเที่ยวเข้าใช้บริการเพิ่มมากขึ้นทุกปี ส่วนต่างประเทศในหลายประเทศเพิ่มมากขึ้นจะเห็นได้ว่าธุรกิจการนวดแผนไทยมีแนวโน้มทางธุรกิจได้รับความนิยมจากชาวต่างชาติเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง (พิศิษฐบุญจงมลวารี 2545:5)

แต่กระนั้นก็เป็นที่ยอมรับกันว่าธุรกิจนวดแผนไทยบางแห่งก็ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ถึงแม้รัฐมีการส่งเสริมและสนับสนุนอยู่อย่างต่อเนื่อง ธุรกิจนวดแผนไทยที่ประสบความสำเร็จนั้นส่วนใหญ่เป็นการต่อยอดทางธุรกิจโดยการเพื่อการนวดแผนไทยเข้าไปกับธุรกิจดั้งเดิมที่มี เช่น ธุรกิจโรงแรมหรือรีสอร์ท นอกจากนี้ การให้บริการทางด้านห้องพักแล้ว ยัง

เพิ่มการให้บริการนวดแผนไทยเข้าไป เนื่องจากใจลูกค้ากลุ่มเดิมที่มีคือ ลูกค้ากลุ่มที่เข้าพักโรงแรมอยู่แล้ว หรือหากขาดทุนก็เป็นเพียงส่วนหนึ่งของการดำเนินธุรกิจเท่านั้น เพราะยังมีรายได้ส่วนใหญ่มาจากธุรกิจหลักอยู่ แต่หลายสถานประกอบการให้บริการนวดแผนไทยเป็นธุรกิจหลักในการดำเนินธุรกิจเพียงอย่างเดียว หากไม่มีระบบการจัดการที่ดีหรือกลยุทธ์ที่เข้มแข็งอาจทำให้การดำเนินธุรกิจนั้นไม่ประสบความสำเร็จและล้มเหลวไปอย่างน่าเสียดาย

จากเหตุผลข้างต้นผู้วิจัยเห็นว่า การนวดแผนไทยสำหรับนักท่องเที่ยวเป็นธุรกิจที่น่าสนใจมีแนวโน้มการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง สามารถเพิ่มศักยภาพในด้านสุขภาพต่างๆได้เช่น การอบสมุนไพรการนวดแผนไทยน้ำมัน การนวดแผนไทยแบบประคบ เป็นต้น อีกทั้งรัฐบาลได้มีการเข้ามาสนับสนุนและส่งเสริมในด้านต่างๆเพื่อพัฒนาและเพิ่มความสามารถในการแข่งขันให้แก่ผู้ประกอบการอย่างต่อเนื่อง เช่น ยุทธศาสตร์ของชาติ ที่การจัดการบริหารสุขภาพและผลิตภัณฑ์สุขภาพเพื่อมุ่งสู่การเป็นศูนย์กลางการบริหารสุขภาพและบริการทางการแพทย์ในเอเชียโดยมีกรุงเทพมหานคร เป็นหนึ่งในพื้นที่เป้าหมาย คือโรงเรียนแพทย์แผนโบราณวัดพระเชตุพนฯ (วัดโพธิ์) นักท่องเที่ยวกลุ่มที่ต้องการได้รับความสบายในการนวดผ่อนคลายในด้านต่างๆ เช่น นวดฝ่าเท้าหัตถศาสตร์บำบัด (นวดบำบัด) นวดน้ำมันและน้ำมันหอมระเหยนวดทารกและเด็กนวดผู้สูงอายุประคบและอบสมุนไพร มีนวดมากมายในนักท่องเที่ยวได้สัมผัสด้วยตัวเองและได้ได้บรรยากาศธรรมชาติซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมท้องถิ่นตั้งแต่สมัยโบราณ ซึ่งในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ได้โปรดเกล้าฯ ให้ปฏิสังขรณ์ “วัดโพธาราม” หรือ “วัดโพธิ์” ขึ้นเป็นพระอารามหลวง ทรงให้รวบรวม ตำรายา ฤๅษีตัดตน จวบจนตำรายานวด แล้วให้จารึกไว้ตามศาลาราย เพื่อให้ประชาชนได้ศึกษาโดยทั่วกัน ต่อมาในพ.ศ. 2466 มีการออกพระราชบัญญัติการแพทย์ (การประกอบโรคศิลปะ) โดยแบ่งการแพทย์เป็น 2 แผน คือ แพทย์แผนปัจจุบันและแพทย์แผนโบราณ แพทย์แผนโบราณแบ่งออกเป็น 4 สาขา คือ สาขาเวชกรรมแผนโบราณ สาขาเภสัชกรรมแผนโบราณ สาขาผดุงครรภ์แผนโบราณและสาขานวดแผนโบราณ และเมื่อมีการออกพระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะใหม่ (พ.ศ.2479) ได้มีการตัดสาขาการนวดแผนโบราณออก ในพ.ศ.2498 ท่านเจ้าคุณพระธรรมวโรดม (ปุ่นปุนณสิริ) ซึ่งต่อมาท่านได้เป็นสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณสมเด็จพระสังฆราชองค์ที่ 17 ได้จัดตั้งสมาคมแพทย์แผนโบราณและโรงเรียนแพทย์แผนโบราณวัดพระเชตุพนฯ (วัดโพธิ์) ขึ้น และเมื่อมองที่การท่องเที่ยวในประเทศไทย สถานที่อันโดดเด่นแห่งหนึ่งคงไม่พ้นจังหวัดกรุงเทพมหานครและด้วยความเก่าแก่ทางด้านภูมิศาสตร์อันก่อให้เกิดเอกลักษณ์ทางธรรมชาติในหลายๆพื้นที่ รวมไปถึงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน ปัจจุบันจังหวัดกรุงเทพมหานครทำให้ชุมชนในท้องถิ่นของจังหวัดกรุงเทพมหานครปรับเปลี่ยนบริเวณพื้นที่และเคหสถานส่วนตัว ให้กลายเป็นสถานที่สำหรับพักผ่อนเพื่อต้อนรับเหล่านักท่องเที่ยวที่ล้นหลามเข้ามา

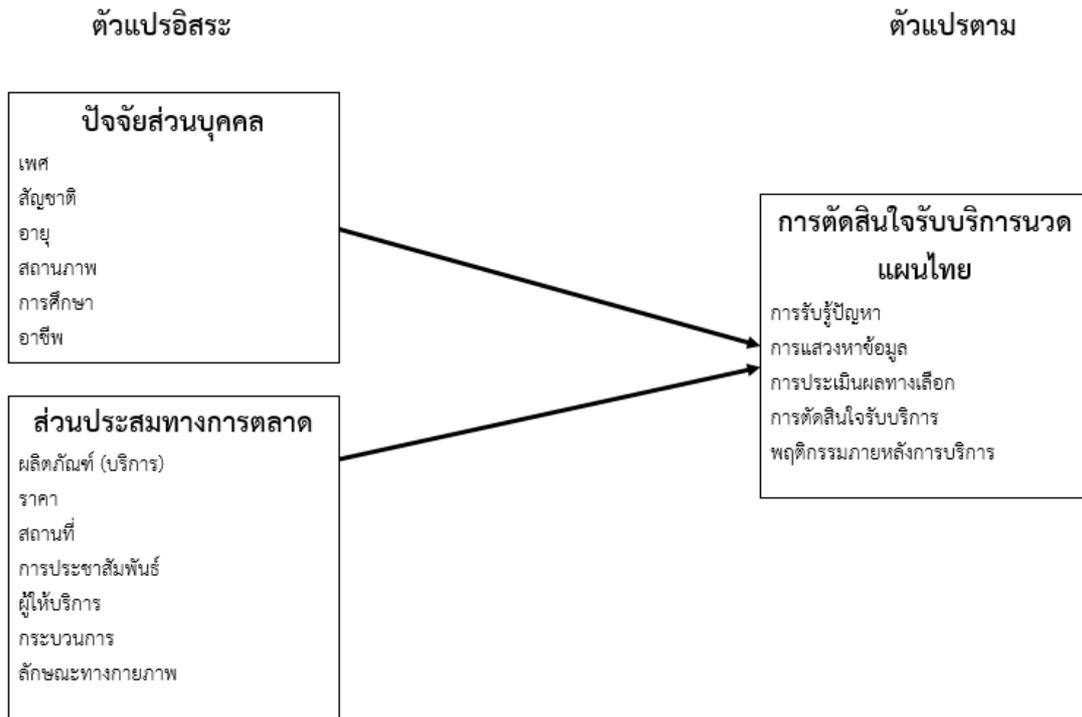
จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นทำให้ผู้วิจัย สนใจที่จะศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจรับบริการนวดแผนไทยของนักท่องเที่ยว ในโรงเรียนแพทย์แผนโบราณวัดพระเชตุพนฯ (วัดโพธิ์) โดยเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติเพื่อเป็นฐานข้อมูลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของทั้งภาครัฐและเอกชนในจังหวัด นำไปปรับใช้ในการวางแผนการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวและสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นในชุมชนเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวภายในจังหวัดและเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็ง ความมั่นคง ให้กับเศรษฐกิจของชุมชนในระยะยาวอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการตัดสินใจรับบริการนวดแผนไทยของนักท่องเที่ยวจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจรับบริการนวดแผนไทยของนักท่องเที่ยว ในโรงเรียนแพทย์แผนโบราณวัดพระเชตุพนฯ (วัดโพธิ์)
3. เพื่อศึกษาความแตกต่างของอิทธิพลจากส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจรับบริการนวดแผนไทยของนักท่องเที่ยว ในโรงเรียนแพทย์แผนโบราณวัดพระเชตุพนฯ (วัดโพธิ์) ระหว่างนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างชาติ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาทฤษฎีเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดบริการตามแนวคิดของ Kotler (2003) แนวคิดเรื่องการตัดสินใจเข้ารับบริการนวด โดยประยุกต์ทฤษฎีการตัดสินใจซื้อของ ฉัตยาพร เสมอใจ (2550) และ Kotler (2003) ควบคู่กับการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องของณรงค์รัช สรรพทวีบุรณ์ เรียงวิษญู เมืองชำนาญินตา แก้วลายทอง และอนุวัฒน์วัฒนพิชญากุล (2556) นภาพร จิงตระกูล (2557)สมพิศ กองอังกาบ (2559) ธัมมามนตร์ คุณรัตนารณ์ สมจิตร ล้วนจำเริญ ราณี อลิชัยกุล และวัชรินทร์ ไชยมงคล (2557)ณัฐธนิชชา ลากทวิ และกิตติพันธ์ คงสวัสดิ์เกียรติ (2559) ไพศาล กอมะณี สุภาพร ใจกาสรุณ และเผ่าไทย วงษ์เหลา (2559)นำมาพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

นักท่องเที่ยงที่ตัดสินใจรับบริการนวดแผนไทยของนักท่องเที่ยว ในโรงเรียนแพทย์แผนโบราณวัดพระเชตุพนฯ (วัดโพธิ์) ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ เนื่องจากไม่ทราบประชากรที่ชัดเจนจึงหาขนาดตัวอย่างด้วยสูตรขนาดกลุ่มตัวอย่างแบบไม่ทราบประชากรของ Cochran1953 ได้จำนวนนักท่องเที่ยวจำนวน 385 ราย เพิ่มข้อมูลได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ราย ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก

เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลได้แก่ แบบสอบถาม ที่สร้างขึ้น โดยอาศัยทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย แบบสอบถามพัฒนาขึ้นโดยศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎีและแบบสอบถามที่มีผู้พัฒนาไว้แล้วนำไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ราย เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ได้ค่าคะแนนในแต่ละข้อคำถามเท่ากับ 0.67-1.00 มีการตรวจสอบความถูกต้องของภาษาอังกฤษ และภาษาจีน โดยการแปลไปและกลับ แล้ววัดความสัมพันธ์ของรูปประโยคว่ามีความสอดคล้องกันหรือไม่ จากนั้นนำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับ ประชากรแต่ไม่ใช่ตัวอย่าง เพื่อทดสอบความเที่ยง (Reliability)จำนวน 40 ราย วิเคราะห์ค่า Alpha Cronbach ได้ค่าความเที่ยงระหว่าง 0.88-0.92

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ สถิติพรรณนา ประกอบด้วย ค่าร้อยละ สถิติสรุปอ้างอิง ประกอบไปด้วยค่าที่ (Independent t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว การวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุแบบปกติ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 62.70) เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย (ร้อยละ 55.00) มีอายุส่วนใหญ่คือ 31-40 ปี (ร้อยละ 33.33) สถานภาพสมรส (ร้อยละ 57.50) การศึกษาส่วนใหญ่จบปริญญาตรี (ร้อยละ 57.50) ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน (ร้อยละ 40.50)

ผลการศึกษาคัดสินใจรับบริการนวดแผนไทยของนักท่องเที่ยวจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลสามารถนำเสนอได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การตัดสินใจรับบริการนวดแผนไทยของนักท่องเที่ยวจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

	เพศ		นักท่องเที่ยว		อายุ		สถานภาพ		การศึกษา		อาชีพ	
	t	sig	t	sig	F	sig	F	sig	F	sig	F	sig
รับรู้ปัญหา	-0.58	0.56	-1.02	0.31	3.56**	0.00	0.45	0.72	0.49	0.61	2.50*	0.02
แสวงหาข้อมูล	-0.41	0.69	-1.04	0.30	1.62	0.15	0.99	0.40	6.07**	0.00	3.08**	0.00
ประเมินผล	-0.73	0.46	0.03	0.98	5.45**	0.00	4.97**	0.00	2.76	0.06	2.75*	0.01
ตัดสินใจ	-0.65	0.52	2.17*	0.03	5.92**	0.00	2.91*	0.03	1.33	0.27	2.35*	0.02
หลังบริการ	1.19	0.24	0.63	0.53	4.61**	0.00	4.23*	0.01	0.87	0.42	5.37**	0.00
รวม	-0.29	0.77	0.22	0.82	6.12**	0.00	3.05*	0.03	2.61	0.07	4.10**	0.00

ผลการวิจัยพบว่า การตัดสินใจรับบริการนวดแผนไทยของนักท่องเที่ยวจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลในภาพรวมมีความแตกต่างกันตามปัจจัยด้านอายุ สถานภาพ และอาชีพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อวิเคราะห์ตามลำดับขั้นตอนการตัดสินใจผลการวิจัยพบว่า

1. การรับรู้ปัญหามีความแตกต่างกันตามปัจจัยด้านอายุและอาชีพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
2. การแสวงหาข้อมูลมีความแตกต่างกันตามปัจจัยด้านการศึกษาและอาชีพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
3. การประเมินผลทางเลือกมีความแตกต่างกันตามปัจจัยด้านอายุ สถานภาพ และอาชีพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
4. การตัดสินใจรับบริการมีความแตกต่างกันตามปัจจัยด้านประเภทของนักท่องเที่ยว อายุ สถานภาพ และอาชีพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
5. พฤติกรรมหลังการรับบริการ มีความแตกต่างกันตามปัจจัยด้าน อายุ สถานภาพ และอาชีพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลศึกษาอิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจรับบริการนวดแผนไทยของนักท่องเที่ยว ในโรงเรียนแพทย์แผนโบราณวัดพระเชตุพนฯ (วัดโพธิ์) ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อตกลงเบื้องต้นในเรื่องปัญหาภาวะเส้นตรงร่วมเชิงพหุ (Multiconninity) เพื่อป้องกันปัญหาตัวแปรต้นมีความสัมพันธ์กันเองเกินร้อยละ 80 ซึ่งจะส่งผลทำให้การวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุเกิดความคลาดเคลื่อน ผลการวิเคราะห์ที่ได้นำเสนอในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ปัญหาภาวะเส้นตรงร่วมเชิงพหุ

	ผลิตภัณฑ์ (บริการ)	ราคา	สถานที่	การประชาสัมพันธ์	ผู้ให้บริการ	กระบวนการ	ลักษณะทางกายภาพ
ผลิตภัณฑ์ (บริการ)	1	.493**	.521**	.248**	.168**	.420**	.396**
ราคา		1	.541**	.334**	.363**	.441**	.386**
สถานที่			1	.458**	.411**	.449**	.484**
การประชาสัมพันธ์				1	.644**	.431**	.353**
ผู้ให้บริการ					1	.477**	.380**
กระบวนการ						1	.619**
ลักษณะทางกายภาพ							1

ผลการวิจัยพบว่าไม่มีปัญหาเส้นตรงร่วมเชิงพหุ จึงสามารถนำมาวิเคราะห์ถดถอยพหุต่อไปได้

ตารางที่ 3 อิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจรับบริการนวดแผนไทยของนักท่องเที่ยว ในโรงเรียนแพทย์แผนโบราณวัดพระเชตุพนฯ (วัดโพธิ์)

	B	SE.	Beta	t	sig
(Constant)	1.92	0.17		11.30	0.00
ผลิตภัณฑ์ (บริการ) X ₁	0.05	0.04	0.07	1.42	0.16
ราคา X ₂	0.07	0.04	0.09	1.70	0.09
สถานที่ X ₃	0.01	0.04	0.01	0.03	0.97
การประชาสัมพันธ์ X ₄	0.20	0.04	0.28	5.04**	0.00
ผู้ให้บริการ X ₅	0.05	0.04	0.07	1.21	0.23
กระบวนการ X ₆	0.05	0.04	0.06	1.12	0.26
ลักษณะทางกายภาพ X ₇	0.30	0.04	0.43	8.00**	0.00

$R^2 = 0.37$

ผลการวิจัยพบว่า อิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจรับบริการนวดแผนไทยของนักท่องเที่ยว ในโรงเรียนแพทย์แผนโบราณวัดพระเชตุพนฯ (วัดโพธิ์) ได้แก่ ลักษณะทางกายภาพ ($b=0.30$) และ การประชาสัมพันธ์ ($b=0.20$) โดยสามารถเขียนเป็นสมการถดถอยเชิงพหุได้ดังนี้ $Y = 1.92 + 0.05 X_1 + 0.07 X_2 + 0.01 X_3 + 0.20 X_4 + 0.05 X_5 + 0.05 X_6 + 0.30 X_7$ โดยสมการดังกล่าวมีความแม่นยำในการพยากรณ์เท่ากับร้อยละ 37

หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ทำการแยกข้อมูลระหว่างนักท่องเที่ยวชาวไทย และนักท่องเที่ยวต่างชาติ เพื่อศึกษาอิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจรับบริการนวดแผนไทยของนักท่องเที่ยว ในโรงเรียนแพทย์แผนโบราณวัดพระเชตุพนฯ (วัดโพธิ์) ได้ผลการวิจัยดังตารางที่ 4-5 ดังนี้

ตารางที่ 4 อิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจรับบริการนวดแผนไทยของนักท่องเที่ยวต่างชาติ ในโรงเรียนแพทย์แผนโบราณวัดพระเชตุพนฯ (วัดโพธิ์)

	B	SE.	Beta	t	sig
(Constant)	1.18	0.22		5.29	0.00
ผลิตภัณฑ์ (บริการ) X_1	0.16	0.05	0.16	3.35**	0.00
ราคา X_2	0.18	0.05	0.16	3.36**	0.00
สถานที่ X_3	0.04	0.05	0.04	0.74	0.46
การประชาสัมพันธ์ X_4	0.21	0.05	0.21	4.00**	0.00
ผู้ให้บริการ X_5	0.05	0.06	0.05	0.90	0.37
กระบวนการ X_6	0.07	0.05	0.07	1.24	0.22
ลักษณะทางกายภาพ X_7	0.56	0.05	0.57	11.18**	0.00

$R^2 = 0.43$

ผลการวิจัยพบว่า อิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจรับบริการนวดแผนไทยของนักท่องเที่ยวต่างชาติ ในโรงเรียนแพทย์แผนโบราณวัดพระเชตุพนฯ (วัดโพธิ์) ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ และบริการ ($b=0.16$) ด้านราคา ($b=0.18$) การประชาสัมพันธ์ ($b=0.21$) และลักษณะทางกายภาพ ($b=0.56$) โดยสามารถเขียนเป็นสมการถดถอยเชิงพหุได้ดังนี้ $Y = 1.18 + 0.16 X_1^{**} + 0.18 X_2^{**} + 0.04 X_3 + 0.21 X_4^{**} + 0.05 X_5 + 0.07 X_6 + 0.57 X_7^{**}$ โดยสมการดังกล่าวมีความแม่นยำในการพยากรณ์เท่ากับร้อยละ 43

ตารางที่ 5 อิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจรับบริการนวดแผนไทยของนักท่องเที่ยวชาวไทย ในโรงเรียนแพทย์แผนโบราณวัดพระเชตุพนฯ (วัดโพธิ์)

	B	SE.	Beta	t	sig
(Constant)	2.02	0.27		7.37	0.00
ผลิตภัณฑ์ (บริการ) X_1	0.02	0.06	0.02	0.07	0.94
ราคา X_2	0.02	0.06	0.02	0.28	0.78
สถานที่ X_3	0.01	0.06	0.01	0.09	0.92
การประชาสัมพันธ์ X_4	0.27	0.06	0.26	4.22**	0.00
ผู้ให้บริการ X_5	0.07	0.07	0.06	0.95	0.34
กระบวนการ X_6	0.19	0.07	0.19	2.93**	0.00
ลักษณะทางกายภาพ X_7	0.34	0.06	0.34	5.60**	0.00

$R^2 = 0.21$

ผลการวิจัยพบว่า อิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจรับบริการนวดแผนไทยของนักท่องเที่ยวชาวไทย ในโรงเรียนแพทย์แผนโบราณวัดพระเชตุพนฯ (วัดโพธิ์) ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ ($b=0.27$) ด้านกระบวนการ ($b=0.19$) และลักษณะทางกายภาพ ($b=0.34$) โดยสามารถเขียนเป็นสมการถดถอยเชิงพหุได้ดังนี้ $Y = 2.02 + 0.02 X_1 + 0.02 X_2 + 0.01 X_3 + 0.27 X_4^{**} + 0.07 X_5 + 0.19 X_6^{**} + 0.34 X_7^{**}$ โดยสมการดังกล่าวมีความแม่นยำในการพยากรณ์เท่ากับร้อยละ 21

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า การตัดสินใจรับบริการนวดแผนไทยของนักท่องเที่ยวจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลในภาพรวมมีความแตกต่างกันตามปัจจัยด้านอายุ สถานภาพ และอาชีพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ผลวิจัยดังกล่าวมีบางส่วนสอดคล้องกับ งานวิจัยของ ณรงค์ศรีชัย สรรพทวีบุรณ์ เจริญวิชัย เมืองช้า มานิตา แก้วลายทอง และอนุวัฒน์วัฒนพิชญากุล (2556) ซึ่งศึกษา พฤติกรรมการใช้บริการนวดแผนไทยในสถานบริการของรัฐและเอกชน เขตเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า พบว่า เพศ อายุ อาชีพ มีผลต่อ พฤติกรรมการใช้บริการนวดแผนไทยในสถานบริการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมีบางส่วนสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมพิศ กองอังกาบ (2559) ที่ศึกษาปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการนวดแผนไทย ในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร ผลการวิจัยพบว่า อายุ รายได้มีความสัมพันธ์กับระยะเวลาและค่าใช้จ่ายในการใช้บริการ

สำหรับ อิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจรับบริการนวดแผนไทยของนักท่องเที่ยว ในโรงเรียนแพทย์แผนโบราณวัดพระเชตุพนฯ (วัดโพธิ์) ได้แก่ ลักษณะทางกายภาพ ($b=0.30$) และ การประชาสัมพันธ์ ($b=0.20$) ผลการวิจัยจะสอดคล้องกับงานวิจัยของ นภาพร จิ่งตระกูล (2557) ที่ศึกษาการศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ เลือกใช้บริการนวดแผนไทยในเขตเทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ด้านกายภาพ คือ การพูดจาสุภาพ อ่อนโยน และการประชาสัมพันธ์โดย การให้ส่วนลด จัดโปรโมชั่นพิเศษ จะส่งผลต่อ การตัดสินใจ เลือกใช้บริการนวดแผนไทยในเขตเทศบาลนครขอนแก่น และงานวิจัยของ สมพิศ กองอังกาบ (2559) ศึกษาปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการนวดแผนไทย ในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร ซึ่งเสนอว่า ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านส่งเสริมการตลาดมีความสัมพันธ์ต่อความถี่ รวมถึงด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพมีผลต่อระยะเวลาและค่าใช้จ่ายต่อพฤติกรรมการใช้บริการนวดแผนไทย ในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร

อิทธิพลจากส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจรับบริการนวดแผนไทยของนักท่องเที่ยว ในโรงเรียนแพทย์แผนโบราณวัดพระเชตุพนฯ (วัดโพธิ์) ระหว่างนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างชาติมีความแตกต่างกัน โดย อิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจรับบริการนวดแผนไทยของนักท่องเที่ยวต่างชาติ ในโรงเรียนแพทย์แผนโบราณวัดพระเชตุพนฯ (วัดโพธิ์) ได้แก่ ผลิตภัณฑ์และบริการ ($b=0.16$) ด้านราคา ($b=0.18$) การประชาสัมพันธ์ ($b=0.21$) และ ลักษณะทางกายภาพ ($b=0.56$) ส่วนนักท่องเที่ยวชาวไทยอิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจรับบริการนวดแผนไทยของนักท่องเที่ยวชาวไทย ในโรงเรียนแพทย์แผนโบราณวัดพระเชตุพนฯ (วัดโพธิ์) ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ ($b=0.27$) ด้านกระบวนการ ($b=0.19$) และลักษณะทางกายภาพ ($b=0.34$) ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจรับบริการนวดแผนไทยของนักท่องเที่ยว ในโรงเรียนแพทย์แผนโบราณวัดพระเชตุพนฯ แต่สามารถจำแนกได้จากความแตกต่างของความต้องการของนักท่องเที่ยวในแต่ละชาติ ผลการวิจัยจะสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพศาล กอมนะณี สุภาพร ใจการุณ และเผ่าไทย วงษ์เหลา (2559) ที่ศึกษา กลยุทธ์การตลาดในการพัฒนางานบริการนวดไทย ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อำเภอป่าติ้ว จังหวัดยโสธร ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจของผู้รับบริการนวดไทย ภายหลังจากใช้กลยุทธ์การตลาดในการพัฒนางานบริการนวดไทย โดยรวมและแยกรายด้านทั้ง 4 ด้าน สูงขึ้นกว่าก่อนการใช้กลยุทธ์การตลาด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 และงานวิจัยของ ธัมมามานตร์ คุณรัตนารักษ์ สมจิตร ล้วนจำเริญ ราณี อธิชัยกุล และวัชรินทร์ ไชยมงคล (2557) ซึ่งศึกษา อิทธิพลของส่วนประสมการตลาด และภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีต่อความภักดีในการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้วัฒนธรรมไทยของนักท่องเที่ยวต่างชาติ ซึ่งพบว่า การจัดการส่วนประสมการตลาด จะก่อให้เกิดความภักดีในบริการทางตรง ในกลุ่มนวดแผนไทย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ปัจจัยด้านอายุ สถานภาพ และอาชีพมีผลต่อการตัดสินใจรับบริการนวดแผนไทยของนักท่องเที่ยว ในโรงเรียนแพทย์แผนโบราณวัดพระเชตุพนฯ (วัดโพธิ์) ดังนั้นการจัดรูปแบบของการนวดเหมาะสมกับความแตกต่างของคุณลักษณะส่วน

บุคคลของนักท่องเที่ยวจะช่วยก่อให้เกิดความพึงพอใจ และความจงรักภักดี ในการมาทิวทัศน์ของนักท่องเที่ยวได้ ประกอบกับ โรงเรียนแพทย์แผนโบราณวัดพระเชตุพนฯ (วัดโพธิ์)มีรูปแบบของการนวดที่หลากหลาย การจัดรูปแบบการนวดที่เหมาะสมกับความแตกต่างระหว่างวัย สถานภาพ และการใช้รูปแบบการใช้ชีวิตที่แตกต่างกันในแต่ละอาชีพ โดยอาศัยการประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสม ย่อมจะทำให้เกิดความยั่งยืนในการประกอบธุรกิจดังกล่าว

2.อิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจรับบริการนวดแผนไทยของนักท่องเที่ยว ในโรงเรียนแพทย์แผนโบราณวัดพระเชตุพนฯ (วัดโพธิ์)ในภาพรวมได้แก่ ลักษณะทางกายภาพ และการประชาสัมพันธ์ ดังนั้น การรักษาความสะอาดของการเปลี่ยนแปลงหมอน ผ้าปู การสร้างบรรยากาศที่ดี มีความสงบ บรรยากาศที่ถ่ายเท การรักษาความสะอาดของอุปกรณ์ร่วมกับ การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อช่องทางออนไลน์ และการฝากฝังลูกค้าให้แนะนำแบบปากต่อปาก จะมีความจำเป็นต่อความสำเร็จในการดำเนินกิจการ

3. อิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจรับบริการนวดแผนไทยของนักท่องเที่ยว ในโรงเรียนแพทย์แผนโบราณวัดพระเชตุพนฯ (วัดโพธิ์)ยังมีความแตกต่างกันเมื่อจำแนกตามประเภทของนักท่องเที่ยว ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวต่างชาติจะได้รับอิทธิพลจากส่วนประสมทางการตลาดที่หลากหลายกว่านักท่องเที่ยวชาวไทยสำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติแล้ว ผลลัพธ์ และบริการ ด้านราคา การประชาสัมพันธ์ และลักษณะทางกายภาพ ถือเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่ง แต่สำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทยแล้วจะเน้นที่ การประชาสัมพันธ์ ด้านกระบวนการ และลักษณะทางกายภาพ อย่างไรก็ตาม ปัจจัยด้านการประชาสัมพันธ์ และลักษณะทางกายภาพ เป็นสองปัจจัยหลักที่มีผลต่อนักท่องเที่ยวทั้งไทยและต่างประเทศ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจึงต้องให้ความสำคัญกับสองปัจจัยทั้งสองก่อน และเมื่อจะเน้นการตลาดไปยังกลุ่มนักท่องเที่ยวต่างชาติ จึงเสริมด้าน ผลลัพธ์ และบริการ ด้านราคา อาทิ ความพร้อมในการบริการนวดแผนไทยทั้งทางด้านความรู้ความชำนาญทางด้านการนวด ใช้กลยุทธ์ด้านราคาไปช่วยกระตุ้นการใช้บริการในช่วงเวลาที่มีผู้ใช้บริการน้อย ในขณะที่นักท่องเที่ยวชาวไทยก็ควรเน้นเพิ่มที่ ด้านกระบวนการ อาทิ การฝึกทักษะการนวดให้มีมาตรฐาน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. งานวิจัยดังกล่าวมุ่งเน้นไปที่การวิจัยเชิงปริมาณเท่านั้น ดังนั้นเพื่อความสมบูรณ์ของข้อมูลและการค้นหาคำตอบผู้ที่สนใจอาจจะทำการศึกษาในลักษณะของการทำวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method)

การศึกษาดังกล่าวเก็บข้อมูลโดยได้ข้อมูลจากนักท่องเที่ยวต่างชาติจำนวนไม่มาก ประกอบกับนักท่องเที่ยวที่เป็นชาวจีน และนักท่องเที่ยวต่างชาติที่ใช้ภาษาอังกฤษ ยังมีการประเมินส่วนประสมทางการตลาดบริการที่แตกต่างกัน ดังนั้นผู้ที่สนใจอาจจะต่อยอดโดยการศึกษาเฉพาะเจาะจงไปยังกลุ่มนักท่องเที่ยวต่างชาติ แยกออกเป็นชาติต่างๆ ลงไป ก็จะได้ข้อมูลที่ชัดเจนขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการส่งออก .(2554). สถานการณ์และข้อมูลการเปิดร้านนวดและ สปาในยูเออี. จาก

<https://www.ryt9.com/s/expd/1070167> สืบค้นเมื่อ 22 ตุลาคม 2561

ฉัตยาพร เสมอใจ (2550) . พฤติกรรมผู้บริโภค.กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น.

ณรงค์รัช ศรีพรพิบูรณ์ เจริญวิชัย เมืองขำ มานิตา แก้วลายทอง และอนวัธน์วัฒนพิชญากุล.(2556).พฤติกรรมการใช้บริการนวดแผนไทยในสถานบริการของรัฐและเอกชน เขตเมือง จังหวัดอุบลราชธานี .วารสารเภสัชศาสตร์อีสาน.9 (1). 27.

ณัฐภูมิขชา ลากทิว และกิตติพันธ์ คงสวัสดิ์เกียรติ. (2559).พฤติกรรมการใช้บริการนวดแผนไทย ที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการโยคะ ของเพศหญิงวัยทำงาน ในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล.วารสารวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. 3 (1),80-90.

ธัมมามนตร์ คุณรัตนากรณ์ สมจิตร ล้วนจำเริญ ราณี อลิชัยกุล และวัชรินทร์ ไชยมงคล. (2557). อิทธิพลของส่วนประสม การตลาด และภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีต่อความภักดีในการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้ วัฒนธรรมไทยของนักท่องเที่ยวต่างชาติ. วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์. 4 (3).100-117.

นภาพร จิงตระกูล. (2557). การศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ เลือกใช้บริการนวดแผนไทยในเขต เทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น.วารสารวิทยาลัยบัณฑิตศึกษาการจัดการมหาวิทยาลัยขอนแก่น .7 (1).109-124.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา และเพ็ญศิริ ศรีคำภา. (2557).การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. (พิมพ์ครั้งที่ 2).กรุงเทพฯ :ธรรมสาร. พิเศษบุญจุมงคลวารี .(2545).นวดไทยเพื่อสุขภาพ เล่มที่ 1.กรุงเทพฯ : หมอชาวบ้าน.

ไพศาล กอมะณี สุภาพร ใจการุณ และเผ่าไทย วงษ์เหล่า. (2559). กลยุทธ์การตลาดในการพัฒนางานบริการนวดไทยใน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อำเภอป่าติ้ว จังหวัดยโสธร. วารสารวิจัยสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ อุบลราชธานี. 5.(2).85-98.

สมพิศ กองอังกาบ. (2559). ปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการนวดแผนไทย ในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร.วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์. 11(3).295-304.

สมาคมสปาไทย. (2556). ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสปาเพื่อสุขภาพ.จาก <http://www.thaispaassociation.com/> สืบค้นเมื่อ 22 ตุลาคม 2561

Cochran, W.G. (1973). Sampling Techniques.(2nd. Ed), New York: John Wiley and Son, Inc.

Kotler, P. (2003). Marketing management.Mew Jersey: Prentic Hall.

บทความวิจัย (ม.ค. – มิ.ย. 2563)

การพัฒนากลยุทธ์การขับเคลื่อนมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2

วิภา บานเย็น

นักศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาวิทยาการจัดการบริหารและการพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

รศ.ดร.ณัฐดา วงษ์นายะ, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ผศ.ดร.เจริญวิษณุ สมพงษ์ธรรม, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชธานี

อีเมลล์: E-mail: vipa2514@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพครู เพื่อพัฒนา ทดลองใช้และประเมินกลยุทธ์การขับเคลื่อนมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร และครูผู้สอน จำนวน 273 คน ผู้ให้ข้อมูลในการทดลองการใช้กลยุทธ์ ได้แก่ ผู้บริหาร และครูผู้สอน จำนวน 12 คน ผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินกลยุทธ์ จำนวน 17 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม คู่มือการใช้กลยุทธ์ และแบบประเมินกลยุทธ์ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า 1) ผลการศึกษาสภาพการปฏิบัติงาน พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีการปฏิบัติงานทั้ง 12 มาตรฐานอยู่ในระดับมาก ด้านปัญหาในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับน้อย โดยเฉพาะมาตรฐานที่ 8 มีปัญหาน้อยมาก ส่วนด้านปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านผู้บริหารสถานศึกษา เป็นปัจจัยภายในที่ส่งผลมากที่สุด ส่วนปัจจัยภายนอกที่ส่งผลมากที่สุด คือ ด้านนโยบายของรัฐบาลและหน่วยงานต้นสังกัด 2) กลยุทธ์การขับเคลื่อนมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมี 8 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 1 ปรับกระบวนการพัฒนาครูตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพครู โดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายกลยุทธ์ที่ 2 เสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูที่สอดคล้องกับมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพครู กลยุทธ์ที่ 3 ส่งเสริมการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กลยุทธ์ที่ 5 เพิ่มขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีและระบบสารสนเทศในการจัดการเรียนรู้กลยุทธ์ที่ 6 เพิ่มศักยภาพของบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนการปฏิบัติงานของครูตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพครู ในด้านการทำงานเป็นทีม การนิเทศภายใน การสร้างขวัญกำลังใจ และการบริหารกลยุทธ์ที่ 7 ปรับระบบการนิเทศ กำกับติดตาม ประเมินผล และการรายงานผลการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นระบบ และกลยุทธ์ที่ 8 เสริมสร้างขวัญกำลังใจ ยกย่อง และเชิดชูเกียรติครูผู้ปฏิบัติดี มีอุดมการณ์ และจิตวิญญาณในความเป็นครูตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพครู 3) ผลการทดลองใช้กลยุทธ์ พบว่าผลการประเมินมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูผู้สอนหลังการทดลองในภาพรวม มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมากผ่านเกณฑ์ทุกมาตรฐาน และผลการประเมินครูผู้สอนตามตัวชี้วัดของกลยุทธ์ พบว่าผ่านเกณฑ์ทุกตัวชี้วัด และ 3) ผลการประเมินกลยุทธ์ด้านความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์ ความสอดคล้อง และความเป็นไปได้ ผ่านเกณฑ์ทุกด้าน

คำสำคัญ: กลยุทธ์, การพัฒนากลยุทธ์, มาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพครู

Received: August 26, 2019, Revised October 14, 2019, Accepted October 24, 2019

The Strategic Development for Driving the Standard Performance of Teachers in Basic Schools under KamphaengPhet Primary Educational Service Area Office 2

Vipa Banyen

Ph.D. (Education Administration), KamphaengPhetRajabhat University

Natarada Wongnaya2 , Graduate School, KamphaengPhetRajabhat University

Charoenwit Somphongtham, Faculty of Education, Ratchathani University

*Corresponding Author: E-mail: vipa2514@gmail.com

Abstract

The purposes of this research were to study the states, the problems, and the factors related to the performance through standard performance of teachers , to develop , to try out and to assess the strategy for driving the standard performance of teachers in Basics schools under KamphaengPhet Primary Educational Service Area Office 2. The samples consisted of 273 of administrators and teachers, 12 informants were the samples for strategic implementation, and 17 experts were the samples to assess the strategy. The research instrument were a questionnaire, strategic manual and assess form. The data were analyzed using percentage, means, standard deviation, and contest analysis.

The research findings were as follows: 1)The states of the performance were found that majority teachers operated 12 aspects of performance. In general, the problem was at the moderate level. The internal factors related to the performance was at the high level whereas and the external factors related to the performance was at the high level. 2) The strategic development for driving the standard performance of teachers in basic schools consisted of 8 strategies were as follows: (1) Improving the process of performance development with participatory method. (2) Enhancing teachers spirituality to be consistent with the standard performance of teachers. (3) Supporting the process of learning plans setting and instructional media development to be good.(4)Developing the process of child center learning. (5) Increasing the ability of technological usage and informational learning.(6) Increasing the abilities for team working of personals who related to driving the standard performance of teachers.(7) Improving the process of evaluation and educational report.(8) Enhancing good morale and praising teachers who had good characteristics withthe standard performance of teachers. 3) The strategic experiment was found that the performance score after being the experiment was at the highest level which passed the criteria .Teachers' evaluation through strategic indicators was found that they could pass all indicators.The results of evaluating the strategies wasfound that the suitability, the feasibility, the consistencies and the utility passed the criteria.

Keywords: Strategy, Strategic development, The standard performance of teachers

คำขอขอบคุณ: งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรดุขฎฐิบัณฑิตสาขาวิชายุทธศาสตร์การบริหารและการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

บทนำ

ในปัจจุบันทุกประเทศให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือหลักในการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน ผู้ที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในกระบวนการทางการศึกษา คือ “ครู” ดังนั้นจึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูผู้สอนจะต้องตระหนัก และให้ความสำคัญต่อการพัฒนาตนเองให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรฐานวิชาชีพให้ลุล่วงตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เพื่อให้เป็นการยกระดับวิชาชีพครู ครูสภา จึงได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู ไว้ 3 ด้าน คือ มาตรฐานด้านความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ มาตรฐานการปฏิบัติงาน และมาตรฐานการปฏิบัติตน ในส่วนของมาตรฐานการปฏิบัติงาน มีทั้งหมด 12 มาตรฐาน ซึ่งถือได้ว่า ครูที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานตามที่ครูสภากำหนดไว้ จะเป็นครูที่ประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติงาน เป็นครูมืออาชีพ เป็นครูที่มีคุณภาพ ซึ่งการจะไปสู่จุดหมายนี้ได้ครูจำเป็นต้องรู้จักวิธีการสร้างความสำเร็จในการปฏิบัติงาน

ในการปฏิบัติงานใดๆ จะประสบผลสำเร็จหรือไม่ประสบผลสำเร็จตามความต้องการของบุคคล หรือองค์กรนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหรือตัวแปรหลายอย่าง เช่น งานวิจัยของ เจิ้ง และ ซุย (Cheng and Tsui, 2001, pp. 57-83) ได้เสนอความเห็นว่าคุณสมบัติของครูเป็นประเด็นหลักในกระแสรเคลื่อนไหวการปฏิรูปการศึกษา และการปรับปรุงโรงเรียนให้ดีขึ้นเสมอเป็นการเห็นพ้องกันโดยทั่วไปว่า ครู คือ กุญแจของการประสบผลสำเร็จการจัดการศึกษา การศึกษาประสิทธิภาพของครูในยุคดั้งเดิมมุ่งเป้าหมายอย่างกว้าง ๆ ถึงประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูในห้องเรียนอย่างปัจเจกบุคคล กรอบความคิดแคบๆ เช่นนี้มีข้อจำกัด และไม่สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อความต้องการของผู้ปกครองและสาธารณชนให้โรงเรียนมีคุณภาพสูงขึ้นจึงถือว่าเป็นเรื่องเร่งด่วนที่จะต้องเข้าใจธรรมชาติในความซับซ้อนของประสิทธิภาพของครู และการพัฒนากลยุทธ์ใหม่ ๆ เพื่อการปรับปรุงการปฏิบัติงานให้ดีขึ้น

จากการจัดการศึกษาในช่วงที่ผ่านมาสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงผลการปฏิบัติงานของครูผู้สอนว่าประสบความสำเร็จหรือไม่สำเร็จ สิ่งสำคัญที่เป็นเครื่องบ่งบอกคือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนซึ่งพบว่า ผลการประเมินในระดับชาติของนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 นั้นยังอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่น่าพอใจ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2, 2561, น.27) และจากการศึกษาผลการปฏิบัติงานของครูจากผลการประเมินคุณภาพสถานศึกษาของสำนักงานประเมินมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติรอบที่สามของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ในตัวบ่งชี้ที่ 6 ด้านประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในภาพรวมพบว่า ยังอยู่ในระดับพอใช้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2, 2556, น.1) แต่ในส่วนของผลการประเมินตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู ตามข้อบังคับของคุรุสภา หน่วยงานยังไม่มีมีการประเมิน จึงไม่มีข้อมูลมาตรฐานวิชาชีพของครูในสังกัด ดังนั้นเพื่อการขับเคลื่อนการปฏิบัติงานของครูผู้สอนให้ประสบผลสำเร็จได้นั้นสิ่งที่ควรนำมาใช้ ก็คือ การพัฒนากลยุทธ์ใหม่ ๆ ที่เข้ากับภาวะการปัจจุบัน สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมขององค์กร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อารมณ์ ภูวิทย์พันธุ์ (2553) ที่กล่าวไว้ว่า กลยุทธ์ในการพัฒนาบุคลากร เป็นเรื่องที่สำคัญเป็นอย่างมาก ในการช่วยทำให้ทิศทาง หรือแนวทางการปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและได้ผลลัพธ์ตามกรอบเวลาที่กำหนดไว้ หากขาดการวางกลยุทธ์ที่ดี ย่อมส่งผลให้การพัฒนาบุคลากรไร้ทิศทาง หรือมีทิศทางแต่ทิศทางนั้นไม่สามารถผลักดันให้ผลประกอบการขององค์กรเติบโตขึ้นได้ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนากลยุทธ์การขับเคลื่อนมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 เพื่อเป็นแนวทางที่ให้กับบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องถือปฏิบัติใช้เป็นแนวทางการดำเนินงานที่จะทำให้ผลการปฏิบัติงานของครูตามข้อบังคับของคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2556 มีประสิทธิภาพสูงขึ้นและเพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2
2. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การขับเคลื่อนมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2
3. เพื่อทดลองและประเมินการใช้กลยุทธ์การขับเคลื่อนมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2

วิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีขั้นตอนการวิจัยจำแนกเป็น 3 ขั้นตอน โดยมีรายละเอียดของวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพ ปัญหาและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนจำนวน 273 คน ผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่ม การปฏิบัติงานตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และศึกษานิเทศก์ จำนวน 12 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แนวคำถามในการสนทนากลุ่ม การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การสอบถาม และการสนทนากลุ่ม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนากลยุทธ์การขับเคลื่อนมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ผู้ให้ข้อมูลในการประชุมเชิงปฏิบัติการ ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและศึกษานิเทศก์ จำนวน 20 คน การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม และการจัดทำร่างกลยุทธ์และการตรวจสอบกลยุทธ์ฯ ใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองและประเมินการใช้กลยุทธ์การขับเคลื่อนมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ผู้ทดลองใช้กลยุทธ์ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน โรงเรียนบ้านคลองเตย จำนวนทั้งสิ้น 12 คน ผู้ประเมินกลยุทธ์ ได้แก่ กลุ่มผู้ทดลองใช้กลยุทธ์ จำนวน 12 คน และกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหาร ด้านวิชาการและด้านกลยุทธ์ จำนวน 17 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คู่มือการทดลองใช้กลยุทธ์การขับเคลื่อนมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และแบบประเมินกลยุทธ์ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการทดลองใช้กลยุทธ์กับผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนโรงเรียนบ้านคลองเตย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 และการประเมินกลยุทธ์ใช้วิธีการประเมินโดยผู้ทดลองใช้กลยุทธ์ และกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพ ปัญหาและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 สรุปได้ดังนี้

1.1 สภาพการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีการปฏิบัติงานทั้ง 12 มาตรฐานอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะมาตรฐานที่ 8 ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียนมาตรฐานที่ 5 การพัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ มาตรฐานที่ 6 การจัดการกรรมการเรียนการสอนที่เน้นทักษะที่จำเป็นแก่ผู้เรียน และมาตรฐาน ที่ 12 การสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในทุกสถานการณ์ ซึ่งครูมีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและให้ความสำคัญเป็นลำดับต้น

1.2 ปัญหาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 พบว่า ในภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย โดยเฉพาะมาตรฐานที่ 8 ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน มีปัญหาน้อยมาก แต่มีบางมาตรฐานที่มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งได้แก่ มาตรฐานที่ 5 พัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้มี ประสิทธิภาพอยู่เสมอ และมาตรฐานที่ 6 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนรู้จักคิด วิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ โดยเน้นผลถาวรที่เกิดแก่ผู้เรียน

1.3 ผลการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 สรุปได้ว่าปัจจัยภายในและภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานในภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านผู้บริหารสถานศึกษา เป็นปัจจัยภายในที่ส่งผลมากที่สุด ส่วนปัจจัยภายนอกที่ส่งผลมากที่สุด คือ ด้านนโยบายของรัฐบาลและหน่วยงานต้นสังกัด

2. ผลการพัฒนากลยุทธ์การขับเคลื่อนมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ประกอบด้วย วิสัยทัศน์พันธกิจ เป้าประสงค์ประเด็นกลยุทธ์ กลยุทธ์ และตัวชี้วัด แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แผนภาพกลยุทธ์การขับเคลื่อนมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2

3. ผลการทดลองและประเมินกลยุทธ์การขับเคลื่อนมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 สรุปได้ดังนี้

3.1 ผลการทดลองใช้กลยุทธ์ พบว่า ในภาพรวมการปฏิบัติงานของครูผู้สอนตามมาตรฐานหลังการทดลองใช้กลยุทธ์มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับดีส่วนค่าคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจที่มีต่อการดำเนินงาน “โครงการขับเคลื่อนมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน” ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดผลการประเมินครูผู้สอนตาม

ตัวชี้วัดของกลยุทธ์ พบว่า ทุกตัวชี้วัดมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์ และผลการติดตามการใช้กลยุทธ์ของครูผู้สอนในภาพรวมพบว่า มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

3.2 ผลการประเมินความมกลยุทธ์โดยผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า ในภาพรวมกลยุทธ์มีความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนผลการประเมินด้านความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด และในด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

จากสรุปผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลตามจุดประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2

1.1 สภาพการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีการปฏิบัติงานทั้ง 12 มาตรฐาน อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะมาตรฐานที่ 8 ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียนมาตรฐานที่ 5 การพัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพพออยู่เสมอ มาตรฐานที่ 6 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นทักษะที่จำเป็นแก่ผู้เรียน และมาตรฐาน ที่ 12 การสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในทุกสถานการณ์ ซึ่งครูมีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและให้ความสำคัญเป็นลำดับต้น ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าในปัจจุบันเป็นช่วงเวลาแห่งการปฏิรูปทางการศึกษารัฐบาลได้มีการปรับเปลี่ยนนโยบาย มีการกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยกำหนดให้เป็นวาระแห่งชาติ กำหนดให้เป็นภาระงานที่ทุกหน่วยงานต้องร่วมมือร่วมใจในการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยมุ่งเน้นผลถึงผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ ดังจะเห็นได้จากแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 และยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) เป็นต้น ประกอบกับที่ผ่านมานักเรียนทางการศึกษาได้ให้ความสำคัญและมีการส่งเสริมสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการเรียนรู้ และการปฏิบัติงาน ฉะนั้นครูผู้สอนทุกคนจึงจำเป็นต้องพัฒนาตนเอง เพื่อการพัฒนาให้ได้ตามมาตรฐานวิชาชีพตามที่หน่วยงานกำหนด ผลการศึกษาสภาพการปฏิบัติงานของครูตามมาตรฐานวิชาชีพในภาพรวมจึงปรากฏอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิศิษฐ์ ตีแสง(2561) ที่ได้ศึกษาการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูของครูสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 พบว่า มีการปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ พัฒนา มะลิวัลย์(2561)ที่ได้ศึกษาการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพ ของครูโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครหาดใหญ่ พบว่าสภาพการปฏิบัติงานในรายรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากสอดคล้องกับผลการวิจัยของ รัตติยพัทธ์อยู่จิตร (2559)ที่ได้ศึกษาการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนชะอำคุณหญิงเนื่องบุรีตามข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพพ.ศ. 2556 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิชากร จันทร์แก้ว (2557) ที่ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 พบว่า สภาพการปฏิบัติงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิชิตา สืบทอง (2556) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรีเขต 2 อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรีพบว่า สภาพการปฏิบัติงานโดยภาพรวม และรายมาตรฐานอยู่ในระดับมาก

1.2 ปัญหาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 พบว่า ในภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย โดยเฉพาะมาตรฐานที่ 8 ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน มีปัญหาน้อยมาก แต่มีบางมาตรฐานที่มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งได้แก่มาตรฐานที่ 5 พัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้มี ประสิทธิภาพพออยู่เสมอ และมาตรฐานที่ 6 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้

ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ โดยเน้นผลถาวรที่เกิดแก่ผู้เรียนที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะครูทุกคนมีความตระหนักในหน้าที่ของความเป็นครู โดยในปัจจุบันคุรุสภาได้กำหนดมาตรฐานวิชาชีพครู ซึ่งประกอบด้วย มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ มาตรฐานการปฏิบัติงาน และมาตรฐานการปฏิบัติตนซึ่งครูทุกคนต้องปฏิบัติให้ผ่านเกณฑ์ นอกจากนี้พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 ในส่วนที่ 5 ที่ว่าด้วยเรื่องการประกอบวิชาชีพควบคุม มาตรา 43-57 ซึ่งได้กำหนดหลักเกณฑ์ให้วิชาชีพครูเป็นวิชาชีพควบคุม ซึ่งต้องมีใบประกอบวิชาชีพ และตามข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ พ.ศ. 2559 ได้กล่าวไว้ว่า ผู้ที่จะได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ หรือต่อใบอนุญาตประกอบวิชาชีพได้ ในทุกๆ 5 ปี ต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนด และคุณสมบัติข้อหนึ่งของหลักเกณฑ์นี้คือ ผ่านเกณฑ์การประเมินปฏิบัติการสอนตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด จึงทำให้ครูต้องมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ประกอบกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ให้ความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้คำนิยามที่ว่า “ครูและบุคลากรมีความรู้ มุ่งสู่กระบวนการ ทำงานแบบมืออาชีพ : KPP2” K : Knowledge (ความรู้), P : Process (กระบวนการ), P: Professional (มืออาชีพ) 2 : Teacher and Educational Personnel (ครูและบุคลากรทางการศึกษา) และมียุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 การส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 2 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้สามารถจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพในรูปแบบที่หลากหลายและกลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาระบบการบริหารงานบุคคลให้มีประสิทธิภาพ โดยเชื่อมโยงกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง(สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 2, 2560, หน้า 50-51) เมื่อครูได้รับการพัฒนาจากต้นสังกัดย่อมให้เกิดผลต่อการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ปัญหาในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพครู จึงอยู่ในระดับน้อย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอรธณพินิจวัฒน์(2558) ที่ได้ศึกษาสภาพการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติงานและมาตรฐานการปฏิบัติตนของผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา พบว่า ผู้ประกอบวิชาชีพทั้ง 4 กลุ่มรับรู้ปัญหาการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติงานทั้งในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรารี นาคสุรินทร์ (2558) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การนำเสนอแนวทางการพัฒนาครูตามมาตรฐานวิชาชีพครูด้านการปฏิบัติงาน ของโรงเรียนเทศบาล 1 หนองใส สังกัดเทศบาลตำบลหนองบัว จังหวัดอุดรธานี ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการปฏิบัติงานของครูภาพรวมอยู่ในระดับน้อย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิชากร จันทร์แก้ว (2557) ที่ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 พบว่าปัญหาโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทองสุขุมลตรีสา(2555) ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูของครูโรงเรียนราษฎร์วิทยา (ตี่มิ่ง) จังหวัดตากพบว่าปัญหาโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย

1.3 ผลการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพครู ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยภายใน จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านผู้บริหารสถานศึกษาด้านครูผู้สอนด้านงบประมาณ ด้านการบริหารจัดการและด้านวัสดุอุปกรณ์ พบว่า ปัจจัยที่อยู่ในระดับมาก มี 4 ด้าน ยกเว้นด้านงบประมาณ ที่อยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ ด้านผู้บริหารสถานศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญมากที่สุดในบริหารจัดการศึกษา เป็นปัจจัยสำคัญของความสำเร็จทั้งปวงของสถานศึกษา เป็นผู้บังคับบัญชาของครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาที่ส่งผลทางตรงต่อการขับเคลื่อนการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชาให้มีการปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มกำลังความสามารถ ซึ่งในส่วนของงานการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูก็เช่นเดียวกันกล่าวคือผู้บริหารสถานศึกษาจะเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนพัฒนา กำกับ ติดตามมอบหมายงานในหน้าที่ให้ครูได้มีการปฏิบัติงานในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้เต็มความสามารถ เต็มศักยภาพซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสุวิมล ว่องวานิช และคนอื่นๆ (2553, น.61) ที่ได้เสนอแนวคิดไว้ว่า มีปัจจัยหลายประการที่ทำให้สถานศึกษาหนึ่งประสบความสำเร็จมากกว่าสถานศึกษาอื่นๆ ในการบริหารจัดการสถานศึกษา ปัจจัยนั้นคือ ผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของความสำเร็จของสถานศึกษา เพราะผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มี

บทบาทหลายอย่างในฐานะผู้นำสถานศึกษาในการวิเคราะห์จุดแข็ง และจุดอ่อนของสถานศึกษาให้มีคุณภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของชาติชายศรีจันทร์ดี (2557, น.28-84) ที่ได้ศึกษา เรื่อง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับการปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพครูพ.ศ. 2556พบว่าบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับการปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพครูพ.ศ. 2556 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความสัมพันธ์กันในระดับสูงจำนวน 2 ด้านเรียงตามลำดับค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ได้ดังนี้ด้านมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพและด้านมาตรฐานการปฏิบัติงาน

ในส่วนของปัจจัยภายนอก ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านนโยบายของรัฐบาลและหน่วยงานต้นสังกัด ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านเทคโนโลยีพบว่า ปัจจัยที่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านนโยบายของรัฐบาลและหน่วยงานต้นสังกัด และด้านสังคมและวัฒนธรรม ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าในช่วงที่ผ่านมากระทรวงศึกษาธิการประกาศนโยบายการปฏิรูปการศึกษาโดยให้มีการปรับเปลี่ยนระบบการศึกษาของประเทศในลักษณะของการปฏิรูปการศึกษาในยุคศตวรรษ 21 โดยยึดหลักความมีเอกภาพในการจัดการศึกษาที่หลากหลายด้วยวิธีการ จึงมีนโยบายในการพัฒนาบุคลากร การยกระดับคุณภาพการศึกษา และนโยบายต่างๆ ให้สถานศึกษาดำเนินงานในการขับเคลื่อนคุณภาพการจัดการเรียนการสอนให้ได้มาตรฐานซึ่งจากนโยบายของหน่วยงานบังคับบัญชานี้ได้ส่งผลโดยตรงต่อผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความจำเป็นในการนำลงสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม โดยกำหนดเป็นพันธกิจ สร้างกลยุทธ์ สร้างวัฒนธรรมองค์การสร้างพลังขับเคลื่อนให้สถานศึกษามีการบริหารจัดการที่ดีสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานมีการจูงใจให้บุคลากรเกิดการพัฒนางานรับผิดชอบภาระงานและให้บุคลากรปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายตามความเหมาะสมกับสภาพและบริบทของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภัค ยมพุก (2558, น.1476) ที่ได้ศึกษา เรื่องการบริหารสถานศึกษาและการรับรู้การสนับสนุนการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการสอนของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กลุ่มที่ 4 ที่ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารสถานศึกษามีอิทธิพลทางบวกต่อการรับรู้การสนับสนุนการปฏิบัติงาน 2) การบริหารสถานศึกษามีอิทธิพลทางบวกต่อประสิทธิผลการสอนของครู 3) การรับรู้การสนับสนุนการปฏิบัติงานมีอิทธิพลทางบวกต่อประสิทธิผลการสอนของครู

ในส่วนของการคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยภายนอกเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพครู ที่อยู่ในระดับมากอีกปัจจัยหนึ่งนั่นคือ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าในการปฏิรูปการศึกษาได้กำหนดให้มีการกระจายอำนาจ โดยให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริม สนับสนุน การพัฒนา การร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ดูแล ช่วยเหลือ รับผิดชอบ กำกับติดตาม ประเมินผล และร่วมกันบริหารจัดการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมากขึ้น จึงส่งผลให้ครูมีความจำเป็นต้องมีการพัฒนาตนเอง ปรับเปลี่ยนวิธีการทำงาน เรียนรู้ให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน การใช้เทคโนโลยีโดยครูมีการนำวิธีการใหม่ๆมาใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนการตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่างๆโดยคำนึงถึงคุณภาพของผู้เรียนและมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ ซึ่งการปฏิบัติงานของครูเช่นนี้จะสอดคล้องกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูตามที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนิเวศน์ วงศ์สุวรรณ และอินฉา ศิริวรรณ (2560, น.176) ที่กล่าวไว้ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ผู้บริหารใช้การจูงใจให้บุคคลผู้ปฏิบัติงานหรือบุคคลผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีโอกาสมีส่วนร่วมในการคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมรับผิดชอบ เพื่อพัฒนางานที่ปฏิบัติให้มีคุณภาพสูงสุด ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อมในลักษณะของการรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจตลอดจนการประเมินผลให้ทุกฝ่ายได้สำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบร่วมกัน อันจะนำไปสู่เป้าหมายขององค์กร กล่าวคือการบริหารองค์กรดำเนินไปด้วยความราบรื่นบุคคลมีความรักความผูกพันต่อองค์กร การเกิดความรู้สึกที่ดีต่อภารกิจที่รับผิดชอบ มีการวางแผนทำงานร่วมกันเป็นทีม ส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์กรในการทำงาน ผู้บริหารจะได้รับการยอมรับและความเชื่อมั่นจากบุคลากร บุคลากรเกิดขวัญและกำลังใจ มีความกระตือรือร้นที่

อยากจะทำงาน มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ยอมรับการเปลี่ยนแปลง มีการพัฒนาบุคลากรเพื่อเพิ่มศักยภาพของทีมงานให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับแนวคิดของสุนทร โคตรบรรเทา (2551, น. 119) ที่กล่าวไว้ว่า การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมเป็นการสานต่อหรือต่อยอดรูปแบบการบริหารราชการที่ไม่ถือเป็นเรื่องส่วนตัวกระตุ้นให้เกิดรูปแบบการบริหารโดยการมีส่วนร่วม ทฤษฎีใหม่ๆขององค์การเหล่านี้เน้นความสำคัญของขวัญในการทำงาน และความพึงพอใจในการทำงานของพนักงานมากขึ้น การบริหารแบบมีส่วนร่วมเน้นความสำคัญในการจูงใจพนักงาน และการสร้างองค์การไปสู่เป้าหมาย องค์การจึงถูกสร้างขึ้นมาจากความต้องการของพนักงาน ซึ่งในทางกลับกันจะส่งผลให้ผลผลิตของผู้ปฏิบัติงานสูงขึ้น

2. การพัฒนากลยุทธ์การขับเคลื่อนมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2

2.1 ประเด็นกลยุทธ์ที่ 1 การเร่งรัดพัฒนาครูตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพครูประกอบด้วย 2 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 1 ปรับกระบวนการพัฒนาครูตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพครู โดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายกลยุทธ์ที่ 2 เสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูที่สอดคล้องกับมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพครูซึ่งในประเด็นนี้เป็นการสร้างความตระหนัก สร้างความรู้ความเข้าใจ สร้างเจตคติที่ดี และสร้างจิตวิญญาณในความเป็นครูในประเด็นนี้มีความเชื่อว่าการเริ่มต้นในการปฏิบัติงานใดๆให้บรรลุเป้าหมาย หรือประสบผลสำเร็จได้เป็นอย่างดีนั้นผู้ปฏิบัติจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะมีความตระหนัก มีเจตคติที่ดีต่อการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของขวนคิดมะเสนะ (2559, น.16) ที่กล่าวไว้ว่าการบริหารงานทรัพยากรบุคคลทางการศึกษาในทศวรรษหน้า ผู้บริหารจะต้องกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรบุคคลที่ชัดเจน มียุทธศาสตร์ในการบริหารงานบุคคลที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีการบริหารอย่างเป็นระบบ มีการจัดโครงการบริหารงานให้เป็นระบบ การวางแผนความต้องการบุคลากรงานที่ชัดเจนลดขั้นตอนการบริหารที่ไม่จำเป็นทำให้เกิดความล่าช้าออกไป มีการแสวงหาบุคลากรที่เน้นระบบคุณธรรมเพื่อให้ได้คนที่มีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ตามที่ต้องการ กำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรแต่ละคนให้ชัดเจน มีระบบการธำรงรักษาใจและจัดสวัสดิการให้บุคลากรอยู่ในองค์กรตามวาระ มีแนวทางในการพัฒนาบุคลากรให้มีความก้าวหน้าในตำแหน่งงานที่ปฏิบัติ โดยวิเคราะห์ความต้องการบุคลากรว่าเป้าหมายต้องการเติบโตหรือพัฒนาไปในทิศทางใด โดยกำหนดทิศทางให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ภาวะการแข่งขันขององค์กรทั้งในภาครัฐและเอกชนรวมทั้งการส่งเสริมขวัญ กำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร ใช้วิธีการประเมินผลการปฏิบัติงานที่สามารถวัดได้ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพดำเนินการประเมินผลการปฏิบัติงานเป็นระยะ ๆ ตามลักษณะของงานเพื่อให้เกิดความพึงพอใจกับทุกฝ่ายมีการควบคุม กำกับดูแลบุคลากรให้ประพฤติปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพอยู่ศีลธรรมอันดีงามของสังคมอยู่ในกฎกติกา กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ แนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด เพื่อป้องกันการกระทำที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายทั้งต่อตนเองและส่วนรวมได้ ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพครูให้มีจิตวิญญาณ และเป็นผู้เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยพัฒนาทั้งครูรุ่นใหม่และครูรุ่นเก่าให้มีจิตวิญญาณและองค์ความรู้ในตนเองให้มีความเข้าใจหลักสูตร สามารถประยุกต์ใช้หลักสูตรและออกแบบการจัดการเรียนการสอนได้อย่างอิสระรวมทั้งต้องมีการพัฒนาตนเองรายบุคคลของครู และนำมากำหนดทิศทางและรูปแบบการพัฒนาครูให้สอดคล้องกับความจำเป็นและงานที่รับผิดชอบนอกจากนี้สิ่งสำคัญในการบริหารจัดการควรใช้หลักการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของทอไบสุตซาลิ (2543, น.170) ที่กล่าวไว้ว่า การจัดการแบบมีส่วนร่วมจะส่งเสริมให้เกิดการตัดสินใจที่ดีขึ้นกล่าวคือการปฏิบัติภารกิจที่มีความสลับซับซ้อนมากและยากที่จะได้รับข้อมูลข่าวสารประกอบการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพหากสามารถเชิญชวนบุคลากรให้เข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจได้มากเท่าใดก็จะเป็นประโยชน์และทำให้การตัดสินใจนั้นๆมีคุณภาพมากยิ่งขึ้นการจัดการแบบมีส่วนร่วมจะเป็นประโยชน์ในแง่ของการพัฒนาบุคลากรทั้งนี้เพราะการเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจจะทำให้บุคลากรเกิดการเรียนรู้ใหม่ๆในการทำงานและการนำไปสู่การปรับปรุงทักษะในการทำงานที่นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในหน้าที่ของตนและเป็นการเพิ่มศักยภาพในการจูงใจและสร้างความผูกพันในการตัดสินใจกล่าวคือการตัดสินใจใดๆในองค์กรถ้าหากบุคคลได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้สำเร็จได้อย่างมี

ประสิทธิภาพเป็นประโยชน์ต่อผู้นำที่จะได้ร่วมกับบุคคลผู้ได้บังคับบัญชาในด้านแบ่งปันอำนาจและสร้างพลังอำนาจให้แก่บุคคลผู้ได้บังคับบัญชาเพราะเป็นที่ยอมรับในเบื้องต้นแล้วว่าการตัดสินใจแบบมีส่วนร่วมเป็นขั้นตอนสำคัญประการแรก

2.2 ประเด็นกลยุทธ์ที่ 2 การปฏิรูปกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้เป็นไปตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพครู ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 3 ส่งเสริมการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และกลยุทธ์ที่ 5 เพิ่มขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีและระบบสารสนเทศในการจัดการเรียนรู้ซึ่งในประเด็นนี้เป็นการมุ่งเป้าหมายไปที่ภารกิจหลักของครู นั่นคือการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพเนื่องจากปัจจุบันโลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีและวิทยาการสมัยๆ เข้ามามีบทบาทอย่างไม่หยุดยั้ง และก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว จึงเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องปฏิรูปการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองของชาติให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ในการปฏิรูปการศึกษาสิ่งสำคัญมากที่สุด ก็คือการปฏิรูปการเรียนรู้ ซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องให้ความสำคัญและร่วมมือกัน โดยเฉพาะครูผู้สอนจะต้องนำสู่การจัดการเรียนการสอนอย่างจริงจัง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2544) ที่กล่าวไว้ว่า หัวใจของการปฏิรูปการศึกษาคือ การปฏิรูปการเรียนรู้ เพราะเป็นการเปลี่ยนแปลงความคิด เพื่อปรับวิธีการเรียนรู้โดยเน้นการคิดค้นวิธีการใหม่ๆ วิธีสอนใหม่ๆ เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยยึดหลักว่าผู้เรียนมีความสำคัญสูงสุด สามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง มุ่งเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่าน มีทักษะในการแสวงหาความรู้และยึดหลักการศึกษาดูตลอดชีวิต มุ่งสร้างแหล่งความรู้เพื่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้ได้อย่างเท่าเทียมและทั่วถึงนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ หริสา ยงวรรณกร(2556, น.4) ที่ได้กล่าวถึง การปฏิรูปการจัดการเรียนการสอนไว้ว่า เป็นการปรับเลือกวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน หรือคิดค้นพัฒนาวิธีสอนแบบใหม่ๆ เทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน เพิ่มพูนทักษะการคิด และการแก้ไขปัญหาของผู้เรียน เน้นการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์จริง สามารถเรียนรู้จากสิ่งรอบตัว แล้วนำมาบูรณาการให้เกิดเป็นองค์ความรู้ในตัวเอง สร้างบรรยากาศที่เอื้อหรือกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีความสุขที่จะค้นคว้าศึกษาหาความรู้ สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมในระหว่างเรียนการสอน เพื่อปลูกฝังความดีงามให้เกิดขึ้นภายในตัวผู้เรียนสื่อเทคโนโลยีทางการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญในการจัดการเรียนการสอนซึ่งผู้สอนจะต้องใช้สื่อเทคโนโลยีในรูปแบบต่างๆ ถ่ายทอดความรู้ทักษะและเจตคติไปสู่ผู้เรียน เพื่อช่วยพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และการปฏิรูปการเรียนรู้จะประสบความสำเร็จต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู นักเรียน ชุมชน และองค์กรต่าง ๆ ร่วมกันผลักดันและขับเคลื่อนระบบการศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมายซึ่งปัจจัยหลักที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายคือ ครูผู้สอนที่จะต้องเปลี่ยนแปลงเป็นบทบาทใหม่ โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ วางแผนและจัดหลักสูตรจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ ปฏิรูปสื่อเทคโนโลยีให้ทันสมัย พัฒนาการวิจัยในชั้นเรียนตลอดจนปฏิรูปการวัดและประเมินผลได้อย่างเหมาะสม

2.3 ประเด็นกลยุทธ์ที่ 3 การปรับระบบการบริหารจัดการให้เอื้อต่อการปฏิบัติงานของครูตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพครู ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 6 เพิ่มศักยภาพของบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนการปฏิบัติงานของครูตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพครู ในด้านการงานเป็นทีม การนิเทศภายใน การสร้างขวัญกำลังใจ และการบริหารงบประมาณกลยุทธ์ที่ 7 ปรับระบบการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล และการรายงานผลการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นระบบและกลยุทธ์ที่ 8 เสริมสร้างขวัญกำลังใจ ยกย่อง และเชิดชูเกียรติครูผู้ปฏิบัติตน มีอุดมการณ์ และจิตวิญญาณในความเป็นครูตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพครูซึ่งในประเด็นนี้เป็นการมุ่งเป้าหมายไปที่ภารกิจหลักของผู้บริหารสถานศึกษาและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าหากสถานศึกษามีการบริหารจัดการที่ดี มีการทำงานเป็นทีม มีระบบการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินที่ดีมีประสิทธิภาพ ครูมีขวัญกำลังใจที่ดีการจัดการศึกษาน่าจะประสบผลสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ชูวเมนโต (Chiumento, 2007) ที่กล่าวถึงดัชนีความสุขในที่ทำงานซึ่งได้จากการสำรวจความคิดเห็นของพนักงาน พบว่า ผู้ร่วมงานถือ

เป็นกฎเกณฑ์ที่สำคัญทำให้เกิดความสุขในที่ทำงาน และการขาดการสื่อสารที่มาจากผู้บริหารระดับบนเป็นสาเหตุที่สำคัญที่ทำให้พนักงานไม่มีความสุข และรายงานนี้ได้สรุป 10 ปัจจัยที่ส่งผลเกี่ยวกับความสุขในที่ทำงาน ได้แก่ ความเป็นมิตรและการสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงาน งานที่ท้าทาย สนุก การมีเจ้านายที่ดี มีความสมดุลในการทำงานที่ดึงงานที่ท้าทายที่มีความหลากหลาย เชื่อว่าเรากำลังทำบางสิ่งที่มีคุณค่าอยู่ รู้สึกว่าบางสิ่งที่เราทำสร้างความแตกต่างให้เกิดขึ้นได้ เป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จของทีม ได้รับการยอมรับในความสำเร็จที่ทำได้ และเงินเดือนดี นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ สก็อตและเจฟเฟ้ (Scott & Jaffe, 199 , p. 30) ที่ได้กล่าวว่า การสร้างทีมงาน สิ่งสำคัญประการหนึ่งของการเสริมพลังอำนาจในองค์กรก็คือ การสร้างทีมงาน เทคนิคที่จะส่งเสริมการทำงานเป็นทีม คือ การวางระบบการทำงานที่เอื้อต่อการประสานสัมพันธ์กัน การฝึกอบรม สร้างเครือข่ายในการทำงาน การกระตุ้นให้แรงจูงใจและสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรที่จำเป็น และเมื่อเกิดทีมงานขึ้นแล้ว สิ่งทีทีมงานต้องการได้รับการแบ่งปันจากผู้บริหาร ก็คือ ความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วม หน้าที่ความรับผิดชอบ อิสรภาพในการทำงาน อำนาจการตัดสินใจ และรางวัลหรือผลตอบแทนที่ยุติธรรม

นอกจากนี้บทบาทการนิเทศภายใน นับเป็นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ บูซิดา จันทรสิงค์โท (2560, น. 77) ที่กล่าวไว้ว่า กระบวนการนิเทศภายใน นับว่าเป็นกระบวนการที่จะต้องปฏิบัติอย่างเป็นระบบ เพราะการนิเทศภายในเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันของบุคลากรในสถานศึกษาที่จะส่งเสริมสนับสนุน ปรับปรุงหรือพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครู โดยที่ผู้บริหารต้องจัดดำเนินการเพื่อช่วยเหลือครูให้ปฏิบัติงานในหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีขวัญและกำลังใจดีพร้อมที่จะร่วมกันทำงานด้วยความเต็มใจ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวจะบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารมีความสำคัญในการดำเนินการด้านนี้ ผู้บริหารจึงควรมีความตระหนักในความสำคัญของการนิเทศภายในเป็นอย่างดี

3. การทดลองและประเมินการใช้กลยุทธ์การขับเคลื่อนมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2

ผลการทดลองใช้กลยุทธ์การขับเคลื่อนมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูในภาพรวมหลังการทดลองใช้กลยุทธ์มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมากผลการประเมินตามตัวชี้วัดของกลยุทธ์พบว่า ครูผู้สอนมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์ที่กำหนดทุกตัวชี้วัดที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่ากลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นมีการนำหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และนำผลจากการศึกษาสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูมาประยุกต์ใช้อย่างกลมกลืน มีการนำหลักการพัฒนากลยุทธ์ที่มีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกไปใช้อย่างรอบด้าน และโดยเฉพาะขั้นตอนการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ ได้นำแนวคิดของนักวิชาการหลายท่านไปใช้ในการวางแผนนำกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ ตลอดจนการนำแนวทางการดำเนินงานตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพครูไปประยุกต์ใช้ในกระบวนการสร้างและพัฒนาครู อย่างครอบคลุมและชัดเจน จึงส่งผลให้กลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นเมื่อนำไปใช้ในสถานการณ์จริงในสถานศึกษาจึงมีประสิทธิภาพส่งผลให้ครูผู้สอนมีคุณภาพตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพครูที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของวีเลน และคนอื่นๆ (Wheelen et al., 2015) ที่ได้กล่าวถึงการบริหารเชิงกลยุทธ์ไว้ว่ามี 4 องค์ประกอบ คือ 1) การตรวจสอบสภาพแวดล้อม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดปัจจัยของกลยุทธ์ทั้งองค์ประกอบภายในและองค์ประกอบภายนอก วิธีการตรวจสอบสภาพแวดล้อมนั้นใช้การวิเคราะห์ SWOT 2) การกำหนดกลยุทธ์ เป็นการพัฒนาแผนระยะยาวในสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีทั้งโอกาสและภาวะคุกคาม และสภาพแวดล้อมภายในที่มีทั้งจุดแข็งและจุดอ่อน นอกจากนี้ยังรวมไปถึงการกำหนดภารกิจ วัตถุประสงค์ การพัฒนาครู ตลอดจนนโยบายเพื่อให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพและบรรลุตามวัตถุประสงค์ขององค์กร 3) การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ เป็นกระบวนการนำนโยบายและกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ โดยการแปลงเป็นโครงการ การจัดสรรงบประมาณของโครงการ และกำหนดขั้นตอนในการดำเนินงาน และ 4) การ

ควบคุมและประเมินกลยุทธ์ เป็นกระบวนการติดตามและตรวจสอบผลการจัดกิจกรรมและการดำเนินงานขององค์กรให้เป็นไปอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

ส่วนผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ขององค์ประกอบ กลยุทธ์การขับเคลื่อนมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพครู ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 พบว่า โดยภาพรวมของความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนในด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากกระบวนการพัฒนากลยุทธ์ที่ผู้วิจัยดำเนินการเป็นไปตาม หลักการ และทฤษฎีการพัฒนากลยุทธ์ นอกจากนี้ในเรื่องของการประเมินกลยุทธ์นั้นผู้วิจัยได้นำแนวคิดของนักวิชาการหลาย ท่านมาประยุกต์ใช้ในการประเมินกลยุทธ์ เช่น กัสกี (Guskey, 2000, p. 45) ที่ได้กล่าวถึงการประเมินกลยุทธ์ไว้ว่า แนว ทางการประเมินกลยุทธ์ในองค์ประกอบที่เป็นวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย กลยุทธ์ และตัวชี้วัดขององค์กรที่กำหนดขึ้น ควร พิจารณาใน 4 ด้าน กล่าวคือ มีความเหมาะสม (Propriety) ความเป็นไปได้ (Feasibility) มีความสอดคล้อง (Congruity) และความเป็นประโยชน์ (Utility) แนวคิดของ สมชาย ภาคาสนวิวัฒน์ (2553, หน้า 198-200) ที่ได้นำเสนอหลักเกณฑ์สำคัญ ไว้ 3 ประการคือ ประการที่หนึ่งการยึดหลักการพิจารณาความเหมาะสม (Suitability) ซึ่งเป็นการประเมินดูว่ากลยุทธ์หรือ ทางเลือกเชิงกลยุทธ์ที่ใช้นั้นเหมาะสมเพียงไร ประการที่สองก็คือ การพิจารณาบนพื้นฐานของหลักเกณฑ์ความเป็นไปได้ (Feasibility) กล่าวคือเป็นลักษณะของการประเมินกลยุทธ์ที่นำมาใช้นั้นมีโอกาสเป็นไปได้มากแค่ไหน สามารถดำเนินการได้ ด้วยทรัพยากรที่เรามีอยู่เป็นกลยุทธ์ที่เหมาะสม และประการที่สามก็คือ การพิจารณาถึงการยอมรับ (Acceptability) กล่าวคือ เป็นการพิจารณาว่ากลยุทธ์ที่ใช้นั้นแม้ว่าจะมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติแต่ต้องคำนึงถึงข้อเท็จจริงว่าผู้ที่มีส่วนได้เสีย ขององค์กรนั้นจะเห็นด้วยและจะยอมรับหรือไม่ และจากการดำเนินการประเมินกลยุทธ์ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้มีการประเมิน ใน 3 ด้าน ได้แก่ ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์จึงทำให้การประเมินกลยุทธ์ มีความครอบคลุม ถูกต้อง มีประสิทธิภาพ และมีผลเชื่อถือได้ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิสมัย แก้วเจริญผล (2559) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนากล ยุทธ์การจัดการชั้นเรียนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 1 และเขต 2 ผลการประเมินกลยุทธ์ พบว่า มีความสอดคล้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับ มากและมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิชชา คงรัตน์ (2559)ซึ่งทำการวิจัยเรื่องการพัฒนากลยุทธ์การดำเนินงานเพื่อ ยกระดับโรงเรียนสังกัดเทศบาลในกลุ่มจังหวัดการศึกษาท้องถิ่นที่ 18 สุวีรัมย์คุณภาพ ผลการประเมินกลยุทธ์ พบว่า ในด้าน ความสอดคล้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ระดับมากและมากที่สุด

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารศึกษานิเทศก์และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรพิจารณากลยุทธ์การขับเคลื่อน มาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพครู ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 2 เพื่อวางแผนการส่งเสริม สนับสนุนนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามมาตรฐานการปฏิบัติงาน ของผู้ประกอบวิชาชีพครูและพัฒนาผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในสถานศึกษาทุกคน ให้มีความรู้ ความเข้าใจ มีความสามารถ มีทักษะใน การบริหารงาน การปฏิบัติงาน และสามารถขับเคลื่อนมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพครูในสถานศึกษา
2. ผู้บริหารสถานศึกษา ควรวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน และภายนอกของสถานศึกษา ศึกษาคู่มือการ ทดลองใช้กลยุทธ์ และเลือกกลยุทธ์ไปใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา
3. ครูและบุคลากรในสถานศึกษา ควรให้ความสำคัญ มุ่งมั่น ตั้งใจในการดำเนินงานตามกลยุทธ์ตามที่สถานศึกษา กำหนด หรือนำองค์ความรู้จากงานวิจัยไปใช้ในการพัฒนาการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพครูตามความเหมาะสมกับสภาพ และปัญหาของตนเอง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิจัยกลยุทธ์การส่งเสริมการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพครู ในระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในลักษณะองค์รวมให้ครอบคลุมภารกิจ
2. ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรการพัฒนาครูในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพครู ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. ควรทำการวิจัยการพัฒนารูปแบบหรือพัฒนาระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพครู ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
4. ควรทำการวิจัยการศึกษาผลการนำกลยุทธ์การขับเคลื่อนมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพครู ไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับเขตพื้นที่การศึกษา: การศึกษาระดับ การศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET)

เอกสารอ้างอิง

- เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2, สำนักงาน. (2556). บทสรุปผลการประเมิน คุณภาพ สถานศึกษาของ สำนักงานประเมินมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติรอบที่สามของ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กำแพงเพชร เขต 2. กำแพงเพชร: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2.
- . (2560). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 2. กำแพงเพชร: กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 2.
- . (2561). รายงานผลการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2560. กำแพงเพชร: กลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 2.
- ชวนคิด มะเสนะ. (2559, มกราคม-เมษายน). การพัฒนาทรัพยากรบุคคลทางการศึกษาในทศวรรษหน้า. วารสารบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 16 (1), 9-16.
- ชาติชายศรีจันทร์ดี. (2557, มกราคม-มิถุนายน). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับการปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพครู พ.ศ. 2556. วารสารการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร, 4 (2), 28-38.
- ณิชา คงรัตน์. (2559, มกราคม – มีนาคม). การพัฒนากลยุทธ์การดำเนินงานเพื่อยกระดับโรงเรียนสังกัดเทศบาลในกลุ่ม จังหวัดการศึกษาท้องถิ่นที่ 18 สู่โรงเรียนคุณภาพ. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร. 18(1), 42-53.
- ทองใบสุดชาติ. (2543). ภาวะผู้นำและการจูงใจ (พิมพ์ครั้งที่ 2). อุบลราชธานี : สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
- ทองสุข มูลตรีสา. (2555). การพัฒนาการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูของครูโรงเรียนราษฎร์วิทยา (ตี่มิ่ง) จังหวัด ตาก 1. คุรุศาสตร์มหาบัณฑิตสาขาการบริหารการศึกษาคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- ทิชากร จันทร์แก้ว. (2557). สภาพและปัญหาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร์มหาบัณฑิตสาขาวิชาบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ธิตติยพัทธ์ อยู่จิตร. (2559, กรกฎาคม - ธันวาคม). การปฏิบัติงานของครูโรงเรียนชะอำคุณหญิงเนื่องบุรีตามข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2556. วารสารบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร, 7(1) : 156-166.
- นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ และอินดา ศิริวรรณ. (2560, มกราคม-มิถุนายน). การบริหารแบบมีส่วนร่วม. วารสารมหาจุฬาลงกรณ, 4(1), 176-187.
- บุษิตา จันทร์สิงห์. (2560). บทคัดย่อการประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ครั้งที่ 4 “งานวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น”. เพชรบูรณ์: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.

- ปฏิรูปการศึกษา, สำนักงาน. (2544). รายงานปฏิรูปการศึกษาต่อประชาชน.กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด. (มหาชน).
- พัฒนา มะลิวัลย์. (2561, 27-28 มีนาคม 2561). การปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพของครูโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครหาดใหญ่. วารสารวลัยลักษณ์การประชุมวิชาการระดับชาติ “วลัยลักษณ์วิจัย” ครั้งที่10, 2018(4), 93-99.
- พิศิษฐ์ ดีแสง. (2561). การปฏิบัติตนตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิเขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.
- พิสมัย แก้วเจริญผล. (2559, มกราคม – มีนาคม). การพัฒนากลยุทธ์การจัดการชั้นเรียนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และเขต 2. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนครสวรรค์, 18(1), 133-143.
- วิชิตา สืบทอง. (2556). การปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูของข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 อำเภอปอทอง จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยบูรพา.
- ศรารี นาคสุรินทร์. (2558). การนำเสนอแนวทางการพัฒนาครูตามมาตรฐานวิชาชีพครู ด้านการปฏิบัติงานของโรงเรียนเทศบาล 1 หนองไส สังกัดเทศบาลตำบลหนองบัว จังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- สมชาย ภาคภาสนวิวัฒน์. (2553). การบริหารเชิงกลยุทธ์ (พิมพ์ครั้งที่ 20). กรุงเทพฯ:อมรินทร์.
- สุนทร โคตรบรรเทา. (2551). หลักการและทฤษฎีการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ: ปัญญาชน
- สุภัค ยมพุก. (2558, พฤษภาคม-สิงหาคม). การบริหารสถานศึกษาและการรับรู้การสนับสนุนการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการสอนของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กลุ่มที่ 4. วารสารวิชาการ ฉบับ มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 8 (2), 1476-1495.
- สุวิมล ว่องวาณิช และคนอื่นๆ. (2553). รายงานการวิจัยการวิเคราะห์กระบวนการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนภายหลังการประเมินภายนอกรอบแรก. กรุงเทพฯ:สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- หริสา ยงวรรณกร. (2556, กรกฎาคม-ธันวาคม). การปฏิรูปการเรียนรู้ของครูในยุคโลกาภิวัตน์. วารสารบริหารการศึกษา มศว. 10 (19), 1-9.
- อรรณพ จินะวัฒน์. (2558, กรกฎาคม-ธันวาคม). การศึกษาสภาพการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติงานและมาตรฐานการปฏิบัติตนของผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์มสธ. 8(2), 41-57.
- อาภรณ์ ภูวิทย์พันธุ์. (2553). กลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ:พิมพ์ดีการพิมพ์จำกัด.
- Cheng, Yin Cheong & Kwok, Tung Tsui. (2001). A framework of Total Effectiveness. In Teaching Effectiveness and Teacher Development: Towards A New Knowledge Base. Hong Kong: The Hong Kong Institute of Education.
- Chiumento, Sarah. (2007). “Happiness at Work Index.” Research on Human Resource issue, Chiumento London.
- Guskey, T.R. (2000). Evaluation professional development. California: A Sage Publication Company.
- Scott C.D., Jaffe DT. (1991). Empowerment: Building a committed Workforce. California: Koga Page.
- Wheelen, T. L., Hunger, J. D., Hoffman, A. N. & Bamford C. E. (2015). Concepts in Strategic Management and Business Policy Globalization, Innovation, and Sustainability (14th ed.). Edinburgh Gate: Pearson Education Limited.

บทความวิจัย (ม.ค. – มิ.ย. 2563)

การขับเคลื่อนกลยุทธ์การบริหารจัดการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลป่ากุมเกาะจังหวัดสุโขทัย

ประเสริฐ ทองใบ, หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขายุทธศาสตร์การบริหารและการพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร E-mail: albertoly2007@hotmail.com โทร. 0882787379

รองศาสตราจารย์ ดร.สมชัย วงษ์นายะ, มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เจริญวิญญู สมพงษ์ธรรม, มหาวิทยาลัยราชธานี

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและขับเคลื่อนกลยุทธ์การบริหารจัดการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลป่ากุมเกาะ จังหวัดสุโขทัย แหล่งข้อมูลประกอบด้วย 1) เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 2) ผู้บริหาร บุคลากรสาธารณสุข จำนวน 17 คน และตัวแทนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 23 คน 3) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 11 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการวิเคราะห์เอกสาร ใช้การสนทนากลุ่ม การประชุมเชิงปฏิบัติการ การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและใช้แบบประเมินผลตามตัวชี้วัดกลยุทธ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา หาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า 1. กลยุทธ์การบริหารจัดการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลป่ากุมเกาะ จังหวัดสุโขทัยที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 1 วิสัยทัศน์ 6 พันธกิจ 6 เป้าประสงค์ 6 ประเด็นกลยุทธ์ 8 กลยุทธ์ 20 ตัวชี้วัด 89 แนวปฏิบัติและ 13 โครงการ โดยมีกลยุทธ์ ดังนี้ 1)สร้างกลไกการประสานงานการขึ้นนำทิศทางงานดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม 2)เพิ่มผลสัมฤทธิ์การจัดระบบการวางแผนกลยุทธ์ตามเกณฑ์คุณภาพเครือข่ายบริการปฐมภูมิ 3)เร่งรัดพัฒนาระบบและกลไกการวิเคราะห์ความต้องการและการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับประชากรเป้าหมาย ชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 4)เร่งพัฒนาระบบวัด วิเคราะห์และระบบสนับสนุน 5)ปรับปรุงกลไกการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้โดยใช้เครือข่ายและพื้นที่เป็นฐาน 6)เพิ่มศักยภาพบุคลากรสาธารณสุข 7)ปรับปรุงระบบบริการที่สร้างคุณค่าตามเกณฑ์คุณภาพเครือข่ายบริการปฐมภูมิ 8)ส่งเสริมความเข้มแข็งกลุ่มเครือข่าย สนับสนุนการให้บริการที่สร้างคุณค่าของระบบบริการปฐมภูมิ 2. การขับเคลื่อนกลยุทธ์ ผลการทดลองใช้ตามตัวชี้วัดของกลยุทธ์ พบว่า ทุกตัวชี้วัดผ่านเกณฑ์การประเมินในระดับ ดีและดีมาก

คำสำคัญ: กลยุทธ์, การขับเคลื่อน, กลยุทธ์, การบริหารจัดการ

Received: August 30, 2019, Revised October 18, 2019, Accepted October 25, 2019

Driving of Strategies for Managing in Pakumkoa Sub District Health Promotion Hospital Sukhothai Province

Prasert Thongbai ; Kamphaeng Phet Rajabhat University

Assoc Prof. Dr. Somchai Wongnaya ; Kamphaeng Phet Rajabhat University

Asst. Prof. Dr. Chareanwich Sompongdarma ; Ratchathani University

Abstract

The purpose were development and driving the management strategies in the Pakumkoa sub district health promotion hospital. Data collection by document analysis. Used focus group discussion, workshop, connoisseurship and evaluation form based on strategic indicators. The research reveals that: 1. Developed strategy are 1 vision, 6 mission, 6 Goal, 6 strategies issue, 8 strategies, 20 indicators, 89 measures and 13 projects.

The strategies for consisted of 1) establish coordination mechanisms guiding the operations involved, 2) Increase the achievement of organizing the strategic planning system according to the quality criteria of primary care network, 3) acelerate the development of systems and mechanisms for analyzing, needs and building good relationships with target populations, communities and stakeholders, 4) accelerate the development of analytical measurement systems and support systems, 5) improve the mechanism of learning organization bulding by using networks and areas as bases, 6) Increase the potential of public health personnel, 7) improve the service system that creates value according to the quality criteria of primary care network, and 8) promote network group strength Supporting services that create value of primary care systems. 2. Driving of Strategies was found that the evaluation of strategic indicators was at a high and the highest levels.

Keywords: Driving , Strategy , Management

คำขอขอบคุณ: งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรปริญญาตรีบัณฑิต สาขายุทธศาสตร์การบริหารและการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

บทนำ

การพัฒนาโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลให้มีความเข้มแข็งรองรับการจัดบริการทางการแพทย์ ทรัพยากร องค์ความรู้และที่สำคัญที่สุด คือ ยกระดับคุณภาพบริการและจัดบริการแบบองค์รวม ต่อเนื่อง ผสมผสานทั้งด้านร่างกาย จิตใจและสังคม บรรเทาสถานการณ์โรงพยาบาลระดับตติยภูมิและทุติยภูมิมีผู้ป่วยจำนวนมากเป็นโรคที่สามารถดูแลได้ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ไม่สามารถดูแลผู้ป่วยที่มีปัญหาซับซ้อนเต็มที่ (คณะกรรมการพัฒนาระบบบริการที่ตอบสนองต่อปัญหาสุขภาพที่สำคัญสาขาบริการปฐมภูมิ ทุติยภูมิและสุขภาพองค์รวม, 2556 และสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์, 2552) ประกอบกับปัจจุบันปัญหาสุขภาพที่หลากหลายแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มโรคติดต่อในอดีต กลุ่มโรคเรื้อรังและกลุ่มโรคอุบัติการณ์ใหม่ (พิทยา จารุพูนผล, 2555)และมีสิ่งท้าทาย ได้แก่ โครงสร้างและระบาดวิทยาที่เปลี่ยนแปลง ประชากรอายุยืน ผู้รับบริการคาดหวังต่อการบริการสุขภาพที่ไม่เท่าเทียมกัน บุคลากรด้านสุขภาพขาดแคลนและกระจุกตัวระบบบริการสุขภาพให้บริการในโรงพยาบาลแบบแยกส่วนและประชากรมีส่วนร่วมน้อย(World Health Organization, 2008 อ้างถึงใน นิทรา กิจธิระวุฒิ วงษ์และภูติห เตชาติวัฒน์, 2555)

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลป่ากุมเกาะเป็นหน่วยบริการระดับปฐมภูมิในเขตชนบทให้บริการแบบผสมผสานการสร้างเสริมสุขภาพ การควบคุมป้องกันโรค การรักษาพยาบาล การฟื้นฟูสภาพร่างกายและเชื่อมโยงบริการกับหน่วยบริการระดับทุติยภูมิเป็นเครือข่ายบริการสุขภาพโดยมีบริการเพิ่มขึ้น เช่น งานเชิงรับให้บริการในหน่วยบริการโดยรับการส่งต่อผู้ป่วยจากโรงพยาบาลระดับทุติยภูมิและหน่วยบริการข้างเคียง ปีงบประมาณ 2559 และ 2560 ผู้รับบริการ 17,955 และ 18,507 คน ตามลำดับได้รับการส่งต่อผู้ป่วยโรคเรื้อรังมารับบริการ จำนวน 1,374 คน งานเชิงรุกคัดกรองประชาชนปีงบประมาณ 2560 จำนวน 6,677 คน(โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลป่ากุมเกาะ, 2560)

จากสถานการณ์ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้ศึกษากรอบความคิดในการวิจัยของ วาสนา นาคน้อย (2557) ที่ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดตาก เป็นแนวทางในการพัฒนากลยุทธ์ ทั้งนี้เนื่องจากเป็นหน่วยบริการปฐมภูมิ สภาพการบริหารและบริบทพื้นฐานคล้ายคลึงกันและเพื่อทดลองใช้กลยุทธ์โดยการขับเคลื่อนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ เป็นการยกระดับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลป่ากุมเกาะ ประชาชนเข้าถึงบริการในตำบลมากขึ้นลดความแออัดและจำนวนผู้ป่วยที่ข้ามระบบส่งต่อไปโรงพยาบาลแม่ข่าย ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิจัยการขับเคลื่อนกลยุทธ์การบริหารจัดการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลป่ากุมเกาะ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลป่ากุมเกาะ จังหวัดสุโขทัย
2. เพื่อขับเคลื่อนกลยุทธ์การบริหารจัดการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลป่ากุมเกาะ จังหวัดสุโขทัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาเรื่องการขับเคลื่อนกลยุทธ์การบริหารจัดการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลป่ากุมเกาะ จังหวัดสุโขทัย มีกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพประกอบที่ 1

ภาพประกอบที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลป่ากุมเกาะ จังหวัดสุโขทัย มี 2 ขั้นตอนย่อย ได้แก่

1.1 การศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลป่ากุมเกาะ ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 4 กลุ่ม คือ 1)บุคลากรและคณะกรรมการพัฒนา 11 คน 2) อาสาสมัครสาธารณสุขตำบลป่ากุมเกาะ 10 คน 3) ผู้รับบริการ 10 คน และ 4)ผู้เชี่ยวชาญด้านกลยุทธ์ 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ การสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหา

1.2 วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกเกี่ยวกับการบริหารจัดการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลป่ากุมเกาะ ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ บุคลากรและคณะกรรมการพัฒนา 11 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ เนื้อหาที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนที่ 1.1 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 1 (Workshop) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคการบริหารจัดการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลป่ากุมเกาะโดยใช้เทคนิค SWOT Analysis วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

1.3 การจัดทำร่างกลยุทธ์การบริหารจัดการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลป่ากุมเกาะ แผนปฏิบัติการ กระบวนการขับเคลื่อนกลยุทธ์ ผู้ให้ข้อมูลการจัดทำร่างกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการ กระบวนการขับเคลื่อนกลยุทธ์ ได้แก่ ผู้บริหาร บุคลากร คณะกรรมการพัฒนาและนักวิชาการที่มีประสบการณ์ด้านการพัฒนากลยุทธ์ จำนวน 17 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เนื้อหาที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนที่ 1.2 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2 จัดทำร่างกลยุทธ์ จัดทำแผนปฏิบัติการและกำหนดขั้นตอนการขับเคลื่อนกลยุทธ์

1.4 การตรวจสอบร่างกลยุทธ์การบริหารจัดการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลป่ากุมเกาะ ผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารจัดการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจำนวน 11 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เนื้อหาที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนที่ 1.3 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship) โดยวิพากษ์และให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความสอดคล้องและความเหมาะสมขององค์ประกอบต่าง ๆ ของกลยุทธ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา และปรับแก้ร่างกลยุทธ์จากข้อสรุปของผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 2 การขับเคลื่อนกลยุทธ์การบริหารจัดการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลป่ากุ่มเกาะ จังหวัดสุโขทัย ผู้วิจัยใช้แผนการทดลองแบบ One – Group Posttest only Design ผู้ให้ข้อมูลในการทดลอง ได้แก่ ผู้บริหารและบุคลากรโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลป่ากุ่มเกาะ อาสาสมัครสาธารณสุข และผู้นำชุมชน ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลป่ากุ่มเกาะ จำนวน 27 คน ระยะเวลาในการทดลอง จำนวน 6 เดือน ระหว่างเดือน 1 พฤษภาคม 2560 – 30 ธันวาคม 2560 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองกลยุทธ์ ได้แก่ 1)คู่มือการขับเคลื่อนกลยุทธ์การบริหารจัดการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลป่ากุ่มเกาะ จังหวัดสุโขทัย 2)แบบประเมินผลการทดลองใช้กลยุทธ์ตามตัวชี้วัดของแต่ละกลยุทธ์ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้คู่มือการขับเคลื่อนกลยุทธ์การบริหารจัดการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลป่ากุ่มเกาะ จังหวัดสุโขทัย ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นจากการศึกษากลยุทธ์ ตัวชี้วัด และแนวทางปฏิบัติ ดำเนินการทดลองโดยใช้โครงการ จำนวน 13 โครงการ คือ 1)การจัดทำแผนแม่บทแบบมีส่วนร่วมเพื่อกำหนดทิศทางการดำเนินงานตำบลป่ากุ่มเกาะ 2)จัดทำข้อเสนอแนะทางกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ของแผนแม่บท 3)จัดทำข้อมูลความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียส่วนเสีย 4)พัฒนาคุณภาพระบบข้อมูลด้านการวัดผล 5)พัฒนาคุณภาพระบบข้อมูลด้านการวิเคราะห์ผล 6)พัฒนาคุณภาพระบบข้อมูลด้านการสนับสนุน 7)สร้างระบบการจัดการความรู้และเครือข่าย 8)บริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ 9)ระดมองค์ความรู้และทักษะจากในหน่วยงานและนอกหน่วยงานมาใช้ในการพัฒนาบุคลากร 10)พัฒนาระบบบริการสุขภาพโดยรวมโดยใช้ผู้รับบริการ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและเครือข่ายภาคีเป็นฐาน 11)ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบริการองค์กรสู่ความเป็นเลิศ 12)ส่งเสริมระบบบริการสุขภาพแบบผสมผสานให้ผู้รับบริการ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและเครือข่ายภาคีมีส่วนร่วม 13)หมู่บ้านจัดการสุขภาพตำบลป่ากุ่มเกาะ เพื่อให้บุคลากรสาธารณสุขสามารถศึกษารายละเอียดจากคู่มือฯ โดยมีนักวิจัยเป็นผู้เชื่อมโยงระหว่างการทดลองใช้และประเมินผลตามตัวชี้วัด วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ทางสถิติ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

จากผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญที่ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. การพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลป่ากุ่มเกาะ จังหวัดสุโขทัยมีประเด็นการอภิปรายดังต่อไปนี้

กลยุทธ์ที่ 1 สร้างกลไกการประสานงานการขึ้นนำทิศทางการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม เป็นผลมาจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้รับบริการต้องการใช้กองทุนหลักประกันสุขภาพเพิ่มพลังภาคีทุกกลุ่มวัยและเครือข่ายบริการสุขภาพเป็นกลไกการขึ้นนำผู้บริหารและบุคลากรที่มีน้อยภาระงานมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของวาสนา นาคน้อย (2559, หน้า 106-117) ว่ากลยุทธ์สร้างกลไกการประสานงานการดำเนินงานแบบบูรณาการอย่างมีส่วนร่วมประสานงานผู้มีส่วนได้ส่วนเสียขึ้นนำองค์กรที่ผู้ปกครองชาติวิสัยทัศน์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Baatiema, Skovdal, Rifkin, & Campbell (2013, pp.233) ว่าคณะกรรมการสุขภาพ อาสาสมัครสุขภาพและผู้นำเดิม ขึ้นนำโดยการวางแผนและจัดบริการในชุมชน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ McNatt, Thompson, Mengistu, Tatek, Linnander, Ageze, & Bradley (2014, pp.178) ว่าการบริหารงานผ่านคณะกรรมการจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพช่วยปรับปรุงคุณภาพบริการประเทศที่มีรายได้ต่ำรวมถึงการเงิน จึงสรุปได้ว่ากลยุทธ์นี้มีความสำคัญเนื่องจากการปฏิรูปโครงสร้างการดำเนินงานด้านสุขภาพระดับตำบลในรูปแบบคณะกรรมการที่ประกอบด้วยภาคส่วนต่างร่วมกันดำเนินกิจกรรม กำหนดทิศทางการขององค์กรที่มีการสื่อสารแบบสองทางให้บรรลุพันธกิจอย่างต่อเนื่อง

กลยุทธ์ที่ 2 เพิ่มผลสัมฤทธิ์การจักระบบการวางแผนกลยุทธ์ตามเกณฑ์คุณภาพเครือข่ายบริการปฐมภูมิ เนื่องจากกลุ่มต่างๆในชุมชนมีส่วนร่วมจัดบริการสุขภาพ โดยงบประมาณกองทุนหลักประกันสุขภาพช่วยเพิ่มความเข้มแข็งให้โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลป่ากุ่มเกาะที่ข้อมูลมีคุณภาพ บริหารจัดการตามเกณฑ์คุณภาพเครือข่ายบริการปฐมภูมิระบบบริหารความเสี่ยงและตรวจสอบภายในตามมาตรฐาน โครงสร้างและระบบการสร้างขวัญกำลังใจที่ชัดเจน สอดคล้องกับ

งานวิจัยของวาสนา นาคน้อย (2559, หน้า 106-117) ว่ากลยุทธ์พัฒนาระบบการวางแผนกลยุทธ์แบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ทำให้เป้าหมายการดำเนินงานและวิธีการเหมาะสมกับบริบทขององค์กร และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Marchal, Dedzo, & Kegels (2010, pp. 787) ว่าการพัฒนากลยุทธ์โรงพยาบาลเพื่อรักษาผลการเปลี่ยนแปลงแบบมีส่วนร่วมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของพนักงานเสริมอำนาจและตอบแทนซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ghanem, Schnoor, Heyde, Kuwatsch, Bohn & Josten (2015, p. 4) ว่าโรงพยาบาลใช้กลยุทธ์การจัดการและแผนปฏิบัติการเพื่อแข่งขันในสภาพแวดล้อมที่มีพลวัตสูงโดยใช้ข้อมูลเชิงลึกภายในและภายนอกเพิ่มประสิทธิภาพ จึงสรุปได้ว่ากลยุทธ์นี้มีความสำคัญเนื่องจากกลยุทธ์เป็นการยกระดับการดำเนินงาน ตอบสนองความท้าทาย รวมถึงการกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติมีการกำหนดตัวชี้วัดที่สำคัญนำมาประเมินให้บรรลุพันธกิจขององค์กร

กลยุทธ์ที่ 3 เร่งรัดพัฒนาระบบและกลไกการวิเคราะห์ความต้องการและการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับประชากร เป้าหมาย ชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เนื่องจากมีภาคีและกลุ่มต่างๆ ผู้รับบริการที่พึงพอใจในบริการผ่านช่องทางต่างๆ เช่น เว็บไซต์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น ช่วยแก้ไขจุดอ่อนของผู้บริหารและบุคลากรที่มีภาระงานมากสื่อสารกับผู้รับบริการน้อย สอดคล้องกับงานวิจัยของ วาสนา นาคน้อย (2559, หน้า 113-114) ว่ากลยุทธ์ปรับปรุงระบบกลไกการวิเคราะห์ความต้องการและการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ที่ความสำเร็จต้องอาศัยข้อมูลประชากรในพื้นที่เพื่อจัดบริการอย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อังคณา ภิโสธรมย์ (2560, หน้า 56-62) ว่าใช้ข้อมูลความต้องการจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจัดบริการสุขภาพ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Lee, Baeza & Fulop (2018, pp. 103-109) ว่ามีการใช้ความคิดเห็นผู้ป่วยในการพัฒนาคุณภาพและหาวิธีในเวทีสาธารณะลำดับความสำคัญบริการอื่นให้ผู้ป่วยพึงพอใจ จึงสรุปได้ว่ากลยุทธ์นี้มีความสำคัญเนื่องจากกลไกสร้างสัมพันธ์กับชุมชนและความร่วมมือร่วมกันคิดค้นหาความจำเป็นด้านสุขภาพในพื้นที่ จากนั้นมาวางแผนโครงการแก้ปัญหาพร้อมกันทำร่วมกันแก้ปัญหา รวมถึงประเมินผลและเรียนรู้ไปด้วยกัน ให้ประชาชนมีสุขภาพดีและพึงพอใจ ไม่เกิดข้อร้องเรียน

กลยุทธ์ที่ 4 เร่งพัฒนาระบบการวัด วิเคราะห์และระบบสนับสนุน เนื่องจากการสนับสนุนงบประมาณการใช้ อินเทอร์เน็ต โปรแกรมบันทึกข้อมูลทันสมัย ภาควิชาสุขภาพสนับสนุนการจัดเก็บข้อมูลที่ถูกต้อง ช่วยให้พัฒนาระบบวัด วิเคราะห์และเทคโนโลยีไปใช้ในการดำเนินงานได้อย่างมีคุณภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วาสนา นาคน้อย (2559, หน้า 114) ว่ากลยุทธ์พัฒนาระบบการวัดเกี่ยวกับการดำเนินงานและกลยุทธ์พัฒนาระบบการวิเคราะห์เกี่ยวกับดำเนินงานที่ระบบข้อมูลและสารสนเทศสามารถเชื่อมโยงภายในเครือข่ายบริการสุขภาพมีการกำกับดูแลและพัฒนาคุณภาพตามมาตรฐาน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Bhattacharya & Ramachandran (2015, pp 65) ว่าคุณภาพบริการสุขภาพได้รับอิทธิพลจากการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ทั้งบำรุงรักษาบันทึก สื่อสารและการรักษาช่วยให้บุคลากรเข้าถึงข้อมูลและใช้ความรู้ขององค์กรดูแลผู้ป่วยได้อย่างมั่นใจ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Yazdi-Feyzabadi, Emami & Mehrolihasani (2015, p. 6) ว่าระบบสารสนเทศการดูแลสุขภาพทำงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต้องมีความพร้อมด้านบุคลากร อุปกรณ์และกระบวนการเพื่อจัดอุปสรรคด้านโครงสร้างพื้นฐานในท้องถิ่นทั่วโลก จึงสรุปได้ว่ากลยุทธ์นี้มีความสำคัญเนื่องจากนอกจากหน้าที่จัดระบบบริการแล้วต้องมีระบบข้อมูลสุขภาพที่เชื่อมโยงกับโรงพยาบาลแม่ข่าย บันทึกข้อมูลครบถ้วน ถูกต้อง ปลอดภัยที่ส่งผลลัพธ์ตามตัวชี้วัดและการวิเคราะห์ นวัตกรรม วิจัย

กลยุทธ์ที่ 5 ปรับปรุงกลไกการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้โดยใช้เครือข่ายและพื้นที่เป็นฐาน ทั้งนี้เนื่องจากภาคีสุขภาพพร้อมให้ข้อมูลพัฒนางานสร้างองค์ความรู้ มีระบบอินเทอร์เน็ตในการสืบค้นข้อมูลได้ง่ายและเครือข่ายสุขภาพสนับสนุนการดำเนินงานวิจัย ช่วยกระตุ้นให้บุคลากรที่มีภาระงานมากสร้างกลไกการดำเนินงานจัดการความรู้ตามบริบทของพื้นที่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวงใจ เปลี่ยนบำรุงและคนอื่นๆ (2555, หน้า 94-114) ว่ากลยุทธ์การพัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ช่วยทำให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่ดีที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Karamat, Shurong, Ahmad, Waheed & Mahmood (2018, pp. 2816) ว่าการสร้างกลไกจัดการความรู้ในการดูแลสุขภาพ มุ่งเน้นไปที่สิ่งที่จะช่วยในการนำการ

จัดการความรู้ไปใช้ เป็นตัวเร่งปฏิบัติการจัดการความรู้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ นฤมล จันท์สุข, อรุณี หงส์ศิริวัฒน์ และ ปทีป เมธาคณวุฒิ (2557, หน้า 25-36)ว่าการพัฒนาการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของวิทยาลัยพยาบาลใช้ กลไกกลยุทธ์ทำให้เกิดการเรียนรู้ระดับบุคคล ทีมและองค์กร จึงสรุปได้ว่ากลยุทธ์นี้มีความสำคัญเนื่องจากการจัดระบบข้อมูล สารสนเทศที่สามารถนำความรู้ที่เป็นประโยชน์จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หรือหน่วยงานอื่น หรือจากการปฏิบัติ มาจัดการเป็น องค์กรความรู้ที่เหมาะสม ตอบสนองต่อการจัดบริการสุขภาพที่มีคุณภาพ

กลยุทธ์ที่ 6 เพิ่มศักยภาพบุคลากรสาธารณสุข ทั้งนี้เนื่องจากมีภาคีเครือข่ายบริการสุขภาพ บริการอินเทอร์เน็ต ผู้รับบริการพึงพอใจช่วยแก้จุดอ่อนให้บุคลากรจัดทำแผนพัฒนาบุคลากร สอดคล้องกับงานวิจัยของ วาสนา นาคน้อย (2559, หน้า 114) ว่ากลยุทธ์ส่งเสริมการนำศักยภาพที่ได้รับการพัฒนามาใช้และสนับสนุนการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะและความสามารถ จากความซับซ้อนของระบบสุขภาพ สถานการณ์เปลี่ยนแปลง ปัญหาสุขภาพรุนแรงและซับซ้อนการพัฒนาบุคลากรจึงมีความสำคัญต่อการดำเนินงานให้ได้คุณภาพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Alameddine, Saleh, El-Jardali, Dimassi, & Mourad (2012, pp. 419) ว่าต้องปรับปรุงคุณภาพสิ่งแวดล้อมเพื่อลดความเครียดและปรับปรุงความพึงพอใจให้ทันต่อการ แข่งขัน ให้ค่าชดเชยและโอกาสพัฒนาวิชาชีพ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Tseng & McLean (2008, pp.418-432) ว่าต้องให้ความสำคัญและสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูง วิเคราะห์สภาพแวดล้อม มีแผนงานและนโยบายด้านทรัพยากร บุคคล หัวหน้าสายงานต้องมุ่งมั่นมีส่วนร่วมและจัดการความขัดแย้ง จึงสรุปได้ว่ากลยุทธ์นี้มีความสำคัญเนื่องจากการ บริหารงานภาระหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคลากรแต่ละคน ครอบคลุมถึงกระบวนการกำกับดูแล จัดระบบประเมินและ พัฒนาผลงานของบุคลากร ค่าตอบแทน และวิธีปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับบุคลากร ให้เกื้อกูลบุคลากรมีผลงานดี มีขวัญกำลังใจ เกิด การเรียนรู้และปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงได้

กลยุทธ์ที่ 7 ปรับปรุงระบบบริการที่สร้างคุณค่าตามเกณฑ์คุณภาพเครือข่ายบริการปฐมภูมิ ทั้งนี้เนื่องจากมีภาคี สุขภาพร่วมจัดบริการสุขภาพ เครือข่ายสุขภาพสนับสนุนการดำเนินงาน ผู้รับบริการพึงพอใจด้วยการติดต่อสื่อสารที่รวดเร็ว ส่งผลให้แกจุดอ่อนของบุคลากรที่มีภาระงานมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุจิตวรรดา อัครภาณุวัฒน์ (2555, หน้า 1) ว่าปัจจัย ที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาระบบบริการ คือแรงจูงใจและกระบวนการบริหารองค์กร ปัญหาและอุปสรรค ที่สำคัญ คือ ภาระงาน หนัก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kim, Shin, Lee, Lee, Kim, Choi, Park, Lee & Ha (2017, pp. 174) ว่าปัจจัยที่วัด การปฏิบัติงานของแพทย์และคุณภาพของขั้นตอนการบริการมีผลเชิงบวกต่อประสิทธิผลของการรักษา ประทับใจต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและสภาพแวดล้อมส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Shi (2012) ว่า คุณค่าของบริการมุ่งเน้นที่บริการปฐมภูมิที่มีประสิทธิภาพเชื่อมโยงกับการเข้าถึงบริการด้านสุขภาพที่ดีขึ้นผลลัพธ์ด้านสุขภาพ ที่ดีขึ้น จึงสรุปได้ว่ากลยุทธ์นี้มีความสำคัญเนื่องจากเนื่องจาก ทำให้มีระบบงานและกระบวนการบริการครอบคลุมการบริการ หน่วยปฐมภูมิ

กลยุทธ์ที่ 8 ส่งเสริมความเข้มแข็งกลุ่มภาคีเครือข่ายสนับสนุนการให้บริการที่สร้างคุณค่าของระบบบริการปฐม ภูมิ ทั้งนี้เนื่องจากมีภาคีสุขภาพร่วมจัดบริการสุขภาพช่วยลดจุดอ่อนที่บุคลากรมีภาระงานมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ วาสนา นาคน้อย (2559, หน้า 110-112) ว่ากลยุทธ์เสริมสร้างความเข้มแข็งของภาคีเครือข่ายอย่างมีส่วนร่วม เป็นการให้ ความสำคัญกับภาคีสุขภาพให้จัดบริการสุขภาพตามบริบทพื้นที่ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยวัฒน์ จิตตบุตร, ประสงค์ ยมหา, และพิภพ เมืองศิริ (2550, หน้า 388-392) ว่ารูปแบบการจัดกิจกรรมเน้นเชิงรุกให้บริการในชุมชน งบประมาณได้รับการ สนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหลัก การมีส่วนร่วมของภาคีด้านสุขภาพในชุมชนให้จัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับ ความรับผิดชอบของภาคีเครือข่าย ทำให้ผลงานตามตัวชี้วัดเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Javanparast, Freeman, Baum, Labonté, Ziersch, Mackean, Reed & Sanders (2018, pp. 383) ว่า การวางแผนสุขภาพของ ประชากร ใน Medicare มีความขัดแย้งกับค่านิยมและสิ่งที่หน่วยงานท้องถิ่นทำ วิธีของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีอิทธิพลต่อการ ทำงานของหน่วยงานท้องถิ่นด้านสุขภาพเจ้าหน้าที่ระดับสูงหรือคณะกรรมการชุมชนที่มุ่งมั่นต่อสุขภาพของประชากรมี

ความสำคัญและเสมอภาคในการดำเนินงาน จึงสรุปได้ว่ากลยุทธ์ที่มีความสำคัญเนื่องจากกระบวนการสนับสนุนการให้บริการเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน จัดกระบวนการเรียนรู้สนับสนุน ข้อมูล วิชาการ เสริมสร้างศักยภาพของชุมชนในการเฝ้าระวังปัญหาสุขภาพและจัดการพัฒนาระบบสุขภาพของชุมชน

2. การขับเคลื่อนกลยุทธ์การบริหารจัดการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลป่ากุมเกาะ จังหวัดสุโขทัย โดยการนำกลยุทธ์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นนำไปปฏิบัติในสถานพยาบาลเพื่อทดลองใช้กลยุทธ์ตามคู่มือการขับเคลื่อนกลยุทธ์และประเมินผลตามแบบประเมินผลตัวชี้วัดของกลยุทธ์โดยคณะกรรมการผู้ประเมินภายในและภายนอกสถานพยาบาลที่มีความรู้และประสบการณ์จากผู้เข้าร่วมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งผลการประเมินสรุปได้ดังนี้ ตัวชี้วัดของกลยุทธ์ผ่านการประเมินทุกตัวชี้วัด เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ มีผู้บริหารสามารถปฏิรูปโครงสร้างการดำเนินงาน ใช้ภาวะผู้นำเชิงปฏิรูป สร้างวิสัยทัศน์ สร้างแรงบันดาลใจ กระตุ้นให้เกิดปัญญา พัฒนาทีมบุคลากร ให้บุคลากรแสดงความสามารถของตนเองเต็มที่ พัฒนาวัฒนธรรมองค์กร ทำให้ทุกคนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ใช้แนวคิด lean พัฒนาระบบการให้บริการ เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อน สอดคล้องกับงานวิจัยของลาวัลย์ เกติมา (2561, หน้า 189) ว่าการขับเคลื่อนกลยุทธ์มาจากผู้บริหารมีภาวะผู้นำบริหารงานแบบมุ่ง มีขั้นตอนการทำงานที่ชัดเจน โปร่งใสและสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดาราวรรณ สุขคันธรักษ์ (2557, หน้า 229-243) ว่าการขับเคลื่อนคือ การส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของบุคลากรและบริหารจัดการเชิงระบบ และใช้เครือข่าย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sadeghifar, Jafari, Tofighi, Ravaghi & Maleki (2015, pp.56) ว่าการขับเคลื่อนสู่ความสำเร็จต้องอาศัยขั้นตอนการบริหารกลยุทธ์ การมีส่วนร่วมเชื่อมต่อการบริหารกลยุทธ์ โครงสร้างการบริหารที่เปลี่ยนแปลง ทีมงานและวัฒนธรรมองค์กรที่ดี จึงสรุปได้ว่ากลยุทธ์ที่มีความสำคัญเนื่องจากมีผู้บริหารสามารถปฏิรูปโครงสร้างการดำเนินงานโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลแบบองค์รวมสมัยใหม่โดยให้ภาคีสุขภาพ ได้แก่ อาสาสมัครสาธารณสุข ชมรมผู้สูงอายุ เทศบาลจัดกิจกรรมสุขภาพตามความเชี่ยวชาญโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลป่ากุมเกาะเป็นผู้สนับสนุนทางวิชาการ ทำให้สามารถบริหารจัดการมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ใช้ภาวะผู้นำเชิงปฏิรูป ผลักดัน จูงใจและสนับสนุนให้คนทำงานในองค์กรทำงานอย่างมีคุณภาพ สร้างวิสัยทัศน์และแรงบันดาลใจ กระตุ้นให้เกิดปัญญาและให้ความสำคัญกับบุคลากรทุกคน พัฒนาทีมให้แสดงความสามารถเต็มที่ พัฒนาวัฒนธรรมองค์กรทำให้ทุกคนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

3. ผลการทดลองใช้กลยุทธ์การบริหารจัดการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลป่ากุมเกาะ จังหวัดสุโขทัย ตามตัวชี้วัดพบว่า บรรลุผลผ่านตามเกณฑ์การประเมินทุกตัวชี้วัดทุกกลยุทธ์ที่ใช้ในการขับเคลื่อน ประกอบด้วย 8 กลยุทธ์ 20 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1)สร้างกลไกการประสานงานการขึ้นาติศทางการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ ตัวชี้วัดที่ 1 ระดับความสำเร็จของสร้างกลไกการประสานงานการจัดทำแผนแม่บทแบบมีส่วนร่วมอยู่ในระดับดีมาก 2)เพิ่มผลสัมฤทธิ์การจัดระบบการวางแผนกลยุทธ์ตามเกณฑ์คุณภาพเครือข่ายบริการปฐมภูมิ ได้แก่ ตัวชี้วัดที่ 2 ระดับความสำเร็จของการเพิ่มผลสัมฤทธิ์การจัดระบบการวางแผนกลยุทธ์ อยู่ในระดับดี 3)เร่งรัดพัฒนาระบบและกลไกการวิเคราะห์ความต้องการและการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับประชากรเป้าหมาย ชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ตัวชี้วัดที่ 3 ระดับความสำเร็จของการเร่งรัดพัฒนาระบบและกลไกการวิเคราะห์ความต้องการและการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับประชากรเป้าหมาย ชุมชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อยู่ในระดับดีมาก 4)เร่งพัฒนาระบบวัด วิเคราะห์ และระบบสนับสนุน ได้แก่ ตัวชี้วัดที่ 4.1 ระดับความสำเร็จของการเร่งพัฒนาระบบวัดผลอยู่ในระดับดีมาก ตัวชี้วัดที่ 4.2 ระดับความสำเร็จของการวิเคราะห์ผลอยู่ในระดับดี ตัวชี้วัดที่ 4.3 ระดับความสำเร็จของการเร่งพัฒนาระบบสนับสนุนทางเทคโนโลยีสารสนเทศอยู่ในระดับดีมาก 5)ปรับปรุงกลไกการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้โดยใช้เครือข่ายและพื้นที่ ได้แก่ ตัวชี้วัดที่ 5.1 ระดับความสำเร็จของการปรับปรุงกลไกการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่อยู่ในระดับดี ตัวชี้วัดที่ 5.2 ระดับความสำเร็จของการบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวทางปฏิบัติอยู่ในระดับดี 6)เพิ่มศักยภาพบุคลากรสาธารณสุข ได้แก่ ตัวชี้วัดที่ 6 ระดับความสำเร็จของการเพิ่มศักยภาพบุคลากรอยู่ในระดับดีมาก 7)ปรับปรุงระบบบริการที่สร้างคุณค่าตามเกณฑ์คุณภาพเครือข่ายบริการปฐมภูมิ ได้แก่ ตัวชี้วัดที่ 7.1 ระดับความสำเร็จของระบบบริการ

สุขภาพโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก ตัวชี้วัดที่ 7.2 ระดับความสำเร็จของการบริการปฐมภูมิระดับบุคคลและครอบครัวแบบผสมผสานอยู่ในระดับดี ตัวชี้วัดที่ 7.3 ระดับความสำเร็จของการดูแลสุขภาพของกลุ่มประชากรอยู่ในระดับดีมาก 8)ส่งเสริมความเข้มแข็งกลุ่มเครือข่าย สนับสนุนการให้บริการที่สร้างคุณค่าของระบบบริการปฐมภูมิได้แก่ ตัวชี้วัดที่ 8 ระดับความสำเร็จของการส่งเสริมความเข้มแข็งกลุ่มเครือข่าย สนับสนุนการให้บริการที่สร้างคุณค่าของระบบบริการอยู่ในระดับดี สอดคล้องกับงานวิจัยของปณณภัทร์ พงศ์เศรษฐวร.(2559, หน้า 133-135) ว่าการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลประกอบด้วย หลักธรรมาภิบาล การจัดการองค์การ การประสานงาน การอำนวยความสะดวก การวางแผนเชิงกลยุทธ์ การติดตามประเมินผล การจัดการความรู้ ค่านิยมร่วม การเงินการคลัง ระบบสารสนเทศและมีส่วนร่วมของพื้นที่ และสอดคล้องกับงานวิจัยของนครชาติ เพื่อนปฐม และประเสริฐ อินทร์รักษ์. (2555, หน้า 204) ว่า ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบบริการปฐมภูมิที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพในภาพรวมได้แก่ การพัฒนาระบบบริการในภาพรวมและสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาระบบบริการแต่สำหรับ การเพิ่มศักยภาพและขยายบริการปฐมภูมิให้เข้าถึงชุมชนโดยร่วมมือจากทุกภาคส่วน การปรับปรุงการบริหารจัดการเพื่อสนับสนุนระบบบริการปฐมภูมิอย่างมีประสิทธิภาพ การปรับปรุงระบบการผลิตการบริหารจัดการบุคลากรที่หลากหลายและการสร้างการยอมรับคุณค่าศักดิ์ศรีและเอกลักษณ์สนับสนุนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางอ้อม

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการพัฒนาระบบบริการที่ตอบสนองต่อปัญหาสุขภาพที่สำคัญ(สาขาบริการปฐมภูมิทุติยภูมิและสุขภาพองค์รวม).(2556).แนวทางพัฒนาระบบบริการสุขภาพสาขาปฐมภูมิทุติยภูมิ และสุขภาพองค์รวม.
นนทบุรี: โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- ชัยวัฒน์ จิตตพร, ประสงค์ ยมหา และ พิภพ เมืองศิริ. (2550). การจัดการส่งเสริมสุขภาพผสมผสานระหว่างภาครัฐกับภาคีเครือข่ายด้านสุขภาพ อำเภอลำปาง จังหวัดพะเยา. วารสารวารสารวิจัยระบบสาธารณสุขวิจัย, 1(3-4), หน้า 388-392.
- ฐิติวรดา อัครภาณุวัฒน์. (2555). ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาระบบบริการในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดแม่ฮ่องสอนในการประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ครั้งที่ 2. วันที่ 4-5 กันยายน 2555. (หน้า 1-11).
- ดวงใจ เปลี่ยนบำรุง, นิตยา ภัตสรศิริ, ชูชาติ พ่วงสมจิตร, และ ดิเรก วรรณเศียร. (2555). กลยุทธ์การพัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้สำหรับวิทยาลัยพยาบาลสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข. วารสารวิจัย มข. 2(1). หน้า 94-114.
- ดาราวรรณ สุขคันธรักษ์(2557). ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่ประชาคมอาเซียน. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, 7(1). 229-243.
- นครชาติ เพื่อนปฐม, & ประเสริฐ อินทร์รักษ์. (2012). ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบบริการปฐมภูมิที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข. Silpakorn Educational Research Journal, 4(2), 191-206.
- นโยบายและยุทธศาสตร์, สำนักงาน. (2552). คู่มือบริการจัดการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล. นนทบุรี: สหมิตรพร รันตั้งแอนด์พับลิชชิง.
- นิทรา กิจธีระวุฒิวงษ์ และ ภูติพิ เตชชาติวัฒน์(2555). การจัดการเรียนโดยใช้บริบทเป็นฐาน : กลยุทธ์สู่ความสำเร็จของนโยบายโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล. วารสารพยาบาลสาธารณสุข, 26(1), 80.

- นฤมล จันทร์สุข, อรุณี หงส์ศิริวัฒน์ และ ปทีป เมธาคุณวุฒิ.(2557). รูปแบบและกลยุทธ์การพัฒนาการเป็นองค์กร
 แห่งการเรียนรู้ของวิทยาลัยพยาบาล. วารสารพยาบาลและการศึกษา, 7(4). 25-36.
- ป่ากุมเกาะ, โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล. (2556). สรุปผลงานโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลป่ากุมเกาะ
 ประจำปี 2556. สุโขทัย: โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลป่ากุมเกาะ.
- _____. (2560). สรุปผลงานโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลป่ากุมเกาะ ประจำปี 2560. สุโขทัย: โรงพยาบาล
 ส่งเสริมสุขภาพตำบลป่ากุมเกาะ.
- ปิ่นณภัทร์ พงศ์เศรษฐวร.(2559). การบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัด
 ชัยนาท. วารสารรัชต์ภาคย์. 10(20). 128-140.
- พิทยา จารุพนผล. (2555). ทิศทางนโยบายทางด้านระบบสุขภาพที่เหมาะสมกับประเทศไทย.
 วารสารสาธารณสุขศาสตร์, 42(2), 1-3.
- ลาวัลย์ เกติมา. (2561). การขับเคลื่อนกลยุทธ์การบริหารทรัพยากรบุคคลของโรงเรียนพพระวิทยาคมสังกัด
 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 38. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์, 19(1). 174-191.
- วาสนา นาคน้อย. (2557). การพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดตาก.
 วิทยานิพนธ์ยุทธศาสตร์การบริหารและการพัฒนาชุมชนบัณฑิต. สำนักประสานงานชุมชนบัณฑิต
 มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร).
- _____. (2559). การพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดตาก.
 วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยย่นเรศวร, 18(2), 106-117.
- อังคณา ภิโสรมย์.(2560, มีนาคม-สิงหาคม). ความรู้ เจตคติ และการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพบริการปฐมภูมิ
 โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดชุมพร. วารสารความปลอดภัยและสุขภาพ, 10(36), 56-62.
- Alameddine, M., Saleh, S., El-Jardali, F., Dimassi, H., & Mourad, Y.(2012). The Retention of Health
 Human Resources in Primary Healthcare Centers in Lebanon: A Rational Survey. BMC Health
 Services Research, 12(1), 419.
- Baatiema, L., Skovdal, M., Rifkin, S., & Campbell, C. (2013). Assessing Participation in A Community-
 Based Health Planning and Services Programme in Ghana. BMC Health Services Research,
 13(1), 233.
- Bhattacharya, I., & Ramachandran, A. (2015). A Path Analysis Study of Retention of Healthcare
 Professionals in Urban India Using Health Information Technology. Human Resources for
 Health, 13(1), 65.
- Ghanem, M., Schnoor, J., Heyde, C. E., Kuwatsch, S., Bohn, M., & Josten, C. (2015). Management
 Strategies in Hospitals: Scenario Planning. GMS Interdisciplinary Plastic and Reconstructive
 Surgery DGPW, 4.
- Javanparast, S., Freeman, T., Baum, F., Labonté, R., Ziersch, A., Mackean, T., Reed, R., & Sanders, D.
 (2018). How Institutional Forces, Ideas and Actors Shaped Population Health Planning in
 Australian Regional Primary Health Care Organisations. BMC Public Health, 18(1), 383.
- Karamat, J., Shurong, T., Ahmad, N., Waheed, A., & Mahmood, K. (2018). Enablers Supporting the
 Implementation of Knowledge Management in The Healthcare of Pakistan. International
 Journal of Environmental Research and Public Health, 15(12), 2816.

- Kim, C. E., Shin, J. S., Lee, J., Lee, Y. J., Kim, M. R., Choi, A., Park, K. B., Lee, H. J., & Ha, I. H. (2017). Quality of Medical Service, Patient Satisfaction and Loyalty with A Focus on Interpersonal-Based Medical Service Encounters and Treatment Effectiveness: A Cross-sectional Multicenter Study of Complementary and Alternative Medicine (CAM) Hospitals. *BMC Complementary and Alternative Medicine*, 17(1), 174.
- Lee, R., Baeza, J. I., & Fulop, N. J. (2018). The Use of Patient Feedback by Hospital Boards of Directors: A Qualitative Study of Two NHS Hospitals in England. *BMJ Qual Saf*, 27(2), 103-109.
- Marchal, B., Dedzo, M., & Kegels, G. (2010). Turning Around An Ailing District Hospital: A Realist Evaluation of Strategic Changes at Ho Municipal Hospital (Ghana). *BMC Public Health*, 10(1), 787.
- McNatt, Z., Thompson, J. W., Mengistu, A., Tatek, D., Linnander, E., Ageze, L., Lawson, R., Berhanu, N. & Bradley, E. H. (2014). Implementation of Hospital Governing Boards: Views from The Field. *BMC Health Services Research*, 14(1), 178.
- Sadeghifar, J., Jafari, M., Tofighi, S., Ravaghi, H., & Maleki, M. R. (2015). Strategic Planning, Implementation, and Evaluation Processes in Hospital Systems: A Survey from Lran. *Global Journal of Health Science*, 7(2), 56.
- Shi, L. (2012). *The Impact of Primary Care: a Focused Review*. Scientifica, 2012.
- Tseng, C. C., & McLean, G. N. (2008). Strategic HRD Practices as Key Factors in Organizational Learning. *Journal of European Industrial Training*, 32(6), 418-432.
- Yazdi-Feyzabadi, V., Emami, M., & Mehrolohasani, M. H. (2015). Health Information System in Primary Health Care: The Challenges and Barriers from Local Providers' Perspective of An Area in Lran. *International Journal of Preventive Medicine*, 6.

บทความวิจัย (ม.ค. – มิ.ย. 2563)

การใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเลี้ยงจิ้งหรีดเพื่อการพึ่งตนเอง จังหวัดกาฬสินธุ์

ผศ.ดร.โฆสิต แพงสร้อย, คณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
จรรยา ทุงจันทร์, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาและแนวทางการใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเลี้ยงจิ้งหรีดเพื่อการพึ่งตนเอง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยเก็บข้อมูลจากประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 63 คน ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจงจากผู้ทรงคุณวุฒิ ด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบมีโครงสร้างการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล และเก็บข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ประธานกลุ่ม สมาชิกกลุ่ม เกษตรอำเภอ พัฒนาการอำเภอ ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล (ส.อบต.) และปราชญ์ชาวบ้านด้านการเกษตร ทำการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล อธิบายตามความมุ่งหมายด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเลี้ยงจิ้งหรีด หมู่ที่ 13,14 บ้านฮ่องฮี ตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ เกิดจากรวมตัวกันของชาวบ้านจำนวน 30 คน เมื่อปี พ.ศ.2556 ต่อมาในปี พ.ศ.2560 มีสมาชิกเพิ่มขึ้นตามลำดับจนปัจจุบัน มีจำนวน 61 คน การใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการจัดการกลุ่มดังกล่าว ได้แก่ การใช้แผงไข่จำลองแบบที่อยู่ของจิ้งหรีดแทนรอยแตกของรูดินหรือสนามหญ้า การปรับอุณหภูมิระยะไข่โดยใช้ผ้าห่มคลุมในฤดูหนาว ใช้ถึงพลาสติกคลุมในฤดูร้อน การใช้ดินร่วนเพื่อให้จิ้งหรีดแทงกันออกไข่ง่ายขึ้น การใช้กล่องเลี้ยงจิ้งหรีดที่เคลื่อนย้ายง่ายเพื่อป้องกันเชื้อโรค การใช้แกลบแช่น้ำใส่กล่องสี่เหลี่ยมสำหรับให้น้ำได้นานและปลอดภัย ซึ่งเป็นวิธีการดูแลวงจรชีวิตและขั้นตอนการเลี้ยงดูให้ได้ผลผลิตที่มาก สร้างอาชีพรายได้ที่มั่นคง สามารถพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจ (อาชีพ) สังคม (กลุ่ม) และสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ภูมิปัญญาพื้นบ้าน,กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเลี้ยงจิ้งหรีด,การพึ่งตนเอง

Received: August 28, 2019, Revised October 3, 2019, Accepted October 10, 2019

The use of folk wisdom in managing cricket community enterprise for self-reliance Kalasin Province

Ast.Prof.Dr. Kosit Phaengsoi, Faculty of Cultural science, Maharakham University
Jarunya Tungjan, Maharakham University

Abstract

This research is a qualitative research The objective is to study the history and guidelines The use of folk wisdom in managing cricket community enterprise for self-reliance Kalasin Province. By collecting data from the population and the sample group of 63 people. Using specific selection methods from experts. With in-depth structured interview form. Structured, individual interviews and collect data from group discussions consisting of community leaders, group leaders, members of agricultural groups, Community Development worker, district headman, members of the sub-district administration organization council and the agricultural philosopher villagers. Perform data analysis and summarize results. Describe the purpose with the method of descriptive analysis.

The research found that cricket raising community enterprise, Village group 13,14 Ban Hong Hee, Yang Talat Subdistrict Yang Talat District, Kalasin Province. Caused by the gathering of 30 villagers in the year 2013. Later in 2017 There are more members, respectively, until now, there are 61 people. The using of folk wisdom in managing such groups is using an egg panel. Replicate the address for cricket in place of cracks in the ground or grass. Adjusting the egg temperature by using blankets in the winter. Use to cover plastic in summer. Using loamy soil to make crickets stab the bottom out easier. Using crickets for moving crickets to prevent germs. Using the rice husk soaked in a water box for longer and safer water. Which is a way to take care of the life cycle and the steps of raising to get a lot of products. Create a stable income career. Economic independence (occupation) Society (group) and environment can be sustainable.

Keywords: Folk wisdom, Community Enterprise in Cricket Farming, Self-reliance

คำขอขอบคุณ: งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากงบประมาณเงินรายได้ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2562 คณะ
วัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) และฉบับที่ 12 (2560-2564) เป็นแผนยุทธศาสตร์ที่ชี้ทิศทางการพัฒนาประเทศระยะสั้นและระยะยาวโดยได้จัดทำบนพื้นฐานในแผนแม่บทหลักของการพัฒนาประเทศและเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ซึ่งเป็นแผนแม่บทหลักของการพัฒนาประเทศและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals:SDGs) รวมทั้งการปรับโครงสร้างประเทศไทยไปสู่ประเทศไทย 4.0 ซึ่งยังนำหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศต่อเนื่องจากแผนพัฒนา ที่ผ่านมาเพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและช่วยให้สังคมไทยสามารถยืนหยัดอยู่ได้อย่างมั่นคงเกิดภูมิคุ้มกันและมีการบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเหมาะสมส่งผลให้การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืนโดยมีหลักการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ลดความเหลื่อมล้ำและขับเคลื่อนการเจริญเติบโตจากการเพิ่มผลผลิตบนฐานของการใช้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรม (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564 น-คค)

รัฐบาลได้ออกพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 เพื่อสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชนซึ่งเป็นพื้นฐานของพัฒนาเศรษฐกิจอย่างพอเพียงซึ่งจำนวนหนึ่งอยู่ระดับที่ไม่ทางการทำให้ได้รับการส่งเสริมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นการสร้างรายได้พัฒนาความสามารถในการจัดการและพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชนเพื่อให้ระบบเศรษฐกิจเข้มแข็งสามารถพัฒนาสู่การเป็นผู้ประกอบการของหน่วยธุรกิจที่สูงขึ้นในการเชื่อมประสานวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายให้ดำเนินการในลักษณะของการบูรณาการทั้งภายในหน่วยงานและร่วมกับภาคส่วนวิสาหกิจชุมชนจึงเป็นยุทธศาสตร์ใหม่ของการพัฒนาชุมชนโดยชุมชนมีระบบและพึ่งตนเองได้ซึ่งระบบและการพึ่งตนเองได้ต้องเป็นการพัฒนาจากภายในชุมชนโดยชุมชนร่วมกันสร้างความเชื่อมั่นฟื้นฟูความสัมพันธ์พัฒนาระบบการจัดการและกระบวนการเรียนรู้ในสังคมขึ้น (สุกัญญา อธิปอนันต์ 2550 : 74)

ถึงแม้จะมีการสนับสนุนของภาครัฐและหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับธุรกิจชุมชนทำให้เกิดการพัฒนาในหลายด้านแต่ในภาพรวมยังมีปัญหาเกือบทุกด้านไม่ว่าจะเป็นด้านการผลิตด้านการจัดการธุรกิจการตลาดเงินต้นการจัดการเงินทุนหมุนเวียนเป็นผลให้ผู้ผลิตได้ผลตอบแทนต่ำรวมทั้งการจัดตั้งกลุ่มขาดการวิเคราะห์ศักยภาพปัญหาและวางแผนธุรกิจชุมชนลากลวิเคราะห์ตลาดขาดการจัดลำดับความสำคัญปัญหาในเรื่องการตลาดการพัฒนาความรู้เฉพาะทางเพื่อต่อยอดได้แก่การพัฒนาผลิตภัณฑ์การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารขาดข้อมูลด้านการตลาด (นัทที ขจรกิตติยา,2550 : 153-155)

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเลี้ยงจิ้งหรีดบ้านฮ่องฮี ตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นการรวมตัวของคนในชุมชนที่ต้องการสร้างอาชีพ เพิ่มรายได้ให้แก่ตนเองและครอบครัว ซึ่งมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตควบคู่กับการประกอบอาชีพหลักทางการเกษตร เป็นกิจกรรมการผลิตโดยใช้วัตถุดิบและทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น ผสมผสานกับภูมิปัญญาที่ได้รับการส่งเสริมและถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ ซึ่งบ้านฮ่องฮี หมู่ที่ 13,14 กล่าวได้ว่าเป็นผู้นำในเรื่องอาชีพการเลี้ยงจิ้งหรีด โดยเฉพาะหมู่ที่ 14 ที่มีประชากร 184 ครัวเรือน ประกอบอาชีพเลี้ยงจิ้งหรีด จำนวน 49 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 27 (www.technologychaoban.com)

ต่อมาในปี พ.ศ. 2560 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเลี้ยงจิ้งหรีดบ้านฮ่องฮี ได้รับการสนับสนุนเงินทุนและอุปกรณ์เครื่องมือในการแปรรูปผลิตภัณฑ์จิ้งหรีดทอดจากหน่วยงานภาครัฐและให้การส่งเสริมด้านความรู้วิชาการด้านจิ้งหรีด ระบบการเลี้ยงการตลาด เป็นการขับเคลื่อนด้านการตลาดให้ชุมชนเกิดความมั่นคงในอาชีพมากยิ่งขึ้น (www.technologychaoban.com)

ลักษณะของการดำเนินธุรกิจชุมชนและหลักคิดในการจัดตั้งธุรกิจชุมชนยังขาดการวิเคราะห์ศักยภาพปัญหา และความต้องการของกลุ่มและชุมชน ขาดทักษะในการผลิตขาดการวางแผนธุรกิจชุมชน และการวิเคราะห์ตลาด ขาดการจัดลำดับความสำคัญการใช้เงินทุน หรือกรณีที่ได้มีการจัดตั้งมีปัญหาในเรื่องการขาดการพัฒนาความรู้เฉพาะทางเพื่อต่อยอด ได้แก่ การบัญชี การตลาด การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การไม่เข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ขาดข้อมูลด้านการตลาด จากลักษณะปัญหาและความต้องการดังกล่าว ภาครัฐจะต้องทำหน้าที่ในการเชื่อมโยง และต่อยอดความรู้ของชุมชน โดยจะต้องเริ่มจากผู้นำที่ตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมเพื่อให้มีการคิดร่วมกันระหว่างนักวิชาการกับชุมชน เพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ โดยกระบวนการถ่ายทอดความรู้ จะต้องปลูกฝังแง่คิด ด้านศีลธรรม และจริยธรรม ซึ่งจะทำให้ชุมชนสามารถวิเคราะห์ปัญหาและหาทางแก้ไขได้ด้วยตนเอง (นัทที ขจรกิตติยา, 2550 : 155)

ในด้านบทบาทของภาครัฐในการพัฒนาและส่งเสริมมีหน่วยงานจำนวนมากสนับสนุนและส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในระดับพื้นที่เช่นกรมส่งเสริมการเกษตร กรมการพัฒนาชุมชน กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) ซึ่งแต่ละหน่วยงานยังไม่มีการทำงานในรูปแบบของภาคีและเครือข่ายที่ชัดเจนมีการทำโครงการทับซ้อนในบางพื้นที่รวมทั้งเป็นการแก้ปัญหาของชุมชนเฉพาะด้านซึ่งยังขาดมิติของการพัฒนาชุมชนแบบองค์รวม (Holistic) กระบวนการถ่ายทอดเทคโนโลยียังใช้วิธีการให้ความรู้ด้านเนื้อหามากกว่าการกระตุ้นให้คิดค้นหาวิธีการของตนเองในขณะเดียวกันลักษณะการส่งเสริมยังไม่ตรงตามความต้องการของผู้ผลิตขาดความต่อเนื่องและไม่มีการต่อยอดกันและกัน การส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ผ่านมาเป็นความต้องการจากส่วนกลางในขณะเดียวกันการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนยังขาดการกระบวนการและกลไกการพัฒนาทั้งระบอบอย่างครบวงจรและขาดการบริหารจัดการภาพรวมทำให้การพัฒนาผลิตภัณฑ์อยู่กับที่

ในขณะที่ระบอบวิสาหกิจชุมชน เป็นแนวคิดที่เน้นกระบวนการสร้างรายได้จากผลิตภัณฑ์ในแต่ละหมู่บ้านหรือตำบล ซึ่งสนับสนุนและส่งเสริมให้ท้องถิ่นสามารถสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์โดยมีกิจกรรมการคิดค้นการพัฒนาด้านการตลาดการผลิตการบริหารจัดการและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีด้านการผลิตให้มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับและต้องการของตลาดสากลโดยท้องถิ่นต้องพึ่งตนเองเป็นหลักสูตรอุทิศกายและความคิดสร้างสรรค์เพื่อสร้างงานสร้างรายได้และนำไปสู่เป้าหมายในการสืบสานวัฒนธรรมที่ดีของท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไปสร้างความภาคภูมิใจและวางรากฐานที่สำคัญของประเทศทำให้แต่ละหมู่บ้านมีผลิตภัณฑ์หลักหนึ่งประเภทที่ใช้วัตถุดิบและทรัพยากรของท้องถิ่นลดปัญหาการอพยพย้ายถิ่นไปสู่เมืองใหญ่ซึ่งถือว่าเป็นการสร้างเศรษฐกิจชุมชนให้เกิดขึ้นสอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 และยังเป็นเครื่องมือที่กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ของประชาชนเกิดดำเนินงานพัฒนาเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง

ด้วยเหตุดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่องการใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเลี้ยงจิ้งหรีดเพื่อพึ่งตนเองจังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อให้ได้นำมาจัดการกลุ่มอาชีพดังกล่าว เชื่อมโยงกับทุนทางวัฒนธรรมไม่ว่าจะเป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านองค์ความรู้และประสบการณ์ ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาตนเอง กลุ่ม และชุมชนที่มีความต่อเนื่องเกิดความยั่งยืนสามารถพึ่งตนเองได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเลี้ยงจิ้งหรีด

2. เพื่อศึกษาการใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเลี้ยงจิ้งหรีดเพื่อการพึ่งตนเอง จังหวัดกาฬสินธุ์

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) แบบสำรวจเบื้องต้น (Basic Server) เป็นการสำรวจข้อมูล ของพื้นที่จังหวัด อำเภอดำบลและชุมชน ที่ศึกษาเกี่ยวกับสภาพทางกายภาพ ข้อมูลประชากร การปกครอง ลักษณะภูมิศาสตร์ ภูมิอากาศ ภาษา ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม โดยสร้างพื้นฐานสารานุกรมโภาค อาชีพ รายงาน โดยทั่วไปในชุมชนใช้แบบสำรวจข้อมูลภาคสนามเพื่อบันทึกข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

2) แบบสังเกต (Observation) ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และไม่มีส่วนร่วม (Non Participant Observation) โดยเข้าไปศึกษาในชุมชนด้วยการบันทึกลงในสมุดบันทึกในแต่ละครั้ง

3) แบบสัมภาษณ์ (Interviews) โดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interviews) ใช้สัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติ และผู้ให้ข้อมูลทั่วไป เพื่อให้ทราบถึงประวัติความเป็นมาของกลุ่มอาชีพ ที่จัดเตรียมแบบไว้อย่างสมบูรณ์ ให้ได้ข้อมูลในการศึกษาวิจัยละเอียดครบถ้วนเช่น สถานภาพพบปะพบหน้า ที่ของผู้ให้ข้อมูลและใช้เครื่องมือสัมภาษณ์ แบบไม่มีโครงสร้าง (NonStructured Interviews) เพื่อให้ได้ข้อมูล การดำเนินกิจกรรมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเลี้ยงจิ้งหรีด และเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เจาะลึกที่คาดการณ์ไม่ถึงที่เกิดบกพร่อง ตกหล่นหรือเกิดข้อสงสัย ในการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ในครั้งนี้ โดยตรวจสอบเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ ใช้การสัมภาษณ์จากกลุ่มผู้รู้ ผู้ปฏิบัติและกลุ่มบุคคลทั่วไป เพื่อทราบถึงสภาพเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมการเปลี่ยนแปลงต่อชุมชน

4) แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นการรวบรวมข้อมูลจากการระดับความคิดเห็นในประเด็น ต่างๆจากการสนทนาของผู้นำกลุ่มต่างๆประมาณ 5-10 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

- 1) เก็บรวบรวมข้อมูลจากเครื่องมือวิจัย ที่ใช้กับกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 2) การรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำราหนังสือ วิทยานิพนธ์ และเว็บไซต์ต่างๆ

การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล

การจัดกระทำข้อมูลจะใช้วิธีการ ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและเชื่อถือได้ของข้อมูล ได้แก่ การตรวจสอบ โดยการเปลี่ยนแปลงแหล่งข้อมูลที่แตกต่างกัน เช่น บุคคล เวลา หรือสถานที่ให้ข้อมูล หรืออาจใช้ข้อมูลที่แตกต่างกัน (Investigator Triangulation) ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดการวิเคราะห์ข้อมูลที่สมบูรณ์รวมถึงการแปลความหมายของข้อมูล จากแหล่งที่เก็บรวบรวมที่หลากหลาย

การวิเคราะห์ข้อมูล ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และใช้เป็นข้อมูลสรุปผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ในเชิงคุณภาพทางวัฒนธรรม สรุป ประเด็นตามความมุ่งหมายของการวิจัย และนำเสนอผลการวิจัยโดยใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Description Analysis)

ผลการวิจัย

กาฬสินธุ์ เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนกลางหรือตอนบนของประเทศไทยอยู่ห่างจาก กรุงเทพมหานครประมาณ 510 กิโลเมตร เป็นจังหวัดที่มีความอุดมสมบูรณ์จังหวัดหนึ่งในภาคอีสาน จากหลักฐานทาง โบราณคดีบ่งบอกว่าเคยเป็นที่อยู่อาศัยของเผ่าละว้า ซึ่งมีความเจริญทางด้านอารยธรรมประมาณ 1,600 ปี

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ต่อมาได้โปรดเกล้า ยกฐานะบ้านแก่งประวัตินครมาตั้งแต่ สมัยโบราณกาล “กาฬ” แปลว่า “ดำ” “สินธุ์” แปลว่า “น้ำ” กาฬสินธุ์จึงแปลว่า “น้ำดำ” และยังมีแหล่งซาก ไดโนเสาร์หลายแห่งด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอำเภอสหัสขันธ์ นอกจากนี้ยังมีชื่อเสียงด้านโปงลาง

คำขวัญ ประจำจังหวัด “พ่อหลวงองค์ดำลือเลื่อง เมืองฟ้าแดดสงยาง โปงลางเลิศล้ำ วัฒนธรรมผู้ไทย ผ้าไหมแพรวา ผาเสวยภูพาน มหาธารลำปาว ไดโนเสาร์สัตว์โลกล้านปี”

จังหวัดกาฬสินธุ์ มีพื้นที่ 6,946,746 ตารางกิโลเมตร มีประชากรจำนวน 995,176 คน (2561)

อาณาเขต

ทิศเหนือ	จรดจังหวัดอุดรธานีและจังหวัดสกลนคร
ทิศตะวันออก	จรดจังหวัดมุกดาหาร
ทิศใต้	จรดจังหวัดร้อยเอ็ดและจังหวัดมหาสารคาม
ทิศตะวันตก	จรดจังหวัดมหาสารคามและจังหวัดขอนแก่น

การปกครองแบ่งออกเป็น 18 อำเภอ 135 ตำบล 1,584 หมู่บ้าน (<https://site.google.com>)

อำเภอยางตลาด

อำเภอยางตลาด เดิมชื่อ อำเภอปจิมกาฬสินธุ์ ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2451 หลังจากมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติ ลักษณะปกครองท้องที่ และแบ่งเขตการปกครองออกเป็นมณฑล จังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน อำเภอปจิมกาฬสินธุ์ ตั้งที่ว่าการอยู่ที่บ้านดงเค็ง หมู่ที่ 4 ตำบลดอนสมบูรณ์ ลักษณะที่ว่าการอำเภอเป็นอาคารสร้างด้วยไม้ทั้งหลัง ต่อมาทาง ราชการเห็นว่า การตั้งชื่ออำเภอโดยใช้ทิศทางเป็นหลักจะทำให้ประชาชนเข้าใจยาก จึงเปลี่ยนชื่ออำเภอ ปจิมกาฬสินธุ์ (กาฬสินธุ์ตะวันตก) เป็น อำเภอภูแล่นช้าง ใน พ.ศ.2456[1] ทั้งนี้เพื่อรักษาเมืองภูแล่นช้างไม่ให้สูญหายไป หลังจากนั้น ทางราชการได้ย้ายที่ว่าการอำเภอภูแล่นช้างจากบ้านดงเค็งมาตั้งที่บ้านยางซึ่งตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของหนองหมาจอก ใน พ.ศ.2460 จึงมีการเปลี่ยนชื่ออำเภอจาก “ภูแล่นช้าง” เป็นอำเภอยางตลาด ตามชื่อบ้านยางซึ่งได้รับการพัฒนาให้มีความ เจริญมาจนถึงปัจจุบัน

อำเภอยางตลาดตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของจังหวัด มีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียงดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับอำเภอห้วยเม็กและอำเภอหนองกุงศรี
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอำเภอเมืองกาฬสินธุ์
ทิศใต้	ติดต่อกับอำเภอฆ้องชัยและอำเภอกันทรวิชัย (จังหวัดมหาสารคาม)
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับอำเภอเชียงยืน (จังหวัดมหาสารคาม)

อำเภอยางตลาด มีพื้นที่ 621.084 ตารางกิโลเมตร ประชากร จำนวน 129,563 คน (พ.ศ.2557) แบ่งเขตการปกครอง ออกเป็น 15 ตำบล 203 หมู่บ้าน (<https://th.wikipedia>)

1. ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้านซึ่งเป็นพื้นที่วิจัย คือ บ้านฮ่องฮี หมู่ที่ 13 และหมู่ที่ 14 ตำบลยางตลาด มีรายละเอียด ดังนี้

1.1 บ้านฮ่องฮี หมู่ที่ 13 (แผนพัฒนาหมู่บ้าน ปี พ.ศ.2562)

จากการสำรวจพบว่า บ้านฮ่องฮี หมู่ที่ 13 มีจำนวนประชากรรวมทั้งสิ้น 805 คน แยกเป็นชาย 385 คน หญิง 420 คน จำนวนครัวเรือน 187 ครัวเรือน ผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบันชื่อ นายสมประสงค์ ภูเจติย์

ด้านเศรษฐกิจ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา รองลงมา ได้แก่ เลี้ยงสัตว์ ทำสวน ทำไร่ ฯลฯ รายได้เฉลี่ยของประชากรตามเกณฑ์ จปฐ. ปี 2561 จำนวน 33,000 บาท/คน/ปี ภายในหมู่บ้านยังมีการรวมกลุ่มประกอบอาชีพที่สร้างเสริมรายได้ให้แก่ครอบครัวและชุมชน หลายกลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มเลี้ยงจิ้งหรีด	จำนวนสมาชิก	61	คน
2. กลุ่มจักสาน	จำนวนสมาชิก	20	คน
3. ร้านค้าชุมชน	จำนวนสมาชิก	77	คน
4. กลุ่มโรตีสีชุมชน	จำนวนสมาชิก	75	คน
5. กลุ่มเลี้ยงกระบือ	จำนวนสมาชิก	61	คน

นอกจากนี้ ยังมีการดำเนินการกองทุนต่างๆ จำนวน 9 กองทุน ประกอบด้วย

1. กองทุนหมู่บ้าน มีเงินจำนวน 225,000 บาท
2. กองทุนเงินฝากสัจจะประจำหมู่บ้าน มีเงินจำนวน 1,136,405 บาท
3. กองทุนผู้สูงอายุประจำหมู่บ้าน มีเงินจำนวน 72,000 บาท

1.2 บ้านฮ่องฮี หมู่ที่ 14

ฮ่องฮี มาจากคำว่า ร่องรี หมายถึง ภูมิประเทศใกล้หมู่บ้านเป็นร่องน้ำที่มีความยาวและแคบลงรีลง ตอนแรกเรียก “ฮอง” (เป็นภาษาถิ่น) หมายถึง ร่องน้ำ “ฮี” หมายถึง ความริของร่องน้ำที่รีลง แคบลง เมื่อรวมคำแล้ว จึงเป็น “ฮองฮี” ต่อมาการออกเสียงก็เพี้ยนมาเป็นบ้านฮ่องฮี

สภาพการตั้งถิ่นฐานของชาวบ้านฮ่องฮี เกิดจากการอพยพมาหาที่ตั้งอันอุดมสมบูรณ์ ซึ่งตั้งอยู่ใกล้บริเวณห้วยปลาหลด ซึ่งเป็นคลองน้ำที่มีลักษณะยาวรีมีความอุดมสมบูรณ์ และมีน้ำเพียงพอตลอดปีในการอุปโภคบริโภครวมทั้งการเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ โดยเฉพาะการปลูกข้าวที่เป็นอาชีพหลักของชาวบ้าน

บ้านฮ่องฮี ได้ก่อตั้งขึ้นราว พ.ศ.2220 มีอายุ 300 กว่าปี เมื่อก่อนชาวบ้านได้เรียกผู้ปกครองหมู่บ้านว่า “เฒ่ากวนบ้าน” หรือผู้ใหญ่บ้าน จากนั้นชาวบ้านได้แต่งตั้งให้เป็นท้าวคำป่อง เป็นผู้ปกครองตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาและเป็นผู้ปกครองคนแรกของหมู่บ้าน เป็นเวลายาวนานจนเสียชีวิต (ขณะเสียชีวิต อายุ 73 ปี) ปัจจุบันมีนายเทวัญ ภูคะฮาด เป็นผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งดำรงตำแหน่งมาตั้งแต่ พ.ศ.2549

บ้านฮ่องฮี หมู่ที่ 14 เป็นหมู่บ้านขนาดกลาง แยกจากหมู่ที่ 13 ห่างจากอำเภอยางตลาด ประมาณ 7 กิโลเมตร จากการสำรวจพบว่า บ้านฮ่องฮี หมู่ที่ 14 มีจำนวนประชากร รวมทั้งสิ้น 860 คน แยกเป็นเพศชาย 425 คน เพศหญิง 435 คน จำนวนครัวเรือน 170 ครัวเรือน

ซึ่งสภาพสังคม เศรษฐกิจโดยทั่วไปไม่แตกต่างจากหมู่ที่ 13 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา และรวมกลุ่มอาชีพเสริม สร้างรายได้ คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเลี้ยงจิ้งหรีด (ร่วมกับหมู่ที่ 13) เลี้ยงกบ เลี้ยงวัว กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ กลุ่มเย็บผ้า ด้วยมือ เป็นต้น (แผนพัฒนาหมู่บ้าน หมู่ที่ 14 ปี พ.ศ. 2562)

ความเป็นมาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเลี้ยงจิ้งหรีด

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเลี้ยงจิ้งหรีด บ้านฮ่องฮี หมู่ที่ 13,14 ตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ จัดตั้งขึ้นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2556 โดยชาวบ้านที่มีความสนใจเลี้ยงจิ้งหรีดสำหรับบริโภคในครัวเรือน และเพื่อจำหน่ายในพื้นที่ใกล้เคียง สมาชิกแรกเริ่มมีจำนวน 30 คน ทั้งนี้เนื่องจากสมาชิกหลายคน ได้เคยไปพบเห็นเรียนรู้ขั้นตอนและวิธีการเลี้ยงจิ้งหรีดที่อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ ประกอบกับในปัจจุบันวัฒนธรรมการบริโภคของชาวอีสานและพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ ส่วนใหญ่นิยมรับประทานอาหารประเภทแมลงชนิดต่างๆ อยู่แล้ว จึงเป็นแรงบันดาลใจมีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพดังกล่าวขึ้นมา

การพัฒนากลุ่ม ได้มีการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน กลุ่มเลี้ยงจิ้งหรีด ในปี พ.ศ. 2559 ขณะนั้นมีสมาชิกจำนวน 43 คน และได้เข้าร่วมแปลงใหญ่แมลงเศรษฐกิจ ในปี พ.ศ. 2560 ขณะที่มีสมาชิกกลุ่มจำนวน 51 คน นอกจากนั้น ยังได้รับการสนับสนุนเงินทุนและอุปกรณ์เครื่องมือแปรรูปผลิตภัณฑ์จิ้งหรีดจากสำนักงานเกษตรอำเภอยางตลาด และสำนักงานเกษตรจังหวัดกาฬสินธุ์ การสนับสนุนช่วยเหลือด้านวิชาการจากศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรจังหวัดขอนแก่น ไม่ว่าจะเป็นความรู้ด้านการตลาด แหล่งทุนจากภาคีเครือข่ายภาครัฐและเอกชน เป็นต้น

จากประสบการณ์ของนางอรรวรรณ วอทอง ประธานกลุ่ม ซึ่งเป็นผู้ริเริ่มอาชีพเลี้ยงจิ้งหรีด โดยครั้งแรกทำเป็นอาชีพเสริม นอกเหนือจากการปลูกผักสวนครัวขาย ต่อมาเห็นว่า การเลี้ยงจิ้งหรีดมีต้นทุนต่ำ มีวิธีการเลี้ยงง่าย ใช้เวลาไม่นานก็จับขายกำไรดี จึงหันมาทุ่มเทอาชีพเลี้ยงจิ้งหรีดเพียงอย่างเดียว และพัฒนาเป็นกลุ่มอาชีพเลี้ยงจิ้งหรีดในปัจจุบัน การใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเลี้ยงจิ้งหรีดเพื่อการพึ่งตนเอง

การใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการจัดการของกลุ่ม เป้าการนำเสนอผลการวิจัยที่ครอบคลุมวงจรชีวิตและขั้นตอนการเลี้ยงจิ้งหรีด ดังนี้

1. จิ้งหรีดเป็นแมลงที่พบเห็นตามธรรมชาติ ซึ่งโดยทั่วไปจิ้งหรีดตัวอ่อนและตัวเต็มวัยจะอาศัยหลบซ่อนอยู่ตามสนามหญ้าหรือตามรอยแตกของรูดิน เมื่อกลายมาเป็นสัตว์แมลงเชิงเศรษฐกิจ การนำมาเลี้ยงจึงต้องมีการลอกเลียนแบบธรรมชาติของวงจรชีวิตและการเลี้ยงดู สมาชิกกลุ่มจึงนำองค์ความรู้และประสบการณ์ที่เป็นภูมิปัญญาพื้นบ้าน มาสร้างจำลองที่อยู่อาศัย (บ้าน) แบบถาวรขึ้นมา เป็นโรงเรือนสำหรับเลี้ยงจิ้งหรีดเริ่มแรกมีการใช้ฟางข้าวปูพื้นในท่อซีเมนต์คลุมด้วยผ้ามุ้ง ปรากฏว่ามีส่วนทำให้ผลผลิตน้อย จึงทดสอบใหม่ลองผลิตลงถาดและศึกษาตัวอย่าง จนกระทั่งมีการใช้แผงไข่เป็นที่อยู่อาศัยของจิ้งหรีดในปัจจุบัน

2. การปรับอุณหภูมิที่เหมาะสมกับธรรมชาติความเป็นอยู่ของจิ้งหรีดภายในโรงเรือน ซึ่งเป็นระยะแรกหรือระยะพักไข่ (7-15 วัน) ความร้อนหรืออุณหภูมิในการอบไข่จิ้งหรีดที่ส่งผลดีต่อผลผลิตอยู่ระหว่าง 35-40 องศาเซลเซียส โดยทั่วไปหากเป็นโรงเรือนที่มาตรฐานจะใช้เตาอบที่สามารถปรับระดับอุณหภูมิที่เหมาะสมได้ แต่ทางกลุ่มได้ใช้ภูมิปัญญาในการจัดการกล่าวคือ ปกติจะใช้พลาสติกคลุมชั้นไข่ และห่อหุ้มด้วยถุงปุ๋ยเพื่อรักษาอุณหภูมิ หากเป็นฤดูฝนหรือฤดูหนาวอากาศค่อนข้างเย็น ก็จะนำผ้าห่มหนาคลุมอีกชั้นหนึ่ง เพื่อให้ได้ระดับอุณหภูมิที่พอเหมาะแก่การฟักไข่จิ้งหรีด

3. วิธีการรองไข่จิ้งหรีด (ระยะการผสมพันธุ์) ใช้การสังเกตพฤติกรรมทางธรรมชาติของจิ้งหรีด หากเป็นพื้นดินแห้งจะยากต่อการแทงกันออกไข่ ดังนั้น เพื่อให้ง่ายและสะดวกต่อการออกไข่ดังกล่าว จึงมีการใช้ภูมิปัญญาโดยนำชั้น

พลาสติกหรือถาดใส่ดินดำ ดินเถ้าแกลบเผาหรือดินทรายละเอียด ไปวางในบ่อเลี้ยงประมาณ 1 คืบ เพื่อให้ได้ผลผลิตที่แน่นอน นั่นคือ ได้จิ้งหรีดตัวใหญ่เท่ากัน ส่งผลดีต่อราคาขาย

4. สมาชิกกลุ่ม ได้จัดทำกล่องคล้ายตู้สี่เหลี่ยมเป็นที่อยู่อาศัยหรือบ้านพักจิ้งหรีดที่ใช้ต้นทุนราคาประหยัด และมีการปรับเปลี่ยนเรื่อยมา จนมีความเหมาะสมสอดคล้องกับธรรมชาติของวงจรชีวิตจิ้งหรีดและขั้นตอนต่างๆ เริ่มจากระยะแรกใช้วัสดุที่เป็นท่อซีเมนต์หรือโอ่ง ปรากฏว่าได้ผลผลิตน้อย จึงเปลี่ยนมาเป็นการก่ออิฐลักษณะกล่อง แต่ก็ประสบปัญหาเชื้อรา และมดรังควาน ซึ่งเป็นอุปสรรคในการดูแลรักษา ล่าสุดจึงเปลี่ยนมาเป็นลักษณะที่เรียกว่าคอกจิ้งหรีดหรือกล่องที่เคลื่อนย้ายได้สะดวก ทำความสะอาดง่าย สามารถป้องกันเชื้อโรคได้ ซึ่งถือเป็นการใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านที่ใช้วิธีการลงผิบลองถูกจากสถานการณ์จริงของสมาชิก จนสามารถปรับปรุงมาเป็นกล่องเลี้ยงจิ้งหรีดในปัจจุบัน

5. การใช้ภูมิปัญญาในการให้อาหารจิ้งหรีดเพื่อเพิ่มผลผลิต ให้น้ำหนักมากขึ้นและมีรสชาติอร่อยหวานมัน เริ่มจากตัวอ่อนต้องให้อาหารบดละเอียด ขนาดกลางถึงตัวใหญ่ไม่ต้องบดละเอียด สามารถนำมาผสมรำอ่อนรำแก่ให้กินได้ นอกจากนี้ เพื่อประหยัดต้นทุนค่าใช้จ่าย ได้นำผัก ผลไม้ ใบไม้ และใบหญ้า มาเป็นอาหารจิ้งหรีดอีกด้วย แต่ที่เป็นเคล็ดลับก่อนนำออกขาย 1-2 วัน สมาชิกผู้เลี้ยงอธิบายว่า ได้ใช้ฟักทองที่ฝานเป็นแผ่นบางๆ เป็นอาหารจิ้งหรีด ผลที่ได้คือ ไม่มีหัวอาหารตกค้างอยู่ในห้องจิ้งหรีด ผู้บริโภคปลอดภัย ที่สำคัญคือ ทำให้จิ้งหรีดมีน้ำหนักตัวเพิ่มขึ้น รสชาติกลมกล่อมอีกด้วย

อาจกล่าวได้ว่า การเลี้ยงจิ้งหรีดเริ่มต้นจากการทำเป็นอาชีพเสริม หารายได้เพิ่มเติมจากอาชีพหลักในครอบครัวของชาวบ้าน ต่อมาจึงได้มีการรวมกลุ่มอาชีพเลี้ยงจิ้งหรีด และได้รับการส่งเสริมสนับสนุนทุนงบประมาณ ความรู้ทางวิชาการที่เกี่ยวข้องจากภาครัฐ และภาคีเครือข่าย เป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเลี้ยงจิ้งหรีดที่มีความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจสามารถพึ่งพาตนเองได้จนถึงปัจจุบัน

อภิปรายผล

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเลี้ยงจิ้งหรีด มีพัฒนาการเริ่มต้นจากการทำเป็นอาชีพเสริมภายในครัวเรือนของชาวบ้านอยู่หมู่ที่ 13-14 ตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ เมื่อปี พ.ศ.2556 ต่อมาจึงได้มีการรวมตัวจัดตั้งเป็นกลุ่มอาชีพเลี้ยงจิ้งหรีด ที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวและกลุ่ม มีการจัดทำระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม โดยคัดเลือกคณะกรรมการกลุ่มจากสมาชิกกลุ่ม 61 คน ภายใต้ความร่วมมือของภาคีเครือข่ายภาครัฐและประชาชน (ประชารัฐ) สนับสนุนงบประมาณค่าใช้จ่ายเป็นค่าวัสดุ อุปกรณ์ตลอดจนเป็นการให้ความรู้ทางวิชาการ จัดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนเลี้ยงจิ้งหรีดเมื่อปี พ.ศ. 2559 มีการขยายการผลิต การแปรรูปผลิตภัณฑ์ต่างๆ เพื่อจำหน่ายในพื้นที่ใกล้เคียง และต่างจังหวัด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน (จินตวีร์ เกษมสุข 2554 : 14) ที่อธิบายถึงกระบวนการให้ประชาชนเข้าเกี่ยวข้องกับกิจกรรมงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเอง ร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์ ความรู้และความชำนาญร่วมกับวิทยากรที่เหมาะสม รวมทั้งการที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนเอง ในการจัดการและควบคุมการใช้ทรัพยากร และปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคมเพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม และการตัดสินใจต่างๆ เกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน

การใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการจัดการของกลุ่มที่เกี่ยวกับวงจรชีวิตและขั้นตอนการเลี้ยงจิ้งหรีด ด้วยวิธีการสร้างแบบจำลองที่อยู่อาศัยเป็นโรงเรือนเลี้ยงจิ้งหรีดด้วยฟางข้าวปูพื้นซีเมนต์ในระยะแรกจนมาเป็นการใช้แผงไข่ การปรับอุณหภูมิ

ที่เหมาะสมกับธรรมชาติตามฤดูกาลด้วยผ้าห่มหนาปกคลุมในฤดูฝนหรือฤดูหนาว (ระยะพักไข่) การใช้ดินขี้เถ้าแกลบเผาหรือดินทรายละเอียดเพื่อให้ห่างแก่การแทงกิ่งออกไข่ของจิ้งหรีดซึ่งทำให้ได้ผลผลิตที่มีขนาดตัวใหญ่เท่ากัน การจัดทำคอกจิ้งหรีดกล่อตุ๋นที่เหลี่ยมที่ทำความสะอาดง่ายป้องกันเชื้อโรคและเคลื่อนย้ายสะดวกในปัจจุบัน รวมทั้งการใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านเพื่อเพิ่มผลผลิตและรสชาติที่ดี ในช่วงเวลาก่อนนำออกจำหน่าย 1-2 วัน โดยใช้ฟักทองฝานเป็นแผ่นบางๆ ผัก ผลไม้ ใบไม้ ใบหญ้าเพิ่มเติมจากอาหารประเภทรำอ่อนรำแก่ ทั้งหลายเหล่านี้เป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านที่สมาชิกกลุ่มได้นำมาประยุกต์ใช้ดำเนินกิจกรรมเลี้ยงจิ้งหรีด จนสามารถสร้างอาชีพ เพื่อรายได้ให้กับครอบครัว และกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับดวงเนตร เพ็ชรกิจ (2551:158-161) ที่ได้ศึกษาการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารของชุมชน จังหวัดนครราชสีมา พบว่า มีการนำเอาภูมิปัญญาพื้นบ้านดั้งเดิมมาผสมผสานให้เกิดเป็นอาหารชนิดใหม่ที่หลากหลายตามรูปแบบอาหารเนื่องจากผู้บริโภคในปัจจุบันต้องการความสะดวกรวดเร็ว และต้องเป็นอาหารเพื่อสุขภาพโดยใช้สมุนไพรพื้นบ้านที่มีอยู่ในครัวเรือนให้เกิดประโยชน์สูงสุด การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการผลิตผลิตภัณฑ์อาหารเป็นการนำเอาองค์ความรู้ความสามารถและประสบการณ์ที่เกิดจากการผลิตอาหารในอดีตมาประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ และสร้างมูลค่าให้ผลผลิตอาหารมากขึ้น เช่น ขนมจีน ซึ่งขั้นตอนการผลิตยังเหมือนเดิม เครื่องมือและอุปกรณ์เปลี่ยนมาใช้เครื่องจักรไฟฟ้าเพื่อทุ่นแรง และทำการผลิตได้มากขึ้นและการผลิตเส้นหมี่ วัตถุดิบใช้ข้าวเหลืองประทิวนำมาไม่แบ่งให้ละเอียด นำน้ำแข็งไปปาดบางๆ บนปากหม้อที่ซึ่งผ้าหนึ่ง พอสุกออกแล้วนำไปตากแดดบ่มเป็นเส้น ปัจจุบันมีการนำพืชผักผลไม้พื้นบ้านมาผสมให้มีสีส้มเพิ่มคุณค่าทางอาหาร

การดำเนินงานของกลุ่ม จึงเป็นไปอย่างต่อเนื่อง มีการพัฒนาด้านการผลิต การแปรรูปผลิตภัณฑ์ และปัจจัยด้านการตลาด ทำให้สมาชิกกลุ่มและครอบครัวมีอาชีพรายได้ที่มั่นคง ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สามารถพึ่งพาตนเองได้ในด้านสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับแนวคิดที่เป็นหลักการ 3 วงกลม (The Three-circle Principle) ของเครื่องเจริญโภคภัณฑ์ (ซีพี) ในการขับเคลื่อนการทำธุรกิจอย่างมีความรับผิดชอบ ได้แก่ วงแรกด้านสังคม หมายถึงต้องมีความรัก (Love) และความเห็นอกเห็นใจ (Compassion) เป็นรากฐานในการสร้างคุณค่าทางสังคมและการแบ่งปัน วงที่ 2 ด้านเศรษฐกิจ หมายถึงองค์กรต้องแน่ใจว่ามีสถานะทางการเงินที่มั่นคงพอที่จะเป็นกำลังในการทำมาค้าขายอย่างต่อเนื่อง และวงที่ 3 ด้านสิ่งแวดล้อม โดยองค์กรต้องขับเคลื่อนและสร้างสรรค์นวัตกรรม เพื่อช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้คนและสิ่งแวดล้อม

เอกสารอ้างอิง

- จินตวีร์ เกษมสุข.(2554). การสื่อสารกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
- นันทิ ขจรกิตติยา.(2550). “การจัดการธุรกิจชุมชน : แนวทางสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน” มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา2(2) : 154 ; กรกฎาคม-ธันวาคม
- แผนพัฒนาหมู่บ้าน.(2562). บ้านฮ่องฮี หมู่ที่ 13 และ 14 ตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์“ศุภชัย” โช่ว 3 วงกลมธุรกิจ ซีพี หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับ วันที่ 9 กรกฎาคม 2562 หน้า 9
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.(2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564 กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี
- สุกัญญา อธิปอนันต์.(2560). กลยุทธ์การพัฒนาวิสาหกิจเพื่อการพึ่งตนเอง ปี 2550 กรุงเทพฯ : กรมส่งเสริมการเกษตร

บทความวิจัย (ม.ค. – มิ.ย. 2563)

การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับครอบครัวเพื่อเสริมสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อ

วรรณรี ดันติเวชอกกุล

นิสิตปริญญาเอก, ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, aeywann@gmail.com 064-6415645

สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, suwithida@yahoo.com

สารีพันธ์ุ สุวารณ

รองศาสตราจารย์, แขนงวิชาการศึกษานอกระบบสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, sareepan.sup@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพระดับทักษะการรู้เท่าทันสื่อ (สภาพทักษะที่เป็นจริง) และระดับความต้องการหรือความคาดหวังในการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อ (สภาพที่ควรจะเป็น) ของครอบครัว 2) เพื่อประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของครอบครัว โดยใช้วิธีการวิจัยในการประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment Research) 3) พัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับครอบครัวเพื่อเสริมสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อกลุ่มตัวอย่างได้แก่ กลุ่มครอบครัวที่ประกอบไปด้วยผู้ปกครองที่มีบุตรหลานอายุระหว่าง 9-12 ปี และเด็กที่มีอายุระหว่าง 9-12 ปี ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 ครอบครัว ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การหาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการหาค่าความต้องการจำเป็นโดยใช้วิธี Priority Needs Index แบบปรับปรุง ($PNI_{modified}$)

ผลการวิจัย พบว่า

1. ระดับการรู้เท่าทันสื่อที่มีอยู่ในปัจจุบันส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก (\bar{X}) = 3.81, S.D. = 0.765) และมีความต้องการหรือความคาดหวังในการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X}) = 4.31, S.D. = 0.575)

2. เมื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็น พบว่า ครอบครัวมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อในการเข้าถึงสื่อ การวิเคราะห์สื่อ การประเมินค่าสื่อ และการใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์ ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน โดยมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อในการวิเคราะห์สื่อมากที่สุด มีค่า $PNI_{modified}$ = 0.15 รองลงมา คือ การเข้าถึงสื่อ และการใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์ ในสัดส่วนที่เท่ากัน มีค่า $PNI_{modified}$ = 0.14 และการประเมินค่าสื่อ มีค่า $PNI_{modified}$ = 0.09

3. โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับครอบครัวเพื่อเสริมสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อ ได้พัฒนาตามแนวคิดการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนของ Boone(1985) ได้แก่ 1) การวางแผน 2) การออกแบบโปรแกรม และการนำไปปฏิบัติ 3) การตรวจสอบและการประเมินผล การกำหนดการเรียนการสอน ประกอบด้วย 12 แผนการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมกัน (Collaborative Learning) ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) นำเสนอสถานการณ์ปัญหา 2) ร่วมกันสร้างกลุ่ม 3) ร่วมกันวางแผนและแสวงหาคำตอบ 4) นำเสนอข้อค้นพบของกลุ่ม 5) ประเมินผลงานและสรุปแนวคิดที่ได้จากข้อค้นพบ และ องค์ประกอบของโปรแกรม ประกอบด้วย หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ ผู้เรียนผู้สอน วิธีการเรียนรู้ กระบวนการจัดกิจกรรม กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและการประเมินผล

คำสำคัญ: การรู้เท่าทันสื่อ, ครอบครัว, การศึกษานอกระบบโรงเรียน

Received: August 28, 2019, Revised October 3, 2019, Accepted October 10, 2019

Development Of A Non-Formal Education Program for Families to Enhance Media Literacy Skills

Wannaree Thantivetapikul

PhD.Student, Lifelong Education Department, Faculty of Education, Chulalongkorn University,

aeywann@gmail.com, 064-6415645

Suwithida Charungkaittikul

Assistant Professor, Lifelong Education Department, Faculty of Education, Chulalongkorn University,

suwithida@yahoo.com

Sareepan Supawan

Associate Professor, Non-formal Education Department, School of Educational Studies, Sukhothai Thammathirat Open University, sareepan.sup@gmail.com

Abstract

The purposes of this study were to 1) analyze the current skills and the desirable skills of media literacy 2) analyze the families' learning needs assessment for enhancing their media literacy skills 3) develop a non-formal education program for families to enhance media literacy skills. This study is a survey research. The sample used in this study were from 400 families that consist of parents with children between the ages of 9-12 years who live in Bangkok. Data were collected by using questionnaires. Statistics were used in this study were mean (\bar{x}), standard deviation (S.D.) and Priority Needs Index Modified (PNI modified). The result from the study shown that 1) the current skills of media literacy (The degree of success), including all the overall average was high (\bar{x}) = 3.81, S.D. = 0.765. The desirable skills of media literacy (The Importance), including all the overall average was very high (\bar{x}) = 4.31, S.D. = 0.575 2) needs to develop media literacy skills, by all groups of samples are essential requirements for all items with the PNI modified between 0.14 to 0.09 3) the development of a non-formal education program for families to enhance media literacy skills based on program development concept of Boone; furthermore, it was integrated by the collaborative learning concept which are 1) present the problem situations 2) create a group 3) plan and find the answers 4) present the findings of the group 5) evaluate and summarize the findings. The components of the program include rational criterion, objectives, content, learners, facilitator, learning method, activity learning process, learning activities, instructional media, measurement and evaluation.

Keywords: Media literacy, Families, Non-Formal Education

คำขอขอบคุณ: งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนทุน 90 ปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กองทุนรัชดาภิเษกสมโภช

บทนำ

ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงในสังคมโลกทั้งด้านสังคมวัฒนธรรม โดยเฉพาะความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีและการสื่อสาร ส่งผลให้สื่อในรูปแบบต่างๆ มีการพัฒนาเรื่อยมาจนได้เปลี่ยนแปลงสังคมไปสู่สังคมสารสนเทศ (information society) อันเป็นสังคมที่อุดมไปด้วยข้อมูลข่าวสาร และได้เคลื่อนเข้าสู่ยุคสื่อหลอมรวม (convergent media) ซึ่งมีส่วนสำคัญในการเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิต การสื่อสาร และการเรียนรู้ของผู้คนในสังคม (สถาบันสื่อเด็กและเยาวชน และเครือข่ายการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองประชาธิปไตย, 2559) สื่อและเทคโนโลยีมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว และกระจายไปสู่ทุกครัวเรือนอย่างทั่วถึง ไม่ว่าจะเป็นสื่อเก่า เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ และสื่อใหม่ เช่น อินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์ (Social media) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีด้านการสื่อสารนี้ทำให้บุคคลสามารถรับสื่อได้มากมายหลายทางสามารถเข้าถึงและใช้สื่อได้อย่างอิสระ เป็นได้ทั้งผู้รับสารและผู้ส่งสารในเวลาเดียวกัน

สถิติที่ได้จากข้อมูลรายงานการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน พ.ศ. 2561 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบแนวโน้มการใช้คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต และโทรศัพท์มือถือของประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไปในช่วงระยะเวลา 5 ปี ระหว่างปี พ.ศ. 2557 – 2561 พบว่า ผู้ใช้คอมพิวเตอร์ลดลงจาก ร้อยละ 38.2 (จำนวน 23.8 ล้านคน) เป็นร้อยละ 28.3 (จำนวน 17.9 ล้านคน) ผู้ใช้อินเทอร์เน็ต เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 34.9 (จำนวน 21.8 ล้านคน) เป็นร้อยละ 56.8 (จำนวน 36.0 ล้านคน) และผู้ใช้โทรศัพท์มือถือเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 77.2 (จำนวน 48.1 ล้านคน) เป็นร้อยละ 89.6 (จำนวน 56.7 ล้านคน) และเมื่อพิจารณาการใช้อินเทอร์เน็ตตามกลุ่มอายุต่างๆ พบว่าประชากรในกลุ่มอายุ 15-24 ปี มีการใช้อินเทอร์เน็ตสูงสุด คือ ร้อยละ 91.4 รองลงมา คือ กลุ่มอายุ 25-34 ปี ร้อยละ 84.4 กลุ่มอายุ 6-14 ปี ร้อยละ 69.6 กลุ่มอายุ 35-49 ปี ร้อยละ 62.1 และในกลุ่มอายุ 50 ปี ขึ้นไป มีเพียงร้อยละ 21.2

จากสถิติที่ได้กล่าวมานั้น แสดงให้เห็นว่า ปัจจุบันพฤติกรรมการเสพสื่อของคนในทุกกลุ่มช่วงอายุมีสัดส่วนเวลาการใช้งานเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะการใช้สื่อออนไลน์ที่นับว่ามีอิทธิพลต่อการรับรู้พฤติกรรมของคนในสังคมทั้งในเชิงบวกและลบซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นตามาคือ ประชากรไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเด็กและเยาวชน มีปริมาณการใช้อินเทอร์เน็ตที่มากเกินไปจนทำให้เกิดผลกระทบต่อการศึกษา สภาพสังคม ทำให้เสียเวลา เสียสุขภาพ ขาดสัมพันธภาพที่ดีกับคนในครอบครัว เพื่อนฝูง และหน้าที่การงาน (กิจการเด็กและเยาวชน, 2560) เมื่อสื่อได้กลายมาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวัน และสามารถเข้าถึงสมาชิกทุกคนในครอบครัวได้ การรู้เท่าทันสื่อ (media literacy) จึงเป็นสิ่งจำเป็นและเกิดขึ้นเพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันจากการครอบงำและชี้นำจากสื่อ การรู้เท่าทันสื่อจะช่วยไม่ให้ครอบครัวตกเป็นทาสของสื่อได้โดยง่ายพ่อแม่จึงถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด ที่จะสามารถปลูกฝังทักษะการเท่าทันสื่อให้กับเด็กได้ในวิถีชีวิตประจำวัน ตั้งแต่การมีวินัยและข้อตกลงร่วมกันในใช้เวลากับสื่อ (สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับ ปฐมภรณ์ ปันอินทร์ (2555) ในการศึกษาเรื่องกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสำหรับเยาวชนไทยตามแนวคิดปัญญาศึกษา พบว่า การดูแลเอาใจใส่ของผู้ปกครองเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการรู้เท่าทันสื่อในเด็ก ซึ่งจากการศึกษาวิจัยยังพบอีกว่าการให้การศึกษาเพื่อการรู้เท่าทันสื่อ นั้น จะมีประสิทธิภาพสูงสุดกับเด็กที่มีอายุอยู่ในช่วงระหว่าง 9-12 ปี ซึ่งเด็กในวัยดังกล่าวควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจ ใช้สื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองในการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (อุษา บิ๊กกินส์, 2555) การรู้เท่าทันสื่อ เป็นทักษะที่ต้องสร้างขึ้นและต้องมีการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น สถาบันครอบครัว จึงเป็นสถาบันแรกและเป็นสถาบันที่สำคัญที่สุดที่สามารถปลูกฝังทักษะการรู้เท่าทันสื่อให้กับเด็กได้ในการใช้ชีวิตประจำวัน และบ่มเพาะให้เด็กและเยาวชนเติบโตขึ้นมาอย่างมีคุณภาพ

การเรียนรู้เพื่อการรู้เท่าทันสื่อ นอกจากจะสร้างความตระหนักและทักษะที่เป็นภูมิคุ้มกันให้กับครอบครัวแล้ว ยังเป็นการส่งเสริมให้ใช้การแสดงออกทางความคิดอย่างมีเหตุผลต่อเรื่องราวต่าง ๆ และถือเป็นทักษะที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากสื่อสมัยใหม่มีรูปแบบที่หลากหลายและมีความซับซ้อนมากขึ้น จึงจำเป็นต้องเรียนรู้เพื่อให้

สามารถตัดสินใจเลือกรับข่าวสารได้อย่างถูกต้อง (บุปผา เมษศรีทองคำ, 2554) ดังนั้นการรู้เท่าทันสื่อจึงมีความสำคัญที่เป็นการให้อำนาจแก่พลเมืองในการสร้างและพัฒนาสมรรถนะและทัศนคติและทักษะที่จำเป็นต่อความเข้าใจหน้าที่ของสื่อเพื่อให้เป็นผู้ที่มีทักษะและความสามารถในการเลือกรับ การวิเคราะห์การประเมินและการใช้สื่อในการประกอบวิชาชีพและการดำเนินชีวิตของบุคคล (UNESCO, 2010)

ในปัจจุบันพบว่างานวิจัยและการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับสื่อให้กับเด็กและเยาวชนในประเทศไทยมีจำนวนน้อย ส่วนใหญ่เป็นการสำรวจพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ไม่ได้มีการศึกษาวิจัยผลกระทบจากการใช้สื่อออนไลน์ของเด็กและเยาวชนตามช่วงวัยแม้ว่าหลายหน่วยงานจะมีการจัดโครงการกิจกรรมเพื่อสร้างความตระหนักรู้และการพัฒนาศักยภาพแก่เด็กและเยาวชนและบุคคลแวดล้อมเด็กและเยาวชนแต่ยังไม่สามารถจะทำโครงการรณรงค์ทางสังคมการพัฒนาองค์ความรู้หลักสูตรและการฝึกอบรมสำหรับผู้เกี่ยวข้องได้อย่างเป็นระบบและขยายการดำเนินงานให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายได้อย่างทั่วถึงโดยเฉพาะอย่างยิ่งครอบครัวโรงเรียนและชุมชนซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่อยู่ใกล้กับเด็กและเยาวชนมากที่สุด(กรมกิจการเด็กและเยาวชน, 2560)

จากความสำคัญและปัญหาดังที่กล่าวมาแล้วนั้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับครอบครัวเพื่อเสริมสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อ โดยจะนำผลที่ได้จากการศึกษาสภาพระดับทักษะการรู้เท่าทันสื่อ (สภาพทักษะที่เป็นจริง) และระดับความต้องการหรือความคาดหวังในการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อ (สภาพที่ควรจะเป็น) ของครอบครัว และผลที่ได้จากการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของครอบครัว เป็นข้อมูลเบื้องต้นที่จะนำไปสู่การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เท่าทันสื่อ เพื่อเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมให้เกิดทักษะการรู้เท่าทันสื่ออย่างเป็นกระบวนการ เพื่อเสริมพลังให้ครอบครัวได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพระดับทักษะการรู้เท่าทันสื่อ (สภาพทักษะที่เป็นจริง) และระดับความต้องการหรือความคาดหวังในการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อ (สภาพที่ควรจะเป็น) ของครอบครัว
2. เพื่อประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของครอบครัว
3. เพื่อพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับครอบครัวเพื่อเสริมสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อ

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่การวิจัยครั้งนี้ จะดำเนินการศึกษาคณะครอบครัวในพื้นที่ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีจำนวน 50 เขตเนื่องจาก กรุงเทพมหานครเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน ลักษณะครอบครัวมีความหลากหลาย และยังเป็นพื้นที่ที่มีจำนวนผู้ใช้สื่อสูงสุดในประเทศไทย และเกิดปัญหาที่มีสาเหตุจากสื่อสูงด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาถึงสัดส่วนการใช้สื่อโดยเฉพาะสื่อออนไลน์ จากข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติยืนยันให้ทราบอย่างชัดเจนว่า สังคมออนไลน์ของประชากรไทยประกอบไปด้วยผู้คนที่อาศัยอยู่ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท ในทุกภูมิภาคของประเทศไทยทั้งภาคเหนือ ภาคอีสาน ภาคกลาง ภาคใต้ มีสัดส่วนการใช้เครือข่ายออนไลน์ที่ไม่แตกต่างกันมากนัก ดังนั้น หากสามารถส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อให้กับครอบครัวในกรุงเทพมหานครได้แล้ว ในการจะขยายไปสู่ภูมิภาคอื่น ๆ ก็จะทำให้ได้ไม่ยาก

2. ขอบเขตด้านประชากรการวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการศึกษาเฉพาะครอบครัวซึ่งประกอบไปด้วยผู้ปกครอง และบุตรหลานที่มีอายุระหว่าง 9-12 ปี ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1

1.1 เพื่อศึกษาสภาพระดับทักษะการรู้เท่าทันสื่อ (สภาพทักษะที่เป็นจริง) และระดับความต้องการหรือความคาดหวังในการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อ (สภาพที่ควรจะเป็น) ของครอบครัว

1.2 เพื่อประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของครอบครัว
ระยะที่ 2

2.1 เพื่อพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับครอบครัวเพื่อเสริมสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อในแต่ละชั้นตอนมีรายละเอียด ดังนี้

ระยะที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็นในการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของครอบครัวและเพื่อประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของครอบครัว

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครอบครัวที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร เป็นครอบครัวที่

ประกอบไปด้วย ผู้ปกครองและ บุตรหลานที่มีอายุระหว่าง 9 – 12 ปี ที่อาศัยในเขตกรุงเทพมหานครซึ่งจำนวนทั้งสิ้น 239,609 คน ซึ่งเป็นข้อมูลอ้างอิงจากจำนวนประชากรที่มีอายุระหว่าง 9 – 12 ปี ที่อาศัยในเขตกรุงเทพมหานคร ตามสถิติจำนวนประชากรแยกตามช่วงอายุ(ปี) และจังหวัด ปี 2560 จากระบบสถิติทางการทะเบียน สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ กลุ่มครอบครัวที่ประกอบไปด้วยผู้ปกครองที่มีบุตรหลานอายุระหว่าง 9-12 ปี และเด็กที่มีอายุระหว่าง 9-12 ปี ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครโดยมีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane (1993 : 125) จากจำนวนประชากรที่มีอายุระหว่าง 9 -12 ปี ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร มีจำนวนทั้งหมด 239,609 คน ซึ่งเป็นข้อมูลอ้างอิงจากจำนวนประชากรที่มีอายุระหว่าง 9 – 12 ปี ที่อาศัยในเขตกรุงเทพมหานคร ตามสถิติจำนวนประชากรแยกตามช่วงอายุ(ปี) และจังหวัด ปี 2560 จากระบบสถิติทางการทะเบียน สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครองโดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นเท่ากับร้อยละ 95 ค่าระดับความคลาดเคลื่อนยอมรับได้ไม่น้อยกว่า 5% หรือที่ระดับนัยสำคัญ 0.05สำหรับการสุ่มกลุ่มตัวอย่างนั้น จะใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (multi-stage sampling) ได้จำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น 400 ครอบครัว

1.2 เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถาม ซึ่งจะประกอบไปด้วยคำถาม 2 ส่วน คือส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ

แบบสอบถาม ส่วนที่ 2การประเมินระดับทักษะการรู้เท่าทันสื่อ (สภาพทักษะที่เป็นจริง)ซึ่งเป็นการวัดระดับการปฏิบัติการเกี่ยวกับทักษะการรู้เท่าทันสื่อในด้านต่างๆ และการประเมินสภาพที่ควรจะเป็นในการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อ (ระดับความต้องการหรือความคาดหวังในการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อ)ซึ่งเป็นระดับของทักษะในแต่ละด้านที่จะทำให้เกิดการรู้เท่าทันสื่อ แบ่งเป็นทักษะ 4 ด้าน 1) ทักษะการเข้าถึงสื่อ จำนวน 5 ข้อ 2) ทักษะการวิเคราะห์สื่อ จำนวน 5 ข้อ 3) ทักษะการประเมินค่าสื่อ จำนวน 5 ข้อ 4) ทักษะการใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์ จำนวน 5 ข้อ รวมจำนวน 20 ข้อ โดยเป็นแบบประเมินคำตอบแบบประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ผลการตรวจสอบ พบว่า แบบสอบถามมีค่าดัชนีIOC ระหว่าง 0.80 – 1.00 พร้อมนำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปทดลองใช้จากนั้นผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทำการทดสอบ (try out) กับกลุ่มครอบครัวซึ่งประกอบด้วยผู้ปกครองและเด็กที่มีคุณลักษณะเดียวกับกลุ่มตัวอย่างที่จะใช้ทำการศึกษา เพื่อเป็นการทดสอบก่อนใช้จริง จำนวน 30 ครอบครัว (60 ชุด) หลังจากนั้นนำเครื่องมือที่ได้รับกลับคืนมา ทำการวิเคราะห์เป็นรายข้อ นำมาหาค่าค่าความเที่ยง (Reliability) โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficients) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป IBM SPSS Statistics Data ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาต้องมีค่าสูงกว่า 0.7 จึงจะ

แสดงว่าเครื่องมือที่ใช้ศึกษานั้นมีความเชื่อมั่นที่น่าเชื่อถือ สามารถวัดค่าตัวแปรหลักในการวิจัยอยู่ในระดับที่มีความเชื่อมั่นสูงพอที่จะยอมรับได้ หลังจากนั้นจึงนำแบบประเมินดังกล่าวไปใช้ในการเก็บข้อมูลจริงต่อไป ซึ่งจากการทดสอบแบบสอบถามจำนวน 60 ชุด พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาอยู่ที่ 0.899 ซึ่งมีค่าสูงกว่า 0.7 แสดงว่าเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษานั้นมีความเชื่อมั่นที่น่าเชื่อถืออยู่ในระดับที่สูงพอที่จะยอมรับได้

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรู้เท่าทันสื่อ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหาเพื่อนำมาสร้าง

แบบสอบถามสำหรับกลุ่มครอบครัวซึ่งได้แก่ผู้ปกครองที่มีบุตรหลานอายุระหว่าง 9-12 ปี และเด็กที่มีอายุระหว่าง 9-12 ปี เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับ ความต้องการในการรู้เท่าทันสื่อของครอบครัวผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปตรวจสอบการใช้ภาษา ความเหมาะสมของข้อคำถามและ ความครบถ้วนตามด้านที่ต้องการ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้าน การศึกษานอกระบบโรงเรียน จำนวน 2 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัย จำนวน 1 ท่าน และผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านสื่อและด้านกระบวนการเรียนรู้ที่มีบทบาทในด้านการสร้างการเรียนรู้เรื่องเท่าทันสื่อ จำนวน 2 ท่าน จากนั้นทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยจัดเตรียมอุปกรณ์ที่จำเป็นในการทำแบบสอบถาม และเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัน เวลา ที่กำหนด

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

1.4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ

1.4.2 การวิเคราะห์สภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็นในการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของ ครอบครัว โดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

1.4.3 การวิเคราะห์การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของ ครอบครัว ด้วยวิธี Priority Needs Index แบบปรับปรุง โดยใช้สูตร

$PNI_{modified} = (I-D)/D$ (สุมิตล ว่องวานิช, 2558 : 279) แล้วจัดลำดับความต้องการจำเป็นตามค่า

$PNI_{modified}$ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย

ระยะที่ 2 การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับครอบครัวเพื่อเสริมสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อ ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาโปรแกรม ดังนี้

ผู้วิจัยศึกษาแนวคิด เอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนมาเป็นกรอบในการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับครอบครัวเพื่อเสริมสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อ จากนั้นจึงจัดทำร่างโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับครอบครัวเพื่อเสริมสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อ ตามแนวคิดการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนของ Boone (1985) โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาโปรแกรม ดังนี้

2.1 กำหนดกลุ่มผู้เรียน ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มผู้เรียน คือ ผู้ปกครอง และบุตรหลานที่มีอายุระหว่าง 9-12 ปี จำนวน 10 ครอบครัว

2.2 การระบุเนื้อหาวิชา ซึ่งได้มาจากผลในระยะเวลาที่ 1 การวิเคราะห์ความต้องการในการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อไปพัฒนาเนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ สำหรับโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับครอบครัวเพื่อเสริมสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อ

2.3 ติดต่อบริษัทงานกับครอบครัวที่ได้มาจากการรับสมัครทั้ง 10 ครอบครัวโดยมีการพูดคุย ในการสร้างเป้าหมายการเรียนรู้ร่วมกับครอบครัวที่เข้าร่วมโปรแกรมและกำหนดหัวข้อร่วมกัน เพื่อให้ได้โปรแกรมตรงตามความ

ต้องการของผู้เข้าร่วมอย่างแท้จริง ซึ่ง Oliva(2001) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดหลักสูตรตามความสนใจและความต้องการของผู้ใช้ จะเป็นการเพิ่มแรงจูงใจให้กับผู้เรียนได้

2.4 การกำหนดการเรียนการสอน ประกอบด้วย 12 แผนการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิด การเรียนรู้แบบร่วมกัน (Collaborative Learning) ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) นำเสนอสถานการณ์ปัญหา 2) ร่วมกันสร้างกลุ่ม 3) ร่วมกันวางแผนและแสวงหาคำตอบ 4) นำเสนอข้อค้นพบของกลุ่ม 5) ประเมินผลงาน และสรุปแนวคิดที่ได้จากข้อค้นพบ

2.4 นำร่างโปรแกรม การศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับครอบครัวเพื่อเสริมสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อ ไปตรวจสอบคุณภาพของโปรแกรม โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (content validity) ความเหมาะสมและความ เป็นไปได้ โดยผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาตัดสิน แล้วผู้วิจัยไปขอคำแนะนำเพิ่มเติมภายหลัง จากที่ผู้ทรงคุณวุฒิได้ตรวจสอบเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบของ ผู้ทรงคุณวุฒิโดยใช้ค่าดัชนี ความสอดคล้อง (Index of consistency: IOC) และแก้ไขตามคำแนะนำของ ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ได้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่สมบูรณ์เพื่อนำไปทดลองใช้

2.2.5 สำหรับงานวิจัยขั้นต่อไป คือ การดำเนินการในการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับ ครอบครัวเพื่อเสริมสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อ ไปทดลองใช้กับกลุ่มทดลองตามโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นซึ่งเมื่อดำเนินการทดลอง แล้วเสร็จ ผู้วิจัยจะได้ทำการศึกษาผลของการทดลองใช้โปรแกรม และผลการศึกษาที่ได้จะนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อ เพื่อเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมให้เกิดทักษะการรู้เท่าทันสื่ออย่างเป็น กระบวนการ เพื่อเสริมพลังให้ครอบครัวได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 400 ครอบครัว จำนวน 800 ราย ซึ่งแบ่งเป็นผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นผู้ปกครอง จำนวน 400 ราย และผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นเด็ก จำนวน 400 ราย พบว่า ผู้ปกครอง ส่วนใหญ่ จำนวน 267 ราย คิดเป็นร้อยละ 66.80 เป็นเพศหญิง และเป็นเพศชาย จำนวน 133 ราย คิดเป็นร้อยละ 33.30 ส่วนใหญ่มีอายุ 26 – 45 ปี จำนวน 203 ราย คิดเป็นร้อยละ 50.75 รองลงมา มีอายุ ระหว่าง 46 – 60 ปี จำนวน 183 ราย คิดเป็นร้อยละ 45.75 อายุ 61 ปีขึ้นไป จำนวน 14 ราย คิดเป็นร้อยละ 3.50 ผู้ปกครอง มีระดับการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรีมากที่สุด จำนวน 115 ราย คิดเป็นร้อยละ 28.70 รองลงมา มีระดับการศึกษา มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. จำนวน 82 ราย คิดเป็นร้อยละ 20.50 ประถมศึกษา จำนวน 55 ราย คิดเป็นร้อยละ 13.80 มัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 52 ราย คิดเป็นร้อยละ 13.00 สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 51 ราย คิดเป็นร้อยละ 12.80 และ อนุปริญญา/ปวส. จำนวน 45 ราย คิดเป็นร้อยละ 11.30

ด้านอาชีพผู้ปกครอง พบว่าประกอบอาชีพเป็นพนักงาน/ลูกจ้างบริษัทเอกชน มากที่สุด จำนวน 107 ราย คิดเป็นร้อยละ 26.80 รองลงมาประกอบอาชีพเจ้าของกิจการ/อาชีพอิสระ จำนวน 89 ราย คิดเป็นร้อยละ 22.30 รับจ้างทั่วไป จำนวน 66 ราย คิดเป็นร้อยละ 16.50 ข้าราชการ/ลูกจ้าง/พนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 71 ราย คิดเป็นร้อยละ 17.70 พ่อบ้าน/แม่บ้าน/เกษียณอายุ/ว่างงาน จำนวน 47 ราย คิดเป็นร้อยละ 11.80 เกษตร/ประมง จำนวน 18 ราย คิดเป็นร้อยละ 4.50 และอื่นๆ จำนวน 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 0.50

ผู้ปกครองมีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 10,001 – 20,000 บาท มากที่สุด จำนวน 109 ราย คิดเป็นร้อยละ 27.30 รองลงมา คือ รายได้ต่อเดือนน้อยกว่า 10,000 บาท จำนวน 82 ราย คิดเป็นร้อยละ 20.50 รายได้ 20,001 – 30,000

บาท จำนวน 66 ราย คิดเป็นร้อยละ 16.50 รายได้มากกว่า 40,000 บาท จำนวน 62 ราย คิดเป็นร้อยละ 15.50 รายได้ 30,001 – 40,000 บาท จำนวน 48 ราย คิดเป็นร้อยละ 12.00 และไม่มีรายได้ จำนวน 33 ราย คิดเป็นร้อยละ 8.30

ขณะที่เด็ก จำนวน 400 ราย ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 221 ราย คิดเป็นร้อยละ 55.30 ส่วนเพศชาย จำนวน 179 ราย คิดเป็นร้อยละ 44.80 ซึ่งเด็กทุกคนมีอายุระหว่าง 6 – 12 ปี จำนวน 400 ราย คิดเป็นร้อยละ 100.00 ทุกคนเป็นนักเรียนนักศึกษา ซึ่งส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาขั้นประถมศึกษา จำนวน 293 ราย คิดเป็นร้อยละ 73.30 รองลงมาคือ มัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 107 ราย จำนวน 26.70 และเด็กทุกคนไม่มีรายได้ จำนวน 400 ราย คิดเป็นร้อยละ 100.00

2. ผลการวิเคราะห์สภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็นในการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของครอบครัว มีผลการวิจัย ดังนี้

ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ		B	S.D.	การแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ย
ระดับทักษะการรู้เท่าทันสื่อ (สภาพทักษะที่เป็นจริง)	ผู้ปกครอง	3.91	0.721	มาก
	เด็ก	3.71	0.808	มาก
	รวม	3.81	0.765	มาก
ระดับความต้องการหรือความคาดหวังในการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อ (สภาพที่ควรจะเป็นในการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อ)	ผู้ปกครอง	4.35	0.542	มากที่สุด
	เด็ก	4.27	0.609	มากที่สุด
	รวม	4.31	0.575	มากที่สุด

จากตารางข้างต้น พบว่า ระดับการรู้เท่าทันสื่อของครอบครัวที่มีอยู่ในปัจจุบันส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก (\bar{X}) = 3.81, S.D. = 0.765) เมื่อพิจารณาตามสถานะของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ผู้ปกครองมีระดับการรู้เท่าทันสื่ออยู่ในระดับมาก (\bar{X}) = 3.91, S.D. = 0.721) สอดคล้องกับเด็กที่มีระดับการรู้เท่าทันสื่ออยู่ในระดับมากเช่นกัน (\bar{X}) = 3.71, S.D. = 0.808) และครอบครัวมีความต้องการหรือความคาดหวังในการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X}) = 4.31, S.D. = 0.575) ซึ่งเมื่อพิจารณาตามสถานะของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่าผู้ปกครองมีความต้องการหรือความคาดหวังในการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่ออยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X}) = 4.35, S.D. = 0.542) สอดคล้องกับเด็กที่มีระดับความต้องการหรือความคาดหวังในการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่ออยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน (\bar{X}) = 4.27, S.D. = 0.609)

3. ผลการวิเคราะห์การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสำหรับครอบครัว มีผลการวิจัย ดังนี้

ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ			ระดับทักษะการรู้เท่าทันสื่อ (สภาพทักษะที่เป็นจริง)		ระดับความต้องการหรือความ คาดหวังในการพัฒนาทักษะ การรู้เท่าทันสื่อ (สภาพที่ควรจะเป็นในการ พัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อ)		จัดลำดับ ความต้องการ จำเป็นตามค่า PNI _{modified}
					(\bar{X})	S.D.	
1	การเข้าถึงสื่อ	ผู้ปกครอง	3.81	0.720	4.34	0.684	0.14
		เด็ก	3.74	0.668	4.30	0.589	0.15
		รวม	3.78	0.695	4.32	0.639	0.14
2	การวิเคราะห์สื่อ	ผู้ปกครอง	3.87	0.688	4.32	0.635	0.12
		เด็ก	3.58	0.645	4.23	0.661	0.18
		รวม	3.72	0.682	4.27	0.649	0.15
3	การประเมินค่า สื่อ	ผู้ปกครอง	4.08	0.686	4.41	0.603	0.08
		เด็ก	3.85	0.767	4.28	0.639	0.11
		รวม	3.97	0.736	4.34	0.624	0.09
4	การใช้สื่ออย่าง สร้างสรรค์	ผู้ปกครอง	3.86	0.730	4.33	0.662	0.12
		เด็ก	3.69	0.724	4.29	0.716	0.16
		รวม	3.77	0.731	4.31	0.690	0.14

จากตารางข้างต้น พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อในการเข้าถึงสื่อ การวิเคราะห์สื่อ การประเมินค่าสื่อ และการใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์ ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน โดยมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อในการวิเคราะห์สื่อมากที่สุด มีค่า PNI_{modified} = 0.15 รองลงมา คือ การเข้าถึงสื่อ และการใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์ ในสัดส่วนที่เท่ากัน มีค่า PNI_{modified} = 0.14 และการประเมินค่าสื่อ มีค่า PNI_{modified} = 0.09

เมื่อพิจารณาตามสถานะของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ผู้ปกครอง มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อในการเข้าถึงสื่อมากที่สุด มีค่า PNI_{modified} = 0.14 รองลงมาคือ ด้านการวิเคราะห์สื่อและการใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์ ในสัดส่วนที่เท่ากัน มีค่า PNI_{modified} = 0.12 และด้านการประเมินค่าสื่อ มีค่า PNI_{modified} = 0.08

ขณะที่เด็กมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อในการวิเคราะห์สื่อมากที่สุด มีค่า PNI_{modified} = 0.18 รองลงมา คือ ด้านการใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์ มีค่า PNI_{modified} = 0.16 ด้านการเข้าถึงสื่อ มีค่า PNI_{modified} = 0.15 และด้านการประเมินค่าสื่อ มีค่า PNI_{modified} = 0.11

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาตามรายละเอียดของทักษะการรู้เท่าทันสื่อตามทักษะด้านต่างๆ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อด้านต่างๆ จากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ดังนี้

ด้านการเข้าถึงสื่อ มีความต้องการจำเป็นตามลำดับดังต่อไปนี้ 1) สามารถจดจำและเข้าใจความหมายของคำศัพท์ สัญลักษณ์ และเทคนิคที่ใช้ในการสื่อสารจากสื่อแต่ละประเภทได้อย่างมีประสิทธิภาพ (PNI_{modified} = 0.26) 2) สามารถ

แสวงหาข้อมูลข่าวสารได้จากสื่อหลายประเภทโดยไม่จำกัดอยู่กับสื่อประเภทใดประเภทหนึ่งหรือ ชอบใช้สื่อเพียงบางประเภทเท่านั้น ($PNI_{modified}=0.15$) 3) สามารถเก็บรวบรวม และเลือกข้อมูลที่เกี่ยวข้อง นำเชื่อถือและเป็นประโยชน์ตามจุดมุ่งหมายของตน เองจากสื่อต่างๆ ได้($PNI_{modified}=0.13$) 4) สามารถรับรู้และทำความเข้าใจเนื้อหา ข้อมูล ข่าวสาร และ รายละเอียดจากสื่อประเภทต่างๆ ได้อย่างเต็มความสามารถ ($PNI_{modified}=0.12$) และ 5) สามารถเลือกใช้สื่อต่างๆ เพื่อการสืบค้นข้อมูลข่าวสาร ทั้งสื่อที่เป็นสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือ หนังสือพิมพ์ วารสาร และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น facebook Line Instagram ได้อย่างหลากหลาย ($PNI_{modified}=0.07$)

ด้านการวิเคราะห์สื่อ มีความต้องการจำเป็นตามลำดับดังต่อไปนี้ 1) สามารถบอก หรืออธิบายเกี่ยวกับวัตถุประสงค์หลัก และวัตถุประสงค์แฝงของสื่อได้อย่างถูกต้อง ครอบคลุมครบถ้วน ($PNI_{modified}=0.20$) 2) สามารถจับประเด็นและตีความหมายเนื้อหาข่าวสารในสิ่งที่สื่อนำเสนอได้ ($PNI_{modified}=0.17$) 3) สามารถให้เหตุผลเพื่อสนับสนุนผลการวิเคราะห์สื่อของตนเองได้อย่างสมเหตุสมผล ($PNI_{modified}=0.16$) 4) สามารถแยกแยะข้อเท็จจริง ข้อเสนอเกินจริง การโน้มน้าว จูงใจจากการนำเสนอของสื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ ($PNI_{modified}=0.11$) และ 5) สามารถบอกผลดี ผลเสีย และผลกระทบที่มีต่อตนเอง ครอบครัวและผู้อื่น จากข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจากสื่อต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม($PNI_{modified}=0.10$)

ด้านการประเมินค่าสื่อ มีความต้องการจำเป็นตามลำดับดังต่อไปนี้ 1) สามารถตัดสิน ความถูกต้อง ความเหมาะสม และคุณภาพของข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจากสื่อต่างๆอย่างมีประสิทธิภาพและมีความตระหนักในอิทธิพลของสื่อที่มีผลต่อการจูงใจในการบริโภค ในระดับที่เท่ากัน ($PNI_{modified}=0.13$) 2) สามารถเลือกรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่างๆ ที่สร้างสรรค์และมีประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นตามจุดมุ่งหมายที่ได้ตั้งไว้ และปฏิเสธหรือปิดกั้นข้อมูลข่าวสารที่ไร้ประโยชน์หรือไม่สร้างสรรค์จากสื่อต่างๆ ($PNI_{modified}=0.09$) 3) สามารถตัดสินใจเชื่อหรือไม่เชื่อข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่ได้เปิดรับอย่างมีวิจารณญาณหรือมีเหตุมีผล ($PNI_{modified}=0.08$) และ 4) ใช้ประสบการณ์เดิมในการตัดสินความถูกต้องเหมาะสมของข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่างๆ โดยยึดหลักคุณธรรมจริยธรรม ($PNI_{modified}=0.05$)

ด้านการใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์ มีความต้องการจำเป็นตามลำดับดังต่อไปนี้ 1)สามารถแก้ไข และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารจากสื่อประเภทต่างๆได้อย่างมีประสิทธิภาพ ($PNI_{modified}=0.19$) 2) สามารถแสดงความคิดเห็น บอกเล่า ความคิด ความรู้สึก และข้อเสนอแนะของตนเองได้อย่างสร้างสรรค์และมีประสิทธิภาพ และสามารถใช้อื่นๆ ทั้งสื่อเก่า เช่น โทรทัศน์ วิทยุ และสื่อใหม่เช่น โซเชียลมีเดีย ได้อย่างสร้างสรรค์ ในระดับที่เท่ากัน ($PNI_{modified}=0.14$) 3) สามารถนำเสนอข้อมูล ข่าวสารองค์ความรู้ ผ่านสื่อในลักษณะต่าง ๆ ได้อย่างตรงไปตรงมาและอยู่บนพื้นฐานของความรับผิดชอบและจริยธรรมของตนเอง ($PNI_{modified}=0.13$) และ 4) สามารถเลือกใช้สื่อได้อย่างเหมาะสม ตรงตามวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม ($PNI_{modified}=0.11$)

4. ผลการวางแผนการพัฒนาโปรแกรมการศึกษาของระบบโรงเรียนสำหรับครอบครัวเพื่อเสริมสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อ ดำเนินงานตามขั้นตอนการพัฒนาโปรแกรมของ Boone (1985) ได้แก่ 1) การวางแผน 2) การออกแบบโปรแกรมและการนำไปปฏิบัติ 3) ขั้นตอนประเมินและวัดผลโปรแกรม และสามารถสรุปองค์ประกอบของโปรแกรมได้ ดังนี้

4.1 หลักการและเหตุผลเป็นโปรแกรมที่มุ่งเสริมสร้างให้เกิดการรู้เท่าทันของสมาชิกในครอบครัวต่อเรื่องสื่อ เน้นที่การสร้างกระบวนการเรียนรู้และสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการพัฒนาศักยภาพของสมาชิกในครอบครัวให้เกิดความคิด ความอ่านที่เท่าทันต่อสื่อท่ามกลางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

4.2 วัตถุประสงค์ของโปรแกรม เพื่อเสริมสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อสำหรับครอบครัว ซึ่งประกอบด้วยการพัฒนาทักษะการเข้าถึงสื่อ การวิเคราะห์สื่อ การประเมินค่าสื่อ และการใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์เพื่อการรู้เท่าทัน

4.3 เนื้อหาสาระ เนื้อหาการเรียนรู้ที่หลากหลายและบูรณาการเข้ากับวิถีชีวิตได้ มีประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน และทำให้ผู้เรียนเกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียน โดยให้ความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อในบริบทสังคมข้อมูลข่าวสาร ผลกระทบจากสื่อ ทักษะและองค์ประกอบของการวิเคราะห์สื่อและประเมินสื่อเพื่อการรู้เท่าทัน หลักการรับและเข้าถึงข้อมูล

ข่าวสารจากสื่อทุกประเภทให้เกิดประโยชน์สูงสุด หลักการหลีกเลี่ยงสื่อที่ก่อโทษต่อตนและสังคมในรูปแบบต่างๆ และการใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์

4.4 ผู้เรียน ได้แก่ ครอบครัวที่ประกอบไปด้วย ผู้ปกครองและ บุตรหลานที่มีอายุระหว่าง 9 – 12 ปี โดยผู้ปกครองอาศัย หรือ อยู่ที่พักเดียวกันกับบุตรหลาน

4.5 ผู้สอนเป็นผู้มีความรู้ ประสบการณ์เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ เพื่อให้สามารถถ่ายทอดความรู้และดำเนินการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.6 วิธีการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยเน้นกระบวนการกลุ่ม การจัดการเรียนการสอนใช้ เทคนิค วิธีการสอนหลากหลายวิธี เช่น การวิเคราะห์ กรณีศึกษา การบรรยาย การศึกษาดูงาน การนำเสนอ การสอนแบบมีส่วนร่วม โดยเลือกให้เหมาะสมในแต่ละกิจกรรม เพื่อให้ผู้เรียนได้รับรู้ประสบการณ์ที่หลากหลาย

4.7 กระบวนการจัดกิจกรรมดำเนินตามขั้นตอนของการเรียนรู้แบบร่วมกัน (Collaborative Learning)⁵ ขั้นตอนคือ 1) การนำเสนอสถานการณ์ปัญหา 2) ร่วมกันสร้างกลุ่ม 3) ร่วมกันวางแผนและแสวงหาคำตอบ 4) นำเสนอข้อค้นพบของกลุ่ม 5) ประเมินผลงานและสรุปแนวคิดที่ได้จากข้อค้นพบ

4.8 กิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วยแผนการเรียนรู้จำนวน 12 แผน ได้แก่ 1) กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ 2) รู้จักและเข้าใจสื่ออันหลากหลาย 3) ทำไมต้องรู้เท่าทันสื่อ 4) การเข้าถึงสื่อเพื่อรู้เท่าทัน 5) กระบวนการคิดพิชิตสื่อ 6) วิเคราะห์ได้ ประเมินเป็น 7) เสพสื่ออย่างมีภูมิคุ้มกันและวิธีรับมือกับอิทธิพลของสื่อ 8) เล่นเกมให้เป็นเกม รู้เท่าทันพันภัยยุคดิจิทัล 9) แผนการฝึกปฏิบัติการกำหนดการใช้สื่อร่วมกัน 10) ทศนศึกษา สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 11) เรียนรู้การใช้สื่อส่งต่อข้อมูลอย่างสร้างสรรค์ 12) รู้เท่าทันสร้างสรรค์สื่อ

4.9 สื่อการเรียนรู้ประกอบด้วย 1) สื่อบุคคล คือวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญในการถ่ายทอดความรู้ 2) เอกสารต่างๆ เช่น ใบความรู้ 3) สื่อมัลติมีเดีย เช่น คลิปตัวอย่างโฆษณา เว็บไซต์ เป็นต้น

4.10 การวัดและการประเมินผลประเมินผลก่อนการดำเนินกิจกรรมด้วย แบบทดสอบก่อนเรียน (pre-test) ประเมินผลระหว่างการดำเนินกิจกรรม จากการสังเกต การพูดสะท้อนความรู้สึกจากกิจกรรมที่ทำแบบบันทึกการเรียนรู้ และการสรุปสิ่งที่เรียนรู้ในแต่ละครั้ง ประเมินผลหลังการดำเนินกิจกรรมด้วยแบบทดสอบหลังเรียน (post-test) และแบบประเมินผลโปรแกรมการเรียนการสอนของระบบโรงเรียนสำหรับครอบครัวเพื่อเสริมสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาพบว่า

1. ในปัจจุบันครอบครัวมีระดับทักษะการรู้เท่าทันสื่ออยู่ในระดับมาก (\bar{X}) = 3.81, S.D. = 0.765) และจากการสำรวจความต้องการหรือความคาดหวังในการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อของครอบครัวในภาพรวมนั้นกลุ่มเป้าหมายยังคงต้องการที่จะพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อมากขึ้นไปอีก โดยมีระดับความต้องการในการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่ออยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X}) = 4.31, S.D. = 0.575) แสดงให้เห็นว่าทักษะการรู้เท่าทันสื่อยังคงเป็นทักษะที่ครอบครัวเห็นว่ามี ความสำคัญซึ่งความต้องการในการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อนี้มีความสอดคล้องกับนโยบายของรัฐโดยกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมที่ต้องการจะผลักดันและขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศในเรื่องการรู้เท่าทันสื่อและเทคโนโลยีตามโครงการไทยนิยมยั่งยืนโดยมีกลไกการขับเคลื่อนในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อตั้งแต่ระดับนโยบาย ระดับจังหวัด อำเภอ ไปจนถึงระดับตำบล และยังสอดคล้องกับการดำเนินงานตามมติสมัชชาการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ประจำปี 2558 ในประเด็น “การรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ของเด็กและเยาวชน” ซึ่งคณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ (กดยช.) มีมติประกาศนโยบายแห่งชาติเรื่องการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ของเด็กและเยาวชน ในด้านการสร้างภูมิคุ้มกันด้านสื่อออนไลน์ให้แก่คนในสังคมไว้ว่า 1) ให้กระทรวงศึกษาธิการหน่วยงานด้านการพัฒนาหลักสูตรและนโยบายการศึกษา ร่วมกับกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กระทรวง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และกระทรวงวัฒนธรรม บูรณาการเนื้อหาการรู้เท่าทันสื่อ

ในการเรียนการสอนทุกระดับในเด็กทุกกลุ่มอย่างเสมอภาคเท่าเทียม และส่งเสริมให้สถาบันการศึกษาที่มีการบูรณาการแนวคิด วิชารู้เท่าทันสื่อลงใน การเรียนการสอนในสาระวิชาเดิม หรือกิจกรรมเสริมหลักสูตร ทั้งในระบบ นอก ระบบและการศึกษาตาม อัจฉริยะ) ให้กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงเทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสาร กระทรวงการพัฒนาสังคม และความ มั่นคงของมนุษย์ กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกระทรวงมหาดไทย ร่วมมือกับองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรภาคประชาสังคม จัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพคนทำงานและบุคลากรของ หน่วยงาน รวมทั้งแกนนำชุมชน แกนนำเด็กและ เยาวชน พ่อแม่ผู้ปกครอง ให้ตระหนักและมีความรู้ ความเข้าใจ รวมทั้งการ รู้เท่าทันสื่อออนไลน์ และสามารถถ่ายทอดสู่เด็กและเยาวชนได้อย่างมี ประสิทธิภาพ

2. ครอบครัวยังมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อในการเข้าถึงสื่อ การวิเคราะห์สื่อ การ ประเมินค่าสื่อ และการใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์ ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนา กิจกรรมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ของ ประพรรณั พละชี้ชะ และคณะ (2560) ที่ได้กล่าวว่า ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการรู้เท่าทันสื่อ นั้น มีความจำเป็น ที่จะต้องออกแบบกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ ทักษะการรู้ เท่าทันสื่อทั้ง 4 ด้าน โดยออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เข้าถึงสื่อ ด้วยวิธีการและเครื่องมือต่างๆ ตลอดจนการจัด กิจกรรมที่ฝึกให้ ผู้เรียนได้วิเคราะห์องค์ประกอบต่างๆ ข้อมูล ข้อเท็จจริงที่แฝงมา กับสื่อ การประเมินคุณภาพของสื่อ และ สามารถสร้างสรรค์สื่อออกมาได้ และยังสอดคล้องกับ อุษา บิ๊กกินส์ (2559) ที่กล่าวว่า ในการจะพัฒนาให้เกิดทักษะการ รู้เท่าทันสื่อ นั้น การรู้เท่าทันสื่อจะต้องมีการนำไปปรับใช้ทั้ง 4 รูปแบบ คือ เข้าถึง (access) วิเคราะห์ (analyze) ประเมิน (evaluate) และสร้างสรรค์ (create) ซึ่งทั้ง 4 รูปแบบนี้สามารถใช้ได้กับสื่อทุกประเภท นับตั้งแต่ สื่อสิ่งพิมพ์ การกระจาย เสียง จนถึงสื่ออินเทอร์เน็ตแต่ทั้งนี้ผู้วิจัยจะต้องพิจารณาแต่ละรายการเพื่อออกแบบโปรแกรมให้เหมาะสม และตอบสนอง ความต้องการของกลุ่มครอบครัวด้วย

3. ผลการวางแผนการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับครอบครัวเพื่อเสริมสร้างทักษะการ รู้เท่าทันสื่อ มุ่งองค์ประกอบของโปรแกรม 10 ข้อ ได้แก่ หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ ผู้เรียน ผู้สอนวิธีการ เรียนรู้กระบวนการจัดกิจกรรมกิจกรรมการเรียนรู้สื่อการเรียนรู้การวัดและการประเมินผลซึ่งองค์ประกอบของโปรแกรม ดังกล่าว สอดคล้องกับ การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของ Boyle (1981) ที่กล่าวว่า การจัดลำดับ ขององค์ประกอบด้านต่างๆ ตั้งแต่ การกำหนดวัตถุประสงค์ ผู้เรียน ผู้สอน การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ แหล่งทรัพยากร งบประมาณ สถานที่ การเลือกวิธีการ เทคนิค และอุปกรณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมโดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเลือกด้วยมี ความสำคัญต่อการพัฒนาโปรแกรม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำงานวิจัยนี้ไปใช้

1. จากข้อค้นพบในงานวิจัยนี้ พบว่า ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ เป็นทักษะที่ครอบครัวยังมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนา ดังนั้น หน่วยงาน องค์กร สถาบันชุมชนต่างๆ หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ที่ต้องการจะพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อให้กับครอบครัว สามารถนำผลที่ได้จากการหาความต้องการในการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อนี้ไปเป็นแนวทางในการกำหนดและพัฒนา กิจกรรม หรือหลักสูตรเพื่อส่งเสริมให้กลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกันกับกลุ่มเป้าหมายของงานชิ้นนี้ให้เกิดทักษะ ในการรู้เท่าทัน สื่อได้

2. กระบวนการในการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับครอบครัวเพื่อเสริมสร้างทักษะการรู้เท่าทัน สื่อนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้จัดกิจกรรมในการนำไปใช้เพื่อศึกษาและพัฒนาโปรแกรมให้แก่กลุ่มเป้าหมาย ทั้งนี้ต้องคำนึงถึง ลักษณะและบริบทของกลุ่มผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันด้วย

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิเคราะห์การประเมินความต้องการของกลุ่มเป้าหมายเป็นกระบวนการที่ช่วยผู้วิจัยให้เห็นปัญหาและความต้องการที่เป็นจริงได้อย่างชัดเจน ควรมีการ สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกมากขึ้น เพื่อจะได้นำมาพัฒนากิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของกลุ่มเป้าหมายมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการเด็กและเยาวชน, (2560). ยุทธศาสตร์ส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ พ.ศ. 2560-2564. สืบค้นเมื่อ 9 สิงหาคม 2562. จาก https://www.dcy.go.th/webnew/upload/news/news_th_20180801144021_4.pdf
- กองสถิติเศรษฐกิจ สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2561). การสำรวจการมี การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน พ.ศ. 2561 สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. สืบค้นเมื่อ 4 มิถุนายน 2562. จาก http://www.nso.go.th/sites/2014/DocLib13/ด้านICT/เทคโนโลยีในครัวเรือน/2561/ict61-สรุปผลที่สำคัญ_Q1.pdf
- สุวิมล ว่องวานิช. (2550). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ
- สถาบันสื่อเด็กและเยาวชน และเครือข่ายการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองประชาธิปไตย. (2559). กรอบแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตร การรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัล เพื่อสร้างพลเมืองประชาธิปไตย. เอกสารประกอบการประชุมโต๊ะกลม การพัฒนารอบแนวคิดและหลักสูตรการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศและดิจิทัลเพื่อสร้างพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ
- สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ. (2560). ครอบคลุมจะเท่าทันสื่อได้อย่างไร. สืบค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2562. จาก <http://bcp.nbtc.go.th/th/detail/2017-01-25-18-02-01>
- บุบผา เมฆศรีทองคำ. (2554). การรู้เท่าทันสื่อ : การก้าวทันบนโลกข่าวสาร. วารสารนักบริหาร. 31(1), 117-123.
- ปฐมภรณ์ ปันอินทร์. (2555). กระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสำหรับเยาวชนไทยตามแนวคิดปัญญา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์), สาขาพัฒนศึกษา ภาควิชาสารพัดศึกษา คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ประพจน์ พลชะวะ และคณะ. (2560) แนวทางการพัฒนากิจกรรมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย. วารสารวิจัยไร่ไพพรรณ, 11(3), 23-30.
- อุษา บิ๊กกันส์. (2555) การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ. สุทธิปริทัศน์. 26(80), 147-162.
- Boone, E. J (1985). Developing Program in Adult Education: Prospect Heights : Waveland Press
- Boyle. (1981). Planning better programs: McGraw-Hill New York.
- Oliva, Peter F. (2001). Developing the curriculum. New York; Longman.
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. (2010). Media and information literacy. Retrieved 29 July 2019, from http://www.unesco.org/web_world/en/information-literacy

บทความวิจัย (ม.ค. – มิ.ย. 2563)
การพัฒนาแอปพลิเคชันสื่อการจัดการความปวดในผู้สูงอายุ

วารางคณา บุตรศรี วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สรรพสิทธิประสงค์ อุบลราชธานี 34000,
e-mail: Warang6@yahoo.com โทรศัพท์ 081 955 8416

นันทริยา โลหะไพบูลย์กุล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สรรพสิทธิประสงค์ อุบลราชธานี 34000,
e-mail: nuntariya03@yahoo.com โทรศัพท์ 091 834 3250

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและพัฒนาแอปพลิเคชันสื่อการจัดการความปวดในผู้สูงอายุ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลคือผู้สูงอายุที่มีความปวดภายในระยะเวลา 6 เดือน และเป็นผู้ใช้บริการคลินิกหมอมอครอบครัววัดใต้ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 20 คน ผลการวิจัยพบว่า การใช้สื่อในการจัดการความปวดผู้สูงอายุมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนี้ 1.ด้านการใช้งานมีความพึงพอใจโดยรวมในระดับมาก การใช้งานสะดวก ไม่ยุ่งยาก ไม่ซับซ้อน สามารถเข้าถึงเนื้อหาได้ง่าย และสามารถใช้สื่อได้ด้วยตัวเองเมื่อมีการปวดที่อยู่ที่บ้าน ขนาดและสีของตัวอักษรมีความเหมาะสมกับหน้าจอ อ่านได้สะดวก ส่วนการใช้งานผ่านอินเทอร์เน็ต การเชื่อมต่อทำให้เกิดการล่าช้าและสถานที่ที่ไม่มีสัญญาณอินเทอร์เน็ตจะไม่สามารถใช้สื่อได้ 2.ด้านเนื้อหาผู้สูงอายุมีความพึงพอใจโดยรวมในระดับมาก เนื้อหาเข้าใจง่าย มีความกระชับ ทำสามารถปฏิบัติตามได้ เนื้อหาที่ได้จากสื่อตรงกับความคาดหวังต่อความต้องการของผู้สูงอายุคือ การจัดการอาการปวดเฉา ปวดขา และปวดหลัง สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้จริงในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ

คำสำคัญ: การพัฒนาแอปพลิเคชัน, การจัดการความปวด, ผู้สูงอายุ

Received: October 30, 2019, Revised November 5, 2019, Accepted November 14, 2019

Development of Pain Management Application for Older Adults

Warangkana Bootsri; Boromarajonani College of Nursing, Sanpasittiprasong, Muang District, Ubonratchathani 34000.

email: warang6@yahoo.com, Tel. 08 1955 8416

Nantareya Lohapiboonkul; Boromarajonani College of Nursing, Sanpasittiprasong, Muang District, Ubonratchathani, 34000.

email: nuntariya03@yahoo.com, Tel. 09 1834 3250

Abstract

This descriptive research aimed to develop an application in pain management for older adults. A purposive sampling was used to select 20 older adults who had pain at least 6 months and received care services at Wat Tai Primary care Center in Muang district, Ubon Ratchathani province. The Pain Experiences Questionnaire, the Satisfaction of the Application in Pain Management for Older Adults Questionnaire, and the Application in Pain Management for Older Adults were used for data collection. Descriptive statistics was applied for data analysis.

Results showed that older adults highly satisfied with a pain management application for older adults. The samples indicated that this innovative application was useful, comprehensible and accessible when they had pain at home. Font size and color on the application are easy to read. Information in the application are clear, specific and concise. Additionally, the samples indicated that the content of this application, such as management of knee pain, leg pain and back pain, met their needs. Using video and content are effective ways of practical explaining pain management to older adults. However, some rural older adults may not use the application due to lack of internet access in countryside areas.

Keywords: Application, Pain management, Older adults

คำขอบคุณ: งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนเงินทุนวิจัยจากวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สรรพสิทธิประสงค์

บทนำ

สถานการณ์ผู้สูงอายุในประเทศไทยของมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุ พบว่าประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ คือ มีสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปี ขึ้นไป) เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 20 ในปี พ.ศ. 2561 โดยมีประชากรผู้สูงอายุมากกว่าเด็กที่เกิดใหม่ และคิดเป็นสัดส่วนประมาณ 1 ใน 5 ของประชากรทั้งหมด(มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุ,2560) ซึ่งจากสถานการณ์ดังกล่าวจะเห็นว่าประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทยมีจำนวนเพิ่มขึ้นจากเดิมเนื่องจากเมื่ออายุเข้าสู่วัยชรา หรือผู้สูงอายุ อวัยวะต่างๆ ได้เสื่อมลงเป็นธรรมชาติ โดยเฉพาะแขนขา ข้อต่อต่างๆ และกล้ามเนื้อ ก็จะมีอาการปวดเกิดขึ้นในร่างกาย ซึ่งอาการปวดจะมีตั้งแต่เล็กน้อยจนกระทั่งถึงรุนแรงจนทนไม่ไหว ความปวดแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) Acute pain มากกว่าร้อยละ 80 ของความปวดทั้งหมดเป็นความปวดแบบเฉียบพลัน ซึ่งจะนำผู้ป่วยมาพบแพทย์ได้รวดเร็ว ระยะเวลาการดำเนินของโรคจึงไม่นานเกิน 6 เดือน acute pain ไม่ค่อยก่อให้เกิดปัญหาในการรักษามากนัก เนื่องจากการวินิจฉัยแยกโรคหรือสาเหตุของ การเกิดโรคนั้นชัดเจนไม่ยุ่งยากซับซ้อน อาจมีบ้างเป็นส่วนน้อยที่ทำให้การวินิจฉัยแยกจาก chronic pain ได้ยาก 2) Chronic pain ความปวดแบบเรื้อรัง เป็นความปวดชนิดที่มีความสำคัญมากในทุกประเทศทั่วโลกถึงแม้ว่าจะพบส่วนน้อยเพียงร้อยละ 15-20 ของความปวดทั้งหมดก็ตาม แต่ก็เป็นโรคที่ก่อปัญหาอย่างมากมายทั้งกับแพทย์ผู้รักษาตัวผู้ป่วยเอง ครอบครัว ตลอดจนสังคมที่อยู่รอบข้าง เพราะความปวดเรื้อรังเหล่านี้กลายเป็นสาเหตุของการหยุดงาน ตกงาน การหย่อนหรือสูญเสีย สมรรถภาพในการทำงาน ทั้งนี้เนื่องจากความปวดของผู้ป่วยจะยังคงมีอยู่แม้ว่าการบาดเจ็บหรือการอักเสบที่เกิดขึ้นมาได้หายเป็นปกติแล้วก็ตามซึ่งทำให้ยากต่อการรักษา ความปวดเป็นปัญหาสำคัญและพบได้บ่อยในผู้สูงอายุ โดยส่วนใหญ่มักมีความปวดมากกว่าหนึ่งตำแหน่ง และเป็นความปวดเรื้อรังมากกว่าความปวดเฉียบพลัน นอกจากนี้ยังพบว่าผู้สูงอายุมักจะได้รับ ความทุกข์ทรมาน จากความปวดเรื้อรังมากกว่าวัยอื่น เนื่องจากอายุที่เพิ่มขึ้น มีความสัมพันธ์กับการเกิดความปวดเรื้อรัง มีระดับความรุนแรงตั้งแต่ปานกลางถึงมาก มีอาการเป็นอยู่ยาวนาน เกิดได้หลายตำแหน่ง และมีหลายปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งความปวดเรื้อรังเป็นสาเหตุที่นำไปสู่ภาวะทุพพลภาพและปัญหาด้านจิตสังคม(ปีทมา สุริต,2554) จากการสำรวจและศึกษาภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุ 4 ภาค ของไทย พบว่าอาการโรคที่พบมากในผู้สูงอายุ 5 อันดับแรก พบว่า กลุ่มอายุที่มีปัญหาสุขภาพมากที่สุด คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 80 ปีขึ้นไป พบมีปัญหาปวดเมื่อยข้อ ร้อยละ 48.3 ปวดหลังร้อยละ 31.7 เวียนศีรษะร้อยละ 22.6 และโรคทางสายตาร้อยละ 18.2 ส่วนความดันโลหิตสูง พบในผู้สูงอายุกลุ่มอายุ 70-79 ปี ร้อยละ 28.7 ความปวดเป็นปัญหาที่พบบ่อยในผู้สูงอายุ ในขณะที่การจัดการความปวดสำหรับผู้สูงอายุมีความซับซ้อนหลายประการ พยาบาลจึงควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการความปวดทั้งวิธีใช้ยาและไม่ใช้ยา เพื่อเลือกมาประยุกต์ใช้สำหรับผู้สูงอายุแต่ละคนให้เหมาะสมตามบริบทแวดล้อม โดยมีเป้าหมายร่วมกับผู้สูงอายุและครอบครัว(ลดาวัลย์ พันธุ์พาณิชย์,2560) ซึ่งเมื่อมีความปวดเกิดขึ้นผู้สูงอายุมักจะหาวิธีจัดการ ด้วยตนเองก่อนที่จะมาพบแพทย์และมักจะใช้หลายวิธี เช่น การใช้ยาแก้ปวด ยานวด ยาลูกกลอนยาสมุนไพร การฝังเข็ม การนวดแผนไทย การใช้ลูกประคบ การหยุด เคลื่อนไหวบริเวณที่มีความปวด การออกกำลังกาย และการใช้อุปกรณ์ช่วย เป็นต้น (ปีทมา สุริต,2559) การจัดการความปวดแบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ 1.) การจัดการความปวดในผู้สูงอายุโดยใช้ยา ความปวดระดับเล็กน้อย (มีคะแนนความปวดในระดับ 1-3 จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน) ใช้ยาในกลุ่มที่ไม่เสพติด ที่ใช้บ่อยเช่น acetaminophen (Paracetamol) ยาต้านอักเสบที่ไม่ใช่สเตียรอยด์ (nonsteroidal anti-inflammatory drugs : NSAID) ความปวดระดับปานกลาง (มีคะแนนความปวดในระดับ 3-5 จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน) เป็นการให้ยาอย่างต่อเนื่องจากขั้นที่ 1 และเพิ่มยาที่มีส่วนผสมของยาเสพติด (opioids) ชนิดอ่อนเมื่อมีอาการปวดมากขึ้น (break through pain medication) ความปวดระดับปานกลางถึงรุนแรง (มีคะแนนความปวดในระดับ 7-10 จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน) เป็นการให้ยาต่อเนื่องจากขั้นที่ 1-2 และเพิ่มการใช้ยาในกลุ่มที่เสพติดชนิดฤทธิ์แรง เช่น morphine, fentanyl, buprenorphine, methadone, oxycodone อย่างต่อเนื่อง เพิ่มยาเมื่อจำเป็นด้วยยาที่ออกฤทธิ์สั้นเพื่อให้สามารถปรับขนาดของยาได้อย่างรวดเร็วเมื่อมีความรุนแรง ถ้าความปวดยังคงมีอยู่หรือมีอาการข้างเคียงที่ไม่สามารถทนได้ เป็นการพิจารณาเปลี่ยนชนิดของยากกลุ่ม opioids เมื่อผู้สูงอายุมี

ความปวดลดลงน้อยกว่าร้อยละ 30 ใน 24 ชั่วโมงที่ผ่านมาหลังจากได้รับยาในชั้นที่ 3 แล้ว หรือเกิดอาการข้างเคียงมาก เช่น ลึบสน ประสาทหลอน อาการง่วงซึมภาวะปากแห้งระดับ 3 2.) การจัดการความปวดโดยไม่ใช้ยา เช่น การบำบัดด้วยการกระทำต่อร่างกายหรือวิธีการทางกายภาพ คือการเปลี่ยนแปลงพลังงานในตัวบุคคลที่มีผลในร่างกาย ทำให้เกิดการเผาผลาญ เช่น การนวดที่ส่งผลไปกระตุ้นประสาทรับความรู้สึกส่วนปลาย ส่งเสริมการไหลเวียนของเลือด การบำบัดด้วยอุณหภูมิร้อนเย็น เช่นการประคบเย็นประคบร้อน โดยความร้อนจะทำให้หลอดเลือดขยายตัวและความเย็นจะช่วยลดการส่งสัญญาณประสาท ความปวดในบริเวณนั้น การใช้ไฟ ฟา กระตุ้น เส้นประสาทผ่านผิวหนัง ซึ่งจะช่วยยับยั้งการนำกระแสประสาทความรู้สึก การออกกำลังกาย และการจัดท่าลดความปวดด้วยการใช้หลักการไหลเวียนโลหิตและลดการเกร็งของกล้ามเนื้อ การบำบัดด้วยการเชื่อมโยงกายและจิตหรือการบำบัดทางจิตใช้แนวคิดความเชื่อมโยงระหว่างกายและจิต หรือที่เรียกว่ามิติทางด้านร่างกาย อารมณ์จิตวิญญาณและสังคมของบุคคล เช่น การบำบัดแบบปรับเปลี่ยนความคิดและพฤติกรรม การผ่อนคลายการเบี่ยงเบนความสนใจการสะกดจิตการสะท้อนกลับทางชีวภาพการใช้ดนตรีบำบัด การบำบัดด้วยพลังงานหรือการบำบัดด้วยพลังชีวิต การเจ็บป่วยสามารถพบได้ในระบบพลังงานจึงมีผู้สูงอายุส่วนมาก สนใจในการบำบัดแบบใช้พลังงานเช่นการสัมผัสเพื่อหาย การสัมผัสเพื่อบำบัด (ลดาวัลย์ พันธุ์พาณิชย์ , 2560) จากการศึกษาของการจัดการความปวดเรื้อรังของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชน กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนแห่งหนึ่ง ในจังหวัดขอนแก่น จำนวน 166 คน โดยคัดเลือกตามคุณสมบัติที่กำหนด เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์ ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคล และแบบสัมภาษณ์การจัดการความปวดเรื้อรังของผู้สูงอายุ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติความถี่ และร้อยละ ผลการวิจัยมีดังนี้ 1) ด้านบุคคล พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นหญิง เป็นผู้สูงอายุวัยกลางและผู้สูงอายุวัยปลายผู้สูงอายุที่ไม่ได้เรียนหนังสือ และจบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีสถานภาพสมรสหม้าย และโสด มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่า 2,000 บาท และอาศัยอยู่คนเดียว ส่วนใหญ่มีระดับความรุนแรงของความปวดปานกลาง 2) ด้านสุขภาพและความเจ็บป่วย พบว่าผู้สูงอายุที่มีจำนวนโรคประจำตัว 1 โรค 2 โรค และมากกว่าหรือเท่ากับ 3 โรค ส่วนใหญ่มีระดับความรุนแรงของความปวดปานกลาง 3) ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่าผู้สูงอายุที่ไม่สะดวกในการเข้าถึงแหล่งบริการทางสุขภาพส่วนใหญ่มีระดับความรุนแรงของความปวดปานกลาง 4) ประสบการณ์ความปวดเรื้อรังของผู้สูงอายุพบว่าส่วนใหญ่ตำแหน่งที่มีความปวด คือ ข้อเข่า มีความปวดเรื้อรังมาเป็นระยะเวลา 1-5 ปี เป็นความปวดชนิดที่มีการบาดเจ็บของเนื้อเยื่อ และระบบประสาท มีความรุนแรงของความปวดในระดับเล็กน้อยถึงปานกลาง ส่วนใหญ่มีรูปแบบของความปวด คือ ความปวดเกิดขึ้นเป็นพักๆ มีระยะเวลาเป็นนาที และเกิดขึ้นทุกวัน ซึ่งส่วนใหญ่มีผลกระทบต่อการเล่นไหวและอารมณ์มากที่สุด 5) วิธีจัดการความปวดเรื้อรังของผู้สูงอายุ พบว่าส่วนใหญ่ใช้วิธีจัดการความปวดมากกว่า 1 วิธี โดยเป็นวิธีใช้ร่วมกับวิธีไม่ใช้ยา ซึ่งวิธีใช้ยาที่ส่วนใหญ่เลือกใช้ คือ ยานวด ส่วนวิธีไม่ใช้ยาที่ส่วนใหญ่เลือกใช้ คือ การบีบนวดเอง โดยผู้สูงอายุส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลในการเลือกวิธีจัดการความปวดจากเจ้าหน้าที่ทีมสุขภาพทำด้วยตนเอง ทำที่บ้าน คิดว่าปฏิบัติแล้วอาการปวดดีขึ้น ทำเมื่อมีอาการปวด และระยะเวลาที่เริ่มใช้วิธีจัดการความปวดคือ 1-5 ปี 6) ผลลัพธ์ของการจัดการความปวดเรื้อรังของผู้สูงอายุ พบว่าไม่ว่าผู้สูงอายุมีความปวดในตำแหน่งใดก็ตาม หลังจากใช้วิธีจัดการความปวดแล้ว ส่วนใหญ่ความรุนแรงของความปวดลดลงอยู่ในระดับเล็กน้อย(พุทธิพร พิธานธนาคุณกุล, 2561)

การเพิ่มสัดส่วนประชากรและการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรผู้สูงอายุในสังคมย่อมจะก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในสังคมหนึ่งในการเปลี่ยนแปลงนั้นคือเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเข้ามามีบทบาทกับสังคมในหลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นธุรกรรมทางการเงิน ด้านการอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวัน ด้านคมนาคม และอีกหนึ่งความเปลี่ยนแปลงที่จะส่งผลกระทบต่อชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุคือด้านการแพทย์และสุขภาพ สำหรับการสื่อสารในยุคปัจจุบันนั้น อินเทอร์เน็ตทำให้การสื่อสารระหว่างคนที่อยู่ห่างไกลกัน ด้วยการเชื่อมอินเทอร์เน็ตผ่านอุปกรณ์ที่เทคโนโลยีสามารถอำนวยความสะดวกได้ ไม่ว่าจะเป็น คอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะ คอมพิวเตอร์พกพา โทรศัพท์มือถือสมาร์ทโฟน และแท็บเล็ต โดยการใช้งานโทรศัพท์มือถือสมาร์ทโฟน ในประเทศไทยได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายมีการใช้งานประมาณ ร้อยละ 60 ของจำนวนประชากรทั้งหมด โดย

คาดการณ์จำนวนยอดขาย ของโทรศัพท์มือถือสมาร์ทโฟน ในปี พ.ศ. 2559 นี้อยู่ที่ประมาณ 23 ล้านเครื่อง เติบโตขึ้นจากปี พ.ศ. 2558 ถึง ร้อยละ 6 โดยมีอัตราเติบโตเพิ่มขึ้น ซึ่งโดยปี พ.ศ. 2558 มีการเติบโตเพียง ร้อยละ 4 โดยมีจำนวนยอดขาย 22 ล้านเครื่อง (พุทธวัน แก้วเกตุ, 2561) โดยมีการแบ่งสัดส่วนผู้ใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ในประเทศไทย ดังนี้ กลุ่มอายุ 25-34 ปี คิดเป็นร้อยละ 30 กลุ่มอายุ 16-24 ปี ร้อยละ 28 กลุ่มอายุ 35-44 ปี ร้อยละ 25 และกลุ่มอายุ 55 ปีขึ้นไป ร้อยละ 5 (กันตพล บันตททอง, 2557) ซึ่งถึงแม้กลุ่มผู้สูงอายุเมื่อเทียบกับกลุ่มอายุอื่น ๆ จะยังเป็นสัดส่วนที่น้อยกว่า แต่มีแนวโน้มการใช้งานเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จากสัดส่วนจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น รวมถึงปัจจุบันมีการการพัฒนาเครือข่ายสัญญาณของผู้ให้บริการที่ดีขึ้น ครอบคลุมได้ทั่วถึงมากขึ้น โดยมีการคิดราคาค่าบริการที่ต่ำลงอีกด้วย ทำให้ยังมีผลต่อการขยายตัวของโทรศัพท์มือถือสมาร์ทโฟน มากขึ้นด้วย จากการศึกษาทำให้ได้ทราบถึงความถี่และปริมาณการใช้แอปพลิเคชันไลน์ แต่ยังขาดการใช้ประโยชน์จากการใช้แอปพลิเคชันของผู้สูงอายุ ในเรื่องข้อมูลทางการแพทย์และสุขภาพ นิยมใช้ช่องทางการให้ความรู้ผ่านทางออนไลน์ ทำให้ผู้สนใจสามารถได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ช่วยให้การเข้าถึงความรู้ได้ตลอดเวลา โดยมีพื้นที่ศูนย์สุขภาพชุมชนเมืองวัดใต้อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี เป็นพื้นที่ศึกษาและการเรียนรู้จากสภาพจริงของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สรรพสิทธิ ประสงค์ และสามารถนำมาเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน ในวิชาการพยาบาลครอบครัวและชุมชน ตลอดจนทำให้บุคลากรทางการแพทย์และผู้ดูแลมีความจำเป็นที่ต้องมีความรู้ความสนใจในเรื่องราวของเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ โดยเฉพาะเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุซึ่งนอกจากการพัฒนาเทคโนโลยีที่ช่วยในด้านการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ แล้ว ยังต้องต้องเข้าใจในด้านประโยชน์และวิธีการใช้ ตลอดจนการพัฒนาในสอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านต่างๆ ของผู้สูงอายุ เพื่อให้สังคมเทคโนโลยีสารสนเทศนั้น สามารถอยู่ร่วมกันกับสังคมผู้สูงอายุได้ จากข้อมูลดังกล่าว จึงได้มีการสร้างแอปพลิเคชันสื่อ มาใช้การจัดการความปวดในผู้สูงอายุ เพื่อมุ่งให้สามารถบรรเทาความปวดและมีวิธีการจัดการความปวดเบื้องต้นที่มีประสิทธิภาพได้ด้วยตนเอง และเป็นการเพิ่มช่องทางการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ ตลอดจนเป็นแนวทางในการพัฒนาและออกแบบการจัดการความปวดให้เหมาะกับการใช้งานและความต้องการของผู้สูงอายุให้มากที่สุด อันจะก่อให้เกิดการลดค่าใช้จ่ายในการดูแลตนเองของผู้สูงอายุเมื่อเจ็บป่วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนาแอปพลิเคชันสื่อการจัดการความปวดในผู้สูงอายุ

วิธีวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive study) ร่วมกับ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อพัฒนาแอปพลิเคชันสื่อการจัดการความปวดในผู้สูงอายุ คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 20 คน ที่มาใช้บริการในคลินิกหมอครอบครัววัดใต้ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี และสมัครใจร่วมงานวิจัย ผู้วิจัยขอความยินยอมการเข้าร่วมการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง โดยแจ้งให้ทราบถึงสิทธิในการตอบรับหรือปฏิเสธในการเข้าร่วมโครงการวิจัย กลุ่มตัวอย่างที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการวิจัย จะลงนามในเอกสารยินยอมให้ทำการวิจัยทุกรายก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยแบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ประสพการณ์ด้านความปวดและการจัดการความปวด และแบบบันทึกการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับการรับรู้ความปวด ความรู้สึกขณะปวด และการจัดการความปวดทั้งการใช้ยาและไม่ใช้ยา ตลอดจนการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการความปวด

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การศึกษาครั้งนี้ ใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนตุลาคมพ.ศ. 2561 – เมษายน พ.ศ. 2562 โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

ระยะที่ 1

- วิเคราะห์ปัญหาและทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการจัดการความปวดในผู้สูงอายุ เลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) ประกอบด้วยกลุ่มผู้สูงอายุ จำนวนทั้งสิ้น 20 คน
- สร้างแบบสอบถามโดยศึกษาจากสื่อการจัดการความปวดในผู้สูงอายุเพื่อนำเอาความรู้ที่ได้มาสรุปเป็นเพื่อสร้างแบบสอบถามและนำไปสอบถามในผู้สูงอายุที่มาใช้บริการในคลินิกหมอครอบครัววัดใต้ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานีที่มีอาการปวดในรอบ 6 เดือน
- สร้างแบบบันทึกการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับการรับรู้ความปวด ความรู้สึกขณะปวด และการจัดการความปวดทั้งการใช้ยาและไม่ใช้ยา ตลอดจนการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการความปวด
- ถอดบทสนทนาจากเครื่องบันทึกเสียงนำมาเขียนเป็นบันทึก (field note) ของผู้วิจัยที่เข้าร่วมวิจัยทั้งหมด จากนั้นผู้วิจัยที่ 1 และผู้วิจัยที่ 2 ต่างอ่านบันทึกบทอย่างละเอียดและต่างวิเคราะห์อย่างเป็นอิสระต่อกันด้วยวิธี inductive content analysis เปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ของผู้วิจัยทั้งสองคน และปรับเลือกเฉพาะผลการวิเคราะห์ที่เห็นพ้องต้องกัน (face validity) และนำข้อมูลที่ได้จากการถอดบทสนทนาจากเครื่องบันทึกเสียง มาวางแผนการดำเนินงานพัฒนาแอปพลิเคชันสื่อการจัดการความปวดในผู้สูงอายุ

ระยะที่ 2 การออกแบบพัฒนาแอปพลิเคชันสื่อการจัดการความปวดในผู้สูงอายุ นำผลสำรวจมาพัฒนาสื่อการจัดการความปวด และนำเนื้อหาตรวจสอบความถูกต้องและความตรงของเนื้อหา (content validity) โดยมีขั้นตอนดังนี้

- นำผลสำรวจที่ได้จากแบบสอบถาม ถามเกี่ยวกับตำแหน่งที่ปวดสูงสุด 3 ลำดับ ปรากฏผลดังนี้ปวดขาปวดเข่าและปวดหลัง มาพัฒนาแอปพลิเคชันสื่อการจัดการความปวดในผู้สูงอายุ เตรียมสื่อในการนำเสนอเนื้อหาได้แก่การพิมพ์ข้อความและบันทึกในรูปแบบประเภท Word เพื่อให้สะดวกในการใช้งาน การเตรียมภาพกราฟิก ทั้งภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวในรูปแบบไฟล์คอมพิวเตอร์ ผู้รับผิดชอบใช้วิธีการหาจากภาพที่มีอยู่แล้วจากแหล่งต่างๆ การเตรียมเสียง โดยจัดหาเสียงประเภทต่างๆ ทั้งเสียงบรรยายเสียงดนตรีและเสียงประกอบโดยการบันทึกเสียงขึ้นมาใหม่อย่างถูกต้องตามลิขสิทธิ์ จากนั้นจึงแปลงไฟล์ใน

โปรแกรมเมอร์เพราะไฟล์วิดีโอบางอย่างที่ไม่สามารถแสดงผลได้ดี เมื่อนำมาใช้ประกอบแอปพลิเคชัน

- เตรียมกราฟิกที่ใช้ตกแต่งหน้าจอ ทำการสร้างกราฟิกหลักที่จะนำไปใช้ที่หน้าจอ เช่น พื้นหลังของจอซึ่งแตกต่างกันในแต่ละส่วน หรือปุ่มควบคุมที่ต้องออกแบบให้สื่อถึงหน้าที่การใช้งาน จากนั้นจึงบันทึกไฟล์แยกไว้ให้

โปรแกรมเมอร์

นำไปประกอบในขั้นตอนต่อไป

- การเขียนโปรแกรม ใช้ โปรแกรมสำเร็จรูปจาก www.ibuildapp.com จากนั้นนำกราฟิกหน้าจอ รวมทั้งภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหวและวีดิทัศน์ที่ได้จัดเตรียมไว้แล้วมาประกอบลงในโปรแกรมจนสมบูรณ์

- นำแอปพลิเคชัน สื่อการจัดการความปวดในผู้สูงอายุ ทดสอบความตรงของเนื้อหา(Content validity) โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบจำนวน 3 คน ตรวจสอบความถูกต้องและความตรงของเนื้อหา ตัวอักษร ภาษาที่ใช้ ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ การวางรูปแบบ ความเหมาะสมของกิจกรรมและการเรียงลำดับของเนื้อหา โดยถือเกณฑ์ตามความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิตรงกัน 2 ใน 3 ของผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมด แสดงว่าเครื่องมือมีความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) จากนั้นนำแอปพลิเคชันสื่อการจัดการความปวดในผู้สูงอายุมาปรับปรุงแก้ไขเนื้อหาข้อความให้ถูกต้อง ตามที่ได้รับคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิ

ระยะที่ 3 การนำแอปพลิเคชันสื่อไปใช้ในการจัดการความปวดในผู้สูงอายุ ประเมินผลด้านการใช้งานและด้านเนื้อหา ดำเนินการสำรวจโดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจ การใช้แอปพลิเคชันสื่อการจัดการความปวดในผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 2 ด้าน คือ ด้านการใช้งาน จำนวน 11 ข้อ และด้านเนื้อหาของสื่อ จำนวน 6 ข้อ รวมทั้งหมดจำนวน 17 ข้อ โดยทดสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) กับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน และนำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขตามที่ได้รับคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินคุณภาพเครื่องมือ โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of congruence : IOC) ได้เท่ากับ 0.98 จากนั้นนำแบบสอบถามไปสำรวจความพึงพอใจการใช้แอปพลิเคชัน สื่อการจัดการความปวดในผู้สูงอายุที่มาใช้บริการในคลินิกหมอมอครอบครัววัดใต้ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 20 คน

4. ข้อพิจารณาด้านจริยธรรม ได้รับการอนุมัติจาก คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสรรพสิทธิประสงค์ เลขที่ EC 10/2562 ผู้วิจัยได้แจ้งผู้เข้าร่วมวิจัยทราบวัตถุประสงค์ของการวิจัย และข้อมูลที่ได้จะเก็บเป็นความลับ นำเสนอข้อมูลโดยภาพรวมไม่ระบุตัวบุคคลและเมื่อเสร็จสิ้นการวิจัย ผู้วิจัยจะทำลายข้อมูลพร้อมเครื่องมือดังกล่าว

5.การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลส่วนบุคคลและความพึงพอใจในการใช้งานสื่อการจัดการความปวดในผู้สูงอายุ ด้านการใช้งานและเนื้อหาใช้สถิติเชิงพรรณนาได้แก่ความถี่และค่าเฉลี่ย การประเมินมาตรวัดความเจ็บปวด โดยใช้ด้วยตัวเลข (Numerical rating scale, NRS) ซึ่งกำหนดความรุนแรงของอาการปวด คือ การใช้ตัวเลข 0 ถึง 10 ใช้สถิติเชิงพรรณนาได้แก่ความถี่และค่าเฉลี่ย ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และสรุปเป็นความเรียงตามประเด็น วิธีการรายงานข้อมูล จะใช้การรายงานในภาพรวม ข้อมูลทั้งหมดจะถูกเก็บไว้ เป็นความลับและจะนำเสนอในภาพรวมเท่านั้น จะไม่มีกระบุชื่อหรือระบุข้อมูลส่วนตัวใดๆที่สามารถระบุตัวอาสาสมัครได้ แบบสอบถามทั้งหมดจะถูกทำลายหลังจากการวิจัยนี้สิ้นสุดลง ข้อมูลที่ถูกบันทึกไว้ในคอมพิวเตอร์จะถูกเก็บรักษาไว้เป็นเวลา 5 ปีโดยมีรหัสลับในการเข้าถึงข้อมูล ไม่มีผู้ใดเข้าถึงข้อมูลได้นอกจากคณะผู้วิจัย นักสถิติและที่ปรึกษางานวิจัย

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

การพัฒนาแอปพลิเคชันสื่อการจัดการความปวดในผู้สูงอายุ ปรากฏผลดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีจำนวน 20 คน เป็นเพศชายจำนวน 8 คน ร้อยละ 40.00 เพศหญิงจำนวน 12 คน ร้อยละ 60.00 อายุเฉลี่ย 73 ปี อายุสูงสุด 83 ปี อายุต่ำสุด 63 ปี สถานภาพสมรสคู่จำนวน 10 คน ร้อยละ 50.00 ระดับการศึกษาระดับปริญญาตรีจำนวน 10 คน ร้อยละ 50.00 อาชีพข้าราชการบำนาญจำนวน 6 คน ร้อยละ 30.00 แหล่งที่มาของรายได้จากเงินเบี้ยเลี้ยงผู้สูงอายุ จำนวน 16 คน ร้อยละ 57.14

2. ประสพการณ์ด้านความปวดพบว่าระยะเวลาที่ปวด อยู่ในช่วงระยะเวลา 1- 6 เดือน จำนวน 20 คน ร้อยละ 100.00 ตำแหน่งที่ปวดบริเวณข้อเข่า จำนวน 17 คน ร้อยละ 36.17 รองลงมาคือบริเวณขาจำนวน 8 คน ร้อยละ 17.20 และบริเวณเอว/หลังจำนวน 7 คน ร้อยละ 14.89 การรับรู้ความปวด อาการที่ทำให้มีอาการปวดมากที่สุดคือปวดเมื่อเคลื่อนไหวส่วนนั้นจำนวน 12 คน ร้อยละ 27.90 รองลงมาคืออยู่เฉยๆก็ปวด จำนวน 9 คน ร้อยละ 20.93 และปวดกลางดึก/กลางคืน จำนวน 6 คน ร้อยละ 13.95 ระดับความรุนแรงของการปวด ระดับ 4 คะแนน จำนวน 7 คน ร้อยละ 35.00 รองลงมาคือระดับ 5 คะแนน จำนวน 6 คน ร้อยละ 30.00 และระดับ 6 คะแนน จำนวน 4 คน ร้อยละ 20.00

3. ระดับความพึงพอใจต่อการใช้สื่อการจัดการความปวดในผู้สูงอายุ ด้านการใช้งานพบว่า ขนาดของตัวอักษรมีความเหมาะสมกับหน้าจอ ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดเท่ากับ 4.60 ระดับความพึงพอใจต่อการใช้สื่อการจัดการความปวดในผู้สูงอายุ ด้านเนื้อหาของสื่อ ทำให้เข้าใจการจัดการความปวดได้ดียิ่งขึ้น ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดเท่ากับ 4.50

3. ข้อมูลเชิงคุณภาพ ข้อมูลที่ได้จากสนทนากลุ่ม (Focus group)

3.1 พฤติกรรมการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการความปวดบริเวณ หลัง เข่าและขาในผู้สูงอายุ ดังข้อความ

ปวดหลัง

ปวดเล็กน้อย “ใช้ยาหม่องที่มีส่วนผสมของไพล ในการนวดบริเวณหลัง”

ปวดปานกลาง “บีบนวดโดยใช้การนวดแบบแผนโบราณ”

ปวดปานกลาง “กินขมิ้นชันที่เป็นแคปซูลก่อนอาหารเช้า กลางวัน เย็น ลดอาการปวด”

ปวดมากที่สุด “ใช้น้ำมันสมุนไพรว่านบีบนวด”

ปวดเข่า

ปวดปานกลาง “นำไปย่างมาต้มและใช้ตี้มและใช้น้ำมันเลียงผาทาแก้ปวดเข่า”

ปวดปานกลาง “ประคบสมุนไพรประมาณ ๑๐ นาที”

ปวดปานกลาง “นวดโดยใช้น้ำมันไพลและประคบสมุนไพร”

ปวดมาก “ใช้ยาตองเหล้าทาบริเวณที่ปวด”

ปวดขา

ปวดเล็กน้อย “มันอยากปวดมันกะปวด คั้นปวดแม็กก็เอ็ดโยคะ”

ปวดเล็กน้อย “ออกกำลังกายโดยการเดิน เพื่อยืดเส้น”

ปวดเล็กน้อย “ใช้ประคบสมุนไพรและนวด”

ปวดปานกลาง “ใช้น้ำมันทาและทำโยคะ”

ปวดมากที่สุด “ใช้น้ำมันสมุนไพรทาและนวด”

ปวดมากที่สุด “ใช้กาบพลับพลึงห่อกับอิฐบล็อกแดงประคบ”

3.2 ความพึงพอใจในการใช้สื่อการจัดการความปวดในผู้สูงอายุ ดังข้อความ

3.2.1.ด้านการใช้งาน ดังข้อมูล

“ถ้าอยู่ในชนบทอาจทำไม่ได้ เพราะไม่มีสัญญาณอินเทอร์เน็ต”

“อยากให้มีการเพิ่มแบบวิเคราะห์สุขภาพเบื้องต้นเข้ามาด้วย”

3.2.2.ด้านการใช้งาน ดังข้อมูล

“เพิ่มเติมเนื้อหาและภาพประกอบที่หลากหลายมากขึ้น”

“ในส่วนเนื้อหาควรมีภาพประกอบมากกว่านี้เพื่อดึงดูดความสนใจ”

“ปรับภาษาเนื้อหาให้กระชับ เข้าใจง่าย”

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลประเด็นสำคัญตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยพัฒนาแอปพลิเคชันสื่อการจัดการความปวดในผู้สูงอายุ ดังต่อไปนี้

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ที่มีประสบการณ์ด้านความปวดภายในระยะเวลา 6 เดือน พบว่ามีระดับความปวด อยู่ระดับปานกลาง มีอาการปวดเข่ามากที่สุด รองลงมาเป็นปวดขาและปวดหลัง ส่วนมากจะมีวิธีการจัดการความปวดมากกว่า 1 วิธี โดยวิธีการจัดการความปวดมีทั้งใช้ยา คือ ยากิน และยานวด โดยส่วนมากจะเป็นยาที่ได้จากศูนย์สุขภาพชุมชนวัดใต้ การจัดการความปวดโดยไม่ใช้ยา คือ การทำกายภาพบำบัด การพักผ่อน การนวด และการฟังเพลง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปัทมา สุริต(2559) คือ พบว่าส่วนใหญ่ตำแหน่งที่มีความปวดคือ ข้อเข่า มีความปวดเรื้อรังมาเป็นระยะเวลา 1-5 ปี เป็นความปวดชนิดที่มี การบาดเจ็บของเนื้อเยื่อ และระบบประสาท มีความรุนแรงของความปวดในระดับเล็กน้อยถึงปานกลาง ส่วนใหญ่มีรูปแบบของความปวด คือ ความปวดเกิดขึ้นเป็นพักๆ มีระยะเวลาเป็นนาที และเกิดขึ้นทุกวัน ซึ่งส่วนใหญ่มีผลกระทบต่อ การเคลื่อนไหวและอารมณ์มากที่สุด วิธีจัดการความปวดเรื้อรังของผู้สูงอายุ พบว่าส่วนใหญ่ใช้วิธีจัดการความปวด มากกว่า 1

วิธี โดยเป็นวิธีใช้ร่วมกับวิธีไม่ใช้ยา ซึ่งวิธีใช้ยาที่ส่วนใหญ่เลือกใช้ คือ ยานวด ส่วนวิธีไม่ใช้ยาที่ส่วนใหญ่เลือกใช้ คือ การบีบนวดเอง โดยผู้สูงอายุส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลในการเลือกวิธีจัดการความปวดจากเจ้าหน้าที่ที่มึนสุขภาพ ทำด้วยตนเองและทำที่บ้าน คิดว่าปฏิบัติแล้วอาการปวดดีขึ้น

การใช้สื่อในการจัดการความปวดผู้สูงอายุมีความพึงพอใจต่อการใช้อุปกรณ์ในการจัดการความปวดโดยรวมอยู่ในระดับมาก แบ่งเป็น 2 ด้าน ดังนี้

- ด้านการใช้งานของผู้สูงอายุพบว่า มีความพึงพอใจโดยรวมในระดับมากเนื่องจากการใช้งานสะดวก ไม่ยุ่งยาก ไม่ซับซ้อน ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงเนื้อหาได้ง่ายทำให้ผู้สูงอายุสามารถใช้สื่อได้ด้วยตัวเองเมื่อมีการปวดที่อยู่ที่บ้าน ขนาดของตัวอักษรและสีของตัวอักษรมีความเหมาะสมกับหน้าจอทำให้ผู้สูงอายุสามารถอ่านได้สะดวก ในการใช้งานจะใช้อินเทอร์เน็ตในการเชื่อมต่อทำให้เกิดการล่าช้าและสถานที่ที่ไม่มีสัญญาณจะไม่สามารถใช้ได้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Kurmiaman, Mahumad & Nugraho พบว่าผู้สูงอายุ ความสามารถในการมองเห็นลดลง ปัญหาการได้ยิน และการควบคุมกล้ามเนื้อ ดังนั้นการออกแบบแอปพลิเคชันสำหรับผู้สูงอายุ จึงควรตัวอักษรขนาดใหญ่ ใช้สีที่ไม่สดใสสว่าง หรืออาจพัฒนาแอปพลิเคชันที่สามารถใช้เสียงในการสั่งงานก็จะสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ

- ด้านเนื้อหาผู้สูงอายุมีความพึงพอใจโดยรวมในระดับมากอาจเป็นเพราะ เนื้อหาเข้าใจง่ายมีความกระชับ ชัดเจนทำให้ผู้สูงอายุเข้าใจและสามารถปฏิบัติตามเนื้อหาที่มีในสื่อได้ เนื้อหาที่ได้จากสื่อตรงกับความคิดหวังต่อความต้องการของผู้สูงอายุคือเนื้อหาการจัดการความปวดทั้ง 3 ระดับ การจัดการอาการปวดเฉา ปวดชา และปวดหลัง มีทั้งการอธิบายและวิดีโอ การสาธิตทำให้ผู้สูงอายุเข้าใจการจัดการความปวดได้ดียิ่งขึ้นและเนื้อหาสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้จริงในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของพัชนี เขยจรยา ศึกษารูปแบบการใช้ประโยชน์และปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารของผู้สูงอายุ พบว่า ลักษณะการใช้ประโยชน์ ยังเป็นปัจจัยภายในที่ส่งผลต่อการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารของผู้สูงอายุ ซึ่งมีทั้งการใช้แสวงหาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสุขภาพร่างกาย และจิตใจ รวมทั้งใช้ประโยชน์ เพื่อได้รับความมั่นคงทางใจจากการดูแลของคนใกล้ชิดหรือคนในครอบครัว ซึ่งสนับสนุนข้อค้นพบข้างต้นด้วยข้อความจากการการสัมภาษณ์เจาะลึก และการสนทนากลุ่มที่ว่า “ในด้านสุขภาพ เราได้ค้นข้อมูล เพื่อนำข้อมูลด้านสุขภาพต่างๆ มาใช้ว่าตัวเราเป็นอย่างไร” และ “เวลาคนในบ้านไม่สบายถ้ามันิด ๆ หน่อย ๆ เราก็ Search google หาข้อมูลก่อน แต่ก็ต้องดูจากเว็บที่เชื่อถือได้นะ ถ้าอาการหนักมากก็ไปหาหมอเลย”

- ความพึงพอใจในการใช้อุปกรณ์ในการจัดการความปวด พบว่าสีของตัวอักษรและพื้นหลังเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 จากคะแนนเต็ม 5 คะแนนซึ่งได้คะแนนน้อยกว่าทุกด้านซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาพิมลอร ต้นหัน (2560) ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาแอปพลิเคชัน บนโทรศัพท์มือถือสำหรับผู้สูงอายุพบว่า การออกแบบแอปพลิเคชันสำหรับผู้สูงอายุ ควรเป็นแอปพลิเคชันที่สามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำกิจกรรมต่างของผู้สูงอายุควรใช้งานง่าย เข้าถึงง่าย อักษรขนาดใหญ่ ใช้สีที่ไม่สดใสสว่าง หรืออาจพัฒนาแอปพลิเคชันที่สามารถใช้เสียงสั่งงานก็จะสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ

พฤติกรรมการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการความปวดในผู้สูงอายุ โดยประเมินมาตรวัดความเจ็บปวดด้วยตัวเลข (Numerical rating scale, NRS) ซึ่งกำหนดความรุนแรงของอาการปวด คือ การใช้ตัวเลข 0 ถึง 10 มาช่วยประเมิน โดยทำความเข้าใจว่า 0 หมายถึงไม่มีอาการปวด ขณะที่ 10 หมายถึงปวดที่สุด การจัดการความปวดเรื่องการปวดเฉา พบว่าการแสวงหาแนวทางในการบรรเทาความปวดแบ่งเป็น ตามลักษณะอาการของการปวด ดังต่อไปนี้การปวดเฉา ส่วนใหญ่ จะนิยมใช้ทั้งแพทย์ทางเลือกและแพทย์แผนไทยลดอาการปวดเช่น การนวดโยนียงมาตัมและใช้เข็มและใช้น้ำมันเลียงผาทาแก้ปวด นวดโดยใช้น้ำมันไพลและประคบสมุนไพร ใช้ยาตองเหล้าทาบริเวณที่ปวด ส่วนการปวดหลังพบว่าใช้ยาหม่องที่มีส่วนผสมของไพล ในการนวดบริเวณหลัง ต้มรางจืดในการต้มแก้ปวด และกินขมิ้นชันที่เป็นแคปซูลก่อนอาหารเช้า กลางวัน เย็น ส่วนการปวดขา ใช้ประคบสมุนไพรและนวด ใช้กาบพลับพลึงห่อกับอัฐบิลอกแดงประคบ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาเพิ่มเติมในกลุ่มตัวอย่างให้กว้างมากขึ้นกว่าเดิม เพื่อจะได้มีความหลากหลายในการปรับใช้ให้เหมาะสมในกลุ่มผู้สูงอายุต่อไป

2. ควรมีการพัฒนาสื่อให้มีความหลากหลายมากขึ้นและเพิ่มวิธีการจัดการความปวด เช่น การใช้สมุนไพรในการจัดการความปวด และเพิ่มตำแหน่งบรรเทาความปวดในสื่อการจัดการความปวดหลายๆตำแหน่ง

3. ควรมีการปรับการทำแอปพลิเคชันในการเพิ่มการดาวน์โหลดหลายช่องทางทั้ง android และ ios และปรับการดาวน์โหลดให้มีเวลาเร็วขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ด้านการแพทย์และสาธารณสุข ควรพิจารณาช่องทางนี้เป็นอีกช่องทางหนึ่ง ในการสื่อสารใช้งานกับผู้ป่วย เป็นสื่อที่ต้นทุนต่ำแต่ให้ผลสูง เนื่องจากส่วนหนึ่งของผู้ใช้งานเลือกติดตามเว็บไซต์เพื่อสุขภาพอยู่แล้ว เพราะมีความสนใจในเรื่องสุขภาพเป็นทุนอยู่แล้ว จึงมีควรรวบรวมข้อมูลด้านสุขภาพให้มีความทันสมัยอยู่เสมอ จะทำให้ผู้ใช้งานได้เห็นข้อมูลสุขภาพบ่อยขึ้น และทำให้การดูแลสุขภาพด้วยตนเองได้ดียิ่งขึ้น

2. ควรมีการพัฒนาสื่อเพื่อให้ประชาชนทั่วไปสามารถใช้อุปกรณ์จัดการความปวดที่สามารถเข้าถึงได้ตามความต้องการ อีกทั้งยังมีแนวทางหรือทางเลือกการจัดการความปวดที่หลากหลายมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กันตพล บันทตทอง. (2557). พฤติกรรมการยอมรับใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์และความพึงพอใจของคนในกลุ่มคนผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิเทศศาสตรมหาบัณฑิต(สาขาวิชาการสื่อสารเชิงกลยุทธ์). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ทิพวัลย์ เรืองฤทธิ์และวัชริน สิ้นธวานนท์. (2561). มุมมองของผู้ป่วยไทยที่ปวดเรื้อรัง. วิทยาลัยการศึกษาระดับปริญญาโท. วารสารวารสาร 2561 ; 44(3) : 127 – 135.
- นุสรรา ประเสริฐศรีและยุพารณณ์ ติโรพรวงค์. (2556). การจัดการความปวด: ความหลากหลายวัฒนธรรม. วารสารการพยาบาลและการศึกษา. 6(2) : 2 – 10.
- ปัทมา สุจริต. (2559). การจัดการความปวดเรื้อรังของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชน. วารสารสมาคมพยาบาลภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. 29(4) : 58 – 67.
- พิมลอร ตันหัน. (2560). แนวทางการพัฒนาแอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถือสำหรับผู้สูงอายุ. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย ฉบับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. 10(3) , 55-62.
- พุดธิพร พิธานธนากุล. (2561). ภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุในเขตตำบลห้วยป่าปล้อง อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ วารสารพยาบาลสาร. 45(1) : 12 – 25.
- พุดธวันแก้วเกตุ. (2561). การใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุในเขตตลาด ตำบลสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม การประชุมวิชาการมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ครั้งที่ 9 "ราชชมงคลสร้างสรรค์นวัตกรรมที่ยั่งยืนสู่ประเทศไทย 4.0" (Creative RMUT and Sustainable Innovation for Thailand 4.0)
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุ, (2560) สถานการณ์ไทยผู้สูงอายุพ.ศ.2559. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย.
- ลดาวัลย์ พันธุ์พาณิชย์. (2560) ความปวดในผู้สูงอายุ: ปัญหาซับซ้อนและการจัดการทางการพยาบาล. วารสารพยาบาลศาสตร์และสุขภาพ. 40(3) , 148-159.
- Dodd M, Janson S, Facione N, Fawcette J, Froelicher E, Humphreys J. (2001). Advancing the science of symptom management. J Advance Nurse., 33, 668-676.

Department for Development of Thai Traditional and Alternative Medicine.(2004) The treatment of Osteoarthritis of Knee by Thai Traditional and Alternative Medicine. Nonthaburi: Department for Development of Thai Traditional and Alternative Medicine.

Rudy, T.E. (2007). The impact of chronic low back pain on older adults : A comparative study of patients and controls pain ; 131(3) : 293 – 301.

Thai Traditional Medicine Rehabilitation Foundation and Ayurvedic Medical Association. (1999) 2 decades of Ayurvedic. Bangkok: Jamjuri Product.

บทความวิจัย (ม.ค. – มิ.ย. 2563)

รูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยในจังหวัดเชียงรายที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

เฉลิมเกียรติ ตุ่นแก้ว

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

E-mail:nattaree.tone2516@gmail.com

โทรศัพท์: 093-1324001

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยในจังหวัดเชียงรายที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยในจังหวัดเชียงรายและเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยในจังหวัดเชียงรายที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยในจังหวัดเชียงรายได้แก่ครูผู้สอนปฐมวัยครูวิชาการและผู้อำนวยการสถานศึกษาที่จัดการศึกษาระดับปฐมวัยในจังหวัดเชียงรายจำนวนทั้งสิ้น 2,140 คน ส่วนกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยในจังหวัดเชียงรายที่ส่งเสริมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้แก่คณาจารย์จากมหาวิทยาลัยศึกษานิเทศก์ผู้บริหารสถานศึกษาครูผู้สอนปฐมวัยในจังหวัดเชียงรายจำนวนทั้งสิ้น 24 คน สถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

จากการวิจัยพบว่าสภาพการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยในจังหวัดเชียงรายในภาพรวมมีระดับการดำเนินการอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านทักษะและกระบวนการสำหรับเด็กปฐมวัยมีระดับการดำเนินการมากเป็นอันดับแรกและอันดับสุดท้ายคือด้านสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกห้องเรียนรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่จะพัฒนาทักษะการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยในจังหวัดเชียงรายที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คือ SEAM/TF MODEL ประกอบไปด้วย S : Skills (ทักษะ) ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (3R8C) E : Environment (สิ่งแวดล้อม) การที่จะพัฒนาทักษะการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับเด็กปฐมวัยได้นั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดเตรียมสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กให้เอื้อต่อการเรียนรู้ A : Activities (กิจกรรมการเรียนรู้) กิจกรรมการเรียนรู้เป็นที่เน้นให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองรวมทั้งส่งเสริมให้เด็กได้ทำงานร่วมกับเพื่อน ๆ มีความท้าทายปลอดภัยและสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ M : Materials (สื่อการเรียนรู้) สื่อการเรียนรู้เป็นองค์ประกอบที่สัมพันธ์กับกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับกิจกรรมการเรียนรู้จะช่วยยกระดับทักษะการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยให้ดียิ่งขึ้น กระบวนการเรียนรู้ทั้ง 4 องค์ประกอบต้องได้รับการส่งเสริมจากครู (Teacher) และครอบครัว (Family) โดย T : Teacher (ครู) ครูเป็นที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในขณะเดียวกันครูก็ควรมีพฤติกรรมที่เหมาะสมช่วยให้เด็กได้เรียนรู้เป็นแบบอย่างที่ดีไปด้วย F : Family (ครอบครัว) ครอบครัวเป็นผู้ให้การสนับสนุนให้เด็กเกิดทักษะการเรียนรู้โดยการสร้างแรงเสริมการรับฟังการเปิดโอกาสให้เด็กได้ปฏิบัติกิจกรรมต่างๆด้วยตนเอง

คำสำคัญ: รูปแบบการจัดการเรียนรู้, การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย, ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

Received: November 2, 2019, Revised November 14, 2019, Accepted November 25, 2019

The Learning Management Model Promoting The 21st Century Learning Skills for Preschool Children in Chiangrai Province

Chalermkiat Tunkaew, Chiang Rai Rajabhat University

E-mail : nattaree.tone2516@gmail.com, Tel : 093-1324001

Abstract

The objectives of this research were to study the conditions of learning management for preschool children in Chiang Rai Province and to develop the learning management model promoting the 21st century learning skills for preschool children in Chiang Rai Province. The population involved 2,140 participants including preschool teachers, academic teachers and school directors who operated preschool education in Chiang Rai Province. There were 24 informants in the development of learning management model promoting the 21st century learning skills for preschool children in Chiang Rai Province including university lecturers, educational supervisors, school administrators, and preschool teachers. The data was analyzed by content analysis, mean and standard deviation.

The results showed that the learning management conditions for preschool children in Chiang Rai Province, in overall, showed the operation at the high level. The individual aspects analysis revealed that skills and processes for preschool children were ranked in the first aspect while the last ranking aspects were internal and external environment of classroom. The learning management model promoting the 21st century learning skills for preschool children in Chiang Rai Province was SEAM/TF MODEL which consisted of: S-Skills: The 21st century learning skills for preschool children (3R8C) covered Reading; Writing; Arithmetic; Critical Thinking & Problem-solving; Collaboration, Teamwork & Leadership; Creativity & Innovation; Communication and Media Literacy; Understanding cultural differences and cross-cultural thinking process (Cross-cultural Understanding), Career and Learning Skills; Computing and ICT Literacy; and Morality, Compassion and Discipline (Compassion). E-Environment: Preparation of environment favorable for the learning is necessary for learning skills development of preschool children. A-Activities: The learning activities are activities that allow preschool children to perform hands-on activities on their own, promote the children to work collaboratively with their peers, show challenges and safety, and conform to the existing environment. M-Materials: Instructional materials are elements that are related to learning activities whereby using the materials associated to learning activities will uplift the learning skills of preschool children. The four learning processes must be supported by the teachers and the family by: T-Teacher: Teachers play a role in driving the learning process in order to develop learners' skills. At the same time, teachers should have the appropriate behavior to help children learn as a role model. F-Family: Family is a supporter for children to develop learning skills by means of reinforcement, listening and providing opportunities for children to perform various activities by themselves.

Keywords: The Learning Management Model, Learning Skills for Preschool Children, The 21st Century Learning Skills

คำขอบคุณ: งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization : UNESCO) มีรายงานการวิจัยถึงปัญหาของประเทศไทยพบว่าระบบการศึกษาของไทยยังพัฒนาไปไม่ถึงขีดที่จะสร้างคนที่มีความสามารถและไม่มีทักษะของมนุษย์ในยุคศตวรรษที่ 21 แนวทางงานวิจัยดังกล่าวได้กำหนดทิศทางนโยบายเพื่อความเป็นเลิศทางนโยบายสาธารณะด้านการศึกษาสอดคล้องกับทิศทางด้านการศึกษาของโลกคือการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะในศตวรรษที่ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาและครอบคลุมในวงกว้างระบบการศึกษาต้องตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของมนุษย์สังคมและโลกให้ดำเนินอยู่ในโลกยุคศตวรรษที่ 21 ที่เป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงมีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วก่อให้เกิดการปฏิรูปในทุกด้านประเทศไทยจำเป็นต้องจัดการศึกษาให้ก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงนี้ภายใต้บริบทความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของประเทศไทยในช่วงระยะที่ผ่านมาจากมุมมองของการพัฒนาคุณภาพมนุษย์และการปฏิรูปการศึกษาพบว่าเด็กปฐมวัยเป็นวัยเริ่มต้นของชีวิตและพัฒนาการในทุกด้านเป็นช่วงวัยที่มีการพัฒนาต่างๆเป็นไปอย่างรวดเร็วจึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อเตรียมพร้อมให้เด็กและเยาวชนมีทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตคือทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (21st Century Skill) เพื่อเป็นรากฐานที่สำคัญสำหรับช่วงวัยต่อไป (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562 : 2)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยไว้ในมาตรา 54 วรรคสองกำหนดว่ารัฐต้องดำเนินการให้ เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนา ก่อนเข้ารับการศึกษา เพื่อพัฒนาร่างกายจิตใจวินัย อารมณ์สังคมและสติปัญญาให้สมกับวัย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562 : 2) สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการได้ กำหนดแผนการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการฉบับที่สิบสองพ.ศ. 2560 – 2574 ในยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้โดยจัดระบบการศึกษาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพเพื่อเป็นกลไกหลักของการพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของทุนมนุษย์และรองรับการศึกษาระดับปฐมวัยของโลกศตวรรษที่ 21 พัฒนาเด็กระดับปฐมวัยอย่างเต็มศักยภาพเพื่อให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (21st Century Skill) นำไปสู่การสร้างรากฐานที่แข็งแรงของพลเมืองคุณภาพต่อไป ตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับพ.ศ. 2545 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545 : 1 - 2) แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ในระดับปฐมวัยยังไม่มีรูปแบบการเรียนการสอนที่เป็นไปตามความคาดหวังจากนโยบายของรัฐบาลรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) นโยบายความมั่นคงแห่งชาติพุทธศักราช 2558 - 2564 ทิศทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) และทิศทางแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560-2574) พบว่าประเทศไทยกำลังเผชิญกับความท้าทายที่เป็นพลวัตของโลกศตวรรษที่ 21 ประเด็นปัญหาของการจัดการศึกษาปฐมวัยที่สำคัญคือการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาที่ขาดประสิทธิภาพทำให้ระบบการศึกษาก้าวไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกเด็กปฐมวัยมีพัฒนาการที่ล่าช้าทั้งทางด้านสติปัญญาการคิดวิเคราะห์ความคิดสร้างสรรค์ภาษาและการปรับตัวเนื่องจากได้รับการสนับสนุนที่ไม่เหมาะสมกับธรรมชาติของวัยคุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยยังประสบปัญหาและจำเป็นต้องได้รับการแก้ไข

สภาพบริบทจังหวัดเชียงรายที่มีลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่เป็นภูเขาสูงชันผสมผสานไปกับพื้นที่ราบมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน 2 ได้แก่สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวประชากรที่อาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงรายจึงมีความหลากหลายมีทั้งชาวพื้นเมืองดั้งเดิมชาวเขาประชากรจากประเทศเพื่อนบ้านและชาวต่างชาติที่มาประกอบธุรกิจและเป็นนักท่องเที่ยววิถีการดำรงชีวิตมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมในขณะเดียวกันการเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรมที่มีการผสมผสานและการดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมดั้งเดิมล้วนเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะต้องมีการเตรียมความพร้อมของคนเชียงรายให้มีการปรับตัวและดำรงอยู่ได้ในสถานะที่เป็นอยู่โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการเรียนรู้ในระดับปฐมวัยซึ่งถือเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของจังหวัดเชียงรายปัจจุบันมีหน่วยงานที่จัดการศึกษาระดับ

ปฐมวัยทุกสังกัดในจังหวัดเชียงรายได้แก่โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 1 – 4 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการเป็นหน่วยงานหลักในการจัดการศึกษาและหน่วยงานอื่นที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับปฐมวัยได้แก่โรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติโรงเรียนในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษประจำจังหวัดเชียงรายโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษารวมทั้งสิ้นจำนวน 801 แห่งนักเรียนจำนวน 33,555 คน (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเชียงราย, 2561 : 26 – 33) การศึกษาระดับปฐมวัยในภาพรวมจังหวัดเชียงรายพบว่าการศึกษาภาพรวมจังหวัดเชียงรายสรุปผลการวิเคราะห์ไว้เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาจังหวัดเชียงรายพ.ศ. 2562 - 2565 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคนมีแนวทางหลักในการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยเท่านั้นแต่ยังขาดยุทธศาสตร์และรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะที่จำเป็นให้กับผู้เรียนให้เกิดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (21st Century Skill) เพื่อเตรียมพร้อมให้ชาวเชียงรายมีทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตโดยทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (21st Century Skill) ประกอบด้วยคือ 3R ได้แก่ทักษะการอ่าน (Reading) ทักษะการเขียน (Writing) ทักษะการคิดคำนวณ (Arithmetic) และ 8C ประกอบด้วยทักษะการคิดวิเคราะห์คิดอย่างมีวิจารณญาณและแก้ไขปัญหาได้ (Critical Thinking and Problem Solving) ทักษะการสื่อสารและการรู้เท่าทันเทคโนโลยี (Communication Information Media Literacy) ทักษะความร่วมมือการทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ (Collaboration Teamwork and Leadership) ทักษะความคิดสร้างสรรค์คิดเชิงนวัตกรรม (Creativity and Innovation) ทักษะความเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรมกระบวนการคิดข้ามวัฒนธรรม (Cross - cultural Understanding) ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์และการรู้เท่าทันเทคโนโลยี (Computing and ICT Literacy) ทักษะอาชีพและการเรียนรู้ (Career and Learning Skills) มีคุณธรรมมีเมตตา กรุณา มีระเบียบวินัย (Compassion) (วิจารณ์พานิช, 2555 : 73) เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพบริบทของจังหวัดเชียงรายการกำหนดรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (21st Century Skill) ในบริบทของจังหวัดเชียงรายที่สอดคล้องกับบริบทของเด็กแต่ละพื้นที่จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง

จากหลักการแนวคิดและสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้นทำให้ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 (21st Century Skill) เพื่อให้เกิดขึ้นกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยจะเป็นรากฐานสำคัญของการเรียนรู้และการพัฒนาตลอดชีวิตการพัฒนาทักษะด้านต่างๆของมนุษย์จะเกิดขึ้นอย่างเต็มที่ในช่วงปฐมวัยเท่านั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจและต้องการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยในจังหวัดเชียงรายที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อย่างเป็นรูปธรรมโดยเชื่อมโยงภาคีเครือข่ายในการพัฒนาการศึกษาเด็กปฐมวัยไปในทิศทางเดียวกันอันเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนที่จัดการศึกษาระดับปฐมวัยในจังหวัดเชียงรายในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยในจังหวัดเชียงราย
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยในจังหวัดเชียงรายที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่

21

วิธีวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยในจังหวัดเชียงรายที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ครูผู้สอนปฐมวัยและผู้อำนวยการสถานศึกษาของโรงเรียนจำนวน 801 โรงเรียนรวมประชากร 2,140 คนกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนปฐมวัยครูวิชาการและผู้อำนวยการสถานศึกษาโดยได้มาจากการสุ่มแบบอาศัยความน่าจะเป็น (Probability Sampling) ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie and

Morgan (Krejcie & Morgan, 1970 : 607 – 610) ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 330 คน ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ปฐมวัยของโรงเรียนในจังหวัดเชียงราย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยของโรงเรียนในจังหวัดเชียงราย ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยในจังหวัดเชียงรายที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้ การพัฒนาระยะที่ 1 การร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยในจังหวัดเชียงรายที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำนวน 13 คน การพัฒนาระยะที่ 2 การตรวจสอบรูปแบบ โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและคำถามปลายเปิด การพัฒนาระยะที่ 3 การประเมินรูปแบบโดยการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยในจังหวัดเชียงรายที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

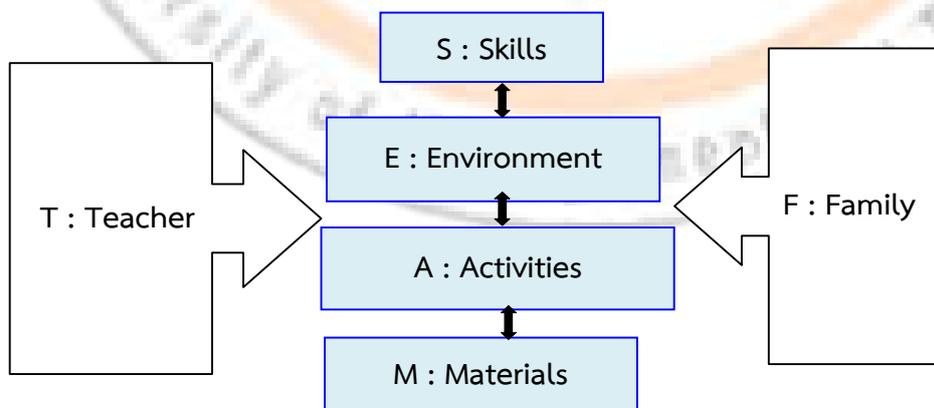
ผลการวิจัยและอภิปรายผล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยในจังหวัดเชียงรายที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตามวัตถุประสงค์การวิจัยผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นตารางประกอบคำบรรยายโดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพการการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยในจังหวัดเชียงรายพบว่าสภาพการการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยในจังหวัดเชียงรายสรุปรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านปรากฏว่าด้านที่ 5 ทักษะและกระบวนการสำหรับเด็กปฐมวัยมาเป็นอันดับแรกและอันดับสุดท้ายคือด้านสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกห้องเรียนส่วนการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยจัดประสบการณ์ที่สอดคล้องกับบริบทของเชียงรายคำนึงถึงความแตกต่างของชาติพันธุ์จัดให้มีการเรียนรู้ร่วมกันเนื่องจากมีหลากหลายชาติพันธุ์ให้ทุกคนยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนการใช้ภาษาในแต่ละพื้นที่ของจังหวัดเชียงรายมีการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสอดคล้องกับท้องถิ่น

ตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยในจังหวัดเชียงรายที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

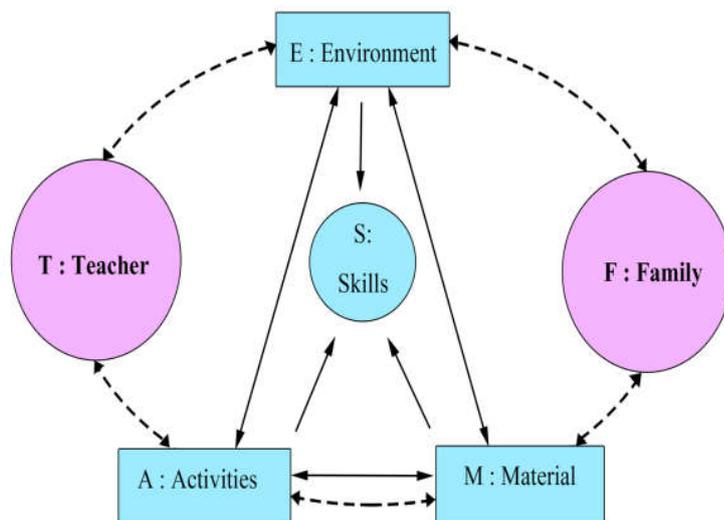
ระยะที่ 1 การร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยในจังหวัดเชียงรายที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผลการสนทนากลุ่มสามารถร่างรูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยในจังหวัดเชียงรายที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีรายละเอียดของรูปแบบดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยในจังหวัดเชียงรายที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

: SEAM Model

ระยะที่ 2 การตรวจสอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยในจังหวัดเชียงรายที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยผู้ทรงคุณวุฒิจากการดำเนินการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยในจังหวัดเชียงรายที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สรุปให้เห็นความเชื่อมโยงดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 รูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยในจังหวัดเชียงรายที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 :

SEAM/TF Model

ผู้วิจัยได้รูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยในจังหวัดเชียงรายที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยกำหนดเป็นจุดเน้นให้แก่ผู้บริหารครูผู้สอนปฐมวัยและผู้ที่เกี่ยวข้องนำรูปแบบไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยเพิ่มเติมจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลุ่มประสบการณ์ปกติของหลักสูตรสถานศึกษาประกอบไปด้วย 2 ส่วนดังนี้

1. องค์ประกอบด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ SEAM ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1.1S : Skills (ทักษะ) คือทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่มีความสำคัญสำหรับเด็กปฐมวัยซึ่งมีทักษะทั้งสิ้น 11 ทักษะได้แก่

1.1.1 ทักษะการอ่านสำหรับเด็กปฐมวัย (Reading) ได้แก่การอ่านรูปภาพการอ่านสัญลักษณ์การอ่านข้อความที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต

1.1.2 ทักษะการเขียนสำหรับเด็กปฐมวัย (Writing) ได้แก่ความสามารถในการใช้กล้ำมเนื้อมือเขียนรูปร่างรูปทรงตัวอักษรและสัญลักษณ์

1.1.3 ทักษะการคิดคำนวณสำหรับเด็กปฐมวัย (Arithmetic) ได้แก่การรู้จักจำนวนและตัวเลขการนับความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนและตัวเลขการเรียงลำดับการจำแนกการเปรียบเทียบเวลาที่การชั่งตวงและการวัด

1.1.4 การคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาสำหรับเด็กปฐมวัย (Critical Thinking & Problem Solving) ได้แก่การแยกแยะสิ่งต่างๆการจำแนกความแตกต่างและความเหมือนระหว่างสิ่งรูปทรงการเข้าใจสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น

1.1.5 การทำงานเป็นทีมสำหรับเด็กปฐมวัย (Collaboration, teamwork & Leadership) ได้แก่การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนและการทำงานร่วมกับเพื่อน

1.1.6 ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย (Creativity & Innovation) ได้แก่ความสามารถในการใช้สื่อเทคโนโลยีเหมาะสมกับวัย

1.1.7 การสื่อสารและการรู้เท่าทันเทคโนโลยี (Communication Information Media Literacy) ได้แก่การสืบค้นข้อมูลจากหัวข้อเรื่องที่สนใจการสืบเสาะข้อมูลจากแหล่งผู้รู้

1.1.8 ความเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรมกระบวนการคิดข้ามวัฒนธรรม (Cross Cultural Understanding) ได้แก่เห็นคุณค่าในตนเองชื่นชมความต่างทางวัฒนธรรม

1.1.9 ทักษะอาชีพและการเรียนรู้ (Career and Learning Skills) สามารถในการทำงานง่ายในชีวิตประจำวันและการพึ่งตนเอง

1.1.10 ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์และการรู้เท่าทันเทคโนโลยี (Computing and ICT Literacy) ได้แก่การสืบค้นข้อมูลจากหัวข้อเรื่องที่สนใจการสืบเสาะข้อมูลจากแหล่งผู้รู้

1.1.11 การมีคุณธรรมมีเมตตากรุณา มีระเบียบวินัย (Compassion) ได้แก่การมีวินัยในตนเองปฏิบัติตามกติกาของสังคมการปฏิบัติตนต่อผู้อื่นอย่างเป็นมิตร

1.2E : Environment (สิ่งแวดล้อม) การที่จะพัฒนาทักษะการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับเด็กปฐมวัยได้นั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดเตรียมสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กทั้งนี้เนื่องจากเด็กปฐมวัยจะสร้างทักษะและองค์ความรู้จากการสังเกตสิ่งต่างๆรอบตัวซึ่งนอกจากสิ่งแวดล้อมเหล่านั้นจะเอื้อต่อการเรียนรู้แล้วยังมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีความปลอดภัยสูงแต่ไม่ทำให้เด็กรู้สึกว่าตนเองถูกควบคุมอยู่ตลอดเวลา

1.3A : Activities (กิจกรรมการเรียนรู้) กิจกรรมการเรียนรู้เป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบในกระบวนการเรียนรู้ที่จะส่งเสริมให้เด็กเกิดทักษะได้ซึ่งต้องเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองรวมทั้งส่งเสริมให้เด็กได้ทำงานร่วมกับเพื่อนๆมีความท้าทายปลอดภัยและสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่

1.4M : Materials (สื่อการเรียนรู้) สื่อการเรียนรู้เป็นองค์ประกอบที่สัมพันธ์กับกิจกรรมการเรียนรู้เนื่องจากเด็กปฐมวัยเป็นวัยที่ยังมีความพร้อมทางร่างกายอารมณ์สังคมและสติปัญญาน้อยอยู่การใช้สื่อการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับกิจกรรมการเรียนรู้จะช่วยส่งผลต่อการยกระดับทักษะการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยให้ดียิ่งขึ้น

2. องค์ประกอบสนับสนุนกระบวนการจัดการเรียนรู้TF ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.1T : Teacher (ครู) ครูถือเป็นบุคคลสำคัญที่จะทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนกระบวนการเรียนรู้ให้สามารถพัฒนาเด็กได้เต็มตามศักยภาพบทบาทในการขับเคลื่อนกระบวนการเรียนรู้ของครูในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในแต่ละทักษะอาจมีความแตกต่างกันไปบ้างตามแต่สิ่งที่ครูต้องตระหนักและให้ความสำคัญเป็นพิเศษคือครูเป็นผู้อำนวยการให้เด็กได้ปฏิบัติกิจกรรมผ่านสื่อและสิ่งแวดล้อมที่ครูจัดเตรียมไว้ซึ่งต้องมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนปลอดภัยและก่อให้เกิดการพัฒนาทักษะที่แท้จริงส่งเสริมให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติงานด้วยตนเองและในขณะเดียวกันครูก็ควรมีพฤติกรรมที่เหมาะสมซึ่งจะช่วยให้เด็กได้เรียนรู้เป็นแบบอย่างที่ดีทั้งทางกายวาจาและการปฏิบัติตนตามหลักคำสอนทางศาสนา

2.2F : Family (ครอบครัว) ครอบครัวถือว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะขาดไม่ได้ในฐานะผู้ให้การสนับสนุนให้เด็กเกิดทักษะการเรียนรู้การช่วยเหลือที่ถูกต้องจะทำให้เด็กไม่เกิดความสับสนและเห็นทิศทางที่ชัดเจนในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของตนเองการสร้างแรงเสริมการรับฟังให้เด็กได้ช่วยเหลือตนเองไม่พยายามดูแลจนเกินความจำเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้ปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองของครอบครัวล้วนส่งผลต่อทักษะการเรียนรู้ของลูกทั้งสิ้น

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยผู้วิจัยพบประเด็นหลักที่ควรนำมาอภิปรายดังนี้

1. ผลจากการศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยในจังหวัดเชียงรายพบว่าสภาพการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยในจังหวัดเชียงรายพบว่าสภาพการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยในจังหวัดเชียงรายสรุปรวมด้านที่ 1 - 5 ทุกด้านอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.38 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.74 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน

ปรากฏว่าด้านที่ 5 ทักษะและกระบวนการสำหรับเด็กปฐมวัยมาเป็นอันดับแรกมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.49 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.70 ผู้วิจัยพบว่าการจัดการเรียนรู้ที่มีใช้มากที่สุดในจังหวัดเชียงรายสรุปได้ 7 รูปแบบได้แก่จัดการเรียนการสอนแบบหลักพัฒนาสมอง (Brain – based Learning) จัดกิจกรรมตามแนวคิดมอนเตสซอรี (Montessori) การจัดการเรียนรู้แบบไฮสโคป (High Scope) การจัดการเรียนรู้แบบโครงการ (Project - Based Learning) จัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีปัญญา (Multiple Intelligences) การจัดการเรียนรู้แบบเรกจิโอเอมีเลีย (Reggio Emilia) การจัดการเรียนรู้แบบแนวคิดวอลดอร์ฟ (Waldorf) ทั้งนี้อาจเกิดจากการจัดการเรียนรู้ระดับปฐมวัยเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพของนักเรียนและในขณะเดียวกันกระทรวงศึกษาธิการก็มีนโยบายที่จะพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ในระดับปฐมวัย ดังจะเห็นได้จากกระทรวงศึกษาธิการ (2560 : 25) ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษาโดยยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลางมุ่งกระจายโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมทั้งในเมืองและชนบทบนพื้นฐานที่ว่าประชาชนที่เข้มแข็งและมีความรู้คือทุนที่มีพลังในการต่อสู้กับความยากจนโดยจัดการศึกษาที่มีคุณภาพสำหรับเด็กเยาวชนผู้พิการและผู้ด้อยโอกาสทุกคนให้เท่าเทียมกันทั้งในเมืองและชนบทตั้งแต่ปฐมวัยจนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และเทียบเท่าพัฒนาความเป็นพลเมืองโลกที่ทันสมัยมีทักษะหลากหลายมีความสามารถในการแข่งขันสู่ตลาดโลกโดยบูรณาการการจัดการศึกษาครูควรจัดกิจกรรมบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้เป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบในกระบวนการเรียนรู้ที่จะส่งเสริมให้เกิดทักษะได้ดีซึ่งต้องเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองจะส่งผลผู้เรียนให้เกิดทักษะการเรียนรู้ในในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับการศึกษาของบุญเชิดชานิศาสตร์ (2556 : 94 - 95) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการบริหารวิชาการในการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรีซึ่งผู้วิจัยผลการวิจัยพบว่าสภาพปัจจุบันการบริหารวิชาการในการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรีในภาพรวมมีการปฏิบัติในระดับปฏิบัติมาก

2. ผลจากการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยในจังหวัดเชียงรายที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 พบว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยในจังหวัดเชียงรายที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ควรมีรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยในจังหวัดเชียงรายที่ส่งเสริมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ประกอบไปด้วย 2 ส่วนได้แก่องค์ประกอบด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้SEAM /TF มีรายละเอียดดังนี้

S : Skills (ทักษะ) ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่มีความสำคัญสำหรับเด็กปฐมวัยซึ่งมีทักษะทั้งสิ้น 11 ทักษะ (3R8C) สอดคล้องกับแนวคิดของวิจารณ์พานิช (2555 : 16 - 21) ได้กล่าวถึงทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ว่าสาระวิชาที่มีความสำคัญแต่ไม่เพียงพอสำหรับการเรียนรู้เพื่อมีชีวิตในโลกยุคศตวรรษที่ 21 ปัจจุบันการเรียนรู้สาระวิชา (Content หรือ Subject Matter) ควรเป็นการเรียนจากการค้นคว้าเองของศิษย์โดยครูช่วยแนะนำและช่วยออกแบบกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนแต่ละคนสามารถประเมินความก้าวหน้าของการเรียนรู้ของตนเองได้สาระวิชาหลัก (Core Subjects)

E : Environment (สิ่งแวดล้อม) ต้องจัดให้เอื้อต่อการเรียนรู้สำหรับเด็กแต่ละช่วงวัยอบอุ่นเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติสิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกห้องเรียนจัดสภาพห้องเรียนให้เอื้อต่อการจัดประสบการณ์ต่อเด็กมีมุมประสบการณ์ที่ชัดเจนสอดคล้องกับแนวคิดของมณฑานีร์รอดคล้าย (<http://taamkru.com/th>, 2562) มีแนวคิดว่าคุณครูก็เป็นบุคคลที่มีส่วนสำคัญในการพัฒนาเด็กการเตรียมความพร้อมให้เด็กสามารถดำเนินชีวิตในศตวรรษที่ 21 ได้นอกจากปรับระบบความคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนสำหรับเด็กเล็กแล้วครูยังสามารถช่วยเด็กๆ ได้อีกหลายทางไม่ว่าจะเป็นการจัดห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ซึ่งนั่นถือเป็นการพัฒนาทักษะทางการคิดของเด็กและช่วยเสริมสร้างจินตนาการของพวกเขาหรือแม้แต่การให้ความสำคัญกับเวลาพักเพื่อให้เด็กได้มีเวลาผ่อนคลายก่อนที่จะเริ่มเรียนรู้ต่อไปนอกจากนี้ผลการวิจัยของอัญชลากะเลี้ยงแก้ว (2560 : 244 - 246) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่องการพัฒนาารูปแบบการบริหารจัดการเรียนร่วมของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครพบว่าด้านบริหารการจัดการสภาพแวดล้อมเป็นองค์ประกอบสำคัญของรูปแบบที่สร้างขึ้น

A : Activities (กิจกรรมการเรียนรู้) กิจกรรมการเรียนรู้เป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบในกระบวนการเรียนรู้ที่จะส่งเสริมให้เด็กเกิดทักษะได้ดีซึ่งต้องเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองสอดคล้องกับผลการวิจัยของอิริคสัน (คิณีสี่ อิศรเสนา ณ อยุธยา, 2560 : 13 - 14) กล่าวว่าเด็กปฐมวัยเป็นวัยแห่งการเรียนรู้และการได้รับประสบการณ์จากการจัดสิ่งแวดล้อมที่ช่วยให้เด็กเกิดความมั่นใจในตนเองมองโลกในแง่ดีและรู้จักไว้นือเชื่อใจผู้อื่นในช่วงวัยก่อนเรียนให้สามารถดำเนินชีวิตในศตวรรษที่ 21 นี้ได้นอกจากนี้กุลยาตันติผลาชีวะ (2551 : 38) กล่าวว่าการจัดประสบการณ์กิจกรรมการเรียนรู้มีความสำคัญกับเด็กปฐมวัยเป็นอย่างมากเพราะเด็กปฐมวัยยังใช้ภาษาไม่คล่องการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยจึงมาจากการรับรู้ทางสัมผัสด้านอื่น ๆ การเล่นโดยไม่มีใครสอนสิ่งเหล่านี้เป็นกระบวนการสร้างความรู้หรือทักษะนี้ต้องกำหนดในรูปของกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย

M : Materials (สื่อการเรียนรู้) สื่อการเรียนรู้เป็นองค์ประกอบที่สัมพันธ์กับกิจกรรมการเรียนรู้เนื่องจากเด็กปฐมวัยเป็นวัยที่ยังมีความพร้อมทางร่างกายอารมณ์สังคมและสติปัญญาน้อยอยู่การใช้สื่อการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับกิจกรรมการเรียนรู้จะช่วยยกระดับทักษะการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยให้ดียิ่งขึ้นสอดคล้องกับทฤษฎีของนักทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาได้แก่เพียเจต์ (Piaget) และไวท์ทอสกี (Vygotsky) ทั้งสองท่านอธิบายพัฒนาการทางสติปัญญาของมนุษย์แตกต่างกันพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์โดยมีความเข้าใจว่าวัตถุไม่ว่าจะเปลี่ยนภาชนะบรรจุเปลี่ยนรูปร่างหรือเปลี่ยนที่วางก็ตามแต่ยังคงมีลักษณะพื้นฐานเดิมและเข้าใจว่าการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้สามารถเปลี่ยนกลับคืนได้พัฒนาการที่สมบูรณ์ในขั้นนี้คือเป็นวัยที่เด็กพัฒนาความสามารถในการจัดประเภทของสิ่งของโดยพิจารณาจากคุณลักษณะเดียวของวัตถุการใช้สื่อการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับกิจกรรมการเรียนรู้จะช่วยยกระดับทักษะการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยให้ดียิ่งขึ้น

T : Teacher (ครู) ครูถือเป็นบุคคลสำคัญที่จะทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนกระบวนการเรียนรู้ให้สามารถพัฒนาเด็กได้เต็มตามศักยภาพพบทบาทในการขับเคลื่อนกระบวนการเรียนรู้ของครูในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในแต่ละทักษะอาจมีความแตกต่างกันไปบ้างตามแต่สิ่งที่ครูต้องตระหนักและให้ความสำคัญเป็นพิเศษคือครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้เด็กได้ปฏิบัติกิจกรรมผ่านสื่อและสิ่งแวดล้อมที่ครูจัดเตรียมไว้ซึ่งต้องมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนปลอดภัยและก่อให้เกิดการพัฒนาทักษะที่แท้จริงสอดคล้องกับผลการวิจัยของSaylor, Alexander and Lewis (1981 : 180) ได้ศึกษาเรื่องหลักสูตรและกิจกรรมในโรงเรียนอนุบาลเขตเลคแลนด์ (Leckland) นิวยอร์คค.ศ. 1963 - 1983 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวโน้มและรูปแบบของหลักสูตรโรงเรียนอนุบาลในเขตเลคแลนด์นิวยอร์คค.ศ. 1963 - 1983 ผลการวิจัยพบว่าการสอนของครูเน้นการส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสติปัญญาครูเน้นการทำงานของเด็กรายบุคคลเน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล

F : Family (ครอบครัว) ครอบครัวถือว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะขาดไม่ได้ในฐานะผู้ให้การสนับสนุนให้เด็กเกิดทักษะการเรียนรู้การช่วยเหลือที่ถุกวิธีจะทำให้เด็กไม่เกิดความสับสนและเห็นทิศทางที่ชัดเจนในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของตนเองการสร้างเสริมการรับฟังการเปิดโอกาสให้เด็กได้ปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองของครอบครัวล้วนส่งผลต่อทักษะการเรียนรู้ทั้งสิ้นสังคมSaylor, Alexander and Lewis. (1981 : 180) ได้ศึกษาเรื่องหลักสูตรและกิจกรรมในโรงเรียนอนุบาลเขตเลคแลนด์ (Leckland) นิวยอร์คค.ศ. 1963 - 1983 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวโน้มและรูปแบบของหลักสูตรโรงเรียนอนุบาลในเขตเลคแลนด์นิวยอร์คค.ศ. 1963 - 1983 ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบของหลักสูตรมีองค์ประกอบของประเด็นที่น่าสนใจคือผู้ปกครองถือว่ามีอิทธิพลสูงสุดต่อการจัดการเรียนการสอนในการสอนของครูเน้นการส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสติปัญญา

จากการประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยในจังหวัดเชียงรายที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ผลจากการประเมินรูปแบบมีความเหมาะสมมากที่สุดและมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากทั้งนี้เนื่องจากรูปแบบการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวให้ความสำคัญขององค์ประกอบที่ใช้ในการสร้างรูปแบบที่เหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้ยุคใหม่ที่มีรากฐานความเชื่อที่ว่าเด็กสามารถสร้างองค์ความรู้ทักษะและเจตคติผ่านการซึมซับจากสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม (Constructivism) ซึ่งองค์สอดคล้องกับแนวคิดของไตรรงค์เจนาการ (2550 : 143 - 144) กล่าวถึงการออกแบบการเรียนรู้ควร

เกิดจากการสื่อสารทั้งสองทางคือผู้เรียนและผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมกับการออกแบบและประเมินการเรียนรู้ตามความต้องการที่เหมาะสมเมื่อการมีส่วนร่วมเกิดขึ้นก็จะเกิดความรับผิดชอบร่วมกันในกระบวนการเรียนการสอนเป็นการฝึกภาวะผู้นำและผู้ตามและการดำเนินชีวิตแบบประชาธิปไตยในวิถีทางที่ควรจะเป็นซึ่งการออกแบบการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับแนวคิดของสถาบันส่งเสริมอัจฉริยภาพและนวัตกรรมการเรียนรู้ (2550 : 18 - 22) ได้กล่าวถึงลักษณะของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ระดับปฐมวัยไว้ว่าการจัดการศึกษาปฐมวัยเป็นการจัดการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กให้เด็กมีพัฒนาการทั้งด้านร่างกายอารมณ์จิตใจสังคมและสติปัญญาที่เหมาะสมกับวัยไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามปรัชญาการศึกษาปฐมวัย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2560. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงฯ.
- กุลยาดันติผลาชีวะ. (2551). รูปแบบการเรียนการสอนปฐมวัยศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มิตรสัมพันธ์กราฟิก.
- ไตรรงค์เจนการ. (2550). การประเมินผลการอ่านวิเคราะห์เขียน. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.
- บุญเชิดชำนาญศาสตร์ (2556). การพัฒนารูปแบบการบริหารวิชาการในการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี.(วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรบัณฑิต).มหาวิทยาลัยสยาม. กรุงเทพมหานคร
- วรพจน์วงศ์กิจรุ่งเรืองและอภิจิตตฤกษ์. (2554). ทักษะแห่งอนาคตใหม่:การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21 แปลจาก 21st Century Skills: Rethinking How Students Learn. สืบค้นเมื่อ 7 กรกฎาคม 2562, จาก <http://openworlds.in.th/books/21st-century-skills/>
- วคินีสื่อสรเสนามอยุธยา. (2560). การศึกษาแบบSTEM เพื่อการจัดการเรียนการสอน.สืบค้นเมื่อ10ตุลาคม2562, จาก http://www.preschool.or.th/knowledge_stem.php
- วิจารณ์พานิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร:มูลนิธิสตรี-สฤกษ์ดีวงศ์.
- สถาบันส่งเสริมอัจฉริยภาพและนวัตกรรมการเรียนรู้. (2550). เอกสารประกอบการอบรมครูBBL ระดับอนุบาล: การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรBrain-based Learning ด้านการคิด.กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมอัจฉริยภาพและนวัตกรรมการเรียนรู้.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 (ฉบับที่ 2) และที่แก้ไขเพิ่มเติมพุทธศักราช 2545. กรุงเทพมหานคร: สยามสปอร์ตซินดิเค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2560 - 2574. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- _____. (2562). มาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ.กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเชียงราย. (2561). ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษาปีการศึกษา 2561. เชียงราย: กลุ่มนโยบายและแผนสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเชียงราย.
- อัญชลากะลิ้งแก้ว. (2560). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเรียนร่วมของโรงเรียนในสังกัด กรุงเทพมหานคร . (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสยาม. กรุงเทพมหานคร.
- Krejcie, R.V. and Morgan, D.W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 608.
- Saylor, J.G., W. Alexander and A. J. Lewis. (1981). Curriculum Planning for Better Teaching and Learning. New York: Holt, Rinehart and Winston

บทความวิจัย (ม.ค. – มิ.ย. 2563)

รูปแบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
ของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

นิธิกุล อินทรทิพย์, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

E mail :nitikul_2@hotmail.com เบอร์โทรศัพท์ 087-183-0055

ผศ.ดร.สุชาติ ลีตระกูล, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

ผศ.ดร.อัญชลี เท่งตระกูล, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

อ.ดร.วิชิต เทพประสิทธิ์, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของ อาจารย์นิเทศก์ ครูพี่เลี้ยง และนักศึกษาครู และเพื่อพัฒนารูปแบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการนิเทศ การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ดำเนินการวิจัยแบบผสมผสาน แบ่งออกเป็น สามระยะ ดังนี้ (1) ศึกษาสภาพปัญหาการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และความต้องการในการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสารในการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายของ บุคลากรที่เกี่ยวข้อง (2) การพัฒนารูปแบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และ (3) การประเมินความเหมาะสม ของรูปแบบการการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

ผลการวิจัยมีดังนี้ ปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการติดต่อสื่อสารระหว่างการนิเทศการฝึกประสบการณ์ วิชาชีพ พบว่า มีปัญหาสำคัญ 6 ประการ ได้แก่ (1) ได้รับสาร ข้อมูลที่ไม่เป็นทางการ หรือไม่เกี่ยวข้องกับกานิเทศและการฝึก ประสบการณ์วิชาชีพ รวมทั้งพลาดข่าวสารสำคัญหรือการแจ้งเตือนเพราะข้อความเก่าจะถูกเลื่อนขึ้นไปเรื่อยๆ เมื่อมีข้อความ ใหม่เข้ามา (2) ไฟล์เอกสาร รูปภาพ และวิดีโอ รวมทั้งอักษรจะเลื่อนขึ้นไปเมื่อมีข้อความใหม่เข้ามา ทำให้ค้นหาค่อนข้างยาก (3) ไฟล์เอกสาร รูปภาพ และวิดีโอที่แนบในแอปพลิเคชัน ไลน์มีการหมดอายุ ทำให้ไม่สามารถดาวน์โหลดได้อีก (4) ไม่สามารถ ส่งไฟล์เอกสาร รูปภาพและวิดีโอที่มีขนาดใหญ่ได้ หรือต้องนำไปตัดต่อหรือแปลงไฟล์ให้มีขนาดเล็กลง ซึ่งอาจจะไม่สามารถทำ ได้จากสมาร์ตโฟนหรือแท็บเล็ต (5) ข้อมูล เอกสารและการมอบหมายงานผ่านแอปพลิเคชันที่หลากหลายทำให้มีการสูญหาย กระจัดกระจายไม่สามารถรวบรวมได้ และ (6) ในสถานที่สัญญาณ อินเทอร์เน็ตไม่เสถียร ทำให้ไม่สามารถรับ-ส่งข้อมูล ข้อมูล ตกหล่นสูญหาย และไม่สามารถนำข้อมูลออกมาใช้หรือแก้ไขได้ สำหรับความต้องการการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการ ติดต่อสื่อสาร พบว่า ควรจะมีเครื่องมือหรือระบบที่จะช่วยในการแจ้งเตือน ติดตามและรับ-ส่งข่าวสารที่มีประสิทธิภาพระหว่าง บุคลากรที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้อย่างเป็นระบบ โดยแสดงให้เห็นความก้าวหน้าและความสำเร็จของ งานที่นักศึกษาได้รับมอบหมาย ผลการประเมิน เอกสารสำคัญในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูและสามารถใช้งานได้ทั้งแบบ ออนไลน์และออฟไลน์ ผู้วิจัยจึงได้พัฒนารูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู PDE-IT ที่สร้างขึ้นเพื่อยกระดับคุณภาพการฝึก ประสบการณ์วิชาชีพครูของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย และสนับสนุนให้มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและ การสื่อสารในการปฏิบัติงานระหว่างนักศึกษา อาจารย์ครูพี่เลี้ยง และผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) P (Planning) การวางแผน (2) D (Doing) การปฏิบัติ (3) E (Evaluation) การประเมินผล และ (4) IT (Information Technology) เทคโนโลยีสารสนเทศพร้อมทั้งได้จัดทำขั้นตอนการใช้งานรูปแบบ และรูปแบบดังกล่าวมีความเหมาะสมในการนำไปใช้อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด

คำสำคัญ: เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร , รูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

Received: November 7, 2019, Revised November 16, 2019, Accepted November 26, 2019

The Information and Communication Technology Application For Teacher
Professional Experience Training Supervision of Faculty of Education,
Chiang Rai Rajabhat University

Nitikul Intrathip, Faculty of Education, Chiang Rai Rajabhat University

E mail :nitikul_2@hotmail.com Tel. 087-183-0055

Asst.Prof.Dr. Suchart Leetagoon, Chiang Rai Rajabhat University

Asst.Prof.Dr. Anchalee Tengtragul, Chiang Rai Rajabhat University

Dr. Wichit Thepprasit, Chiang Rai Rajabhat University

Abstract

The purposes of this research were to examine the state of problems in the teacher professional experience training supervision of supervising teachers, mentors, and student teachers, to investigate the needs of supervising teachers, mentors, and student teachers, and to develop the Information and Communication Technology (ICT) Application for teacher professional experience training supervision of Faculty of Education, Chiang Rai Rajabhat University.

The results of this research were as follows: 1. The problems in using ICT application and communication during the teacher professional experience training supervision of supervising teachers, mentors, school administrators, and student teachers of Faculty of Education, Chiang Rai Rajabhat University in descending order of priority were: (1) receiving informal or irrelevant to the supervision and professional experience training, and missing important news or notifications because old messages were disappeared from the screen due to arrival of news messages; (2) documents, images, videos and texts were moved from the screen when new messages arrived and thus difficult for searching; (3) files, documents, images, and videos sent in LINE application were expired and impossible for re-downloading; (4) large files, documents, images and videos were not allowed and thus required file size reduction, editing or conversion making it difficult to manage by smartphone or tablet; (5) information, documents, and assignments were handled by different applications resulting in missing, scattering, and difficult for assembly, and (6) internet signal was unstable in certain area causing sending-receiving information difficulty, data loss and unable to retrieve information for use or editing. The needs in ICT application for the teacher professional experience training supervision comprised tools or systems that offer effective alert, monitoring, send-receive news update for supervising teachers, mentors, school administrators, and student teachers of Faculty of Education, Chiang Rai Rajabhat University. The systems must be able to store data systematically by showing the progress and success of the students' assignments, assessment results, important documents in the teacher professional experience training online and offline. The teacher professional experience training model (PDE-IT) was developed to enhance the quality of the teacher professional experience training of Faculty of Education, Chiang Rai Rajabhat University and to encourage the use of ICT application in supervision and communication of supervising teachers, mentors, school administrators, and student teachers. The operation process of PDE-IT consisted of 4 important

components: P (Planning); D (Doing); E (Evaluation); and IT (Information Technology). The steps in using the application were also designed. And The suitability of PDE-IT for the teacher professional experience training supervision of Faculty of Education, Chiang Rai Rajabhat University, in overall, was rated at the high level.

Keywords: Information and Communication Technology, Teacher Professional Experience Training Supervision

คำขอบคุณ: งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

บทนำ

เทคโนโลยีที่มนุษย์พัฒนาขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกสบายมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตเป็นอย่างมาก เพราะวิวัฒนาการเหล่านั้นแทรกซึมอยู่ในทุกตารางการใช้ชีวิตของมนุษย์ ที่นิยมใช้มากทุกวันนี้คือ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication Technology: ICT) หมายถึง เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับข่าวสารข้อมูลและการสื่อสาร นับตั้งแต่การสร้าง การนำมาวิเคราะห์หรือประมวลผล การรับและส่งข้อมูล การจัดเก็บและการนำไปใช้งานใหม่ เทคโนโลยีเหล่านี้มักจะหมายถึงคอมพิวเตอร์ซึ่งประกอบด้วยส่วนอุปกรณ์ (hardware) ส่วนคำสั่ง (software) และส่วนข้อมูล (data) และ ระบบการสื่อสารต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นโทรศัพท์ ระบบสื่อสารข้อมูล ดาวเทียมหรือเครื่องมือสื่อสารใด ๆ ทั้งมีสายและไร้สาย (นายยู ลา, 2008: ออนไลน์) ซึ่งเป็นการสื่อสารแบบสองทางทำให้ผู้ใช้สามารถติดต่อกันได้อย่างรวดเร็ว สามารถเข้าถึงได้ทุกที่ ทุกเวลา อย่างกว้างขวางผ่านการสื่อสารด้วยเสียง ข้อความ และภาพ ทำให้มีการรับส่งข้อมูล ข่าวสาร และสารสนเทศในหลากหลายรูปแบบผ่านการใช้โทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต และสังคมเครือข่าย (Social Network) โดยประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) ช่วยให้การติดต่อสื่อสารสะดวกและกว้างไกลยิ่งขึ้น ทำให้โลกเปรียบเสมือนไร้พรมแดน ส่งเสริมการผลิตและระบบโลจิสติกส์ ใช้เป็นช่องทางในส่งผ่านองค์ความรู้เพื่อสนับสนุนการศึกษาทางไกลทำให้การเรียนการสอนเป็นเรื่องที่ง่ายและสะดวกขึ้น สามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา

ดังนั้นในแวดวงการศึกษาจึงได้มีการนำเอาเทคโนโลยีเหล่านี้มาใช้ในการจัดระบบหน่วยงานเพื่อส่งเสริมสมรรถภาพในการทำงาน การจัดการเรียนการสอน และการพัฒนาการศึกษา สำหรับคณะศึกษาศาสตร์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เป็นเสมือนการฝึกปฏิบัติการจริงของการเตรียมนักศึกษาครูให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล รวมทั้งส่งเสริมโอกาสสำหรับนักศึกษาที่ต้องประกอบวิชาชีพครูในอนาคต สามารถนำทฤษฎีการเรียนรู้ที่ได้เรียนรู้ทางการเรียนการสอน และองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องมาประยุกต์สู่การปฏิบัติจริงในชั้นเรียน โดยพัฒนาทักษะและเจตคติภายใต้การแนะนำ ดูแล ติดตาม และช่วยเหลือจากอาจารย์นิเทศ ผู้บริหารโรงเรียน ครูพี่เลี้ยง และนักศึกษาครู ในเขตพื้นที่การศึกษาที่อยู่ในความรับผิดชอบตามพระราชบัญญัติการศึกษา เพื่อนำไปสู่การพัฒนาความเข้มแข็งของการศึกษา ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศ

ปัจจุบันคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย มีนักศึกษาอยู่ในความรับผิดชอบจำนวน 783 คน และมีหลักการสำคัญคือ การเตรียมนักศึกษาออกไปสู่อาชีพครู โดยการพัฒนานักศึกษาให้มีสมรรถภาพที่สำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านเทคนิควิธีการและทักษะในการปฏิบัติงานหน้าที่ครู และด้านคุณลักษณะการเป็นครูที่ดี จึงต้องมีการฝึกปฏิบัติการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นเวลาหนึ่งปี และในการที่จะทำการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูบรรลุผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพนั้น ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่สำคัญหลายประการด้วยกัน ได้แก่ (1) บุคลากรที่เกี่ยวข้อง มีหน้าที่ส่งเสริมสมรรถภาพในการเป็นครูที่ดีแก่นักศึกษา (2) กระบวนการนิเทศ มีหน้าที่นิเทศให้นักศึกษาได้ทราบพฤติกรรมการสอนของตนเองอย่างชัดเจนว่ามีจุดแข็งจุดอ่อนที่ใด อย่างไร ควรปรับปรุงอย่างไร เป็นแนวทางให้นักศึกษาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ และ (3) การจัดเก็บข้อมูลและการรวบรวมผลต่างๆ เพื่อประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ทั้งก่อนการฝึก ระหว่างการฝึก และหลังการฝึก โดยในปัจจุบันพบว่ายังไม่มีเครื่องมือติดต่อสื่อสารและเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบทำให้ออกสารหรือข้อมูลสำคัญบางอย่างสูญหายหรือไม่ได้เก็บรวบรวมไว้ รวมทั้งการติดต่อสื่อสารและส่งงานระหว่างนักศึกษาและอาจารย์นิเทศที่ค่อนข้างไม่สะดวกเนื่องจากพื้นที่ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายส่งนักศึกษาไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูบางที่ค่อนข้างห่างไกล จะเห็นได้ว่ากระบวนการนิเทศ ซึ่งหมายถึง การปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้ให้การนิเทศหรือผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ในการชี้แนะ แนะนำ การปรึกษาหารือ การวางแผนร่วมกันและให้ความร่วมมือกัน เพื่อพัฒนาหรือปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนของครู ให้เกิดประสิทธิผลในการเรียนของนักเรียนและบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา (วัชรวิลา เสาเรียนดี, 2556: 3) ดังนั้นหากมีการนำเทคโนโลยีที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย และมีค่าใช้จ่ายในการนำมาใช้งานต่ำ รวมทั้งช่วยเสริมประสิทธิภาพการนิเทศและการจัดเก็บข้อมูลที่ดี ย่อมจะช่วยให้ปฏิบัติการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษา ของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายมีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมทั้งเป็นฐานในการพัฒนา

ครูพันธุ์ใหม่ที่เท่าทันเทคโนโลยี จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ด้วยการสร้างรูปแบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โดยเริ่มจากการศึกษาปัญหาและความต้องการการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการนิเทศ

วัตถุประสงค์

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของอาจารย์นิเทศก์ ครูพี่เลี้ยง และนักศึกษาครู (2) เพื่อศึกษาความต้องการของอาจารย์นิเทศก์ ครูพี่เลี้ยง และนักศึกษาครูในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย และ (3) เพื่อพัฒนารูปแบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

วิธีวิจัย

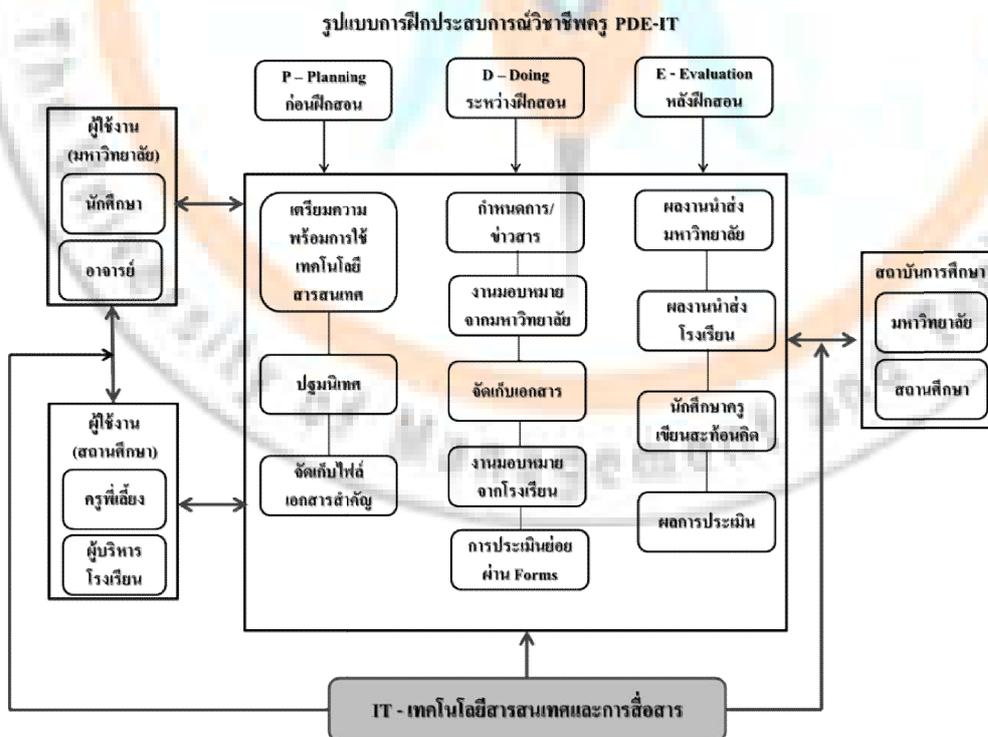
การวิจัยครั้งนี้มีการดำเนินการวิจัยแบบการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) แบ่งออกเป็นสามระยะ โดยระยะที่หนึ่งเป็นการศึกษาสภาพปัญหาการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และความต้องการในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้อำนวยการโรงเรียน หัวหน้าฝ่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู อาจารย์นิเทศก์ ครูพี่เลี้ยง และนักศึกษาครู จำนวน 10 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และมีกรอบประเด็นการสนทนากลุ่ม ดังนี้ (1) สภาพการนิเทศของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย (2) สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการติดต่อสื่อสารระหว่างการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ระหว่างบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้อง (3) สภาพปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการติดต่อสื่อสารระหว่างการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู (4) แนวทางการแก้ปัญหาและความต้องการการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการติดต่อ สื่อสารระหว่างการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และ (5) สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศโดยทั่วไปของอาจารย์นิเทศก์ ครูพี่เลี้ยง ผู้บริหารโรงเรียน และนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ในการวิเคราะห์ข้อมูลระยะนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ระยะที่สองเป็นระยะการพัฒนาารูปแบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย มีการดำเนินการต่อเนื่องจากระยะที่หนึ่งโดยการนำผลการสังเคราะห์ข้อมูลระยะที่หนึ่งที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาและแนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารนิเทศ มากำหนดเป้าหมายให้รูปแบบที่มีความสามารถดังนี้ (1) จัดเก็บ จัดการหรือแก้ไข การเข้าถึงทั้งแบบออนไลน์และออฟไลน์ และการใช้งานร่วมกันของไฟล์ทุกประเภท โดยผู้ที่ได้รับอนุญาตสามารถใช้งานได้ทุกที่ทุกเวลาผ่านทางคอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟนหรือแท็บเล็ต (2) สร้างกิจกรรม แบ่งปันและแจ้งเตือนกำหนดการต่าง ๆ กับผู้ที่ได้รับอนุญาตให้ใช้งานร่วมกัน (3) ทำงานร่วมกันบนเอกสาร Word Excel และ Slide Presentation และแบ่งปันความคิดเห็นร่วมกับผู้ที่ได้รับอนุญาตให้ใช้งานร่วมกันตามเวลาจริง (4) ประเมินผลการศึกษการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย เป็นระยะในทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนและครูพี่เลี้ยง และ (5) ส่งเสริมการใช้สารสนเทศอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์และสนับสนุนการจัดระบบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ซึ่งในการวิจัยนี้เลือกใช้ Google Suit for Education ซึ่งเป็นชุดเครื่องมือที่บริษัทกูเกิ้ล (Google) ออกแบบมา เพื่อสนับสนุนนักศึกษาและนักเรียนในการเรียนรู้ การทำงานร่วมกันและสร้างสรรค์ องค์ความรู้เชิงวิชาการ ซึ่งสามารถทำงานทั้งแบบออนไลน์และออฟไลน์ และแอปพลิเคชันที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บเอกสาร เช่น สแกนเนอร์ เป็นต้น รวมถึงแอปพลิเคชันอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น แอปพลิเคชัน กล้องถ่ายภาพ-วิดีโอ เป็นต้น มาสร้างเป็นรูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู PDE-IT ของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย และคู่มือการใช้งาน

ระยะที่สามเป็นการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู PDE-IT ของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย และคู่มือการใช้งาน มีการดำเนินการโดยการสาธิตการใช้รูปแบบและคู่มือการใช้งาน พร้อมทั้งให้กลุ่มตัวอย่างประเมินผลจากนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และแปลผลด้วยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยและอภิปรายผล

การดำเนินการวิจัยเพื่อศึกษาสภาพปัญหาการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และความต้องการในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย พบว่า มีปัญหาสำคัญ 6 ประการ ได้แก่ (1) ได้รับสาร ข้อมูลที่ไม่เป็นทางการ หรือไม่เกี่ยวข้องกับการนิเทศและการฝึกประสบการณ์ วิชาชีพ รวมทั้งพลาดข่าวสารสำคัญหรือการแจ้งเตือนเพราะ ข้อความเก่าจะถูกเลื่อนขึ้นไปเรื่อยๆ เมื่อมีข้อความใหม่เข้ามา (2) ไฟล์เอกสาร รูปภาพ และวิดีโอ รวมทั้งอักษรจะเลื่อนขึ้นไปเมื่อมีข้อความใหม่เข้ามา ทำให้ค้นหาค่อนข้างยาก (3) ไฟล์เอกสาร รูปภาพ และวิดีโอที่แนบในแอปพลิเคชัน โหลดไม่หมดอายุ ทำให้ไม่สามารถดาวน์โหลดได้อีก (4) ไม่สามารถส่งไฟล์เอกสาร รูปภาพและวิดีโอที่มีขนาดใหญ่ได้ หรือต้องนำไปตัดต่อหรือแปลงไฟล์ให้มีขนาดเล็กลง ซึ่งอาจจะไม่สามารถทำได้จากสมาร์ตโฟนหรือแท็บเล็ต (5) ข้อมูล เอกสารและการมอบหมายงานผ่านแอปพลิเคชันที่หลากหลายทำให้มีการสูญหาย กระจุกกระจายไม่สามารถรวบรวมได้ และ (6) ในสถานที่สัญญาณ อินเทอร์เน็ตไม่เสถียร ทำให้ไม่สามารถรับ-ส่งข้อมูล ข้อมูลตกหล่นสูญหาย และไม่สามารถนำข้อมูลออกมาใช้หรือแก้ไขได้ สำหรับความต้องการการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการติดต่อสื่อสาร พบว่า ควรมีเครื่องมือหรือระบบที่จะช่วยในการแจ้งเตือน ติดตามและรับ-ส่งข่าวสารที่มีประสิทธิภาพระหว่างบุคลากรที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลไว้อย่างเป็นระบบ โดยแสดงให้เห็นความก้าวหน้าและความสำเร็จของงานที่นักศึกษาได้รับมอบหมาย ผลการประเมิน เอกสารสำคัญในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูและสามารถใช้งานได้ทั้งแบบออนไลน์และออฟไลน์

จากผลดังกล่าวผู้วิจัยได้ทำการการพัฒนารูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู PDE-IT ของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ตามภาพประกอบที่ 1

ภาพประกอบที่ 1 รูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู PDE-IT ของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

รูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู PDE-IT มีวัตถุประสงค์เพื่อให้มหาวิทยาลัยฯ กับโรงเรียนเครือข่ายร่วมพัฒนาวิชาชีพครูนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการติดต่อสื่อสารได้สะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น และเพื่อให้อาจารย์นิเทศก์ ครูพี่เลี้ยง และนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารมาใช้ในการติดต่อประสานงานปรึกษาหารือ และแนะนำให้กับนักศึกษาได้ทุกที่ทุกเวลา โดยรูปแบบมีองค์ประกอบดังนี้

P (Planning) – การวางแผน เป็นระยะก่อนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มีการดำเนินกิจกรรมสำคัญ 3 กิจกรรม ได้แก่ (1) การเตรียมความพร้อมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (2) การปฐมนิเทศ และ (3) การจัดเก็บเอกสารสำคัญที่จำเป็นต้องใช้ขณะฝึกสอน

D (Doing) – การปฏิบัติ เป็นระหว่างการฝึกสอน มีการดำเนินกิจกรรมสำคัญ 5 กิจกรรม ได้แก่ (1) การแจ้งเตือนกำหนดการหรือส่งข่าวสาร (2) งานมอบหมายจากทางมหาวิทยาลัย (3) การจัดเก็บหรือแบ่งปันเอกสาร (4) งานมอบหมายจากทางโรงเรียน และ (5) การประเมินผลย่อย

E (Evaluation) – การประเมินผล เป็นระยะหลังการฝึกสอน มีการดำเนินกิจกรรมสำคัญ 4 กิจกรรม ได้แก่ (1) ผลงานนำเสนอมหาวิทยาลัย (2) ผลงานนำเสนอโรงเรียน (3) การเขียนสะท้อนคิด และ (4) ผลการประเมินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษา สำหรับขั้นตอนการใช้งาน G Suit for Education และแอปพลิเคชันต่าง ๆ สามารถดูรายละเอียดได้จากคู่มือการใช้งานรูปแบบฯ

IT (Information Technology) – เทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่นำมาใช้สนับสนุนการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ (1) Google Suit for Education ซึ่งเป็นชุดเครื่องมือที่บริษัทกูเกิ้ล (Google) ออกแบบมาเพื่อสนับสนุนนักการศึกษาและนักเรียนในการเรียนรู้ การทำงานร่วมกัน และสร้างสรรค์องค์ความรู้เชิงวิชาการ ซึ่งสามารถทำงานทั้งแบบออนไลน์และออฟไลน์ โดยเลือกนำเอาแอปพลิเคชัน 4 แอปพลิเคชัน มาใช้ ได้แก่ Drive file Stream, Calendar, Docs Sheets and Slides และ Forms และ (2) แอปพลิเคชันสนับสนุนอื่น ๆ เช่น Line Scanner เป็นต้น

สำหรับคู่มือการใช้งานรูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู PDE-IT จะให้รายละเอียดเกี่ยวกับความรู้พื้นฐานและการใช้งาน G Suit for Education และแอปพลิเคชันสนับสนุน และมาตรฐานการปฏิบัติงานในรายวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

หลังจากผู้วิจัยสร้างและปรับปรุงรูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู PDE-IT แล้ว ได้มีการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบฯ พบว่า ในภาพรวมรูปแบบมีความเหมาะสมในการนำไปใช้งาน ระดับมาก ($\bar{x} = 4.37$) และเมื่อพิจารณารายด้าน ด้านเนื้อหาถูกต้อง กระชับ ชัดเจน และเข้าใจง่าย ความเหมาะสมในการแบ่งหมวดหมู่ และปริมาณของเนื้อหา ความทันสมัยของเนื้อหา มีความเหมาะสมมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.60 นอกจากนี้ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของรูปแบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และ เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และสื่อสาร พบว่า บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศเลือกใช้แอปพลิเคชันไลน์และแมสเซนเจอร์ทั้งแบบกลุ่มและตัวต่อตัว รวมทั้งเฟสบุ๊คในการติดต่อสื่อสาร ส่งข้อความ มอบหมายงาน และส่งไฟล์เอกสารหรือภาพหรือวิดีโอ รวมทั้งการแจ้งเตือนกำหนดการต่าง ๆ ค่อนข้างมาก ทั้งนี้เนื่องจากข้อมูล เอกสาร และการมอบหมายงานผ่านแอปพลิเคชันที่หลากหลาย ทำให้มีการสูญหาย กระจายไม่สามารถรวบรวมได้ ไฟล์เอกสาร รูปภาพและวิดีโอ รวมทั้งอักษร จะเลื่อนขึ้นไปเมื่อมีข้อความใหม่เข้ามา ทำให้ค้นหาค่อนข้างยากไฟล์เอกสาร รูปภาพ และวิดีโอที่แนบในแอปพลิเคชันไลน์มีการหมดอายุ ทำให้ไม่สามารถดาวน์โหลดได้อีก

ไม่สามารถส่งไฟล์เอกสาร รูปภาพ และวิดีโอที่มีขนาดใหญ่ได้ หรือต้องนำไปตัดต่อหรือแปลงไฟล์ให้มีขนาดเล็กลง ซึ่งอาจจะไม่สามารถทำได้จากสมาร์ตโฟนหรือแท็บเล็ต ได้รับสาร ข้อมูลที่ไม่เป็นทางการ หรือไม่เกี่ยวข้องกับการนิเทศและการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ รวมทั้งพลาดข่าวสารสำคัญหรือการแจ้งเตือนเพราะข้อความเก่าจะถูกเลื่อนขึ้นไปเรื่อยๆ เมื่อมีข้อความใหม่เข้ามา และในสถานที่สัญญาณอินเทอร์เน็ต ไม่เสถียร ทำให้ไม่สามารถรับ-ส่งข้อมูล ข้อมูลตกหล่นสูญหาย และไม่สามารถนำข้อมูลออกมาใช้หรือแก้ไขได้ สอดคล้องกับ อภิญา รัตนโกเมศ และชญญา อภิบาลกุล (2552 : 186-187) ที่ทำการศึกษาสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาส พบว่า มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในระดับมาก และรายงานสถิติผู้ใช้แอปพลิเคชันไลน์ (Line) ในประเทศไทย ได้รายงานไว้ว่า ประชากรไทยใช้ไลน์เป็นจำนวน 44 ล้านคน จากประชากรทั้งหมด และใช้งานนานวันละ 63 นาที (THUMBS UP ชุมชนของนักเรียนการตลาดตลอดชีวิตออนไลน์, 2562: ออนไลน์) นอกจากนี้สอดคล้องกับ อมรรัตน์ พวงทอง (2555 : 26) ได้กล่าวว่า ปัญหาและอุปสรรคในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศส่วนใหญ่ คือ ไม่มีระบบการเก็บข้อมูลที่ดี ขาดการเชื่อมต่อกับระบบซอฟต์แวร์ และการนำเทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสมกับบริบทมาใช้งาน และทัศนคติจาก Beartai เป็นเว็บไซต์ที่เผยแพร่บทความด้านไอที (Beartai, 2562, ออนไลน์) ได้กล่าวถึงจุดอ่อนของแอปพลิเคชันไลน์ ไว้ว่า ไม่สามารถเก็บบันทึกการสนทนา ในเซิร์ฟเวอร์ ทำให้เมื่อเปลี่ยนเครื่องโทรศัพท์ จะทำให้บันทึกการสนทนาทั้งหมดก็จะหายไป ไม่สามารถใช้บทสนทนาในไลน์แทนหลักฐานสำคัญเหมือนอย่างอีเมลได้ และเมื่อผ่านไป 2-3 เดือนจะไม่สามารถค้นหาข้อความเก่าได้

2. ผลการศึกษาความต้องการการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย พบว่า ควรมีเครื่องมือหรือระบบที่จะช่วยในการแจ้งเตือน ติดตาม และรับ-ส่งข่าวสารที่มีประสิทธิภาพระหว่างบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับกานิเทศ รวมทั้งสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้อย่างเป็นระบบ โดยแสดงให้เห็นความก้าวหน้าและความสำเร็จของงานที่นักศึกษาได้รับมอบหมาย ผลการประเมิน เอกสารสำคัญในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และสามารถใช้งานได้ทั้งแบบออนไลน์และออฟไลน์ โดยอุปกรณ์ที่เลือกใช้ ได้แก่ เครื่องคอมพิวเตอร์ สมาร์ตโฟน แท็บเล็ต และอินเทอร์เน็ต ซึ่งสอดคล้องกับ Nilgun and M. Fatih (Nilgun and M. Fatih, 2011 : 223) นักการศึกษาของตุรกี ได้อภิปรายผลการวิจัยไว้ว่า การจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการนำไปใช้ในกระบวนการสื่อสารที่เหมาะสม จะช่วยกระตุ้นและส่งเสริมทางบวกกับครูและนักเรียนในการฟื้นฟูและพัฒนาการศึกษา สำหรับการบูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศ และศึกษากับการศึกษาสิ่งสำคัญต้องมีระบบปฏิบัติการที่ดีและต้องมีการฝึกอบรมที่ดีและงานวิจัยของ จิรวรรณ ประภานาวิน (2558 : บทคัดย่อ) พบว่า ความต้องการของครูมีการติดต่อสื่อสารผ่านโปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างเพื่อนครูมากที่สุด และรองลงมาลำดับคือ มีการติดต่อสื่อสารผ่านโปรแกรมสำเร็จรูประหว่างครูกับนักเรียน และมีการใช้ช่องทางการติดต่อสื่อสารกับผู้บริหาร นักเรียน โดยผ่านระบบเครือข่าย

3. รูปแบบการพัฒนาแบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ที่พัฒนาขึ้นนั้น เป็นการนำเอา แอปพลิเคชัน 4 แอปพลิเคชัน ได้แก่ Drive file Stream, Calendar, Docs Sheets and Slides และ Forms ของ Google Suit for Education และแอปพลิเคชันที่เกี่ยวข้องกับการสร้างและจัดเก็บเอกสาร โดยแอปพลิเคชันที่เลือกใช้มีคุณสมบัติตรงตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับ ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (ธิดา ชันดาวงศ์ และคณะ, 2557 : 46; อ้างอิงจาก ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2546 : 7) กล่าวว่า การพัฒนาครูผ่านช่องทางการสื่อสารกับศึกษานิเทศก์และกลุ่มเครือข่ายอย่างหลากหลายรูปแบบ ผ่านเทคโนโลยี และเครือข่ายอินเทอร์เน็ต สามารถช่วยยกระดับความสามารถ ของครูและพัฒนาศึกษานิเทศก์ให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ

นอกจากนี้ยังมีกรจัดทำคู่มือปฏิบัติงาน ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาสำคัญ 2 ส่วน ได้แก่ (1) ความรู้พื้นฐานและการใช้งาน G Suit for Education และแอปพลิเคชันสนับสนุน และ (2) การใส่ข้อมูล การทำงานร่วมกัน และการแบ่งปันหมายกำหนดการ เอกสารสำคัญ และงานมอบหมายในรายวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย โดยคู่มือที่จัดทำขึ้นมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นมาตรฐานเดียวกัน ผู้ปฏิบัติงานทราบและเข้าใจว่า

ควรปฏิบัติอย่างไร และใช้เป็นเอกสารอ้างอิงในการทำงาน มีลำดับขั้นตอนการทำงานร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับ จิตต์อารีย์ กนกนิรันดร (พิเศษ ปันรัตน์, 2556 : 12-13; อ้างอิงจาก จิตต์อารีย์ กนกนิรันดร, 2544 : 56) กล่าวว่า คู่มือการปฏิบัติงานเป็นเอกสารที่หน่วยงานสร้างขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของหน่วยงานนั้น โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดทำเพื่อให้การปฏิบัติงานในหน่วยงานเป็นไปตามมาตรฐานเดียวกันและสอดคล้องกับนโยบาย/วิสัยทัศน์ของหน่วยงาน รวมทั้งช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานทราบว่าต้องปฏิบัติงานอย่างไรและมีขั้นตอนอย่างไร จากรูปแบบการใช้เทคโนโลยี จะเห็นว่ารูปแบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มีความชัดเจน เทคโนโลยีสารสนเทศ ที่เลือกใช้มีความครอบคลุมวัตถุประสงค์การใช้งาน คุณสมบัติของเทคโนโลยีสารสนเทศที่เลือกใช้สอดคล้องกับเป้าหมายของรูปแบบที่กำหนดไว้ สามารถนำไปปฏิบัติงานจริง และรูปแบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

เอกสารอ้างอิง

- จิรวรรณ ประทานาวิน. (2558). ศึกษาสภาพและความต้องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการจัดการเรียนการสอนของครูระดับประถมศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 1. (การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร. กรุงเทพมหานคร.
- ธิดา ชันดาวงศ์ และคณะ. (2557). การพัฒนารูปแบบการนิเทศแนวใหม่ เพื่อพัฒนาคุณภาพครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารราชพฤกษ์, 12(1), 45-53.
- พิเศษ ปันรัตน์. (2556). เอกสารประกอบการอบรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เรื่อง หลักและวิธีการจัดทำคู่มือปฏิบัติงาน สำหรับบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นาย ลดา. (2008). ความหมายของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. สืบค้นเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2561, จาก <http://guru.google.co.th/guru/thread?tid=75299dca37d54f8c>
- วัชรวิภา เถาเรียนดี. (2556). ศาสตร์การนิเทศการสอน และการโค้ช การพัฒนาวิชาชีพ : ทฤษฎีกลยุทธสู่การปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 12). นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์นครปฐม.
- อภิญาญ รัตน์โกเมศ และชัยญา อภิบาลกุล. (2552). การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีนครราชสีมา เขต 3. วารสารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 32(4), 180-191.
- อมรรัตน์ พวงทอง. (2555). แนวทางการพัฒนาการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงาน โรงเรียนบ้านวังลุ่ม เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5. (การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่.
- Beartai. (2562). ใช้ Line เพื่อคุยงานดีจริงหรือไม่. ค้นเมื่อวันที่ 15 กันยายน 2562, จาก <https://www.beartai.com/article/tech-article/69292>
- Nilgun and M. Fatih. (2011). Using Information and Communication Technologies In School Improvement. In The Turkish Online Journal of Educational Technology, 10(1), 223-231.
- THUMBS UP ชุมชนของนักเรียนการตลาดตลอดชีวิต. (2562). Infographic :สถิติผู้ใช้ของ LINE ประเทศไทยในปี 2019. สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2562, จาก <https://www.thumbsup.in.th/line-th-stats-2019>

บทความวิจัย (ม.ค. – มิ.ย. 2563)

กลยุทธ์การยกระดับการประกอบธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับในจังหวัดตาก

อำพล ฉัตรไชยาภรณ์

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

รศ.ดร.ปจรรย์ ผลประเสริฐ, คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

รศ.ดร.เพชร บุตสีทา, คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับในจังหวัดตาก 2) ศึกษาความต้องการเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดอัญมณีและเครื่องประดับของผู้ซื้ออัญมณีและเครื่องประดับในจังหวัดตาก 3) พัฒนากลยุทธ์การยกระดับการประกอบธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับในจังหวัดตาก 4) ทดลองและประเมินกลยุทธ์การยกระดับการประกอบธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับในจังหวัดตาก ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยขั้นตอนที่ 1 แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ขั้นตอนที่ 2 แบบสอบถาม ขั้นตอนที่ 3 การประชุมเชิงปฏิบัติการและการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ขั้นตอนที่ 4 คู่มือการทดลองใช้กลยุทธ์และแบบประเมินกลยุทธ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับ ในจังหวัดตาก (1.1) สภาพ การประกอบธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับ ในจังหวัดตาก พบว่า ด้านการตลาด ดำเนินการพัฒนารูปแบบสินค้าอัญมณีและเครื่องประดับให้มีความทันสมัยและตรงต่อความต้องการของลูกค้าด้านการผลิตมีการพัฒนารูปแบบการผลิตสินค้าอัญมณีและเครื่องประดับด้านการเงิน ผู้ประกอบธุรกิจส่วนใหญ่มีการวางแผนด้านการเงิน ด้านการจัดการองค์กรธุรกิจ มีการวางแผนการจัดการธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับ (1.2) ปัญหาการประกอบธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับ ในจังหวัดตาก พบว่า ในภาพรวมเป็นปัญหาในระดับ มาก เรียงปัญหารายด้านจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ 1. ด้านช่องทางการจำหน่าย 2. ด้านผลิตภัณฑ์ 3. ด้านการเงิน 4. ด้านการจัดการองค์กรธุรกิจ 5. ด้านการส่งเสริมการตลาด 6. ด้านราคา (1.3) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับ ในจังหวัดตาก พบว่าปัจจัยภายใน 6 ด้าน ประกอบด้วย ด้านโครงสร้างองค์กร ด้านความสามารถในการให้บริการ ด้านบุคลากร ด้านการเงิน ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านการจัดการองค์กร ปัจจัยภายนอก 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านสังคมและวัฒนธรรมด้านเศรษฐกิจด้านกฎหมายและการเมืองและด้านเทคโนโลยี
2. ความต้องการของผู้ซื้ออัญมณีและเครื่องประดับ ในจังหวัดตากเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดอัญมณีและเครื่องประดับ พบว่า เหตุผลในการเลือกซื้ออัญมณีและเครื่องประดับ มีดังนี้ ซื้อเพื่อใช้เอง สินค้ามีคุณภาพ ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ซื้ออัญมณีและเครื่องประดับในจังหวัดตาก ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านการกำหนดราคาและกระบวนการให้บริการด้านผลิตภัณฑ์ ด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพและด้านการจัดจำหน่าย
3. กลยุทธ์การยกระดับการประกอบธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับ ในจังหวัดตาก ประกอบด้วย 1 วิสัยทัศน์ 4 พันธกิจ 4 เป้าประสงค์ 4 ประเด็นกลยุทธ์ 6 กลยุทธ์ 18 ตัวชี้วัดและ 18 มาตรการ
4. ผลการทดลองใช้และผลการประเมินกลยุทธ์การยกระดับการประกอบธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับ ในจังหวัดตาก ผลการทดลองใช้กลยุทธ์ พบว่ากลยุทธ์ที่นำไปทดลองใช้ จำนวน 3 กลยุทธ์ คือกลยุทธ์ที่ 1 เพิ่มประสิทธิภาพการจัดการตลาดของผู้ประกอบธุรกิจอัญมณี และเครื่องประดับกลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาเทคนิคการผลิตสินค้าอัญมณีและเครื่องประดับกลยุทธ์ที่ 6 พัฒนาเครือข่ายผู้ประกอบธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับผลการทดลองใช้ สามารถนำไปใช้ดำเนินงานได้จริง โดย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลคู่มือที่สร้างขึ้น ตามตัวชี้วัดกลยุทธ์และผ่านเกณฑ์ตามตัวชี้วัดกลยุทธ์ ได้กำหนดไว้ทุกตัวชี้วัด ผลการประเมินกลยุทธ์การยกระดับการประกอบธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับในจังหวัดตาก พบว่า วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ประเด็นกลยุทธ์ กลยุทธ์ ตัวชี้วัดและ มาตรการ มีความสอดคล้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: กลยุทธ์, การประกอบธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับ

Received: November 10, 2019, Revised November 13, 2019, Accepted November 26, 2019

Strategy for Improving GEM and Jewelry Business in TAK Province

Amphon Chatchaiyalerk ,

Faculty Of Management Science , Kamphaeng Phet Rajabhat University

Assoc.Prof.Dr.Pacharee Phonprasert , Kamphaeng Phet Rajabhat University

Assoc.Prof.Dr.Phetchara Budsritha, Kamphaeng Phet Rajabhat University

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the conditions, the problems and the factors related to gem and jewelry business in Tak Province, 2) to study the customer's need in Tak Province for gem and jewelry marketing mix 3) to develop the strategy for improving gem and jewelry business in Tak Province, 4) to try out and assess the strategy for improving gem and jewelry business in Tak Province. Data collection was classified by the research method. The first step research instrument were a questionnaire and an interview. The second step, the research instrument was a questionnaire. The their step, the research instrument were workshop technique and connoisseurship. The fourth step, the research instruments were strategic implementation manual and assessment form. The data were analyzed using frequency, percentage, means, standard deviation and content analysis.

The research findings were as follows:

1. The conditions, the problems and the factors related to gem and jewelry business in Tak Province were found that

1.1 The condition, to gem and jewelry business in Tak Province was found that the models of gem and jewelry were developed to be modern and meet the customers' needs. Customers' were checked.

1.2 In general, the problem of gem and jewelry business in Tak Province was at the high level. When considering each aspect the highest level were 1) distribution lane 2) product 3) finance 4) business management 5) marketing promotion 6) price.

1.3 The factor related to gem and jewelry business in Tak Province was found that there were 6 internal factors which consisted of organizational structure, service ability, personnels, finance, materials and organizational management. There were 4 external factors which consisted of society and culture, economy, laws and politics and technology.

2.The customers' needs in Tak Province for gem and jewelry marketing mix was found that the reasons for fem and jewelry purchase were one customers' use, good products, co-decision of spouse for selection gem and jewelry, gem and jewelry location in Tak Province. The factors related to making decision of customers' in Tak Province were personnels, pricing and service process, product, physical presentation and distribution.

3.The strategy for improving gem and jewelry business in Tak Province consisted of a vision, 4 missions, 4 goals, 4 strategic items, 6 strategies, 18 standards and 18 indicators.

4. The experiment and the strategic assessment for improving gem and jewelry business in Tak province were as follows: There were 3 strategies for improving gem and jewelry business as follows: The first strategy was increasing entrepreneur's abilities for marketing management consisted of 3 indicators. The third strategy was improving gem and jewelry production technique consisted of 3 indicators. The sixth strategy was improving entrepreneur network consisted of 3 indicators. The strategy could be operated for the performances. The researcher set the manual by considering the strategic indicators and the indicators also passed the set criteria. The strategic assessment for improving gem and jewelry business in Tak Province was found that the vision the missions, the goals, the strategic items, the strategies, the standards and the indicators had the consistency, the appropriateness, the possibility and the utility at the high levels.

Keywords: Strategy , Gem and Jewelry business

คำขอบคุณ: งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

บทนำ

สินค้าในกลุ่มอัญมณีและเครื่องประดับนับเป็นสินค้าที่สร้างชื่อเสียงให้กับประเทศไทย มาเป็นเวลายาวนาน ในฐานะที่เป็นแหล่งอัญมณีที่มีคุณภาพรวมทั้งภูมิปัญญาและมีฝีมือในการเจียระไนพลอย ตลอดจนการรังสรรค์เครื่องประดับได้อย่างประณีตสวยงามทรงคุณค่าเป็นที่ยอมรับของตลาดโลกอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจไทย มีอัตราการเติบโตอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี 2550 - 2554 มูลค่าอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับสัดส่วนเฉลี่ยต่อ GDP ร้อยละ 3.45 ซึ่งถือว่าเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจไทยสูง อัญมณีและเครื่องประดับเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญของไทยในอันดับที่ 4 รองจากอุปกรณ์และส่วนประกอบคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบรถยนต์ และยางพาราในปี 2554 ประเทศไทยมีมูลค่าการส่งออกรวม 12,301 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือ 393,000 ล้านบาท มีแรงงานในอุตสาหกรรมนี้กว่า 1.3 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 3.31 ของแรงงานทั้งหมดในประเทศ (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2557)

การส่งออกเครื่องประดับของไทยในปี 2557 มีแนวโน้มขยายตัวได้เพิ่มขึ้นในแนวกว โดยในปีจ้จยหนุนจากสภาพเศรษฐกิจของประเทศคู่ค้าหลักของไทยที่กำลังฟื้นตัวขึ้นเป็นลำดับตั้งแต่ช่วงปลายปี 2556 ที่ผ่านมามีแนวโน้มจะกลับมาขยายตัวได้ดีผู้ส่งออกไทยจึงควรปรับกลยุทธ์การดำเนินธุรกิจ ทั้งในด้านการผลิตและการตลาดเพื่อหาช่องทางในการรักษาฐานการส่งออกในตลาดเดิมและแสวงหาโอกาสเพิ่มมูลค่าการส่งออกไปยังตลาดใหม่ที่มีศักยภาพมากขึ้น โดยเน้นการออกแบบสินค้าดีไซน์ใหม่ ๆ ในเชิงสร้างสรรค์ด้วยคุณภาพการผลิตที่มีมาตรฐาน ให้ความสำคัญกับการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้า รวมถึงการสร้างคุณค่าและการรับรู้ผ่านแบรนด์สินค้าของตน ตลอดจนสร้างโอกาสทางธุรกิจผ่านช่องทางต่าง ๆ มากขึ้น โดยเฉพาะช่องทางอินเตอร์เน็ตหรือสังคมออนไลน์ที่เข้าถึงผู้บริโภคยุคใหม่ได้ง่ายขึ้นซึ่งจะช่วยให้แบรนด์เป็นที่รู้จักในวงกว้าง แนวทางเหล่านี้ น่าจะเป็นกลยุทธ์ที่ช่วยเพิ่มมูลค่าการส่งออกเครื่องประดับแท้ของไทยในปีนี้ได้ (สถาบันวิจัยและพัฒนาอัญมณีและเครื่องประดับแห่งชาติ, 2557)

ภาพรวมการผลิตและการค้าสินค้าอัญมณีและเครื่องประดับไทยในตลาดอาเซียน มีโอกาสที่ดีรออยู่ข้างหน้าและด้วยขีดความสามารถในการแข่งขันของสินค้าไทยที่เหนือกว่าประเทศสมาชิกอื่นๆ หากแต่ในความเป็นจริงแล้ว ตลาดอาเซียนยังมีความท้าทายนานัปการที่ผู้ประกอบการไทยจำเป็นต้องเรียนรู้และเตรียมตัวให้พร้อมเผชิญหน้าและฝ่าฟัน การเรียกเก็บภาษีมูลค่าเพิ่ม ถือเป็นอุปสรรคทางการค้าที่บั่นทอนขีดความสามารถในการแข่งขันด้านราคาของสินค้าไทยความสำเร็จนั้นจะเกิดขึ้นมากน้อยเพียงไรก็ขึ้นอยู่กับระดับความพร้อมของผู้ประกอบการแต่ละรายเป็นสำคัญอุตสาหกรรมพลอยสีนั้น พม่าเป็นประเทศที่ควรได้รับการจับตามองมากเป็นพิเศษ เพราะนอกจากจะเป็นแหล่งวัตถุดิบทับทิมคุณภาพดีสำหรับป้อนเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมของไทยแล้ว ผู้ประกอบการไทยยังมีโอกาสในการสร้างความร่วมมือด้านการเจียระไนอัญมณีกับผู้ประกอบการท้องถิ่นพม่า หรืออาจเลือกที่จะเข้าไปลงทุนตั้งฐาน การเจียระไนพลอยในพม่าได้ด้วย นอกเหนือจากในปัจจุบันที่แรงงานพม่ามักเดินทางข้ามแดนมารับจ้างเจียระไนพลอยสีให้กับผู้ประกอบการไทยที่เปิดกิจการอยู่ตามแนวตะเข็บชายแดน เช่น ที่อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย และที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เป็นต้น

จังหวัดตากเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคเหนือตอนล่างที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศพม่าและอยู่ในแนวทางเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (East - West Economic Corridor) สามารถเชื่อมโยงไปยังประเทศพม่าและกลุ่มประเทศเอเชียใต้ หรือเชื่อมโยงไปยังลาวและเวียดนามใต้ได้ โดยเฉพาะพื้นที่อำเภอแม่สอดมีจุดผ่านแดนถาวรที่สะพานมิตรภาพไทยพม่ารัฐบาลไทยมีนโยบายจัดตั้งเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สอดยังเป็นตลาดนำเข้าพลอย ที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศไทย มีการค้าและการนำเข้าอัญมณีจากต่างประเทศลำดับต้น ๆ เพราะมีการค้า การเจียระไน การเผาพลอย การทำตัวเรือน อยู่ครบวงจร ส่วนในตัวอำเภอเมืองตาก มีผู้จำหน่ายเครื่องประดับและผลิตทำตัวเรือนอยู่ประมาณ 10 แห่งสถานการณ์ตลาดพลอยในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก มีการนำเข้าอัญมณีน้อยลง (เรขา ธงวัช, 2550) และผู้ประกอบการยังอยู่ในธุรกิจระดับขนาดกลางและขนาดย่อม อีกทั้ง การสนับสนุนของทางราชการยังไม่สอดคล้องและไม่

ต่อเนื่อง ไม่เพียงพอที่จะทำให้ยอดจำหน่ายอัญมณีและเครื่องประดับเพิ่มขึ้น (จักรกฤษณ์ ดวงพิศตรา, 2554) โดยเฉพาะความเชื่อถือจากผู้นิยม ผู้วิจัยเห็นว่าการสร้างกลยุทธ์การยกระดับการประกอบธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับ ในจังหวัดตาก จะสามารถทำให้กิจการของผู้ประกอบการมีความมั่นคง ได้รับความไว้วางใจ จากผู้นิยม สามารถขยายการผลิตและจำหน่ายในระดับสากลมากยิ่งขึ้นอีกทั้งแผน กลยุทธ์จะสามารถทำให้ภาครัฐมองเห็นปัญหาชัดเจนมากขึ้น สามารถให้การสนับสนุนกลุ่มธุรกิจประเภทนี้ได้อย่างตรงประเด็น สามารถสร้างงานและรายได้ให้กับประชาชนในจังหวัดตาก ที่ประกอบธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับรวมถึงเป็นพื้นฐานในการสร้าง ความเข้มแข็งให้กับระบบเศรษฐกิจของประเทศต่อไป

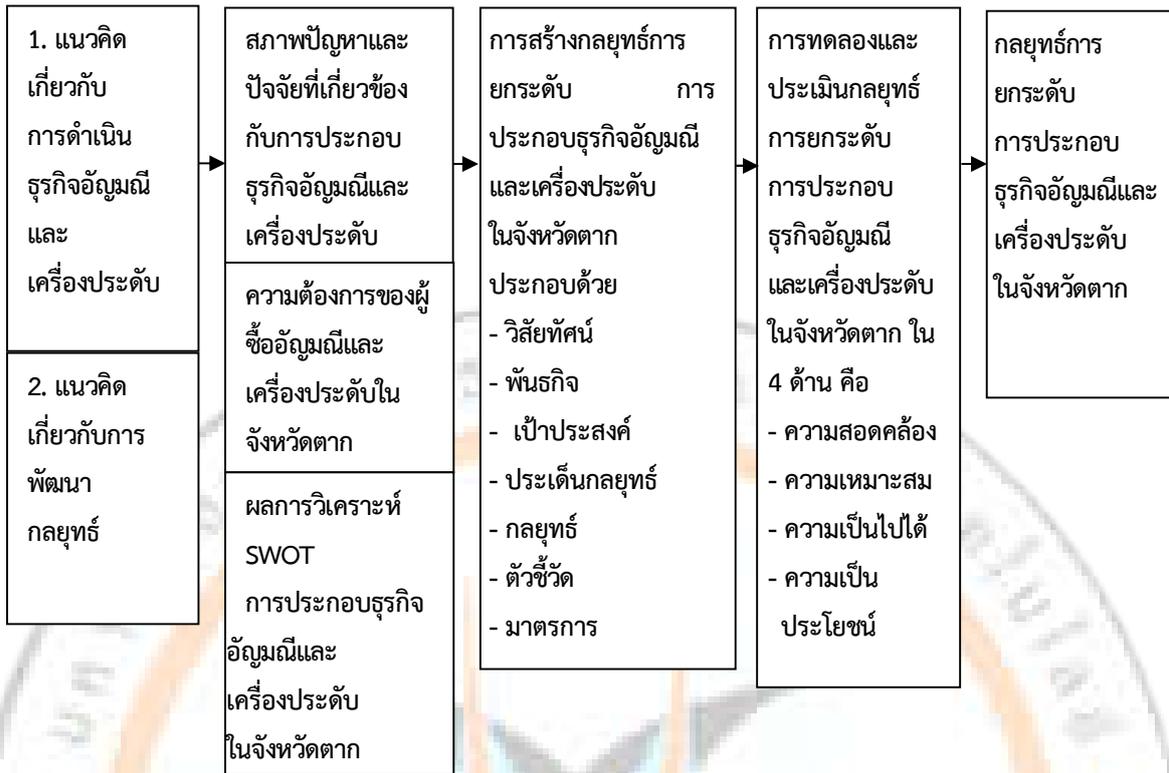
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับในจังหวัดตาก
2. เพื่อศึกษาความต้องการเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดอัญมณีและเครื่องประดับของผู้นิยมอัญมณีและเครื่องประดับในจังหวัดตาก
3. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การยกระดับการประกอบธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับในจังหวัดตาก
4. เพื่อทดลองและประเมินกลยุทธ์การยกระดับการประกอบธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับในจังหวัดตาก

ขอบเขตการวิจัย

1. ศึกษาสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับในจังหวัดตาก 1.1 โดยแบบสอบถาม 1.2 โดยการสัมภาษณ์
2. การศึกษาความต้องการเกี่ยวกับ ส่วนประสมทางการตลาดอัญมณีและเครื่องประดับของผู้นิยมอัญมณีและเครื่องประดับในจังหวัดตาก โดยแบบสอบถาม
3. การพัฒนากลยุทธ์การยกระดับการประกอบธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับในจังหวัดตาก
 - 3.1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกของการทำธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับ โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ
 - 3.2 การจัดทำร่างกลยุทธ์การยกระดับการประกอบธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับ ในจังหวัดตาก โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ
 - 3.3 การตรวจสอบร่างกลยุทธ์ยกระดับมาตรฐานการประกอบธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับในจังหวัดตาก โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
4. การทดลองใช้และประเมินกลยุทธ์การยกระดับการประกอบธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับในจังหวัดตาก
 - 4.1 การทดลองใช้กลยุทธ์
 - 4.2 การประเมินกลยุทธ์โดยใช้แบบประเมินกลยุทธ์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจอัจฉริยะ และเครื่องประดับในจังหวัดตาก

ตอนที่ 1.1 การศึกษาสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจอัจฉริยะและเครื่องประดับใน จังหวัดตาก โดยแบบสอบถามการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ประกอบธุรกิจอัจฉริยะและเครื่องประดับในจังหวัดตาก จำนวน 173 คน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 1.2 การศึกษาสภาพ ปัญหาและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจ อัจฉริยะและ เครื่องประดับในจังหวัดตาก โดยการสัมภาษณ์การเก็บรวบรวมข้อมูลจาก ผู้ประกอบธุรกิจอัจฉริยะและเครื่องประดับในจังหวัด ตาก จำนวน 15 คน วิเคราะห์ข้อมูล โดยการแจกแจงความถี่ และวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาความต้องการของผู้ซื้ออัจฉริยะและเครื่องประดับในจังหวัดตากเกี่ยวกับส่วนประสมทาง การตลาดอัจฉริยะและเครื่องประดับโดยใช้แบบสอบถาม การเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ซื้ออัจฉริยะและเครื่องประดับในจังหวัด ตากจำนวน 400 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 3 กลยุทธ์การยกระดับการประกอบธุรกิจอัจฉริยะและเครื่องประดับในจังหวัดตาก

ตอนที่ 3.1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกของ การประกอบธุรกิจอัจฉริยะและเครื่องประดับในจังหวัดตากในด้านจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค โดยการประชุมเชิง ปฏิบัติการมีผู้ให้ข้อมูลจำนวน 16 คน

ตอนที่ 3.2 การจัดทำร่างกลยุทธ์ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ประเด็นกลยุทธ์ กลยุทธ์ ตัวชี้วัดและมาตรการโดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ มีผู้ให้ข้อมูลจำนวน 13 คน

ตอนที่ 3.3 การตรวจสอบร่างกลยุทธ์โดยการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญผู้เชี่ยวชาญเข้าร่วมสัมมนา ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน

9 คน

ขั้นตอนที่ 4 การทดลองใช้และประเมินกลยุทธ์การยกระดับการประกอบธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับในจังหวัดตาก

ตอนที่ 4.1 การทดลองใช้กลยุทธ์ผู้วิจัยเลือกผู้ประกอบการธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับในจังหวัดตาก จำนวน 5 รายสำหรับทดลองใช้กลยุทธ์ โดยมีคู่มือการทดลองใช้กลยุทธ์

ตอนที่ 4.2 การประเมินกลยุทธ์การยกระดับการประกอบธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับในจังหวัดตากโดยใช้แบบประเมินความสอดคล้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 24คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. สภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับ ในจังหวัดตาก
 - 1.1 สภาพการประกอบธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับในจังหวัดตาก
 - 1.1.1 ด้านการตลาด พบว่า มีการพัฒนารูปแบบสินค้าอัญมณีและเครื่องประดับ ให้มีความทันสมัยและตรงต่อความต้องการของลูกค้ามีการสอบถามความต้องการของ
 - 1.1.2 ด้านการผลิตพบว่า ส่วนใหญ่ไม่ได้มีการพัฒนาอุปกรณ์และเครื่องมือในการผลิตสินค้าอัญมณีและเครื่องประดับมีการพัฒนารูปแบบการผลิตให้มีคุณภาพ
 - 1.1.3 ด้านการเงิน พบว่า ส่วนใหญ่การวางแผนด้านการเงิน โดยสำรองเงินทุน
 - 1.1.4 ด้านการจัดการองค์กรธุรกิจพบว่า มีการวางแผนการจัดการธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับ โดยมีการตั้งเป้าหมายการจำหน่ายอัญมณีและเครื่องประดับ
 - 1.2 ปัญหาการประกอบธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับในจังหวัดตาก
 - 1.2.1 ด้านการตลาด ในภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมาก
 - 1.2.2 ด้านการผลิต ในภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง
 - 1.2.3 ด้านการเงิน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก
 - 1.2.4 การองค์กรธุรกิจพบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง
 - 1.3 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับของผู้ประกอบการธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับ ในจังหวัดตาก
 - 1.3.1 ปัจจัยภายในด้านโครงสร้างองค์กร ด้านความสามารถในการให้บริการด้านบุคลากรด้านการเงิน ด้านวัสดุอุปกรณ์ด้านการจัดองค์กร
 - 1.3.2 ปัจจัยภายนอก ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจด้านกฎหมายและการเมือง ด้านเทคโนโลยี
- ตอนที่ 1.4 ผลการศึกษาสภาพ ปัญหา ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับในจังหวัดตากโดยใช้แบบสัมภาษณ์
 - 1.4.1 ผลการศึกษาสภาพ ด้านการตลาดด้านราคาช่องทางการจำหน่าย ด้านส่งเสริมการค้าด้านการผลิตด้านการจัดการธุรกิจ
 - 1.4.2 ผลการศึกษาปัญหา การประกอบธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับในจังหวัดตากโดยใช้แบบสัมภาษณ์ด้านผลิตภัณฑ์ช่องทางการจำหน่ายด้านส่งเสริมการค้าด้านการผลิตด้านการเงิน ด้านการจัดการองค์กรธุรกิจ
 - 1.4.3 ผลการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับ ในจังหวัดตาก โดยใช้แบบสัมภาษณ์ ปัจจัยภายในด้านโครงสร้างองค์กร ด้านความสามารถในการให้บริการด้านบุคลากรด้านการเงินด้านวัสดุอุปกรณ์ด้านการจัดองค์กร ปัจจัยภายนอก ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจด้านกฎหมายและการเมือง ด้านเทคโนโลยี

ขั้นตอนที่ 2 ผลการศึกษาความต้องการของผู้ซื้ออัญมณีและเครื่องประดับในจังหวัดตาก

การศึกษา จากผู้ซื้ออัญมณีและเครื่องประดับในจังหวัดตาก จำนวน 400 คนพบว่า เหตุผลในการเลือกซื้ออัญมณีและเครื่องประดับ ส่วนใหญ่ ซื้อเพื่อใช้เอง รองลงมา ซื้อเป็นของขวัญให้คนอื่นเหตุผลในการเลือกร้านค้าที่จำหน่ายอัญมณีและเครื่องประดับในจังหวัดตากส่วนใหญ่สินค้ามีคุณภาพ

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ซื้ออัญมณีและเครื่องประดับในจังหวัดตากใน

ภาพรวม พบว่า ภาพรวมในระดับมาก

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนากลยุทธ์การยกระดับการประกอบธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับในจังหวัดตาก สรุปได้ดังนี้
วิสัยทัศน์

ยกระดับความสามารถของผู้ประกอบธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับในจังหวัดตากสู่ตลาดอาเซียน
พันธกิจ

1. พัฒนาระบบจัดการการตลาดให้มีประสิทธิภาพ
2. พัฒนาผลิตภัณฑ์อัญมณีและเครื่องประดับให้มีมาตรฐาน
3. ส่งเสริมความสามารถในการจัดการการเงิน ของผู้ประกอบธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับ
4. จัดการธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับให้มีคุณภาพ

เป้าประสงค์

1. จัดการ การตลาดธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับให้มีประสิทธิภาพ
2. กระบวนการผลิตอัญมณีและเครื่องประดับมีมาตรฐาน
3. ระบบการจัดการเงินที่เหมาะสมและคุ้มค่า
4. ระบบการจัดการธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับ มีมาตรฐาน

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 1. ส่งเสริมการตลาดอัญมณีและเครื่องประดับเข้าสู่ตลาดอาเซียน

กลยุทธ์ที่ 1 เพิ่มประสิทธิภาพการจัดการการตลาดการประกอบธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับ

ตัวชี้วัด 1. มีผู้นำที่ด้านการตลาดโดยตรงอย่างน้อย ธุรกิจละ 1 คน

2. การส่งสินค้าเข้าสู่ตลาดของประเทศสมาชิกอาเซียน

มาตรการ 1. ส่งเสริมให้มีการส่งออกสินค้าโดยภาครัฐ 2. กระตุ้นการส่งออกโดยร่วมมือกันระหว่าง

ภาครัฐกับเอกชน 3. สนับสนุนการอบรมเพิ่มทักษะการจัดการตลาดโดยภาครัฐ

กลยุทธ์ที่ 2 สร้างภาพลักษณ์ธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับ

ตัวชี้วัด 1. ร้อยละ 80 ของผู้ประกอบธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับ สามารถออกไปรับรองสินค้าได้ 2.

ร้อยละ 80 ของผู้ประกอบธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับ มีภาพลักษณ์ที่ดีในการประกอบธุรกิจ

มาตรการ 1. ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนการออกไปรับรองสินค้าให้กับผู้ประกอบการธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับ 2. อบรมให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับเกี่ยวกับการสร้างภาพลักษณ์ที่ดี

3. การสร้างตราสินค้าคุณภาพ 4. สร้างจรรยาบรรณของประเด็นกลยุทธ์ที่ 2 ควบคุมกระบวนการผลิตสินค้าอัญมณีและเครื่องประดับให้ได้มาตรฐาน

กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาเทคนิคการผลิตสินค้าอัญมณีและเครื่องประดับ

ตัวชี้วัด 1. ร้อยละ 90 ของช่างฝีมือในธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับ ได้รับการรับรองจากกรมฝีมือ

แรงงาน 2. ร้อยละ 80 ของกระบวนการผลิตสินค้าในธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับ ได้รับการรับรองจากกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม

มาตรการ1. ภาครัฐให้การสนับสนุนในการพัฒนาช่างฝีมือ2. ภาครัฐให้การสนับสนุนการรับรองกระบวนการผลิตสินค้าที่มีมาตรฐาน3. ภาครัฐสนับสนุนการนำเข้าอัญมณีจากประเทศพม่า

ประเด็นกลยุทธ์ที่3จัดหาแหล่งทุนและใช้เงินทุนอย่างมีประสิทธิภาพ

กลยุทธ์ที่ 4 จัดหาแหล่งทุนที่มีความมั่นคงสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับ

ตัวชี้วัด1. ร้อยละ80 ของผู้ประกอบการธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับสามารถเข้าถึงแหล่งทุนได้2. จำนวนเงินลงทุนที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

มาตรการ 1. จัดหาแหล่งทุนที่มีดอกเบี้ยต่ำ 2. จัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับ การจัดการด้านการเงิน แก่ผู้ประกอบการธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับ3. สร้างเสริมวินัยทางการเงินให้แก่ผู้ประกอบการธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับ

ประเด็นกลยุทธ์ที่4พัฒนาระบบการจัดการองค์กรธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับ ให้มีคุณภาพ

กลยุทธ์ที่5 ส่งเสริมการจัดการองค์กรธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับให้มีคุณภาพ

ตัวชี้วัด 1. ร้อยละ90 ของบุคลากรในธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับ มีความรู้ความสามารถด้านการบริหารจัดการธุรกิจ2. ร้อยละ 80 ของบุคลากรในธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับสามารถสื่อสารด้วยภาษาต่างประเทศ3. ร้อยละ 60 ของบุคลากรในธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

มาตรการ1. พัฒนาทักษะด้านการบริหารจัดการธุรกิจให้กับบุคลากรในธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับ
2. พัฒนาทักษะการใช้ภาษาต่างประเทศ ให้กับบุคลากรในธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับ3. ส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรให้เป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านของธุรกิจอัญมณี และเครื่องประดับ4. สร้างระบบการจัดการองค์กรธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับ ตามมาตรฐานสากล

กลยุทธ์ที่ 6พัฒนาเครือข่ายผู้ประกอบการธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับ

ตัวชี้วัด1. จำนวนเครือข่ายผู้ประกอบการธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับในระดับชาติอย่างน้อย 3 เครือข่าย2. มีสมาคมผู้ประกอบการ อัญมณีและเครื่องประดับ อย่างน้อย 2 สมาคม3.มีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมผู้ประกอบการธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับอย่างน้อยปีละ2ครั้ง

มาตรการ1. สร้างเครือข่ายผู้ประกอบการธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับในระดับชาติ2. จัดตั้งสมาคมผู้ประกอบการธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับ3. จัดกิจกรรมเพื่อการส่งเสริมผู้ประกอบการธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับ

ขั้นตอนที่ 4 การทดลองใช้และประเมินกลยุทธ์การยกระดับการประกอบธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับในจังหวัดตาก

ตอนที่ 4.1ผู้วิจัยได้ทำการทดลองใช้กลยุทธ์ จำนวน 3กลยุทธ์โดยดำเนินการดังนี้ สร้างคู่มือการทดลองใช้ กำหนดร้านผู้ประกอบการที่เป็นแหล่งข้อมูลในการทดลองใช้กลยุทธ์ จำนวน 5 ร้าน กำหนดจำนวนกลยุทธ์ที่ใช้ทำการทดลอง จำนวน 3 กลยุทธ์

ตอนที่ 4.2 ผลการประเมินกลยุทธ์การยกระดับการประกอบธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับในจังหวัดตาก ในด้านความสอดคล้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ประเด็นกลยุทธ์ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์ทั้ง 6 กลยุทธ์ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของตัวชี้วัด ทั้ง 14 ตัวชี้วัด และมาตรการ 20 มาตรการ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ใน ระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยกลยุทธ์การยกระดับการประกอบธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับในจังหวัดตาก ที่นำเสนอข้างต้น ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผลใน4 ประเด็นหลักตามวัตถุประสงค์ ของการวิจัยดังนี้

1. สภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับ ในจังหวัดตาก อภิปรายผลตามประเด็นได้ดังนี้

1.1 สภาพการประกอบธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับในจังหวัดตาก จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าด้านการเงิน มีสภาพการดำเนินงานสูงสุดทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการวางแผนด้านการเงินการสำรองเงินทุนและการจัดสรรเงินทุนเพื่อใช้ในกิจการ

1.2 ปัญหาการประกอบธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับในจังหวัดตากจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าด้านการตลาด เป็นปัญหาสูงสุดทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าอัญมณีและเครื่องประดับมีน้อยประเภทให้เลือกซื้อ เช่น แหวน สร้อยคอ สร้อยข้อมือการกระจายเครือข่ายจำหน่ายสินค้าอัญมณีและเครื่องประดับมีน้อยเกินไป รูปแบบของสินค้ายังขาดความสวยงาม ไม่ค่อยทันสมัย ไม่สะดวกต่อการโฆษณาสินค้าผ่านสื่อต่าง ๆ น้อยเกินไปอัญมณีและเครื่องประดับมีน้อยชนิดให้เลือกซื้อ เช่น ทับทิม หยกลูกแก้วไม่ค่อยเชื่อมั่นในตัวสินค้า

1.3 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับของผู้ประกอบธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับ ในจังหวัดตาก

1.3.1 ปัจจัยภายในพบว่า ด้านการเงิน เป็นปัจจัยสูงสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าจำนวนทุนสำรองขององค์กรสภาพคล่องทางการเงินขององค์กรความน่าเชื่อถือทางการเงินขององค์กร

1.3.2 ปัจจัยภายนอกพบว่า ด้านเศรษฐกิจ เป็นปัจจัยสูงสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าเศรษฐกิจเป็นตัวขับเคลื่อนในการค้าขายสินค้าอัญมณีซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มฟุ่มเฟือย

1.4.3 ผลการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับในจังหวัดตากโดยใช้แบบสัมภาษณ์

1.4.3.1 ปัจจัยภายใน การจัดการทางการตลาดและการจัดการร้านค้ามีผลต่อการประกอบธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้ประกอบธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับในจังหวัดตาก มีความสามารถในการจัดการส่วนประสมทางการตลาดให้สามารถดำเนินธุรกิจได้ต่อเนื่อง โดยมีกำไรจากการประกอบธุรกิจ

1.4.3.2 ปัจจัยภายนอก การเพิ่มของจำนวนประชากร มีความเกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจ พฤติกรรมการซื้อมีความเกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจ บางรายมีความเห็นว่าลูกค้าชอบซื้อของราคาถูก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้ประกอบธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับในจังหวัดตากมีความสามารถในการปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาวะเศรษฐกิจสังคมการเมือง ได้เป็นอย่างดี

2. ผลการศึกษาความต้องการของผู้ซื้ออัญมณีและเครื่องประดับในจังหวัดตากการศึกษาความต้องการของผู้ซื้ออัญมณีและเครื่องประดับในจังหวัดตาก จากผู้ซื้ออัญมณีและเครื่องประดับในจังหวัดตาก พบว่า เหตุผลในการเลือกซื้ออัญมณีและเครื่องประดับ ส่วนใหญ่ ซื้อเพื่อใช้เอง รองลงมา ซื้อเป็นของขวัญให้คนอื่นทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้ประกอบธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับ ในจังหวัดตาก มีการจัดเตรียมสินค้าและพัฒนาบุคลากรทั้งช่างฝีมือ

3. ผลการพัฒนากลยุทธ์การยกระดับการประกอบธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับในจังหวัดตาก มี วิทยาลัย 4 พันธกิจ 4 เป้าประสงค์ 4 ประเด็นกลยุทธ์ 6 กลยุทธ์ สรุปได้ดังนี้

3.1 ประเด็นกลยุทธ์ที่ 1. ส่งเสริมการตลาดอัญมณีและเครื่องประดับเข้าสู่ตลาดอาเซียนประกอบด้วย 2 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 1 เพิ่มประสิทธิภาพการจัดการตลาดการประกอบธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับกลยุทธ์นี้มีความสำคัญเพราะว่า การจัดการการตลาดส่งผลให้การประกอบธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับ สามารถทำกำไรได้และมีการเติบโตทางธุรกิจอย่างต่อเนื่อง

3.2 ประเด็นกลยุทธ์ที่ 2 ควบคุมกระบวนการผลิตสินค้าอัญมณีและเครื่องประดับให้ได้มาตรฐานประกอบด้วย 1 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาเทคนิคการผลิตสินค้าอัญมณีและเครื่องประดับกลยุทธ์นี้มีความสำคัญเพราะว่า

กระบวนการผลิตที่มีการตรวจสอบคุณภาพ เพื่อให้ได้ผลผลิตหรือสินค้าที่มีคุณภาพ จะส่งผลให้การประกอบธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับ

ประสบความสำเร็จ

3.3 ประเด็นกลยุทธ์ที่ 3 จัดหาแหล่งทุนและใช้เงินทุนอย่างมีประสิทธิภาพประกอบด้วย 1 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 4 จัดหาแหล่งทุนที่มีความมั่นคงสำหรับผู้ประกอบธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับกลยุทธ์นี้มีความสำคัญเพราะว่า แหล่งทุน เป็นปัจจัยหลักปัจจัยหนึ่งในการดำเนินธุรกิจ การมีแหล่งทุนที่มั่นคงย่อมส่งผลต่อการดำเนินธุรกิจ

3.4 ประเด็นกลยุทธ์ที่ 4 พัฒนาระบบการจัดการองค์กรธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับ ให้มีคุณภาพประกอบด้วย 2 กลยุทธ์ ได้แก่กลยุทธ์ที่ 5 ส่งเสริมการจัดการองค์กรธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับให้มีคุณภาพกลยุทธ์นี้มีความสำคัญเพราะว่า การจัดการองค์กรธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับให้มีคุณภาพเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่จะทำให้ธุรกิจประสบความสำเร็จ

4. ทดลองใช้และประเมินกลยุทธ์การยกระดับการประกอบธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับในจังหวัดตากแบ่งออกเป็น 2 ตอนย่อย ดังนี้

4.1 การทดลองใช้กลยุทธ์การยกระดับการประกอบธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับในจังหวัดตากผู้วิจัยได้ทำการทดลองใช้กลยุทธ์จำนวน 3 กลยุทธ์ดำเนินการดังนี้ สร้างคู่มือการทดลองใช้ กำหนดร้านผู้ประกอบการที่เป็นแหล่งข้อมูลในการทดลองใช้กลยุทธ์ จำนวน 5 ร้าน กำหนดจำนวนกลยุทธ์ที่ใช้ทำการทดลอง จำนวน 3 กลยุทธ์ทำการประชุมชี้แจงก่อนดำเนินการทดลองใช้กลยุทธ์ ซึ่งจากการสรุปผลการทดลองใช้กลยุทธ์ปรากฏว่า กลยุทธ์การยกระดับการประกอบธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับในจังหวัดตากที่นำไปทดลองใช้ จำนวน 3 กลยุทธ์ คือ กลยุทธ์ที่ 1 เพิ่มประสิทธิภาพการจัดการตลาดของผู้ประกอบธุรกิจอัญมณี และเครื่องประดับมี 3 ตัวชี้วัดกลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาเทคนิคการผลิตสินค้าอัญมณีและเครื่องประดับมี 3 ตัวชี้วัด กลยุทธ์ที่ 6 พัฒนาเครือข่ายผู้ประกอบการอัญมณีและเครื่องประดับมี 3 ตัวชี้วัด ผลการทดลองใช้ สามารถนำไปใช้ดำเนินงานได้จริง โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามเครื่องมือ ที่สร้างขึ้นตามตัวชี้วัดกลยุทธ์และผ่านเกณฑ์ตามที่ตัวชี้วัดกลยุทธ์ได้กำหนดไว้ทุกตัวชี้วัดทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้วิจัยและผู้ประกอบการได้มีการสื่อสารถึงวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างต่อเนื่อง และแบบเก็บรวบรวมข้อมูลค่อนข้างสะดวกต่อการใช้งาน

4.2 ผลการประเมินกลยุทธ์การยกระดับการประกอบธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับในจังหวัดตาก มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลดังนี้

4.2.1 ผลการประเมินความสอดคล้องของกลยุทธ์การยกระดับการประกอบธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับในจังหวัดตาก โดยภาพรวมพบว่า องค์ประกอบต่างๆ ของกลยุทธ์ ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ประเด็นกลยุทธ์ กลยุทธ์ ตัวชี้วัด และมาตรการมีความสอดคล้องในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การดำเนินการพัฒนาการยกระดับการประกอบธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับในจังหวัดตาก เป็นไปตามหลักทางวิชาการเริ่มตั้งแต่การศึกษาสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องทั้งจากแบบสอบถามและสัมภาษณ์การสอบถามความต้องการของผู้ซื้อ การวิเคราะห์ SWOT ตลอดจนถึงการยกร่างกลยุทธ์ และการตรวจสอบร่างกลยุทธ์ จึงส่งผลให้ องค์ประกอบของกลยุทธ์มีความสอดคล้องกันในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้ประกอบธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับ ควรศึกษาองค์ประกอบของ

กลยุทธ์และให้ความสำคัญกับกลยุทธ์ เพิ่มประสิทธิภาพการจัดการตลาดการประกอบธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับเพื่อเป็นการพัฒนากลยุทธ์ในการขายให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน

1.2 ผู้บริหารฝ่ายการตลาดของธุรกิจควรให้ความสำคัญกับกลยุทธ์สร้างภาพลักษณ์ธุรกิจอัญมณีและ

เครื่องประดับ ให้ตรงความต้องการของลูกค้าแต่ละกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 คว้าศึกษาปัญหาและอุปสรรคของผลการดำเนินงานของธุรกิจอัญมณี

และเครื่องประดับในประเทศไทยในแต่ละด้านเพื่อให้บริษัทสามารถนำปัญหาและอุปสรรคไปปรับปรุงแก้ไขได้ตรงประเด็นเพื่อพัฒนาบริษัทต่อไป

2.2 คว้าศึกษาตัวแปรอื่น ๆ ที่มีใช้ผลการดำเนินงานเช่นความได้เปรียบทางการแข่งขันคุณภาพในการบริหารงานและประสิทธิภาพการดำเนินงานเป็นต้นเพื่อเป็นการวัดผลงานในด้านต่างของธุรกิจส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับในประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

จักรกฤษณ์ ดวงพิศตรา. (2554). การวิเคราะห์ยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับไทย.

กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เรขา ธงรัช (2550). กลยุทธ์การบริหารปัจจัยการผลิตอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก.

กำแพงเพชร: มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

สถาบันวิจัยและพัฒนาอัญมณีและเครื่องประดับแห่งชาติ.(องค์การมหาชน) (สวอ.). ทิศทางเครื่องประดับและอัญมณี ปี2557.

ออนไลน์. [2557, มิถุนายน 14]

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม.แผนปฏิบัติการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมรายสาขา อุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ. ออนไลน์. สืบค้นจากอินเทอร์เน็ต, <http://www.sme.go.th> [2557, มกราคม 14].

บทความวิจัย (ม.ค. – มิ.ย. 2563)

การพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้วัตรกรรมปฐมวัยด้วยกระบวนการวิจัยและระบบที่เลี้ยงเพื่อเสริมสร้างการรู้คิดในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ

รองศาสตราจารย์ ดร. สรวงพร กุศลส่ง
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้วัตรกรรมปฐมวัยด้วยกระบวนการวิจัยและระบบที่เลี้ยง เพื่อเสริมสร้างการรู้คิดในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ และวัตถุประสงค์เฉพาะเพื่อ 1) ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้วัตรกรรมปฐมวัยด้วยกระบวนการวิจัยและระบบที่เลี้ยง สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ 2) สร้างและหาคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้วัตรกรรมปฐมวัยด้วยกระบวนการวิจัยและระบบที่เลี้ยง สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ 3) ทดลองใช้และศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้วัตรกรรมปฐมวัยด้วยกระบวนการวิจัยและระบบที่เลี้ยง เพื่อเสริมสร้างการรู้คิดในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ 4) ประเมินความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้วัตรกรรมปฐมวัยด้วยกระบวนการวิจัยและระบบที่เลี้ยง สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ รูปแบบการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้วัตรกรรมปฐมวัยด้วยกระบวนการวิจัยและระบบที่เลี้ยง ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และจัดทำคู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลได้แก่ แบบวัดการรู้คิดในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ แบบวัดความรู้ด้านกระบวนการวิจัย และแบบสังเกตพฤติกรรม กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษา สาขาวิชาการศึกษาศิลปะ ชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ จำนวน 30 คน ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้และศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างการรู้คิดในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ โดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบ One-Group Pretest-Posttest Design กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษา สาขาวิชาการศึกษาศิลปะ ชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ที่ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย จำนวน 30 คน ขั้นตอนที่ 4 การประเมินการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยใช้การประเมินปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต ใช้สถิติทดสอบค่า t (t-test) และค่าร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า

1. การพัฒนาการรู้คิดในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ ของการจัดการเรียนรู้ที่จะต้องเสริมสร้างให้นักศึกษามี 4 ด้าน คือ 1) การตระหนักรู้ปัญหา 2) การวางแผนการแก้ปัญหา 3) การปฏิบัติวิธีการแก้ปัญหา และ 4) การตรวจสอบผลการแก้ปัญหา และแนวทางการพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้วัตรกรรมปฐมวัยด้วยกระบวนการวิจัยและระบบที่เลี้ยง สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ประกอบด้วย 8 ขั้นตอนคือ ขั้นที่ 1 การทบทวนความรู้ ขั้นที่ 2 การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ ขั้นที่ 3 การกำหนดเป้าหมาย ขั้นที่ 4 การวางแผนการเรียนรู้ ขั้นที่ 5 การเรียนรู้จากการปฏิบัติ ขั้นที่ 6 การขยายความร่วมมือ ขั้นที่ 7 การสรุปผลองค์ความรู้ และขั้นที่ 8 การแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด

2. รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นคือ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการเรียนการสอน 5) สื่อและแหล่งเรียนรู้ 6) การวัดและประเมินผล ผลการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่ารูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม และความสอดคล้อง อยู่ในระดับมากที่สุด ผลการทดลองใช้เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ พบว่า กิจกรรมตามกระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบเป็นลำดับขั้นตอน สามารถนำไปดำเนินการจัดการเรียนการสอนได้

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นพบว่านักศึกษา หลังได้รับการพัฒนาตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้นวัตกรรมปฐมวัยด้วยกระบวนการวิจัยและระบบพี่เลี้ยง มีความรู้ด้านกระบวนการวิจัยสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีการรู้คิดในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ สูงขึ้นร้อยละ 31.92

4. ผลการประเมินความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้นวัตกรรมปฐมวัยด้วยกระบวนการวิจัยและระบบพี่เลี้ยง เพื่อเสริมสร้างการรู้คิดในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: รูปแบบการจัดการเรียนรู้ , นวัตกรรมปฐมวัย , กระบวนการวิจัย , ระบบพี่เลี้ยง , การรู้คิดในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์

Received: November 14, 2019, Revised November 24, 2019, Accepted December 9, 2019

The development of innovative forms of early childhood learning and research process systems trainer to strengthen knowledge thinking creative problem solving Rajabhat University students

Sroungporn Kusolsong

Faculty of Education, Phetchabun Rajabhat University

Abstract

The main purposes of this study To develop a management model for early childhood learning, innovation and research systems with the mentor. To enhance cognition in creative problem solving for students in Rajabhat university. And for a specific purpose to. 1) Study of the Development of the innovation learning management styles of early childhood and research systems with the mentor. Rajabhat University Student 2) Create and find the quality of the innovation learning management styles of early childhood and research systems with the mentor. Rajabhat University Student 3) To experiment and study the effects of the innovation learning management styles of early childhood and research systems with the mentor. Enhancing cognition in creative problem solving for Rajabhat University Student 4) To assess satisfaction of using the management styles of the innovation learning of early childhood and research systems with the mentor. Rajabhat University Student

The research and development model consists of 4 steps as follows: Steps 1: Study of the Development of the innovation learning management styles of early childhood and research systems with the mentor Steps 2: Create and find the quality of the learning management styles , Create a Manual use the of learning management styles. The instrument used to collect data. cognition test in creative problem solving, A sample is Rajabhat University Student , Department of Early Childhood Education , 4th year, Faculty of Education , Phetchabun Rajabhat University, 30 people Steps 3: Trial and study the effect of using learning management styles that enhances cognition in creative problem solving. The researcher conducted this study by using One-Group Pretest Posttest Design. A sample is Rajabhat University Student , Department of Early Childhood Education , 4th year, Faculty of Education , Phetchabun Rajabhat University, Using simple random sampling 30 people. Steps 4: Evaluation of learning management of Rajabhat University students. Using evaluation of inputs, processes and outputs. Using t-statistic, t-dependent and percentage.

The finding of this research found.

1) Development of cognition in creative problem solving of learning management that must be strengthened for students have 4 sides: Sides 1: Problem awareness ,Sides 2: Planning solutions , Sides 3:Practical solution and Sides 4: Examination results of problem solving and guidelines for the development learning management model of early childhood innovation by research process and mentor system for Rajabhat University Student. Consists of 8 steps: Steps 1:Activate Prior Knoeledge, Steps 2:

Learning from Learning Resources. ,Steps 3:Targeting, Steps 4: Planning learning, Steps 5: Action Learning , Steps 6: Expanding cooperation , Steps 7: Summary knowledge , Steps 8: Knowledge Sharing.

2) Model of the developed teaching management is learning styles to consist of: 1) Principle 2) Objective 3) Content 4) Teaching process 5) Media and learning resources 6) Measurement and Evaluation The quality inspection by experts. Found that the teaching developed are appropriate. And consistency At the highest level The results of the experiment were used to study the feasibility and found that the activities according to the teaching and learning process of the model were sequential steps. Can be used to manage teaching and learning.

3) The results take the form of learning developed by the students. The latter was developed as a form of early childhood learning, innovation and research systems with the mentor. Knowledge of the research process higher. Statistically significant at the .05 level. The knowledge and ideas to creative problem solving. Up 31.92 percent

4) The results of the evaluation of students. To enhances cognition in creative problem solving. The high level

Keywords: Learning management styles , Early childhood innovation , Research process , Mentor system , Cognition in creative problem solving

คำขอบคุณ: งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

บทนำ

การจะพัฒนาประเทศไทยในอนาคตนั้นจะต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งและพลังขับเคลื่อนกระบวนการในการพัฒนาทั้งในระยะกลาง และระยะยาว โดยเฉพาะ “การพัฒนาคน” ให้มีการเตรียมความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ซึ่งสิ่งที่สำคัญประการหนึ่ง คือทักษะการเรียนรู้ และการเสริมสร้างปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของคน โดยการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มาประยุกต์ใช้ทั้งในเชิงระบบและโครงสร้างของสังคมไทยให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2559 : 9) การศึกษาเป็นเครื่องมือในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนาคน ให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุขในกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 เนื่องจากการศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างความได้เปรียบของประเทศ เพื่อการแข่งขัน และยืนหยัดในเวทีโลกภายใต้ระบบเศรษฐกิจ และสังคม ที่เป็นพลวัต ประเทศต่างๆทั่วโลกจึงให้ความสำคัญ และทุ่มเทกับการพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตนให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ ภูมิภาค และของโลกควบคู่กับการธำรงรักษา อัตลักษณ์ของประเทศ ในส่วนของประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษา การพัฒนาศักยภาพ และขีดความสามารถของคนไทย ให้มีทักษะ ความรู้ ความสามารถและสมรรถนะที่สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และปัญหาวิกฤตที่ประเทศต้องเผชิญ เพื่อให้คนไทยมีคุณภาพที่ดี สังคมไทยเป็นสังคมคุณธรรม จริยธรรมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทั้งในโลกปัจจุบันและอนาคต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ซึ่งทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย การมีทักษะชีวิตและทักษะอาชีพ การมีทักษะการเรียนรู้และสร้างนวัตกรรมใหม่ ที่เกี่ยวข้องกับทักษะแห่งความร่วมมือ 4 ประการคือ การสื่อสาร (Communication) ความร่วมมือกัน (Collaboration) ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) การคิดวิเคราะห์ (Critical Thinking) และการมีทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี แต่ทั้งหมดล้วนแล้วแต่เป็นทักษะที่ต้องได้รับการพัฒนาในระยะยาว ซึ่งแปลว่าจะต้องได้รับการปลูกฝังตั้งแต่วัยเด็กซึ่งเป็นวัยแห่งการเรียนรู้ และเมื่อมีการวิเคราะห์สภาพการศึกษาในขณะนี้พบว่าหลายประเทศรวมถึงประเทศไทย หลักสูตรการเรียนการสอนในระดับปฐมวัยที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ยังไม่สามารถทำให้เด็กมีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ซึ่งจะทำให้พวกเขาสามารถอยู่รอดในสังคม และมีชีวิตที่มีคุณภาพได้เมื่อโตขึ้น นี่จึงเป็นโจทย์ปัญหาใหญ่ที่ต้องการการแก้ไขอย่างเร่งด่วนในเวลานี้ ทำให้มีงานวิจัยหลายชิ้น พยายามค้นหาและตอบคำถามที่ว่า ทำไมหลักสูตรปัจจุบันจึงไม่สามารถตอบสนองความต้องการนี้ได้ผลการศึกษาที่แตกต่างกันไป สามารถสรุปปัญหาของการศึกษาปฐมวัยของไทยที่น่าสนใจ เป็น 3 ประเด็นคือ 1. เด็กมีค่าเฉลี่ยไอคิวต่ำกว่าระดับสากล แต่กลับมีระดับความเครียดสูงมาก ทั้งๆที่มีการเรียนการสอนด้านวิชาการตั้งแต่ระดับอนุบาล ซึ่งน่าจะทำให้เด็กมีไอคิวสูงกว่าหลายประเทศที่เริ่มเรียนด้านวิชาการในระดับประถม 2. เด็กขาด M.Q. (Moral Quotient) หรือความมีคุณธรรมจริยธรรมในจิตสำนึก และยังขาด A.Q. (Adversity Quotient) หรือความสามารถในการอดทนฝ่าฟันอุปสรรค ซึ่งเป็นเรื่องที่จะต้องเริ่มปลูกฝังตั้งแต่ยังอยู่ในวัยเด็ก 3. เด็กขาดทักษะในการดำรงชีวิต ซึ่งทำให้เด็กหลายคนมีปัญหาในการเข้าสังคมและการอยู่ร่วมกับผู้อื่น รวมไปถึงการที่เด็กไม่สามารถดูแลตนเองได้ และมีทักษะไม่มากพอที่จะสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยตัวเอง

ดังนั้น ครูเป็นบุคคลที่มีส่วนสำคัญในการพัฒนาเด็กปฐมวัย เช่นการเตรียมความพร้อมให้เด็กสามารถดำเนินชีวิตในศตวรรษที่ 21 ได้นอกจากปรับระบบความคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนสำหรับเด็กเล็กแล้ว ครูยังสามารถช่วยเด็กๆได้อีกหลายทาง เช่น การจัดห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ เช่น การตกแต่งห้องเรียนทำให้เด็กอยากเข้ามาเรียนรู้ ซึ่งถือเป็นการพัฒนาทักษะทางการคิดของเด็ก และช่วยเสริมสร้างจินตนาการให้สามารถอยู่ในสังคมปัจจุบันและเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีต่อไปในอนาคต (พิทยาภรณ์ มานะจตุ, 2559) และครูสามารถเป็นกลไกสำคัญในการจัดการกระบวนการเรียนรู้ รวมทั้งพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้ทันการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี และข้อมูลข่าวสารที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาที่ทำให้หลีกเลี่ยงไม่ได้ การพัฒนาวิชาชีพครูภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคมจึงเป็นภารกิจสำคัญที่ทำหายเป็นอย่างยิ่งในการก่อให้เกิดศักยภาพและ

ประสิทธิภาพสูงสุดของศาสตร์แห่งวิชาชีพครู โดยเฉพาะในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากจากกระแสโลกาภิวัตน์ ครูที่เคยเป็นผู้บอกความรู้ต้องเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้กำกับ และช่วยเหลือโดยให้ผู้เรียนเป็นผู้แสวงหาความรู้ และสร้างความรู้ขึ้นเอง หลักการเรียนรู้สมัยใหม่ คือ Teach Less, Learn More สอนให้น้อย แต่ให้ผู้เรียนเรียนได้มาก (จิราภรณ์ พานิช, 2555 : 19) โดยเฉพาะเด็กปฐมวัย เป็นช่วงอายุที่สมองมีการพัฒนา และมีอัตราการเรียนรู้สูงสุด การเติบโตและพัฒนาการของสมองจะเป็นรากฐานในการเรียนรู้ในวัยต่อมา การจัดการศึกษาปฐมวัยจึงเป็นช่วงสำคัญในการเตรียมความพร้อม ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา หากเด็กไม่ได้รับการเลี้ยงดู และพัฒนาอย่างถูกต้อง ในวัยนี้แล้วโอกาสทองของการพัฒนาจะไม่หวนกลับมาอีก ด้วยเหตุนี้ครูปฐมวัยจึงควรพัฒนากระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการนำนวัตกรรมการศึกษาปฐมวัยเข้ามามีบทบาทในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะ การคิด ให้สอดคล้องกับการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาเด็กให้เกิดการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองทุกด้านอย่างเต็มศักยภาพ

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ระดับปฐมวัย เป็นการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กเกิดการเรียนรู้ และพัฒนาทักษะด้านต่างๆ โดยผ่านกิจกรรมการปฏิบัติทดลอง สำรวจ สืบค้น และดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ กระบวนการคิดและเกิดทัศนคติที่ดี ต่อกิจกรรมที่เด็กได้ปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ จากสิ่งแวดล้อมรอบตัวในชีวิตประจำวันของเด็ก เพื่อให้เด็กได้พัฒนาและเกิดองค์ความรู้ ครูควรศึกษาหลักการ แนวคิด กระบวนการสอน และแนวทางการประเมินผลของนวัตกรรมการศึกษาในรูปแบบต่างๆ เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาหรือบูรณาการในการจัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา โดยมุ่งเน้นกระบวนการคิด การเรียนรู้ ทำให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้มากที่สุด ซึ่งนวัตกรรมการศึกษาปฐมวัยมีหลายรูปแบบที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ ดังนี้ การสอนแบบโครงการ การสอนแบบBBL การสอนแบบไฮสโคป การสอนแบบมอนเตสซอรี การสอนแบบภาษาธรรมชาติ การสอนแบบเรกจิโอ การสอนแบบวอลดอร์ฟ และการสอนแบบนิวโอฮิวแมนนิส เป็นต้น การจัดประสบการณ์ระดับปฐมวัยเพื่อส่งเสริมวิธีการเรียนรู้ อาจนำนวัตกรรมการศึกษาวิธีใดวิธีหนึ่ง หรือนำหลายวิธีมาบูรณาการ ทั้งนี้ขึ้นกับวุฒิภาวะ ความพร้อม และพัฒนาการของเด็กในการเรียนรู้และบริบทของสถานศึกษาแต่ละที่ ซึ่งเป็นการเพิ่มศักยภาพทางการศึกษาแก่เด็กปฐมวัย (สรวงพร กุศลสง, 2554 : 343) การนำกระบวนการวิจัยมาใช้ในช่วงของกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสื่อสารก่อให้เกิดข้อมูล ข่าวสาร และความรู้ใหม่ๆ เกิดขึ้นมากมาย ทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนไม่ว่าจะเป็นครูอาจารย์หรือผู้เรียนต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมวิธีการเรียนการสอนให้เข้ากับยุคสมัย เพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์ ทันต่อความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่อยู่ตลอดเวลา การเรียนการสอนในยุคปัจจุบันจึงเป็นการเรียนแบบร่วมมือกันระหว่างครู ผู้เรียน และผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ และเป็นการเรียนการสอนที่ทุกฝ่ายต้องร่วมกันหาแนวทางการแก้ปัญหา ดังที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ หมวดที่ 4 ว่าด้วยแนวทางการศึกษามาตรา 30 กำหนดให้สถานศึกษามีหน้าที่สนับสนุนและส่งเสริมให้ครูมีการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างเห็นว่าการปฏิรูปการศึกษาให้ความสำคัญกับการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นแนวทางในการพัฒนาการปฏิบัติงานของครูด้วยตนเอง (สุวิมล ว่องวานิช, 2555 : 2-3) ซึ่งการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน (researchbased learning : RBL) เป็นอีกวิธีการหนึ่งที่มุ่งเน้นทักษะกระบวนการค้นคว้า พัฒนาการคิดวิเคราะห์และบูรณาการ เนื้อหาความรู้ ผู้สอนจำนวนมากให้ความสนใจกับวิธีการสอนแบบนี้เนื่องจากสามารถนำไปใช้ได้ทุกรายวิชาในหลาย ระดับการศึกษา โดยเฉพาะระดับอุดมศึกษา (เสาวภา วิชาติ, 2554) อีกทั้งหลักการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน ยังสอดคล้องกับความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่เป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและ วัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข จัดการศึกษาโดยยึดหลักการศึกษาลดชีวิต สำหรับประชาชน มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ และให้ ความสำคัญกับการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา ดังนั้นการ

จัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน จึงเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และลงมือ ปฏิบัติกระบวนการแสวงหาความรู้ อย่างเป็นระบบมีขั้นตอนทำให้ผู้เรียนค้นพบความรู้ได้ด้วยตนเอง หรืออีกลักษณะหนึ่งเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่ใช้ กระบวนการวิจัยมาเป็นกระบวนการสอนที่ให้ผู้เรียนใช้กระบวนการวิจัยหรือผลการวิจัย เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้เนื้อหา สาร อาจใช้ การประมวลผลงานวิจัยมาประกอบการสอน ใช้ผลการวิจัยมาเป็นเนื้อหาสาระในการเรียนรู้ ใช้กระบวนการวิจัย ในการศึกษาเนื้อหาสาระ หรือให้ผู้เรียนลงมือทำวิจัยโดยตรง หรือช่วยฝึกฝนทักษะการวิจัยให้แก่ผู้เรียน (จิศนา แคมมณี, 2555; ไพฑูรย์ ลินลารัตน์, 2557) เป็นการสอนเพื่อให้ผู้เรียนทำการวิจัยเองได้ ให้ผู้เรียนรู้จัก แก้ปัญหา รู้จักคิดวิเคราะห์ ตลอดจนทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เป็นวิธีการเรียนรู้ที่สนับสนุนแนวคิด ของการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็น ศูนย์กลาง เน้นให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเองและค้นพบข้อความรู้ด้วยตนเองโดยตรง (ไพฑูรย์ ลินลารัตน์, 2557) ซึ่ง ผู้เรียนจะต้องใช้ทักษะการคิดและกระบวนการคิดเป็นเครื่องมือในการสร้างองค์ความรู้ การรู้คิดจึงเป็นหัวใจสำคัญของการเกิด การเรียนรู้ที่ควรส่งเสริมให้เด็กมีความสามารถในการรู้คิดให้มากที่สุด และสามารถควบคุมและตรวจสอบความคิดทั้งหมดของ ตนเองได้ เป็นความสามารถที่เรียกว่า “เมตาคอกนิชัน” (Metacognition) นักเรียนที่มีเมตาคอกนิชันจะมีสติอยู่เสมอว่ากำลัง คิดทำอะไร ต้องทำอะไรบ้าง เพื่อประกอบการตัดสินใจเลือกวิธีคำตอบได้ด้วยตนเอง และพิจารณาคำตอบอย่างรอบคอบ ว่าเป็นไปได้หรือไม่ดังที่ฟลาวเวลล์ (Flavell, 1979 : 906-911) ที่กล่าวว่า “เมตาคอกนิชัน” เป็นความสามารถทางการคิดที่ บุคคลสามารถรู้ถึงกระบวนการคิดและสิ่งต่างๆ ที่เกิดจากกระบวนการคิดของตน ซึ่งอาจปรากฏเป็นความรู้ หรือเป็นกิจกรรม ทางความคิดที่มีเป้าหมายทิศทาง ดังนั้นหากผู้เรียนมีการรู้คิดในตัวเองแล้ว ก็สามารถที่จะใช้การรู้คิดในการแก้ปัญหาเชิง สร้างสรรค์ นอกจากนี้กระบวนการคิดแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ เป็นความสามารถในการเปลี่ยนด้านลบให้เป็นด้านบวก กล่าวคือ เป็นการใช้สมองในการคิด เรียนรู้และยังเป็นกระบวนการลดความเบี่ยงเบน (ด้านลบ) ของปัญหาให้เป็นวัตถุประสงค์ (ด้านบวก) และลดความเบี่ยงเบน (ด้านลบ) ของสาเหตุ ให้เป็นเป้าหมาย (ด้านบวก) โดยประกอบด้วยกิจกรรมหลายอย่าง ต่อเนื่องกัน ผู้แก้ปัญหาต้องพยายามปรับปรุงตัวเองและสิ่งแวดล้อมให้ผสมกลมกลืนกลับเข้าสู่สภาวะสมดุลหรือสภาวะที่เรา คาดหวังเพื่อให้สามารถบรรลุถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยการทำงานร่วมกันระหว่างการคิดสร้างสรรค์ และการคิดวิจารณ์ญาณ โดยให้คิดลึกและหลากหลายด้วยการคิดวิจารณ์ญาณ ในการเลือกและประเมินวิธีการแก้ปัญหาจนได้วิธีที่ดีที่สุดในการ แก้ปัญหา วางแผนการแก้ปัญหาและนำไปแก้ปัญหาโดยเชื่อมั่นว่าตนเองสามารถแก้ปัญหาได้และควบคุมตนเองได้เพื่อที่จะได้ แก้ปัญหาด้วยความรอบคอบและสมบูรณ์ (สิทธิชัย ชมพูพาทย์, 2554) ซึ่งรูปแบบการสอนกระบวนการคิดแก้ปัญหาอนาคต ตามแนวคิดของทอร์เรนซ์ (Torrance, 1962) ซึ่งได้นำองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ 3 องค์ประกอบ คือ การคิด คล่องแคล่ว การคิดยืดหยุ่น การคิดริเริ่มมาใช้ประกอบกับกระบวนการคิดแก้ปัญหาและการใช้ประโยชน์จากความคิด โดยเน้น การใช้เทคนิคระดมสมองเกือบทุกขั้นตอน โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนได้ตระหนักรู้ในปัญหาที่เกิดขึ้นในอนาคตและเรียนรู้ที่จะคิด แก้ปัญหาร่วมกัน ซึ่งผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนตามรูปแบบจะได้พัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาและตระหนักรู้ในปัญหาที่ อาจเกิดขึ้นในอนาคต และสามารถใช้ทักษะการคิดแก้ปัญหาใช้ในการแก้ปัญหาปัจจุบันและป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นใน อนาคต การมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และสังคมแห่งการเรียนรู้ใน ที่สุด จึงเป็นปัจจัยสำคัญ ในการกำหนดแนวทางการจัดการศึกษาได้อย่างชัดเจนว่า ต้องเน้นการฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542, 2545 : 13) การจัดการเรียนรู้จึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ สนองตอบคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ของประเทศไทยที่จะต้อง “มีความสามารถในการคิดและวิเคราะห์อย่าง เป็นระบบ” (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2540) การสอนให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดจะเปรียบเสมือนการติดอาวุธทางปัญญาให้กับผู้เรียน เพราะจะทำให้ผู้เรียนได้มีเครื่องมือที่ใช้ในการแสวงหาความรู้ได้ไปตลอดชีวิต จึงนับได้ว่าการสอนให้ผู้เรียนได้รู้จักวิธีคิด เป็นสิ่ง ที่พึงประสงค์อย่างยิ่งในสภาพของสังคมปัจจุบัน ดังที่ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2559 (สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2545) การพัฒนารูปแบบการสอนที่จะมุ่งพัฒนานักศึกษาศายครุศาสตร์ ควรสร้าง

ความตระหนักและเจตคติที่ดีในการจัดการเรียนการสอน การวางแผนและการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย และผสมผสานให้เกิดความรู้ใหม่ ส่งเสริมการใช้คำถามที่ให้เกิดการคิดนำไปสู่การคิดแก้ปัญหา การพัฒนาวิสัยทัศน์ทางความคิดแก่ผู้เรียน เสริมสร้างการวางแผนและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอน และพัฒนาผู้เรียนให้เกิดกระบวนการทางปัญญาและเกิดองค์ความรู้ใหม่

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยมีความมุ่งมั่นที่จะทำการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ นวัตกรรมปฐมวัยด้วยกระบวนการวิจัย และระบบที่เลี้ยงเพื่อเสริมสร้างการรู้จักคิดในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ เพื่อให้สอดคล้องตามยุทธศาสตร์การจัดการระบบการเรียนการสอน โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งผลของการศึกษาค้นคว้าจะทำให้ได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ที่สร้างองค์ความรู้แก่นักศึกษา และเครือข่ายทางวิชาการที่เกิดประโยชน์กับมหาวิทยาลัยราชภัฏ และมหาวิทยาลัยอื่นในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์หลัก

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ นวัตกรรมปฐมวัยด้วยกระบวนการวิจัยและระบบที่เลี้ยง เพื่อเสริมสร้างการรู้จักคิดในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ

วัตถุประสงค์เฉพาะ

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ นวัตกรรมปฐมวัยด้วยกระบวนการวิจัยและระบบที่เลี้ยง สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ

2. เพื่อสร้างและหาคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ นวัตกรรมปฐมวัยด้วยกระบวนการวิจัยและระบบที่เลี้ยง เพื่อเสริมสร้างการรู้จักคิดในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ

3. เพื่อทดลองใช้และศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ นวัตกรรมปฐมวัยด้วยกระบวนการวิจัยและระบบที่เลี้ยง เพื่อเสริมสร้างการรู้จักคิดในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ

4. เพื่อประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ นวัตกรรมปฐมวัยด้วยกระบวนการวิจัยและระบบที่เลี้ยง เพื่อเสริมสร้างการรู้จักคิดในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาการรู้จักคิดในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์และแนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ นวัตกรรมปฐมวัยด้วยกระบวนการวิจัยและระบบที่เลี้ยง สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ 1) ศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับการรู้จักคิดในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์องค์ประกอบ เทคนิควิธีการ และการวัดประเมินผล 2) ศึกษาแนวทาง แนวคิดทฤษฎีและหลักการเกี่ยวกับ องค์ประกอบการพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้โดยการ สัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน และอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏ 5 ท่าน สอบถามนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์จำนวน 30 คน

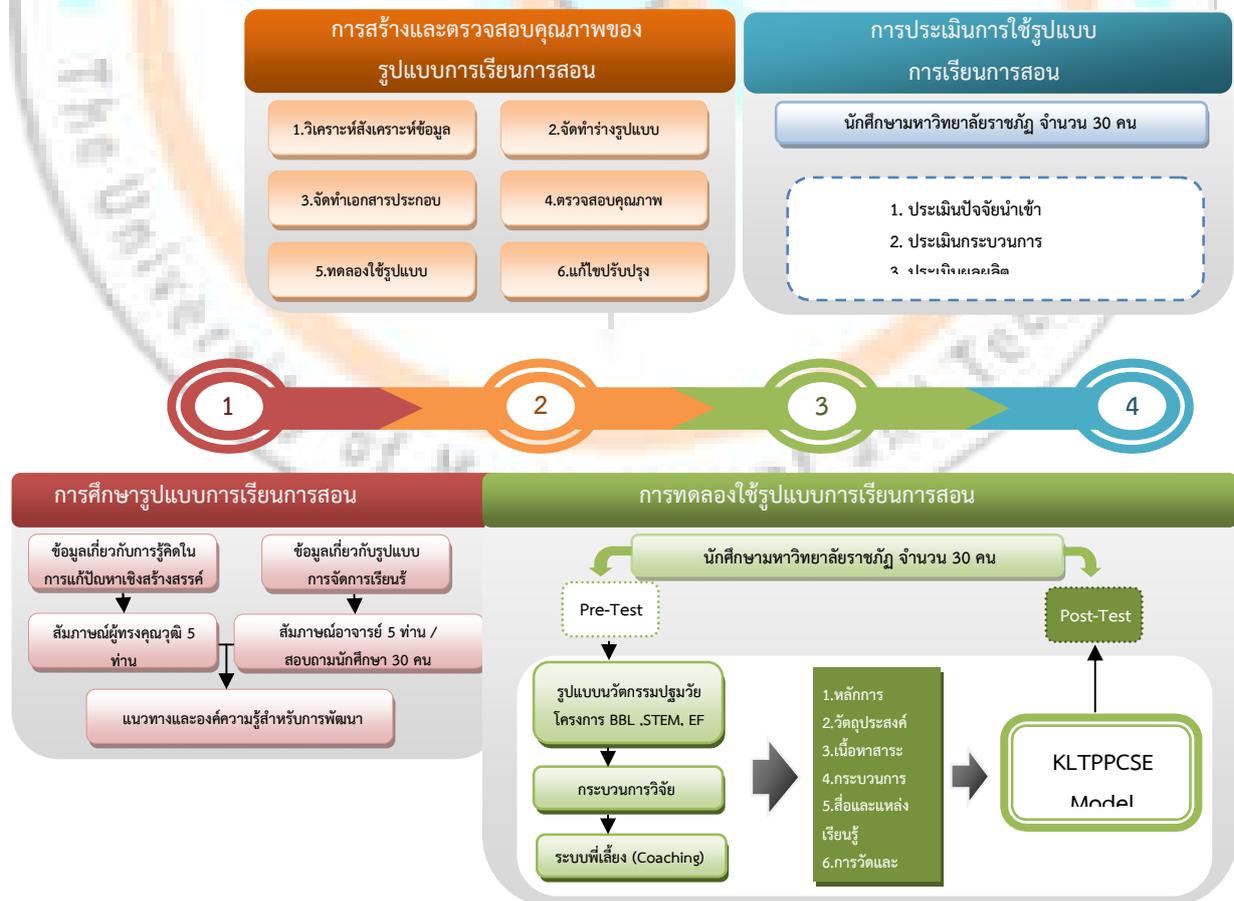
ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและการหาคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ นวัตกรรมปฐมวัยด้วยกระบวนการวิจัยและระบบที่เลี้ยงเพื่อเสริมสร้างการรู้จักคิดในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ พัฒนาขั้นตอนการสร้างรูปแบบคือ ขั้นที่ 1 นำข้อสรุปจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ มารวบรวมข้อมูลเพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ขั้นที่ 2 จัดทำร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ประกอบด้วยหลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ กระบวนการจัดการเรียนการสอน สื่อและแหล่งเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล ขั้นที่ 3 จัดทำเอกสารประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ 4 ตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ขั้นที่ 5 ทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้กับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ขั้นที่ 6 แก้ไขปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้และศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้นวัตกรรมปฐมวัยด้วยกระบวนการวิจัย และระบบที่เลี้ยงเพื่อเสริมสร้างการรู้คิดในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ สำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ นำไปทดลองใช้กับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ จำนวน 30 คน ทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) ด้วยแบบวัดการรู้คิดในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ และแบบวัดความรู้ด้านกระบวนการวิจัย ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้นวัตกรรมปฐมวัยด้วยกระบวนการวิจัย และระบบที่เลี้ยง 8 ขั้นตอน (KLTPPCSE Model) ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 การทบทวนความรู้ ขั้นที่ 2 การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ ขั้นที่ 3 การกำหนดเป้าหมาย ขั้นที่ 4 การวางแผนการเรียนรู้ ขั้นที่ 5 การเรียนรู้จากการปฏิบัติ ขั้นที่ 6 การขยายความร่วมมือ ขั้นที่ 7 การสรุปผลองค์ความรู้ และขั้นที่ 8 การแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด เก็บรวบรวมข้อมูลในระหว่างทำการสอนด้วยแบบบันทึกการเรียนรู้ แบบสังเกตพฤติกรรม และทดสอบหลังเรียน (Post-test) ด้วยแบบวัดการรู้คิดในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ และแบบวัดความรู้ด้านกระบวนการวิจัย

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้นวัตกรรมปฐมวัยด้วยกระบวนการวิจัย และระบบที่เลี้ยงเพื่อเสริมสร้างการรู้คิดในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ สำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ ดำเนินการประเมินการใช้รูปแบบกับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 จำนวน 30 คน สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ เครื่องมือที่ใช้ประเมินการใช้รูปแบบประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้ การประเมินปัจจัยนำเข้า การประเมินกระบวนการ และการประเมินผลผลิตโดยสรุปเป็นแผนผังขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบการจัดการเรียนรู้นวัตกรรมปฐมวัยด้วยกระบวนการวิจัย และระบบที่เลี้ยงเพื่อเสริมสร้างการรู้คิดในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ สำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ

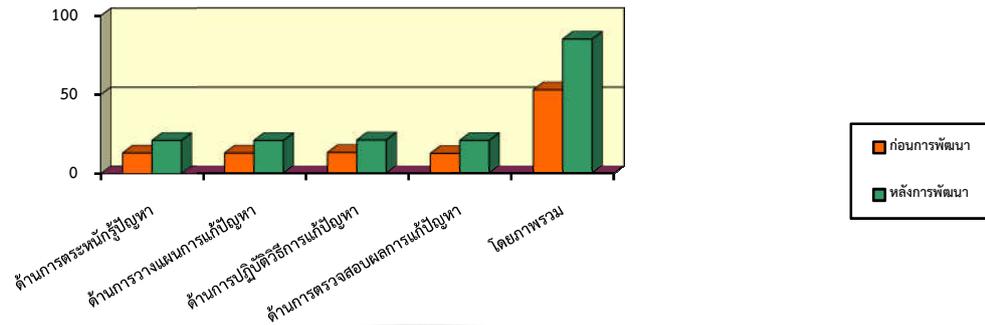
ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการศึกษา แนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้นวัตกรรมปฐมวัยด้วยกระบวนการวิจัย และระบบที่เลี้ยงที่เสริมสร้างการรู้คิดในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์พบว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้เน้นให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองจากการวิเคราะห์ และศึกษากระบวนการวิจัย ด้วยนวัตกรรมปฐมวัยในการจัดการเรียนรู้ ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และนำความรู้ไปประยุกต์สู่การปฏิบัติจริง และบูรณาการถ่ายทอดความรู้สู่กระบวนการออกแบบ การจัดการเรียนรู้ตามระเบียบวิธีวิจัย อย่างเป็นเหตุและผลด้วยกระบวนการฝึกคิด และนำไปสู่การแก้ปัญหา เปิดโอกาสให้ เรียนรู้ขั้นตอน การกำหนดเป้าหมาย การวางแผน จัดลำดับขั้นตอนที่เป็นระบบ รวบรวมข้อมูลและสรุปองค์ความรู้ ตรวจสอบ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทำให้เกิดการเรียนรู้ ดังนี้ 1) การสร้างองค์ความรู้ ความเข้าใจจากการทบทวนความรู้จาก ประสบการณ์ สถานการณ์ที่หลากหลายเพื่อนำมาเชื่อมโยงกับประสบการณ์ด้วยการออกแบบการจัดการเรียนรู้ใช้นวัตกรรม ปฐมวัย และกระบวนการวิจัย และการนิเทศด้วยระบบที่เลี้ยงเพื่อเป็นแนวทางในการ จัดกิจกรรม 2) การฝึกการรู้คิดในการ แก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ ด้วยกิจกรรมการตระหนักรู้ การวางแผน และกำหนดเป้าหมายในการจัดกิจกรรม การจัดลำดับ กระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบ การปฏิบัติในสถานที่จริง และตรวจสอบความสามารถในการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม 3) การศึกษารวบรวมข้อมูล เทคนิควิธีการ จัดกิจกรรมเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการลงมือปฏิบัติ และประสบการณ์ที่เน้น การเรียนรู้แบบองค์รวม เรียนรู้ตามสภาพจริงและการประยุกต์ใช้ได้อย่างหลากหลาย 4) การส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้รู้ที่ ให้คำแนะนำ การปรับทัศนคติ การยอมรับประสบการณ์ และวิธีการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย การฝึกปฏิบัติทดลอง ในแหล่ง เรียนรู้ และสิ่งสนับสนุนที่หลากหลาย 5) การประเมินและควบคุมตนเองในการทำงานให้บรรลุตามจุดมุ่งหมาย ฝึกใช้วิธีการ ประเมินตนเอง เช่น การสังเกต พฤติกรรมร่วมกับผู้อื่น การใช้แบบวัด การบันทึกกิจกรรม การสะท้อนความคิด จากข้อมูล ชำต้นสามารถสรุปองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนได้ 6 ประการ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา สาร 4) กิจกรรมการเรียนการสอน 5) สื่อและแหล่งเรียนรู้ และ 6) การวัดและประเมินผล ดังนั้นการเสริมสร้างการรู้คิดใน การแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ สามารถประเมินพฤติกรรมในการ ตระหนักรู้ในปัญหา การวางแผนการแก้ปัญหา การดำเนินการ ขั้นตอนในการแก้ปัญหา และการตรวจสอบผลการแก้ปัญหาของตนเองให้บรรลุเป้าหมาย ทำให้การพัฒนาตนเองมี ประสิทธิภาพมากขึ้น

ตอนที่ 2 ผลการสร้างและการหาคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้นวัตกรรมปฐมวัยด้วยกระบวนการวิจัยและ ระบบที่เลี้ยงเพื่อเสริมสร้างการรู้คิดในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่าจากการ ตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการเรียนการสอน คู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอน ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ การเรียนการสอน ที่ส่งเสริมการรู้คิดในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่าโดยภาพรวมมี ความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

ตอนที่ 3 ผลการทดลองใช้และศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้นวัตกรรมปฐมวัยด้วยกระบวนการวิจัย และ ระบบที่เลี้ยงเพื่อเสริมสร้างการรู้คิดในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่า หลังการพัฒนา ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ นักศึกษามีการรู้คิดในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ สูงกว่าก่อนการพัฒนา ร้อยละ 31.92 และมีความรู้ด้านกระบวนการวิจัย หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

แสดงแผนภูมิเปรียบเทียบผลการรู้คิดในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นวัตกรรมปฐมวัยด้วยกระบวนการและระบบที่เลี้ยง

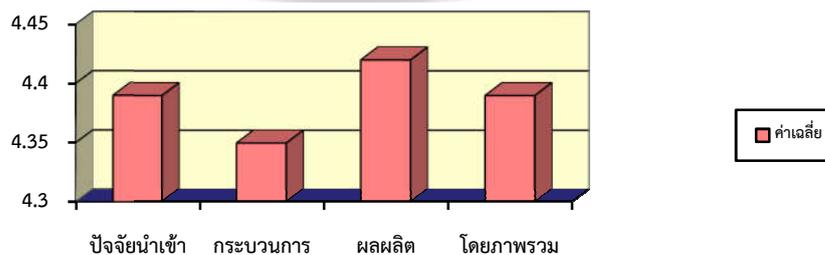

ตารางการสังเกตพฤติกรรมนักศึกษาในสถานศึกษาจากครูพี่เลี้ยง

ประเด็นคำถาม	ข้อมูล	ค่าร้อยละ
1. พฤติกรรมหรือการแสดงออกของนักศึกษาที่สังเกตขณะดำเนินการนิเทศ	มีการจัดกิจกรรมตามแผนการจัดประสบการณ์	33.33
2. ปัญหา หรือคำถามที่นักศึกษาคำแนะนำ หรือคำปรึกษาระหว่างการจัดกิจกรรมคืออะไร	จัดกิจกรรมอย่างไรทำให้เด็กได้เรียนรู้มากที่สุด	30.00
3. เมื่อนักศึกษาพบปัญหา จะมาขอรับคำแนะนำท่านด้วยวิธีการใด	การสนทนาและการใช้คำถามการให้ความสำคัญในปัญหามาก เมื่อพบปัญหาจะมาขอคำแนะนำทันที	46.67
4. พฤติกรรมเรื่องใดที่พบว่านักศึกษามีการพัฒนา หรือปรับเปลี่ยนตามคำแนะนำ	มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกระบวนการวิจัยและตามแผนการจัดประสบการณ์ในทางที่ดีขึ้นกว่าเดิม การจัดกิจกรรมที่ใช้วัตรกรรม เทคนิควิธีที่มี มีการพัฒนาขึ้น	33.33
5. นักศึกษาสามารถวิเคราะห์ปัญหาระหว่างการจัดกิจกรรมได้หรือไม่ ท่านมีวิธีการเสนอแนะอย่างไร	สามารถวิเคราะห์ปัญหาในการจัดกิจกรรมได้ดี โดยให้ปฏิบัติจริงในสถานการณ์จริงกับเด็ก และประเมินผลการเรียนรู้ของเด็กได้ตามขั้นตอน	56.56
6. ระหว่างการจัดกิจกรรมท่านคิดว่ามีกิจกรรมใดที่นักศึกษสามารถแก้ไขปัญหาคือเป็นอย่างไร	การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยให้เด็กสามารถคิดวางแผน ปฏิบัติและทบทวนกิจกรรมได้ดี เพราะกิจกรรมมีความหลากหลายดี เด็กรู้จักการรอคอยและเรียงลำดับก่อน-หลังได้	43.33
7. ความรู้สึกท่านที่มีต่อการนิเทศครั้งนี้	ดี เกิดการพัฒนาตนเองได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้ทั้งครูพี่เลี้ยงและนักศึกษา มีความตั้งใจมาก และนำกิจกรรม นวัตกรรมปฐมวัยที่หลากหลายและนำเสนอมาใช้กับเด็กทำให้เด็กได้เรียนรู้	40.00
8. ปัญหา และอุปสรรค ของการนิเทศ และการให้คำปรึกษาในครั้งนี้	ภาระงานที่ได้รับมอบหมาย นอกเหนือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ระดับปฐมวัย	60.00

ตอนที่ 4 ผลการประเมินการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้วันนวัตกรรมปฐมวัยด้วยกระบวนการวิจัย และระบบพี่เลี้ยง เพื่อเสริมสร้างการรู้คิดในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่า นักศึกษาประเมินการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้วันนวัตกรรมปฐมวัยด้วยกระบวนการวิจัย และระบบพี่เลี้ยงเพื่อเสริมสร้างการรู้คิดในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ สำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ อยู่ในระดับมาก ดังแผนภูมิ

ผลการประเมินการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้วันนวัตกรรมปฐมวัยด้วยกระบวนการวิจัย และระบบพี่เลี้ยงที่เสริมสร้างการรู้คิดในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ

อภิปรายผล

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้นวัตกรรมปฐมวัยด้วยกระบวนการวิจัย และระบบที่เลี้ยงที่เสริมสร้างการรู้คิดในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ สำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ มีประเด็นที่จะนำมาอภิปราย 4 ประเด็น ดังนี้

1. การศึกษาแนวทางการรู้คิดในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ และการพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้นวัตกรรมปฐมวัยด้วยกระบวนการวิจัย และระบบที่เลี้ยง พบว่า แนวทางการเสริมสร้างการรู้คิดในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้นวัตกรรมปฐมวัยด้วยกระบวนการวิจัย และระบบที่เลี้ยงการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ การสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนมหาวิทยาลัยราชภัฏ และการสอบถามนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ มีประเด็นดังนี้

1.1 ควรพัฒนานักศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างการรู้คิดในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือในการสืบค้นข้อมูล แสวงหาความรู้ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมปฐมวัยที่เหมาะสมในการพัฒนาผู้เรียน เพื่อส่งเสริมประสบการณ์ให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้โดยผ่านประสบการณ์ตรง ได้เรียนรู้จากสถานการณ์จริงที่หลากหลายนำมาเชื่อมโยงและสร้างสรรค์ประสบการณ์ใหม่ด้วยกระบวนการคิดของตน โดยการควบคุมและกำกับตรวจสอบความคิดของตนเองในการแก้ปัญหาที่พบ โดยมีผู้รู้คอยให้คำปรึกษา และข้อเสนอแนะ สามารถประเมินพฤติกรรมในการทำงาน ตระหนักรู้ในปัญหา และกำหนดเป้าหมายของความสำเร็จ วางแผน และดำเนินการได้โดยใช้ขั้นตอนของการรู้คิดในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ การกำกับควบคุมพฤติกรรมของตนเองให้เกิดการตระหนักรู้ปัญหา การวางแผนการแก้ปัญหาให้บรรลุเป้าหมาย การปฏิบัติวิธีการแก้ปัญหา ทั้ง 4 ด้านประกอบด้วย ขั้นที่ 1 การตระหนักรู้ปัญหา เป็น ความสามารถของผู้เรียนในการรู้ เข้าใจ วิเคราะห์ สถานการณ์ ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ด้วยการของการใช้วิธีทางความคิด ของตนเองมาใช้ในการวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาและตัดสินใจเลือกปฏิบัติ ขั้นที่ 2 การวางแผนการแก้ปัญหาเป็นความสามารถของผู้เรียนในการวางแผน ด้วยการกำหนดแนวทางในการที่จะวิเคราะห์และหาคำตอบจากสถานการณ์ปัญหานั้น ๆ ด้วยการสำรวจ การกำหนดเป้าหมาย การคิดหาวิธี การเลือกวิธีการดำเนินกิจกรรม การใช้วิธีการแก้ปัญหา ขั้นที่ 3 การปฏิบัติวิธีการแก้ปัญหา เป็น ความสามารถของผู้เรียน ในการนำขั้นตอนวิธีการสู่การลงมือปฏิบัติจริงในสถานการณ์ต่าง ๆ ด้วยการจัดกิจกรรมก่อน ระหว่าง และหลังการจัดกิจกรรม หรือขณะที่พบปัญหาได้อย่างเหมาะสม สร้างสรรค์ และเลือกใช้วิธีการต่าง ๆ ที่หลากหลาย เพื่อนำมาใช้วิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาและ ในการแก้ปัญหา เพื่อค้นหาคำตอบได้ด้วยตนเอง และขั้นที่ 4 ด้านการตรวจสอบผลการแก้ปัญหาเป็นความสามารถของผู้เรียนในการตรวจสอบตนเองเกี่ยวกับความเหมาะสมของแนวทางที่วางแผนไว้ วิธีดำเนินการต่างๆ ที่นำมาใช้เพื่อการตัดสินใจเลือกคำตอบในการวิเคราะห์สถานการณ์ที่เป็นปัญหา ซึ่งฟลาวเวล (Flavell, 1976) ได้กล่าวว่า การที่บุคคลจะรู้ถึงกระบวนการคิดของตนเอง รวมทั้งสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการคิดของตนเอง หรือที่เรียกว่าเป็นการคิดเกี่ยวกับความคิด (thinking about thinking) โดยอ้างถึงความรู้ของคนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการและผลของการคิด (cognition) การเรียนรู้ด้วยกระบวนการสะท้อนความคิด (active monitoring) เป็นผลที่เกิดจากการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเอง ด้วยการตรวจสอบ และจัดระบบการคิดที่สอดคล้องกันของกระบวนการเหล่านั้น นอกจากนี้ ซัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2554 : 364) ได้กล่าวถึง กระบวนการทำงานของกระบวนการทางปัญญานั้น การที่ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้ด้วยตนเองที่เป็นการเรียนรู้สิ่งใหม่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย การสร้างความรู้ (Constructivism) และการเรียนรู้ผ่านกิจกรรม (Activity Based Learning: ABL) ที่มุ่งเน้นให้ได้ลงมือปฏิบัติจริงๆ (Hands-On Learning) จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนรู้บทบาทสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมกระบวนการคิดให้มีประสิทธิภาพ และมีศักยภาพองค์ประกอบสำคัญของการฝึกคิด จึงต้องมีกระบวนการที่จะส่งเสริมให้ คิดได้ คิดเป็น และนำไปสู่การแก้ปัญหา โดยการฝึกฝนการรู้คิดในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ด้วยเทคนิควิธีการที่หลากหลายในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน การเปิดโอกาสแห่งการเรียนรู้ ซึ่ง วิธีการจัดการเรียนรู้รูปแบบใหม่ ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ใช้สถานที่จริง และสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาประสบการณ์ที่ได้รับการปฏิสัมพันธ์เชื่อมโยงกับองค์ความรู้ ความคิดรวบยอด การสรุปความด้วยกระบวนการวิจัยที่เน้นการคิดอย่างเป็นเหตุและผล อย่างเป็นขั้นตอนจากการตั้งสมมติฐาน การ

ทดสอบเพื่อยอมรับตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ การเรียนรู้เกิดจากผู้เรียนสามารถสืบค้นข้อมูลในการแก้ปัญหาด้วยวิธีที่เหมาะสม จากประสบการณ์ตรงคือการถามผู้รู้ ระบบที่เลี้ยงจึงเป็นแนวทางในการสนับสนุนการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ทำให้วิธีการคิดแก้ปัญหาบรรลุเป้าหมาย ทั้งการตระหนักรู้ในปัญหา การวางแผนการแก้ปัญหา ขั้นตอนการปฏิบัติการแก้ปัญหา และการควบคุมตรวจสอบตนเองในผลของปัญหาที่ได้ดำเนินการแก้ไข

1.2 แนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ กระบวนการเรียนการสอน สื่อและแหล่งเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล สอดคล้องกับแนวคิดของจอยส์และเวล (Joyce & Weil, 2000) ได้อธิบายองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนไว้ 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) เป้าหมายของรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ซึ่งอธิบายถึงสิ่งที่มุ่งพัฒนา หรือคุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน 2) หลักการหรือแนวคิดที่เป็นพื้นฐานของรูปแบบ 3) รายละเอียดเกี่ยวกับขั้นตอนการเรียนการสอน หรือการดำเนินการสอน 4) การประเมินผลที่จะชี้ให้เห็นถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ มีการจัดกระบวนการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา โดยมีการจัดกิจกรรมตามขั้นตอน KLTTPCSE Model 8 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) ขั้นทบทวนความรู้ เป็นการทบทวนความรู้เดิมก่อนที่ผู้สอนจะนำเสนอความรู้ใหม่แก่ผู้เรียน เป็นการระดมความรู้เดิมของผู้เรียนว่ามีประสบการณ์เดิมในการเรียนรู้ 2) ขั้นการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้เป็นการศึกษา สำรวจ และคิดไตร่ตรอง แยกแยะ การเรียนรู้จากแหล่งข้อมูล และประสบการณ์ที่สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนใฝ่เรียน ใฝ่รู้ แสวงหาความรู้และเรียนรู้ด้วยตนเองตามอริยาไยที่เกิดขึ้นจากความสงสัย 3) ขั้นการกำหนดเป้าหมาย เป็นการกำหนดรูปแบบที่มีความสนใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือมากกว่า 1 วิธีมาจัดรวมกัน เป็นการนำความรู้จากการประมวลความรู้มาประยุกต์ให้เหมาะสมกับผู้เรียนโดยกำหนดแนวทางและเป้าหมายไว้ 4) ขั้นวางแผนการเรียนรู้ เป็นการวิเคราะห์สถานการณ์การเรียนรู้ และวางแผนการดำเนินการจัดกิจกรรมที่มีขั้นตอน เป็นระบบเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน 5) ขั้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติ เป็นการใช้เทคนิค วิธี การจัดกิจกรรมผู้สอนว่าผู้เรียนสามารถนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้หรือแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ 6) ขั้นขยายความร่วมมือ เป็นการนำเป้าหมายมาวิเคราะห์ และนำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ภายในกลุ่ม มาร่วมกันระดมความคิดและสรุปเป็นแผนภูมิความคิดเพื่อสร้างองค์ความรู้ 7) ขั้นสรุปองค์ความรู้ เป็นการนำเสนอแผนภูมิความคิดที่ได้ปฏิบัติจริง มาสรุปเป็นองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ 8) ขั้นการแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดที่มีได้สรุปจากประสบการณ์ และถ่ายทอดอย่างเป็นระบบ มีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นจากกิจกรรมที่นำเสนอการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้นวัตกรรมปฐมวัยด้วยกระบวนการวิจัย และระบบที่เลี้ยง สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ผู้สอนเน้นความอิสระทางความคิดและการกำหนดขั้นตอนของรูปแบบที่ชัดเจน เพื่อมากำหนดเป็นกรอบในการสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง และแนวคิดการรู้คิดในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ มากำหนดเป็นกรอบแนวคิดและออกแบบการจัดการเรียนการสอน ที่จะพัฒนาผู้เรียน ดังที่ ทิสนา แชมมณี (2554 : 6-74) ได้กล่าวถึงแนวคิดของรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการคิดแก้ปัญหาของทอร์เรนซ์ (Torrance, 1962) ที่เน้นการใช้เทคนิคการระดมสมองเกือบทุกขั้นตอน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้ตระหนักรู้ในปัญหาที่เกิดขึ้นในอนาคตและเรียนรู้ที่จะคิดแก้ปัญหาาร่วมกัน ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการคิดได้ ซึ่งผลที่ผู้เรียนจะได้รับคือการพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาและตระหนักรู้ในปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ด้วยกระบวนการกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้การคิดคล่องแคล่ว การคิดยืดหยุ่น การคิดริเริ่ม และจินตนาการในการทำนายสภาพการณ์ว่าอาจจะเกิดปัญหาอะไรขึ้น การระดมสมองเพื่อค้นหาปัญหาจากสภาพการณ์ปัญหา การสรุปปัญหาและจัดลำดับความสำคัญของปัญหา ผู้เรียนนำปัญหาที่วิเคราะห์ได้มาจัดกลุ่ม หรือจัดความสัมพันธ์เพื่อกำหนดว่าอะไรเป็นปัญหาหลัก อะไรเป็นปัญหารองและจัดลำดับความสำคัญของปัญหา ผู้เรียนร่วมกันคิดแก้ปัญหาโดยพยายามคิดหาทางเลือกที่แปลกใหม่จำนวนมาก และการเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด

2. ด้านการสร้างและตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้ พบว่าองค์ประกอบของรูปแบบที่พัฒนาขึ้นได้ พัฒนาการจัดการเรียนรู้นวัตกรรมปฐมวัยด้วยกระบวนการวิจัย และระบบที่เลี้ยงเพื่อเสริมสร้างการรู้คิดในการแก้ปัญหาเชิง

สร้างสรรค์ สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการ 2) จุดประสงค์ 3) เนื้อหาสาระ 4) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 5) สื่อและแหล่งเรียนรู้ 6) การวัดและประเมินผล สอดคล้องกับวาริรัตน์ แก้วอุไร. (2549 : 3-4) ได้กล่าวถึงรูปแบบการสอนเป็นแบบแผนหรือลักษณะของการทำงานด้านการสอนที่กำหนดไว้ล่วงหน้า โดยจัดทำขึ้นอย่างรอบคอบ ตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด และความเชื่อ โดยมีการจัดองค์ประกอบต่างๆ ทาง การสอน ได้แก่ หลักการ จุดมุ่งหมาย ขั้นตอนการสอน การวัดผลและประเมินผล และกิจกรรมสนับสนุนอื่นๆ ที่มีความสัมพันธ์กัน อย่างเป็นระบบ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายในการสอนนั้นๆ และเป็นแบบอย่างให้ผู้อื่นนำไปใช้ได้ ทั้งต้องมีการหาประสิทธิภาพของรูปแบบในเชิงการนำไปใช้ในสภาพการเรียนการสอนจริงเพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงแก้ไข สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิจิตรา ทีสุภะ. (2556) ได้ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอน โดยใช้วิจัยเป็นฐาน วิชาการพัฒนาหลักสูตรสำหรับ นักศึกษาวิชาชีพครู การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอน โดยใช้วิจัยเป็นฐานวิชาการพัฒนา หลักสูตร สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูโดยเป็นการวิจัยและพัฒนา มีขั้นตอนการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ 1) การ วิเคราะห์ 2) การออกแบบและพัฒนา 3) การนำไปใช้ และ 4) การประเมินผลกลุ่มตัวอย่าง เป็นนักศึกษาวิชาชีพครูปีที่ 2 สาขาภาษาอังกฤษ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์มหาวิทยาลัยนครพนม ภาคเรียนที่ 2 ปี การศึกษา 2556 ได้มาโดยการ สุ่มแบบหลายขั้นตอน (multistagerandom sampling) จำนวน 30 คน ผลการวิจัย พบว่า ความรู้ในการพัฒนาหลักสูตรก่อน และหลังการทดลอง ใช้รูปแบบการเรียนการสอน โดยใช้วิจัยเป็นฐาน แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยหลัง ทดลองรูปแบบการเรียนการสอน โดยใช้วิจัยเป็นฐาน นักศึกษาวิชาชีพครูมีความรู้หลังสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบ และสร้างพร กุศลส่ง. (2558) ได้ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมยุทธวิธีการรู้คิด สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่ารูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมยุทธวิธีการรู้คิดสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการเรียนการสอน 5) สื่อและแหล่งเรียนรู้ 6) การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นรูปแบบ การเรียนการสอนที่มีความเหมาะสม และความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้ ในการดำเนินการจัดการ เรียนการสอนส่งผลให้นักศึกษาที่ได้รับการพัฒนาโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมยุทธวิธีการรู้คิด มีความรู้ความ เข้าใจเกี่ยวกับยุทธวิธีการรู้คิด สูงกว่า ก่อนการพัฒนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ด้านการทดลองและผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอน พบว่า นักศึกษามีความรู้ด้านกระบวนการวิจัย หลังการ จัดการเรียนรู้นวัตกรรมปฐมวัยด้วยกระบวนการวิจัยและระบบพี่เลี้ยง สูงกว่าก่อนการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 และมีการรู้คิดในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์สูงขึ้นร้อยละ 31.92 อาจเป็นเพราะว่าผู้วิจัยได้ดำเนินการจัด ประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการวิจัยเป็นฐานในการสร้างองค์ความรู้ และบูรณาการกับการจัดการเรียนรู้ด้วย นวัตกรรมปฐมวัย 4 แนวคิด คือ การจัดการเรียนรู้แบบโครงการ การจัดกิจกรรมตามแนวคิด STEM EDUCATION การจัด กิจกรรมตามแนวคิด BBL และ EF และการจัดประสบการณ์ระดับปฐมวัย และระบบพี่เลี้ยง ให้คำแนะนำช่วงของการ ทดลองวิจัยในสถานศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ซึ่งเป็นกระบวนการที่เน้นการปฏิบัติ และการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ ตาม ระเบียบวิธีวิจัยที่มีผู้วิจัยเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาที่คอยแนะนำ ติดตามนิเทศตามรูปแบบของการวิจัยที่นักศึกษาได้เสนอโครงร่าง วิจัย และดำเนินการตามลำดับขั้นตอนด้วยแบบแผนการวิจัย การจัดทำแผนการจัดกิจกรรม การสร้างนวัตกรรมสื่อ การจัดทำ คู่มือการใช้นวัตกรรม และการสร้างแบบวัดเพื่อพัฒนาทักษะด้านต่างๆแก่เด็กปฐมวัย แต่ละ ขั้นตอนได้มีการกำหนด รายละเอียดของเนื้อหาสาระกิจกรรมที่มีกระบวนการในการปฏิบัติจริง มีการนำเสนอรายงานความก้าวหน้าของงานวิจัย เป็นระยะ มีการระดมความคิดจากสถานการณ์ปัญหา การหาแนวทางการแก้ปัญหา การใช้แหล่ง การทดลองสอนในบริบทของ สถานศึกษาจริงที่แตกต่างกัน เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาเกิดการพัฒนาตามกระบวนการของรูปแบบ และได้พัฒนาพฤติกรรม การรู้คิดในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ทั้ง 4 ด้าน คือ 1) ด้านการตระหนักรู้ปัญหา 2) ด้านการวางแผนการแก้ปัญหา 3) ด้านการปฏิบัติวิธีการแก้ปัญหา และ 4) ด้านการตรวจสอบผลการแก้ปัญหา ซึ่งนักศึกษาสามารถวิเคราะห์ปัญหาและ เชื่อมโยงด้วยกระบวนการวิจัย ประกอบการออกแบบกิจกรรมที่ใช้นวัตกรรมปฐมวัยที่เหมาะสม การได้รับคำแนะนำจากครูที่

เลี้ยงในการแก้ปัญหาที่เน้นการปฏิบัติจริง ใช้เทคนิควิธีการและขั้นตอนที่หลากหลาย สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) และการเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมสู่การเรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ของเพียเจต์ (Piaget) ที่เน้นการเชื่อมโยงการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมประกอบกับการส่งเสริมกระบวนการรู้คิดโดยบูรณาการแนวคิดของฟลาวเวล (Flavell) เพื่อเสริมสร้างกระบวนการวางแผนในการแก้ปัญหา การทดลอง ปฏิบัติ และการประเมินตรวจสอบตนเองเป็นขั้นตอน การเรียนรู้และทำงานร่วมกับผู้อื่น การสร้างแรงจูงใจ การแสดงออกอย่างอิสระในความคิดของตนเอง ในการแก้ปัญหาจากสถานการณ์จริง ที่ปฏิบัติในสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม มีการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับครูและเด็กปฐมวัยได้อย่างเหมาะสม และการใช้ระบบที่เลี้ยงมีส่วนในการแนะนำให้คำปรึกษาแก่นักศึกษาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งผู้วิจัยได้ให้นักศึกษาได้บันทึกการเรียนรู้ของตนเอง 3 ระยะ ก่อน ระหว่าง และหลัง รวมทั้งการได้รับการนิเทศติดตามจากครูที่เลี้ยงส่งผลให้นักศึกษาเกิดความรู้ความเข้าใจทำให้หลังการพัฒนาให้นักศึกษามีการรู้คิดในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์สูงขึ้น

ผู้วิจัยได้สร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ประกอบด้วยหลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อและแหล่งเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลที่สามารถบูรณาการและเชื่อมโยงกิจกรรมที่สัมพันธ์กันในการจัดประสบการณ์แบบปฏิบัติทดลองจริงในสถานศึกษาสามารถส่งผลให้นักศึกษานำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปประยุกต์ใช้ในสถานที่จริง สลับกับการนำเสนอรายงานผลเพื่อวิเคราะห์ ผลการทดลองและปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้น และวิธีการแก้ปัญหาเป็นกิจกรรมการอภิปรายร่วมกัน รับฟัง ข้อเสนอแนะจากผู้รู้ และเพื่อนร่วมชั้น การตอบคำถาม และการตั้งคำถาม การบันทึกการสังเกตและประเมินตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาเกิดการเชื่อมโยงความรู้ และความเข้าใจอย่างต่อเนื่องสามารถนำไปประยุกต์ และปฏิบัติได้จริง สามารถวางแผนปรับเปลี่ยนกิจกรรมให้ยืดหยุ่น บูรณาการตามความเหมาะสม สอดคล้องกับแนวคิดของเมลท์เซอร์และมอนตาคว (Meltzer and Montaque, 2001) ได้ชี้ประเด็นเกี่ยวกับเป้าหมายของการพัฒนารูปแบบ นักเรียนจะต้องรู้ และเข้าใจวิธีการใช้ และผู้ที่นำแนวความรู้นั้นมาใช้แสดงให้เห็นถึงผลจากการเขียนตามแนวคิด การแก้ปัญหา ประสบการณ์การเรียนรู้จากสื่อที่เรียน ทดลองใช้ และสามารถจัดการให้เข้ากับชีวิตตนเองได้ ไม่เพียงแต่รู้เท่านั้น แต่ควรเข้าใจถึงหลักความเป็นจริงด้วย สามารถประยุกต์ใช้ให้เข้ากับบริบทนั้นๆ ได้เริ่มฝึกหัดเรียนรู้ตั้งแต่ระดับประถม ถึงระดับมัธยมศึกษา ตลอดจนเรียนรู้ถึงระดับอุดมศึกษา สามารถเข้าถึงความรู้ การพยากรณ์ การตอบคำถาม การจินตนาการ ต้องชัดเจน และสามารถสรุปได้ (Weinstein, 2000)นอกจากนี้องค์ประกอบของการใช้การรู้คิดในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วยทักษะความรู้ ทักษะความต้องการ และทักษะการแก้ปัญหาของผู้เรียน ซึ่งอเล็กซ์ ออสบอร์น (Alex Osborn, 1953, 1957 cited in Scott G. Isaksen Donald J.Treffinger, 2004) กล่าวถึงกระบวนการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์และเทคนิคการระดมสมองอย่างครอบคลุม ซึ่งประกอบไปด้วย 7 ขั้นตอนได้แก่ ขั้นที่ 1 ชี้ปัญหาที่เกิดขึ้น (Orientation) สามารถให้ทราบถึงประเด็น ปัญหาที่ต้องการจะใช้ความคิดสร้างสรรค์ ขั้นที่ 2 ขั้นเตรียม (Preparation) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาใช้ ในการแก้ปัญหา ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์ (Analysis) เป็นการแจกแจงข้อมูลเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจเลือกแนวทางที่เหมาะสมในขั้นต่อไป ขั้นที่ 4 สมมติฐาน (Hypothesis) หาทางเลือกที่เป็นไปได้หลาย ๆ ทางโดยใช้ความคิด ขั้นที่ 5 การฟักความคิด (Incubation) เป็นการทำให้เกิดความคิดแวบแล้วกระจ่างขึ้น ขั้นที่ 6 การสังเคราะห์ (Synthesis) บรรจุส่วนต่าง ๆ เข้าด้วยกัน และขั้นที่ 7 การตรวจสอบ (verification) คัดเลือกคำตอบที่มีประสิทธิภาพที่สุด ด้วยกระบวนการดังกล่าวจึงได้ออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการKLTPPCSE Model 8 ขั้นตอน เพื่อเสริมสร้างการรู้คิดในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัย โดยมีขั้นตอน 4 ระยะคือ ระยะที่ 1 : การเตรียมความพร้อม โดยการชี้แจงรายละเอียดของกระบวนการวิจัย พร้อมทำแบบทดสอบวัดความรู้ด้านกระบวนการวิจัย และการรู้คิดในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ ระยะที่ 2 : การสร้างความตระหนักรู้ในปัญหา และการกำหนดปัญหาวิจัย การวางแผนกำหนดรูปแบบนวัตกรรมปฐมวัย ระยะที่ 3 : ปฏิบัติการทดลองรูปแบบการจัดการเรียนรู้นวัตกรรมปฐมวัยด้วยกระบวนการวิจัยและระบบที่เลี้ยงในสถานศึกษา และประสานครูที่เลี้ยง ระยะที่ 4 : การนำเสนอผลการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาด้วยเทคนิคการจัดการเรียนรู้นวัตกรรมปฐมวัยด้วยกระบวนการวิจัย และระบบที่เลี้ยง สำหรับนักศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ การนำเสนอองค์ความรู้จากการพัฒนาเกี่ยวกับผลของกระบวนการวิจัย รูปแบบการจัดการเรียนรู้การพัฒนาการรู้คิดในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ โดรนนำเสนอแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน การสะท้อนคิดที่มีความต่อเนื่องเชื่อมโยงกันของกระบวนการวิจัย และนวัตกรรมปฐมวัยที่มีครูที่เลี้ยงให้คำปรึกษา อย่างต่อเนื่องโดยใช้กระบวนการนิเทศติดตาม การช่วยเหลือ การให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ด้วยการเป็นพี่เลี้ยงในการส่งเสริมให้นักศึกษาได้นำเสนอแลกเปลี่ยนแนวคิดของตนเองกับผู้อื่น เพื่อรับฟังนำเสนอข้อบกพร่องรวมทั้งแนวทางแก้ไขไปปรับเปลี่ยนและประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม เป็นการฝึกฝนการกำกับ ประเมินตนเอง การตรวจสอบความสามารถของตนเอง และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นร่วมกัน เป็นการเรียนรู้ร่วมกัน ผู้วิจัยได้ดำเนินการนิเทศ ติดตามการปฏิบัติกิจกรรมของนักศึกษาในสถานศึกษาระดับปฐมวัยพร้อมให้ข้อเสนอแนะ และตอบข้อคำถามที่นักศึกษาสงสัยพร้อมสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้ความคึกคักกับครูที่เลี้ยง เพื่อนำมาสรุปและแก้ไขการจัดการเรียนการสอนต่อไปเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดผลแบบ 3 ประสาน คือ ครูผู้สอน นักศึกษาและครูประจำการในสถานศึกษาจริง การดำเนินการปฏิบัติกิจกรรมของนักศึกษาเป็นไปตามขั้นตอน และมีการบันทึกการเรียนรู้ การบันทึกสะท้อนการเรียนรู้ การตรวจสอบตนเองเป็นระยะ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องทำให้นักศึกษาเกิดความรู้ความเข้าใจ

4. ด้านการประเมินการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ พบว่านักศึกษาศาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ที่มีต่อความคิดเห็นในการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้นวัตกรรมปฐมวัยด้วยกระบวนการวิจัย และระบบพี่เลี้ยงที่เสริมสร้างการรู้คิดในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ อยู่ในระดับมาก มีผลคะแนนเฉลี่ยที่ 4.41 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากการสอบถามนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบกับได้ข้อเสนอแนะแนวคิดจากอาจารย์ผู้สอนระดับอุดมศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้นวัตกรรมปฐมวัยด้วยกระบวนการวิจัย และระบบพี่เลี้ยงสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่าการพัฒนานักศึกษาทั้งในด้านการตระหนักรู้ปัญหา ด้านการวางแผนการแก้ปัญหา ด้านการปฏิบัติการแก้ปัญหา และด้านการตรวจสอบผลการแก้ปัญหาควรส่งเสริมด้วยกระบวนการเรียนรู้ กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ การใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานในการจัดกิจกรรม เพราะเป็นกระบวนการที่มีขั้นตอนการสืบค้นปัญหา เพื่อตอบโจทย์วิจัยที่ศึกษาอย่างเป็นเหตุและผล ซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการรู้คิดในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ส่งผลให้นักศึกษาได้มีการใช้ทักษะการจัดกิจกรรมด้วยกระบวนการวิจัย ที่บูรณาการกับการนำนวัตกรรมปฐมวัยมาทดลองกับผู้เรียนในสถานศึกษาจริงทำให้นักศึกษาได้พบปัญหา และค้นหาแนวทางในการแก้ปัญหาขณะจัดกิจกรรมในชั้นเรียน และมีระบบพี่เลี้ยงที่มีส่วนในการชี้แนะวิธีการแก้ปัญหาระหว่างดำเนินการวิจัย กระบวนการทุกส่วนเชื่อมโยงกันทำให้การเสริมสร้างการรู้คิดในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์จึงส่งผลสูงขึ้น ประกอบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการฝึกการเรียนรู้ความเข้าใจในการพัฒนาตนเอง การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การกำกับและประเมินตรวจสอบตนเอง ด้านครูที่เลี้ยงมีการให้คำแนะนำในส่วนของการจัดกิจกรรม และประสบการณ์มีการปรับเปลี่ยนวิธีการจัดกิจกรรม โดยนำกระบวนการวิจัยมาช่วยในการเสริมสร้าง และแก้ปัญหาผู้เรียนในชั้นเรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นประสบการณ์ตรงเรียนรู้จากสถานการณ์จริงและแก้ปัญหาในรูปแบบที่หลากหลายมีกระบวนการพัฒนาสื่อนวัตกรรม เทคนิค วิธีการ และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อนำไปสู่การประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ ด้วยการปฏิบัติการจริงในสถานศึกษาเพื่อเชื่อมโยงการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการเรียนรู้ตามสภาพจริง เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้เรียนรู้ตามศักยภาพและความสามารถในสถานการณ์ห้องเรียนที่แตกต่างกันเกิดการเรียนรู้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการสร้างความตระหนักรู้ในการแก้ปัญหาของตนเองว่าจะทำอะไร ทำอย่างไร ทำกับใคร ที่ไหน อย่างไร และเกิดประโยชน์มากน้อยแก่ตนเองและผู้อื่นอย่างไร การวางแผนการแก้ปัญหาด้วยการกำหนดลำดับขั้นตอนการทำงานของตนเองระหว่างการทดลองวิจัย การใช้เครื่องมือ การจัดกิจกรรมตามแผน และประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียนกับการทำงานร่วมกับผู้อื่นฝึกการปรับความคิด การหาแนวทางแก้ปัญหา การเปิดใจรับฟังความคิดเห็นจากครูที่เลี้ยงที่มี ประสบการณ์ในการเรียนรู้ระดับปฐมวัย การได้รับคำแนะนำเป็นแนวทางที่ดีในการปรับกระบวนการจัดกิจกรรมที่เป็นปัญหา พบว่าปัญหาส่วนใหญ่ที่พบจะเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมอย่างไรทำให้เด็กได้เรียนรู้มากที่สุดทำอย่างไร การจัดกิจกรรมอย่างไรให้เด็กร่วมมือและปฏิบัติตามข้อตกลงได้ การจัดกิจกรรมในแต่ละวันเชื่อมโยงกัน

อย่างไรกับช่วงเวลาที่กำหนดออกแบบกิจกรรมอย่างไรในช่วงอายุเด็กที่แตกต่างกันการแบ่งกลุ่มในการจัดกิจกรรมและการมีส่วนร่วมในกิจกรรม ซึ่งการเรียนรู้สถานการณ์จริงที่ต้องดำเนินการแก้ปัญหาในการจัดกิจกรรม ทำให้นักศึกษามีทักษะในการแก้ปัญหา และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการจัดกิจกรรมได้อย่างเหมาะสม การพัฒนาออกแบบกิจกรรมคือ วิธีการที่สามารถนำไปใช้ หรือประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมเป็นการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษา

ข้อเสนอแนะในการทำการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้นวัตกรรมปฐมวัยสำหรับโรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาแบบคละชั้น เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหา สำหรับครูประจำการในสถานศึกษา และนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งเป็นสมรรถนะของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ควรได้รับการพัฒนาเพื่อเป็นแบบอย่างและเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการฝึกปฏิบัติจริง เพื่อเสริมสร้างศักยภาพการเรียนรู้ให้นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ

2. ควรมีการศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมด้วยกระบวนการ PLC เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ และแก้ปัญหาการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนในชั้นเรียนในระดับประถม และมัธยม

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545.

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). แผนปฏิบัติราชการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2560 ของกระทรวงศึกษาธิการ (เพื่อประกอบการจัดทำคำของบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ.2560. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2554). การจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง. กรุงเทพฯ : สหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิง.

ทิตินา เขมมณี. (2555). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 15).

กรุงเทพฯ : ด่านสุทธาการพิมพ์.

ทบวงมหาวิทยาลัย. (2540). แนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา. ส่วนวิจัยและพัฒนา. สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา.

พิทยาภรณ์ มานะจติ. (2559). หลักสูตรและการจัดประสบการณ์ระดับปฐมวัย. เชียงใหม่. ส.การพิมพ์.

พิจิตรา ทีสุกะ. (2556). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน โดยใช้วิจัยเป็นฐาน วิชาการ พัฒนาหลักสูตรสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ไพฑูริย์ ลินลารัตน์. (2557). เพื่อความเป็นผู้นำของการครุศึกษาไทย. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยครู ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

วาริรัตน์ แก้วอุไร. (2549). เอกสารคำสอน การพัฒนาหลักสูตรและการสอน. ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. (สำเนา).

วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

สรวงพร กุศลสง. (2554). การพัฒนากระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับครูปฐมวัย. (ทุนวิจัย วช.)

สรวงพร กุศลสง. (2558). การจัดการเรียนรู้แบบโครงการโดยใช้CT เป็นฐานเพื่อส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และเข้าร่วมวิจัยกับ สกว. (โครงการนบนฐานวิจัย RBL/PBL) :เพชรบูรณ์.

สิทธิชัย ชมพูพาทย์. (2554). การพัฒนาพฤติกรรมการเรียนการสอนเพื่อการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของครูและนักเรียน
ในโรงเรียนส่งเสริมนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษทางคณิตศาสตร์ โดยใช้การวิจัยปฏิบัติการเชิงวิพากษ์. ดุษฎี
นิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนคริน
ทรวิโรฒ.

สุวิมล ว่องวานิช. 2555. การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน. พิมพ์ครั้งที่ 16. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เสาวภา วิชาดี. (2554). การศึกษาในกระบวนทัศน์ใหม่: การเรียนโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน. Executive Journal มหาวิทยาลัย
กรุงเทพ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2560–2579. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการ
สภาการศึกษา.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542
แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545.

Flavell, J.H. (1976). The Development of Metacommunication. Paper presented at the Twenty-First
International Congress of Psychology, Paris.

Flavell., J.H. (1979). Meta cognition and cognitive monitoring. American Psychologist, 34, 10: 906-911.

Joyce, B. & Weil, M. (2000). Models of Teaching. (6th ed.) Boston : Allyn and Bacon.

Meltzer,L.,& Montague,M. (2001). Strategies learning in students with learning disabilities : What travel
we learned. In B.Keogh 7 D. Halloran (Ed.) Research and global perspectives in learning
disabilities: Essays in honor of William j.

Torrance, E. P. (1962). Guiding creative talent. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

บทความวิจัย (ม.ค. – มิ.ย. 2563)

ผลกระทบของการใช้เครื่องมือการบริหารต้นทุนเชิงกลยุทธ์ต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันและผลการดำเนินงาน
ของกิจการในนิคมอุตสาหกรรมในประเทศไทย

ชลิต ผลอินทร์หอม นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (สาขาการบัญชี) มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Tel: (662) 579 1111 ต่อ2475อีเมลล์ chalit.polinhom@hotmail.com

ดร.ประเวศ เพ็ญวุฒิกุล อาจารย์ที่ปรึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (สาขาการบัญชี) มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Tel: (662) 579 1111 ต่อ2475อีเมลล์pravasxyz248@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่องผลกระทบของการใช้เครื่องมือการบริหารต้นทุนเชิงกลยุทธ์ต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันและผลการดำเนินงานของกิจการในนิคมอุตสาหกรรมในประเทศไทยใช้วิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed methods) โดยทำการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ (Qualitative and quantitative research methods) ในการวิจัยเรื่องเดียวกัน เนื่องจากเป็นวิธีที่ช่วยในการค้นคว้าหาคำตอบและยืนยันคำตอบ (Exploratory and Confirmatory Questions) ซึ่งจะช่วยให้ผลการวิจัยมีความน่าเชื่อถือ (Credibility) มากขึ้น การศึกษานี้มีผลการวิจัยทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณที่สอดคล้องกันพบว่าในสภาวะการแข่งขันทางการค้าทำให้ธุรกิจส่วนใหญ่ต้องปรับเปลี่ยนโครงสร้างและรูปแบบการผลิตและการบริหารให้ยืดหยุ่นตามสภาพการตลาด จึงก่อให้เกิดการนำเอาแนวคิดของการบริหารต้นทุนยุคใหม่ มาทำการพัฒนาหลักการและการบริหารต้นทุนเชิงกลยุทธ์ขึ้นมาใหม่ โดยใช้เครื่องมือในการบริหารเชิงกลยุทธ์ที่ถือเป็นเครื่องมือต้นทุน ได้แก่ ต้นทุนคุณลักษณะ (Attribute costing) ต้นทุนคุณภาพ (Quality Costing) ต้นทุนเป้าหมาย (Target costing) ต้นทุน/การบริหารฐานกิจกรรม (Activity Based Costing / Management) ต้นทุนวงจรชีวิต (Life-cycle costing) และการจัดการห่วงโซ่คุณค่า (Value-chain costing) นำมาเป็นเครื่องมือเพื่อให้ผู้บริหารได้ทราบถึงข้อมูลหลักและข้อมูลรองในการปฏิบัติงาน สำหรับสิ่งที่จะมาช่วยในการตัดสินใจว่าผู้ประกอบการหรือองค์กรนั้น ๆ สามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันได้เหนือกว่าคู่แข่งแล้วหรือไม่ ได้แก่ 1) การที่องค์กรสามารถก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำในด้านการความแตกต่าง (Differentiation) โดยจะต้องมีสินค้าหรือบริการที่แตกต่างและเหนือกว่าคู่แข่ง 2) ต้องเป็นผู้นำด้านต้นทุนต่ำ (Cost Leadership) เมื่อธุรกิจสามารถควบคุมต้นทุนให้ต่ำกว่าคู่แข่งได้ ย่อมสามารถที่จะตั้งราคาขายให้สูงกว่าคู่แข่ง จนเป็นที่มาของยอดขายและกำไรที่เพิ่มขึ้นได้ และ 3) การเป็นผู้นำเฉพาะจุด (Focus) คือการเลือกที่จะแตกต่างเฉพาะจุดหรือการเลือกที่จะเป็นส่วนใดส่วนหนึ่งของตลาดก็เพียงพอแล้วในการทำธุรกิจให้ประสบความสำเร็จได้ นอกจากนี้ การสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันสามารถก่อให้เกิดประสิทธิภาพผลการดำเนินงานของกิจการ (Firm Performance) ซึ่งประกอบด้วย 1) ผลการดำเนินงานด้านการเงิน (Financial Performance) หมายถึง ตัวเลขกำไรขาดทุนของกิจการ และ 2) ผลการดำเนินงานที่ไม่ใช่การเงิน (Non-Financial Performance) รวมถึงการนำไปสู่โอกาสในการทำกำไร และอุปสรรคต่างๆ ที่อาจมีผลกระทบต่อองค์กรในอนาคต โดยสามารถทำให้ผู้บริหารให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมภายนอกและภายในองค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำข้อมูลต้นทุนไปประยุกต์ใช้ในลักษณะที่ต่างกัน ซึ่งการปรับเปลี่ยนแนวคิดในการบริหารต้นทุนการผลิตแบบใหม่ให้สอดคล้องกับสภาพการแข่งขันในตลาดปัจจุบัน ทำให้ผู้บริหารยังต้องรู้จักใช้วิธีการวิเคราะห์และการวางแผนต้นทุนที่ถูกต้องและเหมาะสมและเท่าทันกับสถานการณ์ เพื่อนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการตัดสินใจด้วยการพัฒนากระบวนการบริหารแบบดั้งเดิมให้เป็นระบบการบริหารต้นทุนเชิงกลยุทธ์สมัยใหม่เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

คำสำคัญ: การบริหารต้นทุนเชิงกลยุทธ์, ความได้เปรียบทางการแข่งขันของกิจการ, ผลการดำเนินงานของกิจการ

Received: November 18, 2019, Revised November 27, 2019, Accepted November 30, 2019

The Impact of using Strategic Cost Management Tools on Competitive Advantage and Performance of Companies in Business in Industrial Estates in THAILAND

Chalit Polinhom Faculty of Accountancy, Sripatum University

Tel: (662) 579 1111 Ext.2475 E-mail:chalit.polinhom@hotmail.com

Dr.Pravas Penvuttikul Faculty of Accountancy, Sripatum University

Tel: (662) 579 1111 Ext.2475E-mail: pravasyz248@gmail.com

Abstract

Research using mixed methods – both qualitative and quantitative research methods - is conducted on the impact of strategic cost management tools on competitive advantage and operating results in industrial estates in Thailand. These methods aid in exploratory and confirmatory questions, which will lend reliability and credibility to the research results. The study shows consistent results for both the qualitative and quantitative research. Trade competition necessitates that most businesses adjust their structure and production models, as well as their management, to be flexible according to market conditions, thus resulting in the introduction of new cost management concepts to develop applicable principles and strategic cost management. Strategic management tools used as cost tools include Attribute Costing, Quality Costing, Target Costing, Activity Based Costing /Management, Product Life Cycle Costing, and Value Chain Management. These tools provide executives with both primary and secondary information on their operations, which assist them in deciding whether or not their organization can gain a competitive advantage over the competition. 1) The organization may gain an advantage as a leader in differentiation (Differentiation) through different products or services that are superior to competitors. 2) The organization may become a cost leader (Cost Leadership) by keeping their costs lower than their competitors through lower sales prices leading to increased profits. 3) The organization may focus on specific segment of the market in order to do business successfully. Creating a competitive advantage can result in enhanced performance of the business (Firm Performance), which includes 1) Financial Performance - the profit and loss figures of the business, and 2) Non-financial performance - profit opportunities and various obstacles that may affect the organization in the future. Administrators will focus on both the external and internal environments, adapting management concepts to align with new production costs and current market conditions. Administrators will use accurate data and appropriate cost analysis for planning. Decision tools facilitate development from older, traditional management systems towards modern strategic cost management systems able to adapt quickly and efficiently.

Keywords: Strategic Costing Management Technique, Firm Competitive Advantage, Firm Performance

คำขอบคุณ: งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรปริญญาคุณวุฒิบัณฑิต (สาขาการบัญชี) มหาวิทยาลัยศรีปทุม

บทนำ

สภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่มีการแข่งขันสูงอย่างในปัจจุบันองค์การจะมุ่งเน้นการสร้างรายได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืนเพื่อให้สามารถอยู่รอดและประสบความสำเร็จ การสร้างรายได้เปรียบในการแข่งขันนั้นเกิดจากการมีกลยุทธ์การบริหารความแตกต่างของผลิตภัณฑ์และการบริหารรวมไปถึงการบริหารต้นทุนขององค์การเมื่อเทียบกับคู่แข่ง ทั้งนี้ความแตกต่างที่ประสบความสำเร็จจะสร้างมูลค่าให้กับลูกค้าและช่วยให้้องค์การสามารถกำหนดราคาผลิตภัณฑ์ของตนเหนือกว่าคู่แข่ง โดยเฉพาอย่างยิ่งการบริหารต้นทุนที่เป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้้องค์การประสบความสำเร็จสามารถบรรลุเป้าหมายด้านผลกำไรและบรรลุความยั่งยืนในระยะยาวและสามารถแข่งขันได้โดยเสนอราคาที่ต่ำกว่าต้นทุนระดับเป้าหมาย การบริหารต้นทุนเชิงกลยุทธ์จะเป็นประโยชน์ในการสร้างมูลค่าหรือการลดต้นทุน เช่นเดียวกับแนวคิดการวางตำแหน่งเชิงกลยุทธ์การวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่าการวิเคราะห์คุณค่าสำหรับลูกค้า และการบริหารต้นทุนตามวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์(Bloch et al. 2014)การบริหารต้นทุนเชิงกลยุทธ์จึงเป็นเครื่องมือการบริหารต้นทุนที่ได้ผลและเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวาง ซึ่งประกอบไปด้วยองค์ประกอบสำคัญ 6 ประการได้แก่ 1) ต้นทุนคุณลักษณะ (Attribute Costing) เป็นลักษณะที่ถูกเรียกว่าวัตถุดิบที่มีหัวใจสำคัญอยู่ที่การสร้างสรรค์คุณสมบัติหรือคุณลักษณะเฉพาะของผลิตภัณฑ์ให้เกิดมูลค่าจากลูกค้าเกิดความเต็มใจที่จะจ่ายเงินในการซื้อผลิตภัณฑ์นั้นๆ (Ramliak & Rogosic, 2017) 2) ต้นทุน/การบริหารฐานกิจกรรม (Activity Based Costing/Management) ให้แนวทางการคำนวณต้นทุนผลิตภัณฑ์ที่นำเชื่อถือมากขึ้น มุ่งที่กิจกรรม มุ่งลดต้นทุนทางอ้อม ไม่ได้ให้ความสนใจมากนักกับการลดต้นทุนทางตรง 3) ต้นทุนวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ (Product Life Cycle Costing) เป็นแนวคิดในการคำนวณต้นทุนผลิตภัณฑ์หรือบริการที่ให้ความสำคัญกับการดำเนินงานในระยะยาวโดยจะนำเอาต้นทุนตลอดวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์มาคิดเป็นต้นทุนของผลิตภัณฑ์หรือบริการ เหมาะสำหรับการใช้ในการกำหนดราคาขายผลิตภัณฑ์และการวัดประสิทธิภาพการทำกำไรของผลิตภัณฑ์หรือบริการในระยะยาว (Freiberg & Sujova, 2015) 4) ต้นทุนคุณภาพ (Quality Costing) เป็นต้นทุนที่เกิดจากการทำกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์การเพื่อก่อให้เกิดคุณภาพในทุก ๆ กระบวนการดำเนินงานขององค์การ รวมถึงต้นทุนความเสียหายที่เกิดจากการที่ไม่สามารถทำได้ตามข้อกำหนดหรือตามที่ลูกค้าต้องการได้ ดังนั้น ต้นทุนคุณภาพจึงเป็นต้นทุนที่กระจายอยู่ในทุกส่วนงานขององค์การ ทุกส่วนงานจึงมีหน้าที่บริหารจัดการภายในหน่วยงานให้เกิดความผิดพลาดน้อยที่สุดเพื่อให้เกิดค่าใช้จ่ายต่ำที่สุด (Crandall & Julien, 2014) 5) ระบบต้นทุนเป้าหมาย (Target Costing) มุ่งไปที่การบริหารให้ต้นทุนของผลิตภัณฑ์อยู่ในระดับที่สอดคล้องกับราคาเป้าหมาย หรือไม่ให้เป็นเป้าหมาย มุ่งเน้นทั้งการลดต้นทุนทางตรงและทางอ้อมของผลิตภัณฑ์ (Currie, 2014) และ 6)การจัดการห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain management) เป็นวิธีการประเมินความได้เปรียบในการแข่งขันโดยกำหนดข้อได้เปรียบเชิงกลยุทธ์และข้อเสียของกิจกรรมในวงจรที่ก่อให้เกิดผลิตภัณฑ์หรือบริการและเสนอขายให้แก่ผู้ใช้ปลายทาง ด้วยการศึกษาห่วงโซ่คุณค่าขององค์การ ต้นทุนต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในทุก ๆ กิจกรรมในห่วงโซ่สามารถนำมากำหนดโครงสร้างต้นทุนขององค์การได้ (Shank & Govindarajan, 2015) สิ่งที่จะมาช่วยในการตัดสินใจว่าผู้ประกอบการหรือองค์การนั้น ๆ สามารถสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขันได้เหนือกว่าคู่แข่งแล้วหรือไม่ ได้แก่ 1) ผู้นำด้านความแตกต่าง (Differentiation) โดยจะต้องมีสินค้าหรือบริการที่แตกต่างและเหนือกว่าคู่แข่ง 2) ผู้นำด้านต้นทุนต่ำ (Cost Leadership) เมื่อธุรกิจสามารถควบคุมต้นทุนให้ต่ำกว่าคู่แข่งได้ ย่อมสามารถที่จะตั้งราคาขายให้ถูกกว่าคู่แข่ง จนเป็นที่มาของยอดขายและกำไรที่เพิ่มขึ้นได้ และ 3) ผู้นำเฉพาะจุด (Focus) คือ การเลือกที่จะแตกต่างเฉพาะจุดหรือการเลือกที่จะเป็นส่วนใดส่วนหนึ่งของตลาดก็เพียงพอแล้วในการทำธุรกิจให้ประสบความสำเร็จได้ (Hansen, & Mowen, 2015)นอกจากนี้ การสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขันสามารถ ก่อให้เกิดประสิทธิภาพผลการดำเนินงานของกิจการ (Firm Performance) ซึ่งประกอบด้วย 1) ผลการดำเนินงานด้านการเงิน (Financial Performance) ได้แก่ ยอดขาย กำไรส่วนแบ่งตลาด เป็นต้น และ 2) ผลการดำเนินงานที่ไม่ใช่การเงิน (Non-Financial Performance) ได้แก่ คุณภาพสินค้า ความพึงพอใจของลูกค้า การกลับมาใช้สินค้าและบริการซ้ำของลูกค้า เป็นต้น (American Veterinary Medical Association 2015) ในปัจจุบันนิคมอุตสาหกรรมมีการเติบโตแบบต่อเนื่อง และการแข่งขันทางธุรกิจค่อนข้างสูง รวมถึงประเทศไทยได้ทำ

การเปิดการค้าเสรี และการส่งออกผลิตภัณฑ์เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดโลก อย่างไรก็ตาม จากการเปิดการค้าเสรี ทำให้อุตสาหกรรมมีคู่แข่งภายในประเทศและต่างประเทศ จากปัจจัยและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อต้นทุนการผลิตของอุตสาหกรรม และธุรกิจในปัจจุบันรัฐบาล ได้มีนโยบายไทยแลนด์ 4.0 โมเดลพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐบาลไทย ซึ่งเป็นโอกาสดีที่กิจการนิคมอุตสาหกรรมไทยในการบริหารการดำเนินงานของธุรกิจในการตอบสนองต่อนโยบายของภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและการเติบโตอย่างยั่งยืน ดังนั้นจากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา “ผลกระทบของการใช้เครื่องมือการบริหารต้นทุนเชิงกลยุทธ์ต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันและผลการดำเนินงานของกิจการในนิคมอุตสาหกรรมในประเทศไทย” ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการพัฒนา หรือปรับปรุงการใช้เครื่องมือการบริหารต้นทุนเชิงกลยุทธ์เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน และเพิ่มประสิทธิภาพผลการดำเนินงานทั้งด้านการเงินและมีใช้การเงินของกิจการในนิคมอุตสาหกรรมในประเทศไทย

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาผลกระทบทางตรงของการใช้เครื่องมือการบริหารต้นทุนเชิงกลยุทธ์ต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของกิจการในนิคมอุตสาหกรรมในประเทศไทย
- 2) เพื่อศึกษาผลกระทบทางตรงของความได้เปรียบทางการแข่งขันต่อผลการดำเนินงานของกิจการในนิคมอุตสาหกรรมในประเทศไทย
- 3) เพื่อศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากความเห็นของผู้ให้ข้อมูลหลัก

วิธีวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง “ผลกระทบของการใช้เครื่องมือการบริหารต้นทุนเชิงกลยุทธ์ต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันและผลการดำเนินงานของกิจการในนิคมอุตสาหกรรมในประเทศไทย” ใช้วิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed methods) โดยทำการวิจัยเชิงปริมาณ (Qualitative and Quantitative Research Methods) และเชิงคุณภาพในการวิจัยเรื่องเดียวกัน เนื่องจากเป็นวิธีที่ช่วยในการค้นคว้าหาคำตอบและยืนยันคำตอบ (Exploratory and Confirmatory Questions) ซึ่งจะช่วยให้ผลการวิจัยมีความน่าเชื่อถือ (Credibility) มากขึ้น เนื่องจากผลการวิจัยจากวิธีการวิจัยแบบผสมสามารถเสริมต่อกันโดยใช้ผลการวิจัยจากวิธีหนึ่งอธิบายขยายความผลการวิจัยอีกวิธีหนึ่ง ช่วยให้การตอบคำถามการวิจัยได้ละเอียดชัดเจนมากกว่าการใช้รูปแบบการวิจัยอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงรูปแบบเดียว (Creswell, 1998; Glaser & Strauss, 1967)

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research Methods)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (Population) คือ ผู้บริหารฝ่ายบัญชี ผู้บริหารฝ่ายการเงิน ผู้บริหารที่กำหนดกลยุทธ์ หรืออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องของกิจการนิคมอุตสาหกรรมในประเทศไทย จากข้อมูลจำนวนบริษัทที่มีอยู่ทั้งสิ้นจำนวน 5,790 บริษัท (จากข้อมูลของกิจการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ณ วันที่ 7 พฤศจิกายน 2561)

กลุ่มตัวอย่าง (Sampling) คือ ผู้บริหารฝ่ายบัญชี ผู้บริหารฝ่ายการเงิน ผู้บริหารที่กำหนดกลยุทธ์ หรืออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องของกิจการนิคมอุตสาหกรรมในประเทศไทย สำหรับการพิจารณาความเหมาะสมของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการพิจารณาถึงขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่มีความเหมาะสมกับการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงสถิติ Structural Equation Modeling (SEM) ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามกฎแห่งความชัดเจน (Rule of Thumb) ขนาดของตัวอย่างที่เหมาะสมในงานที่มีการวิเคราะห์องค์ประกอบ การวิเคราะห์เส้นทาง และโมเดลสมการโครงสร้าง Comrey, (1973) ได้ให้ข้อเสนอแนะขนาดตัวอย่างที่เหมาะสม โดยกำหนดขอบเขตของตัวอย่าง ควรมีหน่วยตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาไม่ต่ำกว่า 200 ตัวอย่าง (Kline, 2010) และ นอกจากนี้ยังมีนักสถิติ และนักวิจัยที่มีชื่อเสียงอีกหลายท่าน เช่น (Hair,

et al, 2010, อ้างถึงใน ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2555) ได้แนะนำถึงงานวิจัย ประเภทนี้ว่าควรใช้ขนาดตัวอย่างระหว่าง 15-20 ตัวอย่าง ต่อ 1 พารามิเตอร์ที่เป็นตัวแปรทำนาย (Shumacker & Lomax, 2010) ซึ่งสอดคล้องกับ (Anderson & Gerbing, 1988) 15-20 เท่าของจำนวน ตัวแปรเชิงสังเกต ดังนั้น ขนาดตัวอย่างที่มีความเหมาะสมและเพียงพอจึงควรมีอย่างน้อย $(15 \times 20 = 300)$ ถึง $(20 \times 20 = 400)$ ซึ่งผลจากการคำนวณดังกล่าวเป็นจำนวนของขนาดกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำ 300 ตัวอย่าง ที่สามารถนำมาใช้ ในการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องมือทางสถิติ Structural Equation Modeling (SEM) โดยสอดคล้องกับ กลุ่มตัวอย่างที่ได้มาจากการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตรของ Krejcie & Morgan (1970) จำนวน 306 ตัวอย่าง และควรทำการเก็บกลุ่มตัวอย่างเพิ่มอีกร้อยละ 10 เพื่อขาดเหลือ ไม่พบ ไม่ยอมตอบ ฯลฯ ดังนั้นการวิจัยในครั้งนี้มีขนาดกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการเก็บข้อมูลทั้งหมดอยู่ที่ 400 ตัวอย่าง โดยในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้ทำการเก็บข้อมูลจาก 400 บริษัท ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลที่สามารถนำมาใช้งานได้ทั้งหมด และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ซึ่งมีขั้นตอนในการสุ่มตัวอย่าง ดังนี้ 1. จำแนกประชากรผู้บริหารฝ่ายบัญชี ผู้บริหารฝ่ายการเงิน ผู้บริหารที่กำหนดกลยุทธ์ หรืออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องของกิจการนิคมอุตสาหกรรมในประเทศไทย และ 2. กำหนดกลุ่มตัวอย่างผู้บริหารฝ่ายบัญชี ผู้บริหารฝ่ายการเงิน ผู้บริหารที่กำหนดกลยุทธ์ หรืออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องของกิจการนิคมอุตสาหกรรมในประเทศไทย ตามสัดส่วนของประชากร

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

สำหรับส่วนที่เป็นการศึกษาเชิงปริมาณนั้น ผู้วิจัยกำหนดให้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารหรือผู้ปฏิบัติงานด้านการวางแผนกลยุทธ์ขององค์กร โดยการสำรวจในส่วนนี้จะเป็นการสำรวจเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และการสำรวจสถานการณ์ที่เป็นอยู่ขององค์กรเกี่ยวกับ การใช้เครื่องมือการบริหารต้นทุนเชิงกลยุทธ์ต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันและผลการดำเนินงานของกิจการ เพื่อขยายความสามารถด้านข้อมูลต้นทุน และระดับความสามารถในการแข่งขัน นำข้อมูลมาใช้ในการวิเคราะห์ และทดสอบสมมติฐานการวิจัยต่อไป โดยลักษณะของแบบสอบถามจะประกอบด้วย 1. การสำรวจข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วยข้อความแบบให้เลือกตอบได้คำตอบเดียว จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน และระยะเวลาในปฏิบัติงานในตำแหน่งงาน 2. การสำรวจความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามประเด็นที่ 1 ระดับการความสำคัญของปัจจัยการนำระบบต้นทุนเข้ามาใช้ในองค์กร ประเด็นที่ 2 ระดับความสามารถด้านข้อมูลต้นทุนที่เพิ่มขึ้นขององค์กรประเด็นที่ 3 ระดับความสามารถในการแข่งขันขององค์กร ประเด็นที่ 4 ความคิดเห็นเพิ่มเติมของผู้ตอบแบบสอบถามการสำรวจประเด็น จะใช้แบบสอบถาม ซึ่งแต่ละประเด็นจะมีระดับคะแนน (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแบบวัดเจตคติด้วยเทคนิคของลิเคิร์ท (Likert Technique) สำหรับการตรวจสอบเครื่องมือของแบบสอบถามนั้น จะใช้วิธีการหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา (Index of Item Objective Congruence หรือ IOC) ของผู้เชี่ยวชาญจากการให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถามการวิจัย โดยจะให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบไม่น้อยกว่า 5 คนในการตรวจสอบ ในการตรวจพิจารณาข้อคำถาม แล้วนำผลคะแนนที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่า IOC ตามสูตร เกณฑ์สำหรับความเที่ยงตรง ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50-1.00 มีความเที่ยงตรง ใช้ได้ และข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.50 ต้องปรับปรุง ยังใช้ไม่ได้นอกจากนี้จะทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยจะนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมาและปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทำการทดสอบ (Pre-test) จำนวน 30 ชุด กับกลุ่มตัวอย่างที่คัดเลือกไว้เป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับประชากรที่ต้องการศึกษาแล้วนำมาทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการหาความน่าเชื่อถือตามเกณฑ์โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ที่ Combach (1951) ได้นำเสนอไว้ว่า ค่าแอลฟา ควรมากกว่าหรือเท่ากับ 0.7 สำหรับงานวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows และโปรแกรม LISREL ในการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1. ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างและตัวแปรวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความแปรปรวน และความถี่ และค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรสังเกตได้รวมทั้งตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นในการวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรม SPSS

2. ตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลการวัด (Measurement Model) เพื่อยืนยันว่าเครื่องมือที่สร้างขึ้นหรือเครื่องมือที่พัฒนาขึ้นมีโครงสร้างตามองค์ประกอบที่ได้กำหนดไว้และเชื่อมั่นได้ว่าตัวแปรสังเกตได้แต่ละกลุ่มนั้น เป็นตัวบ่งชี้ที่เหมาะสมสำหรับตัวแปรแฝงที่กำหนดไว้ โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirm factor analysis) ในโปรแกรม LISREL

3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยใช้การวิเคราะห์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson correlation coefficient) และทดสอบนัยสำคัญด้วยค่าที (t-test) เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างต่อไป

4. การวิเคราะห์การพัฒนา ผู้วิจัยได้ทำวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์ระหว่าง ตัวแปรปัจจัยที่เป็นสาเหตุได้แก่ ต้นทุนคุณลักษณะ (ATTC) ต้นทุนการบริหารฐานกิจกรรม (ACTC) ต้นทุนวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ (PROC) ต้นทุนคุณภาพ (QUAC) ต้นทุนเป้าหมาย (TARC) และการจัดการห่วงโซ่คุณค่า (VALU) ปัจจัยส่งผ่าน ได้แก่ ตัวแบบผู้นำด้านต้นทุนต่ำ (COST) ตัวแบบผู้นำด้านความแตกต่าง (DIFF) และ ตัวแบบผู้นำเฉพาะจุด (Focus) และปัจจัยที่เป็นตัวแปรตามหรือความได้เปรียบทางการแข่งขันและผลการดำเนินงานของกิจการในนิคมอุตสาหกรรมในประเทศไทย ได้แก่ ตัวแบบผลการดำเนินงานด้านการเงิน (FINA) และตัวแบบผลการดำเนินงานที่ไม่ใช่ด้านการเงิน (NFIN) ด้วยวิธีการ Maximum Likelihood ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป LISREL 8.80 เพื่อทำการเปรียบเทียบถึงความกลมกลืนระหว่างโมเดลที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยเกณฑ์ในการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และเพื่อให้เกิดความกลมกลืนระหว่างโมเดลที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการปรับโมเดล (Model Modification) โดยพิจารณาจากคำแนะนำในการปรับพารามิเตอร์ในโมเดลด้วยค่าดัชนีปรับโมเดล (Model Modification Indices: MI) จากนั้นปรับพารามิเตอร์โดยยินยอมให้ผ่อนคลายข้อตกลงเบื้องต้นให้ค่าความคลาดเคลื่อนสัมพันธ์กันได้ จนกระทั่งค่าดัชนีความกลมกลืนมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยรายละเอียดของการปรับแก้โมเดลเพื่อให้มีความสอดคล้องกลมกลืน (Model fit) กับข้อมูลเชิงประจักษ์ เพื่อวิเคราะห์โมเดลตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ ถ้าผลการวิเคราะห์พบว่า โมเดลตามสมมติฐานไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยจะดำเนินการการปรับโมเดลใหม่โดยอาศัยเหตุผลเชิงทฤษฎีและดัชนีปรับโมเดล (Model Modification indices) เพื่อให้ได้โมเดลที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ดีที่สุดจากค่าสถิติที่ใช้ในการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) กำหนดผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้บริหารระดับสูง ผู้บริหารฝ่ายบัญชี หรือผู้บริหารฝ่ายการเงิน ผู้บริหารที่กำหนดกลยุทธ์ของกิจการนิคมอุตสาหกรรมในประเทศไทยจำนวน 8 คน โดยพิจารณาจากหลักเกณฑ์ต่อไปนี้ 1.อายุอยู่ในช่วงระหว่าง 40 – 55 ปี 2.ประสบการณ์การทำงานในนิคมอุตสาหกรรม มากกว่า 5 ปีขึ้นไป 3. ตำแหน่งงานได้แก่ ผู้บริหารระดับสูง ผู้บริหารฝ่ายบัญชี หรือผู้บริหารฝ่ายการเงิน ผู้บริหารที่กำหนดกลยุทธ์ของกิจการนิคมอุตสาหกรรมในประเทศไทย 4.วุฒิการศึกษา ระดับปริญญาโทขึ้นไป

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนที่เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพนั้น การรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้วิจัยจะดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักด้วยตนเองเพื่อให้สามารถเพิ่มเติมคำถามที่ควรถามหากมีประเด็นที่น่าสนใจเพิ่มเติมไปจากคำถามโครงสร้างที่วางไว้ และจดบันทึกคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์เพิ่มเติมในภายหลัง หากมีความจำเป็นก็จะขออนุญาตเพื่อดำเนินการสัมภาษณ์เพิ่มเติม สิ่งที่จะรวบรวมจากการสัมภาษณ์เชิงลึกนี้ได้แก่ ตัวแปรต้นที่จำเป็นต้องมี ที่จะส่งผลต่อตัวแปรกลาง ซึ่งอาจ

เป็นตัวแปรต้นตัวเดียวกับที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมหรือตัวแปรอื่น ๆ นอกเหนือจากนั้น เมื่อรวบรวมข้อมูลได้แล้ว จะนำข้อมูลมาประมวลผลด้วยการทำดัชนีข้อมูล ทำข้อสรุปชั่วคราว กำจัดข้อมูล แล้วสร้างบทสรุปและพิสูจน์บทสรุป

ผลการวิจัย และ อภิปรายผล

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างตามวัตถุประสงค์นั้นผู้วิจัยกำหนดเป็น 6 ขั้นตอนได้แก่ ผลการศึกษาปัจจัยด้านผู้นำด้านต้นทุนต่ำ ปัจจัยผู้นำด้านความแตกต่าง ปัจจัยด้านผู้นำเฉพาะจุด พบว่าข้อมูลเชิงประจักษ์สอดคล้องกับปัจจัยผู้นำด้านต้นทุนต่ำอย่างสมบูรณ์ด้วย (P-value ของ ไค-สแควร์ =1, RMSEA =0.000) สรุปได้ว่าตัวแปรเชิงสาเหตุทั้ง 6 ได้แก่ ต้นทุนคุณลักษณะ (ATTC) ต้นทุนการบริหารฐานกิจกรรม (ACTC) ต้นทุนวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ (PROC) ต้นทุนคุณภาพ (QUAC) ต้นทุนเป้าหมาย (TARC) และ การจัดการห่วงโซ่คุณค่า (VALU) สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของการเป็นผู้นำแบบต้นทุนต่ำได้ร้อยละ 85.00 ($R^2=0.85$) ปัจจัยผู้นำด้านความแตกต่าง (DIFF) ได้ร้อยละ 71.00 ($R^2=0.71$) ปัจจัยด้านผู้นำเฉพาะจุด (Focus) ได้ร้อยละ 69.00 ($R^2=0.69$) โดยตัวแปรที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับปัจจัยด้านผลการดำเนินงานด้านการเงิน (FINA) และปัจจัยผลการดำเนินงานที่ไม่ใช่ด้านการเงิน (NFIN)สรุปได้ว่าตัวแปรเชิงสาเหตุทั้ง 3 ได้แก่ ตัวแบบผู้นำด้านต้นทุนต่ำ (COST) ตัวแบบผู้นำด้านความแตกต่าง(DIFF) และตัวแบบผู้นำเฉพาะจุด (Focus) สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของตัวแบบปัจจัยด้านผลการดำเนินงานด้านการเงิน (FINA)ได้ร้อยละ 87.00 ($R^2=0.87$) และปัจจัยผลการดำเนินงานไม่ใช่ด้านการเงิน (NFIN)ได้ร้อยละ 85.00 ($R^2=0.85$) โดยตัวแปรทั้ง 3 ตัวที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยที่เป็นสาเหตุได้แก่ ต้นทุนคุณลักษณะ (ATTC) ต้นทุนการบริหารฐานกิจกรรม (ACTC) ต้นทุนวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ (PROC) ต้นทุนคุณภาพ (QUAC) ต้นทุนเป้าหมาย (TARC) และการจัดการห่วงโซ่คุณค่า (VALU) ปัจจัยส่งผ่านได้แก่ตัวแบบผู้นำด้านต้นทุนต่ำ (COST) ตัวแบบผู้นำด้านความแตกต่าง (DIFF) และตัวแบบผู้นำเฉพาะจุด (Focus)และปัจจัยที่เป็นตัวแปรตามหรือความได้เปรียบทางการแข่งขันและผลการดำเนินงานของกิจการในนิคมอุตสาหกรรมในประเทศไทย ได้แก่ ตัวแบบผลการดำเนินงานด้านการเงิน (FINA) และตัวแบบผลการดำเนินงานที่ไม่ใช่ด้านการเงิน (NFIN) ด้วยวิธีการ Maximum Likelihood ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป LISREL 8.80 เพื่อทำการเปรียบเทียบถึงความกลมกลืนระหว่างโมเดลที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยเกณฑ์ในการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยพิจารณาจากค่าสถิติ ได้แก่ ประกอบด้วย ดัชนี ค่า $\chi^2=438.47$, $df=16$, $p\text{-value}=0.000$, $CFI=0.950$, $GFI=0.830$ $AGFI=0.310$, $RMSEA=0.259$ และ $SRMR=0.051$ ค่าสถิติที่สำคัญไม่ผ่านเกณฑ์ตามที่กำหนด เพื่อให้เกิดความกลมกลืนระหว่างข้อมูลเชิงประจักษ์กับรูปแบบผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการปรับโมเดล (Model Modification) เมื่อปรับแล้วพิจารณาค่าดัชนีความกลมกลืนของโมเดลพบว่าโมเดลสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยมีค่าดัชนีความกลมกลืนทั้ง 6 ดัชนีที่ผ่านเกณฑ์การยอมรับคือค่าดัชนี $\chi^2/df=0.775$, $CFI=1.000$, $GFI=1.00$, $AGFI=0.980$, $RMSEA=0.000$ และ $SRMR=0.004$ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าโมเดลแบบจำลองสมการเชิงโครงสร้างมีความเหมาะสมกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

สำหรับผลการวิจัยและการอภิปรายผลในการวิจัยครั้งนี้แบ่งตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้ง 3 ข้อ ได้แก่

1) ผลกระทบทางตรงของการใช้เครื่องมือการบริหารต้นทุนเชิงกลยุทธ์ต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของกิจการในนิคมอุตสาหกรรมในประเทศไทย ประกอบด้วย 6 สมมติฐาน ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 การใช้ต้นทุนคุณลักษณะมีผลกระทบทางตรงต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของกิจการในนิคมอุตสาหกรรมในประเทศไทย

สมมติฐานที่ 1a : การใช้ต้นทุนคุณลักษณะมีผลกระทบทางตรงต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน ด้านผู้นำด้านต้นทุนต่ำ

สมมติฐานที่ 1b : การใช้ต้นทุนคุณลักษณะมีผลกระทบต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน ด้านผู้นำด้านความแตกต่าง

สมมติฐานที่ 1c : การใช้ต้นทุนคุณลักษณะมีผลกระทบต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน ด้านผู้นำเฉพาะจุด

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ต้นทุนคุณลักษณะมีผลกระทบต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้นำด้านต้นทุนต่ำ (COST) ปัจจัยผู้นำด้านความแตกต่าง (DIFF) และปัจจัยผู้นำเฉพาะจุด (Focus) ด้วยขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.09 0.18 และ 0.19 ตามลำดับ และต้นทุนคุณลักษณะมีผลกระทบต่อผลการดำเนินงานของกิจการในนิคมอุตสาหกรรมในประเทศไทย ผ่านความได้เปรียบทางการแข่งขันในรูปแบบผลการดำเนินงานด้านการเงิน (FINA) และผลการดำเนินงานที่ไม่ใช่ด้านการเงิน (NFIN) ผ่านตัวแปรส่งผ่าน ปัจจัยด้านผู้นำด้านต้นทุนต่ำ (COST) ปัจจัยผู้นำด้านความแตกต่าง (DIFF) และ ปัจจัยผู้นำเฉพาะจุด (Focus) ด้วยขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.16 และ 0.15 ตามลำดับสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ จึงสรุปได้ว่า ด้านต้นทุนคุณลักษณะ ประกอบด้วย ตัวชี้วัดจำนวน 5 ตัวแปร ได้แก่ 1) กิจการมุ่งเน้นต้นทุนของคุณสมบัติคุณลักษณะเฉพาะของผลิตภัณฑ์ที่ดึงดูดลูกค้าได้เหมาะสม 2) กิจการมุ่งเน้นการคำนวณต้นทุนทำให้นักบัญชีใช้ข้อมูลเชิงกลยุทธ์และข้อมูลค่าใช้จ่ายได้ครบถ้วน 3) กิจการให้ความสำคัญกับการคิดต้นทุนของคุณลักษณะหรือลักษณะที่จัดหาโดยผลิตภัณฑ์และการตรวจสอบและรายงานค่าใช้จ่ายเหล่านี้อย่างสม่ำเสมอ 4) กิจการมุ่งเน้นประสิทธิภาพการดำเนินงาน ความน่าเชื่อถือ การเตรียมการรับประกันอย่างสม่ำเสมอ และ 5) กิจการให้ความสำคัญกับการรับประกันการจัดหาและการบริการหลังการขายอย่างเหมาะสมส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานที่ไม่ใช่ด้านการเงินสอดคล้องกับสมมติฐานที่ 1 ซึ่งสามารถอธิบายต้นทุนคุณลักษณะ (Attribute Costing) หรือที่เรียกว่า ต้นทุนของคุณสมบัติคุณลักษณะเฉพาะของผลิตภัณฑ์ที่ดึงดูดลูกค้า ต้นทุนคุณลักษณะเหล่านี้ถูกมองว่าเป็นวัตถุดิบ โดยเทคนิคนี้ขึ้นอยู่กับความคิดที่ว่าผลิตภัณฑ์เป็นที่พึงปรารถนาเนื่องจากคุณสมบัติที่ลูกค้าให้ไว้ (Lancaster, 1979) การคำนวณต้นทุนทำให้นักบัญชีใช้ข้อมูลเชิงกลยุทธ์และข้อมูลค่าใช้จ่าย สิ่งเหล่านี้ จะส่งผลต่อการคิดต้นทุนของคุณลักษณะหรือลักษณะที่จัดหาโดยผลิตภัณฑ์และการตรวจสอบและรายงานค่าใช้จ่ายเหล่านี้อย่างสม่ำเสมอ โดยคุณสมบัตินี้สามารถคำนวณได้ ได้แก่ ตัวแปรประสิทธิภาพการดำเนินงานความน่าเชื่อถือ การเตรียมการรับประกันระดับของการตกแต่งและการตกแต่งการรับประกันการจัดหา และการบริการหลังการขาย ดังนั้น ต้นทุนคุณลักษณะ (Attribute Costing) หมายถึง การคิดต้นทุนของคุณลักษณะเฉพาะของผลิตภัณฑ์ที่ดึงดูดลูกค้า คุณสมบัตินี้สามารถคำนวณได้ ได้แก่ ตัวแปรประสิทธิภาพการดำเนินงาน ความน่าเชื่อถือ การเตรียมการรับประกันระดับของการตกแต่ง และการตัดประกันการจัดหาและการบริการหลังการขาย ที่มีหัวใจสำคัญอยู่ที่การสร้างสรรคคุณสมบัติจนลูกค้าเกิดความเต็มใจที่จะจ่ายเงินในการซื้อผลิตภัณฑ์นั้น ๆ (Ramliak and Rogosic, 2012) ซึ่งผลการวิจัยที่ยอมรับสมมติฐานสอดคล้องกับการศึกษา การใช้เครื่องมือการบริหารต้นทุนเชิงกลยุทธ์มีความสัมพันธ์ต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันโดยมีตัวแปรต้น การสร้างความแตกต่าง และการสร้างความรับรู้และมีตัวแปรตาม ประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจซึ่งทำการศึกษากับผู้จัดการฝ่ายบัญชีจำนวน 229 คนผลการศึกษาพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์การสร้างแตกต่างและการรับรู้คุณภาพสามารถทำให้การดำเนินธุรกิจเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นได้ (Ebru Aykan, 2015) เช่นเดียวกับการศึกษาของ Sliman Alsoboa (2015) ได้ศึกษาถึงตัวแปรต้น ได้แก่ ประสิทธิภาพ ผลการดำเนินงานทางการเงินและผลการดำเนินงานของตลาด และมีตัวแปรตาม คือ การคิดต้นทุนแบบต้นทุนคุณลักษณะ LCC ซึ่งมีกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บริษัท ผู้ผลิตที่จดทะเบียนในจอร์แดน (JLMC) จำนวน 91 บริษัทผลการวิจัยสรุปว่าการคำนวณต้นทุนของคุณลักษณะมีผลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับประสิทธิภาพและผลการดำเนินงานของบริษัท

สมมติฐานที่ 2 การใช้ต้นทุน/การบริหารฐานกิจกรรมมีผลกระทบต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของกิจการในนิคมอุตสาหกรรมในประเทศไทย

สมมติฐานที่ 2a : การใช้ต้นทุน/การบริหารฐานกิจกรรมมีผลกระทบต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน ด้านผู้นำด้านต้นทุนต่ำ

สมมติฐานที่ 2b : การใช้ต้นทุน/การบริหารฐานกิจกรรมมีผลกระทบต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน ด้านผู้นำด้านความแตกต่าง

สมมติฐานที่ 2c : การใช้ต้นทุน/การบริหารฐานกิจกรรมมีผลกระทบต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน ด้านผู้นำเฉพาะจุด

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การใช้ต้นทุนฐานกิจกรรม/การบริหารโดยกิจกรรมมีผลกระทบต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน ด้านผู้นำด้านต้นทุนต่ำ (COST) เพียงปัจจัยเดียว ด้วยขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.16 และไม่มีผลกระทบต่อผลการดำเนินงานของกิจการในนิคมอุตสาหกรรมในประเทศไทยทั้งในรูปแบบผลการดำเนินงานด้านการเงิน (FINA) และผลการดำเนินงานที่ไม่ใช่ด้านการเงิน (NFIN) ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 2 ดังนั้น ระบบต้นทุน/การบริหารฐานกิจกรรม (Activity Based Costing/Management) หมายถึง การคิดต้นทุนในการผลิตทางอ้อมของผลิตภัณฑ์โดยใช้ตัวหลักต้นทุนเพื่อแทนที่ระบบต้นทุนแบบดั้งเดิมที่มักไม่สามารถให้รายละเอียดของต้นทุนและข้อมูลที่มีคุณภาพสำหรับการตัดสินใจ ระบบต้นทุน/การบริหารฐานกิจกรรม และระบบต้นทุนเป้าหมายต่างก็ถือได้ว่าเป็นแนวคิดการบริหารต้นทุนเชิงกลยุทธ์สมัยใหม่ ระบบต้นทุนฐานกิจกรรม เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับระบบต้นทุนแบบดั้งเดิม ซึ่งไม่สามารถกำหนดต้นทุนการผลิตผลิตภัณฑ์หรือบริการได้อย่างถูกต้อง และไม่สามารถให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับการตัดสินใจในการดำเนินงานด้วยความบกพร่องเหล่านี้ ผู้บริหารจะสามารถตัดสินใจได้โดยอาศัยข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง ความเสี่ยงนี้จะสูงขึ้นสำหรับองค์กรที่มีผลิตภัณฑ์หรือบริการหลายประเภท ระบบต้นทุนฐานกิจกรรมจะช่วยให้องค์กรบรรลุแนวทางการแก้ปัญหาเหล่านี้ด้วยความต้องการทรัพยากรขององค์กรน้อยลง (Kaplan & Cooper, 1998) ระบบต้นทุนฐานกิจกรรมมีแนวคิดที่สำคัญ คือ กิจกรรมเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดต้นทุนจึงปันส่วนค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นเข้าสู่กิจกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยอาศัยตัวหลักต้นทุนที่มีความสัมพันธ์กับกิจกรรมที่เกิดขึ้นแล้วจึงคิดต้นทุนเข้าสู่ตัวผลิตภัณฑ์ ระบบต้นทุนฐานกิจกรรมมีการแบ่งกิจกรรมออกเป็น 4 ระดับ คือ 1) กิจกรรมระดับหน่วย (Unit-Level Activities) เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นสำหรับแต่ละหน่วยของผลผลิต ก่อให้เกิดต้นทุนตามหน่วยของผลผลิต (Unit-Level Cost) โดยต้นทุนฐานกิจกรรมจะผันแปรโดยตรงกับหน่วยของผลิตภัณฑ์ 2) กิจกรรมระดับกลุ่ม (Batch-Level Activities) เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นสำหรับแต่ละกลุ่ม (Batch) โดยไม่ได้มีความสัมพันธ์โดยตรงกับจำนวนหน่วยผลิตในกลุ่มเหล่านั้น ทำให้เกิดต้นทุนฐานกิจกรรมตามกลุ่ม (Batch Level Cost) เช่น ต้นทุนการจัดเตรียมเครื่องจักร ต้นทุนการอบเซรามิกโดยใช้เตาเผา เป็นต้น 3) กิจกรรมระดับผลิตภัณฑ์ (Product-Level Activities) เป็นกิจกรรมที่กระทำโดยรวมเพื่อสนับสนุนการผลิตและขายผลิตภัณฑ์แต่ละชนิดที่แตกต่างกันได้ ทั้งนี้ไม่ได้มีความสัมพันธ์ใด ๆ กับจำนวนหน่วยผลิตหรือจำนวนกลุ่ม แต่กิจกรรมเหล่านี้จะเพิ่มมากขึ้นตามความหลากหลายของประเภทและลักษณะเฉพาะตัวของผลิตภัณฑ์ เช่น ต้นทุนการออกแบบและทำผลิตภัณฑ์ตัวอย่างตามคำสั่งผลิตของลูกค้า เป็นต้น 4) กิจกรรมระดับอำนวยการ (Facility-Level Activities) เป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดต้นทุนที่ใช้ประโยชน์ร่วมกัน (Common Cost) หรือต้นทุนฐานกิจกรรมเพื่อสนับสนุนกระบวนการผลิตโดยทั่วไป (Facility Level Cost) ที่เกิดขึ้นในโรงงาน โดยไม่ได้มีความสัมพันธ์ใด ๆ กับจำนวนหน่วยผลิต จำนวนกลุ่ม หรือความหลากหลายของประเภทผลิตภัณฑ์ เช่น ต้นทุนการรักษาความปลอดภัยโรงงาน ต้นทุนบำรุงรักษาโรงงาน ต้นทุนการบริหารโรงงาน เป็นต้น การคิดต้นทุนตามกิจกรรมจึงเป็นเครื่องมือต้นทุนที่มีประสิทธิภาพที่ใช้ร่วมกับเครื่องมือต้นทุนอื่น ๆ เพื่อวัดต้นทุน ศูนย์รวมกิจกรรม ทรัพยากรที่ใช้ในกิจกรรม เชื่อมโยงกิจกรรมกับทรัพยากร เชื่อมโยงกิจกรรมกับศูนย์รวมกิจกรรม การประยุกต์ใช้การคิดต้นทุนฐานกิจกรรมและการบริหารเชิงกิจกรรมจะช่วยปรับปรุงประสิทธิผลและประสิทธิภาพของการดำเนินงาน การเพิ่มความได้เปรียบในการแข่งขันและคุณค่าขององค์กร ซึ่งจากผลการวิจัยไม่ยอมรับสมมติฐานทำให้ไม่สอดคล้องกับการศึกษาโดยใช้ SMA ที่มีตัวแปรต้น คือ การจัดการทางบัญชีในรูปแบบการปฏิบัติ และตัวแปรตาม คือ การวางตำแหน่งเชิงกลยุทธ์ ความได้เปรียบทางการแข่งขันและ ส่วนแบ่งการตลาด ซึ่งมีกลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้จัดการธนาคาร จำนวน 71 แห่งในไนจีเรีย พบว่า SMA มีความแตกต่างในด้านคุณสมบัติและการวางแนวทาง

ที่เกี่ยวกับการบัญชีการจัดการ ทั้งนี้ หลักดำเนินงานของ SMA มีส่วนสำคัญในการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ในด้านความได้เปรียบทางการแข่งขันและส่วนแบ่งและมีผลทำให้การตลาดเพิ่มขึ้น (Collins S. Obohn, Solabomi O. Ajibolade , 2014)

สมมติฐานที่ 3 การใช้ต้นทุนวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ที่มีผลกระทบต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของกิจการในนิคมอุตสาหกรรมในประเทศไทย

สมมติฐานที่ 3a : การใช้ต้นทุนวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ที่มีผลกระทบต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน ด้านผู้นำด้านต้นทุนต่ำ

สมมติฐานที่ 3b : การใช้ต้นทุนวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ที่มีผลกระทบต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน ด้านผู้นำด้านความแตกต่าง

สมมติฐานที่ 3c : การใช้ต้นทุนวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ที่มีผลกระทบต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน ด้านผู้นำเฉพาะจุด

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การใช้ต้นทุนเป้าหมายมีผลกระทบต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน ได้แก่ ปัจจัยผู้นำด้านความแตกต่าง (DIFF) และปัจจัยผู้นำเฉพาะจุด (Focus) ด้วยขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.13 และ 0.07 ตามลำดับ และการใช้ต้นทุนเป้าหมายมีผลกระทบต่อผลการดำเนินงานของกิจการในนิคมอุตสาหกรรมในประเทศไทยผ่านความได้เปรียบทางการแข่งขัน ในรูปแบบผลการดำเนินงานที่ไม่ใช่ด้านการเงิน (NFIN) ผ่านตัวแปรส่งผ่าน ปัจจัยด้านผู้นำด้านต้นทุนต่ำ (COST) ปัจจัยผู้นำด้านความแตกต่าง (DIFF) และปัจจัยผู้นำเฉพาะจุด (Focus) ด้วยขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.09 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่ไม่มีผลกระทบต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันและผลการดำเนินงานของกิจการในนิคมอุตสาหกรรมในประเทศไทย ในรูปแบบผลการดำเนินงานด้านการเงิน (FINA) สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 3 โดยสรุประบบต้นทุนเป้าหมาย (Target Costing) หมายถึง การกำหนดต้นทุนเป้าหมายเป็นเทคนิคที่สำคัญในการบริหารต้นทุนผลิตภัณฑ์ระหว่างขั้นตอนการออกแบบ โดยคำนวณต้นทุนเป้าหมายที่ต้องการให้เป็นจากราคาขายในตลาดลบด้วยกำไรที่ต้องการตั้งแต่นั้นขั้นตอนการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อให้ได้ผลกำไรที่เพียงพอเมื่อนำผลิตภัณฑ์นั้น ๆ เข้าสู่ตลาดโดยทั้งระบบการนำแนวคิดต้นทุนเป้าหมายไปสู่แนวทางปฏิบัติ (Install a Comprehensive Target Costing Approach within an Organization) การนำแนวคิดต้นทุนเป้าหมายไปสู่แนวทางปฏิบัติได้มีด้วยกัน 10 ขั้นตอนดังนี้ 1) การสร้างทัศนคติและวัฒนธรรมองค์กร สิ่งแรกเริ่มที่สำคัญที่สุดจะต้องดำเนินการ คือ การที่จะทำให้มีการเปลี่ยนแนวคิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากที่มีแนวคิดมุ่งไปที่ผลิตภัณฑ์ด้านเทคนิคเป็นแนวคิดที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์มุ่งไปที่ให้ผลิตภัณฑ์มีราคาขายเป็นราคาตลาด และสนองต่อความต้องการของลูกค้า เป็นพื้นฐานเบื้องต้นในการจัดการต้นทุนเป้าหมายให้มีการออกแบบผลิตภัณฑ์กำหนดความต้องการของผลิตภัณฑ์ (Product Requirements) และการผลิตผลิตภัณฑ์ 2) การตั้งมั่นให้ผลิตภัณฑ์มีเป้าหมายราคาขายเป็นราคาตลาด ราคาเป้าหมายเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งที่ต้องรักษาไว้ซึ่งเป็นการรักษาตำแหน่งในตลาด (Market Share) ต้องใช้ราคาขายเป็นกลยุทธ์ในแผนการตลาด โดยต้องคำนึงถึงราคาขายของคู่แข่ง ราคาขายที่เหมาะสมในตลาดและความยืดหยุ่นของความต้องการ (Demand) ผลิตภัณฑ์ การตอบสนองต่อราคาเป้าหมายให้ได้โดยการวิเคราะห์ตลาด วิเคราะห์กำลังซื้อของลูกค้าและวิเคราะห์คู่แข่ง 3) การกำหนดต้นทุนเป้าหมาย การตั้งมั่นที่ต้นทุนเป้าหมาย นั้นต้องกำหนดต้นทุนเป้าหมายให้ได้ก่อน โดยใช้ตารางการคำนวณราคาต้นทุนเป้าหมาย โดยกำหนดค่าแตกต่างระหว่างราคาต้นทุนกับราคาขาย (Profit Margin) ค่าประกันการสำรองจ่ายค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานที่ไม่สามารถควบคุมได้ ถ้าเส้นทางเกิดการเกิดต้นทุนนี้รวมค่าใช้จ่ายในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ก็นำมาคิดด้วย ค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่กล่าวมานี้ จะถูกหักออกจากราคาขาย ดังนั้น จะเห็นได้ว่าต้นทุนเป้าหมายจะมีระดับที่ต่ำลงตามขั้นตอนตลอดเส้นทางเกิดการเกิดต้นทุน เราสามารถเห็นภาพการเกิดต้นทุนในทุกขั้นตอนและสามารถออกแบบกระบวนการผลิตให้สอดคล้องกับต้นทุนเป้าหมายได้ 4) สร้างสมดุลระหว่างต้นทุนเป้าหมายกับความต้องการ ต้นทุนเป้าหมายค่าสุดท้ายเป็น ต้นทุนเป้าหมายที่มีความสมดุลกับความต้องการของผลิตภัณฑ์จะสามารถเห็นความชัดเจนของการเกิดต้นทุนตลอดเส้นทาง ทำให้เห็นโอกาสที่จะควบคุมต้นทุนได้ในแต่ละกิจกรรมสามารถกำหนดรายละเอียดของการใช้วัสดุรายละเอียด

ของการปฏิบัติที่ขึ้นต้องสอดคล้องกับความต้องการของลูกค้า และมีความเข้าใจถึงความต้องการของลูกค้าอย่างถูกต้อง ทั้งทางด้านการใช้ประโยชน์จากผลิตภัณฑ์คุณภาพของผลิตภัณฑ์ 5) การกำหนดกระบวนการที่ทำให้เกิดต้นทุนและโครงสร้างองค์กรกระบวนการที่กำหนดในแต่ละขั้นตอนนั้นจะต้องถูกวิเคราะห์ด้วยเครื่องมือหลายชนิดใช้ในการตัดสินใจเลือกกระบวนการที่ทำให้เกิดต้นทุนผลิตภัณฑ์ เลือกกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนเลือกวิธีการปฏิบัติที่ทำให้เกิดต้นทุนตามเป้าหมายด้วย นั่นก็คือ องค์กรสามารถที่จะควบคุมต้นทุนเป้าหมายได้ตลอดกระบวนการได้ทุกขั้นตอน ได้ทุกกิจกรรม ที่สามารถควบคุมได้พร้อมกันนี้ต้องมีกำหนดโครงสร้างองค์กรให้มีความมุ่งมั่นในการควบคุมต้นทุนเป้าหมายด้วย โดยให้มีลักษณะเป็นความร่วมมือกันเป็นทีม อันประกอบไปด้วย การตลาดวิศวกรรมการผลิต การจัดซื้อและการบริหารการเงิน ต้องพร้อมใจกันมุ่งมั่นเป็นความรับผิดชอบต้นทุนผลิตภัณฑ์ร่วมกัน ให้ถือเป็นหน้าที่ที่กำหนดอย่างชัดเจน 6) การระดมสมองและการวิเคราะห์ เพื่อให้เกิดทางเลือก การระดมสมองและการวิเคราะห์ที่น่าจะเป็นสิ่งสำคัญอันดับสองที่จะทำให้เกิดความสำเร็จในการจัดทำต้นทุนเป้าหมายรองจากการสร้างทัศนคติและวัฒนธรรมองค์กร การระดมสมองจากคนในหลาย ๆ หน่วยงาน จากแนวคิดนอกกรอบ การคิดแบบสร้างสรรค์ทำให้เกิดทางเลือกใหม่ ๆ อยู่เสมอ การตัดสินใจเลือกกระบวนการ ขั้นตอนหรือกิจกรรมใดจำเป็นต้องวิเคราะห์เพื่อให้ได้ทางเลือกที่ดีที่สุด สามารถสนองตอบต่อต้นทุนเป้าหมายและตรงตามความต้องการของลูกค้า 7) แบบจำลองเส้นทางของการเกิดต้นทุนเป้าหมายเพื่อการตัดสินใจแบบจำลองเส้นทางของการเกิดต้นทุนเป้าหมายเพื่อการตัดสินใจและตารางแสดงเส้นทางของการเกิดต้นทุนเพื่อกำหนดต้นทุนเป้าหมาย เป็นเครื่องมือที่สำคัญมาก ทำให้สามารถประเมินผลแนวคิดสามารถเห็นภาพการเกิดต้นทุนในแต่ละขั้นตอนได้อย่างง่ายดาย สามารถกำหนดทางเลือกและพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง 8) การใช้เครื่องมือในการลดต้นทุน เครื่องมือต่างๆ ได้ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อช่วยให้การออกแบบกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ กิจกรรมการสร้างกระบวนการผลิต กระบวนการประกอบ กระบวนการตรวจสอบ กระบวนการทดสอบ การสร้างแบบจำลอง และมาตรฐานชิ้นส่วนแล้วแต่มีเครื่องมือช่วยดำเนินการทั้งสิ้น ดังนั้นการที่จะควบคุมต้นทุนแต่ละกระบวนการให้ได้ตามเป้าหมาย ต้องรู้จักเลือกเครื่องมือมาใช้ให้เหมาะสมและใช้เครื่องมือได้อย่างมีประสิทธิภาพและเช่นเดียวกันกับการวิเคราะห์คุณค่า การวิเคราะห์คุณสมบัติการใช้งานของผลิตภัณฑ์จำเป็นต้องใช้วิธีการที่เหมาะสม มีฐานข้อมูลที่ดีเจ้าหน้าที่วิเคราะห์ได้รับการอบรมอย่างดีและต้องสนับสนุนเครื่องมือช่วยในการวิเคราะห์ด้วย 9) การลดต้นทุนโดยอ้อม ต้นทุนผลิตภัณฑ์จะประกอบไปด้วยต้นทุนโดยอ้อมประมาณ 30-50 % ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องค้นหาให้พบและจัดการกับต้นทุนโดยอ้อมเหล่านี้ โดยการทวนสอบกระบวนการต่าง ๆ ว่ามีต้นทุนแฝงอยู่หรือไม่และทำการการลดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ไม่ได้สร้างคุณค่าลง แต่มีกิจกรรมการพัฒนาบุคลากร ซึ่งดูเหมือนว่าเป็นต้นทุนที่ไม่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์โดยตรงแต่ในระยะยาวถึงจะกระทบ ดังนั้น การพิจารณาต้องคำนึงถึงผลในระยะยาวด้วย การใช้การคิดคำนวณต้นทุนตามกิจกรรมที่เกิดขึ้น (Activity-Based Costing : ABC) และการการทำความเข้าใจลำดับขั้นในการเกิดต้นทุน จะเป็นตัวขับเคลื่อนในการตัดสินใจว่าผลกระทบจากต้นทุนโดยอ้อมที่ควรหลีกเลี่ยง 10) การวัดผลและธำรงรักษาต้นทุนเป้าหมาย การเฝ้าติดตามผลของการเกิดต้นทุนมีความจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อให้ทราบตรงตามที่กำหนดเป้าหมายหรือไม่ ซึ่งจะทำได้สามารถปรับปรุงและพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง การจัดการที่มุ่งผลสำเร็จในการทำต้นทุนผลิตภัณฑ์ตรงตามต้นทุนเป้าหมายต้องมีการทบทวนและวัดผลระหว่างการออกแบบกิจกรรมและระหว่างรอยต่อของกิจกรรม พร้อมทั้งสื่อสารผลของการทำต้นทุนเป้าหมายให้ผู้เกี่ยวข้องทราบอยู่เสมอเพราะจะทำให้เกิดพลังร่วมอันจะนำไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งผลการวิจัยได้ผลยอมรับสมมติฐานโดยสอดคล้องกับการศึกษา Jana Pokorná (2016) ได้ศึกษาตัวแปรต้นที่ใช้ การลดต้นทุนที่สามารถส่งผลกระทบต่อไปยังตัวแปรตาม ที่มีการเพิ่มความสามารถทางการแข่งขันกับบริษัทในอุตสาหกรรมในเมืองปรากจำนวน 38 บริษัทผลการวิจัยสรุปได้ว่า สามารถเพิ่มศักยภาพทางแข่งขันได้ ด้วยวิธีลดค่าใช้จ่ายที่ยังส่งผลต่อความสามารถในการสร้างมูลค่าของบริษัทและเพิ่มกำไรในปีเดียวกัน การใช้เครื่องมือการบริหารต้นทุนเชิงกลยุทธ์มีความสัมพันธ์ต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน โดยมีตัวแปรต้น กลยุทธ์การจัดการค่าใช้จ่ายและตัวแปรตาม วงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ ใช้กลุ่มตัวอย่างได้แก่ บริษัทในเมืองทางโจว จำนวน 40 บริษัท

ผลการวิจัยสรุปว่าควรให้ความสำคัญกับกลยุทธ์การจัดการค่าใช้จ่ายของวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการค่าใช้จ่ายในแนวตั้งและแนวนอนแล้วสร้างต้นทุนของวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ (Fengzhou Wang , 2016)

สมมติฐานที่ 4 การใช้ต้นทุนคุณภาพมีผลกระทบทางตรงต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของกิจการในนิคมอุตสาหกรรมในประเทศไทย

สมมติฐานที่ 4a : การใช้ต้นทุนคุณภาพมีผลกระทบทางตรงต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน ด้านผู้นำด้านต้นทุนต่ำ

สมมติฐานที่ 4b : การใช้ต้นทุนคุณภาพมีผลกระทบทางตรงต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน ด้านผู้นำด้านความแตกต่าง

สมมติฐานที่ 4c : การใช้ต้นทุนคุณภาพมีผลกระทบทางตรงต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน ด้านผู้นำเฉพาะจุด

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การใช้ต้นทุนวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์มีผลกระทบทางตรงต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน ได้แก่ ปัจจัยผู้นำด้านความแตกต่าง (DIFF) และปัจจัยผู้นำเฉพาะจุด (Focus) ด้วยขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.10 และ 0.13 ตามลำดับ และการใช้ต้นทุนวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ มีผลกระทบทางอ้อมต่อผลการดำเนินงานของกิจการในนิคมอุตสาหกรรมในประเทศไทยผ่านความได้เปรียบทางการแข่งขัน ใน รูปแบบผลการดำเนินงานด้านการเงิน (FINA) และ ผลการดำเนินงานที่ไม่ใช่ด้านการเงิน (NFIN)ผ่านตัวแปรส่งผ่าน ปัจจัยด้านผู้นำด้านต้นทุนต่ำ (COST) ปัจจัยผู้นำด้านความแตกต่าง (DIFF) และ ปัจจัยผู้นำเฉพาะจุด (Focus) ด้วยขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.13 และ 0.09 ตามลำดับสอดคล้องกับสมมติฐานที่ 4 โดยต้นทุนวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ (Product Life Cycle Costing) หมายถึง แนวคิดในการคำนวณต้นทุนผลิตภัณฑ์หรือบริการที่ให้ความสำคัญกับการดำเนินงานในระยะยาวโดยจะนำเอาต้นทุนตลอดวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์มาคิดเป็นต้นทุนของผลิตภัณฑ์หรือบริการ เหมาะสมสำหรับใช้ในการกำหนดราคาขายผลิตภัณฑ์และการวัดประสิทธิภาพการทำกำไรของผลิตภัณฑ์หรือบริการในระยะยาว เป็นแนวคิดในการคำนวณต้นทุนผลิตภัณฑ์หรือบริการที่ให้ความสำคัญกับการดำเนินงานในระยะยาวโดยจะนำเอาต้นทุนตลอดวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์มาคิดเป็นต้นทุนของผลิตภัณฑ์หรือบริการ (Freiberg & Sujova, 2011) แนวคิดนี้จึงถือว่าผลิตภัณฑ์ที่ผลิตได้นั้นจะประกอบไปด้วยต้นทุนที่สำคัญ 3 ส่วนดังนี้ 1) ต้นทุนก่อนการผลิต (Upstream Costs) คือ ต้นทุนที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยและพัฒนาและต้นทุนที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบผลิตภัณฑ์ 2) ต้นทุนการผลิต (Manufacturing Costs) คือ ต้นทุนวัตถุดิบ ค่าแรงงานและต้นทุนในการผลิต และ 3) ต้นทุนหลังการผลิต (Downstream Costs) คือ ต้นทุนที่เกี่ยวข้องกับการตลาดและการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ และต้นทุนที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการลูกค้า (Simões, Costa Pinto, Simoes, & Bernardo, 2013) ต้นทุนวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ (Product Life Cycle Costing) จะมีบทบาทสำคัญการสนับสนุนกลยุทธ์และการตัดสินใจในการบริหารธุรกิจ แนวคิดต้นทุนวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์มีประโยชน์สำคัญ 2 ด้าน ได้แก่ การลดต้นทุนและการเพิ่มรายได้ ในแง่การลดต้นทุนไม่ใช่การควบคุมต้นทุนตลอดอายุการใช้งาน กลยุทธ์การลดต้นทุน ควรชัดเจนว่าจะต้องดำเนินการในช่วงเริ่มต้นของวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ ซึ่งการบริหารในช่วงนี้สามารถลดต้นทุนสำหรับขั้นตอนการผลิตและการบริโภคในภายหลังได้ เนื่องจาก 90% ของต้นทุนในวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ถูกกำหนดขึ้นในระหว่างขั้นตอนการพัฒนา ในแง่การเพิ่มรายได้ การสร้างรายได้ได้มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับอายุในช่วงไหนของวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ซึ่งก็อยู่ที่การตลาดและผลกระทบในแง่มูลค่าต่อลูกค้า เช่น กลยุทธ์การกำหนดราคาแตกต่างกันไปในแต่ละช่วงชีวิตผลิตภัณฑ์ ในช่วงต้นอาจตั้งราคาสูงได้เนื่องจากลูกค้ายังสนใจตัวผลิตภัณฑ์และยังไม่ให้ความสำคัญกับราคามากนัก เมื่อถึงช่วงอ้อมตัว ลูกค้าให้ความสำคัญกับทั้งตัวผลิตภัณฑ์และราคา องค์การจึงอาจเพิ่มคุณสมบัติ ความทนทาน ต่อการบำรุงรักษา หรือดัดแปลงผลิตภัณฑ์ให้เข้ากับแต่ละกลุ่มลูกค้า และพอถึงช่วงตกต่ำ องค์การอาจต้องหันไปหาลูกค้าหรือผู้ใช้ผลิตภัณฑ์กลุ่มใหม่สำหรับผลิตภัณฑ์นั้นๆ

สำหรับประโยชน์จากวัฏจักรชีวิตผลิตภัณฑ์ การที่วงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ มีแนวโน้มสั้นลง การแข่งขันในระดับโลก ความซับซ้อนของห่วงโซ่อุปทาน และความต้องการของลูกค้าหลากหลายขึ้น ล้วนสร้างความท้าทายต่อการนำผลิตภัณฑ์เข้าสู่ตลาดให้ประสบความสำเร็จ การจะเพิ่มรายได้ ส่วนแบ่งตลาด คุณภาพ และความสามารถในการทำกำไรของผลิตภัณฑ์ ผู้ผลิตต้องมีความเป็นเลิศในการปฏิบัติงานตลอดวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์และทั่วทั้งองค์การ สิ่งสำคัญที่สุดในบรรดาเครื่องมือ

เหล่านี้ คือ การคิดต้นทุนวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ การกำหนดต้นทุนเป้าหมาย และการคิดต้นทุนและการบริหารเชิงกิจกรรม คุณลักษณะทั่วไปของเครื่องมือเหล่านี้คือการให้ข้อมูลต้นทุนผลิตภัณฑ์ที่ถูกต้องเพื่อให้ทราบค่าที่เป็นจริงของผลิตภัณฑ์ เพื่อเน้นการบริหารต้นทุนในระยะปานกลางหรือระยะยาว ซึ่งผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ไม่ยอมสมมติฐานโดยไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ Ahmad Mohammed Alamri (2016) ที่มีตัวแปรต้น ต้นทุนคุณภาพ และการมีส่วนร่วมของนักบัญชีและสามารถส่งผลกระทบต่อปัจจัยตัวแปรตาม การสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันที่มีกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหาร จำนวน 289 คน นักบัญชีและผู้จัดการอาวุโสจำนวน จำนวน 289 คนที่ทำงานในบริษัทอุตสาหกรรมชาวุดีอาาระเบีย สรุปผลว่า การบัญชีการบริหารจัดการจากมุมมองเชิงกลยุทธ์มีนัยสำคัญที่ผลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันทั้งในด้านต้นทุนคุณภาพสามารถเพิ่มขีดความสามารถของตนได้ นอกจากนี้การมีส่วนร่วมในการจัดการนักบัญชีในกระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ก็ยังสามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันให้กับองค์กรได้อีกด้วย

สมมติฐานที่ 5 การใช้ต้นทุนเป้าหมายมีผลกระทบต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของกิจการในนิคมอุตสาหกรรมในประเทศไทย

สมมติฐานที่ 5a : การใช้ต้นทุนเป้าหมายมีผลกระทบต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน ด้านผู้นำด้านต้นทุนต่ำ

สมมติฐานที่ 5b : การใช้ต้นทุนเป้าหมายมีผลกระทบต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน ด้านผู้นำด้านความแตกต่าง

สมมติฐานที่ 5c : การใช้ต้นทุนเป้าหมายมีผลกระทบต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน ด้านผู้นำเฉพาะจุด

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การใช้ต้นทุนคุณภาพไม่มีผลกระทบต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน แต่มีผลกระทบต่อผลการดำเนินงานของกิจการในนิคมอุตสาหกรรมในประเทศไทย ในรูปแบบผลการดำเนินงานด้านการเงิน (FINA) ผ่านตัวแปรส่งผ่าน ปัจจัยด้านผู้นำด้านต้นทุนต่ำ (COST) ปัจจัยด้านผู้นำด้านความแตกต่าง (DIFF) และปัจจัยผู้นำเฉพาะจุด (Focus) ด้วยขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.08 ไม่มีผลกระทบต่อผลการดำเนินงานของกิจการในนิคมอุตสาหกรรมในประเทศไทย ในรูปแบบผลการดำเนินงานที่ไม่ใช่ด้านการเงิน (NFIN) ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 5 โดยต้นทุนคุณภาพ (Quality Costing) หมายถึง ต้นทุนที่เกิดจากการทำกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กรเพื่อก่อให้เกิดคุณภาพในทุก ๆ กระบวนการดำเนินงานขององค์กร รวมถึงต้นทุนความเสียหายที่เกิดจากการที่ไม่สามารถทำได้ตามข้อกำหนดหรือตามที่ลูกค้าต้องการได้ เป็นต้นทุนที่เกิดจากการทำกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กรเพื่อก่อให้เกิดคุณภาพในทุก ๆ กระบวนการดำเนินงานขององค์กร (Crandall & Julien, 2010) แนวคิดต้นทุนคุณภาพ ประกอบด้วยต้นทุนทางตรงและต้นทุนทางอ้อม ซึ่งต้นทุนทางตรง เป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในแต่ละกระบวนการขององค์กรเพื่อสร้างสินค้าให้มีคุณภาพ ซึ่งค่าใช้จ่ายกลุ่มนี้สามารถวัดผลเป็นตัวเงินได้ เหมือนกับต้นทุนทางการผลิตอื่นๆ โดยต้นทุนคุณภาพทางตรงนี้ สามารถแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม คือ 1) ต้นทุนคุณภาพด้านการป้องกัน (Prevention Costs) ต้นทุนกลุ่มนี้ป้องกันการเกิดความผิดพลาด ความสูญเสียในกระบวนการดำเนินงาน และเพื่อลดการเกิดค่าใช้จ่ายในการ เมื่อมีการลงทุนในต้นทุนคุณภาพด้านการป้องกันที่มากพอ ก็จะทำให้ต้นทุนคุณภาพด้านการตรวจสอบ และต้นทุนคุณภาพด้านความเสียหายลดลง ต้นทุนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะเกิดในกระบวนการดำเนินงานก่อนที่จะทำการผลิต (Juran & Gryna, 1988) 2) ต้นทุนคุณภาพด้านการตรวจสอบ (Appraisal Costs) ต้นทุนกลุ่มนี้ คือ ต้นทุนที่เกิดขึ้นในกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการวัดผล การตรวจสอบและการประเมินคุณภาพของสินค้าและบริการเพื่อเป็นการยืนยันว่าสินค้าและบริการนั้นมีคุณภาพตรงตามมาตรฐานที่องค์กรกำหนดไว้หรือไม่ และ 3) ต้นทุนคุณภาพด้านความเสียหาย (Failure Costs) คือ ต้นทุนที่เกิดขึ้นจากความผิดพลาดในการดำเนินงานรวมถึงการที่ผลิตภัณฑ์มีความบกพร่องไม่ตรงตามความต้องการของลูกค้าโดยพิจารณาทั้งลูกค้าภายในองค์กรและลูกค้าภายนอกด้วย โดยต้นทุนกลุ่มนี้สามารถแบ่งออกเป็น 2 ชนิด ได้แก่ 1) ต้นทุนคุณภาพด้านความเสียหายภายใน (Internal Failure Costs) คือ ต้นทุนที่เกิดจากของเสียที่เกิดขึ้นในกระบวนการดำเนินงานขององค์กรและสามารถตรวจพบก่อนจะส่งสินค้าไปถึงมือลูกค้า และ 2) ต้นทุนคุณภาพด้านความ

เสียหายภายนอก (External Failure Costs) คือ ต้นทุนที่เกิดจากความเสียหายของผลิตภัณฑ์ที่พบหลังจากที่ส่งผลิตภัณฑ์ไปให้ลูกค้าแล้ว และต้นทุนคุณภาพทางอ้อม (Indirect Quality Costs) คือ ต้นทุนที่เกิดขึ้นจากการที่สินค้าขององค์กรไม่มีคุณภาพซึ่งส่งผลกระทบต่อความรู้สึกและความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรกับลูกค้าที่เกี่ยวข้องกับชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือขององค์กร ดังนั้น องค์กรจึงควรตระหนักถึงการควบคุมคุณภาพของผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่องเพื่อป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับองค์กร ซึ่งผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ยอมรับสมมติฐานโดยสอดคล้องกับการศึกษาที่ใช้เครื่องมือการบริหารต้นทุนเชิงกลยุทธ์มีความสัมพันธ์ต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันโดยมีตัวแปรต้น ระบบบัญชีต้นทุน และมีตัวแปรตามผลประกอบการขององค์กรซึ่งทำการศึกษาในบริษัทในอุตสาหกรรมในฉนวนกาชา 44 แห่ง พบว่าบริษัทควรวางแผนระบบต้นทุนให้มีประสิทธิภาพโดยการพิจารณาระบบค่าใช้จ่ายที่ใช้แล้วและพัฒนาให้สอดคล้องกับข้อกำหนดและตัวแปรสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมทั้งนี้จะต้องอาศัย การจัดการและการลดต้นทุนเพื่อเพิ่มและปรับปรุงการบริหารต่าง ๆ การตัดสินใจ (Abeer Mohammed EL-Hwaity , 2013)

สมมติฐานที่ 6 การใช้การจัดการห่วงโซ่คุณค่ามีผลกระทบต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของกิจการในนิคมอุตสาหกรรมในประเทศไทย

สมมติฐานที่ 6a : การใช้การจัดการห่วงโซ่คุณค่ามีผลกระทบต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน ด้านผู้นำด้านต้นทุนต่ำ

สมมติฐานที่ 6b : การใช้การจัดการห่วงโซ่คุณค่ามีผลกระทบต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน ด้านผู้นำด้านความแตกต่าง

สมมติฐานที่ 6c : การใช้การจัดการห่วงโซ่คุณค่ามีผลกระทบต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน ด้านผู้นำเฉพาะจุด

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การใช้การจัดการห่วงโซ่คุณค่ามีผลกระทบต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้นำด้านต้นทุนต่ำ (COST) ปัจจัยผู้นำด้านความแตกต่าง (DIFF) และปัจจัยผู้นำเฉพาะจุด (Focus) ด้วยขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.66 0.40 และ 0.36 ตามลำดับ และการใช้การจัดการห่วงโซ่คุณค่ามีผลกระทบต่อผลการดำเนินงานของกิจการในนิคมอุตสาหกรรมในประเทศไทย ในรูปแบบผลการดำเนินงานด้านการเงิน (FINA) และผลการดำเนินงานที่ไม่ใช่ด้านการเงิน (NFIN) ผ่านตัวแปรส่งผ่าน ปัจจัยด้านผู้นำด้านต้นทุนต่ำ (COST) ปัจจัยผู้นำด้านความแตกต่าง (DIFF) และปัจจัยผู้นำเฉพาะจุด (Focus) ด้วยขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.37 และ 0.41 ตามลำดับสอดคล้องกับสมมติฐานที่ 6 สำหรับการจัดการห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain Management) หมายถึง แนวคิดที่เน้นถึงบทบาทของเทคโนโลยีสารสนเทศในการแข่งขัน ซึ่งแนวคิดนี้จะแบ่งกิจกรรมขององค์กรออกเป็นกิจกรรมต่าง ๆ ที่แตกต่างกันด้านเทคโนโลยีและเศรษฐกิจ คุณค่าที่องค์กรสร้างขึ้นจะวัดได้จากจำนวนเงินที่ผู้ซื้อยินดีจะจ่ายสำหรับผลิตภัณฑ์หรือบริการขององค์กรนั้น ๆ เป็นวิธีการประเมินความได้เปรียบในการแข่งขันโดยกำหนดข้อได้เปรียบเชิงกลยุทธ์และข้อเสียของกิจกรรมในวงจรที่ก่อให้เกิดผลิตภัณฑ์หรือบริการและเสนอขายให้แก่ผู้ใช้ปลายทาง ด้วยการศึกษาห่วงโซ่คุณค่าขององค์กร ต้นทุนต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในทุก ๆ กิจกรรมในห่วงโซ่สามารถนำมากำหนดโครงสร้างต้นทุนขององค์กรได้ (Shank, J. K. and Govindarajan, V. 2012) ความสำคัญของการบริหารห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Management) การเลือกตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมนั้นจะต้องให้ผู้บริหารเข้าใจถึงกิจกรรมที่จะช่วยให้บรรลุเป้าหมายได้ การแสวงหาตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ที่เข้มแข็งจะประสบความสำเร็จนั้น จะต้องทำความเข้าใจห่วงโซ่คุณค่าในอุตสาหกรรม องค์กรทุกแห่งประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ที่ดำเนินการตั้งแต่การออกแบบผลิตภัณฑ์ การผลิต การตลาด การส่งมอบ และการสนับสนุนผลิตภัณฑ์หรือบริการห่วงโซ่คุณค่าขององค์กร ประกอบด้วย ชุดของกิจกรรมที่สร้างมูลค่าห่วงโซ่คุณค่าครอบคลุมถึงกำไรด้วย เนื่องจากกำไรนั้นเป็นส่วนที่เพิ่มขึ้นมาจากต้นทุนในการดำเนินกิจกรรมสร้างคุณค่าทั้งหมดขององค์กร ดังนั้น กำไรจึงเป็นส่วนหนึ่งของราคา หรือต้นทุนที่ผู้ซื้อต้องจ่ายให้องค์กรเพื่อแลกกับผลิตภัณฑ์หรือบริการขององค์กร

ดังนั้น แนวคิดการวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่า คือ การแยกแยะห่วงโซ่ของกิจกรรมที่ดำเนินการตั้งแต่ การรับวัตถุดิบไปจนถึงส่งมอบผลิตภัณฑ์ให้ลูกค้าที่ใช้งาน แนวคิดนี้เป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์เพื่อทำความเข้าใจกับพฤติกรรมต้นทุนและแหล่งที่มาของความแตกต่าง การวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่าช่วยให้เราเห็นกรอบของกิจกรรมภายในและภายนอกองค์กร และทำให้ความแข็งแกร่งและความสามารถต่าง ๆ ในการแข่งขันขององค์กรรวมเข้าด้วยกัน ช่วยให้เห็นมูลค่าของแต่ละกิจกรรมที่เพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์และบริการ ความสามารถขององค์กรในการดำเนินกิจกรรมที่สร้างมูลค่าและจัดการความเชื่อมโยงระหว่างกิจกรรมเหล่านี้เป็นแหล่งที่มาของความได้เปรียบในการแข่งขัน การวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่าเป็นวิธีการประเมินความได้เปรียบในการแข่งขันโดยระบุข้อได้เปรียบเชิงกลยุทธ์และข้อเสียของกิจกรรมที่ช่วยกันสร้างผลิตภัณฑ์ที่องค์กรนำเสนอและส่งมอบต่อผู้ใช้ปลายทาง เป้าหมายขององค์กร คือ การเพิ่มมูลค่าสูงสุดและในเวลาเดียวกัน เพื่อลดต้นทุนโดยการลดต้นทุนและตัวผลักดันต้นทุนในทุกกิจกรรมของการสร้างคุณค่า การวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่าได้เปิดโอกาสให้มีการบริหารด้วยเครื่องมือวิเคราะห์ที่มีประสิทธิภาพในการวางแผนกลยุทธ์ เดิมทีนั้นการแข่งขันระหว่างองค์กรส่วนใหญ่จะใช้ราคาคุณภาพการผลิต คุณภาพการบริการ และวิธีการทางการตลาด แต่ด้วยการวิเคราะห์ห่วงโซ่แห่งคุณค่าองค์กรคู่แข่ง องค์กรจะสามารถระบุจุดแข็งและความสามารถในการแข่งขันของคู่แข่ง และเมื่อวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่าในองค์กรเอง องค์กรก็จะสามารถวิเคราะห์หาจุดแข็งและโอกาสในการสร้างจุดแข็งที่จะเป็นความได้เปรียบในการแข่งขันให้กับองค์กร (Kirli & Gumus, 2011)

การวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่าเป็นวิธีการประเมินความได้เปรียบในการแข่งขันโดยกำหนดข้อได้เปรียบเชิงกลยุทธ์และข้อเสียของกิจกรรมในวงจรที่ก่อให้เกิดผลิตภัณฑ์หรือบริการและเสนอขายให้แก่ผู้ใช้ปลายทาง ด้วยการศึกษาห่วงโซ่คุณค่าขององค์กร ต้นทุนต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในทุก ๆ กิจกรรมในห่วงโซ่สามารถนำมากำหนดโครงสร้างต้นทุนขององค์กรได้ ห่วงโซ่คุณค่านี้ขึ้นอยู่กับ "การสร้างมูลค่า" ในทางกลับกันการบัญชีบริหารแบบดั้งเดิมให้ความสนใจเรื่อง "การเพิ่มมูลค่า" ซึ่งเป็นแนวคิดที่แคบมากสำหรับสภาพแวดล้อมการแข่งขันในปัจจุบัน การบัญชีต้นทุนในวันนี้ต้องเข้าใจถึงหลายหน้าที่ของห่วงโซ่คุณค่าขององค์กร ตั้งแต่การผลิต การตลาด การจัดจำหน่าย และการบริการลูกค้า นักบัญชีขององค์กรต้องก้าวไปไกลกว่าวิธีการต้นทุนการผลิตแบบดั้งเดิม สู่แนวทางที่ครอบคลุมมากขึ้น วิธีการคิดต้นทุนผลิตภัณฑ์นี้ควรจะมีค่าไปถึงต้นทุนของกิจกรรมต่าง ๆ ในห่วงโซ่คุณค่าที่กำหนดขึ้นด้วยการออกแบบ วิศวกรรม การผลิต การจัดจำหน่าย การขาย และการบริการด้วย ซึ่งผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ยอมรับสมมติฐานโดยสอดคล้องกับการศึกษาของ Moslem Sedaghati, Hamid Ravanpak Noodezh , Ali Amiri, 2015 มีการใช้ตัวแปรต้น กลยุทธ์การบริหารต้นทุนขององค์กร และมีผลต่อตัวแปรตาม ได้แก่ ยอดขาย โดยทำการศึกษาในบริษัท 76 แห่ง ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ تهران สำหรับปี 2009 ถึง 2013 พบว่ากลยุทธ์กลยุทธ์การบริหารต้นทุนขององค์กรมีความสัมพันธ์ที่สำคัญและเป็นบวกกับการเติบโตของยอดขาย สำหรับการศึกษาของ Afonina Anna (2014) เป็นการศึกษาที่ใช้เครื่องมือการบริหารต้นทุนเชิงกลยุทธ์มีความสัมพันธ์ต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันมีตัวแปรต้น คือ เครื่องมือการจัดการ และส่งผลกระทบต่อตัวแปรตาม คือ การใช้เทคนิคและประสิทธิภาพขององค์กร โดยใช้กลุ่มตัวอย่างบริษัทที่อยู่ในตลาดหลักทรัพย์ จำนวน 91 บริษัทผลการศึกษาแสดงให้เห็นถึงระดับการใช้เครื่องมือการจัดการและความเป็นไปได้ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการทำงาน การศึกษาชี้ให้เห็นว่ามีความสัมพันธ์ที่ดีในเชิงบวกระหว่างเครื่องมือการจัดการกับการใช้เทคนิคและประสิทธิภาพขององค์กร

2) ผลกระทบทางตรงของความได้เปรียบทางการแข่งขันต่อผลการดำเนินงานของกิจการในนิคมอุตสาหกรรมในประเทศไทย ประกอบด้วย 1 สมมติฐาน ดังนี้

สมมติฐานที่ 7 ความได้เปรียบทางการแข่งขันมีผลกระทบทางตรงต่อผลการดำเนินงานของกิจการในนิคมอุตสาหกรรมในประเทศไทย

สมมติฐานที่ 7a : ความได้เปรียบทางการแข่งขันผู้นำด้านต้นทุนต่ำมีผลกระทบทางตรงต่อผลการดำเนินงานด้านการเงินของกิจการในนิคมอุตสาหกรรมในประเทศไทย

สมมติฐานที่ 7b : ความได้เปรียบทางการแข่งขันผู้นำด้านต้นทุนต่ำมีผลกระทบต่อผลการดำเนินงานที่ไม่ใช่ด้านการเงินของกิจการในนิคมอุตสาหกรรมในประเทศไทย

สมมติฐานที่ 7c : ความได้เปรียบทางการแข่งขันผู้นำด้านความแตกต่าง มีผลกระทบต่อผลการดำเนินงานด้านการเงินของกิจการในนิคมอุตสาหกรรมในประเทศไทย

สมมติฐานที่ 7d : ความได้เปรียบทางการแข่งขันผู้นำด้านความแตกต่าง มีผลกระทบต่อผลการดำเนินงานที่ไม่ใช่ด้านการเงินของกิจการในนิคมอุตสาหกรรมในประเทศไทย

สมมติฐานที่ 7e : ความได้เปรียบทางการแข่งขันด้านผู้นำเฉพาะจุด มีผลกระทบต่อผลการดำเนินงานด้านการเงินของกิจการในนิคมอุตสาหกรรมในประเทศไทย

สมมติฐานที่ 7f : ความได้เปรียบทางการแข่งขันด้านผู้นำเฉพาะจุด มีผลกระทบต่อผลการดำเนินงานที่ไม่ใช่ด้านการเงินของกิจการในนิคมอุตสาหกรรมในประเทศไทย

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ความได้เปรียบทางการแข่งขัน ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้นำด้านต้นทุนต่ำ (COST) ปัจจัยผู้นำด้านความแตกต่าง (DIFF) และปัจจัยผู้นำเฉพาะจุด (Focus) มีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงานของกิจการในนิคมอุตสาหกรรมในประเทศไทย ในรูปแบบผลการดำเนินงานด้านการเงิน (FINA) ด้วยขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.26 -1.06 และ 1.75 ตามลำดับ และมีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานที่ไม่ใช่ด้านการเงิน (NFIN) ด้วยขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.20 0.35 และ 0.38 ตามลำดับสอดคล้องกับสมมติฐานที่ 7 โดยความได้เปรียบทางการแข่งขันของกิจการ (Firm Competitive Advantage) ที่สำคัญขององค์กรมี 2 อย่าง ซึ่งองค์กรระดับโลกจะมีอย่างใดอย่างหนึ่งระหว่าง การเป็นผู้นำทางด้านต้นทุน (Cost Leadership) กับ การเป็นผู้นำด้านความแตกต่าง (Differentiation) องค์กรที่พยายามจะเป็นทั้ง 2 อย่างมักจะจบลงที่ความไม่ชัดเจนในกลยุทธ์ และจะไม่สามารถเข้าถึงหรือรักษาความเป็นผู้นำไว้ได้ โดยความหมายของ ผู้นำด้านต้นทุนต่ำ (Cost Leadership) คือ ที่นำต้นทุนโดยรวมขององค์กรและของทุกผลิตภัณฑ์ ผลดีของต้นทุนต่ำซึ่งองค์กรจะมีกำไรสูงกว่ากำไรปกติ และขณะเดียวกันป้องกันคู่แข่งไม่ให้ลดราคาลงมา เป็นการป้องกันฐานลูกค้า และกดดันผู้ขายวัตถุดิบในด้านราคาเพราะต้องรักษาต้นทุนต่ำ ส่วนด้านผู้นำด้านความแตกต่าง (Differentiation) คือ การแสดงถึงผู้ที่แสวงหาข้อได้เปรียบในการแข่งขันด้วยการสร้างความแตกต่างในผลิตภัณฑ์หรือการบริการในลักษณะที่ไม่เหมือนใคร เพื่อให้เกิดคุณค่าที่สูงขึ้นกับลูกค้า และความแตกต่างนี้ต้องทำให้ผู้ซื้ออยากใช้ผลิตภัณฑ์นั้น และยินดีจะจ่ายซื้อผลิตภัณฑ์ในราคาที่สูงกว่าผลิตภัณฑ์ของคู่แข่งซึ่งผู้นำเฉพาะจุด (Focus) จะเป็นผู้ที่นำกลยุทธ์ที่เน้นการทำต้นทุนให้ต่ำในตลาดเฉพาะจุด องค์กรที่ใช้กลยุทธ์นี้ไม่จำเป็นต้องเสนอราคาต่ำที่สุดในตลาดโดยรวม เพียงแต่ต่ำกว่าคู่แข่งในพื้นที่การแข่งขันของตนก็เพียงพอ ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ ยอมรับสมมติฐานโดยสอดคล้องกับการศึกษาเครื่องมือการบริหารต้นทุนเชิงกลยุทธ์มีความสัมพันธ์ต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันโดยใช้ตัวแปรต้น ได้แก่ การบริหารต้นทุนและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ซึ่งมีตัวแปรตาม ความได้เปรียบทางการแข่งขันโดยทำการศึกษาใช้การแจกแบบสอบถาม 40 ชุด กับคนงานในบริษัท Sudanese Paints Companies in Khartoum State ผลการศึกษาพบว่าบริษัทจะต้องปรับปรุงการดำเนินงานและผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่องเพื่อลดค่าใช้จ่ายบางส่วนโดยเน้นหนักไปที่การกำหนดกลยุทธ์ต้นทุนเพื่อการได้เปรียบทางการแข่งขันอย่างต่อเนื่อง (Abubkr Ahmed Elhadi Abdelraheem , 2017) เช่นเดียวกันในปี 2017 การศึกษาของ Abubkr A., & Badreldin E. (2017) ได้ใช้ตัวแปรต้น คือ การบริหารต้นทุนที่จะส่งผลกระทบต่อตัวแปรตาม ได้แก่ ความได้เปรียบทางการแข่งขัน ทำการศึกษากับพนักงานทุกคนในบริษัท Ayoub สำหรับการสุ่มเลือก แบบสอบถามมีจำนวน 40 ชุด พบว่า ต้นทุนเชิงกลยุทธ์ช่วยลดต้นทุนในขั้นตอนการออกแบบผลิตภัณฑ์ โดยบริษัทมีความตระหนักในการวิเคราะห์สถานการณ์เปรียบเทียบในการแข่งขันโครงสร้างค่าใช้จ่ายของคู่แข่ง และบริษัทจะต้องปรับปรุงการดำเนินงานและผลิตภัณฑ์ลดต้นทุนอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ การสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันสามารถก่อให้เกิดประสิทธิภาพผลการดำเนินงานของกิจการ (Firm Performance) ซึ่งประกอบด้วย 1) ผลการดำเนินงานด้านการเงิน (Financial Performance) หมายถึง ตัวเลขกำไร

ขาดทุนของกิจการ และ 2) ผลการดำเนินงานที่ไม่ใช้การเงิน (Non-Financial Performance) (American Veterinary Medical Association, 2015) สำหรับการศึกษาของ Maurilio Alves de Melo (2017) ได้ใช้ตัวแปรต้น คือ การบริหารต้นทุน โดยมีตัวแปรตาม คือ การสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน พบว่าบริษัทอุตสาหกรรมขนาดเล็กในสวนที่ตั้งอยู่ในเมืองของ Mossoró, Rio Grande do Norte, 2015 ประเทศบราซิลชี้ให้เห็นว่าข้อได้เปรียบด้านการแข่งขันเกิดขึ้นทั้งจากการความแตกต่างและต้นทุนต่ำ และการศึกษาโดยใช้ ตัวแปรต้น คือ การจัดการบัญชีเชิงกลยุทธ์ มีตัวแปรตาม คือ ต้นทุนค่าใช้จ่ายในองค์การ ได้ทำการศึกษาในกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้จัดการบริษัทในประเทศโครเอเชีย จำนวน 50 แห่ง ผลของการวิจัยพบว่ายุทธศาสตร์บัญชีที่แตกต่างกันจะส่งผลกระทบต่อกลยุทธ์ทางเทคนิคการจัดการกลยุทธ์ที่แตกต่างกันในเชิงบวกอีกทั้งยังช่วยลดค่าใช้จ่ายให้กับองค์การได้เป็นอย่างดีอีกด้วย (Branka Ramljak , 2017)

สำหรับผลการวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูงฝ่ายบัญชีฝ่ายการเงินฝ่ายวางแผนกลยุทธ์หรือการตลาดของกิจการนิคมอุตสาหกรรมในประเทศไทยโดยเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากบริษัทที่เป็นกรณีศึกษาโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Depth Interview) แบบหนึ่งเป็นการสัมภาษณ์และสนทนาแบบเจาะประเด็นด้วยการเชิญผู้ร่วมสนทนามารวมเป็นกลุ่มอย่างเจาะจงในครั้งนี้มีผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Information) จำนวน 8 บริษัทจากการสัมภาษณ์พบว่าแต่ละบริษัทมีเทคนิคการบัญชีบริหารได้แก่ ต้นทุนคุณลักษณะ (ATTC) ต้นทุนการบริหารฐานกิจกรรม (ACTC) ต้นทุนวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ (PROC) ต้นทุนคุณภาพ (QUAC) ต้นทุนเป้าหมาย (TARC) และการจัดการห่วงโซ่คุณค่า (VALU) เป็นเทคนิคที่ช่วยให้เจ้าของกิจการใช้เป็นเครื่องมือในการวัดและเพิ่มผลกำไรให้กิจการในขณะเดียวกันก็ช่วยลดค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในการดำเนินกิจการได้ด้วยซึ่งมีการใช้เครื่องมือในการบริหารต้นทุนเชิงกลยุทธ์ (Strategic Costing Management Technique) รวมไปถึงความได้เปรียบทางการแข่งขันของกิจการ (Firm Competitive Advantage) และผลการดำเนินงานของกิจการ (Firm Performance) โดยสอดคล้องกับการศึกษาของ กัลยา วรรณสวัสดิ์ และคณะ (2558) ได้ทำการวิจัย เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับการลงทุนในต้นทุนคุณภาพด้านการป้องกันและการตรวจสอบกับต้นทุนคุณภาพด้านความเสียหายทั้งภายในและภายนอก และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับการลงทุนในต้นทุนคุณภาพด้านการป้องกันและการตรวจสอบกับผลการดำเนินงานขององค์การด้านความคุ้มค่าจากการลงทุนในต้นทุนคุณภาพ มีข้อบ่งชี้ว่าบริษัทควรตระหนักถึงการลงทุนในต้นทุนคุณภาพด้านการป้องกันและการตรวจสอบเพื่อลดต้นทุนทางอ้อมของต้นทุนคุณภาพหรือจากการเสียชื่อเสียงของบริษัทที่มาจากความเสียหายภายในและภายนอกซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ธัญธร ศรีวิเชียร (2560) ที่ทำการวิจัยครั้งนี้เพื่อทดสอบผลกระทบของการบริหารต้นทุนเป้าหมายที่มีต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันและผลการดำเนินงานของอุตสาหกรรมอาหารในประเทศไทย และเช่นเดียวกันจากการศึกษาของ จิรประภา ประจวบสุข (2556) ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาวิจัย ผลกระทบของการบริหารต้นทุนเชิงกลยุทธ์ที่มีต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของธุรกิจผลิตบรรจุภัณฑ์พลาสติกในประเทศไทยโดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารฝ่ายบัญชีธุรกิจผลิตบรรจุภัณฑ์พลาสติกในประเทศไทย รวมไปถึงผลวิจัยจากการศึกษาของ สมบูรณ์ สารพัด (2557) ที่ได้ศึกษาสำรวจกลยุทธ์การลดต้นทุน ตรวจสอบประสิทธิภาพของกลยุทธ์การลดต้นทุน และรวบรวมข้อเท็จจริงที่จำเป็นเพื่อวางมาตรการการให้การสนับสนุนแก่ผู้ประกอบการ จากผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ผลการวิเคราะห์กลยุทธ์การลดต้นทุนผ่าน 5 กิจกรรมหลัก

ในสภาพการแข่งขันทางธุรกิจในปัจจุบันที่ตลาดเป็นของผู้บริโภค ความต้องการสินค้าและบริการมีความหลากหลาย เทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น ระบบอินเทอร์เน็ต และเทคโนโลยีสื่อสารไร้สายต่าง ๆ ทำให้ผู้ผลิตและลูกค้าสามารถติดต่อสื่อสารกันได้อย่างรวดเร็วอย่างที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนประกอบกับเงื่อนไขการลงทุนและการค้าระหว่างประเทศได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นการเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ ภายใต้กรอบการค้าต่างๆโดยมีเป้าหมายสำคัญเพื่อให้มีสินค้าหรือบริการในปริมาณ เวลา คุณภาพ ราคา และสถานที่ตามความต้องการของลูกค้า ในสภาพการณ์เช่นนี้ ผู้บริหารได้ตระหนักถึงความสำคัญของข้อมูลทางการบัญชีโดยข้อมูลทางด้านต้นทุนที่สอดคล้องกับทิศทางของการบริหารงาน ข้อมูลต้นทุนนั้นจะเป็นประโยชน์ก็ต่อเมื่อสามารถใช้สนับสนุนฝ่ายบริหาร โดยความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารต้นทุนเชิงกลยุทธ์ ได้แก่ 1. ต้นทุน

คุณลักษณะที่เป็นต้นทุนของคุณสมบัติคุณลักษณะเฉพาะของผลิตภัณฑ์ที่ดึงดูดลูกค้า 2. ต้นทุนคุณภาพ เป็นต้นทุนที่เกิดจากการทำกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กรเพื่อก่อให้เกิดคุณภาพในทุก ๆ กระบวนการดำเนินงานขององค์กรที่ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญและใส่ใจ โดยจะนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ในการวางแผนบริหารจัดการองค์กรต่อไป 3. ระบบต้นทุนฐานกิจกรรม และต้นทุนตามเป้าหมายสามารถใช้งานร่วมกันได้ภายใต้การคำนวณต้นทุนผลิตภัณฑ์ตลอดวงจรชีวิต และจัดได้ว่าเป็นการบริหารจัดการต้นทุนเชิงกลยุทธ์ที่โดดเด่น องค์กรสามารถบรรลุเป้าหมายการบริหารต้นทุนในระยะยาวโดยมุ่งเน้นที่ตลาดได้อย่างประสบความสำเร็จหากรวมเอาเครื่องมือการบริหารต้นทุนต่าง ๆ มาใช้ในองค์กร 4. ต้นทุนวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ช่วงการวิจัยและพัฒนา (ก่อนการผลิต) ช่วงผลิต และช่วงการบริการลูกค้าและการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ (หลังการผลิต) ที่สามารถนำมาใช้ภายในองค์กร 5. ต้นทุนเป้าหมายเป็นเทคนิคที่สำคัญในการบริหารต้นทุนผลิตภัณฑ์ระหว่างขั้นตอนการออกแบบ โดยคำนวณต้นทุนเป้าหมายที่ต้องการให้เป็นจากราคาขายในตลาดลบด้วยกำไรที่ต้องการตั้งแต่ในขั้นตอนการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อให้ได้ผลกำไรที่เพียงพอเมื่อนำผลิตภัณฑ์นั้นๆ เข้าสู่ตลาด และ 6. การห้วงโซ่คุณค่าที่เป็นการหาความได้เปรียบในการแข่งขันเหนือคู่แข่งขององค์กร องค์กรต้องดำเนินกิจกรรมเหล่านี้ด้วยต้นทุนที่ต่ำกว่าหรือนำไปสู่ความแตกต่าง โดยการบริหารต้นทุนเชิงกลยุทธ์ให้มีประสิทธิภาพนั้น จะต้องเข้าใจองค์กรในมุมกว้าง กว้างออกไปกว่าแค่ตัวองค์กร มองให้ออกว่าองค์กรประกอบด้วยห่วงโซ่คุณค่าอย่างไรที่เชื่อมโยงเอากิจกรรมที่สร้างมูลค่าจากแหล่งวัตถุดิบขั้นพื้นฐานซึ่งอาจได้จากซัพพลายเออร์ ผ่านไปยังผลิตภัณฑ์ และส่งมอบให้ถึงมือผู้บริโภคภายนอก

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วรรณสวัสดิ์, อิสราภรณ์ ทนุผล และ เนตรดาว ชัยเขต. (2559) . ความสัมพันธ์ระหว่างต้นทุนคุณภาพกับผลการดำเนินงานขององค์กร.วารสารการจัดการธุรกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา, 5(1), 37-62.
- กุลขญา แว่นแก้ว. (2559).ผลกระทบของกลยุทธ์การจัดการต้นทุนที่เหมาะสมที่มีต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานและการได้เปรียบทางการแข่งขันของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตการค้าชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง.วารสารวิชาการจัดการสมัยใหม่, 9(1), 46-64.
- จิระประภา ประจวบสุข, จุลสุชาดา ศิริสม และ นภาพรณี พลนิกรกิจ. (2556) .ผลกระทบของการบริหารต้นทุนเชิงกลยุทธ์ที่มีต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของธุรกิจผลิตบรรจุภัณฑ์พลาสติกในประเทศไทย.วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 33(1), 26-35.
- ธัญญธร ศรีวิเชียร. (2560) . ผลกระทบของการบริหารต้นทุนเป้าหมายที่มีต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันและผลการดำเนินงานของอุตสาหกรรมอาหารในประเทศไทย. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 36(6), 204-217.
- Abdelraheem Abubkr, Serajeldin Badreldin & Jedo Aldouma.(2017). Strategic Cost and Activating Competitive Advantage. International Journal of Trend in Scientific Research and Development, 1(4), 337-342.
- Al-Naser Khalis. (2017) . The Integration between Strategic Cost Management Techniques to Improve the Performance of Iraqi Manufacturing Companies. Asian Journal of Finance & Accounting, 9(1), 210-223.
- Alsoboa Sliman, Al-Ghazzawi Ali & Joudeh Abdulhakim. (2015) .The impact of strategic costing techniques on the performance of Jordanian listed manufacturing companies. Research Journal of Finance and Accounting. 6(10), 116-127.

- Anna Afonina. (2015). Strategic Management Tools and Techniques and Organizational Performance: Findings from the Czech Republic. *Journal of Competitiveness*, 7(3). 19-36.
- Alamri Mohammed Ahmad. (2018). Strategic Management Accounting and the Dimensions of Competitive Advantage: Testing the Associations in Saudi Industrial Sector. 48 *International Journal of Academic Research in Accounting, Finance and Management Sciences*, 8(2), 48-64.
- Elyazid Sahri. (2016). Performance Measurement: Quality, Cost, and Time Is New System: So Called Strategic Cost Management. *Research Journal of Finance and Accounting*. 7(17),1-11.
- Maurilio Alves de Melo & Rodrigo José Guerra Leone. (2015). Alignment between Competitive Strategies and Cost Management: a Study of Small Manufacturing Companies. This article has a Creative Commons License - Attribution 3.0 Not Adapted, 12(5), 78-96.
- Moslem Sedaghati, Hamid Ravanpak Noodezh , Ali Amiri.(2015). Investigate The Relationship Between Cost Management Strategy, Organization Size, Growth Options and The Performance Of Companies In Tehran Stock Exchange. *Ciência e Natura, Santa Maria*, 37(1), 104-115.

บทความวิจัย (ม.ค. – มิ.ย. 2563)

กลยุทธ์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัย

จันทร์ฉาย จรุงพันธ์ ; หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต,สาขาพุทธศาสตร์การบริหารและการพัฒนา,มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
 email; JAN-CHAY@hotmail.com,โทร 099-2949335
 รองศาสตราจารย์ ดร.สมชัย วงษ์นายะ ; มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
 ดร. สรณี กัณท์นิล : วิทยาลัยชุมชนตาก

บทคัดย่อ

กลยุทธ์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัย มีวัตถุประสงค์ดังนี้
 1) เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัย 2) เพื่อพัฒนากลยุทธ์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัย
 3) เพื่อทดลองและประเมินกลยุทธ์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาว ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัยที่พัฒนาขึ้น โดยแบ่งการศึกษาเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1. ศึกษาสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัย โดยใช้แบบสอบถามจำนวน 113 คน และสนทนากลุ่มจำนวน 17 คน 2. พัฒนากลยุทธ์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัย โดยศึกษาแนวทางการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ที่ประสบผลสำเร็จ ด้วยการศึกษาสัมภาษณ์ ทำการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและจัดทำร่างกลยุทธ์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวโดยการประชุมเชิงปฏิบัติการและตรวจสอบคุณภาพของกลยุทธ์โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 3. การทดลองและประเมินกลยุทธ์ ใช้การสนทนากลุ่มเพื่อสรุปผลการทดลองใช้กลยุทธ์และประเมินกลยุทธ์โดยใช้แบบประเมินคุณภาพของกลยุทธ์

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัยพบว่าด้านข้อมูลมีการจัดเก็บข้อมูลเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการดูแลผู้สูงอายุ ด้านการจัดกิจกรรมมีการดำเนินการในด้านต่างๆ สำหรับผู้สูงอายุ อาทิ กิจกรรมการออกกำลังกาย กิจกรรมสร้างรายได้ ด้านผู้ดูแลมีอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุมีทั้งที่ผ่านการอบรมหลักสูตร 70 ชั่วโมงตามคุณสมบัติที่กรมอนามัยกำหนด และอาสาสมัครที่ไม่ผ่านการอบรมด้านคุณภาพการบริการมีการประเมินคุณภาพการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่บ้านด้านทัศนสาธารณสุขมีการตรวจสอบสุขภาพช่องปากเป็นประจำอย่างน้อยปีละ

1 ครั้งด้านระบบการดูแล มีการดำเนินงานตามมาตรฐานการดูแลผู้สูงอายุในแต่ละกลุ่มอย่างชัดเจนปัญหาที่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ปัญหาด้านผู้ดูแลจำนวนของผู้ดูแลผู้สูงอายุที่ไม่เพียงพอกับการดูแลผู้สูงอายุที่มีเพิ่มขึ้น และทักษะ ความรู้ในการดูแลผู้สูงอายุที่ถูกต้องยังไม่เพียงพอ และปัจจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าปัจจัยภายใน ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านการบริหารจัดการปัจจัยภายนอก ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านการเมืองกฎหมาย และด้านเทคโนโลยีที่มีผลต่อการดูแลผู้สูงอายุ 2.ผลการพัฒนากลยุทธ์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัย ประกอบด้วย 8 กลยุทธ์ 3.ผลการทดลองและประเมินกลยุทธ์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัยมีความสอดคล้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์ ในระดับมาก

คำสำคัญ: การดูแลผู้สูงอายุระยะยาว , กลยุทธ์, โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

Received: November 11, 2019, Revised November 22, 2019, Accepted December 8, 2019

Long Term Elderly Care Strategy of Sub-district Health Promoting Hospitals Sukhothai Province

Janchay Jonwuttiphan ; Kampheng Phet Rajabhat University

email; JAN-CHAY@hotmail.com, Tel 099-2949335

Assoc.Prof.Dr.Somchai Wongnaya ; Kampheng Phet
Rajabhat University.

Dr. Soranee Kannin ; Tak community college

Abstract

The purposes of this research were to 1) study the states, the problems and the problems related to long term elderly care of Sub-district health promoting hospitals in Sukhothai Province, 2) develop the strategy for long term elderly care of Sub-district health promoting hospitals in Sukhothai Province, 3) try out and assess the strategy for long term elderly care of Sub-district health promoting hospitals in Sukhothai Province. The research was divided into 3 steps. The first step was to study the states, the problems and the factors related to long term elderly care of Sub-district health promoting hospitals in Sukhothai Province, the research instrument was a questionnaire conducted with 113 person and focus group discussion in 17 person. The second step was to develop the strategy for long term elderly care of Sub-district health promoting hospitals in Sukhothai Province. The research instrument were interviewing successful Sub-district health promoting hospitals in long term elderly care. Workshop technique was the instrument to analyze the environment and set the long term elderly care strategic draft. Connoisseurship was the method to check strategic quality. The third step was to try out and assess the strategy. The research instrument was focus group to find the strategic experiment. Assess form was used to find the strategic assessment. The developed strategies consisted of the consistency, the appropriateness, the possibility and the utility.

The research findings were as follows: 1. The states of long term elderly care of Sub-district health promoting hospitals in Sukhothai Province was found that the data was recorded for elderly care carried out for elderly people .For caretaker, it was found that there were the volunteers to take care of elderly people. The volunteers who worked consisted of the volunteers who passed 70 hours of elderly care training and did not pass the training. For the service, it was found that there was the assessment of home health care. There were the referral and monitoring of elderly people at home. There was the visiting of referring elderly people from the hospital. Multidisciplinary team was set to take care of special elderly people. For dental public health, it was found that elderly dental health was checked at least once a year. For care system, it was found that the performance of elderly care was carried out to be in accordance with the standard of elderly care. The high level problems were found that for

caretaker, the amount of caretakers were insufficient with the increasing of elderly people and the caretaker's skills were not good enough. The factors related to elderly care were as follows: for internal factor, it was found that personal, budget, materials and management were important for elderly care and internal factors which consisted of economy, society and culture politic and technology effected an efficient elderly care. 2. The strategy for long term elderly care of Sub-district health promoting hospitals in Sukhothai Province consisted of 8 strategies 3. The assessment of long term elderly care of Sub-district health promoting hospitals in Sukhothai Province was found that majority of strategies had the consistency, the appropriateness, the possibility and the utility.

Keywords: Long Term Elderly Care, Strategy, Sub-district Health Promoting Hospitals

คำขอบคุณ: หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขายุทธศาสตร์การบริหารและการพัฒนา, มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรภายใต้ภาวะสังคมสูงวัยกำลังเป็นประเด็นที่หลายประเทศทั่วโลกให้ความสำคัญจนนำมาสู่การออกมาตรการและนโยบายต่างๆ เพื่อเตรียมรองรับกับภาวะดังกล่าว จากข้อมูลสถิติของ U.S. Department of Health and Human Services พบว่า โลกกำลังก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุ (Aging society) โดยในปี 2015 จำนวนประชากรโลกกว่า 620 ล้านคนมีอายุมากกว่า 65 ปีและจะกลายเป็นสังคมสูงวัยโดยสมบูรณ์ (Aged society) ในอีก 35 ปีข้างหน้า (จาเรีย ปิ่นทอง, ธนภรณ์ จิตตินันท์ ปภัสสร แสงสุขสันต์และ ณิชนางค์ กุลนาถศิริ, 2561) ประชากรวัยเด็กมีแนวโน้มลดน้อยลง ขณะที่จำนวนผู้สูงอายุมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้น แสดงว่าโครงสร้างประชากรได้เปลี่ยนแปลงเข้าไปสู่สังคมสูงอายุ (Aging society) ประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุตั้งแต่ปี พ.ศ.2548เนื่องจากมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปร้อยละ 10.5 และคาดการณ์ว่า พ.ศ. 2543-2573 จะเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 15.7 ในปี 2573 กระทรวงสาธารณสุขซึ่งมีการจัดทำแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) โดยเป็นแผนพัฒนาระยะ 5 ปี และเป็นกลไกเชื่อมต่อเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ด้านสุขภาพ ให้สามารถนำสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม มีนโยบายและสนับสนุนการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุทุกกลุ่มอย่างต่อเนื่อง โดยกระทรวงสาธารณสุขได้ดำเนินการประเมินคัดกรองสุขภาพผู้สูงอายุ โดยมีเป้าหมายสำคัญคือทำอย่างไรจะป้องกันผู้สูงอายุที่ยังแข็งแรง ไม่ให้มีอาการเจ็บป่วยจนต้องอยู่ในภาวะพึ่งพิง และทำอย่างไรผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงจะได้รับการดูแลอย่างเหมาะสม (สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2561)

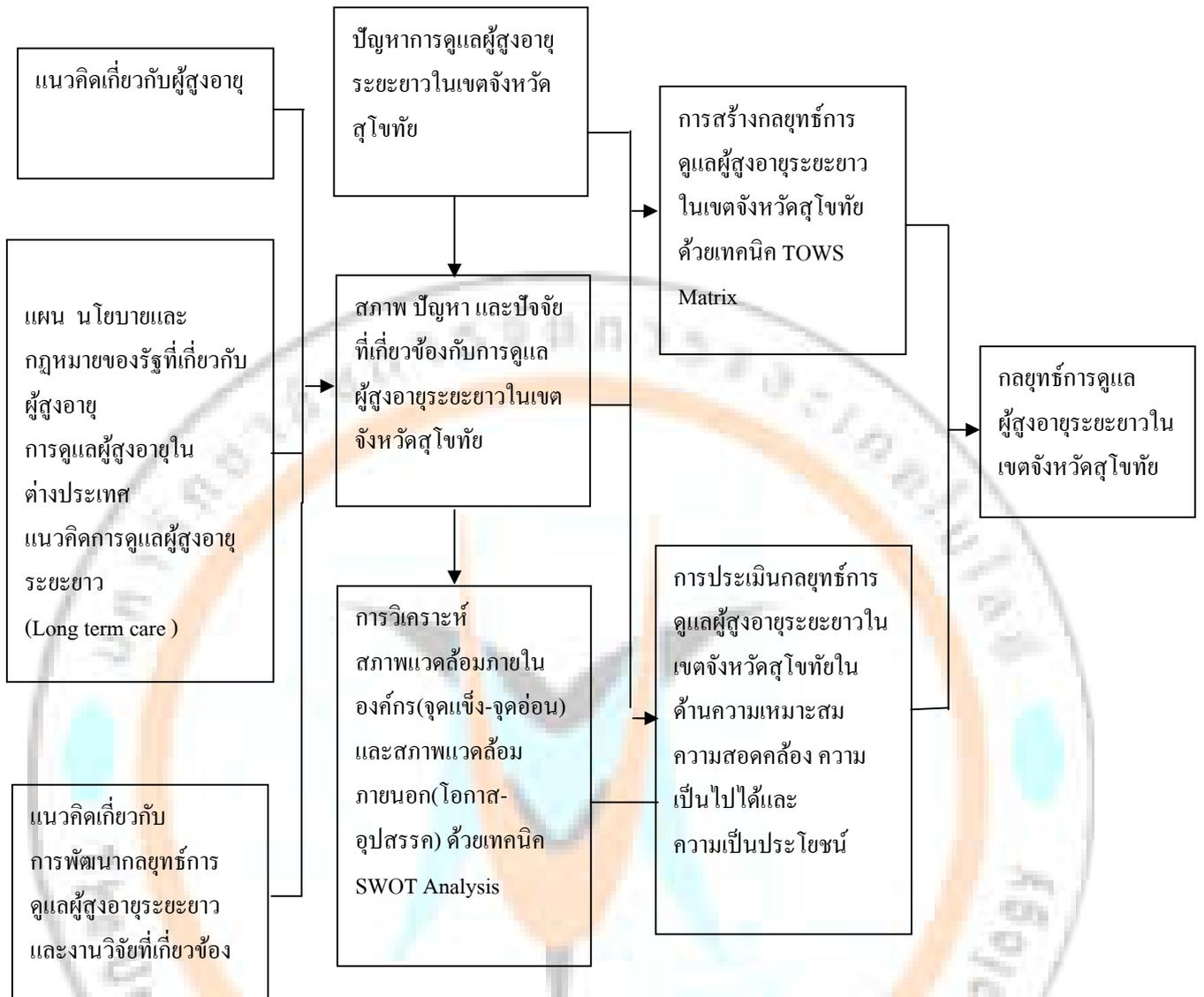
การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวเป็นกลุ่มบริการที่มีความซับซ้อน เพราะมีปัจจัยเกี่ยวข้องที่หลากหลาย รัฐต้องแบกรับภาระในการจัดระบบดูแลทำให้งบประมาณที่ต้องจ่ายเพื่อการดูแลผู้สูงอายุถูกมองเป็นภาระของประเทศซึ่งเป็นวิกฤติผู้สูงอายุในปัจจุบัน (สมเกียรติ วัฒนศิริชัย, 2557) การพัฒนาระบบสุขภาพ มีความเจริญก้าวหน้ามากขึ้นกว่าเดิม สามารถขยายการเข้าถึงบริการสุขภาพ ได้มีการยกระดับการให้บริการเพิ่มมากขึ้นในทุกด้าน ทั้งด้านการรักษา ส่งเสริม ป้องกัน พันฟูรวมถึงงานคุ้มครองผู้บริโภค หน่วยบริการสุขภาพใกล้บ้านมีการกำหนดนโยบายการพัฒนาคุณภาพหน่วยบริการสุขภาพทุกระดับ โดยเฉพาะ การพัฒนาคุณภาพในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โดยมีเป้าหมายให้ประชาชนมีสุขภาพดีเจ้าหน้าที่ที่มีความสุข ระบบสุขภาพยั่งยืน เพื่อประชาชนสุขภาพดีที่สุดในที่สุด (สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์, 2555 หน้า 1) โดยเฉพาะวัยสูงอายุที่มีจำนวนเพิ่มขึ้น ผู้วิจัยซึ่งปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นในการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของผู้สูงอายุ การพัฒนากลยุทธ์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของบุคลากรที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เพื่อให้การดูแลผู้สูงอายุประสบความสำเร็จผู้วิจัยจึงได้สนใจศึกษา กลยุทธ์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในเขตจังหวัดสุโขทัย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในเขตจังหวัดสุโขทัย
2. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัย
3. เพื่อทดลองและประเมินกลยุทธ์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาว ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัยที่พัฒนาขึ้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการศึกษาเรื่องกลยุทธ์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในเขตจังหวัดสุโขทัย ผู้วิจัยมีกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพประกอบที่ 1

ภาพประกอบที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัย โดยจำแนกเป็น 2 ตอนย่อย ดังนี้

ตอนที่ 1.1 การศึกษาสภาพ ปัญหาและปัจจัย ที่เกี่ยวข้องโดยใช้แบบสอบถาม ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรได้แก่ บุคลากรซึ่งปฏิบัติงาน ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในเขตจังหวัดสุโขทัย จำนวน 236 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่บุคลากรที่ปฏิบัติงานในการดูแลผู้สูงอายุ จำนวน 148 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาสภาพ ปัญหาและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในเขตจังหวัดสุโขทัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 1 ฉบับ ประกอบด้วยตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นลักษณะกำหนดคำตอบให้เลือก ตอนที่ 2 สภาพที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในเขตจังหวัดสุโขทัยเป็นแบบเลือกตอบ

(Multiple Response Questions) ตอนที่ 3 ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัยเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตอนที่ 4 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัยเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ผู้วิจัยได้สร้างและหาคุณภาพของแบบสอบถามตามลำดับดังนี้ ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวศึกษาหลักการสร้างแบบสอบถามสร้างแบบสอบถามและนำแบบสอบถามที่สร้างเสนอต่อประธานกรรมการและกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือ (Content Validity) ด้านความสอดคล้องด้านความถูกต้องเหมาะสม ความชัดเจน ความครอบคลุม และความครบถ้วนของข้อคำถาม นำผลการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และพิจารณาเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับบุคลากร ที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้จำนวน 35 คน และนำข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามมาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีของครอนบาค (Cronbach) ได้ ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ตอนที่ 3 ปัญหาการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัยเท่ากับ .8429 ตอนที่ 4 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตสุโขทัยเท่ากับ .8165 การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการใช้แบบสอบถามจากแบบสอบถามที่ส่งไป จำนวน 148 ฉบับ ได้รับกลับคืนมา 113 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 76.35 ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดย การแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัยวิเคราะห์โดย การหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตอนที่ 1.2 การศึกษาสภาพ ปัญหาและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัยโดยการสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่ม ในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 17 คนการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนากลยุทธ์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัย โดยจำแนกเป็น 3 ตอนย่อย ดังนี้

ตอนที่ 2.1 ศึกษาแนวทางการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว ที่ประสบผลสำเร็จ โดยการสัมภาษณ์ แหล่งข้อมูลที่ใช้ได้แก่โรงพยาบาลที่ประสบผลสำเร็จในดูแลผู้สูงอายุระยะยาวจำนวน 2 แห่ง โดยเลือกโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลที่มีผลการประเมินผ่านในระดับดีมากได้แก่กลุ่มงานเวชกรรมโรงพยาบาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช อำเภอเมือง จังหวัดตาก และโรงพยาบาลสันป่าตอง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ตามองค์ประกอบการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว 6 ด้าน คือ

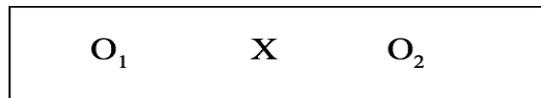
1. ด้านข้อมูล 2. ด้านการจัดกิจกรรม 3. ด้านคุณภาพการบริการ 4. ด้านทัศนสธารณสุข 5. ด้านระบบการดูแล 6. ด้านผู้ดูแล

ตอนที่ 2.2 วิเคราะห์สภาพแวดล้อมการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวและร่างกลยุทธ์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัย โดยมีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัยโดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ ผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม SWOT ได้แก่เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในเขตจังหวัดสุโขทัย จำนวน 15 คน การจัดทำร่างกลยุทธ์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาว ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในเขตจังหวัดสุโขทัยโดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ ผู้ให้ข้อมูลในการจัดทำร่างกลยุทธ์ได้แก่ เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในเขตจังหวัดสุโขทัย จำนวน 15 คน นำผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในที่เป็นจุดแข็ง จุดอ่อน สภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นโอกาส อุปสรรค มากำหนดกลยุทธ์ โดยใช้เทคนิค SWOT Matrix สรุปผลการจัดทำร่างกลยุทธ์ ซึ่งประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ประเด็นกลยุทธ์ ตัวชี้วัด และมาตรการ

ตอนที่ 2.3 การตรวจสอบคุณภาพของกลยุทธ์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาว ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในเขตจังหวัดสุโขทัยโดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญผู้ให้ข้อมูลในการตรวจสอบคุณภาพของกลยุทธ์ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 11 คน ที่มีคุณสมบัติข้อใดข้อหนึ่ง ดังนี้ 1. ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหรือผู้บริหารโรงพยาบาล ที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก จำนวน 2 คน 2. ผู้เชี่ยวชาญด้านกลยุทธ์ หรือมีประสบการณ์ในการดูแลผู้สูงอายุอย่างน้อย 5 ปี จำนวน 9 คน โดยร่วมกันพิจารณาองค์ประกอบของกลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้น ว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ พิจารณาคำสอดคล้องรวมทั้งข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองและประเมินกลยุทธ์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัย โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอนย่อย ดังนี้

ตอนที่ 3.1 การทดลองใช้กลยุทธ์ มีแบบแผนการทดลองกลยุทธ์ ใช้การศึกษากลุ่มเดียว ทำการวัดก่อนและหลังการทดลอง (One group pretest – Posttestdesign) ดังรูปภาพที่ 2

รูปภาพที่ 2 แสดงแบบแผนการทดลอง One Group Pretest – Posttestdesign

O_1 คือ ก่อนดำเนินการทดลองใช้กลยุทธ์ O_2 คือ หลังการทดลองใช้กลยุทธ์
 X คือ การทดลองใช้กลยุทธ์ตามตัวชี้วัดที่กำหนด

กลุ่มเป้าหมายการทดลองได้แก่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองกลยุทธ์ คือ คู่มือการทดลองใช้กลยุทธ์

ตอนที่ 3.2 การประเมินกลยุทธ์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัยแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการประเมินกลยุทธ์ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านผู้สูงอายุและผู้เชี่ยวชาญด้านกลยุทธ์ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล บุคลากรผู้ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย รวมทั้งสิ้น 17 คน เกณฑ์การประเมินกลยุทธ์จะต้องมีค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ≥ 3.51 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ≤ 1.00 จึงแสดงว่ากลยุทธ์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัยนั้น มีความสอดคล้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. สภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัย

1.1 สภาพการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัย

1.1.1 ด้านข้อมูลการดูแลมีการจัดเก็บข้อมูลความสามารถในการประกอบกิจวัตรประจำวัน (Barthel Activities of Daily Living :ADL) เพื่อใช้วางแผนในการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว สํารวจข้อมูลสภาวะสุขภาพผู้สูงอายุในกลุ่มโรคเรื้อรังต่างๆ มีข้อมูลผู้สูงอายุที่มีภาวะซึมเศร้าเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายข้อมูลผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้อยู่เพียงลำพัง และข้อมูลผู้สูงอายุที่มีภาวะยากลำบากในการดูแลตนเองต้องการได้รับการช่วยเหลือจากครอบครัว

1.1.2 ด้านการจัดกิจกรรมมีการดำเนินการในด้านต่างๆ ดังนี้ มีการดำเนินกิจกรรมต่างๆสำหรับผู้สูงอายุ อาทิ กิจกรรมการออกกำลังกาย กิจกรรมสร้างรายได้ และกิจกรรมฌาปนกิจสงเคราะห์ มีการดำเนินงานชมรมผู้สูงอายุโดยมีระเบียบข้อบังคับหลักเกณฑ์การรับสมาชิก โครงสร้างบทบาท ระเบียบการเงินชมรม แผนงานโครงการ ที่ชัดเจน

1.1.3 ด้านผู้ดูแลมีอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุด้วยความสมัครใจที่ผ่านการอบรมหลักสูตร 70 ชั่วโมง

โดยผ่านเกณฑ์ตามคุณสมบัติที่กรมอนามัยจัดทำขึ้น และอาสาสมัครที่มาทำงานด้วยความสมัครใจซึ่งไม่ผ่านการอบรมตามหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุโดยดูแลผู้สูงอายุในด้านต่างๆทั้งทางด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งสมัครใจร่วมเป็นเครือข่ายในการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆเพื่อดูแลผู้สูงอายุอย่างมีประสิทธิภาพ

1.1.4 ด้านคุณภาพการบริการ มีการประเมินคุณภาพการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่บ้านที่มีคุณภาพ (Home Health Care) มีระบบส่งต่อและติดตามผู้สูงอายุที่บ้าน มีการเยี่ยมผู้สูงอายุที่ได้รับการส่งต่อจากโรงพยาบาล และมีการดูแลเฉพาะด้านในกรณีผู้สูงอายุที่ต้องการได้รับคำปรึกษาจากทีมสหวิชาชีพอื่นๆ

1.1.5 ด้านทันตสาธารณสุข มีการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพช่องปากโดยการให้ความรู้ ฝึกทักษะการทำความสะอาดช่องปากและตรวจสุขภาพช่องปากเป็นประจำอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

1.1.6 ด้านระบบการดูแล มีการดำเนินงานตามมาตรฐานการดูแลผู้สูงอายุในแต่ละกลุ่ม โดยกลุ่มที่ 1 กลุ่มที่ช่วยเหลือตัวเองได้ ช่วยเหลือผู้อื่น สังคม และชุมชนได้ จะมีการให้ความรู้ในด้านการส่งเสริมสุขภาพและมีการตรวจสุขภาพประจำปี กลุ่มที่ 2 ช่วยเหลือตัวเองได้บ้าง โดยมีการตรวจสุขภาพประจำปี มีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ มีการเยี่ยมบ้าน และมีการดำเนินงานตามมาตรฐานการดูแลผู้สูงอายุในกลุ่มที่ 3 ผู้สูงอายุที่ป่วยและช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ พิจารณา ทพผล การดูแลผู้สูงอายุระยะยาว มีระบบการดูแลผู้สูงอายุระยะสุดท้ายในโรงพยาบาลและในชุมชน

1.2 ปัญหาการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัย

1.2.1 ด้านข้อมูล ได้แก่ การนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนการดูแลส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบยังไม่ครอบคลุมและต่อเนื่อง

1.2.2 ด้านการจัดกิจกรรม ได้แก่ การดูแลผู้สูงอายุกลุ่มต่างๆและการจัดกิจกรรมการดูแลผู้สูงอายุ กลุ่มต่างๆของอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุขาดความต่อเนื่อง

1.2.3 ด้านผู้ดูแลปัญหาด้านผู้ดูแล ได้แก่ จำนวนของผู้ดูแลผู้สูงอายุที่ไม่เพียงพอกับการดูแลผู้สูงอายุที่มีจำนวนเพิ่มขึ้น และทักษะ ความรู้ในด้านการดูแลผู้สูงอายุที่ถูกต้องยังไม่เพียงพอ

1.2.4 ด้านคุณภาพการบริการปัญหาด้านคุณภาพการบริการ ได้แก่ การจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือทางการแพทย์ในการสนับสนุนการดูแลผู้สูงอายุไม่เพียงพอไม่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันหรือสะท้อนปัญหาระหว่างทีมสุขภาพผู้ดูแลและผู้สูงอายุที่เจ็บป่วย

1.2.5 ด้านทันตสาธารณสุข ได้แก่ ขาดการจัดเก็บข้อมูลสุขภาพช่องปากของผู้สูงอายุที่เป็นปัจจุบัน การจัดบริการทันตกรรมตามชุดสิทธิประโยชน์ไม่ครอบคลุม

1.2.6 ด้านระบบการดูแล ได้แก่ การดำเนินงานตามมาตรฐานการดูแลผู้สูงอายุในแต่ละกลุ่มมีการดำเนินงานไม่ต่อเนื่อง เนื่องจากบุคลากรในการดูแลไม่เพียงพอ

1.3 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัย

1.3.1 ปัจจัยภายในด้านบุคลากร พบว่า บุคลากรมีความรับผิดชอบต่องานในหน้าที่การดูแลผู้สูงอายุระยะยาว ด้านงบประมาณ พบว่า โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลมีการจัดสรรงบประมาณในการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลอย่างเหมาะสมและเพียงพอ ด้านวัสดุอุปกรณ์ พบว่า มีการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ทางการแพทย์ เพื่อการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวอย่างเพียงพอและเหมาะสม ด้านการบริหารจัดการ พบว่า การบริหารงานมีการสั่งการ และการติดตามการสั่งการตามสายการบังคับบัญชาอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร

1.3.2 ปัจจัยภายนอกด้านเศรษฐกิจ พบว่า ได้รับงบประมาณสนับสนุนการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจากภาคเอกชนอย่างเหมาะสมช่วยลดภาระและส่งเสริมสุขภาพให้ผู้สูงอายุให้ดีขึ้น ด้านสังคมและวัฒนธรรม พบว่า การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลได้รับการส่งเสริมและ

สนับสนุนจากหน่วยงานในท้องถิ่นมีหน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนเป็นเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็งและให้ความร่วมมือในการดำเนินงาน ด้านการเมืองกฎหมาย พบว่า นโยบายการดำเนินงานทางการเมืองท้องถิ่นสนับสนุนการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวมีกฎหมาย ข้อกำหนด กฎระเบียบและนโยบายที่ส่งเสริมสนับสนุนการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว ด้านเทคโนโลยี พบว่า มีระบบสารสนเทศที่เชื่อมโยงเครือข่ายของโรงพยาบาลแม่ข่ายถึงโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลทำให้สามารถเข้าถึงข้อมูลและใช้ข้อมูลร่วมกันได้โดยสะดวกและรวดเร็วเครื่องมือและเทคโนโลยีที่มีความเพียงพอและใช้งานได้ อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผลการพัฒนากลยุทธ์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัย ได้ประเด็นกลยุทธ์ดังนี้ ประเด็นกลยุทธ์ที่ 1 การพัฒนาแผนการจัดการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวโดยเน้นการมีส่วนร่วมและบูรณาการ ระหว่างหน่วยงานประกอบด้วยกลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศการจัดการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุระยะยาวเพื่อการตัดสินใจในการพัฒนาและเผยแพร่สู่การใช้ประโยชน์ มี 3 ตัวชี้วัด 4 มาตรการ กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาระบบการประชาสัมพันธ์กิจกรรมการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของทีมนุเคราะห์เพื่อกระตุ้นจิตสำนึกในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนมี 3 ตัวชี้วัด 4 มาตรการ กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาระบบการปฏิบัติงานการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของบุคลากรสาธารณสุขอาสาสมัคร ผู้สูงอายุ ประชาชนและครอบครัวให้ได้มาตรฐานมี 2 ตัวชี้วัด 4 มาตรการ

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 2 การพัฒนาระบบการจัดการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุระยะยาวทั้งระบบให้ได้มาตรฐาน ประกอบด้วยกลยุทธ์ที่ 4 เพิ่มศักยภาพการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุเพื่อให้การดูแลมีคุณภาพตามเกณฑ์มี 3 ตัวชี้วัด 6 มาตรการ กลยุทธ์ที่ 5 สร้างเสริม ความรู้ ทักษะและเจตคติที่ดีในการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวให้กับสมาชิกในครอบครัวมี 2 ตัวชี้วัด 4 มาตรการ กลยุทธ์ที่ 6 ยกย่องระดับประสิทธิผลและประสิทธิภาพของกิจกรรมการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีตามมาตรฐานการดูแลผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน มี 3 ตัวชี้วัด 5 มาตรการ

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 3 การพัฒนาการกำกับติดตาม ประเมินผลให้เป็นระบบและใช้ผลการประเมินเพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่องประกอบด้วย กลยุทธ์ที่ 7 พัฒนาระบบกลไกและการกำกับติดตาม ประเมินผล และการนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงการจัดการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวมี 2 ตัวชี้วัด 4 มาตรการ กลยุทธ์ที่ 8 พัฒนาเครือข่ายบุคลากรสาธารณสุขอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ประชาชนและครอบครัวในการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวมี 3 ตัวชี้วัด 6 มาตรการ

3. ผลการทดลองและประเมินกลยุทธ์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาว ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัยที่พัฒนาขึ้น

3.1 ผลการทดลองกลยุทธ์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาว ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัยที่พัฒนาขึ้น ผู้วิจัยได้ทำการทดลองใช้กลยุทธ์จำนวน 2 กลยุทธ์ได้แก่กลยุทธ์ที่ 4 เพิ่มศักยภาพอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุระยะยาวในด้านความรู้ และทักษะการดูแลผู้สูงอายุ และ กลยุทธ์ที่ 6 ยกย่องระดับประสิทธิผลและประสิทธิภาพของกิจกรรมเพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีตามมาตรฐานการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวอย่างยั่งยืน ผลการทดลอง กลยุทธ์ที่ 4 ตัวชี้วัดที่ 1 พบว่า หลังการฝึกอบรมผลการประเมินแบบทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรมผลการประเมินการทำแบบทดสอบค่าเฉลี่ยที่ได้สูงขึ้น ตัวชี้วัดที่ 2 ระดับความสำเร็จของการเพิ่มศักยภาพอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุในการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว มีการดำเนินกิจกรรมตามมาตรการที่ 1-3 การกำหนดกิจกรรมการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวที่สอดคล้องกับสภาพ ปัญหาของผู้สูงอายุแต่ละราย และ ปฏิบัติตามกิจกรรมการดำเนินงานตามแผนและสามารถแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพของผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสม ตัวชี้วัดที่ 3 ระดับความพึงพอใจของผู้สูงอายุหรือญาติต่อบทบาทและการดูแลของอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุพบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมากขึ้น กลยุทธ์ที่ 6 ผลการทดลองตามตัวชี้วัด 1 ระดับความสำเร็จของระบบการส่งเสริมสุขภาพดูแลผู้สูงอายุระยะยาว พบว่าโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านกล้วยผ่านการประเมินตนเองและจากบุคคล ภายนอกโดยผลการประเมินพบว่าระดับความสำเร็จอยู่ในระดับ 5 ตัวชี้วัดที่ 2 ระดับความพึงพอใจของผู้สูงอายุหรือผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีต่อกิจกรรมที่จัดทำขึ้นพบว่าความพึงพอใจทุกข้ออยู่ในระดับมากขึ้น

3.2 ผลประเมินกลยุทธ์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาว ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัย

3.2.1 องค์ประกอบของกลยุทธ์ มีความสอดคล้องในระดับมากและข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ วิทยาลัยฯ พันธกิจ เป้าประสงค์ และประเด็นกลยุทธ์ มีความสอดคล้องกัน

3.2.2 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเป็นประโยชน์ ของกลยุทธ์พบว่า อยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยมีประเด็นอภิปรายผล ดังนี้

1. สภาพ ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัยผู้วิจัยนำมาอภิปรายได้ดังนี้

1.1 สภาพการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัยทั้ง 6 ด้านพบว่า ด้านที่มีการดำเนินการมากที่สุดเรียงตามลำดับได้แก่ ด้านข้อมูล ด้านคุณภาพการบริการ ด้านการจัดกิจกรรม ด้านระบบการดูแล ด้านผู้ดูแล และที่มีการดำเนินงานต่ำสุด ได้แก่ ด้านทัศนสาธารณสุข จากข้อค้นพบที่ได้ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่า ข้อมูลมีความจำเป็นและสำคัญในการที่จะนำมาใช้เพื่อวางแผนการดำเนินงานให้การดำเนินงานมีเป้าหมายและมีทิศทางที่ชัดเจน สอดคล้องกับการศึกษาที่พบว่า การจัดทำข้อมูลเป็นฐานข้อมูลหรือระบบข้อมูลข่าวสารสุขภาพ โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) และความรู้ทางสถิติเข้ามาช่วย ก็จะช่วยวิเคราะห์ปัญหาสุขภาพของประชากร และการกำหนดทิศทางนโยบายสุขภาพของประเทศ (ไพศาล ลีสมิตติ , 2553)

1.2 ปัญหาการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัย ทั้ง 6 ด้านพบว่าด้านที่มีปัญหามากที่สุดเรียงตามลำดับได้แก่ ด้านทัศนสาธารณสุขด้านข้อมูล ด้านผู้ดูแล ด้านระบบการดูแล ด้านการจัดกิจกรรม และที่มีปัญหาในระดับน้อยสุดได้แก่ ด้านคุณภาพการบริการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ามีการจัดทีมให้บริการเชิงรุก ในการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวและการดูแล ผู้ป่วยที่บ้าน (Home health care) สอดคล้องกับ ข้อสรุปที่พบว่าในระบบบริการปฐมภูมิมีข้อจำกัดด้านบุคลากรทั้งในแง่ของจำนวนและศักยภาพของบุคลากรในการให้บริการที่เหมาะสมแก่ผู้สูงอายุ (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.) , 2553)

1.3 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว ประกอบด้วยปัจจัยภายใน ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุ อุปกรณ์ ด้านการบริหารจัดการ ในส่วนปัจจัยภายนอก ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม วัฒนธรรม ด้านการเมืองกฎหมายและด้านเทคโนโลยี และปัจจัยภายนอกที่เป็นโอกาสและอุปสรรคของการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในเขตจังหวัดสุโขทัย ได้แก่ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมวัฒนธรรม ด้านการเมืองกฎหมายและด้านเทคโนโลยีพบว่า ปัจจัยภายในที่เป็นจุดแข็งถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินงานในองค์กรต่างๆ เพราะเป็นกลไกสำคัญในการที่จะช่วยส่งผลต่อเพิ่มประสิทธิภาพหรือลดประสิทธิภาพในการทำงานได้ ซึ่งจุดแข็งในด้านบุคลากรได้แก่บุคลากรที่ปฏิบัติงานผู้สูงอายุของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุมีเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติ งานการดูแลผู้สูงอายุ มีความสามารถในการวางแผนการดำเนินงาน ปัจจัยภายนอกที่เป็นโอกาส ด้านนโยบาย ได้แก่ แผน นโยบายของรัฐบาล กระทรวงสาธารณสุข สนับสนุนการดูแลผู้สูงอายุแบบบูรณาการเพื่อให้ผู้สูงอายุดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีและมีคุณภาพนโยบายการดำเนินงานทางการเมืองท้องถิ่นสนับสนุน การดำเนินงานการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลองค์กรทั้งภาครัฐ เอกชน และภาคีเครือข่าย มีการประสานงานในทิศทางเดียวกันในการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวส่งผลให้การดำเนินการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลอย่างต่อเนื่องทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ากรมมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในชุมชนมี

ความสำคัญสอดคล้องกับการศึกษาที่พบว่าการทำงานด้านผู้สูงอายุทั่วโลกที่สำคัญคือการมีรากฐานที่แข็งแรง อันประกอบไปด้วย มีการสร้างความรู้ความเข้าใจและฝึกทักษะแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ คือ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งจะช่วยให้การทำงานเดินหน้าในการดำเนินงานไปพร้อมๆ กัน มีวัฒนธรรมองค์กร เอื้ออำนวย ไม่ว่าจะเป็น ทีมงาน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล หรือ องค์การบริหารส่วนตำบลและเครือข่าย ต่างๆที่เกี่ยวข้อง (นิวัฒน์ชัย นามวิชัยศิริกุล, 2555)

2. การพัฒนากลยุทธ์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัย

กลยุทธ์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัยมี 8 กลยุทธ์ ประกอบด้วย

กลยุทธ์ที่ 1. พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศการจัดการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุระยะยาวเพื่อการตัดสินใจในการพัฒนาเผยแพร่สู่การใช้ประโยชน์

กลยุทธ์ที่ 2. พัฒนาระบบการประชาสัมพันธ์กิจกรรม การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของทีมบุคลากรที่ดูแลผู้สูงอายุระยะยาวเพื่อกระตุ้นจิตสำนึกในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน

กลยุทธ์ที่ 3. การพัฒนากระบวนการปฏิบัติงานการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของบุคลากรสาธารณสุข อาสาสมัครดูแล ผู้สูงอายุ ประชาชนและครอบครัวให้ได้มาตรฐาน

กลยุทธ์ที่ 4. เพิ่มศักยภาพการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุเพื่อให้การดูแลผู้สูงอายุมีคุณภาพตามเกณฑ์

กลยุทธ์ที่ 5. สร้างเสริม ความรู้ ทักษะและเจตคติที่ดีในการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวให้กับสมาชิกครอบครัว

กลยุทธ์ที่ 6. ยกกระดับประสิทธิผลและประสิทธิภาพของกิจกรรมการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีตามมาตรฐานการดูแลผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน

กลยุทธ์ที่ 7. พัฒนาระบบและกลไกการกำกับติดตาม ประเมินผลและการนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงการจัดการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว

กลยุทธ์ที่ 8. พัฒนาเครือข่ายบุคลากรสาธารณสุข อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุประชาชนและครอบครัวในการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว ผลการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ได้กลยุทธ์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัย จำนวน 8 กลยุทธ์ ซึ่งกลยุทธ์ที่ได้พัฒนาขึ้นนั้นได้ดำเนินการตามกระบวนการและขั้นตอนของการพัฒนากลยุทธ์ตามลำดับ ได้แก่ การศึกษาข้อมูลพื้นฐานประกอบด้วย การศึกษาสภาพปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล มีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการและใช้เทคนิคการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก (SWOT Analysis) และจัดทำกลยุทธ์โดยใช้ตาราง SWOT Matrix และจัดให้มีการตรวจสอบกลยุทธ์ ในด้านความสอดคล้องและด้านความเหมาะสมที่พัฒนาขึ้น

3. ทดลองและประเมินกลยุทธ์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาว ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัยที่พัฒนาขึ้น แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

3.1 การทดลองใช้กลยุทธ์ การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัย ในการทดลองใช้ได้มีการขอความร่วมมือประชุมชี้แจงผู้ที่เกี่ยวข้องได้แก่ บุคลากรสาธารณสุข ผู้จัดการการดูแลผู้สูงอายุ ผู้ดูแลผู้สูงอายุ ญาติผู้สูงอายุหรือผู้สูงอายุและสมาชิกเครือข่ายชุมชนที่เป็นแหล่งข้อมูลซึ่งเป็นสถานที่ที่ใช้ทดลองกลยุทธ์ มีปฏิทินการทดลองใช้กลยุทธ์เป็นกรอบเวลาในการทดลองกลยุทธ์ และสรุปผลการทดลองใช้กลยุทธ์โดยใช้การสนทนากลุ่ม โดยมีการวางแผนการทดลองใช้กลยุทธ์การวิเคราะห์ข้อมูลของหน่วยงานการดำเนินงานตามแผนพบว่าบุคลากรสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลตามแบบเก็บข้อมูล ที่สร้างขึ้น ตามตัวชี้วัดกลยุทธ์ ซึ่งเป็นผลจากใน 2 ส่วนคือ การคัดเลือกกลยุทธ์ที่มีความเป็นไปได้และสามารถทำได้ในช่วงเวลาที่เหมาะสมและการประสานความร่วมมือและการดำเนินงานกับบุคลากร ภาควิชาเครือข่ายในการดูแลผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง บริบททางด้านสังคม การทำงานเชิงประจักษ์ที่ชี้ให้เห็นว่ามีประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ และสามารถต่อยอดสู่การพัฒนาได้ การทดลองจึงได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี

3.2 ผลการประเมินกลยุทธ์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัย มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

3.2.1 ผลการประเมินความสอดคล้องของกลยุทธ์โดยภาพรวมพบว่า องค์ประกอบต่างๆ ของกลยุทธ์ ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ประเด็นกลยุทธ์ กลยุทธ์ ตัวชี้วัด และมาตรการ มีความสอดคล้องในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า กระบวนการพัฒนากลยุทธ์ มีผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และคณะผู้บริหารขององค์กรร่วมกันประชุม สัมมนาเชิงปฏิบัติการกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อระบุภาพอนาคตที่พึงประสงค์ขององค์กร เป็นกระบวนการในการแสวงหาทิศทาง และแนวทางการดำเนินงานที่เหมาะสมขององค์กร

3.2.2 ผลการประเมินกลยุทธ์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัยประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ประเด็นกลยุทธ์ กลยุทธ์ ตัวชี้วัด และมาตรการ พบว่า มีผลการประเมินในด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า กระบวนการดำเนินการวิจัย แต่ละขั้นตอน มีความเหมาะสม มีความสอดคล้องกัน คือ มีการศึกษา สภาพ ปัญหา และปัจจัย ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัยด้วยแบบสอบถามและการ สัมภาษณ์

กลยุทธ์ความสำเร็จของการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของหน่วยงานที่ประสบความสำเร็จ มีการพัฒนากลยุทธ์การดูแลผู้สูงอายุ ระยะยาวเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญ ร่วมกันวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน และ สภาพแวดล้อมภายนอก (SWOT Analysis) และยกร่างกลยุทธ์ โดย ผู้เชี่ยวชาญด้านกลยุทธ์ ผู้บริหาร นักวิชาการ และ บุคลากรที่รับผิดชอบงานการดูแลผู้สูงอายุ และทำการตรวจสอบร่างกลยุทธ์ โดยการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ สอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า หลักเกณฑ์สำคัญในการประเมินกลยุทธ์ประการแรกก็คือ การยึดหลักการพิจารณาความเหมาะสม (Suitability) (สมชาย ภาภาสน์วิวัฒน์,2553, หน้า 198 -200)

เอกสารอ้างอิง

จารีย์ ปิ่นทอง , ธนภรณ์ จิตตินันท์ ปภัสสร แสงสุสันตและ ณิชนางค์ กุลนาถศิริ. (2561). สังคมสูงวัยกับความท้าทาย ของตลาดแรงงานในไทย . ธนาครแห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ.

นิวัฒน์ชัย นามวิชัยศิริกุล .(2555) รายงานสังเคราะห์ “การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตของผู้สูงอายุระดับท้องถิ่นใน จังหวัดนครราชสีมา” The Knowledge sharing of the quality development of elderly life in sub-district area in Nakornrajshima province” (สัญญาเลขที่TGRI55002) แผนงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ : พัฒนาพื้นที่ ต้นแบบและปัจจัยสำคัญ. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

ไพศาล ลิ้มสถิต (2553). ความสำคัญของข้อมูลสุขภาพผู้ป่วย.นิตยสารหมอชาวบ้าน เล่มที่ 373.

สมเกียรติ วัฒนศิริชัย. (2557).กรณีศึกษาในต่างแดนวิกฤติผู้สูงอายุวันนี้ไทยตื่นหรือยัง. หนังสือพิมพ์ เดลินิวส์ ฉบับวันที่ 6 เมษายน 2557.

สมชาย ภาภาสน์วิวัฒน์. (2540). กลยุทธ์การแข่งขันของธุรกิจ กรุงเทพฯ : มติชน

สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข.(2561).แนวทางปฏิบัติการจ่ายค่าบริการสาธารณสุขสำหรับการดูแลผู้สูงอายุ ระยะยาวที่มีภาวะพึ่งพิงและค่าบริการสาธารณสุข. กองทุนหลักประกันสุขภาพ. กรุงเทพฯ

สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์.(2555). แผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559).โรงพิมพ์องค์กาีสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์ .กรุงเทพฯ..

บทความวิจัย (ม.ค. – มิ.ย. 2563)

การพัฒนาศักยภาพการทำงานของบัณฑิตหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา
สู่การเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21

อรุณรุ่ง ปาภาพสิขฐ วิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร
รหัสไปรษณีย์ 10220 เบอร์โทร 061 446 2691

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาศักยภาพการทำงานของบัณฑิตสาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา สู่การเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพการทำงานของบัณฑิตหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา สู่การเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บัณฑิตสาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ปี 2555 ถึง ปี 2558 จำนวน 30 คน และ ผู้บริหาร/หัวหน้างานของบัณฑิตที่ปฏิบัติงานอยู่ จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า

1. ศักยภาพการทำงานของบัณฑิตสาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา สู่การเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 มีประเด็นที่ค้นพบดังต่อไปนี้

1.1 สภาพปัญหาการปฏิบัติงาน ตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง โดยรวมอยู่ในระดับน้อย โดยมีปัญหาเรียงตามลำดับได้แก่ ความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศ ความรู้เรื่องการวางแผน การวิเคราะห์งานและการตัดสินใจเมื่อมีปัญหาในการปฏิบัติงาน และงานที่ได้รับมอบหมายไม่ตรงกับความรู้ความสามารถ

1.2 ประสพการณ์การพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานที่ผ่านมาของบัณฑิตมีทั้งผ่านหน่วยงานทั้งภายในและภายนอก ได้แก่ การประชุมอบรมสัมมนา การศึกษาดูงาน การปฐมนิเทศ และการศึกษาหลักสูตรระยะสั้น และบัณฑิตพัฒนาตนเอง ได้แก่ การศึกษาจากสื่อออนไลน์ เช่น ยูทูบ เฟสบุ๊ก การศึกษาจากเอกสารตำรา ระเบียบข้อบังคับต่างๆ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากเพื่อนร่วมงาน และการศึกษาต่อในระดับปริญญาโท

1.3 ปัญหาในการพัฒนาศักยภาพของบัณฑิตพบว่า มีปัญหาทางด้านการสนับสนุนงบประมาณมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ การจัดสรรเวลาในการเข้าร่วมพัฒนา และการจัดหาคู่มือการปฏิบัติงาน

2. แนวทางการพัฒนาศักยภาพการทำงานของบัณฑิตหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา สู่การเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการฝึกอบรม ด้านการพัฒนา และด้านการศึกษา พบว่าด้านการฝึกอบรมการพัฒนาควรจัดอบรมหลักสูตรที่ทันสมัย มีองค์ความรู้ใหม่ ๆ ที่สามารถนำมาปรับใช้กับการปฏิบัติงาน ฝึกอบรมกับวิทยากรผู้เชี่ยวชาญ ผู้มีประสบการณ์เฉพาะด้าน และฝึกอบรมโดยเน้นการเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 สำหรับด้านการพัฒนา ควรมีการปฐมนิเทศ เพื่อให้รู้และเข้าใจระเบียบการปฏิบัติงาน และจัดสัมมนาทางวิชาการในเนื้อหาที่ทันสมัย น่าสนใจและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน และด้านการศึกษา กลุ่มตัวอย่างสนใจที่จะศึกษาต่อทั้งในและต่างประเทศหากได้รับทุนสนับสนุนจากหน่วยงาน โดยต้องการศึกษาต่อนอกเวลาราชการมากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนา, ศักยภาพ, ศตวรรษที่ 21

Received: November 17, 2019, Revised November 26, 2019, Accepted December 2, 2019

The Development of the potential of graduated student in the Bachelor of Education Program in Research and Evaluation to Accommodate changes of the 21st Century

Arunrung Phapaphasit , College of Teacher Education,
Phranakhon Rajabhat University Bang Khen Bangkok 10220 Tel. 061 446 2691

Abstract

The purpose of this research is to: 1) study the work potential of graduates in the field of research and educational evaluation To change in the 21st century 2) To study the guidelines for the development of work potential of graduate education curriculum graduates Department of Educational Research and Evaluation To change in the last century 21. The tools used in the research are questionnaires and interview forms. Statistics used in data analysis were frequency distribution, mean, standard deviation. And descriptive content analysis.

The research found that

1. The work potential of graduates in the field of research and educational evaluation To change in the 21st century. There are the following findings.

1.1 Conditions of operation problems According to the opinions of the sample group Overall at a low level In which there are problems in order, namely Ability to use foreign languages Knowledge of planning Job analysis and decision-making when having problems in work And the assignment does not match the knowledge and ability.

1.2 Experiences for past career development potential of graduates are both through internal and external work, including meetings, training, seminars Study of short-term orientation and education programs And self-developed graduates, including education from online media such as YouTube, Facebook, education from textbooks Various regulations Exchange of knowledge from colleagues And continuing education at the master's degree level.

1.3 Problems in the development of potential of graduates found that There is a problem with the most budget support, followed by time allocation for joint development. And the provision of operational manuals.

2. Guidelines for the development of work potential of graduate education curriculum graduates Department of Educational Research and Evaluation To change in the 21st century in 3 areas: training, development and education. It was found that the development training should be organized in modern training courses. There are new knowledge that can be applied to the operation.

Training with expert speakers People with specific experience And training by focusing on enhancing the skills needed in the 21st century for development Should have an orientation In order to know and understand the operational regulations And organize academic seminars in modern content Interesting and can be applied in the operation And education The sample group is interested in continuing to study

both at home and abroad if receiving funding from the agency. By wanting to study outside the office hours most.

Keywords: Development, Potential, 21st century

คำขอบคุณ: งานวิจัยได้รับการสนับสนุนจากวิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

บทนำ

ประเทศไทยในปัจจุบันอยู่ในช่วงของการเปลี่ยนแปลงแห่งยุคสมัยของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุคโลกาภิวัตน์ (globalization) และจากการปฏิวัติทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมไปถึงผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจตั้งแต่ปี พ.ศ.2540 เป็นต้นมา ปัจจัยแห่งกระแสการเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ ประการดังกล่าวก่อให้เกิดการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงรูปแบบวิถีชีวิตของผู้คนจำนวนมาก ไม่เว้นแม้กระทั่งองค์กรภาครัฐและองค์กรภาคเอกชนที่ต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบในการทำงานไปจนกระทั่งการปรับโครงสร้างขององค์กร โดยเฉพาะการปฏิรูประบบราชการที่ถือว่าการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศทั้งทางตรงและทางอ้อม รัฐบาลได้ให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมและลงทุนในด้านการศึกษา ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการนำอาเซียนบรรลุตามวิสัยทัศน์อาเซียน 2020 โดยการพัฒนามนุษย์ให้ได้เข้าถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต การฝึกอบรม นวัตกรรม การส่งเสริมการป้องกันคุณภาพการทำงานและการประกอบการ รวมถึงการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ การวิจัย การพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อสร้างอนาคตของประชาคมอาเซียนให้มีความมั่นคงอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นการลงทุนระยะยาวเพื่ออนาคต ในปี 2558 รัฐบาลจะร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการผลักดันประเด็นการสร้างโอกาสทางการศึกษา เพื่อปวงชนและกลไกการศึกษาเพื่อขับเคลื่อนการก้าวสู่การเป็นประชาคมอาเซียน คุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ได้ทวีบทบาทมากขึ้นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยให้มีความเจริญก้าวหน้าและแข่งขันได้ในระดับสากล โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเคลื่อนไหวและเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องในหลากหลายด้านที่ส่งผลให้โลกเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์อันเป็นยุคสังคมน้ำท่วมการศึกษา ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและทรัพยากรมนุษย์ในอาเซียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการส่งเสริมการจัดการศึกษา การปรับปรุงคุณภาพทางการศึกษาโดยการพัฒนาศูนย์กลางทางการศึกษา (The ASEAN Socio-Cultural Community (ASCC) Plan of Action)

ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ.2547 มาตรา 7 กำหนดให้มหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ที่เสริมสร้างพลังปัญญาของแผ่นดิน ฟื้นฟูพลังการเรียนรู้ เชิดชูภูมิปัญญาของท้องถิ่น สร้างสรรค์ศิลปวิทยา เพื่อความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงและยั่งยืนของปวงชน มีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์ให้การศึกษา ส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง ทำการสอน วิจัย ให้บริการวิชาการแก่สังคม ปรับปรุงถ่ายทอดและพัฒนาเทคโนโลยี ทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม ผลิตครูและส่งเสริมวิทยฐานะครู

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร เป็นสถาบันการศึกษาที่มีพันธกิจสำคัญในการผลิตและพัฒนาครู เน้นการเรียนการสอนอย่างมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากลต่อการพัฒนาท้องถิ่นและสังคมที่ยั่งยืน มีนโยบายพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ โดยมีวิทยาลัยการฝึกหัดครู ดำเนินบทบาทสำคัญในการผลิตและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา จัดทำหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตที่มุ่งเน้นการผลิตครูเก่ง ครูดี และพัฒนาครูให้เป็นครูวิจัยที่สอดคล้องและตอบสนองต่อความต้องการของสังคม โดยให้ผู้เรียนมีอัตลักษณ์สำคัญ 4 ประการ คือ “ใฝ่รู้วิชาการ เชี่ยวชาญวิชาชีพ มีจิตวิญญาณความเป็นครู นำความรู้สู่สังคม”

วิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร เป็นสถาบันผลิต พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ปัจจุบันจัดการเรียนการสอนหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (5 ปี) ที่มุ่งผลิตครูมีอาชีพในระดับการศึกษาปฐมวัยและระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภายใต้วิสัยทัศน์ที่ว่า “วิทยาลัยการฝึกหัดครูเป็นแหล่งผลิตครูเก่ง ครูดีและพัฒนาครูให้เป็นครูวิจัยที่สอดคล้องและตอบสนองต่อความต้องการของสังคม” ดังนั้นวิทยาลัยการฝึกหัดครู จึงมีแนวคิดในการออกแบบหลักสูตรการผลิตครูที่มีความหลากหลาย มุ่งเน้นการผลิตครูให้มีทักษะและความเชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียนและหลักสูตรในแต่ละสาขาวิชา สอดคล้องกับแนวคิดในการพัฒนาคนในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะบัณฑิตหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประถมศึกษา (5 ปี) หลักสูตรปรับปรุง 2550 ที่ดำเนินการจัดการเรียนการสอนในปีการศึกษา 2550 – 2558 มีจำนวนบัณฑิตที่สำเร็จออกไปทั้งสิ้น จำนวน 50 คน จำแนกเป็น ปี 2550 จำนวน 6 คน ปี 2551 จำนวน 5 คน ปี

2556 จำนวน 12 คน และปี 2558 จำนวน 27 คน ซึ่งในจำนวน 50 คน ที่สาขาวิชาวิจัยและประเมินการศึกษา ได้ผลิตกำลังคนออกสู่ภาคสังคม

จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น พบว่า บัณฑิตสาขาวิชาวิจัยและประเมินการศึกษาทำงานหลากหลายสาขาอาชีพ กล่าวคือ นอกจากทำงานด้านการจัดการเรียนการสอน คือ เป็นครูแล้ว บางคนยังเป็นบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย อาทิ เจ้าหน้าที่วิจัยของสถาบันวิจัย เจ้าหน้าที่ประกันคุณภาพการศึกษา เจ้าหน้าที่นักวัดผลประจำโรงเรียนทั้งในระดับประถมและมัธยมศึกษา นอกจากนี้ บางส่วนยังประกอบอาชีพพนักงานตรวจประเมินคุณภาพ (QC) ของบริษัทเอกชน

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญและความจำเป็นในการศึกษาศักยภาพการทำงานของบัณฑิตหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา สู่การเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาช่วยเหลือบัณฑิต และหน่วยงานที่ใช้บัณฑิตในการจัดบริการวิชาการตามความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาในระยะต่อไป โดยเป็นแนวทางการพัฒนาแบบหนุนนำต่อเนื่อง (Coaching) เพื่อหนุนเสริมให้บัณฑิตได้พัฒนาตนเอง อันสอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ของมหาวิทยาลัยที่ต้องพัฒนาศิษย์เก่าให้มีคุณภาพซึ่งเป็นภารกิจหลักของมหาวิทยาลัยอีกบทบาทหนึ่ง

วัตถุประสงค์

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

- 1.ศึกษาศักยภาพการทำงานของบัณฑิตสาขาวิชาวิจัยและประเมินการศึกษา สู่การเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21
2. ศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพการทำงานของบัณฑิตหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา สู่การเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเพื่อศึกษาศักยภาพการทำงานของบัณฑิตสาขาวิชาวิจัยและประเมินการศึกษา สู่การเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 แบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ

กลุ่มที่ 1 บัณฑิตสาขาวิชาวิจัยและประเมินการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ปี 2555 ถึง ปี 2558 ที่มีงานทำ จำนวน 50 คน

กลุ่มที่ 2 ผู้บริหาร/หัวหน้างานของหน่วยงาน ที่บัณฑิตสาขาวิชาวิจัยและประเมินการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ปี 2555 ถึง ปี 2558 ปฏิบัติงานอยู่

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย กลุ่มที่ 1 ได้แก่บัณฑิตสาขาวิชาวิจัยและประเมินการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ปี 2555 ถึง ปี 2558 ที่มีงานทำ จำนวน 30 คน กลุ่มที่ 2 ผู้บริหาร/หัวหน้างานของหน่วยงาน ที่บัณฑิตสาขาวิชาวิจัยและประเมินการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ปี 2555 ถึง ปี 2558 ปฏิบัติงานอยู่ จำนวน 15 คน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) คือ ดำเนินการวิจัยทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณก็รวบรวมข้อมูลจากการสอบถามความคิดเห็น การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Study) เป็นการเก็บข้อมูลในลักษณะข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) จากเอกสารทางวิชาการต่าง ๆ ได้แก่ หนังสือ ตำรา เอกสารสื่อสิ่งพิมพ์ ผลงานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความทางวิชาการ และวารสาร เป็นต้น ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้อง เชื่อมโยงและสัมพันธ์กับประเด็นที่ต้องการศึกษาตามกรอบแนวคิดของการวิจัย

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยทำการนัดหมายบัณฑิต และใช้แบบสอบถาม โดยให้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้กรอกแบบสอบถามด้วยตนเอง ซึ่งผู้วิจัยได้อธิบายถึงวัตถุประสงค์ของการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้นำก่อนทำแบบสอบถาม และให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบสอบถาม ตามสภาพและความเป็นจริงในแต่ละประเด็น

3. การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์แบบกึ่งทางการ และการสัมภาษณ์ที่ไม่เป็นทางการ โดยสัมภาษณ์ผู้บริหาร/หัวหน้าของหน่วยงาน จำนวน 10 คน โดยคำถามจะเป็นเพียงแนวทางทำให้สัมภาษณ์เพื่อศึกษาคำตอบของบัณฑิตหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา สหัสวรรษที่ 21 และให้ผู้สัมภาษณ์ตอบตามกรอบแนวคิด ในการตอบโดยข้อมูลที่ได้จะเป็นข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ทั้งหมดทำให้ทราบรายละเอียด ภาพสะท้อนข้อเท็จจริงตามกรอบแนวคิด ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

3.1 ขั้นเตรียมสัมภาษณ์ ได้แก่ ก่อนทำการสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเริ่มต้นด้วยการนัดหมาย วัน เวลา สถานที่ที่จะทำการสัมภาษณ์ผู้บริหาร/หัวหน้าของหน่วยงาน หากผู้บริหาร/หัวหน้าของหน่วยงานไม่สะดวกจะทำการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์แทนเพื่อความสะดวกต่อผู้บริหาร/หัวหน้าของหน่วยงานด้วย โดยผู้วิจัยศึกษาประเด็นข้อคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล เตรียมและศึกษาวิธีใช้เครื่องมือในการบันทึกเสียง สมุดบันทึก และอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พร้อมก่อนสัมภาษณ์

3.2 ขั้นการสัมภาษณ์ ได้แก่ ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะเริ่มสนทนาสร้างความคุ้นเคยกับผู้สัมภาษณ์ แจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ อธิบายหลักการและเหตุผลและขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียงในขณะที่มีการสัมภาษณ์ รวมทั้งแจ้งให้ทราบว่าข้อมูลต่าง ๆ ผู้วิจัยจะเก็บเป็นความลับ หากผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ประสงค์จะให้ใช้เครื่องบันทึกเสียงในช่วงใด ผู้วิจัยจะไม่บันทึกเสียงเลย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ มีวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

เมื่อได้รับข้อมูลจากแบบสอบถามเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม จากนั้นนำไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป แยกประเด็นสำคัญแต่ละประเด็น โดยการกำหนดระดับไว้ 5 ระดับ โดยแปลความหมายเพื่อจัดระดับค่าเฉลี่ยออกเป็นช่วง ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.21 – 5.00	หมายถึง	ระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.41 – 4.20	หมายถึง	ระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.61 – 3.40	หมายถึง	ระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.81 – 2.60	หมายถึง	ระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.80	หมายถึง	ระดับน้อยที่สุด

จากนั้นผู้วิจัยวิเคราะห์โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นสถิติพื้นฐานด้วยการแจกแจงความถี่ หาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

2.1 ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ (Interview) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมมาได้ โดยทำไปพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งนี้เพื่อจะได้ศึกษาประเด็นต่าง ๆ ได้ลึกซึ้ง เมื่อประเด็นใดวิเคราะห์แล้วไม่มีความชัดเจนก็จะตามไปเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นนั้น ๆ

2.2 การตรวจสอบและการวิเคราะห์ข้อมูล ในขั้นแรกผู้วิจัยได้ตรวจสอบว่าได้ข้อมูลเพียงพอแล้วหรือไม่ ข้อมูลนั้นตอบปัญหาของการวิจัยหรือไม่ จากนั้นทำการสังเคราะห์ประเด็นคำตอบที่ใกล้เคียงกันมาสรุปเป็นผลการผลการสัมภาษณ์ต่อไป

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ศักยภาพการทำงานของบัณฑิตสาขาวิจัยและประเมินการศึกษา จากการวิเคราะห์แบบสอบถามของบัณฑิตสาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา พบว่า

1.1 สภาพปัญหาในการปฏิบัติงานของบัณฑิตมีปัญหาในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับน้อยและปัญหาที่พบมากคือ ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ รองลงมา ได้แก่ ความรู้เรื่องการวางแผน การวิเคราะห์งาน และการตัดสินใจเมื่อมีปัญหาในการปฏิบัติงาน และงานที่ได้รับมอบหมายไม่ตรงกับความรู้ความสามารถ

1.2 ประสพการณ์การพัฒนาศักยภาพที่ผ่านมาของบัณฑิต พบว่าบัณฑิตกลุ่มตัวอย่างได้รับการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานจากหน่วยงานทั้งในด้านการฝึกอบรม ได้แก่ การอบรม สัมมนาและประชุมเชิงปฏิบัติการ เกือบทั้งหมดทางด้านการพัฒนา มากกว่าครึ่งได้รับการปฐมนิเทศ รองลงมาได้แก่ การมีที่เลี้ยงคอยแนะนำ/สอนงาน และการศึกษาดูงาน ในส่วนด้านการศึกษามีเพียง 5 คนที่ได้รับการพัฒนานโยบายการศึกษาต่อในหลักสูตรระยะสั้น

1.3 ปัญหาการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานที่ผ่านมาของบัณฑิต พบว่ามีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง โดยปัญหาการพัฒนาที่สำคัญมากที่สุดคือ การสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนา รองลงมา ได้แก่การจัดสรรเวลาในการเข้าร่วมพัฒนาและการจัดการคู่มือการปฏิบัติงาน

ส่วนระดับความคิดเห็นของผู้บริหาร/หัวหน้างานของบัณฑิต พบว่า การปฏิบัติงานของบัณฑิตมีปัญหาในระดับปานกลาง และปัญหาการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานที่ผ่านมาของบัณฑิตพบว่ามีปัญหาการพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนปัญหาการพัฒนาที่สำคัญที่สุดคือ การสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนา

2. แนวทางการพัฒนาศักยภาพการทำงาน of บัณฑิตหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา สู่การเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 พบว่า

2.1 แนวทางการพัฒนาศักยภาพการทำงาน of บัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา สู่การเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ตามความคิดเห็นของบัณฑิตกลุ่มตัวอย่าง ใน 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการฝึกอบรม มีระดับความคิดเห็นภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยแนวทางการพัฒนาศักยภาพการทำงานด้านการฝึกอบรม ได้แก่ การฝึกอบรมกับวิทยากร ผู้เชี่ยวชาญ ผู้มีประสบการณ์เฉพาะด้าน รองลงมา การฝึกอบรมหลักสูตรที่ทันสมัย องค์ความรู้ใหม่ ๆ ที่สามารถนำมาปรับใช้กับการปฏิบัติงาน และการฝึกอบรมหลักสูตรการใช้สื่อดิจิทัลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน

2. ด้านการพัฒนา มีระดับความคิดเห็นภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยแนวทางการพัฒนาศักยภาพการทำงานด้านการพัฒนา ได้แก่ มีการปฐมนิเทศเพื่อให้รู้และเข้าใจระเบียบการปฏิบัติงาน รองลงมา มีการติดตามและประเมินการปฏิบัติงาน พร้อมให้คำแนะนำอย่างทันท่วงที และมีการจัดสัมมนาทางวิชาการในเนื้อหาที่ทันสมัย น่าสนใจ และสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงาน

3. ด้านการศึกษา มีระดับความคิดเห็นภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยแนวทางการพัฒนาศักยภาพการทำงานด้านการศึกษา ได้แก่ ศึกษาต่อต่างประเทศ หากได้รับทุนสนับสนุนจากหน่วยงาน รองลงมาศึกษาต่อในประเทศหากได้รับทุนสนับสนุนจากหน่วยงาน และศึกษาต่อนอกเวลาราชการ

2.2 การพัฒนาศักยภาพการทำงานสู่การเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยทักษะที่จำเป็น 3 ทักษะ ดังนี้

1. ทักษะชีวิตและอาชีพ ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยการพัฒนาศักยภาพการทำงานในทักษะชีวิตและอาชีพได้แก่ ผลผลิตภาพและความรับผิดชอบ รองลงมาทักษะด้านสังคมและทักษะข้ามวัฒนธรรม และความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว

2. ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยการพัฒนาศักยภาพการทำงานในทักษะด้านสารสนเทศได้แก่ ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร รองลงมาทักษะด้านสารสนเทศและทักษะด้านสื่อ

3. ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม พิจารณาประเด็นหลัก ๆ 3 ประเด็น ดังนี้

3.1 ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และนวัตกรรม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3.2 การคิดวิจรณ์ญาณ และแก้ปัญหา ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

3.3 การแก้ปัญหา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3 การสัมภาษณ์ผู้บริหาร/หัวหน้างานต่อศักยภาพการทำงานและพัฒนาศักยภาพการทำงานของบัณฑิต แนวทางในการพัฒนาการทำงานและการพัฒนาศักยภาพการทำงานของบัณฑิต ที่มีวิธีการแตกต่างกันออกไปในแต่ละด้าน ดังนี้

1. ด้านการฝึกอบรม มีการสำรวจความต้องการการฝึกอบรมและจัดหารหลักสูตรที่ทันสมัยในการจัดฝึกอบรมที่สามารถนำไปใช้ปฏิบัติงานได้จริง

2. ด้านการพัฒนา มีการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน และใช้ระบบพี่เลี้ยงในการสอนงานหรือช่วยตัดสินใจแก้ไขในงานที่รับผิดชอบ

3. ด้านการศึกษา ได้แก่ มีการสนับสนุนทุนการศึกษา และการเตรียมความพร้อมภาษาอังกฤษให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาการพัฒนาศักยภาพการทำงานของบัณฑิตหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประเมินผล การศึกษา สู่การเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 มีประเด็นที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. การพัฒนาศักยภาพการทำงานของบัณฑิต พบว่า บัณฑิตกลุ่มตัวอย่างได้รับการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานจากหน่วยงานทั้งในด้านการฝึกอบรม ได้แก่ การอบรม สัมมนาและประชุมเชิงปฏิบัติการ เกือบทั้งหมด ทางด้านการพัฒนา มากกว่าครึ่งได้รับการปฐมนิเทศ รองลงมาได้แก่ การมีพี่เลี้ยงคอยแนะนำ/สอนงาน และการศึกษาดูงาน ในส่วนด้านการศึกษามีเพียง 5 คนที่ได้รับการพัฒนานโยบายการศึกษาต่อในหลักสูตรระยะสั้น การพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องให้มีศักยภาพมากยิ่งขึ้น อีกแนวทางหนึ่ง เป็นการพัฒนาบัณฑิตตามหลัก Competency โดยวิเคราะห์หาช่องว่าง (Gap) และเติมเต็มช่องว่างนั้นที่องค์กรต้องการ และมุ่งหวังให้มีผลการปฏิบัติงานที่ดีขึ้นเพื่อประโยชน์แก่องค์กร โดยพัฒนาในรูปแบบของ On the job training โดยมอบหมายงานให้รับผิดชอบมากยิ่งขึ้น หรือมอบหมายงานสำคัญเพื่อกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริง หรือการหมุนเวียนงานเพื่อให้บัณฑิตได้เรียนรู้งานใหม่ ๆ อยู่เสมอ หรือการสนับสนุนให้บุคลากรอบรม ศึกษาดูงาน สัมมนา ศึกษาเพิ่มเติม เรียนรู้ด้วยตนเองผ่าน e-learning หรือสนับสนุนให้องค์กรเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization)

โดยการจัดการเรียนรู้ (Knowledge Management) และการจัดตั้งชุมชนนักปฏิบัติ (Community of Practice – COP) ซึ่งการพัฒนาต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่องและมีการติดตามและประเมินผลงานด้าน ซึ่งสอดคล้องกับ สิวารี ศรีวิโรจน์ (2558 : 21) ที่กล่าวถึง และยังสอดคล้องกับ สุทธญาณ โอบอ้อม (2557 : 214) ซึ่งทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาศักยภาพบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนา พบว่าการพัฒนาศักยภาพบุคลากร ประกอบด้วย 1) ด้านการฝึกอบรม จัดโครงการฝึกอบรมบุคลากรเพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ และทักษะ ตามความแตกต่างของแต่ละบุคคล 2) ด้านการศึกษา ได้ส่งเสริมให้บุคลากรศึกษาต่อในระดับการศึกษาที่สูงขึ้นเพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้วยระบบการศึกษา พัฒนาพฤติกรรมจิตใจให้มี EQ และให้การศึกษาเพิ่มเติม 3) ด้านการพัฒนา ให้การบ่มเพาะนิสัยที่ดีงาม ส่งเสริมพัฒนาให้การศึกษาเพิ่มเติม ส่วนการพัฒนาศักยภาพ คือ กลุ่มของความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และคุณลักษณะ (Attributes) ที่เกี่ยวข้องกัน ซึ่งมีผลกระทบต่องานหลักของตำแหน่งงานหนึ่ง ๆ โดยกลุ่มความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะดังกล่าวสัมพันธ์กับผลงานของตำแหน่งงานนั้น ๆ และสามารถวัดผลเทียบกับมาตรฐานที่เป็นที่ยอมรับ และเป็นสิ่งที่สามารถเสริมสร้างขึ้นได้ โดยผ่านการฝึกอบรมและการพัฒนา ซึ่งการพัฒนาศักยภาพการทำงานของบัณฑิต ยังสอดคล้องกับ บุญส่ง ลีละชาต (2559 : 82) พบว่า ความต้องการในการพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พบว่า บุคลากรสายสนับสนุนของคณะแพทยศาสตร์ มีความต้องการในการพัฒนาบุคลากรในทุก ๆ ด้าน และรายด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีความต้องการมาก คือ ด้านการศึกษาต่อ และด้านการฝึกอบรม และจำแนกตามเพศ อายุการทำงาน ส่วนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคณะแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นในการกำหนดการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ในด้านความมั่นคงและความก้าวหน้าบุคลากรมีการพัฒนาและการเรียนรู้และส่งผลกระทบต่อความก้าวหน้าในสายอาชีพ อยู่ในระดับมาก ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ภาษาต่างประเทศในการทำงานของบุคลากร พบว่า การใช้ภาษาต่างประเทศในการทำงาน อยู่ในระดับปานกลาง และทักษะในการใช้ภาษาต่างประเทศ อยู่ในระดับน้อย ส่วนในด้านข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ในด้านปฐมนิเทศ พบว่า ควรจะมีการจัดประชุมแต่ละหน่วยงานต่าง ๆ นำความคิดเห็นมาแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน การปฐมนิเทศบุคลากรใหม่อยากให้มีการทำงานหรือมีความสามัคคีพูดคุยกัน ด้านการฝึกอบรม ควรมีการฝึกอบรมให้แก่เจ้าหน้าที่อย่างสม่ำเสมอ ควรเป็นการอบรมในเชิงปฏิบัติการให้มาก เน้นในเรื่องการปฏิบัติงาน เช่น การอบรมการใช้โปรแกรม เป็นต้น ด้านการศึกษาต่อ ได้ข้อเสนอแนะว่า ควรมีการเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ได้มีโอกาสในการศึกษาต่อ ในด้านการให้ทุนควรเพิ่มทุนให้มากกว่าเดิม และสนับสนุนให้กับบุคลากรที่เรียนต่อ ด้านการศึกษาดูงาน พบว่า ทางคณะแพทยศาสตร์ ควรมีการจัดไปดูงานต่างประเทศสำหรับบุคลากร รวมถึงการศึกษาดูงานอยากให้ออกไปดูนิทรรศการที่มีเทคโนโลยีใหม่ ๆ และนำมาใช้ในการทำงานได้ ไปศึกษาดูงานต่างจังหวัด นอกจากนี้ยังมีการเสนอแนะอีกว่าในการไปศึกษาดูงานในแต่ละครั้งมีกฎเกณฑ์มากเกินไป และส่วนหนึ่งมีการเสนอว่าอยากให้ทางคณะแพทยศาสตร์ จัดศึกษาดูงานนอกสถานที่ เป็นต้น

2. แนวทางการพัฒนาศักยภาพการทำงานของบัณฑิตสู่การเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 พบว่า แนวทางการพัฒนาศักยภาพการทำงานของบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประเมินการศึกษา สู่การเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ตามความคิดเห็นของบัณฑิตกลุ่มตัวอย่าง ใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการฝึกอบรม ด้านการพัฒนา ด้านการศึกษา พบว่าความคิดเห็นภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง 3 ด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ ด้านการพัฒนา ($\bar{X} = 3.18$) ด้านการฝึกอบรม ($\bar{X} = 3.15$) และด้านการศึกษา ($\bar{X} = 2.82$) การพัฒนาถือเป็นกุญแจสำคัญในการนำเอาศักยภาพของบัณฑิตมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรมากที่สุด เพราะมนุษย์มีการพัฒนาได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด การพัฒนานั้นหมายถึงการทำให้เจริญขึ้นยิ่งกว่าเดิม เมื่อบัณฑิตได้รับการพัฒนาแล้วจะต้องมีระดับการปฏิบัติการที่สูงขึ้นกว่าเดิมจึงจะเรียกว่าการพัฒนาที่แท้จริง 1. แนวทางการพัฒนาศักยภาพบัณฑิตด้านความรู้ (Knowledge) จะต้องเริ่มจากกระบวนการหรือวิธีการพัฒนาทรัพยากรบุคคลตามแนวคิดทฤษฎีของ Leonard Nadler ใน 3 ด้าน คือ การฝึกอบรม (Training) การศึกษา (Education) และการพัฒนา (Development) 2. แนวทางการพัฒนาศักยภาพบัณฑิตด้านทักษะ (Skills) จะต้อง

เริ่มจากกระบวนการหรือวิธีการพัฒนาทรัพยากรบุคคลตามแนวคิดทฤษฎีของ Leonard Nadler ใน 3 ด้านคือ คือ การฝึกอบรม (Training) การศึกษา (Education) และการพัฒนา (Development)³. แนวทางการพัฒนาศักยภาพของบัณฑิตด้านคุณลักษณะ (Attributes) จะต้องเริ่มจากกระบวนการหรือวิธีการพัฒนาตามแนวคิดของ Leonard Nadler ใน 3 ด้านคือ การฝึกอบรม (Training) การศึกษา (Education) และการพัฒนา (Development) ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีความรู้เป็นสิ่งที่เกี่ยวกับการระลึกถึงเฉพาะเรื่อง หรือเรื่องทั่ว ๆ ไป ระลึกถึงเฉพาะวิธี และกระบวนการต่าง ๆ วัตถุประสงค์ในด้านความรู้เน้นในเรื่องกระบวนการทางจิตวิทยาความจำ เป็นกระบวนการเชื่อมโยงเกี่ยวกับการจัดระเบียบใหม่ และได้แบ่งระดับความรู้ (Cognitive Domain) เป็น 6 ระดับจากขั้นที่ง่ายไปหาขั้นที่ยาก ดังนี้ 1) ความรู้ความจำ (Knowledge) 2) ความเข้าใจ (Comprehension) 3) การนำไปใช้ (Application) 4) การวิเคราะห์ (Analysis) 5) การสังเคราะห์ (Synthesis) 6. การประเมินค่า (Evaluation) ซึ่งสอดคล้องกับ จารุเนตร เกื้อภักดี (2559 : 64) ได้ทำการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาศักยภาพบุคลากรสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาในการดำเนินการด้านการศึกษามีปัญหาและมีความต้องการพัฒนามากที่สุด รองลงมาคือด้านการฝึกอบรม และด้านที่มีปัญหาและความต้องการพัฒนาน้อยที่สุด คือ ด้านการพัฒนา 2) แนวทางในการพัฒนาศักยภาพบุคลากรสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ มีดังนี้ 1. ด้านการศึกษา ได้แก่ การสนับสนุนทุนการศึกษา และการเตรียมความพร้อมด้านภาษาอังกฤษให้แก่บุคลากรสายสนับสนุน 2. ด้านการฝึกอบรม ได้แก่ การสำรวจความต้องการและจัดหาหลักสูตรที่ทันสมัยในการจัดฝึกอบรมให้กับบุคลากรสายสนับสนุนสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานได้จริง 3. ด้านการพัฒนา ได้แก่ การจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน และใช้ระบบพี่เลี้ยงในการสอนงานหรือช่วยตัดสินใจแก้ไขปัญหาในงานที่ได้รับผิดชอบ

3. ทักษะที่จำเป็นต่อการพัฒนาศักยภาพของบัณฑิตสู่การเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 พบว่า การพัฒนาศักยภาพการทำงานสู่การเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยทักษะที่จำเป็น 3 ทักษะ ดังนี้ 1) ทักษะชีวิตและอาชีพ ภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น พบว่า ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ผลผลิตภาพและความรับผิดชอบ อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ทักษะด้านสังคมและทักษะข้ามวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก ส่วนประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การริเริ่มและกำกับดูแลตนเอง อยู่ในระดับปานกลาง 2) ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี ภาพรวมอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น พบว่า ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ทักษะด้านสารสนเทศ อยู่ในระดับมาก และประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ทักษะด้านสื่อ อยู่ในระดับปานกลาง 3) ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม พิจารณาประเด็นหลัก ๆ 3 ประเด็น ดังนี้ 3.1 ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และนวัตกรรม ภาพรวมอยู่ในระดับ มาก 3.2 การคิดวิจารณ์ญาณ และแก้ปัญหา ภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง 3.3 การแก้ปัญหา ภาพรวมอยู่ในระดับ มากซึ่งในยุคศตวรรษที่ 21 เป็นยุคแห่งการพัฒนาต่อยอดคิดค้นผลิตภัณฑ์ขึ้นใช้อำนวยความสะดวกในการพัฒนาคุณภาพในการดำรงชีวิต หากเหลือก็คิดกลยุทธ์การโฆษณาและจัดจำหน่ายกับกลุ่มที่มีบริบทเหมือนหรือใกล้เคียงกัน มิฉะนั้นคน หรือกลุ่มบุคคล ประชาชนในชาติ จะกลายเป็นผู้ซื้อและผู้บริโภค เสียคุณค่าเศรษฐกิจ และที่สำคัญคือถูกโกงทางความคิดทางสติปัญญาเพราะคิดไม่เป็น ดังนั้นการจัดกระบวนการเรียนรู้ จึงต้องเปลี่ยนจาก Passive Learning มาเป็น Active Learning ตามกระบวนการของ Five Steps ประกอบด้วย การสร้างประเด็นคำถามและคาดเดาคำตอบ (Learn to Question) การสืบค้นและรวบรวมความรู้ (Learn to Search) การสร้างกระบวนการและขั้นตอนลงมือปฏิบัติ (Learn to Construct) การสรุปผลการเรียนรู้และนำเสนอ (Learn to Communicate) การเผยแพร่และใช้ประโยชน์ในสังคม (Learn to Service) (สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย, 2558 : 2) ซึ่งสังคมโลกในศตวรรษที่ 21 มีความแตกต่างจากในอดีตมาก มีการเคลื่อนย้ายผู้คน สื่อเทคโนโลยี และทรัพยากรต่างๆ จากทั่วทุกมุมโลกอย่างรวดเร็วและสะดวก มีความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครองระหว่างภูมิภาค ประเทศ สังคมและชุมชน มีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงของความรู้และข้อมูลข่าวสารตลอดเวลาอย่างเป็นพลวัต

Whitehead (1931) อธิบายว่า ในอดีตช่วงอายุของคนคนหนึ่งอาจมีเรื่องราวการเปลี่ยนแปลงให้พบเห็นน้อย ต่างจากในปัจจุบัน ที่ในช่วงอายุคนคนหนึ่งมีเหตุการณ์ต่างๆ ในสังคมเกิดขึ้นมากมาย วิถีชีวิตและการทำงานในศตวรรษที่ 21 มีความแตกต่างจากอดีต มีความเปิดกว้าง ยอมรับ และให้ความสำคัญกับข้อมูลความรู้และข่าวสารที่หลากหลาย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ผู้คนในศตวรรษนี้จึงไม่สามารถใช้ความรู้และทักษะบางอย่างในอดีตมาแก้ปัญหาในปัจจุบันได้ดี การจัดการศึกษาและการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จึงไม่ใช่กระบวนการถ่ายทอดความรู้ แต่คือการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับผู้คนที่ สอดคล้องกับ ต้นตริก ชูนาพรหม (2558 : 146) ได้ทำการวิจัยการพัฒนาตัวบ่งชี้ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนิสิตระดับปริญญาตรี คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยของรัฐ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งผลการวิจัยปรากฏดังนี้ 1) ผลการพัฒนาตัวบ่งชี้ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนิสิตระดับปริญญาตรี คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยของรัฐ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1.1) ผลการศึกษาเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างกรอบแนวคิด ได้กรอบแนวคิดประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ด้านทักษะสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี และด้านทักษะชีวิตและการทำงาน 1.2) ผลการคัดเลือกตัวบ่งชี้โดยผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความสอดคล้องตามเกณฑ์ที่กำหนดและตรวจสอบในทั้ง 3 รอบ ได้ตัวบ่งชี้ทั้งหมด 55 ตัวบ่งชี้ 1.3) ผลจากการหาคุณภาพของแบบวัดตัวบ่งชี้ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนิสิตระดับปริญญาตรี คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยของรัฐ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้องค์ประกอบ 3 ด้าน และตัวบ่งชี้จำนวน 30 ตัวบ่งชี้ 2) ผลการตรวจสอบความสอดคล้องโมเดลองค์ประกอบตัวบ่งชี้ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนิสิตระดับปริญญาตรี คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยของรัฐ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ 2.1) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจตัวบ่งชี้ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนิสิตระดับปริญญาตรี คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยของรัฐ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าประกอบด้วย 3 ด้าน จำนวน 30 ตัวบ่งชี้ มีน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ 0.650 ถึง 0.861 ประกอบด้วยองค์ประกอบด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม มีจำนวน 15 ตัวบ่งชี้ ด้านทักษะชีวิตและการทำงาน มีจำนวน 8 ตัวบ่งชี้ และด้านทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี มีจำนวน 7 ตัวบ่งชี้ 2.2) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวบ่งชี้ทักษะในศตวรรษที่ 21 นิสิตระดับปริญญาตรี คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยของรัฐ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 3 ด้าน 30 ตัวบ่งชี้ โดยน้ำหนักองค์ประกอบเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ด้านทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี และด้านทักษะชีวิตและการทำงาน มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.706 0.319 0.087 ตามลำดับ โดยสรุป มีตัวบ่งชี้และตัวแปรจำนวนมากที่มีความสัมพันธ์กับทักษะในศตวรรษที่ 21 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรมีการปรับปรุงและพัฒนาตัวบ่งชี้เหล่านี้ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนิสิตระดับปริญญาตรี คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยของรัฐ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ต่อไป อีกทั้งยังสอดคล้องกับธัญวิทย์ ศรีจันทร์ (2558 : 239) ได้ทำการวิจัยเรื่องรูปแบบและกลยุทธ์การพัฒนาระบบผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของกรรมการองค์กรนิสิตนักศึกษา ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้ 1) สภาพปัจจุบันด้านภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของกรรมการองค์กรนิสิตนักศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาทั้ง 3 ประเภทมีค่าเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F = 0.20, p = 0.82$) แสดงว่ากรรมการองค์กรนิสิตนักศึกษามีสภาพปัจจุบันด้านภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ไม่แตกต่างกันตามประเภทสถาบันอุดมศึกษา 2) องค์ประกอบคุณลักษณะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของกรรมการองค์กรนิสิตนักศึกษามีทั้งหมด 7 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) มีคุณธรรมจริยธรรม (2) สร้างแรงจูงใจ (3) มีวิสัยทัศน์ (4) กล้าตัดสินใจ กล้าคิด พูด ทำ (5) มีทักษะในการสื่อสาร (6) ทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมาย และ (7) สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับทีมงาน

เอกสารอ้างอิง

จารุเนตร เกื้อภักดิ์. (2559). แนวทางการพัฒนาศักยภาพบุคลากรสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- จินตนา สัจจนันท์. (2556). การศึกษาและการพัฒนาชุมชนในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ตันติกร ขุนาพรหม. (2558). การพัฒนาตัวบ่งชี้ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนิสิตระดับปริญญาตรี คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยของรัฐ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ธัญวิทย์ ศรีจันทร์. (2558). รูปแบบและกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของกรมการองค์กรนิสิตนักศึกษา. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญส่ง ลีละชาติ. (2559). ความต้องการในการพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (การค้นคว้าอิสระ). ปทุมธานี : คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บุษกร วัฒนบุตร. (2559, กรกฎาคม - ตุลาคม). การพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ในศตวรรษที่ 21. วารสารธรรมทรรศน์. ปีที่ 16 (2) 163
- ปฏิวัติ ศรีทิพย์ศักดิ์. (2559). การพัฒนาแนวคิดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่องสารละลาย และทักษะในศตวรรษที่ 21 ด้วยการจัดการเรียนรู้ด้วยโครงการโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (วิทยาศาสตร์ศึกษา) ภาควิชาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เมธี ปิรันธนานนท์. (2529). การบริหารงานบุคคลในวงการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย. (2558). แนวทางการจัดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นสมรรถนะทางสาขาวิชาชีพ. กรุงเทพฯ : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สิวารี ศรีวิโรจน์. (2558). ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรประจำเรือขนส่งน้ำมัน : กรณีศึกษา บริษัท A. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารกิจการทางทะเล (สหสาขาวิชา) บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุทธธัญญา โอบอ้อม. (2557). การพัฒนาศักยภาพบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนา. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุนีย์ ชัยสุขสังข์. (2557). กลยุทธ์การบริหารวิชาการเพื่อเสริมสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนในโรงเรียนเอกชนทางเลือก. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา ภาคนโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บทความวิจัย (ม.ค. – มิ.ย. 2563)

การพัฒนาารูปแบบการนิเทศภายในแบบการสอนงานและระบบพี่เลี้ยงของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร

นิกุล ทองหน้าศาล

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ถาวร สารวิทย์, มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ชวน ภาวังกุล, มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ พัฒนารูปแบบการนิเทศภายในแบบการสอนงานและระบบพี่เลี้ยงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร โดยแบ่งวิธีการดำเนินการวิจัยเป็น 4 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการการพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในแบบการสอนงานและระบบพี่เลี้ยงของสถานศึกษา เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้อำนวยการสถานศึกษา และครูผู้สอน ด้วยแบบสอบถามและการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เนื้อหา 2) พัฒนาและตรวจสอบรูปแบบการนิเทศภายในแบบการสอนงานและระบบพี่เลี้ยงของสถานศึกษา โดยศึกษาสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จ องค์กรประกอบรูปแบบจากผู้ทรงคุณวุฒิการประชุมเชิงปฏิบัติการและตรวจสอบรูปแบบโดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 3) ประเมินรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ ด้วยแบบประเมิน และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 4) จัดทำคู่มือ และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายแนวทางการปฏิบัติรูปแบบการพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในแบบการสอนงานและระบบพี่เลี้ยงของสถานศึกษาโดยการประชุมเชิงปฏิบัติการและประเมินรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญด้วยแบบประเมิน และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพ ปัญหา และความต้องการการนิเทศภายในแบบการสอนงานและระบบพี่เลี้ยงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร ในด้านสภาพโดยรวมมีสภาพการปฏิบัติระดับน้อย ด้านปัญหาโดยภาพรวมมีปัญหาระดับมาก และความต้องการโดยภาพรวมมีความต้องการระดับมาก 2. การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในแบบการสอนงานและระบบพี่เลี้ยงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตรพบว่า องค์กรประกอบที่ต้องการพัฒนามี 6 องค์กรประกอบ ได้แก่ 1.การวางแผนการนิเทศ 2. การให้ความรู้ ความเข้าใจในการทำงาน 3. การลงมือปฏิบัติงาน 4. การสร้างเสริมกำลังใจ 5. การประเมินผลการนิเทศ และ 6. การพัฒนาให้ต่อเนื่อง 3. ผลการประเมินรูปแบบการนิเทศภายในแบบการสอนงานและระบบพี่เลี้ยงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร ด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้ พบว่าอยู่ในระดับมาก 4. คู่มือและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายของรูปแบบการนิเทศภายในแบบการสอนงานและระบบพี่เลี้ยงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร พบว่า คู่มือประกอบด้วย 9 ตอน ดังนี้ 1. ความเป็นมาและความสำคัญของรูปแบบ 2. วิสัยทัศน์รูปแบบ 3. หลักการรูปแบบ 4. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 5. เนื้อหาของรูปแบบ 6. วิธีการดำเนินงานของรูปแบบ 7. การประเมินผลของรูปแบบ 8. เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ 9. แนวทางในการนำไปใช้ และผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของคู่มือทุกด้านอยู่ในระดับมาก ส่วนข้อเสนอแนะประกอบด้วย 2 ประการ ดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และ 2) ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ และผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของข้อเสนอแนะทุกด้านอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: รูปแบบ, การนิเทศภายในแบบการสอนงานและระบบพี่เลี้ยง, สถานศึกษา

Received: November 19, 2019, Revised November 25, 2019, Accepted December 7, 2019

The Development of a School Supervision Model using Coaching and Mentoring in Basic Education Schools Under the PHICHIT Primary

Educational Service Area Office

Nikoon Thongnasan, Kamphaeng Phet Rajabhat University

Thaworn Sarawit, Kamphaeng Phet Rajabhat University

Chuan Parunggul, Kamphaeng Phet Rajabhat University

Abstract

This research aims to develop the school supervision model using coaching and mentoring in basic educational schools under the Phichit primary educational service area office . The research procedure followed 4 phrases as follows: 1) to study of problems and needs of the school supervision model using coaching and mentoring in basic educational schools, collecting the data from school directors, and teacher by using questionnaire and focus group together with analyzing frequency distribution, percentage, arithmetic mean, standard deviation and content analysis; 2) to develop and validate the school supervision model using coaching and mentoring in basic educational schools by studying from the successful schools as well as evaluating the components and appropriateness of the model through workshop and connoisseurship with experts; 3) to evaluate the school supervision model using coaching and mentoring in basic educational schools by experts, and the data were analyzed into arithmetic mean and standard deviation and 4) to develop a manual, proposed policy, and practical policy of using the school supervision model using coaching and mentoring in basic educational schools by doing a workshop and an expert' validation, analyzing data through arithmetic mean and standard deviation. The research findings were as follows: 1. The results of the conditions, the problem, and the needs of the school supervision model using coaching and mentoring in basic educational schools under the Phichit primary educational service area office, as the whole of the conditions were at the low level, the problems were at the high level, and the needs were at the high level. 2. The results of the development of the school supervision model using coaching and mentoring in basic educational schools under the Phichit primary educational service area office showed that six components were required for the development: 1) Planning , 2) Informing , 3) Doing, 4) Reinforcing, 5) Evaluating, and 6) Continuous . 3. The results of evaluating the school supervision model using coaching and mentoring in basic educational schools under the Phichit primary educational service area office were found at the high level. 4. The manual and the school supervision model using coaching and mentoring in basic educational schools under the Phichit primary educational service area office, the manual consisted of 9 elements: 1) Background and importance of patterns, 2) Vision, 3) Principles, 4) The purpose of the model, 5) Content of the format, 7) Evaluation of patterns, 8) Conditions for success of the model, and 9) Guidelines for use. The results of evaluating the appropriateness, feasibility, and usefulness of the model were found at the high level. The suggestions consisted of 2 elements: 1) policy

suggestion and 2) practical suggestion. The results of evaluating the appropriateness, feasibility, and usefulness of the suggestions were found at the high level.

Keywords: Model; coaching and mentoring management , school

คำขอบคุณ: งานวิจัยได้รับการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

บทนำ

การศึกษาเป็นรากฐานที่สำคัญประการหนึ่งในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข นอกจากนี้การศึกษายังเป็นเครื่องมืออันทรงพลัง ในการนำมาใช้เพื่อเพิ่มพูนศักยภาพของปัจเจกบุคคลเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพสามารถปรับตัวให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของบ้านเมือง ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรมของประเทศ การพัฒนาการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่มุ่งให้นักเรียนมีความสามารถ 3 ด้าน ได้แก่ ความสามารถในการอ่านและเขียน (Literacy) การคำนวณ (Numeracy) และสามารถด้านเหตุผล (Reasoning Ability) จึงส่งผลต่อการพัฒนาครูที่จะต้องจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนมีความสามารถดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2555, หน้า 5) ได้กำหนดแนวทางพัฒนาครูในศตวรรษที่ 21 สู่วิธีการเป็นมืออาชีพโดยใช้โรงเรียนเป็นพื้นฐาน (School-Based Professional Development) พัฒนาการในภาวะการสอนจริงที่โรงเรียน (On The Job Training) โดยวิธีการนิเทศแบบระบบพี่เลี้ยง (Coaching and Mentoring) การที่จะให้คุณภาพการศึกษาเป็นไปตามนโยบายดังกล่าวจะต้องอาศัยกระบวนการนิเทศการศึกษา รัฐบาลได้กำหนดนโยบายสังคมและคุณภาพชีวิต โดยให้มีการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งระบบ เพื่อพัฒนาครูตามสมรรถนะให้เป็นครูดี ครูเก่ง มีคุณภาพ คุณธรรม ในปีงบประมาณ 2556 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงได้จัดโครงการพัฒนาครูที่เน้นการสร้างเสริมความเข้มแข็งของสมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอนในบริบทที่หลากหลายของลักษณะและขนาดของโรงเรียน โดยใช้กระบวนการสร้างระบบพี่เลี้ยง Coaching และให้ปฏิบัติตามความต้องการจำเป็นของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา/มัธยมศึกษา โดยให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา/มัธยมศึกษา ประสานสถาบันอุดมศึกษาเพื่อร่วมเป็นคู่พัฒนา การจัดทำให้นั้นรูปแบบการ Coaching และ Mentoring โดยให้เน้นการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถด้าน Literacy, Numeracy และ Reasoning Ability ตามระดับชั้น (มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, 2556, หน้า 1)

ดังนั้นผู้วิจัยซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการนิเทศภายในสถานศึกษา เห็นว่าควรมีการศึกษาปัญหาสำคัญดังกล่าวที่เจาะลึกในประเด็นเกี่ยวกับรูปแบบการนิเทศภายในแบบการสอนงานและระบบพี่เลี้ยงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร ที่เหมาะสม ซึ่งผลการศึกษาจะเป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนาการนิเทศภายในสถานศึกษาให้มีคุณภาพสูงยิ่งขึ้นไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการของการนิเทศภายในแบบการสอนงานและระบบ พี่เลี้ยงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในแบบการสอนงานและระบบพี่เลี้ยงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร
3. เพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ของรูปแบบการนิเทศภายในแบบการสอนงานและระบบพี่เลี้ยงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร
4. เพื่อจัดทำคู่มือและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายแนวทางปฏิบัติในการใช้รูปแบบการนิเทศภายในแบบการสอนงานและระบบพี่เลี้ยงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยและพัฒนา (Research and development : R&D) การดำเนินการวิจัย มี 4 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1การศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการการนิเทศภายในแบบการสอนงานและระบบพี่เลี้ยงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตรเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือผู้รักษาการแทนหรือรองผู้อำนวยการสถานศึกษา และครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 และเขต 2 จำนวน 146คนโดยใช้แบบสอบถามดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการ คำนวณร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)จำนวน20 คน ได้แก่ 1. ผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือ

ผู้รักษาราชการแทน มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษหรือเชี่ยวชาญ จำนวน 10 คน². ครูผู้สอนในสถานศึกษา และมีประสบการณ์ในการทำงาน ไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 10 คนวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในแบบการสอนงานและระบบที่เลี้ยงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร ศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบเกี่ยวกับรูปแบบการนิเทศภายในแบบการสอนงานและระบบที่เลี้ยงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร โดยใช้แบบการบันทึกเอกสาร และการสัมภาษณ์ สถานศึกษาที่มีวิธีปฏิบัติที่ดีประสบผลสำเร็จ 3 โรงเรียนโดยมีเกณฑ์ในการเลือกโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ และผู้บริหารโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดีประสบความสำเร็จที่ผลงานเป็นที่ปรากฏและได้รับการยอมรับ ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 3 คนยกร่างรูปแบบการนิเทศภายในแบบการสอนงานและระบบที่เลี้ยงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Work shop) จัดทำร่างรูปแบบ การนิเทศภายในแบบการสอนงานและระบบที่เลี้ยงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญเข้าร่วม 11 คน ดังนี้¹. ผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร จำนวน 1 คน². ผู้อำนวยการกลุ่มงานนิเทศการศึกษาหรือศึกษานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร จำนวน 1 คน³. ผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร จำนวน 3 คน⁴. ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์การพัฒนาการนิเทศภายในแบบการสอนงานและระบบที่เลี้ยงของสถานศึกษา จำนวน 3 คน⁵. ครูผู้สอนในสถานศึกษา และมีประสบการณ์ในการทำงาน ไม่น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 3 คนและตรวจสอบความเหมาะสมและความสอดคล้องของรูปแบบ คู่มือการใช้รูปแบบ และข้อเสนอแนะของรูปแบบที่จะยกย่องและแก้ไขรูปแบบให้มีคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ(Connoisseurship) และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกได้แก่ 1. ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร จำนวน 2 คน 2. ผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตรจำนวน 4 คน³. ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์การการนิเทศภายในสถานศึกษา จำนวน 1 คน⁴. ผู้เชี่ยวชาญที่จบการศึกษาระดับปริญญาเอก ที่มีความรู้ประสบการณ์ในการนิเทศภายในสถานศึกษา หรือรูปแบบการพัฒนา จำนวน 2 คน

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินรูปแบบการนิเทศภายในแบบการสอนงานและระบบที่เลี้ยงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร ที่พัฒนาขึ้นโดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คนได้แก่ 1. เป็นนักวิชาการและผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือครูผู้สอนในสถานศึกษา ที่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาเอก มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ หรือเชี่ยวชาญ 2. เป็นอาจารย์หรือนักวิชาการในมหาวิทยาลัยที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ 3. ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษหรือเชี่ยวชาญ โดยใช้ประเมินรูปแบบ ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการ คำนวณร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและประเมินตามเกณฑ์ที่กำหนด

ขั้นตอนที่ 4 จัดทำคู่มือและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายแนวทางปฏิบัติในการใช้รูปแบบการนิเทศภายในแบบการสอนงานและระบบ ที่เลี้ยงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตรโดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Work shop) และเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คนได้แก่ 1. เป็นนักวิชาการและผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือครูผู้สอนในสถานศึกษา ที่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาเอก มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ หรือเชี่ยวชาญ 2. เป็นอาจารย์หรือนักวิชาการในมหาวิทยาลัยที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ 3. ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษหรือเชี่ยวชาญ โดยใช้แบบประเมินคู่มือ ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการ คำนวณร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและประเมินตามเกณฑ์ที่กำหนด

กรอบแนวคิดในการพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในแบบการสอนงานและระบบ ที่เลี้ยงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร สรุปได้ ดังแผนภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยมีดังนี้

1. การศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการการนิเทศภายในแบบการสอนงานและระบบ พี่เลี้ยงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พิจิตรพบว่า 1. สภาพการนิเทศภายในแบบการสอนงานและระบบ พี่เลี้ยงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พิจิตร ($\bar{X} = 2.20$, S.D.= 0.50) อยู่ในระดับน้อย 2. มีปัญหาในการนิเทศภายในแบบการสอนงานและระบบ พี่เลี้ยงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พิจิตร ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 0.51) อยู่ในระดับมาก และ 3. ความต้องการการนิเทศภายในแบบการสอนงานและระบบ พี่เลี้ยงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พิจิตร ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.50) อยู่ในระดับมาก

2. ผลการพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในแบบการสอนงานและระบบ พี่เลี้ยงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พิจิตรพบว่า มีองค์ประกอบ 6 ด้าน ดังนี้องค์ประกอบด้านที่ 1 การวางแผนการนิเทศ ได้แก่ 1) การประชุม ชี้แจง เพื่อให้ครูผู้รับการนิเทศได้รับรู้เหตุผล ความจำเป็นในการนิเทศ 2) วางแผนการนิเทศโดยใช้ข้อมูลสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของโรงเรียนและนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัดเป็นพื้นฐาน 3) การกำหนดการนิเทศภายในเป็นโครงการในแผนปฏิบัติการของโรงเรียนและมีปฏิทินการปฏิบัติงาน 4) การแต่งตั้งคณะกรรมการการนิเทศภายใน และกำหนดบทบาทและหน้าที่ไว้ชัดเจน 5) กำหนดเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดความสำเร็จของการปฏิบัติการนิเทศ 6) การจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรประจำปีเพื่อสนับสนุนการนิเทศ 7) การประสานงานร่วมการวางแผนกับบุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 8) ผู้บริหารรู้จักบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคลากร และให้ความสนใจและเอาใจใส่ต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์ประกอบด้านที่ 2 การให้ความรู้ ความเข้าใจในการทำงาน ได้แก่ 1) มีบุคคลภายในโรงเรียนหรือวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานภายนอกให้ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงานก่อนที่จะดำเนินการนิเทศ 2) มีโอกาสร่วมประชุมชี้แจงหรือประชุมปรึกษาหารือ เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศแบบการสอนงานและระบบพี่เลี้ยง 3) ได้เข้ารับการอบรมประชุมสัมมนาเกี่ยวกับการนิเทศแบบการสอนงานและระบบพี่เลี้ยง ตามที่หน่วยงานอื่นจัด 4) มีการกำหนดช่วงเวลาสำหรับ

ทำข้อตกลงในการทำงานหลังจากการให้ความรู้แก่ผู้รับการนิเทศได้เสร็จสิ้นลงไปแล้ว 5) คณะทำงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการนิเทศแบบการสอนงาน กำหนดขั้นตอน บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของงานร่วมกัน 6) ให้โอกาสแสดงความคิดเห็นในเรื่องวิธีการที่จะเสริมความรู้เกี่ยวกับการนิเทศแบบการสอนงานและระบบที่เลี้ยงให้กับตัวเอง 7) มีโอกาสแสดงความคิดเห็นเสนอแนะกับผู้นิเทศได้ 8) ผู้บริหารให้ความสนใจและสนับสนุนการปฏิบัติงานองค์ประกอบด้านที่ 3 การลงมือปฏิบัติงาน ได้แก่ 1) สถานศึกษาดำเนินการนิเทศตามแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมที่กำหนด 2) การดำเนินการนิเทศสอดคล้องกับเป้าหมาย/วัตถุประสงค์ ที่กำหนด 3) ผู้นิเทศดำเนินการนิเทศตามแนวทาง/วิธีการ/กระบวนการนิเทศด้วยตนเอง 4) มีการฝึกฝนให้ครูแก้ปัญหาต่างๆ ได้เองโดยป้อนปัญหาจากง่ายไปหายากและคอยแนะนำช่วยเหลือ 5) มีการประชุมเพื่อทบทวนการปฏิบัติงานตามขั้นตอนและแก้ปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานร่วมกัน 6) มีการให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้รับการนิเทศอย่างเที่ยงธรรม ไม่ลำเอียง 7) มีการรายงานความก้าวหน้าของการปฏิบัติงานตามแผนงานและโครงการให้ผู้บังคับบัญชาและผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ 8) ส่งเสริมและสนับสนุนงบประมาณในด้านการฝึกอบรม การจัดประชุมเกี่ยวกับการนิเทศแบบการสอนงานและระบบที่เลี้ยงองค์ประกอบด้านที่ 4 การสร้างเสริมกำลังใจ ได้แก่ 1) ผู้บริหารเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ในการนิเทศ 2) ประชาสัมพันธ์ความสำเร็จในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการนิเทศแบบการสอนงานและระบบที่เลี้ยง 3) ครูผู้รับการนิเทศมีโอกาสคิดค้นวิธีการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาเกี่ยวกับการนิเทศแบบการสอนงานและระบบที่เลี้ยง ที่รับผิดชอบอยู่ด้วยตนเอง 4) เปิดโอกาสให้ครูที่รับผิดชอบร่วมกัน และสนับสนุนให้ประสบผลสำเร็จ 5) ให้ความสนใจต่อความก้าวหน้า ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานทั้งผู้ให้การนิเทศและผู้รับการนิเทศโดยเท่าเทียมกัน 6) สนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ และทรัพยากรต่างๆ ตามความจำเป็น ตลอดจนอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการนิเทศแบบการสอนงานและระบบที่เลี้ยง 7) ประกาศเกียรติคุณ/คุณงามความดีอย่างเปิดเผย 8) ผู้บริหารสร้างความคุ้นเคย เป็นกันเอง และวางตัวอยู่ในฐานะผู้ร่วมงาน ไม่ใช่ฐานะ ผู้บังคับบัญชา 9) ผู้บริหารสร้างเสริมกำลังใจ ให้แก่ผู้ให้การนิเทศและผู้รับการนิเทศองค์ประกอบด้านที่ 5 การประเมินผลการนิเทศ ได้แก่ 1) ประเมินผลโดยการใช้เครื่องมือที่หลากหลายและ อย่างเหมาะสม 2) ประชุมคณะทำงานเกี่ยวกับการนิเทศแบบการสอนงานและระบบที่เลี้ยง เพื่อกำหนดวิธีการวัดและประเมินผลที่เหมาะสมตรงกับสภาพเป็นจริง 3) กำหนดวิธีการและเกณฑ์การประเมินที่สอดคล้องกับจุดประสงค์เกี่ยวกับการนิเทศแบบการสอนงานและระบบที่เลี้ยง 4) ใช้ข้อมูลหลากหลาย ประกอบในการประเมินผลเกี่ยวกับการนิเทศแบบการสอนงานและระบบที่เลี้ยงได้อย่างเหมาะสม 5) สรุปผล บันทึกผล และเสนอแนะผลการนิเทศการสอนงานและระบบที่เลี้ยง ที่เป็นลายลักษณ์อักษร แจ้งให้คณะครูทราบ 6) มีการประเมินความคิดเห็น ผู้รับนิเทศเพื่อเป็นข้อมูลป้อนกลับเพื่อการปรับปรุงต่อไป 7) มีการปรับปรุงข้อบกพร่องทันทีเมื่อทราบผลการประเมิน 8) มีการนำผลจากการประเมิน มาเป็นพื้นฐานสำหรับการตัดสินใจในการปฏิบัติงานนิเทศต่อไป 9) สรุปและรายงานผลการนิเทศภายในแบบการสอนงานและระบบที่เลี้ยงให้องค์ประกอบด้านที่ 6 การพัฒนาให้ต่อเนื่อง ได้แก่ 1) มีการศึกษาปัญหาระหว่างการปฏิบัติงานมาปรับปรุงแก้ไข 2) มีการสัมมนาร่วมกันระหว่างผู้นิเทศกับผู้ปฏิบัติการสอน 3) นำผลการประเมินมาใช้เป็นประโยชน์ในการพัฒนางานได้อย่างมีประสิทธิภาพ 4) นำวิธีการที่มีประสิทธิภาพของครูไปเผยแพร่ 5) มีการจัดทำจัดการความรู้ (KM) เรื่องการนิเทศภายในแบบการสอนงานและระบบที่เลี้ยง 6) การรายงานผลการนิเทศต่อหน่วยงานต้นสังกัด 7) การเผยแพร่และขยายผลการนิเทศให้ครูในสถานศึกษาได้ทราบ 8) การเผยแพร่และขยายผลการนิเทศให้หน่วยงานภายนอกได้ทราบ 9) ยกย่องและเชิดชูเกียรติผลงานที่เป็นแบบอย่างที่ดีในการนิเทศภายใน

3. ผลการประเมินรูปแบบการนิเทศภายในแบบการสอนงานและระบบที่เลี้ยงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตรมีผลการประเมินความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.15, S.D. = 0.47$) มีความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19, S.D. = 0.51$)

4. ผลการจัดทำคู่มือและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายแนวทางปฏิบัติในการใช้รูปแบบการนิเทศภายในแบบการสอนงานและระบบที่เลี้ยงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตรประกอบด้วย 1. ความเป็นมาและความสำคัญของรูปแบบ 2. วิสัยทัศน์รูปแบบ 3. หลักการรูปแบบ 4. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 5. เนื้อหาของรูปแบบ 6. วิธีการดำเนินงานของรูปแบบ 7. การประเมินผลของรูปแบบ 8. เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ 9. แนวทางในการนำไปใช้ และคู่มือมีผลการประเมินด้านความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.30, S.D. = 0.45$) อยู่ในระดับมาก ด้านความเป็นไปได้ ($\bar{X} = 4.27, S.D. = 0.46$) อยู่ในระดับมาก และด้านความเป็นประโยชน์ ($\bar{X} = 4.31, S.D. = 0.47$) อยู่ในระดับมากทุกรายการ

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. การศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการการนิเทศภายในแบบการสอนงานและระบบที่เลี้ยงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร พบว่า 1. สภาพการนิเทศภายในแบบการสอนงานและระบบที่เลี้ยงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร อยู่ในระดับน้อย 2. ปัญหาในการนิเทศภายในแบบการสอนงานและระบบที่เลี้ยงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร อยู่ในระดับมาก และ 3. ความต้องการพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในแบบการสอนงานและระบบที่เลี้ยงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร อยู่ในระดับมาก

2. การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในแบบการสอนงานและระบบที่เลี้ยงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตรมีองค์ประกอบ 6 ด้าน ดังนี้ องค์ประกอบด้านที่ 1 การวางแผนการนิเทศ องค์ประกอบด้านที่ 2 การให้ความรู้ ความเข้าใจในการทำงาน องค์ประกอบด้านที่ 3 การลงมือปฏิบัติงานองค์ประกอบด้านที่ 4 การสร้างเสริมกำลังใจ องค์ประกอบด้านที่ 5 การประเมินผลการนิเทศ องค์ประกอบด้านที่ 6 การพัฒนาให้ต่อเนื่อง จากการศึกษาพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในแบบการสอนงานและระบบที่เลี้ยงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร มี 6 องค์ประกอบ ดังกล่าว เนื่องมาจากการนิเทศภายในโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐานจะต้องมีผู้บริหารโรงเรียนที่มีการวางแผนการนิเทศ การให้ความรู้ ความเข้าใจในการทำงานในการนิเทศการลงมือปฏิบัติงานการนิเทศ การสร้างเสริมกำลังใจให้กับผู้รับการนิเทศ การประเมินผลการนิเทศ รวมทั้งการพัฒนาให้ต่อเนื่อง

3. ผลการประเมินรูปแบบการนิเทศภายในแบบการสอนงานและระบบที่เลี้ยงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตรมีผลการประเมินความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก มีความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก

4. ผลการจัดทำคู่มือและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายแนวทางปฏิบัติในการใช้รูปแบบการนิเทศภายในแบบการสอนงานและระบบที่เลี้ยงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตรประกอบด้วย 1.ความเป็นมาและความสำคัญของรูปแบบ 2. วิสัยทัศน์รูปแบบ 3. หลักการรูปแบบ 4. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 5. เนื้อหาของรูปแบบ 6. วิธีการดำเนินงานของรูปแบบ 7. การประเมินผลของรูปแบบ 8. เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ 9. แนวทางการนำไปใช้ และคู่มือมีผลการประเมินด้านความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก ด้านความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก และด้านความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากทุกรายการ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. การศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการการนิเทศภายในแบบการสอนงานและระบบที่เลี้ยงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร พบว่า มีสภาพการปฏิบัติระดับน้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ โรงเรียนขาดการวางแผนกลยุทธ์ องค์ประกอบแต่ละด้านขาดการกำหนดไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนจึงทำให้การนิเทศภายในแบบการสอนงานและระบบที่เลี้ยงของสถานศึกษามีสภาพการปฏิบัติระดับน้อย หากมีการวางแผนที่ดีจะทำให้สภาพการนิเทศภายในแบบการสอนงานและระบบที่เลี้ยงของสถานศึกษามีสภาพที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ บุญศรี ไส้ลำเพาะ (2551, หน้า 75) ได้วิจัยเรื่อง สภาพการปฏิบัติตามกระบวนการนิเทศภายใน ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 3 รวมถึงสอดคล้องกับผลการศึกษาของปรียาพุทธารักษ์ (2550, หน้า 110-112) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาการปฏิบัติงานการนิเทศ ภายในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเมืองนาสาร ผลการศึกษาของพันธุ์ศักดิ์ เนื่อง ณ สุวรรณ (2549, บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบสภาพการ ปฏิบัติงานตามกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กาฬสินธุ์ เขต 2 ปัญหาการนิเทศภายในแบบการสอนงานและระบบที่เลี้ยงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร พบว่า มีปัญหาการปฏิบัติระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ศุภชัย บุญสิทธิ์ (2551, หน้า 157-158) ได้ดำเนินการวิจัยสภาพปัญหา และความต้องการรูปแบบ และกระบวนการนิเทศ ภายในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสกลนคร ความต้องการการนิเทศภายในแบบการสอนงานและระบบที่เลี้ยงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร พบว่า ในภาพรวม มีความต้องการการปฏิบัติระดับมาก

สอดคล้องกับผลการศึกษาของ รังสรรค์ คุ่มตระกูล (2551, หน้า 60) ได้วิจัยเรื่อง ความต้องการนิเทศภายในของครูผู้สอน อำเภอแก่งหางแมว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1 ผลการศึกษาของ จินตณิธิ แก้วขิม (2555, บทคัดย่อ) ได้รายงานการนิเทศแบบชี้แนะสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้คณะชั้นในโรงเรียนบ้านคำฆ่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 และผลการศึกษาของ สมเกียรติ ทานอก และคณะ (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาครูโดยใช้กระบวนการ สร้างระบบที่เลี้ยง Coaching and Mentoring

2. ผลการพัฒนาแบบการนิเทศภายในแบบการสอนงานและระบบที่เลี้ยงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร พบว่าได้องค์ประกอบ 6 องค์ประกอบได้แก่ องค์ประกอบด้านที่ 1 การวางแผนการนิเทศ องค์ประกอบด้านที่ 2 การให้ความรู้ ความเข้าใจในการทำงาน องค์ประกอบด้านที่ 3 การลงมือปฏิบัติงาน องค์ประกอบด้านที่ 4 การสร้างเสริมกำลังใจ องค์ประกอบด้านที่ 5 การประเมินผลการนิเทศ องค์ประกอบด้านที่ 6 การพัฒนาให้ต่อเนื่อง ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบโดยการศึกษาแนวปฏิบัติที่ประสบความสำเร็จด้วยการศึกษาเอกสาร สัมภาษณ์ ดำเนินการยกย่องรูปแบบโดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ และการตรวจสอบรูปแบบการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญเป็นไปตามขั้นตอนระเบียบวิธีวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วรณพร สุขอนันต์ (2550, หน้า 162-163) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการนิเทศภายในสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก รวมถึงผลการศึกษาของ สุภาภรณ์ กิตติรัชดานนท์ (2551, หน้า 143-153) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบการนิเทศการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. การประเมินรูปแบบการนิเทศภายในแบบการสอนงานและระบบที่เลี้ยงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร มีผลการประเมินความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก มีความเป็นไปได้อยู่ใน ระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่า กระบวนการพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในแบบการสอนงานและระบบที่เลี้ยงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร ดำเนินการอย่างเป็นกระบวนการมีความเป็นระบบตามขั้นตอนของการวิจัยและพัฒนา โดยเริ่มจากการศึกษา สภาพ ปัญหา ความต้องการ การสร้างรูปแบบอย่างเป็นระบบ การตรวจสอบรูปแบบ และประเมินรูปแบบ สอดคล้องกับแนวคิดของรัตนะ บัวสนธ์ (2552, หน้า 2) กล่าวไว้ว่า กระบวนการวิจัยและพัฒนาและกล่าวว่าการวิจัยและพัฒนาประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์สังเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหาหรือความต้องการขั้นตอนที่ 2 การออกแบบ สร้างและประเมินนวัตกรรมขั้นตอนที่ 3 การนำนวัตกรรมไปทดลองใช้ขั้นตอนที่ 4 การประเมินและปรับปรุงนวัตกรรมและขั้นตอนที่ 5 การเผยแพร่วัตกรรม สอดคล้องกับแนวคิดของเมย์ซันและคีตอวรี (Meason&Khedourri, 1985, อ้างถึงใน ธนินาถ ฤ สุนทร(2545, หน้า 77-78) กล่าวไว้ว่า การพัฒนารูปแบบ คือ 1) รวบรวมปัญหา (Problem formulation) 2) สร้างรูปแบบ (Model Construction) 3) ทดสอบรูปแบบ (Testing the Model) 4) การนำรูปแบบไปใช้ (Implementation) 5) การปรับปรุงรูปแบบ (Model Updating) ในการตรวจสอบและการประเมินรูปแบบที่สร้างขึ้น ได้ผ่านการประเมินในด้านความเหมาะสม และความเป็นไปได้

4. ผลการจัดทำคู่มือและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายแนวทางปฏิบัติในการใช้รูปแบบการนิเทศภายในแบบการสอนงานและระบบที่เลี้ยงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตรประกอบด้วย 1) ความเป็นมาและความสำคัญของรูปแบบ 2) วิสัยทัศน์รูปแบบ 3) หลักการรูปแบบ 4) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 5) เนื้อหาของรูปแบบ 6) วิธีการดำเนินงานของรูปแบบ 7) การประเมินผลของรูปแบบ 8) เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ 9) แนวทางในการนำไปใช้ และผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ของคู่มือการนิเทศภายในแบบการสอนงานและระบบที่เลี้ยงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร พบว่า ในภาพรวม มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ มีคุณภาพอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดและหลักการจัดทำคู่มือของ นพวัลย์ เดิมเกียรติสุข (2553, หน้า 38) กล่าวว่า ในการจัดทำคู่มือองค์ประกอบของคู่มือ เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการจัดทำคู่มือ เพราะจะเป็นตัวบ่งชี้ถึงวิธีการใช้คู่มือ เนื้อหาสาระของคู่มือ คำชี้แจง แนวทางปฏิบัติ การจัดกิจกรรม โดยต้องสัมพันธ์โดยตรงกับเนื้อหา อีกทั้งผลการจัดทำคู่มือยังสอดคล้องกับแนวคิดของ อัญชลี โกอนันต์ตระกูล (2556, หน้า 44) อธิบายไว้ว่า ขั้นตอนการจัดทำคู่มือที่ดี ต้องมีองค์ประกอบที่ชัดเจน คือ คำชี้แจงในการใช้คู่มือ คำชี้แจงเกี่ยวกับการเตรียมการที่จำเป็น เนื้อหาสาระและกระบวนการขั้นตอนในการดำเนินงาน ความรู้เสริม หรือแบบฝึก เพื่อช่วยให้เกิดการฝึกฝน ปัญหาและคำแนะนำเกี่ยวกับการแก้ปัญหา และแหล่งข้อมูลอ้างอิง และทำนองเดียวกับแนวคิดของ สุนตรา แสงรัตนกุล (2558,

หน้า 154) กล่าวว่า การจัดทำคู่มือ มืองค์ประกอบที่สำคัญคือ คำชี้แจง หรือคำแนะนำในการใช้คู่มือ เนื้อหาสาระ ขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติงาน การวัดผลและประเมินผล แหล่งอ้างอิง เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้ในการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมส่วนการประเมินความเหมาะสมของข้อเสนอแนะของรูปแบบการนิเทศภายในแบบการสอนงานและระบบที่เลี้ยงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตรซึ่งสอดคล้องกับ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนราชนบุรี (2555, หน้า 1) กล่าวถึง ความหมายของนโยบาย ว่า คือแนวทางที่รัฐบาลได้กำหนดขึ้นเพื่อดำเนินการในอนาคตข้อความที่เป็นนโยบายซึ่งกำหนดไว้ในลักษณะที่เป็นแนวทางกว้างๆ หน่วยงานต่างๆ ในฐานะองค์กรภาครัฐต้องดำเนินการให้สอดคล้องตามนโยบาย และสอดคล้องกับ ประเทือง จุลวาทีน (2557) กล่าวไว้ว่า เมื่อมีการดำเนินการจัดทำข้อเสนอแนะจะต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาข้อเสนอแนะให้ชัดเจน เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาข้อเสนอแนะ โดยหลักในการพิจารณาข้อเสนอแนะ มีดังนี้ 1) ต้องเป็นข้อเสนอแนะที่ไม่ขัดกับนโยบายของหน่วยงาน 2) เป็นข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กร หน่วยงาน และชุมชน 3) เป็นข้อเสนอแนะที่เป็นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 4) เป็นความคิดใหม่ที่ไม่เคยมีใครเสนอมาก่อน และ 5) มีความเป็นไปได้และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง สอดคล้องกับแนวคิดของกฤษฎี พลไทย (2553, หน้า 53) กล่าวไว้ว่า คู่มือคือ การอธิบายหรือให้รายละเอียดของการดำเนินงานอย่างใดอย่างหนึ่งให้ประสบผลสำเร็จ โดยผ่านขั้นตอนหรือกระบวนการต่างๆ คู่มือเป็นหนังสือหรือเอกสารที่ใช้ควบคู่กับการจัดกิจกรรมต่างๆ เป็นเอกสารที่ให้แนวทางการปฏิบัติแก่ผู้ใช้คู่มือ เพื่อให้ผู้ใช้สามารถดำเนินการในเรื่องนั้นๆ ด้วยตนเองอย่างถูกต้องเหมาะสม สอดคล้องกับแนวคิด ของธนาวิชัย จินดาประดิษฐ์ และจาวรธรรม ณ ยอดระฆัง (2552, หน้า 26) กล่าวไว้ว่าคู่มือการปฏิบัติงาน (Work Manual) เปรียบเสมือนแผนที่บอกเส้นทางการทำงานที่มีจุดเริ่มต้น และจุดสิ้นสุดของกระบวนการ ระบุถึงขั้นตอนและรายละเอียดของกระบวนการต่างๆ มักจัดทำขึ้นสำหรับงานที่มีความซับซ้อน หลายขั้นตอน และเกี่ยวกับหลายคน สามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเมื่อการเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานไว้ใช้อ้างอิงในความผิดพลาดในการปฏิบัติงาน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสามารถนำรูปแบบการจัดการความรู้ที่พัฒนาขึ้นไปใช้ในสถานศึกษาในสังกัดได้ โดยปรับใช้ตามสภาพและบริบทของแต่ละโรงเรียน เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามทิศทาง

1.2 สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ควรนำรูปแบบการนิเทศภายในแบบการสอนงานและระบบที่เลี้ยงของสถานศึกษาที่พัฒนาขึ้นนี้ไปปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของแต่ละแห่ง

1.3 รูปแบบการนิเทศภายในแบบการสอนงานและระบบที่เลี้ยงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ที่มีการดำเนินงานสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง และต้องดำเนินการตามรูปแบบครบทุกส่วนทุกขั้นตอน เพื่อที่จะได้ผลตามเป้าหมายที่วางไว้และเกิดประสิทธิภาพของรูปแบบ

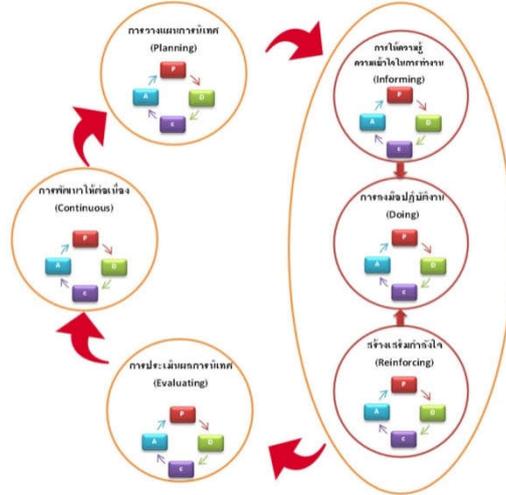
1.4 คู่มือ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการในการใช้รูปแบบการนิเทศภายในแบบการสอนงานและระบบที่เลี้ยงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร มีการสังเคราะห์ และวิเคราะห์ครบทุกส่วนทุกขั้นตอน เพื่อจะนำไปสู่การปฏิบัติได้ครบถ้วน และเกิดคุณภาพตามวัตถุประสงค์ได้จริง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยนี้ไม่ได้ทดลองใช้รูปแบบ และไม่ได้นำไปใช้จริง ดังนั้นการวิจัยครั้งต่อไปควรทดลองใช้รูปแบบ และนำรูปแบบไปใช้ในสถานการณ์จริง พร้อมทั้งประเมินผลการนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นนี้ไปใช้

2.2 ควรนำคู่มือ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการในการใช้รูปแบบการนิเทศภายในแบบการสอนงานและระบบที่เลี้ยงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร ไปทดลองใช้เพื่อเป็นแนวทางการปรับปรุงและพัฒนาต่อไป

2.3 ควรมีการศึกษารูปแบบการนิเทศภายในแบบอื่น เพื่อจะได้มีแนวทางที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาต่อไป

ภาพที่ 2 แสดงรูปแบบการนิเทศภายในแบบการสอนงาน และระบบที่เลี้ยงของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎี พลไทย. (2553). การเขียนคู่มือ. [Online]. Available: <http://www.chumphon2.mju.ac.th/km/?p=355> [2560, ตุลาคม 26].
- กำแพงเพชร, มหาวิทยาลัยราชภัฏ. (2556). รายงานผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาครูโดยใช้ กระบวนการสร้างระบบที่เลี้ยง ปี พ.ศ. 2556. กำแพงเพชร: มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงาน. (2555). การพัฒนากระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- จินตณธิป แก้วชินและคณะครูโรงเรียนบ้านคำฆ่า. (2554). การนิเทศแบบชี้แนะสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้คณะชั้นในโรงเรียนบ้านคำฆ่า. สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2.
- ธนาวิษฐ์ จินดาประดิษฐ์ และจารุวรรณ ยอดระฆัง. (2552). การจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน. สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- ธนีนาฏ ณ สุนทร. (2545). การพัฒนารูปแบบและกลยุทธ์การบริหารคุณภาพสำหรับกิจการนักศึกษามหาวิทยาลัยเอกชน. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นันทวัลย์ เต็มเกียรติสุข. (2553). คู่มือการปฏิบัติงานการดำเนินการงบประมาณของโรงเรียนสามมุขคริสเตียนวิทยา. สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บุญศรี ไสลำเพาะ. (2551). สภาพการปฏิบัติตามกระบวนการนิเทศภายในของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 3. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ประเทือง จุลวาทิน. (2557). ระบบข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงงาน. [Online]. Available: <http://www.uttvc.ac.th/uttvc/wbi2553/suggestion.html>. [2559, สิงหาคม 16].
- ปรียา พุทธรักษ์ (2550). การศึกษากระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

พยาบาลบรมราชชนนีนราชนบุรี, วิทยาลัย. (2555). การบริหารงานเพื่อให้เกิดประสิทธิผลต่อองค์กร. ราชบุรี: กลุ่มยุทธศาสตร์
การวิจัยและพัฒนา วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนราชนบุรี.

พันธุ์ศักดิ์ เนื่อง ณ สุวรรณ. (2549). เปรียบเทียบสภาพการปฏิบัติงานตามกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาชั้น
พื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (การ
บริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

รังสรรค์ คุ่มตระกูล. (2551). ความต้องการนิเทศภายในของครูผู้สอน อำเภอแก่งหางแมว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาจันทบุรี เขต 1. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา).บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยบูรพา.

รัตนะ บัวสนธ์. (2552). การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา. กรุงเทพฯ:คำสมัย.

วรรณพร สุขอนันต์. (2550). รูปแบบการนิเทศภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก.วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต.(การ
บริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.

ศุภชัย บุญสิทธิ์. (2551). สภาพ ปัญหาและความต้องการรูปแบบและกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา ใน
จังหวัดสกลนคร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราช
ภัฏสกลนคร.

สมเกียรติทานอกและคณะ. (2556). การพัฒนาครูโดยใช้กระบวนการสร้างระบบพี่เลี้ยงCoachingand Mentoringhttp:
(สืบค้นวันที่ 27 มิถุนายน 2559)เข้าถึงได้จาก<http://www.edu.nrru.ac.th/>

สุภาภรณ์กิตติรัชดานนท์. (2551). การพัฒนารูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาระดับการศึกษาชั้น
พื้นฐาน. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร.

สุนตรา แสงรัตนกุล. (2558, มกราคม - มิถุนายน).คู่มือการจัดทำแผนพัฒนาผู้ตรวจสอบภายใน รายบุคคล.
วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา, 9(1).

อัญชลี โภจนันต์ตระกูล. (2556). การพัฒนาคู่มือการปฏิบัติงานนักประชาสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัย ในกำกับของรัฐ:
กรณีศึกษานักประชาสัมพันธ์มหาวิทยาลัยมหิดล. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประกอบการ
มหาวิทยาลัยศิลปากร

บทความวิจัย (ม.ค. – มิ.ย. 2563)

รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ในสถานประกอบการเพื่อพัฒนาตนเองในองค์กรเอกชน

ธนาวัฒน์ เอี่ยมอำไพ นิสิตระดับปริญญาโทศึกษาศาสตร์, ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, phdthanawat@gmail.com , 061-545-5654

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีรฉัตร สุปัญญา, ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, drpaw@hotmail.com

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พสนัน นิมิตรไชยนนท์, ภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล , poschanan.nir@mahidol.ac.th

บทคัดย่อ

ปัจจุบันสังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในหลายๆด้าน การที่สถานประกอบการจะมีประสิทธิภาพในการแข่งขันที่สูงกว่าคู่แข่งและสามารถปรับตัวได้รวดเร็วนั้น ก็มาจากทรัพยากรมนุษย์ในสถานประกอบการ มีความรู้ ความสามารถ และทักษะพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงถือเป็นปัจจัยสำคัญในการนำไปสู่ความสำเร็จของธุรกิจ ดังนั้น การส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้พนักงานสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องและพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา ในสถานประกอบการนั้น ถือเป็นโจทย์สำคัญโดยการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ของงานวิจัย เพื่อสังเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ในสถานประกอบการเพื่อพัฒนาตนเองสำหรับพนักงานองค์กรเอกชน วิจัยดำเนินการวิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อศึกษาถึงองค์ประกอบ วิธีการ ปัจจัย เงื่อนไขความเกี่ยวข้องที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ในสถานประกอบการเพื่อการพัฒนาตนเองซึ่งเกณฑ์การคัดเลือกพื้นที่วิจัย ต้องเป็นพื้นที่ที่มีนโยบายส่งเสริมการเรียนรู้ในสถานประกอบการเพื่อพัฒนาตนเองอย่างเป็นรูปธรรม มีความหลากหลาย และ ครอบคลุมทุกกิจกรรมการปฏิบัติงานในสถานประกอบการ โดยผู้เข้าร่วมวิจัยจะต้องเป็นพนักงานใหม่ หรือ พนักงานที่ได้รับงานใหม่ หรือต้องเรียนรู้สิ่งใหม่เพื่อใช้ในการทำงาน ซึ่งเป็นพนักงานระดับปฏิบัติการส่วนการผลิต และ ต้องเป็นพนักงานประจำของสถานประกอบการและยังคงเป็นพนักงานอยู่ในช่วงเวลาที่ทำการศึกษาวิจัย ข้อค้นพบจากการวิจัย 1) ความเชื่อพื้นฐานของการเรียนรู้ในสถานประกอบการ คือต้องเป็นการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการทำงานและส่งเสริมการเติบโตในสายอาชีพของพนักงาน 2) แนวคิดหลักในการเรียนรู้ในสถานประกอบการ คือ เป้าหมายและประเด็นในการเรียนรู้ ต้องเริ่มและมาจากตัวพนักงานเอง 3) กระบวนการเรียนรู้ในสถานประกอบการ เริ่มจาก วิเคราะห์ตนเอง-กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ของตนเอง – สร้างแผนการเรียนรู้ของตนเอง – นำพาตนเองให้เกิดการเรียนรู้ตามแผน – วัดผลการเรียนรู้ของตนเอง 4) สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ต้องเป็นสภาพแวดล้อมที่พนักงานสามารถเข้าถึงทรัพยากรในการเรียนรู้ 5) เงื่อนไขที่ต้องมีคือการสนับสนุนและให้ความสำคัญของการเรียนรู้จากผู้บังคับบัญชา 6) ปัจจัยแห่งความสำเร็จคือการสนับสนุนแหล่งการเรียนรู้และช่วยเหลือพนักงานเมื่อพบอุปสรรคในการเรียนรู้จากผู้เกี่ยวข้อง ทั้งหน่วยงานที่ทำหน้าที่สนับสนุนการเรียนรู้ ผู้บังคับบัญชา และ เพื่อนร่วมงาน

คำสำคัญ: การเรียนรู้ในสถานประกอบการ , การพัฒนาตนเอง , การส่งเสริมการเรียนรู้

Received: November 21, 2019, Revised November 24, 2019, Accepted December 28, 2019

Development of a Workplace Learning Enhancement Model for Self- Development in Private Organization

Thanawat leamampai, Ph.D. Student, Lifelong Education Department, Faculty of Education,
Chulalongkorn University, phdthanawat@gmail.com, 061-545-5654

Assistant Professor Dr.Weerachat Soopunyo, Lifelong Education Department, Faculty of Education,
Chulalongkorn University, drpaw@gmail.com

Assistant Professor Dr.Poschanan Niramitchainont, Faculty of Social Sciences and Humanities,
Mahidol University , poschanan.nir@mahidol.ac.th

Abstract

Nowadays, the world society has changed rapidly in various contexts. The enterprise that is more competitive than competitors and able to adjust quickly due to the human resources in the workplace having knowledge, ability and skill which get ready for the change. Human resource development is therefore an important factor to bring business successful. Therefore, promoting human resource development in order to an Employees can continuously learning and develop themselves at all times in their workplace which considered a major problem. The objectives of the study were to synthesize learning processes in the workplace for self-development of employees of private sector organizations. The methodology of the study using operational research methods in order to study the components, methods, factors, conditions, relevant of learning in the workplace for self-development which the criteria for selecting the research area have to concrete policy to promote learning in the workplace. There is diversity and covers all operational activities in the workplace. The subjects must be new employees or an Employees who have new assignment or have to learn new things to use in the workplace which are operational employees in the production are a and must be permanent employees and employment status is still during there search period. Research findings as follows 1) Fundamental belief of learning in the workplace means the learning have to enhancing their work and promotes career growth of an Employees 2) The key concepts of learning in workplace are goals and learning issues must start from the employees 3) The learning process in the workplace will start from determination of their own learning goals – Designtheir own learning plans - Bring themselves follows the learning plan – Measuretheir learning 4) Enabling environment for learning must be an environment where employees can be accessed to learn 5) The prerequisite is the support and giving importance of learning from superior 6) The success factor is to support learning resources and assist staff when encountering obstacles to learn from relevant person both departments where duty to support learning, Supervisor and colleagues.

Keywords: Workplace Learning , Self-development , Learning Enhancement

คำขอบคุณ: งานวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาระดับปริญญาดุษฎีบัณฑิต, ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในหลายๆด้านก่อให้เกิดแนวคิดใหม่ทำให้วิธีการทำงานในปัจจุบันถูกปรับเปลี่ยนไปจากเดิม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในหลายๆด้านนี้เอง ทำให้สถานประกอบการต่างๆต้องพัฒนาปรับตัว ไม่หยุดนิ่ง ปรับกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงเป็นประเด็นสำคัญที่สถานประกอบการต่างๆให้ความสนใจ เพราะแต่ละกิจกรรมในสถานประกอบการ ล้วนต้องอาศัยทรัพยากรมนุษย์เป็นผู้ปฏิบัติงาน การที่สถานประกอบการจะมีประสิทธิภาพในการแข่งขันที่สูงกว่าคู่แข่งและสามารถปรับตัวได้รวดเร็วนั้น ก็มาจากทรัพยากรมนุษย์ในสถานประกอบการ มีความรู้ ความสามารถ และทักษะพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงถือเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของธุรกิจ แต่หลายสถานประกอบการก็ประสบปัญหาเกี่ยวกับความรู้ ความสามารถ และ ทักษะของพนักงาน ที่ไม่เพียงพอกับที่สถานประกอบการต้องการอีกทั้งความรู้และทักษะที่เคยใช้ในการปฏิบัติงานเดิม อาจจะไม่เพียงพอในปัจจุบัน หรือมีสิ่งทดแทน หรือมีสิ่งเหมาะสมในการปฏิบัติงานมากกว่าเดิม เป็นสาเหตุให้พนักงานในสถานประกอบการจึงต้องถูกพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสถานประกอบการที่พนักงานมีความรู้ความสามารถสูง ย่อมจะได้เปรียบกว่าในเชิงการแข่งขัน เมื่อเทียบกับสถานประกอบการที่พนักงานมีความรู้ความสามารถน้อย

สถานประกอบการจึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาความรู้ความสามารถของพนักงาน เพราะเมื่อพนักงานสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ก็ย่อมเอาความรู้ที่ได้ มาพัฒนางานที่ตนเองรับผิดชอบอยู่เช่นกัน ทำให้พนักงานสามารถปรับตัวได้อย่างรวดเร็วทันกับการเปลี่ยนแปลง ซึ่งจากการศึกษาของ Ashton and Sung (2002) พบว่า ความรู้ ความสามารถ และ ทักษะที่ใช้ในการทำงานส่วนใหญ่ นั้น เกิดจากการเรียนรู้ในสถานประกอบการ การได้เรียนรู้และมีประสบการณ์โดยได้รับการส่งเสริมจากสถานประกอบการจึงเป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้เพื่อการทำงาน และสามารถพัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องต่อไปตลอดช่วงชีวิตของการทำงาน ดังนั้น การส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้พนักงานสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องและพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลาในสถานประกอบการนั้น ถือเป็นโจทย์สำคัญของผู้บังคับบัญชาทุกระดับไปจนถึงผู้บริหารระดับสูง ซึ่งสิ่งสำคัญคือพนักงานในสถานประกอบการจำเป็นต้องมีทักษะการเรียนรู้ เพื่อที่จะสามารถพัฒนาตนเองไปในทิศทางและเป้าหมายที่ส่งเสริมการทำงานของตนเองได้ (Penfold , 2016)เมื่อพนักงานสามารถเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจความชำนาญของตนให้เหมาะสมกับงาน และปฏิบัติงานที่ตนรับผิดชอบอย่างมีประสิทธิภาพได้แล้ว ก็จะเกิดการพัฒนางานสามารถเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหา หรือสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆเพื่อนำมาพัฒนาองค์กรได้อย่างต่อเนื่อง

การเรียนรู้และพัฒนาตนเองจึงมีความสำคัญในหลายๆด้าน (เมธาวี อุดมธรรมานภาพ, 2544)การเรียนรู้และพัฒนาตนเอง จึงเป็นการที่บุคคลพยายามที่จะพัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตนเองไปในทิศทางที่ดีขึ้น(ธัญญภัทร์ ศิริธรรมาโรจน์ , 2559) ซึ่งมาจากความต้องการของตนเอง เป็นการต้องการเรียนรู้ด้วยตนเองและเลือกวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเองด้วยตนเองทำให้แต่ละคนที่ต้องการพัฒนาตนเองนั้นมีวิธีการและแนวทางที่หลากหลาย (Lami, 2000) ผู้เรียนต้องตัดสินใจด้วยตนเองในการเลือกว่าจะเรียนอะไร เมื่อไหร่ และ อย่างไรเพื่อให้เกิดการพัฒนาทักษะ ความรอบรู้และความสามารถในการทำงานซึ่งมีผลต่อการปฏิบัติงานในความรับผิดชอบของตน (Megginson&Pedler,1992)

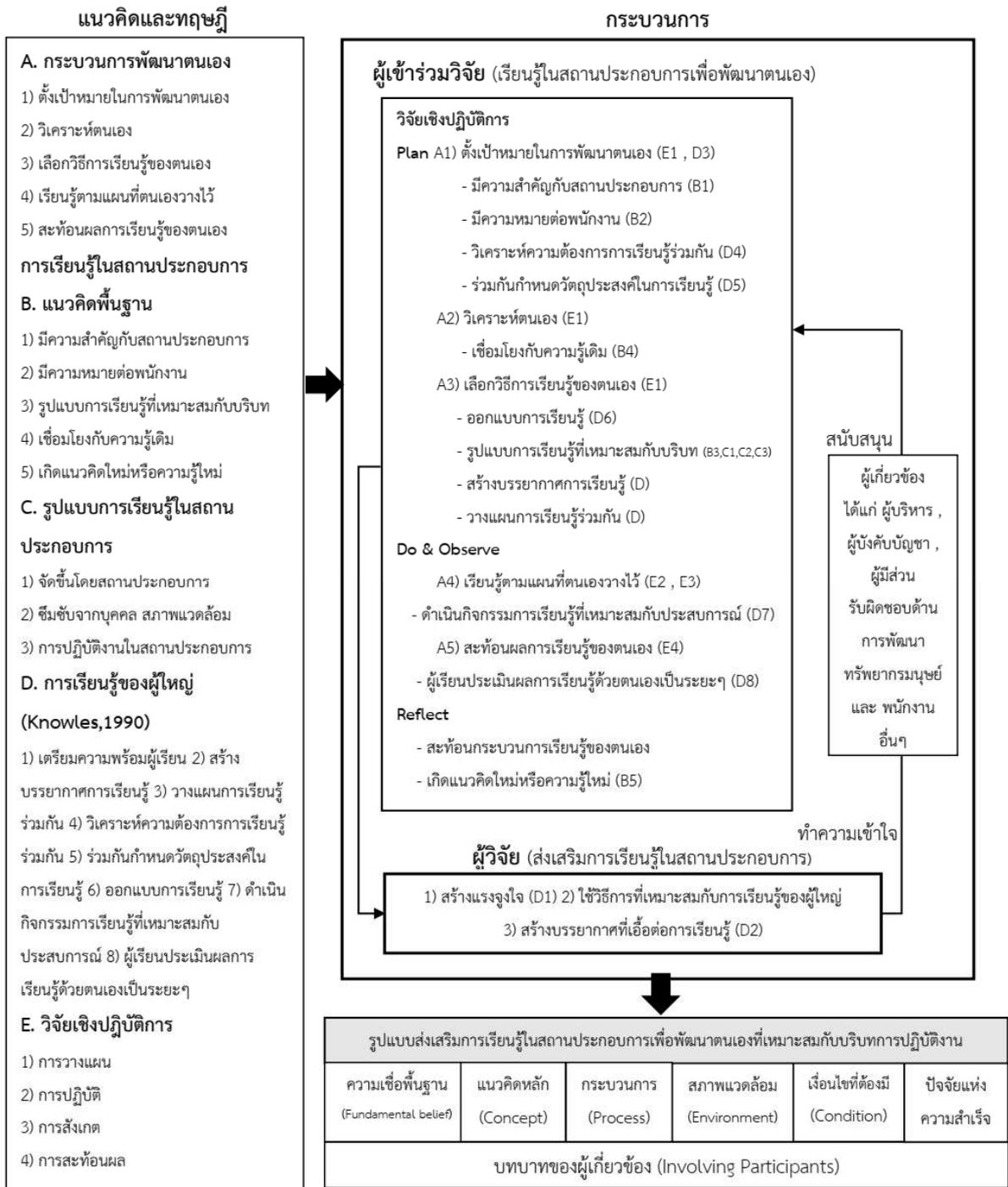
การพัฒนาตนเองที่เหมาะสมกับบริบทการปฏิบัติงานของพนักงานในสถานประกอบการนั้น จะต้องเกิดขึ้นจากตนเองได้เรียนรู้ในสิ่งที่ตนเองต้องการและใช้ได้จริงในการปฏิบัติงาน ซึ่งสถานประกอบการเองจะต้องสร้างและสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ให้กับพนักงานในสถานประกอบการ รวมทั้งส่งเสริมและกระตุ้นให้พนักงานทุกคนในสถานประกอบการได้มีส่วนร่วมในการจัดการการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นสถานประกอบการต่าง ๆ มีความจำเป็นต้องสร้างสรรค์และพัฒนาแนวทางการดำเนินงาน เพื่อให้พนักงานเกิดกระบวนการเรียนรู้ขึ้นภายในสถานประกอบการของตน โดยต้องคำนึงถึงสถานประกอบการมาจากรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ที่ใช้ในสถานประกอบการไม่สอดคล้องกับบริบทการปฏิบัติงานของพนักงาน (Cliffore&Thorpe , 2007) ซึ่งหลายสถานประกอบการมุ่งเน้นและลงทุนอย่างหนักกับการฝึกอบรมแบบในชั้นเรียน แยกพนักงานออกจากงาน พนักงานต้องละทิ้งหน้างานตัวเองเพื่อมาเข้าอบรม ซึ่งเป็นการใช้ต้นทุนและทรัพยากรสูงทั้งค่าใช้จ่ายและ ระยะเวลาที่ใช้ในการอบรมซึ่งไม่เกิดประโยชน์ ดังนั้นแนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในสถานประกอบการ จึงได้เปลี่ยนจุดเน้นจากการฝึกอบรมมาเป็นการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองเพื่อการทำงาน โดยมองว่าการพัฒนาที่แท้จริงของพนักงานในที่ทำงานนั้นจะเกิดขึ้นจากการพัฒนาตนเองโดยเรียนรู้ในสิ่งที่ตนเองต้องการและสามารถใช้ได้จริงในการปฏิบัติงาน (Drucker,1974)

ดังนั้น การเรียนรู้ของพนักงานในสถานประกอบการ เกิดภายใต้ความเชื่อของCliffore&Thorpe(2007) ที่ว่าพนักงานทุกคนมีความสามารถ หากแต่ขาดทักษะ ความรู้ หรือพฤติกรรมเชิงเทคนิคบางอย่างที่ไม่สามารถปฏิบัติงานได้ตามมาตรฐานที่วางไว้ โดยความจำเป็นในการเรียนรู้ของพนักงานในสถานประกอบการ พิจารณาได้จากความเปลี่ยนแปลงที่กระทบต่อสถานประกอบการซึ่งส่งผลให้บุคลากรต้องได้รับการพัฒนาให้สามารถปฏิบัติงานได้ภายใต้การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว และผลการปฏิบัติงานที่พบว่ายังไม่ได้มาตรฐานตามที่สถานประกอบการต้องการ รวมถึงแรงจูงใจในการเรียนรู้ของพนักงาน ที่ต้องการเรียนรู้เพื่อยกระดับความรู้ ทักษะและพฤติกรรมของตนเองเป็นการเชื่อมโยงถึงแนวคิดพื้นฐานของการเรียนรู้ในสถานประกอบการว่าพัฒนาขึ้นจากปรัชญาพื้นฐานการเรียนรู้ผู้ใหญ่ การทำความเข้าใจกับธรรมชาติของผู้ใหญ่และแนวทางในการสร้างแรงจูงใจให้กับผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ใน ซึ่ง การเรียนรู้ในสถานประกอบการเป็นวิธีการที่ดีที่สุดสำหรับคนทำงาน เพราะเน้นความรู้ที่เกี่ยวกับงานที่ทำอยู่ โดยพนักงานได้เรียนรู้งานโดยการทำงานในสภาพแวดล้อมของงานที่แท้จริงการเรียนรู้ในสถานประกอบการจึงได้ผลและเกิดประโยชน์ซึ่งเป็นวิธีการที่ดีกว่าวิธีการอื่นๆ (Estrada,1995) อีกทั้งในสถานประกอบการแต่ละแห่ง ย่อมมีบริบทสภาพแวดล้อมและพื้นฐานด้านอื่นๆต่างกัน ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ในสถานประกอบการจึงถือได้ว่าเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันในภาคธุรกิจ

การเรียนรู้ของพนักงานในธุรกิจผลิตภัณฑ์วัสดุก่อสร้าง การเรียนรู้ส่วนใหญ่เกิดขึ้นในสถานประกอบการหลังจากที่บุคคลได้เข้ามาเป็นพนักงานแล้ว เนื่องจากความรู้ที่จำเป็นในการทำงาน เป็นองค์ความรู้ที่อยู่ในหน้างาน และความรู้ที่จำเป็นในการทำงานก็ไม่ได้มีแหล่งการเรียนรู้ที่กว้างขวาง ยิ่งโดยเฉพาะงานทางเทคนิคที่เกี่ยวข้องกับเครื่องจักรและกระบวนการผลิต ความรู้ที่จำเป็นในการทำงานนั้นมาจากการเรียนรู้ในหน้างานจริง ทั้งการเรียนรู้จากการสอนงาน การเรียนรู้จากทีมงาน และการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นต้น หรือแม้แต่พนักงานที่เข้างานมานานแล้ว เมื่อมีการสลับย้ายตำแหน่ง หรือ เปลี่ยนหน้าที่ของงาน ก็ยังต้องการการเรียนรู้ในสถานประกอบการ เพราะหลายครั้งองค์ความรู้ในหน้างานเดิมไม่เพียงพอต่อการทำงานในหน้างานใหม่ ต้องเรียนรู้ในสถานประกอบการเพิ่มเติม ทำให้การเรียนรู้ในสถานประกอบการถือเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับธุรกิจผลิตภัณฑ์วัสดุก่อสร้าง เพราะ องค์ความรู้ เครื่องจักร ล้วนเป็นเครื่องมือและอุปกรณ์ที่หาได้ในสถานประกอบการเท่านั้น

โดยการเรียนรู้ในสถานประกอบการเพื่อพัฒนาตนเองที่เหมาะสมกับบริบทการปฏิบัติงานนั้น มีหลายปัจจัยเข้ามาเกี่ยวข้อง ทั้งการสนับสนุนของสถานประกอบการเอง และ การมีส่วนร่วมของพนักงานรวมถึงผู้เกี่ยวข้องต่างๆในสถานประกอบการ ทำให้ผู้วิจัยเกิดโจทย์วิจัยที่ว่า “การเรียนรู้ในสถานประกอบการเพื่อพัฒนาตนเองที่เหมาะสมกับบริบทการปฏิบัติงาน ควรมีรูปแบบการส่งเสริมอย่างไร?” เพื่อช่วยให้พนักงานสามารถวางแผนและดำเนินการพัฒนาตนเองตามแผนที่วางไว้ได้ ซึ่งกรอบแนวคิดการวิจัยสำหรับการพัฒนารูปแบบส่งเสริมการเรียนรู้ในสถานประกอบการเพื่อพัฒนาตนเอง มีแนวคิดที่สำคัญและเหมาะสมที่จะนำมาปรับใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แนวคิดการเรียนรู้ในสถานประกอบการ ประกอบด้วย แนวคิดหลัก รูปแบบการเรียนรู้ในสถานประกอบการ ปัจจัยที่สนับสนุนการเรียนรู้ในสถานประกอบการ และวิธีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ (Knowles , 1990) ซึ่งประกอบด้วย เตรียมความพร้อมของผู้เรียน , สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ , วางแผนการเรียนรู้ร่วมกัน, วิเคราะห์ความต้องการการเรียนรู้ร่วมกัน , ร่วมกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ , ออกแบบการเรียนรู้ , ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน ผู้เรียนประเมินการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นระยะๆ รวมถึง แนวคิดการพัฒนาตนเอง ซึ่งประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอน คือ ตั้งเป้าหมายการพัฒนาตนเอง วิเคราะห์ตนเอง เลือกวิธีการเรียนรู้ของตนเอง เรียนรู้ตามแผนที่วางไว้ วัดผลการเรียนรู้ของตนเองโดยทำการสังเคราะห์เป็นรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ในสถานประกอบการเพื่อพัฒนาตนเองที่เหมาะสมกับบริบทการปฏิบัติงาน ผ่านแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการ 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นการวางแผน ขั้นดำเนินการ ขั้นสังเกตผล และ ขั้นสะท้อนคิด เพื่อนำข้อมูลการวิจัยที่ได้มาสังเคราะห์ ว่ามีองค์ประกอบ วิธีการ ปัจจัย และ เงื่อนไขอย่างไรที่จะส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาตนเองของพนักงานในสถานประกอบการให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด เพื่อให้พนักงานสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก และพัฒนาเป็นรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ในสถานประกอบการเพื่อพัฒนาตนเองสำหรับพนักงานอื่นๆของสถานประกอบการนั้น ตลอดจนสถานประกอบการอื่นๆที่มีลักษณะคล้ายกันได้อย่างไร ซึ่งผลจากการศึกษานี้เองสามารถนำมาใช้เป็นเป็นแนวคิดในการค้นหาคำตอบ และสร้างนวัตกรรมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่สอดคล้องกับลักษณะของงานและสถานประกอบการแต่ละประเภทหรือการพัฒนาแบบการเรียนรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในงานของสถานประกอบการอื่นๆได้

กรอบแนวคิดการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสังเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ในสถานประกอบการเพื่อพัฒนาตนเองสำหรับพนักงานองค์กรเอกชน

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาารูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ในสถานประกอบการเพื่อพัฒนาตนเองที่เหมาะสมกับบริบทการปฏิบัติงานของพนักงานองค์กรเอกชน ว่ามีองค์ประกอบ วิธีการ ปัจจัย และ เงื่อนไขอย่างไรที่จะส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาตนเองของพนักงานในองค์กรให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด เพื่อนำมาสังเคราะห์เป็นรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ในสถานประกอบการ

เพื่อพัฒนาตนเองสำหรับพนักงานอื่นๆขององค์กรเอกชนนั้น ตลอดจนองค์กรเอกชนอื่นๆ ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อหาคำตอบของคำถามวิจัย ซึ่งกระบวนการวิจัยมีเป้าหมายที่จะแก้ปัญหา หรือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการดำเนินการของกลุ่มเป้าหมาย (ศิริพร จิรวัดน์กุล, 2546 ; ปริญา อุปลา, 2545 ; กิตติพร ปัญญาภิญาผล, 2549) มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงโดยพนักงานผู้ร่วมวิจัยร่วมกับนักวิจัยเข้ามามีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (Holloway, 2010) ซึ่งเป็นการทดลองปฏิบัติในสถานการณ์ตามธรรมชาติ โดยวิเคราะห์สถานการณ์อย่างลึกซึ้งและเหมาะสม เน้นที่การสร้างความปลอดภัยอย่างเป็นขั้นตอนและบันทึกข้อมูลอย่างเป็นระบบตามขั้นตอน 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวางแผน(planning) 2) การปฏิบัติ(activity) 3) การสังเกต (observing) 4) การสะท้อนผล(reflecting) ซึ่ง (Dick, 2000) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นวงจรต่อเนื่อง (Kemmis&Tagart , 1990) และอาศัยการเรียนรู้จากผลสืบเนื่องของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติ ซึ่ง McNiff,& Whitehead (2006) ได้แบ่งสมมุติฐานของการวิจัย ว่า ผู้ปฏิบัติเป็นผู้วิจัย , วิถีวิทยามีลักษณะแบบยืดหยุ่นและการพัฒนาต่อเนื่องปรับตามสถานการณ์ และ เป้าหมายเพื่อ การปรับปรุงให้ดีขึ้นโดยการเรียนรู้ร่วมกัน (Streubert&Carpenter,2003) โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องตลอดกระบวนการวิจัย จนเกิดองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่ได้จากกระบวนการวิจัย นำมาประมวลเป็นแนวคิด หลักการและสร้างเป็นแนวทางกระบวนการวิจัยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้ให้ข้อมูล หรือผู้ร่วมวิจัย หรือผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ ตลอดกระบวนการวิจัย ทั้งนี้มีพื้นฐานความเชื่อเกี่ยวกับการให้คุณค่ากับความรู้อะไรและประสบการณ์ชีวิตของผู้ร่วมวิจัยหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้ความเชื่อ Cliffore&Thorpe (2007) ที่ว่า พนักงานทุกคนมีความรู้และประสบการณ์การทำงานที่ติดตัวมา หากแต่ขาดทักษะและความรู้บางอย่างที่ช่วยให้สามารถต่อยอดในการทำงาน หรือพัฒนาตนเองเชิงเทคนิคบางอย่างที่เพิ่มประสิทธิภาพการทำงานได้ ทั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยด้วยวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อศึกษาถึงองค์ประกอบ วิธีการ ปัจจัย เงื่อนไขความเกี่ยวข้องที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ในสถานประกอบการเพื่อการพัฒนาตนเอง ซึ่งมีรูปแบบเป็นเกลียวพลวัต (Kemmis, S &McTagart. 1990) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 : ขั้นวางแผน (Plan)1) ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา และ สังเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาเพื่อทำกรอบแนวคิดในการวิจัย 2) สืบสารโครงการวิจัยกับบริษัทในพื้นที่วิจัย เพื่อทำความเข้าใจถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมายของงานวิจัย เพื่อเลือกพื้นที่ที่มีความเหมาะสมตามเงื่อนไขในการทำวิจัย 3) ประสานงานกับผู้ที่มีส่วนรับผิดชอบด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร เช่น หน่วยงานบุคคล , ส่วนส่งเสริมการเรียนรู้ในองค์กร 4) สืบสารวัตถุประสงค์การวิจัยกับผู้สนใจเข้าร่วมการวิจัยเพื่อหาผู้เข้าร่วมวิจัย5) สืบสารและพูดคุยกับผู้เข้าร่วมวิจัยเป็นรายบุคคล เพื่อบันทึกข้อมูลพื้นฐานของผู้เข้าร่วมวิจัยรวมถึงสร้างแรงจูงใจ และ สืบค้นความต้องการการช่วยเหลือพื้นฐานที่จะสามารถส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีในสถานประกอบการ

ขั้นตอนที่ 2: การปฏิบัติตามแผนและสังเกตผลการปฏิบัติ (Act & Observe) เป็นการนำแผนสู่การปฏิบัติ ซึ่งการปฏิบัตินั้นสามารถเคลื่อนไหวยืดหยุ่น เป็นวัฏจักรตามข้อกำหนดที่เกิดขึ้นจากการตัดสินใจ และเก็บบันทึกข้อมูลไปพร้อมกับการปฏิบัติ เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่สะท้อนกับเหตุการณ์ในปัจจุบัน1) ผู้เข้าร่วมการวิจัยร่วมกันตั้งเป้าหมายการพัฒนาตนเองในสถานประกอบการ โดยพิจารณาถึงเป้าหมายของเรื่องที่จะพัฒนาต้องมีความสำคัญกับสถานประกอบการ มีความหมายต่อพนักงาน ซึ่งทำการวิเคราะห์ความต้องการการเรียนรู้ร่วมกันกับพนักงานอื่นๆในหน่วยงาน และ ร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ 2) ผู้เข้าร่วมวิจัยวิเคราะห์ตนเอง ประเมินความต้องการของตนเอง และ สืบค้นความต้องการในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองโดยเชื่อมโยงกับความรู้เดิม ผ่านแผนการพัฒนาตนเองในสถานประกอบการ 3)ผู้เข้าร่วมวิจัยออกแบบวิธีการเรียนรู้ของตนเองที่สามารถพาไปถึงเป้าหมายที่ตนเองตั้งไว้ 4) ผู้เข้าร่วมวิจัยเลือกรูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเองและบริบทการปฏิบัติงานของตนเอง ซึ่งอาจจะจัดขึ้นโดยสถานประกอบการ การซึมซับจากบุคคลที่เกี่ยวข้องกับงาน สภาพแวดล้อมในการทำงาน หรือ การเรียนรู้จากการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย 5) ผู้วิจัยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ในสถานประกอบการตามบริบทของการทำงาน เช่น สร้างแรงจูงใจ ใช้วิธีการที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ เป็น

ต้น 6) ผู้เข้าร่วมวิจัย ดำเนินการพัฒนาตนเองตามแผนที่ตนเองตั้งไว้ ซึ่งมีผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นFacilitator และ เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

ขั้นตอนที่ 3 : การสะท้อนผล (Reflect) เป็นการค้นหา ความคิดของกระบวนการ ประเด็นและวิธีการที่ปรากฏ โดยตรงจากการปฏิบัติว่ามีอะไรเกิดขึ้น ซึ่งสะท้อนออกมาในรูปแบบของกระบวนการ การสะท้อนภาพจะพิจารณาโดยการอภิปรายร่วมกันระหว่างผู้ร่วมวิจัย ที่จะนำไปสู่การปรับสถานการณ์และโครงการ 3.1) ผู้เข้าร่วมวิจัยสะท้อนผลการเรียนรู้ของตนเอง และ ประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นระยะตามที่ตนเองได้วางแผนไว้ 3.2) ผู้เข้าร่วมวิจัย สรุปข้อมูลเพื่ออภิปรายผลการเรียนรู้ ร่วมกับทีม และ ผู้วิจัย 3.3) ผู้เข้าร่วมวิจัยรายงานผลการวิจัยให้กับผู้เกี่ยวข้อง 3.4) ผู้เข้าร่วมวิจัยประเมินความพึงพอใจในการพัฒนาตนเอง

ทั้งนี้เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยเพื่อเก็บและสังเกตข้อมูล ผู้วิจัยใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และ การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal interview) โดยใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูล ดังนี้1)แบบบันทึกภาคสนาม (field notes)2) แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรม 3) แบบฟอร์มวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น (log sheet) 4) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเพื่อสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมวิจัย , ผู้เชี่ยวชาญ , ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่, ผู้บังคับบัญชาของพนักงาน และ ผู้ที่มีส่วนรับผิดชอบด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยคำถามในแบบสัมภาษณ์จะปรับเปลี่ยนตามวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์5)แผนการเรียนรู้ ซึ่งเป็นเครื่องมือเพื่อช่วยให้แก่ผู้เข้าร่วมวิจัย และ คุรยทางแห่งการเรียนรู้ของผู้เข้าร่วมวิจัย

ผลการวิจัย

จากการสังเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ในสถานประกอบการเพื่อพัฒนาตนเองสำหรับพนักงานองค์กรเอกชน โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อศึกษาถึงองค์ประกอบ วิธีการ ปัจจัย เงื่อนไขความเกี่ยวข้องที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ในสถานประกอบการเพื่อการพัฒนาตนเองสรุปได้ว่า

1) ความเชื่อพื้นฐานของการเรียนรู้ในสถานประกอบการ คือต้องเป็นการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการทำงานอยู่เดิมเช่น เป็นการเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาที่พบในการทำงาน และต้องเป็นงานที่อยู่ในความรับผิดชอบของพนักงานซึ่งอาจจะเป็งานที่ทำประจำอยู่เดิม หรือ เป็นการที่ได้รับมอบหมายใหม่จากผู้บังคับบัญชาก็ได้ ซึ่งถ้าเป็นงานที่พนักงานได้รับมอบหมายใหม่ต้องมีการสื่อสารที่ชัดเจนจากผู้บังคับบัญชาว่าทำไปทำไมและทำไปเพื่ออะไร เพื่อให้พนักงานมองเห็นเป้าหมายของการเรียนรู้และเห็นภาพรวมในการเรียนรู้

“เป็นอะไรที่อยากแก้ไขอยู่แล้วเพราะทุกวันนี้ทำงานลำบาก แต่ยังไม่ออกว่าจะแก้ไขยังไง เลยอยากเรียนรู้เรื่องนี้”

และการเรียนรู้ในสถานประกอบการควรส่งเสริมการเติบโตในสายอาชีพของพนักงาน ความรู้และทักษะที่เพิ่มขึ้นจากการเรียนรู้ควรเป็นความรู้และทักษะที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้บังคับบัญชาและสถานประกอบการซึ่งเมื่อพนักงานมีทักษะที่เพิ่มขึ้น ต้องต่อยอดการเติบโตในสายอาชีพของพนักงานขึ้นไปอีกระดับ

“ตอนประเมินผลปีที่แล้วหัวหน้าบอกยังไม่ปรับขึ้นLevel เนื่องจากยังไม่สามารถทำเรื่องนี้ได้ เลยอยากเรียนรู้และพัฒนาตนเองในเรื่องนี้”

2) แนวคิดหลักในการเรียนรู้ในสถานประกอบการ คือ เป้าหมายและประเด็นในการเรียนรู้ ต้องเริ่มและมาจากตัวพนักงานเอง เพราะทำให้พนักงานรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของเรื่องที่จะเรียนรู้นั้น และเมื่อพนักงานเจอปัญหาหรืออุปสรรคในการเรียนรู้ ก็จะมีแรงผลักดันที่จะเรียนรู้ต่อเพราะเป็นเรื่องที่พนักงานเป็นเจ้าของและเห็นความสำคัญของเรื่องนี้ ซึ่งจากแนวคิดหลักนี้เองทำให้เรื่องที่พนักงานจะเลือกเรียนรู้นั้นมีความหมายต่อพนักงานและความสำคัญต่อสถานประกอบการ

“ที่เจออุปสรรคแล้วยังอยากเรียนรู้ต่อเพราะยังไงก็เป็นปัญหาของเรา ถ้าเราไม่แก้ก็ไม่มีใครมาแก้ ปัญหาก็ไม่หาย ยังไงก็เป็นปัญหาของเราอยู่ดี”

3) กระบวนการเรียนรู้ในสถานประกอบการ เริ่มจาก 1. วิเคราะห์ตนเอง 2. กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ของตนเอง

3. สร้างแผนการเรียนรู้ของตนเอง 4. นำพาตนเองให้เกิดการเรียนรู้ตามแผน 5. วัดผลการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งในกระบวนการเรียนรู้แต่ละกระบวนการพนักงานแต่ละคนพบปัญหาและอุปสรรคแตกต่างกัน เช่น ในขั้นวิเคราะห์ตนเอง พนักงานบางคนไม่สามารถบอกจุดแข็งและจุดอ่อนของตนเองได้ ต้องใช้วิธีการReflectionจากหัวหน้าและเพื่อนร่วมงาน เพื่อให้ข้อมูลมุมมองจากบุคคลภายนอก และ ชวนพนักงานทบทวนตนเอง , ในขั้นกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ของตนเอง พนักงานบางคนไม่สามารถกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ของตนเองได้ เนื่องจากยังมองสภาพปัญหายังไม่ครอบคลุม ซึ่งสามารถแนะนำวิธีการเรียนรู้ให้กับพนักงานเพื่อเข้าหาข้อมูล เช่น สอบถามจากผู้รู้ ผู้มีประสบการณ์มากกว่า หรือ ค้นคว้าแหล่งข้อมูลภายนอกสถานประกอบการ , ในขั้นสร้างแผนการเรียนรู้ของตนเอง พนักงานบางคนยังไม่สามารถสร้างแผนการเรียนรู้ของตนเองได้ ต้องมีเครื่องมือช่วยในการสร้างแผนการเรียนรู้ของตนเอง เช่น Learning Plan , ในขั้นนำพาตนเองให้เกิดการเรียนรู้ตามแผน พนักงานบางคนพบและเจออุปสรรคที่ไม่สามารถเรียนรู้ตามแผนได้ และไม่สามารถก้าวข้ามผ่านอุปสรรคที่พบบ่อยระหว่างการเรียนรู้นั้นได้ ผู้บังคับบัญชาหรือผู้เกี่ยวข้องได้ใช้การFacilitateหรือการCoachingเพื่อช่วยหาทางออกของปัญหา , ในขั้นวัดผลการเรียนรู้ของตนเอง พนักงานบางคนยังไม่แน่ใจและสับสน ว่าการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นนั้นพึงพอใจหรือไม่ ต้องใช้การFacilitateหรือการCoachingเพื่อให้ทบทวนเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ตอนแรก

“ผมไม่รู้ว่าผมเก่งอะไร และไม่รู้ว่าต้องเรียนรู้อะไร”

“ผมทำตามแผนที่เขียนไว้ตอนแรกแล้ว พอดีมันไม่เป็นไปตามแผน เลยไม่รู้จะยังงัยต่อ”

4) สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ต้องเป็นสภาพแวดล้อมที่พนักงานสามารถเข้าถึงทรัพยากรในการเรียนรู้ เช่น บางหน่วยงานพนักงานไม่สามารถค้นหาข้อมูลจากInternetได้ หรือ ค้นหาได้แต่จำกัดแค่บางแหล่งข้อมูล ทำให้ได้ข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์ หรือ พนักงานบางคนทำงานคุมแต่เครื่องจักร รู้จักแต่เพื่อนร่วมงานในกะของตนเอง ไม่รู้จักเพื่อนร่วมงานของกะอื่นๆ ทำให้พลาดโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

“ผมทำงานที่นี้มา 10 กว่าปี ยังไม่รู้เลยว่านี่มันด้วย”

5) เจ็อนไขที่ต้องมีคือการสนับสนุนและให้ความสำคัญของการเรียนรู้จากผู้บังคับบัญชา เพราะ ทำให้พนักงานรู้สึก ว่าเรื่องที่พนักงานกำลังเรียนรู้และพัฒนา มีความสำคัญกับสถานประกอบการ ดังนั้น ผู้บังคับบัญชาควรพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และ ติดตามการเรียนรู้อยู่เป็นระยะ

“ผมว่าเรื่องที่ผมทำนี่สำคัญนะครับ เพราะหัวหน้าถามถึงตลอดเลย”

6) ปัจจัยแห่งความสำเร็จคือการสนับสนุนแหล่งการเรียนรู้และช่วยเหลือพนักงานเมื่อพบอุปสรรคในการเรียนรู้จากผู้เกี่ยวข้อง ทั้งหน่วยงานที่ทำหน้าที่สนับสนุนการเรียนรู้ ผู้บังคับบัญชา และ เพื่อนร่วมงาน โดยหน่วยงานที่ทำหน้าที่สนับสนุนการเรียนรู้ ควรจัดหาแหล่งเรียนรู้ และ วิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อให้เหมาะสมกับรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกันของพนักงาน ซึ่งรูปแบบการเรียนรู้ที่พนักงานนิยมใช้ในสถานประกอบการ คือ การเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ เพราะพนักงานรู้สึกมั่นใจเมื่อนำความรู้และทักษะไปใช้งานจริง

“ชอบเรียนที่หน้างานเลยมากกว่า เพราะทำให้รู้ว่าที่ทำอยู่นี้ ถูกหรือผิด”

อภิปรายผล

ข้อค้นพบของงานวิจัยมีดังนี้ 1) ความเชื่อพื้นฐานของการเรียนรู้ในสถานประกอบการ คือต้องเป็นการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการทำงานและส่งเสริมการเติบโตในสายอาชีพของพนักงาน 2) แนวคิดหลักในการเรียนรู้ในสถานประกอบการ คือ เป้าหมายและประเด็นในการเรียนรู้ ต้องเริ่มและมาจากตัวพนักงานเอง 3) กระบวนการเรียนรู้ในสถานประกอบการ เริ่มจากวิเคราะห์ตนเอง-กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ของตนเอง - สร้างแผนการเรียนรู้ของตนเอง - นำพาตนเองให้เกิดการเรียนรู้ตามแผน - วัดผลการเรียนรู้ของตนเอง 4) สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ต้องเป็นสภาพแวดล้อมที่พนักงานสามารถเข้าถึงทรัพยากรในการเรียนรู้ 5) เจ็อนไขที่ต้องมีคือการสนับสนุนและให้ความสำคัญของการเรียนรู้จากผู้บังคับบัญชา 6)

ปัจจัยแห่งความสำเร็จคือการสนับสนุนแหล่งการเรียนรู้และช่วยเหลือพนักงานเมื่อพบอุปสรรคในการเรียนรู้จากผู้เกี่ยวข้อง หน่วยงานที่ทำหน้าที่สนับสนุนการเรียนรู้ ผู้บังคับบัญชา และ เพื่อนร่วมงาน

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การเรียนรู้ในสถานประกอบการมีความสอดคล้องกับการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ (Knowles,1990) ตั้งแต่ 1) เตรียมความพร้อมผู้เรียน 2) สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ 3) วางแผนการเรียนรู้ร่วมกัน 4) วิเคราะห์ความต้องการ การเรียนรู้ร่วมกัน 5) ร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ 6) ออกแบบการเรียนรู้ 7) ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับประสบการณ์ 8) ผู้เรียนประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นระยะๆ ทั้งนี้เนื่องจาก การเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองในสถานประกอบการ พนักงานในสถานประกอบการเป็นผู้ใหญ่จึงมีรูปแบบการเรียนรู้แบบผู้ใหญ่ ซึ่งรูปแบบการเรียนรู้ในสถานประกอบการนั้นสามารถทำได้หลายวิธี ทั้งการจัดขึ้นเองโดยสถานประกอบการ การดำเนินการด้วยตนเอง และ การซึมซับจากสภาพแวดล้อมในการทำงาน โดยประเด็นสำคัญของการเรียนรู้ในสถานประกอบการคือไม่แยกคนออกจากงาน พนักงานยังคงได้ทำงานตามความรับผิดชอบและยังได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อค้นพบการงานวิจัยนี้ แสดงให้เห็นถึงประเด็นสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ในสถานประกอบการ และ กระบวนการเรียนรู้ในสถานประกอบการของพนักงานองค์กรเอกชนในบริบทการทำงาน ซึ่งองค์ความรู้ส่วนใหญ่ที่พนักงานต้องการเรียนรู้ อยู่ในสถานประกอบการอยู่แล้วเพียงแต่ยังไม่ถูกนำมาถอดบทเรียนและรวบรวม รวมถึงสื่อสารว่ามีองค์ความรู้เหล่านั้นอยู่ในสถานประกอบการ ดังนั้นสถานประกอบการ ควรมีการจัดทำคลังความรู้ที่อยู่ในสถานประกอบการ เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของสถานประกอบการนั้นๆ

เอกสารอ้างอิง

กิตติพร ปัญญาภิบาล. (2549). *วิจัยเชิงปฏิบัติการ : แนวทางสำหรับครู Action research : A guide for teacher.*

กรุงเทพมหานคร : นันทพันธ์พรีนติ้ง.

ธัญญภัทร์ ศิริจันทร์โรจน์ .(2559) . *จิตวิทยากับการพัฒนาตน .* กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปริญญาอุปลา. (2545). *การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนเพื่อปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านพุทธรักษา. จังหวัดสกลนคร. ปริญญาโท ศศ.ม. (ประถมศึกษา). เชียงใหม่ : บัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.*

เมธาวิฑูตมธรรมานุภาพ. (2544). *พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน.* กรุงเทพมหานคร :

ศูนย์หนังสือสถาบันราชภัฏสวนดุสิต.

ศิริพร จิรวัดนกุล.(2546). *การวิจัยเชิงคุณภาพในวิชาชีพการพยาบาล.*(พิมพ์ครั้งที่ 2).ขอนแก่น: ศิริภรณ์ ออฟเซ็ท.

Ashton D. & Sung J. (2002) .*Supporting Workplace Learning for High Performance Working.*

Geneva:InternationalLabour Office.

Dick, B. (2000).A beginner's guide to action research. Retrieved from

www.scu.edu.au/schools/gcm/ar/guide.html

Drucker, P.F. (1974). *Management.* New York : Harper and Row.

Estrada,Vicente F.(1995). *Are you factory workers know-it-alls? .* (September) Personnel Journal.

Holloway, I. W., (2010). *Qualitative research in nursing and health care.* 3 rd ed. India: Laserwords Privates.

Jackie Cliffore & Sara Thorpe (2007). *Workplace learning and development : delivering competitive advantage for your organization*. United States: Kogan Page Limited.

Kemmis, S and ,McTagart. (1990). *The Action Research Planner*. Geelong: Deakin University Press,

Knowles, M.S., et al. (1990). *The Adult Learner A Neglected Species*. 4th ed. Houston, TX: Gulf Publishing Company.

McNiff, J. & Whitehead, J. (2006). *All you need to know about Action Research*. SAGE Publication: London.

Meggison, D. & Pedler M. (1992). *Self-Development : A Facilitator's Guide*. London: McGraw – Hill.

Roni(t) Liya Lami . (2000) *Personal Development in the Workplace: The Concept and its Usage in Selection and Training*. THE UNIVERSITY OF HULL , Doctor of Philosophy Department of Psychology.

Steve Penfold . (2016) .*Profile of the modern learner- helpful facts and stats*. Retrieved from <https://blog.elucidat.com/modern-learner-profile-infographic/>

Streubert, H.J & Carpenter, D.R. (2003). *Qualitative Research in Nursing Advancing the Humanistic Imperative*. (3rd ed.). Philadelphia: Lippincott.

บทความวิจัย (ม.ค. – มิ.ย. 2563)

การเรียนรู้ทางสังคมเพื่อส่งเสริมเจตคติต่อการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้นสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัย

สมภาพ ล้อเรืองสิน นิสิตระดับปริญญาตรีบัณฑิต, ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, pokky@hotmail.com

รองศาสตราจารย์ ดร.อาชัญญา รัตนอบล, ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีรฉัตร สุบัญญัติ, ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของเจตคติต่อการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้นในบริบทเศรษฐกิจและสังคมไทย 2) ศึกษาแนวทางการเรียนรู้ทางสังคมของผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้นในประเทศไทย เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดการเรียนรู้ทางสังคมเพื่อส่งเสริมเจตคติต่อการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้นของนักศึกษามหาวิทยาลัย โดยงานวิจัยนี้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้นในประเทศไทย จำนวน 124 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกคือเป็นผู้ประกอบการที่ก่อตั้งธุรกิจด้วยตนเองและดำเนินการมาแล้วอย่างน้อย 2 ปี และมียอดขายในปีที่ผ่านมาไม่น้อยกว่า 10 ล้านบาทโดยใช้รูปแบบการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา และนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติพื้นฐานผลการศึกษาพบว่ามีองค์ประกอบทางเจตคติต่อการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้นในบริบทสังคมไทย ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้ 1) องค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจต่ออาชีพผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้น 2) องค์ประกอบด้านความรู้สึกต่ออาชีพผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้น 3) องค์ประกอบด้านพฤติกรรมที่สะท้อนการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้นและ 4) องค์ประกอบการรับรู้ถึงศักยภาพของตนเองและแรงสนับสนุนจากสภาพแวดล้อมในส่วนของแนวทางการเรียนรู้ทางสังคมของผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้นที่ประสบความสำเร็จในประเทศไทยมีรูปแบบร่วมกันที่ชัดเจนคือ 1) มีผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จเป็นตัวอย่างในการเรียนรู้และนำมาใช้ในการทำงานของตนเอง 2) จัดจำภาพลักษณ์เชิงบวกของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จและนำมาใช้เป็นแรงผลักดันตนเองในการเติมเต็มช่องว่างระหว่างตนเองกับผู้ประกอบการที่เป็นตัวแบบนั้น 3) การได้รับแรงเสริมทางบวกจากสังคมรอบข้างช่วยกระตุ้นให้เกิดความมั่นใจและมุ่งมั่นในการทำงาน 4) การติดตามบุคคลต้นแบบ ข่าวสารธุรกิจหรือผู้ประกอบการตัวอย่างต่อเนื่องส่งผลให้เกิดความคุ้นเคยเสมือนตนเองเป็นส่วนหนึ่งของบริบทธุรกิจนั้น และนำไปสู่การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง 5) ตัวแบบการเรียนรู้อาจเป็นได้ทั้งผู้ประกอบการ ทรานสาค้า หรือองค์กรบริษัทก็ได้ ที่มีภาพลักษณ์ แนวความคิด วิสัยทัศน์ที่ดีและน่าสนใจในการนำมาเป็นตัวอย่างการเรียนรู้ 6) การเรียนรู้จากสังคมรอบข้างเพื่อมองหาและระบุถึงปัญหาในชีวิตประจำวันเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของการลงมือทำงานและสร้างสรรค์ธุรกิจใหม่ ๆ 7) การเรียนรู้ผ่านสื่อสังคมออนไลน์เป็นช่องทางที่สำคัญในปัจจุบัน

คำสำคัญ: ผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้น, เจตคติ, การเรียนรู้ทางสังคม

Received: November 26, 2019, Revised November 30, 2019, Accepted January 8, 2019

Social Learning for Enhancing Attitude Toward Startup Entrepreneurship for Undergraduate Students

Sompob Lorrungsin, Ph.D. Student, Lifelong Education Department, Faculty of Education,
Chulalongkorn University, phdthanawat@gmail.com, 061-545-5654

Associate Professor Dr.Archanya Ratana-ubol, Lifelong Education Department, Faculty of Education,
Chulalongkorn University

Assistant Professor Dr.Weerachat Soopunyo, , Lifelong Education Department, Faculty of Education,
Chulalongkorn University

Abstract

This research aimed to 1) study the components and indicators of attitude towards startup entrepreneurship under context of Thai economy 2) study the Social learning methods used by Thai entrepreneurs as a purpose of development of a non-formal education program using social learning theory for enhancing attitude towards startup entrepreneurship for graduate students. Data were collected by interview and survey from 124 Thai entrepreneurs selected under specific criteria, must be a founder with at least 2 years' experience and have annual income of the company over 10 million bath. Content and statistical analysis were used to analyze data. Results shown that components of attitude towards startup entrepreneurship composed of 4 components 1) understanding of startup entrepreneurial career 2) feeling for startup entrepreneurial career 3) behavior that reflect the startup entrepreneurial career and 4) recognition of self-potential and supports. It also shown that the guideline of Social learning methods used by successful Thai entrepreneurs are very similar and conform to each other as follow 1) have successful entrepreneurs as a role model 2) use positive image of a role model as a motivation and milestone 3) positive reinforcement is important for proactive learning and working 4) continually following role model and business news for a progressive self-development. 5) role model can be a person, brand or company that express and represent a good vision and intelligence for learning 6) learning from context and environment and practice to identify problem is the key for successful business development 7) social media is one of the most important learning resources.

Keywords: startup entrepreneur, attitude, social learning

คำขอบคุณ: งานวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาระดับปริญญาโทระดับบัณฑิต, ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทนำ

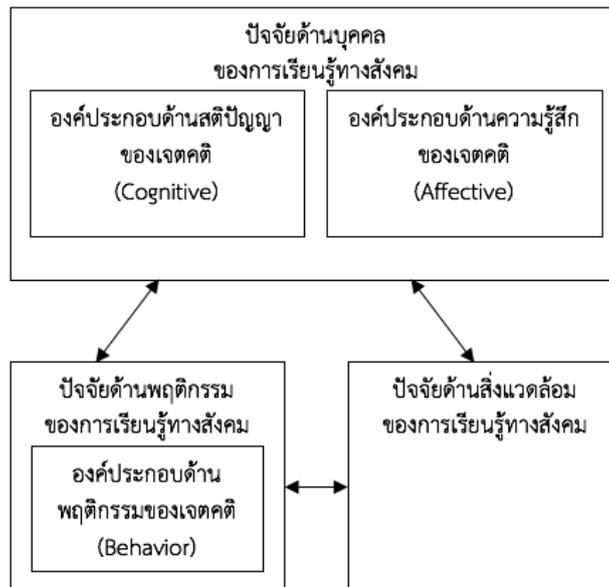
ปัญหาบัณฑิตว่างงานเป็นปัญหาที่ถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นปัญหาระดับประเทศและยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมาและมีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากขึ้นทุกปี และเมื่อพิจารณาถึงภูมิหลังทางการศึกษาของผู้ที่ว่างงานแล้วพบว่า อัตราการว่างงานของผู้ที่มีภูมิหลังทางการศึกษาในระดับปริญญาตรีมีจำนวนสูงกว่าผู้ที่มีภูมิหลังทางการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลายและสายอาชีพ โดยอัตราการว่างงานของผู้ที่มีภูมิหลังทางการศึกษาในระดับปริญญาตรีมีจำนวนสูงถึง 253,000 คนหรือคิดเป็น 3.2-3.3% ในเดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2560 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2560) นอกจากนี้จากรายงานประมาณการผู้สำเร็จการศึกษาและประมาณการผู้เข้าสู่ตลาดแรงงานจำแนกตามระดับการศึกษา (กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน, 2560) พบว่า ประมาณการผู้สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษาในปี พ.ศ. 2560 มีจำนวน 377,003 คนและมีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็น 447,454 คนในปี พ.ศ. 2561 และประมาณการผู้สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่จะเข้าสู่ตลาดแรงงานระหว่างปี พ.ศ. 2560 มีจำนวน 337,568 คนและเพิ่มขึ้นเป็น 400,650 คนในปี พ.ศ. 2561 จะเห็นได้ว่าแนวโน้มจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษามีมากขึ้นทุกปี และจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่เตรียมจะเข้าสู่ตลาดแรงงานนั้นก็เพิ่มขึ้นทุกปีเช่นเดียวกัน หากสถานการณ์จำนวนบัณฑิตว่างงานและจำนวนผู้ที่กำลังจะสำเร็จการศึกษาในอนาคตยังคงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเช่นนี้สภาวะการณ์ปัญหาการว่างงานของบัณฑิตจบใหม่จะยิ่งทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้รายงานถึงสาเหตุของการว่างงานของผู้สำเร็จการศึกษาในระดับอุดมศึกษาว่าเป็นผลมาจากความไม่สอดคล้องระหว่างสาขาวิชาและระดับการศึกษาของตัวแรงงานเองและความต้องการแรงงานของตลาดแรงงาน(ยังยุทธ แฉล้มวงษ์, 2560) ทำให้บัณฑิตไม่สามารถเข้าสู่ตลาดแรงงานได้ตามที่ต้องการ ซึ่งแรงงานที่มีความจำเป็นและต้องการในประมาณที่สูงของประเทศไทยยังคงเป็นแรงงานในระดับล่างมากกว่าระดับกลางและระดับบน

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาถึงแนวทางการพัฒนาประเทศไทยตามวิสัยทัศน์เชิงนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจประเทศไทย Thailand 4.0 มาเป็นแนวทางประกอบการแก้ไขปัญหาดังกล่าวจะเห็นได้ว่าวิสัยทัศน์เชิงนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจประเทศไทย Thailand 4.0 มุ่งเน้นในการพัฒนาเศรษฐกิจให้ก้าวข้ามจากประเทศไทย 3.0 ที่มุ่งเน้นอุตสาหกรรมหนักไปสู่การเป็นประเทศไทย 4.0 ที่มุ่งเน้นเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมเพื่อให้แรงงานและประชาชนในประเทศไทยหลุดพ้นจากกับดักรายได้ปานกลาง หรือการเปลี่ยนแปลงรูปแบบเศรษฐกิจจาก “การทำมากได้น้อย” ไปสู่ “การทำน้อยได้มาก” โดยใช้ความสร้างสรรค์และนวัตกรรมเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ซึ่งการเปลี่ยนผ่านจากประเทศไทย 3.0 ไปสู่ประเทศไทย 4.0 นั้น ซึ่งมี 4 แนวทางที่สำคัญคือ 1.) เปลี่ยนจากการเกษตรแบบดั้งเดิมไปสู่การเกษตรสมัยใหม่ (Smart Farming) และมุ่งเน้นให้เกษตรกรเป็นเกษตรกรแบบผู้ประกอบการ (Entrepreneur) 2.) เปลี่ยนแปลง SMEs จากแบบเดิมที่รัฐต้องคอยให้ความช่วยเหลือสนับสนุนอยู่ตลอดเวลาไปสู่ Smart Enterprises และ Startups ที่มีศักยภาพสูง 3.) เปลี่ยนจากการให้บริการมูลค่าต่ำแบบดั้งเดิม Traditional Services ไปสู่การภาคบริการมูลค่าสูง High Value Services และ 4.) เปลี่ยนจากแรงงานทักษะต่ำไปสู่แรงงานที่มีความรู้ความสามารถและมีทักษะสูง (กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา, 2559) ดังนั้นการส่งเสริมให้นักศึกษามหาวิทยาลัยได้รับรู้ถึงโอกาสและทางเลือกในการประกอบอาชีพนอกเหนือไปจากการเข้าทำงานตามระบบสายงานโดยการเริ่มต้นเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้นด้วยตนเองที่ขับเคลื่อนด้วยความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมตามวิสัยทัศน์เชิงนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจประเทศไทย Thailand 4.0 จึงเป็นอีกหนึ่งแนวทางที่จะช่วยบรรเทาผลกระทบจากปัญหาดังกล่าวและยังสอดคล้องกับแนวทางพัฒนาประเทศอีกทางหนึ่งด้วย

ในการส่งเสริมและกระตุ้นให้นักศึกษามหาวิทยาลัยเกิดความสนใจในการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้นนั้นไม่อาจทำได้ผ่านการเรียนการสอนจากตำราในห้องเรียนเพียงอย่างเดียว เพราะการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้นและสามารถก้าวไปสู่ความสำเร็จได้นั้นอยู่บนพื้นฐานของความสนใจและความต้องการที่แท้จริงของตัวนักศึกษาเองดังนั้นนอกจากการส่งเสริมให้นักศึกษาได้เรียนรู้และได้รับประสบการณ์ที่หลากหลายแล้วการส่งเสริมให้นักศึกษามีเจตคติที่ดีต่อการเป็น

ผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้นจึงเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญยิ่ง ผู้วิจัยจึงมุ่งเน้นการส่งเสริมเจตคติต่อการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้นแก่นักศึกษามหาวิทยาลัยผ่านรูปแบบการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ช่วยให้นักศึกษาได้มีโอกาสเรียนรู้ในสิ่งที่ตนเองสนใจและสะท้อนความเป็นตัวตนของตนเองมากที่สุดนอกเหนือไปจากการเรียนในมหาวิทยาลัย นอกจากนี้การเรียนรู้เกี่ยวกับธุรกิจและการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้นนั้นจะต้องมีความทันสมัยและเป็นปัจจุบันมากที่สุด ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการนำแนวทางการเรียนรู้ทางสังคมมาใช้เป็นแนวทางในการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมเจตคติต่อการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้น

จากข้อมูลข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของเจตคติต่อการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้น และแนวทางการเรียนรู้ทางสังคมของผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้นในประเทศไทยเพื่อนำข้อมูลไปพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดการเรียนรู้ทางสังคมเพื่อส่งเสริมเจตคติต่อการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้นสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยต่อไปในขั้นตอนการวิจัยก่อนหน้านี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและสังเคราะห์ทฤษฎีเจตคติ แนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางเจตคติและแนวคิดการเรียนรู้ทางสังคมพบว่า การเรียนรู้ทางสังคมมีขั้นตอนกระบวนการเรียนรู้ที่คล้ายกันกับขั้นตอนกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางเจตคติเนื่องจากการเรียนรู้ทางสังคมนั้นก็สร้างการเปลี่ยนแปลงทั้งทางความคิดและพฤติกรรมและส่งผลให้มีแนวโน้มในการแสดงพฤติกรรมซ้ำอีกในอนาคตและที่สำคัญองค์ประกอบของเจตคติ Schiffman&Kanuk(2004) และปัจจัยของการเรียนรู้ทางสังคมBandura(1977)ยังมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอีกด้วย

แผนภาพที่ 1 แผนภาพการสังเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของเจตคติของ Schiffman&Kanuk(2004) และปัจจัยที่เกี่ยวข้องในกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura(1977)

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการนำแนวคิดการเรียนรู้ทางสังคมมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมเจตคติต่อการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้นและนำมาสู่การวิจัยเพื่อค้นหาค่าองค์ประกอบและตัวชี้วัดทางเจตคติต่อการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้นในครั้ง และเพื่อที่จะได้นำข้อมูลการวิจัยไปพัฒนาเป็นโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดการเรียนรู้ทางสังคมเพื่อส่งเสริมเจตคติต่อการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้นของนักศึกษามหาวิทยาลัยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของเจตคติต่อการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้นในบริบทเศรษฐกิจและสังคมไทย

2. ศึกษาแนวทางการเรียนรู้ทางสังคมของผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้นในประเทศไทย

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร ประชากรในวัตถุประสงค์เพื่อการสังเคราะห์องค์ประกอบและตัวชี้วัดของการมีเจตคติต่อการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้น และศึกษาแนวทางการเรียนรู้ทางสังคมของผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้นในประเทศไทยเพื่อให้ได้มาซึ่งเจตคติตามตัวชี้วัดดังกล่าว คือ ผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้นในประเทศไทย

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตด้านเนื้อหาเกี่ยวกับองค์ประกอบของเจตคติต่อการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้นดังนี้ 1) ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้น 2) ความรู้สึกที่ดีต่อการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้น 3) พฤติกรรมที่สะท้อนแนวโน้มการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้น 4) การรับรู้ถึงความสามารถของตนเองและแรงสนับสนุนจากสังคม และมีเนื้อหาเกี่ยวกับการเรียนรู้ทางสังคมดังนี้ 1) การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง 2) การเรียนรู้โดยการสังเกตและเลียนแบบจากตัวแบบ

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 2 ส่วนคือการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณประกอบด้วย 1) การสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการเรียนรู้ทางสังคมและ 2) การเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบสอบถามเกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวชี้วัดของเจตคติต่อการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้นที่เหมาะสมในบริบทสังคมไทยในการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลอย่างเฉพาะเจาะจงตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้จำนวน 5 คนและให้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลกลุ่มแรกแนะนำผู้ให้ข้อมูลคนต่อไปโดยใช้เกณฑ์ดังกล่าวในการเลือกผู้ให้ข้อมูลคนต่อไป โดยมีผู้ให้สัมภาษณ์รวมจำนวนทั้งสิ้น 20 คน ในส่วนของการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามผู้วิจัยใช้รูปแบบการเก็บข้อมูลแบบ Snowball Sampling โดยผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลกลุ่มแรกจำนวน 10 คนตามเกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ได้กำหนดไว้แบบเฉพาะเจาะจงและให้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลกลุ่มแรกแนะนำผู้ให้ข้อมูลคนต่อไปโดยใช้เกณฑ์ดังกล่าวในการเลือกผู้ให้ข้อมูลคนต่อไป และเก็บข้อมูลจนข้อมูลมีความอิ่มตัวมีกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลรวมทั้งสิ้น 124 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้นในประเทศไทยโดยผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างไว้คือ 1) ต้องเป็นเจ้าของกิจการและเป็นผู้เริ่มก่อตั้งธุรกิจกิจการนั้นด้วยตนเองหรือเป็นผู้ร่วมก่อตั้งกิจการ 2) มีประสบการณ์ในการดำเนินธุรกิจที่ก่อตั้งขึ้นมาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี 3) ธุรกิจมียอดขายต่อปีของปีที่ผ่านมาไม่น้อยกว่า 10 ล้านบาท

เครื่องมือที่ใช้

1. แบบสัมภาษณ์แนวทางการเรียนรู้ทางสังคมของผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้น
2. แบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวชี้วัดแห่งการมีเจตคติต่อการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้นในประเทศไทย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามใช้วิธีการวิเคราะห์ทางสถิติพื้นฐาน

ผลการวิจัย

จากการเก็บข้อมูลและความคิดเห็นจากผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้นในประเทศไทยพบว่า องค์ประกอบทางเจตคติต่อการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้นในบริบทสังคมไทย ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบที่สำคัญโดยแต่ละองค์ประกอบ

สามารถถูกวัดสภาพได้ด้วยตัวชี้วัด 8 ประการ ซึ่งสามารถใช้บ่งชี้ว่าบุคคลใดมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้น และมีแนวโน้มที่จะเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้นได้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. องค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจต่ออาชีพผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้น เป็นองค์ประกอบที่ใช้บ่งบอกถึงความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องต่ออาชีพผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้นของบุคคล ซึ่งจะนำไปสู่การมีเจตคติที่ดีต่อการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้น ประกอบด้วยตัวชี้วัด 8 ตัวชี้วัดที่นำมาใช้วัดสภาพความรู้ความเข้าใจของบุคคลที่มีต่ออาชีพผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้นดังนี้ 1.1) รู้ว่าเป็นอาชีพที่มีความเสี่ยงที่สูงกว่าอาชีพอื่นแต่มีผลตอบแทนที่สูงกว่าอาชีพอื่นเช่นกัน 1.2) รู้ว่าเป็นอาชีพที่ต้องใช้ความริเริ่มสร้างสรรค์และนวัตกรรมในการสร้างผลงาน 1.3) รู้ว่าเป็นอาชีพที่มีความอิสระไม่มีผู้ใดบังคับบัญชาการทำงาน 1.4) รู้ว่าเป็นอาชีพที่มีเกี่ยวข้องกับกระแสเศรษฐกิจและสังคมของไทยและของโลก 1.5) รู้ว่าเป็นอาชีพที่มีการแข่งขันอยู่ตลอดเวลาและถูกจับตาโดยคู่แข่งธุรกิจ 1.6) รู้ว่าเป็นอาชีพที่ต้องมีเครือข่ายพันธมิตรทางธุรกิจเพื่อความได้เปรียบทางธุรกิจ 1.7) รู้ว่าเป็นอาชีพที่ต้องอาศัยข่าวสารและแหล่งข้อมูลที่ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา 1.8) รู้ว่าเป็นอาชีพที่ต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมและชุมชน

2. องค์ประกอบด้านความรู้สึกต่ออาชีพผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้นเป็นองค์ประกอบที่ใช้บ่งบอกถึงความรู้สึกที่ดีต่ออาชีพผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้นของบุคคล ซึ่งจะนำไปสู่การมีเจตคติที่ดีต่อการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้น ประกอบด้วยตัวชี้วัด 8 ตัวชี้วัดที่นำมาใช้วัดสภาพความรู้สึกของบุคคลที่มีต่ออาชีพผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้นดังนี้ 2.1) ความรู้สึกว่าผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้นเป็นผู้ที่เก่งและมีความรู้ทักษะที่หลากหลายด้าน 2.2) รู้สึกว่าเป็นอาชีพที่มีชื่อเสียงและได้รับความสนใจจากคนในสังคม 2.3) รู้สึกว่าอาชีพนี้เป็นอาชีพที่มีบทบาทสำคัญและมีโอกาสเติบโตในเศรษฐกิจยุคดิจิทัล 2.4) รู้สึกสนใจผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จและอยากนำมาเป็นตัวอย่างในการดำเนินชีวิต 2.5) รู้สึกอยากที่จะทำความรู้จักและคบค้าสมาคมกับผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้น 2.6) รู้สึกสนใจและอยากชักชวนให้คนใกล้ชิดให้เริ่มต้นเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้น 2.7) รู้สึกว่าเป็นอาชีพที่จำเป็นต่อการพัฒนาประเทศให้สามารถแข่งขันกับประเทศอื่นๆ ได้ 2.8) รู้สึกต้องการที่จะเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้นทันทีเมื่อมีโอกาส

3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรมที่สะท้อนการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้นเป็นองค์ประกอบที่ใช้บ่งบอกถึงพฤติกรรมของบุคคลที่มีแนวโน้มที่จะเริ่มต้นเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้นได้ ซึ่งจะนำไปสู่การมีเจตคติที่ดีต่อการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้น ประกอบด้วยตัวชี้วัด 8 ตัวชี้วัดที่นำมาใช้วัดสภาพพฤติกรรมของบุคคลที่มีแนวโน้มที่สามารถที่จะเริ่มต้นเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้นได้ ดังนี้ 3.1) เป็นผู้ที่น่าพาตนเองในการทำงานได้โดยไม่ต้องรอให้ผู้อื่นออกคำสั่ง 3.2) เป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และชอบสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ อยู่เสมอ 3.3) เป็นผู้ที่มีความกล้าเสี่ยงและสามารถบริหารจัดการความเสี่ยงนั้นได้เพื่อให้ได้ผลประโยชน์ที่มากขึ้น 3.4) เป็นผู้ที่สามารถบริหารจัดการเวลาและทรัพยากรทั้งในการทำงานและการใช้ชีวิตประจำวัน 3.5) เป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นและแสวงหาความรู้รวมถึงโอกาสใหม่ๆ อยู่เสมอ 3.6) เป็นผู้ที่ชอบความท้าทายและกล้าในการเริ่มต้นทำสิ่งที่ยังไม่มีผู้ใดทำมาก่อน 3.7) เป็นผู้ที่มีความมุ่งมั่นและเชื่อมั่นในความคิดและการกระทำของตนเอง 3.8) เป็นผู้ที่ผลักดันผลงานของตนออกสู่สาธารณะให้เป็นที่ยอมรับในสังคมอยู่เสมอ

4. องค์ประกอบการรับรู้ถึงศักยภาพของตนเองและแรงบันดาลใจจากสภาพแวดล้อม เป็นองค์ประกอบที่ใช้บ่งบอกว่าบุคคลมีการรับรู้ถึงความสามารถและศักยภาพของตนเองรวมถึงแรงบันดาลใจจากสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้เป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้นได้ ซึ่งจะนำไปสู่การมีเจตคติที่ดีต่อการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้น ประกอบด้วยตัวชี้วัด 8 ตัวชี้วัดที่นำมาใช้วัดสภาพการรับรู้ถึงศักยภาพของตนเองและแรงบันดาลใจจากสภาพแวดล้อม ดังนี้ 4.1) รู้จักจุดแข็งและความสามารถของตนเองที่เหนือผู้อื่นที่จะนำมาใช้ในการเริ่มต้นทำธุรกิจ 4.2) รับรู้ถึงโอกาสและวิธีการเข้าถึงการได้รับการแก้ไขจุดอ่อนข้อบกพร่องของตนเอง 4.3) รับรู้ถึงโอกาสและวิธีในการเข้าถึงการส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจ 4.4) รับรู้ถึงโอกาสและวิธีในการนำความรู้ความถนัดของตนที่มีอยู่มาต่อยอดเป็นธุรกิจ 4.5) รับรู้ถึงแรงช่วยเหลือสนับสนุนจากพันธมิตรและคนรอบข้างในการเริ่มต้นทำธุรกิจ 4.6) รู้วิธีการเข้าถึงแหล่งข้อมูลและทรัพยากรเพื่อใช้สร้างโอกาสในการเริ่มต้นดำเนิน

ธุรกิจ 4.7) รู้ถึงโอกาสในการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการเริ่มต้นธุรกิจ 4.8) รู้ถึงโอกาสและวิธีการเข้าถึงการสนับสนุนด้านเงินทุนจากนักลงทุนในการต่อยอดธุรกิจ

จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้นถึงแนวทางการเรียนรู้ทางสังคมที่ผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้นมีการปฏิบัติที่ก่อนที่จะเริ่มต้นเป็นผู้ประกอบการที่ส่งผลนำมาสู่การได้เริ่มต้นเป็นผู้ประกอบการ และรูปแบบการเรียนรู้ทางสังคมที่มีการปฏิบัติอยู่ในปัจจุบันที่ทำให้ยังคงยึดมั่นและมีความภาคภูมิใจที่ได้เป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้นและมีการพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องในฐานะผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้น พบว่ารูปแบบการเรียนรู้ทางสังคมของผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้นที่ประสบความสำเร็จนั้นมีรูปแบบร่วมที่คล้ายคลึงกันดังนี้

1. ผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จจะเรียนรู้จากบุคคลรอบตัวอยู่เสมออีกทั้งมีบุคคลต้นแบบที่ตนเองชื่นชอบและเรียนรู้จากบุคคลต้นแบบนั้น ไม่ว่าจะเป็นคนใกล้ชิด ผู้ประกอบการที่มีชื่อเสียงและประสบความสำเร็จอย่างสูงในสังคมหรือตัวแบบที่เป็นดาราทหารหรือบุคคลที่มีชื่อเสียงในวงการต่างๆที่ตนเองให้ความสนใจชื่นชอบ และนำมาปฏิบัติปรับใช้กับการดำรงชีวิตและการทำงานของตนเอง

“การเรียนรู้จากผู้ประสบความสำเร็จ ไม่ว่าจะเป็นนักธุรกิจที่ประสบความสำเร็จหรือผู้ที่ประสบความสำเร็จในด้านต่างๆ จะช่วยให้ได้เรียนรู้ข้อคิดการใช้ชีวิตและการทำงานและเลือกนำมาใช้กับตนเองได้”

“การเรียนรู้จากการดูผู้อื่นแล้วนำมาประยุกต์ใช้เป็นการเรียนรู้ที่ง่ายและสามารถทำได้โดยไม่ต้องใช้ต้นทุนการเรียนรู้ที่สูงนัก ปัจจุบันสามารถเรียนรู้ได้จากสื่อสังคมออนไลน์ผู้ที่มีชื่อเสียงประสบความสำเร็จหรือผู้มีอิทธิพลต่อสังคมแล้วแต่ใช้สื่อสังคมออนไลน์เหล่านี้ ทำให้การเรียนรู้จากบุคคลเหล่านี้ทำได้ง่าย เพียงแต่ต้องเลือกแต่สิ่งที่ดีและนำมาใช้กับตนเองให้เกิดประโยชน์สูงสุด”

“การดำเนินธุรกิจในปัจจุบันจะต้องมีการพัฒนาทั้งตนเองและธุรกิจให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา ไม่หยุดอยู่กับที่ การศึกษาหาความรู้จะต้องหาจากแหล่งความรู้ที่มีความทันสมัยที่สุด และหนึ่งในแหล่งความรู้ที่ทันสมัยที่สุดและอยู่ใกล้ตัวที่สุดก็คือสังคมที่อยู่รอบตัว การพบปะพูดคุยกับเพื่อน คนในวงการธุรกิจที่ประสบความสำเร็จ”

“การเรียนรู้จากผู้คนในสังคม รวมถึงคนที่อยู่ในแวดวงธุรกิจเดียวกันและลูกค้าเป็นวิธีการเรียนรู้ที่สำคัญที่นอกจากจะทำให้ได้รับความรู้ที่มีความทันสมัยรู้ว่าคุณอื่นมีการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างไรแล้วนำมาปรับใช้กับตนเองได้แล้ว แล้วเป็นการสร้างเพื่อนและพันธมิตรทางธุรกิจอีกด้วย”

2. ผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จจะให้ความสนใจต่อภาพลักษณ์เชิงบวกของผู้ที่ประสบความสำเร็จและนำมาใช้เป็นแรงผลักดันตนเองในการพัฒนาตนเองเพื่อเติมเต็มช่องว่างระหว่างตนเองกับบุคคลที่เป็นต้นแบบ

“การได้เห็นบุคคลหรือผู้นำทางธุรกิจรวมถึงองค์กรทางธุรกิจที่ประสบความสำเร็จในธุรกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลหรือองค์กรธุรกิจระดับโลกที่ประสบความสำเร็จและมีผู้ติดตามเป็นจำนวนมาก ทำให้รู้สึกมีแรงบันดาลใจและอยากที่จะเป็นผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จหรือเป็นเจ้าของธุรกิจที่ประสบความสำเร็จบ้าง”

“บุคคลที่มีชื่อเสียงประสบความสำเร็จในสังคมเป็นสิ่งที่ดึงดูดความสนใจและสร้างความปรารถนาอยากจะประสบความสำเร็จมีชื่อเสียงเป็นอย่างบุคคลดังกล่าว แต่สิ่งที่ทำให้เกิดการตัดสินใจเริ่มต้นเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้นนั้นเกิดจากการมองเห็นช่องทางและการได้รับโอกาสในการหรือการสนับสนุนช่วยเหลือในการเริ่มต้นธุรกิจจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการตัดสินใจเริ่มต้นเป็นอย่างมาก”

“การได้เห็นบุคคลในครอบครัวทั้ง พ่อ แม่ พี่ น้อง ที่สามารถดำเนินธุรกิจจนประสบความสำเร็จ มีส่วนผลักดันให้อยากที่จะประสบความสำเร็จและเป็นแรงกระตุ้นให้ต้องพยายามให้ประสบความสำเร็จดังเช่นคนในครอบครัวให้ได้ นอกจากนี้การได้ใกล้ชิดกับคนในครอบครัวทำให้ได้ซึมซับและเรียนรู้การทำธุรกิจมาด้วยจึงเป็นการสร้างรากฐานและประสบการณ์ที่ดีที่ทำให้เกิดความอยากที่จะเป็นเจ้าของธุรกิจด้วย”

3. การได้รับแรงเสริมทางบวกและโอกาสในการแสดงออกถึงความสามารถจากคนรอบข้างและสังคมจะช่วยกระตุ้นให้เกิดความมั่นใจและมุ่งมั่นในการทำงาน และมีส่วนสำคัญในการผลักดันให้เกิดพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

“การที่มีผู้คนชื่นชมผลงานของเราทำให้เรารู้สึกว่าเราสามารถที่จะออกแบบและผลิตผลงานที่เป็นที่ชื่นชอบของคนจำนวนมากได้ ทำให้เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจและกล้าที่จะสร้างสรรค์ผลงานและต่อยอดเป็นธุรกิจต่อไปได้”

“การได้รับแรงสนับสนุนจากคนในครอบครัว เพื่อนและคนใกล้ชิดที่คอยเป็นกำลังใจสนับสนุนให้ได้ทำให้สิ่งที่ตนเองชอบ ทำให้รู้สึกว่าการที่ตนเองทำอยู่นั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องและกล้าที่จะเดินหน้าต่อไปและต่อยอดเป็นธุรกิจได้”

“การมีเพื่อน แฟนคลับหรือผู้ที่ชื่นชอบในสิ่งเดียวกัน เป็นแรงผลักดันที่สำคัญที่ทำให้ได้รู้ว่าสิ่งที่เราชื่นชอบนั้นผู้อื่นก็ชื่นชอบเช่นเดียวกัน และเมื่อจะนำความชอบนั้นมาต่อยอดทำเป็นธุรกิจก็ทำให้เกิดความมั่นใจว่าเราจะต้องสามารถทำได้ดีและมีคนพร้อมที่จะสนับสนุนสินค้าหรือบริการของเรา”

“เวทีแข่งขันทักษะด้านธุรกิจเป็นหนึ่งในโอกาสสำคัญในการแสดงความสามารถของตนเอง ทำให้เราได้รู้ถึงความสามารถในด้านที่ตนเองมีเหนือผู้อื่น เป็นสิ่งที่ทำให้เรารู้ว่าตนเองสามารถเป็นผู้ประกอบการได้ดีกว่าคนอื่น”

4. การติดตามบุคคลต้นแบบ คนใกล้ชิด ชาวสารธุรกิจหรือผู้ประกอบการตัวอย่างต่อเนื่องส่งผลให้เกิดความคุ้นเคยเสมือนตนเองเป็นส่วนหนึ่งของบริบทธุรกิจนั้นและนำไปสู่การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตามทิศทางกระแสของบริบทธุรกิจนั้น

“มีแม่เป็นบุคคลต้นแบบในการศึกษาการดำเนินธุรกิจ เนื่องจากแม่เป็นผู้ดูแลธุรกิจของครอบครัวมาก่อนทำให้ตนได้คลุกคลีและสัมผัสการทำงานของแม่มาโดยตลอดจึงได้ซึมซับและจดจำสิ่งต่างๆของการดำเนินธุรกิจ ซึ่งส่งผลให้เกิดความคุ้นเคยและมีความต้องการที่จะเป็นเจ้าของธุรกิจบ้าง”

“เริ่มต้นจากการที่ตนเองมีงานอดิเรกสะสมงานออกแบบทางแพชั่นทำให้ได้เริ่มต้นติดตามบุคคลที่มีชื่อเสียงด้านการออกแบบสินค้าแฟชั่นแบรนด์ที่ตนเองชื่นชอบ จึงทำให้ได้รับอิทธิพลทางความคิดและการทำงานของบุคคลดังกล่าวมาด้วย โดยเป็นเปิดรับเอาแนวความคิดการดำเนินชีวิตและความคิดต่างๆของบุคคลนั้นมาสู่เองผ่านการเรียนรู้แบบไม่รู้ตัว”

“หลังจากเรียนจบ เพื่อนๆได้เริ่มทยอยกันเปิดบริษัทและเป็นเจ้าของกิจการ ตนจึงได้เกิดความสนใจและต้องการที่จะเป็นเจ้าของกิจการเช่นเดียวกับเพื่อนๆบ้าง ตนจึงได้เริ่มพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อนๆเกี่ยวกับกิจการของเพื่อนๆ รวมถึงการขอคำแนะนำต่างๆและการได้รับการแนะนำให้รู้จักกับบุคคลอื่นๆเพื่อสานสัมพันธ์ในการเป็นพันธมิตรทางธุรกิจในอนาคต”

5. ตัวแบบการเรียนรู้อาจเป็นได้ทั้งผู้ประกอบการ ทรานส์คัม หรือองค์กรบริษัทก็ได้ ที่มีภาพลักษณ์ แนวความคิด ทัศนคติที่ดีและน่าสนใจในการนำมาเป็นตัวอย่างการเรียนรู้ และสามารถเฝ้าติดตามและเรียนรู้ผ่านสื่อใดๆก็ได้โดยไม่จำกัด

“มีบริษัทชั้นนำระดับโลกเช่น Yelp, Uber และ Grab เป็นตัวแบบในการศึกษาวิสัยทัศน์ การแก้ปัญหา วิธีดำเนินธุรกิจ การจัดการ รวมถึงการบริหารและการตลาด และนำองค์ความรู้เหล่านั้นมาพัฒนาธุรกิจของตนเอง ไม่ได้มีบุคคลต้นแบบคนใดเป็นหลักในการศึกษาหรือเลียนแบบเนื่องจากบุคคลแต่ละบุคคลมีความรู้ความสามารถและการทำงานที่แตกต่างกัน จึงได้ศึกษาจากธุรกิจที่ใกล้เคียงกับธุรกิจที่ทำอยู่เป็นหลัก”

“ปัจจุบันติดตามการทำงานของนักออกแบบหลายคนโดยติดตามผ่านสื่อสังคม นิตยสาร สื่อออนไลน์ เนื่องจากการพัฒนาตนเองในการทำงานจำเป็นต้องศึกษาหาความรู้ใหม่ๆอยู่เสมอการศึกษาจากบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือแหล่งความรู้เพียงแหล่งเดียวไม่เพียงพออย่างแน่นอน โดยจะศึกษาผลงาน ความคิด การนำเสนอ การตลาด ของบุคคลหรือแบรนด์แต่ละแบรนด์แล้วนำมาทำการเปรียบเทียบเพื่อนำข้อดีมาปรับใช้กับงานของตนเอง”

“ศึกษาการบริหารงาน วิสัยทัศน์ และการแก้ปัญหาของผู้ก่อตั้งระดับโลก เช่น Jack Ma และบุคคลอื่นๆผ่านทางสื่อออนไลน์เนื่องจากไม่มีโอกาสในการศึกษาจากตัวจริงอยู่แล้ว และนำความรู้มาปรับใช้กับการทำงานของตนเอง”

6. การเรียนรู้จากสังคมรอบข้างเพื่อมองหาและระบุถึงปัญหาในชีวิตประจำวันเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของการลงมือทำงานและสร้างสรรค์ธุรกิจใหม่ๆ

“การสังเกตและการตั้งคำถามต่อสิ่งที่พบเห็นแล้วค้นหาคำตอบจากทั้งการค้นหาในโลกออนไลน์ การพูดคุยสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญ ช่วยให้เป็นคนช่างสังเกตและมองเห็นปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นรอบตัว ซึ่งการดำเนินธุรกิจมีความจำเป็นต้องคอยมองหาจุดบกพร่องและปัญหาอยู่เสมอเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น”

“การลงไปทำหน้าที่ยี่ตอนรับลูกค้า รับงานและรับการร้องเรียนปัญหาด้วยตนเอง ซึ่งปกติแล้วจะเป็นหน้าที่ของพนักงานหรือลูกน้อง แต่การที่ลงไปทำด้วยตนเองจะทำให้ได้สัมผัสปัญหาและเรียนรู้ความต้องการของลูกค้าโดยตรงทำให้สามารถเก็บรายละเอียดรวมถึงอารมณ์ความรู้สึกของลูกค้าได้ ต่างจากการรับฟังการรายงานหรือปัญหาจากลูกน้อง”

“การมีความช่างพูดช่างเจรจาและมักจะเข้าไปพูดคุยและสร้างมิตรภาพกับผู้คนได้ตลอดเวลา ทำให้ได้สังเกตและเรียนรู้ถึงปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นกับคนหลายๆกลุ่มให้ได้นำกลับมาคิดและหาวิธีตอบสนองแก้ไขปัญหานั้นๆและต่อยอดเป็นธุรกิจใหม่ได้”

“ทักษะที่สำคัญที่สุดและจำเป็นต้องมีในการที่จะเริ่มต้นเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้นก็คือทักษะการหาปัญหาและความต้องการ เพราะการจะประกอบธุรกิจหรือให้บริการใดๆจะต้องเริ่มจากการมองหาปัญหาและความต้องการที่แท้จริงที่มีอยู่จริง ไม่ใช่จินตนาการหรือคิดเอาเองว่ามีปัญหานั้นๆอยู่ในโลก”

7. ผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้นให้ความสำคัญเป็นอย่างมากกับการเรียนรู้ผ่านสื่อสังคมออนไลน์เป็นช่องทางที่สำคัญในปัจจุบัน

“ศึกษาการบริหารงาน วิสัยทัศน์ และการแก้ปัญหาของผู้นำองค์กรระดับโลก เช่น Jack Ma และบุคคลอื่นๆผ่านทางสื่อออนไลน์เนื่องจากไม่มีโอกาสในการศึกษาจากตัวจริงอยู่แล้ว และนำความรู้มาปรับใช้กับการทำงานของตนเอง”

“ปัจจุบันติดตามการทำงานของนักออกแบบหลายคนโดยติดตามผ่านสื่อสังคมออนไลน์ นิติสาร สื่อออนไลน์ต่างๆ เนื่องจากการพัฒนาตนเองในการทำงานจำเป็นต้องศึกษาหาความรู้ใหม่ๆอยู่เสมอการศึกษาจากบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือแหล่งความรู้เพียงแหล่งเดียวไม่เพียงพออย่างแน่นอน โดยจะศึกษาผลงาน ความคิด การนำเสนอ การตลาด ของบุคคลหรือแบรนด์แต่ละแบรนด์แล้วนำมาทำการเปรียบเทียบเพื่อนำข้อดีมาปรับใช้กับงานของตนเอง”

“ศึกษาหาความรู้จากการติดตามข่าวสาร การสัมภาษณ์ ข่าวการตลาด และบทสัมภาษณ์ของบุคคลสำคัญหรือนักธุรกิจที่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากไม่มีโอกาสที่จะได้ติดต่อกับบุคคลเหล่านั้นในชีวิตจริง ดังนั้นการหาความรู้จากสื่อต่างๆจึงสำคัญโดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งเป็นสื่อที่มีความทันสมัย รวดเร็วและเปิดกว้างที่สุด โดยจะศึกษาแนวคิด การวางแผนการตลาด การแก้ไขปัญหาที่ตรงกับความต้องการของธุรกิจของตนเองและนำมาปรับใช้กับการดำเนินงานของตนเองต่อไป”

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่า เจตคติต่อการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้นสามารถประเมินได้จากองค์ประกอบ 4 ด้าน

- 1) องค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจต่ออาชีพผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้น
- 2) องค์ประกอบด้านความรู้สึกต่ออาชีพผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้น
- 3) องค์ประกอบด้านพฤติกรรมที่สะท้อนการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้นและ
- 4) องค์ประกอบการรับรู้ถึงศักยภาพของตนเองและแรงสนับสนุนจากสภาพแวดล้อมซึ่งองค์ประกอบด้านการรับรู้ถึงศักยภาพของตนเองและแรงสนับสนุนจากสภาพแวดล้อมนี้เป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม (Environmental Component) ที่ถูกเพิ่มเติมขึ้นมาจากองค์ประกอบของเจตคติตามทฤษฎีเจตคติ(Schiffman&Kanuk, 2004) ที่มีเพียง 3 องค์ประกอบได้แก่ องค์ประกอบด้านความรู้ (Cognitive Component) องค์ประกอบด้านความรู้สึก (Affective Component) และองค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavioral Component) ซึ่งองค์ประกอบที่เพิ่มขึ้นมานี้มีความสอดคล้ององค์ประกอบของการเรียนรู้ทางสังคมที่มีสภาพแวดล้อมเป็นบริบทสำคัญของการเรียนรู้ (Bandura, 1977) และยังคงสอดคล้อง

กับอาชีพการเป็นผู้ประกอบการที่อิงกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมเป็นส่วนสำคัญในการดำเนินธุรกิจ นอกจากนี้ผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้นมีความเห็นสอดคล้องกันว่าการเรียนรู้ทางสังคมทั้งรูปแบบการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติและประสบการณ์จริง และการเรียนรู้โดยการสังเกตและเลียนแบบจากตัวแบบนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งทั้งต่อการพัฒนาตนเองในอาชีพและการกระตุ้นให้บุคคลที่ยังไม่มีความมั่นใจในการเป็นผู้ประกอบการได้หันมาให้ความสนใจในอาชีพผู้ประกอบการวิสาหกิจมากขึ้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าองค์ประกอบทางด้านสภาพแวดล้อม (Environmental Component) มีความสำคัญยิ่งต่อเจตคติต่อการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดการเรียนรู้ทางสังคมและประสบการณ์รูปแบบการเรียนรู้ทางสังคมของผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้นในประเทศไทยมาเป็นกรอบในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดการเรียนรู้ทางสังคมเพื่อส่งเสริมเจตคติต่อการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้นของนักศึกษามหาวิทยาลัยต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าในการส่งเสริมเจตคติต่อการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้นนั้นประกอบด้วยองค์ประกอบทั้ง 4 ด้านคือ องค์ประกอบด้านความรู้ (Cognitive Component), องค์ประกอบด้านความรู้สึก (Affective Component), และองค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavioral Component) และองค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อม (Environmental Component) โดยแต่ละองค์ประกอบสามารถวัดคุณภาพได้ด้วยตัวชี้วัด 8 ประการซึ่งเป็นตัวชี้วัดสภาพรวมของการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้นโดยทั่วไป ไม่ได้เจาะจงเฉพาะผู้ประกอบการสาขาใดสาขาหนึ่ง ดังนั้นการนำองค์ประกอบและตัวชี้วัดจากการวิจัยนี้ไปใช้เพื่อการส่งเสริมเจตคติเป็นการเฉพาะเจาะจงต่ออาชีพผู้ประกอบการในสาขาใดสาขาหนึ่งควรทำการเพิ่มเติมตัวชี้วัดที่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับสาขาอาชีพนั้นๆ ด้วย

2. ข้อค้นพบเกี่ยวกับแนวทางการเรียนรู้ทางสังคมของผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้นมีความหลากหลายและขึ้นกับความสามารถในการเรียนรู้และประสบการณ์ที่สั่งสมมาของแต่ละบุคคล ดังนั้นในการนำแนวคิดการเรียนรู้ทางสังคมไปพัฒนาเป็นกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมเจตคติต่อการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้นสำหรับนักศึกษาวิทยาลัยนั้น ควรทำการประเมินความสามารถในการเรียนรู้และประสบการณ์ในการเรียนรู้ที่ผ่านมาของผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำรูปแบบการเรียนรู้ทางสังคมไปปฏิบัติและเกิดประโยชน์สูงสุด

3. ในการนำแนวทางการเรียนรู้ทางสังคมไปใช้เป็นตัวแบบหรือแนวทางในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมเจตคติต่อการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ควรมีการกำหนดให้นักศึกษามหาวิทยาลัยที่เป็นกลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบและองค์ประกอบของกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น ร่วมกำหนดเนื้อหาและตัวแบบในการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้โดยการสังเกตและเลียนแบบ เลือกเข้าเรียนรู้และรับประสบการณ์จากธุรกิจที่ผู้เรียนมีความสนใจ เลือกสื่อและช่องทางในการเรียนรู้ที่มีความสะดวก ระยะเวลาในการเรียนรู้ รูปแบบการประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบและพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนและให้มีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับผู้เรียนให้มากที่สุดตามแนวทางการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนBoyle(1981) ต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำการศึกษาสภาพเจตคติต่อการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้นของนักศึกษามหาวิทยาลัยที่เป็นกลุ่มเป้าหมายเพื่อประเมินความว่ากลุ่มเป้าหมายมีความต้องการในการส่งเสริมเจตคติในองค์ประกอบใดหรือตัวชี้วัดใดเป็นพิเศษหรือไม่ และทำการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพในเชิงลึกเกี่ยวกับการเรียนรู้ทางสังคมที่จะสามารถช่วยส่งเสริมเจตคติในองค์ประกอบและตัวชี้วัดนั้นๆต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน. (2560). ข้อมูลผู้สำเร็จการศึกษาและประมาณการผู้เข้าสู่ตลาดแรงงาน ปี 2560. กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา. (2559). พิมพ์เขียว Thailand 4.0 โมเดลขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ความมั่งคั่ง มั่นคง และยั่งยืน.
- ยงยุทธ แฉล้มวงษ์. (2560). อัตราการว่างงานกับอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่? (ออนไลน์) แหล่งที่มา: <https://tdri.or.th/2017/10/unemployment-rate-2014-v-2017/> (5 เมษายน 2561)
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2560). สรุปผลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร เดือนมกราคม พ.ศ.2560.
- Bandura, A. (1977). Social learning theory. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall.
- Boyle, P. G. (1981). Planning Better Programs. New York: McGraw-Hill.
- Schiffman, L. G. K., Leslie Lazar. (2004). Consumer Behavior (6th ed.). NJ: Prentice Hall, Upper Saddle River.

บทความวิจัย (ม.ค. – มิ.ย. 2563)

แนวทางการพัฒนาระบบควบคุมครุภัณฑ์ด้วยบาร์โค้ดสองมิติ (QR Code) กรณีศึกษา
วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

ศรินทิพย์ งามถิ่น, วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
1518 ถนนประชาราษฎร์ 1 แขวงวงศ์สว่าง เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร 10800
e-mail : sarinthip.n@cit.kmutnb.ac.th โทร. 085-1324832

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้วัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่มีอยู่ในระบบเดิม 2) เพื่อพัฒนาระบบควบคุมครุภัณฑ์ด้วยบาร์โค้ดสองมิติ (QR Code) และ 3) เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ต่อระบบที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เลือกแบบเจาะจง คือผู้ปฏิบัติงานพัสดุ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานพัสดุ คณะกรรมการตรวจสอบพัสดุ ประจำปี วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ระบบควบคุมครุภัณฑ์ด้วยบาร์โค้ดสองมิติ (QR Code) และแบบประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ต่อระบบที่พัฒนาขึ้น การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า การประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ต่อระบบที่พัฒนาขึ้นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสามารถเรียงลำดับได้ดังนี้ 1. ด้านความง่ายต่อการใช้งานระบบ (Usability Test) 2. ด้านการทำงานตามฟังก์ชันของระบบ (Functional Test) 3. ด้านการความต้องการของผู้ใช้ระบบ (Functional Requirement Test) และ 4. ด้านการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลในระบบ (Security Test) ตามลำดับ สรุปได้ว่า ระบบควบคุมครุภัณฑ์ด้วยบาร์โค้ดสองมิติ (QR Code) ที่พัฒนาขึ้น สามารถนำไปใช้งานได้มีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ระบบควบคุมครุภัณฑ์, บาร์โค้ดสองมิติ (คิวอาร์โค้ด)

Received: November 2, 2019, Revised November 5, 2019, Accepted December 25, 2019

Development of Asset Control System via Two-Dimensional Barcodes (QR CODE): A Case Study College of Industrial Technology, King Mongkut's University of Technology North Bangkok

Sarinthip Ngamthin, College of Industrial Technology, King Mongkut's University Technology North Bangkok
1518 Pracharat 1 Road, Wongsawang, Bangsue, Bangkok 10800
e-mail : sarinthip.n@cit.kmutnb.ac.th Tel. 085-1324832

Abstract

The aims of this research are as following: 1) To analyzed problems and obstacle sunder the old system, 2) To develop the control goods system with two dimensional Quick Response (QR) code, and 3) To evaluate the user satisfaction with the system developed by the researcher. The specific type was selected as representative sample (30 persons) in this research which are the operational supply officers, the person involved in supply work, the person involved in acceptance supply inspection committee in College of Industrial Technology, King Mongkut's University of Technology North Bangkok. Research tools is goods control system with 2-dimentional QR code and the user satisfaction evaluation for the development system. All data were analyzed using percentage, mean and standard deviation.

This research found that the evaluation of user satisfaction on the developed system with very high level score. In addition, to considering in each people can be sort these in order of their importance, from most to least as following; Usability Test, Functional Test, Functional Requirement Test, and Security Test, respectively. To sum up, the development goods control system with 2-dimentional QR code can be use effectively..

Keywords: Asset Control System, Two-Dimensional Barcode (QR Code)

คำขอบคุณ: การวิจัยครั้งนี้ ได้รับทุนสนับสนุนนักวิจัยสายสนับสนุนวิชาการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 ของวิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

บทนำ

หน่วยพัสดุ วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรม เป็นหน่วยงานในสายงานของงานคลังและพัสดุ วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มีหน้าที่ในการจัดหาพัสดุเพื่อใช้เป็นส่วนสนับสนุนการเรียนการสอนของนักศึกษา และใช้เป็นส่วนสนับสนุนการปฏิบัติงานของคณาจารย์ เจ้าหน้าที่ ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และพันธกิจ ของวิทยาลัย ในปี พ.ศ. 2558 วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มีครุภัณฑ์ที่ใช้งานอยู่รวม 9,371 รายการ โดยจำแนกประเภทครุภัณฑ์ออกเป็น 17 ประเภท ได้แก่ ครุภัณฑ์สำนักงาน ครุภัณฑ์คอมพิวเตอร์ ครุภัณฑ์การศึกษา ครุภัณฑ์ก่อสร้าง ครุภัณฑ์สำรวจ ครุภัณฑ์ยานพาหนะและขนส่ง ครุภัณฑ์โฆษณาและเผยแพร่ ครุภัณฑ์ไฟฟ้าและวิทยุ ครุภัณฑ์โรงงาน ครุภัณฑ์วิทยาศาสตร์ ครุภัณฑ์งานบ้านงานครัว ครุภัณฑ์การเกษตร ครุภัณฑ์สนาม ครุภัณฑ์การแพทย์ ครุภัณฑ์ดนตรี ครุภัณฑ์กีฬา ครุภัณฑ์อาหาร ซึ่งครุภัณฑ์แต่ละประเภทจะมีทะเบียนหมายเลขควบคุมทุกรายการ โดยหมายเลขทะเบียนครุภัณฑ์จะติดอยู่บนตัวของครุภัณฑ์แต่ละรายการ การใช้อุปกรณ์ในการจัดทำหมายเลขทะเบียนครุภัณฑ์แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือประเภทที่ 1 ครุภัณฑ์เก่าจะใช้หมึกเคมีเขียนหรือใช้สีพ่น หมายเลขทะเบียนแสดงบนตัวครุภัณฑ์ ประเภทที่ 2 ครุภัณฑ์ใหม่จะใช้เครื่องจัดทำสติ๊กเกอร์พิมพ์หมายเลขทะเบียนครุภัณฑ์ และนำไปติดแสดงหมายเลขทะเบียนบนตัวของครุภัณฑ์ การเบิก-จ่ายครุภัณฑ์แต่ละรายการของภาควิชาต่าง ๆ จะเบิกครุภัณฑ์ไปใช้งานประจำหน่วยงาน ผู้อนุมัติและผู้จ่ายครุภัณฑ์ โดยหน่วยพัสดุ วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรม

การตรวจสอบพัสดุประจำปี ถือเป็นส่วนหนึ่งของการควบคุมพัสดุตามระเบียบมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2551 หมวด 7 การควบคุมและการจำหน่าย ส่วนที่ 2 การตรวจสอบพัสดุประจำปี ข้อ 118 ก่อนสิ้นเดือนกันยายนทุกปี ให้หัวหน้าส่วนงานในมหาวิทยาลัยเสนอชื่อผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งไม่ใช่ผู้ปฏิบัติงานพัสดุเป็นคณะกรรมการตรวจสอบพัสดุประจำปี และนำเสนออธิการบดี เพื่อแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการตรวจสอบพัสดุประจำปี เพื่อทำหน้าที่ตรวจนับและตรวจสอบพัสดุกงเหลือ ณ วันที่ 30 กันยายนของปี ให้เริ่มตรวจสอบในวันที่ 1 ตุลาคม ของทุกปี และรายงานผลการตรวจสอบพัสดุประจำปี เสนอต่ออธิการบดีภายใน 90 วัน (ระเบียบมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2551)

จากการตรวจสอบพัสดุประจำปีที่ผ่านมา พบว่า คณะกรรมการตรวจสอบพัสดุประจำปีดำเนินการตรวจสอบพัสดุประจำปีล่าช้าเกินเวลาที่กำหนด และมีการขออนุมัติขยายระยะเวลาการตรวจสอบพัสดุประจำปีหลายครั้ง เนื่องจาก พบว่าครุภัณฑ์บางรายการไม่ตรงตามทะเบียน มีการเคลื่อนย้ายไปจากสถานที่เดิมโดยนำไปใช้งานในสถานที่อื่น หมายเลขทะเบียนหลุดลอกไม่ชัดเจน นอกจากนี้ วิทยาลัยมีครุภัณฑ์จำนวนมากในแต่ละภาควิชา กอปรกับคณะกรรมการฯ ใช้เวลาในการจัดทำสำเนาเอกสารทะเบียนหมายเลขครุภัณฑ์จำนวนมาก เพื่อใช้ประกอบการตรวจสอบพัสดุประจำปี และคณะกรรมการฯ ส่วนมากจะเป็นคณาจารย์ของมหาวิทยาลัย ซึ่งแต่ละท่านมีภาระงานหน้าที่ประจำทางด้านการเรียนการสอน จากเหตุผลที่กล่าวมาแล้วเป็นผลทำให้คณะกรรมการฯ ต้องใช้ระยะเวลามากกว่า 90 วัน ในการตรวจสอบพัสดุประจำปี

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะพัฒนาระบบควบคุมครุภัณฑ์ด้วยบาร์โค้ดสองมิติ (QR Code) เพื่ออำนวยความสะดวกแก่เจ้าหน้าที่

ผู้รับผิดชอบ การเก็บข้อมูลครุภัณฑ์ให้สามารถบันทึกและแก้ไขข้อมูลครุภัณฑ์ผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และส่งผลทำให้การตรวจสอบข้อมูลครุภัณฑ์เกิดความสะดวกรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และตรงกับฐานข้อมูลครุภัณฑ์ของวิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ โดยในระยะเริ่มต้นผู้วิจัยสนใจใช้ครุภัณฑ์ประเภทคอมพิวเตอร์เป็นฐานข้อมูลลำดับแรก เนื่องจากเป็นครุภัณฑ์ที่มีราคาค่อนข้างสูงและเสี่ยงต่อการสูญหายได้ง่าย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่มีอยู่ในระบบเดิม

2. เพื่อพัฒนาระบบควบคุมครุภัณฑ์ด้วยบาร์โค้ดสองมิติ (QR Code)
3. เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ต่อระบบควบคุมครุภัณฑ์ด้วยบาร์โค้ดสองมิติ (QR Code)

วิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ผู้ปฏิบัติงานพัสดุ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานพัสดุ ของวิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเลือกแบบเจาะจง คือ ผู้ปฏิบัติงานพัสดุประจำสำนักงานคณบดี บุคลากรประจำภาควิชา และคณะกรรมการตรวจสอบพัสดุประจำปี วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ จำนวน 30 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

- 1) ตัวแปรอิสระ คือ ระบบควบคุมครุภัณฑ์ด้วยบาร์โค้ดสองมิติ (QR Code)
- 2) ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ต่อการใช้ระบบควบคุมครุภัณฑ์ด้วยบาร์โค้ดสองมิติ (QR

Code)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การออกแบบและพัฒนาระบบควบคุมครุภัณฑ์ด้วยบาร์โค้ดสองมิติ (QR Code)

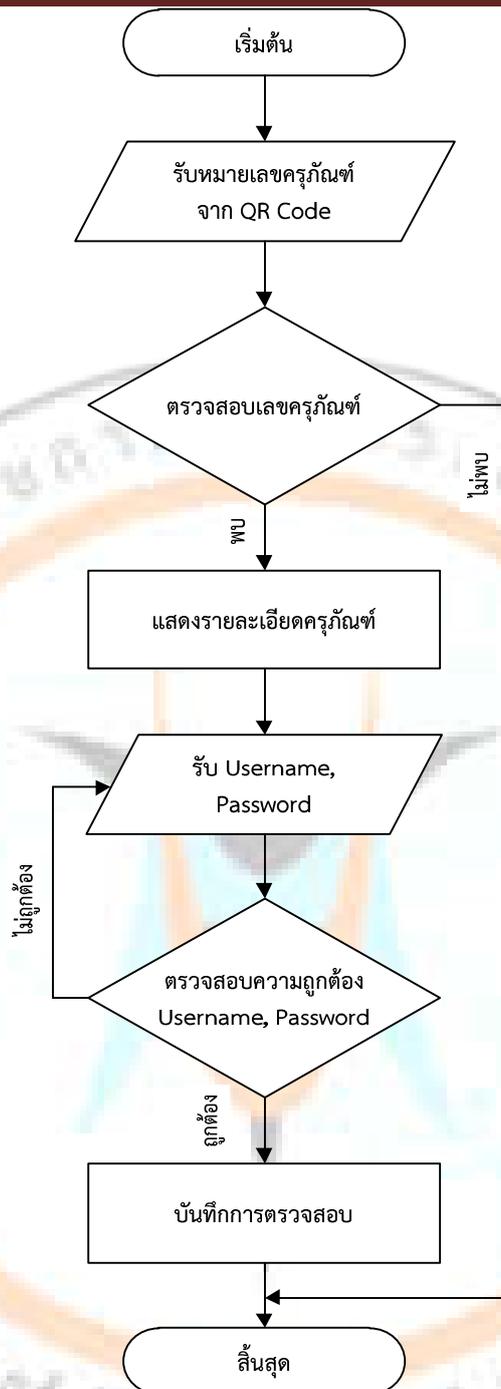
1.1 ขั้นตอนการทำงานของระบบ ในการออกแบบขั้นตอนการทำงานของระบบควบคุมครุภัณฑ์ด้วยบาร์โค้ดสองมิติ (QR Code) ได้มีการออกแบบระบบฐานข้อมูลให้มีความเหมาะสมกับงานระบบฐานข้อมูลครุภัณฑ์ของวิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรม เป็นระบบ ที่ช่วยจัดเก็บข้อมูลครุภัณฑ์ของหน่วยงาน ช่วยให้ผู้ใช้ปฏิบัติสามารถตรวจสอบสถานะรายการครุภัณฑ์ได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ช่วยอำนวยความสะดวกในการตรวจสอบครุภัณฑ์ประจำปี การรายงานผลการตรวจสอบได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้อง การออกรายงานสรุปผลต่าง ๆ สามารถทำได้ง่าย สะดวกต่อบุคลากรผู้ใช้งาน ซึ่งระบบที่ได้ทำการออกแบบไว้ โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังภาพที่ 1 อธิบายได้ดังต่อไปนี้

1.1.1 เริ่มจากบุคลากรผู้เกี่ยวข้องกับงานพัสดุของสำนักงานคณบดี และภาควิชารับหมายเลขครุภัณฑ์จาก QR Code โปรแกรมทำการตรวจสอบความถูกต้องกับฐานข้อมูล หากกรอกหมายเลขครุภัณฑ์ถูกต้อง จะแสดงรายละเอียดครุภัณฑ์ และกรอกหมายเลขครุภัณฑ์ไม่ถูกต้องจะให้กลับไปกรอกหมายเลขครุภัณฑ์ใหม่ ผู้เกี่ยวข้องกับงานพัสดุบุคลากรประจำสำนักงานคณบดี และบุคลากรประจำภาควิชา กรอกรหัส Username และ Password เพื่อเข้าสู่ระบบ

1.1.2 โปรแกรมทำการตรวจสอบความถูกต้องกับฐานข้อมูล หากกรอกรหัส Username และ Password ถูกต้อง จึงจะอนุญาตให้เข้าสู่ระบบ หากกรอกรหัส Username และ Password ไม่ถูกต้อง จะให้กลับไปกรอกรหัส Username และ Password ใหม่

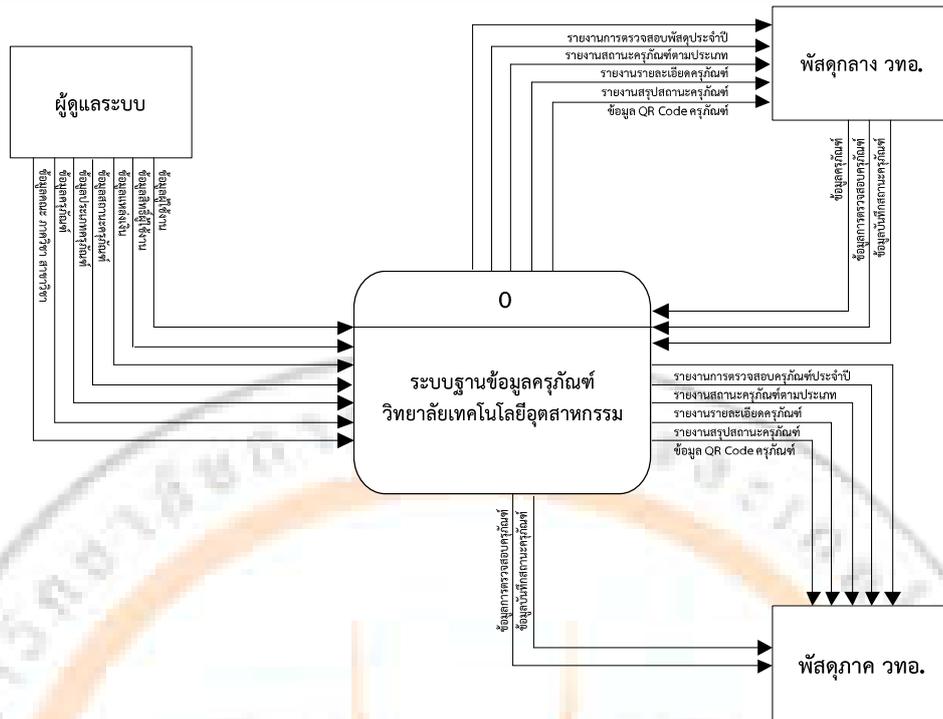
- 1.1.3 บันทึกข้อมูลการตรวจสอบเพื่อจัดเก็บข้อมูลลงในฐานข้อมูล

- 1.1.4 จบขั้นตอนการทำงาน

ภาพที่ 1 แสดงขั้นตอนการทำงานของระบบ

1.2 การออกแบบแผนภาพบริบท (Context Diagram) เป็นการแสดงแวดล้อมของระบบ เพื่อให้เห็นว่าระบบมีการนำเข้าและส่งออกข้อมูลอะไรบ้าง เพื่อแสดงให้เห็นว่ามีกระบวนการประมวลผลในการทำงานอย่างไร สำหรับการออกแบบแผนภาพบริบทของระบบควบคุมครุภัณฑ์ด้วยบาร์โค้ดสองมิติ (QR Code) กรณีศึกษา วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ได้มีการนำข้อมูลระบบการทำงานต่าง ๆ มาวิเคราะห์ เพื่อแสดงให้เห็นถึงกระบวนการต่าง ๆ ในแผนภาพบริบทดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 การออกแบบแผนภาพบริบท (Context Diagram)

2. แบบประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ต่อระบบควบคุมครุภัณฑ์ด้วยบาร์โค้ดสองมิติ (QR Code)

ลักษณะแบบประเมินความพึงพอใจเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยสอบถามความคิดเห็นของผู้ใช้ที่มีต่อการใช้งานระบบควบคุมครุภัณฑ์ด้วยบาร์โค้ดสองมิติ (QR Code) มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

2.1 ศึกษาการสร้างแบบประเมินความพึงพอใจตามวิธีของเบสท์ (Best 1983) โดยกำหนดค่าระดับความคิดเห็นแต่ละช่วงคะแนนและมีความหมายดังนี้

ระดับ 1 หมายถึง ความเหมาะสม/ความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด

ระดับ 2 หมายถึง ความเหมาะสม/ความพึงพอใจในระดับน้อย

ระดับ 3 หมายถึง ความเหมาะสม/ความพึงพอใจในระดับปานกลาง

ระดับ 4 หมายถึง ความเหมาะสม/ความพึงพอใจในระดับมาก

ระดับ 5 หมายถึง ความเหมาะสม/ความพึงพอใจในระดับมากที่สุด

สำหรับการให้ความหมายของค่าที่วัดได้ ผู้ค้นคว้าได้กำหนดเกณฑ์ที่ใช้ในการให้ความหมาย โดยได้จากแนวคิดของเบสท์ (Best 1986 : 195)

2.2 สร้างแบบประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ต่อการใช้งานระบบควบคุมครุภัณฑ์ด้วยบาร์โค้ดสองมิติ (QR Code) โดยแบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ วุฒิการศึกษา ตำแหน่งงานปัจจุบัน หน่วยงาน และประสบการณ์ทำงาน เป็นต้น

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจที่มีต่อระบบควบคุมครุภัณฑ์ด้วยบาร์โค้ดสองมิติ (QR Code) ซึ่งแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ

1) ด้านการตรงตามความต้องการของผู้ใช้ระบบ (Functional Requirement Test) เป็นการประเมินผลความถูกต้อง และประสิทธิภาพของระบบว่าตรงตามความต้องการของผู้ใช้ระบบมากน้อยเพียงใด

2) ด้านการทำงานได้ตามฟังก์ชันของระบบ (Functional Test) เป็นการประเมินความถูกต้องและประสิทธิภาพในการทำงานของระบบว่าสามารถทำงานได้ตามฟังก์ชันของระบบมากน้อยเพียงใด

3) ด้านความง่ายต่อการใช้งานระบบ (Usability Test) เป็นการประเมินลักษณะการออกแบบระบบว่ามีความง่ายต่อการใช้งานมากน้อยเพียงใด

4) ด้านการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลในระบบ (Security Test) เป็นการประเมินระบบในด้านการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลในระบบว่ามีมากน้อยเพียงใด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับความต้องการหรือความจำเป็นของระบบควบคุมครุภัณฑ์ด้วยบาร์โค้ดสองมิติ (QR Code)

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

เมื่อทำการสร้างระบบควบคุมครุภัณฑ์ด้วยบาร์โค้ดสองมิติ (QR Code) เรียบร้อยแล้ว ได้นำระบบไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 30 คน หลังจากได้ทำการทดลองใช้งานเรียบร้อยแล้ว กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจะต้องทำการตอบแบบประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ต่อการใช้งานระบบควบคุมครุภัณฑ์ด้วยบาร์โค้ดสองมิติ (QR Code) เพื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูลความพึงพอใจของผู้ใช้งานระบบควบคุม

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ผล

ผู้วิจัยได้ใช้สถิติเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้ ค่าร้อยละ การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

1. วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่มีอยู่ในระบบงานเดิม

ระเบียบมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2551 ข้อ 118-122

กำหนดให้หน่วยงานเสนอรายชื่อผู้ปฏิบัติงานเป็นคณะกรรมการตรวจสอบพัสดุประจำปี เพื่อทำหน้าที่ตรวจนับและตรวจสอบพัสดุคงเหลือ ณ วันที่ 30 กันยายน ของปี โดยมีขั้นตอนดังนี้

1.1 ก่อนวันที่ 30 กันยายนของทุกปี ให้หัวหน้าส่วนในมหาวิทยาลัยเสนอชื่อผู้ปฏิบัติงาน

1.2 มหาวิทยาลัยแต่งตั้งผู้ปฏิบัติงานของหน่วยงานในมหาวิทยาลัยนั้น ซึ่งมีใช้ผู้ปฏิบัติงานพัสดุเป็นคณะกรรมการตรวจสอบพัสดุประจำปี เพื่อตรวจนับและตรวจสอบครุภัณฑ์คงเหลือตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม ปีก่อน จนถึงวันที่ 30 กันยายน ปีปัจจุบัน

1.3 การตรวจสอบพัสดุ ให้ตรวจสอบครุภัณฑ์คงเหลือตามทะเบียนเริ่มแรกจนถึงวันที่ 30 กันยายน ของทุกปีการตรวจสอบครุภัณฑ์คงเหลือสิ้นปี ให้เริ่มตรวจสอบในวันที่ 1 ตุลาคม ของทุกปี และรายงานผลการตรวจสอบพัสดุประจำปีเสนอต่ออธิการบดีภายใน 90 วัน

1.4 คณะกรรมการตรวจสอบพัสดุประจำปี ไม่สามารถดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนดให้

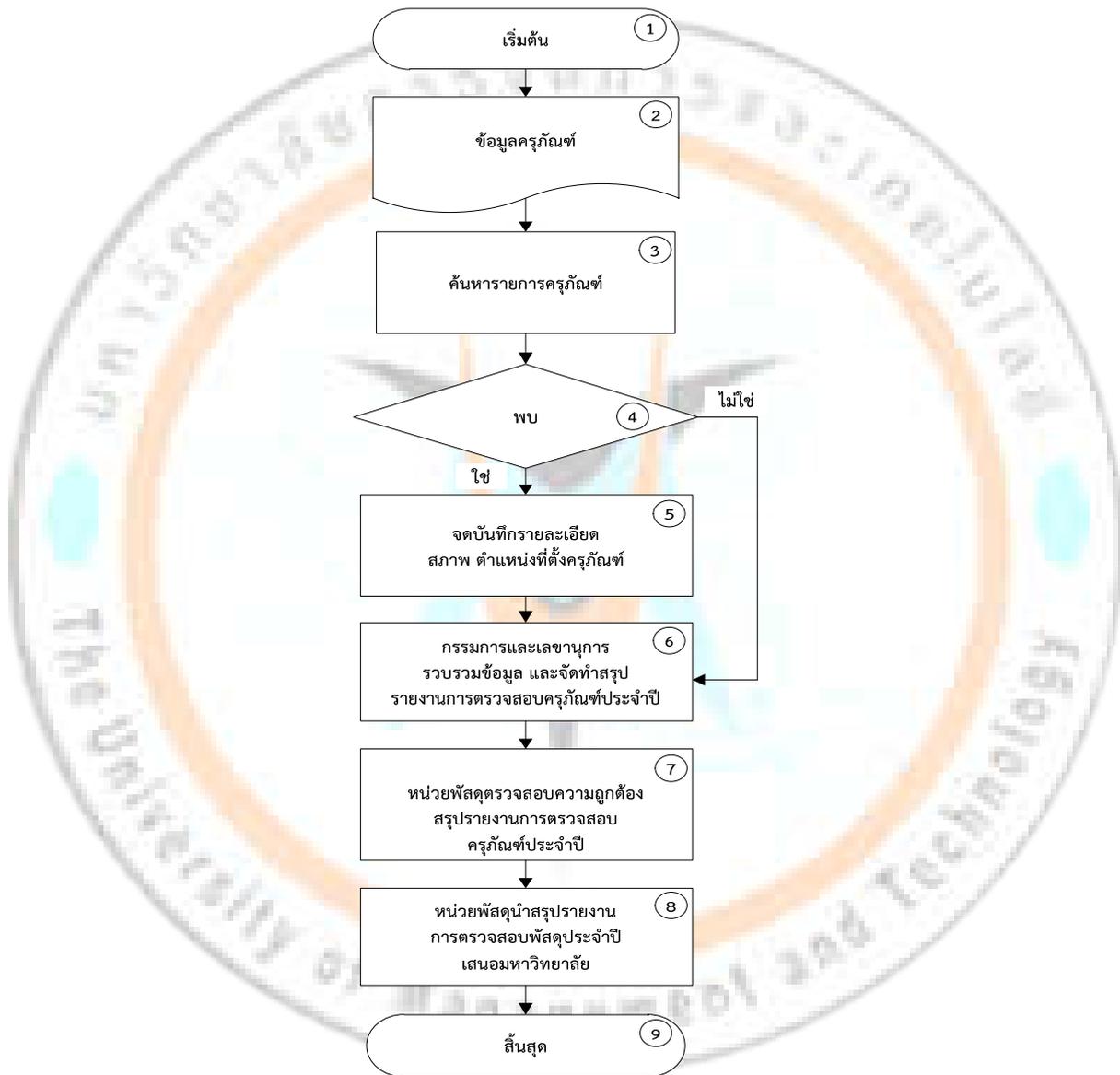
คณะกรรมการ

จัดทำหนังสือขอขยายระยะเวลาพร้อมชี้แจงเหตุผลเสนออธิการบดี เพื่อพิจารณาการขอขยายเวลาแต่ละครั้งจะขยายได้ไม่เกินครั้งละ 30 วันทำการ

1.5 เมื่อมหาวิทยาลัยได้รับรายงานผลการตรวจสอบพัสดุประจำปี และปรากฏว่ามีพัสดุชำรุด เสื่อมสภาพ หรือสูญไป หรือ

ไม่จำเป็นต้องใช้ในการปฏิบัติงานของมหาวิทยาลัยต่อไป ก็ให้แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อสอบหาข้อเท็จจริงขึ้นคณะหนึ่ง โดยให้นำความในระเบียบพัสดุข้อ 72 มาบังคับใช้โดยอนุโลม

1.6 ผลจากการสอบสวนตามข้อ 1.5 เมื่อปรากฏตัวผู้รับผิดชอบให้ดำเนินการ กรณีที่สามารถแก้ไขซ่อมแซมให้คงสภาพเดิมได้ ให้แก้ไขซ่อมแซมโดยค่าใช้จ่ายทั้งหมดเป็นของผู้รับผิดชอบ กรณีสูญเสียหรือไม่สามารถแก้ไขซ่อมแซมให้คงสภาพเดิมได้ ให้ชดใช้เป็นพัสดุ ประเภท ชนิด ลักษณะ และขนาดอย่างเดียวกันหรือคล้ายคลึงกัน โดยมีสภาพเทียบเท่าพัสดุที่ได้ชำรุดเสื่อมไปหรือสูญเสียไป หรือชดใช้เป็นเงินตามราคาตลาด กรณีชดใช้เป็นเงิน ถ้าผู้รับผิดชอบไม่สามารถชดใช้ได้ภายใน 30 วัน นับแต่ได้รับแจ้งให้ชดใช้ ผู้รับผิดชอบจะขอผ่อนผันให้ชำระเป็นรายเดือนได้ แต่จะต้องชดใช้ให้เสร็จสิ้นภายในเวลาไม่เกิน 1 ปี หรือภายในเวลาที่มหาวิทยาลัยกำหนดโดยจะต้องทำหนังสือ ขออนุมัติต่ออธิการบดี ในกรณีขอผ่อนผันให้ผู้รับผิดชอบทำหนังสือรับสภาพหนี้ไว้เป็นหลักฐานด้วย ดังภาพที่ 3

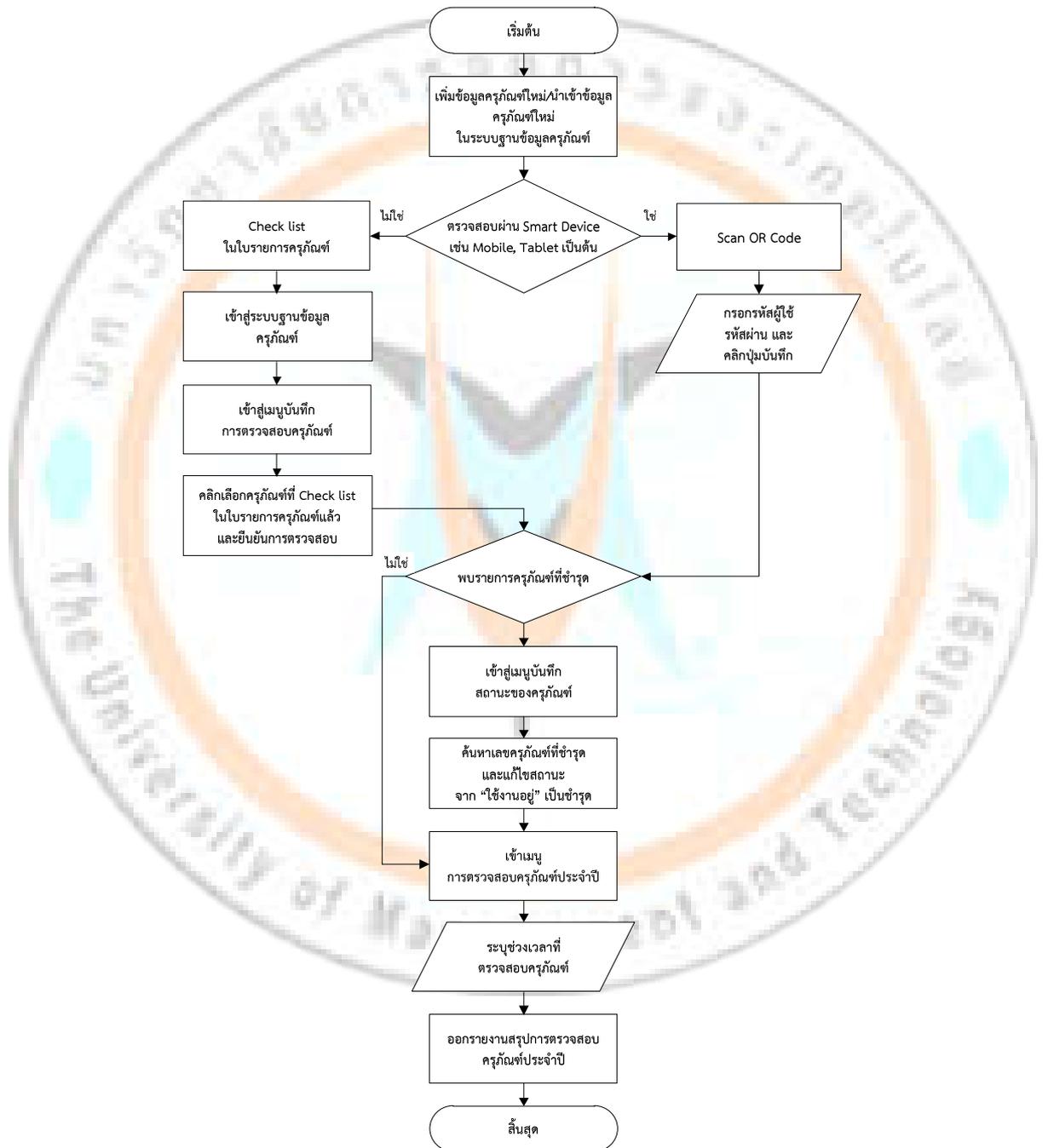
ภาพที่ 3 แสดงขั้นตอนการตรวจสอบครุภัณฑ์ระบบเดิม

อ้างอิงแนวทางปฏิบัติในการตรวจสอบพัสดุประจำปี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

ผู้วิจัยวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่มีอยู่ในระบบเดิม พบว่า ขั้นตอนการตรวจสอบครุภัณฑ์โดยให้คณะกรรมการตรวจสอบพัสดุประจำปี ผู้ที่เกี่ยวข้องการตรวจสอบครุภัณฑ์คงเหลือตามทะเบียนเริ่มแรกจนถึงวันที่ 30 กันยายน ทุกปี ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ใช้ระยะเวลาในการดำเนินการ เนื่องจาก ข้อมูลที่ต้องการตรวจสอบอยู่ในรูปของเอกสารรายงานจำนวนมาก

2. ผลการพัฒนากระบวนการควบคุมครุภัณฑ์ด้วยบาร์โค้ดสองมิติ (QR Code) กรณีศึกษา วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

ผู้วิจัยได้ออกแบบขั้นตอนการตรวจสอบครุภัณฑ์ โดยแบ่งผู้ใช้ออกเป็น 2 ประเภท คือ ผู้ดูแลระบบ และผู้ใช้งาน มีขั้นตอนการตรวจสอบดังต่อไปนี้

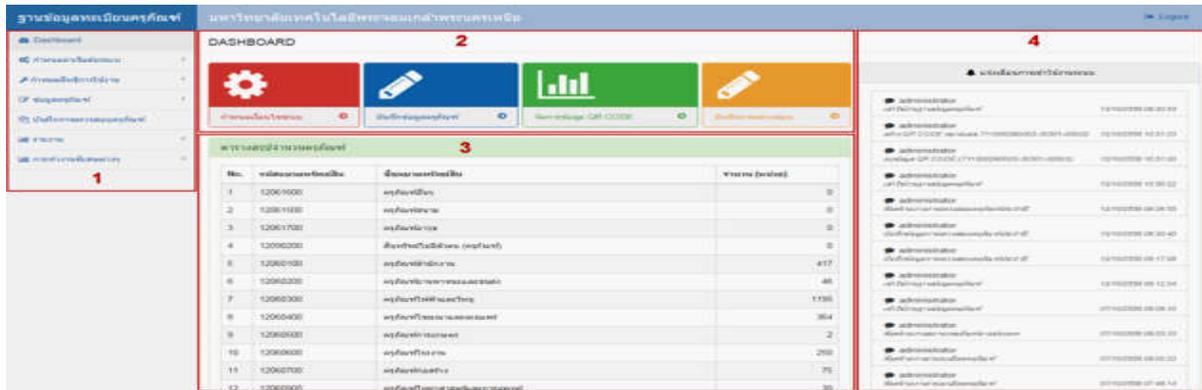

ภาพที่ 4 ขั้นตอนการทำงานของระบบควบคุมครุภัณฑ์บาร์โค้ดสองมิติ (QR Code)

โดยสามารถอธิบายของขั้นตอนการทำงานของผู้ดูแลระบบได้ดังต่อไปนี้

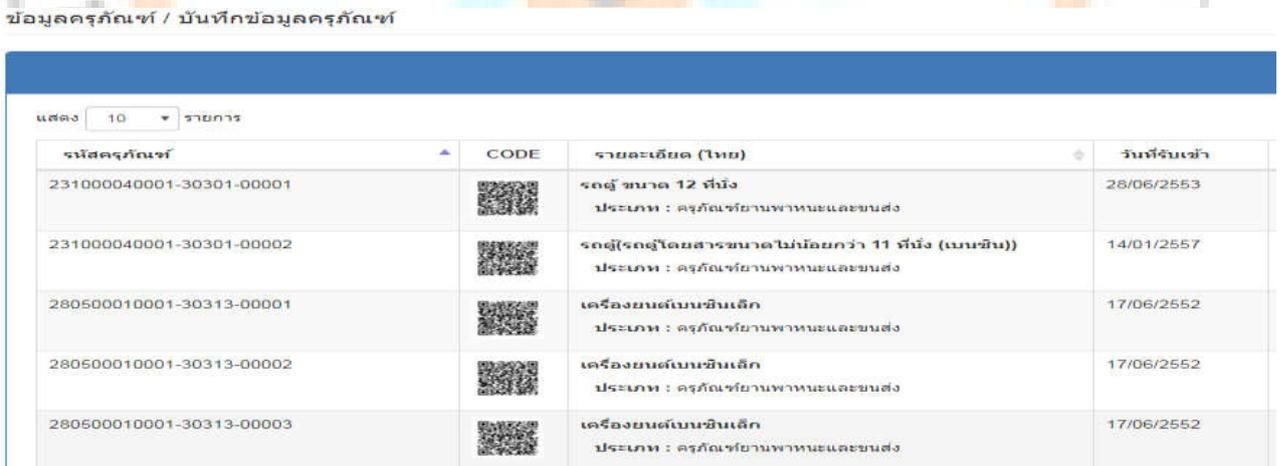
1. การเข้าหน้าจอการเข้าสู่ระบบควบคุมครุภัณฑ์ด้วยบาร์โค้ดสองมิติ (QR Code) เมื่อผู้ดูแลระบบเข้าสู่เว็บ แอปพลิเคชัน

จะต้องทำการกรอก Username และ Password ทำการ Login เพื่อเข้าสู่หน้าจอหลักของระบบ โดยประกอบด้วยเมนู ดังต่อไปนี้ ดังภาพที่ 5 หมายเลข 1 เมนูต่าง ๆ ของระบบ หมายเลข 2 เมนูลัด หมายเลข 3 ตารางสรุปจำนวนครุภัณฑ์แยก ตามประเภทครุภัณฑ์ หมายเลข 4 แสดงการแจ้งเตือนการเข้าใช้งานระบบ

ภาพที่ 5 แสดงหน้าจอหลักของระบบ

2. การจัดการข้อมูลครุภัณฑ์ โดยผู้ดูแลระบบและผู้ใช้งานสามารถบันทึกข้อมูลครุภัณฑ์ โดยเพิ่มข้อมูล แก้ไขข้อมูล ลบข้อมูล สามารถบันทึกสถานะการตรวจสอบครุภัณฑ์ในส่วนของจัดการข้อมูล QR Code ผู้ดูแลระบบสามารถจัดการได้ ดังภาพที่ 6 และภาพที่ 7

ภาพที่ 6 แสดงหน้าจอข้อมูลครุภัณฑ์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ รายงานการตรวจสอบครุภัณฑ์ประจำปี 2558 (เงินจัดสรรให้หน่วยงาน)						
รายงานฉบับนี้มิใช่เอกสารต้นฉบับ						
ลำดับ	ปี	หมายเลขบัญชี	ชื่อครุภัณฑ์	สถานะบัญชี	วันที่ตรวจสอบ	ชื่อผู้ตรวจ
สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ /						
1		FA8000010002-30303-00001	เครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล (Personal PC) (อุปกรณ์คอมพิวเตอร์)	ใช้งาน	08/05/2558	นางสาวประไพพร
2		FA8000010002-30303-00002	เครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล (Tablet PC) (อุปกรณ์คอมพิวเตอร์)	ใช้งาน	08/05/2558	นางสาวประไพพร
3		FA8000010002-30303-00003	เครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล (Personal PC) (อุปกรณ์คอมพิวเตอร์)	ใช้งาน	08/05/2558	นางสาวประไพพร
4		FA8000010004-30303-00004	เครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล (Personal PC) (อุปกรณ์คอมพิวเตอร์)	ใช้งาน	08/05/2558	นางสาวประไพพร
5		FA8000010004-30303-00007	เครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล (Personal PC) (อุปกรณ์คอมพิวเตอร์)	ใช้งาน	08/05/2558	นางสาวประไพพร
6-2358		FA8000010004-30303-00008	เครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล (Personal PC) (อุปกรณ์คอมพิวเตอร์)	ใช้งาน	08/13/2558	นางสาวประไพพร
7		FA8000010004-30303-00009	เครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล (Personal PC) (อุปกรณ์คอมพิวเตอร์)	ใช้งาน	08/05/2558	นางสาวประไพพร
8		FA8000010004-30303-00010	เครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล (Personal PC) (อุปกรณ์คอมพิวเตอร์)	ใช้งาน	08/05/2558	นางสาวประไพพร
9-2358		FA8000010004-30303-00011	เครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล (Personal PC) (อุปกรณ์คอมพิวเตอร์)	ใช้งาน	08/13/2558	นางสาวประไพพร
10		FA8000010004-30303-00012	เครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล (Personal PC) (อุปกรณ์คอมพิวเตอร์)	ใช้งาน	08/05/2558	นางสาวประไพพร
11		FA8000010004-30303-00013	เครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล (Personal PC) (อุปกรณ์คอมพิวเตอร์)	ใช้งาน	08/05/2558	นางสาวประไพพร
12		FA8000010004-30303-00014	เครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล (Personal PC) (อุปกรณ์คอมพิวเตอร์)	ใช้งาน	08/05/2558	นางสาวประไพพร
13		FA8000010004-30303-00015	เครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล (Personal PC) (อุปกรณ์คอมพิวเตอร์)	ใช้งาน	08/05/2558	นางสาวประไพพร
14		FA8000010004-30303-00016	เครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล (Personal PC) (อุปกรณ์คอมพิวเตอร์)	ใช้งาน	08/05/2558	นางสาวประไพพร
15-2358		FA8000010004-30303-00017	เครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล (Personal PC) (อุปกรณ์คอมพิวเตอร์)	ใช้งาน	08/13/2558	นางสาวประไพพร
16-2358		FA8000010004-30303-00018	เครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล (Personal PC) (อุปกรณ์คอมพิวเตอร์)	ใช้งาน	08/13/2558	นางสาวประไพพร
17		FA8000010004-30303-00019	เครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล (Personal PC) (อุปกรณ์คอมพิวเตอร์)	ใช้งาน	08/05/2558	นางสาวประไพพร
18		FA8000010004-30303-00020	เครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล (Personal PC) (อุปกรณ์คอมพิวเตอร์)	ใช้งาน	08/05/2558	นางสาวประไพพร
19		FA8000010004-30303-00021	เครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล (Personal PC) (อุปกรณ์คอมพิวเตอร์)	ใช้งาน	08/05/2558	นางสาวประไพพร
20-2358		FA8000010004-30303-00022	เครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล (Personal PC) (อุปกรณ์คอมพิวเตอร์)	ใช้งาน	08/13/2558	นางสาวประไพพร
21-2358		FA8000010004-30303-00023	เครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล (Personal PC) (อุปกรณ์คอมพิวเตอร์)	ใช้งาน	08/13/2558	นางสาวประไพพร

ภาพที่ 7 รายงานการตรวจสอบพัสดุประจำปี 2558 (เงินจัดสรรให้หน่วยงาน)

3. ผลการวิเคราะห์การประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ต่อระบบควบคุมครุภัณฑ์ด้วยบาร์โค้ดสองมิติ (QR Code) โดยแบ่งแบบประเมินความพึงพอใจเป็น 3 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจที่มีต่อระบบควบคุมครุภัณฑ์ด้วยบาร์โค้ดสองมิติ (QR Code)

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับความต้องการหรือความจำเป็นของระบบควบคุมครุภัณฑ์ด้วยบาร์โค้ดสองมิติ (QR Code)

1. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

เป็นการแสดงข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ใช้งานระบบควบคุมครุภัณฑ์ด้วยบาร์โค้ดสองมิติ (QR Code) ได้แก่ เพศ วุฒิการศึกษา ตำแหน่งงานปัจจุบัน หน่วยงาน และประสบการณ์ทำงาน เป็นต้น ในรูปความถี่และร้อยละ ดังนี้

1.1 ด้านเพศ ผู้ใช้งานระบบควบคุมครุภัณฑ์ด้วยบาร์โค้ดสองมิติ (QR Code) เป็นเพศหญิง ร้อยละ 93.33 และเพศชาย ร้อยละ 6.67

1.2 ด้านวุฒิการศึกษา ผู้ใช้งานระบบควบคุมครุภัณฑ์ด้วยบาร์โค้ดสองมิติ (QR Code) มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 50.00 และปริญญาโท ร้อยละ 50.00

1.3 ด้านตำแหน่งงานปัจจุบัน ผู้ใช้งานระบบควบคุมครุภัณฑ์ด้วยบาร์โค้ดสองมิติ (QR Code) มีตำแหน่งงานปัจจุบัน เป็นบุคลากรประจำสำนักงานคณบดี ร้อยละ 30.00 และบุคลากรประจำภาควิชา ร้อยละ 70.00

1.4 ด้านหน่วยงานสังกัดวิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรม ผู้ใช้งานระบบควบคุมครุภัณฑ์ด้วยบาร์โค้ดสองมิติ (QR Code) มีหน่วยงานที่สังกัดของวิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรม คือ สำนักงานคณบดี ร้อยละ 26.67 ภาควิชาเทคโนโลยีวิศวกรรมเครื่องกล ร้อยละ 10.00 ภาควิชาเทคโนโลยีวิศวกรรมไฟฟ้า ร้อยละ 6.67 ภาควิชาเทคโนโลยีวิศวกรรมโยธาและสิ่งแวดล้อม ร้อยละ 10.00 ภาควิชาเทคโนโลยีวิศวกรรมอิเล็กทรอนิกส์ ร้อยละ 6.67 ภาควิชาเทคโนโลยีวิศวกรรมเครื่องต้นกำลัง ร้อยละ 6.67 ภาควิชาเทคโนโลยีวิศวกรรมอุตสาหการ ร้อยละ 3.33 ภาควิชาเทคโนโลยีวิศวกรรมการเชื่อม ร้อยละ 3.33 ภาควิชาวิทยาศาสตร์ประยุกต์และสังคม ร้อยละ 10.00 ภาควิชาการจัดการเทคโนโลยีการผลิตและสารสนเทศ ร้อยละ 26.67 โรงเรียนเตรียมวิศวกรรมศาสตร์ ไทย-เยอรมัน ร้อยละ 6.67 ศูนย์ฝึกงานผลิตอุตสาหกรรม ร้อยละ 3.33

1.5 ด้านประสบการณ์ทำงาน ผู้ใช้งานระบบควบคุมครุภัณฑ์ด้วยบาร์โค้ดสองมิติ (QR Code) มีประสบการณ์ทำงาน 15 ปีขึ้นไปมากที่สุด ร้อยละ 40 รองลงมา คือ น้อยกว่า 5 ปี ร้อยละ 30 อายุงาน 5-10 ปี ร้อยละ 26.67 และอายุงาน 11-15 ปี ร้อยละ 3.33 ตามลำดับ

2. วิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อระบบที่พัฒนาขึ้น

เป็นการแสดงข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้งานระบบควบคุมครุภัณฑ์ด้วยบาร์โค้ดสองมิติ (QR Code) ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการตรงตามความต้องการของผู้ใช้งานระบบ (Functional Requirement Test) ด้านการทำงานได้ตามฟังก์ชันของระบบ (Functional Test) ด้านความง่ายต่อการใช้งานระบบ (Usability Test) และด้านการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลในระบบ (Security Test) ในรูปค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยผู้วิจัยวิเคราะห์ผลเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงระดับความพึงพอใจของผู้ใช้ระบบในด้านการตรงตามความต้องการของผู้ใช้ระบบ

หัวข้อประเมิน	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ด้านการตรงตามความต้องการของผู้ใช้งานระบบ (Requirement Test)			
1.1 ความสามารถของระบบในด้านการจัดการข้อมูลครุภัณฑ์	4.17	0.59	มาก
1.2 ความสามารถของระบบในด้านการบันทึกข้อมูลครุภัณฑ์	4.17	0.70	มาก
1.3 ความสามารถของระบบในด้านการบันทึกสถานการณ์เบิกครุภัณฑ์	4.13	0.57	มาก
1.4 ความสามารถของระบบในด้านการบันทึกการตรวจสอบครุภัณฑ์	4.07	0.52	มาก
1.5 ความสามารถของระบบในด้านการออกรายงาน	4.20	0.55	มาก
1.6 ความสามารถของระบบในด้านการระบุเงื่อนไขออกรายงานตามภาควิชา	4.23	0.63	มาก
รวม	4.16	0.59	มาก

จากการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีผู้มีต่อระบบที่พัฒนาขึ้นในด้านการตรงตามความต้องการของผู้ใช้ระบบ ดังตารางที่ 1 พบว่า ผู้ใช้ระบบมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.16

ตารางที่ 2 แสดงระดับความพึงพอใจของผู้ใช้ระบบในด้านการทำงานได้ตามฟังก์ชันของระบบ (Functional Test)

หัวข้อประเมิน	\bar{X}	S.D.	แปลผล
2. ด้านการทำงานได้ตามฟังก์ชันของระบบ (Functional Test)			
2.1 ความถูกต้องในการเพิ่มข้อมูล	4.53	0.57	มากที่สุด
2.2 ความถูกต้องในการค้นหาข้อมูล	4.43	0.63	มาก
2.3 ความถูกต้องในการแก้ไขข้อมูล	4.47	0.63	มาก
2.4 ความถูกต้องในการลบข้อมูล	4.57	0.50	มากที่สุด
2.5 ความถูกต้องของผลลัพธ์ที่ได้จากการประมวลผลระบบ	4.67	0.48	มากที่สุด
2.6 ความถูกต้องของการผลลัพธ์ในรูปแบบรายงาน	4.70	0.47	มากที่สุด
2.7 ความรวดเร็วในการประมวลผลของระบบ	4.40	0.72	มาก
2.8 ความน่าเชื่อถือได้ของระบบ	4.63	0.67	มากที่สุด
2.9 ความครอบคลุมของระบบที่พัฒนากับระบบงานจริง	4.40	0.72	มาก
รวม	4.53	0.60	มากที่สุด

จากการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีผู้มีต่อระบบที่พัฒนาขึ้นในด้านการทำงานได้ตามฟังก์ชันของระบบ (Functional Test) ดังตารางที่ 2 พบว่า ผู้ใช้ระบบมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.53

ตารางที่ 3 แสดงระดับความพึงพอใจของผู้ใช้ระบบในด้านความง่ายต่อการใช้งานระบบ (Usability Test)

หัวข้อประเมิน	\bar{X}	S.D.	แปลผล
3. ด้านความง่ายต่อการใช้งานระบบ (Usability Test)			
3.1 ความง่ายต่อการใช้งานของเว็บไซต์	4.63	0.72	มากที่สุด
3.2 ความเหมาะสมในการเลือกใช้นิตตัวอักษรบนจอภาพ	4.83	0.66	มากที่สุด
3.3 ความเหมาะสมในการเลือกใช้นิตขนาดของตัวอักษรบนจอภาพ	4.87	0.35	มากที่สุด
3.4 ความเหมาะสมในการใช้สีของตัวอักษรและรูปภาพ	4.83	0.38	มากที่สุด
3.5 ความเหมาะสมในการใช้ข้อความเพื่ออธิบายสื่อความหมาย	4.60	0.62	มากที่สุด
3.6 ความเหมาะสมในการใช้สัญลักษณ์หรือรูปภาพในการสื่อความหมาย	4.17	0.70	มาก
3.7 ความเป็นมาตรฐานเดียวกันในการออกแบบหน้าจอภาพ	4.87	0.35	มากที่สุด
3.8 ความเหมาะสมในการปฏิสัมพันธ์โต้ตอบกับผู้ใช้	4.90	0.31	มากที่สุด
3.9 ความเหมาะสมในการวางตำแหน่งของส่วนประกอบบนจอภาพ	4.70	0.47	มากที่สุด
3.10 คำศัพท์ที่ใช้ผู้ชมมีความคุ้นเคยและสามารถปฏิบัติตามได้โดยง่าย	4.87	0.35	มากที่สุด
รวม	4.73	0.49	มากที่สุด

จากการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อระบบที่พัฒนาขึ้นในด้านความง่ายต่อการใช้งานระบบ (Usability Test)

ดังตารางที่ 3 พบว่า ผู้ใช้ระบบมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.73

ตารางที่ 4 แสดงระดับความพึงพอใจของผู้ใช้ระบบในด้านการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลในระบบ (Security Test)

หัวข้อประเมิน	\bar{X}	S.D.	แปลผล
4. ด้านการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลในระบบ (Security Test)			
4.1 การกำหนดรหัสผู้ใช้ และรหัสผ่านในการตรวจสอบผู้เข้าใช้งานระบบ	4.33	0.76	มาก
4.2 การตรวจสอบสิทธิ์ก่อนการใช้งานของผู้ใช้งานระบบในระดับต่าง ๆ	4.30	0.65	มาก
4.3 การควบคุมให้ใช้งานตามสิทธิ์ผู้ใช้ได้อย่างถูกต้อง	4.53	0.63	มากที่สุด
4.4 การป้องกันการกำหนดรหัสผ่านอย่างง่าย	1.17	0.38	น้อยที่สุด
4.5 ความสามารถของระบบในด้านการจัดการในส่วนของผู้ใช้งานระบบ	4.73	0.58	มากที่สุด
รวม	3.81	0.60	มาก

จากการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อระบบที่พัฒนาขึ้นในด้านการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลในระบบ (Security Test) ดังตารางที่ 4 พบว่า ผู้ใช้ระบบมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.81

ตารางที่ 5 แสดงระดับความพึงพอใจภาพรวมของผู้ใช้ระบบที่พัฒนาขึ้น

หัวข้อประเมิน	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ด้านการตรงตามความต้องการของผู้ใช้งานระบบ (Requirement Test)	4.16	0.59	มาก
2. ด้านการทำงานได้ตามฟังก์ชันของระบบ (Functional Test)	4.53	0.60	มากที่สุด
3. ด้านความง่ายต่อการใช้งานระบบ (Usability Test)	4.73	0.49	มากที่สุด
4. ด้านการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลในระบบ (Security Test)	3.81	0.60	มาก
ภาพรวม	4.30	0.57	มาก

จากตารางที่ 5 พบว่า ผู้ใช้ระบบได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจที่มีต่อระบบควบคุมครุภัณฑ์ด้วยบาร์โค้ดสองมิติ (QR Code) ซึ่งมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด คือ ด้านความง่ายต่อการใช้งานระบบ (Usability Test) มีค่า \bar{X} เท่ากับ 4.73 และด้านการทำงานได้ตามฟังก์ชันของระบบ (Functional Test) มีค่า \bar{X} เท่ากับ 4.53 รองลงมา คือ ความพึงพอใจในระดับมาก คือ ด้านการตรงตามความต้องการของผู้ใช้ระบบ (Functional Requirement Test) มีค่า \bar{X} เท่ากับ 4.16 และด้านการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลในระบบ (Security Test) มีค่า \bar{X} เท่ากับ 3.81 ตามลำดับ และเมื่อผู้วิจัยนำข้อมูลความพึงพอใจของผู้ใช้ระบบที่พัฒนาขึ้นทั้ง 4 ด้าน มาวิเคราะห์ภาพรวม พบว่า ผู้ใช้ระบบมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.30

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. สรุปด้านการพัฒนาระบบควบคุมครุภัณฑ์ด้วยบาร์โค้ดสองมิติ (QR Code) กรณีศึกษา วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ผู้วิจัยได้นำผลวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่มีอยู่ในระบบการตรวจสอบครุภัณฑ์แบบเดิมมาเป็นข้อมูลในการออกแบบและพัฒนา ระบบที่พัฒนาขึ้นโดยได้มีการออกแบบระบบฐานข้อมูลควบคุมครุภัณฑ์ มีความเหมาะสมกับระบบงานระบบฐานข้อมูลครุภัณฑ์เดิมของวิทยาลัย เป็นระบบที่ถูกจัดเก็บข้อมูลครุภัณฑ์ของหน่วยงานไว้ในฐานข้อมูลเว็บแอปพลิเคชัน จึงส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการตรวจสอบครุภัณฑ์ประจำปี ดังนี้ 1. ช่วยอำนวยความสะดวกการตรวจสอบพัสดุประจำปีสามารถตรวจสอบสถานะรายการครุภัณฑ์ ได้อย่างถูกต้อง สะดวก รวดเร็ว 2. ช่วยรายงานผลการตรวจสอบและออกรายงานสรุปผลต่าง ๆ สามารถทำได้ง่าย และสะดวกต่อผู้ปฏิบัติงานพัสดุ และคณะกรรมการตรวจสอบพัสดุประจำปีสอดคล้องกับงานวิจัย ัญญาและคณะ (2558) เมื่อมีการนำระบบ QR Code มาใช้สามารถลดระยะเวลาในการค้นหารายการครุภัณฑ์ สะดวกในการสืบค้นข้อมูล และยังสามารถช่วยลดเวลาในการจัดเตรียมรายงานสรุปผลการตรวจสอบครุภัณฑ์ในแต่ละครั้งอีกด้วย และสอดคล้องกับงานวิจัยของเกื้อสกุล (2549) โดยการจัดทำฐานข้อมูลและสามารถจัดการกับระบบผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ช่วยให้ประหยัดเวลา และเกิดความคล่องตัวในการปฏิบัติงานต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้น

2. สรุปด้านผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อระบบที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น สรุปผลได้ว่า ผู้ใช้ระบบมีความพึงพอใจภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสามารถเรียงลำดับได้ดังนี้ 1. ด้านความด้านความง่ายต่อการใช้งานระบบ (Usability Test) 2. ด้านการทำงานตามฟังก์ชันของระบบ (Functional Test) 3. ด้านการความต้องการของผู้ใช้ระบบ (Functional Requirement Test) และ 4. ด้านการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลในระบบ (Security Test) ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอนุชา และคณะ (2555) ระบบการจัดการครุภัณฑ์บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต พบว่า ผู้ใช้บริการพึงพอใจด้านระบบมีความเหมาะสมในหน้าที่การทำงานของระบบ มีความถูกต้องในการทำงานของระบบ มีความสะดวก และง่ายต่อการใช้งานจริง และสอดคล้องกับงานวิจัยของจตุรงค์ (2547) ซึ่งพัฒนาระบบครุภัณฑ์ให้อยู่ในฐานข้อมูล

(Data Base) ผลประเมินประสิทธิภาพของโปรแกรม โดยผู้ที่เกี่ยวข้องด้านการใช้แบบประเมิน พบว่า โปรแกรมมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับดี และสามารถนำไปใช้งานได้ในองค์กรได้จริง อย่างไรก็ตาม ระบบควบคุมครุภัณฑ์ที่พัฒนาขึ้นนี้ ควรต้องมีการปรับปรุงหรือเสริมระบบป้องกันการกำหนดรหัสผ่านอย่างง่ายเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อเป็นมาตรการในด้านการรักษาความปลอดภัยของระบบฐานข้อมูล นอกจากนี้ ควรมีการพัฒนาระบบสิทธิการเข้าถึงข้อมูลเป็นลำดับขั้นเพิ่มเติม เพื่อให้การบริหารจัดการฐานข้อมูลเป็นอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- เกื้อกุล ปริเปรม. การพัฒนาระบบครุภัณฑ์และวัสดุผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (กรณีศึกษาคณะเทคโนโลยีสารสนเทศ). สารนิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 2549.
- จาดรงค์ ฤทธิ์ฤทัย. โปรแกรมจัดการทะเบียนประวัติครุภัณฑ์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต สารนิพนธ์ปริญญา วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 2547.
- ธัญญา อุตราภรณ์ และเยาวลักษณ์ แก้วเอี่ยม. ประสิทธิภาพระบบ QR Code เพื่อควบคุมครุภัณฑ์ กรณีศึกษา กลุ่มสาขาวิชาจิตรกรรมและศิลปกรรม วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยมหิดล. วารสารเพื่อพัฒนางานประจำสู่งานวิจัย [วารสารออนไลน์] วารสารเพื่อพัฒนางานประจำสู่งานวิจัย (สืบค้นวันที่ 2 มิถุนายน 2560) จาก www.en.mahid.ac.th/ipr2r/volume2_2015.html, 2560.
- ระเบียบมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2551. นายกสภามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
- ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. หลักการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ศึกษาพร จำกัด, 2538.
- อนุชา ชีช่าง และ ธีรวัฒน์ หังสพฤกษ์. การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารครุภัณฑ์คอมพิวเตอร์ด้วยบาร์โค้ดสองมิติบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง. วารสารมหาวิทยาลัยทักษิณ ปีที่ 15 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2555.
- Best, John W. Research in Education. 4th., Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice Hall, Inc., 1983.

บทความวิจัย (ม.ค. – มิ.ย. 2563)

ความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการการจัดการกำไร และมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET100

กนกรส พานิชย์พัฒนา,

นักศึกษาลัทธิศรัทธาบัณฑิต คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม

kanokrot15acc@gmail.com 0802679891,

รองศาสตราจารย์กัญญาภรณ์ ปานมะเรียง,

รองอธิการบดีและอาจารย์ประจำหลักสูตรคณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับคะแนนการกำกับดูแลกิจการ สัดส่วนการถือครองหุ้นรายใหญ่สัดส่วนจำนวนของคณะกรรมการอิสระ และการควมรวมตำแหน่งของประธานกรรมการและประธานฝ่ายบริหารที่มีต่อการจัดการกำไร และมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ คือรายงานประจำปี และแบบแสดงรายการประจำปีที่รวบรวมจากระบบสารสนเทศของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET Market Analysis and Reporting Tool : SETSMART) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ในการสรุปลักษณะข้อมูลที่เกี่ยวข้องรวบรวมจากบริษัทกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ทำการทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson Correlation) และใช้การวิเคราะห์ตัวแบบการถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) จากข้อมูลทางการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET100 ในช่วงปี 2557-2561 จำนวน 42 บริษัท

ผลการศึกษาพบว่า ระดับคะแนนของการกำกับดูแลกิจการไม่มีความสัมพันธ์กับการจัดการกำไรและมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์สัดส่วนของผู้ถือหุ้นรายใหญ่ไม่มีความสัมพันธ์กับการจัดการกำไรและมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์สัดส่วนคณะกรรมการอิสระไม่มีความสัมพันธ์กับการจัดการกำไร แต่มีความสัมพันธ์กับมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์บุคคลที่ควมรวมตำแหน่งประธานกรรมการกับประธานบริหารงานมีความสัมพันธ์กับการจัดการกำไรและมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: การกำกับดูแลกิจการ, การจัดการกำไร, มูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์

Received: November 24, 2019, Revised November 29, 2019, Accepted December 20, 2019

The Relationship between Corporate Governance Profit Management and Economic Value Added of Companies Listed in The Stock Exchange of Thailand: SET100

Kanokrot Panichpipat, Student in Master of Accounting Program,
Sripatum University, E-mail: kanokrot15acc@gmail.com 080267989,
Assoc.Prof. Kalyaporn Panmareng, Faculty of Accountancy, Sripatum University
Vice chancellor of Master of Accounting Program, Sripatum University

Abstract

This study has the objective are study the relationship between corporate governance scores. Proportion of major shares Proportion of number of independent directors and the consolidation of the positions of the chairman and chief executive officer towards profit management. And economic value added. By collecting secondary data, namely annual reports and the annual registration form SET Market Analysis and Reporting Tool: SETSMART, by analyzing the data using descriptive statistics to summarize the characteristics of the data collected. Compiled from the sample company, such as percentage, average, standard deviation, minimum value, maximum value, test hypothesis with analysis Pearson Correlation and using multiple linear regression analysis based on the financial data of 42 companies listed on the Stock Exchange of Thailand in the SET100 during 2014-2018,

The study found that The level of corporate governance does not correlate with profit management and economic value. The proportion of major shareholders has no relationship with profit management and economic value. The proportion of independent committees has no relationship with profit management. But is related to economic value added the persons that hold the positions of the Chairman of the Board of Directors and the Chief Executive Officer have a relationship with profit management and economic value added. With a statistical significance of 0.05.

Keywords: Asset Control System, Two-Dimensional Barcode (QR Code)

คำขอบคุณ: งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม

บทนำ

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการซื้อขายหลักทรัพย์จดทะเบียน เพื่อส่งเสริมการออมทรัพย์และการระดมเงินทุนทั้งในและต่างประเทศ สนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของกิจการธุรกิจและอุตสาหกรรมภายในประเทศ ดูแลการเปิดเผยข้อมูลของบริษัทจดทะเบียน การซื้อขายหลักทรัพย์และการกำกับดูแลการซื้อขายหลักทรัพย์ ตลอดจนถึงการเผยแพร่ข้อมูลและส่งเสริมความรู้ให้แก่ผู้ลงทุน เรียกได้ว่าตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเป็นศูนย์กลางของการระดมทุน ตลาดหลักทรัพย์ได้ดำเนินงานอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาระบบการกำกับดูแลกิจการของบริษัทจดทะเบียนให้เป็นที่น่าเชื่อถือ มีการจัดทำข้อพึงปฏิบัติที่ดีสำหรับกรรมการบริษัทจดทะเบียน เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการปฏิบัติงานของกรรมการ เผยแพร่รายงานการกำกับดูแลกิจการในตลาดทุนที่จะพัฒนาระบบการกำกับดูแลกิจการของตนได้นำไปใช้เป็นแนวทาง เพื่อเป็นการสร้างความโปร่งใส และมีประสิทธิภาพขององค์กร เป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ นักลงทุน และผู้ที่มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย

การดำเนินงานของกิจการจะมีการบริหารงานแทนเจ้าของเงินทุน แล้วให้สิทธิในการควบคุมบริหารจัดการผ่านคณะผู้บริหาร ถือเป็นความสัมพันธ์ที่แยกความเป็นเจ้าของกิจการและการควบคุมกิจการออกจากกัน (Separation of Ownership and Control) เมื่อแยกความเป็นเจ้าของและอำนาจการควบคุมออกจากกันได้ ผู้บริหารต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต ทำหน้าที่ตามเงื่อนไขของกิจการ พยายามทำงานเพื่อสร้างมูลค่าของกิจการให้ได้ผลตอบแทนสูงสุดกับเจ้าของเงินทุน การกำกับดูแลกิจการจะเป็นหลักในการควบคุมว่า ผู้บริหารได้ใช้อำนาจในการควบคุมกิจการเพื่อประโยชน์สูงสุดแก่กิจการและเจ้าของในทางทฤษฎีที่ชื่อว่า ผู้บริหารที่มีความซื่อสัตย์สุจริต ทำหน้าที่ที่ได้รับตามเงื่อนไข อาจเป็นสมมติฐานที่ไม่สอดคล้องกับพฤติกรรมที่เป็นจริงของผู้บริหาร (อัญญา ชันธวิทย์, 2552) เมื่อใดที่ฝ่ายบริหารดำเนินงานเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าจะนำไปสู่ความขัดแย้งทางผลประโยชน์ ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาความขัดแย้งทางผลประโยชน์ที่สาเหตุมาจากการที่เจ้าของกิจการไม่สามารถตรวจสอบการดำเนินงานของกิจการได้อย่างทั่วถึง เกิดความไม่โปร่งใสของระบบบัญชี จนนำไปสู่การจัดการกำไรหรือการตกแต่งตัวเลขกำไร (Earnings Management) เพราะฝ่ายบริหารมีเป้าหมายบางอย่างเช่น หลีกเลี่ยงการรายงานผลการดำเนินงานที่ลดลง โดยใช้แนวทางการปฏิบัติบัญชีมาใช้ปรับแต่งโครงสร้างรายการบัญชีต่าง ๆ ที่แสดงในงบการเงิน และรายงานผลการดำเนินงาน เป็นต้น ซึ่งการกระทำดังกล่าวถือว่าขาดหลักการกำกับดูแลที่ดี เป็นการให้ข้อมูลที่ผิดต่อผู้มีส่วนได้เสียเกี่ยวกับผลการดำเนินงานที่แท้จริง

ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในองค์กรธุรกิจ มักเกิดขึ้นจากความไม่โปร่งใสของการดำเนินงานและการบิดเบือนข้อมูลทางการเงินที่แท้จริงเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวของบุคคลเพียงบางกลุ่ม ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงความล้มเหลวของการกำกับดูแลกิจการ โดยที่มีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเป็นศูนย์กลางระดมทุน ผู้วิจัยเห็นว่าถ้าข้อมูลหรือผลการดำเนินงานที่แสดงในตลาดหลักทรัพย์ที่เป็นศูนย์กลางของการระดมทุนนั้นไม่มีความน่าเชื่อถือ หรือถูกบิดเบือนไปจากความเป็นจริงนั้น ก็อาจส่งผลกระทบต่อความตั้งใจของผู้ลงทุน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนที่เกี่ยวข้อง ตลาดหลักทรัพย์ที่เป็นศูนย์กลางนั้นก็ขาดความน่าเชื่อถือ ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่า การกำกับดูแลกิจการที่ดีเป็นอีกบทบาทหนึ่ง หรือเป็นอีกเครื่องมือหนึ่งที่สำคัญที่จะช่วยให้ความเชื่อมั่นแก่นักลงทุน ช่วยให้การดำเนินงานของกิจการประสบผลสำเร็จ เพื่อดึงดูดให้นักลงทุนจากต่างประเทศมาลงทุนในประเทศไทย การกำกับดูแลกิจการก็จะเป็นปัจจัยที่นักลงทุนใช้เป็นข้อมูลในการพิจารณา ทั้งนี้หากกิจการใดได้ผลคะแนนในการกำกับดูแลกิจการในเกณฑ์ที่ดี ย่อมให้ความเชื่อมั่นแก่นักลงทุน เพิ่มความสามารถในการแข่งขันของตลาด เพื่อสร้างมูลค่าให้กิจการและผู้มีส่วนได้เสียในระยะยาวอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการ ที่มีต่อการจัดการกำไรและมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET100 (อัญญา ชันธวิทย์, 2552)

ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผลจากการศึกษาพบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดการกำไร ได้แก่ สัดส่วนของผู้ถือหุ้นรายใหญ่และบุคคลที่ควรบรรพตำแหน่งของประธานกรรมการและประธานฝ่ายบริหารเป็นคนเดียวกันของบริษัทมีอิทธิพลอย่าง

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 และผลการศึกษาความสัมพันธ์ของการกำกับดูแลกิจการที่มีต่อมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐกิจพบว่า ระดับคะแนนของการกำกับดูแลกิจการ และสัดส่วนคณะกรรมการอิสระ มีความสัมพันธ์ต่อมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐกิจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์การกำกับดูแลกิจการ การจัดการกำไร และมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐกิจของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET100
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างปีพ.ศ. 2557 ถึงปี 2560 ของการกำกับดูแลกิจการ การจัดการกำไร และมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐกิจของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET100

วิธีวิจัย

1. แบบแผนการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงสหสัมพันธ์ (Correlation Research) ในการศึกษาการวิจัยครั้งนี้ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบทุติยภูมิ (Secondary Data) และใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยทดสอบสมมติฐานในการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ (Correlation Analysis) และวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 5 ปี ในช่วงระยะเวลาระหว่างปี พ.ศ. 2557 ถึง พ.ศ. 2561 ผู้วิจัยใช้วิธีเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง โดยเลือกเฉพาะบริษัทที่มีข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครบถ้วนจากแหล่งข้อมูลแหล่งต่าง ๆ ดังนี้

- 1.1 ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการกำกับดูแลกิจการในบทบาทคณะกรรมการบริษัท และโครงสร้างผู้ถือหุ้น จากรายงานประจำปี 56-1
- 1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับการคำนวณการจัดการกำไรตามแบบจำลองการพัฒนาทฤษฎี Jones และข้อมูลเกี่ยวกับการคำนวณมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐกิจ โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากระบบสารสนเทศของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET Market Analysis and Reporting Tool: SETSMART)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET100 ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 ถึงปี พ.ศ. 2561 จำนวน 100 บริษัท

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ผู้วิจัยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Nonprobability Sampling) เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงที่มีข้อมูลครบถ้วน โดยจัดเก็บข้อมูลทางการเงินของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET100 เป็นบริษัทที่ปิดบัญชีรอบระยะเวลา 31 ธันวาคม ของทุกปี และมีผลการประเมินการกำกับดูแลกิจการที่ตีรวบรวมจากเว็บไซต์ของสมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการบริษัทไทย ซึ่งได้รับผลการประเมินการกำกับดูแลกิจการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 ถึงปี พ.ศ. 2561 โดยมีคะแนนอยู่ในระดับ “ดีเลิศ” “ดีมาก” “ดี” ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้นจำนวน 42 บริษัทจาก 6 กลุ่มอุตสาหกรรม ทั้งนี้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยไม่รวมกลุ่มธุรกิจการเงินเนื่องจากเป็นมีโครงสร้างทางการเงินที่แตกต่างจากรูทริจอื่น ๆ นอกจากนี้ไม่รวมบริษัทที่อยู่ในหมวดพื้นฟูกิจการ บริษัทที่มีรอบระยะเวลาไม่ตรงกับวันที่ 31 ธันวาคม

3. เครื่องมือวิจัย การสร้าง และการตรวจสอบคุณภาพ

การวิจัยครั้งนี้ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบทุติยภูมิ (Secondary Data) และใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยทดสอบสมมติฐานในการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ (Correlation Analysis) และวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ผู้วิจัยได้วัดค่าตัวแปรที่ต้องการศึกษาแบ่งออกเป็นดังนี้

3.1 ตัวแปรตาม (Dependent variable) จากกรอบแนวความคิด ตัวแปรตามที่เป็นผลลัพธ์ที่ได้รับจากความสัมพันธ์จากตัวแปรต้นนั้นคือ การจัดการกำไร ที่พิจารณาจากดุลยพินิจผู้บริหาร ตัวแบบวัดรายการคงค้างที่อยู่ภายใต้ดุลยพินิจของผู้บริหาร (Discretionary accruals) โดยใช้แบบจำลองการพัฒนาทฤษฎี Jones (1991) เนื่องจากเป็นตัวแบบที่มีความน่าเชื่อถือในการทดสอบการจัดการกำไรที่วัดจากรายการคงค้างที่ขึ้นกับดุลยพินิจของผู้บริหารมากที่สุด โดยตัวแบบที่ใช้ในการคำนวณรายการคงค้างรวมตามแนวทางงบดุล (Balance Sheet Approach) รายการคงค้างที่ขึ้นกับดุลยพินิจของผู้บริหารสามารถคำนวณได้จากผลต่างระหว่างรายการคงค้างรวม (Total Accruals) หาดด้วยสินทรัพย์รวมต้นงวดกับรายการคงค้างจากการดำเนินธุรกิจ (Nondiscretionary accruals)

3.2 ตัวแปรอิสระ (Explanatory Variable) หมายถึง ตัวแปรที่มีผลกระทบต่อตัวแปรตาม จากกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา ตัวแปรที่สนใจศึกษาในงานวิจัยครั้งนี้ คือ การกำกับดูแลกิจการที่ดี ซึ่งประกอบด้วย ระดับคะแนนการกำกับดูแลกิจการ สัดส่วนการถือครองของหุ้นรายใหญ่ สัดส่วนจำนวนของคณะกรรมการอิสระ และการแยกตำแหน่งควบของประธานกรรมการและประธานกรรมการฝ่ายบริหาร แบ่งการวัดค่าออกเป็นส่วนดังนี้

3.2.1 ระดับคะแนนของการกำกับดูแลกิจการที่ดี

3.2.2 สัดส่วนการถือครองหุ้นรายใหญ่ (Proportion of Shareholding of Major Shareholdings)

3.2.3 สัดส่วนของคณะกรรมการอิสระ (Proportions of Independent Directors)

3.2.4 การแยกระหว่างบุคคลที่ดำรงตำแหน่งประธานกรรมการกับประธานเจ้าหน้าที่บริหาร (Split Between the Chairman and CEO of Firm)

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลเพื่อนำไปวิเคราะห์ผลการวิจัยผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลโดยใช้แบบเก็บข้อมูลซึ่งประกอบด้วยรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 การเก็บรวบรวมรายละเอียดข้อมูลพื้นฐานของบริษัทประกอบด้วยชื่อบริษัทชื่อย่อของบริษัทจำนวนคณะกรรมการทั้งหมดของบริษัท สัดส่วนคณะกรรมการอิสระ การแยกระหว่างบุคคลที่ดำรงตำแหน่งประธานกรรมการกับประธานเจ้าหน้าที่บริหาร สัดส่วนการถือหุ้นของผู้ถือหุ้นรายใหญ่และสัดส่วนการถือหุ้นของผู้บริหารและคณะกรรมการ

2.2 เก็บรวบรวมรายละเอียดทางการเงิน ประกอบด้วย การจัดการกำไรตามแบบจำลองการพัฒนาทฤษฎี Jones (1991) (กำไรสุทธิก่อนรายการพิเศษกระแสเงินสดสุทธิจากการดำเนินงาน สินทรัพย์ถาวรก่อนหักค่าเสื่อมราคา สินทรัพย์รวม ยอดขาย และลูกหนี้) มูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ (กำไรสุทธิจากการดำเนินงานหลังภาษีต้นทุนเงินทุน WACC (Weighted Average Cost of Capital) และเงินทุนทั้งหมดของกิจการ)

4.3 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลทฤษฎีผ่านโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ SPSS ด้วยข้อมูลที่เก็บรวบรวมมา เพื่อทำการหาค่าสูงสุด (Maximum) ค่าต่ำสุด (Minimum) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และนำเสนอข้อมูลผลการวิเคราะห์

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

5.1 การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่อใช้ในการสรุปผลข้อมูลของตัวแปร จะแสดงผลในรูปความถี่และร้อยละ (Frequency and Proportion) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าสูงสุด (Maximum) ค่าต่ำสุด (Minimum) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

5.2 การวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน (Inference Statistics) งานวิจัยฉบับนี้จะใช้การวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ (Correlation Analysis) และวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยทำการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการ การจัดการกำไร กับมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. สรุปผลลักษณะของข้อมูล

ในระหว่างปี พ.ศ. 2557-2561 พบว่า บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET100 มีระดับคะแนนการกำกับดูแลกิจการ (CGS) เฉลี่ยเท่ากับ 4.50 ซึ่งถือได้ว่ามีระดับคะแนนอยู่ในระดับดีเลิศ มีสัดส่วนการถือครองหุ้นรายใหญ่ (PSM) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 50.73 มีสัดส่วนจำนวนของคณะกรรมการอิสระ (PID) ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.32 มีการควมรวมตำแหน่งของประธานกรรมการและประธานฝ่ายบริหาร (CEO) อยู่ในเกณฑ์เฉลี่ย 0.36 ซึ่งมีแนวโน้มในการที่ประธานกรรมการกับประธานเจ้าหน้าที่บริหารเป็นคนละคน มีการจัดการกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET100 มีมูลค่าเฉลี่ยเท่ากับ 9.35 ร้อยล้านบาท และมีมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ (EVA) มีมูลค่าเฉลี่ยเท่ากับ -3.62 พันล้านบาท และระหว่างปี พ.ศ. 2557-2561 รายการคงค้างที่อยู่ภายใต้ดุลยพินิจของผู้บริหารมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ -0.15 ค่าต่ำสุดเท่ากับ -1.03 ค่าสูงสุดเท่ากับ 0.27 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.20 ซึ่งแสดงให้เห็นว่ารายการคงค้างที่อยู่ภายใต้ดุลยพินิจของผู้บริหารของแต่ละบริษัทมีความแตกต่างกัน และเมื่อวิเคราะห์เป็นรายปี พบว่า รายการคงค้างที่อยู่ภายใต้ดุลยพินิจของผู้บริหารในปี พ.ศ. 2560 มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ -0.10 และในปี พ.ศ. 2557 มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ -0.30 ส่วนความสมมาตรของการกระจายของข้อมูลของรายการคงค้างที่อยู่ภายใต้ดุลยพินิจของผู้บริหาร มีลักษณะเบ้ซ้าย (ค่า -0.78) แสดงว่ารายการคงค้างที่อยู่ภายใต้ดุลยพินิจของผู้บริหาร ส่วนค่าความโด่งมีลักษณะโค้งแบนกว่าปกติ (ค่า 2.37) แสดงว่ารายการคงค้างที่อยู่ภายใต้ดุลยพินิจของผู้บริหารที่มีการกระจายมาก

2. การศึกษาการจัดการกำไร และมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์ (EVA) กับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ กับระดับคะแนนการกำกับดูแลกิจการ (CGS) สัดส่วนการถือครองหุ้นรายใหญ่ (PSM) สัดส่วนจำนวนของคณะกรรมการอิสระ (PID) การควมรวมตำแหน่งของประธานกรรมการและประธานฝ่ายบริหาร (CEO) ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET100

2.1 ระดับคะแนนของการกำกับดูแลกิจการกับการจัดการกำไร

จากผลการศึกษาพบว่า ระดับคะแนนของการกำกับดูแลกิจการไม่มีความสัมพันธ์กับการจัดการกำไร เมื่อแยกเป็นรายปีระหว่างปี 2557-2561 ทั้งนี้เนื่องจากบริษัทมียอดขายอยู่ในระดับสูง ย่อมมีศักยภาพในการเติบโต จึงทำให้บริษัทมีมีสินทรัพย์หมุนเวียนที่มีผลต่อการดำเนินงานที่ดี และเนื่องจากกิจการมีการเปิดเผยต่อสาธารณะ ซึ่งถือได้ว่าเป็นข้อมูลที่นักลงทุนและผู้ถือหุ้นโดยทั่วไปจะสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ จึงทำให้ตัวแปรดังกล่าวไม่มีความสัมพันธ์กัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐพล คำนวนผล (2555) ที่ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพบรรษัทภิบาล อัตราส่วนทางการเงิน และผลตอบแทนของหลักทรัพย์ จากผลการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ในทิศทางที่เป็นบวกระหว่างผลสำรวจคะแนนกำกับดูแลกิจการกับผลการดำเนินงานโดยใช้การจัดการกำไรบางตัว ไม่พบความสัมพันธ์ ระหว่างคะแนนการกำกับดูแลกิจการกับการจัดการกำไรในอัตราส่วนทุนหมุนเวียน

2.2 ระดับคะแนนของการกำกับดูแลกิจการกับมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์

จากผลการศึกษาพบว่า ระดับคะแนนของการกำกับดูแลกิจการไม่มีความสัมพันธ์กับมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ เมื่อแยกเป็นรายปีระหว่างปี 2557-2561 เนื่องจากการกำกับดูแลกิจการที่ดี ส่งผลในส่วนของ การป้องกัน การมีส่วนที่เกี่ยวข้องกับการคอร์รัปชันของบริษัท จึงสามารถช่วยสร้างความเชื่อมั่นและภาพลักษณ์ที่ดีต่อผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในระยะยาว ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของ ศิลปพร ศรีจันเพชร (2551) ที่ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการที่ดี มุมมองด้านบทบาทความรับผิดชอบของคณะกรรมการบริษัทและมูลค่าเพิ่มของกิจการ (EVA) ที่พบว่า ตัวแปรความเป็นอิสระระดับคะแนนของการกำกับดูแลกิจการมีความสัมพันธ์กับมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2.3 สัดส่วนของผู้ถือหุ้นรายใหญ่กับการจัดการกำไร

จากผลการศึกษาพบว่า สัดส่วนของผู้ถือหุ้นรายใหญ่ไม่มีความสัมพันธ์กับการจัดการกำไร เมื่อแยกเป็นรายปีระหว่างปี 2557-2561 เนื่องจากความขัดแย้งภายในสำหรับผู้บริหารอาจมีการเกิดอยู่ในระดับต่ำ และมีการสร้างความน่าเชื่อถือให้กับงบการเงินของบริษัท จึงทำให้เกิดความสัมพันธ์ ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของ บงกช ตั้งจิระศิลป์ (2556) ที่ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างความเป็นเจ้าของและผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ที่ผลการศึกษาพบว่า สัดส่วนการถือหุ้นของนักลงทุนไทย มีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทน และสินทรัพย์ และงานวิจัยของ Yang et al.(2008) ที่พบว่า สัดส่วนของผู้ถือหุ้นรายใหญ่มีความสัมพันธ์กับรายการคงค้างซึ่งใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร เนื่องจากมีความเห็นว่า การถือหุ้นของผู้บริหารรายใหญ่เป็นสิ่งสูงใจอย่างหนึ่งที่ทำให้บุคคลเหล่านี้ทำงานให้แก่บริษัทได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการถือหุ้นที่มากขึ้นจะทำให้ฝ่ายบริหารมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ของบริษัทเพิ่มขึ้น และมีแนวโน้มตักตวงผลประโยชน์จากบริษัทมาเป็นส่วนตัวน้อยลง

2.4 สัดส่วนของผู้ถือหุ้นรายใหญ่กับมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์

จากผลการศึกษาพบว่า สัดส่วนของผู้ถือหุ้นรายใหญ่มีความสัมพันธ์กับมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์ เมื่อแยกเป็นรายปีระหว่างปี 2557-2561 เนื่องจากสัดส่วนจำนวนหุ้นไม่ได้มีผลต่อการดำเนินงานกิจการของบริษัท แต่ทั้งนี้มูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์ที่จะเกิดเพิ่มขึ้นของบริษัทนั้นอาจเกิดจากการดำเนินงานที่วัดโดยตัววัดผลจากการปฏิบัติงานทางการตลาด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บงกช ตั้งจิระศิลป์ (2556) ที่ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างความเป็นเจ้าของและผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ที่ผลการศึกษาพบว่า สัดส่วนการถือหุ้นของนักลงทุนไทย ไม่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์

2.5 สัดส่วนคณะกรรมการอิสระกับการจัดการกำไร

จากผลการศึกษาพบว่า สัดส่วนคณะกรรมการอิสระไม่มีความสัมพันธ์กับการจัดการกำไร เมื่อแยกเป็นรายปีระหว่างปี 2557-2561 เนื่องจากข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างในช่วงระยะเวลาที่กำหนด มีจำนวนกรรมการอิสระอย่างน้อย 3 คน ซึ่งตามข้อกำหนดของคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีคณะกรรมการอิสระไม่ถึง 1 ใน 3 ของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงอาจทำให้ผลของการทดสอบเกิดความคลาดเคลื่อนได้ ทั้งนี้จากผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณพร ศิริทรัพย์ (2555) ที่ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณสมบัติของคณะกรรมการบริษัท คณะกรรมการตรวจสอบ และโครงสร้างผู้ถือหุ้นกับคุณภาพกำไร ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ความเป็นอิสระของคณะกรรมการบริษัท มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับคุณภาพกำไรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวได้ว่าถ้าเปอร์เซ็นต์ของคณะกรรมการอิสระมากเพียงใดมีผลกับการจัดการกำไรของบริษัทลดลง เนื่องจากสัดส่วนของคณะกรรมการอิสระจะถ่วงดุลให้ผลประโยชน์ส่วนตัวน้อยลง

2.6 สัดส่วนคณะกรรมการอิสระกับมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์

จากผลการศึกษาพบว่า สัดส่วนคณะกรรมการอิสระมีความสัมพันธ์กับมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์เมื่อแยกเป็นรายปีระหว่างปี 2557-2561 ทั้ง 5 ปี เนื่องจากคณะกรรมการอิสระอาจมีการบริหารในรูปแบบของการลดต้นทุนในส่วนที่เกิดจากตัวแทนได้ โดยการปรับผลประโยชน์ให้สอดคล้องกับมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณพร ศิริทรัพย์ (2555) ที่ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณสมบัติของคณะกรรมการบริษัท คณะกรรมการตรวจสอบ และโครงสร้างผู้ถือหุ้นกับคุณภาพกำไร ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ความเป็นอิสระของคณะกรรมการบริษัท มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2.7 บุคคลที่ควรรวบตำแหน่งประธานกรรมการกับประธานบริหารงานกับการจัดการกำไร

จากผลการศึกษาพบว่า บุคคลที่ควรรวบตำแหน่งประธานกรรมการกับประธานบริหารงานไม่มีความสัมพันธ์กับการจัดการกำไร เมื่อแยกเป็นรายปีระหว่างปี 2557-2561 เนื่องจากการควรรวมตำแหน่งประธานกรรมการกับประธานบริหารงาน ทำให้ลดขั้นตอนในการปฏิบัติงานลง มีการได้รับการตัดสินใจทั้งในเรื่องของการอนุมัติโครงการ และ

การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้รวดเร็วขึ้น อาจทำให้มีการจัดการกำไรที่เพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน เป็นช่องว่างให้ผู้บริหารคิดถึงประโยชน์ส่วนตน ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของ ไพริน ใจทัต (2555) ผลการศึกษาพบว่า การควรวมตำแหน่งประธานกรรมการกับประธานบริหารงาน มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับการจัดการกำไรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2.8 บุคคลที่ควรวมตำแหน่งประธานกรรมการกับประธานบริหารงานกับมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์

จากผลการศึกษาพบว่า บุคคลที่ควรวมตำแหน่งประธานกรรมการกับประธานบริหารงานมีความสัมพันธ์กับมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์ เมื่อแยกเป็นรายปีระหว่างปี 2557-2561 เนื่องจากปัจจัยด้านบุคคลที่ควรวมตำแหน่งประธานกรรมการกับประธานบริหารงาน ไม่ใช่ปัจจัยสำคัญที่ตัดสินประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานได้ในทุก ๆ ส่วน แต่เป็นเพียงแค่บทบาทในการกำกับดูแลให้ทำธุรกิจให้ถูกต้อง และเกิดจริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จีราภรณ์ พงศ์พันธุ์พัฒนา (2558) พบว่าการแยกบุคคลในการดำรงตำแหน่งประธานกรรมการบริษัท กับประธานกรรมการบริหารไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับผลการดำเนินงานและความอยู่รอดของบริษัทระยะยาว อาจกล่าวได้ว่าไม่ว่าบริษัทจะแยกหรือควบบุคคลที่ดำรงตำแหน่งประธานกรรมการกับประธานบริหารก็ไม่ส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานของบริษัท แต่คัดค้านกับงานวิจัยของ วิภาดา ภาโนมัย และนงคินี จันทรจรัส (2559) ที่ได้ทำการศึกษาโครงสร้างคณะกรรมการบริหารกับผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนกลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม ผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานของบริษัทที่วัดโดยมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์ (EVA) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ขนาดของคณะกรรมการบริษัท สัดส่วนการถือครองหุ้นของกรรมการบริหารของบริษัท และการควรวมตำแหน่งผู้จัดการใหญ่กับประธานในคนเดียว

เอกสารอ้างอิง

- ภาณุพงษ์ ไหมไธสง และคณะ. (2557). ความสัมพันธ์ระหว่าง กลไกการกำกับดูแลกิจการโครงสร้างของผู้ถือหุ้น ต้นทุนตัวแทน กับคุณภาพกำไร ของกิจการจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต.มหาวิทยาลัยยเรศวร.
- อัญญา ชันจวิทย์, ศิลปพร ศรีจันเพชร และเดือนเพ็ญ จันทรศิริศรี. (2552). การกำกับดูแลเพื่อสร้างมูลค่ากิจการ. กรุงเทพฯ: ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.
- ณัฐพล คำนวนผล.(2555). ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพบริษัทภิบาล อัตราส่วนทางการเงิน และผลตอบแทนของหลักทรัพย์.วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ปีที่ 12 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน.
- ศิลปพร ศรีจันเพชร. (2551). กลไกบริษัทภิบาลเพิ่มมูลค่ากิจการได้จริงหรือไม่.วารสารบริหารธุรกิจปีที่ 32 ฉบับที่ 121 มกราคม - มีนาคม,หน้า1-6.
- บงกช ตั้งจิระศิลป์. (2556). ความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างความเป็นเจ้าของและผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.วิทยานิพนธ์ ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วรรณพรศิริทิพย์. (2555). ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณสมบัติของคณะกรรมการบริษัทคณะกรรมการตรวจสอบและโครงสร้างผู้ถือหุ้นกับคุณภาพกำไร.วิทยานิพนธ์ปริญญา ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ไพริน ใจทัต. (2555). ความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการกับการจัดการกำไร.วิทยานิพนธ์ปริญญา ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จีราภรณ์ พงศ์พันธุ์พัฒนา. (2558). กลไกการกำกับดูแลกิจการที่ดี และผลการดำเนินงานของกิจการ : บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. วารสารวิชาการจัดการสมัยใหม่ ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 หน้า 67-77

วิภาดา ภาโนมัยและนงคินีตย์ จันทร์จรัส. (2559). โครงสร้างคณะกรรมการบริหารกับผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียน กลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม. วารสารการจัดการ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ปีที่5 ฉบับที่2 หน้า 44-55

Jones, J. (1991). Earning management during import relief investigations. *Journal of Accounting*.

บทความวิจัย (ม.ค. – มิ.ย. 2563)

ผลกระทบของสินทรัพย์และหนี้สินที่เป็นผลประกอบการของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ธนาชัย แจ่มเปี่ยม

นักศึกษามหาบัณฑิต หลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม E-mail:thanachai2519@gmail.com

ผศ.ดร.ฐิตาภรณ์ สินจรูญศักดิ์

อาจารย์ประจำหลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบของสินทรัพย์และหนี้สินที่เป็นผลประกอบการของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เก็บข้อมูลจากเอกสารรายงานประจำปีและข้อมูลทางการเงินของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ.2557-2561 จำนวน 230 บริษัท และการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สมการถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า สินทรัพย์ ไม่มีผลกระทบต่ออัตราส่วนผลตอบแทนกำไร สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน มีผลกระทบต่ออัตราส่วนผลตอบแทนจากสินทรัพย์ และสินทรัพย์รวมมีผลกระทบต่ออัตราส่วนผลตอบแทนต่อผู้ถือหุ้น ในขณะที่ หนี้สินหมุนเวียน และหนี้สินไม่หมุนเวียน มีผลกระทบต่ออัตราส่วนผลตอบแทนกำไร อัตราส่วนผลตอบแทนจากสินทรัพย์ และหนี้สินรวม มีผลกระทบต่ออัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนผู้ถือหุ้น ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

คำสำคัญ: ผลกระทบสินทรัพย์และหนี้สิน ผลประกอบการตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

Received: November 27, 2019, Revised December 2, 2019, Accepted December 20, 2019

The Impact Assets and Liabilities that are the Performance of Companies Listed in the Stock Exchange of Thailand

Thanachai Jampram, E-mail:thanachai2519@gmail.com

Asst.Prof.Dr.Titaporn Sincharoonsak

School of Accountancy, Sripatum University

Abstract

The purpose of this research is to study the impact assets and liabilities that are the performance of companies listed in the Stock Exchange of Thailand. The data was collected from annual reports and data from financial statements from 2014 - 2018 by using a sampling of 230 companies and multiple regressions analysis.

The results of this research found : the assets do not an impact on the ratio of return to profits.Non-current assets affecting the ratio of return on assets. Total assets have an impact on return to equity ratio. Current liabilities and non-current liabilities affecting the profit-return ratio and return on assets ratio. Total debt affects the return on equity ratio of companies registered in the Stock Exchange of Thailand.

Keywords: Corporate Social Responsibility Report, Corporate Government, The Stock Exchange of Thailand

คำขอบคุณ: งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม

บทนำ

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้มีการจัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อปี พ.ศ. 2518 เมื่อนับเวลาจนถึงปัจจุบันจะเป็นระยะเวลาจนถึง 44 ปีที่ทำหน้าที่เป็นตลาดรองในการซื้อขายหลักทรัพย์ของบริษัทที่จดทะเบียนปัจจุบันตลาดหุ้นไทยมีบริษัทจดทะเบียนจำนวน 688 บริษัท โดยอยู่ใน SET 538 บริษัท (78%) โดยในช่วงปี พ.ศ. 2551 Market cap หรือ มูลค่าบริษัททั้งหมดที่จดทะเบียนในตลาดหุ้นไทยอยู่ที่ 3.6 ล้านล้านบาท น้อยกว่ามูลค่า GDP ของไทยที่อยู่ 9.6 ล้านล้านบาท ซึ่งน้อยกว่าเกือบ 3 เท่าและในปี พ.ศ. 2559 Market cap ของตลาดหุ้นไทยอยู่ที่ 15 ล้านล้านบาท ซึ่งมากกว่ามูลค่า GDP ของไทยที่อยู่ 13 ล้านล้านบาททำให้ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเป็นทางเลือกหนึ่งที่นักลงทุนและผู้มีเงินออมให้ความสนใจ นอกจากการฝากเงินไว้กับธนาคารหรือสถาบันการเงินต่างๆ และยังสามารถช่วยให้มีโอกาสนำเงินไปใช้ในการเป็นเจ้าของกิจการ โดยการนำหลักทรัพย์ที่มีอยู่ไปขายเพื่อเปลี่ยนเป็นเงินสด อีกทั้งยังอาจได้กำไรจากการขายหลักทรัพย์ที่มีราคาสูงขึ้น (Capital Gain) หรือได้รับเงินปันผล (Dividend) จากการร่วมลงทุนในหลักทรัพย์ของบริษัทนั้นๆ แต่อย่างไรก็ตามการลงทุนกับบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ยังคงมีความผันผวน ทั้งจากการเพิ่มขึ้นและลดลงจากการขายหลักทรัพย์ของบริษัทฯ ทำให้ดัชนีราคาหลักทรัพย์ของบริษัทฯ มีการปรับตัวเพิ่มขึ้นและลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยดัชนีราคาหลักทรัพย์ของบริษัทฯ มีการปรับตัวลดลงเป็นอย่างมากในช่วงปี พ.ศ. 2551 เนื่องจากประเทศไทยเกิดภาวะวิกฤตทางการเงินที่มีผลมาจากวิกฤตทางการเงินในภาคอสังหาริมทรัพย์ของสหรัฐอเมริกา ทำให้ลุกลามไปยังตลาดเงินของประเทศต่างๆ ในทุกภูมิภาคทั่วโลก จึงมีผลทำให้ดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET Index) ปรับตัวลดลงเป็นอย่างมาก โดยการขายสุทธิของนักลงทุนต่างชาติประมาณ 3.92 ล้านล้านบาท ทำให้ SET Index ปิดตลาดต่ำสุดของดัชนีราคาหลักทรัพย์โดยเฉลี่ย 449.96 จุด และดัชนีราคาหลักทรัพย์สูงสุดของปี พ.ศ.2551 มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 817.03 จุดซึ่งถือว่าต่ำสุดหลังจากเกิดจากวิกฤตเศรษฐกิจในปี พ.ศ.2540 และสิ้นปี พ.ศ.2552 ดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET index) ปิดตลาดที่ 734.54 จุด เพิ่มขึ้นร้อยละ 63.25 จาก ณ สิ้นปี พ.ศ.2551 โดยมีจุดต่ำสุดที่ 411.27 จุดในเดือนมีนาคม และจุดสูงสุดที่ 751.86 จุดในเดือนตุลาคม ขณะที่ดัชนีตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ (MAI index) ปิดที่ 215.30 จุด เพิ่มขึ้นร้อยละ 32.14 จากสิ้นปีพ.ศ.2551 ด้านมูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาด (Market capitalization)

โดยที่ในช่วงปี พ.ศ.2551 จำนวนลูกค้าที่มีการซื้อขายกันในตลาดหลักทรัพย์เฉลี่ยอยู่ที่เดือนละ 107,000 คน และในช่วงปี พ.ศ.2559 จำนวนลูกค้าที่มีการซื้อขายกันในตลาดหลักทรัพย์เฉลี่ยอยู่ที่เดือนละ 450,000 คน เพิ่มขึ้นกว่า 4 เท่าจากปี พ.ศ.2551 จะเห็นได้ว่าการเติบโตของตลาดหุ้นทั้งจำนวนบริษัทที่เข้ามาจดทะเบียน และนักลงทุน ส่งผลให้ตลาดหลักทรัพย์ฯ มีรายได้เพิ่มขึ้น ทั้งจากค่าธรรมเนียมที่เก็บจากบริษัทจดทะเบียน การซื้อขายหลักทรัพย์ งานรับฝากหลักทรัพย์ ค่าบริการข้อมูล รวมไปถึงรายได้อื่นๆ เช่น รายได้จากกรอบความรู้ การจัดสัมมนาการลงทุน เป็นต้น และเมื่อพิจารณารายได้และกำไรของตลาดหลักทรัพย์ปี พ.ศ.2557 รายได้ 5,237 ล้านบาท กำไร 1,535 ล้านบาทปี พ.ศ.2558 รายได้ 5,215 ล้านบาท กำไร 1,382 ล้านบาทปี พ.ศ.2559 รายได้ 6,047 ล้านบาท กำไร 1,662 ล้านบาททั้งนี้ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยจะเป็นองค์กรหนึ่งองค์กรที่ทำกำไรได้ดี เนื่องจากไม่มีคู่แข่งเปรียบเสมือนเป็นบริษัทใหญ่อันดับหนึ่ง และอันดับสองในตลาดหลักทรัพย์ อย่างไรก็ตามพัฒนาการและการเชื่อมโยงกันของตลาดทุนทั่วโลก ทำให้ตลาดหลักทรัพย์ของไทยต้องแข่งกับตลาดหุ้นในต่างประเทศด้วย เนื่องจากปัจจุบันบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยหลายแห่งสามารถเลือกไปจดทะเบียนกับตลาดหลักทรัพย์ในต่างประเทศได้เช่นกัน (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย., 2561: ออนไลน์)

ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้นผู้ร่วมลงทุนและผู้ประกอบการตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำเป็นต้องทราบถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อสินทรัพย์และหนี้สินที่เป็นผลประกอบการของบริษัทฯ เพื่อจะใช้ในการคาดการณ์ราคาหลักทรัพย์ในอนาคตสามารถลดความเสี่ยง และสร้างผลกำไรจากการลงทุน ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาผลกระทบต่อสินทรัพย์และหนี้สินที่เป็นผลประกอบการของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหรือปรับปรุงศักยภาพการแข่งขันของตลาดทุนไทย สร้างอัตราผลตอบแทนกำไรสุทธิ อัตราส่วนผลตอบแทนจาก

สินทรัพย์ และอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนผู้ถือหุ้นของบริษัทสมาชิกที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ให้มีประสิทธิผลดียิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลกระทบของสินทรัพย์และหนี้สินที่เป็นผลประกอบการของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมแนวคิดทฤษฎี ตลอดจนงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้เป็นกรอบในการกำหนดแนวทางการวิจัย โดยสรุปเป็นประเด็นสำคัญ ดังนี้

1 แนวคิดที่เกี่ยวกับการเงิน

การศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการเงิน อันเป็นการแสดงฐานะทางการเงินของกิจการนั้นๆ จะทำให้ทราบถึงสินทรัพย์ อัตราส่วนทางการเงิน และหนี้สิน ซึ่งผู้บริหารหรือเจ้าของกิจการสามารถนำข้อมูลทางการเงินมาวิเคราะห์ เพื่อการวางแผน และปรับปรุงกิจการของตนให้ดีขึ้น และยังสามารถใช้ทำรายงานประกอบการกู้ยืมเงินจากสถาบันทางการเงินสำหรับนำไปขยายกิจการ โดยมีเนื้อหาที่ศึกษาดังนี้

1. สินทรัพย์ (Assets) หมายถึง ทรัพยากรต่างๆ ที่อยู่ในความควบคุมของกิจการ อาจจะเป็นสิ่งที่มีตัวตนหรือไม่มิตัวตน ที่สามารถตราค่าเป็นตัวเลขได้ที่เป็นผลมาจากเหตุการณ์ในอดีตที่กิจการคาดว่าจะได้รับประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในอนาคต ซึ่งหมายความถึงศักยภาพของสินทรัพย์ที่ทำให้เกิดกระแสเงินสด และรายการเทียบเท่าเงินสดแก่กิจการของตนทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น นำมาใช้ในการผลิตสินค้าหรือบริการ นำไปแลกเปลี่ยนกับสินทรัพย์อื่น นำไปชำระหนี้ นำไปแบ่งปันส่วนทุนให้กับเจ้าของ(สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2552)สินทรัพย์แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ สินทรัพย์หมุนเวียน สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน และสินทรัพย์ไม่มีตัวตน

1.1 สินทรัพย์หมุนเวียน ได้แก่ 1) เงินสด และเงินฝากธนาคาร (cash on hand and banks) 2) เงินลงทุนชั่วคราว (short-term investment) และ 3) ลูกหนี้การค้า (accounts receivable) 4) ตัวรับเงิน (notes receivable) 5) เงินให้กู้ยืมระยะสั้น (short-term loans) 6) สินค้าคงเหลือ (Inventory) 7) วัสดุสิ้นเปลือง (supplies) 8) รายได้ค้างรับ (accrued revenue) 9) ค่าใช้จ่ายล่วงหน้า (prepaid expense)

1.2 สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน คือ สินทรัพย์ที่มีลักษณะคงทนถาวร เพื่อไว้ใช้ในการดำเนินงานตามปกติของกิจการ และมีอายุการใช้งานนานกว่า 1 ปี ถือเป็นสินทรัพย์ที่มีสภาพคล่องต่ำกว่าสินทรัพย์หมุนเวียน เช่น ที่ดิน อาคาร อุปกรณ์ เครื่องจักร สินทรัพย์ไม่มีตัวตน และสินทรัพย์อื่น เป็นต้น ซึ่งเป็นตัวสนับสนุนให้กิจการสามารถไปเพื่อก่อให้เกิดรายได้สินทรัพย์ไม่หมุนเวียนในกิจการโดยทั่วไป ประกอบด้วย สินทรัพย์มีตัวตน เช่น เงินกู้ระยะยาว ที่ดิน อาคาร อุปกรณ์ สินทรัพย์ไม่มีตัวตน เช่น ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร สัมปทาน เครื่องหมายการค้า สิทธิการเช่า เงินลงทุนระยะยาว เช่น หุ้นสามัญ หุ้นบุริมสิทธิ

1.3 สินทรัพย์ไม่มีตัวตน หมายถึง สินทรัพย์ที่ไม่เป็นตัวเลขที่สามารถระบุได้และไม่มีกายภาพ ซึ่งต่างจากสินทรัพย์ที่เป็นตัวเลขได้แก่ สิทธิบัตร (Patent) ลิขสิทธิ์ (Copyrights) สิทธิการเช่า (Leasehold) สัมปทานและการอนุญาตให้ใช้สิทธิ (Franchises and Licencing) เครื่องหมายการค้าและยี่ห้อการค้า (Trademark and Tradename) และค่าความนิยม (Goodwill)

2. อัตราส่วนทางการเงิน (Financial Ratio) เป็นการนำตัวเลขที่อยู่ในงบการเงิน มาห้อัตราส่วนเพื่อใช้ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกิจการอื่น หรือเปรียบเทียบกับผลการดำเนินงาน ดังนั้นอัตราส่วนเงินสด (Cash ratio) จึงหมายถึงอัตราส่วนที่ใช้วิเคราะห์ สภาพคล่องของกิจการที่ตั้งอยู่บนหลักความระมัดระวังที่สุด โดยนำสินทรัพย์หมุนเวียนที่เป็นเงินสด และ หลักทรัพย์ในความต้องการของตลาด หาดด้วย หนี้สินหมุนเวียน หากอัตราส่วนนี้สูงหมายถึงกิจการมีสภาพคล่องสูง แต่

หากสูงมากอาจหมายถึงกิจการถือเงินสดไว้มากเกินไปทำให้ประสิทธิภาพในการใช้สินทรัพย์ลดลง จึงควรดูอัตราส่วนประสิทธิภาพ

3. หนี้สิน (liability) หนี้สินเป็นภาระผูกพันในปัจจุบันของกิจการ โดยภาระผูกพันเป็นผลของเหตุการณ์ในอดีตซึ่งการชำระภาระผูกพันนั้นจะส่งผลให้กิจการต้องสูญเสียทรัพยากรที่มีประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ ดังนั้น หนี้สินจึงเป็นผลของรายการและเหตุการณ์บัญชีที่เกิดขึ้นแล้วในอดีต ก่อให้เกิดภาระผูกพันในปัจจุบันที่กิจการจะต้องจ่ายชำระหนี้สิน นั้นให้หมดไปในอนาคตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ หนี้สินแบ่งออกเป็นหนี้สินหมุนเวียน และหนี้สินไม่หมุนเวียน

3.2 กำไรและการวิเคราะห์จุดคุ้มทุน

กำไร หมายถึง ส่วนต่างของรายรับรวมและต้นทุนรวม ต้นทุนในทางเศรษฐศาสตร์ จะหมายถึงโอกาสที่สูญเสียไปจากการทำปัจจัยการผลิตมาใช้ในกิจกรรมอย่างหนึ่งที่ทำให้ไม่เกิดกิจกรรมอีกอย่างหนึ่ง ดังนั้นจึงรวมต้นทุนค่าเสียโอกาสเข้าไว้ในการคำนวณกำไรด้วย ประกอบด้วย กำไรทางบัญชีหมายถึง ผลต่างของรายรับและค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่บันทึกไว้ในบัญชี และกำไรทางเศรษฐศาสตร์หมายถึง ผลต่างของรายรับและรายจ่ายต่างๆที่บันทึกไว้ในบัญชี รวมกับต้นทุนค่าเสียโอกาสต่างๆ

การวิเคราะห์จุดคุ้มทุนคือ การวิเคราะห์ปริมาณการผลิตและขายที่ทำให้รายรับคุ้มกับต้นทุนคำนวณได้จาก การหาปริมาณการผลิตที่เป็นจุดคุ้มทุน ซึ่ง รายรับรวม เท่ากับ ต้นทุนทั้งหมด ส่วนรายรับทั้งหมด หมายถึงผลลัพธ์ของราคาการผลิตต่อหน่วยของจำนวนผลผลิตทั้งหมด

ต้นทุนทั้งหมด คือต้นทุนคงที่ทั้งหมด (TFC) รวมกับต้นทุนผันแปรทั้งหมด (TVC) ทั้งนี้ต้นทุนคงที่ทั้งหมด (Total Fixed cost : TFC) ได้แก่ ต้นทุนในการจัดหาปัจจัยคงที่เพื่อการผลิต เช่น ค่าก่อสร้าง ค่าที่ดิน ค่าเครื่องจักร เป็นต้น และต้นทุนผันแปรทั้งหมด (Total Variable cost : TVC) ได้แก่ ต้นทุน ในการจัดหาปัจจัยแปรผัน เช่น ค่าจ้างแรงงาน ค่าวัตถุดิบ เป็นต้น สำหรับผลผลิต จะเป็นผลลัพธ์ของต้นทุนคงที่ทั้งหมดต่อจำนวนผลผลิตราคาต่อหน่วยลบด้วยค่าเฉลี่ยต้นทุนผันแปร

3.3 ความสามารถในการทำกำไร

การวิเคราะห์ความสามารถในการทำกำไรอาจพิจารณาได้หลายด้านแต่ด้านที่สำคัญคือความสามารถในการใช้สินทรัพย์ที่มีอยู่ของธุรกิจให้เกิดประโยชน์เมื่อเปรียบเทียบกับธุรกิจที่มีขนาดใกล้เคียง หรือเปรียบเทียบกับธุรกิจทั้งระบบ สำหรับเครื่องชี้ความสามารถในการบริหารสินทรัพย์ให้เป็นประโยชน์ที่นิยมใช้กัน ทั้งนี้จากศึกษาอัตราส่วนวัดความสามารถในการทำกำไร (Profitability Ratio) ซึ่งจะวัดว่าธุรกิจสามารถที่จะทำกำไร และกระแสเงินสดได้มากขึ้นหรือน้อยลง โดยสามารถคำนวณได้ดังนี้

อัตราผลตอบแทนที่สูง เป็นความสามารถในการกำกำไรของกิจการมีสูง โดยแยกพิจารณาได้หลายอัตราส่วน เช่น

- 1) อัตรากำไรสุทธิ ที่เป็นผลตอบแทนภายหลังการหักค่าใช้จ่ายทุกอย่างแล้ว ซึ่งเป็นการวัดประสิทธิภาพการทำกำไรจากสินทรัพย์ทั้งหมดที่กิจการมีอยู่ และผลตอบแทนผู้ถือหุ้นที่ได้จากกำไรสุทธิหารส่วนของผู้ถือหุ้น อันเป็นผลในส่วนของเงินที่ผู้ถือหุ้นลงทุนแล้วจะได้ผลตอบแทนมากน้อยเพียงใด
- 2) อัตราส่วนกำไรขั้นต้น เป็นอัตราส่วนทางการเงินที่เปรียบเทียบระหว่างผลกำไรขั้นต้นกับยอดขาย เป็นอัตราส่วนที่ใช้วัดและประเมินผลประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกิจการ เช่น การควบคุมต้นทุนการผลิต การแข่งขันกับอุตสาหกรรมคู่แข่ง เป็นต้น

การวิเคราะห์ผลที่ได้จากการคำนวณ จะพิจารณาจาก (1) อัตราส่วนกำไรขั้นต้นที่คำนวณได้มีค่ามาก แสดงว่ากิจการสามารถทำกำไรได้ดีลงทุนน้อยได้แต่ผลกำไรที่มาก ที่บ่งบอกถึงกิจการสามารถควบคุมต้นทุนการผลิตได้ดี (2) อัตราส่วนกำไรขั้นต้นที่คำนวณได้มีค่าน้อย แสดงว่ากิจการไม่สามารถกำไรได้ดี ลงทุนเงินแต่ได้ผลกำไรน้อย อาจมีผลมาจากกิจการไม่สามารถควบคุมต้นทุนการผลิตได้ หรืออาจเป็นเพราะว่าในอุตสาหกรรมที่กิจการนั้นๆทำอยู่มีคู่แข่งอยู่มากจึงทำให้ไม่สามารถตั้งราคาเพื่อทำกำไรได้ดี 3) อัตราผลตอบแทนกำไรสุทธิ คือ กำไรสุทธิจากผลการดำเนินงานของกิจการต่อหุ้นสามัญของกิจการที่ซื้อขายอยู่ในตลาดหุ้นแล้วสามารถคำนวณได้จาก 4) ผลตอบแทนสุทธิต่อสินทรัพย์ (ROA) เป็นอัตราส่วนที่ใช้วัดความสามารถในการทำกำไรซึ่งความสามารถในการนำสินทรัพย์หรือทรัพยากรที่มีอยู่ไปก่อให้เกิดรายได้ หรือผลตอบแทนว่ามี

มากนักน้อยเพียงใด ทั้งนี้โดยไม่คำนึงว่าสินทรัพย์นั้นมาจากเงินกู้ยืมหรือมาจากเงินทุนของผู้ถือหุ้น ดังนั้นหน่วยธุรกิจที่มีความสามารถในการทำกำไรสูงจะมี ROA สูง

ดังนั้น ผลประกอบการของธุรกิจศึกษาได้จากความสามารถในการทำกำไรของธุรกิจประกันฯ จะสามารถพิจารณาจากอัตราผลตอบแทนสุทธิต่อสินทรัพย์ (ROA) และจากผลตอบแทนสุทธิต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) (จิรัตน์ สังข์แก้ว, 2540)

3.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุภาพร ประเสริฐศิริเจริญ (2551) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อสินทรัพย์รวมของธนาคารพาณิชย์ไทยที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า สัดส่วนรายได้จากการดำเนินงานต่อค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอุปกรณ์ (TEC) มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (ROA) ของธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบและธนาคารขนาดใหญ่มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับ ROA และสัดส่วนเงินให้สินเชื่อต่อเงินฝาก (LD) มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของ ROA ของธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบ สำหรับสัดส่วนรายได้จากค่าธรรมเนียมและบริการต่ออายุได้ทั้งหมด (FBI) และสัดส่วนรายได้จากการบริหารเงินตราต่อรายได้ทั้งหมด (GFFE) มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของ ROA ในกลุ่มธนาคารขนาดใหญ่เท่านั้น ส่วนงานวิจัยของ วันเพ็ญ ภูมิวิเศษ (2554) ศึกษาการใช้อัตราส่วนทางการเงินในการพยากรณ์ความล้มเหลวของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยใช้วิธีการวิเคราะห์จำแนกประเภท และวิธีการวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติก กลุ่มตัวอย่างมี 2 กลุ่ม คือ บริษัทล้มเหลวทางการเงิน 21 บริษัท และบริษัทไม่ล้มเหลวทางการเงิน 47 บริษัทจากผลการศึกษาก่อนการวิเคราะห์แบบจำแนกประเภท อัตราส่วนทางการเงินที่มีผลต่อความล้มเหลวทางการเงิน คืออัตราส่วนกำไรสะสมต่อสินทรัพย์รวม และอัตราส่วนขายสุทธิต่อสินทรัพย์รวม โดยสามารถพยากรณ์ความล้มเหลวทางการเงินได้ถูกต้องและผลการศึกษาก่อนการวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติก พบว่า อัตราส่วนที่มีผลต่อความล้มเหลว คือ อัตราส่วนกำไรสะสมต่อสินทรัพย์รวม และอัตราส่วนขายสุทธิต่อสินทรัพย์รวม สามารถพยากรณ์ความล้มเหลวทางการเงินได้ถูกต้อง

วรุฑธ ยี่งดำรง (2554) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อกำไรสุทธิต่อหุ้นของบริษัทที่เป็นธุรกิจครอบครัวกับบริษัทที่ไม่เป็นธุรกิจครอบครัวที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในกลุ่มอุตสาหกรรมเกษตรและอุตสาหกรรมอาหารหมวดธุรกิจการเกษตร พบว่า 1) ดัชนีราคาผู้บริโภคหมวดอาหารและเครื่องดื่ม (CPI) สามารถอธิบายความสัมพันธ์ต่อกำไรสุทธิต่อหุ้นของบริษัทที่เป็นธุรกิจครอบครัวและบริษัทที่ไม่เป็นธุรกิจครอบครัวที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในอุตสาหกรรมเกษตรและอุตสาหกรรมอาหารหมวดธุรกิจการเกษตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทิศทางเดียวกัน ซึ่งตรงตามสมมติฐานที่ตั้งไว้และเป็นไปตามทฤษฎีการวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐาน 2) อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (DE) มีความสัมพันธ์กับกำไรสุทธิต่อหุ้นของบริษัทที่ไม่เป็นธุรกิจครอบครัวที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในอุตสาหกรรมเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร หมวดธุรกิจการเกษตร อย่างมีนัยสำคัญและไม่ตรงตามสมมติฐาน 3) อัตราส่วนทุนหมุนเวียน (CUR) ไม่มีผลต่อกำไรสุทธิต่อหุ้นของบริษัทที่เป็นธุรกิจครอบครัวและบริษัทที่ไม่เป็นธุรกิจครอบครัวที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในอุตสาหกรรมเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร หมวดธุรกิจการเกษตร และเครื่องดื่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สุรีย์พร จันทรังาม (2555) ศึกษาการวิเคราะห์งบการเงินของอุตสาหกรรมเกษตรและอาหาร กรณีศึกษา บริษัทสุรพล ฟู้ดส์ จำกัด (มหาชน) และบริษัทย่อยพบว่า สภาพคล่องอยู่ในเกณฑ์ที่ดีมาก ในส่วนของสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียนของบริษัทฯ ในปี พ.ศ. 2551-2552 และ 2555 มีสภาพคล่องมากเพราะมีสินทรัพย์หมุนเวียนไว้ 2.08 – 2.68 และ 2.07 บาท ทุกหนี้สินหมุนเวียน 1 บาท ส่วนปี พ.ศ. 2553 มีสภาพคล่องลดลงในส่วนของสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียน คือ 1.36 เท่า เพราะมีสินทรัพย์หมุนเวียนไว้ 1.36 บาท สำหรับทุกหนี้สินหมุนเวียน 1 บาท โดยทั่วไปอัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนควรจะมีความน้อยเป็น 2: 1 ด้านประสิทธิภาพในการดำเนินงานของบริษัทฯ มีอัตราการหมุนเวียนของลูกหนี้อยู่ในเกณฑ์ที่ดี ส่วนสินค้าคงเหลือ ระยะเวลาการขายสินค้า และการบริหารจัดการสินค้าคงเหลือไปในทิศทางที่ดีขึ้น

ด้านความสามารถในการก่อหนี้ของบริษัทที่มีโครงสร้างเงินทุนส่วนมากมาจากแหล่งเงินทุนภายในบริษัทฯ ทำให้บริษัทไม่ต้องรับภาระดอกเบี้ยความสามารถในการชำระหนี้ที่อยู่ในเกณฑ์ดีขึ้นด้านความสามารถในการทำกำไร บริษัทมีความสามารถในการทำกำไรอยู่ในเกณฑ์ที่ดี อาจจะมีลดลงบ้างแต่ก็ไม่มากนักเมื่อเทียบกับทั้ง 5 ปี

แก้วมณี อุทิรัมย์ (2556) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินกับผลตอบแทนที่คาดหวังของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กรณีศึกษากลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยี ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มอุตสาหกรรมเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร กลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจการเงิน และกลุ่มอุตสาหกรรมสินค้าอุตสาหกรรม อัตราส่วนทางการเงินทั้ง 20 อัตราส่วนไม่มีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนที่คาดหวัง ในกลุ่มอุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง มีเพียงอัตราผลตอบแทนจากเงินปันผลที่มีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนที่คาดหวัง ในกลุ่มอุตสาหกรรมทรัพยากรมีเพียงอัตราส่วนวัดความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ยที่มีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนที่คาดหวัง ในกลุ่มอุตสาหกรรมบริการมีระยะเวลาในการขายสินค้า อัตราการหมุนเวียนของสินทรัพย์ อัตรากำไรสุทธิ อัตรากำไรต่อหุ้น และอัตราผลตอบแทนจากเงินปันผลที่มีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนที่คาดหวัง ในกลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยี อัตราส่วนทางการเงินทุกอัตราส่วนต่างมีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนที่คาดหวัง ยกเว้นอัตราการหมุนเวียนของสินทรัพย์และอัตรากำไรจากการดำเนินงานที่ไม่มีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนที่คาดหวัง และในกลุ่มรวมทุกกลุ่มอุตสาหกรรมมีเพียงอัตราส่วนราคาตลาดต่อราคาตามบัญชีและอัตราผลตอบแทนจากเงินปันผลที่มีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนที่คาดหวัง

เนาวรัตน์ ศรีพนากุล (2556) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อโครงสร้างเงินทุนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยทำการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างจากบริษัทที่อยู่ในกลุ่มดัชนี SET50 ช่วงปี พ.ศ. 2552-2556 จำนวน 42 บริษัท โดยยกเว้นธุรกิจกลุ่มการเงินในการกำหนดโครงสร้างเงินลงทุนโดยใช้อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นและตัวแปร ประกอบด้วย อัตราดอกเบี้ยเงินกู้เฉลี่ยของธนาคารพาณิชย์ ความสามารถในการทำกำไรสภาพคล่อง อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ และขนาดของกิจการ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยสภาพคล่อง และอัตราผลตอบแทนของสินทรัพย์มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น ขนาดของกิจการมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น 8 หุน ส่วนอัตราดอกเบี้ยเงินกู้เฉลี่ยของธนาคารพาณิชย์ (MLR) และความสามารถในการทำกำไรไม่มีความสัมพันธ์กับอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น

จันนกร จันทรสาส์น (2558) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหนี้สินและคุณภาพกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ของประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า โดยเฉลี่ยบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ มีคุณภาพกำไรค่อนข้างต่ำ เพราะมีการจัดการกำไรค่อนข้างสูง ปริมาณหนี้สินมีอิทธิพลเชิงบวกต่อคุณภาพกำไรทั้งหนี้สินรวมหนี้สินหมุนเวียน และหนี้สินไม่หมุนเวียน รวมทั้งหนี้สินที่มาจากสถาบันการเงินและไม่ได้มาจากสถาบันการเงิน นั่นคือภาพรวมของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ มีแนวโน้มที่จะมีกำไรน้อยลง ทำให้มีคุณภาพกำไรในระดับสูงขึ้น เมื่อบริษัทมีการก่อหนี้ในปริมาณที่เพิ่มขึ้น

วิไลวรรณ ภาณุวิสิทธิ์แสง (2559) ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่ออัตราผลตอบแทนของหุ้นสามัญของบริษัทจดทะเบียนในกลุ่มอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยพบว่า อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน (CR) อัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) และอัตราการเติบโตของยอดขาย (SG) มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับอัตราผลตอบแทนของหุ้นสามัญอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนอัตราส่วนเงินปันผลต่อส่วน (DY) มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกับอัตราผลตอบแทนของหุ้นสามัญอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับอัตราส่วนทางการเงินอื่น ได้แก่ อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (DE) อัตราการหมุนเวียนของสินทรัพย์รวม (TAT) อัตราราคาหุ้นต่อมูลค่าหุ้นตามบัญชี (PBV) อัตรามูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาด (MC) ไม่มีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนของหุ้นสามัญของบริษัทจดทะเบียนในกลุ่มอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

วิชณพงศ์ ยอดราช (2560) ศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงความสามารถในการทำกำไรและความเสี่ยงที่มีต่อราคาหลักทรัพย์ของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ใหม่ (MAI) พบว่า อัตรากำไรขั้นต้น อัตรากำไรสุทธิ และอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนผู้ถือหุ้น มีผลต่อราคาหลักทรัพย์ของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ใหม่ ผู้ลงทุนจะต้องศึกษาข้อมูลก่อนการตัดสินใจลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ใหม่ ผู้ลงทุนจะต้องจัดการความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นเพื่อลดปัญหาและดำเนินกิจการให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

สุภาวลัย วงศ์ใหญ่ (2560) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างเงินทุนกับมูลค่าบริษัท กรณีศึกษาบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า หนี้สินของโครงสร้างเงินทุนมีความสัมพันธ์เชิงลบกับมูลค่าบริษัท นั่นคือถ้าบริษัทมีหนี้สินของโครงสร้างเงินทุนสูงจะทำให้มูลค่าบริษัทต่ำ และเมื่อทดสอบแยกตามกลุ่มอุตสาหกรรมจะพบความสัมพันธ์เชิงลบในกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม ทฤษฎีการ และบริการ และตัวแปรขนาดบริษัท โอกาสในการเติบโตมีความสัมพันธ์เชิงลบกับมูลค่าบริษัท แต่ความสามารถในการทำกำไร และสินทรัพย์ที่มีตัวตนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับมูลค่าบริษัท

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงเอกสาร (document research) โดยใช้ข้อมูลจากงบการเงิน จากรายงานประจำปี และผลประกอบการของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ประกอบด้วย อัตราผลตอบแทนกำไรสุทธิ อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ อัตราผลตอบแทนต่อส่วนผู้ถือหุ้นที่เป็นข้อมูลย้อนหลัง 5 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ.2557-2561 และแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล รวมทั้งจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น บทความทางวิชาการ สิ่งพิมพ์ ตำรา และงานวิจัย เพื่อใช้อ้างอิงผลการวิจัยครั้งนี้ และนำข้อมูลทุติยภูมิที่ได้จากการรวบรวมมาทำการทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

สรุปผลการวิจัย

สินทรัพย์ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยสินทรัพย์หมุนเวียน มีค่าเฉลี่ย 6.8494 มีค่าต่ำสุด -173.67 และค่าสูงสุด 58.41 สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน มีค่าเฉลี่ย 8.0517 มีค่าต่ำสุด -61.69 และค่าสูงสุด 39.95 และสินทรัพย์รวม มีค่าเฉลี่ย 10.7152 ค่าต่ำสุด -74.79 ค่าสูงสุด 77.91 หนี้สินของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย หนี้สินหมุนเวียน มีค่าเฉลี่ย -3.5354 มีค่าต่ำสุด -993.50 และค่าสูงสุด 54.93 หนี้สินไม่หมุนเวียน มีค่าเฉลี่ย 7.4149 มีค่าต่ำสุด -50.31 และค่าสูงสุด 40.83 และหนี้สินรวม มีค่าเฉลี่ย 9.4580 ค่าต่ำสุด -100.15 ค่าสูงสุด 82.32

สำหรับผลประกอบการของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยพบว่า อัตราส่วนผลตอบแทนกำไร ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ความสามารถในการควบคุมต้นทุน มีค่าเฉลี่ย -28.320 มีค่าต่ำสุด -3786.40 และค่าสูงสุด 57.32 การเปลี่ยนแปลงของต้นทุน มีค่าเฉลี่ย 8.1133 มีค่าต่ำสุด -29.34 และค่าสูงสุด 50.64 ค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการ มีค่าเฉลี่ย 10.2644 มีค่าต่ำสุด -128.86 และค่าสูงสุด 67.44 อัตราส่วนผลตอบแทนจากสินทรัพย์ ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ความสามารถในการทำกำไร มีค่าเฉลี่ย 4.9604 มีค่าต่ำสุด -215.47 และค่าสูงสุด 47.34 อัตรากำไรต่อยอด มีค่าเฉลี่ย 6.9144 มีค่าต่ำสุด -32.32 และค่าสูงสุด 75.06 อัตราส่วนหมุนเวียนของสินทรัพย์ มีค่าเฉลี่ย 8.7571 มีค่าต่ำสุด -54.03 และค่าสูงสุด 81.27 และอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนผู้ถือหุ้นของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ความสามารถในการสร้างผลตอบแทนจากเงินลงทุน มีค่าเฉลี่ย 5.8672 มีค่าต่ำสุด -125.58 และค่าสูงสุด 56.31 ส่วนแบ่งกำไรระหว่างปี มีค่าเฉลี่ย 6.4777 มีค่าต่ำสุด -51.97 และค่าสูงสุด 59.97 กำไรสุทธิหลังหักภาษี มีค่าเฉลี่ย 7.7434 มีค่าต่ำสุด -116.08 และค่าสูงสุด 64.78

ผลการทดสอบตัวแปรที่มีผลกระทบต่อผลประกอบการของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีดังนี้

สมมติฐานที่ 1 สินทรัพย์มีผลกระทบต่ออัตราส่วนผลตอบแทนกำไร ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

$$NPM = \beta_0 + \beta_1(CAS) + \beta_2(NCAS) + \beta_3(TAS) + e$$

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณของสินทรัพย์ที่มีผลกระทบต่ออัตราส่วนผลตอบแทนกำไร ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (n = 226)

ตัวแปร	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients		Collinearity Statistic		
	b	SE _b	β	t	p	Tolerance	VIF
(Constant)	10.882	8.620		1.262	.208		
CAS	.549	.629	.095	.873	.384	.395	2.529
NCAS	.614	1.629	.063	.377	.706	.167	4.987
TAS	-.062	.801	-.011	-.077	.939	.243	4.112

SE_{est} = ±91.53406, R = .141, R² = .020, adjust R² = .006, F = 1.420, p-value = .238

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่า VIF ที่ได้ไม่เกิน 5 แสดงว่า ตัวแปรอิสระไม่มีความสัมพันธ์กันเอง เมื่อทำการทดสอบด้วยสถิติการถดถอยแบบพหุคูณ ตัวแปรด้านสินทรัพย์ ประกอบด้วย สินทรัพย์หมุนเวียน(CAS) สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน (NCAS) และสินทรัพย์รวม (TAS) ไม่มีอิทธิพลต่ออัตราส่วนผลตอบแทนกำไร (NPM) ทั้งนี้ตัวแปรด้านสินทรัพย์ สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของอัตราส่วนผลตอบแทนกำไร (NPM) ได้เพียงร้อยละ 0.6 ขณะที่อีกร้อยละ 99.4 เกิดขึ้นจากปัจจัยอื่น

สมมติฐานที่ 2 สินทรัพย์ มีผลกระทบต่ออัตราส่วนผลตอบแทนจากสินทรัพย์ ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

$$ROA = \beta_0 + \beta_1(CAS) + \beta_2(NCAS) + \beta_3(TAS) + e$$

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณของสินทรัพย์กับอัตราส่วนผลตอบแทนจากสินทรัพย์ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (n = 226)

ตัวแปร	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients		Collinearity Statistic		
	b	SE _b	β	t	p	Tolerance	VIF
(Constant)	2.183	.450		4.835	.000		
CAS	-.028	.033	-.059	-.865	.388	.395	2.529
NCAS	.728	.085	.902	8.533**	.000	.167	4.987
TAS	-.043	.042	-.089	-1.019	.310	.243	4.112

SE_{est} = ±4.79521, R = .780, R² = .608, adjust R² = .603, F = 108.755, p-value = .000

**มีระดับนัยสำคัญ .01

$$ROA = .902(NCAS)$$

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่า VIF ที่ได้รับมีค่าไม่เกิน 5 แสดงว่า ตัวแปรอิสระไม่มีความสัมพันธ์กันเอง เมื่อทำการทดสอบด้วยสถิติการถดถอยแบบพหุคูณ ตัวแปรด้านสินทรัพย์ ประกอบด้วย สินทรัพย์หมุนเวียน(CAS) และสินทรัพย์รวม (TAS) ไม่มีอิทธิพลต่ออัตราส่วนผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA) ขณะที่ สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน (NCAS) มีอิทธิพลต่ออัตราส่วน

ผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA) ที่ระดับนัยสำคัญ .01 โดยสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน (NCAS) สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของอัตราส่วนผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA) ได้ร้อยละ 60.3 ขณะที่อีกร้อยละ 39.7 เกิดขึ้นจากปัจจัยอื่น

สมมติฐานที่ 3 สินทรัพย์ มีผลกระทบต่ออัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนผู้ถือหุ้น ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

$$ROE = \beta_0 + \beta_1(CAS) + \beta_2(NCAS) + \beta_3(TAS) + e$$

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณของสินทรัพย์กับอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนผู้ถือหุ้นของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (n = 226)

ตัวแปร	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	p	Collinearity Statistic	
	b	SE _b	β			Tolerance	VIF
(Constant)	1.941	.762		2.549	.012		
CAS	-.023	.056	-.028	-.415	.679	.395	2.529
NCAS	.280	.144	.205	1.942	.053	.167	4.987
TAS	.500	.071	.617	7.062**	.000	.243	4.112

SE_{est} = ±8.08754, R = .781, R² = .611, adjust R² = .605, F= 109.738, p-value = .000

**มีระดับนัยสำคัญ .01

$$ROE = .617(TAS)$$

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่า VIF ที่ได้รับมีค่าไม่เกิน 5 แสดงว่า ตัวแปรอิสระไม่มีความสัมพันธ์กันเอง เมื่อทำการทดสอบด้วยสถิติการถดถอยแบบพหุคูณ ตัวแปรด้านสินทรัพย์ ประกอบด้วย สินทรัพย์หมุนเวียน(CAS) และสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน (NCAS) ไม่มีอิทธิพลต่ออัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนผู้ถือหุ้น (ROE) ขณะที่ สินทรัพย์รวม (TAS)มีอิทธิพลต่ออัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนผู้ถือหุ้น (ROE) ที่ระดับนัยสำคัญ .01 โดยสินทรัพย์รวม (TAS) สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนผู้ถือหุ้น (ROE) ได้ร้อยละ 60.5 ขณะที่อีกร้อยละ 39.5 เกิดขึ้นจากปัจจัยอื่น

สมมติฐานที่ 4 หนี้สิน มีผลกระทบต่ออัตราส่วนผลตอบแทนกำไร ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

$$NPM = \beta_0 + \beta_1(LBC) + \beta_2(NLBC) + \beta_3(TLB) + e$$

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณหนี้สินกับอัตราส่วนผลตอบแทนกำไร ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (n = 226)

ตัวแปร	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	p	Collinearity Statistic	
	b	SE _b	β			Tolerance	VIF
(Constant)	2.865	.589		4.861	.000		
LBC	.946	.005	1.006	199.123**	.000	.972	1.073
NLBC	-.280	.115	-.031	-2.442*	.015	.149	3.727
TLB	-.029	.064	-.006	-.456	.649	.153	4.547

SE_{est} = ±6.51733, R = .998, R² = .995, adjust R² = .995, F= 14017.873, p-value = .000

*มีระดับนัยสำคัญ .05, **มีระดับนัยสำคัญ .01

$$NPM = 1.006(CAS) - .031(NCAS)$$

จากตารางที่ 4 พบว่า ค่า VIF ที่ได้รับไม่เกิน 5 ตัวแปรอิสระไม่มีความสัมพันธ์กันเอง เมื่อทำการทดสอบด้วยสถิติการถดถอยแบบพหุคูณ ตัวแปรหนี้สิน ประกอบด้วย หนี้สินหมุนเวียน (LBC) และหนี้สินไม่หมุนเวียน (NLBC) มีอิทธิพลต่ออัตราส่วนผลตอบแทนกำไร (NPM) ที่ระดับนัยสำคัญ .01 และ .05 โดยหนี้สินไม่หมุนเวียน (NLBC) มีอิทธิพลต่ออัตราส่วนผลตอบแทนกำไร (NPM) สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงอัตราส่วนผลตอบแทนกำไร (NPM) ได้ร้อยละ 99.5 ขณะที่อีกร้อยละ 0.5 เกิดขึ้นจากปัจจัยอื่น ในขณะที่ หนี้สินรวม (TLB) ไม่มีอิทธิพลต่ออัตราส่วนผลตอบแทนกำไร (NPM)

สมมติฐานที่ 5 หนี้สินมีผลกระทบต่ออัตราส่วนผลตอบแทนจากสินทรัพย์ ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

$$ROA = \beta_0 + \beta_1(LBC) + \beta_2(NLBC) + \beta_3(TLB) + e$$

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณหนี้สินกับอัตราส่วนผลตอบแทนจากสินทรัพย์ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (n = 226)

ตัวแปร	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	p	Collinearity Statistic	
	b	SE _b	β			Tolerance	VIF
(Constant)	2.166	.332		6.518	.000		
LBC	-.001	.003	-.018	-.514	.608	.972	1.073
NLBC	.870	.065	1.154	13.445**	.000	.149	3.727
TLB	-.130	.036	-.304	-3.594**	.000	.153	4.547

SE_{est} = ±3.67378, R = .878, R² = .770, adjust R² = .767, F= 234.542, p-value = .000

**มีระดับนัยสำคัญ .01

$$ROA = 1.154(NLBC) - .304(TLB)$$

จากตารางที่ 5 พบว่า ค่า VIF ที่ได้รับไม่เกิน 5 ตัวแปรอิสระไม่มีความสัมพันธ์กันเอง เมื่อทำการทดสอบด้วยสถิติการถดถอยแบบพหุคูณ ตัวแปรหนี้สิน ประกอบด้วย หนี้สินไม่หมุนเวียน (NLBC) และหนี้สินรวม (TLB) มีอิทธิพลต่ออัตราส่วนผลตอบแทนจากสินทรัพย์(ROA) ที่ระดับนัยสำคัญ .01 โดยหนี้สินไม่หมุนเวียน (NLBC) และหนี้สินรวม (TLB) มีอิทธิพลต่ออัตราส่วนผลตอบแทนจากสินทรัพย์(ROA) สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงอัตราส่วนผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA) ได้ร้อยละ 76.7 ขณะที่อีกร้อยละ 23.3 เกิดขึ้นจากปัจจัยอื่น ในขณะที่ หนี้สินหมุนเวียน (LBC) ไม่มีอิทธิพลต่ออัตราส่วนผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA)

สมมติฐานที่ 6 หนี้สินมีผลกระทบต่ออัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนผู้ถือหุ้น ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

$$ROE = \beta_0 + \beta_1(LBC) + \beta_2(NLBC) + \beta_3(TLB) + e$$

ตารางที่ 6 การวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณหนี้สินกับอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนผู้ถือหุ้น ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (n = 226)

ตัวแปร	Unstandardized		Standardized	t	p	Collinearity Statistic	
	Coefficients		Coefficients			Tolerance	VIF
	b	SE _b	β				
(Constant)	2.920	.570		5.125	.000		
LBC	.000	.005	-.003	-.082	.935	.972	1.073
NLBC	.201	.111	.158	1.812	.071	.149	3.727
TLB	.526	.062	.727	8.475**	.000	.153	4.547

SE_{est} = ±6.29904, R = .874, R² = .764, adjust R² = .760, F= 226.294, p-value = .000

**มีระดับนัยสำคัญ .01

$$ROE = .727(TAS)$$

จากตารางที่ 6 พบว่า ค่า VIF ที่ได้รับไม่เกิน 5 ตัวแปรอิสระไม่มีความสัมพันธ์กันเอง เมื่อทำการทดสอบด้วยสถิติการถดถอยแบบพหุคูณ ตัวแปรหนี้สิน ประกอบด้วย หนี้สินหมุนเวียน (LBC) และหนี้สินไม่หมุนเวียน (NLBC) ไม่มีอิทธิพลต่ออัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนผู้ถือหุ้น(ROE) ในขณะที่ หนี้สินรวม (TLB) มีอิทธิพลต่ออัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนผู้ถือหุ้น (ROE) โดยหนี้สินรวม (TLB) สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนผู้ถือหุ้น(ROE) ได้ร้อยละ 76.0 ขณะที่อีกร้อยละ 24.0 เกิดขึ้นจากปัจจัยอื่น

จากผลการทดสอบสมมติฐานข้างต้นสรุปได้ดังนี้

สินทรัพย์ ที่มีผลกระทบต่อผลประกอบการของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย คือ สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน มีผลกระทบต่ออัตราส่วนผลตอบแทนจากสินทรัพย์ สินทรัพย์รวมมีผลกระทบต่ออัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนผู้ถือหุ้น

ด้านหนี้สิน พบว่า หนี้สินหมุนเวียน และหนี้สินไม่หมุนเวียน มีผลกระทบต่ออัตราส่วนผลตอบแทนกำไร อัตราส่วนผลตอบแทนจากสินทรัพย์ สำหรับหนี้สินรวม มีผลกระทบต่ออัตราส่วนผลตอบแทนจากสินทรัพย์ และอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนผู้ถือหุ้น

อภิปรายผล

สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน มีอิทธิพลต่ออัตราส่วนผลตอบแทนจากสินทรัพย์ และสินทรัพย์รวม มีอิทธิพลต่ออัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนผู้ถือหุ้น ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เป็นเพราะว่า สินทรัพย์ทำให้เกิดสภาพคล่องทางการเงินของกิจการ ซึ่งสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน เป็นสินทรัพย์ที่ลักษณะคงทนถาวร สินทรัพย์ไม่หมุนเวียนเป็นสินทรัพย์ที่มีสภาพคล่องต่ำ เนื่องจากไม่สามารถจะแปลงเป็นเงินสดได้ในระยะเวลารวดเร็ว เช่น ที่ดิน อาคาร อุปกรณ์ เครื่องจักร เป็นต้น ดังนั้นถ้ากิจการมีความต้องการที่จะได้รับประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจในอนาคต เช่น นำใช้ในการดำเนินธุรกิจหรือผลิตสินค้าหรือบริการ ก็นำไปแลกกับสินทรัพย์อื่นๆ นำไปชำระหนี้ หรือแบ่งปันส่วนทุนให้กับเจ้าของหรือผู้ถือหุ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ สุพัฒน์ นาคประดิษฐ์ (2562) ที่กล่าวว่า สินทรัพย์เป็นสิ่งที่มีความมั่นคงหรือไม่มีตัวตนอันมีมูลค่า ที่กิจการมีสิทธิครอบครองอย่างถูกกฎหมาย โดยสินทรัพย์ แบ่งออกเป็นสินทรัพย์หมุนเวียน สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน และสินทรัพย์อื่นๆ ได้แก่ เงินลงทุนระยะยาว ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์ เงินฝากธนาคาร ลิขสิทธิ์ เป็นต้น โดยผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุภาพร ประเสริฐศิริเจริญ (2551) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อสินทรัพย์รวมของธนาคารพาณิชย์ไทยที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (ROA) ของธนาคารพาณิชย์ขนาด

ใหญ่ มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับ ROA ประกอบกับสัดส่วนเงินให้สินเชื่อต่อเงินฝาก (LD) มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของ ROA ของธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบ

หนี้สิน ประกอบด้วย หนี้สินหมุนเวียน หนี้สินไม่หมุนเวียน และหนี้สินรวม เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อผลประกอบการของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยหนี้สินหมุนเวียน และหนี้สินไม่หมุนเวียน มีอิทธิพลต่ออัตราส่วนผลตอบแทนกำไรของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ส่วนหนี้สินไม่หมุนเวียน และหนี้สินรวม มีอิทธิพลต่ออัตราส่วนผลตอบแทนจากสินทรัพย์ นอกจากนี้ หนี้สินรวม ยังมีอิทธิพลต่ออัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนผู้ถือหุ้น ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ทั้งนี้เป็นเพราะว่า หนี้สิน เป็นภาระผูกพันของกิจการในปัจจุบันที่เป็นผลมาจากเหตุการณ์ในอดีต ที่ส่งผลให้กิจการต้องเสียทรัพย์สินในอนาคต โดยมีการจ่ายคืนภาระผูกพันนั้นตามระยะเวลา จึงจำเป็นอย่างยิ่งบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยต้องกำหนดนโยบาย และแสวงหาโอกาสเพื่อลดต้นทุนที่ยังคงรักษาความพึงพอใจให้กับลูกค้า โดยเน้นระดับการบริการที่พอเหมาะพอดีกับความพึงพอใจของลูกค้า สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เนาวรัตน์ ศรีพนากุล (2556) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อโครงสร้างเงินทุนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า ปัจจัยสภาพคล่อง และอัตราผลตอบแทนของสินทรัพย์มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุภาวลัย วงศ์ใหญ่ (2560) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างเงินทุนกับมูลค่าบริษัท กรณีศึกษาบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า หนี้สินของโครงสร้างเงินทุน มีความสัมพันธ์เชิงลบกับมูลค่าบริษัท นั่นคือ ถ้าบริษัทมีหนี้สินของโครงสร้างเงินทุนสูงจะทำให้มูลค่าบริษัทต่ำ และเมื่อทดสอบแยกตามกลุ่มอุตสาหกรรมจะพบความสัมพันธ์เชิงลบในกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมทรัพยากร และบริการ และตัวแปรขนาดบริษัท โอกาสในการเติบโตมีความสัมพันธ์เชิงลบกับมูลค่าบริษัท แต่ความสามารถในการทำกำไร และสินทรัพย์ที่มีตัวตนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับมูลค่าบริษัท นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ อัญญา ชันธวิทย์ และคณะ (2552) ได้ระบุว่า อัตราส่วนระหว่างสินทรัพย์หมุนเวียนและหนี้สินหมุนเวียน ซึ่งบ่งบอกถึงสภาพคล่องของกิจการในการที่จะชำระหนี้ระยะสั้น เช่น กิจการใดที่มีหนี้สินหมุนเวียนมากกว่าสินทรัพย์หมุนเวียนอาจทำให้กิจการนั้นๆ มีปัญหาในการชำระหนี้ระยะสั้นได้แต่หากกิจการใด มีสินทรัพย์หมุนเวียนมากพอแสดงว่ากิจการนั้นๆ มีสภาพคล่องในการชำระหนี้ระยะสั้น

ข้อเสนอแนะ

1) จากผลการศึกษาพบว่า สินทรัพย์ ประกอบด้วย สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน และสินทรัพย์รวม มีอิทธิพลต่อผลประกอบการของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในด้านอัตราส่วนผลตอบแทนจากสินทรัพย์ และอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนผู้ถือหุ้น ดังนั้น กิจการควรให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการสินทรัพย์ ให้เกิดสภาพคล่องทางการเงินโดยการแปลงสินทรัพย์เป็นกระแสเงินสดสำหรับนำมาผลิตสินค้าหรือบริการ หรือแบ่งปันผลประโยชน์ให้กับเจ้าของกิจการหรือผู้ถือหุ้น โดยการพิจารณาวิเคราะห์ และคาดการณ์ผลประกอบการจากสินทรัพย์

2) หนี้สิน ประกอบด้วย หนี้สินหมุนเวียน หนี้สินไม่หมุนเวียน และหนี้สินรวม เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อผลประกอบการของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กิจการควรพิจารณาตัวเลขทางการบัญชี ในด้านหนี้สิน และสินทรัพย์ ให้สามารถสะท้อนถึงอัตราส่วนผลตอบแทนกำไร อัตราส่วนผลตอบแทนจากสินทรัพย์ และอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนผู้ถือหุ้น

1) ควรศึกษาโครงสร้างงบการเงินการประกอบกิจการที่มีต่อแนวโน้มอัตราส่วนค่าตอบแทนของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ข

2) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบอัตรากำไรสุทธิ (NPM) อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA) และอัตราผลตอบแทนผู้ถือหุ้น (ROE) เพื่อสะท้อนการเติบโตการประกอบกิจการของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

- แก้วมณี อุทธิรัมย์. (2556).ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินกับผลตอบแทนที่คาดหวังของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กรณีศึกษากลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยี. วิทยานิพนธ์การบัญชีมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.(2561). สืบค้นจาก : <http://www.set.or.th/set/infographic.doc>
- จิรัตน์ สังข์แก้ว.(2540).การลงทุน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทิพวรรณ แม่นสำรวจการ. (2550). ปัจจัยที่มีผลกระทบต่ออัตราผลตอบแทนจากการลงทุนในหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ธันยกร จันทร์สาส์น. (2558).ความสัมพันธ์ระหว่างหนี้สินและคุณภาพกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ของประเทศไทย. งานวิจัยทุนสนับสนุนมหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- เนาวรัตน์ ศรีพนากุล. (2556).ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อโครงสร้างเงินทุนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- วรยุทธ ยิ่งดำรง. (2554).ปัจจัยที่มีผลต่อกำไรสุทธิต่อหุ้นของบริษัทครอบครัวกับบริษัทที่ไม่เป็นธุรกิจครอบครัวที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในกลุ่มอุตสาหกรรมเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมอาหาร หมวดธุรกิจ การเกษตร. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- วัชรพงษ์ ยอดราช. (2560). ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงความสามารถในการทำกำไรและความเสี่ยงที่มีต่อราคาหลักทรัพย์ของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ใหม่ (MAI).วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 12, 1 (มกราคม-มิถุนายน): 80-89.
- วันเพ็ญ ภูมิวิเศษ. (2554).การใช้อัตราส่วนทางการเงินในการพยากรณ์ความล้มเหลวของบริษัทที่จะจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. วิทยานิพนธ์บัญชีมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วิไลวรรณ ภาณุวิสิทธิ์แสง.(2559). ปัจจัยที่มีผลกระทบต่ออัตราผลตอบแทนของหุ้นสามัญของบริษัทจดทะเบียนในกลุ่มอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- สุพัฒนา นาคประดิษฐ์. (2562).ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการบัญชี. ออนไลน์. ค้นเมื่อ 25 ตุลาคม 2562. เข้าถึงได้จาก <https://sites.google.com/site/nakpradittax/ray-laxeiyd-wicha/khwam-ru-beuxng-tn-keiyw-kab-kar-baychi/sinthraphy>
- สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2552).มาตรฐานการรายงานทางการเงิน ปรับปรุงปี 2552. สืบค้นจาก :<http://www.tfac.or.th/Article/Detail/67370>
- สุภาพร ประเสริฐศิริเจริญ. (2551). ปัจจัยที่มีผลต่อสินทรัพย์รวมของธนาคารพาณิชย์ไทยที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- สุภาวลัย วงศ์ใหญ่. (2560).ความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างเงินทุนกับมูลค่าบริษัท กรณีศึกษาบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. วิทยานิพนธ์บัญชีมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุรีย์พร จันทร์งาม. (2555).การวิเคราะห์งบการเงินของอุตสาหกรรมเกษตรและอาหาร กรณีศึกษา บริษัท สุรพล ฟู้ดส์ จำกัด. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อัญญา ชันธวิทย์, ศิลปพร ศรีจันทเพชร และเดือนเพ็ญ จันทร์ศิริศรี. (2552). การกำกับดูแลเพื่อสร้างมูลค่ากิจการ. กรุงเทพฯ: ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.

บทความวิจัย (ม.ค. – มิ.ย. 2563)

ประสิทธิผลของนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยว อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี

ศศิมาภรณ์ สุวรรณดี, มหาวิทยาลัยรังสิต , E-mail: sakurajeany@hotmail.com Tel. 0809424263

รศ.ดร.จุมพล หนิมพานิช มหาวิทยาลัยรังสิต

ดร.เฉลิมพร เย็นเยือก มหาวิทยาลัยรังสิต

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)ศึกษาประสิทธิผลของนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองสุพรรณบุรี 2) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลของนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองสุพรรณบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านพฤติกรรมการท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่างคือนักท่องเที่ยวที่ได้มาเที่ยวพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเมืองสุพรรณบุรี อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 400 คน โดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติ t-Test และ one-way ANOVA

ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ มีความคิดเห็นด้านประสิทธิผลของนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยว เมืองสุพรรณบุรีจังหวัดสุพรรณบุรีในภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ส่วนสถานภาพรายได้เฉลี่ย ภูมิลำเนา ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน 2)ปัจจัยด้านพฤติกรรมการท่องเที่ยว ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าส่วนใหญ่ไม่เคยมีประสบการณ์ในการเดินทางมาท่องเที่ยว โดยการเดินทางครั้งนี้มาด้วยรถยนต์ส่วนตัว ซึ่งเดินทางมากับกลุ่มเพื่อนจำนวน4-5คน ส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายทั้งหมดในการท่องเที่ยวไม่เกิน 1,000 บาท 3)ประสิทธิผลของนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองสุพรรณบุรีจังหวัดสุพรรณบุรีคือ สภาพแวดล้อมของภายในแหล่งท่องเที่ยว มีความสวยงาม สะดวกสบาย เหมาะสมตรงกับความต้องการและความคาดหวัง ความพึงพอใจจัดอยู่ในเกณฑ์มาก

คำสำคัญ: ประสิทธิผล;นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว;ปัจจัยส่วนบุคคล;ปัจจัยด้านพฤติกรรม

Received: August 28, 2019, Revised October 3, 2019, Accepted October 12, 2019

The Effectiveness of Tourism Promotion Policy of Muang District, Suphanburi Province

Sasimaporn Suwantee Rangsit University, sakurajeany@hotmail.com 0809424263

Assoc.Prof.Dr.Chumphon Nimphanit , Rangsit University

Dr.Chalernporn Yenyuak,Rangsit University

Abstract

This research aims to 1) study the effectiveness of Tourism Promotion Policy in Suphanburi 2) study factors affecting the effectiveness of Tourism Promotion Policy in Suphanburi according to personal factors and behavior factors. Using quantitative research methodology, there are 400 sample groups of tourists who have visited the Dragon Descendants Museum in Muang District, Suphanburi Province based on the method of Taro Yamane. The researchers used simple sampling methods to collect data by using questionnaires. Data analysis by frequency distribution, percentage, mean and standard deviation, t-test, and one-way ANOVA.

The results showed that 1) Personal factors such as gender, age, occupation have opinions on effectiveness of tourism promotion policy in a different way at a significant level of 0.05, while the status, average income, domicile are not different in overview. 2) Behavior factors, the results of the data analysis showed most of them had never had experience in traveling. Travelling by private car with a group of 4-5 people and travel expenses do not exceed 1,000 THB. 3) The effectiveness of tourism promotion policy in Suphanburi Province, Suphanburi Province is the environment of the tourist attraction; beautiful, comfortable, suitable for the needs and expectations and satisfaction are in high level.

Keywords: Effectiveness; Tourism Promotion Policy; Personal Factors; Behavior Factors

คำขอบคุณ: งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยรังสิต

บทนำ

การท่องเที่ยวของประเทศไทยมีการเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่องในปัจจุบันการส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศไทยได้ก้าวมาสู่กรอบนโยบายตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ.2560– 2564) ซึ่งเป็นการต่อยอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวจากแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติและยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยมุ่งเน้นการพัฒนาให้ประเทศไทยเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวคุณภาพมีอัตลักษณ์ความเป็นไทยแม้สถานการณ์ในประเทศจะเต็มไปด้วย ความไม่แน่นอน มีความไม่มั่นคงทางการเมือง (จิตจันทร์ หังสสุต, 2559) อีกทั้งอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยเป็นฟันเฟืองที่สำคัญในการผลักดันเศรษฐกิจของประเทศให้เติบโตไปได้(วิมลสิทธิ์ ทรายางกูร, 2550)ในท่ามกลางสถานการณ์ดังกล่าวนี้การท่องเที่ยวและกีฬาในฐานะหน่วยงานที่ทำหน้าที่สนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินงานของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาในด้านต่างๆ จึงมีบทบาทที่สำคัญต่อการส่งเสริมนโยบายและแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ สถานการณ์และแนวโน้มด้านการท่องเที่ยวที่มีผลต่อทางบวกต่อระบบเศรษฐกิจ มีการขยายตัวสูง มีบทบาทและสำคัญต่อเศรษฐกิจไทยเป็นอย่างมากซึ่งมีการเติบโตอย่างสมดุลและยั่งยืน เป็นแหล่งรายได้ที่มีความสำคัญนำมาซึ่งเงินตราต่างประเทศ การสร้างงานและการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค นำไปสู่ภาคธุรกิจการท่องเที่ยว และประชาชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวภายในประเทศเติบโตขึ้นอย่างเป็นที่น่าพอใจในช่วงที่ผ่านมา จากการแถลงข่าวรายงานภาวะเศรษฐกิจการท่องเที่ยว ฉบับที่ 7 (เดือนมกราคม – มีนาคม พ.ศ. 2560) ในส่วนของสรุปสถานการณ์ท่องเที่ยวไตรมาสที่1 และแนวโน้มไตรมาสที่2ปีพ.ศ.2560 ของนางกอบกาญจน์วัฒนวรางกูร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา(รพ.ก.) เมื่อวันที่3 เมษายน พ.ศ.2560 พบว่าการท่องเที่ยวภายในประเทศในช่วงดังกล่าว มีจำนวนกว่า31ล้านครั้งและมีการขยายตัวถึงร้อยละ 5.43 จากช่วงเวลาเดียวกันของปีที่ผ่านมา ในด้านรายได้นั้นการท่องเที่ยวภายในประเทศสามารถสร้างรายได้ให้แก่ประเทศได้สูงถึง2.3 แสนล้านบาท และมีอัตราการขยายตัวร้อยละ6.53 จากช่วงเวลาเดียวกันของปีที่ผ่านมา(กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2560)

สถานที่ท่องเที่ยวในอำเภอเมืองสุพรรณบุรี อุทยานมังกรสวรรค์ ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองพิพิธภัณฑสถานพันธุ์ลูกหลานพันธุ์มังกร หมู่บ้านมังกรสวรรค์ และ อุทยานพุทธปัญญา (พระยูล) มหัศจรรย์สถานที่รวบรวมเรื่องราวที่มากคุณค่าทางประวัติศาสตร์จากการศึกษาแผนยุทธศาสตร์นโยบายท่องเที่ยวของประเทศไทย พ.ศ.2560-2564 และ ประสิทธิผลต่อการดำเนินแผนยุทธศาสตร์ ผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษาประสิทธิผลของนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาประสิทธิผลของนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองสุพรรณบุรี
- 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลของนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองสุพรรณบุรี

วิธีการวิจัย

ประชากร ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่นักท่องเที่ยวปี 2561 มีจำนวนทั้งสิ้น 3,096,392คน เพื่อคำนวณหากลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการคำนวณขนาดตัวอย่างของ Taro Yamane ภายใต้ความเชื่อมั่น 95 % (Yamane,1967) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ชุด เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยให้ผู้ตอบเป็นผู้กรอกแบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่ได้ไปทดลองใช้มาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) เพื่อทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามรายด้านและทั้งฉบับซึ่งค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) กำหนดให้ค่าความน่าเชื่อถือได้ของสัมประสิทธิ์แอลฟามีจำนวนมากกว่าหรือเท่ากับ 0.7 ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่น มีค่า 0.909 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.7 ถือว่ามีค่าความเชื่อมั่น อยู่ในเกณฑ์ สูง

ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ(quantitative research) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การวิเคราะห์โดยใช้หลักสถิติเชิงพรรณนา(Description Statistics) ในการวิเคราะห์โดยใช้สถิติประกอบด้วยความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

สรุปการทดสอบสมมติฐานที่ 1 ผลการวิจัยสามารถสรุป ได้ดังต่อไปนี้ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มี เพศอายุ สถานภาพอาชีพรายได้เฉลี่ยต่อเดือน และภูมิลำเนาที่ต่างกัน มีความคิดเห็นประสิทธิผลของนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองสุพรรณบุรีจังหวัดสุพรรณบุรีเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของภายในแหล่งท่องเที่ยวของอำเภอเมืองจังหวัดสุพรรณบุรี มีความสวยงาม สะดวก สบาย เหมาะสมตรงกับความต้องการและความคาดหวัง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สรุปการทดสอบสมมติฐานที่ 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีประสบการณ์ในการมาเที่ยวผู้ร่วมเดินทางจำนวนผู้ร่วมเดินทาง และค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวแตกต่างกัน จะมีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลของนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยว เมืองสุพรรณบุรีจังหวัดสุพรรณบุรีไม่แตกต่างกัน และพบว่าไม่มีผู้ตอบแบบสอบถามที่มีพาหนะในการเดินทางแตกต่างกัน จะมีความคิดเห็นเกี่ยวกับ ข้อ 4. แหล่งท่องเที่ยวมีการใช้สื่อประชาสัมพันธ์หลายรูปแบบ อาทิ โบปลิวป้าย ประกาศเว็บไซต์สื่อออนไลน์ เป็นต้น ข้อ 5. แหล่งท่องเที่ยวมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการให้ข้อมูลประชาสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยว ข้อ 6. สภาพแวดล้อมโดยรอบภายนอกของอำเภอเมืองจังหวัดสุพรรณบุรีตรงกับความต้องการและความคาดหวังของท่านอาทิพื้นที่โดยรอบมีความปลอดภัย มีบริการอาหารเครื่องดื่มที่พักร้านค้าของที่ระลึกเพียงพอสะอาดสวยงาม เป็นต้นแตกต่างกัน ข้อ 7. แหล่งท่องเที่ยวมีการจัดระบบสำหรับแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมที่พึงหรือดปฏิบัติแก่นักท่องเที่ยวเช่นสตรีแต่งกายสุภาพ เป็นต้นได้อย่างชัดเจนเข้าใจได้ง่าย และ ข้อ 8. ท่านเห็นว่าค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวของอำเภอเมืองจังหวัดสุพรรณบุรีมีความคุ้มค่ากับสิ่งที่ท่านได้รับแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

การศึกษาเรื่อง ประสิทธิผลของนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยว เมืองสุพรรณบุรีจังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัย ดังนี้

ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นข้อมูลส่วนใหญ่พบว่าเพศหญิง มีอายุระหว่าง 25-34 ปี ส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด มีอาชีพนักเรียน/นักศึกษา มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 20,001-30,000 บาท และส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในภาคกลาง ปัจจัยต่อการท่องเที่ยวเมืองสุพรรณบุรีผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าส่วนใหญ่ไม่เคยมีประสบการณ์ในการเดินทางมาท่องเที่ยวเมืองสุพรรณบุรีโดยการเดินทางครั้งนี้มาด้วยรถยนต์ส่วนตัว ซึ่งเดินทางมากับกลุ่มเพื่อนจำนวน 4-5คน ส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายทั้งหมดในการท่องเที่ยว (เฉลี่ยต่อครั้ง ต่อ1คน)ไม่เกิน 1,000 บาท ประสิทธิผลของนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองสุพรรณบุรีจังหวัดสุพรรณบุรี ในภาพรวมความพึงพอใจจัดอยู่ในเกณฑ์มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยสามลำดับแรก คือ สภาพแวดล้อมของภายในแหล่งท่องเที่ยว ของอำเภอเมืองจังหวัดสุพรรณบุรี มีความสวยงาม สะดวก สบาย เหมาะสมตรงกับความต้องการและความคาดหวัง ความพึงพอใจจัดอยู่ในเกณฑ์มาก รองลงมา คือ สภาพแวดล้อมโดยรอบภายนอก ของอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ตรงกับความต้องการและความคาดหวังของท่าน อาทิพื้นที่โดยรอบมีความปลอดภัย มีบริการอาหารเครื่องดื่มที่พักร้านค้าของที่ระลึก เพียงพอ สะอาดสวยงาม เป็นต้น ความพึงพอใจจัดอยู่ในเกณฑ์มาก และผู้ประกอบการภาคเอกชน มีบทบาทในการสร้างความน่าประทับใจในการท่องเที่ยว อาทิ โรงแรม ร้านอาหารมีบริการให้ข้อมูลที่ เป็นประโยชน์ในการท่องเที่ยว เป็นต้น ความพึงพอใจจัดอยู่ในเกณฑ์มาก โดยลำดับสุดท้าย คือ แหล่งท่องเที่ยว มีการจัดระบบสำหรับแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมที่พึงหรือดปฏิบัติแก่นักท่องเที่ยว เช่น สตรีแต่งกายสุภาพ เป็นต้น ได้อย่างชัดเจนเข้าใจได้ง่าย ความพึงพอใจจัดอยู่ในเกณฑ์มาก

อภิปรายผลการวิจัย

ปัจจัยหรือพฤติกรรมการท่องเที่ยวเมืองสุพรรณบุรีจังหวัดสุพรรณบุรี จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่เคยมีประสบการณ์ในการเดินทางมาท่องเที่ยวเมืองสุพรรณบุรีส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายทั้งหมดในการท่องเที่ยว (เฉลี่ยต่อครั้งต่อ1คน)ไม่เกิน 1,000 บาท สอดคล้องกับงานวิจัยของจุฑามาศ อ่วมประดิษฐ์ (2555, หน้า 55-57) ศึกษาเรื่องพฤติกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาของนักท่องเที่ยวชาวไทย ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวต่างชาติส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ไม่เคยมาเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยามาก่อน และมีค่าใช้จ่ายประมาณไม่เกิน 1,001ต่อครั้ง นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เดินทางมากับกลุ่มเพื่อนจำนวน4-5คน สอดคล้องกับงานวิจัยของอินทร์ชญาณ์ เอกธวัชณ์ (2559) ศึกษาความคาดหวังและการรับรู้ของนักท่องเที่ยวชาวจีนต่อคุณลักษณะจุดหมายปลายทางของแหล่งท่องเที่ยว กรณีศึกษา: เมืองพัทยา ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมาท่องเที่ยวกับเพื่อนอย่างน้อย 3-4 คนและยังสอดคล้องกับงานวิจัยของดวงกมล บุญทวีทรัพย์ (2555) ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวที่อุทยานแห่งชาติ พุเตยจังหวัดสุพรรณบุรีผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวอุทยานแห่งชาติพุเตยกับเพื่อนมากที่สุด โดยผลการวิจัยครั้งนี้ยังพบว่าการเดินทางท่องเที่ยวเมืองสุพรรณบุรีส่วนใหญ่มาด้วยรถยนต์ส่วนตัว สอดคล้องกับงานวิจัยของภาวิณี เอี่ยมตระกูล (2558, หน้าบทคัดย่อ) ที่ทำการศึกษาเรื่องพฤติกรรมและทัศนคติของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่ส่งผลต่อความปลอดภัยทางถนนสำหรับการท่องเที่ยวในประเทศไทย ซึ่งผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมในการเดินทางโดยใช้รถยนต์ส่วนตัวเป็นพาหนะในการเดินทางท่องเที่ยว

เอกสารอ้างอิง

- กองยุทธศาสตร์และแผนงาน. (2560). ยุทธศาสตร์กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2560– 2564).กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2560). ความสำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ:กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560 –2564).กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- จุฑามาศ อ่วมประดิษฐ์. (2555). พฤติกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ภาคนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- ชิดจันทร์ หังสสุต. (2559). หลักและการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: บิสซิเนสคอมพิวเตอร์ เซอร์วิส.
- ดวงกมล บุญทวีทรัพย์. (2555). ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวที่อุทยานแห่งชาติ พุเตยจังหวัดสุพรรณบุรี.วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- พิทยาบรรวัฒนา. (2555). ทฤษฎีองค์การสาธารณสุข.กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภการพิมพ์.
- วิมลสิทธิ์ หรยางกูร. (2550). พฤติกรรมมนุษย์กับสภาพแวดล้อม: ข้อมูลฐานทางพฤติกรรมเพื่อการออกแบบและวางแผน. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาวิณี เอี่ยมตระกูล. (2558). พฤติกรรมและทัศนคติของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่ส่งผล

ต่อความปลอดภัยทางถนนสำหรับการท่องเที่ยวในประเทศไทย.วารสารการบริการและการท่องเที่ยว
ไทย, 10(1), 88-105.

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี. (2562). กรอบยุทธศาสตร์

การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดสุพรรณบุรีพ.ศ. 2561-2565.กรุงเทพฯ:
กระทรวงมหาดไทย.

อินทร์ชญาณ์ เอกธนวัฒน์. (2559). ความคาดหวังและการรับรู้ของนักท่องเที่ยวชาวจีน

ต่อคุณลักษณะจุดหมายปลายทางของแหล่งท่องเที่ยว กรณีศึกษา: เมืองพัทยา.งานนิพนธ์บริหารธุรกิจ
มหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยบูรพา.

บทความวิจัย (ม.ค. – มิ.ย. 2563)

กระบวนการพัฒนาแผนกลยุทธ์ชุมชนเพื่อการรู้ดิจิทัลและการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต
ด้านการรู้ดิจิทัลสำหรับผู้ใหญ่

เรือนทอง ไททยะพานิช, นิสิตระดับปริญญาตรีบัณฑิต, ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยruentong@hotmail.com, 081-615-7227

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีรฉัตร สุปัญญา, ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, drpaw@hotmail.com
อาจารย์ ดร. ยิ่ง กิรติบุรณะ, ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, nangnoiying@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการสร้างแผนกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับชุมชนเพื่อการรู้ดิจิทัลและการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านการรู้ดิจิทัลเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยศึกษาในกลุ่มเป้าหมายได้แก่ ประธานชุมชนวัดปุณณาวาส คณะกรรมการชุมชนวัดปุณณาวาส ผู้แทนผู้ใหญ่ในชุมชน จำนวน 24 คน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับชุมชน 6 คน รวมจำนวน 30 คน ใช้เทคนิค A-I-C, SWOT, F.S.C การสัมภาษณ์ การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการจัดเวทีชุมชนเป็นเครื่องมือวิจัยในการศึกษาครั้งนี้กลุ่มเป้าหมายสนใจใช้สมาร์ตโฟนและแอปพลิเคชันไลน์ และเฟสบุ๊กเพื่อการรู้ดิจิทัลและการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านการรู้ดิจิทัลนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา(Content Analysis)

ผลศึกษาพบว่ากระบวนการพัฒนาแผนกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับชุมชนมี 6 ขั้นตอน คือ 1.ระบุที่มวางแผน และเตรียมความพร้อม 2.ศึกษาสภาพการณ์ ปัญหา ความต้องการ และกำหนดประเด็นที่จะพัฒนา 3.กำหนดกลยุทธ์และร่างแผนกลยุทธ์ชุมชน 4.นำร่างแผนกลยุทธ์ไปใช้งานจริง 5.การติดตามและประเมินผลร่างแผนกลยุทธ์ชุมชน 6)ปรับปรุงแก้ไขร่างแผนกลยุทธ์ชุมชนให้เป็นแผนกลยุทธ์และประกาศใช้ ทั้งนี้กระบวนการวางแผนกลยุทธ์ต้องคำนึงถึงความยืดหยุ่นของชุมชนมากกว่าการยึดกรอบทฤษฎีหรือขั้นตอนทางวิชาการ ชุมชนมีความเห็นว่ากระบวนการพัฒนาแผนกลยุทธ์ควรให้ความสำคัญกับการนำแผนกลยุทธ์ไปใช้จริง การติดตามและประเมินผล โดยพบว่าขั้นตอนการติดตามและประเมินผลมักมีปัญหา สำหรับแผนกลยุทธ์ชุมชนที่พัฒนาขึ้นมี 9 องค์ประกอบ ได้แก่ วิสัยทัศน์ พันธกิจ ค่านิยมร่วม กลยุทธ์ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย ตัวชี้วัด กิจกรรม และแผนปฏิบัติการ

คำสำคัญ: แผนกลยุทธ์ชุมชน การรู้ดิจิทัล การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้ใหญ่

Received: December 1, 2019, Revised December 3, 2019, Accepted December 12, 2019

Strategy Development Process to Promote Lifelong Learning on Digital Literacy

Ruentong Waitayapanich, Ph.D. Student, Lifelong Education Department,
Faculty of Education, Chulalongkorn University, ruentong@hotmail.com, 081-615-7227

Assistant Professor. Weerachat Soopunyo, Ph.D., Lifelong Education Department,
Faculty of Education, Chulalongkorn University, drpaw@hotmail.com

Ying Keeratiburana, Ph.D., Lecturer, Lifelong Education Department,
Faculty of Education, Chulalongkorn University, nangnoiying@hotmail.com

Abstract

The purpose of this study is to identify the process of a strategic plan development to promote lifelong learning for digital literacy enhancement of adult in a community. Mixed Method Research Design was used with the target group which consist of the head of Wat Puranawat Community, committee of Puranawat Community, representative from Khet Thawi Watthana, Bangkok, NFE Khet Thawi Watthana Office, representative from Wat Puranawat Child Center and adults in Thawi Watthana. Tools for data collection are questionnaire, meeting guideline and activities. The questionnaire is designed by based on digital literacy concept from the analysis and synthesis of the reviewed information. The meeting guideline and activities are prepared in accordingly to SWOT, A-I-C and F.S.C Techniques. Those tools are reviewed by the experts in their particular field.

The study found that the processes of a strategic plan development consist of 1) to identify a planning team and to prepare stuff for planning 2) to study and analyse the past and current situation regarding with digital literacy and also problems and needs 3) to get strategic formulation and to write a draft strategic plan which include shared vision, shared mission, values, activities and indicators 4) to implement a strategic plan 5) to monitor and evaluate the strategic plan 6) to revise and to summarize a lesson learned in order to get the strategic planning processes that are appropriate for the community.

Keywords: Digital Literacy, Lifelong Learning, Community Strategic Plan

คำขอบคุณ: งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาปริญญาดุษฎีบัณฑิต, ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทนำ

โลกได้เผชิญกับความท้าทายครั้งยิ่งใหญ่อีกครั้งหนึ่งนับจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมเป็นต้นมา ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อไปทั่ว เทคโนโลยีดิจิทัลได้สร้างประโยชน์อย่างอเนกอนันต์ แต่ในขณะเดียวกันก็สามารถทำลายล้างสิ่งต่างๆ ลงได้อย่างถอนรากถอนโคน คำว่า “ดิจิทัล ดิสรัปชัน (Digital Disruption)” เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของเรามากขึ้น รัฐบาลไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญและอิทธิพลของเทคโนโลยีดิจิทัลและพยายามผลักดันให้ทุกภาคส่วนเร่งสร้างประโยชน์โดยอาศัยเทคโนโลยีดิจิทัล ไปพร้อมๆ กับการรับมือกับจากภัยที่เกิดจากเทคโนโลยีดิจิทัลด้วยเช่นกัน รัฐบาลมีความแน่วแน่ที่จะนำพาประเทศเข้าสู่โลกยุคใหม่ที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลเห็นได้จากประกาศเป็นรัฐบาลดิจิทัล การเปลี่ยนชื่อกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมเพื่อให้เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ และได้ประกาศใช้นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเศรษฐกิจและสังคม (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐) ซึ่งมีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐) เพื่อมุ่งกำหนดทิศทางให้ประเทศสามารถใช้โอกาสและรับมือกับความท้าทายที่เกิดจากเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างเต็มศักยภาพ จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาหลอมรวมกับวิถีชีวิตของผู้คนทุกเพศทุกวัยประหนึ่งว่ามันคือส่วนหนึ่งของชีวิต ดังนั้นถ้าพิจารณาเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลจึงไม่ใช่ประเด็นเดียวที่ควรได้รับความสนใจ มีประเด็นที่ทวีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน คือ การรู้ดิจิทัล(Digital Literacy: DL) ความหมายของการรู้ดิจิทัล(DL)มีหลากหลาย การกำหนดนิยามของการรู้ดิจิทัลย่อมขึ้นกับบริบท วัตถุประสงค์ และระดับการรู้ดิจิทัลที่ต้องการพัฒนา (UNESCO, 2018)สำหรับในงานวิจัยนี้ การรู้ดิจิทัลหมายถึง การผสมผสานของความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ช่วยให้บุคคลสามารถเข้าถึง จัดการ บูรณาการ ประเมิน สื่อสาร และสร้างสรรค์ข้อมูลข่าวสารที่นำเสนอผ่านอุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ซึ่งในที่นี้จะครอบคลุมสมาร์ตโฟนและโปรแกรมประยุกต์(applications)ไลน์และเพสบุ้กบนอุปกรณ์นี้ได้อย่างปลอดภัยและมีจริยธรรม สมาร์ตโฟนเป็น digital deviceซึ่งเป็นสิ่งประดิษฐ์จากเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีการใช้งานมากที่สุดในประเทศไทย และพื้นที่ที่มีการใช้สมาร์ตโฟนมากที่สุดในประเทศไทย คือ กรุงเทพมหานคร ในขณะที่ระดับการรู้ดิจิทัลของประชากรในกรุงเทพมหานครโดยเฉพาะวัยผู้ใหญ่ยังอยู่ในระดับพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,2562)สอดคล้องกับวรรณพร เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2560) ซึ่งเสนอว่าความต้องการในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลจะแตกต่างกันตามที่ตั้งชุมชน อายุของสมาชิกในชุมชน และวัตถุประสงค์ในการใช้ จะเห็นได้ว่าเทคโนโลยีดิจิทัลสัมพันธ์โดยตรงกับการรู้ดิจิทัล นั่นคือหากเทคโนโลยีดิจิทัลมีการเปลี่ยนแปลงการรู้ดิจิทัลย่อมเปลี่ยนแปลงดุจเงาตามตัว การเรียนรู้ด้านการรู้ดิจิทัลจึงไม่อาจจะหยุดนิ่งอยู่กับที่ที่ต้องมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องอยู่เสมอเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นแบบพลวัต โดยทั่วไปบุคคลมักไม่กลัวที่จะเรียนรู้แต่ก็รู้สึกเหนื่อยหรือกลัวกับการเปลี่ยนแปลง หากเรียนรู้แล้วไม่นำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางที่ดีขึ้นก็ไม่ถือว่ามีการพัฒนา (ปีทมาลัย รัตนพลและนครินทร์ วรกิจไพบูลย์, 2562) ดังนั้นการส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านการรู้ดิจิทัลน่าจะเป็นสิ่งที่ควรสนับสนุนให้เกิดขึ้น เพื่อช่วยให้ผู้ใหญ่ในชุมชนเกิดการพัฒนาและมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสู่การเป็นผู้รู้ดิจิทัลสามารถนำการรู้ดิจิทัลมาปรับใช้เพื่อให้สามารถรับมือกับโอกาสและความท้าทายจากอุปกรณ์ดิจิทัลที่มีการปรับเปลี่ยนทั้งฟังก์ชัน วิธีใช้งาน และแอปพลิเคชันที่เกี่ยวข้องอยู่เสมอ ตลอดจนตระหนักถึงความเสี่ยงและภัยอันตรายที่มาพร้อมกับอินเทอร์เน็ตหรือโลกออนไลน์ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเทคโนโลยีดิจิทัล สอดคล้องกับ พล.ต.อ. สุวัฒน์ แจ้งยอดสุข ได้กล่าวไว้ว่า อาชญากรรมเปลี่ยนรูปแบบไปตามเทคโนโลยี การเข้ามาของเทคโนโลยีทำให้ ความเสียหายเกิดเป็นบริเวณกว้างและกระทบคนจำนวนมากในเวลารวดเร็ว และอาชญากรรมออนไลน์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น (โล่เงิน, 2563)หากพูดถึงการเปลี่ยนแปลงควรรู้ถึงกลยุทธ์เพราะกลยุทธ์ส่วนใหญ่มักมาพร้อมกับการเปลี่ยนแปลง การว่าจ้างบริษัทที่ปรึกษาซึ่งเป็นคนนอกมาวางกลยุทธ์ให้ อาจช่วยให้คำแนะนำหรือเสนอมุมมองที่หลากหลายออกไป แต่เมื่อเขากลับไปหรือสิ่งแวดล้อมของเรามีการเปลี่ยนแปลง กลยุทธ์เดิมอาจไม่เพียงพอ ไม่เหมาะสม หรือใช้ไม่ได้อีกแล้ว เราจึงควรคิดกลยุทธ์ด้วยตนเอง(ธนัย ชรินทร์ สารและนครินทร์ วรกิจไพบูลย์, 2562) มีผู้ให้นิยามกลยุทธ์ไว้หลากหลาย แต่ส่วนใหญ่พบว่ากลยุทธ์มักเกี่ยวกับการวางแผน

(Mintzberg 1994 อ้างถึงในปกรณัม ปรียกร 2558) ซึ่งเป็นการกำหนดทิศทางหรือเป้าหมาย และหนทางที่จะนำไปสู่ความสำเร็จภายในระยะเวลาหนึ่งโดยอาศัยการวิเคราะห์ข้อมูลของสภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายใน การวางแผนกลยุทธ์มีลักษณะเป็นกระบวนการที่กลุ่มคนร่วมกันกำหนดแนวทางที่คาดว่าจะดีที่สุดเพื่อนำพองค์กรให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยอาศัยข้อมูลจากสภาพแวดล้อมภายใต้ความสามารถและข้อจำกัดขององค์กร (ศิริวิช ดโนทัย, 2562) หากพิจารณาในระดับชุมชน กรมพัฒนาชุมชน (2553) เสนอว่า แผนชุมชนเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ชุมชนแก้ไขปัญหาด้วยตัวเอง ในทำนองเดียวกันดำรงศักดิ์ แก้วเพ็ง (2556) เสนอว่า ชุมชนเข้มแข็ง เป็นชุมชนที่สามารถพึ่งตนเอง ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และรับผิดชอบต่อชุมชนของตนเอง รู้จักจัดการตนเอง ช่วยกันเรียนรู้ และการวางแผนเป็นลักษณะประการหนึ่งของชุมชนเข้มแข็ง ซึ่งสอดคล้องกับ ประเวศ วะสี (2562) ที่กล่าวว่า ชุมชนเข้มแข็งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่งยวดในการพัฒนาประเทศ และการทำแผนชุมชนจากข้อมูลชุมชนเป็นตัวอย่างของกระบวนการชุมชนซึ่งเป็นการพัฒนาอย่างบูรณาการ

งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาหากระบวนการสร้างแผนกลยุทธ์ที่เหมาะสมเพื่อให้มีการรู้จักดีและการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ในชุมชนให้มีการรู้จักดีอย่างต่อเนื่อง โดยคาดหวังว่าชุมชนอื่นๆ ทั่วประเทศจะสามารถนำกระบวนการพัฒนาแผนกลยุทธ์นี้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์กับชุมชนของตนเอง เพราะการรู้จักดีกลายเป็นเรื่องจำเป็นของยุคนี้และช่วยให้ประชากรพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัลของประเทศไทย(วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง, 2561)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาแผนกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านการรู้จักดีสำหรับผู้ใหญ่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยใช้แบบแผนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เป็นการศึกษาเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อสรุปว่ากระบวนการที่เหมาะสมกับการพัฒนาแผนกลยุทธ์ชุมชนเพื่อการรู้จักดีและการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านการรู้จักดีสำหรับผู้ใหญ่เป็นอย่างไร ดำเนินงานตามกรอบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ประกอบด้วยการดำเนินงาน 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวางแผนกลยุทธ์ชุมชน (Planning) 2) การปฏิบัติการตามแผนกลยุทธ์ชุมชน (Action) 3) การสังเกตผลการปฏิบัติ (Observation) 4) การสะท้อนคิด (Reflection) ซึ่งดำเนินการวิจัยกับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน ประกอบด้วย ประธานชุมชนวัดบูรณาวาสและคณะกรรมการชุมชนวัดบูรณาวาส 9 คน ผู้แทนฝ่ายพัฒนาและสวัสดิการสังคมเขตทวีวัฒนา จำนวน 4 คน ผู้แทน ก.ศ.น. เขตทวีวัฒนา 2 คน ตัวแทนผู้ใหญ่ในชุมชน 13 และผู้แทนพระภิกษุสงฆ์จากวัดบูรณาวาส 2 รูปโดยกลุ่มเป้าหมายสนใจศึกษาทั้งสมาร์ตโฟนและแอปพลิเคชันไลน์และเฟสบุ๊กเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แบบสอบถาม 2) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง 3) แนวทางการประชุมเชิงปฏิบัติ และ 4) แผนการจัดเวทีชุมชน เครื่องมือดังกล่าวผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาแล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยเทคนิค A-I-C, SWOT, F.S.C การสัมภาษณ์ การประชุมเชิงปฏิบัติการและการจัดเวทีชุมชน

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปหรือบริบทของชุมชน

ชุมชนวัดบูรณาวาสเป็นชุมชนชานเมือง ขนาดเล็ก มีตำแหน่งที่ตั้งไม่ไกลกับสถานที่สำคัญ เช่น สำนักงานเขตทวีวัฒนา พระตำหนักทวีวัฒนา และมหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขตศาลายา มีแหล่งเรียนรู้ที่เป็นทางการตั้งใกล้ชุมชน คือ โรงเรียนวัดบูรณาวาส โรงเรียนมัธยมวัดบูรณาวาส บ้านหนังสือ และวัดบูรณาวาส แต่แหล่งเรียนรู้ที่นอกเหนือจากนี้ยังไม่มี

ประชาชนไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง บ้านพักอาศัยปลูกสร้างเองบนพื้นที่เช่าซึ่งไม่มีการทำสัญญาเช่า ในอดีตมีน้ำท่วมเป็นประจำ ประชากรมีรายได้ต่ำถึงปานกลาง ส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง ในอดีตเคยประกอบอาชีพเกษตรกรรม แต่ตอนนี้พื้นที่เกษตรกรรมเหลือน้อยลง

ประชากรในชุมชนส่วนใหญ่ใช้สมาร์ทโฟน มีส่วนน้อยซึ่งเป็นผู้สูงอายุที่ใช้โทรศัพท์มือถือแบบ feature phone ชุมชนมีความเห็นว่า ดิจิทัล คือ เทคโนโลยีดิจิทัลซึ่งเป็นเทคโนโลยีใหม่ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่างๆ มากมาย ทั้งด้านบวกและด้านลบ การรู้ดิจิทัลในความหมายของชุมชน คือ การใช้สมาร์ทโฟนที่เป็นประโยชน์ ปลอดภัย และมีจริยธรรม ประเด็นที่ชุมชนสนใจมีหลายประการ ได้แก่ การติดสมาร์ทโฟน การป้องกันและแก้ไขการติดสมาร์ทโฟน การหลอกลวงออนไลน์และการป้องกัน อย่างไรก็ตามพบว่าผู้ใหญ่ในชุมชนจำนวนหลายคนไม่กล้าทำรายการทางการเงินผ่านสมาร์ทโฟนเพราะกลัวทำผิดพลาด การใช้สมาร์ทโฟนนอกจากใช้สื่อสารแล้วยังนิยมใช้เพื่อการบันเทิง เช่น ฟังเพลงและดูละครผ่าน You Tube นอกจากนี้ประเด็นที่ชุมชนคิดว่าสำคัญและสนใจอยากเรียนรู้ ได้แก่ สิทธิและความรับผิดชอบออนไลน์ ทรัพย์สินทางปัญญา การรักษาความเป็นส่วนตัวหรือความปลอดภัยของตนเอง การใช้สมาร์ทโฟนให้เกิดประโยชน์ในด้านอื่นที่ไม่ใช่การบันเทิงแต่เพียงอย่างเดียวความปลอดภัยในการใช้สมาร์ทโฟน เช่น ใช้สายชาร์จไฟและแบตเตอรี่สำรอง (power bank) ปลอม และการใช้งานในรูปแบบต่างๆ เช่น

“โฆษณาหรือคลิปบางตัวที่บล็อกไม่เป็น โทรศัพท์ที่เป็นรายเดือน มันกินเงินหลายร้อยโดยไม่รู้ตัวเลยนะ มันใจไม่ได้ไปคลิกซื้ออะไร เจ็บใจ ต้องจ่ายในสิ่งที่ไม่ได้ใช้ เคยไปถึง..... (ชื่อ operator) เค้บล็อกให้ กลับมาบ้าน เป็นอีกแล้ว อยากบล็อกสิ่งที่เราไม่ต้องการให้เป็นค่ะ”

สำหรับความคาดหวังนั้น ชุมชนวัดปุณณวาสมีความปรารถนาที่จะเป็นชุมชนก้าวหน้าในเขตทวิวัฒนาในด้านการรู้ดิจิทัลและการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการรู้ดิจิทัลอย่างต่อเนื่องมีความทันสมัย อยากให้ผู้ใหญ่ในชุมชนรู้เรื่องพื้นฐานที่จำเป็น มีความสามารถในการใช้สมาร์ทโฟน และแอปพลิเคชันไลน์และเฟซบุ๊ก อย่างถูกทำนองคลองธรรม เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคมเรื่องพื้นฐานที่จำเป็นและมีพฤติกรรมที่เหมาะสมเมื่อใช้สมาร์ทโฟนและแอปพลิเคชันเช่นการป้องกันและแก้ไขการติดสมาร์ทโฟน การรู้มารยาทและแนวทางการปฏิบัติเวลาออนไลน์ กฎแห่งความปลอดภัย และการทิ้งร่องรอยดิจิทัล (digital footprint) เป็นต้น

จากการประเมินสภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในชุมชนเพื่อทำการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชน (วิเคราะห์ SWOT) พบว่าชุมชนมีจุดแข็ง (S) 7 ข้อ จุดอ่อน 11 ข้อ โอกาส 9 ข้อ และอุปสรรค (T) 8 ข้อจากนั้นนำผลการวิเคราะห์ศักยภาพดังกล่าวมากำหนดทิศทางชุมชน โดยชุมชนร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์

“การทำกิจกรรม ถ้าเกี่ยวกับเนื้อหาสาระ สิ่งใหม่ๆ พวกความคาดหวังด้านการรู้ดิจิทัล เค้บ(สมาชิกชุมชน) ไม่ค่อยสนใจ พวกเค้บ(สมาชิกชุมชน) แทบจะไม่พูดออกความเห็นอะไรหรอกครับ เค้บอาจคิดว่าเดียวทางราชการคงมาช่วย แต่ถ้าเป็นเรื่องใกล้ตัวมากๆ เช่น สะพานไม้เดินเข้าชุมชนผู้พักเป็นบางช่วง จนกระทั่งมีคนตกสะพานลงไปแช่น้ำ จอกแหนติดอยู่ตามหัวหู แบบนี้เค้บถึงจะกล้าพูด พูดร้องทุกข์กับผู้ว่า (ผู้ว่ากรุงเทพมหานคร: พลเอกอัศวิน ขวัญเมือง) ตอนที่ท่านมาเยี่ยมชุมชน” สำหรับการกำหนดปัจจัย หรือกิจกรรมที่จำเป็นต้องมีหรือต้องทำ ได้แก่ การจัดการเบื้องต้นที่จำเป็น เช่น การบล็อกโฆษณา การเคลียร์พื้นที่จัดเก็บข้อมูล สำหรับแอปพลิเคชันที่สนใจ คือ Line และ Facebook และกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติโดยสนใจประเด็นเรื่องความปลอดภัย กฎหมายดิจิทัล สิทธิความรับผิดชอบ นอกจากนี้กิจกรรมที่สำคัญและควรเร่งให้เกิดขึ้นคือ การร่วมมือกับเครือข่ายชุมชนในการสร้างการรู้ดิจิทัลและการส่งเสริมการเรียนรู้ดิจิทัลให้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ลำพังชุมชนการนำแผนกลยุทธ์ไปปฏิบัติพบว่ามีความจำกัดในการเข้าถึงสมาชิกชุมชน หากอาศัยเครือข่าย เช่น สถานศึกษาในชุมชนจะช่วยส่งผลให้การเข้าถึงผู้ใหญ่ได้ดียิ่งขึ้น เพราะสถานศึกษามีวาระการประชุมกับผู้ปกครองนักเรียน และมีกิจกรรมระหว่างบ้านและโรงเรียนเป็นระยะๆ อยู่แล้ว ส่วนจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรมนั้นกลุ่มเป้าหมายให้ความสำคัญกับการป้องกันและแก้ไขการติดสมาร์ทโฟนของคนทุกวัยโดยเฉพาะเด็กเล็กและวัยรุ่น ความปลอดภัย การรู้จักสิทธิ ความรับผิดชอบ

เมื่อออนไลน์ กฎหมายดิจิทัล ทักษะการใช้งานที่จำเป็น และการรู้เท่าทันสื่อ ผลของกระบวนการกำหนดกลยุทธ์ทำให้ได้ร่างแผนกลยุทธ์ชุมชนซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ 9 ส่วน ได้แก่ วิสัยทัศน์ พันธกิจ ค่านิยมร่วม กลยุทธ์ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย ตัวชี้วัด กิจกรรม และแผนปฏิบัติการ

ร่างแผนกลยุทธ์ชุมชนที่ได้จากกระบวนการสร้างแผนกลยุทธ์ในช่วงแรกมีการนำไปใช้จำกัดอยู่ในแวดวงของคณะกรรมการชุมชนบูรณาการ ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนวัดบูรณาการ และฝ่ายพัฒนาและสวัสดิการสังคม เขตทวีวัฒนากรุงเทพมหานคร การนำแผนกลยุทธ์ไปใช้งานจริงนั้นแต่ละกลุ่มนำแผนกลยุทธ์ไปประยุกต์ใช้ตามแนวทางของกลุ่มตนเอง เช่น ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนวัดบูรณาการ เน้นประเด็นการติดสมาร์ตโฟน โทษและการป้องกัน นำหัวข้อนี้เป็นวาระสำคัญของการประชุมผู้ปกครองเมื่อวันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2562 ซึ่งมีพ่อแม่และผู้ปกครองเข้าประชุมประมาณ 80-90 คน ส่วนฝ่ายพัฒนาและสวัสดิการสังคม เขตทวีวัฒนา เชิญผู้วิจัยไปจัดกิจกรรมการรู้ดิจิทัลที่จำเป็นต่อผู้ใหญ่วัยใกล้เกษียณ โดยผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นเจ้าของที่รักษาความสะอาดซึ่งกระจายตัวทำงานอยู่ตามชุมชนต่างๆ ในเขตทวีวัฒนา อายุ 55-59 ปี จำนวน 50-60 คน เมื่อวันที่ 9 กันยายน พ.ศ. 2562 โดยเน้นวิธีการใช้สมาร์ตโฟนอย่างปลอดภัย ประหยัด ถูกต้อง และรู้จักแยกแยะข้อมูลจริงหรือไม่จริงทั้งข่าวและข้อมูลด้านสุขภาพ วิธีการค้นหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ตลอดจนมารยาทและจริยธรรมในการใช้สมาร์ตโฟนและแอปพลิเคชัน อย่างไรก็ตามทั้ง 2 กิจกรรม เป็นกิจกรรมที่ดำเนินการกับผู้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มใหญ่ ภายหลังจากเสร็จสิ้นการทำกิจกรรมยังไม่มีผลการประเมินผลว่าผู้เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละรายมีการรู้ดิจิทัลเพิ่มขึ้นมากน้อยเพียงใด

“พ่อน้ำหอม (ประธานชุมชน) บอกแบบนี้แล้ว (ให้ผู้ใหญ่วางกติกาการใช้สมาร์ตโฟนโดยจำกัดระยะเวลาที่เล่นสมาร์ตโฟนให้น้อยลง)เดี๋ยวจะบอกน้อง.....(เด็กชาย อายุ 4 ขวบ) ไม่รู้จะยอมหรือเปล่า..ก่อนหน้านี้อพ่อเค้าตามใจ กลับจากศูนย์เด็กเล็ก ก็อยู่กับโทรศัพท์ตลอด ยิ่งวันเสาร์ อาทิตย์เล่นแต่โทรศัพท์”

“เพิ่งรู้ว่า ชาร์ตแบตที่ถูกต้องทำอย่างไรวันนี้แหละ ทำผิดมาตลอดเลย”

ข้อสังเกตที่ได้จากการจัดประชุม หากการประชุมมีขั้นตอนมาก และมีเนื้อหาวิชาการที่ซับซ้อน ผู้เข้าร่วมประชุมจะเบื่อหน่าย ความสนใจจะลดลงอย่างรวดเร็ว หากเพิ่มความสนุกสนาน แลกเปลี่ยนสาระให้เหมาะสมขึ้น เปิดโอกาสให้มีการแข่งขันให้รางวัล ผู้เข้าร่วมประชุมจะตื่นตัวมากขึ้น แต่รู้สึกทำท่าย ล้วน และอยากติดตาม

“จะให้ตอบปัญหาอีกไหม อยากได้ชื่อโคเล็คอีก อร่อยดี งามอีกๆ”

ข้อจำกัดบางอย่าง กลุ่มเป้าหมายจะไม่กล้าบอกผู้วิจัยในช่วงแรกที่ลงพื้นที่วิจัย หากแต่เมื่อเวลาผ่านไป ประธานและคณะกรรมการชุมชนมีความสนทนากับผู้วิจัยมากขึ้น ข้อมูลบางประเด็นจึงค่อยๆ ถูกเปิดเผย

ผลจากการสะท้อนคิด ตรวจสอบ และประเมินผลกระบวนการสร้างแผนกลยุทธ์ชุมชนเพื่อการรู้ดิจิทัลและการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านการรู้ดิจิทัลสำหรับผู้ใหญ่พบว่า ชุมชนต้องการกระบวนการสร้างแผนที่กระชับ โดยลดขั้นตอนที่ซับซ้อน แผนต้องมีความยืดหยุ่น เพราะช่วงที่กำลังวางแผน ในบางครั้งกลุ่มเป้าหมายยังไม่ค่อยเข้าใจและประเด็นเกี่ยวข้องก็มีการเปลี่ยนแปลง อย่างไรก็ตามพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างวัดและคณะกรรมการชุมชนมีผลต่อกระบวนการวางแผนในครั้งนี้

“จุดอ่อนของเรา อยู่ที่การติดตามและประเมินผล ปีๆ หนึ่ง ชุม (ชุมชน) เราทำหลายโครงการ หลายกิจกรรม ไม่มีคนตาม พอเจ้าหน้าที่กลับ ทุกอย่างก็จบทำแผน (แผนกลยุทธ์ชุมชนด้านการรู้และการส่งเสริมการเรียนรู้ดิจิทัล) มีขั้นตอนเยอะเกินไป เอาเข้าจริง พวกที่ทำงานไม่เคยใช้แผนเลยนะ ทำเอกสารพวกนี้ (แผนงาน) ก็ตอนที่ต้องส่งเขต(เขตทวีวัฒนา)เพราะต้องยื่นของบหรือการสนับสนุน นอกจากนั้นมึงงานอะไรก็ทำกันไป”

อภิปรายผลการวิจัย

ข้อค้นพบที่ได้จากงานวิจัยครั้งนี้พบว่า กระบวนการพัฒนาแผนกลยุทธ์ชุมชนเพื่อการรู้ดิจิทัลและการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านการรู้ดิจิทัลสำหรับผู้ใหญ่ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1. ระบุที่มวางแผน เตรียมความพร้อม 2. ศึกษา

สภาพการณ์ ปัญหา ความต้องการ และกำหนดประเด็นที่จะพัฒนา 3. กำหนดกลยุทธ์และร่างแผนกลยุทธ์ชุมชน 4. นำร่างแผนกลยุทธ์ไปใช้งานจริง 5. การติดตามและประเมินผลร่างแผนกลยุทธ์ชุมชน 6) ปรับปรุงแก้ไขร่างแผนกลยุทธ์ชุมชนให้เป็นแผนกลยุทธ์และประกาศใช้ ซึ่งสอดคล้องกับ อูทิต ชาวเจียร์ (2549) เสนอว่า กระบวนการวางแผนกลยุทธ์ ประกอบด้วย 1) การเตรียมการวางแผนและกำหนดแนวทางดำเนินงาน 2) การวิเคราะห์สถานะแวดล้อมภายนอกและภายใน (SWOT Analysis) 3) การกำหนดทิศทางพัฒนาองค์กรด้านวิสัยทัศน์ พันธกิจและวัตถุประสงค์หลัก 4) การยกย่องและกำหนดยุทธศาสตร์(กลยุทธ์)การพัฒนา 5) กำหนดยุทธวิธีดำเนินงาน 6) ทบทวนแผนกลยุทธ์ จากกระบวนการพัฒนาแผนกลยุทธ์ ชุมชนเห็นว่าขั้นตอนการติดตามและประเมินผลมีความสำคัญและมักพบปัญหามากที่สุด สอดคล้องกับ ประภัสร์ อ่อนฤทธิ์และคณะ (2558) ซึ่งระบุว่า ปัญหาที่พบบ่อยที่สุดในการจัดทำแผนชุมชนของหมู่บ้าน คือ ด้านการติดตามประเมินผลและสรุปบทเรียน

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า กระบวนการวางแผนกลยุทธ์มี 2 รูปแบบ รูปแบบที่ 1 (ไพบูลย์ โพลีสุวรรณ, 2555) จะเริ่มด้วยการกำหนดทิศทาง (วิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ เป็นต้น) แล้วจึงค่อยทำ SWOT ส่วนรูปแบบที่ 2 (อูทิต ชาวเจียร์, 2549) จะทำ SWOT ก่อน แล้วจึงกำหนดทิศทาง สำหรับงานวิจัยนี้ จะใช้รูปแบบที่ 2 คือ อาศัยข้อมูลจากการวิเคราะห์ SWOT ไปกำหนดทิศทางของชุมชนอย่างไรก็ตามกระบวนการวางแผนกลยุทธ์ที่ผู้วิจัยดำเนินการในช่วงแรกของการวิจัยใช้รูปแบบที่ 1 คือ เริ่มด้วยการกำหนดทิศทาง (วิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ เป็นต้น) แล้วจึงค่อยทำ SWOT พบว่า วิสัยทัศน์ไม่ค่อยชัดเจน เมื่อความคาดหวังไม่ชัด วิสัยทัศน์ที่ได้ในช่วงแรกจึงไม่อาจสร้างความหวังหรือแรงบันดาลใจให้เกิดขึ้น ถึงแม้ว่ากลุ่มเป้าหมายมีความต้องการรู้ดีจิตลและอยากให้มีการส่งเสริมการรู้ดีจิตลอย่างต่อเนื่องให้ผู้ใหญ่ในชุมชน แต่กลุ่มเป้าหมายไม่ถนัดในเรื่องนี้ (การรู้ดีจิตลและการส่งเสริมการรู้ดีจิตล) ประกอบกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นคนในชุมชนวัดปุณณาวาสไม่คุ้นชินกับการวางแผนและการปฏิบัติตามแผน จึงไม่ให้ความสนใจกับกระบวนการวางแผนในช่วงแรกของการวิจัย ที่ผ่านมากลุ่มเป้าหมายไม่ได้ใช้แผนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน หากมีเพียงกำหนดการตามวาระสำคัญ เช่น งานวันเด็ก งานสำคัญทางศาสนา เป็นต้น จึงต้องใช้เวลาในการค่อยๆ ปรับตัว ผู้วิจัยจึงต้องแก้ไขสถานการณ์โดยการจัดกิจกรรมถาม-ตอบ "เรื่องความสำคัญและประโยชน์ของการวางแผนในทัศนะของท่านและชุมชน" ให้กลุ่มเป้าหมายได้พูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อสร้างความเข้าใจและตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องสร้างแผนและนำไปใช้ จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงต้องปรับกระบวนการวางแผนกลยุทธ์ชุมชนให้เป็นรูปแบบที่ 2 คือ วิเคราะห์ศักยภาพชุมชนโดยใช้เทคนิค SWOT จากนั้นนำผลจาก SWOT มากำหนดทิศทางชุมชน นอกจากนี้พบว่าเทคนิค F.S.C ทำให้กลุ่มเป้าหมายรู้สึกเบื่อหน่าย เพราะเห็นว่าการทำกิจกรรมมีหลายขั้นตอน ไม่มีเวลาทำกิจกรรมต่อเนื่องตามแนวทางการของเทคนิค F.S.C ประกอบกับผู้เข้าร่วมประชุมมีจำนวนน้อยเพียง 30 คน เวลาที่เข้าร่วมประชุมและทำกิจกรรมมีจำกัด ตลอดจนการเสนอความคิดเห็นยังคงจำกัดอยู่ในแวดวงของคณะกรรมการชุมชนซึ่งเคยผ่านการประชุมมาแล้วมากมาย ทำให้ไม่ได้มุมมองที่หลากหลายจากสมาชิกชุมชนคนอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับ ยศ บริสุทธิ์ (2558) ที่กล่าวว่า เทคนิค F.S.C ควรมีผู้เข้าร่วมประชุม 50-60 คน หากจำนวนน้อยเกินไปจะทำให้การแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความหลากหลายทางความคิดน้อยไปด้วย ผู้วิจัยจึงต้องยุติการใช้ F.S.C กับการดำเนินงานวิจัยในช่วงเวลาต่อมาสำหรับปัญหาและความต้องการด้านการรู้ดีจิตลและการส่งเสริมการรู้ดีจิตล สมาชิกชุมชนยังมองว่าเป็นสิ่งที่ทางราชการจะดำเนินการและดูแลให้ ในขณะที่บางปัญหาเป็นสิ่งที่เร่งด่วนมากกว่า เพราะกระทบกับวิถีชีวิต เช่น สะพานเข้าชุมชนบางช่วงที่ผู้ มีสมาชิกตกลงจากสะพาน

ข้อค้นพบอีกประการหนึ่งคือ ผู้ใหญ่ในชุมชนยังคงมีเจตคติด้านลบกับเทคโนโลยีดิจิทัล ทำให้จำกัดการรู้ดีจิตลและการส่งเสริมการรู้ดีจิตล ประกอบกับวิถีชีวิตยังคงเรียบง่าย วิสัยทัศน์ด้านการรู้ดีจิตลและการส่งเสริมการรู้ดีจิตลจึงค่อนข้างออกแนว conservative คือ เน้นความปลอดภัย และมีความระมัดระวัง ซึ่งสอดคล้องกับ Bawden (2008) ที่กล่าวว่า เจตคติและมุมมองเป็นหนึ่งในสิ่งสำคัญประกอบที่สำคัญของการรู้ดีจิตล (องค์ประกอบของการรู้ดีจิตล คือ ปัจจัยสนับสนุน ความรู้พื้นฐาน ความสามารถและเจตคติ/มุมมอง) ในช่วงที่ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อระดมความคิดเห็นถึงภาพฝันหรือความคาดหวังในด้าน

การรู้ดิจิทัลและการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านการรู้ดิจิทัล ที่ประชุมแสดงความคาดหวังค่อนข้างจำกัด คือ ไม่กล้าฝัน ไม่กล้าคาดหวัง ผู้วิจัยจึงเชิญ คุณวรรณวิสา ศรีสำนอง อายุ 42 ปี ซึ่งมีอาชีพทำนาอยู่ติดกับชุมชนวัดบูรณาวาสมาเล่า ประสบการณ์ของการรู้ดิจิทัลที่นำมาใช้ในการสร้างรายได้หาเลี้ยงชีพ เพื่อช่วยให้ชุมชนมีความเข้าใจและเห็นประโยชน์ของการรู้ดิจิทัลมากยิ่งขึ้นซึ่งช่วยให้ชุมชนกล้าฝันและกำหนดวิสัยทัศน์ได้ในที่สุดถึงแม้คุณวรรณวิสา ศรีสำนองจะอาศัยอยู่ที่แห่งนี้มาเกือบ 10 ปีแล้ว แต่ชุมชนวัดบูรณาวาสไม่เคยรู้จักเธอมาก่อน จากวันนั้นเป็นต้นมาเธอได้รับเชิญมาช่วยงานชุมชนอีกหลายครั้ง ผู้วิจัยจึงพบว่า การสื่อสารมีความสำคัญต่อการสร้างเครือข่ายให้ช่วยทำงาน

ข้อเสนอแนะ

กระบวนการวางแผนกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีดิจิทัลควรใช้เวลาสั้นๆ ลดขั้นตอนที่ซ้ำซ้อนในระหว่างการวางแผน และเครื่องมือในการวางแผนให้ใช้เท่าที่จำเป็นเพราะเทคโนโลยีดิจิทัลมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ กระบวนการวางแผนต้องมุ่งเน้นถึงผลของการใช้งานจริงมากกว่าขั้นตอนที่เกินจำเป็น นั่นคือ กระบวนการวางแผนต้องกระชับ มีความยืดหยุ่นต้องทดลองใช้เพื่อให้เกิดข้อเท็จจริง และมีการปรับแก้ให้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาชุมชน. (2553)คู่มือแนวทางการบูรณาการแผนชุมชน.[ออนไลน์] แหล่งที่มา: [www.fisheries.go.th > mf-emdec > mainweb > present](http://www.fisheries.go.th/mf-emdec/mainweb/present)[เข้าถึงเมื่อ 10 ธันวาคม 2562]
- ดำรงศักดิ์ แก้วเพ็ง. (2556) ชุมชน. ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยทักษิณ, สงขลา
- ธัญ ชรินทร์สารและนครินทร์ วนกิจไพบูลย์.Strategy Process เครื่องมือสร้างกลยุทธ์ด้วยตัวเองให้อยู่รอดในยุค Disruption The Secret Sauce EP.167[ออนไลน์] แหล่งที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=90twTQ4LRdl&t=2838s>[เข้าถึงเมื่อ 20 ธันวาคม 2562]
- ปกรณ์ ปรียากร.(2558). การวางแผนกลยุทธ์ : แนวคิดและแนวทางเชิงประยุกต์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เสมอธรรม
- ปัทมาวัลย์ รัตนพลและนครินทร์ วนกิจไพบูลย์.เรียนรู้มากแค่ไหน ถ้าไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงไม่นับเป็นการพัฒนา | The Secret Sauce EP.155[ออนไลน์] แหล่งที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=nBLDJMotsJI>[เข้าถึงเมื่อ 10 ธันวาคม 2562]
- ประภัสร์ อ่อนฤทธิ์และคณะ. (2558).การพัฒนากลยุทธ์การจัดทำแผนชุมชนของหมู่บ้านในจังหวัดกำแพงเพชร. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชายุทธศาสตร์การบริหารและการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร รายงานสืบเนื่องจากการประชุมสัมมนาวิชาการการนำเสนอ งานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ (Proceeding) เครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ 15
- ประเวศ วะสี (2562).นิเวศทางปัญญาของมหาชน ยุทธศาสตร์ทางปัญญาพาชาติออกจากวิกฤต.[ออนไลน์] <https://waymagazine.org/prawes-wasi-speech/>[เข้าถึงเมื่อ 10 ธันวาคม 2562]
- ไพบูลย์ โพธิ์สุวรรณ.(2555). การจัดทำยุทธศาสตร์พัฒนาท้องถิ่น: จากแนวคิดสู่การปฏิบัติ. วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า.

ยศ บริสุทธิ์.(2558). การศึกษาชุมชน : แนวคิดการวิจัย และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์. โรงพิมพ์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ขอนแก่น

โล่เงิน(นามแฝง) ‘บีกี้บีด’ เสริมเขียว ‘นักสืบ’ อาชญากรรมออนไลน์พุง ยกทฤษฎี ‘หน้าต่างแตก’ แก้ว .มติชน
สุดสัปดาห์. ฉบับประจำวันที่ 3-9 มกราคม พ.ศ. 2562 ปีที่ 40 ฉบับที่ 2055

วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง.(2561) คู่มือพลเมืองดิจิทัล. สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัลกระทรวงดิจิทัลเพื่อ
เศรษฐกิจและสังคม

วรรณพร เทพหัสดิน ณ อยุธยา.(2560./31/ตุลาคม).เน็ตประชารัฐ ต้องทำได้มากกว่าเล่นโซเชียล.เดลินิวส์

ศิริวิช ดโนทัย.(2562).กระบวนการวางแผนกลยุทธ์.[ออนไลน์]แหล่งที่มา:<http://www.nbc.mcu.ac.th/wp-content/uploads/2018/03/0160%E0%B8%81%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%9A%E0%B8%A7%E0%B8%99%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%87%E0%B9%81%E0%B8%9C%E0%B8%99%E0%B8%81%E0%B8%A5%E0%B8%A2%E0%B8%B8%E0%B8%97%E0%B8%98%E0%B9%8C-33f-.pdf> [เข้าถึงเมื่อ 20

ธันวาคม 2562]

สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.(2562).สรุปผลการสำรวจสถานภาพการรู้เท่า
ทันสื่อและสารสนเทศของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2562[ออนไลน์] แหล่งที่มา:

<https://www.onde.go.th/view/1/รายละเอียดข่าว/ข่าวทั้งหมด/662/TH-TH>

อุทิศ ชาวเอียร.(2549).การวางแผนกลยุทธ์.สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. พิมพ์ครั้งที่ 3

Bawden, D. (2008). Origins and Concepts of Digital Literacy. In Digital Literacies: Concepts, Policies & Practices. Ed. By C. Lankshear & M. Knobel. New York: Peter Lang

UNESCO.(2018).A Global Framework of Reference on Digital Literacy Skills for Indicator 4.4.2
Retrieved 02 ธันวาคม 2562, from

<http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/ip51-global-framework-reference-digital-literacy-skills-2018-en.pdf>

บทความวิจัย (ม.ค. – มิ.ย. 2563)

ผลกระทบของอัตราส่วนทางการเงินที่มีต่อการวัดมูลค่าราคาตลาดของหุ้นของบริษัทจดทะเบียน
ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ภาณุพันธ์ เพ็ชรไพศาล, คณะการบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐิตาภรณ์ สันจรรย์ศักดิ์, คณะการบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบของอัตราส่วนทางการเงินที่มีต่อการวัดมูลค่าราคาตลาดของหุ้นของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยเก็บข้อมูลจากงบการเงิน รายงานประจำปี และแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1) ระหว่างปี พ.ศ. 2557 ถึงปี พ.ศ. 2561 จำนวน 230 บริษัท และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติหาค่าความถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย พบว่า ด้านสภาพคล่องทางการเงิน ได้แก่ อัตราส่วนทุนหมุนเวียน และอัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว มีผลกระทบต่ออัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าหุ้นตามบัญชี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และอัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว มีผลกระทบต่ออัตราส่วนราคาต่อยอดขายต่อหุ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ด้านลูกหนี้การค้า พบว่าระยะเวลาถัวเฉลี่ยในการเรียกเก็บหนี้ มีผลกระทบต่ออัตราส่วนราคาต่อยอดขายต่อหุ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านสินค้าคงเหลือ พบว่า ระยะเวลาในการจำหน่ายสินค้า มีผลกระทบต่ออัตราส่วนราคาต่อยอดขายต่อหุ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และด้านหนี้สิน พบว่า ระยะเวลาถัวเฉลี่ยในการชำระหนี้ มีผลกระทบต่ออัตราส่วนราคาต่อยอดขายต่อหุ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: อัตราส่วนทางการเงิน, การวัดมูลค่าราคาตลาดของหุ้น, ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

Received: December 3, 2019, Revised December 8, 2019, Accepted December 18, 2019

The Impact of Financial Ratios Affecting Measuring the Market Value of Shares of Listed Companies in The Stock Exchange of THAILAND

Bhanaphan Petchpaisarn, Faculty of Accountancy, Sripatum University
Asst.Prof.Dr.Titaporn Sincharoonsak, Faculty of Accountancy, Sripatum University

Abstract

The purpose of this research is to study the impact of financial ratios affecting to measuring the market value of shares of listed companies in the Stock Exchange of Thailand. Using information from financial statements, annual report and annual registration statement (form 56-1) between 2014 and 2018. The sample group is 230 listed companies on the Stock Exchange of Thailand. And using multiple regression analysis.

The results of this research found that financial liquidity include current ratio and quick ratio is affecting to the price to book value ratio at .01 statistical significance level. And quick ratio is affecting to the price to sales ratio at .01 statistical significance level. Accounts receivable found that the average collection period is affecting to the price to sales ratio at .01 statistical significance level. Inventory found that the average sales period is affecting to the price to sales ratio at .05 statistical significance level. And liabilities found that the average payment period is affecting to the price to sales ratio at .05 statistical significance level.

Keywords: Financial Statement, Measuring the Market Value of Shares, The Stock Exchange of THAILAND

คำขอบคุณ: งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตร คณะการบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม

บทนำ

สถานการณ์เศรษฐกิจในปัจจุบัน ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอยู่ตลอดเวลา และยังให้ความสำคัญในเรื่องของการบริหารสินทรัพย์ของธุรกิจ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการวางแผนทางการเงิน ผู้ลงทุนจึงควรทำการศึกษาความเป็นไปได้ทางการเงินของธุรกิจ ซึ่งจะช่วยให้ผู้ลงทุนตัดสินใจได้ง่ายยิ่งขึ้น เพราะสามารถประเมินและวิเคราะห์ธุรกิจได้สอดคล้องกับ ปันดดา แก้วมณี (2558) ได้กล่าวไว้ว่า การดำเนินธุรกิจจึงเป็นเป้าหมายของการลงทุน ถือเป็นหัวใจสำคัญในการลงทุนให้ประสบความสำเร็จ เพราะเป้าหมายที่ชัดเจนจะช่วยกำหนดแนวทางการลงทุนได้ง่ายขึ้น ยิ่งปัจจุบันทางเลือกในการลงทุนมีมากมาย การลงทุนแบบไร้ทิศทาง ลงทุนตามข่าวสาร ตามกระแส อาจทำให้พลาดโอกาสดี ๆ ที่เหมาะสมกับตัวเราไปอย่างน่าเสียดาย

การวิเคราะห์การลงทุน จึงเป็นวิธีหนึ่งป้องกันความเสี่ยงในการลงทุนให้กับผู้ประกอบการได้การเริ่มต้นธุรกิจมีความเสี่ยงสูง ยิ่งเงินลงทุนสูง ความเสี่ยงก็จะยิ่งสูงตาม ซึ่งผู้ที่สนใจจะเริ่มลงทุนในธุรกิจ หรือเป็นธุรกิจที่ลงทุนเพื่อการขยายควรวิเคราะห์การลงทุนก่อน เพื่อตัดสินใจว่าจะลงทุนดีหรือไม่ นอกจากนั้น การวิเคราะห์การลงทุนยังทำให้ทราบว่า การลงทุนจะมีผลตอบแทนกลับมาเท่าไร โดยการลงทุนสามารถแยกออกเป็น การลงทุนเพื่อทดแทนและปรับปรุง การลงทุนเพื่อขยายธุรกิจเป็นการลงทุนในการขยายธุรกิจหรือสร้างธุรกิจใหม่ รวมทั้งเพิ่มสายการผลิต และการลงทุนเพื่อเริ่มธุรกิจเป็นการลงทุนในธุรกิจใหม่ ดังนั้น เพื่อให้ผู้ลงทุนสามารถบริหารความเสี่ยงให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมและสามารถได้รับผลตอบแทนจากการลงทุนในระดับที่น่าพอใจ ผู้ลงทุนจึงจำเป็นต้องศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ เพื่อประกอบการตัดสินใจลงทุนในหลักทรัพย์ (ปราณฤทัย บุญเพ็ญ, 2557)

หน่วยงานธุรกิจที่มีการบริหารสินทรัพย์ที่ดี ย่อมแสดงถึงสภาพคล่องที่ดีด้วยเช่นกัน และมีโอกาสการสร้างกำไรได้ในอนาคต จึงเหมาะกับการลงทุน อีกทั้งเป็นที่สนใจของนักลงทุนที่อยากเข้ามาร่วมลงทุนในธุรกิจ ธุรกิจจึงควรรักษาสภาพคล่องในการดำเนินธุรกิจให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม เพื่อลดความเสี่ยงของสภาพคล่องและปัจจัยต่าง ๆ รวมถึงผลกระทบจากเศรษฐกิจ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการบริหารสินทรัพย์ของธุรกิจได้ ทั้งนี้ บางสถานการณ์ธุรกิจที่มีสภาพคล่องที่สูงเกินไป ก็อาจไม่เหมาะสมเช่นกัน เนื่องจากสินทรัพย์ที่มีสภาพคล่องมากจะให้อัตราผลตอบแทนที่ต่ำและมีความเสี่ยงต่ำ และการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ทำให้มีโอกาที่จะได้รับผลตอบแทนสูง ทั้งในรูปของเงินปันผลและกำไรจากการขายหลักทรัพย์ เนื่องจากราคาหลักทรัพย์ มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา จึงมีความเสี่ยงที่ทำให้ผลตอบแทนที่ได้รับอาจไม่เป็นตามที่คาดหวัง

ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้น ผู้ลงทุนและผู้ใช้งบการเงิน จึงควรศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับผลกระทบของอัตราส่วนทางการเงินที่มีต่อการวัดมูลค่าราคาตลาดของหุ้นของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เพื่อเป็นแนวทางในการลงทุน ซึ่งมีความสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจ การลงทุนและสังคมเป็นอย่างมาก และเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้รายงานประจำปี สำหรับใช้ข้อมูลในการวิเคราะห์ธุรกิจและตัดสินใจร่วมลงทุนในธุรกิจต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาผลกระทบของอัตราส่วนทางการเงินที่มีต่อการวัดมูลค่าราคาตลาดของหุ้นของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ประโยชน์ของผลการวิจัย

1. เพื่อให้องค์กรได้ทราบถึงผลกระทบของอัตราส่วนทางการเงินที่มีต่อการวัดมูลค่าราคาตลาดของหุ้นของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

2. เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้รายงานประจำปี ได้สามารถนำข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับด้านสภาพคล่องทางการเงิน ด้านลูกหนี้การค้า ด้านสินค้าคงเหลือ ด้านหนี้สินและการวัดมูลค่าราคาตลาดของหุ้นของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมาใช้วิเคราะห์ธุรกิจหรือใช้ประกอบการตัดสินใจลงทุนในธุรกิจต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาไว้ ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างและประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 7 กลุ่มอุตสาหกรรม (ยกเว้นกลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจการเงิน) จำนวนประชากรทั้งหมด 546 บริษัทได้ใช้วิธีการคำนวณหากกลุ่มตัวอย่างของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) โดยกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 0.5 และระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 จึงได้บริษัทขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 230 บริษัท

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย

1. ด้านสภาพคล่องทางการเงิน

1.1 อัตราส่วนหมุนเวียน (Current Ratio : CR)

1.2 อัตราส่วนหมุนเวียนเร็ว (Quick Ratio : QR)

2. ด้านลูกหนี้การค้า

2.1 อัตราการหมุนเวียนของลูกหนี้ (Account Receivable Turnover : ART)

2.2 ระยะเวลาถ่วงเฉลี่ยในการเรียกเก็บหนี้ (Average Collection Period : ACP)

3. ด้านสินค้าคงเหลือ

3.1 อัตราการหมุนเวียนของสินค้าคงเหลือ (Inventory Turnover : IT)

3.2 ระยะเวลาในการจำหน่ายสินค้า (Average Sales Period : ASP)

4. ด้านหนี้สิน

4.1 อัตราการหมุนเวียนของเจ้าหนี้ (Account Payable Turnover : APT)

4.2 ระยะเวลาถ่วงเฉลี่ยในการชำระหนี้ (Average Payment Period : APP)

ตัวแปรควบคุม ประกอบด้วย

1. อัตราส่วนกำไรต่อหุ้น (Earnings Per Share : EPS)

2. อัตราการจ่ายเงินปันผลต่อหุ้น (Dividend Yield : DY)

ตัวแปรตาม ประกอบด้วย

1. การวัดมูลค่าราคาตลาดของหุ้น

1.1 อัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไรต่อหุ้น (Price to Earnings Ratio : P/E)

1.2 อัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าหุ้นตามบัญชี (Price to Book Value Ratio : P/BV)

1.3 อัตราส่วนราคาต่อยอดขายต่อหุ้น (Price to Sales Ratio : P/S)

ขอบเขตด้านระยะเวลาในการวิจัย

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 ถึงปี พ.ศ. 2561 รวมทั้งหมด 5 ปี

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัย ผลกระทบของอัตราส่วนทางการเงินที่มีต่อการวัดมูลค่าราคาตลาดของหุ้นของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยครั้งนี้มาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาดังนี้

1. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงินและอัตราส่วนทางการเงิน

การวิเคราะห์งบการเงินส่วนใหญ่ เป็นการวิเคราะห์ถึงแง่มุมใดมุมหนึ่งของความสามารถในการทำกำไรหรือความเสี่ยงของบริษัท โดยการประเมินความสามารถในการทำกำไร ทำให้ผู้วิเคราะห์ทราบถึงผลการดำเนินงานของบริษัทในอดีตและช่วยคาดการณ์ความสามารถในการทำกำไรในอนาคต ในขณะที่การประเมินความเสี่ยงเกี่ยวข้องกับความสำเร็จของบริษัทในการจัดการความเสี่ยงในรูปแบบต่าง ๆ ในอดีต รวมทั้งโอกาสที่บริษัทจะสามารถดำเนินการต่อไปได้ในอนาคต วิธีการในการวิเคราะห์งบการเงินที่เป็นที่นิยมกันทั่วไป คือ การคำนวณอัตราส่วนทางการเงิน โดยอัตราส่วนทางการเงินบางประเภทเปรียบเทียบกับเฉพาะรายการที่มีอยู่ในงบกำไรขาดทุน บางประเภทเปรียบเทียบกับเฉพาะรายการที่มีอยู่ในงบแสดงฐานะการเงิน หรือนำเอาข้อมูลจากงบการเงินต่าง ๆ มาหาความสัมพันธ์กัน

การวิเคราะห์งบการเงิน คือ กระบวนการค้นหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับฐานะทางการเงินและผลการดำเนินงานของกิจการใดกิจการหนึ่งจากงบการเงินของกิจการนั้น พร้อมทั้งนำข้อเท็จจริงดังกล่าวมาประกอบการตัดสินใจ โดยการวิเคราะห์งบการเงินมีจุดประสงค์ 2 ประการดังนี้

1. การหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับฐานะทางการเงินและผลการดำเนินงานของกิจการ
2. การนำข้อเท็จจริงที่ได้มาใช้ประกอบการตัดสินใจหรือเสนอแนะแนวทางการตัดสินใจ

ซึ่งสอดคล้องกับ ภาสกร ปาละวัล (2560) ได้กล่าวไว้ว่า การวิเคราะห์งบการเงิน หมายถึง การดำเนินการค้นหาข้อเท็จจริงที่ได้จากงบการเงินของกิจการ เพื่อแสดงฐานะทางการเงินและเพื่อใช้ผลประกอบการการตัดสินใจ และการวิเคราะห์งบการเงินนั้น ทำขึ้นเพื่อต้องการทราบจุดแข็งและจุดอ่อนทางการเงินของธุรกิจในด้านต่าง ๆ ตามความต้องการของผู้วิเคราะห์ โดยมีหลักการสำคัญ คือ การเปรียบเทียบ ซึ่งจะช่วยให้ทราบว่าตรงจุดใดของธุรกิจที่มีปัญหาควรต้องได้รับการแก้ไขปรับปรุง และจุดใดของธุรกิจที่มีความเข้มแข็งจะถือเป็นข้อได้เปรียบทางการแข่งขัน การเปรียบเทียบของงบการเงินมี 3 ลักษณะ ดังนี้ (อุไร วงษ์ลา, 2558)

1. การเปรียบเทียบกับข้อมูลในอดีตของธุรกิจ เพื่อให้ทราบถึงการพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลงของธุรกิจว่ามีความก้าวหน้าขึ้นหรือแย่ลงในด้านใดบ้าง และพึงระวังว่าธุรกิจอยู่ในสถานการณ์ปกติเหมือนกันหรือไม่ จึงจะเปรียบเทียบกันได้ หากสถานการณ์ต่างกันไม่สามารถเปรียบเทียบกันได้

2. การเปรียบเทียบกับธุรกิจที่เป็นคู่แข่ง เพื่อให้ทราบถึงความสามารถในการแข่งขันศักยภาพของบริษัทเมื่อเทียบกับคู่แข่งว่าอยู่ในลำดับใด โดยเปรียบเทียบงบการเงินเพียงปีเดียว ระหว่างของธุรกิจกับของคู่แข่งชั้น หรือเปรียบเทียบย้อนหลังไปหลาย ๆ ปี ซึ่งสามารถทำได้ แต่ควรคำนึงถึงเงื่อนไขต่าง ๆ เช่น ขนาดและประเภทของธุรกิจ มีความเหมือนหรือใกล้เคียงกันหรือไม่ ลักษณะโครงสร้างธุรกิจคล้ายกันหรือไม่ หากมีความแตกต่างมากเกินไป การเปรียบเทียบงบการเงินไม่สามารถทำได้

3. การเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยของอุตสาหกรรม เป็นเกณฑ์ที่ดีและค่อนข้างได้รับความนิยมสูง เนื่องจากการใช้ค่าเฉลี่ยของอุตสาหกรรมที่ธุรกิจดำเนินอยู่นั้น สามารถใช้เป็นมาตรฐานในการเปรียบเทียบได้ค่อนข้างดี เพราะการใช้ค่าเฉลี่ยช่วยลดความลำเอียงของข้อมูลได้ส่วนหนึ่ง แต่ปัญหาที่พบ คือ ไม่สามารถหาข้อมูลของบริษัทต่าง ๆ ที่อยู่ในอุตสาหกรรมเดียวกันมาใช้ได้อย่างสมบูรณ์และครบถ้วน แม้ว่าจะสามารถทำได้ อาจต้องใช้ทรัพยากร ทั้งด้านเวลา บุคลากร และทุนทรัพย์ค่อนข้างมาก ซึ่งอาจไม่คุ้มกับกิจการขนาดเล็ก

อัตราส่วนทางการเงิน (Financial Ratio) เป็นเครื่องมือที่ช่วยในการประเมินฐานะทางการเงินและความสามารถในการทำกำไรของธุรกิจได้ดีกว่าตัวเลขข้อมูลดิบที่แสดงไว้ในงบการเงิน โดยอัตราส่วนทางการเงินก็คือการนำรายการใน

งบแสดงฐานะทางการเงิน งบกำไรขาดทุนที่มีส่วนสัมพันธ์กันมาทำเป็นสัดส่วนเปรียบเทียบกัน ทำให้สามารถตีความหมายของงบการเงินได้มากขึ้น สูตรการคำนวณเป็นสูตรสำเร็จที่สามารถคำนวณได้ง่าย แต่ความยุ่งยากจะอยู่ที่การตีความตัวเลขว่าหมายถึงอะไร ตัวเลขที่ได้สามารถสื่อไปถึงธุรกิจว่ามีผลประกอบการดีหรือไม่อย่างไร มีปัญหาใดบ้างที่ธุรกิจควรจะแก้ไขตรงจุดใดบ้าง อย่างไรก็ตามอัตราส่วนทางการเงินจะมีความหมายได้ต้องมีการเปรียบเทียบว่าดีกว่าหรือแย่กว่า โดยสามารถเปรียบเทียบกับอัตราส่วนเฉลี่ยของอุตสาหกรรม อัตราส่วนทางการเงินในอดีตของธุรกิจ และอัตราส่วนทางการเงินของบริษัทคู่แข่ง (ปนัดดา แก้วมณี, 2558)

และ ศิริวรรณ แก้วศรี (2558) ได้กล่าวไว้ว่า อัตราส่วนทางการเงินเป็นเครื่องมือที่ใช้ประโยชน์สำหรับการประเมินฐานะทางการเงินประสิทธิภาพและความสามารถในการหากำไรของธุรกิจ ข้อมูลดิบที่ปรากฏในงบการเงินโดยตรงไม่ค่อยมีความหมายนัก เช่น ยอดสินทรัพย์หมุนเวียน 300,000 บาท เป็นข้อมูลที่ไม่สามารถบอกให้เห็นถึงสภาพของกิจการได้ แต่เมื่อมีการเปรียบเทียบระหว่างสินทรัพย์หมุนเวียน 300,000 บาท กับหนี้สินหมุนเวียน 100,000 บาท แล้วแสดงให้เห็นว่ากิจการมีสินทรัพย์หมุนเวียนเป็น 3 เท่าของหนี้สินหมุนเวียน แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างสินทรัพย์หมุนเวียนกับหนี้สินหมุนเวียน ซึ่งแสดงถึงความสามารถในการชำระหนี้ระยะสั้นอย่างคร่าว ๆ ได้ ในทางตรงกันข้าม ถ้าจัดทำรายการที่ไม่มีความสัมพันธ์กันเลยมาเปรียบเทียบกัน อัตราส่วนที่ได้ก็ไม่มีความหมายอะไร เป็นต้นว่านำสินทรัพย์อื่น ๆ ไปเปรียบเทียบกับเจ้าหนี้การค้า ด้วยเหตุนี้การใช้อัตราส่วนเพื่อการวิเคราะห์จึงมีข้อเตือนใจว่า การวิเคราะห์งบการเงินโดยใช้อัตราส่วน สิ่งที่ผู้วิเคราะห์จะต้องทราบคือ จุดมุ่งหมายของผู้จัดการทางการเงินหรือผู้วิเคราะห์เองว่าต้องการอะไรจากการวิเคราะห์ โดยข้อเท็จจริงแล้วอัตราส่วนจะไม่สิ้นสุดในตัวของมันเอง การวิเคราะห์จะต้องอาศัยอัตราส่วนอื่นที่เหมาะสมเข้ามาเสริมเพื่อค้นหาข้อเท็จจริงที่แฝงอยู่ในอัตราส่วนนั้นได้ตามความต้องการ การเลือกใช้อัตราส่วนที่เหมาะสมจะช่วยตอบคำถามสำคัญ ๆ ได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน หมายถึง การนำข้อมูลทางการเงินจากงบการเงินที่มีความสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกันมาเปรียบเทียบกันในรูปแบบของอัตราส่วน เพื่อประเมินฐานะการเงิน ประสิทธิภาพการดำเนินงานและถือเป็นเครื่องมือทางการเงินอย่างหนึ่งที่ใช้ในการวิเคราะห์รายงานทางการเงิน โดยการเปรียบเทียบผลการดำเนินงานกับธุรกิจอื่นหรือเปรียบเทียบกับผลงานในอดีตที่ผ่านมา ซึ่งอาจจะเป็นรายการในงบการเงินประเภทเดียวกันหรืองบการเงินต่างประเภทกัน เช่น งบแสดงฐานะการเงิน งบกำไรขาดทุนและงบกระแสเงินสด และประเภทของอัตราส่วน การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินนี้แบ่งตามจุดมุ่งหมายในการใช้ได้เป็น 5 ประเภทด้วยกัน คือ (กนกวรรณ พงศ์ชัยประสิทธิ์, 2557)

1. อัตราส่วนสภาพคล่อง (Liquidity Ratios)
 2. อัตราส่วนประสิทธิภาพในการใช้สินทรัพย์ (Activity Ratios)
 3. อัตราส่วนความสามารถในการบริหารหนี้สิน (Leverage Ratios)
 4. อัตราส่วนความสามารถในการทำกำไร (Profitability Ratios)
 5. อัตราส่วนมูลค่าตลาด (Market Value Ratios)
2. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงบการเงิน

งบการเงิน (Financial Statements) หมายถึง งบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จ งบแสดงฐานะการเงิน งบแสดงการเปลี่ยนแปลงส่วนของผู้ถือหุ้น หมายเหตุประกอบ และคำอธิบายอื่น ซึ่งระบุไว้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของงบการเงิน และงบการเงินเป็นผลผลิตของกระบวนการบัญชีการเงินทั้งหมด กระบวนการดังกล่าวดำเนินภายในขอบเขตของหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป ซึ่งกำหนดว่าข้อมูลใดควรบันทึกไว้ และควรบันทึกไว้เมื่อใด ควรวัดค่าข้อมูลและเปิดเผยข้อมูลอย่างไร และงบการเงินควรสอดคล้องกับมาตรฐานของบัญชี และสมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทยกำหนดไว้ (สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2562) สอดคล้องกับ กนกวรรณ พงศ์ชัยประสิทธิ์ (2557) ได้ให้ความหมายของงบการเงินไว้ว่า งบการเงิน หมายถึง รายงานทางการเงินเพื่อนำเสนอฐานะการเงิน ผลการดำเนินงาน และกระแสเงินสดของ

กิจการอย่างมีแบบแผน ประกอบด้วยงบแสดงฐานะการเงิน งบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จ งบกระแสเงินสด งบแสดงการเปลี่ยนแปลงส่วนของผู้ถือหุ้น และหมายเหตุประกอบงบการเงินของกิจการ โดยฝ่ายผู้บริหารซึ่งจัดทำขึ้นตามมาตรฐานรายงานทางการเงินอย่างน้อยปีละครั้ง เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับฐานะการเงิน ผลการดำเนินงานและกระแสเงินสดของกิจการภาสกร ปาละวัล (2560) ได้ให้ความหมายของงบการเงินไว้ว่า งบการเงิน หมายถึง รายงานสถิติทางการเงินของบริษัทที่แสดงเป็นตัวเลขทางสถิติของกิจการหรือธุรกิจ ณ สิ้นงวดระยะเวลาบัญชี เพื่อแสดงให้เห็นถึงผลการดำเนินงานของธุรกิจที่ผ่านมาและงบการเงินประกอบด้วย 6 ส่วน ดังนี้

1. งบแสดงฐานะการเงิน (Statements of Financial Position)
2. งบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จ (Statement of Comprehensive Income)
3. งบแสดงการเปลี่ยนแปลงส่วนของผู้ถือหุ้น (Statement of Changes Equity)
4. งบกระแสเงินสด (Cash Flow Statement)
5. หมายเหตุประกอบงบการเงิน (Notes to Financial Statement)
6. งบแสดงฐานะการเงิน ณ วันต้นงวด ของงวดที่นำมาเปรียบเทียบกับงวดที่ใกล้ที่สุด

และกัญญาพัชญ์ อรุณรัตน์ (2557) ได้กล่าวไว้ว่า งบการเงินถูกจัดทำขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจของผู้ใช้งบการเงินกลุ่มต่าง ๆ ดังนี้

1. ให้ข้อมูลเกี่ยวกับฐานะการเงิน ผลการดำเนินงาน และการเปลี่ยนแปลงฐานะการเงินที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้งบการเงินทุกกลุ่ม เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจ เช่น การตัดสินใจขายหรือถือเงินลงทุนในกิจการ หรือการอนุมัติให้สินเชื่อ เป็นต้น

2. แสดงผลการบริหารงานของฝ่ายบริหาร ทำให้ผู้ใช้งบการเงินสามารถประเมินผลการบริหารงานหรือความรับผิดชอบของฝ่ายบริหาร เพื่อใช้ในการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจ เช่น การตัดสินใจโยกย้ายหรือเปลี่ยนผู้บริหาร

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสภาพคล่องและการบริหารสินทรัพย์

การตัดสินใจนำธุรกิจเข้าสู่ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย สภาพคล่องของธุรกิจจึงเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่จะถูกนำมาพิจารณา หากสภาพคล่องต่ำอาจทำให้ธุรกิจไม่ได้รับความสนใจจากผู้ลงทุน และอาจประสบปัญหาเกี่ยวกับภาวะขาดทุนในการถือครองผลประโยชน์ของธุรกิจได้ และสภาพคล่อง คือ ความใกล้เคียงเงินสดของทรัพยากรทางเศรษฐกิจ และภาระผูกพันของธุรกิจมีความสำคัญในการประเมินระยะเวลาของกระแสเงินสดรับหรือจ่ายในอนาคตอันใกล้ เป็นส่วนหนึ่งของความยืดหยุ่นทางการเงินของธุรกิจ และความสามารถในการดำเนินงานของบริษัทในการรักษาระดับการดำเนินงาน สรุปได้ว่าสภาพคล่อง คือ ความยืดหยุ่นทางการเงินและความสามารถในการดำเนินงาน สอดคล้องกับ ญัฐพล จักรกิริศิริสุข (2559) ได้กล่าวไว้ว่า คือ อัตราส่วนสภาพคล่อง (Liquidity Ratio) เป็นอัตราส่วนที่ใช้วัดสภาพคล่อง หรือความสามารถในการชำระหนี้ระยะสั้นของกิจการ เช่น อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน (Current ratio) เป็นอัตราส่วนใช้วัดสภาพคล่อง ของกิจการ แสดงความสามารถที่กิจการนำสินทรัพย์หมุนเวียนไปชำระหนี้สินหมุนเวียนได้ทันที และสามารถชำระได้ทันเวลาหรือไม่ อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนเร็ว (Quick Ratio or Acid-test Ratio) เป็นอัตราส่วนที่ใช้วัดสภาพคล่องของกิจการอีกประเภทหนึ่งแสดงความสามารถที่กิจการจะนำสินทรัพย์หมุนเวียนที่เปลี่ยนเป็นเงินสดได้เร็ว มาจ่ายชำระหนี้สินระยะสั้นได้ทันเวลาหรือไม่ อัตราการหมุนเวียนของสินค้าคงเหลือ (Inventory Turnover) เป็นจำนวนครั้งที่กิจการสามารถขายสินค้าคงเหลือออกไปได้ เป็นต้น

4. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาระบบเศรษฐกิจไทย โดยเป็นกลไกและช่องทางระดมทุนของผู้ประกอบการธุรกิจให้สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุน อีกทั้งเป็นช่องทางการออมและสร้างดอกผลจากการลงทุนของประชาชน ตลอดจนเป็นแหล่งความรู้เรื่องการเงินการลงทุนของผู้ลงทุน เยาวชน และประชาชนทั่วไป นอกจากนี้

ตลาดหลักทรัพย์ฯ ยังมุ่งสร้างภูมิคุ้มกันตลาดทุนด้วยหลักบรรษัทภิบาล ควบคู่กับการยกระดับตลาดหลักทรัพย์ฯ ให้เป็นศูนย์กลางการซื้อขายหลักทรัพย์ที่ทันสมัย มีคุณภาพ โปร่งใส และสามารถรองรับความเปลี่ยนแปลงจากสถานการณ์ต่าง ๆ

ดังนั้น ตลาดหลักทรัพย์ฯ จึงมุ่งมั่นพัฒนาตลาดทุนไทยให้เกิดความยั่งยืน ด้วยการผลักดันนโยบายส่งเสริมการเติบโตเชิงปริมาณและคุณภาพไปพร้อมกับการสร้างสมดุลทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม โดยกำหนดเป็นวิสัยทัศน์ตลาดทุนระยะยาวสู่ปี 2563 “Towards Sustainable Growth” ให้มีความมั่นคง สร้างความมั่งคั่ง และเติบโตอย่างยั่งยืน รวมทั้งผลักดันผู้เกี่ยวข้องให้ร่วมมือกันขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้นอย่างยั่งยืน และตลาดหลักทรัพย์ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางสำหรับการซื้อขายหลักทรัพย์จดทะเบียน เป็นผู้ให้บริการระบบการซื้อขายหลักทรัพย์ ธุรกิจเกี่ยวกับการชำระราคาและส่งมอบหลักทรัพย์ (clearing house) รับฝากหลักทรัพย์ (securities depository) นายทะเบียน (registrar) และกิจกรรมอื่นที่เกี่ยวข้อง รวมถึงธุรกิจอื่น ๆ ที่คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์ และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) อนุมัติ

การคุ้มครองผลประโยชน์ของผู้ลงทุน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยตระหนักถึงความสำคัญของการคุ้มครองผลประโยชน์ของผู้ลงทุน เพราะนอกจากจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ลงทุนที่ได้ลงทุนหรือต้องการที่จะลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ฯ แล้ว ยังเป็นการกระตุ้นการขยายฐานของผู้ลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ฯ อีกด้วย ทั้งนี้ ตลาดหลักทรัพย์ฯ ได้ออกมาตรการหลายรูปแบบเพื่อคุ้มครองผู้ลงทุน อาทิ กฎเกณฑ์ ข้อบังคับต่าง ๆ ตลอดจนการกำกับดูแลบริษัทหลักทรัพย์ และบริษัทจดทะเบียนให้มีการปฏิบัติตามระเบียบ และกฎเกณฑ์ของระบบการซื้อขาย การชำระราคา การเปิดเผยข้อมูลของบริษัทให้มีความน่าเชื่อถือและมีความเท่าเทียมกัน ในการรับรู้ถึงข้อมูลข่าวสาร

การส่งเสริมความรู้ให้แก่ผู้ลงทุน โดยตลาดหลักทรัพย์ฯ ได้ดำเนินกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความรู้ให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง โดยได้จัดตั้งสถาบันพัฒนาความรู้ตลาดทุน (Thailand Securities Institute : TSI) เพื่อส่งเสริมความรู้ในด้านการเงินการลงทุนแก่ผู้ลงทุนเยาวชนและประชาชนทั่วไป ให้มีความรู้ความเข้าใจและความสามารถในการบริหารจัดการการเงิน อันจะนำไปสู่การมีสุขภาพทางการเงินที่ดีในอนาคต ตลอดจนพัฒนาความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพให้แก่บุคลากรในธุรกิจหลักทรัพย์ โดยยึดหลักความมีจริยธรรมควบคู่กับความเป็นมืออาชีพที่จะให้บริการแก่ประชาชน โดยให้ความรู้ผ่านกิจกรรมอบรมและสัมมนาในหลักสูตรต่าง ๆ ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งพัฒนาสื่อการเรียนรู้หลากหลายรูปแบบเช่น หนังสือ วารสาร และสื่อการเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ตลอดจนร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นพันธมิตรจัดตั้ง "มุมความรู้ตลาดทุน" (SET CORNER) ซึ่งเป็นเสมือนห้องสมุดสาขาย่อยของตลาดหลักทรัพย์ฯ ในสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ทั่วประเทศ (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2562)

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จิราพร เหม้าดา (2561) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินกับผลตอบแทนจากการลงทุนในหลักทรัพย์ กรณีศึกษา บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มธุรกิจพลังงานและสาธารณูปโภค โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากงบการเงินปี 2552 ถึงปี 2561 ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยพบว่า อัตราส่วนทางการเงินที่ไม่มีความสัมพันธ์อัตราผลตอบแทนกลุ่มธุรกิจดังกล่าวคือ อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน อัตราการหมุนเวียนของลูกหนี้ อัตราการหมุนเวียนของสินค้าคงเหลือ ระยะเวลาในการขายสินค้า อัตราการหมุนเวียนของสินทรัพย์ถาวร อัตราส่วนวัดความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย อัตรากำไรขั้นต้น อัตรากำไรจากการดำเนินงาน อัตรากำไรสุทธิ อัตราส่วนกำไรต่อหุ้น และอัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไรต่อหุ้น อัตราส่วนทางการเงินที่มีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนหลักทรัพย์ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 คือ ระยะเวลาในการเก็บหนี้ อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้น อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น อัตราส่วนราคาตลาดต่อราคาตามบัญชี และอัตราผลตอบแทนจากเงินปันผล โดยผลการวิจัยยังพบว่ายังมีปัจจัยที่มีผลต่อผลตอบแทนของหลักทรัพย์

กลุ่มนี้ ดังนั้นนักลงทุน ควรพิจารณาปัจจัยอื่นๆ เพิ่มเติม ในการวิเคราะห์หลักทรัพย์ด้วย เช่น อัตราแลกเปลี่ยน สถานะเศรษฐกิจ เป็นต้น

โสภณ บุญถนอม (2558) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการทำกำไรและประสิทธิภาพการบริหารสินทรัพย์โดยพิจารณาจากอัตราส่วนทางการเงินแสดงประสิทธิภาพในการดำเนินงาน และอัตราส่วนทางการเงินที่แสดงความสามารถในการทำกำไรของอุตสาหกรรมผลิตสบู่ เครื่องหอม เครื่องสำอาง และผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น โดยรวบรวมข้อมูลระหว่างปี พ.ศ.2553-2557 พบว่า อัตราส่วนแสดงประสิทธิภาพการดำเนินงาน ได้แก่ อัตราส่วนของสินทรัพย์รวม อัตราหมุนเวียนลูกหนี้การค้า อัตราหมุนของสินค้าคงเหลือ และอัตราหมุนเวียนเจ้าหนี้การค้า มีความสัมพันธ์กับอัตราส่วนแสดงความสามารถในการทำกำไร คือ อัตรากำไรขั้นต้น อัตรากำไรจากการดำเนินงาน และอัตรากำไรสุทธิ

แก้วมณี อุทธิรัมย์ (2556) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินกับผลตอบแทนที่คาดหวังของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กรณีศึกษากลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยีผลจากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินทั้ง 20 อัตราส่วนกับผลตอบแทนที่คาดหวังของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในกลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยี พบว่า อัตราส่วนทางการเงินทุกอัตราส่วนต่างมีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนที่คาดหวังที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ยกเว้นอัตราส่วนหมุนเวียนของสินทรัพย์รวมและอัตรากำไรจากการดำเนินงานที่ไม่มีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนที่คาดหวังผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่านักลงทุนในตลาดทุนของประเทศไทยในกลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยีสามารถใช้ข้อมูลทางบัญชีในด้านอัตราส่วนทางการเงินที่แสดงในงบการเงินเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาตัดสินใจเลือกหลักทรัพย์ที่น่าลงทุนได้

ปิยากร คุปตเมธี (2561) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสินค้าคงเหลือกับอัตราผลกำไรของบริษัทในหมวดธุรกิจการเกษตรที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเรื่องการบริหารสินค้าคงเหลือมีความสัมพันธ์กับอัตราผลกำไรของบริษัทในหมวดธุรกิจการเกษตร (Agri) มีจำนวนทั้งหมด 7 บริษัทหลักทรัพย์ทั้งหมดถูกจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีลักษณะข้อมูลเป็นอนุกรมเวลารายไตรมาสตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 ของปี พ.ศ.2543 ถึงไตรมาสที่ 1 ของปี พ.ศ.2560 รวมทั้งสิ้น 69 ไตรมาส ระยะเวลา 17 ปี ตัวแปรที่ใช้ คือ อัตราสินค้าคงเหลือต่อยอดขาย (Inventory – to – Sale Ratio : ISR) ส่วนตัวแปรตาม คือ อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (Return or Asset : ROA) โดยมีการใช้ตัวแปรควบคุม ได้แก่ ขนาดของบริษัท (FS) อัตราส่วนวัดภาวะหนี้สิน (LR) และอัตราความเข้มข้นในการใช้ทุน (CIR) แล้วนำไปทำการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ที่ระดับความเชื่อมั่น 90%, 95% และ 99% ซึ่งพบว่า อัตราสินค้าคงเหลือต่อยอดขายสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ได้อย่างมีนัยสำคัญ 4 บริษัท โดยมีความสัมพันธ์เป็นลบในทุกสมการ หมายความว่า บริษัทที่มีสัดส่วนสินค้าคงเหลือต่อยอดขายน้อยจะมีการบริหารสินค้าคงเหลือที่มีประสิทธิภาพ ทำให้ธุรกิจมีผลตอบแทนที่ดี ในส่วน 3 บริษัทที่เหลือไม่พบความสัมพันธ์กับตัวแปร อัตราผลกำไรของบริษัท ส่วนตัวแปรควบคุม อัตราส่วนวัดภาวะหนี้สิน และอัตราความเข้มข้นในการใช้ทุน สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ได้อย่างมีนัยสำคัญ แต่อย่างไรก็ตามถึงผลของงานวิจัยของทุกบริษัทจะไม่ใช่ไปในทิศทางเดียวกัน แต่กระนั้นการจัดการสินค้าคงเหลือที่เหมาะสม จะนำมาซึ่งการประหยัดต้นทุนและค่าใช้จ่าย รวมทั้งผลประโยชน์ที่ได้อีกด้วย

Jonathan Lewellen (2002) ทำการศึกษาอัตราส่วนทางการเงิน 3 ตัว คือ อัตราผลตอบแทนจากเงินปันผล อัตราส่วนกำไรสุทธิต่อราคาตลาด และอัตราส่วนมูลค่าตามบัญชีต่อราคาตลาดว่าสามารถใช้ในการพยากรณ์อัตราผลตอบแทน

ใน NYSE ได้หรือไม่ ซึ่งการศึกษาใช้วิธีวิเคราะห์สมการถดถอยของข้อมูลรายเดือน โดยระยะเวลาในการศึกษาอัตราผลตอบแทนจากเงินปันผลเริ่มตั้งแต่เดือนมกราคม ค.ศ.1963 ถึงปี ค.ศ.2000 โดยในการศึกษานั้นจะแยกศึกษาเป็นอัตราส่วนแต่ละตัวไป กล่าวคือการศึกษาแยกออกเป็น 3 ส่วน คือ ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราผลตอบแทนจากเงินปันผลและอัตราผลตอบแทนในอนาคต ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนกำไรสุทธิต่อราคาตลาดและอัตราผลตอบแทนในอนาคต รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนมูลค่าตามบัญชีต่อราคาตลาดและอัตราผลตอบแทนในอนาคต พบว่า อัตราส่วนนี้สามารถใช้ในการพยากรณ์ผลตอบแทนในการลงทุนใน NYSE ได้ แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงราคาอย่างรวดเร็วในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา นอกจากนี้ยังพบว่า อัตราผลตอบแทนจากเงินปันผลสามารถใช้พยากรณ์ได้ดีที่สุด อัตราส่วนทางการเงิน เช่น Dividend Yield, P/E Ratio, P/BV Ratio จะสามารถคาดการณ์ Stock Returns ได้ดีในแต่ละช่วงระยะเวลา และต่อมา Jonathan Lewellen (2004) ได้ศึกษาการพยากรณ์ผลตอบแทนจากอัตราส่วนทางการเงินของหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์นิวยอร์ก ตั้งแต่ปีค.ศ.1946 – 2000 ผลการศึกษา พบว่า อัตราส่วนปันผล เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของราคาตลาดหลักทรัพย์มาก และรองลงมา คือ อัตราส่วนมูลค่าตามบัญชีต่อราคาตลาดและอัตราส่วนกำไรสุทธิต่อหุ้น ตามลำดับ และสำหรับอัตราส่วนทางการเงินอื่นมีความสัมพันธ์กับราคาหลักทรัพย์เพียงบางช่วงเวลาตามสถานการณ์แวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลง

Aydogan and Gursoy (2000) ศึกษาอัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไรสุทธิและอัตราส่วนราคาต่อมูลค่าตามบัญชีสามารถใช้เป็นตัวพยากรณ์อัตราผลตอบแทนใน Emerging Equity Markets ได้หรือไม่ โดยใช้ข้อมูลอัตราส่วนทางการเงินเฉลี่ยของประเทศใน Emerging Equity Markets จำนวน 19 ประเทศ มาทำการศึกษาเป็นราย 3 เดือน 6 เดือน และ 12 เดือน ตั้งแต่ปี ค.ศ.1986 – 1999 การศึกษาใช้วิธีวิเคราะห์สมการถดถอยและใช้อัตราส่วนกำไรสุทธิต่อราคาตลาดเป็นตัวแทนอัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไรสุทธิ โดยทำการศึกษาแยกเป็น 2 ส่วนหลัก คือ ศึกษาแยกเฉพาะตลาด และศึกษาทุกตลาดรวมกันพบว่า 1) กรณีศึกษาแยกเป็นรายตลาดนั้น อัตราส่วนทั้ง 2 ตัว ไม่สามารถใช้พยากรณ์อัตราผลตอบแทนได้อย่างมีนัยสำคัญ 2) กรณีศึกษาทุกตลาดรวมกัน พบว่า อัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไรสุทธิและอัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าทางการบัญชีนั้น สามารถใช้พยากรณ์อัตราผลตอบแทนได้ในระยะยาว แต่ไม่สามารถใช้พยากรณ์ได้ในระยะสั้น และมีการจัดกลุ่มข้อมูลโดยเรียงตามลำดับ E/P จากมากไปน้อย หรือ P/B จากน้อยไปมาก เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนดังกล่าวกับผลตอบแทน พบว่า ผลตอบแทนเฉลี่ยต่ำลงเมื่อ E/P น้อยลง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ หากมีการลงทุนในตลาดที่มี E/P สูง ก็ได้รับผลตอบแทนที่ดีกว่าลงทุนในตลาดที่มี E/P ต่ำ

Foye (2013) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินและผลตอบแทนจาก หลักทรัพย์ในตลาดในประเทศที่ตั้งอยู่ในยุโรปตะวันออกที่เป็นสมาชิกของประเทศของประชาคมยุโรป (EU) โดยใช้แบบจำลอง Fama French สำหรับหลักทรัพย์ในประเทศที่ตั้งอยู่ในยุโรปตะวันออกที่เป็นสมาชิกของประเทศของประชาคมยุโรป และได้เสนอโมเดลใหม่ที่สามารถอธิบายความสามารถมากกว่าในการทำนายในภูมิภาคนี้ ผลลัพธ์ได้แสดงให้เห็นว่าพอร์ตการลงทุนที่กำหนดขึ้นในรูปแบบที่ใช้ P/BV Ratio (Price to Book Value Ratio) หรือ ราคาต่อมูลค่าทางบัญชีต่อหุ้นมีความสามารถในการอธิบายผลตอบแทนจากหลักทรัพย์ พอร์ตที่จัดในรูปแบบอ้างอิงตามมูลค่าตลาดของหุ้นมีความสามารถไม่เท่าที่ควร

Prempeh (2016) ศึกษาผลกระทบของการจัดการสินค้าคงคลังที่มีประสิทธิภาพต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทผู้ผลิตในประเทศกานา การออกแบบการศึกษาใช้แบบตัดขวาง การศึกษาใช้ข้อมูลทุติยภูมิ ข้อมูลตัดขวางจากปี พ.ศ. 2547 ถึง พ.ศ. 2557 ได้รวบรวมมาเพื่อวิเคราะห์จากรายงานประจำปีจากบริษัทที่ผลิตจำนวน 4 แห่งที่จดทะเบียนใน

ตลาดหลักทรัพย์กานา การสุ่มตัวอย่างใช้เพื่อเลือกจาก 4 บริษัท และมีเพียง 1 บริษัทผู้ผลิตที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์กานา (GSE) ที่พิจารณาแล้วมีความเป็นปัจจุบัน ตรวจสอบความสามารถในการทำกำไรได้รับการและเกี่ยวข้องกับจัดการสินค้าคงคลังที่มีประสิทธิภาพโดยผู้ผลิต การวิเคราะห์ข้อมูลใช้แบบจำลองถดถอยพหุคูณและวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (OLS) ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า มีความสัมพันธ์อย่างมากระหว่างตัวแปรหลัก การจัดการวัตถุดิบ และความสามารถในการทำกำไรของบริษัทผู้ผลิตในกานาโดยเป็นบวก ดังนั้นการบริหารจัดการวัตถุดิบที่มีประสิทธิภาพจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ผู้ผลิตกานาจะต้องพิจารณาเพื่อเสริมสร้างหรือส่งเสริมให้เกิดความสามารถในการทำกำไร ผลของการศึกษานี้สามารถนำไปใช้เฉพาะบริษัทผู้ผลิตที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์กานาจึงอาจสะท้อนข้อมูลได้บางส่วน

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษา เรื่อง ผลกระทบของอัตราส่วนทางการเงินที่มีต่อการวัดมูลค่าราคาตลาดของหุ้นของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative data) เพื่อวิเคราะห์การวัดมูลค่าราคาตลาดของหุ้น โดยผู้วิจัยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยการศึกษาข้อมูลจากงบการเงิน หมายเหตุประกอบงบการเงิน รายงานประจำปี และแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1) รวมทั้งศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Data) ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น เอกสาร บทความ สิ่งพิมพ์ ตำรา และงานวิจัย เพื่อนำมาใช้อ้างอิงประกอบการศึกษาวิจัย เพื่อศึกษาหาผลกระทบระหว่างอัตราส่วนทางการเงินที่มีต่อการวัดมูลค่าราคาตลาดของหุ้นของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ เก็บรวบรวมข้อมูลจากงบการเงิน หมายเหตุประกอบงบการเงิน รายงานประจำปี แบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1) ซึ่งผู้วิจัยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยดำเนินการวิจัยอยู่ในช่วงระยะเวลา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 ถึงปี พ.ศ. 2561 รวมทั้งหมด 5 ปี ซึ่งศึกษากลุ่มบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 7 กลุ่มอุตสาหกรรม (ยกเว้นอุตสาหกรรมธุรกิจการเงิน) เป็นตัวแทนในการศึกษาการเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้สำหรับการทำวิจัยในการศึกษานี้ เป็นข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ซึ่งได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลดังนี้

1. เข้าสู่เว็บไซต์ <http://www.setsmart.com> และ Login เข้าสู่ระบบโดยพิมพ์ชื่อUsername และ Password ตามข้อมูลที่ได้ลงทะเบียนไว้ เพื่อเก็บข้อมูลตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยมาจากงบแสดงฐานะการเงินงบกำไรขาดทุน และข้อมูลการเงินและอัตราส่วน

2. ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ จากงบการเงิน หมายเหตุประกอบงบการเงิน รายงานประจำปีและแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1) ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยตามกลุ่มตัวอย่าง ในช่วงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 ถึงปี พ.ศ. 2561

3. การเก็บรวบรวมจากข้อมูลทั่วไป เพื่อศึกษาค้นคว้าทำความเข้าใจ เช่น ข้อมูลที่เกี่ยวกับการบริหารสินทรัพย์ ข้อมูลที่เกี่ยวกับอัตราส่วนทางการเงิน และข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Data) ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น เอกสาร บทความ สิ่งพิมพ์ ตำรา งานวิจัย ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ รวมทั้งหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมต้องผ่านการวิเคราะห์ทางสถิติ ด้วยโปรแกรมทางคอมพิวเตอร์ในการวิเคราะห์การวัดค่าข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 2 ส่วน โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลมีรายละเอียดดังนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น โดยอธิบายลักษณะทางประชากรหรือข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา และแสดงการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่ออธิบายถึงลักษณะของตัวแปรต่าง ๆ ด้วยค่าสถิติเป็นเท่าใด ได้แก่

1.1 ค่าสูงสุด (Maximum)

1.2 ค่าต่ำสุด (Minimum)

1.3 ค่าเฉลี่ย (Means)

1.4 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) สำหรับวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ในการหาผลกระทบของตัวแปรและทดสอบสมมติฐานของการวิจัย สถิติที่ใช้ประกอบด้วย

2.1 การตรวจสอบข้อมูล เพื่อพิจารณาว่าตัวแปรอิสระต้องไม่มีความสัมพันธ์กัน โดยใช้ค่าสถิติ Multicollinearity

2.2 การวัดขนาดของความรุนแรงของค่า Multicollinearity โดยใช้ค่าสถิติ Variance Inflation Factors (VIF) เป็นการตรวจสอบว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันหรือไม่ ซึ่งค่าที่ได้ ไม่ควรเกิน 10 เพราะถ้ามีค่ามากกว่า 10 ขึ้นไป แสดงว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันเอง ก่อให้เกิดปัญหา Multicollinearity และจะทำให้การประมาณค่าความถดถอยเชิงพหุคูณมีความถูกต้องลดลง

2.3 การวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ตัวแปรควบคุม และตัวแปรตาม ว่ามีความสัมพันธ์กันหรือไม่ และความสัมพันธ์เป็นอย่างไร

2.4 การวิเคราะห์หาค่าความถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อศึกษาหาผลกระทบระหว่างตัวแปรอิสระ ตัวแปรควบคุม และตัวแปรตาม
ผลการวิจัย

ผลกระทบของอัตราส่วนทางการเงินที่มีต่อการวัดมูลค่าราคาตลาดของหุ้นของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เพื่อให้ได้คำตอบของงานวิจัยตามวัตถุประสงค์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตัวแปร	จำนวน	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	\bar{X}	SD.
CR	230	.35	72.22	2.717	5.079
QR	230	.02	71.93	1.653	4.894
ART	230	.90	59629.89	309.0936	3936.65974
ACP	230	.24	829.53	54.6880	65.40628
IT	230	.00	14672.38	112.1908	1033.49428
ASP	230	.00	7730.45	242.2936	663.16731
APT	230	1.06	80.49	9.8902	9.76498
APP	230	4.98	388.93	67.7640	54.07033
ESP	230	-1.20	39.15	1.8335	4.54613
DY	230	.00	9.50	3.0876	2.08475
P/E	230	.00	1004.82	32.9975	87.19046
P/BV	230	.00	24.43	2.4520	2.51943
P/S	230	98.93	32552.37	2644.8219	3645.53016

จากตารางที่ 1 พบว่า ด้านสภาพคล่องทางการเงิน ประกอบด้วย อัตราส่วนทุนหมุนเวียน (CR) มีค่าต่ำสุด= .35 ค่าสูงสุด= 72.22 \bar{X} = 2.717, SD. = 5.079 และอัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว (QR) ค่าต่ำสุด= .02 ค่าสูงสุด= 71.93 \bar{X} = 1.653, SD. = 4.894

ด้านลูกหนี้การค้า ประกอบด้วย อัตราการหมุนเวียนของลูกหนี้ (ART) มีค่าต่ำสุด= .90 ค่าสูงสุด=59629.89 \bar{X} =309.0936, SD. = 3936.65974 และระยะเวลาถัวเฉลี่ยในการเรียกเก็บหนี้ (ACP) มีค่าต่ำสุด= .24 ค่าสูงสุด=829.53 \bar{X} =54.6880, SD. = 65.40628

ด้านสินค้าคงเหลือ ประกอบด้วย อัตราการหมุนเวียนของสินค้าคงเหลือ (IT) มีค่าต่ำสุด= .00 ค่าสูงสุด=14672.38 \bar{X} = 112.1908, SD. = 1033.49428 และระยะเวลาในการจำหน่ายสินค้า (ASP) ค่าต่ำสุด= .00 ค่าสูงสุด= 7730.45 \bar{X} = 242.2936, SD. = 663.16731

ด้านหนี้สิน ประกอบด้วย อัตราการหมุนเวียนของเจ้าหนี้ (APT) มีค่าต่ำสุด= 1.06 ค่าสูงสุด= 80.49 \bar{X} = 9.8902, SD. = 9.76498 และระยะเวลาถัวเฉลี่ยในการชำระหนี้ (APP) ค่าต่ำสุด= 4.98 ค่าสูงสุด= 388.93 \bar{X} = 67.7640, SD. = 54.07033

ตัวแปรคุม ประกอบด้วย อัตราส่วนกำไรต่อหุ้น (ESP) มีค่าต่ำสุด= -1.20 ค่าสูงสุด= 39.15 \bar{X} = 1.8335, SD. = 4.54613 และอัตราการจ่ายเงินปันผลต่อหุ้น (DY) ค่าต่ำสุด= .00 ค่าสูงสุด= 9.50 \bar{X} = 3.0876, SD. = 2.08475

การวัดมูลค่าราคาตลาดของหุ้น ประกอบด้วย อัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไรต่อหุ้น (P/E) ค่าต่ำสุด= .00 ค่าสูงสุด= 1004.82 \bar{X} = 32.9975, SD. = 87.19046 อัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าหุ้นตามบัญชี (P/BV) ค่าต่ำสุด= .00 ค่าสูงสุด= 24.43 \bar{X} = 2.4520, SD. = 2.51943 และอัตราส่วนราคาต่อยอดขายต่อหุ้น (P/S) ค่าต่ำสุด= 98.93 ค่าสูงสุด= 32552.37 \bar{X} = 2644.8219, SD. = 3645.53016

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณของด้านสภาพคล่องทางการเงินกับอัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าหุ้นตามบัญชี (P/BV) โดยมีอัตราส่วนกำไรต่อหุ้น (EPS) อัตราการจ่ายเงินปันผลต่อหุ้น (DY) เป็นตัวแปรควบคุม (n = 230)

ตัวแปร	Unstandardized		Standardized			Collinearity Statistic	
	b	SE _b	β	t	p	Tolerance	VIF
(Constant)	2.995	.330		9.079	.000		
CR	-.495	.149	-.998	-3.313	.001**	.047	21.459
QR	.518	.155	1.006	3.338	.001**	.047	21.461
EPS	-.018	.037	-.033	-.495	.621	.963	1.038
DY	-.007	.080	-.006	-.086	.932	.962	1.040

SE_{est} = ±2.47939, R = .220, R² = .048, adjust R² = .032, F= 2.864, p-value = .024

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่า VIF ที่ได้ มีค่าเกิน 10 แสดงว่า ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันเอง ทำให้สามารถทดสอบด้วยสถิติถดถอยแบบพหุคูณได้ ทั้งนี้ ตัวแปรด้านสภาพคล่องทางการเงิน ประกอบด้วย อัตราส่วนทุนหมุนเวียน (CR) อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว (QR) มีผลกระทบต่ออัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าหุ้นตามบัญชี (P/BV) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 โดยอัตราส่วนทุนหมุนเวียน (CR) อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว (QR) สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของอัตราส่วน

ราคาตลาดต่อมูลค่าหุ้นตามบัญชี (P/BV) ได้ร้อยละ 3.2 ขณะที่อีกร้อยละ 96.8 เกิดขึ้นจากปัจจัยอื่น และไม่พบความแปรปรวนที่เกิดขึ้นจากตัวแปรควบคุม ได้แก่ อัตราส่วนกำไรต่อหุ้น (EPS) อัตราการจ่ายเงินปันผลต่อหุ้น (DY) ไม่มีผลกระทบต่ออัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าหุ้นตามบัญชี (P/BV)

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณของด้านสภาพคล่องทางการเงินกับอัตราส่วนราคาต่อยอดขายต่อหุ้น (P/S) โดยมีอัตราส่วนกำไรต่อหุ้น (EPS) อัตราการจ่ายเงินปันผลต่อหุ้น (DY) เป็นตัวแปรควบคุม (n = 230)

ตัวแปร	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients			Collinearity Statistic	
	b	SE _b	β	t	p	Tolerance	VIF
(Constant)	2749.033	404.191		6.801	.000		
CR	-186.624	183.080	-.260	-1.019	.309	.047	21.459
QR	596.540	190.006	.801	3.140	.002**	.047	21.461
EPS	-7.052	44.993	-.009	-.157	.876	.963	1.038
DY	-184.869	98.189	-.106	-1.883	.061	.962	1.040

SE_{est} = ± 3037.61590 , R = .564, R² = .318, adjust R² = .306, F= 26.208, p-value = .000

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่า VIF ที่ได้ มีค่าเกิน 10 แสดงว่า ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันเอง จึงทดสอบความถดถอยพหุคูณ ทั้งนี้ ตัวแปรด้านสภาพคล่องทางการเงิน คือ อัตราส่วนหมุนเวียน (CR) ไม่มีผลกระทบต่ออัตราส่วนราคาต่อยอดขายต่อหุ้น (P/S) ขณะที่ อัตราส่วนหมุนเวียนเร็ว (QR) มีผลกระทบต่ออัตราส่วนราคาต่อยอดขายต่อหุ้น (P/S) ที่ระดับนัยสำคัญ .01 โดยอัตราส่วนหมุนเวียนเร็ว (QR) สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของอัตราส่วนราคาต่อยอดขายต่อหุ้น (P/S) ได้ร้อยละ 30.6 ขณะที่อีกร้อยละ 69.4 เกิดจากปัจจัยอื่น ทั้งนี้ ไม่พบความแปรปรวนเกิดขึ้นจากตัวแปรควบคุม ประกอบด้วย อัตราส่วนกำไรต่อหุ้น (EPS) และอัตราการจ่ายเงินปันผลต่อหุ้น (DY) แสดงว่าไม่มีผลกระทบต่ออัตราส่วนราคาต่อยอดขายต่อหุ้น (P/S)

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณของด้านลูกหนี้การค้ากับอัตราส่วนราคาต่อยอดขายต่อหุ้น (P/S) โดยมีอัตราส่วนกำไรต่อหุ้น (EPS) อัตราการจ่ายเงินปันผลต่อหุ้น (DY) เป็นตัวแปรควบคุม (n = 230)

ตัวแปร	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients			Collinearity Statistic	
	B	SE _b	β	t	p	Tolerance	VIF
(Constant)	2156.186	467.999		4.607	.000		
ART	-.017	.058	-.019	-.299	.756	.991	1.009
ACP	18.413	3.500	.330	5.260	.000**	.986	1.014
EPS	-3.661	50.732	-.005	-.072	.943	.972	1.029
DY	-163.957	111.337	-.094	-1.473	.124	.959	1.042

SE_{est} = ± 3440.23656 , R = .354, R² = .125, adjust R² = .109, F= 8.037, p-value = .000

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4 พบว่า ค่า VIF ที่ได้รับไม่เกิน 10 แสดงว่าตัวแปรอิสระไม่มีความสัมพันธ์กันเอง ทำให้สามารถทดสอบด้วยสถิติการถดถอยพหุคูณได้ ตัวแปรด้านลูกหนี้การค้า ประกอบด้วย อัตราส่วนหมุนเวียนของลูกหนี้ (ART) ไม่มีผลกระทบต่ออัตราส่วนราคาต่อยอดขายต่อหุ้น (P/S) ขณะที่ระยะเวลาเฉลี่ยในการเรียกเก็บหนี้ (ACP) มีผลกระทบต่ออัตราส่วนราคาต่อ

ยอดขายต่อหุ้น (P/S) ที่ระดับนัยสำคัญ .01 โดยตัวแปรระยะเวลาถัวเฉลี่ยในการเรียกเก็บหนี้ (ACP) สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงได้ร้อยละ 10.9 ขณะที่อีกร้อยละ 89.1 เกิดขึ้นจากปัจจัยอื่น และไม่พบความแปรปรวนเกิดขึ้นจากตัวแปรควบคุม แสดงให้เห็นว่า อัตราส่วนกำไรต่อหุ้น (EPS) และอัตราการจ่ายเงินปันผลต่อหุ้น (DY) ไม่มีผลกระทบต่ออัตราส่วนราคาต่อยอดขายต่อหุ้น (P/S)

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณของด้านสินค้ำคงเหลือกับอัตราส่วนราคาต่อยอดขายต่อหุ้น (P/S) โดยมีอัตราส่วนกำไรต่อหุ้น (EPS) อัตราการจ่ายเงินปันผลต่อหุ้น (DY) เป็นตัวแปรควบคุม (n = 230)

ตัวแปร	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients			Collinearity Statistic	
	b	SE _b	β	t	p	Tolerance	VIF
(Constant)	3031.630	457.358		6.629	.000		
IT	-.039	.232	-.011	-.169	.866	.993	1.007
ASP	.732	.366	.133	1.998	.047*	.967	1.034
EPS	2.795	53.429	.003	.052	.958	.968	1.033
DY	-182.948	117.896	-.105	-1.552	.122	.945	1.058

SE_{est} = ±3616.31375, R = .182, R² = .033, adjust R² = .016, F= 1.929, p-value = .107

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

จากตารางที่ 5 พบว่า ค่า VIF ที่ได้รับมีค่าไม่เกิน 10 แสดงว่าตัวแปรอิสระไม่มีความสัมพันธ์กัน ทำให้สามารถทดสอบด้วยสถิติการถดถอยพหุคูณได้ ตัวแปรด้านสินค้ำคงเหลือ ประกอบด้วย อัตราการหมุนเวียนของสินค้ำคงเหลือ (IT) ไม่มีผลกระทบต่ออัตราส่วนราคาตลาดต่อยอดขายต่อหุ้น (P/S) ขณะที่ ระยะเวลาในการจำหน่ายสินค้ำ (ASP) มีผลกระทบต่ออัตราส่วนราคาตลาดต่อยอดขายต่อหุ้น (P/S) ที่ระดับนัยสำคัญ .05 โดยระยะเวลาในการจำหน่ายสินค้ำ (ASP) สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของอัตราส่วนราคาต่อยอดขายต่อหุ้น (P/S) ได้เพียงร้อยละ 1.6 ขณะที่เหลืออีกร้อยละ 98.4 เกิดขึ้นจากปัจจัยอื่น และไม่พบความแปรปรวนที่เกิดขึ้นจากตัวแปรควบคุม แสดงว่า อัตราส่วนกำไรต่อหุ้น (EPS) อัตราการจ่ายเงินปันผลต่อหุ้น (DY) ไม่มีผลกระทบต่ออัตราส่วนราคาต่อยอดขายต่อหุ้น (P/S)

ตารางที่ 6 การวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณของด้านหนี้สินกับอัตราส่วนราคาต่อยอดขายต่อหุ้น (P/S) โดยมีอัตราส่วนกำไรต่อหุ้น (EPS) อัตราการจ่ายเงินปันผลต่อหุ้น (DY) เป็นตัวแปรควบคุม (n = 230)

ตัวแปร	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients			Collinearity Statistic	
	b	SE _b	β	t	p	Tolerance	VIF
(Constant)	2055.504	718.433		2.861	.005		
APT	14.114	28.584	.038	.494	.622	.722	1.385
APP	13.482	5.194	.200	2.596	.010*	.713	1.402
EPS	-2.836	53.097	-.004	-.053	.957	.965	1.036
DY	-148.557	119.292	.001	-1.245	.214	.909	1.100

SE_{est} = ±3588.98355, R = .218, R² = .048, adjust R² = .031, F= 2.818, p-value = .026

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

จากตารางที่ 6 พบว่า ค่า VIF ที่ได้รับมีค่าไม่เกิน 10 แสดงว่าตัวแปรอิสระไม่มีความสัมพันธ์กัน ทำให้สามารถทดสอบด้วยสถิติการถดถอยพหุคูณได้ ตัวแปรด้านหนี้สิน คือ อัตราการหมุนเวียนของเจ้าหนี้ (APT) ไม่มีผลกระทบต่ออัตราส่วนราคาต่อ ยอดขายต่อหุ้น (P/S) ขณะที่ ระยะเวลาถัวเฉลี่ยในการชำระหนี้ (APP) มีผลกระทบต่ออัตราส่วนราคาต่อ ยอดขายต่อหุ้น (P/S) ที่ระดับนัยสำคัญ .05 โดยตัวแปรระยะเวลาถัวเฉลี่ยในการชำระหนี้ (APP) สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงได้เพียงร้อยละ 3.1 ที่เหลืออีกร้อยละ 96.9 เกิดขึ้นจากปัจจัยอื่น พร้อมทั้งไม่พบความแปรปรวนที่เป็นผลมาจากตัวแปรควบคุม แสดงให้เห็นว่า อัตราส่วนกำไรต่อหุ้น (EPS) อัตราการจ่ายเงินปันผลต่อหุ้น (DY) ไม่มีผลกระทบต่ออัตราส่วนราคาต่อ ยอดขายต่อหุ้น (P/S) การอภิปรายผล

จากข้อค้นพบของการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีประเด็นอภิปรายผลของการวิจัย ดังต่อไปนี้
ด้านสภาพคล่องทางการเงิน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดจากกลุ่มตัวอย่าง พบว่า สภาพคล่องทางการเงิน ในด้านอัตราส่วนหมุนเวียน มีผลกระทบต่ออัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าหุ้นตามบัญชี ในขณะที่อัตราส่วนหมุนเวียนเร็ว มีผลกระทบต่ออัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าหุ้นตามบัญชี และอัตราส่วนราคาต่อ ยอดขายต่อหุ้น ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ หากอัตราส่วนหมุนเวียนเร็วเพิ่มขึ้นจะส่งผลให้อัตราส่วนของราคาต่อมูลค่าหุ้นเพิ่มขึ้นตามไปด้วย และยังทำให้อัตราส่วนราคาต่อ ยอดขายต่อหุ้นสูงเพิ่มขึ้น ดังนั้นถ้าสภาพคล่องทางการเงินลดลงก็จะมีผลกระทบต่ออัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าหุ้นตามบัญชี ในการวิเคราะห์สภาพคล่องทางการเงินจึงเป็นการวัดความสามารถของกิจการ เช่น การชำระหนี้กับเจ้าหนี้ หรือธนาคาร กิจการต้องมีอัตราส่วนหมุนเวียนที่ดี การดำเนินงานของกิจการก็จะมีผลคล่องตัว มีความสามารถในการจ่ายชำระหนี้สิน เมื่อถึงระยะเวลาที่กำหนดได้ และมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานต่าง ๆ หากกิจการมีสภาพคล่องทางการเงินดี ก็จะทำให้สามารถชำระหนี้ได้ตามระยะเวลา แสดงถึงความสามารถของกิจการในการบริหารจัดการทางการเงินทำให้เกิดสภาพคล่อง เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ มีชื่อเสียง มีเครดิตดี ทำให้การดำเนินธุรกิจเป็นไปด้วยความราบรื่น การพิจารณาถึงอัตราส่วนหมุนเวียนเร็วจะทำให้ทราบว่า ณ วันที่วิเคราะห์งบการเงินกิจการมีสินทรัพย์ที่เปลี่ยนเป็นเงินสดได้เร็วเป็นที่เท่าของหนี้สินหมุนเวียน อัตราส่วนหมุนเวียนเร็ว ประกอบด้วย เงินสด และเงินฝากธนาคาร เงินลงทุนระยะสั้น และลูกหนี้การค้า หากสภาพคล่องทางการเงินมีผลทางลบต่อผลตอบแทนของกิจการก็อาจจะทำให้มีการล้มเลิกกิจการได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ กิตติธัช รัตนพจนามาศย์ (2552) กล่าวว่า สภาพคล่อง เป็นความสามารถในการเปลี่ยนสภาพสินทรัพย์ให้เป็นเงินสดเพื่อนำไปชำระหนี้ระยะสั้น อันเป็นความสามารถในการชำระหนี้ของกิจการที่จะชำระหนี้สินหมุนเวียน ถ้ากิจการไม่มีความสามารถในการชำระหนี้สินหมุนเวียน ก็จะส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ถือหุ้น และถ้าหากกิจการไม่มีความสามารถในการชำระหนี้ และส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ถือหุ้น ก็จะส่งผลให้กิจการมีความเป็นไปได้ที่จะล้มละลายได้ในอนาคต โดยผลการวิจัยครั้งนี้มีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สันตพงศ์ คล่องวิระชัย (2557) พบว่า อัตราส่วนหมุนเวียนมีความสัมพันธ์กับอัตราส่วนราคาหุ้นต่อมูลค่าทางบัญชีกับอัตราการเปลี่ยนแปลงของราคาหลักทรัพย์ และยังคงสอดคล้องกับผลการวิจัยของ แก้วมณี อุทธิรัมย์ (2556) พบว่า อัตราส่วนเงินหมุนเวียนไม่มีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนที่คาดหวังของ บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ด้านลูกหนี้การค้า

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ระยะเวลาถัวเฉลี่ยในการเรียกเก็บหนี้ มีผลกระทบต่ออัตราส่วนราคาต่อ ยอดขายต่อหุ้น เป็นเพราะว่า โดยหลักการแล้ว เป็นสิทธิในการเรียกร้องของกิจการที่มีต่อลูกหนี้ของกิจการที่จะให้มีการชำระหนี้ด้วยเงินสดหรือทรัพย์สินอื่น โดยมีการคาดหมายว่าจะได้รับการชำระหนี้เต็มจำนวนเมื่อถึงกำหนดของการชำระหนี้ ลูกหนี้จึงเป็นสินทรัพย์อย่างหนึ่งของกิจการ หากกิจการมีระยะเวลาในการเก็บหนี้ได้เร็วกว่าก็จะชดเชยอัตราส่วนหมุนเวียนได้ ทำให้กิจการมีเงินสดหมุนเวียนไว้ใช้จ่ายอย่างเพียงพอ ระยะเวลาถัวเฉลี่ยในการเรียกเก็บหนี้ จึงเป็นการคำนวณให้เห็นว่าการเรียกเก็บหนี้จะมีระยะเวลาสั้นหรือยาว ซึ่งแสดงให้เห็นถึงคุณภาพของลูกหนี้ รวมทั้งนโยบายในการให้สินเชื่อทางธุรกิจ

สอดคล้องกับผลการวิจัยของ จิราพร เห่งดา (2561) เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินกับผลตอบแทนจากการลงทุนในหลักทรัพย์ กรณีศึกษา บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มธุรกิจพลังงานและสาธารณูปโภค พบว่า ระยะเวลาในการเรียกเก็บหนี้ มีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนหลักทรัพย์ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ โสภณ บุญถนอม (2558) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการทำกำไรและประสิทธิภาพการบริหารสินทรัพย์ พบว่า อัตราหมุนเวียนลูกหนี้การค้า มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกิจการ

ด้านสินค้าคงเหลือ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดจากกลุ่มตัวอย่าง พบว่า สินค้าคงเหลือ ด้านระยะเวลาในการจำหน่ายสินค้า มีผลกระทบต่อการวัดราคาตลาดของหุ้นในด้านอัตราส่วนราคาต่อยอดขายต่อหุ้น ทั้งนี้ เป็นเพราะว่าสินค้าคงเหลือเป็นสินทรัพย์หมุนเวียนที่มีความสำคัญไม่ต่างกับเงินสด และลูกหนี้การค้า ซึ่งอัตราส่วนหมุนเวียนสินค้า และระยะเวลาในการจำหน่ายสินค้า จะเป็นอัตราส่วนที่ช่วยให้นักลงทุนทราบว่า กิจการมีความสามารถในการบริหารสินทรัพย์คงเหลือมากน้อยเพียงใด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปิยากร คุปตเมธี (2559) พบว่า อัตราสินค้าคงเหลือต่อยอดขาย สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ได้อย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ บริษัทที่มีสัดส่วนสินค้าคงเหลือต่อยอดขายน้อย จะมีการบริหารสินค้าคงเหลือที่มีประสิทธิภาพ ทำให้ธุรกิจมีผลตอบแทนที่ดี และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จิราพร เห่งดา (2561) พบว่า อัตราการหมุนเวียนของสินค้าคงเหลือ ไม่มีความสัมพันธ์กับอัตรากำไรขั้นต้น อัตราการหมุนเวียนของสินค้าคงเหลือ ระยะเวลาในการขายสินค้า อัตราการหมุนเวียนของสินทรัพย์ถาวร อัตรากำไรจากการดำเนินงาน อัตรากำไรสุทธิ อัตราส่วนกำไรต่อหุ้น และอัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไรต่อหุ้น และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปิยากร คุปตเมธี (2561) พบว่า อัตราสินค้าคงเหลือต่อยอดขายสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์

ด้านหนี้สิน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดจากกลุ่มตัวอย่าง พบว่า หนี้สิน ในด้านระยะเวลาถัวเฉลี่ยในการชำระหนี้ มีผลกระทบต่อการวัดมูลค่าราคาตลาดของหุ้น ในด้านอัตราส่วนราคาต่อยอดขายต่อหุ้น ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้ เป็นเพราะว่าหนี้สินเป็นจำนวนเงินที่กิจการเป็นหนี้บุคคลภายนอกหรือธนาคาร จึงเป็นพันธะที่กิจการต้องชดใช้ไม่ว่าจะเป็นการชดใช้ด้วยเงินสด สินค้าหรือบริการ หรือสิ่งที่มีค่าอื่น ๆ (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์, 2562) ทำให้กิจการทราบถึงคุณภาพของลูกหนี้ ประสิทธิภาพในการเรียกเก็บหนี้ และนโยบายในการให้สินเชื่อทางธุรกิจ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จิราพร เห่งดา (2561) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินกับผลตอบแทนจากการลงทุนในหลักทรัพย์ กรณีศึกษา บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มธุรกิจพลังงานและสาธารณูปโภค พบว่า ระยะเวลาในการเก็บหนี้ มีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนหลักทรัพย์ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สันทพวงศ์ คล่องวีระชัย (2557) พบว่า อัตราส่วนหนี้สินมีความสัมพันธ์กับอัตราส่วนราคาหุ้นต่อมูลค่าทางบัญชีกับอัตราการเปลี่ยนแปลงของราคาหลักทรัพย์ มีความสัมพันธ์กัน นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปิยากร คุปตเมธี (2561) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสินค้าคงเหลือกับอัตราผลกำไรของบริษัทในหมวดธุรกิจการเกษตรที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า อัตราส่วนการวัดภาระหนี้ สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. ด้านสภาพคล่องทางการเงิน พบว่า อัตราส่วนทุนหมุนเวียน และอัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว มีผลกระทบต่ออัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าหุ้นตามบัญชี และอัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว มีผลกระทบต่ออัตราส่วนราคาต่อยอดขายต่อหุ้นของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ดังนั้น เมื่อดำเนินธุรกิจมาระยะหนึ่ง กิจการจะต้องตรวจสอบและไม่ควรละเลย เพื่อให้เห็นสภาพทางการเงินของกิจการ จะต้องทำการเปรียบเทียบสัดส่วนระหว่างสินทรัพย์หมุนเวียน และหนี้สินหมุนเวียน

2. ด้านลูกหนี้การค้า พบว่า ระยะเวลาถัวเฉลี่ยในการเรียกเก็บหนี้ มีผลกระทบต่อการวัดมูลค่าราคาตลาดของหุ้น ในด้านอัตราส่วนราคาต่อยอดขายต่อหุ้น ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งระยะเวลาในการเรียกเก็บหนี้ ทำให้ทราบคุณภาพของลูกหนี้ หากกำหนดระยะเวลาเก็บลูกหนี้เร็ว ก็จะชดเชยอัตราส่วนหมุนเวียนที่ต่ำได้ ทำให้กิจการมีเงินสดไว้ใช้ในการชำระหนี้ได้เร็ว ดังนั้น ฝ่ายบริหารนอกจากจะวิเคราะห์ในเรื่องของระยะเวลาในการเรียกเก็บหนี้ ควรคู่ไปกับการวิเคราะห์อายุลูกหนี้จากบัญชีรายตัวลูกหนี้

3. ด้านสินค้าคงเหลือ พบว่า อัตราการหมุนเวียนของสินค้าคงเหลือ มีผลกระทบต่อการวัดมูลค่าราคาตลาดของหุ้น ในด้านอัตราส่วนราคาต่อยอดขายต่อหุ้น ดังนั้น กิจการจะต้องทำการวัดจำนวนครั้งที่ขายได้ของสินค้าในรอบระยะเวลาบัญชี เพื่อให้ทราบงวดของการวิเคราะห์ความสามารถในการนำสินค้าคงเหลือขายไปได้ และจะต้องทำการปรับปรุงประสิทธิภาพด้านการตลาด หรือสินค้าที่ไม่อยู่ในความต้องการของตลาด หากเก็บสินค้าไว้นานเกินไปจะมีผลกระทบต่อการลงทุนด้านอื่น

4. ด้านหนี้สิน พบว่า ระยะเวลาในการชำระหนี้ มีผลกระทบต่ออัตราส่วนราคาต่อยอดขายต่อหุ้น ดังนั้น การกำหนดระยะเวลาในการชำระหนี้ ฝ่ายบริหารจะต้องกำหนดระยะเวลาอย่างเหมาะสม ไม่ควรใช้ระยะเวลานานเกินไป เพราะจะทำให้ขาดความเชื่อถือ กิจการควรเร่งปรับปรุงการชำระหนี้ เพื่อไม่ให้มีผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของเจ้าหนี้ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเพื่อต่อยอดผลการวิจัยครั้งนี้ โดยทำการวิจัยในกลุ่มอุตสาหกรรมอื่น ๆ ที่ยังไม่ได้ทำการวิจัย ในครั้งนี้ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อประเทศ ผู้ลงทุน และผู้เกี่ยวข้องในอนาคต โดยการคัดเลือกตัวแทนแต่ละอุตสาหกรรม

2. การวิจัยครั้งต่อไปควรใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพมาเพิ่มเติมผลการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อความสมบูรณ์ของงานวิจัย และเพิ่มความหลากหลายมิติ

เอกสารอ้างอิง

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์. (2562). หนี้สิน (Liabilities). ออนไลน์. เข้าถึงเมื่อ 11/10/2562 จาก

https://cad.go.th/cadweb_client/ewt_news.php?nid=2526&filename=index

กนกวรรณ พงศ์ชัยประสิทธิ์. (2557). การวิเคราะห์งบการเงินของบริษัทจำกัด อินเทอร์เน็ตเนชั่นแนล จำกัด (มหาชน) และบริษัทย่อย เปรียบเทียบกับธุรกิจในกลุ่มอุตสาหกรรมประเภทเดียวกัน. สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเกริก.

กัญญาพัชญ์ อรุณรัตน์. (2557). ปัจจัยการเลือกใช้นโยบายการตีราคาสินค้าคงเหลือที่มีต่อฐานะ

การเงินและผลตอบแทนของหลักทรัพย์ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ (MAI). วิทยานิพนธ์ปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต. คณะบัญชี, มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

กิตติธัช ถนัดพจนามาศย์. (2552). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินกับดัชนีราคาหลักทรัพย์ในกลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.

การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

แก้วมณี อุทัยมย์. (2556). ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินกับผลตอบแทนที่คาดหวัง

ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET100) กรณีศึกษากลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยี.

วิทยานิพนธ์ปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต. คณะบัญชี, มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

- จิราพร เห่งดา. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินกับผลตอบแทนจากการลงทุนในหลักทรัพย์ กรณีศึกษา บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มธุรกิจพลังงานและสาธารณูปโภค. การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. วิชาเอกการเงินและการธนาคาร. คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ณัฐพล จักรภักดิ์ศิริสุข. (2559). ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินกับผลตอบแทนของหลักทรัพย์ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กรณีศึกษากลุ่มอุตสาหกรรมเหล็ก. การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2562).ประวัติและบทบาท. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.set.or.th>. (2562, 15 กุมภาพันธ์).
- ปนัดดา แก้วมณี. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินกับอัตราผลตอบแทนของผู้ถือหุ้นในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กรณีศึกษา บริษัทที่ถูกประเมินในระดับดีเยี่ยมและระดับดี จากสมาคมส่งเสริมผู้ลงทุนไทย.วิทยานิพนธ์ปริญญาบัณเฑาะฏมหาบัณฑิต. คณะบัญชี, มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ปราณฤทัย บุญเพ็ง. (2557). ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินกับราคาตลาดหลักทรัพย์บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย : กรณีศึกษากลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรมยานยนต์. การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาบัณเฑาะฏมหาบัณฑิต. คณะบัญชี, มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ปิยากร คุปต์เมธี. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสินค้าคงเหลือกับอัตรากำไรของบริษัทในหมวดธุรกิจการเกษตรที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. การศึกษาค้นคว้าอิสระหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ภาสกร ปาละวัล. (2560) การวิเคราะห์งบการเงินเปรียบเทียบระหว่างบริษัท ศรีตรังแอมโกลอินดัสทรี จำกัด (มหาชน) และ บริษัท ไทยรับเบอร์ลาเท็กซ์ คอร์ปอเรชั่น (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน). การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- ศิริวรรณ แก้วศรี. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินกับผลตอบแทนการจ่ายเงินปันผลของ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ศึกษากรณี หมวดธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์. การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาบัณเฑาะฏมหาบัณฑิต. คณะบัญชี, มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2562). งบการเงิน. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :<http://www.tfac.or.th> (2562, 14 กุมภาพันธ์).
- สัมพันธ์พงศ์ คล่องวีระชัย. (2557). ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินกับอัตราเปลี่ยนแปลงราคาหลักทรัพย์หมวดธุรกิจหลักของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. การศึกษาค้นคว้าอิสระหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- โสภณ บุญถนอม. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการทำกำไรและประสิทธิภาพการบริหารสินทรัพย์. การศึกษาค้นคว้าอิสระหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงกลยุทธ์ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อุไร วงษ์ลา. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินกับผลการประเมินการกำกับดูแลกิจการที่ดีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาบัญชัชมหาบัณฑิต. คณะบัญชี, มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

Aydogan and Gursoy. (2000). P/E and PBV Ratio as Predictors of Stock Returns in Emerging Equity Market. *Emerging Markets Quarterly* winter: 66-67

Foye, James. (2013). *The Relationship Between Financial Ratios and Stock Market Returns In The East European Members of The EU*. University of Ljubljana.

Jonathan Lewellen. (2002). Momentum and autocorrelation in stock returns. *Review of Financial Studies* 15 (2), 533-563.

Jonathan Lewellen.(2004). Predicting Returns with Financial Ratios. *Journal of Financial Economics* 74 (2004), 209-235.

Prempeh, K.B. (2016). The Impact of Efficient Inventory Management on Profitability: Evidence from Selected Manufacturing Firms in Ghana. *International Journal of Finance and Accounting*, 5(1), 22-26.

บทความวิจัย (ม.ค. – มิ.ย. 2563)

รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของผู้สูงอายุในสังคมเมือง

ปรวธรรม ดวงรัตน์, นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการศึกษาตลอดชีวิต

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย porrawan.dot@dpu.ac.th, 081-3815963

รองศาสตราจารย์ ดร.อาชัญญา รัตนอุบล, ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, archanya@gmail.com

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระฉัตร สุปัญญา, ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, drpaw@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์แนวคิดและองค์ประกอบเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้สูงอายุในสังคมเมือง ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาเอกสารและสื่อที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของผู้สูงอายุในสังคมเมือง และ 2) สัมภาษณ์ผู้สูงอายุ เครื่องมือที่ใช้ คือ 1) แบบวิเคราะห์เอกสารและสื่อ ทำการเก็บข้อมูลจำนวน 40 รายการ 2) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง ทำการเก็บข้อมูลภาคสนามสัมภาษณ์ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในสังคมเมือง ใน 6 ภูมิภาคทั่วประเทศ จำนวน 112 คน คัดเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวคิดการเรียนรู้ของผู้สูงอายุในสังคมเมืองมีที่มาจากวาทกรรมเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้สูงอายุที่ถูกกำหนดขึ้นโดยสังคมและตัวของผู้สูงอายุเอง ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการเรียนรู้ของผู้สูงอายุเกิดขึ้นได้จากการมีทัศนคติเชิงบวกต่อตนเอง ใช้ประสบการณ์ที่สั่งสมมาในอดีตผสมผสานกับความท้าทายใหม่ๆ ขับเคลื่อนให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในชีวิต 2) องค์ประกอบของรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย (1) หลักการส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของผู้สูงอายุในสังคมเมือง (2) พื้นที่เรียนรู้ตามอัธยาศัย (3) ผู้อำนวยการความสะดวกในการเรียนรู้ (4) ปฏิสัมพันธ์ทางการเรียนรู้ตามอัธยาศัย (5) ทรัพยากรสนับสนุนการเรียนรู้ตามอัธยาศัย (6) กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัย (6) ทรัพยากรสนับสนุนการเรียนรู้ตามอัธยาศัย และ (7) วิธีการส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ซึ่งในแต่ละองค์ประกอบเหล่านี้จะทำหน้าที่ในการส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัยสำหรับผู้สูงอายุในสังคมเมือง

คำสำคัญ: รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัย, ผู้สูงอายุในสังคมเมือง, การเรียนรู้ของผู้สูงอายุ

Received: December 6, 2019, Revised December 14, 2019, Accepted December 28, 2019

An Informal Learning Enhancement Model for Elderly in Urban Society

Porrawan Doungrat, Ph.D. Student, Lifelong Education Department,
Faculty of Education, Chulalongkorn University, porrawan.dot@dpu.ac.th, 081-3815963
Associate Professor.ArchanyaRatana-Ubol, Ph.D. Lifelong Education Department,
Faculty of Education, Chulalongkorn University, archanya@gmail.com
Assistant Professor.Weerachat Soopunyo, Ph.D., Lifelong Education Department,
Faculty of Education, Chulalongkorn University, drpaw@hotmail.com

Abstract

The purpose of this study was to study the concepts of the elderly's learning in urban society, and the essential elements of an informal learning enhancement for the elderly in urban society. In this qualitative research, there were 2 processes in the research methodology; 1) the 40 data collected from research articles, journals, book, and online-offline media were analyzed, 2) 120 elderly were interviewed. The data were analyzed to identify concepts of the elderly's learning in urban society, and to analyze and the essential elements of an informal learning enhancement for the elderly in urban society. There were 2 findings conducted in this study; 1) concepts of the elderly's learning in urban society, it derives from the discourse about the learning of the elderly, which is determined by society and the elderly themselves. Which suggests that learning of the elderly arises from having a positive attitude towards oneself using past experiences combined with new challenges drive change in life, 2) the essential elements of an informal learning enhancement for the elderly in urban society was consist of (1) informal learning enhancement principles (2) informal learning space (3) informal learning facilitators (4) informal learning interaction (5) informal learning enhancement activities (6) informal learning resources, and (7) informal learning enhancement methods. Each of these components will serve to promote learning for the elderly in urban society.

Keywords: Informal learning enhancement model, elderly in urban societies, learning of the elderly

คำขอบคุณ: งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาปริญญาดุษฎีบัณฑิต, ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทนำ

มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่สามารถแสวงหาความรู้และเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมากมาย ผลแห่งการเรียนรู้ของมนุษย์นั้นนำมาสู่การพัฒนาตนเอง และสังคมชุมชน มนุษย์มีวิวัฒนาการของการเรียนรู้ที่น่าสนใจเริ่มตั้งแต่การเรียนรู้เพื่อที่จะมีชีวิตรอดตามสัญชาตญาณของสิ่งมีชีวิตไปสู่การทำมาหากินยังชีพจนพัฒนาขึ้นเป็นวิถีชีวิตของชนเผ่า จนเริ่มมีการทำให้การเรียนรู้เกิดมีรูปแบบที่หลากหลายขึ้นเพื่อถ่ายทอดความรู้ และค่านิยมจากคนรุ่นหนึ่งไปอีกรุ่นหนึ่ง ในสังคมไทยนับแต่บรรพกาลการเรียนรู้เริ่มจากบ้าน ครอบครัว เป็นการเรียนรู้ที่จะทำมาหากินเพื่อความอยู่รอด จนวิวัฒนาการไปสู่การเรียนรู้ผ่านแหล่งเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ เช่น วัด วัง เกิดเป็นสกุลช่างๆ นับจากอดีตจนถึงปัจจุบัน จนเมื่อก้าวเข้าสู่การพัฒนาประเทศเข้าสู่ความเป็นสากล เกิดเป็นสถาบันทางการศึกษาในระบบโรงเรียนอย่างมากมายและมีความหลากหลายแต่การเรียนรู้ไม่ได้จบลงเพียงในรั้วของสถาบันทางการศึกษาเท่านั้น

มิติของการเรียนรู้มีความหลากหลายรูปแบบที่นอกเหนือจากในระบบโรงเรียนแล้ว การเรียนรู้ยังสามารถเกิดขึ้นได้จากการศึกษานอกระบบโรงเรียนและการเรียนรู้ตามอัธยาศัยซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากตัวของผู้เรียนเอง เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของบุคคลและสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา แม้บุคคลไม่ต้องการเรียนรู้แต่การใช้ชีวิตของบุคคลต้องเกี่ยวข้องกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่เสมอ บุคคลจึงต้องนำการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันมาใช้ให้เป็นประโยชน์มากที่สุด การเรียนรู้ตามอัธยาศัยจะเกิดขึ้นบนพื้นฐานของการศึกษาตลอดชีวิตที่ตั้งอยู่บนความเชื่อที่ว่า มนุษย์สามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง นับจากวัยแรกเกิดจนถึงวัยสูงอายุ ช่วงวัยที่มนุษย์เกิดการเรียนรู้ไม่ได้เกิดขึ้นจากในระบบโรงเรียนเท่านั้น แต่ระยะเวลามากกว่า 10 ปีเกิดขึ้นจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้จากการทำงาน การเรียนรู้จากการใช้ชีวิต สะท้อนให้เห็นว่าการเรียนรู้ที่แท้จริงของมนุษย์นั้นเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ช่วงวัยที่จะส่งผลต่อการเรียนรู้มากที่สุด คือ วัยสูงอายุ ซึ่งปฏิเสธไม่ได้ว่าเมื่ออย่างเข้าสู่วัยสูงอายุเราต่างจะเริ่มรับรู้ถึงการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงไปตามความเสื่อมถอยทางสรีระ พัฒนาการทางการเรียนรู้ในเรื่องต่าง ๆ ก็เริ่มถดถอยลงไปด้วย การที่จะกระตุ้นให้ผู้สูงอายุเกิดความกระตือรือร้นที่อยากจะเรียนรู้นั้นจึงเป็นสิ่งที่ควรแก่การใส่ใจเป็นอย่างยิ่ง

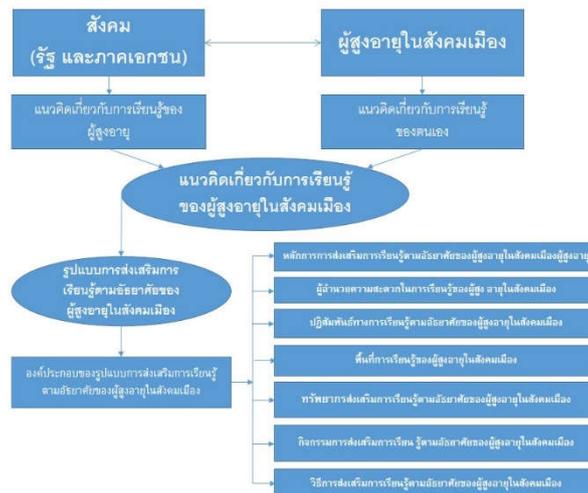
เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าในปัจจุบันความเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างประชากรโลกที่เป็นผู้สูงอายุมีจำนวนมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ความเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างดังกล่าวทำให้เกิดการคาดการณ์ว่าในอีก 25 ปีข้างหน้า ประชากรผู้สูงอายุจะทวีขึ้นจาก 606 ล้านคนในปี ค.ศ.2000 ไปสู่ 1,200 ล้านคนในปี ค.ศ.2025 และ 2,000 ล้านคนในปี ค.ศ.2050 สำหรับในประเทศไทย สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล (2562) ทำการสำรวจประชากรเมื่อปี พ.ศ. 2562 พบว่าปัจจุบันมีประชากรผู้สูงอายุมากกว่า 11.7 ล้านคนหรือคิดเป็นร้อยละ 17.66 ของประชากรทั้งประเทศ และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่องคาดการณ์ว่านับตั้งแต่ปี พ.ศ.2550 ในอีก 20 ปีข้างหน้า อัตราผู้สูงอายุจะเพิ่มเป็นร้อยละ 40 ในปี พ.ศ.2570 นั้นแสดงว่าประชากรไทยจำนวน 1 ใน 4 คนจะเป็นผู้สูงอายุ ซึ่งส่งผลให้ประเทศไทยเป็น “สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์” จากการศึกษาแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 - 2564) พบว่า มีนโยบายและมาตรการที่สำคัญเกี่ยวกับการมุ่งเน้นคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ ส่งเสริมให้เกิดการดูแลผู้สูงอายุลดภาระพึ่งพิงทางสังคมของผู้สูงอายุที่ทำให้ผู้สูงอายุเป็นกลุ่มประชากรที่มีคุณค่าทางสังคม

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุในสังคมไทย พบปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขของผู้สูงอายุ จำแนกออกเป็นปัจจัยภายใน เช่น สุขภาพ อายุ หรือเพศ และปัจจัยภายนอก เช่น เครือข่ายทางสังคม เศรษฐกิจ เป็นต้น ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่เริ่มเข้าสู่วัยกลางคน ไม่ว่าจะเป็นในด้านของสังคมภายนอก สภาวะทางกายภาพและจิตใจ ปัจจัยที่เกื้อหนุนให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่อสภาพจิตใจของผู้สูงอายุ เกิดมาจากทัศนคติของผู้สูงอายุที่มีต่อตนเอง ดังนั้นการที่จะเสริมสร้างให้ผู้สูงอายุมีความสุขในการใช้ชีวิต ด้วยการกลับมามองเห็นคุณค่าความสำคัญของตนเอง คือ การส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตามอัธยาศัยอยู่เสมอ ผลที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาผู้สูงอายุให้เกิด 3 ด้าน คือ การส่งเสริมความมั่นคงในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ การพัฒนาคุณภาพชีวิต

ผู้สูงอายุ และการส่งเสริมคุณค่าผู้สูงอายุ ในด้านของการพัฒนาคุณภาพชีวิตและเสริมคุณค่าของผู้สูงอายุ ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่า การที่จะสร้างเสริมให้เกิดการพัฒนาดังกล่าวขึ้นมาได้นั้น ผู้สูงอายุควรมีคุณลักษณะของการเป็นผู้รักการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยคุณลักษณะสำคัญประการหนึ่งที่จะส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในผู้สูงอายุ ก็คือการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ซึ่งจัดว่าเป็น การเสริมสร้างความเปลี่ยนแปลงและความเจริญงอกงามสำหรับผู้สูงอายุได้ดีที่สุด

จากความสำคัญของการเรียนรู้ตามอัธยาศัยในผู้สูงอายุดังกล่าว เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุนั้นจึงมีความ จำเป็นต้องมีการส่งเสริมการเรียนรู้ที่เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งรูปแบบของการเรียนรู้ที่ผู้สูงอายุจะสามารถเข้าถึงได้ด้วย ตนเองและสามารถใช้เวลาหรือให้ความสนใจได้ตามอัธยาศัย ซึ่ง โพซกาจ และวลาโฮวิก (Pozgaj&Vlahovic, 2010) กล่าวว่า ในทศวรรษที่ 21 เป็นยุคสมัยของสังคมแห่งฐานความรู้ในการขับเคลื่อนสังคม ด้วยการใช้รูปแบบของการเรียนรู้ตามอัธยาศัย เพื่อให้เกิดผลของการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสูงสุด เมื่อพิจารณาถึงรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของผู้สูงอายุ ไทยที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน พบว่า มีรูปแบบของการจัดและส่งเสริมการเรียนรู้ตามวิถีชีวิตที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ โดย ส่วนมากเป็นกิจกรรมที่ปรากฏอยู่ในท้องถิ่นชนบท มีลักษณะของการทำกิจกรรมที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมชุมชน และมีการผสมผสานการเรียนรู้ด้วยการอาศัยกิจกรรมงานศิลปวัฒนธรรมตามเทศกาลต่างๆ (สัญลักษณ์ โกมลวานิช, สัมภาษณ์, 30 มกราคม 2560) แต่เมื่อมองที่สังคมเมืองพบข้อสังเกตเกี่ยวกับการส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของผู้สูงอายุที่แตกต่าง ออกไป ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในสังคมเมือง ซึ่งเป็นสังคมที่มีประชากรอยู่กันอย่างหนาแน่น โดยทั่วไปสังคมเมืองจะมีลักษณะ แตกต่างออกไปจากสังคมชนบท คนในสังคมเมืองจะอยู่กันอย่างตัวใครตัวมัน มีความสัมพันธ์กันน้อยแม้ที่อยู่อาศัยจะไม่ไกลกัน นักลักษณะการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุส่วนมากจะอยู่ตามลำพัง เมื่อพิจารณาควบคู่ไปกับเขตที่อยู่อาศัยที่เป็นเมืองหรือชนบท ด้วยแล้ว จะทำให้เราสามารถมองภาพผู้สูงอายุเมืองมีแนวโน้มที่จะต้องอยู่ตามลำพังมากกว่าผู้สูงอายุในชนบท และมีโอกาส เป็นผู้สูงอายุที่ถูกกลืน (ปราโมทย์ ประสาทกุล และคณะ, 2555) การมีปฏิสัมพันธ์กับคนในครอบครัวที่น้อยลง ส่งผลให้ ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในสังคมเมืองมีภาวะของความซึมเศร้ามากขึ้น นอกจากนี้สืบเนื่องจากสังคมเมืองเป็นสังคมที่เต็มไปด้วย ความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ก้าวไปข้างหน้ารวดเร็ว ซึ่งผู้สูงอายุไม่มีความรู้และทักษะและความชำนาญที่ เพียงพอ (สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ, 2550) ส่งผลให้ผู้สูงอายุรับรู้ถึงศักยภาพของตนเองที่เหมือนถูกลดบทบาทและ คุณค่าลงด้วย สอดคล้องกับที่ออร์ทัย อาจอ่า. (2553) สะท้อนให้เห็นสภาพปัญหาสำคัญที่สุดที่จะเกิดขึ้นกับผู้สูงอายุ คือ ความ เปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์และจิตใจ ด้านการเรียนรู้ ความจำ สถิติปัญญา สมรรถภาพการรับรู้ข้อมูลและการนำความรู้สู่การ ปฏิบัติ ด้านเจตคติความสนใจและคุณค่า และด้านการรับรู้เกี่ยวกับตนเองและควมรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง

ดังนั้นเพื่อเป็นการสร้างเสริมให้ผู้สูงอายุในสังคมเมืองเกิดการรับรู้ถึงคุณค่าของตนเองมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงมีความ สนใจที่จะศึกษาถึงสิ่งที่จะสามารถทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนทางการรับรู้เกี่ยวกับคุณค่าในตนเอง โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษา แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้สูงอายุที่มาจากมุมมองของสังคมและมุมมองของผู้สูงอายุเอง และนำแนวคิดดังกล่าวมาพัฒนา ไปสู่รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ผู้สูงอายุในสังคมเมืองต่อไป เพื่อเสนอเป็นแนวทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของผู้สูงอายุในสังคมเมือง

วิธีวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดและองค์ประกอบของรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของผู้สูงอายุในสังคมเมือง โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ และองค์ประกอบของรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของผู้สูงอายุในสังคมเมือง กำหนดการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและสื่อที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ ผ่านแหล่งที่มาภาครัฐ และภาคเอกชน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย แบบวิเคราะห์เอกสาร โดยทำการเก็บรวบรวมเอกสาร นโยบายรัฐที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ตำราบทความวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเผยแพร่อยู่ในช่วง ปี พ.ศ. 2550-2562 และสื่อออนไลน์ใช้การวิเคราะห์วาทกรรม (Discourse Analysis) ในการศึกษาตัวบท และปฏิบัติการสังคมและวัฒนธรรม ที่มีผลต่อการกำหนดแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ และดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง ทำการเก็บข้อมูลภาคสนาม สัมภาษณ์ผู้สูงอายุ ที่มีภูมิลำเนาอยู่ใน 6 ภูมิภาค ได้แก่ ภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ (24 คน) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดมหาสารคาม (24 คน) ภาคใต้ จังหวัดสงขลาและภูเก็ต (20 คน) ภาคตะวันออก จังหวัดระยอง (8 คน) ภาคตะวันตก จังหวัดกาญจนบุรี (13 คน) และภาคกลาง จังหวัดกรุงเทพมหานคร (22 คน) รวมตัวอย่างผู้สูงอายุ 112 คน

2. นำผลจากข้อ 1 มาวิเคราะห์เพื่อนำข้อมูลมาประมวล ให้ได้มุมมองที่สังคมเป็นผู้กำหนดแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ และมุมมองที่ผู้สูงอายุกำหนดตนเอง โดยใช้หลักการวิเคราะห์วาทกรรม นำข้อสรุปที่ได้จากการวิเคราะห์มาเสนอเป็นแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้สูงอายุในสังคมเมือง และกำหนดเป็นคุณลักษณะของการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของผู้สูงอายุในสังคมเมือง ดำเนินการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของผู้สูงอายุในสังคมเมือง ด้วยการศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัยและสัมภาษณ์ผู้สูงอายุ นำเสนอออกมาเป็นองค์ประกอบของรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของผู้สูงอายุในสังคมเมือง

ผลการวิจัย

1. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ

จากการศึกษาเอกสาร สะท้อนให้เห็นแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้สูงอายุถูกกำหนดขึ้นจากสังคมผ่านการผลิตสร้างโดยภาครัฐและภาคเอกชน กำหนดให้ผู้สูงอายุเป็นผู้ด้อยโอกาส ควรที่จะได้รับเติมเต็มโอกาสในทุกด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางการศึกษา ปรากฏอยู่ในคำกล่าวใน แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2561ที่ว่า

“ผู้สูงอายุควรได้รับโอกาสในการศึกษา เรียนรู้ และพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง ให้สามารถ เข้าถึงข้อมูลข่าวสารและการบริการทางสังคมอันเป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิต เข้าใจถึงความเปลี่ยนแปลงของสังคมอันเป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิต เข้าใจถึงความเปลี่ยนแปลงของสังคมรอบด้าน และมีความสามารถในการปรับบทบาทของตนให้สมวัย”

(แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564)

ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 2 พ.ศ.2561, 2561:2)

การที่ภาครัฐมุ่งนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้สูงอายุว่าเป็น“การให้โอกาสสำหรับผู้ด้อยโอกาส”ซึ่งอาจตีความได้ว่า ผู้สูงอายุตกเป็นภาระของสังคมที่จะต้องให้ความเกื้อกูลและส่งเสริมให้มีการพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่องในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นทางร่างกาย จิตใจ สังคม และเศรษฐกิจ การมองว่าโอกาสเป็นเรื่องสำคัญและเป็นเรื่องที่ดีต่อตัวของผู้สูงอายุเอง แต่ในขณะเดียวกันก็มักจะถูกใช้เหตุผลของความเสื่อมสภาพทางร่างกายที่มาจากอาการเจ็บป่วยตอกย้ำให้เห็นถึงภาวะพึ่งพิงและความสามารถทางการเรียนรู้ที่ไม่มีประสิทธิภาพที่แตกต่างไปจากกลุ่มคนในวัยอื่นๆ

“ผู้สูงอายุตกอยู่ในภาวะพึ่งพิงสูงขึ้นและต้องการการดูแลระยะยาว มาจากการเสื่อมสภาพของร่างกายตามวัยและโรคไม่ติดต่อ หรือโรคเรื้อรัง โรคทางสมองที่มีต่อการเรียนรู้”

(แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564)

ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 2 พ.ศ.2561, 2561:18)

นัยที่ซ่อนเร้นในข้อความถูกส่งผ่านเป็นวาทกรรมไปสู่สังคมและผู้สูงอายุหลากหลายวาทกรรมเกิดการตีความไปสู่การเกิดเป็นทัศนคติเชิงลบต่อผู้สูงอายุ หนทางหนึ่งที่สามารถลดทัศนคติเชิงลบของสังคมที่มีต่อผู้สูงอายุได้ก็คือ การส่งเสริมแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้เกิดขึ้นในสังคม โดยมีคำกล่าวถึงความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิตกับผู้สูงอายุไว้ว่า

“การจัดการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงมีความจำเป็นต่อผู้สูงอายุ เนื่องจากเป็นกระบวนการเพื่อความเจริญงอกงามของผู้สูงอายุ โดยถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานสำหรับทุกคนทุกกลุ่มอายุ และเป็นแนวทางที่ช่วยให้ผู้สูงอายุมีความหมายในชีวิต เป็นหนทางที่ผู้สูงอายุได้พัฒนาศักยภาพของตนในการพัฒนาประเทศทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและสังคม โดยการ เรียนรู้ตลอดชีวิตจัดขึ้นเพื่อให้บุคคลทุกช่วงวัยได้เรียนรู้และสามารถเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงตลอดชีวิต ประเทศต่างๆ จึงตระหนักและให้ความสำคัญต่อการศึกษสำหรับผู้สูงอายุ โดยเฉพาะการเรียนรู้ตลอดชีวิต(Lifelong Learning)”

(อาชัญญารัตนอุบล, 2554: 3)

แนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตดังกล่าว ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเกิดความกระตือรือร้นและสนใจในการเรียนรู้ แสดงออกซึ่งความรู้สึกชอบ และเอาใจใส่ในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องหรือได้ประสบในแต่ละวันของการดำเนินชีวิต สร้างทัศนคติเชิงบวกให้เกิดขึ้นต่อตนเอง สร้างความภาคภูมิใจและมองเห็นคุณค่าที่มีในตนเอง สิ่งนี้จะผลต่อการปรับเปลี่ยนทัศนคติจากการเป็น “ภาระ” ให้เป็น “พลัง” ได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้จากการศึกษาสื่อออนไลน์ พบว่า แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้สูงอายุที่มักจะได้รับคำแนะนำจนถึงผู้สูงอายุ มักจะกล่าวถึงกิจกรรมที่ทำทำให้ผู้สูงอายุได้ทำร่วมกับกลุ่มคนรุ่นใหม่ เช่น การเล่น Skateboard, การร้องเพลง Rap และการแต่งกายแฟชั่น เป็นต้น ความท้าทายด้วยกิจกรรมใหม่ดังกล่าว ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีความตื่นตัวที่จะเรียนรู้ และมีทัศนคติเชิงบวกต่อตนเองมากยิ่งขึ้น

“การแสวงหาความท้าทายแปลกใหม่ อาจจะเป็นเรื่องที่คนหนุ่มสาวทำกัน แต่ก็ใช่ว่าเลยวัยเกษียณมาแล้วจะต้องหยุดเรื่องราวเหล่านี้ไว้ เพราะสูงวัยไทยแลนด์ของเราในวันนี้ได้พิสูจน์ให้เห็นว่าการลองทำอะไรใหม่ๆ ในช่วงสูงวัยอย่างการลุกขึ้นมาเป็นนายแบบ กับสไตล์การแต่งตัวที่ สุดแสบสันต์ จนคนรุ่นลูกหลานเหลน เห็นแล้วต้องยกนิ้วให้ ก็ทำให้เลือดลมได้สูบฉีดได้เยอะขึ้น มีพลังกำลังมากขึ้น มีชีวิตชีวามากขึ้น และมีความสุขมากขึ้น”

(รายการสูงวัยไทยแลนด์ ตอนลุงองอาจ แฟชั่นนิสตาชายวัยเก๋า

ออกอากาศทางช่องไทยพีบีเอสเมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2562)

สรุปผลจากการศึกษาเอกสารและสื่อออนไลน์ พบว่า แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ ที่ภาครัฐและเอกชนนำเสนอแสดงให้เห็นความเชื่อเดิมที่ว่า ผู้สูงอายุขาดความแข็งแรงและความมีชีวิตได้เปลี่ยนไปมุ่งเน้นให้ผู้สูงอายุและสังคมมีทัศนคติเชิงบวกต่อการเรียนรู้ของผู้สูงอายุให้มากยิ่งขึ้น โดยนำเสนอหลากหลายแนวทางที่จะสามารถเป็นแรงบันดาลใจที่สำคัญในการเริ่มต้นที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่มากยิ่งขึ้น

สำหรับผลการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุพบว่า ในทิศทางที่ผู้สูงอายุเป็นผู้กำหนดแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของตนเอง ผู้สูงอายุสะท้อนทัศนคติเชิงบวกต่อการเรียนรู้ของตนเอง ด้วยแนวคิดที่ว่า การเรียนรู้ของตนเองจะมีประสิทธิภาพสูงสุดเมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่ทำทลายความสามารถ ประสบการณ์ชีวิตที่สั่งสมมาจะถูกดึงมาใช้ในการคิดวิเคราะห์เพื่อแก้ไขสถานการณ์ดังกล่าวให้ลุล่วงไป

“การเรียนรู้ของคนแก่ มันก็อธิบายยากนะ บางทีไม่สามารถบอกได้ว่า มันเกิดขึ้นได้ยังไง แต่บ่อยครั้งผมก็พบว่า เมื่อเกิดปัญหาอะไรขึ้น มักจะแก้ไขได้ มีทางออกที่ดีให้องค์กรรอดพ้นวิกฤตได้ทุกครั้ง ผมเรียกมันว่า มันเป็น Intuition นะ”

(ปิติ ลิทธิอำนาจ, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 23 มกราคม 2562)

การที่ผู้สูงอายุมองตนเองว่า การเรียนรู้ของตนเองนั้นเกิดขึ้นจากการหยั่งรู้ หรือ Intuition เป็นคำที่ถูกใช้ในการกล่าวถึงการบรรลุสัมโพธิญาณของพระพุทธเจ้า ถ้อยคำดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า ผู้สูงอายุมีความภาคภูมิใจเมื่อได้รับโอกาสให้ได้ใช้ประสบการณ์ที่ตนเองสั่งสมมาอย่างเป็นพิเศษในการแก้ไขสถานการณ์ที่ทำทลาย

นอกจากนี้ผู้สูงอายุมองการเรียนรู้ของตนเองไปในแง่มุมของการเปลี่ยนแปลงตนเองด้วยการเรียนรู้ร่วมกับคนรุ่นใหม่ เป็นการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างคนต่างวัย ด้วยการสร้างปฏิสัมพันธ์ทั้งในรูปแบบของครู อาจารย์ ผู้ถ่ายทอดความรู้พื้นฐาน แต่ในขณะที่เดียวกันก็เรียนรู้วิถีของคนรุ่นใหม่ด้วยการร่วมทำกิจกรรมไปพร้อมกับพวกเขาเหล่านั้นด้วย

“ต้องบอกว่าทุกครั้งที่มีการเปลี่ยนแปลงกับชีวิต ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการย้ายที่อยู่อาศัยหรือตกงาน รวมถึงที่อายุ 60 ปี เรามองว่าเป็นการเข้าสู่การเป็นผู้ใหญ่แบบเต็มตัว ดิฉันจะไม่มองโลกเหมือนคนอื่น ๆ ทุก ๆ ครั้งที่มีการเปลี่ยนแปลง มันคือการ start up ตลอดเวลา เราต้องเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ดีกว่า”

(ภัทราวดี ศรีไตรรัตน์, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2562)

สรุปแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้สูงอายุที่ได้จากการศึกษาผ่านมุมมองของสังคมและมุมมองของผู้สูงอายุเอง สามารถนำเสนอผ่านคำสำคัญ 5 คำ คือ

“แสวงหาโอกาส เรียนรู้ตลอดชีวิต ด้วยความท้าทาย เรียนรู้ร่วมกับคนรุ่นใหม่ เพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงให้กับตนเอง”

จากแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ ที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร สื่อออนไลน์ และสัมภาษณ์ผู้สูงอายุดังกล่าวผู้วิจัยนำมากำหนดเป็นคุณลักษณะของการส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของผู้สูงอายุในสังคมเมือง ปรากฏอยู่ใน 7 องค์ประกอบ ดังนี้ หลักการส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของผู้สูงอายุ ผู้อำนวยการความสะดวกในการเรียนรู้ พื้นที่การเรียนรู้ตามอัธยาศัย ปฏิสัมพันธ์ทางการเรียนรู้ตามอัธยาศัย กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ทรัพยากรสนับสนุนการเรียนรู้ตามอัธยาศัย และวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัย สรุปผลที่ได้จากการศึกษาดังนี้

หลักการของการส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของผู้สูงอายุในสังคมเมือง

1. หลักการของการให้โอกาสอย่างเท่าเทียมกัน เพื่อตอบสนองต่อการเข้าถึงการเรียนรู้ได้ตามอัธยาศัย สิ่งสำคัญ คือ การจัดบรรยากาศ สถานการณ์ สถานที่ หรือสภาพแวดล้อมที่สามารถเกิดขึ้นได้ในทุกกาลเทศะ โดยในการจัดนั้น ควรคำนึงการเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวกและปลอดภัย
2. หลักการให้ความเป็นอิสระ เป็นสะท้อนให้เห็นว่าต้องทำให้ผู้สูงอายุรับรู้ถึงความรู้สึกอิสระ คล่องตัว ไม่อึดอัด และความรู้สึกถึงบรรยากาศที่เป็นมิตร
3. หลักการของความยืดหยุ่น ไม่ยึดติดกับรูปแบบใดใดมากเกินไป มีความยืดหยุ่นทั้งในด้านของเวลา เนื้อหา และสถานที่การเรียนรู้
4. หลักการของความสอดคล้องกับวิถีชีวิต ด้วยการให้ความสำคัญกับความสอดคล้องกับกิจกรรมที่สามารถทำได้ในชีวิตประจำวัน และเป็นไปตามความสนใจของผู้สูงอายุ
5. หลักการของความหลากหลาย เน้นการสร้างความท้าทาย ทั้งทางด้านการใช้สื่อ หรือทรัพยากรส่งเสริมการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ และกิจกรรมที่หลากหลาย
6. หลักการความทันสมัย เท่าทันกับความเปลี่ยนแปลง มีความเป็นปัจจุบัน รวมถึงสิ่งทีคนรุ่นใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเยาวชนให้ความสำคัญ และสามารถนำไปใช้ต่อยอดในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุได้
7. หลักการของการสร้างความผสมผสานศิลปะด้านต่างๆ ทั้งศิลปะการจูงใจ การสร้างแรงบันดาลใจ การประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างความรู้สึกให้ผู้สูงอายุเกิดความอยากเรียนรู้ และเกิดความต้องการที่จะเรียนรู้ต่อไปอย่างต่อเนื่อง
8. หลักการการให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมและการมีพื้นที่ ที่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และมีพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่นได้อย่างอิสระ ปราศจากการควบคุม
9. หลักการการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง เป็นการแสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุต้องสามารถแสดงให้เห็นเนื้อหา สาระ ข้อมูลที่มีรายละเอียดต่างๆ ซึ่งช่วยสนับสนุนให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าใจได้อย่างลึกซึ้ง และสามารถนำไปต่อยอดเรียนรู้เพิ่มเติมได้ด้วยตนเอง
10. หลักการใช้เทคโนโลยี ด้วยการให้ความสำคัญกับการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสนับสนุนการเรียนรู้ตามความเหมาะสม
11. หลักการเรียนรู้ตลอดชีวิต ต้องทำให้ผู้สูงอายุเข้าใจได้ว่าเป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาในการดำเนินชีวิต เกิดขึ้นได้ทุกหนแห่ง โดยเป็นการเรียนรู้ที่สามารถทำให้ผู้สูงอายุได้รับประสบการณ์หรือความรู้ได้อย่างใดอย่างหนึ่ง
 - ผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุในสังคมเมือง
 - อำนวยความสะดวกในที่นี้หมายถึง ผู้ที่คอยให้การสนับสนุนการเรียนรู้ให้กับผู้สูงอายุ ส่งเสริม และให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา เพื่อให้การเรียนรู้ของผู้สูงอายุนั้นสามารถที่จะเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นหลัก โดยทำหน้าที่เสมือนเพื่อนในการเรียนรู้มากกว่าที่จะเป็นผู้ควบคุมหรือทำหน้าที่เหมือนครูอาจารย์ โดยมีคุณลักษณะและบทบาทที่สำคัญดังนี้
 1. มีความน่าเชื่อถือ เป็นบุคคลที่มีประสบการณ์ตรงและมีความเชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ซึ่งสามารถถ่ายทอดประสบการณ์ไปสู่ผู้สูงอายุได้อย่างชัดเจน ในกรณีนี้อาจเป็นผู้สูงอายุหรือกลุ่มคนหลายช่วงวัยก็ได้
 2. พึงเป็นบุคคลที่เป็นต้นแบบในการเรียนรู้ที่ดี ซึ่งทำให้ผู้สูงอายุเกิดความศรัทธา และเกิดความเชื่อถือที่จะเรียนรู้
 3. เป็นบุคคลที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เข้าถึงได้ง่าย ยิ้มแย้มแจ่มใส สนุกสนานมีชีวิตชีวา ถ้าเป็นกลุ่มเยาวชนคนรุ่นใหม่ ที่มีกิจกรรมที่ทำทนาย จะยิ่งสร้างความน่าสนใจและเร้าใจให้ผู้สูงอายุอยากที่จะเรียนรู้
 4. เป็นบุคคลที่มีทัศนคติเชิงบวกทั้งต่อตนเองและต่อตัวของผู้สูงอายุ โดยมีพื้นฐานของการเป็นผู้ที่มองโลกในแง่ดีที่ตั้งอยู่บนฐานของความเป็นจริง

5. เป็นบุคคลที่เข้าใจธรรมชาติของผู้สูงอายุ ทั้งทางด้านกายภาพ สภาพจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึก และเข้าใจในบทบาทของตนเอง ตลอดจนถึงเข้าใจกระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ที่ผลักดันให้ผู้สูงอายุมีความสุขที่จะได้เรียนรู้
 6. มีทักษะในการสื่อสาร และถ่ายทอดเรื่องราวการเรียนรู้ให้กับผู้สูงอายุเข้าใจได้ง่าย
 7. มีทักษะในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า สามารถจัดการสถานการณ์ภาวะตึงเครียดให้เกิดขึ้นน้อยที่สุด
 8. มีความยืดหยุ่นทางความคิด ไม่ยึดติดกับกฎเกณฑ์หรือยึดมั่นในความคิดของตนเองมากเกินไป
 9. ไม่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้
 10. เป็นบุคคลที่มีพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา เป็นผู้ที่หมั่นทบทวนการกระทำของตนเองอย่างสม่ำเสมอ
- สำหรับในด้านบทบาทของการเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย
1. ผู้เป็นผู้เข้าใจถึงการให้โอกาส จุดประกายความท้าทาย กระตุ้นให้ผู้สูงอายุมีความอยากรู้อยากเห็น เกิดแรงบันดาลใจที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง
 2. สามารถสร้างพื้นที่ของการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นระหว่างผู้อำนวยความสะดวกกับผู้สูงอายุ รวมถึงระหว่างผู้สูงอายุกับกลุ่มคนหลายช่วงวัย และระหว่างผู้สูงอายุด้วยกันเอง
 3. เป็นบุคคลที่คอยให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุ ทั้งทางด้านทำให้กำลังใจ ให้คำปรึกษา ขวนพุดคุยเพื่อผ่อนคลาย รวมถึงการให้คำแนะนำในการเรียนรู้ได้ตลอดเวลา
 4. เป็นบุคคลที่มีส่วนช่วยเหลือให้ผู้สูงอายุรู้จักกับความต้องการของตนเอง และสามารถช่วยเหลือให้ผู้สูงอายุใช้ความสามารถของตนเองได้อย่างเต็มที่
 5. เป็นผู้ประสานหรือติดต่อเครือข่ายที่มีความชำนาญในการให้ความช่วยเหลือด้านการเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ
 6. เป็นผู้ที่สามารถกระตุ้นหรือโน้มน้าวให้ผู้สูงอายุดำเนินการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างสม่ำเสมอ
 7. มีบทบาทในการสร้างกำลังใจและแรงจูงใจให้ผู้สูงอายุเกิดความปรารถนาที่แรงกล้าที่จะเรียนรู้ให้ประสบความสำเร็จ
 8. เป็นผู้สร้างบรรยากาศของการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ในทุกสถานการณ์ ทำให้การเรียนรู้ดำเนินไปด้วยความสนุกสนาน ไม่ตึงเครียด
 9. เป็นผู้คอยสังเกตปฏิบัติการพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุอย่างสม่ำเสมอ เพื่อพัฒนาและปรับปรุงแผนการส่งเสริมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการ
 10. เป็นผู้คอยกำกับติดตามความก้าวหน้าทางการเรียนรู้ของผู้สูงอายุอยู่เสมอ

พื้นที่การเรียนรู้ของผู้สูงอายุในสังคมเมือง

พื้นที่การเรียนรู้ของผู้สูงอายุในสังคมเมือง มีความหลากหลายรูปแบบทั้งที่เป็นสื่อออนไลน์ และสื่อออฟไลน์ แต่ส่วนมากพบว่าผู้สูงอายุในสังคมเมืองนิยมการใช้บนสื่อออนไลน์กันมากยิ่งขึ้น เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ผู้สูงอายุจะสามารถเรียนด้วยการนำตนเองและเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างอิสระ สื่อสังคมออนไลน์เป็นสื่อที่แพร่กระจายด้วยปฏิสัมพันธ์เชิงสังคมที่ไม่ต่างจากอดีต เพียงแต่เมื่อมาอยู่ในโลกออนไลน์ การแพร่กระจายของสื่อก็สามารถทำได้ง่ายขึ้น ซึ่งทำให้เกิดการแบ่งปันเนื้อหา จากแหล่งหนึ่งไปสู่อีกแหล่งหนึ่งได้อย่างรวดเร็ว สำหรับการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ สื่อออนไลน์สามารถเข้าถึงได้โดยไม่ยากเย็น มีแหล่งเรียนรู้เป็นจำนวนมากที่ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเกิดการเรียนรู้ อย่างเช่น ชมรม OPPY หรือ OldPeoplePlayingYoungซึ่ง เป็นชมรมที่ก่อตั้งขึ้นในช่วงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2542 โดยคุณหญิงชัชวีร์ จาคิกวนิช ร่วมกับ Loxinfo Training Center บริษัท ล็อกซเลีย์ อินฟอร์เมชั่น ชมรมดังกล่าวทำหน้าที่เผยแพร่ความรู้และทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ให้แก่ผู้สูงอายุ เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ผู้สูงอายุมารวมตัวกันเพื่อที่จะศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อให้เท่าทันกับกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลก

ปฏิสัมพันธ์ทางการเรียนรู้ตามอรรถาธิบายของผู้สูงอายุในสังคมเมือง

ปฏิสัมพันธ์ทางการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ คือ ภาวะสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตามอรรถาธิบายด้วยการอาศัยสัมพันธ์ภาพที่นำไปสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องต่างๆ ที่ผู้สูงอายุสามารถที่จะได้ตอบหรือสื่อสารได้อย่างอิสระ ใน 3 ลักษณะ คือ

1. การติดต่อสื่อสารแบบประสานเวลา เป็นการที่ผู้สูงอายุเลือกที่ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในช่วงเวลาเดียวกัน ผ่านการพูดคุยโต้ตอบแบบทันทีทันใด ผ่านการสนทนาในลักษณะต่างๆ ทั้งที่เป็นการพิมพ์โต้ตอบกันใน application Line การโทรศัพท์ด้วยระบบเสียง หรือโทรด้วยระบบวีดิโอคอล ที่ได้ยินทั้งเสียงและเห็นทั้งภาพ

2. การติดต่อสื่อสารแบบไม่ประสานเวลากับบุคคล เป็นการที่ผู้สูงอายุสร้างสัมพันธ์กับผู้อื่นผ่านการส่งอีเมลล์ การโพสต์ข้อความบนกระดานข่าว หรือการส่งข้อความโต้ตอบทางกล่องข้อความที่ผู้สื่อสารจะเข้ามาได้ตอบในภายหลัง

3. การติดต่อสื่อสารในขณะผู้สูงอายุเลือกที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อที่ไม่ใช่บุคคล เป็นการเรียนรู้ผ่านการค้นหาข้อมูล หรือการอ่านสาระประโยชน์ที่ตนเองสนใจเป็นพิเศษ

ทรัพยากรส่งเสริมการเรียนรู้ตามอรรถาธิบายของผู้สูงอายุในสังคมเมือง

ทรัพยากรที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตามอรรถาธิบายสำหรับผู้สูงอายุในสังคมเมือง สื่ออินเทอร์เน็ต จัดว่ามีบทบาทมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อที่ทำการเชื่อมโยงกับระบบอินเทอร์เน็ต ที่ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงได้ทุกเมื่อ สามารถใช้เป็นช่องทางในการอ่านหนังสือประเภทต่างๆ ดูข่าว ฟังเพลง ฟังธรรมะ ค้นรูปภาพแหล่งท่องเที่ยว ข้อมูลเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพต่างๆ นอกเหนือจากนี้ในปัจจุบันมี Application จำนวนมากที่เอื้อประโยชน์ให้กับผู้สูงอายุสามารถใช้ในการดูแลสุขภาพปลอดภัยให้กับตนเอง หรือให้ลูกหลานในครอบครัวสามารถใช้ในการติดต่อเมื่อเกิดเหตุด่วนเหตุร้าย ก็จะสามารถดูแลในระดับเบื้องต้นได้เป็นอย่างดี

นอกเหนือจากทรัพยากรการเรียนรู้ประเภทที่เป็นสื่ออินเทอร์เน็ตดังกล่าว ผู้สูงอายุในสังคมเมืองส่วนมากก็ยังให้ความสำคัญกับสื่อบุคคล ด้วยเหตุผลที่ว่า สื่อบุคคลมีความสำคัญและมีความเชื่อมโยงกับการใช้ชีวิต โดยสื่อบุคคลในที่นี้ไม่ได้หมายถึงเพียงแค่บุคคลที่มีความใกล้ชิดกับผู้สูงอายุ เช่น ญาติพี่น้องหรือลูกหลานเท่านั้น แต่ยังหมายถึงบุคคลอื่นๆ ที่เป็นบุคคลต้นแบบที่มีคุณลักษณะของผู้มีความรู้ความสามารถในด้านใดด้านหนึ่ง หรือบุคคลที่มีความชื่นชอบ สนใจ ในสิ่งที่ใกล้เคียงกัน ทำให้สื่อสารกันได้อย่างเข้าใจ ทำให้ผู้สูงอายุเรียนรู้ได้อย่างอิสระไม่รู้สึกลกตั่นแต่อย่างใด

กิจกรรมการส่งเสริมการเรียนรู้ตามอรรถาธิบายของผู้สูงอายุในสังคมเมือง

กิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตามอรรถาธิบายให้กับผู้สูงอายุในสังคมเมืองมีหลากหลายรูปแบบ ได้แก่

1. การจัดคอร์สการเรียนรู้ที่เป็นทางการ ที่เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุสนใจเข้าร่วมเรียนรู้ได้ตามความพึงพอใจโดยไม่มี การบังคับ แต่เป็นไปเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตัวผู้สูงอายุเอง เช่น คอร์สการสอนใช้คอมพิวเตอร์เบื้องต้น คอร์สสอนเขียนสื่อน้ำ คอร์สการออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ เป็นต้น ซึ่งในปัจจุบันมีคอร์สการเรียนรู้เป็นจำนวนมากทั้งที่จัดในสถานที่ และที่จัดขึ้นบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะอย่างยิ่งคอร์สการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายดังกล่าว อำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียนที่เป็นผู้สูงอายุเป็นอย่างมาก ทั้งในด้านของความสะดวกในการย้อนกลับมทบทวนได้ทุกครั้งที่ต้องการ โดยไม่จำเป็นต้องมาเรียนในช่วงเวลาของการสอนสดก็ได้

2. การสนทนาหรือการเสวนาเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันบนเครือข่ายออนไลน์ เช่น กลุ่ม Line, Facebook เป็นต้น ช่องทางการมีกิจกรรมดังกล่าวเป็นการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุที่มีความสนใจในเรื่องราวเดียวกัน และต้องการแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน จึงใช้วิธีการสร้างพื้นที่หรือเปิดเวทีในการพูดคุยทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

3. กิจกรรมชมรม กลุ่มกิจกรรมส่งเสริมอาชีพ และโรงเรียนผู้สูงอายุ เป็นการรวมตัวของกลุ่มผู้สูงอายุอาสาสมัคร และบุคคลในสังคม ชุมชน ที่ชื่นชอบในกิจกรรมการเรียนรู้ประเภทเดียวกัน มาจัดกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันที่มีทั้งแบบที่เป็น

ทางการและไม่เป็นทางการก็ได้ เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ หรือสร้างความท้าทายในการร่วมกันสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ ให้เกิดขึ้น โดยรูปแบบของการรวมตัวที่เกิดขึ้นนั้น อาจปฏิสัมพันธ์ด้วยการปฏิบัติร่วมกันโดยตรงหรือเกิดขึ้นในลักษณะของชมรมในระบบออนไลน์ เช่น เพจ หรือกลุ่มเฟซบุ๊ก หรือ Application Line เป็นต้น

4. กิจกรรมการเรียนรู้จากกรณีศึกษา เป็นการนำเสนอเรื่องราว รูปภาพ หรือเหตุการณ์ซึ่งเป็นข้อเท็จจริงในลักษณะต่างๆ เช่น บทละคร นิทาน วิดีทัศน์ การ์ตูน มาให้ผู้สูงอายุได้ศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างประสบการณ์เรียนรู้ และเรียนรู้

5. การแนะนำคำปรึกษา เป็นกิจกรรมที่ผู้มีประสบการณ์ทำหน้าที่เป็นผู้สอนหรือพี่เลี้ยง ทำหน้าที่สอน ให้คำปรึกษา ให้ข้อแนะนำ หรือให้ผลสะท้อนกลับกับผู้เรียนในรูปแบบการสื่อสารทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้พัฒนาศักยภาพการเรียนรู้อย่างเต็มที่

6. การโฆษณา เป็นการสร้างข้อความ การแสดง คลิปภาพ หรือคลิปเสียงสั้นๆ ที่สามารถสร้างแรงกระตุ้นหรือแรงจูงใจในการเรียนรู้ให้กับผู้สูงอายุให้เกิดความตระหนักและเกิดแรงผลักดันที่อยากจะเรียนรู้

7. การสร้างกิจกรรมบนเครือข่ายออนไลน์ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมตามความสนใจ และต้องได้ประโยชน์จากการเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมนั้น โดยกิจกรรมนั้นต้องสามารถสร้างทั้งสาระ ความบันเทิง มิตรภาพ รวมถึงทำให้การเรียนรู้บนเครือข่ายออนไลน์นั้นมีสีสันและมีชีวิตชีวา

วิธีการส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของผู้สูงอายุในสังคมเมือง

วิธีการส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัยให้กับผู้สูงอายุ เป็นการสนับสนุนให้เกิดการจัดหรือสร้างพื้นที่การเรียนรู้ตามอัธยาศัยที่หลากหลายและสอดคล้องตามความต้องการของผู้สูงอายุ รวมถึงการสร้างแรงสนับสนุน จูงใจ และกระตุ้นให้ผู้สูงอายุใช้พื้นที่ดังกล่าวในการเรียนรู้ เพื่อสร้างความสำเร็จตามเป้าหมายของตนเอง อย่างอิสระและมีความสุข ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบสามารถดำเนินงานให้เกิดขึ้นด้วยวิธีการ ดังนี้

1. จัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับลักษณะการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ โดยพื้นที่การเรียนรู้ต้องมีการออกแบบพื้นที่หรือจัดสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่สามารถสร้างประทับใจหรือมีเอกลักษณ์ท่าจดจำดึงดูดใจให้ผู้สูงอายุให้ความสนใจที่จะเข้ามาเรียนรู้ มีการดูแลเรื่องแสง เสียง อุณหภูมิให้เหมาะสม สิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ควรสร้างความรู้สึกมีชีวิตชีวา มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ที่ทันสมัย เช่น มีเครื่องคอมพิวเตอร์ที่เอื้อต่อการใช้งานสำหรับผู้สูงอายุ รวมถึงการออกแบบการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่มีโซนพื้นที่ส่วนตัว และพื้นที่ที่ส่งเสริมการสร้างปฏิสัมพันธ์ในการเรียนรู้ระหว่างบุคคลด้วย

2. สร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยบนพื้นที่การเรียนรู้ตามอัธยาศัยที่ดีควรมีบรรยากาศที่สนับสนุนให้ผู้สูงอายุอยากเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งผู้จัดพื้นที่การเรียนรู้ควรคำนึงถึงบรรยากาศที่ประกอบไปด้วย บรรยากาศของความผ่อนคลาย มีความเงียบสงบเป็นส่วนตัว หรือมีดนตรีบรรเลงเบาๆ เพื่อสร้างสุนทรีย์ในการเรียนรู้ บรรยากาศของความอิสระ ที่เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุสามารถตัดสินใจ คิด หรือเลือกที่จะเข้าร่วมกิจกรรมโดยปราศจากการบังคับ บรรยากาศของความอบอุ่น เป็นมิตร เต็มไปด้วยการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และการให้คำแนะนำปรึกษาบอกระยะทางการเรียนรู้ รวมถึงการให้เกียรติซึ่งกันและกัน มีบรรยากาศของความท้าทาย ที่มีการกระตุ้นให้เสริมแรงให้เกิดความกระตือรือร้น และสร้างความมั่นใจในการลงมือปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย และมีบรรยากาศของการแบ่งปัน ที่ทุกคนสามารถแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีคุณค่าสามารถก่อให้เกิดประโยชน์กับผู้อื่นได้ตลอดเวลา

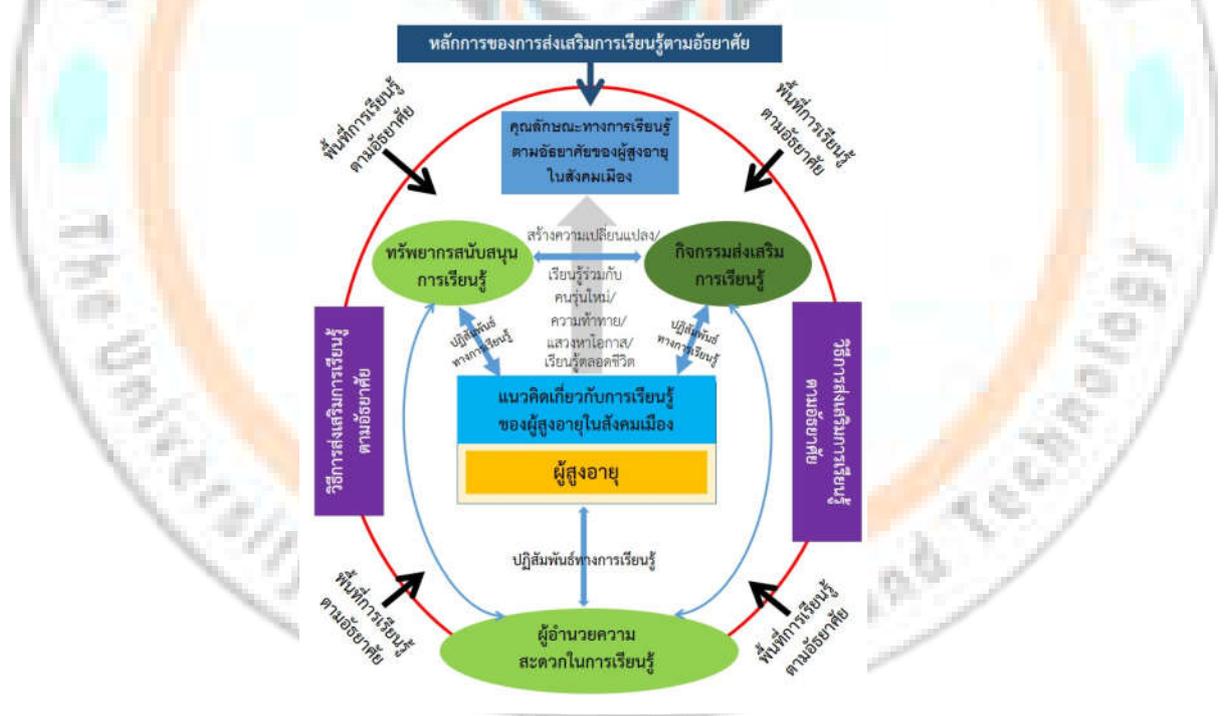
3. สร้างกลุ่มหรือเครือข่ายการเรียนรู้ โดยการรวมกลุ่มบุคคลที่มีความชื่นชอบในสิ่งเดียวกันหรือมีเป้าหมายในการเรียนรู้ที่ใกล้เคียงกันในรูปแบบของชมรม กลุ่มกิจกรรมอาชีพ โรงเรียนผู้สูงอายุ หรือสมาคมทั้งในโลกแห่งความจริงและบนโลกในสังคมออนไลน์ ให้มีโอกาสได้มาเรียนรู้ร่วมกัน สร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แบ่งปันประสบการณ์ที่แตกต่าง รวมถึงร่วมกันสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นประโยชน์ในการเรียนรู้แก่บุคคลรอบข้างในสังคม โดยการสร้างกลุ่มหรือเครือข่ายให้เกิดขึ้นนั้น อาจเริ่มต้นจากการสร้างกลุ่มขนาดเล็กชักชวนเพื่อนหรือคนใกล้ชิดที่มีความชื่นชอบหรือเป้าหมายที่ใกล้เคียงกัน

มาทำกิจกรรมร่วมกัน จากนั้นจึงค่อยๆ ขยายเครือข่ายให้กว้างขวางมากขึ้น หรืออาจจะใช้วิธีการประชาสัมพันธ์โฆษณาผ่านสื่อประเภทต่างๆ เช่น สื่อโทรทัศน์ สื่อวิทยุ และสื่ออินเทอร์เน็ต เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้เกิดการรวมตัวกันสร้างเครือข่ายการเรียนรู้และมีการสร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

4. สร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ โดยมีการนำเสนอเรื่องราวการดำเนินชีวิตและการเรียนรู้ของบุคคลต้นแบบ ที่ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ด้านต่างๆ ที่ผู้สูงอายุให้ความสนใจ เช่น ด้านอาชีพ ด้านการเป็นครูภูมิปัญญา ปราชญ์ชาวบ้าน ศิลปินแห่งชาติ เป็นต้น ผ่านสื่อประเภทต่างๆ ที่ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงได้ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หรือสื่อออนไลน์ เพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้สูงอายุปรารถนาที่จะมีกำลังใจในการปรับเปลี่ยนวิถีคิดเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของตนเอง นอกจากนี้การกระตุ้นให้ผู้สูงอายุมีเป้าหมายในการเรียนรู้และทบทวนเป้าหมายกันอย่างสม่ำเสมอผ่านการสนทนา ก็เป็นวิธีที่เสริมแรงให้ผู้สูงอายุเกิดแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองมากยิ่งขึ้น

5. เสริมพลังอำนาจในการเรียนรู้ เป็นวิธีการกระตุ้นระดับบุคคลระหว่างการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้สูงอายุที่กำลังลงมือเรียนรู้เกิดแรงผลักดันที่จะลงมือปฏิบัติในสิ่งที่วางเป้าหมายให้บรรลุผลในระยะเวลาที่รวดเร็ว และดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการเสริมพลังอำนาจในการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุนั้น สามารถทำได้ด้วยการใช้วิธีการสนทนาเชิงบวก มีการชื่นชมเมื่อผู้สูงอายุประสบความสำเร็จ ให้กำลังใจเมื่อเกิดข้อผิดพลาดในการปฏิบัติงาน ซึ่งการเสริมพลังอำนาจจะกระตุ้นให้ผู้สูงอายุเห็นคุณค่าในตนเองมากขึ้น ในขณะเดียวกันก็ต้องสนับสนุนให้ผู้สูงอายุรู้จักการเสริมสร้างพลังอำนาจกระตุ้นการเรียนรู้ให้กับเพื่อนในวัยเดียวกัน และกลุ่มคนหลายช่วงวัยด้วยเช่นกัน

ทั้งนี้ รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของผู้สูงอายุในสังคมเมือง สามารถสรุปได้ดังรูปภาพที่ 1 ต่อไปนี้

รูปภาพที่ 1 รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของผู้สูงอายุในสังคมเมือง

อภิปรายผลการวิจัย

จากข้อค้นพบในการวิจัยเรื่อง รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของผู้สูงอายุในสังคมเมือง สามารถแบ่งการอภิปรายผลออกเป็น 2 ประเด็นตามวัตถุประสงค์การวิจัย ได้แก่ 1. การวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้สูงอายุในสังคมเมือง และ 2. การศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของผู้สูงอายุในสังคมเมือง ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้สูงอายุในสังคมเมือง

จากผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้สูงอายุในสังคมเมืองที่ว่า “ผู้สูงอายุในสังคมเมืองต้องเป็นผู้แสวงหาโอกาส เรียนรู้ตลอดชีวิต ด้วยความท้าทาย เรียนรู้ร่วมกับคนรุ่นใหม่ เพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงให้กับตนเอง” นั้นเกิดขึ้นได้จากการผลิตสร้างวาทกรรมที่มาจาก 2 ทิศทาง คือ ทิศทางที่มาจากสังคมกำหนดซึ่งได้แก่ ภาครัฐ ภาคประชาสังคม และภาคเอกชนเป็นผู้กำหนดแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ ส่วนทิศทางที่สองผู้สูงอายุเป็นผู้กำหนดตนเอง โดยทั้งสองทิศทางต่างแสดงให้เห็นความคิดในเชิงอำนาจเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้สูงอายุที่แตกต่างกันออกไป ประเด็นดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Michael Foucault (อ้างถึงใน กำธร หลุยยะพงศ์, 2556) ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดว่าอำนาจของสังคมและตัวตนของคนๆ นั้น ว่าจะมีความสัมพันธ์ต่อการกำหนดแนวคิดในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้สูงอายุในสังคมก็เช่นเดียวกัน

จากการวิเคราะห์เนื้อหาชี้ให้เห็นว่าถึงสังคมส่วนหนึ่งผลิตสร้างแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้สูงอายุว่าเป็นเรื่องไม่จำเป็น หรือเป็นเพียงเรื่องของการต้องให้โอกาสสำหรับผู้ด้อยโอกาส แสดงออกทัศนคติเชิงลบมากกว่าเชิงบวกสอดคล้องกับงานวิจัยของ Parsons (1993) และ Knox (2005) ที่กล่าวถึงการมีทัศนคติเชิงลบของคนรุ่นใหม่ที่มีต่อผู้สูงอายุ ไม่ว่าจะเป็นในด้านของสุขภาพ พฤติกรรมการใช้ชีวิตประจำวัน ตลอดจนถึงการเป็นผู้ที่ไม่สามารถจะพัฒนาได้อีกต่อไป แต่ในอีกด้านหนึ่งผู้สูงอายุเสนอแนวคิดเชิงบวกที่มีต่อตนเอง ทั้งในด้านของการใช้ชีวิต การเรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ๆ และการเปิดใจพร้อมรับความเปลี่ยนแปลงที่กำลังก้าวเข้ามา สร้างเสริมทัศนคติเชิงบวกให้กับตนเองปฏิเสธรการเรียนรู้ของผู้สูงอายุจะเกิดขึ้น เพื่อต้องการสะท้อนให้สังคมเห็นว่า ผู้สูงอายุเป็นกลุ่มคนที่มีศักยภาพพร้อมที่จะเรียนรู้และตั้งรับเสมอกับความท้าทายใหม่ๆ ที่จะเข้ามาขับเคลื่อนให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในชีวิต

2. การศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของผู้สูงอายุในสังคมเมือง

จากผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบของรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของผู้สูงอายุในสังคมเมืองประกอบด้วย หลักการส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัย พื้นที่การเรียนรู้ตามอัธยาศัย ปฏิสัมพันธ์ทางการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ผู้อำนวยการความสะดวกในการเรียนรู้ กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ทรัพยากรสนับสนุนการเรียนรู้ตามอัธยาศัย และวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัย โดยจำแนกตามประเด็นองค์ประกอบของรูปแบบ พบว่า

ด้านของหลักการส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ในประเด็นย่อยสะท้อนให้เห็นถึงความมีอิสระ ความหลากหลาย ความยืดหยุ่น ความเสมอภาค ความต้องการของผู้สูงอายุ บรรยากาศและสภาพแวดล้อม และความทันสมัย ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ.2551 และเป็นไปตามหลักการของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543) ที่นำเสนอไว้ว่า การส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัยจัดเป็นกิจกรรมที่เติมเต็มทำให้การเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนมีความสมบูรณ์แบบ

ด้านพื้นที่การเรียนรู้ตามอัธยาศัย หรือ Informal Learning Space เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญสำหรับผู้สูงอายุ ที่มีทั้งที่เป็นสถานที่ สิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่อยู่ในโลกแห่งความจริงและในโลกเสมือน สำหรับผู้สูงอายุในสังคมเมืองแล้วโลกเสมือนบนอินเทอร์เน็ตเป็นโลกที่เปิดกว้าง มีอิสระ มีความหลากหลาย และมีความสะดวกสบาย สามารถเข้าถึงได้ง่าย เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ผู้สูงอายุสามารถดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ได้ตามความต้องการของตนเองโดยไม่เสียความเป็นตัวตน ซึ่งลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการส่งเสริมการเรียนรู้ในผู้สูงอายุที่ระบุไว้ว่า ต้องคำนึงถึงการเรียนรู้ที่ผู้สูงอายุมีอิสระในการคิด การตัดสินใจ และการเข้าร่วมกิจกรรมใดใด ที่เป็นไปโดยปราศจากการบังคับ (อาชัญญรัตน์อุบล, 2559)

ด้านปฏิสัมพันธ์ทางการเรียนรู้ตามอัธยาศัย หรือ Informal Learning Interaction จัดได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างความสัมพันธ์อันดีที่เกิดขึ้นในการเรียนรู้ ผลการวิจัยดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในวันแรกที่พบและทำกิจกรรมร่วมกันในระหว่างผู้สูงอายุและผู้จัด หรือ ในระหว่างผู้สูงอายุด้วยกันเองนั้น มีการเรียนรู้ทั้งภาษาผ่านสีหน้า ท่าทางรวมถึงภาษาที่สื่อสารด้วยวิธีการสนทนาพูดคุยทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ

Charles (1971) ที่กล่าวถึงลักษณะการมีปฏิสัมพันธ์ที่สามารถสื่อสารได้ด้วยการพูด ภาษาท่าทาง สัญลักษณ์ รูปภาพ รวมถึง การสื่อสารผ่านอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นเสมือนใบเบิกทางไปสู่การสร้างมิตรภาพที่ดีในการเรียนรู้ นอกจากนี้ Knowles (1975) ก็ให้ความสำคัญกับการสร้างบรรยากาศที่เต็มไปด้วยมิตรภาพ และความใส่ใจ ว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนที่เป็นผู้สูงอายุเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ หรือ Informal Learning Facilitator คือ ผู้ที่บทบาทหลักในการสร้างหรือจัดพื้นที่การเรียนรู้โดยอาศัยการใช้กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัยเป็นตัวขับเคลื่อน เป็นบุคคลสำคัญที่มีส่วนช่วยให้ผู้สูงอายุได้มีค้นหาความต้องการของตนเอง ตลอดจนทำหน้าที่ช่วยเหลือ เสริมแรงใจ ผลักดันทัศนคติเชิงบวก โดยบทบาทดังกล่าวสอดคล้องกับที่ วรรณ ปทุมเจริญวัฒนา (2561) ให้ความสำคัญกับกลุ่มผู้จัดการศึกษาตามอัธยาศัยไว้ว่า ต้องเป็นผู้ที่ส่งเสริม สนับสนุน กระตุ้น และสร้างความตระหนักให้กับผู้เรียน และกลุ่มเครือข่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้รับรู้ในทุกด้าน นอกจากนี้ ผู้อำนวยความสะดวกควรมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น คือ เป็นผู้วางตัวในแบบที่ไม่ใช่เป็นผู้นำ แต่เป็นเพื่อนร่วมทาง ร่วมไปกับผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุเปิดใจต่อการเรียนรู้ กล้าพูดคุย และกล้าที่จะซักถาม นอกจากนี้ (ประสาน อิงคนันท์, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 21 มีนาคม 2562)

ด้านกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัย หรือ Informal Learning activity สำหรับผู้สูงอายุกิจกรรมที่จะส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตามอัธยาศัยนั้นต้องมีความหลากหลาย แต่กิจกรรมที่เป็นที่นิยมมาก คือ กิจกรรมประเภทฝึกทักษะอาชีพ เช่น การทำขนม ทำอาหาร การประดิษฐ์สิ่งของ การถักนิตติ้ง หรือโครเชต์ เป็นต้น กิจกรรมดังกล่าวนอกจากจะสร้างความเพลิดเพลินให้กับผู้สูงอายุแล้วยังสามารถนำไปสู่การสร้างรายได้ได้อีกด้วย นอกจากนี้กิจกรรมที่เกี่ยวกับการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ต่างๆ ก็เป็นที่นิยมเป็นอย่างมาก เช่น การฝึกใช้ facebook และ line ในการติดต่อสื่อสาร เป็นกิจกรรมที่ผู้สูงอายุในสังคมเมืองใช้เวลามากที่สุด โดยเนื้อหาสาระที่สนทนาผ่านสื่อดังกล่าว มักจะเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตประจำวัน ทำให้เกิดบรรยากาศของการสนทนา สอดคล้องกับแนวคิดของชัยยศ อิมสุวรรณ์ (2544) ที่กล่าวว่า กิจกรรมการเรียนรู้ตามอัธยาศัยต้องมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตประจำวัน ซึ่งการพูดคุยก็จัดเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นเป็นประจำในวิถีชีวิตของมนุษย์ ที่สามารถส่งเสริมการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี

ด้านทรัพยากรสนับสนุนการเรียนรู้ตามอัธยาศัย หรือ Informal Learning Sources สิ่งสนับสนุนสำคัญที่มีส่วนทำให้เกิดการเรียนรู้ตามอัธยาศัยที่มีประสิทธิภาพนั้น มีหลายประเภท ได้แก่ ประเภทบุคคล ประเภทที่เป็นแหล่งเรียนรู้ และประเภทที่อยู่บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต สำหรับผู้สูงอายุแล้วทรัพยากรสนับสนุนทุกประเภทยุติแล้วแต่มีความสำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเภทบุคคล การได้เรียนรู้ประสบการณ์ชีวิต ความล้มเหลวและความสำเร็จของบุคคลที่เป็นต้นแบบ ซึ่งไม่เฉพาะว่าจะต้องเป็นผู้สูงอายุด้วยกันเท่านั้น อาจจะเป็นกลุ่มคนหลายช่วงวัย เด็กหรือเยาวชน ที่มุมมองที่สามารถเป็นแรงบันดาลใจให้กับผู้สูงอายุได้นับเป็นทรัพยากรอันทรงคุณค่าสำหรับผู้สูงอายุได้เช่นกัน (สว่าง แก้วกันทา, สัมภาษณ์, 4 กุมภาพันธ์ 2562) นอกจากนี้ ทรัพยากรบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตก็เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ ทั้งในด้านของความเร็ว สะดวก และมีความเป็นส่วนตัวสูง จึงเป็นที่นิยมมากในกลุ่มผู้สูงอายุในสังคมเมือง

ด้านวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัยหรือ Informal Learning Method วิธีการส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของผู้สูงอายุที่ดีที่สุด ก็คือวิธีที่ทำให้ผู้สูงอายุเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข สิ่งนี้จะสามารถเกิดขึ้นได้ต้องประกอบไปด้วยการจัดสภาพแวดล้อม การสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ การสร้างกลุ่มเครือข่ายการเรียนรู้ การสร้างแรงบันดาลใจ และการเสริมสร้างพลังอำนาจในทางบวก ซึ่งประเด็นดังกล่าว Knowles (1975) ชี้ให้เห็นว่า การใช้จิตวิทยาเชิงบวกเป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของบุคคลให้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้สูงอายุที่ผ่านประสบการณ์ชีวิตที่หลากหลาย รับรู้ถึงทัศนคติทั้งทางบวกและลบผสมผสานกันมาอย่างยาวนาน จนเข้าสู่วัยปลายชีวิตทัศนคติจึงเป็นสิ่งที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงไปได้โดยง่าย ดังนั้น การที่จะส่งเสริมให้เกิดพลังทางบวกจึงต้องอาศัยพลังจากสังคมที่ส่งต่อไปสู่ผู้สูงอายุในทิศทางบวกเช่นเดียวกัน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

สำหรับ การวิจัยเรื่องรูปแบบการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของผู้สูงอายุในสังคมเมืองนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ในและการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้สูงอายุในสังคมเมือง ทำให้มองเห็นมุมมองที่สังคมมองการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ และในขณะเดียวกันก็ยังมีข้อขัดแย้งและสอดคล้องกันของผู้สูงอายุ ทำให้พบว่า องค์การภาครัฐ ภาคประชาสังคม และภาคเอกชน จะสามารถนำแนวคิดดังกล่าว ไปใช้ในการสร้างสื่อเพื่อเผยแพร่แนวคิดนี้ให้ออกมาเป็นรูปธรรม หรืออาจนำไปใช้เป็นแผนงานรณรงค์ให้ผู้สูงอายุและกลุ่มคนหลายช่วงวัย ได้ตระหนักถึงคุณค่าของผู้สูงอายุและเป็นส่วนสำคัญในการช่วยกันขับเคลื่อนงานด้านผู้สูงอายุของไทยให้พัฒนายิ่งขึ้นต่อไป

2. จากการศึกษาประเด็นที่เกี่ยวกับรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของผู้สูงอายุในสังคมเมือง พบข้อสังเกตที่ว่า ผู้สูงอายุในสังคมเมืองส่วนใหญ่ติดโซเชียล มีเดียชีวิตที่แตกต่างออกไปจากในอดีต ดังนั้น องค์การภาคส่วนต่าง ๆ อาจนำแนวคิดดังกล่าวไปใช้ในการพัฒนา Application สำหรับผู้สูงอายุที่มีความหลากหลายมากขึ้น โดยไม่จำกัดอยู่เพียงเนื้อหาที่เกี่ยวกับสุขภาพเท่านั้น อาจจะมีเนื้อหาที่ท้าทายความสามารถของผู้สูงอายุให้มากขึ้น เพื่อให้เกิดกลุ่มผู้สูงอายุรุ่นใหม่ที่แตกต่างกันไปจากในอดีต

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาในกลุ่มผู้สูงอายุในพื้นที่ชนบท เพื่อสะท้อนแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้และรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัยว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร และมีประเด็นใดบ้างที่จะสามารถนำมาพัฒนาต่อยอดทางความคิดได้ร่วมกัน

ควรมีการนำองค์ประกอบต่างที่ค้นพบจากการวิจัยในครั้งนี้ ไปสู่การศึกษาแบบเจาะลึกในแต่ละองค์ประกอบว่าจะสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของผู้สูงอายุได้จริงหรือไม่ และองค์ประกอบใดมีอิทธิพลต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของผู้สูงอายุได้ดีที่สุด รวมถึงยังมีองค์ประกอบใดที่ควรเพิ่มเติมเพื่อให้เป็นรูปแบบที่สมบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

- กำธร หลุยยะพงศ์ และกาญจนา แก้วเทพ. 2555. การสื่อสารกับวาทกรรมอัตลักษณ์ผู้สูงอายุในสังคมไทย. ใน กาญจนา แก้วเทพ (บก.) สื่อเก่า-สื่อใหม่ สัญญะอัตลักษณ์อุดมการณ์. หน้า 74-135. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- ชัยศ อิมสุวรรณ. (2544). การศึกษาตามอัธยาศัย. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์การศึกษาตามอัธยาศัย กรมการศึกษานอกโรงเรียน.
- ไชรัตน์ เจริญสินโอหาร. 2560. วาทกรรมการพัฒนา อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกลักษณ์ และความเป็นอื่น. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปราโมทย์ ประสาทกุล, ศุภธิดา ขววัน และกาญจนา เทียนลาย. (2555). ผู้สูงอายุ: คนวงในที่จะถูกผลักให้ไปอยู่ชายขอบ. วารสารประชากรชายขอบและความเป็นธรรมในสังคมไทย นครปฐม : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2555
- แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ .ศ.2545-2564) ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 พศ.2561. สืบค้นเมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2562. จาก <http://www.dop.go.th/th/laws/1/28/766>
- วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา. (2561). การศึกษาตามอัธยาศัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สารประชากร มหาวิทยาลัยมหิดล. (2562). ประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2562. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

สุธีรา บัวทอง และคณะ. 2558. ผู้สูงอายุกับเหตุผลในการเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้ และสิ่งที่ต้องการเรียนรู้. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีที่ 12 ฉบับที่ 1,2 (มิถุนายน 2557- มีนาคม 2558) หน้า 6-17.

สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ. (2550). โครงการวิจัยการศึกษาดำเนินงานโครงการขยายผลการดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อรทัย อาจอ่ำ. (2553). แก่แล้วไม่มีคุณค่าจริงหรือ? บทสังเคราะห์ความรู้เกี่ยวกับคุณค่าของผู้สูงอายุ. ในสุชาติ ทวีสิทธิ์ และสวรัย บุญมานนท์ (บรรณาธิการ). ประชากรและสังคม 2553: คุณค่าของผู้สูงอายุในสายตาสังคมไทย. เอกสารวิชาการสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล หมายเลข 372. พิมพ์ครั้งที่ 1. นครปฐม:

สำนักพิมพ์สุธีรา บัวทอง และคณะ. 2558. ผู้สูงอายุกับเหตุผลในการเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้ และสิ่งที่ต้องการเรียนรู้. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีที่ 12 ฉบับที่ 1,2 (มิถุนายน 2557- มีนาคม 2558) หน้า 6-17.

อาชัญญรัตน์อุบล. (2554). รายงานฉบับสมบูรณ์เรื่อง การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุไทย. ทูลสนับสนุนโดยมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.). สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.).

อาชัญญรัตน์อุบล. (2559). การเรียนรู้ของผู้ใหญ่และผู้สูงอายุในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Charles, E. O. (1971). *Nature of Communication Between Humans. The Process Communication.* New York: Harper & Row.

Knowles, M. (1975). *Andragogy in Action.* San Francisco Jossey Bass.

Knox, David, SitawaKimuna and Marty Zusman. (2005). College student views of the elderly:somegender differences. *College Student Journal*, March. Available from http://findarticles.com/p/articles/mi_m0FCR/is_1_39/ai_n136603928/?tag=content;co11. (Access 25 October 2019).

Parsons, Alison. (1993). Attitudes to the elderly. Available from <http://www.ciap.health.nsw.gov.au/hospolic/stvincents/1993/a06.html>. (Access 25 October 2019)

Pozgaj, Z. & Vlahovic, N. (2010). The Impact of Web 2.0 service on Informal Education. MIPRO, 2010 Proceedings of the 33rd International Convention. [Online]. Available: August 8, 2011 from <http://ieeexplore.ieee.org/> (Access date: November 25, 2016). (Information Technology and Communication to Enhance Non-formal Education in Multicultural Society)

บทความวิจัย (ม.ค. – มิ.ย. 2563)

ความสัมพันธ์ระหว่างมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์และความสามารถในการทำกำไรที่มีผลต่อราคาหลักทรัพย์
และผลตอบแทนหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

สวรส สรกล, คณะการบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม
ดร.กนกศักดิ์ สุวัฒน์สินิทธิ, คณะการบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ของการศึกษา 1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง มูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์และความสามารถในการทำกำไรที่มีผลต่อราคาหลักทรัพย์และผลตอบแทนหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยซึ่งการศึกษาในครั้งนี้ใช้ตัวแปรต้น คือมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์และความสามารถในการทำกำไร ตัวแปรตาม คือราคาหลักทรัพย์และผลตอบแทนหลักทรัพย์ เป็นการศึกษาแบบบรรยาย โดยเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ จากงบการเงินของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 -2561 จำนวน 230 บริษัท และใช้แบบบันทึกข้อมูลทุติยภูมิเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานการศึกษา คือการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ จากการศึกษาพบว่า ความสามารถในการทำกำไร ได้แก่ กำไรสุทธิต่อหุ้นและอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนผู้ถือหุ้นมีความสัมพันธ์กับราคาหลักทรัพย์อัตราส่วนกำไรขั้นต้นและอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนผู้ถือหุ้นมีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ส่วนมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ไม่มีความสัมพันธ์กับราคาหลักทรัพย์และผลตอบแทนหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยแสดงให้เห็นว่าบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ให้ความสำคัญของความสามารถในการทำกำไรมากกว่ามูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์จึงเป็นเครื่องมือให้กับผู้ลงทุนและบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้ดำเนินงานและวางแผนต่อไป

คำสำคัญ: มูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ ,ความสามารถในการทำกำไร, ราคาหลักทรัพย์,ผลตอบแทนหลักทรัพย์

Received: December 17, 2019, Revised December 22, 2019, Accepted January 16, 2020

The Relationship between Economic Value Added and Profitability on Prices and Stock Returns of Companies Listed in The Stock Exchange of Thailand

Saovarose Sarakon, Faculty of Accountancy, Sripatum University
Dr.Kanoksak Sukwattanasinit, Faculty of Accountancy, Sripatum University

Abstract

This study has the purpose of study 1. To study the relationship between value added, economics and profitability that affects the stock price and the securities returns on the stock exchange of Thailand. The study of the first variant is the value added to economics and the ability to profit the variable, as is the stock price and the return of the securities as a lecture study by collecting secondary data from the financial statements of the company listed on the Stock exchange of Thailand. Since 2557-2561 the number of 230 companies and the use of secondary data is the instrument used to study the statistics used to analyze data, namely, the descriptive statistics contain the minimum, maximum, mean, and standard deviation. The statistics used to test a study hypothesis are simple regression analysis and a more lucrative regression analysis from the study showed that profitability is the net profit margin. The return on equity is related to the stock price and profitability, including the profit margin and the return on equity ratio. Relationship with the stock exchange of Thailand The economic increase is not correlated with the stock price and the stock exchange of Thailand, showing that the company on the stock market provides the importance of profitability, rather than the value added economics. It is a tool for investors and companies listed on the Stock exchange of Thailand to plan and continue the work.

Keywords: economic value added, profitability, Prices, Returns

คำขอบคุณ: งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรหลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต คณะการบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม

บทนำ

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ถือเป็นสถาบันการเงินที่มีความสำคัญกับนักลงทุนมากเป็นตลาดทุนและตลาดการเงินไทย โดยทำหน้าที่เป็นสื่อกลางและทางเลือกในการซื้อขายแลกเปลี่ยนหลักทรัพย์ของนักลงทุน ผู้ลงทุนในหลักทรัพย์จะได้รับผลตอบแทนจากการลงทุนสามารถสะท้อนออกมาทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น ผลตอบแทนจากการเปลี่ยนแปลงของราคาหลักทรัพย์และผลตอบแทนในรูปของเงินปันผลหรือดอกเบี้ย โดยปกติแล้วราคาหลักทรัพย์มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ทำให้ผลตอบแทนมีการเปลี่ยนแปลงด้วยเช่นกัน ซึ่งนักลงทุนจะหวังผลตอบแทนในรูปแบบที่แตกต่างกัน โดยนักลงทุนระยะยาวจะหวังผลตอบแทนในรูปของเงินปันผล ส่วนนักลงทุนระยะสั้นจะหวังผลตอบแทนจากการเปลี่ยนแปลงของราคา เป็นการสร้างความมั่งคั่งสูงสุดให้แก่ผู้ถือหุ้น

การมีความรู้ความเข้าใจในหลักทรัพย์ที่จะลงทุนจึงมีความสำคัญมาก การลงทุนโดยไม่มีความรู้ หรือไม่เข้าใจในเรื่องความเสี่ยงและการลงทุน ถือเป็นการลงทุนที่มีความเสี่ยงสูงที่สุด ผู้ลงทุนควรพิจารณาทั้งภาวะเศรษฐกิจในประเทศและภาวะเศรษฐกิจโลก เนื่องจากสถานการณ์การเงินในปัจจุบันมีการเปิดเสรีมากขึ้น มีความเชื่อมโยงกันมากขึ้น ภาวะเศรษฐกิจการเงินในประเทศอื่นสามารถส่งผลกระทบต่อตลาดการเงินในประเทศไทย เงินลงทุนจึงเป็นสิ่งที่สำคัญในระบบเศรษฐกิจ หากในระบบมีปริมาณเงินลงทุนไม่เพียงพอต่อความต้องการย่อมส่งผลกระทบต่อภาครัฐบาลและภาคธุรกิจ (ตลาดการเงินและการลงทุนในหลักทรัพย์ : 2561) ผู้ลงทุนจำเป็นต้องรู้สถานะเศรษฐกิจในประเทศและสถานะเศรษฐกิจของโลกเพื่อประกอบการวิเคราะห์ด้วย ตลาดหลักทรัพย์โดยจะเห็นได้ชัดเจนจากการปรับตัวขึ้นของราคาน้ำมัน พืชการเกษตรและสาธารณสุขโรคเศรษฐกิจจึงเป็นส่วนสำคัญที่มีส่วนผลักดันให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ส่งผลดีต่อการพัฒนาประเทศ

ปัจจุบันการเลือกลงทุนในตลาดหลักทรัพย์เป็นสิ่งสำคัญที่ผู้ลงทุนต้องพิจารณาการลงทุนซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งสามารถเลือกลงทุนได้ทั้งในระยะสั้นและระยะยาวต้องพิจารณาจากข้อมูลที่ถูกต้อง เพียงพอ และหลากหลายในการพิจารณา ในปัจจุบันมีการวิเคราะห์หลักทรัพย์ที่แสดงถึงผลการดำเนินงานของบริษัทมากมาย แต่ถ้าลองพิจารณาว่าตัววัดผลการดำเนินงานที่สามารถครอบคลุมเนื้อหาข้อมูลของการดำเนินงานทั้งหมดและยังสร้างความมั่งคั่งของผู้ถือหุ้นนั้น คือ แนวคิดมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ (Economic Value Added : EVA) โดยแนวคิดนี้อยู่บนพื้นฐานความมั่งคั่งและความสามารถในการชดเชยค่าใช้จ่ายในต้นทุนของเงินทุนได้ทั้งหมด แม้ในอดีตมีการวัดกำไรส่วนที่เหลือ (Residual Income) เป็นการวัดกำไรเชิงเศรษฐกิจ ต่อมา Stern และ Stewart ได้แสดงความเห็นว่ากำไรส่วนที่เหลือยังไม่ได้สะท้อนกำไรเชิงเศรษฐกิจที่แท้จริง (Economic Really) เนื่องจากยังมีข้อจำกัดของการบันทึกการทางบัญชี ซึ่งต้องปฏิบัติตามหลักการบัญชีที่รับรองโดยทั่วไป (GAAP) ส่งผลให้ตัวเลขในงบการเงินอาจผ่านการบิดเบือนข้อมูลจากผู้บริหาร เพราะการวัดผลการดำเนินงานบ้างตัวพิจารณาเพียงแค่ต้นทุนของการก่อหนี้เท่านั้น ซึ่งไม่ได้คำนึงถึงต้นทุนของส่วนของผู้ถือหุ้นอย่างเช่นการวัดผลการดำเนินงานทางบัญชีได้แก่ กำไรสุทธิต่อหุ้น (Earnings Per share : EPS) กระแสเงินสดจากการดำเนินงาน (Cash Flow from Operating Activities : CFO) จึงได้มีการปรับปรุงรายการทางบัญชี โดย Stern และ Stewart ได้พัฒนาแนวคิดมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์และจดลิลิทธิ เป็นตัววัดผลการดำเนินงานที่ครอบคลุมเนื้อหาข้อมูลของผลการดำเนินงานทั้งฝ่ายต้นทุนของการก่อหนี้และต้นทุนของส่วนของผู้ถือหุ้น ซึ่งจะเป็นเสมือนตัวช่วยของนักลงทุนในการพิจารณาโอกาสในการตัดสินใจลงทุน อีกทั้งยังเป็นตัววัดที่เป็นแรงจูงใจให้กับผู้บริหารเพื่อสร้าง มูลค่าเพิ่มให้กับองค์กร โดยคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดให้กับผู้ถือหุ้น และแนวคิดนี้ยังได้รับการยกย่องชมเชย ว่าเป็นแนวคิดที่ทรงคุณค่าและน่าสนใจอย่างยิ่ง ทำให้ระบบนี้เริ่มได้รับความสนใจมากขึ้น โดยบริษัทยักษ์ใหญ่ที่มีชื่อเสียงในระดับโลก ได้นำระบบนี้ไปใช้ เช่น เอทีแอนด์ที, โคคา-โคล่า, บอสซ์แอนด์ลอมด์, ฟอร์ด และโซนี่ เป็นต้น ซึ่งส่งผลให้หนังสือพิมพ์และนิตยสารชั้นนำต่างนำออกไปเผยแพร่แนวความคิดนี้ (สุรารัตน์ นรขุน, 2553)

การวัดผลทางการบัญชีถูกลดความสำคัญลงเนื่องจากพบว่ามิชอบในตลาดในการวิเคราะห์ คือ ผลกำไรที่แสดงในงบการเงินไม่ได้สะท้อนสภาพคล่องของบริษัทอย่างแท้จริงผ่านการตกแต่งตัวเลขและการบันทึกบัญชีตามเกณฑ์คงค้าง ดังเหตุการณ์ของบริษัท Enron ยักษ์ใหญ่ในวงการพลังงานของประเทศสหรัฐอเมริกา ด้วยสาเหตุการปกปิดข้อมูลทางบัญชี ซึ่ง

ผลของเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้ผู้มีส่วนได้เสียในธุรกิจเริ่มตระหนักว่า การวัดผลการดำเนินงานที่อาศัยข้อมูลจากงบการเงินในอดีตเพียงอย่างเดียวจะไม่เพียงพออีกต่อไป เพราะหลักการบัญชีที่รับรองโดยทั่วไป (GAAP) นั้นไม่สามารถวัดผลการดำเนินงานเชิงเศรษฐกิจได้ ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้ว นักลงทุนมักจะดูกำไรสุทธิ (Net Income) ของบริษัทซึ่งจะสะท้อนให้เห็นในตัวเลขกำไรสุทธิต่อหุ้น (earnings per share : EPS) และงบกระแสเงินสด (Statement of Cash Flow) ที่ปรากฏในงบการเงินของบริษัท (สุธารัตน์ นรชุน, 2553) ดังนั้นจึงมีนักวิจัยสนใจศึกษาว่าตัววัดผลกำไรทางการบัญชีนั้นให้เนื้อหาสาระของข้อมูล (Information Content) ได้เพียงพอหรือไม่เมื่อเทียบกับตัววัดผลกำไรทางเศรษฐศาสตร์ เช่น งานวิจัยของ Biddle, Bowen and Wallace, 1997 ซึ่งในการวิจัยนี้ได้ใช้กำไรก่อนรายการพิเศษ (EBIT) และกระแสเงินสดจากการดำเนินงาน (CFO) เป็นตัวแทนของตัววัดผลกำไรทางการบัญชี และในส่วนของตัววัดผลกำไรทางเศรษฐศาสตร์นั้นใช้กำไรส่วนที่เหลือ (Residual Income) และมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ (EVA)

อย่างไรก็ตามการวิเคราะห์งบการเงินก็ยังถือเป็นที่ยอมรับในการวิเคราะห์หลักทรัพย์ นักลงทุนต่างมีความคาดหวังที่จะได้ผลตอบแทน ผู้ลงทุนจะต้องพิจารณาผลตอบแทนให้อยู่ในระดับที่น่าพอใจและความเสี่ยงอยู่ในระดับที่ต่ำหรือที่ยอมรับได้ สิ่งที่ผู้ลงทุนให้ความสำคัญมากในงบการเงินก็คือผลกำไรของธุรกิจ ซึ่งมาจากความสามารถในการทำกำไรของธุรกิจ มีการวัดผลออกมาในรูปอัตราส่วนทางการเงินต่าง ๆ เช่น อัตรากำไรขั้นต้น อัตรากำไรสุทธิ อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ และอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น ขึ้นอยู่กับผู้ที่จะนำไปใช้ในการวิเคราะห์ นักลงทุนจึงพยายามหาแหล่งข้อมูลเพิ่มเติมจากงบการเงิน เพื่อใช้เป็นการวิเคราะห์หลักทรัพย์อีกแหล่ง จากการทบทวนทฤษฎีที่เกี่ยวข้องพบว่าแนวคิดมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ (EVA) น่าสนใจมากโดยแนวคิดนี้มีประโยชน์ต่อผู้ใช้งบการเงินและบริษัท ผู้บริหารในระดับต่างๆให้ความสำคัญมากในการบริหารต้นทุนทั้งหมดเพราะเป็นตัวผลักดันทำให้เกิดผลการปฏิบัติงานที่ดีและจะช่วยลดปัญหาหรือข้อบกพร่องของตัวชี้วัดทางการเงินแบบดั้งเดิมทำให้กำไรที่เกิดขึ้นอาจไม่แสดงถึงกำไรที่แท้จริงของบริษัทและตัวเลขในงบการเงินอาจถูกตกแต่งทำให้ผู้ใช้งบการเงินเข้าใจผิดซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินใจที่ผิดพลาดได้ จึงต้องวิเคราะห์ เปรียบเทียบ มูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ควบคู่ไปกับอัตราส่วนความสามารถในการทำกำไรที่ผู้ลงทุนสนใจ ผู้วิจัยจึงสนใจนำเรื่องนี้มาศึกษาว่าสำหรับประเทศไทยระหว่างมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์และความสามารถในการทำกำไรมีความสัมพันธ์กับราคาหลักทรัพย์และผลตอบแทนหลักทรัพย์ในขณะนี้หรือไม่

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจทำการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์และความสามารถทำกำไรที่มีต่อราคาหลักทรัพย์และผลตอบแทนหลักทรัพย์หรือไม่ โดยผู้วิจัยได้เลือกใช้ข้อมูลของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นประโยชน์ของผู้บริหารกิจการและนักลงทุนในหลักทรัพย์ได้คาดการณ์ผลการดำเนินงานและนำมาใช้วิเคราะห์พิจารณาทางเลือกหลักทรัพย์ที่มั่นคงและน่าลงทุนได้อย่างเหมาะสม และเกิดประโยชน์สูงสุดในการลงทุนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์และความสามารถในการทำกำไรที่มีผลต่อราคาหลักทรัพย์และผลตอบแทนหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

วิธีการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบทุติภูมิ (Secondary Data) และใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติโดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย (Simple Regression) และวิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ในการวัดความสัมพันธ์ของตัวแปรของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์และความสามารถในการทำกำไรที่มีผลต่อราคาหลักทรัพย์และ

ผลตอบแทนหลักทรัพย์ โดยข้อมูลทางการเงิน เป็นข้อมูลจากงบการเงินรวม (แบบ 56-1) เนื่องจากงบการเงินรวมเป็นการเงินที่กลุ่มกิจการนำเสนอเสมือนว่าเป็นกิจการเดียวกัน หรืองบการเงินเฉพาะ (กรณีที่ไม่มีบริษัทย่อย) ซึ่งประกอบไปด้วย งบแสดงฐานะการเงิน งบกำไรขาดทุน งบกระแสเงินสด งบแสดงการเปลี่ยนแปลงส่วนของผู้ถือหุ้น และหมายเหตุประกอบงบการเงินเป็นตัวแทนในการศึกษา โดยข้อมูลงบการเงินรวม มาจาก www.setsmart.com รวมทั้งศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อมาใช้อ้างอิงประกอบงานวิจัย

1. ประชากรของงานวิจัยนี้ประกอบด้วย บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (The Stock Exchange of Thailand: SET) ในช่วงปี พ.ศ. 2557-2561 จำนวน 546 บริษัท จะต้องถูกต้องตามเกณฑ์ และมีคุณสมบัติครบถ้วน , มีการจัดทำงบการเงินสำหรับรอบระยะเวลาบัญชี สิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2557 ถึง 2561 รวม 5 ปี และมีการส่งงบการเงินครบทุกปี ยกเว้นบริษัทที่อยู่ในกลุ่มเงินทุนหลักทรัพย์ (Finance and Securities) กลุ่มธนาคาร (Banking) กลุ่มประกันชีวิตและประกันภัย (Insurance) กลุ่มพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ (Property and Construction) กลุ่มบริษัทที่อยู่ในระหว่างฟื้นฟูกิจการบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ใหม่

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 - 2561 จากการกำหนดขนาดประชากรและกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 546 บริษัท ได้ใช้วิธีการคำนวณหากกลุ่มตัวอย่างของ (Taro Yamane) โดยประมาณขนาดของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 0.05 และระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ดังนั้น จึงได้บริษัทขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 230 บริษัท และคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากจำนวนประชากรทั้งหมด

3. เครื่องมือในการศึกษาครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative analysis) และการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย (Simple Regression) วิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) ในการทดสอบจะใช้ ค่าสถิติทดสอบมาใช้ในการสรุปผล เพื่อวิเคราะห์ราคาหลักทรัพย์และผลตอบแทนหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ และความสามารถในการทำกำไร โดยข้อมูลทางการเงิน เป็นข้อมูลจากงบการเงินประจำปี เป็นตัวแทนในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ คือตัวแบบราคา (Price Model) และตัวแบบผลตอบแทน (Return Model) โดยใช้การวิเคราะห์ความถดถอยแบบเชิงเดียว และการวิเคราะห์ความถดถอยแบบเชิงพหุคูณ ตัวแปรทุกตัวของแต่ละตัวแบบจะหาด้วยจำนวนหุ้นสามัญถ่วงเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักเพื่อเป็นประโยชน์ในการเปรียบเทียบข้อมูลและข้อแตกต่างในกลุ่มตัวอย่างในรูปแบบต่างๆ โดยตัวแปรในงานวิจัยมีดังนี้

3.1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ มูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์และความสามารถในการทำกำไร ประกอบด้วย อัตรากำไรขั้นต้น อัตรากำไรสุทธิ กำไรสุทธิต่อหุ้น อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ และอัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ราคาหลักทรัพย์และผลตอบแทนหลักทรัพย์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาความสัมพันธ์ครั้งนี้ ใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ในการศึกษาโดยใช้ข้อมูลรายปี จากแหล่งข้อมูลดังนี้ บทความ บทวิเคราะห์ ข้อมูลต่างๆ ได้แก่ หนังสือ งานวิจัย และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ข้อมูลทางการเงินของหลักทรัพย์ ซึ่งเป็นตัวเลขที่รายงานทางการเงินมีอยู่แล้วของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยและเก็บรวบรวมไว้ในฐานข้อมูลของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยคือ งบการเงินรวม งบแสดงฐานะการเงิน งบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จ งบกระแสเงินสด และหมายเหตุประกอบงบการเงิน ซึ่งเป็นรวบรวมข้อมูลตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2557 - 2561 ผ่านทาง www.setsmart.com และ www.set.or.th

5. การวิเคราะห์ข้อมูลในงานศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ทางสถิติ ในการ

วิเคราะห์เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ กระแสเงินสดและความสามารถในการทำกำไรที่มีผลต่อราคาหลักทรัพย์และผลตอบแทนหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยแบ่งเป็น 2 ส่วนคือ

5.1 การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปของค่าสถิติเบื้องต้นเกี่ยวกับ ตัวแปรที่เก็บรวบรวมได้โดยนำเสนอในมุมมองต่างๆ เพื่อสรุปลักษณะรูปแบบของตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ตัวแปรที่เก็บรวบรวมได้และลักษณะการแจกแจงค่าทางสถิติพื้นฐาน ซึ่งสถิติเชิงพรรณนาที่ใช้ในการนำเสนอข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ประกอบไปด้วย

- ค่าสูงสุด (Maximum)
- ค่าต่ำสุด (Minimum)
- ค่าเฉลี่ย (mean)
- ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา

กลุ่มตัวอย่าง	ค่าสถิติ	ตัวแปร							
		EVA	NPM	GPM	EPS	ROA	ROE	Price	Return
ตลาดหลักทรัพย์ N=230	ค่าเฉลี่ย	-5.81	4.14	23.144	4.23	5.85	9.83	25.43	3.07
	ค่ามัธยฐาน	3.34	16.65	14.29	16.11	19.61	13.00	53.03	2.09
	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	2.20	1.09	0.94	1.06	1.29	0.85	3.49	0.13
	ค่าต่ำสุด	-3.25	-178.20	-10.75	-179.00	-267.47	-56.71	0.15	-2.09
	ค่าสูงสุด	1.50	45.64	93.84	41.21	50.59	69.50	464.80	9.50

โดยที่ EVA = มูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ Price = ราคาหลักทรัพย์
 NPM = อัตรากำไรสุทธิ Return = ผลตอบแทนหลักทรัพย์
 GPM = อัตราส่วนกำไรขั้นต้น EPS = อัตราผลตอบแทนกำไรสุทธิ
 ROA = อัตราส่วนผลตอบแทนจากสินทรัพย์ ROE = อัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนผู้ถือหุ้น

จากตารางที่ 1 บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในระหว่างปี พ.ศ. 2557-2561 โดยภาพรวมพบว่า มีมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ (EVA) เฉลี่ยเท่ากับ -5.81 หมื่นล้านบาท ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.20 โดยมีมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ (EVA) ต่ำสุดเท่ากับ -3.25 หมื่นล้านบาท และมีมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ (EVA) สูงสุดเท่ากับ 1.50 ร้อยล้านบาท อัตราส่วนกำไรสุทธิต่อหุ้น (NPM) เฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 4.14 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.09 โดยมีอัตราส่วนกำไรสุทธิต่อหุ้น (NPM) ต่ำสุดเท่ากับร้อยละ -178.20 และมีอัตราส่วนกำไรสุทธิต่อหุ้น (NPM) สูงสุดเท่ากับร้อยละ 45.64 มีอัตราส่วนกำไรขั้นต้น (GPM) เฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 23.14 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 14.29 โดยมีอัตราส่วนกำไรขั้นต้น (GPM) ต่ำสุดเท่ากับร้อยละ -10.75 และมีอัตราส่วนกำไรขั้นต้น (GPM) สูงสุดเท่ากับร้อยละ 93.84 มีอัตราผลตอบแทนกำไรสุทธิ (EPS) เฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 4.23 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 16.11 โดยมีอัตราผลตอบแทนกำไรสุทธิ (EPS) ต่ำสุดเท่ากับร้อยละ -179.00 และมีอัตราผลตอบแทนกำไรสุทธิ (EPS) สูงสุดเท่ากับร้อยละ 41.21 มีอัตราส่วนผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA) เฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 5.85 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 19.61 โดยมีอัตราส่วนผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA) ต่ำสุดเท่ากับร้อยละ -267.47 และมีอัตราส่วนผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA) สูงสุดเท่ากับร้อยละ 50.59 อัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนผู้ถือหุ้น (ROE) เฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 9.83 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 13.00 โดยมีอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนผู้ถือหุ้น (ROE) ต่ำสุดเท่ากับร้อยละ -56.71 และมีอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนผู้

ถือหุ้น (ROE) สูงสุดเท่ากับร้อยละ 69.50 ราคาหลักทรัพย์ (Price) เฉลี่ยเท่ากับ 25.43 บาท ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 53.03 โดยมีราคาหลักทรัพย์ (Price) ต่ำสุดเท่ากับ 0.15 บาท และมีราคาหลักทรัพย์ (Price) สูงสุดเท่ากับ 464.80 และผลตอบแทนหลักทรัพย์ (Return) เฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 3.07 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.09 โดยมีผลตอบแทนหลักทรัพย์ (Return) ต่ำสุดเท่ากับร้อยละ -2.09 และมีผลตอบแทนหลักทรัพย์ (Return) สูงสุดเท่ากับร้อยละ 9.50

5.2 ค่าสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics)

- การวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย (Simple Regression) การวิเคราะห์หาค่าความถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ คือ มูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ กำไรสุทธิต่อหุ้น อัตรากำไรขั้นต้น อัตรากำไรสุทธิ อัตราส่วนผลตอบแทนจากสินทรัพย์ อัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนผู้ถือหุ้น กับตัวแปรตาม คือ ราคาหลักทรัพย์ ผลตอบแทนหลักทรัพย์ระหว่างปี พ.ศ. 2557-2561 รวม 5 ปี ที่ความสัมพันธ์อยู่ในรูปเชิงเส้น

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์มูลค่าเชิงเศรษฐศาสตร์กับราคาหลักทรัพย์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย (Simple regression) ของตลาดหลักทรัพย์

n = 230				
ตัวแปร	B	SE	t	P-Value
ตลาดหลักทรัพย์				
มูลค่าเชิงเศรษฐศาสตร์ (EVA)	-1.753	0.000	-1.680	0.094
R = 0.111 R ² = 0.012 Adjusted R ² = 0.008 SE = 52.82				

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์มูลค่าเชิงเศรษฐศาสตร์กับราคาหลักทรัพย์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย (Simple Regression) ของตลาดหลักทรัพย์พบว่า ตัวแปร มูลค่าเชิงเศรษฐศาสตร์ (EVA) ไม่สามารถทำนายความสัมพันธ์ของมูลค่าเชิงเศรษฐศาสตร์กับราคาหลักทรัพย์ได้

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์มูลค่าเชิงเศรษฐศาสตร์กับผลตอบแทนหลักทรัพย์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย (Simple regression) ของตลาดหลักทรัพย์

n = 230				
ตัวแปร	B	SE	t	P-Value
ตลาดหลักทรัพย์				
มูลค่าเชิงเศรษฐศาสตร์ (EVA)	1.100	0.000	0.265	0.791
R = 0.018 R ² = 0.000 Adjusted R ² = -0.004 SE = 2.09718				

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3. ผลการวิเคราะห์มูลค่าเชิงเศรษฐศาสตร์กับราคาหลักทรัพย์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย (Simple regression) ของตลาดหลักทรัพย์ พบว่า ตัวแปร มูลค่าเชิงเศรษฐศาสตร์ (EVA) ไม่สามารถทำนายความสัมพันธ์ของมูลค่าเชิงเศรษฐศาสตร์กับผลตอบแทนหลักทรัพย์ได้ของตลาดหลักทรัพย์

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ความสามารถในการทำกำไรกับราคาหลักทรัพย์ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ของตลาดหลักทรัพย์

n = 230

ตัวแปร	B	SE	t	P-Value
ตลาดหลักทรัพย์				
อัตรากำไรสุทธิต่อหุ้น (NPM)	-1.177	0.730	-1.612	0.108
อัตราร่วมกำไรขั้นต้น (GPM)	0.146	0.257	0.569	0.570
อัตราผลตอบแทนกำไรสุทธิ (EPS)	1.466	0.708	2.070	0.040*
อัตราส่วนผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA)	0.082	0.195	0.420	0.675
อัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนผู้ถือหุ้น (ROE)	0.710	0.342	2.076	0.039*
R = 0.247 R ² = 0.061 Adjusted R ² = 0.040 SE = 51.954				

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความสามารถในการทำกำไรกับราคาหลักทรัพย์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ของตลาดหลักทรัพย์ พบว่า ความสามารถในการทำกำไร สามารถทำนายความสัมพันธ์ของความสามารถในการทำกำไรกับราคาหลักทรัพย์ได้ โดยภาพรวม ตัวแปร ความสามารถในการทำกำไร ที่เป็นอัตราผลตอบแทนกำไรสุทธิ (EPS) และอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนผู้ถือหุ้น (ROE) สามารถทำนายความสัมพันธ์ของความสามารถในการทำกำไรกับราคาหลักทรัพย์ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสามารถทำนายความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการทำกำไรกับราคาหลักทรัพย์ ได้ร้อยละ 6.10 (R² = 0.061)

ผู้ศึกษาจึงได้นำค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระที่นำมาทำนายความสัมพันธ์ เขียนเป็นสมการ โดยใช้คะแนนดิบ ดังนี้
 ราคาหลักทรัพย์ (Price) = 1.466 (อัตราผลตอบแทนกำไรสุทธิ (EPS)) + 0.710 (อัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนผู้ถือหุ้น (ROE))

ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับราคาหลักทรัพย์ (Price) ของตลาดหลักทรัพย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คืออัตราผลตอบแทนกำไรสุทธิ (EPS) มีค่าสัมประสิทธิ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในเชิงบวก 1.466 ซึ่งหมายความว่า ถ้าอัตราผลตอบแทนกำไรสุทธิ (EPS) ของตลาดหลักทรัพย์ เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้ราคาหลักทรัพย์ (Price) ของตลาดหลักทรัพย์ เพิ่มขึ้น 1.466 หน่วย และอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนผู้ถือหุ้น (ROE) มีค่าสัมประสิทธิ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในเชิงบวก 0.710 ซึ่งหมายความว่า ถ้าอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนผู้ถือหุ้น (ROE) ของตลาดหลักทรัพย์ เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้ราคาหลักทรัพย์ (Price) ของตลาดหลักทรัพย์ เพิ่มขึ้น 0.710 หน่วย

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์ความสามารถในการทำกำไรกับผลตอบแทนหลักทรัพย์ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ของตลาดหลักทรัพย์

n = 230

ตัวแปร	B	SE	t	P-Value
ตลาดหลักทรัพย์				
อัตรากำไรสุทธิต่อหุ้น (NPM)	-0.055	0.027	-2.029	0.044*
อัตรากำไรขั้นต้น (GPM)	-0.006	0.010	-0.665	0.507
อัตราผลตอบแทนกำไรสุทธิ (EPS)	0.038	0.026	1.446	0.150
อัตราส่วนผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA)	0.006	0.007	0.881	0.379
อัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนผู้ถือหุ้น (ROE)	0.076	0.013	5.943	0.001**
R = 0.408 R ² = 0.166 Adjusted R ² = 0.147 SE = 1.932				

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความสามารถในการทำกำไรกับผลตอบแทนหลักทรัพย์ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ของตลาดหลักทรัพย์ พบว่า ตัวแปร ความสามารถในการทำกำไรมีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนหลักทรัพย์ของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 0.01 ตัวแปร ความสามารถในการทำกำไรที่เป็นอัตรากำไรสุทธิต่อหุ้น (NPM) และอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนผู้ถือหุ้น (ROE) สามารถทำนายความสัมพันธ์ของความสามารถในการทำกำไรกับราคาหลักทรัพย์ ซึ่งสามารถทำนายความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการทำกำไรกับผลตอบแทนหลักทรัพย์ ได้ร้อยละ 16.60 (R² = 0.166)

ผู้ศึกษาจึงได้นำค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระที่นำมาทำนายความสัมพันธ์ เขียนเป็นสมการ โดยใช้คะแนนดิบ ดังนี้
 ผลตอบแทนหลักทรัพย์ = -0.055 (อัตรากำไรสุทธิต่อหุ้น (NPM)) + 0.076 (อัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนผู้ถือหุ้น (ROE))

ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางลบกับผลตอบแทนหลักทรัพย์ (Return) ของตลาดหลักทรัพย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คืออัตรากำไรสุทธิต่อหุ้น (NPM) มีค่าสัมประสิทธิ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในเชิงลบ -0.055 ซึ่งหมายความว่า ถ้าอัตรากำไรสุทธิต่อหุ้น (NPM) ของตลาดหลักทรัพย์ ลดลง 1 หน่วย จะทำให้ผลตอบแทนหลักทรัพย์ (Return) ของตลาดหลักทรัพย์ ลดลง 0.055 หน่วย และอัตรากำไรสุทธิต่อหุ้น (NPM) มีค่าสัมประสิทธิ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในเชิงบวก 0.076 ซึ่งหมายความว่า ถ้าอัตรากำไรสุทธิต่อหุ้น (NPM) ของตลาดหลักทรัพย์ เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้ผลตอบแทนหลักทรัพย์ (Return) ของตลาดหลักทรัพย์ เพิ่มขึ้น 0.076 หน่วย

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์และความสามารถในการทำกำไรที่มีผลต่อราคาหลักทรัพย์และผลตอบแทนหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์และความสามารถในการทำกำไรที่มีผลต่อราคาหลักทรัพย์และผลตอบแทนหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่ามูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ไม่มีความสัมพันธ์กับราคาหลักทรัพย์และผลตอบแทนหลักทรัพย์ของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญในส่วน of ความสามารถในการทำกำไร ได้แก่ กำไรสุทธิต่อหุ้นและอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนผู้ถือหุ้น มีความสัมพันธ์กับราคาหลักทรัพย์ อัตราส่วนกำไรขั้นต้นและอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนผู้ถือหุ้นมีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์และความสามารถในการทำกำไรที่มีผลต่อราคาหลักทรัพย์และผลตอบแทนหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยโดยจากผลการวิจัยที่ได้สามารถอภิปรายผล ดังนี้

1. มูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ไม่มีความสัมพันธ์กับราคาหลักทรัพย์และผลตอบแทนหลักทรัพย์ของบริษัท

ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษามีประเภทของธุรกิจที่หลากหลาย จึงทำให้อาจเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของราคาหลักทรัพย์ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของ สถานะเศรษฐกิจ ราคาน้ำมัน จึงทำให้ราคาหลักทรัพย์ไม่มีความสัมพันธ์กับมูลค่าเชิงเศรษฐศาสตร์ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของ Grant (1996) ที่ทำการศึกษาเครื่องมือที่นักวิเคราะห์หุ้นใช้ พบว่า กิจกรรมที่มีมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ (EVA) เป็นบวก ราคาหุ้นของกิจการจะสูงขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเป็นการเพิ่มของกำไรที่ได้หักต้นทุนทางการเงินทั้งหมดของกิจการ และในทางตรงกันข้ามหากกิจการมีค่ามูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ (EVA) เป็นลบก็จะมีผลทำให้ราคาหุ้นลดลง

2. ความสามารถในการทำกำไรไม่มีความสัมพันธ์กับราคาหลักทรัพย์ของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญความสามารถในการทำกำไรได้แก่ อัตรากำไรสุทธิต่อหุ้นและอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนผู้ถือหุ้นมีความสัมพันธ์กับราคาหลักทรัพย์ของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจากอัตรากำไรสุทธิต่อหุ้นเป็นตัวสะท้อนถึงสภาพคล่องของบริษัทในการทำกำไร ทำให้ส่งผลต่อการตัดสินใจของนักลงทุน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลินี ภาคย์อุพาร(2558)ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินกับราคาหลักทรัพย์ของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ผลการศึกษาพบว่า อัตราส่วนทางการเงินที่มีความสัมพันธ์กับราคาหลักทรัพย์ คือ อัตราผลตอบแทนผู้ถือหุ้น (ROE) อัตราส่วนมูลค่าหุ้นต่อมูลค่าทางบัญชี (P/BV) อัตรากำไรสุทธิ (NP) อัตราเงินปันผลตอบแทน (DIY) อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (D/E) และ อัตราส่วนทางการเงินที่ไม่มีความสัมพันธ์กับราคาหลักทรัพย์ คือ อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA)

3. ความสามารถในการทำกำไรความสัมพันธ์กับผลตอบแทนหลักทรัพย์ของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญความสามารถในการทำกำไรได้แก่ อัตราส่วนกำไรขั้นต้นและอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนผู้ถือหุ้น มีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนหลักทรัพย์ของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นันทภา กุลสัมพันธ์โกศล (2556) ที่ทำการศึกษาอัตราส่วนทางการเงินในการเลือกสินทรัพย์ลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า อัตราหมุนเวียนของสินทรัพย์รวม (Total Asset Turnover) และอัตราส่วนหนี้สินต่อทุน (D/E Ratio) มีความสัมพันธ์ เชิงบวกกับผลตอบแทนของหลักทรัพย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแต่หากศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินรายไตรมาสกับผลตอบแทนของหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในช่วง พ.ศ. 2548-2555 โดยใช้เครื่องมือวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Pearson Correlation Coefficient) จะพบว่าอัตราผลตอบแทนผู้ถือหุ้น (ROE) อัตราหมุนเวียนของสินทรัพย์รวม (Total Asset Turnover) อัตรากำไรสุทธิ (Net Profit Margin) และอัตราส่วนหนี้สินต่อทุน (D/E Ratio) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลตอบแทนของหลักทรัพย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการวิจัยนำผลวิจัยไปใช้

ควรศึกษาเครื่องมืออื่นควบคู่ไปด้วย ในการตัดสินใจซื้อขายหุ้น เช่น การใช้กราฟแนวโน้ม การกำกับดูแลกิจการนอกจากนี้ยังมีปัจจัยภายนอกอีกมากมายที่เป็นตัวแปรสำคัญและกระทบผลการดำเนินงานของธุรกิจ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

ควรทำการศึกษาเพิ่มเติมในส่วนของความถี่ในข้อมูล โดยการเก็บข้อมูลรายไตรมาสเพิ่มขึ้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือที่เพิ่มขึ้นและอาจมีการศึกษาเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงของปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลต่อความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงราคาหลักทรัพย์ และผลตอบแทนหลักทรัพย์

เอกสารอ้างอิง

- เขมณัฐลิตา โชตินลินทิพย์. (2554) .ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินกับการจ่ายเงินปันผลของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่ม set 100.วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณิชนันท์ แอดสกุล.(2558).ตัววัดผลการดำเนินงานที่มีอิทธิพลต่อมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์และมูลค่าเพิ่มทางการตลาด. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะบัญชีมหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ประภัสสร ภาพย์เกิด.(2559).ผลกระทบของการวัดผลการดำเนินงานโดยวิธีมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐกิจและวิธีอัตราส่วนทางการเงินที่มีต่อราคาหลักทรัพย์.วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- พัทณี จุฬรังสี(2557).การวิเคราะห์ผลการดำเนินงานตามแนวคิดมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐกิจ (Economic Value Added-EVA) กรณีศึกษา:การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.).วารสารการจัดการวิทยาศาสตร์(ฉบับที่ 2).กรกฎาคม-ธันวาคม(2557).
- สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง.แนวทางสู่ความสำเร็จแห่งการบริหารองค์กร(ออนไลน์).สืบค้นจาก:<http://www2.fpo.go.th/FPO/index2>. [17 มีนาคม 2562]
- สุรารัตน์ นรขุน.(2553).ความสัมพันธ์ระหว่างกำไรสุทธิ กระแสเงินสดสุทธิจากการดำเนินงาน กำไรส่วนที่เหลือและมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์กับผลตอบแทนของหุ้นในกลุ่ม SET100. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สินี ภาคย์อุหาร.(2558).ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินกับราคาหลักทรัพย์ของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเงินมหาวิทยาลัยกรุงเทพ
- นันทภา กุลสัมพันธ์โกศล. (2556). การใช้ข้อมูลอัตราส่วนทางการเงินในการเลือกสินทรัพย์ลงทุน:กรณีศึกษาตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET). (การค้นคว้าอิสระปริญญาโทมหาบัณฑิต).มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี.

บทความวิจัย (ม.ค. – มิ.ย. 2563)
กระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครูภูมิปัญญาไทย

สายทิพย์ พิริยะธนาธิษั, นิสิตระดับปริญญาตรีบัณฑิต, ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย spiriyathanaruk@gmail.com, 093-628-3335
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระฉัตร สุปัญญา, ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, drpaw@hotmail.com
รองศาสตราจารย์ ดร.วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา, ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, wirathep.p@chula.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครูภูมิปัญญาไทย ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ครูภูมิปัญญาแพทย์แผนไทย ที่ได้รับการสรรหาและยกย่องเชิดชูเกียรติครูภูมิปัญญาแพทย์แผนไทย ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาแห่งชาติ ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2544 ถึงพ.ศ. 2562 ซึ่งปัจจุบันมี 9 รุ่น จำนวน 47 ท่าน วิธีการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกในการเก็บข้อมูลวิจัย และนำผลข้อมูลที่ได้มาถอดบทเรียนเพื่อจัดกลุ่ม ตีความหมาย หาความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องและความสัมพันธ์ของข้อมูลมาสรุปเป็นกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครูภูมิปัญญาไทย

ผลการวิจัย พบว่า กระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครูภูมิปัญญาแพทย์แผนไทยแต่ละท่านมีกระบวนการเรียนรู้ที่ขึ้นอยู่กับปัจจัยภายในตัวบุคคล และปัจจัยที่เป็นบริบทสภาพแวดล้อม เช่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน และสังคม เป็นต้น ที่จะนำไปสู่กระบวนการเรียนรู้ การสั่งสมประสบการณ์ และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ประกอบด้วย (1) ความรู้ หลักการ แนวคิดสำคัญในการเรียนรู้ (2) วิธีการที่ใช้ในการเรียนรู้ (3) ปัญหา อุปสรรค และวิธีการแก้ไขในระหว่างการเรียนรู้ (4) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ (5) การตรวจสอบข้อมูลที่ได้รับจากการเรียนรู้ และ (6) การสร้างความรู้ และการบูรณาการเชื่อมโยงองค์ความรู้กับชีวิตประจำวัน

คำสำคัญ: กระบวนการเรียนรู้, ครูภูมิปัญญาแพทย์แผนไทย, การเรียนรู้ตลอดชีวิต

Received: December 5, 2019, Revised December 15, 2019, Accepted December 28, 2019

Lifelong Learning Process of THAI Wisdom Teachers

Saitip Piriyanaruk, Ph.D. Student, Lifelong Education Department,
Faculty of Education, Chulalongkorn University, spiriyathanaruk@gmail.com, 093-628-3335
Assistant Professor. Weerachat Soopunyo, Ph.D., Lifelong Education Department,
Faculty of Education, Chulalongkorn University, drpaw@hotmail.com
Associate Professor. Weerachat Soopunyo, Ph.D. Lifelong Education Department,
Faculty of Education, Chulalongkorn University, drpaw@hotmail.com

Abstract

The objective of this research was to analyze the lifelong learning process of Thai wisdom teachers. The population of this study was 47 selected and honored Thai medicine wisdom teachers under Office of the Education Council during 2001 and 2019, totaling 9 batches. The methodology of this research was conducted through a qualitative research. In-depth interview was used to collect data. Data collected were then applied to obtain lessons learned to be grouped and interpreted in order to determine the association and the relationship between data. Later, data were summarized to investigate the lifelong learning process of Thai wisdom teachers.

The results of this study indicated that the lifelong learning process of each Thai medicine wisdom teacher was based on personal factors and environmental factors such as individual, family, community, and society, etc. that lead to the learning process, accumulation of experience, and ultimately behavior modification for continuous learning throughout life, consisting of (1) knowledge, principles, important concepts in learning, (2) methods used in learning, (3) problems, obstacles and solutions during learning, (4) factors affecting learning success, (5) examination of obtained information from learning and (6) knowledge creation and integrating knowledge with daily life.

Keywords: learning process, Thai medicine wisdom teachers, lifelong learning

คำขอบคุณ: งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาปริญญาดุษฎีบัณฑิต, ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทนำ

“ครูภูมิปัญญา” หมายถึง บุคคลที่มีลักษณะ ใฝ่รู้ รักดี ทำดีและช่วยแก้ปัญหา ซึ่งความสามารถในการได้มาซึ่งความรู้ ภูมิปัญญาไทยนั้นเกิดจากการคิดสร้างสรรค์ได้เอง สืบทอดจากบรรพบุรุษ เรียนรู้จากผู้รู้และเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ ได้องค์ความรู้ที่นำไปสู่การพัฒนาเลือกสรรและปรับปรุง โดยองค์ความรู้ที่ได้นี้จะนำไปใช้ปฏิบัติซึ่ง ส่งผลให้ได้รับความเชี่ยวชาญเฉพาะ คือ มีความรู้ มีทักษะ มีเทคนิค มีแหล่งการเรียนรู้และมีเครือข่าย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551) ซึ่งความรู้ของครูภูมิปัญญาไทยเกิดจากการสะสมประสบการณ์เป็นเวลานาน เป็นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ โดยอาศัยประสบการณ์เดิมของครูภูมิปัญญาและปรับเปลี่ยนให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และครูภูมิปัญญาไทยได้เรียนรู้จากปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิต จนทำให้เกิดทักษะในการคิด วิจัยและสร้างสรรค์ สอดคล้องกับไพพรรณ เกียรติโชติชัย (2541) และเอกวิทย์ ณ ถลาง (2544) กล่าวว่า ภูมิปัญญาไทยเป็นคลังความรู้ที่มีคุณค่ายิ่งของสังคมไทยมีความสำคัญและคุณค่าในด้านต่างๆ ได้แก่ 1) เป็นรากเหง้าของวัฒนธรรมที่มีการสืบทอดกันมาเป็นเวลานาน 2) เป็นความรู้ที่เชื่อมโยง และบูรณาการในศาสตร์หลายๆ ด้าน 3) เป็นองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์จริงในวิถีชีวิต 4) เป็นความภาคภูมิใจของคนในท้องถิ่น เกิดความรู้สึกถึงรากเหง้าว่ามีมานาน และ 5) สร้างสมดุลในการดำรงชีวิตให้อยู่ได้อย่างกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม

นอกจากครูภูมิปัญญาไทยยังเป็นบุคคลที่มีลักษณะ ใฝ่รู้ รักดี ทำดีและช่วยแก้ปัญหา ซึ่งความสามารถในการได้มาซึ่งความรู้ภูมิปัญญาไทยนั้นเกิดจากการคิดสร้างสรรค์ได้เอง สืบทอดจากบรรพบุรุษ เรียนรู้จากผู้รู้และเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ ได้องค์ความรู้ที่นำไปสู่การพัฒนาเลือกสรรและปรับปรุง โดยองค์ความรู้ที่ได้นี้จะนำไปใช้ปฏิบัติซึ่ง ส่งผลให้ได้รับความเชี่ยวชาญเฉพาะ คือ มีความรู้ มีทักษะ มีเทคนิค มีแหล่งการเรียนรู้และมีเครือข่าย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551) ซึ่งความรู้ของครูภูมิปัญญาไทยเกิดจากการสะสมประสบการณ์เป็นเวลานาน เป็นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ โดยอาศัยประสบการณ์เดิมของครูภูมิปัญญาและปรับเปลี่ยนให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และครูภูมิปัญญาไทยได้เรียนรู้จากปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิต จนทำให้เกิดทักษะในการคิด วิจัยและสร้างสรรค์

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544) ได้ตระหนักถึงความสำคัญในการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาความรู้แก่ประชาชนทั่วไปโดยอาศัยผู้ทรงภูมิปัญญามาร่วมในการจัดการศึกษา จึงได้จัดทำนโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทยด้วยการคัดเลือกผู้ทรงภูมิปัญญาไทยทั่วประเทศที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาไทยรวมทั้งมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ในรูปแบบที่หลากหลาย และเป็นระยะเวลายาวนาน มีคุณสมบัติเหมาะสมตามเกณฑ์ที่กำหนดแล้วประกาศยกย่องเชิดชูให้เป็น “ครูภูมิปัญญาไทย” ซึ่งทุกคนมีผลงานจากการถ่ายทอดจนเป็นที่ประจักษ์และยอมรับจากประชาชนและนักวิชาการที่เกี่ยวข้อง อย่างกว้างขวาง รวมทั้งได้จำแนกภูมิปัญญาว่าอาจเป็นที่มาขององค์ความรู้ที่งอกงามขึ้นมาใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้ การแก้ปัญหา การจัดการและการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของคนไทย

ดังนั้นครูภูมิปัญญาไทยเป็นพลังสำคัญในการจัดการการความรู้ ที่เกิดจากการลงมือปฏิบัติแล้วนำไปสู่การคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ที่ได้จากประสบการณ์ ข้อมูลข่าวสารต่างๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในประเด็นต่างๆ อย่างชัดเจน แล้วเกิดการคิดรวบยอดเป็นองค์ความรู้หรือข้อสรุปในการจัดการความรู้ของครูภูมิปัญญาไทย ที่สามารถนำมาเป็นแนวคิดสู่การปฏิบัติในสถานการณ์จริงได้ อีกทั้งองค์ความรู้ของครูภูมิปัญญาไทยยังเป็นสามารถนำไปพัฒนาให้เกิดเป็นกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนในสังคมได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551)

“บุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต” หมายถึง บุคคลที่มีแรงจูงใจ มีแบบแผนการเรียนรู้ มีความสามารถจัดการภาระงานของตน มีความกระตือรือร้น มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สนใจแสวงหาความรู้ รักการอ่านและการเขียน มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนรู้ของตน รวมถึงใช้เวลาอย่างเหมาะสมเพื่อสร้างสมดุลระหว่างชีวิตส่วนตัวและชีวิตการทำงาน (Willcox, 2005; สุตสาคร จันทะล่ำม, 2550) มลิวัลย์ บุญตา และศุภรัตน์ มิ่งสมร (2552) กล่าวว่า บุคคลแห่งการเรียนรู้เป็นผู้ที่มีความริเริ่มสร้างสรรค์ มีคุณลักษณะนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีการแสดงออกถึงความกระตือรือร้นแสวงหาความรู้อยู่เสมอ รู้จัก

แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มุ่งมั่นที่จะเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้วิชัช วงษ์ใหญ่ (2554) และยูเนสโก (UNESCO, 1997) ได้กล่าวถึง บุคคลในสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society) ซึ่งจะต้องมีลักษณะใฝ่รู้และมีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการเรียนรู้นั้นจะต้องเรียนรู้เพื่อพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน โดยใช้สี่เสาหลักของการเรียนรู้เป็นพื้นฐาน ซึ่งประกอบด้วย การเรียนเพื่อที่จะมีความรู้และความเข้าใจ การเรียนเพื่อที่จะมีทักษะในการปฏิบัติได้ การเรียนรู้เพื่อที่จะมีทักษะชีวิตที่ปรับตัวได้ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง และการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

การเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงเป็นสิ่งสำคัญในการสนับสนุนให้บุคคลสามารถเรียนรู้ตามโอกาสอย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิต การเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงเป็นกระบวนการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลรวมถึงสังคม ชุมชน และองค์กรให้เจริญก้าวหน้ามั่นคง บุคคลจึงควรได้รับการส่งเสริมให้พัฒนาตนเองสู่การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนาตนเองให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้จะทำให้เกิดภาพของสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยการสร้างบุคคลให้เข้าสู่หนทางแห่งการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ สิ่งที่สำคัญคือ บุคคลควรมีการ พัฒนาซึ่งมีทักษะความสามารถในการเรียนรู้ การแสวงหาความรู้ มีความตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของการเรียนรู้ มีความใฝ่รู้สามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง มีทักษะในกระบวนการคิด วิเคราะห์ สามารถแก้ปัญหาและใช้ความรู้ได้อย่างเหมาะสม มีประสิทธิภาพ ตลอดจนมีโอกาสและเลือกที่จะเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดช่วงอายุ โดยมีผ่านรูปแบบการศึกษาที่หลากหลาย ยืดหยุ่น และมีคุณภาพตรงตามความต้องการ ความสนใจและความถนัดของแต่ละบุคคล

ดังนั้นการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นแนวคิดที่สำคัญแนวคิดหนึ่งที่สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของครูภูมิปัญญา เนื่องจากครูภูมิปัญญาเป็นบุคคลที่มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ เนื่องจากกระบวนการเรียนรู้ของครูภูมิปัญญาไม่มีลักษณะของการเรียนรู้ที่ไม่สิ้นสุด มีกระบวนการศึกษาค้นคว้าอย่างต่อเนื่อง มีการและขีดเขตองค์ความรู้ที่สามารถนำมาแก้ไขปัญหาและสามารถปรับใช้ได้จริงในชีวิตประจำวันตลอดเวลา ดังนั้นครูภูมิปัญญาจึงเป็นผู้ที่มีกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เป็นแบบอย่างที่ดีในการพัฒนาบุคคลในสังคมให้มีคุณภาพ รักที่จะเรียนรู้ และกลายเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต กระบวนการเรียนรู้ของภูมิปัญญาจึงน่าสนใจที่จะศึกษาเพื่อนำมาเป็นฐานในการสร้างแบบแผนในการส่งเสริมให้บุคคลทั่วไปสามารถพัฒนาตนเองสู่การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับ ศคินทร์ ศิริธาดา กุลพัฒน์ (2550) ได้กล่าวไว้ว่า ต้องให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนในการสร้างความรู้ด้วยตนเอง และผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ มีการสื่อสาร แสดงความคิดเห็นร่วมเรียนร่วมรู้ไปด้วยกัน ผู้เรียนฝึกทักษะ การคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ การฝึกควบคุมอารมณ์ ฝึกคิด สะท้อนปัญหา และสร้างทางเลือก ในการนำเอาความรู้ไปใช้ได้ ในชีวิตประจำวัน

กระบวนการเรียนรู้ของครูภูมิปัญญา มีหลากหลายรูปแบบทั้งการฝึกฝนจากผู้ทรงภูมิปัญญา จากการทดลอง จากสถาบันการศึกษา จากกิจกรรม อาจมีการลองผิดลองถูกได้ หรือผ่านพิธีกรรมความเชื่อทางศาสนา การผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม และครูพักลักจำ เป็นต้น การสืบทอดภูมิปัญญานั้นเกิดได้จากประสบการณ์ระหว่างวัย มีการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่งในรูปแบบที่เป็นลายลักษณ์อักษรและมีใช้ลายลักษณ์อักษร เป็นความรู้ภายในชุมชน ในครัวเรือน จากผู้ชำนาญ หรือจากการฝึกฝนด้วยตนเองลักษณะ ดังนั้นกระบวนการเรียนรู้ของภูมิปัญญาจึงน่าสนใจที่จะศึกษาเพื่อนำมาเป็นฐานในการสร้างแบบแผนในการส่งเสริมให้บุคคลทั่วไปสามารถพัฒนาตนเองสู่การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครูภูมิปัญญาไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครูภูมิปัญญาไทย โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะทำการวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครูภูมิปัญญาแพทย์แผนไทย โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ การสังเกต และการ

วิเคราะห์ประวัติชีวิตโดยใช้กระบวนการถอดบทเรียนจากกรณีตัวอย่างที่ได้มาซึ่งกระบวนการเรียนรู้ของครูภูมิปัญญาแพทย์แผนไทย โดยผู้วิจัยมีวิธีการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการจัดบันทึกระหว่างการสัมภาษณ์ และข้อมูลที่ได้จากการบันทึกเสียงระหว่างการสัมภาษณ์ จัดหมวดหมู่ และนำมาตีความข้อมูล
2. เปรียบเทียบข้อมูล และวิเคราะห์เนื้อหาตามความหมายของคำพูด เปรียบเทียบกันเพื่อสร้างความชัดเจนในความคิดเห็นที่เป็นทัศนะ เป็นการกำหนดประเด็นความเห็นที่ได้แบ่งเป็นประเด็นย่อยๆ โดยไม่มีการปรับแต่งข้อมูล จากนั้นจำแนกประเด็นย่อยออกเป็นหมวดหมู่ตามหมวดคำถาม สำหรับข้อมูลที่ได้นอกเหนือจากคำถามก็แยกไว้อีกส่วนหนึ่ง นำผลที่ได้มาเรียบเรียงในลักษณะของการพรรณนา และนำเข้าสู่กระบวนการถอดบทเรียน
3. การสร้างข้อสรุป และวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อสรุปข้อมูลภาพรวมในขั้นตอนสุดท้าย ผู้วิจัยใช้วิธีแบบอุปนัย คือ รวบรวมข้อมูลที่เป็นรูปธรรมในลักษณะพรรณนา ซึ่งมีลักษณะเป็นข้อมูลแยกย่อย มารวมเข้าด้วยกันเพื่อสร้างเป็นข้อสรุปเชิงนามธรรมในลักษณะของบทสรุป

ผลการวิจัย

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ พบว่า กระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครูภูมิปัญญาแพทย์แผนไทย ประกอบด้วย 1) ความรู้ หลักการ แนวคิดสำคัญในการเรียนรู้ 2) วิธีการที่ใช้ในการเรียนรู้ 3) ปัญหา อุปสรรค และวิธีการแก้ไขในระหว่างการเรียนรู้ 4) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ 5) การตรวจสอบข้อมูลที่ได้รับการเรียนรู้ และ 6) การสร้างความรู้ และการบูรณาการเชื่อมโยงองค์ความรู้กับชีวิตประจำวัน ดังนี้

1. ความรู้ หลักการ แนวคิดสำคัญในการเรียนรู้ หลักการเรียนรู้และแนวคิดที่สำคัญในการเรียนรู้เป็นตัวกำหนดหรือแนวทางที่ทำให้ผู้เรียนรู้มีจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ที่แน่ชัด จากการศึกษาพบว่าครูภูมิปัญญาแพทย์แผนไทยมีการกำหนดแนวคิดในกาเรียนรู้ คิดประจําใจในการเรียนรู้ เพื่อเป็นแนวทางในการเรียนรู้ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองไปสู่กระบวนการเรียนรู้ และเป็นสิ่งที่ส่งผลให้ครูภูมิปัญญาแพทย์แผนไทยตัดสินใจที่จะเรียนรู้

“คติในการเรียนรู้ของผมจะต้องมาจากใจก่อน ถ้าเรารู้ในจุดของเรา แล้วเราเอาใจไปใส่อีกที”

(ประสิทธิ์ วุ่นพัก, สัมภาษณ์ 4 พฤษภาคม 2562)

“สาเหตุที่ยังเรียนรู้และยังสนุกเนี่ย สาเหตุหนึ่งเกิดจากคนไทยทอดทิ้งภูมิปัญญา”

(สมบัติ ไตรศรีศิลป์, สัมภาษณ์ 17 พฤษภาคม 2562)

“คุณค่าของภูมิปัญญาไทยมันสูงมาก จนผมไม่สามารถละทิ้งมันได้เลย”

(สมบูรณ์ มีมิตร, สัมภาษณ์ 17 เมษายน 2562)

2. วิธีการที่ใช้ในการเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ ขั้นตอน หรือแบบแผนที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคลเกี่ยวเนื่องกับพฤติกรรมโดยอาศัยประสบการณ์และพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงเพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ของครูภูมิปัญญาแพทย์แผนไทย มีหลากหลายวิธีการ ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม สถานการณ์ ประสบการณ์ที่ถูกสั่งสมมา เช่น การเรียนรู้จากผู้รู้ การเรียนรู้โดยการนำตนเอง การเรียนรู้จากการลองผิดลองถูก การเรียนรู้จากการลงมือทำ เป็นต้น โดยการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นนั้นมีทั้งที่เกิดจากแรงจูงใจที่เกิดขึ้นภายในตัว และแรงจูงใจที่เกิดขึ้นจากภายนอก

“แม่อยู่เป็นคนชอบเรียน ชอบอ่านหนังสือตั้งแต่เด็กๆ”

(ปาริชาติ บุญธิมา, สัมภาษณ์ 10 พฤษภาคม 2562)

“บางทีพ่อก็ดูจากคู่มือที่มีอยู่ หรือแม่กระทั่งที่ดูจากก๊าว ฟังจากวิทยุ”

(ทองสา เจริญตา, สัมภาษณ์ 19 พฤษภาคม 2562)

“เรียนรู้ ลงมือทำ ได้มีโอกาสศึกษา ลองผิดลองถูก เป็นกิจกรรมที่เราทำอยู่ตลอด”

(บุญญรัตน์ ประโลมรัมย์, สัมภาษณ์ 14 พฤษภาคม 2562)

3. ปัญหา อุปสรรค และวิธีการแก้ไขปัญหาในระหว่างการเรียนรู้ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างการเรียนรู้ของครูภูมิปัญญาแพทย์แผนไทย คือ ปัญหาในเรื่องของสภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัว กล่าวคือพื้นฐานของครูภูมิปัญญาแต่ละท่านส่วนใหญ่จะมาจากครอบครัวที่เป็นชาวนา มีญาติพี่น้องจำนวนมาก ทำให้ไม่สามารถที่จะเรียนในระบบโรงเรียนได้สูง ทำให้ต้องบวชเรียนหรืออาศัยการเรียนรู้อากวดเป็นหลัก ทำให้ได้เรียนรู้ในเรื่องของคาถา สมุนไพร และภาษาบาลี-สันสกฤต เป็นต้น

“เมื่อได้เรียนรู้อะไรก็จำได้ง่ายนะ แต่ผมก็เป็นคนที่ลืมได้ง่ายเช่นกัน”

(ณรงค์ มาคง, สัมภาษณ์ 4 พฤษภาคม 2562)

“ตอนเริ่มเรียนใหม่ๆ รู้สึกว่ามันยาก เพราะเป็นศัพท์ภาษาสันสกฤต มีศัพท์เฉพาะบ้าง”

(สมบัติ ไตรศรีศิลป์, สัมภาษณ์ 17 พฤษภาคม 2562)

“พอมีโอกาสตรงนี้ที่อยากจะเรียน ไปขอใครเขาก็ไม่สอนเราเกิดข้อสงสัยว่าทำไมผู้หญิงถึงเรียนไม่ได้”

(ปาริชาติ บุญธิมา, สัมภาษณ์ 10 พฤษภาคม 2562)

4. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ปัจจัยที่ทำให้ครูภูมิปัญญาแพทย์แผนไทยประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ได้ ผู้เรียนจะต้องมีเหตุและแรงจูงใจที่มาจากภายในตามที่ผู้เรียนรู้ได้กำหนดเป้าหมาย หรือแรงบันดาลใจ เพื่อให้ผู้เรียนไปสู่จุดมุ่งหมายตามที่หวังไว้ เพราะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและตระหนักถึงจากภายในบุคคลจะเพิ่มพูนศักยภาพและความสามารถของบุคคลให้มีพลังในการคิดและการกระทำให้มากขึ้น จนนำไปสู่ความสำเร็จในการเรียนรู้

“จากจุดที่เรามองว่าเราเป็นผู้กอบโกย เป็นพวกคอร์ปชั่น ถือได้ว่าเป็นแรงผลักดันให้เราในวันนี้”

(บุญญรัตน์ ประโลมรัมย์, สัมภาษณ์ 14 พฤษภาคม 2562)

“กว่าจะมาถึงจุดนี้ได้ต้องใช้ความพยายามอย่างมากจึงจะสำเร็จได้”

(สมทบ สอนราช, สัมภาษณ์ 3 พฤษภาคม 2562)

“มันก็ขึ้นอยู่กับเป้าหมาย และแรงบันดาลใจของเราที่ได้กำหนดไว้”

(สมบัติ ไตรศรีศิลป์, สัมภาษณ์ 17 พฤษภาคม 2562)

5. การตรวจสอบข้อมูลที่ได้รับจากการเรียนรู้หลังจากที่ครูภูมิปัญญาแพทย์แผนไทยได้รับองค์ความรู้จากการเรียนรู้ภูมิปัญญาแล้ว ครูภูมิปัญญาแพทย์แผนไทยมีวิธีการตรวจสอบองค์ความรู้ที่ได้มา เพื่อสร้างความชัดเจน และเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ที่ถูกต้อง ครูภูมิปัญญาแพทย์แผนไทยจึงมีวิธีการตรวจสอบองค์ความรู้ต่างๆ ด้วยวิธีการที่แตกต่างกันออกไป เช่น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การตรวจสอบความรู้จากหลายๆ แหล่ง หรือการตรวจสอบความรู้กับตำรา เป็นต้น

“เรามีไลน์กลุ่มเพื่อนหมอดูด้วยกัน เราก็มาแชร์ประสบการณ์การเรียนรู้ การรักษากัน”

(สมบัติ ไตรศรีศิลป์, สัมภาษณ์ 17 พฤษภาคม 2562)

“ลองแล้วเราก็กลับมาหาของเดิมเรา ดูคล้ายแต่ไม่เหมือน ดูเหมือนแต่ไม่ใช่”

(ประสพสุข อิงคะวะระ, สัมภาษณ์ 29 พฤศจิกายน 2561)

“เราก็นำมาทดสอบ และเก็บข้อมูล แล้วนำมาใช้ต่อไป อ้างอิงจากตำรา”

(สมทบ สอนราช, สัมภาษณ์ 3 พฤษภาคม 2562)

6. การสร้างความรู้ และการบูรณาการเชื่อมโยงองค์ความรู้กับชีวิตประจำวันกระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญอีกประการหลังจากที่ครูภูมิปัญญาแพทย์แผนไทยได้เรียนรู้ศาสตร์การแพทย์แผนไทยแล้ว คือ การสร้างองค์ความรู้ใหม่ หรือการบูรณาการเชื่อมโยงองค์ความรู้กับชีวิตประจำวัน ซึ่งครูภูมิปัญญาแพทย์แผนไทยมีการผสานองค์ความรู้เดิมกับองค์ความรู้ในปัจจุบันเข้าด้วยกัน เพื่อนำความรู้ต่างๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

“ด้วยความที่ที่มีความรู้แผนปัจจุบันและแผนไทย ทำให้ที่ประยุกต์ใช้ความรู้ในการผลิตสมุนไพรให้มีคุณภาพ”

(สมทบ สอนราช, สัมภาษณ์ 3 พฤษภาคม 2562)

“บางตัวก็เป็นองค์ความรู้ใหม่ๆ ที่เราค้นพบในการดูแลสุขภาพ”

(สมบูรณ์ มีมิตร, สัมภาษณ์ 17 เมษายน 2562)

“เราเลยเอาข้อมูลตรงนั้นจากแพทย์แผนไทยมาประยุกต์ใช้ เราก็เริ่มเก็บข้อมูลงานวิจัย”

(สมบัติ ไตรศรีศิลป์, สัมภาษณ์ 17 พฤษภาคม 2562)

อภิปรายผล

ข้อค้นพบที่ได้จากงานวิจัยครั้งนี้พบว่ากระบวนการเรียนรู้ของครูภูมิปัญญาแพทย์แผนไทยประกอบด้วยกระบวนการเรียนรู้สูงทั้งหมด 6 ขั้นตอน คือ 1) ความรู้ หลักการ แนวคิดสำคัญในการเรียนรู้ 2) วิธีการที่ใช้ในการเรียนรู้ 3) ปัญหา อุปสรรค และวิธีการแก้ไขในระหว่างการเรียนรู้ 4) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ 5) การตรวจสอบข้อมูลที่ได้รับจากการเรียนรู้ และ 6) การสร้างความรู้ และการบูรณาการเชื่อมโยงองค์ความรู้กับชีวิตประจำวัน ซึ่งทั้ง 6 ขั้นตอนนี้ 1) ความรู้ หลักการ แนวคิดสำคัญในการเรียนรู้ 2) วิธีการที่ใช้ในการเรียนรู้ 3) ปัญหา อุปสรรค และวิธีการแก้ไขในระหว่างการเรียนรู้ 4) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ 5) การตรวจสอบข้อมูลที่ได้รับจากการเรียนรู้ และ 6) การสร้างความรู้ และการบูรณาการเชื่อมโยงองค์ความรู้กับชีวิตประจำวัน

จะเห็นได้ว่ากระบวนการเรียนรู้ของครูภูมิปัญญาแพทย์แผนไทยที่พบในงานวิจัยนี้ สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของ Thomas ((1991) อ้างถึงในสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, ม.ป.ป.) ระบุลักษณะของกระบวนการเรียนรู้ 8 ประการ ได้แก่ 1) การเรียนรู้เป็นการลงมือปฏิบัติ การลงมือปฏิบัติ คือ การฝึกให้เกิดการเรียนรู้ 2) การเรียนรู้เป็นเอกัตบุคคล ใครจะเรียนรู้อะไรเป็นเรื่องของแต่ละบุคคลเพราะมนุษย์แตกต่างกัน 3) การเรียนรู้ไม่สามารถเปลี่ยนกลับไปมาได้ (Irreversible) 4) การเรียนรู้เป็นการตอบสนองสิ่งเร้า 5) การเรียนรู้เป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต 6) การเรียนรู้ต้องใช้เวลา มีระดับของการเรียนรู้ การเรียนรู้ขั้นตอนปฏิบัติต่างๆ อาจใช้เวลาไม่นาน แต่การเรียนรู้ที่ยากและใช้เวลามากก็คือการเรียนรู้ทางด้านความคิด การเรียนรู้ที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และการเรียนรู้ที่จะเปลี่ยนทัศนคติ 7) การเรียนรู้ได้รับอิทธิพลจากบุคคลอื่น เป็นกระบวนการร่วมกันของสังคม และ 8) การเรียนรู้ไม่สามารถเกิดจากการถูกบังคับ นอกจากนี้ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการเรียนรู้ของครูภูมิปัญญาแพทย์แผนไทย สอดคล้องกับ Biggs and Telfer (1987) กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์มี 2 ประเภท คือ 1) กระบวนการเรียนรู้แบบลึก เป็นการเรียนรู้ที่อาศัยแรงจูงใจภายใน (Intensive motivation) ในการทำงานที่ต้องใช้วิธีการที่เป็นเหตุเป็นผล โดยมีความพึงพอใจที่จะเรียนรู้ในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เป็นการค้นหาอย่างมีความหมายโดยการอ่านอย่างมาและจนกว่าจะเข้าใจ มีความสัมพันธ์กับความรู้ที่เคยได้รับมาก่อน และ 2) กระบวนการเรียนรู้แบบตื้น เป็นการเรียนรู้ที่อาศัยแรงจูงใจภายนอก (Extensive motivation) โดยที่ผู้เรียนจะมีการเรียนรู้ตามที่กำหนดให้หรือตามเป้าหมาย เป็นวิธีการเรียนที่จำกัดเป้าหมายที่เห็นว่าจำเป็น และใช้การจำสิ่งที่เรียนในขั้นตามปกติ การระลึกแต่เหตุผลที่ถูกต้องที่ได้จากการบรรยาย ผู้เรียนมีความเข้าใจเฉพาะที่ต้องการตามวัตถุประสงค์เฉพาะด้านที่จัดให้

นอกจากนี้กระบวนการเรียนรู้ของครูภูมิปัญญาแพทย์แผนไทยที่พบในงานวิจัยนี้ ยังสอดคล้องกับคุณลักษณะของกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตของ สุภาวดี วาทิกทินกร (2552) กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เหมาะสมต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ประกอบด้วย 1) ขั้นตอนการเรียนรู้ 4 ขั้น ได้แก่ (1) การปรับวิธีคิด (เรียนรู้ชีวิต) (2) การสาธิตวิธีปฏิบัติเพื่อเปิดโลกทัศน์ และเรียนรู้ชุมชนอื่น (3) นำมาปฏิบัติและประเมินตนเอง (4) พัฒนาต่อยอดด้วยการวางแผนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง 2) เนื้อหาการเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ประกอบด้วย (1) การเรียนรู้เรื่องชีวิตโดยการเรียนรู้การปรับกระบวนการคิด (2) การเปิดโลกทัศน์ โดยการเรียนรู้จากการศึกษาข้อมูลชุมชนอื่น (3) การเข้าถึงตนเอง เป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้คนรู้จักตนเอง เรียนรู้ทางเลือกเพื่อนำไปสู่การเลือกทางเลือกที่เหมาะสม

กับศักยภาพและทุนของตนเอง (4) การวางแผนการเรียนรู้ต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความรู้ที่สามารถแก้ไขปัญหาชีวิตหรือพัฒนาต่อ ยอดได้ 3) วิธีการจัดการเรียนรู้ มีรูปแบบการเรียนรู้เป็นไปตามอรรถาธิบาย ชวนกันมาคิด ชวนกันมาคุย ชวนกันมาค้นหาความรู้ เดิมและสร้างความรู้ใหม่ มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และมีการเรียนแบบขั้นเรียนบ้างเป็นบางครั้ง มีผู้อำนวยความสะดวกในการ จัดกระบวนการเรียนรู้ 4) เรียนรู้บนฐานวิถีชีวิตของชุมชน ผู้เรียน คือ คนทุกคนในชุมชน และ 5) มีเครือข่ายการเรียนรู้ พัฒนา ต่อยอดความรู้ให้เกิดการเรียนรู้ต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัย : ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น ของครูภูมิปัญญาแพทย์แผนไทย ซึ่งกระบวนการเรียนรู้นั้นมีองค์ประกอบ 6 ขั้นตอน ซึ่งผู้วิจัยสามารถนำไปเป็นพื้นฐานของ กระบวนการเรียนรู้ที่จะนำไปสู่การพัฒนาตนเองให้กลายเป็นบุคคลที่มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป : ควรมีการศึกษากระบวนการในการเรียนรู้ของครูภูมิปัญญาไทยในแต่ละด้านทั้ง 9 ด้าน เพื่อหน่วยงานในด้านการศึกษได้เสริมสร้างปัจจัยการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญที่จะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาค้นหาตนเอง สู่การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้เกิดขึ้นในสังคมไทย และควรส่งเสริมการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ระหว่างนักวิจัยเพื่อการพัฒนาครูภูมิปัญญาไทย หน่วยงานราชการ และระดับชุมชน ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อการแก้ไขปัญหาการเรียนรู้ที่สำคัญระดับชาติ

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- ประเวศ วะสี. (2542). ชุมชนเข้มแข็ง ทุนทางสังคมของไทย (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม และธนาคารออมสิน.
- มลิวลีย์ บุญดา และศุภรัตน์ มิ่งสมร. (2552). การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของ ครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและการประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. (2551). แนวทางการพัฒนาการดำเนินการยกย่องครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาการศึกษา เศรษฐกิจ และสังคมในท้องถิ่นอย่างครบวงจร. กรุงเทพมหานคร: วิชีซี คอมมิวนิเคชั่น.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2554). นวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้สู่ความเป็นพลเมือง. กรุงเทพมหานคร : อาร์ แอนด์ ปรีนท์.
- สุภาวดี วาทิกทินกร. (2552). กระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานส่งเสริมศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัย.
- Biggs, J., and Telfer, R. (1987). The Process of Learning. 2nd Australia: Prentice-Hall of Australia.
- UNESCO Institute for Education. (2001). Revisiting Lifelong Learning for the 21st Century.
- Willcox, A. (2005). How to succeed as a lifelong learner. Primary Health Care, 10: 43-50.

บทความวิจัย (ม.ค. – มิ.ย. 2563)
ภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุ: บทบาทพยาบาล

โปรยทิพย์ สันตะพันธ์, กลุ่มวิชาการพยาบาลจิตเวช วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสรรพสิทธิประสงค์ อุบลราชธานี 34000

E-mail:proithip_nurse@live.com

บุปผา ใจมั่น, กลุ่มวิชาการพยาบาลจิตเวช วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสรรพสิทธิประสงค์
วิจิตรา จิตรักษ์, กลุ่มวิชาการพยาบาลจิตเวช วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสรรพสิทธิประสงค์

บทคัดย่อ

วัยสูงอายุเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกายจิตใจและสังคมไปในทางเสื่อม ส่งผลให้ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีปัญหาสุขภาพจิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเกิดภาวะซึมเศร้าจากปัญหาด้านร่างกายเพราะความเสื่อมทำให้มีความสุขสบาย ส่งผลต่อสภาพอารมณ์ของผู้สูงอายุ ประกอบกับบทบาททางสังคมลดลงและอยู่ในภาวะพึ่งพาผู้อื่นจนทำให้ผู้สูงอายุซึมเศร้าได้ง่าย ภาวะซึมเศร้าเป็นปัญหาที่พบบ่อยในผู้สูงอายุ แต่มักจะถูกมองข้ามและเข้าใจผิดคิดว่าเกิดจากการเปลี่ยนแปลงตามวัย แต่ในความเป็นจริงเมื่อเกิดแล้วส่งผลกระทบต่อร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณของผู้สูงอายุ ทำให้คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุลดลง มากไปกว่านั้นภาวะซึมเศร้ามีความเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายและการเสียชีวิตเพิ่มขึ้น การดูแลช่วยเหลือผู้สูงอายุที่มีภาวะซึมเศร้านั้นจะต้องมีการประยุกต์ใช้องค์ความรู้และหลักฐานเชิงประจักษ์เกี่ยวกับสาเหตุและปัจจัยที่เกี่ยวข้องรูปแบบรักษา รวมถึงบทบาทของพยาบาล ทั้งนี้เพื่อให้ผู้สูงอายุที่มีภาวะซึมเศร้าได้รับการดูแลรักษาพยาบาลอย่างครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ พยาบาลเป็นวิชาชีพหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะซึมเศร้า โดยมีเป้าประสงค์หลักของการพยาบาลคือ การดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะซึมเศร้าให้ได้รับการตรวจคัดกรอง วินิจฉัย และให้การพยาบาลอย่างเป็นองค์รวมเพื่อลดความเสี่ยงของการทำร้ายตนเอง สามารถปรับเปลี่ยนความคิด อารมณ์ พฤติกรรมในทางที่ดีขึ้นและเหมาะสม ดำเนินชีวิตในสังคมได้

คำสำคัญ: ภาวะซึมเศร้า, ผู้สูงอายุ, บทบาทพยาบาล

Received: December 1, 2019, Revised December 4, 2019, Accepted December 19, 2019

Elderly Depression : Nursing Roles

Proithip Suntaphun

Psychiatric Nursing Department Boromarajonani College of Nursing Sunprasithiprasong, Ubon Ratchathani 34000

Corresponding author E-mail:proithip_nurse@live.com

Buppha Jaimun, Psychiatric Nursing Department Boromarajonani College of Nursing Sunprasithiprasong

Wichitra Chittrak, Psychiatric Nursing Department Boromarajonani College of Nursing Sunprasithiprasong

Abstract

The elderly face physical, mental and social decline. As a result, majority of the old age had mental health problem, particularly the incidence of depression. Depression is due to the deterioration of the physical problem. The old age with depression usually feel uncomfortable that affect to the mental health status of the elderly. The old age must dependence and autonomy in their children. Therefore, these cause them depressed easily. Depression is a common health problem in the elderly population, but it is often overlooked and misunderstood due to aging changes. It may affect the physical, psychological, social, and spiritual needs leading to a decrease in the quality of life. In addition, it may be accompanied by a high risk of suicide and increase the mortality in the elderly. To ensure that elderly receive comprehensive and effective care, healthcare professionals need to apply current knowledge and empirical evidence about causes and factors associated with elderly depression that include models of treatment. Professional nurses can play an important role in taking care of elderly with depression. The objectives of nursing care for elderly with depression is to perform suitable screening and diagnosis, provide holistic care to reduce the risk of self-harm, and promote modification of negative thoughts, emotions, and behaviors in a positive and appropriate directions so they may live with their families and be part of the community.

Keywords: Depression, elderly, Nursing Role

คำขอบคุณ: งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนกลุ่มวิชาการพยาบาลจิตเวช วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสรรพสิทธิ์ประสงค์

บทนำ

ผู้สูงอายุเป็นช่วงวัยที่ต้องเผชิญการเปลี่ยนแปลงในทางเสื่อมลงทุกด้าน อันส่งผลต่อการเกิดปัญหาสุขภาพจิตจากความเจ็บป่วยทางกาย เกิดโรคเรื้อรัง ไม่สุขสบาย ไม่สามารถทำงานได้อย่างเดิม รายได้น้อยลง ไม่มีความสุข ท้อแท้ รู้สึกไร้ค่าและการเปลี่ยนแปลงในทางเสื่อมลงนั้น ส่งผลให้ผู้สูงอายุเกิดภาวะซึมเศร้า ซึ่งเป็นปัญหาสุขภาพจิตที่พบได้บ่อยในผู้สูงอายุ และเป็นปัญหาที่สำคัญด้านการสาธารณสุขของไทย เมื่อผู้สูงอายุเกิดภาวะซึมเศร้ามีผลต่อชีวิตทั้งร่างกายและจิตใจ กล่าวคือเกิดการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ เศร้าหงุดหงิด ผิดหวัง พฤติกรรมเปลี่ยนแปลง รู้สึกไร้ค่า ไม่อยากทำอะไรหรือทำสิ่งต่างๆลดน้อยลงไป ขาดการแสวงหาการช่วยเหลือ ความสามารถในด้านต่างๆลดลงไม่สามารถจัดการปัญหาได้เหมาะสม ขาดกำลังใจเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายและการเกิดปัญหาสุขภาพทางกายต่างๆตามมาได้ด้วย จากการศึกษาร่วมกันระหว่างองค์การอนามัยโลก มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดและธนาคารโลกคาดการณ์ว่า ภายในปี พ.ศ. 2563 ภาวะซึมเศร้าจะเป็นปัญหาสาธารณสุขอันดับ 1 ของโลก และเป็นสาเหตุการตายและการสูญเสียที่สำคัญเป็นลำดับที่ 2 ของโลก รองจากโรคหัวใจขาดเลือด และในประเทศสหรัฐอเมริกา พบผู้สูงอายุที่มีปัญหาซึมเศร้า จนนำไปสู่การฆ่าตัวตายสูงถึงร้อยละ 16 โดยในผู้สูงอายุ 65 ปีขึ้นไปมีอัตราฆ่าตัวตาย 14 คน ต่อ ผู้สูงอายุ 100,000 คน และพบมากที่สุดสำหรับผู้สูงอายุ 85 ปีขึ้นไป มีอัตราการฆ่าตัวตาย 47 คน ต่อ ผู้สูงอายุ 100,000 คน (Cahoon, 2012) สำหรับประเทศไทย จากการสำรวจภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุพบว่าผู้สูงอายุมีภาวะซึมเศร้ามากที่สุด ร้อยละ 77 มีอัตราการเพิ่มสูงขึ้นตามอายุที่มากขึ้น โดยผู้สูงอายุ 60-69 ปี ร้อยละ 4.2 ผู้สูงอายุ 70-79 ปี ร้อยละ 4.8 และผู้สูงอายุ 80 ปีขึ้นไป ร้อยละ 7 และมีความเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายมากที่สุด ร้อยละ 8.7 (วิไลวรรณ ทองเจริญ, 2554) ผลกระทบจากภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุนั้นไม่น้อยไปกว่าโรคทางกายที่สำคัญอื่นๆ และยังเป็นปัจจัยเสริมทำให้เกิดโรคทางกายหนักขึ้นได้ หากภาวะซึมเศร้าไม่ได้รับการรักษา และมีอาการที่รุนแรงมากขึ้น จะส่งผลให้การปฏิบัติกิจวัตรประจำวันต่างๆของผู้สูงอายุบกพร่อง มีบุคลิกภาพและพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไป สูญเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลที่สูงขึ้น คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุลดลง มีความเสี่ยงต่อการเกิดทุพพลภาพ และความเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายนำไปสู่การเสียชีวิตที่เพิ่มขึ้น (สิริวรรณ อุณนาภิรักษ์, 2553) จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าภาวะซึมเศร้าเป็นปัญหาที่สำคัญในผู้สูงอายุ ซึ่งหากไม่ได้รับการดูแลรักษาที่ถูกต้องเหมาะสม อาจกลายเป็นโรคซึมเศร้าได้ในที่สุด ดังนั้นเพื่อให้พยาบาลมีความรู้ความเข้าใจและตระหนักถึงปัญหาร้ายแรงที่จะเกิดขึ้น อีกทั้งทราบถึงแนวทางในการปฏิบัติกรพยาบาลตามบทบาทที่เหมาะสม ผู้เขียนจึงได้พัฒนาบทความนี้ขึ้นโดยมีเนื้อหาสาระสำคัญที่ครอบคลุมเกี่ยวกับสาเหตุปัจจัยที่ทำให้ผู้สูงอายุเกิดภาวะซึมเศร้า การรักษา รวมไปถึงบทบาทของพยาบาลในการให้การพยาบาลผู้สูงอายุที่มีภาวะซึมเศร้า ซึ่งมีแนวทางในการดูแลที่มีประสิทธิภาพดังที่ได้กล่าวในลำดับต่อไป จะส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่มีภาวะซึมเศร้าให้ดีขึ้น สามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างปกติต่อไป

สาเหตุ/ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุ

สาเหตุของการเกิดภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุนั้น ในปัจจุบันยังไม่สามารถระบุได้อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม จากกรอบทฤษฎีแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง อาจสรุปสาเหตุ/ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุได้ดังนี้

1. เพศ เพศเกี่ยวข้องกับความถดถอยด้านบทบาทในสังคมและด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุเพศหญิงและเพศชายที่แตกต่างกัน ซึ่งส่งผลให้ความรู้สึกมีอิสรภาพในชีวิตแตกต่างกันได้ ถ้าการมีบทบาทในสังคมและการเข้าถึงทรัพยากรด้านเศรษฐกิจไม่ดีอาจเกิดความเครียด ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองลดลง นำไปสู่ภาวะซึมเศร้าได้ ซึ่งพบว่าเพศหญิงมีความสัมพันธ์กับภาวะซึมเศร้า ภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุเพศหญิงจะสูงกว่าเพศชาย (Ellisa, Zhaoa, & Egedea, 2010) และมีโอกาสเกิดภาวะซึมเศร้ามากกว่าเพศชายถึง 2.3 เท่า (Suttajit et al, 2010) จากรายงานในประเทศสหรัฐอเมริกา พบอุบัติการณ์การเกิดภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุเพศหญิงมากกว่าเพศชาย 2 เท่า และมีความรุนแรงของการสูญเสียภาวะบกพร่อง

ทางสุขภาพเนื่องจากภาวะซึมเศร้าเป็นอันดับ1ในเพศหญิง และอันดับ2ในเพศชาย(Denduki& Cole,2009) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมพร รุ่งเรืองกลกิจ(2555) พบว่าเพศหญิงมีความเสี่ยงต่อภาวะซึมเศร้าจากบทบาทหน้าที่ของผู้หญิงที่ถูกกดดันภายใต้การแสดงบทบาททางสังคม ความรับผิดชอบต่อครอบครัว และผู้หญิงต้องอยู่ในบ้านทำให้ผู้หญิงเกิดความเครียดต่อการเป็นโรคซึมเศร้ามากกว่า เพราะผู้หญิงจะขาดโอกาสในการมีปฏิสัมพันธ์กับคนนอกบ้าน การอยู่ในสิ่งแวดล้อมเดิมๆ ทำให้ไม่มีสิ่งอื่นมาหันเหความสนใจไปได้ ก่อให้เกิดความเครียดเรื้อรังจนเกิดภาวะซึมเศร้าได้ (Runreangkulkij et al,2012).

2. สถานภาพสมรส เป็นปัจจัยสำคัญของการเกิดภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุ สถานภาพสมรสเกี่ยวข้องกับการรับรู้ การมีเครือข่าย และการสนับสนุนทางสังคมของผู้สูงอายุ ซึ่งถ้าเป็นโสด หรือสูญเสีย คู่สมรสจากการหย่าร้าง หม้าย แยกกันอยู่ การขาดคู่สมรสจะทำให้ผู้สูงอายุขาดคนคอยให้ความช่วยเหลือ อ่างว้าง ไร้คู่คิด ขาดที่ปรึกษา ขาดคนดูแลเอาใจใส่ รู้สึกเป็นภาระของสังคม แยกตัวจากสังคม ทำให้เกิดภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุได้ การได้รับความเกื้อหนุนจากคู่สมรส การช่วยเหลือให้กำลังใจ ปลอดภัย ทำให้ผู้สูงอายุไม่รู้สึกโดดเดี่ยว มีที่พึ่ง เกิดความรู้สึกมั่นคงทางอารมณ์ คู่สมรสจึงเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดมากที่สุด และเป็นแหล่งสนับสนุนที่มีประสิทธิภาพ ช่วยส่งเสริมการปรับตัวที่ดีด้านจิตใจ จากการทบทวนงานวิจัยพบว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพโสดมีโอกาสเกิดภาวะซึมเศร้าได้มากกว่าผู้สูงอายุที่แต่งงาน 1.97เท่า (Suttajit et al, 2010) นอกจากนี้ยังมีการศึกษาผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสหม้าย หย่าร้าง หรือแยกกันอยู่กับคู่สมรส มีโอกาสเกิดภาวะซึมเศร้าได้มากกว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสคู่ 14.65 เท่า (Yaiyong&Lueboonthavatchai, 2011) เพราะชีวิตคู่ทำให้มีความผูกพันระหว่างผู้สูงอายุกับคู่สมรส เมื่อคู่สมรสมีการเจ็บป่วย จำเป็นต้องมีบุคคลคอยให้ความช่วยเหลือ การขาดคู่สมรสจะทำให้ผู้สูงอายุขาดคนคอยให้ความช่วยเหลือ รู้สึกโดดเดี่ยว ทำให้เกิดภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุได้ (Chaiyasung,2013)

3. การเจ็บป่วยทางกาย/จำนวนโรคประจำตัว เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในการเกิดภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุ จำนวนโรคประจำตัวของผู้สูงอายุเกี่ยวข้องกับการสูญเสียสมรรถภาพด้านร่างกายจากการเจ็บป่วย ผู้สูงอายุจะรับรู้ว่าคุณภาพตนเองไม่สามารถป้องกัน ไม่มีอำนาจเพียงพอที่จะควบคุมแก้ไขเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อต้องเผชิญกับโรคและปัญหาสุขภาพซ้ำๆได้ จึงจำนนต่อการเจ็บป่วย สูญเสียความมั่นใจและความมีคุณค่าในตนเอง เกิดภาวะซึมเศร้าได้มากที่สุด ได้มีการศึกษาว่าการเจ็บป่วยส่งผลต่อการเกิดภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังและมีภาวะทุพพลภาพมีภาวะซึมเศร้าร่วมด้วย ถึงร้อยละ47 ซึ่งโรคทางกายนั้นได้แก่ โรคหลอดเลือดสมอง โรคกระเพาะ โรคข้ออักเสบ กระดูกสะโพกหัก โรคกล้ามเนื้อหัวใจตาย โรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง และโรคพาร์กินสัน เป็นต้น และโรคร่วมต่างๆหลายโรคมีความสัมพันธ์กับภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุ และการมีโรคร่วมทำให้เกิดภาวะซึมเศร้าแตกต่างจากวัยอื่น (Ell,2009) นอกจากนี้จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าจำนวนโรคประจำตัวของผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์ทางบวกกับภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุ และในผู้สูงอายุที่มีโรคประจำตัวตั้งแต่ 2และ4 โรคขึ้นไป มีโอกาสเกิดภาวะซึมเศร้าได้มากกว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีโรคประจำตัว5.69และ2.08เท่าตามลำดับ (Yodkul&Srijakkort ,2012;Haseen&Prasartkul, 2011) ดังนั้นการเจ็บป่วยที่มีโรคร่วมหลายๆโรคมีความสัมพันธ์ทางจิตใจกับผู้ป่วยสูงอายุทำให้เกิดความเครียด วิตกกังวล รู้สึกสูญเสียความสามารถในการทำกิจวัตรประจำวัน รู้สึกตนเองไร้ค่าต้องเข้ารับการรักษาต่อเนื่องเป็นระยะเวลาอันยาวนานเป็นภาระแก่ครอบครัว ผู้ดูแล จนทำให้มีความรู้สึกหมดหวังเกิดภาวะซึมเศร้าได้

4. ความสามารถในการทำกิจวัตรประจำวัน เป็นปัจจัยที่สำคัญของการเกิดภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุ เกี่ยวข้องกับความสามารถในการดูแลตนเองและการทำหน้าที่เพื่อบรรลุความต้องการของตนเอง ซึ่งหากผู้สูงอายุไม่สามารถทำได้ จะส่งผลให้เกิดความรู้สึกต้องพึ่งพาผู้อื่น สูญเสียความมีคุณค่าในตนเอง และนำไปสู่การเกิดภาวะซึมเศร้า มีการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะซึมเศร้าของผู้สูงอายุพบว่าความสามารถในการทำหน้าที่กิจวัตรประจำวันมีอิทธิพลต่อภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุ (Inchaiya,Sangon&Nintachan,2016) สอดคล้องกับการศึกษาปัจจัยทำนายภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุโรคเรื้อรังที่

เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล พบว่าความสามารถในการทำกิจกรรมประจำวันที่ต้องพึ่งพาเป็นตัวแปรที่สามารถทำนายภาวะซึมเศร้าของผู้สูงอายุโรคเรื้อรังได้ (Yodkul&Srijakkort ,2012) ดังนั้นความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมประจำวัน การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายของผู้สูงอายุที่เป็นไปในทางที่เสื่อมลงร่วมกับการเป็นโรคที่เรื้อรัง พยาธิสภาพของโรคไม่สามารถกลับคืนสู่สภาวะปกติ และมีภาวะแทรกซ้อนต่างๆติดตามมา จะส่งผลให้ความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆลดลง ทำให้ผู้สูงอายุคิดว่าตนเองไม่ได้รับการยอมรับ คิดว่าตนเองไร้ค่า แยกตัวออกจากสังคมและเกิดภาวะซึมเศร้าได้

5. ปัจจัยด้านชีวภาพ ปัจจัยด้านนี้ ถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการอธิบายการเกิดภาวะซึมเศร้าใน ผู้สูงอายุว่าเกิดจากความไม่สมดุลของสารสื่อประสาทในสมองโดยพบว่า serotonin, dopamine และ norepinephrine มีปริมาณลดลง ซึ่งเกิดจากกระบวนการในร่างกาย ที่มีการแพร่กระจายของสารสื่อประสาทเหล่านี้ไปยังส่วนอื่น อาจมีการดูดซึมกลับ หรือถูกเผาผลาญก่อนถูกดูดซึมกลับ ระดับserotoninในสมองมีความสัมพันธ์กับความสงบ เยือกเย็น ลดภาวะวิตกกังวล และภาวะสมดุลของระดับ serotoninจึงมีผลต่ออารมณ์ของบุคคลในเชิงบวก ดังนั้นเมื่อ serotoninลดลง อารมณ์ในเชิงบวกจึงลดลงและส่งผลทำให้รู้สึกเบื่อหน่าย ท้อแท้ และไม่มีสมาธิเกิดการเปลี่ยนแปลง อารมณ์ ความคิดและพฤติกรรม ส่งผลให้เกิดภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุได้ (Stuart, 2013)

6. การทำหน้าที่ของครอบครัว เป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญ ที่เกี่ยวข้องกับการอาศัยอยู่ร่วมกับครอบครัวของผู้สูงอายุ โดยผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในครอบครัวที่มีการทำหน้าที่ไม่มีประสิทธิภาพ จะส่งผลให้ผู้สูงอายุรู้สึกสูญเสียความรักและสัมพันธ์กับคนในครอบครัว ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองลดลง และเกิดภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุได้ จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าการทำหน้าที่ของครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางลบและมีอิทธิพลต่อภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุ (Wang& Zhao, 2012)

7. การขาดการสนับสนุนทางสังคม (Lack of social support) มีความสำคัญในการเกิดภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุ มีการศึกษาภาวะซึมเศร้าของผู้สูงอายุ พบว่าแรงสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางลบกับภาวะซึมเศร้า (Pumchan et al, 2014) และการขาดการสนับสนุนทางสังคม ขาดการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ขาดเพื่อน สูญเสียบทบาทและความสัมพันธ์ในสังคม ส่งผลให้เกิดภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุได้ นอกจากนี้ยังมีการศึกษาปัจจัยทำนายภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุโรคเรื้อรัง พบว่าการสนับสนุนทางสังคม การมีสัมพันธ์กับครอบครัวที่ดีเป็นตัวแปรที่สามารถทำนายภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุโรคเรื้อรัง (Yodkul&Srijakkort ,2012) ดังนั้นหากผู้สูงอายุได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจากสมาชิกในครอบครัวและเครือข่ายทางสังคมอย่างเพียงพอ การรักใคร่ผูกพัน การมีสัมพันธ์กับครอบครัวที่ดีจะทำให้จิตใจเข้มแข็งสามารถช่วยป้องกันการเกิดภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุได้

8. การสูญเสียบุคคลใกล้ชิดเป็นปัจจัยที่สำคัญของการเกิดภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุ การสูญเสียบุคคลใกล้ชิด บุคคลอันเป็นที่รักเช่นคู่ชีวิต ญาติสนิท เพื่อน รวมทั้งบุตรหลาน เป็นการสูญเสียอย่างหนึ่งที่ผู้สูงอายุจะต้องเผชิญ ถ้าปรับตัวไม่ได้ต่อการสูญเสีย จะส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจและการดำเนินชีวิตประจำวันบกพร่องได้ สอดคล้องกับรายงานการทบทวนการศึกษาวิจัยอย่างมีระบบใน 56 งานวิจัย พบว่าการสูญเสียมีความสัมพันธ์กับภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุ โดยพบว่าการสูญเสียบุคคลที่รักเป็นหนึ่งในทั้งหมด 5 ปัจจัยหลักที่มีความสัมพันธ์กับภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุ และผู้สูงอายุที่มีสถานะหม้ายหรือหย่าร้าง จะมีความเสี่ยงต่อการเกิดภาวะซึมเศร้าได้ 16 เท่าของผู้สูงอายุที่มีสถานะคู่อื่นเนื่องจากความเหงา ขาดคนดูแลเอาใจใส่ ต้องใช้ชีวิตโดยลำพังอ้างว้างโดดเดี่ยวมากขึ้น ทำให้เกิดภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุ(Alexopoulos,2009)

9. ยา เป็นปัจจัยเสี่ยงที่สำคัญของการเกิดภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุ จากรายงานการทบทวนการศึกษาวิจัยอย่างมีระบบใน 62 งานวิจัย พบว่ายาลหลายชนิดมีผลข้างเคียง ทำให้เกิดภาวะซึมเศร้า ผู้สูงอายุที่ได้รับยาเหล่านี้ มีโอกาสเกิดมากกว่าวัยอื่นๆ โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่เคยมีภาวะซึมเศร้าหรือมีประวัติซึมเศร้าในครอบครัว ยาที่ทำให้เกิดภาวะซึมเศร้าได้แก่ ยารักษาโรคความดันโลหิตสูง เช่น reserpine, methyl dopa, propranolol, clonidine, hydrazine, guanethidine,

diuretics ยารักษาโรคหัวใจ เช่น digitalis, lidocane ยาระงับปวดชนิดเสพติดเช่น narcotic, morphine, codeine, meperidine, pentazocine, propoxyphene ยาแก้ปวด แก้อักเสบที่ไม่ใช่สเตียรอยด์เช่น indomethacin, ibuprofen ยาต้านจุลชีพเช่น sulfonamides, isoniazid ยากดระบบประสาทส่วนกลาง ยาคลายกังวลและยารักษาอาการทางจิตเช่น haloperidol, benzodiazepines(Wiese,2011)

10.สุรา เป็นปัจจัยที่สำคัญของการเกิดภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุ สุราเป็นสิ่งที่ผู้สูงอายุดื่มกันมาก ภาวะติดสุราพบได้ 1.6 เท่าในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีโรคซึมเศร้าและเป็นปัจจัยกระตุ้นอย่างหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับการฆ่าตัวตายถึงร้อยละ18.7 สุรามีผลกระทบต่อระบบประสาทส่วนกลาง ซึ่งผู้สูงอายุจะมีผลข้างเคียงมากกว่าวัยหนุ่มสาว สุราและภาวะซึมเศร้าเป็นวงจรที่เสริมกันเอง กล่าวคือสุราทำให้เกิดภาวะซึมเศร้า และภาวะซึมเศร้าทำให้เกิดการติดสุราได้ (ลิวรรณ อุนนาภิรักษ์,2553) สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยที่ว่า การดื่มสุราเป็นประจำ เป็นตัวแปรที่สามารถทำนายภาวะซึมเศร้าของผู้สูงอายุ ดังนั้นการติดสุราที่พบร่วมกับภาวะซึมเศร้านอกจากจะทำให้การรักษาภาวะซึมเศร้าไม่ดีเท่าที่ควรแล้ว ยังอาจพบอุบัติการณ์ของการฆ่าตัวตายได้มากขึ้น (เทพฤทธิ์วงศ์ภูมิ, จักรกฤษณ์ สุขยั้งและอุมาพรอุดมทรัพย์กุล,2554).

จากสาเหตุและปัจจัยเสี่ยงที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าการเกิดภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุมีหลายสาเหตุด้วยกัน ไม่ได้เกิดจากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งเท่านั้น แต่เป็นสาเหตุร่วมกันของปัจจัยต่างๆ ซึ่งแต่ละปัจจัยมีอิทธิพลก่อให้เกิดภาวะซึมเศร้าที่ต่างกันออกไปในแต่ละบุคคลส่งผลต่ออารมณ์ ความคิดและพฤติกรรมของผู้สูงอายุที่มีภาวะซึมเศร้า การบำบัดรักษาผู้สูงอายุที่มีภาวะซึมเศร้า

1. ยาต้านเศร้า(antidepressant drugs)การรักษาด้วยยาต้านเศร้าในผู้สูงอายุที่มีภาวะซึมเศร้า เป็นการดำเนินการภายใต้หลักของแนวคิดทฤษฎีชีวภาพทางการแพทย์ (biomedical model) ซึ่งเชื่อว่ามีกลไกการรักษา โดยที่ยาต้านภาวะซึมเศร้าจะไปช่วยยับยั้งและปรับสมดุลของสารสื่อประสาทในสมองโดยเฉพาะอย่างยิ่ง serotonin การรักษาด้วยวิธีการใช้นี้ จะใช้กับผู้สูงอายุที่ได้รับการวินิจฉัยจากจิตแพทย์ว่ามีอาการซึมเศร้าในระดับรุนแรง ซึ่งส่วนใหญ่มักมีความคิดอยากฆ่าตัวตายหรือมีอาการทางจิตอื่นๆ ร่วมด้วย ในปัจจุบันแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มหลักๆ ดังนี้(นิตยา ตากวิริยพันธ์, 2558)

1.1 ยากลุ่ม tricyclic antidepressant (TCA) ได้แก่ amitriptyline, nortriptyline และ imipramine ซึ่งมีกลไกการออกฤทธิ์ ทำให้ brain monoaminesที่adrenergic receptors เพิ่มขึ้น โดยทั่วไปฤทธิ์ข้างเคียงของยาในกลุ่มนี้จะพบได้น้อยและไม่รุนแรงเช่น ฤทธิ์sedation จะมีอาการง่วงนอน ฤทธิ์ anticholinergic เป็นฤทธิ์ข้างเคียงที่พบบ่อย จะมีอาการคอแห้ง ท้องผูก และปัสสาวะออกช้า อาการดังกล่าวนี้ จะค่อยๆ น้อยลงในระยะเวลา 2 – 3 สัปดาห์ภายหลังจากรับประทานยา ยาที่นิยมใช้ในปัจจุบัน คือ imipramine และ amitriptyline ซึ่งแพทย์จะระบุนการใช้ยาแตกต่างกันไปตามสภาพอาการของผู้ป่วยแต่ละบุคคล

1.2 ยาในกลุ่ม monoamine oxidase inhibitors(MAOIs) ได้แก่ phenelzine(nardi), tranylcypromine (pamate) และ moclobermide (manerex) กลไกการออกฤทธิ์ของยากลุ่มนี้จะเป็นเอนไซม์ที่ช่วยย่อยสลายสารสื่อประสาท epinephrine, norepinephrine และdopamineให้แตกตัว จะทำให้เพิ่มความเข้มข้นของสารสื่อประสาท และยับยั้งการสลายของสารสื่อประสาทในกลุ่ม monoamine ในปัจจุบันยากลุ่มนี้ได้เลิกใช้ไปแล้วเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากเป็นยาที่ก่อให้เกิดฤทธิ์ข้างเคียงที่เป็นอันตรายถึงชีวิต เช่น เป็นพิษต่อตับถ้ารับประทานร่วมกับของหมักดอง เนื่องจากกระบวนการหมักดองทำให้เกิด tyramineสูง โดยtyramine จะเป็นตัวกระตุ้นทำให้เกิดการปล่อย norepinephrine จากแหล่งที่เก็บมากขึ้น จะทำให้เพิ่มความดันโลหิต อาจทำให้เกิด acute hypertensive crisis และเป็นอันตรายถึงขั้นเสียชีวิตได้

1.3 ยาในกลุ่ม selective serotonin reuptake inhibitor (SSRI) ได้แก่ fluoxetine, sertraline และ escitalopam มีกลไกการออกฤทธิ์คือมีฤทธิ์ไปยับยั้งการดูดซึมย้อนกลับ(reuptake)ของserotonine ทำให้serotonine

เพิ่มขึ้น ทั้งในบริเวณ synaptic cleft และบริเวณ cell body ยาในกลุ่มนี้ใช้ได้ค่อนข้างปลอดภัยเพราะ มีฤทธิ์ข้างเคียงต่ำ เช่น ปวดท้อง ท้องเสีย เหงื่อแตก และอ่อนเพลีย

1.4 ยาในกลุ่ม new generation ยากลุ่มนี้มีกลไกการออกฤทธิ์ต่อทั้งระบบ serotonin ,dopamine และ noradrenaline ใช้รักษาผู้มีภาวะซึมเศร้าที่มีปัญหาการนอน การตอบสนองออกฤทธิ์ต่อการรักษาเร็วกว่ายาในกลุ่ม SSRI ได้แก่ mianserin (tolvon) และ trazodone (desiral) โดยที่ฤทธิ์ข้างเคียงของยากลุ่มนี้ คือ ออกฤทธิ์ด้าน cardiovascular จะมีความดันโลหิตต่ำขณะเปลี่ยนท่า (postural hypotension) ฤทธิ์ sedation จะมีอาการง่วงซึม นอกจากนี้ยังอาจพบอาการปวดศีรษะ อ่อนเพลีย พบว่ายาในกลุ่ม SSRI เป็นยาลำดับแรกในการเลือกให้กับผู้สูงอายุ มีผลข้างเคียงน้อย เพิ่มคุณภาพชีวิต เพิ่มความจำและการเรียนรู้ อาการจะดีขึ้นเมื่อรับประทานยาประมาณ 8-12 สัปดาห์ ต้องรับประทานอย่างต่อเนื่อง 6 เดือน ช่วยลดการเกิดความคิดฆ่าตัวตาย หรือความรุนแรงอื่นๆจากภาวะซึมเศร้า และลดความวิตกกังวลในผู้สูงอายุ การรักษาด้วยยาด้านเศรษจะมีระยะเวลาในการตอบสนองของยาช้า จึงต้องให้ยาเป็นระยะเวลานาน กว่าอาการซึมเศร้าจะหาย (Wiese, 2011)

2. การรักษาด้วยไฟฟ้า (electro convulsive therapy: ECT) การรักษาภาวะซึมเศร้าด้วยไฟฟ้า อยู่ภายใต้ความเชื่อตามหลักของแนวคิดทฤษฎีชีวะภาพทางการแพทย์ (Biomedical model) โดยมีข้อบ่งชี้ที่สำคัญ คือ การรักษาวิธีนี้ใช้ในผู้สูงอายุที่ไม่ตอบสนองต่อการรักษาด้วยยา หรือ ทนต่อฤทธิ์ข้างเคียงของยาไม่ได้ หรือ เสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายสูง ซึ่งในปัจจุบันจะมีความเชื่อว่ามีผลต่อสารสื่อประสาทในสมองส่วนที่ควบคุมความคิด อารมณ์ การรับรู้ และพฤติกรรมของผู้สูงอายุว่าจะทำให้สารสื่อประสาทที่ไม่สมดุลเหล่านั้นกลับสู่ภาวะสมดุลปกติ และการรักษาด้วยไฟฟ้ามีผลต่อ monoamine metabolism โดยไปลดปริมาณของ postsynaptic beta-adrenergic receptors และเพิ่มปริมาณของ serotonergic และ alpha adrenergic receptors ซึ่งผลของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะทำให้อาการซึมเศร้าของผู้สูงอายุดีขึ้น (दारवारณ ตีระปินตา, 2556) มักใช้กับผู้สูงอายุที่มีภาวะซึมเศรหาระดับรุนแรง หรือโรคซึมเศร้าที่เสี่ยงต่อการฆ่าตัวตาย หรือไม่สามารรถรอให้ยาออกฤทธิ์ได้ อาการเป็นมากจนเสี่ยงต่อชีวิต หรือในกรณีที่ไม่ตอบสนองต่อการรักษาด้วยยา แต่อย่างไรก็ตามการรักษาวิธีนี้ไม่ได้ช่วยป้องกันอาการกลับเป็นซ้ำ ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้รูปแบบการบำบัดรักษาด้วยยาและการรักษาทางจิตใจควบคู่กันไป ถือเป็น การรักษาที่ให้ผลรวดเร็ว และค่อนข้างแน่นอนถ้าเลือกใช้ให้เหมาะสมตามข้อบ่งชี้ เพราะการรักษาด้วยไฟฟ้าในผู้สูงอายุเสี่ยงต่อการเกิดภาวะแทรกซ้อนต่างๆ การเกิดกระดูกหัก ข้อเคลื่อนได้ง่าย (พจนนา เปลี่ยนเกิด, 2557)

3. การบำบัดทางจิตสังคมเป็นสิ่งที่ทำควบคู่กันไปกับการรักษาด้วยยาด้านเศรษ ซึ่งมีประสิทธิภาพในการรักษาผู้สูงอายุที่มีภาวะซึมเศร้าและเป็นทางเลือกหนึ่งในการรักษาผู้สูงอายุที่มีปัญหาในการรักษาทางยา และมีกรมเผชิญปัญหาที่ขาดแรงสนับสนุนทางสังคม หรือสิ่งแวดลอมที่ก่อให้เกิดความเครียด การรักษาโดยการบำบัดทางจิตจะให้ผลดีในช่วง 6-8 สัปดาห์ และควรบำบัดรักษาอย่างต่อเนื่องเป็นเวลา 1ปี (Mackin & Area, 2012) การบำบัดทางจิตสังคมสำหรับผู้สูงอายุ มีดังนี้

3.1 การให้คำปรึกษา(counseling) เป็นการบำบัดผู้สูงอายุโดยการให้คำปรึกษา เป็นการสื่อสารให้

ได้รับรู้ว่าผู้สูงอายุจะได้รับการดูแลอย่างไร การให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุ กระตุ้นและเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้ระบายสิ่งที่เกิดขึ้นกับชีวิต สิ่งทีสะเทือนใจหรือกลัว พยาบาลจะใช้เทคนิคการสร้างสัมพันธภาพ ฟังอย่างตั้งใจ เข้าใจและเอื้ออาทร มีเจตคติที่ดีต่อผู้สูงอายุ ตระหนักว่าแตกต่างจากวัยอื่น ให้เวลาผู้สูงอายุได้คิด ไตร่ตรอง การพูดคุยหาแนวทางในการปรับตัว ช่วยหาวิธีในการเผชิญปัญหาที่เหมาะสม ให้ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับภาวะซึมเศร้าและการรักษา ซึ่งจะช่วยลดภาวะซึมเศร้าได้ สอดคล้องกับงานวิจัยการให้คำปรึกษาที่เน้นการปรับพฤติกรรมความคิดต่อภาวะซึมเศร้าในผู้ป่วยโรคซึมเศร้าพบว่าผู้ป่วยกลุ่ม

ทดลองมีภาวะซึมเศร้าภายหลังการได้รับโปรแกรมการให้คำปรึกษารายบุคคลเน้นการปรับพฤติกรรมความคิดต่ำกว่าก่อนทดลองและต่ำกว่ากลุ่มควบคุม(Klaymook, 2012)

3.2 การทำดนตรีบำบัด (Music Therapy) เป็นการบำบัดและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ป่วยสูงอายุให้อยู่ในสภาวะปกติ มีสมาธิ มีความรู้สึกที่สบายใจ เพลิดเพลิน เบี่ยงเบนความคิด จากเรื่องราวที่เครียดหรือวิตกกังวลไปสู่ความคิดใหม่ๆ ที่สร้างสรรค์และเอื้อประโยชน์ต่อการปรับปรุงตนเองให้มีพฤติกรรมดีขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาผลของดนตรีบำบัดต่อภาวะซึมเศร้าของผู้สูงอายุ พบว่าผู้สูงอายุที่ได้เข้าร่วมโปรแกรมดนตรีบำบัดมีคะแนนเฉลี่ยของภาวะซึมเศร้าหลังทดลองต่ำกว่าก่อนการทดลองและค่าเฉลี่ยคะแนนของภาวะซึมเศร้า ระยะติดตามผล 4 สัปดาห์ต่ำกว่าก่อนการทดลอง ดนตรีบำบัดสามารถลดภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุได้(กาญจนา พิบูลย์, พวงทอง อินใจและเอียน สมิต,2552).

3.3 การรำลึกถึงความหลัง(reminscence therapy) เป็นการบำบัดที่มีประสิทธิภาพที่มุ่งเน้นให้ผู้สูงอายุได้เข้าใจอัตโนทัศน์ คุณค่าที่สำคัญของชีวิต เป็นการรวบรวมประสบการณ์ของชีวิตที่มีความหมาย มีคุณค่าและความสำคัญต่อบุคคลและนำมาระลึกถึงความหลังที่มีความสุขเพื่อให้ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจ และเพิ่มความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง สามารถลดภาวะซึมเศร้าได้ สอดคล้องกับการศึกษาผลของโปรแกรมการพยาบาลที่เน้นการปรับตัวและการระลึกถึงความหลังต่ออาการซึมเศร้าของผู้ป่วยสูงอายุพบว่าอาการซึมเศร้าของผู้ป่วยสูงอายุที่ได้รับโปรแกรมการพยาบาลที่เน้นการปรับตัวและการระลึกถึงความหลังต่ำกว่ากลุ่มที่ได้รับการพยาบาลตามปกติ การระลึกถึงความหลังจะช่วยให้ผู้สูงอายุ เกิดความพึงพอใจในประสบการณ์ที่ผ่านมา ภูมิใจในสิ่งที่เกิดขึ้นในอดีต โดยเฉพาะประสบการณ์ด้านบวกและมีกำลังใจที่จะมีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน และสามารถบำบัดรักษาภาวะซึมเศร้าลงได้(วาสนา วรรณเกษมและรังสิมันต์ สุนทรไชยา,2554)

3.4 การบำบัดทางความคิดและพฤติกรรม(Cognitive behavior therapy) เป็นการบำบัดผู้สูงอายุด้วยการใช้รูปแบบพฤติกรรมบำบัดทางปัญญา ได้มีการศึกษาในประเทศอังกฤษพบว่าพฤติกรรมบำบัดทางปัญญามีประสิทธิภาพในการลดความคิดฆ่าตัวตาย ความรู้สึกไม่มีคุณค่าในตัวเอง การบำบัดช่วยให้ปรับเปลี่ยนกระบวนการคิดที่บิดเบือนจากความเป็นจริงในผู้สูงอายุที่มีภาวะซึมเศร้าและช่วยให้ผู้สูงอายุมีทักษะในการแก้ปัญหามากขึ้น สามารถช่วยลดภาวะซึมเศร้าและมีคุณค่าในตนเองเพิ่มขึ้นเอาอะไรดี

3.5 การบำบัดโดยการแก้ปัญหา(problem-solving therapy) เป็นการบำบัดผู้สูงอายุโดยการบำบัดการรู้คิดและปรับพฤติกรรมรูปแบบหนึ่งที่ช่วยให้ผู้สูงอายุมองเห็นสาเหตุของปัญหา มีแนวทางในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ จากการศึกษาการสังเคราะห์งานวิจัย 7 เรื่อง เกี่ยวกับการบำบัดโดยการแก้ปัญหาเพื่อลดภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุ พบว่าโปรแกรมการบำบัดแบบประสานความร่วมมือ ซึ่งประกอบด้วยการบำบัดด้วยยาต้านเศร้า การบำบัดโดยการแก้ปัญหา มีประสิทธิภาพในการลดอาการซึมเศร้าในผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ (วรรณภา เรื่อง ประยุทธ์, อติตยา พรชัยเกตุ โอว ยอง และอัจฉราพร สี่หิรัญวงศ์, 2557)

จากการบำบัดรักษาดังกล่าวข้างต้น มีหลากหลายวิธีในการบำบัดผู้สูงอายุที่มีภาวะซึมเศร้า การรักษาที่มุ่งแก้ไขหรือควบคุมอาการโดยอาศัยการรับประทานยาแต่เพียงอย่างเดียวนั้น ย่อมมีขอบเขตจำกัดเพราะไม่ได้เกิดจากปัจจัยส่วนบุคคลเพียงอย่างเดียว แต่มีปัจจัยทางชีวภาพ ปัจจัยทางจิตสังคม ร่วมด้วย เพื่อให้การรักษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสม จึงต้องอาศัยการบำบัดทางจิตสังคมร่วมกับการให้ยาด้านเศร้าจึงจะได้รับการรักษาที่มีประโยชน์สูงสุด บทบาทพยาบาลในการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะซึมเศร้า

วิชาชีพพยาบาลมีความสำคัญในการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะซึมเศร้า เนื่องจากพยาบาลเป็นบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ให้การพยาบาลใกล้ชิดกับผู้สูงอายุมากที่สุด ดังนั้นเพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถช่วยเหลือและพึ่งพาตนเองในชีวิตประจำวัน และดำรงชีวิตอยู่

ในสังคมได้โดยมีภาวะสุขภาพกาย จิต สังคม และจิตวิญญาณ ตลอดจนมีคุณภาพชีวิตที่ดี บทบาทที่สำคัญของพยาบาลวิชาชีพที่จะมุ่งเน้นมีดังนี้

1. บทบาทในการประเมินและคัดกรอง พยาบาลมีบทบาทในการค้นหา ประเมิน คัดกรองและเฝ้าระวังผู้สูงอายุที่มีภาวะซึมเศร้าตั้งแต่ในระยะเริ่มต้น โดยเฉพาะในกลุ่มเสี่ยงเช่นกลุ่มผู้สูงอายุที่เป็นหม้ายหรือหย่าร้างต้องใช้ชีวิตเพียงลำพัง ผู้สูงอายุที่สูญเสียบุคคลใกล้ชิดหรือคู่ชีวิตอันเป็นที่รัก ผู้สูงอายุที่มีการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังหรือทุพพลภาพ เป็นต้น การใช้เครื่องมือในการประเมินภาวะซึมเศร้าเป็นสิ่งที่ช่วยในการคัดกรองภาวะซึมเศร้าในระยะแรก เพื่อค้นหาความผิดปกติที่เกิดขึ้นตั้งแต่เริ่มต้น ซึ่งจะช่วยป้องกันภาวะซึมเศร้าที่อาจเกิดขึ้นได้ สำหรับเครื่องมือประเมินภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุที่นำมาใช้ในประเทศไทยนั้น ส่วนมากเป็นแบบประเมินที่พัฒนามาจากต่างประเทศ ได้มีการแปลเป็นภาษาไทย โดยพัฒนามาใช้ในผู้สูงอายุเพื่อคัดกรองในการแยกอาการของภาวะซึมเศร้า เช่นแบบสอบถามภาวะซึมเศร้าสำหรับผู้สูงอายุ (geriatric depression scale:GDS) สร้างโดยYesavage และคณะ ได้รับความนิยมนำไปใช้ในหลายๆประเทศ สำหรับประเทศไทย อรรวรรณ ลีทองอินทร์ได้มีการแปลเป็นภาษาไทย นิพนธ์ พวงวารินทร์และคณะรวมกลุ่มแพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านประสาทวิทยา จิตเวชศาสตร์ แพทย์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านผู้สูงอายุ พยาบาลจิตเวช และนักจิตวิทยา ทั้งหมด 29 คนจาก 14 สถาบันทั่วประเทศ ไทย ได้มีการพัฒนามาเป็นแบบวัดความเศร้าในผู้สูงอายุไทย(Thai Geriatric Depression Scale:TGDS) เพื่อประเมิน คัดกรองผู้สูงอายุที่มีภาวะซึมเศร้าในชุมชน หรือในคลินิกผู้สูงอายุ มีความเหมาะสมกับผู้สูงอายุและสังคมในวัฒนธรรมไทย เป็นการประเมินความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองในทางบวก และทางลบ ในช่วง 1 สัปดาห์ที่ผ่านมา มีข้อคำถามทั้งหมด 30 ข้อ คำตอบเป็นแบบเลือกตอบว่า ใช่ หรือ ไม่ใช่ ใช้เวลาในการตอบแบบสอบถามประมาณ 10-15 นาที การให้คะแนนนั้น ข้อ 1,5,7,9,15,19,21,27,29และ30ถ้าตอบว่าไม่ใช่ได้ 1 คะแนน สำหรับข้อที่เหลือถ้าตอบใช่ ได้ 1 คะแนน การแปลผล ผู้สูงอายุปกติคะแนน0-12คะแนน ผู้สูงอายุที่มีความเศร้าเล็กน้อย 13-18 คะแนน ผู้สูงอายุที่มีความเศร้าปานกลาง 19-24 คะแนน และผู้สูงอายุที่มีความเศรารุนแรง 25-30 คะแนน(ประเสริฐ อัสสันตชัย, 2554) ผลการประเมินภาวะซึมเศร้าตามแบบคัดกรองดังกล่าวจึงเป็นเพียงแนวทางเบื้องต้นเท่านั้น อาจต้องส่งต่อผู้สูงอายุไปพบแพทย์เพื่อทำการวินิจฉัยว่าเป็นภาวะซึมเศร้าหรือไม่ และให้การรักษาต่อไป

2. บทบาทเป็นผู้สนับสนุนด้วยบทบาทของวิชาชีพพยาบาลที่มุ่งเน้นการส่งเสริม ป้องกัน รักษา และฟื้นฟูสุขภาพซึ่งเป็นแนวทางสำคัญให้พยาบาลที่ปฏิบัติงานในการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะซึมเศร้าให้ประสบความสำเร็จ จากการศึกษาบทบาทของผู้สนับสนุนในด้านต่างๆที่เกี่ยวข้องให้บรรลุวัตถุประสงค์การดำเนินงานมากที่สุดเช่น พยาบาลมีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้มีทางออกในการแก้ปัญหา การสนับสนุนให้สถาบันครอบครัวและชุมชนในการแก้ไขปัญหาผู้สูงอายุที่มีภาวะซึมเศร้าร่วมกัน รวมทั้งการสื่อสารและการให้ข้อมูลแก่ผู้สูงอายุ ในการปรับทัศนคติ ความคิด อารมณ์และพฤติกรรมอันจะนำมาสู่การป้องกันการเกิดภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุที่เหมาะสม

3. บทบาทเป็นผู้สอนและให้คำแนะนำ พยาบาลมีบทบาทในการสอนและให้คำแนะนำเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพจิตแก่ผู้สูงอายุและครอบครัว ได้แก่วิธีการสร้างสัมพันธ์ทางวิธีการปฏิบัติตนเพื่อให้มีสุขภาพจิตที่ดี วิธีการตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสม การปรับตัว การวางตัวในสังคมที่จะพึ่งพาตนเองได้ สอนให้ผู้สูงอายุเรียนรู้และพัฒนาวิธีการเผชิญอารมณ์ของตนในทางที่สร้างสรรค์ การเสริมสร้างความรักความเข้าใจที่ดีต่อกันภายในครอบครัวและสังคมจัดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้ทดลองกลวิธีที่ได้เรียนรู้ใหม่ในสถานการณ์จำลอง หรือสถานการณ์จริงที่ผู้สูงอายุยังคงมีความรู้สึกปลอดภัย ไม่เสี่ยงต่อความล้มเหลว ควบคู่กับการให้กำลังใจและแรงเสริมทางบวกเมื่อผู้สูงอายุเกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดี เป็นบทบาทอิสระที่พยาบาลสามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง นอกจากนี้พยาบาลยังมีบทบาทสำคัญในการสอนสุขภาพจิตศึกษา โดยการให้ความรู้เกี่ยวกับภาวะซึมเศร้าแก่ผู้สูงอายุและครอบครัว ผู้นำชุมชน รวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ในเรื่อง สาเหตุ

ปัจจัยเสี่ยง อาการแสดง การประเมินและการป้องกันภาวะซึมเศร้าเบื้องต้นทักษะการแก้ปัญหาแนวทางช่วยเหลือที่ถูกต้องจากแหล่งหรือหน่วยงานที่ให้การช่วยเหลือต่างๆ การรักษา การส่งต่อ โดยอาจจัดในรูปแบบของการให้เป็นรายบุคคล รายกลุ่ม หรือผ่านสื่อต่างๆ เช่นวิทยุ โทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ โทรศัพท์มือถือ การจัดนิทรรศการเพื่อเสริมสร้างพลังสุขภาพจิตและความแข็งแกร่งในจิตใจ เป็นต้น ซึ่งการให้ข้อมูลดังกล่าวจำเป็นและมีประโยชน์ในการช่วยลดความวิตกกังวล ความเครียด ส่งเสริมการตัดสินใจที่เหมาะสม ช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถปรับตัวต่อสถานการณ์ต่างๆ ได้ดีขึ้นและมีแนวทางในการดำเนินชีวิต จะทำให้มีสุขภาพจิตที่ดี ไม่เกิดภาวะซึมเศร้าได้

4. บทบาทเป็นผู้ประสานงาน พยาบาลมีบทบาทสำคัญในการประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วน ได้แก่ผู้สูงอายุ ครอบครัว และชุมชน ในการประสานและให้ข้อมูลต่างๆแก่ครอบครัวผู้สูงอายุในการมีส่วนร่วมในการดูแล โดยการใส่ใจ เข้าใจ คอยให้คำปรึกษาและเป็นกำลังใจที่ดีแก่ผู้สูงอายุ อีกทั้งการประสานชุมชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการสังเกตพฤติกรรมผู้สูงอายุ และที่สำคัญคือการประชาสัมพันธ์ให้ผู้สูงอายุ ครอบครัว และชุมชนมีความตระหนักรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุ โดยชี้ให้เห็นว่าภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุเป็นเรื่องที่สามารถเกิดขึ้นได้ และไม่ได้เกิดจากการเปลี่ยนแปลงตามวัยเสมอไป แต่ถ้าไม่ได้รับการดูแลหรือช่วยเหลือก็อาจเกิดผลกระทบตามมาได้ อีกทั้งพยาบาลอาจเป็นสื่อกลางในการประสานงานกับทีมสุขภาพจิต องค์กรในชุมชนหรือเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในการจัดโครงการหรือกิจกรรมต่างๆเช่นโครงการรณรงค์ให้ความรู้ในการปรับเปลี่ยนความคิด อารมณ์ พฤติกรรมของผู้สูงอายุและส่งเสริมให้หน่วยงานต่างๆเข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจัง ตลอดจนการติดตามผลการปฏิบัติงานร่วมกัน เพื่อช่วยกันหาแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาได้ตรงกับบริบทของผู้สูงอายุมากที่สุดและเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

5. บทบาทเป็นผู้ให้คำปรึกษา บทบาทในการให้คำปรึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งในผู้สูงอายุ การแสดงบทบาทของผู้ให้คำปรึกษาที่ดีนั้น พยาบาลจำเป็นต้องเข้าใจถึงความเป็นผู้สูงอายุ โดยการศึกษาข้อมูลของผู้สูงอายุแต่ละราย และมีการประเมินความคิด ทักษะคิด อารมณ์และพฤติกรรมที่ส่งผลต่อภาวะซึมเศร้า ซึ่งจะนำมาสู่การชี้แนะวิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุแต่ละรายอย่างแท้จริง เช่นผู้สูงอายุบางรายมีปัญหาการเผชิญชีวิตอย่างโดดเดี่ยวโดยลำพัง ขาดทักษะในการแก้ปัญหา พยาบาลจะให้คำปรึกษาแก่ผู้สูงอายุในการเผชิญปัญหา และแก้ปัญหาชีวิตด้วยตนเอง โดยการช่วยให้ผู้สูงอายุเข้าใจปัญหาของตน เข้าใจสถานการณ์หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง พัฒนาหรือเลือกวิธีการแก้ไขปัญหา ทดลองใช้วิธีการแก้ไขปัญหาที่เลือกแล้ว โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ ตลอดจนการประเมินการปรับใช้วิธีการแก้ไขปัญหาที่เรียนรู้ใหม่ในชีวิตประจำวัน ให้ผู้สูงอายุฝึกฝนจนเกิดทักษะ โดยอาจใช้รูปแบบโดยการเปิดคลินิกบริการให้คำปรึกษาโดยจัดให้มีห้องผ่อนคลายในชุมชนหรือในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล การเปิดบริการสายด่วนเพื่อให้คำปรึกษาทางโทรศัพท์ เป็นต้น

6. บทบาทเป็นผู้วิจัย บทบาทนี้มีความสำคัญในการพัฒนางานด้านสุขภาพจิตเป็นอย่างยิ่ง เพื่อการนำผลการวิจัยและผลงานวิชาการมาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา เพราะองค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง มีความน่าเชื่อถือ และนำมาใช้เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ในการปฏิบัติการพยาบาล(evidence based practice in nursing) ที่มีคุณภาพได้ ซึ่งพยาบาลจะต้องนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาบริการพยาบาลอย่างเหมาะสม เช่นการวิจัยและพัฒนาโปรแกรมต่างๆที่เน้นเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาในกานดำเนินชีวิต การเผชิญปัญหา หรือการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความคิดและอารมณ์ในผู้สูงอายุโปรแกรมกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน(peer group) กลุ่มช่วยเหลือตนเอง(self help group) โปรแกรมการเสริมสร้างการมีสัมพันธ์ภาพกับคนในครอบครัว โปรแกรมเสริมสร้างพลังอำนาจและความสามารถในการฟื้นตัวเมื่อเผชิญกับภาวะวิกฤติหรือการสูญเสีย เป็นต้น ซึ่งพบว่าโปรแกรมต่างๆเหล่านี้ สามารถลดภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุได้

7. บทบาทเป็นผู้พัฒนา พยาบาลควรมีบทบาทในการพัฒนารูปแบบงานหรือแนวทางที่เหมาะสมกับบริบทที่แท้จริง การมีความคิดสร้างสรรค์ โดยการนำข้อมูลปัจจัยเชิงบุคคลและสังคม โดยเฉพาะการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆมาปรับใช้เช่นการใช้แอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถือในการพัฒนาองค์ความรู้ในการป้องกันและการดูแลผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มเสี่ยง

ต่อการเกิดภาวะซึมเศร้าเช่นไลน์กลุ่ม การใช้เฟสบุ๊คแฟนเพจเพื่อตอบปัญหาข้อสงสัยให้กับผู้สูงอายุที่มีภาวะซึมเศร้าและครอบครัว ตลอดจนการพัฒนากระบวนการให้ความช่วยเหลือ ดูแลและส่งต่อผู้สูงอายุที่มีภาวะซึมเศร้า โดยการประสานความร่วมมือกับสถานบริการด้านสุขภาพและชุมชน

บทสรุป

ภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุ เป็นความผิดปกติทางอารมณ์ของผู้สูงอายุที่มีการแสดงความผิดปกติออกมาทั้งในด้านความคิด แรงจูงใจ อารมณ์ และพฤติกรรม ซึ่งบทบาทพยาบาลในการให้ดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะซึมเศร้านั้นจะต้องครอบคลุมถึงการดูแลทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม โดยการประยุกต์ความรู้ทฤษฎีทางการพยาบาล ศาสตร์ความรู้สาขาต่างๆ ตลอดจนหลักฐานเชิงประจักษ์ ที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น พยาบาลจึงจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในองค์ความรู้เหล่านั้น เพื่อให้เกิดการตระหนักในการให้การพยาบาลตามบทบาทที่เหมาะสมและครอบคลุม อันจะนำมาซึ่งประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดูแล บำบัดรักษาพยาบาลผู้สูงอายุที่มีภาวะซึมเศร้า เพื่อลดความเสี่ยงต่อการทำร้ายตนเอง สามารถปรับเปลี่ยนความคิด จิตใจ และพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น ตลอดจนสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา พิบูลย์, พวงทอง อินใจและเอียน สมิต. (2552). ผลของดนตรีบำบัดต่อภาวะซึมเศร้าของผู้สูงอายุ.วารสารการพยาบาลและการศึกษา.2(3), 101-110.
- ดารารวรรณ ต๊ะปิ่นตา.(2556).ภาวะซึมเศร้า:การบำบัดและการให้คำปรึกษาโดยการปรับความคิดและ พฤติกรรม.เชียงใหม่: วนิดาการพิมพ์.
- เทพฤทธิ์วิวัฒน์, จักรกฤษณ์ สุขยิ่งและอุมาพรอุดมทรัพย์กุล.(2554). ความชุกของโรคซึมเศร้าในประชากรสูงอายุจังหวัด เชียงใหม่. วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย.56(2), 103-116.
- นิตยา ตากวิริยพันธ์.(2558).การพยาบาลผู้ที่ได้รับยาทางจิตเวช.กรุงเทพฯ: ไอดีเอสพรีน.
- ประเสริฐ อัสสันตชัย.(2554). ปัญหาสุขภาพที่พบบ่อยในผู้สูงอายุและการป้องกัน . พิมพ์ครั้งที่ 2.กรุงเทพฯ:ยูเนี่ยนครีเอชั่น.
- พจนา เปลี่ยนเกิด.(2557).โรคซึมเศร้า: บทบาทพยาบาลในการดูแลรักษา.วารสารพยาบาลทหารบก.15(1),18-21.
- ลิวรรณ อุณนาภิรักษ์.(2553).การพยาบาลผู้สูงอายุ:ปัญหาระบบประสาทและอื่นๆ.กรุงเทพฯ:บุญศิริการพิมพ์.วาสนา วรรณเกษมและรังสิมันต์ สุนทรไชยา.(2554).ผลของโปรแกรมการพยาบาลที่เน้นการปรับตัวและการระลึกถึงความหลังต่ออาการซึมเศร้าของผู้ป่วยสูงที่เป็นโรคซึมเศร้า.วารสารการพยาบาลจิตเวชและ สุขภาพจิต.25(3), 82-96.
- วรรณภา เรื่องประยูร, อติตยา พรชัยเกตุ โอว ยองและอัจฉราพร สีที่ร์ญวงค์. (2557). การบำบัดโดยการแก้ปัญหาเพื่อลดอาการซึมเศร้าในผู้สูงอายุ: การสังเคราะห์งานวิจัย. วารสารการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต 28(3), 37-48.
- วิไลวรรณ ทองเจริญ.(2554).ศาสตร์และศิลป์การพยาบาลผู้สูงอายุ.กรุงเทพฯ:โครงการตำรา คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Alexopoulos, G.S. (2009). Depression in the elderly. The American Association for Geriatric Psychiatry,36(5):1961-1970.
- Klaymook, B. (2012).Impact of Perception Adjustment Consultation on the State of Depression amongst Depression Patients at Sena Hospital,Ayudhaya Provinc.Thai Journal of Nursing Council, 27(3): 106-115.บุษบา
- Cahoon, C.G. (2012). Depression in Older Adults.The American Journal of Nursing,112(11):23-30.
- Chaiyasung, P. (2013). Predictors of Depression Among Older Adult with Chronic disease In Urban Area. Journal of Nursing and Education.6(1): 27-37.

- Haseen, F., & Prasartkul, P. (2011). Predictors of depression among older people living in rural areas of Thailand. *Bangladesh Medical Research Council Bulletin*, 37:51-56.
- Inchaiya, C., Sangon, S., & Nintachan, P. (2016). Factors predicting Depression in Older Adults in Community. *The Journal of Psychiatric Nursing and Mental Health*, 30(3): 17-33.
- Dendukuri, N., & Cole, M. (2009). Risk Factors for Depression Among Elderly Community Subjects: A Systematic Review and Meta-Analysis. *The American Journal of Psychiatry*, 160(6): 1147-1156.
- Ell, K. (2009). Depression Care for the Elderly: Reducing Barriers to Evidence Based Practice. *Home Health Care Serv Q*, 25(2): 115-148.
- Ellisa, C., Zhao, Y., & Egedea, L.E. (2010). Depression and increased risk of death in adults with stroke. *Journal of Psychosomatic Research*, 68(6), 545-51.
- Mackin, S., & Area, P. (2012). Evidence Based Psychotherapeutic Interventions for Geriatric Depression. *Psychiatric Clinics of North America*, 28(5): 805-820.
- Yodkul, S., & Srijakkort, J. (2012). Predictive Factors of Depression among Older People with Chronic Disease in Buriram Hospital. *Journal of Nurses Association Of Thailand, North-Eastern Division*, 30(3): 50-57.
- Rungreangkulkij, S., Chirawatkul, S., Kongsuk, T., Sukavaha, S., Leejongpermpoon, J., & Sutatho, Y. (2012). *J Psychiatr Assoc Thailand*, 57(1): 61-74.
- Stuart, G. W. (2013). *Principles and practice of psychiatric nursing* (10th ed). St. Louis: Elsevier.
- Suttajit, S., Pungpun, S., Jirapramukpitak, T., Tangchonlatip, K., Darawuttimaprakon, N., & Stewart, R. (2010). Impairment, disability, social support & depression among Older parents in rural Thailand. *Psychological Medicine*, 40: 1711-1721.
- Pumchan, V., Jitpanya, C., & Sasat, S. (2014). Selected Factors Related to Depression in Post Acute Stroke Patients. *Journal of the police nurse*, 6(2): 33-43.
- Wang, J., & Zhao, X. (2012). Family functioning and social support for older patients with depression in an urban area of Shanghai, China. *Archives of Gerontology and Geriatrics*, 55(3): 574-579.
- Wiese, B.S. (2011). Geriatric depression: The use of antidepressants in the elderly. *BC Medical Journal*, 53(7): 341-347.
- Yaiyong, O., & Lueboonthavatchai, P. Depression and Grief of the Elderly at the Elderly Associate in Nonthaburi Province. (2011). *J Psychiatr Assoc Thailand*, 56(2) 117-128.

บทความวิจัย (ม.ค. – มิ.ย. 2563)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในระบบใบกำกับภาษีอิเล็กทรอนิกส์ทางอีเมลล์ของผู้ทำบัญชี
ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

วินัย ปณิธานรักษ์ชัย, คณะการบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม

นักศึกษามหาบัณฑิต หลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม

โทรศัพท์ 0897807110, Email : winaipan4@gmail.com

ดร.ประเวศ เพ็ญวุฒิกุล, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในระบบใบกำกับภาษีอิเล็กทรอนิกส์ทางอีเมลล์ของผู้ทำบัญชีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ทำบัญชีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตรวจสอบความสัมพันธ์ด้วยการหาค่าความแปรปรวน (Tolerance และค่า VIF) และทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้สถิติ Pearson's Correlation Coefficient ทดสอบสมมติฐานด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงอายุอยู่ระหว่าง 35-45 ปี มีการศึกษาในระดับปริญญาตรีประสบการณ์ในการทำบัญชีมากกว่า 15 ปี มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 30,000 บาท และส่วนใหญ่มีสถานที่ทำงานอยู่ในกรุงเทพมหานคร มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะด้านวิชาชีพบัญชีโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ผู้ทำบัญชีมีทักษะด้านวิชาชีพบัญชีในด้านความรู้หลักในวิชาชีพบัญชีอยู่ในระดับมากและในด้านความรู้ในมาตรฐานการบัญชีอยู่ในระดับมากและมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ผู้ทำบัญชีมีทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในด้านการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีอยู่ในระดับมากและในด้านการใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตและอุปกรณ์คอมพิวเตอร์อยู่ในระดับมาก และด้านการประมวลผล ติดตามและประเมินผลข้อมูลทางบัญชีอยู่ในระดับมาก ผลการทดสอบสมมติฐานด้วยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ พบว่า ปัจจัยของทักษะด้านวิชาชีพบัญชี และทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในระบบ e-Tax Invoice by E-mail ได้รับการสนับสนุนที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

คำสำคัญ: วิชาชีพบัญชี, เทคโนโลยีสารสนเทศ, ใบกำกับภาษีอิเล็กทรอนิกส์

Received: December 4, 2019, Revised December 20, 2019, Accepted December 31, 2020

Factors Affecting the Efficiency of the Electronic Tax Invoices by Email of Accountants in Bangkok and Perimeter

Winai Panithanrakchai, Master of Accountancy Program in Accountancy, Sripatum University,

Faculty of Accountancy, Sripatum University

Dr. Prawet Penwitikul, Faculty of Accountancy, Sripatum University

Abstract

The research aimed to study factors affecting the efficiency of the electronic tax invoices by Email of Accountants in Bangkok and Perimeter. Research methodology is survey research. Using questionnaires to collect data from a sample of accountants in Bangkok and Perimeter. Analyzing basic data by descriptive statistics in such as frequency distribution, percentage, mean, and standard deviation. Examine the relationships finding the variance (Tolerance and VIF) and the relationships testing by Pearson's Correlation Coefficient. Data analysis for hypotheses using the Multiple Regression Analysis at statistical significance level .05. The results of this research found that revealed most of the respondents were female, aged between 35-45 years, had a bachelor's degree. Over 15 years of accounting experience, an average monthly income of less than 30,000 baht and workplaces in Bangkok. There is a high level of accounting professional skills. When considering each aspect, it was found that accountant had accounting professional skills in main knowledge in accounting profession and in the knowledge of accounting standards is at a high level and there was a high level of information technology skills. When considering each aspect, it was found that the Accountant had information technology skills in using accounting software at a high level. And using the internet network and computer equipment at a high level and the processing, monitoring and evaluation of accounting data are at a high level. The hypothesis testing using multiple regression analysis found that the factors of accounting professional skills and information technology skills have an influence on the efficiency of operations in the e-Tax Invoice by E-mail system, which is supported at statistical significance level .05

Keywords: , Accounting profession, Information technology, Electronic tax invoice

คำขอบคุณ: งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรหลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต คณะการบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม

บทนำ

ปัจจุบันการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์การรับส่งข้อความอิเล็กทรอนิกส์มีการนำมาใช้อย่างแพร่หลายทั้งในด้านการค้าและการทำธุรกรรมในภาครัฐระหว่างหน่วยงานเช่น การใช้ข้อความ XML (Extensible Markup Language Messages) ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานและการใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์กับข้อความ XML ที่ถูกต้องเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลของหน่วยงานภาครัฐในการจัดทำข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบข้อความ XML สามารถสร้างลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้ตามมาตรฐาน (XML Advance Electronic Signatures) เพื่อให้ข้อความ XML มีคุณสมบัติในการตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูลและสามารถพิสูจน์เวลาที่มีการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้ (กรมสรรพากร 2560)การแลกเปลี่ยนข้อมูลด้วยมาตรฐาน XML (Electronic Business Extensible Markup Language) ซึ่งเป็นมาตรฐานเปิดสำหรับการแลกเปลี่ยนข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่เข้าใจตรงกันในระดับสากลเพื่อสนับสนุนให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ใช้เป็นมาตรฐานสากลในการกำหนดข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ของใบแจ้งหนี้ใบรับและใบกำกับภาษีกับมาตรฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ประเภทอื่นๆได้อย่างมีประสิทธิภาพตามหลักประมวลระชาฎการ (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ องค์การมหาชน 2558) โดยนโยบายเศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) ที่มุ่งเน้นการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในกิจกรรมและกระบวนการทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อให้สามารถรองรับธุรกรรมทางการเงินและกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-Payment) ได้อย่างครบวงจร รัฐบาลจึงมีนโยบายผลักดันระบบการชำระเงินของประเทศให้เข้าสู่ระบบการชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์แห่งชาติ (National e-Payment) เพื่อเป็นการขับเคลื่อนกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้ดำเนินไปอย่างรวดเร็วซึ่งกรมสรรพากรเองได้มีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุน โดยให้ผู้ประกอบการจัดทำและนำส่งใบกำกับภาษีอิเล็กทรอนิกส์ และใบรับอิเล็กทรอนิกส์ ตั้งแต่ปี 2555 เป็นต้นมา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ของภาคเอกชน และเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการอิเล็กทรอนิกส์ (e-Service) ของกรมสรรพากรได้พัฒนาระบบบริการจัดทำและนำส่งข้อมูลใบกำกับภาษีอิเล็กทรอนิกส์และใบรับอิเล็กทรอนิกส์ (e-Tax invoice & e-Receipt) ในรูปแบบใหม่ โดยกำหนดหลักเกณฑ์และพัฒนาระบบให้มีความยืดหยุ่นและสะดวกในการใช้งาน โดยปรับปรุงรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ให้เป็นมาตรฐานสากลตามข้อเสนอแนะของสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนสามารถนำไปใช้งานได้มีประสิทธิภาพตามหลักมาตรฐานสากลการจัดทำและนำส่งข้อมูลใบกำกับภาษีอิเล็กทรอนิกส์ และใบรับอิเล็กทรอนิกส์ ตามระเบียบกรมสรรพากรว่าด้วยการจัดทำ ส่งมอบ และเก็บรักษาใบกำกับภาษีอิเล็กทรอนิกส์ และใบรับอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2560 โดยข้อมูลที่น่าส่งให้กรมสรรพากรจะต้องอยู่ในรูปแบบ XML File ซึ่งเป็นไปตามข้อเสนอแนะมาตรฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่จำเป็นต่อธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ว่าด้วยข้อความอิเล็กทรอนิกส์สำหรับการขายสินค้าและบริการ (กรมสรรพากร 2560)

จากความสำคัญและเหตุผลข้างต้น ผู้ประกอบการและบุคลากรทางบัญชีต้องเตรียมความพร้อมและพัฒนาทักษะในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงไปสู่ระบบ e-Tax invoice ของกรมสรรพากร และการชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์แห่งชาติ (National e-Payment) ความนโยบายของรัฐ ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในระบบใบกำกับภาษีอิเล็กทรอนิกส์ทางอีเมลล์ของผู้ทำบัญชีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในระบบใบกำกับภาษีอิเล็กทรอนิกส์ทางอีเมลล์ของผู้ทำบัญชีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

วิธีวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือผู้ทำบัญชีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 395คนเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลของการศึกษาในครั้งนี้คือแบบสอบถาม (Questionnaire) ใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้วยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้สถิติเชิงปริมาณในการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยการวิเคราะห์สหสัมพันธ์พหุคูณด้วยการทดสอบค่าความทนทาน (Tolerance) และค่า VIF (Variance inflation factors) การทดสอบสมมติฐานการวิจัยโดยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

ผลการวิจัยและ อภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ ผู้ทำบัญชีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวนทั้งสิ้น 395คน กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ร้อยละ 85.32 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 34.94มีอายุอยู่ระหว่าง 35-45 ปี ร้อยละ 64.81 มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 45.82มีประสบการณ์ในการทำบัญชีมากกว่า 15ปี ร้อยละ 41.77มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 30,000 บาท และร้อยละ 71.14มีสถานที่ทำงานอยู่ที่กรุงเทพมหานคร ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับทักษะด้านวิชาชีพบัญชีและทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะด้านวิชาชีพบัญชีโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ผู้ทำบัญชีมีทักษะด้านวิชาชีพบัญชีในด้านความรู้หลักในวิชาชีพบัญชีอยู่ในระดับมาก และในด้านความรู้ในมาตรฐานการบัญชีอยู่ในระดับมาก และมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ผู้ทำบัญชีมีทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในด้านการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีอยู่ในระดับมาก และในด้านการใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตและอุปกรณ์คอมพิวเตอร์อยู่ในระดับมาก และด้านการประมวลผล ติดตามและประเมินผลข้อมูลทางบัญชีอยู่ในระดับมาก ผลการทดสอบสมมติฐานด้วยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ พบว่า ปัจจัยของทักษะด้านวิชาชีพบัญชี และทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในระบบ e-Tax Invoice by E-mail ได้รับการสนับสนุนที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในระบบใบกำกับภาษีอิเล็กทรอนิกส์ทางอีเมลล์ของผู้ทำบัญชีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยสามารถกำหนดสมมติฐานการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ทักษะด้านวิชาชีพบัญชีมีอิทธิพล (ความรู้หลักในอาชีพผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี และความรู้ในมาตรฐานการบัญชี) ต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในระบบ e-Tax Invoice by E-mail

สมมติฐานที่ 2 ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (การใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตและอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ การใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชี และการประมวลผล ติดตามและประเมินผลข้อมูลทางบัญชี) มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในระบบ e-Tax Invoice by E-mail

สมมติฐานที่ 3 ทักษะด้านวิชาชีพบัญชีและทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในระบบ e-Tax Invoice by E-mail

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1 ด้วยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ พบว่า ทักษะด้านวิชาชีพบัญชีในด้านความรู้หลักในอาชีพผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี และความรู้ในมาตรฐานการบัญชีมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในระบบ e-Tax Invoice by E-mail ได้รับการสนับสนุนที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การทดสอบสมมติฐานที่ 2 ด้วยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ พบว่า ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในด้านการใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตและอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ และการประมวลผล ติดตามและประเมินผลข้อมูลทางบัญชีมีอิทธิพลต่อ

ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในระบบ e-Tax Invoice by E-mail ได้รับการสนับสนุนที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในขณะที่การใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีไม่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในระบบ e-Tax Invoice by E-mail

การทดสอบสมมติฐานที่ 3 ด้วยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ พบว่า ทักษะด้านวิชาชีพบัญชีและทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในระบบ e-Tax Invoice by E-mail ได้รับการสนับสนุนที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

ทักษะด้านวิชาชีพบัญชี

ผลการวิเคราะห์ของหน่วยวิเคราะห์ทั้งหมดจากกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ทักษะด้านวิชาชีพบัญชีผลการโดยรวมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในระบบ e-Tax Invoice by Email ทักษะด้านวิชาชีพบัญชีในด้านความรู้หลักในวิชาชีพบัญชี และด้านความรู้ในมาตรฐานการบัญชีมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในระบบ e-Tax Invoice by Email ทั้งนี้เพราะนักบัญชีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลให้ความสำคัญต่อการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดด้วยความรู้ ความสามารถหลักทางวิชาชีพบัญชีและมาตรฐานการบัญชีเป็นองค์ประกอบหลักในการปฏิบัติงานอย่างมืออาชีพ สอดคล้องกับแนวคิดของมาตรฐานการศึกษาสากล (International Education Standards 6, 2015) ที่ระบุว่านักบัญชีต้องสามารถแสดงให้เห็นว่าตนเองมีความรู้ในวิชาชีพบัญชี ซึ่งครอบคลุมทั้งความรู้ทางบัญชี ความรู้ทั่วไป ความรู้ทางธุรกิจ ความรู้ทางเทคโนโลยีสารสนเทศ และมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ และการพัฒนาสู่การเป็นนักบัญชีมืออาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิพวรรณศิริมาตร (2555) พบว่า ทักษะด้านวิชาชีพบัญชีสำคัญในความรู้หลักในวิชาชีพบัญชี โดยต้องศึกษาและมีความรู้ความเข้าใจในการทำบัญชีตาม พรบ.การบัญชีเป็นอย่งดีรวมถึงทำความเข้าใจในมาตรฐานการบัญชีเกี่ยวกับหลักการแนวคิด กระบวนการ และวิธีการบัญชีที่สภาวิชาชีพได้กำหนดไว้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานสูงสุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไอลดา พหลทัฬห, อัครเดช ฉวีรักษ์ และสลักจิต นิลผาย (2561) ที่กล่าวว่า การจัดการความรู้ทางการบัญชีสมัยใหม่ ด้านการรวบรวมความรู้ทางการบัญชีมีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยรวม ด้านงานสำเร็จทันเวลา และด้านการทำงานที่เชื่อถือได้ กล่าวคือ การรวบรวมความรู้เป็นปัจจัยที่สำคัญในการได้มาซึ่งความรู้ต่างๆ ไม่ว่าจะจากในตัวบุคคล เอกสาร ตำรา ประสบการณ์ ทักษะความชำนาญ และความเชี่ยวชาญ การรวบรวมข้อมูลและการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ให้เป็นระบบสามารถเข้าถึงได้ง่ายต่อการเรียนรู้จะทำให้บุคลากรมีการเรียนรู้ร่วมกันและสามารถพัฒนาการปฏิบัติงานทางการบัญชีให้มีประสิทธิภาพได้ดียิ่งขึ้น

ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

ผลการวิเคราะห์ของหน่วยวิเคราะห์ทั้งหมดจากกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศโดยรวมมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในระบบ e-Tax Invoice by Email ทั้งนี้ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในด้านการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีไม่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในระบบ e-Tax Invoice by Email ในขณะที่ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในด้านการใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตและอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ และทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในด้านการประมวลผล ติดตามประเมินผลข้อมูลทางบัญชีมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในระบบ e-Tax Invoice by Email ทั้งนี้เพราะนักบัญชีต้องมีความรู้พื้นฐานในด้านการใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตและอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ รวมถึงการประมวลผล ติดตามและประเมินผลข้อมูลทางบัญชีอย่างสม่ำเสมอจึงจะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในระบบ e-Tax Invoice by Email ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของมาตรฐานการศึกษาสากล (International Education Standards 6, 2015) ที่ระบุว่านักบัญชีต้องมีความรู้ทางเทคโนโลยีสารสนเทศ นอกเหนือจากความรู้สามารถในวิชาชีพบัญชี และมาตรฐานการบัญชี และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติพิศทุปยะ (2560) กล่าวว่า การจัดทำระบบสารสนเทศต้องมีการเก็บรวบรวมข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล การประมวลผล การจัดเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการนำไปใช้ การสืบค้นข้อมูลสารสนเทศจากเครื่องมืออย่างมีประสิทธิภาพจากคอมพิวเตอร์ หรือจากเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่น ที่สะดวก และ

เชื่อถือได้และนักบัญชียุคใหม่ (ควร) ต้องมีคุณลักษณะที่มีความรู้พื้นฐานในด้านการบัญชี และเข้าใจระบบบัญชีอย่างมาก ต้องมีความรู้ ความเข้าใจในเทคโนโลยีสารสนเทศ และสามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เป็นเครื่องมือในการทำงานบัญชี และมีความสามารถในการแปลความหมายของข้อมูลทางการบัญชีได้อย่างถูกต้อง ครอบคลุมอย่างดี สอดคล้องกับ Partnership (2011) ที่กล่าวว่าในการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนและเยาวชนให้สามารถเติบโตและเป็นพลเมืองที่พร้อมในการดำรงชีวิต และการทำงานในสังคมที่เปลี่ยนแปลงนั้นจำเป็นที่จะต้องมุ่งเน้นในด้านการปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียน การสอน และการอบรมที่ทำให้ผู้สอนและผู้เรียนเกิดความเข้าใจถึงความสำคัญของการปรับเปลี่ยนวิธีการสอนการเรียนรู้ให้ตอบสนองกับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวงจันทร์ แก้วกวาง (2560) ที่กล่าวว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือมีส่วนสำคัญที่จะช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21 มีการเรียนรู้โดยใช้เครื่องมือเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารรวมทั้งทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศทำให้สามารถเกิดทักษะทางการคิด ทางการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างรวดเร็ว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้ทำบัญชีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลให้ความสำคัญต่อทักษะด้านวิชาชีพบัญชี และทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในระบบใบกำกับภาษีอิเล็กทรอนิกส์เพิ่มขึ้น

2. ผู้ทำบัญชีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลให้ความสำคัญต่อการพัฒนาตนเองในความรู้หลักในอาชีพผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชีและการนำมาตราฐานการบัญชีรวมถึงการให้ความสำคัญต่อการใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ต อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ และการประมวลผล ติดตามและประเมินผลข้อมูลทางบัญชีมาประกอบการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในระบบใบกำกับภาษีอิเล็กทรอนิกส์เพิ่มมากยิ่งขึ้นเพื่อให้ส่งผลต่อการใช้ระบบ e-taxinvoice by E-mail ในระยะยาว

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิจัยแนวเดียวกันนี้กับเรื่องอื่น ๆ เพิ่มเติม เพื่อเข้าสู่การยกระดับสู่สังคมดิจิทัล หรือเพื่อสนองนโยบายไทยแลนด์ 4.0

2. ควรทำการวิเคราะห์ในด้านอื่น ๆ ที่อาจส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในระบบ e-Tax invoice by E-mail เช่น การยอมรับระบบใบกำกับภาษีอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กรมสรรพากร. (2560). ระเบียบกรมสรรพากรว่าด้วยการจัดทำส่งมอบและเก็บรักษาใบกำกับภาษี อิเล็กทรอนิกส์”ใบกำกับภาษีอิเล็กทรอนิกส์”ผ่านระบบ E-Tax Invoice by Email พ.ศ. 2560. (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก :http://www.rd.go.th/publish/27659.0.html

กิตติพิศทุปยะ (2560). พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตและสารสนเทศของนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา. เอกสารรวบรวมและเวปไซต์ของวิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ. ศูนย์การศึกษาชลบุรี. มหาวิทยาลัยบูรพา.

ฐิติพร กิจไพบูลทวี และคณะ. (2550). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการในการพัฒนาความรู้ของผู้ทำบัญชีในเขตกรุงเทพมหานคร. การค้นคว้าแบบอิสระ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยนเรศวร

ดวงจันทร์ แก้วกวางพาน (2560). การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) ในการจัดการเรียนการสอนสำหรับนักศึกษาครุวิทยาศาสตร์เพื่อส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21. ในรายงานสืบเนื่องการประชุมสัมมนาวิชาการ (Proceedings) การนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ เครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ 17. วันที่ 21 กรกฎาคม 2560; ณ ศูนย์วัฒนธรรมภาคเหนือตอนล่างวังจันทร์ริเวอร์วิว. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม; 2560. หน้า 1000-8.

ทิพวรรณศิริมาตร. (2555). ผลกระทบของคุณลักษณะหลักรฐานการสอบบัญชีที่ดีที่มีต่อคุณภาพการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย. (วิทยานิพนธ์บัญชีมหาบัณฑิตมหาสารคาม), มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. มหาสารคาม.

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์(องค์การมหาชน) (2560). คลังความรู้. (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก :<http://www.etda.or.th/laws-sharing.html>.

ไอลดา พหลทัฬห, อัครเดช ฉวีรักษ์ และสลักจิต นิลผาย (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการความรู้ทางการบัญชีสมัยใหม่กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานทางการบัญชีของนักวิชาการเงินบัญชีและพัสดุมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลวารสารวิชาการแพรวกาฬสินธุ์. มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม 2561).

International Education Standards (IES) 6, (2015). Initial Professional Development – Assessment of Professional Competence (Revised) (Effective on July1, 2015)ISBN 978-1-60815-139-4, English. International Accounting Education Standards Board (IAESB).

Partnership for 21 st Century Skills. 2011 [online] www.p21.org.

บทความวิจัย (ม.ค. – มิ.ย. 2563)

แรงจูงใจด้านสวัสดิการแรงงาน ปัจจัยด้านลักษณะงานในสถานประกอบการที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กร
กรณีศึกษา นิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดระยอง

กฤตพงศ์ สุขวัฒนานุกิจ, e-mail:carbon_dark@hotmail.com, Tel.0944989505
มหาวิทยาลัยบูรพา

บทคัดย่อ

การศึกษา แรงจูงใจด้านสวัสดิการแรงงาน ปัจจัยด้านลักษณะงานในสถานประกอบการที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กร กรณีศึกษา นิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดระยอง มีวัตถุประสงค์การวิจัย 1) เพื่อศึกษาแรงจูงใจด้านสวัสดิการแรงงาน 2) เพื่อศึกษาแรงจูงใจด้านลักษณะงานในสถานประกอบการ 3) เพื่อศึกษาความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน 4) เพื่อศึกษาแรงจูงใจด้านสวัสดิการแรงงานในสถานประกอบการที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานและ 5) เพื่อศึกษาปัจจัยด้านลักษณะงานในสถานประกอบการ ที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานกลุ่มตัวอย่างเป็นพนักงานของโรงงานในนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดระยอง จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติสมการถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า 1) แรงจูงใจด้านสวัสดิการลำดับแรกคือ สวัสดิการด้านเศรษฐกิจ จัดอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด 2) แรงจูงใจด้านลักษณะงาน ลำดับแรกคือ ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าตนมีความเข้าใจต่องานที่ทำเป็นอย่างดี 3) ความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน ลำดับแรกคือ ด้านความเต็มใจที่จะทุ่มเทพยายามปฏิบัติงานเพื่อองค์กร จัดอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง 4) แรงจูงใจด้านสวัสดิการแรงงานในสถานประกอบการที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดระยองทุกด้าน เมื่อพิจารณาน้ำหนักของความแปรปรวนร่วมกันเป็นรายด้าน พบว่า แรงจูงใจเกี่ยวกับสวัสดิการแรงงานในสถานประกอบการ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กร ด้านความเชื่อมั่นยอมรับเป้าหมายและค่านิยมขององค์กร มากที่สุดโดยมีค่า R Square เท่ากับ 0.23 หรือร้อยละ 23 และ 5) แรงจูงใจด้านลักษณะงานในสถานประกอบการที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดระยองทุกด้าน เมื่อพิจารณาน้ำหนักของความแปรปรวนร่วมกันเป็นรายด้าน พบว่า แรงจูงใจเกี่ยวกับลักษณะงานในสถานประกอบการเกี่ยวกับความมีอิสระในการทำงาน มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กร ด้านความเชื่อมั่นยอมรับเป้าหมายและค่านิยมขององค์กร มากที่สุดโดยมีค่า R Square เท่ากับ 0.30 หรือร้อยละ 30

คำสำคัญ: แรงจูงใจ สวัสดิการแรงงาน ความผูกพันต่อองค์กร

Received: December 7, 2019, Revised December 14, 2019, Accepted December 30, 2020

Incentives for labor welfare factors relating to Job characteristics in the workplace that have an influence on organizational commitment: a case study of Amata city industrial estate, Rayong province

Kittapong Sukwattananukit , e-mail:carbon_dark@hotmail.com , Tel.0944989505

Burapha University

Abstract

This study has research objectives 1) to study the motivation for labor welfare 2) to study the motivation in the workplace characteristics 3) to study the organizational commitment of the employees 4) to study the motivation of the labor welfare in the workplace which has an influence on the And 5) to study the factors relating to the nature of work in the workplace. That influence employee engagement with the organization. The sample consisted of 400 employees of the factory in Amata City Industrial Estate, Rayong Province. The instrument was a questionnaire. Analyze the data by frequency, percentage, mean, standard deviation. And the multiple regression equation.

The results of the research revealed that 1) The first welfare incentive was the economic welfare. 2) The first job motivation was the understanding of the work done well. 3) The first commitment to the organization was the willingness to Dedicated to working for the organization 4) Facility incentives Influence on the confidence, acceptance, goals and values of the organization. Able to predict 23 percent and 5) freedom to work Influence on the confidence, acceptance, goals and values of the organization. Able to predict together 30%

Keywords: motivation, labor welfare, commitment to the organization

คำขอบคุณ: งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยบูรพา

บทนำ

ปัจจุบันสถานการณ์ทั่วโลกมีการเปลี่ยนแปลง ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสภาพแวดล้อมของโลก จากการเปลี่ยนแปลงที่กล่าวมา ทำให้ประเทศทั่วโลกเข้าสู่ยุคการแข่งขันสูง รวมถึงประเทศก็เข้าสู่ยุคการแข่งขันเช่นเดียวกัน โดยองค์กรใดที่ต้องการประสบความสำเร็จ สิ่งหนึ่งที่ต้องคำนึงก็คือการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดให้คุ้มค่า และมีประสิทธิภาพมากที่สุดในการบริหารองค์การให้เจริญรุ่งเรืองได้นั้น ต้องยึดองค์ประกอบ 6M's คือ คน เงินทุน วัสดุดิบ เครื่องจักร วิธีการบริหารจัดการ และการตลาด แต่เมื่อพิจารณาจากทั้ง 6 องค์ประกอบดังกล่าว องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดคือ “คน” นั่นเอง เนื่องจาก คนถือเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าสูงสุดแม้องค์การใดจะมีเงิน มีเครื่องจักรที่ทันสมัย มีวิธีการที่รวดเร็ว รวมถึงมีการบริหารจัดการที่ดีเพียงใด แต่หากขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ และมีทัศนคติที่ไม่เหมาะสมกับงานก็อาจส่งผลในระยะยาวให้องค์การนั้นไม่ประสบความสำเร็จก็เป็นได้ (Davis & Newstrom, 1989: 13-14)

ความผูกพันต่อองค์การ จึงเป็นสิ่งที่ผู้บริหารและนักวิชาการให้ความสำคัญ เพราะความผูกพันต่อองค์การสามารถใช้ทำนายอัตราการเข้า ออกจากงานได้ดีกว่าความพึงพอใจในงานและเป็นตัวเชื่อมประสานระหว่างความต้องการของบุคคลและเป้าหมายขององค์การ และความผูกพันต่อองค์การยังเป็นตัวบ่งชี้ที่ดีถึง ความมีประสิทธิภาพขององค์การ (Buchanan, 1974: 533) ความผูกพันต่อองค์การสามารถลดการลาออกของพนักงานไปอยู่กับองค์การอื่น หรือไปประกอบอาชีพอื่นได้ การที่พนักงานลาออกจะส่งผลให้องค์การเกิดการสูญเสียพนักงานที่ดี มีความรู้ ความสามารถในการทำงาน และทำให้องค์การมีต้นทุนจากการลาออกของพนักงานคือ ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นโดยตรง (Direct Expenses) รวมถึงค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในการสรรหาคัดเลือก ฝึกอบรม พัฒนาพนักงานที่รับเข้าใหม่ เพื่อให้สามารถทำงานแทนพนักงานเดิมที่ลาออกไปได้ ต้นทุนทางอ้อม (Indirect Costs) เป็นผลกระทบของปริมาณงานที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้ผลผลิตหรือประสิทธิภาพขององค์การลดลงไปช่วงหนึ่งเนื่องจากพนักงานไม่เพียงพอต่อกระบวนการทำงาน (มนูญ ตนะวัฒนา, 2558: 12)

โดยปกติทั่ว ๆ ไปแล้วนายจ้างตามสถานประกอบการหรือในองค์กรต่าง ๆ ได้จ่ายค่าจ้างให้แก่พนักงานในรูปของ “เงิน” โดยถือว่าเป็นค่าตอบแทนในการทำงาน ทั้งนี้โดยขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถ ลักษณะของงาน ความยากง่ายของงาน ขอบข่ายความรับผิดชอบหรืออื่น ๆ มาเป็นหลักเกณฑ์ (Black, 1988: 277) ส่วนสวัสดิการเป็นสิ่งที่นายจ้างให้แก่ลูกจ้าง นอกเหนือไปจากค่าจ้างและเงินเดือน แต่ถือว่าเป็นส่วนของค่าตอบแทน ซึ่งควรจะเป็นตัวเงินหรือสิ่งอื่น ๆ ที่ไม่ใช่เงินก็ได้ อีกทั้งแนวคิดในเรื่องการจ่ายสวัสดิการนี้อาจมีผลผูกพันกันทั้งด้านการปฏิบัติงาน หรือผลงานของพนักงาน หรืออาจจะไม่เกี่ยวข้องกับผลการปฏิบัติงานก็ได้ (พรรณราย ทรัพย์ประภา, 2556: 13) ฉะนั้นจึงเป็นเรื่องยากที่จะกำหนดมาตรฐานในการจัดสวัสดิการ ในสถานประกอบการหรือองค์กรต่าง ๆ ซึ่งจะจัดให้ในขอบเขตกว้างขวางเพียงใด และเป็นจำนวนเงินในอัตราส่วนเท่าใด (รังสรรค์ ประเสริฐศรี, 2557: 9) กำเนิดของการจ่ายค่าตอบแทนในรูปของสวัสดิการมีมาตั้งแต่สมัยปฏิวัติการอุตสาหกรรมแล้ว และเริ่มมีเพิ่มมากขึ้นในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 และภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ในสหรัฐอเมริกาเอง ในช่วงปี ค.ศ. 1920 รัฐบาลได้เข้าไปมีบทบาทบังคับให้บริษัทประกอบการต่าง ๆ จัดสวัสดิการที่จำเป็นบางอย่างให้พนักงาน และรัฐบาลเองก็ให้ความช่วยเหลือและร่วมรับผิดชอบด้วย (Porter, 1974: 152)สถาน

ในปัจจุบันประเทศไทยในวงการธุรกิจอุตสาหกรรม ก็ได้จัดให้มีการจ่ายค่าตอบแทนในรูปแบบต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง และมีแนวโน้มว่าจะมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น และคิดเป็นอัตราค่าใช้จ่ายที่ค่อนข้างสูง และผู้ปฏิบัติการหรือพนักงานก็มักจะคิดว่าเป็นหน้าที่โดยตรงที่นายจ้างจะจัดให้ โดยลืมนึกถึงข้อเท็จจริงไปว่าสวัสดิการที่นายจ้างจัดให้นั้นมุ่งที่จะจ่ายให้เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน และคาดหวังที่จะได้รับการทำงานอย่างดีและเกิดประสิทธิผลด้วยการให้บริการสวัสดิการด้านต่าง ๆ แก่ผู้ปฏิบัติงานในองค์การ (สุดาศิริ เสงพูลธนา, 2556: 4) จึงกล่าวได้ว่าสวัสดิการเป็นนโยบายหนึ่ง ในการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ปฏิบัติงานกับองค์การ หากองค์การใดมีกระบวนการ หรือรูปแบบในการดำเนินงานที่ดี โดยที่มุ่งให้บริการสงเคราะห์ เกื้อกูลต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์แท้จริงต่อผู้ปฏิบัติงานในองค์การนั้น ๆ ด้วยแล้ว บริการสวัสดิการที่จัดขึ้นย่อมเป็นสิ่งจูงใจผู้ปฏิบัติงานในองค์การนั้น ๆ ให้เกิดความกระตือรือร้นในการทำงาน และให้ความร่วมมือร่วมใจอย่าง

เต็มที ซึ่งจะเป็นผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปฏิบัติงานกับองค์กรเป็นไปในทางที่ดีขึ้น การให้บุคลากรปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจจนสุด (Gilmer, 1967: 17)

พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พุทธศักราช 2551 กำหนดไว้ใน มาตรา 96 ให้นายจ้าง ของสถานประกอบกิจการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 50 คนขึ้นไป ต้องจัดให้มีคณะกรรมการ สวัสดิการในสถานประกอบกิจการ เพื่อดำเนินการจัดสวัสดิการให้แก่ลูกจ้าง ด้วยความยุติธรรม สวัสดิการถือเป็นค่าตอบแทนการทำงานที่มีวัตถุประสงค์ค่อนข้างลึกซึ้งกว่าค่าจ้างเงินเดือน กล่าวคือ ค่าจ้าง เงินเดือน เป็นค่าตอบแทนการทำงานที่เน้นในแง่เศรษฐกิจในขณะที่สวัสดิการเป็นค่าตอบแทนในการทำงานที่นอกจากจะมีส่วนในทางเศรษฐกิจแล้ว ยังมุ่งหวังผลลัพธ์ในแง่ของสังคมและจิตใจด้วย (กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน, 2551: 3-5) ในบางครั้งจึงมีผู้เรียกสวัสดิการว่า “ผลประโยชน์ก้อนใหญ่” การที่บุคคลจะพิจารณาตัดสินใจเลือกเข้าทำงานในหน่วยงานแห่งใดนั้น ปัจจัยที่มักจะต้องคำนึงถึงประการหนึ่งก็คือหน่วยงานดังกล่าวจัดสวัสดิการให้คนงานมากพอที่เขาจะใช้ชีวิตการทำงานได้เพียงไร เพราะชีวิตการทำงานมีระยะเวลาครึ่งหนึ่งของอายุขัย จึงเป็นธรรมดาที่บุคคลต้องแสวงหาที่จะให้ความสุขบ้างตามสมควร ดังนั้น สวัสดิการจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการกินดีอยู่ดีและศักดิ์ศรีของการดำรงชีวิตในสังคมอยู่ไม่น้อย (อารีรัตน์ เข้มเพชร, 2555: 2)

ความสามารถได้ในระยะยาวนั้น องค์กรต้องมีปัจจัยเพื่อตอบสนองความต้องการของบุคลากร นอกจากค่าจ้างและเงินเดือนซึ่งเป็นผลประโยชน์ตอบแทนโดยตรงในการปฏิบัติงานแล้ว ลักษณะงานในสถานประกอบการ เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อการจูงใจให้บุคลากร มีกำลังใจในการปฏิบัติงาน ส่งผลต่อความผูกพันต่อหน่วยงานหรือองค์กรเป็นอย่างมาก (ปกภณ จันทศาสตร์, 2557: 1) ซึ่งถ้าองค์กรมีการออกแบบงานที่เหมาะสม ย่อมจะส่งผลให้พนักงานเกิดแรงจูงใจในการทำงาน รู้สึกพึงพอใจ ตลอดจนมีผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพซึ่งสอดคล้องกับ Schaufeli & Salanova (2007: 160-161) ที่ได้เสนอว่า การออกแบบงานที่เหมาะสม จะส่งผลให้พนักงานเกิดแรงจูงใจในการทำงาน รวมทั้งความผูกพันในองค์กร สอดคล้องกับอำนาจ อิระวนิช (2555: 453) ได้อธิบายถึงแนวคิดการพัฒนาแบบจำลองลักษณะงานสามารถนำไปใช้ในการออกแบบงานเพื่อสร้างแรงจูงใจให้กับพนักงานโดยเชื่อว่ามิติของงานจะมีผลกระทบต่อสถานะของจิตใจของบุคคลและส่งผลต่อไปยังผลลัพธ์ในเรื่องผลงานและความพึงพอใจของบุคคลผู้ปฏิบัติงาน

สำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการศึกษาในกลุ่มพนักงานนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดระยอง เนื่องจากธุรกิจอุตสาหกรรมเป็นธุรกิจขนาดใหญ่ที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศธุรกิจหนึ่ง เมื่อเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจขึ้นธุรกิจอุตสาหกรรมจะได้รับผลกระทบในลำดับต้น ๆ ประกอบกับภายใต้ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนประเทศสู่ยุค “Thailand 4.0” เพื่อเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่ “Value-Based Economy” หรือ “เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม” ดังนั้น การที่จะรักษาและธำรงไว้ซึ่งทรัพยากรบุคคล จึงเป็นสิ่งเร่งด่วนที่ผู้ประกอบการต้องให้ความสำคัญและหาแนวทางจูงใจ เพื่อมิให้แรงงานคนหายไประบบอุตสาหกรรม ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่าแรงจูงใจด้านสวัสดิการแรงงาน และปัจจัยด้านลักษณะงานในสถานประกอบการแบบใด ที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กร กรณีศึกษา นิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดระยอง โดยผลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้านี้จะสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการด้านสวัสดิการองค์กรให้มีความเหมาะสม และเป็นแนวทางในการออกแบบงานให้สอดคล้องกับความพึงพอใจของพนักงาน เพื่อให้มีขวัญกำลังใจที่จะทำงานให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแรงจูงใจด้านสวัสดิการแรงงานในสถานประกอบการของพนักงานนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดระยอง
2. เพื่อศึกษาแรงจูงใจด้านลักษณะงานในสถานประกอบการของพนักงานนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดระยอง
3. เพื่อศึกษาความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดระยอง

4. เพื่อศึกษาแรงจูงใจด้านสวัสดิการแรงงานในสถานประกอบการ ที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดระยอง

5. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านลักษณะงานในสถานประกอบการ ที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดระยอง

วิธีวิจัย

ประชากรใช้ในการวิจัย ได้แก่ พนักงานนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดระยอง จำนวน 476 โรงงาน โดยกลุ่มตัวอย่าง เป็นพนักงานของโรงงานในนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดระยอง ซึ่งเป็นประชากรที่ไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน (Infinite Population) ผู้วิจัยจึงคำนวณตามสูตรในกรณีที่ไม่ทราบจำนวน (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2550: 134) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 384 คน แต่เพื่อความสมบูรณ์ของงานวิจัย ผู้วิจัยจะใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน จากนั้นผู้วิจัยจะทำการสุ่มตัวอย่างตามสะดวกแบบโควตาที่พนักงานนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดระยอง ที่ปฏิบัติงานในโซนประเทศจีน จำนวน 200 คน และพนักงานนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดระยองที่ปฏิบัติงานในโซนประเทศญี่ปุ่น จำนวน 200 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน 400 คน

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม จำนวน 4 ส่วน โดยมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจด้านสวัสดิการแรงงาน ปัจจัยด้านลักษณะงานในสถานประกอบการที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กร เพื่อนำมาสร้างเป็นตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาและแบบสอบถามในการวิจัย

2. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาตรวจสอบ และให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงเกี่ยวกับสำนวนภาษาให้เข้าใจง่าย เพื่อให้ได้ข้อคำถามที่มีข้อความตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และปรับปรุงแก้ไข

3. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบปรับปรุงแก้ไข แล้วนำมาเสนออาจารย์ที่ปรึกษาให้พิจารณาความสมบูรณ์อีกครั้ง และนำไปทดสอบกับประชากรที่มีความใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เนื่องจากเป็นจำนวนที่ได้รับการยอมรับว่าอยู่ในช่วงที่มีการกระจายแบบปกติ (Normality Test) เหมาะสำหรับการนำมาหาค่าความเชื่อมั่น ด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient Reliability) ของครอนบาค (Cronbach) โดยมีเกณฑ์การยอมรับตั้งแต่ 0.7 ขึ้นไป (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2550: 149) ซึ่งในงานวิจัยฉบับนี้แบบสอบถามแต่ละด้านได้ค่าความเชื่อมั่นระหว่าง 0.79-0.94

โดยผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูล 2 ประเภท ได้แก่

1. ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามกับพนักงานโรงงานในนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดระยอง จำนวน 400 คน ด้วยแบบสอบถาม

2. ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ การศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับทฤษฎี แนวคิดต่าง ๆ จาก แหล่งเอกสารทางวิชาการ ประกอบด้วย แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจ แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการ

แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะงาน แนวคิดเกี่ยวกับความผูกพันต่อองค์กร ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: SD.) และทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติสมการถดถอยพหุคูณ Multiple Regression Analysis

ผลการวิจัย และ อภิปรายผล

1. แรงจูงใจด้านสวัสดิการแรงงานในสถานประกอบการของพนักงานนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดระยอง ในภาพรวมจัดอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า สวัสดิการถือเป็นผลประโยชน์และบริการต่าง ๆ ที่หน่วยงานจัดให้แก่บุคลากรสวัสดิการของหน่วยงาน เพื่อเป็นการให้กำลังใจและบำรุงขวัญบุคลากรให้ตั้งใจทำงานอย่างเต็มความสามารถ และ

เพื่อประสิทธิภาพ ในการปฏิบัติงานสูงขึ้น ให้บุคลากรได้ทำงานอย่างสบายใจมีความพอใจในการทำงาน มีความมั่นคงในอาชีพ มีหลักประกันที่แน่นอนในการดำเนินชีวิต รวมทั้งความมั่นคงทางเศรษฐกิจสวัสดิการให้เป็นตัวเงิน หรือให้ส่วนที่ไม่เป็นตัวเงินก็ได้ ดังที่ ระวัง เนตรโพธิ์แก้ว (2558: 27) กล่าวว่า ขวัญและกำลังใจที่จะปฏิบัติงานได้ดี ย่อมเกิดจากความพอใจงานที่ทำ ตลอดจนสภาพแวดล้อมและสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ปฏิบัติงานกับหน่วยงาน จึงมีความจำเป็นที่หน่วยงานจะต้องให้ความสำคัญและความสนใจอย่างมากในการเสริมขวัญ กำลังใจที่ดีให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน โดยสร้างสถานการณ์ให้ผู้ปฏิบัติงานเต็มใจให้ความร่วมมือ วิธีการที่ฉลาดที่สุดก็คือ การจัดสวัสดิการและให้ผลประโยชน์เกื้อกูลกันเพื่อสนองความต้องการของคนส่วนใหญ่ในหน่วยงานนั่นเอง สอดคล้องกับสุชาติริ เสงพุลธนา (2556: 48-49) ได้ให้ความหมายว่าสวัสดิการ หมายถึง สภาพการที่บุคคลหรือชุมชนมีการกินดีอยู่ดี มีความเจริญรุ่งเรืองหรือความสมบูรณ์สุข หรืออาจหมายถึง สิ่งที่น่ายั้งจัดให้เพื่อความสะดวกหรือความกินดีอยู่ดีของลูกจ้าง ซึ่งการที่บุคคลจะพิจารณาตัดสินใจเลือกเข้าทำงานในหน่วยงานแห่งใดนั้น ปัจจัยที่มักจะต้องคำนึงถึงประการหนึ่งก็คือหน่วยงานดังกล่าวจัดสวัสดิการให้คนงานมากพอที่เขาจะใช้ชีวิตการทำงานได้เพียงไร เพราะชีวิตการทำงานมีระยะเวลาครึ่งหนึ่งของอายุขัย จึงเป็นธรรมดาที่บุคคลต้องแสวงหาที่ที่จะมีความสุขบ้างตามสมควร ดังนั้น สวัสดิการจึงเป็นสิ่งที่ส่งผลต่อการกินดีอยู่ดีและศักดิ์ศรีของการดำรงชีวิตในสังคมอยู่ไม่น้อย (อารีรัตน์ เข็มเพชร, 2555: 2) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็นรายด้านเรียงตามลำดับพบว่า แรงจูงใจลำดับแรก คือ สวัสดิการด้านเศรษฐกิจ ประเภทเงินโบนัส จัดอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า สวัสดิการด้านเศรษฐกิจหรือผลประโยชน์ที่โรงงานในนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดระยอง จัดให้แก่บุคลากรของหน่วยงาน เป็นการสร้างหรือเพิ่มพูนความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้แก่ลูกจ้างมีการกินดีอยู่ดีของการดำรงชีวิตในสังคม หรือตามความเห็นของ Flippo (1971: 54) และอัททิพย์ ราษฎร์นิยม และคณะ (2558: 114) กล่าวว่า สวัสดิการด้านเศรษฐกิจ เป็นการตอบแทนในการปฏิบัติงานอันเป็นส่วนนอกเหนือจากเงินเดือนโดยเราอาจเรียกรวม ๆ ว่า เป็นรายได้พิเศษ (Extra Income) ที่องค์กรจ่ายให้ทั้งทางตรงและทางอ้อมเพิ่มเติมจากเงินเดือนและค่าจ้างประจำจ่ายให้พนักงาน เจ้าหน้าที่ให้มีกำลังใจมีกำลังใจปฏิบัติงานให้เป็นผลดีแก่องค์กร

2. แรงจูงใจด้านลักษณะงานในสถานประกอบการของพนักงานนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดระยอง ในภาพรวมจัดอยู่ในเกณฑ์เห็นด้วยอย่างยิ่ง ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ลักษณะงานมีความสัมพันธ์เกี่ยวกับบุคคล ผู้ทำงานอย่างใกล้ชิด มนุษย์ต้องทำงานเพื่อเลี้ยงชีพ งานจึงเป็นสิ่งที่จูงใจบุคคลได้ ถ้างานที่ต้องทำมีความน่าเบื่อหน่าย ย่อมไม่สร้างแรงจูงใจให้กับบุคคลการกำหนดคุณลักษณะงานให้สามารถจูงใจบุคลากรให้มีความมุ่งมั่นมีใจจดจ่ออยู่กับงานที่ทำและมีความสุขในการทำงานนั้น จำเป็นต้องสร้างคุณค่าให้กับงาน ต้องปลูกฝังให้บุคลากรเกิดทัศนคติที่ดีต่องาน และรู้สึกว่างานนั้นมีความสำคัญแล้วผลลัพธ์ของงานนั้นก็ขึ้นอยู่กับความเอาใจใส่ งาน การเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับงานที่ทำ แต่การจะสร้างทัศนคติที่ดีต่องานของบุคลากรนั้นต้องเกิดจากจิตสำนึกกรวมกับแรงกระตุ้นภายในจิตใจของบุคลากรที่ต้องการพัฒนาคุณภาพของงานและเกิดความรักในงานนั้น ด้วยบริบทของแรงจูงใจ จึงสามารถกล่าวได้ว่าคุณลักษณะงานที่เป็นที่พึงพอใจของพนักงานนั้น จะก่อให้เกิดแรงจูงใจที่ต้องการพัฒนาตนเอง ต้องการความยอมรับนับถือ ต้องการประสบความสำเร็จ ดังที่ Hackman & Oldham (1975: 224) กล่าวว่า ลักษณะงานที่ดีจะเป็นเสมือนแรงจูงใจภายใน (Internal Motivation) ในการทำงานของบุคคลที่จะทำให้เขารู้สึกอยากทำงาน และผลงานที่ดีจะเป็นเสมือนรางวัลที่ให้กับตนเองและถ้าหากผลงานออกมาไม่ได้ บุคคลก็จะพยายามมากขึ้นเพื่อหลีกเลี่ยงผลงานที่ไม่พึงพอใจ เพื่อเพิ่มรางวัลให้กับตนเองจากคุณลักษณะผลงานที่ดี

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงตามลำดับ พบว่า แรงจูงใจด้านลักษณะงาน ลำดับแรกคือมีความเข้าใจต่องานที่ทำเป็นอย่างดี จัดอยู่ในเกณฑ์เห็นด้วยอย่างยิ่ง ดังที่ Hackman and Lawler (1971: 161) ที่ชี้ให้เห็นว่า สภาพที่สำคัญทางจิตใจที่เกิดขึ้นจากการทำงานจะทำให้เพิ่มแรงจูงใจภายในและมีผลต่อผลลัพธ์ในการทำงานสถานะที่สำคัญทางจิตใจ ได้แก่ การรับรู้ว่างานนั้นมีความหมาย การได้รับผิดชอบผลลัพธ์จากการทำงาน และการรู้ผลของการกระทำ สอดคล้องกับงานวิจัยของแสงเดือน รักษาใจ (2558) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์กรกรณีศึกษา บริษัท กรุงเทพมหานคร จำกัด

(มหาชน) สำนักงานใหญ่ ผลการศึกษาพบว่า แรงจูงใจลำดับแรก คือ ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะงาน โดยการมีความเข้าใจต่องานที่
ทำเป็นอย่างดี

3. ความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดระยอง พบว่า ความผูกพันต่อองค์กร
ลำดับแรกคือ ด้านความเต็มใจที่จะทุ่มเทพยายามปฏิบัติงานเพื่อองค์กร ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ความผูกพันต่อองค์กรเป็นสิ่งที่มีความ
สำคัญต่อความอยู่รอดและความมีประสิทธิผลขององค์กร และยังเป็นตัวทำนายการลาออกได้ดีกว่าความพึงพอใจในการ
ทำงาน ผู้ที่มีความผูกพันต่อองค์กรสูงจะปฏิบัติงานได้ดีกว่าผู้ที่มีความผูกพันต่อองค์กรต่ำหรือไม่มีเลย ซึ่งผลดีก็จะตกอยู่กับ
องค์กรและผู้ปฏิบัติงานเอง กล่าวคือ หากมีความผูกพันต่อองค์กรสูงก็สามารถนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายที่ต้องการได้ โดย
บุคคลที่มีความผูกพันต่อองค์กรไม่เพียงแต่จะรักภักดีต่อองค์กรเท่านั้นแต่จะเต็มใจทำงานเต็มความสามารถของตนเอง เพื่อ
ช่วยให้องค์กรมีความเจริญรุ่งเรือง สอดคล้องกับงานวิจัยของธัญทิพย์ ภิญญชัยอนันต์ (2559) ศึกษาเรื่อง แรงจูงใจในการ
ทำงานของบุคลากรในองค์กรและระดับความผูกพันต่อองค์กร กรณีศึกษา บริษัท สกลนคร โอเอ แอนด์ คอมพิวเตอร์ จำกัด
พบว่า ประชากรมีระดับความผูกพันต่อองค์กร ด้านความเต็มใจที่จะใช้ความพยายามอย่างเต็มที่ที่จะทำงานเพื่อองค์กรเป็น
ลำดับแรก ดังที่ Mowday, Steers & Porter (1982: 27) กล่าวว่า ความเต็มใจที่จะทุ่มเทความพยายามที่จะปฏิบัติงานเพื่อ
องค์กร เป็นความเต็มใจของบุคคลที่ยินดีที่จะทุ่มเทกำลังกายเพื่อทำงานให้กับองค์กร รวมทั้งมีความจงรักภักดีต่อองค์กรด้วย
ความเต็มใจเป็นความเต็มใจที่ผู้ปฏิบัติเต็มใจที่จะให้บางสิ่งบางอย่างของตน เพื่อช่วยพุงดำรงให้องค์กรประสบความสำเร็จ
และมีความก้าวหน้า ซึ่งผู้ปฏิบัติมีความพึงพอใจเป็นพื้นฐานด้วยภาวะที่เต็มใจ และทุ่มเทที่จะปฏิบัติงานเพื่อองค์กร กล่าวโดย
สรุปแล้ว ความเต็มใจที่จะทุ่มเทความพยายามที่จะปฏิบัติงานเพื่อองค์กร หมายถึง การที่บุคลากรจะต้องเต็มใจที่จะอุทิศตน
โดยทุ่มเทความสามารถที่มีอยู่อย่างเต็มที่ในการปฏิบัติงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย อีกทั้งสอดคล้องกับสุนันทา เลาหนันท์
(2558: 8-9) ที่กล่าวว่า ความผูกพันขององค์กรเป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับองค์กร ซึ่งบุคคลนั้นมีความเต็มใจเต็มใจที่
จะใช้ความพยายามอย่างเต็มที่ที่จะทำงาน เพื่อให้องค์กรที่ตนทำงานอยู่บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร เป็นความตั้งใจและ
ความพร้อมที่จะใช้ความสามารถที่มีอยู่ทำงานให้องค์กรอย่างเต็มความสามารถ เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนางานขององค์กรให้
บรรลุเป้าหมาย แม้ว่าจะไม่ได้รับผลตอบแทนก็ตามรวมถึงการเสียสละความสุขส่วนตัว เพื่อประโยชน์ขององค์กร

4. แรงจูงใจด้านสวัสดิการแรงงานในสถานประกอบการมีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานนิคม
อุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดระยองทุกด้าน เมื่อพิจารณาน้ำหนักของความแปรปรวนรวมกันเป็นรายด้าน พบว่า แรงจูงใจ
เกี่ยวกับสวัสดิการแรงงานในสถานประกอบการ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กร ด้านความ
เชื่อมั่นยอมรับเป้าหมายและค่านิยมขององค์กร มากที่สุดโดยมีค่า R Square เท่ากับ 0.23 หรือร้อยละ 23 ทั้งนี้เป็นเพราะว่า
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในสถานประกอบการที่ได้รับในปัจจุบันเป็นผลประโยชน์ที่โรงงานในนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้
จังหวัดระยอง จัดให้แก่บุคลากรของหน่วยงาน ได้แก่ การให้บริการตรวจสุขภาพจากแพทย์ประจำปี การจัดแพทย์มาให้
คำปรึกษาด้านสุขภาพ มีเวชภัณฑ์และห้องพยาบาลบริการโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ การจัดห้องน้ำห้องส้วมสำหรับพนักงาน
อย่างเพียงพอและถูกสุขลักษณะ ตลอดจนการควบคุมร้านอาหารในบริษัทให้สะอาด มีคุณค่า ถูกหลักโภชนาการและราคาถูก
สิ่งเหล่านี้ยังไม่ตรงต่อความต้องการที่แท้จริงของพนักงาน โดยเป็นที่น่าสังเกตว่าสิ่งอำนวยความสะดวกที่ได้รับนั้น เป็นสิ่งที่
เสริมสร้างคุณภาพชีวิตของพนักงาน มากกว่าคุณภาพชีวิตการทำงาน ซึ่งการปฏิบัติงานภายในโรงงานในนิคมอุตสาหกรรม
โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิบัติงานกับเครื่องจักรที่ต้องมีความปลอดภัย มีเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่ออำนวยความสะดวกและเพิ่ม
ผลผลิตของงาน จึงจะทำให้พนักงานเกิดความเชื่อมั่นในตัวเองว่าสามารถสร้างความปลอดภัยในการทำงานเกี่ยวกับ
เครื่องจักรให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นจากเครื่องจักรนั้น ส่วนใหญ่ค่อนข้างร้ายแรง อาจถึงขั้นสูญเสียอวัยวะต่างๆ
ของร่างกาย เช่น นิ้วมือ มือ หรือแขน เป็นต้น อันเป็นผลให้ผู้บาดเจ็บต้องพิการไปตลอดชีวิต ดังที่ Nauman (1993: 61)
กล่าวว่า หากพิจารณาถึงการจัดสวัสดิการเพื่ออำนวยความสะดวกในงานอุตสาหกรรมแล้ว สวัสดิการด้านนี้จึงหมายถึง การ
ป้องกันอันตรายที่เครื่องจักร เครื่องมือ อุปกรณ์ ก็คือการจัดทำเครื่องป้องกันอันตรายจากเครื่องจักร เครื่องมือ อุปกรณ์ต่างๆ

หรือที่เรียกว่า การ์ดหรือเซฟการ์ดของเครื่องจักร โดยการออกแบบหรือตามหามาตรการป้องกันมิให้มีอันตรายได้ จึงต้องมี การจัดการทำการการ์ดเครื่องจักรให้ถูกต้องและเหมาะสมที่สุดลักษณะของการ์ดที่ดี โดยในการจัดสวัสดิการขององค์กรใด ๆ ก็ตาม นิติยา เพ็ญศิริ และสุรชาติ ณ หนองคาย (2555: 303-304) ได้กำหนดตามหลักความสอดคล้องกับความต้องการของบุคลากร ส่วนใหญ่ กล่าวคือ สวัสดิการที่จะจัดตั้งให้ขึ้นจะต้องตอบสนองความต้องการของบุคคลส่วนใหญ่หรือทั้งหมด โดยมีให้เป็นการ จัดตั้งแก่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะเท่านั้น ประกอบกับหลักความสนองความต้องการที่แท้จริงของบุคลากร กล่าวคือ จะต้อง ตอบสนองตรงกับความต้องการที่แท้จริงของบุคลากร มิใช่ตรงกับความคิดเห็นขององค์กร สอดคล้องกับ Mowday, Steers & Porter (1982: 27) ที่กล่าวว่า เมื่อผู้ปฏิบัติงานได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกที่ตรงต่อความต้องการแล้ว จะส่งผลต่อความรู้สึก ของผู้ปฏิบัติงานที่แสดงตนเป็นหนึ่งในองค์กรที่มีค่านิยมที่กลมกลืนกับสมาชิกองค์กรคนอื่น ๆ และเต็มใจที่จะอุทิศกำลัง ภายและกำลังใจเพื่อปฏิบัติภารกิจขององค์กรเพิ่มมากขึ้น

5. แรงจูงใจด้านลักษณะงานในสถานประกอบการมีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานนิคม อุตสาหกรรมอมตะชาติ จังหวัดระยองทุกด้าน เมื่อพิจารณาน้ำหนักของความแปรปรวนร่วมกันเป็นรายด้าน พบว่า แรงจูงใจ เกี่ยวกับลักษณะงานในสถานประกอบการเกี่ยวกับความมีอิสระในการทำงาน มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กร ด้านความ เชื่อมั่นยอมรับเป้าหมายและค่านิยมขององค์กร มากที่สุดโดยมีค่า R Square เท่ากับ 0.30 หรือร้อยละ 30 ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ลักษณะงานในสถานประกอบการอุตสาหกรรม มีลักษณะที่ต้องปฏิบัติงานแข่งกับเวลา เช่น เวลาและจำนวนในการผลิต ขึ้นส่วนต่อวันต้องได้ตามที่กำหนด จึงทำให้พนักงานรู้สึกว่าไม่มีอิสระในการทำงาน ซึ่งการได้อิสระนี้ถือเป็นแรงผลักดันในการ ทำงานอย่างหนึ่ง โดยพนักงานที่ได้รับอิสระในการทำงานจะมีความสุขมากกว่า รู้สึกมีแรงจูงใจในการทำงาน ตั้งใจทำงานมาก ขึ้น และมีความเครียดน้อยลง ต่างจากบริษัทที่คอยกดดัน และเน้นการออกคำสั่ง เพราะพนักงานจะเครียด และรู้สึกเหมือนถูก ควบคุมจนเกินไป โดยปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2554: 130-131) อธิบายว่า ลักษณะงานมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและทัศนคติ ในการทำงาน โดยลักษณะงานที่เป็นสิ่งจูงใจจะมีผลให้พนักงานมีอารมณ์และความรู้สึกไปในทางบวก ทำให้พนักงานปฏิบัติงาน ได้อย่างดี ในทางกลับกันถ้าหากว่าลักษณะงานไม่เป็นสิ่งจูงใจพนักงานจะรู้สึกไม่ชอบงานไม่พอใจในงานถ้าต้องทนทำงานใน ลักษณะนี้เป็นเวลานานพนักงานจะรู้สึกเบื่อหน่าย สอดคล้องกับ Hackman (1976: 253-254) และ Mowday, Steers & Porter (1982: 27) ที่พบว่า คุณลักษณะงานที่เกิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานมีอิสระในการควบคุมและตัดสินใจเกี่ยวกับ กระบวนการการทำงานของตนเอง จะส่งผลให้พนักงานเกิดความเชื่อและยอมรับในเป้าหมายและค่านิยมขององค์กรจะต้อง เชื่อมั่นยอมรับและพร้อมที่จะเต็มใจปฏิบัติงานอย่างมุ่งมั่นในทิศทางเดียวกับเป้าหมายขององค์กรมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน. (2551). พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ:

กระทรวงแรงงาน.

ธัญทิพย์ ภิญญชัยอนันต์. (2559). แรงจูงใจในการทำงานของบุคลากรในองค์กรและระดับความผูกพันต่อองค์กร

กรณีศึกษา บริษัท สกลนคร โอเอ แอนด์ คอมพิวเตอร์ จำกัด. สารนิพนธ์พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2550). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. กรุงเทพฯ: บริษัท วี. อินเทอร์เน็ตพรีน.

นิติยา เพ็ญศิริ และสุรชาติ ณ หนองคาย. (2555). พฤติกรรมองค์กรและการจัดการทรัพยากรมนุษย์.

นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ปกภณ จันทศาสตร์. (2557). ปัจจัยคุณสมบัติส่วนบุคคล ปัจจัยด้านลักษณะงานและแรงจูงใจที่มีผลต่อ

ความผูกพันกับองค์กรของพนักงานเอกชนระดับปฏิบัติการ ในเขตลาดพร้าว-จตุจักร. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจ

มหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2554). จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- พรรณราย ทรัพย์ประภา. (2556). จิตวิทยาอุตสาหกรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- มัญญ ณะวัฒนา. (2558). การพัฒนาบุคคลในโลกธุรกิจ-อุตสาหกรรม. กรุงเทพฯ: โอเอส พรีนติ้งเฮาส์.
- รังสรรค์ ประเสริฐศรี. (2557). “การจูงใจและการเสริมแรง” พฤติกรรมองค์การ. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: บริษัท ธรรมสาร จำกัด.
- ระวีง เนตรโพธิ์แก้ว. (2558). องค์การและการจัดการ. กรุงเทพฯ: พิกซ์อักษร.
- สุดาศิริ เสงพุลธนา. (2556). กฎหมายแรงงานและอุตสาหกรรม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุนันทา เลานันทน. (2558). การพัฒนาองค์การ. กรุงเทพฯ: รุ่งวัฒนา.
- แสงเดือน รักษาใจ. (2558). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์กรกรณีศึกษาบริษัท กรุงเทพประกันภัย จำกัด (มหาชน) สำนักงานใหญ่. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- อ้อทิพย์ ราษฎร์นิยม, ชมพูนุท โกสลากร เพิ่มพูนวิวัฒน์. (2558). แนวโน้มตลาดแรงงานไทยในต่างประเทศ. วารสาร เศรษฐศาสตร์ศรีนครินทร์วิโรธ, 5 (5), 113-120.
- อารีรัตน์ เข้มเพชร. (2555). ความพึงพอใจต่อสวัสดิการที่ได้รับในสถานประกอบการ. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อำนาจ วีระวนิช. (2555). การจัดการยุคใหม่ = Modern management. นนทบุรี: มาเธอร์ บอส แพคเก็จจิ้ง.
- Black, S. (1988). Work role transitions : a study of American expatriate managers in Japan. *Journal of International Business Studies*, 19(2), 277-294.

บทความวิจัย (ม.ค. – มิ.ย. 2563)
 ความหมายและความสำคัญของซูรอในอิสลาม

ไพศาล เต็งหิรัญ, Tel. 0892234024 Email: pisal094@gmail.com

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อับดุลเลาะ หนุ่มสุข, Tel. 08133116112

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “ซูรอในอิสลาม: กรณีศึกษาการประยุกต์ใช้หลักการซูรอเพื่อการคัดเลือกกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในกรุงเทพมหานคร” ในบทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความหมายของซูรอ ทั้งในด้านทั่วไป จากอัลกุรอาน อัลหะดีษ และจากผลการวิจัยของนักนิติศาสตร์อิสลาม และศึกษาความสำคัญของซูรอ ที่ปรากฏอยู่ในอัลกุรอานและอัลหะดีษ ดังนั้นในบทความนี้ศึกษาค้นคว้าจากข้อมูลเชิงเอกสารเป็นหลัก โดยเฉพาะจากคัมภีร์อัลกุรอาน อัลหะดีษ ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญสำหรับหลักนิติศาสตร์ในอิสลาม จากการศึกษา พบว่าคำว่าซูรอ ปรากฏในความหมายทั่วไป ซึ่งมีความหมายกว้างขวางมาก แต่ความหมายโดยสรุปคือ การปรีกษาหารือ ทั้งในรูปคำต่างๆ คำอื่นที่เกี่ยวข้อง และประโยคที่ใช้ให้เห็นความหมายของ “ซูรอ” การใช้คำและประโยคในอัลกุรอานเหล่านี้ ปรากฏในอายะห์ (โองการ) ที่มีบริบทการประทาน (อัลบาบุลนุซูล) ต่างๆ ซึ่งนักวิชาการได้อธิบายความไว้ เพื่อชี้ให้เห็นความหมาย และเจตนารมณ์ของซูรอ สำหรับความสำคัญซูรอ เป็นสิ่งที่ถูกใช้ให้ปฏิบัติในกิจการทั้งหมด รวมทั้งในทุกกิจกรรมในการดำเนินชีวิต อาจกล่าวได้ว่า “ซูรอ” เป็นแนวคิดสำคัญที่คัมภีร์อัลกุรอานและสุนนะฮ์ของท่านเราะสูลได้กล่าวไว้ซึ่งจะนำไปสู่วิธีการและแนวทางในการปฏิบัติต่อไป

คำสำคัญ: ซูรอ, หลักนิติศาสตร์อิสลาม, กรรมการอิสลามประจำมัสยิด

Received: February 5, 2020, Revised February 17, 2020, Accepted February 25, 2020

The Meaning and Significance of Shura in Islam

Pisal Tanghirun, e Email: pisal094@gmail.com, Tel. 0892234024

Prince of Songkla University, Pattani Campus

Asst. Prof. Dr.ABDULELOH NOOMSUK, Tel. 08133116112, E-mail: abdulloh@yahoo.com

Prince of Songkla University, Pattani Campus

Abstract

This article is a part of a research entitled “Shura in Islam: A Case Study of the Application of Shura for the Selection of Mosques’ Islamic Committees in Bangkok.” This article is aimed to study the meaning of Shura in general from the sources of Al-Quran and Al-Hadith and the decisions made by Islamic jurists. In addition, it is also aimed to study the importance of Shura appearing in Quran and Al-Hadith. Thus, this article is searched mainly from documentary data, especially from Al-Quran and Al-Hadith which are the two important sources for Islamic jurisprudence. The results of this study found that the word “Shura” appeared in a general sense of definition and had a very broad meaning, however; the succinct definition was meant as “consultation” in different forms of wording either in words concerned and the sentences pointed to the meaning of Shura. These words and sentences used in the Quran appeared in verses which had their contexts of revelations where the academicians had already explained them in order to point out the meaning and the intention of Shura. In case of the significance of Shura, it was encouraged to practice in all affairs including all affairs in life. It can be said that it is an important concept mentioned in the Quran and Al-Hadith which will designate the means and the ways for further practices..

Keywords: motivation, labor welfare, commitment to the organization

คำขอบคุณ: งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

บทนำ

อิสลามปรากฏในคำสอนที่มาจากอัลกุรอาน และสุนนะฮ์ของท่านเราะสูลุลลอฮ์ คำสอนประกอบด้วยในหลายเรื่ององค์ความรู้ในด้านต่างๆ มีเรื่องอิหม่านและเรื่องการปฏิบัติ มีหลักใหญ่ในภาคอิรักานุลอิมาน(หลักการศรัทธา) และอิรักานุลอิสลาม(หลักปฏิบัติ)เป็นหลักใหญ่ นอกจากนั้นบนฐาน 2 เรื่องนี้มีข้อปฏิบัติมากมาย ข้อปฏิบัติเหล่านั้นถือว่าเป็นบทบัญญัติที่จะต้องยึดถือในฐานะเป็นเนื้อหาสำคัญของอิสลาม

สำหรับมุสลิมแล้ว ชุรอ(Shura) ได้เน้นย้ำและให้ความสำคัญกับภาคปฏิบัติมากเพราะถือเป็นบรรทัดฐานหนึ่งในการดำรงชีวิตของมุสลิม อย่างไรก็ตาม “ชุรอ”ตามที่ปรากฏในเอกสารหลักฐานที่ศึกษานี้พบว่า ชุรอมีความหมายหลากหลายและชี้ให้เห็นความสำคัญในหลายแง่มุมนอกเหนือจากนี้ พบว่า ประการแรก “ชุรอ” ได้ปรากฏในแหล่งที่มาต่างๆ เป็นจำนวนมาก “ชุรอ” จึงมีความแพร่หลายในแหล่งที่มาของหลักฐานทางศาสนา ประการที่สองการชี้ให้เห็นสถานะชุรอในทางปฏิบัติอย่างชัดเจนตามหลักของกฎหมายอิสลามนั้น เรื่องนี้นักนิติศาสตร์อิสลามให้ความสำคัญ โดยตีความให้น้ำหนักชุรอ และมีวิธีการหรือเกณฑ์ในการให้น้ำหนักนี้อย่างชัดเจน

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหมายของชุรอและความสำคัญของชุรอในแง่ประวัติศาสตร์อิสลาม ในวัตถุประสงค์ทั้งสองประการดังกล่าวนี้ผู้เขียนต้องการนำเสนอรายละเอียดบนพื้นฐานกรอบการอธิบายของปราชญ์มุสลิมที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่อง “ชุรอ” ทั้งในเรื่องของหลักฐาน การปรากฏหลักฐานในการตีความของนักวิชาการและสถานะของชุรอตามหลักนิติศาสตร์อิสลามผู้ศึกษาคาดหวังว่าผลการศึกษาจะทำให้เกิดความชัดเจนในหลักฐานและความเข้าใจในแนวทางการปฏิบัติ อีกทั้งจะเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการและสังคมไทยโดยทั่วไป

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้ศึกษาจึงเน้นข้อมูลเชิงเอกสารเป็นสำคัญ โดยเฉพาะข้อมูลเอกสารปฐมภูมิ(Primary Sources)เช่นการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มย่อย และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources)ที่เป็นเอกสารตัวบทหลักฐานจากคัมภีร์อัลกุรอานและอัลหะดีษ อันปรากฏอยู่ในวงวิชาการนิติศาสตร์อิสลาม รวมทั้งหลักฐานการวิจัยร่วมกัน(อัล-อิจญ์มาอ์) การเทียบเคียง (กียาส) ซึ่งเป็นกระบวนการตีความโดยนักนิติศาสตร์อิสลาม สำหรับหลักเกณฑ์การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยนี้เป็นการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา(Content Analysis)โดยผู้วิจัยกำหนดการวิเคราะห์สำหรับหลักฐานพระคัมภีร์อัลกุรอานจากหลักการอธิบายอัลกุรอาน โดยอิงจากตำราการอธิบายอัลกุรอานของนักปราชญ์อิสลามที่ได้รับการยอมรับในโลกมุสลิมสำหรับข้อมูลจากอัลหะดีษจะยึดหลักความถูกต้องและความน่าเชื่อถือ ในกระบวนการการรายงานที่มาและตัวบทอัลหะดีษ และในส่วนของข้อมูลที่มาจากทัศนะของนักปราชญ์อิสลาม จะยึดหลักทัศนะที่เข้มแข็งไม่มีทัศนะแย้ง และในกรณีที่เป็นทัศนะที่มีความเห็นแย้งกันก็จะเลือกจากทัศนะที่มีหลักฐานที่ชัดเจนและน่าเชื่อถือมากที่สุด นอกจากนี้ผู้วิจัยจะได้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงอุปนัย(Inductive Analysis)ให้ได้มาซึ่งข้อสรุปสำหรับผลการวิจัยชิ้นต่อไป

ความหมายของชุรอ

ความหมายด้านภาษา

ชุรอ (Shura) เป็นคำภาษาอาหรับ อิบน์ มินชูร ได้อธิบายว่า คำว่าชุรอมาจากรากศัพท์ อะชาเราะ (Ashaara)และเชวาเราะ (Shaowara) แปลว่า การแสดงท่าทางด้วยมือ ตา คิ้ว รากศัพท์นี้เมื่อผันด้วยวะซัน (ตราช่าง) มีฟูลูละห์ ให้เป็นมัสดาร์ (อาการนาม)ก็จะได้ว่า มะชูเราะห์ (Mashura) ซึ่งแปลว่า การปรึกษาหารือ (Ibn Monzur, 1999 :7 / 235)

หลุยซ์ มะรุฟ อธิบายคำว่าชุรอ มาจากรากศัพท์ เชวาเราะ (Shaowara) และอะชาเราะ (Ashaara)แปลว่า การแสดงท่าทาง หรือบอกให้รู้ รากศัพท์ดังกล่าวนี้ใช้ในกลุ่มความหมายใกล้เคียงกันได้แก่ ชาวะร่อ (Shawara) แปลว่า ขอคำปรึกษาหารือ ตะชาวะเราะ (Tashawara) อิซตะวะเราะ (Ishtawara) แปลว่า ต่างคนต่างปรึกษาหารือกัน อิสตะชาเราะ

(Istashara) แปลว่า ชัดเจนเรื่องที่ปรึกษาหารือ ชูรอเป็นคำนามที่ใช้ความหมายว่าอิตตะชาวูร์ (Attashawur) แปลว่าการปรึกษาหารือ (Louis Ma'Luf, 1992: 407)

คำว่า ตะชาวูริน (Tashawurin) ปรากฏในสุเราะฮ์อัลบาคะเราะฮ์ อายะฮ์ที่ 233 ให้ความหมายโดยกล่าวถึงการให้ความสำคัญของการปรึกษาหารือแม้กระทั่งชีวิตในครอบครัว ซึ่งจำเป็นต้องปรึกษาหารือระหว่างสามีภรรยาในการดูแลบุตร

คำว่าชาวิร (Shawir) ปรากฏในสุเราะฮ์ อาลิอิมรอน อายะฮ์ที่ 159 เป็นคำกริยาที่บ่งบอกถึงคำสั่งใช้ให้ปฏิบัติและชี้ให้เห็นว่าการชูรอเป็นบทบัญญัติตาม ศาสนบัญญัติที่มีเป้าหมายเพื่อจะสร้างความเป็นปึกแผ่นและความสามัคคี อันจะนำไปสู่ความสำเร็จในการที่ได้มีมติไว้ในที่ประชุม ที่สำคัญเป็นแบบอย่างของท่านนบีมุฮัมมัด

คำว่าชูรอ (Shura) ปรากฏในสุเราะฮ์อัซซูรอ อายะฮ์ที่ 38 เป็นคำมีสัจ (อาการนาม) กล่าวถึง ความศรัทธาของมุสลิมที่ดี เพราะมุสลิมที่ศรัทธานั้นจะต้องให้ความสำคัญกับการชูรอและเป็นการชี้ให้เห็นว่าชูรอนั้น มีมาก่อนที่ท่านนบีมุฮัมมัดจะอพยพไปสู่นครมะดีนะห์ และที่สำคัญอัลลอฮ์(ซุบฮานะฮฺวะตะอะลา) ได้ทรงตั้งชื่อ สุเราะฮ์ว่า อัซซูรอ ในคัมภีร์อัลกุรอานของพระองค์เพื่อชี้ให้เห็นความสำคัญของการชูรอ

คำว่าอัซริกุ (Asrikhu) ปรากฏในสุเราะฮ์ฮุญา อายะฮ์ที่ 32 แปลว่าให้ความร่วมมือ หมายถึงการให้คำปรึกษา แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการปรึกษาหารืออันเนื่องมาจากนบีมุซา (อะลัยฮิสสลาม) ได้ขอพรจากพระเจ้าให้หนีฮารูน (อะลัยฮิสสลาม) ซึ่งเป็นน้องชายของท่านให้ช่วยเป็นที่ปรึกษาในกิจการงานต่างๆ

อัฟตุนี (Aftune) ปรากฏในสุเราะฮ์อัลนัมล อายะฮ์ที่ 32 หมายถึงการขอคำปรึกษาหารือ ซึ่งพระราชินีบัลกีส 1 ผู้ปกครองเมืองสะบะ ได้ขอคำปรึกษาหารือจากข้าราชการบริหารของพระองค์ก่อนการตัดสินใจขัดในกิจการต่างๆ

คำว่า มะชูเราะฮ (Mashura) ปรากฏในหนังสือมุสนัดอิหม่ามอะหมัด 4/928 กล่าวถึงท่านเราะฮ์ลุส (คือลัลลุลฮุอะลียะฮ์วะซัลลัม) ที่ได้ดำเนินการชูรอก่อนทำสงครามบะดร์และอุซูดว่าจะตั้งรับในเมือง หรือออกไปตั้งรับนอกเมือง

ความหมายด้านวิชาการ

ท่านอัลกุฎฎีบีย์ กล่าวว่า “หลักการชูรอ คือการนำเอาที่คนจะออกมา” (Al-Qurtubiy 1999:3/172)

ท่านอิบนิอะเราะบีย์ กล่าวว่า “ ชูรอ คือความคุ้นเคยกันของชนกลุ่มหนึ่ง , การทดสอบด้วยสติปัญญา การหาต้นเหตุของความถูกต้อง , ชนกลุ่มที่มีการปรึกษาหารือจะพบทางออก” (Ibn Al-Arabi 1990:4/91)

และท่านอิบนิอะเราะบีย์ กล่าวถึงชูรออีกว่า “ เมื่อเรื่องราวนั้นเกิดขึ้นในทางที่ดี จนกระทั่งเขาได้รู้ถึงเป้าประสงค์ของสิ่งนั้นๆ”

จากข้อพิจารณาความหมายของชูรอจากแหล่งที่มาต่างๆข้างต้นอาจกล่าวได้ว่า ชูรอมีสาระและความสำคัญหลายลักษณะโดยลักษณะพื้นฐานเป็นการสื่อสารระหว่างกันของมนุษย์ ซึ่งเป็นได้ทั้งการสื่อสารทางเดียวและการสื่อสาร 2 ทาง คือระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร แต่ฝ่ายเป็นทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารระหว่างกัน ชูรอเช่นนี้ เป็นพฤติกรรมตามธรรมชาติของมนุษย์ที่อัลลอฮ์(ซุบฮานะฮฺวะตะอะลา)ทรงสร้างให้อยู่ร่วมกันเป็นสังคม

การให้น้ำหนักชูรอในเชิงนิติศาสตร์อิสลาม

คำนิยามที่เหล่าปวงปราชญ์ได้ตีกรอบของการชูรอ หมายถึง “การที่ผู้มีอำนาจชี้ขาด ผู้พิพากษาหรือผู้ที่ได้มอบหมายในสิ่งหนึ่งที่ไม่ปรากฏหลักฐานชัดเจน จากตัวบทอัลกุรอาน อัลหะดีษ หรือมติใด ๆ ของปวงปราชญ์ ต่อข้อชี้ขาดของสิ่งนั้น ๆ โดยนำกลับมาร่วมพิจารณากับผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในกรณีดังกล่าวด้วยกับหลักฐานรองรับจากการวินิจฉัยของเหล่านักวิชาการและผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

เช่นนี้แหละ จากชูรอในทางเทคนิคที่อิสลามได้นำมาใช้จึงขยายครอบคลุมถึง การหาข้อยุติด้วย ฉันทามติของคณะชูรอ และนี่คือเป้าหมายของการชูรอ หากไม่มีฉันทามติก็ใช้มติที่มีน้ำหนักที่สุดในการออกกฎระเบียบบังคับเพื่อเป็นระเบียบปฏิบัติของสังคม

ทัศนคติที่มีน้ำหนักและน่าเชื่อถือที่สุดคือ การชูรอนั้นเป็นวาญิบ โดยพิจารณาพื้นฐานเดิมของบทบัญญัติในอิสลาม และกฎเกณฑ์ทางระบอบการเมืองในเชิงนิติบัญญัติ ได้กำหนดว่า ไม่ให้เอาระบบเผด็จการด้วยการยึดอยู่กับทัศนคติของผู้หนึ่งเป็นเอกเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับการงานที่เกี่ยวข้องกับมวลอิสลามิกชนโดยตรง

อนึ่งการโยงเอาการดำรงตำแหน่งเคาะลีฟะห์ กับการดำรงฐานันดรของท่านนบี (คือลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม) นั้น ภายนอกแล้วถือว่าการเชื่อมโยงที่ไม่ตรงนัก ด้วยว่าตำแหน่งของเราะฮูล (คือลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม) นั้น ชัดเจนและเบ็ดเสร็จเด็ดขาดกว่าการดำรงตำแหน่งเคาะลีฟะห์ ท่านเราะฮูล (คือลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม) ได้ผนวกรวมหน้าที่ผู้นำทางศาสนาและทางโลกในเวลาเดียวกันจึงไม่ใช่เรื่องน่าฉงนอันใดว่าบางวาระท่านเราะฮูล (คือลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม) ไม่ได้พึงพาทัศนคติ และคำตัดสินของผู้อื่น โดยพิจารณาจากความหนักแน่นจากแหล่งที่มาที่ท่านยึดถือ นั่นคือการวิงวอนจากพระเจ้า และในปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับทางโลก ท่านเราะฮูล (คือลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม) ได้ปรึกษาหารือกับเหล่าอัครสาวกของท่านเป็นปกติอยู่แล้ว อันนี้ชัดเจนอย่างไรข้อกังขาใด ๆ

ส่วนผู้ดำรงตำแหน่งเคาะลีฟะห์ ผู้ชี้ขาดกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับประชาชาติโดยส่วนใหญ่แล้ว การใช้อำนาจของเขาต้องย้อนกลับไปสู่ประชาชาติเป็นองค์รวม ผู้มีอำนาจชี้ขาดนั้นได้รับอำนาจจากประชาชนไม่ใช่มีอำนาจจากตัวเขาเอง และเป็นหวังผลประโยชน์แห่งบทบัญญัติที่มาจาก การ ชูรอน นั้น จะเกิดมากกว่าผลที่ได้จากการตัดสินด้วยทัศนคติเดียวที่เป็นเอกเทศ และผู้มีอำนาจจึงต้องอาศัยการชูรอ ดังที่อัลลอฮ์ทรงมีพระบัญชาให้เราะฮูลของพระองค์ว่า (และจงปรึกษาหารือกับพวกเขาในกิจการทั้งหลาย) อายะห์ที่ 159 สูเราะห์อาละอิมรอน มีคำกล่าวว่า การที่อัลลอฮ์ทรงมีบัญชาให้ท่านเราะฮูล (คือลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม) ให้มีการชูรอนั้นก็เพื่อสร้างความผูกพันในหัวใจของเหล่าเศาะหาบะห์ของท่านนบี เพื่อเป็นแบบอย่างกับผู้อื่นต่อไปในภายหลังและเพื่อค้นหาแนวคิดที่ไม่ได้ถูกกำหนดลงมาเป็นวะฮีย์ ด้วยกับการชูรอ จากกรณีการสู้รบเรื่องบริบทปลีกย่อยและอื่น ๆ ดังนั้น ผู้อื่นจากท่านนบี (คือลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม) ยิ่งสมควรจะต้องมีการชูรอ (Ibn Taymiyyah, 1992:157)

เมื่อการชูรอเป็นวาญิบ ต่อท่านเราะฮูล (คือลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม) ที่ปราศจากความผิด ผู้ที่ได้รับวะฮีย์แล้วละก็ การชูรอของเหล่าผู้นำแห่งมวลมุสลิม ย่อมจำเป็นยิ่งกว่า (Muhammad Fathiy 'Uthman, 1979:157)

การชูรอเป็นวาญิบ (การบังคับให้กระทำตามหลักเกณฑ์ของศาสนา) โดยอาศัยกฎเกณฑ์และหลักฐานทางภาษาศาสตร์มาสนับสนุนตามหลักอศุลฟิอ์ นั้นคือ พระดำรัสของอัลลอฮ์ (และจงปรึกษาหารือกับพวกเขาในกิจการทั้งหลาย) อายะห์ที่ 159 สูเราะห์อาละอิมรอน โดยคำสั่งย่อมหมายถึงการเป็นวาญิบ (Ibrahim Bin Musa Al-Shatibi, 2011:4/115) และไม่ได้ปรากฏจากอัลกุรอาน และหะดีษ ที่ขัดแย้งต่อสิ่งที่กล่าวมา ดังนั้น หลักฐานต่าง ๆ จากอัลกุรอานจนถึงอัลหะดีษ มีสิ่งชี้ให้เห็นว่าการชูรอนั้นเป็นวาญิบ และบางส่วนจากหลักฐานมีสิ่งที่บ่งชี้ว่าเป็นมันดูบ และขึ้นขมผู้ที่ทำการชูรอท้ายที่สุดนี้ ไม่มีการขัดแย้งใด ๆ ถึงความเหมาะสมในการนำชูรอมาให้ ยิ่งไปกว่านั้น การชูรอจะทำให้การตัดสินมีการสนับสนุนมากขึ้น

ทัศนคติที่เราถือตามก็คือ การชูรอนั้นก็เป็นเหมือนฮุกุมชะรีอี (ข้อชี้ขาดตามหลักการอิสลาม) ที่เป็นวาญิบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแล้ว การ ชูรอก็เป็นเช่นระเบียบแห่งมนุษยชาติและเป็นเครื่องมือในการพิพากษาที่เป็นวาญิบอันเป็นทั้ง ปฐมบทและปัจฉิมบท

ความสำคัญของชูรอ

ชูรอมีความสำคัญซึ่งปรากฏอยู่ในคัมภีร์อัลกุรอาน และสุนนะฮ์ แบบฉบับของท่านศาสดามุฮัมมัด (ขอความสันติสุขจงประสบแด่ท่าน) ซึ่งความสำคัญของชูรอสามารถแจกแจงรายละเอียดได้ดังนี้

1 ชูรอเป็นสิ่งที่ถูกใช้ให้ปฏิบัติและเป็นองค์ประกอบของศาสนา

จากการศึกษาคัมภีร์อัลกุรอานผู้เขียนพบว่า คำว่าชุรอ(Shura)ในอัลกุรอาน ปรากฏในรูปคำต่างๆ คำอื่นที่เกี่ยวข้อง และประโยคที่ชี้ให้เห็นความหมายชุรอ คำและประโยคที่อัลกุรอานใช้เหล่านี้ ปรากฏในอายะห์ที่มีบริบทการประทาน (อัลบาบุลนุซูล) ต่างๆ ซึ่งนักวิชาการได้อธิบายความไว้ เพื่อชี้ให้เห็นความหมาย เจตนารมณ์และความสำคัญของชุรอ

คำว่าชุรอ (Shura) การปรึกษาหารือปรากฏในสุเราะห์อัช-ชุรอ ที่ 36 – 38 ที่อัลลอฮ์(ซุบฮานะฮฺวะตะอะลา)ตรัส ความว่า “ และสิ่งใดที่พวกเขาได้รับนั้นเป็นเพียงการสนุกสนานเพลิดเพลินแห่งชีวิตของโลกนี้เท่านั้น แต่สิ่งที่มีอยู่ ณ ที่อัลลอฮ์ นั้น ดีกว่าและจริงยิ่งขึ้นกว่า สำหรับบรรดาผู้ศรัทธาและพวกเขาขอบหมายไว้ว่าจะเฝ้าพระเจ้าของพวกเขา(36) และบรรดาผู้ที่หลีกเลี่ยงการทำบาปใหญ่และการทำลามก และเมื่อพวกเขาโกรธพวกเขาถือภัยให้(37) และบรรดาผู้ตอบรับต่อพระเจ้าของพวกเขาและดำรงละหมาด และกิจการของพวกเขาเป็นการปรึกษาหารือระหว่างพวกเขาและเขาบริจาคสิ่งที่เราได้ให้เครื่องปัจจัยยังชีพแก่พวกเขา”(อัชชุรอ : 36-38)

ท่านอิบน์กะษีร์ กล่าวว่า ประโยคที่ว่า (และกิจการของพวกเขาเป็นการปรึกษาหารือระหว่างพวกเขา)ในอายะห์นี้ หมายถึง พวกเขาจะไม่ตัดสินใจเรื่องใดเรื่องหนึ่งจนกว่าพวกเขาจะปรึกษาหารือในเรื่องนั้นก่อน เพื่อจะช่วยเหลือกันทางด้านความคิด ตัวอย่าง เช่น ด้านการสงคราม(Ibn Kathir, 1991:1-480)

ในอายะห์นี้ชี้ให้เห็นอย่างละเอียดอ่อนถึงคุณค่าของการปรึกษาหารือในอิสลาม ตามกรอบของการอธิบายอายะห์นี้ที่ว่า

1.อายะห์นี้ได้มีกล่าวอยู่ในสุเราะห์ที่ใช้ชื่อว่า อัชชุรอ (Shura)การตั้งชื่อสุเราะห์ของอัลกุรอาน ด้วยชื่อ อัชชุรอ (Shura) เป็นการให้เกียรติกับสิ่งนั้นและเป็นการชี้ให้เห็นถึงความสำคัญและตำแหน่งอันสูงส่งของสิ่งนั้นด้วย

2.การปรึกษาหารือที่กล่าวอยู่ในอายะห์นี้ มีมาในลักษณะยืนยัน รวมอยู่กับบรรดาคุณลักษณะพื้นฐานสำหรับการอยู่ร่วมกันของเหล่าผู้ศรัทธา พวกเขาหลังจากที่ศรัทธาแล้ว เป็นผู้ที่มีอบหมายตนต่อพระเจ้าของพวกเขา ออกห่างจากบาปใหญ่ และสิ่งที่เป็นความชั่ว เป็นผู้ตอบสนองคำบัญชาใช้ของพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของ ดำรงการละหมาด (และกิจการของพวกเขาเป็นการปรึกษาหารือระหว่างพวกเขา) และจ่ายซากาต และบริจาคทานไปในหนทางของอัลลอฮ์และเขาบริจาคสิ่งที่เราได้ให้เครื่องปัจจัยยังชีพแก่พวกเขา

3. อายะห์นี้เป็นโองการมักก็ยะห์ ชี้ให้เห็นว่า การหารือในอิสลามนั้นถูกนำมาใช้ทางด้านสังคม ก่อนที่จะมีกฎหมายทางด้านปกครอง

4. เป็นอายะห์ที่บอกถึงสภาพของมุสลิมที่มีอยู่ในทุกยุคทุกสมัย ไม่ใช่สภาพที่เพิ่งเกิดขึ้น หรือเกิดขึ้นในช่วงใดช่วงหนึ่ง แท้จริงอัลลอฮ์ได้ทรงทำให้การยกย่อง การปรึกษาหารือนั้นเป็นประการที่มีคุณค่า และถือเป็นลักษณะของผู้ที่มีศรัทธา

5. อายะห์ที่กำหนดให้กิจการทั้งหลายของเหล่ามุสลิม ในเรื่องที่มีได้มีการวะฮีย์ (Wahee)ลงมานั้น ให้พวกเขาปรึกษาหารือกันในกลุ่มพวกเขา ถือเป็นหน้าที่ของพวกเขาทุกคน นอกจากในเรื่องที่เป็นการเฉพาะของผู้รู้ และผู้สันตติกรรมเท่านั้น เพราะผู้มีศรัทธานั้น พลังศรัทธาของเขาจะทำให้เขานั้น นำสิ่งที่เป็นปัญหาต่อพวกเขา กลับไปสู่ผู้ที่รู้ว่าจะถ่วงถ่วงจนนำมาสู่ข้อตัดสินใจจากตัวบทได้อย่างไร

6.มีนักวิชาการจำนวนมากได้กล่าวเตือนถึงสิ่งที่เกี่ยวข้องในอายะห์นี้ (และกิจการของพวกเขาเป็นการปรึกษาหารือระหว่างพวกเขา) ว่านี่คือคุณลักษณะอย่างหนึ่งที่เป็นองค์ประกอบของบรรดาผู้ศรัทธา

คุณลักษณะนี้ถูกนับว่าเป็นองค์ประกอบพื้นฐานหลักของศาสนาหมายความว่าการศึกษาหารือนี้

เป็นสิ่งที่ถูกใช้ให้ปฏิบัติและเป็นองค์ประกอบหลักของศาสนาอัลลอฮ์(ซุบฮานะฮฺวะตะอะลา) ได้ตรัสว่า

“และบรรดาผู้ตอบรับต่อพระเจ้าของพวกเขาและดำรงละหมาด และกิจการของพวกเขาเป็นการปรึกษาหารือระหว่างพวกเขาและเขาบริจาคสิ่งที่เราได้ให้เครื่องปัจจัยยังชีพแก่พวกเขา”(อัชชุรอ : 38)

คำดำรัสซึ่งถึงตำแหน่งที่สูงส่งของการปรึกษาหารือ เพราะอัลลอฮ์(ซุบฮานะฮฺวะตะอะลา)ได้ทรงกล่าว การปรึกษาหารือควบคู่กับการศรัทธา และการดำรงการละหมาด และเป็นการบ่งชี้ว่าพวกเขาเหล่านั้นถูกใช้ให้มีการปรึกษาหารือกัน(Al – Qurtubiy, 1999:3/21)

2. ชูรอใช้ในการดำเนินชีวิต

คำว่าชูรอ (Shawir) จงปรึกษาหารือปรากฏในสุเราะห์อาละอิมรอน 159 ที่อัลลอฮ์(ซุบฮานะฮฺวะตะอะลา) ตรัสว่า ความว่า “และจงปรึกษาหารือกับพวกเขาในกิจการทั้งหลาย” (อาละอิมรอน :159)

อายะห์นี้อัลลอฮ์ (ซุบฮานะฮฺวะตะอะลา) ได้ทรงได้ตอบกับท่านเราะสูลที่ต่อเนื่องกับสำนวนที่พระองค์ได้ตรัสความว่า “เนื่องด้วยความเมตตาจากอัลลอฮ์ (ซุบฮานะฮฺวะตะอะลา) นั้นเอง เจ้า(มุฮัมมัด) จึงได้สุภาพอ่อนโยนแก่พวกเขา และถ้าหากเจ้าเป็นผู้ประพฤติหยาบช้ำ และมีใจแข็งกระด้างแล้วไซ้ แน่نونพวกเขาที่ย่อมแยกตัวออกไปจากรอบ ๆ เจ้ากันแล้ว ดังนั้นจงอภัยให้แก่พวกเขาเถิด และจงขออภัยให้แก่พวกเขาด้วย และจงปรึกษาหารือกับพวกเขาในกิจการทั้งหลาย ครั้นเมื่อเจ้าได้ตัดสินใจแล้ว ก็จงมอบหมายแด่อัลลอฮ์(ซุบฮานะฮฺวะตะอะลา) เถิด แท้จริงอัลลอฮ์ทรงรักใคร่ผู้มอบหมายทั้งหลาย” (อาละอิมรอน: 159)

ท่านกรูบียี กล่าวว่า ประโยคที่ว่า (เนื่องด้วยความเมตตาจากอัลลอฮ์นั้นเอง เจ้า(มุฮัมมัด) จึงได้สุภาพอ่อนโยนแก่พวกเขา) อายะห์นี้มีหลายประเด็น

1. ปวงประชาญ์กล่าวว่า : อัลลอฮ์ (ซุบฮานะฮฺวะตะอะลา) ใช้ให้ท่านบีมุฮัมมัด (คือลัลลลอฮุอะลยฮฺวะซัลลัม) ด้วยกับคำสั่งที่เป็นระดับขั้นที่มีความแยบยล อัลลอฮ์(ซุบฮานะฮฺวะตะอะลา) ใช้ให้ท่านบีมุฮัมมัดให้พวกเขา สิ่งหนึ่งซึ่งสิ่งนั้นจะมีผลกระทบกับพวกเขา เมื่อถึงขั้นที่มีผลกระทบขึ้นพวกเขาจึงปรึกษากันบ้าง จนกระทั่งทำให้พวกเขาเป็นนักปรึกษาหารือกันโดยอัตโนมัติ

2. ท่านอิบนุอะฎียะห์กล่าวว่า : การชูรอ เป็นกฎของบทบัญญัติและการชูรอเป็นหัวหน้าของกฎทั้งหลาย

3. กุรอานที่ว่า “และพวกท่านจงปรึกษากันในกิจการนั้น ๆ” บ่งชี้ว่า อนุญาตให้ทำการวินิจฉัยในประเด็นต่าง ๆ ได้ พร้อมกับยึดเอาความคาดหมายนั้นตามปรากฏของวะฮีย์ เพราะอัลลอฮ์(ซุบฮานะฮฺวะตะอะลา) อนุญาตให้ท่านบีมุฮัมมัด (คือลัลลลอฮุอะลยฮฺวะซัลลัม) ทำเช่นนั้นได้

4. ท่านเราะสูล (คือลัลลลอฮุอะลยฮฺวะซัลลัม):กล่าวว่าที่ปรึกษานั้น คือผู้ไว้ใจได้ รายงานโดย อะบูซุรอยเราะห์นักวิชาการ กล่าวว่า ลักษณะของที่ปรึกษา ถ้าเกี่ยวข้องกับหลักศุกุม(ข้อชี้ขาดทางศาสนา)ต่าง ๆ แล้ว จำเป็นต้องมีความรู้ มีศาสนาและผู้เป็นเช่นนั้นได้ ต้องเป็นผู้มีสติปัญญา

5. ลักษณะของที่ปรึกษาในเรื่องทางโลกนั้น เขาต้องเป็นคนมีความรู้ มีประสบการณ์ มีความชำนาญและเป็นผู้ที่มีจิตอาสาในการให้คำปรึกษา

6. ชูรอถูกสร้างอยู่บนแนวความคิดที่หลากหลาย ผู้ให้คำปรึกษาจะพิจารณาความหลากหลายนั้น โดยพิจารณาความแต่ละทัศนนะว่า สอดคล้องกับกุรอาน และสุนนะฮ์หรือไม่ ตามที่เขามีความสามารถและเมื่ออัลลอฮ์(ซุบฮานะฮฺวะตะอะลา)ได้ชี้แนะเขา จนเขามีความมั่นใจ เขาก็จะทำสิ่งที่ได้รับมอบหมายมาให้สำเร็จและนี่เป็นเป้าหมายสูงสุดของการวินิจฉัยที่ศาสนาส่งเสริม ซึ่งตรงกับคำสั่งใช้ของ อัลลอฮ์(ซุบฮานะฮฺวะตะอะลา)ตามเจตนาของอายะห์นี้(Al – Qurtubiy 1999:2/191)

อายะห์นี้อัลลอฮ์(ซุบฮานะฮฺวะตะอะลา)ได้ทรงได้ตอบกับท่านเราะสูลในฐานะที่ท่านเป็นผู้เรียกร้องผู้ให้ทางนำ ผู้ชี้แนะ ผู้ให้การเลี้ยงดู เป็นผู้นำและเป็นแม่ทัพ เป็นการบ่งชี้ว่า ท่านจะต้องให้ความเอ็นดูกับมวลมนุษย มีความอ่อนโยน มีความเมตตา และให้อภัยกับพวกเขา โดยเฉพาะอย่างยิ่งท่านจะต้องเป็นผู้ขออภัยโทษ ในความผิดและบาปให้กับพวกเขา ขอคำชี้แนะและให้ความสำคัญต่อข้อเสนอแนะของพวกเขา นี่คือการสั่งต่อผู้ที่จะมาทำหน้าที่เหมือนกับท่านจะเป็นผู้เรียกร้อง เป็นแม่ทัพ หรือเป็นผู้นำก็ตาม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บรรดานักวิชาการและนักอธิบายอัลกุรอานนั้น ถูกพิจารณาว่า พวกเขาถูกใช้ให้

มีการปรึกษาหารือ เป็นกลุ่มแรก ด้วยเหตุที่การปรึกษาหารือกันเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับพวกเขา และด้วยเหตุที่พวกเขามีความแตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับท่านเราะฮูล

อายะห์นี้ถูกนับว่าเป็นหลักการสำคัญที่จะนำไปใช้ในการปกครองและการบริหารและการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับผู้ใต้การปกครอง จึงนับว่าการปรึกษาหารือกันเป็นหลักการของการวางบทบัญญัติและเจตนารมณ์ของการปกครอง บุคคลใดก็ตามไม่ขอคำชี้แนะจากผู้รู้และผู้สันทัดกรณีในสาขาต่าง ๆ การปลื้มตัวออกห่างจากบุคคลผู้นั้นถือเป็นสิ่งจำเป็น หลักการข้อนี้ไม่มีข้อขัดแย้งของนักวิชาการแต่ประการใด

3. ชูรอใช้ในการครองเรือน

คำว่าตะฮาวูร (Tashawur) การปรึกษาหารือกัน ปรากฏในสุเราะห์อัลบะเกาะเราะห์ อายะห์ที่ 232-233 ที่อัลลอฮ์ (ซุบฮานะฮูวะตะอะลา) ตรัสว่า “ และเมื่อพวกเขาหย่าบรรดาหญิง แล้วนางเหล่านั้นได้ถึงกำหนดเวลาของพวกนางแล้วก็จงอย่าขัดขวางพวกนาง ในการที่พวกนางจะแต่งกับบรรดาผู้ครองของพวกนาง เมื่อพวกเขาต่างพอใจกันระหว่างพวกเขาโดยชอบธรรม นั้นแหละคือ สิ่งที่จะถูกนำมาแนะนำตักเตือนแก่ผู้ที่ศรัทธาต่ออัลลอฮ์ และวันปรโลก นั้นแหละคือสิ่งที่บริสุทธิ์กว่า และสะอาดกว่า สำหรับพวกเขาและอัลลอฮ์นั้นทรงรู้ แต่พวกเขาไม่รู้ (233)

และมารดาทั้งหลายนั้น จะให้นมแก่ลูก ๆ ของนางภายในสองปีเต็ม สำหรับผู้ที่ต้องการ จะให้ครบถ้วนในการให้นม และหน้าที่ของพ่อเด็กนั้นคือปัจจัยยังชีพของพวกนางและเครื่องนุ่งห่มของพวกนางโดยชอบธรรม ไม่มีชีวิตใดจะถูกบังคับนอกจากเท่าที่ชีวิตนั้นมีกำลังความสามารถเท่านั้น มารดาก็จงอย่าได้ก่อความเดือดร้อน(ให้แก่สามี) เนื่องด้วยลูกของนาง และพ่อเด็กก็จงอย่าได้ก่อความเดือดร้อน(ให้แก่ภรรยา) เนื่องด้วยลูกของเขา และหน้าที่ของทายาทผู้รับมรดกก็เช่นเดียวกัน แต่ถ้าทั้งสองต้องการหย่าม อันเกิดจากความพอใจ และการปรึกษาหารือกันจากทั้งสองคนแล้ว ก็ไม่มีบาปใด ๆ แก่เขาทั้งสอง และหากพวกเขาประสงค์ที่จะให้มีแม่นมขึ้นแก่ลูก ๆ ของพวกเขาแล้วก็ย่อมไม่มีบาปใด ๆ แก่พวกเขา เมื่อพวกเขาได้มอบสิ่งที่พวกเขาให้(แก่นางเป็นค่าตอบแทน) โดยชอบธรรม และจงอย่าเกรงอัลลอฮ์เกิด และพึงรู้ด้วยว่า แท้จริงอัลลอฮ์นั้น ทรงเห็นในสิ่งที่พวกเขากระทำ”(อัลบะเกาะเราะห์232-233)

ท่านอิบน์กะษีร์ ได้กล่าวว่า ตะฮาวูริน หมายถึง พ่อและแม่ของเด็กต้องตกลงกันในเรื่อง การ หย่ามลูก ก่อนครบสองปี ให้ทั้งสองคำนึงถึงประโยชน์ที่จะได้รับโดยปรึกษาหารือกันและลงมติ และไม่อนุญาตให้ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดตัดสินใจแทนอีกฝ่ายโดยไม่ปรึกษาหารือกัน(Ibn Kathir, 1991:1/480)

ในอายะห์แรก : เมื่อมีความเข้าใจและความยินยอมระหว่างสามี ภรรยา ที่แยกทางกันในเรื่องของระยะเวลา และการกลับมาคืนดีกัน และยินยอมที่จะเริ่มต้นความสัมพันธ์ของการเป็นสามีภรรยาอีกครั้ง ไม่อนุญาตให้ผู้ปกครองหญิงจะกีดกันในเรื่องดังกล่าว

อายะห์ที่สอง การให้นมบุตรที่ถูกกำหนดให้เป็นเวลา 2 ปี บริบูรณ์ นั้น สามารถที่จะลดเวลาลงมาได้ หากแต่การหย่ามนั้น ต้องเกิดขึ้น จากการปรึกษาหารือและการเห็นชอบ โดยไม่ได้เป็นการบีบบังคับจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หมายความว่า การจัดการเรื่องราวใด ๆที่จะเกิดความสมบูรณ์นั้น ต้องด้วยความยินยอมและการหารือของทั้งสองฝ่าย เพื่อเลือกเฟ้นสิ่งที่ดี และเหมาะสมที่สุดให้กับบุตรเท่าที่จะสามารถจะทำได้

แม้ในฐานะเป็นผู้ให้นม ก็ไม่ได้ให้โอกาสกับเธอในการออกมติเพียงลำพัง ถึงการหยุดหรือยืดเวลาในการให้นมบุตรสามีก็เช่นกัน ในฐานะเป็นผู้ให้การคำนวณและค่าเลี้ยงดู ก็ไม่มีสิทธิจะบีบบังคับเรื่องราว ใด ๆ ของบุตรได้ แม่จะต้องมีส่วนร่วมกับพ่อในการจัดการเรื่องราวต่าง ๆ ของลูก จึงจำเป็นที่สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะต้องเกิดขึ้นจากการเห็นชอบและการปรึกษาหารือของทั้งสองฝ่าย(Ahmad Al-Risuni,2007:17,18)

ดังนั้นมติที่เกี่ยวข้องกับการให้การศึกษาของบุตรที่ยังเล็กไม่ว่าจะเป็นเรื่อง สถานที่ สาขาวิชา ระยะเวลา การที่จะศึกษาต่อหรือหยุดการชี้แนะในสิ่งต้องห้าม หรือเมื่อกระทั่งเรื่องคู่ครอง เมื่อพวกเขามาขอคำชี้แนะจากผู้เป็นบิดาและมารดา

ทั้งหมดนี้และอื่นไปจากนี้คือการบริหารจัดการและการรักษาหรือร่วมกันของบิดา มารดา หรือร่วมกันกับบุตรด้วย เมื่อพวกเขาอยู่ในวัยที่สามารถใช้ความคิดได้

มีหะดีษ (วจนะ) มากมายของท่านนบีที่ใช้ให้มีการหารือกับบุตรสาวในเรื่องคู่ครองของนาง ส่วนหนึ่งนั้นเป็นหะดีษที่รายงานมาจากพระนางอาอีชะห์(ภรรยาของท่านนบี) พระนางได้กล่าวความว่า “ฉันได้ถามท่านเราะสูลุลลอฮ์ ถ้าเด็กสาวคนหนึ่งซึ่งครอบครัวของเธอจะทำการสมรสให้กับเธอว่าจะต้องมีการปรึกษาหารือกับเธอก่อนหรือไม่ ท่านเราะสูลุลลอฮ์ ทรงตอบว่า ใช่ เธอจะต้องได้รับการปรึกษาหารือ”

4. ชูรอใช้เพื่อให้เกิดเป็นคำสอน

อายะห์อัลกุรอานที่มีความหมาย (รูปประโยค) ซึ่งให้เห็นถึงความสำคัญของการปรึกษาหารือ ที่ปรากฏ ในสุเราะห์ อัลบะเกาะเราะห์ อายะห์ที่ 30-33 อัลลอฮ์(ซุบฮานะฮฺวะตะอะลา) ตรัสความว่า " และจงรำลึกถึงขณะที่พระเจ้าของเจ้าได้ตรัสแก่มะลาอิกะห์ว่า แท้จริงข้าจะให้มีผู้แทนคนหนึ่งในพิภพ มะลาอิกะห์ได้ทูลขึ้นว่า พระองค์จะทรงให้มีขึ้นในพิภพซึ่งผู้ที่บ่อนทำลาย และก่อการนองเลือด ในพิภพพระนั้นหรือ ? ทั้ง ๆ ที่พวกข้าพระองค์ให้ความบริสุทธิ์ พร้อมด้วย การสรรเสริญพระองค์ และเทิดทูนความบริสุทธิ์ในพระองค์ พระองค์ตรัสว่า แท้จริงข้ารู้ยิ่งในสิ่งที่พวกเจ้าไม่รู้(31) และพระองค์ได้ทรงสอนบรรดานามของทั้งปวงให้แก่อาดัม ภายหลังได้ทรงแสดงสิ่งเหล่านั้นแก่มะลาอิกะห์ แล้วตรัสว่า จงบอกบรรดาชื่อของสิ่งเหล่านั้นแก่ข้า หากพวกเจ้าเป็นผู้พูดจริง(32) พวกเขา(บรรดามะลาอิกะห์)ทูลว่า มหาบริสุทธิ์พระองค์ท่านไม่มีความรู้ใด ๆ แก่พวกข้าพระองค์นอกจากสิ่งที่พระองค์ได้ทรงสอนพวกข้าพระองค์เท่านั้น แท้จริงพระองค์คือผู้ทรงรอบรู้ ผู้ทรงปรีชาญาณ” (อัลบะเกาะเราะห์: 30-33)

ท่านอัลคอซิม ได้กล่าวว่า แท้จริงข้าจะให้มีผู้แทนคนหนึ่งในพิภพ หมายถึง ข้า (อัลลอฮ์) (ซุบฮานะฮฺวะตะอะลา) ต้องการที่จะสร้างผู้แทน (มนุษย์) ขึ้นมาในโลกคุณยอนี้ แต่มะลาอิกะห์ก็ไม่เห็นควร เนื่องจากเกรงว่ามนุษย์จะทำการเสื่อมเสียแก่โลก เฉากษที่เหล่าญินได้เคยกระทำมาแล้ว(Al-Khazin,1995:1/35)

การปรารถนาที่เกิดขึ้นในโองการนี้ บรรลุไว้ด้วยลักษณะของการปรึกษาหารือประเภทหนึ่ง เป็นการปรึกษาหารือที่เกิดขึ้นในการสร้างมนุษย์คนแรก เพื่อให้การปรึกษาหารือนี้เป็นทางนำและเป็นสิ่งที่ติดแน่นอยู่กับลูกหลานอาดัม นับตั้งแต่เริ่มต้นการสร้าง และเพื่อให้การปรึกษาหารือดังเช่นที่เกิดขึ้นกับมะลาอิกะห์นี้ แสดงให้เห็นถึงการให้เกียรติมนุษย์ ยกย่องแก่มนุษย์ โดยให้การปรึกษาหารือนั้นถือเป็นคำสอนในรูปแบบของการยกย่อง และให้เป็นแบบอย่างในเรื่องราวต่างๆ และเตือนให้มะลาอิกะห์ได้รู้ถึงความละเอียดอ่อนและความเร้นลับที่เป็นวิทย์ปัญญาในการสร้างอาดัม(Ibn Ishur,2000:16)

การปรึกษาหารือจึงเป็นแบบฉบับทางด้านสังคมที่อัลลอฮ์ (ซุบฮานะฮฺวะตะอะลา) ได้ทรงมอบให้แก่บ่าวของพระองค์ เพื่อให้พวกเขายึดถือปฏิบัติตาม เช่นเดียวกันสิ่งที่ได้เป็นประโยชน์จากการประทานอายะห์นี้ลงมาก็คือ การปรึกษาหารือที่พึงควรปฏิบัติแม้ในปัญหาที่สามารถสัมผัสและรับรู้ได้อย่างแน่นอนแล้วก็ตาม บนหลักการที่ว่าการศึกษาหารือนี้ก็เช่นกัน ประเภทหนึ่งจากหลายๆประเภทที่มีเป้าหมายและประโยชน์ดังที่กล่าวมาแล้วเช่น การปรึกษาหารือเพื่อให้เกิดเป็นคำสอนและการยกย่องหลังจากนั้นก็มีการกระตุ้นให้ยึดถือตามและนำมาปฏิบัติให้เป็นนิสัย(Ahmad Al-Risuni,2007:16)

5. ชูรอเพื่อเน้นย้ำสิ่งที่ต้องปฏิบัติ

อายะห์อัลกุรอานที่มีความหมาย (รูปประโยค) ซึ่งให้เห็นถึงความสำคัญของการปรึกษาหารือ ที่ปรากฏ ในสุเราะห์ ซอฟาตอายะห์ที่ 102 อัลลอฮ์(ซุบฮานะฮฺวะตะอะลา) ตรัสว่า

ความว่า “ ครั้นเมื่อเขา (อิสมาอีล) เติบโตขึ้นไปไหนมาไหนกับเขา (อิบรอฮีม) ได้แล้ว อิบรอฮีมได้กล่าวขึ้นว่า “โอ้ลูกเอ๋ย ! แท้จริงพ่อได้เห็นในขณะที่ฝันว่า พ่อได้เชือดเจ้า จงคิดดูซิว่าเจ้าจะเห็นเป็นอย่างไร? “เขากล่าวว่า “โอ้พ่อจ๋า! พ่อจงปฏิบัติตามที่พ่อได้ถูกบัญชาให้เกิด หากอัลลอฮ์ทรงประสงค์ พ่อจะเห็นฉันว่า ฉันอยู่ในหมู่ผู้มีความ

ท่านอัลคอซิมได้กล่าวว่า ประโยคที่ว่า “จงคิดดูซิว่าเจ้าจะเห็นเป็นอย่างไร” หมายถึง พิจารณาความคิดเห็นนั้นโดยมีการปรึกษาหารือกัน การปรึกษาหารือตรงนี้ เพื่อให้รู้ว่าบททดสอบอันยิ่งใหญ่จากอัลลอฮ์กำลังจะมาประสบและเพื่อจะได้ประจักษ์แจ้งโดยทั่วกันว่า ท่านนบีทั้งสองมีความอดทน และแน่วแน่ต่อคำสั่งใช้ของอัลลอฮ์เพียงใด(Al-Khazin,1995:4/73)

จากการสนทนาในอายะห์ข้างต้นชี้ให้เห็นว่า เรื่องที่จะต้องปฏิบัติตามคำสั่งอย่างเด็ด ก็ไม่ได้ห้ามในการที่จะถามความคิดเห็นหรือให้เสนอคำตอบที่เป็นไปในลักษณะหารือ ท่านเห็นหรือไม่ นบีอิบรอฮีมถูกใช้ให้เชือดลูกชายนั้นเป็นเรื่องที่เด็ดขาดและแน่นอนไม่ต้องมีการหารือได้อีกแล้ว แต่ด้วยท่านเป็นผู้ที่มีมารยาท และความเข้าใจถึงสถานะต่าง ๆ ได้ดี(Abu Bakr Al-Tartushi,1994:17)

ใครก็ตามใช้การหารืออยู่เป็นประจำ แม้กระทั่งในเรื่องที่มีความชัดเจนแล้วละก็เป็นไปได้ที่เขานั้นจะทิ้งการหารือในเรื่องที่คลุมเครือ ไม่ชัดเจน จึงถือได้ว่า การปรึกษาหารือกันนั้นเป็นสิ่งที่สมควรปฏิบัติ นายกย่อง และก่อเกิดประโยชน์ในเรื่องที่มีความเด็ดขาดและชัดเจนอยู่แล้ว และบอกให้ทราบถึงความจำเป็นของการปรึกษาหารือ และจะต้องเป็นสิ่งที่นำมาใช้เมื่อเรื่องนั้น มีหลายทางออกและหลายปัญหา กอร์ปกับมีหลักพิจารณาและการคาดเดาที่หลากหลาย(Ahmad Al-Risuni,2007:1)

จากเหตุการณ์ข้างต้น เห็นได้ว่า ถึงแม้จะเป็นคำสั่งใช้ของอัลลอฮ์ (ซุบฮานะฮูวะตะอะลา)ซึ่งจำเป็นจะต้องปฏิบัติตามแต่นบีอิบรอฮีม(อะลัยฮิสสลาม)ได้ขอความคิดเห็นจากนบีอิสมาอีล(อะลัยฮิสสลาม) ดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการปรึกษาหารือ

ดังนั้นสิ่งที่เราสามารถนำไปต่อยอดทางความคิดจากเหตุการณ์ ระหว่างท่านนบีอิบรอฮีมกับนบีอิสมาอีล ผู้เป็นลูกชายที่เผชิญกับบททดสอบ ดังที่ระบุไว้ในอัลกุรอานที่เกี่ยวข้องการชูรอมีดังต่อไปนี้

- 1.การขอความเห็นจากผู้มีสถานภาพสูงกว่าต่อผู้ที่มีสถานภาพต่อยกว่า ไม่ว่าจะเป็นคุณวุฒิหรือวัยวุฒินั้นเป็นเรื่องกระทำได้
- 2.การให้ผู้อื่นมีส่วนร่วมในการกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด ได้คิด ได้วิเคราะห์ ถือเป็นจิตวิทยาประเภทหนึ่งในการอยู่ร่วมกันในสังคม
- 3.เพื่อให้เห็นว่าทุกองค์กรล้วนมีความสำคัญในการตัดสินใจเรื่องที่เราเกี่ยวข้องโดยตรง อาจารย์รวมถึงการกระทำประชาพิจารณ์ในสังคมปัจจุบัน

4. จากคำท่านนบีอิบรอฮีมที่กล่าวแก่นบีอิสมาอีลบุตรชายที่ว่า “จงคิดดูซิว่าเจ้าเห็นเป็นอย่างไร”

สะท้อนถึงวิธีการอบรมบุตรหลานให้พวกเขามีพัฒนาการทางสมองด้วย ควรใช้ความคิดและวิจารณ์ในการตัดสินใจ คำสอนจากหะดีษเกี่ยวกับชูรอ ที่ชี้ให้เห็นความหมาย เจตนารมณ์และความสำคัญของชูรอ จากการศึกษาคำหะดีษของท่านเราะฮ์ลุส(เศ็ลลัลลอฮูอะลัยฮิอะฮ์วะฮัลลัม) ที่เกี่ยวข้องกับการชูรอ พบว่ามีหะดีษจำนวนไม่น้อยที่กล่าวถึงเรื่องนี้ ซึ่งเป็นการยืนยันหลักการของอัลกุรอานที่ได้อธิบายเกี่ยวกับชูรอให้มีความหมายและความสำคัญมากยิ่งขึ้น ซึ่งผู้วิจัยได้ยกมาดังต่อไปนี้

อิสลามสอนให้ผู้ศรัทธานั้นมีจุดยืนที่มั่นคงดำรงอยู่ในความถูกต้องตามหลักการของศาสนาการตักเตือนกันด้วยความบริสุทธิ์ใจโดยการแนะนำกันให้ปฏิบัติตามคำสั่งของพระองค์ในสิ่งที่พระองค์ทรงใช้และให้ห่างไกลจากสิ่งที่พระองค์ทรงห้ามตั้งหะดีษของท่านนบีมุฮัมมัด บทหนึ่งที่ว่าความว่า “ ศาสนาคือการแนะนำตักเตือนพวกเราเราว่าเพื่อใคร? ท่านนบีตอบว่าเพื่ออัลลอฮ์(ซุบฮานะฮูวะตะอะลา) (แนะนำด้วยความบริสุทธิ์ใจ) เพื่อคัมภีร์ของพระองค์เพื่อเราะฮ์ลุสของพระองค์เพื่อบรรดาผู้นำของมวลมุสลิมและเพื่อผู้คนทั่วไป”(บันทึกโดย Muslim,2001:55)

อิมามอญูซัยมานอัลค็อฎฏอบียะเราะหิมะฮุสลุสอัยได้อธิบายว่า “หะดีษนี้นับเป็นหะดีษที่บอกถึงหลักการที่สำคัญของอิสลามการตักเตือนกันนั้นมีสถานะที่สูงส่งมีความยิ่งใหญ่ตักเตือนเพื่ออัลลอฮ์ (ซุบฮานะฮูวะตะอะลา)ให้ยึดมั่นศรัทธาต่อพระองค์ ปฏิเสธสิ่งต่างๆไม่ให้อำนาจมีส่วนร่วมกับพระองค์ให้บ่าวตักเตือนตัวของพวกเขาด้วยหลักคำสอนของพระองค์เชื่อมั่นต่อคัมภีร์ว่าเป็นคำสั่งของอัลลอฮ์ (ซุบฮานะฮูวะตะอะลา)ที่ประทานลงมาโดยไม่ไปเปรียบเทียบกับตีความหรือเปลี่ยนแปลงออกไปจากความหมายเดิมปฏิบัติตามบทบัญญัติที่มีอยู่ในคัมภีร์เชื่อมั่นศรัทธาต่อบรรดาศาสนาและสิ่งที่ท่านเหล่านั้นนำมาช่วยเหลือ

นำเสนอแนวปฏิบัติในการใช้หลักการ “ซุรอ” ที่มีความยืดหยุ่นเพื่อตอบสนองต่อสถานการณ์ และความต้องการอันหลากหลายของสังคม

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

- 1.ควรส่งเสริมให้ซุรอเป็นแนวคิดและหลักการสำหรับการบริหารจัดการกิจการสาธารณะของมุสลิมโดยเฉพาะในองค์กรมุสลิม
- 2.ส่งเสริมให้มีกลไกสำคัญที่สอดคล้องกับแนวคิดและหลักการสำหรับการบริหารจัดการกิจการสาธารณะในสังคมของมุสลิม
- 3.ควรส่งเสริมให้มีการปรึกษาหารือกันในทุกระดับชั้นของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคนส่วนใหญ่ เพราะนอกจากจะสอดคล้องกับคำสอนในศาสนาแล้วยังส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่เรียกร้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะ
- 4.ส่งเสริมให้ซุรอเป็นกลไกสำคัญสำหรับการบริหารจัดการกิจการสาธารณะเพื่อการดำรงชีวิตที่ลงรอยกัน และเพื่อความเจริญก้าวหน้าของสังคม
- 5.ส่งเสริมแนวทางและแบบอย่างในการปรึกษาหารือที่หลากหลายดังเช่น การซุรอในอิสลามอันเป็นส่วนหนึ่งของการมีส่วนร่วมของคนในสังคม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- 1.ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดและหลักการการปรึกษาหารือ “ซุรอ” ซึ่งเป็นหลักการหนึ่งในการบริหารจัดการสังคมและการปกครองในศาสนาอิสลาม กับแนวคิดและหลักการการปรึกษาหารือที่มีอยู่ในศาสนาอื่น เพื่อแสดงให้เห็นว่ามีทัศนะที่มีอยู่ร่วมกันในศาสนาอื่น เช่นกัน

เอกสารอ้างอิง

สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับ แห่งประเทศไทย 2542 “พระมหาคัมภีร์อัลกุรอานพร้อมความหมายภาษาไทย” อัลมะดีนะฮ์

ศูนย์กษัตริย์ฟาอัดเพื่อการพิมพ์อัลกุรอาน

Abd Al-Qadir Awdah. (1978). Al-Islam WaAwda 'una Assiyasah, Beirut : Dar Al-furqan

Abu Bakr Al-Tartushi. (1994). Siraj Al-Muluk, Egypt : Dar- Al-misriyyah

Abu Bakr Bin Al-Arabi Al-Maliki. (1997). Khasais Al-Tashry Al-Islami Fi Al-siyasahWa Al-Hukm, znd ed., Beirut :Muassasat Al-Risalah.

Ahmad Al-Risuni. (2007). Al-Shura Fi Mrakat Al-Bina' Jordan : Dar Al-razi.

Al-Bayhaqi(2003).Sunan al-Bayhaqi al-kubraa Dar- al- Kutup al- Ilmiyyah.cairo Egypt

al-Nawawih, Mahy al-Din Yahya bin Sharf 2001 Sahih Muslim bi Sharh al-Nawawiy 4 Ed. Cairo Dar- al-Hadith Al – Qurtubiy(1999). Al-jami 'li Ahkam al-Qur'an Beirut: Dar- Fixr

Ibn Al-Arabi Al-Maliki Al-Ashbiri. (1990). Ah-kam Al-Quran. Oman: Dar 'Ammar.

Ibn Ishur. (2000). Al-Tahrir wa Al-Tanwir, Beirut: Dar Lhya Al-Turath Al-Arabi.

Ibn Hajar, (1991). Ahmad Ibn 'Ali al AsquliniyFath al-Bari bi Sharh Sahih al-Bukhariy Beirut Dar- al-Fixr

Ibn Kathir,Tsma 'il bin Kathir, (1991). Tafsir al-Qur'an-'Azim Bairut Dar- al- Kutup al- Ilmiyyah.

Ibn Manzur,al-Allamah Ibn ManzurLisan al- ArabVols.7 ,3 Ed Dar- Ihya al-Turath al-Arabiyy

Ibn Mayah, Muhammad bin Yazid Tahgig Muhammad Fuaad.nd. Sunan Ibn Mayah Dar- Ihya al-Kutup al-Arabiyyah

- Ila' Al-Din 'Ali bin Mukammad bin Ibrahim. (1995). Tafsir Al-Khazin, Beirut: Dar Al-Kutub Al-Ilmiyyah.
- Ibn Taymiyyah. (1992). Assiyasah Al-shariyyah Fi IslahArriyWaArriaiyyah, Beirut : Dar Al-Fikry.
- Ibrahim Bin Musa Al-Shatibiy. (2011). Al-Muwafaqat, Beirut :Muassasat Al-Risalah.
- Louis Ma'luf(1992). al- Munjid fi al-Ahlam 33 Ed. Beirut: Dar- Mashrix
- Muhammad Fathiy 'Uthman. (1979). Min Usul Al-FikrAssiyasi AL-Islami, Beirut :Muassasat Al-Risalah.
- Syed Qutbn.d :1/501 Fi zilalquranlhyia al-Turath al-Arabiyy Beirut Lubnan
- Zaydan Abd al-Karim. (1994). Al-Mufassal Fi Ahkām AL-MaratiWa al-baiti AL-Muslim Fi Al-shaiyyah AL-Lalamiyyah (1stEd).Beirut :Muassasat AL-Risalah.

บทความวิจัย (ม.ค. – มิ.ย. 2563)

การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการคุ้มครองผู้บริโภคจังหวัดนครศรีธรรมราช

สายันต์ ศิลลาโชติ

นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ

สำนักงานสาธารณสุขอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนและการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพในจังหวัดนครศรีธรรมราช 2) เพื่อศึกษาศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรองค์ประกอบภายในของการมีส่วนร่วมของประชาชนและการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพในจังหวัดนครศรีธรรมราชและ 3) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ตัวแปรพยากรณ์ตัวแปรองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพในจังหวัดนครศรีธรรมราชผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามวิจัยเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับประชากรและกลุ่มตัวอย่างจำนวน 388 คน ที่ได้มาจากการคำนวณตามสูตรของ Taro Yamane (1973) แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปและตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้การสัมภาษณ์แนวลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 15 คน

ผลการศึกษาวิจัย พบว่า ระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนและการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพจังหวัดนครศรีธรรมราชพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน อยู่ในระดับมาก ($= 3.44$) และการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพอยู่ในระดับมาก ($= 3.53$) ส่วนผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์องค์ประกอบภายในการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า ทุกตัวแปรมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .01 โดยที่มีค่าความสัมพันธ์อยู่ระหว่าง $r = .324 - .525$ ซึ่งทุกตัวแปรองค์ประกอบภายในสามารถอธิบายรวมกันได้และผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์องค์ประกอบภายในการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ(Health Consumer Protection: HCP)พบว่า ทุกตัวแปรมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .01 โดยที่มีค่าความสัมพันธ์อยู่ระหว่าง $r = .369 - .560$ ซึ่งทุกตัวแปรองค์ประกอบภายในสามารถอธิบายรวมกันได้และผลการวิเคราะห์ตัวแปรพยากรณ์ตัวแปรองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมของประชาชน (People Participation: PP)ที่มีอิทธิพลต่อการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ(Health Consumer Protection: HCP)จำแนกตามตัวแปรองค์ประกอบพบว่า ตัวแปรทุกตัวแปร มีอิทธิพลหรือสัมพันธ์กัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยที่ตัวแปรการมีส่วนร่วมการรับรู้ข่าวสาร (Public Information) มีความสัมพันธ์ ที่ค่า Beta= .041, ตัวแปรการมีส่วนร่วมปรึกษาหารือ (Public Consultation) มีความสัมพันธ์ ที่ค่า Beta= .066, ตัวแปรการประชุมรับฟังความคิดเห็น (Public Meeting) มีความสัมพันธ์ ที่ค่า Beta= .081 และตัวแปรการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making)มีความสัมพันธ์ ที่ค่า Beta= .257

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, การคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ

Received: February 15, 2020, Revised February 20, 2020, Accepted February 26, 2020

People Participation in Consumer Protection, Nakhon Si Thammarat Province

Sayan Silachote

Public Health Specialist

Public Health Office, Pak Phanang District, Nakhon Si Thammarat

Abstract

This research study with objectives 1) to study the level of people participation and the operation of health consumer protection in Nakhon Si Thammarat province 2) to study the relationship between internal factors variables of people participation and health consumer protection operations in Nakhon Si Thammarat province, and 3) to analysis study of predictive variables, variables, components of people participation that influence the health consumer protection performance in Nakhon Si Thammarat province. The researcher conducted the research according to the quantitative research methodology by using a research questionnaire to collect data with 388 people and samples from the calculations based on the formula of Taro Yamane (1973) and then analyze the data with the program and according to the qualitative research methodology by using in-depth interviews with 15 key informants.

The results of the study showed that the level of opinion of the sample groups on people participation and health consumer protection in Nakhon Si Thammarat province found that the participation of people was at a high level ($X = 3.44$) and consumer health protection at the high level ($X = 3.53$). As for the results of the analysis of the relationship between the internal components and the participation of the people, all variables have the same direction. Statistically significant .01, where the relationship between $r = .324 - .525$, which all internal variables can be explained together and the analysis of the relationship between the internal components of the Health Consumer Protection (HCP) found that all variables are in the same direction that with the statistical significance of .01 with the relationship between $r = .369 - .560$, which all internal variables can be explained together, and the results of the analysis of the predictive variables, the variables of the People Participation (PP) that influence the health consumer protection (HCP) classified by the variables, found that all variables Influential or related With statistical significance at the level of 0.05, in which the Public Information participation variable has a relationship with Beta = .041, Public Consultation variable has a relationship with Beta = .066, the Conference variable Public Meeting had Beta = .081 and Decision Making variables had Beta = .257..

Keywords: Participation/ Health Consumer Protection

คำขอบคุณ: งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานสาธารณสุขอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

บทนำ

องค์การอนามัยโลก (WHO) ได้ให้ความหมายของคำว่าปัจจัยสังคมกำหนดสุขภาพ (Social determinants of health: SDH) ว่า “สภาพแวดล้อมที่บุคคลเกิดเติบโต ทำงาน และดำรงชีวิตอยู่รวมถึงปัจจัยและระบบต่างๆ ที่เข้ามามีส่วนกำหนดสภาพแวดล้อมเหล่านั้นด้วย” ปัจจัยและระบบต่างๆ เหล่านี้ได้แก่ นโยบายและระบบเศรษฐกิจ ทิศทางการพัฒนา บรรทัดฐานในสังคม นโยบายทางสังคม และระบบการเมืองการปกครองภาคีสมาชิกใน WHO เห็นพ้องกันว่า ควรนำ SDH มาพิจารณาในฐานะปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เกิดความเป็นธรรมด้านสุขภาพ (Health Equity) โดยคณะกรรมการปัจจัยสังคมกำหนดสุขภาพขององค์การอนามัยโลกได้เสนอแนวทางใหม่ในการพัฒนาว่าการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างเดียวโดยไม่มีนโยบายที่จะทำให้ผลประโยชน์กระจายตัวอย่างเป็นธรรมจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพและความเป็นธรรมทางสุขภาพ การเจ็บป่วยและภาระโรคเป็นผลมาจากเงื่อนไขทางสังคมและสิ่งแวดล้อมหรือเป็นผลของนโยบายและโครงสร้างทางสังคมการแก้ปัญหาจึงต้องนำทุกสถาบัน ทุกภาคส่วนของสังคมมาช่วยกันแก้ไข(สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2560)

ในธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติฉบับที่ 2 พ.ศ. 2559 จึงได้เสนอภาพของระบบสุขภาพที่พึงประสงค์ไว้ในหมวด 1 ปรัชญาและแนวคิดหลักของระบบสุขภาพ โดยสรุปว่าสุขภาพเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของคน บุคคลมีความตระหนักรู้และมีบทบาทในการดูแลสุขภาพของตนเอง ครอบครัวบุคคลในความดูแลและชุมชน มิให้เกิดความเสียหายทางสุขภาพ หรือหลีกเลี่ยงพฤติกรรมสุขภาพที่ไม่เหมาะสมโดยรัฐมีหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนและคุ้มครองระบบสุขภาพ เป็นระบบความสัมพันธ์ทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ โดยมีระบบการบริการสาธารณสุขเป็นส่วนหนึ่งระบบสุขภาพยังเป็นส่วนหนึ่งของระบบสังคมและระบบความมั่นคงของประเทศการกำหนดนโยบายสาธารณะใดๆ จึงต้องให้ความสำคัญกับมิติทางสุขภาพที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับผลกระทบด้วยระบบสุขภาพจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักคุณธรรมจริยธรรม มนุษยธรรม ธรรมาภิบาล ความรู้และปัญญาโดยให้ความสำคัญกับคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความเป็นธรรม ความเท่าเทียมกันลดความเหลื่อมล้ำในสังคม และจะต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิตวัฒนธรรมภูมิสังคม ภูมินิเวศและภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพรวมทั้งจะต้องคำนึงถึงหลักการพัฒนาและบูรณาการอย่างเป็นองค์รวมอย่างยั่งยืน และอย่างมีส่วนร่วมของประชาชนและองค์กรทุกระดับและทุกภาคส่วน (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2560)ประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้กำหนดสิทธิของผู้บริโภคย่อมได้รับความคุ้มครองบุคคลย่อมมีสิทธิรวมกันจัดตั้งองค์กรของผู้บริโภคเพื่อคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภคองค์กรของผู้บริโภคตามวรรคสองมีสิทธิรวมกันจัดตั้งเป็นองค์กรที่มีความเป็นอิสระเพื่อให้เกิดพลังในการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภคโดยได้รับการสนับสนุนจากรัฐ ทั้งนี้หลักเกณฑ์และวิธีการจัดตั้ง อำนาจในการเป็นตัวแทนของผู้บริโภคและการสนับสนุนด้านการเงินจากรัฐ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ(มาตรา 46) และกำหนดให้รัฐต้องจัดให้มีมาตรการหรือกลไกที่มีประสิทธิภาพในการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภคด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการรู้ข้อมูลที่แท้จริง ด้านความปลอดภัยด้านความเป็นธรรมในการทำสัญญา หรือด้านอื่นใดอันเป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภค(มาตรา 61)

การดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปกป้อง พินิจพิทักษ์สิทธิผู้บริโภคและของตนเอง แต่การดำเนินงานยังไม่ชัดเจนเนื่องจากการถ่ายโอนภารกิจจากคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สำนักนายกรัฐมนตรีให้เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลที่กำหนดรูปแบบโครงสร้างคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคประจำองค์การบริหารส่วนตำบล ยังเป็นรูปแบบที่รวมอำนาจไว้ที่ภาครัฐ (องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) โดยโครงสร้างถูกกำหนดในรูปแบบที่ตายตัว และมีกลไกที่ยังต้องขึ้นอยู่กับภาครัฐเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินคุ้มครองผู้บริโภคในระดับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีวัตถุประสงค์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเข้ามาบริหารจัดการ โดยการสร้างกลไกการคุ้มครองผู้บริโภคที่มีประสิทธิภาพ เหมาะสมกับพื้นที่จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการบริหารจัดการ วัฒนธรรมองค์กร ขององค์การบริหารส่วนตำบล และการเข้ามีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภค(สุวิทย์ วิบุลผลประเสริฐ, 2554)ความจำเป็นในการคุ้มครองผู้บริโภค ระบบการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพของไทยมีองค์ประกอบหลายส่วนรวมถึงมีหน่วยงานทั้งในส่วนภาครัฐและเอกชนที่ทำหน้าที่ทั้งอาจเหมือนหรือแตกต่างกันไปตาม

วิสัยทัศน์และพันธกิจขององค์กรนั้นๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนากระบวนการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพอย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นที่จะต้องมีการกำหนดเป้าหมายของระบบที่ชัดเจน มีการประเมินผลระบบการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพในระดับชาติ เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์และวางแนวทางในการพัฒนาต่อไป (วิพุธ พูลเจริญ และคณะ, 2553)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนและการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพในจังหวัดนครศรีธรรมราช

2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรองค์ประกอบภายในของการมีส่วนร่วมของประชาชนและการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพในจังหวัดนครศรีธรรมราช

3) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ตัวแปรพยากรณ์ตัวแปรองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพในจังหวัดนครศรีธรรมราช

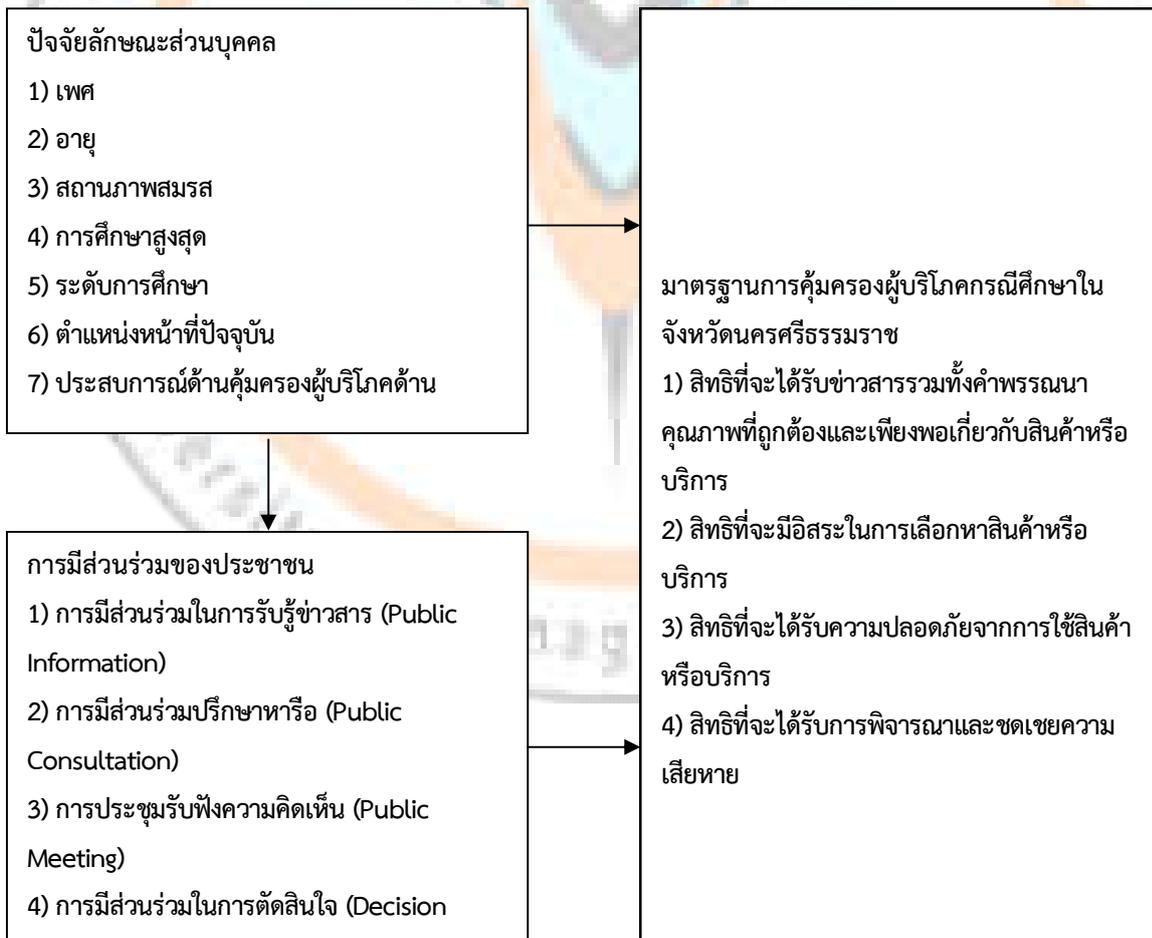
สมมติฐานการวิจัย

ตัวแปรองค์ประกอบในโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ สามารถนำมาเป็นตัวแปรชี้วัดผลการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพในจังหวัดนครศรีธรรมราชได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

กรอบแนวคิดการวิจัย

ตัวแปรอิสระ (Independent Variables)

ตัวแปรตาม (Dependent Variables)

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1) ประชากรวิจัย (Populations) ใช้โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) เขตพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวนทั้งสิ้น 251 แห่ง เป็นหน่วยการศึกษาริวิจัย (Unit of Analysis) ในครั้งนี้ โดยกำหนดให้ (1) ผอ.โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (2) บุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข (3) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และ (4) ประชาชน โดยทั่วไปผู้มาใช้บริการ เป็นตัวแทนประชากรวิจัยที่ดี

2) กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ใช้กลุ่มตัวอย่างที่มีความเป็นตัวแทนที่ดีของประชากรวิจัยเขตพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ (1) ผอ.โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจำนวน 145 คน (2) บุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขจำนวน 1,890 คน (3) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านจำนวน 4,635 คน และ (4) ประชาชนโดยทั่วไปผู้มาใช้บริการ จำนวน 6,705 คน รวมจำนวนประชากรกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 13,248 คน (สำนักงานกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดนครศรีธรรมราช, 2560)

การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการของ Yamane's ตามสูตรคำนวณ ดังนี้ (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2558)

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

เมื่อ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
 N = ขนาดของประชากร
 e = ค่าความคลาดเคลื่อนของการสุ่มกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย
 กำหนดให้มีความคลาดเคลื่อนได้ร้อยละ 5 ซึ่งเท่ากับ 0.05

แทนค่าในสูตรได้ ดังนี้

$$\left[\begin{array}{l} n = \frac{13,248}{1 + 13,248(0.05)^2} \\ = 399.97 \end{array} \right]$$

จากการหาขนาดกลุ่มตัวอย่างข้างต้น ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรคำนวณ คือ 399.97 ผู้วิจัยจึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างไว้เพื่อขาด จำนวน 400 ตัวอย่าง ถือเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ดีสำหรับการประเมินค่า (Estimation technique) ตามที่ Tabachnick B.G. & Fidell, L.S. (2007) นักวิชาการด้านสถิติแห่งมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนียสเตท ได้แนะนำจำนวนกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิเคราะห์หลายตัวแปรว่าต้องไม่น้อยกว่า 20 เท่าของตัวแปร (ชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2550)

3) การสุ่มตัวอย่าง (Sampling) ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบใช้ความน่าจะเป็น (Probability) ตามสัดส่วนขนาดของประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามจำนวนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) เขตพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวนทั้งสิ้น 251 แห่ง และเพื่อให้ประชากรและกลุ่มตัวอย่างทุกหน่วยวิเคราะห์มีโอกาสได้รับการคัดเลือกเป็นตัวอย่าง ผู้วิจัยจึงใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Quota Sampling) แล้วทำการสุ่มอย่างง่าย (Sampling Simple) ตามขนาดสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างให้ได้ครบจำนวนที่ใช้สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลได้จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2552)

สรุปผลการวิจัย

1) ผลการศึกษาในระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนและการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพในจังหวัดนครศรีธรรมราชใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) เพื่อหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)ปรากฏตามตาราง ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน (People Participation: PP)

ตัวแปรองค์ประกอบ (Elementary Variable)	ค่าเฉลี่ย (Mean)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน(SD)	ความหมาย (Meaning)
1. การมีส่วนร่วมการรับรู้ข่าวสาร (Public Information)	3.56	.561	มาก
2. การมีส่วนร่วมปรึกษาหารือ (Public Consultation)	3.55	.540	มาก
3.การประชุมรับฟังความคิดเห็น (Public Meeting)	3.61	.577	มาก
4. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making)	3.23	0.22	ปานกลาง
รวม	3.44	4.24	มาก

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน (People Participation: PP)พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อตัวแปรองค์ประกอบโดยรวมอยู่ในระดับมาก($\bar{X} = 3.44$) โดยพิจารณาเป็นรายตัวแปร พบว่าการประชุมรับฟังความคิดเห็น (Public Meeting) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.61$)ตัวแปรการมีส่วนร่วมการรับรู้ข่าวสาร (Public Information) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.56$)ตัวแปรการมีส่วนร่วมปรึกษาหารือ (Public Consultation) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.59$)และตัวแปรการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.23$) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อผลการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ(Health Consumer Protection: HCP)

ตัวแปรองค์ประกอบ (Elementary Variable)	ค่าเฉลี่ย (Mean)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน(SD)	ความหมาย (Meaning)
1. สิทธิที่จะได้รับข่าวสารรวมทั้งคำพรรณนาคุณภาพที่ถูกต้องและเพียงพอเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ	3.53	.528	มาก
2. สิทธิที่จะมีอิสระในการเลือกหาสินค้าหรือบริการ	4.59	0.72	มากที่สุด
3. สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้สินค้าหรือบริการ	3.23	0.22	ปานกลาง
4. สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาและชดเชยความเสียหาย	3.33	0.24	ปานกลาง
รวม	3.53	.407	มาก

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อผลการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ (Health Consumer Protection: HCP) พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อตัวแปรองค์ประกอบโดยรวมอยู่ในระดับมาก($\bar{X} = 3.53$) โดยพิจารณาเป็นรายตัวแปร พบว่าสิทธิที่จะมีอิสระในการเลือกหาสินค้าหรือบริการ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$)ตัวแปรสิทธิที่จะได้รับข่าวสารรวมทั้งคำพรรณนาคุณภาพที่ถูกต้องและเพียงพอเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ อยู่ในระดับ

มาก ($\bar{X} = 3.53$) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาและชดเชยความเสียหายอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.33$) และตัวแปรสิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้สินค้าหรือบริการอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.23$) ตามลำดับ

2) ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรองค์ประกอบภายในของการมีส่วนร่วมของประชาชนและการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพในจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรองค์ประกอบภายใน ด้วยการใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient) ปรากฏตามตาราง ดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์องค์ประกอบภายในการมีส่วนร่วมของประชาชน (People Participation: PP)

ตัวแปรองค์ประกอบ (Elementary Variable)	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient)			
	1	2	3	4
1. การมีส่วนร่วมการรับรู้ข่าวสาร (Public Information)	1	.525**	.324**	.491**
2. การมีส่วนร่วมปรึกษาหารือ (Public Consultation)		1	.474**	.489**
3. การประชุมรับฟังความคิดเห็น (Public Meeting)			1	.532**
4. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making)				1

**P<.01

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์องค์ประกอบภายในการมีส่วนร่วมของประชาชน (People Participation: PP) พบว่า ทุกตัวแปรมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .01 โดยที่มีค่าความสัมพันธ์อยู่ระหว่าง $r = .324 - .525$ ซึ่งทุกตัวแปรองค์ประกอบภายในสามารถอธิบายรวมกันได้

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบภายในการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ (Health Consumer Protection: HCP)

ตัวแปรองค์ประกอบ (Elementary Variable)	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient)			
	1	2	3	4
1. สิทธิที่จะได้รับข่าวสารรวมทั้งคำพรรณนาคุณภาพที่ถูกต้องและเพียงพอเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ	1	.380**	.430**	.465**
2. สิทธิที่จะมีอิสระในการเลือกหาสินค้าหรือบริการ		1	.560**	.369**
3. สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้สินค้าหรือบริการ			1	.426**
4. สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาและชดเชยความเสียหาย				1

**P<.01

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบภายในการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ (Health Consumer Protection: HCP) พบว่า ทุกตัวแปรมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .01 โดยที่มีค่าความสัมพันธ์อยู่ระหว่าง $r = .369 - .560$ ซึ่งทุกตัวแปรองค์ประกอบภายในสามารถอธิบายรวมกันได้

3) ผลการวิเคราะห์ตัวแปรพยากรณ์ตัวแปรองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพในจังหวัดนครศรีธรรมราชใช้การวิเคราะห์รูปแบบอำนาจค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพื่อพยากรณ์ตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรตาม (Model Summary) สามารถพยากรณ์การมีส่วนร่วมของประชาชน

(People Participation: PP) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (R) = .814, มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R Square) = .597, มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณที่ปรับแล้ว (Adjusted R Square) = .874 และมีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ (Std. Error of the Estimate) = .41240 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Path Analysis) เป็นการประยุกต์ใช้วิธีการทางสถิติของการวิเคราะห์องค์ประกอบและการถดถอยพหุคูณ เพื่อทำการทดสอบตัวแปรสังเกตได้ ซึ่งในทุกตัวแปรมีความสัมพันธ์กันตั้งแต่ .256 - .544 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และหากพิจารณาเป็นรายตัวแปรแฝง พบว่าตัวแปรสังเกตในตัวแปรแฝงของการมีส่วนร่วมของประชาชน (People Participation: PP) มีความสัมพันธ์กันตั้งแต่ .324- .525 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตัวแปรสังเกตในตัวแปรแฝงของการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ (Health Consumer Protection: HCP) มีความสัมพันธ์กันตั้งแต่ .369 - .560 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สรุปได้ว่าทุกตัวแปรที่นำเข้าสู่สมการพยากรณ์มีอิทธิพลหรือมีความสัมพันธ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 สามารถนำมาเป็นตัวแปรชี้วัดผลการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพในจังหวัดนครศรีธรรมราชได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย

ตารางที่ 5 สรุปผลการวิเคราะห์ตัวแปรพยากรณ์ตัวแปรองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมของประชาชน (People Participation: PP) ที่มีอิทธิพลต่อการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ (Health Consumer Protection: HCP)

ตัวแปรพยากรณ์ (Predict Variable)	คะแนนดิบ (B)	คะแนนมาตรฐาน (Beta)	ค่าทดสอบ (t-test)	นัยสำคัญทาง สถิติ (Sig.)
ค่าคงที่ (Constant)	.560	-	4.471	.000*
5. การมีส่วนร่วมการรับรู้ข่าวสาร	.299	.041	2.219	.000*
6. การมีส่วนร่วมปรึกษาหารือ	.401	.066	3.918	.257
7. การประชุมรับฟังความคิดเห็น	.299	.081	6.992	.000*
8. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	.432	.257	2.982	.000*

$R^2 = .597$, Adjust $R^2 = .874$, $F = 572.788$, $*P < .05$

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ p-value < .05

จากตารางที่ 5 สรุปผลการวิเคราะห์ตัวแปรพยากรณ์ตัวแปรองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมของประชาชน (People Participation) ที่มีอิทธิพลต่อการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ (Health Consumer Protection) จำแนกตามตัวแปรองค์ประกอบพบว่า ตัวแปรทุกตัวแปร มีอิทธิพลหรือสัมพันธ์กัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยที่ตัวแปรการมีส่วนร่วมการรับรู้ข่าวสาร (Public Information) มีความสัมพันธ์ ที่ค่า Beta= .041, ตัวแปรการมีส่วนร่วมปรึกษาหารือ (Public Consultation) มีความสัมพันธ์ ที่ค่า Beta= .066, ตัวแปรการประชุมรับฟังความคิดเห็น (Public Meeting) มีความสัมพันธ์ ที่ค่า Beta= .081 และตัวแปรการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) มีความสัมพันธ์ ที่ค่า Beta= .257

อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) เพื่อหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) พบว่า ระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อตัวแปรองค์ประกอบการมีส่วนร่วมของประชาชน (People Participation: PP) พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อตัวแปรองค์ประกอบโดยรวมอยู่ในระดับมาก $\bar{X} = 3.44$ โดยพิจารณาเป็นรายตัวแปร พบว่าการประชุมรับฟังความคิดเห็น (Public Meeting) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.61$) ตัวแปรการมีส่วนร่วมการรับรู้ข่าวสาร (Public Information) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.56$) ประเด็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

(People Participation: PP) สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีของ Rush & Althoff (2011) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมก่อให้เกิดผลดีต่อการขับเคลื่อนองค์กรหรือเครือข่ายเพราะมีผลในทางจิตวิทยาเป็นอย่างดีกล่าวคือผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมย่อมเกิดความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารความคิดเห็นถูกรับฟังและนำไปปฏิบัติเพื่อการพัฒนาเครือข่ายและที่สำคัญผู้ที่มีส่วนร่วมจะมีความรู้สึกเป็นเจ้าของเครือข่ายความรู้สึกเป็นเจ้าของจะเป็นพลังในการขับเคลื่อนเครือข่ายที่ดีที่สุดอย่างไรก็ดี หลักของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการ จะมีความเชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิดกับ “การตัดสินใจ” นั่นคือการมีส่วนร่วมจะนำไปสู่การตัดสินใจอย่างมีคุณค่าและอย่างชอบธรรมซึ่งต้องเป็นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงไม่วางระบบไว้ให้ดูเหมือนว่าได้จัดกระบวนการให้มีส่วนร่วมแล้วเท่านั้น (ปาริชาติพลเสถียร, 2559) และสอดคล้องกับ Anne (2013) อธิบายว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน (People Participation) ที่เน้นในรูปกลุ่ม/องค์กรหรือชุมชน/ปัจเจกบุคคลกลุ่มหรือชุมชนมีความเห็นพ้องต้องกันในเรื่องที่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของตนเองที่เกิดจากภัยพิบัติต่างๆ แล้วมีการแสดงให้เห็นถึงความต้องการร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของตนจนนำไปสู่การตัดสินใจกระทำการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้นๆ มีความร่วมมือและรับผิดชอบในกิจกรรมการพัฒนาที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยในขั้นตอนของการดำเนินกิจกรรมนั้นๆ มีกลุ่มหรือองค์กรชุมชนรองรับประชาชนที่เข้าร่วมมีการพัฒนาภูมิปัญญาและการรับรู้สามารถวิเคราะห์และตัดสินใจเพื่อกำหนดการดำเนินชีวิตของตนเองได้ประชาชนหรือชุมชนได้พัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคมตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกของสังคมการมีส่วนร่วมของประชาชนนับได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาซึ่งจะเห็นได้ว่ากิจกรรมการพัฒนาใดๆ ก็ตามหากประชาชนมีความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของและลงมือดำเนินกิจกรรมด้วยตัวเองแล้วกิจกรรมนั้นย่อมสำเร็จและดำรงอยู่ได้ (ดินปรัชญพฤทธิ์, 2551)

ตัวแปรการมีส่วนร่วมปรึกษาหารือ (Public Consultation) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$) และตัวแปรการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.23$) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีของ Janine & Mick (2012) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหลักการหรือแนวปฏิบัติทางการเมืองที่อาจพิจารณาว่าเป็นสิทธิก็ได้โดยคำว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นคำแปลจากศัพท์ภาษาอังกฤษที่ว่า “People Participation” โดยมีความหมายใกล้เคียงหรือใช้แทนกันไปมาได้กับคำว่า “popular participation, citizen involvement, citizen participation, citizen engagement, civic engagement หรือ stakeholder engagement” ซึ่งสอดคล้องกับ Oxford Dictionaries ได้นิยามความหมายของ participation ไว้ว่าการกระทำในการเข้าไปมีบทบาทในเรื่องใดเรื่องหนึ่งขณะเดียวกันก็นิยามคำว่า public ที่เป็นคำนามว่าหมายถึงผู้คนโดยทั่วไปฉะนั้นในความหมายโดยทั่วไป People Participation จึงแปลว่าการที่ผู้คนโดยทั่วไปเข้าไปมีบทบาทในเรื่องใดเรื่องหนึ่งในกลุ่มความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนในมิติที่เน้นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นการนิยามความหมายที่ให้ความสำคัญกับผู้ที่มีบทบาทสำคัญในกระบวนการมีส่วนร่วม (ถวิลวดิบุริกุลและรัชชติแสงมทะหมัด, 2555) และสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีของ Smith (2013) ระบุว่าแม้การตัดสินใจโดยลำพังอาจทำได้ง่ายกว่ามากแต่องค์การภาครัฐหลายแห่งกลับพยายามสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มากยิ่งขึ้นเหตุเพราะเล็งเห็นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนมีข้อดีหลายประการได้แก่ช่วยการเสริมสร้างประสิทธิผลในการบริหารจัดการตอบสนองความต้องการของประชาชนแก้ไขปัญหาความขัดแย้งเพิ่มความรับผิดชอบทางการคลังเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและความตระหนักของประชาชนสอดคล้องกับกฎหมายและนโยบายระดับชาติและนานาชาติสร้างและเสริมความชอบธรรมของระบบราชการและจัดสรรทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นคู่มือเทคนิคการมีส่วนร่วมของประชาชนสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งจัดทำขึ้นโดยองค์การเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศของสหรัฐอเมริกา (USAID) ได้รวบรวมประสบการณ์การบริหารจัดการโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย 3 แห่งอันได้แก่เทศบาลนครขอนแก่น เทศบาลนครภูเก็ต และเทศบาลนครเชียงใหม่พร้อมกับเมืองพอร์ตแลนด์มลรัฐออเรกอนประเทศสหรัฐอเมริกาได้ระบุว่าเหตุที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมเนื่องจากการมีส่วนร่วมของประชาชนช่วยให้ได้รับทราบความจำเป็นและลำดับความสำคัญ

ของประเด็นต่างๆจากชุมชนทำให้ชุมชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของและร่วมกันแก้ปัญหาและเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการและข้อบัญญัติในรัฐธรรมนูญโดยทั่วไปการมีส่วนร่วมของประชาชนจะช่วยเพิ่มคุณภาพในการตัดสินใจลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลาช่วยสร้างฉันทามติเกิดความร่วมมือในการนำนโยบายหรือโครงการไปปฏิบัติช่วยให้ผู้บริหารท้องถิ่นมีความใกล้ชิดกับประชาชนมากขึ้นช่วยพัฒนาความเชี่ยวชาญและความคิดสร้างสรรค์ของประชาชนและช่วยกระตุ้นให้ประชาชนสนใจประเด็นสาธารณะ(ตินปรัชญพฤทธิ, 2551; ปารีชาตวลัยเสถียร, 2559)

อย่างไรก็ดี หลักของการเข้ามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการนั้น จะมีความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับการตัดสินใจนั้นคือการเข้ามีส่วนร่วมจะนำไปสู่การตัดสินใจอย่างมีคุณค่าและอย่างชอบธรรมและต้องเป็นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงไม่วางระบบไว้ให้ดูเหมือนว่าได้จัดกระบวนการให้มีส่วนร่วมแล้วเท่านั้นหากการตัดสินใจที่เกิดจากการมีส่วนร่วมมีความสมเหตุสมผลและชอบธรรมก็ต้องนำไปปฏิบัติแต่ถ้าผู้มีอำนาจเห็นว่าการตัดสินใจนั้นไม่เหมาะสมขัดกับการตัดสินใจของการมีส่วนร่วมก็ต้องอธิบายได้โดยมีมาตรฐานแห่งความชอบธรรมที่จะเลือกตัดสินใจเช่นนั้นโดยที่สังคมส่วนใหญ่ยอมรับได้ 2 ประการ คือ (ไพรัตน์ เตชะรินทร์, 2551; ถวิลวดีบุริกุลและรัชติแสงมหะหมัด, 2555) ประการที่ 1 ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนา (Voluntary Participation) ก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจของประชาชนในการพัฒนาอย่างไรก็ดี ในปัจจุบันมีการศึกษาถึงแนวทางการนำไปสู่การปฏิบัติกันอย่างแพร่หลายในหน่วยงานต่างๆโดยถือว่าประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการพัฒนาเป็นทฤษฎีที่ทำให้เกิดการพึ่งพาตนเองการช่วยเหลือตนเองได้เป็นการพัฒนาแบบยั่งยืนการทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาทฤษฎีนี้ยังแยกย่อยออกไปอีกเช่นทฤษฎีการสร้างขวัญและกำลังใจทฤษฎีการปลุกระดมมวลชนทฤษฎีการสร้างผู้นำทฤษฎีการใช้วิธีและระบบการบริหารเป็นต้น (ตินปรัชญพฤทธิ, 2551) ประการที่ 2 การพัฒนาแบบประชาชนมีส่วนร่วม (Participatory) เป็นการพัฒนาแบบมีความร่วมมือกันระหว่างรัฐหรือผู้พัฒนากับประชาชนผู้ถูกพัฒนาเป็นการวางแผนร่วมกันดำเนินการพัฒนาร่วมกันและประเมินผลการพัฒนาร่วมกันทำให้การพัฒนาสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและความต้องการของประชาชนซึ่งการพัฒนาแนวทางนี้สอดคล้องกับแนวคิดของการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาการเกษตรคือมีแรงกระตุ้นทำให้เกิดการพัฒนาและแรงสนองตอบจากประชาชนเกิดขบวนการพึ่งพาตนเองในที่สุด(ปารีชาตวลัยเสถียร, 2559)

ส่วนผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อตัวแปรองค์ประกอบการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ(Health Consumer Protection: HCP)พบว่า ระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อตัวแปรองค์ประกอบการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ(Health Consumer Protection: HCP) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.53$) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ นนทรี สัจจารธรรม (2558) ที่กล่าวว่า การบริหารจัดการงานคุ้มครองผู้บริโภคระดับท้องถิ่นในประเทศไทย มีแนวทางดำเนินงาน การถ่ายโอนภารกิจงานคุ้มครองผู้บริโภคจากสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานกฤษฎมนตรีได้มีมติเห็นชอบมอบภารกิจคุ้มครองผู้บริโภคให้เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล ตามแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 และแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ 2) กำหนดให้ดำเนินการถ่ายโอนภารกิจคุ้มครองผู้บริโภคให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบกับคำสั่งคุ้มครองผู้บริโภค ที่ 3/2552 ลงวันที่ 20 เมษายน 2552 ได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคประจำเทศบาล และคำสั่งคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ที่ 4/2552 ลงวันที่ 20 เมษายน 2552 ได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคประจำองค์การบริหารส่วนตำบล โครงสร้างของคณะอนุกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคประจำองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย (บุรณ์ ไสยสมบัติ, 2557) ส่วนแนวทางการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพนั้น รัฐบาลต้องคุ้มครองให้ผู้บริโภคได้รับความปลอดภัยในการบริโภคสินค้าและบริการทั้งนี้โดยตรากฎหมายคุ้มครองสิทธิต่าง ๆ ของผู้บริโภคและจัดตั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงคือสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคทำหน้าที่ให้ความรู้ความเข้าใจกับผู้บริโภคทำให้ผู้บริโภคได้ทราบและตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ของตนในการบริโภคในชีวิตประจำวันรวมทั้งทำหน้าที่คอยตรวจสอบสินค้าและบริการที่ผลิตและเสนอขายในตลาดเกี่ยวกับคุณภาพและราคาที่เสนอขายอย่างยุติธรรม เป้าหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคมีดังนี้ 1) ให้ผู้บริโภคได้รับความ

ปลอดภัยความปลอดภัยหมายถึงความปลอดภัยจากการค้าที่ไม่เป็นธรรมที่มีผลต่อชีวิตและทรัพย์สินในการบริโภคสินค้าและบริการเช่นการควบคุมสินค้าจำพวกอาหารเจือปนสารพิษยารักษาโรคที่หมดอายุและมีสารพิษตลอดจนของเล่นหรือเครื่องใช้ที่ก่อให้เกิดอันตราย เป็นต้น 2) ให้ผู้บริโภคได้รับความเป็นธรรมความเป็นธรรมหมายถึงการที่ผู้ผลิตหรือผู้ขายจะต้องไม่ใช้เล่ห์เหลี่ยมหลอกลวงผู้บริโภคในประการต่าง ๆ เช่นปลอมปนคุณภาพการโฆษณาที่ชวนเชื่อเกินจริงการบิดเบือนจากความเป็นจริงตลอดจนการทำนิติกรรมต่าง ๆ ที่มีเจตนาหลอกลวงให้ผู้บริโภคหลงเชื่อและต้องตกในฐานะเป็นผู้เสียเปรียบเป็นต้นความเป็นธรรมจะสร้างบรรยากาศสำหรับความปลอดภัยและความประหยัดในระบบการตลาดเสรี 3) ให้ผู้บริโภคได้รับความประหยัดความประหยัดหมายถึงการส่งเสริมให้เกิดความเป็นธรรมในการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าเพื่อให้ผู้บริโภคสามารถซื้อสินค้าได้ในราคาประหยัดตามสภาพสินค้าและบริการอย่างเหมาะสม รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้บริโภครู้จักประหยัดโดยมีความระมัดระวังในการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าและบริการอย่างมีเหตุผลในเชิงเศรษฐกิจความประหยัดจะเกิดได้ต่อเมื่อผู้บริโภคมีความรู้ในเรื่องการซื้อพอสมควรและรู้จักเลือกซื้อเลือกใช้

ตัวแปรสถิติที่จะมีอิสระในการเลือกหาสินค้าหรือบริการ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$) ตัวแปรสถิติที่จะได้รับข่าวสารรวมทั้งคำพรรณนาคุณภาพที่ถูกต้องและเพียงพอเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.53$) สถิติที่จะได้รับการพิจารณาและชดเชยความเสียหายอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.33$) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วัฒนา อัครเอกพาลิน (2547) ได้อธิบายไว้ว่าการคุ้มครองผู้บริโภคหรือ Consumer Protection หมายถึงการป้องกัน ปกป้องระวังดูแล พิทักษ์รักษาอารักขา กันไว้ไม่ให้ผู้ที่ซื้อของมาใช้ ผู้กิน ผู้เสพ ผู้ใช้สอย ผู้นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์เกิดภัยอันตราย บาดเจ็บ หรือเกิดความเสียหาย ผู้บริโภค ตามความหมายใน พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2541 ได้นิยามความหมายของผู้บริโภค ผู้ซื้อหรือได้รับการจากผู้ประกอบการธุรกิจหรือผู้ได้รับการนำเสนอหรือการชักชวนจากผู้ประกอบการธุรกิจเพื่อให้ซื้อสินค้าหรือรับบริการและหมายความรวมถึงผู้ใช้สินค้าหรือผู้ได้รับการจากผู้ประกอบการธุรกิจโดยชอบ แม้มิได้เป็นผู้เสียค่าตอบแทนก็ตาม รวมถึงผู้ซึ่งได้รับการเสนอหรือชักชวนจากผู้ประกอบการธุรกิจเพื่อให้จัดให้มีสินค้าหรือรับบริการด้วย ส่วนผู้บริโภค ตามความหมายในธรรมนูญสุขภาพ พ.ศ. 2552 ได้ให้นิยาม คำว่า ผู้บริโภค หมายความว่า ผู้ซื้อหรือผู้ได้รับการหรือผู้ได้รับการเสนอหรือชักชวนเพื่อให้ซื้อสินค้าหรือรับบริการจากผู้จัดให้มีสินค้าหรือบริการหรือข้อมูลข่าวสารอันนำไปสู่การบริโภค และหมายความรวมถึงผู้ใช้สินค้าหรือผู้ได้รับการโดยชอบ แม้มิได้เป็นผู้เสียค่าตอบแทนก็ตาม (เกษม วัฒนชัย และคณะ, 2551) และเป็นไปตามพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 ได้นิยามคำว่าผู้บริโภค หมายความว่า ผู้เข้าทำสัญญาในฐานะผู้ซื้อ ผู้เช่า ผู้กู้ ผู้เอาประกันภัยหรือผู้เข้าทำสัญญาอื่นใดเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สิน บริการ หรือประโยชน์อื่นใดโดยมีค่าตอบแทน ทั้งนี้การเข้าทำสัญญานั้น ต้องเป็นไปโดยมิใช่เพื่อการค้า ทรัพย์สิน บริการ หรือประโยชน์อื่นใดนั้น และให้หมายความรวมถึงผู้เข้าทำสัญญาในฐานะผู้ค้าประกันของบุคคลดังกล่าวซึ่งมิได้กระทำเพื่อการค้า ด้วย การคุ้มครองผู้บริโภค ตามนิยามของ พจนานุกรม Cambridge dictionary ไว้ว่า การปกป้อง ปกป้อง ผู้ซื้อสินค้า ผู้รับบริการจากอันตรายของสินค้า หรือการบริการที่ไม่มีคุณภาพรวมถึงการได้รับโฆษณาชวนเชื่อของสินค้าและบริการนั้น ในขณะที่สภาพนายความของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้นิยามการคุ้มครองผู้บริโภคไว้ว่า การป้องกันผู้บริโภค(ผู้ซื้อบริการหรือสินค้า) จากอันตรายการปลอมปน ไม่ได้มาตรฐาน และรวมถึงการได้ข้อมูลเท็จจากการโฆษณาสินค้า และบริการ การถูกหลอกลวงในการบริโภคสินค้าและบริการ ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ การคุ้มครองผู้บริโภค หมายถึง การป้องกัน ปกป้อง ระวังดูแล พิทักษ์รักษา อารักขา กันไว้ไม่ให้ผู้ที่ซื้อของมาใช้ ผู้กิน ผู้เสพ ผู้ใช้สอย ผู้นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์เกิดภัยอันตราย บาดเจ็บ หรือเกิดความเสียหาย (เกษม วัฒนชัย และคณะ, 2552)

ตัวแปรสถิติที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้สินค้าหรือบริการอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.23$) ตามลำดับซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ เกษม วัฒนชัย และคณะ (2551) ที่อธิบายไว้ว่า การคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ คือ กลยุทธ์ในการดูแลคุ้มครองประชาชนให้ได้รับความปลอดภัยในการบริโภคผลิตภัณฑ์และการได้รับการที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต รวมทั้งการพิทักษ์ประโยชน์ของประชาชนผู้บริโภคมิให้ต้องถูกเอาเปรียบหรือตกอยู่ภายใต้การแสวงหาประโยชน์จาก

ฝ่ายผู้ประกอบการด้านผลิตภัณฑ์หรือบริการโดยไม่เป็นธรรม โดยเฉพาะกรณีประเทศญี่ปุ่นมีการบริหารราชการแผ่นดิน ส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น มี 47 จังหวัด การปกครองรูปแบบนคร 12 แห่ง เทศบาล 682 แห่ง ตำบลหมู่บ้าน 2,558 แห่ง The Consumer Protection Fundamental Act, 1968 ซึ่งเป็นกฎหมายที่วางรากฐานด้านคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศญี่ปุ่น ได้วางหลักทั่วไปไว้ให้ผู้มีอำนาจหน้าที่จะนำเจตนารมณ์แห่งกฎหมายนี้ไปบังคับใช้ ได้แก่กระทรวงต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและหน่วยงานท้องถิ่น ทั้งนี้เนื่องจากประเทศญี่ปุ่นมีระบบการบริหารแบบกระจายอำนาจโดยมอบหมายให้ท้องถิ่น ไปจัดการบริหารเองซึ่งการคุ้มครองผู้บริโภค ถือเป็นหน้าที่ของท้องถิ่นตาม The Consumer Protection Fundamental Act, 1968 อย่างไรก็ดี การบริหารงานภาครัฐของญี่ปุ่นในระดับท้องถิ่น ได้แบ่งองค์กร ออกเป็นจังหวัดและองค์กรปกครองตนเองต่างๆ ได้แก่ เมือง และได้แสดงให้เห็นถึงข้อมูลความก้าวหน้า ณ วันที่ 1 เมษายน ค.ศ. 2000พบว่า การแบ่งหน้าที่ในการสร้างงานหรือจัดการเกี่ยวกับองค์กรให้เป็นไปตามกฎหมายด้านการคุ้มครองผู้บริโภคในระดับจังหวัดทุกจังหวัดแล้ว สำหรับในระดับองค์กรปกครองตนเองในเมืองเล็ก ๆ และหมู่บ้าน ได้ดำเนินการไปแล้วร้อยละ 97.8 (667 แห่งจาก 682 แห่ง) ร้อยละ 77.8 (1,990 แห่งจาก 2,558 แห่ง) และร้อยละ 82.1 (2,669 แห่งจาก 3,252 แห่ง) ตามลำดับ เป็นต้น ส่วนการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลผู้บริโภคตามสัดส่วนของจำนวนพลเมืองในระดับจังหวัดและองค์กรปกครองตนเองต่างๆ และมีจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆทุกปี รวมทั้งสิ้นขณะนี้ มีจำนวน 431 แห่ง สำหรับหน้าที่ของศูนย์ผู้บริโภค ได้แก่ ให้คำปรึกษา ฝึกอบรมให้ความรู้และตรวจสอบผลิตภัณฑ์ ระบบฐานข้อมูลด้านคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศญี่ปุ่น (Practical Living Information Online Network System: PIO-NET) เป็นระบบซึ่งศูนย์กิจการผู้บริโภคแห่งชาติญี่ปุ่น (National Consumer Affairs Center of Japan: NCAC) ได้พัฒนาและ เชื่อมโยงกับศูนย์ผู้บริโภคมหานคร จังหวัดต่างๆ ของประเทศญี่ปุ่น เริ่มก่อตั้งขึ้นในปีงบประมาณญี่ปุ่น ค.ศ.1984วัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการใช้สินค้า บริการ อุบัติเหตุที่เกิดกับผู้บริโภคการร้องเรียน ขอคำปรึกษาจากผู้บริโภคและ ทั้งในระยะสั้นเพื่อแก้ปัญหา ส่วนในระยะยาว คือใช้วางแผนเพื่อป้องกัน ปัญหาในอนาคต รวมทั้งการกำหนดนโยบายด้านการบริหารกิจการคุ้มครองผู้บริโภค อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อศูนย์คุ้มครองผู้บริโภค อีกด้วย ระบบข้อมูลจะมีการเชื่อมโยงไปยังศูนย์ผู้บริโภคในจังหวัดต่างๆ ได้รับทราบข้อมูลผ่านทางระบบ online ข้อมูลในการให้คำปรึกษาจะถูกบันทึกลงในระบบโดยเร็วที่สุด นับหลังจากได้รับข้อมูลจากผู้บริโภค โดยแบ่งค่า บริการเป็น 3 ประเภท ได้แก่ คำร้องทุกข์ คำถาม คำร้องขอ ซึ่งคำร้องทุกข์เท่านั้น ที่จะนำไปบันทึกลงในระบบ PIO-NET สำนักงานคณะรัฐมนตรี โดยสำนักงานนโยบายคุณภาพชีวิตได้ให้เงินงบประมาณสนับสนุน ค่าจัดพิมพ์และบันทึกข้อมูลแก่ศูนย์ผู้บริโภคเป็นจำนวนเงิน 400 เยน ต่อค่า ร้องทุกข์ของผู้บริโภค 1 ราย ข้อมูลจะจำกัดเฉพาะเพียงบุคคลที่เกี่ยวข้องและรับผิดชอบต่องานบริหารงานคุ้มครองผู้บริโภคเท่านั้น ดังนั้น บุคคลภายนอกจะไม่สามารถเข้าสู่ระบบได้ (Basu, I & Jana, S., 2004; จรัส สุวรรณเวลา, 2553)

อย่างไรก็ดี ประเด็นการสร้างเสริมความเข้มแข็งของกลไกคุ้มครองผู้บริโภค ผ่านการสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนนั้นประเด็นที่จะสร้างการมีส่วนร่วม ควรจะเป็นปัญหาที่ทุกส่วนเห็นพ้องต้องกัน เริ่มต้นในการให้ความรู้กับคนในชุมชน สร้างรูปแบบการดำเนินการโดยคนในชุมชน แล้วจึงเชื่อมโยงการทำงานกับชุมชนอื่น อย่างไรก็ตาม ความจำเป็นในการคุ้มครองผู้บริโภค ระบบการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพของไทยมีองค์ประกอบหลายส่วนรวมถึงมีหน่วยงานทั้งในส่วนภาครัฐและเอกชนที่ทำหน้าที่ทั้งอาจเหมือนหรือแตกต่างกันไปตามวิสัยทัศน์และพันธกิจขององค์กรนั้นๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนากระบวนการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพอย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นที่จะต้องมีการกำหนดเป้าหมายของระบบที่ชัดเจน มีการประเมินผลระบบการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพในระดับชาติ เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์และวางแผนทางในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (วิพุธ พูลเจริญ และคณะ, 2553)และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ เพ็ญจันทร์ สิทธิปรีชาชาญ (2557) พบว่าการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่ามีหลากหลายขึ้นอยู่กับความพร้อมของศักยภาพและสภาพปัญหาของแต่ละพื้นที่ สำหรับตัวอย่างการพัฒนากระบวนการคุ้มครองผู้บริโภคในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือการดำเนินงานของจังหวัดสงขลาที่ได้รับความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำบันทึกความร่วมมือเพื่อพัฒนาระบบงานคุ้มครอง

ผู้บริหารจังหวัดสงขลา โดยบูรณาการความร่วมมือจากภาคีทุกภาคส่วนในจังหวัดสงขลาโดยสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคประจำจังหวัดสงขลา ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเทศบาลนครหาดใหญ่ เทศบาลตำบลปริงค์องค์กรบริหารส่วนตำบลท่าข้าม องค์การบริหารส่วนตำบลควนรู มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โดยสถาบันวิจัยระบบสุขภาพภาคใต้และภาคีผู้บริโภค จึงทำให้เกิดรูปแบบต่างๆสำหรับการคุ้มครองผู้บริโภคอย่างไรก็ดีการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปกป้อง พิทักษ์สิทธิผู้บริโภค และของตนเอง แต่การดำเนินงานยังไม่ชัดเจนเนื่องจากการถ่ายโอนภารกิจจากคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคสำนักนายกรัฐมนตรีให้เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลที่กำหนดรูปแบบโครงสร้างคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคประจำองค์การบริหารส่วนตำบล ยังเป็นรูปแบบที่รวมอำนาจไว้ที่ภาครัฐ (องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) โดยโครงสร้างถูกกำหนดในรูปแบบที่ตายตัว และมีกลไกที่ยังต้องขึ้นอยู่กับภาครัฐเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินคุ้มครองผู้บริโภคในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีวัตถุประสงค์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเข้ามาบริหารจัดการ โดยการสร้างกลไกการคุ้มครองผู้บริโภคที่มีประสิทธิภาพ เหมาะสมกับพื้นที่จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการบริหารจัดการวัฒนธรรมองค์กร ขององค์การบริหารส่วนตำบล และการเข้ามีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภค (วิจิตร ระวิวงศ์ และคณะ, 2551)

ข้อเสนอแนะ

- 1) หน่วยงานภาครัฐโดยเฉพาะโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ควรนำผลการวิจัยในครั้งนี้ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนและการดำเนินงานงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพในแต่ละพื้นที่
- 2) องค์กรภาครัฐและเอกชน สามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดนโยบายเชิงยุทธศาสตร์การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนและการดำเนินงานงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพทั้งในระดับพื้นที่และระดับชาติ
- 3) นักวิชาการ/นักวิจัย และบุคคลทั่วไป สามารถใช้เป็นกรอบคิดในการวิจัยและพัฒนาเกี่ยวกับรูปแบบการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนและการดำเนินงานงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2555, ก.ค.-ธ.ค.). “แผนพัฒนาสุขภาพ ฉบับที่ 9 ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545-2549” วารสารนโยบายและแผน, 2(4), 106-107.
- เกษม วัฒนชัย และคณะ. (2551). ภาพรวมของระบบบริการที่พึงประสงค์ในทัศนะผู้ทรงคุณวุฒิสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข. กรุงเทพฯ: กระทรวงสาธารณสุข.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2542). การวิเคราะห์สถิติ: สถิติเพื่อการตัดสินใจ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กฤษณชัย กิมชัย. (2552). “อาสาสมัครสาธารณสุขแห่งชาติและบทบาทอาสาสมัครใหม่”, วารสารวิชาการสุขภาพภาคประชาชนภาคอีสาน, 23(4), 19 - 37.
- สุรพงษ์ มาลี. (2550). วัฒนธรรมแห่งการเป็นองค์กรแห่งการตื่นรู้: แนวทางใหม่ในการบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคล. วารสารข้าราชการ. 4. 40-45.
- จรัส สุวรรณเวลา. (2553). มุมมองใหม่ระบบสุขภาพ. กรุงเทพฯ: พิมพ์ที่สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- จิรุตม์ ศรีรัตนบัลล์. (2553). ประสิทธิภาพในระบบสุขภาพ สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข. กรุงเทพฯ: บริษัทที่ไชน์จำกัด.
- ชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2550). ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดสามลดดา.
- ตินปรัชญพฤทธิ์. (2551). การบริหารการพัฒนา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุรณ์ ไสยสมบัติ. (2557, ส.ค.-ต.ค.). การจัดบริการสาธารณสุขยุคใหม่”, วารสารวิชาการสุขภาพภาคประชาชนภาคอีสาน, 23(4), 44 - 49.

- ปาริชาติ วลัยเสถียร. (2559). กระบวนการเรียนรู้และจัดการเรียนรู้ของชุมชน. กรุงเทพฯ: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.).
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์. (2551). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิชย์.
- เพ็ญจันทร์ สิทธิประชาชญ. (2557, ม.ค.-เม.ย.). กระบวนการพัฒนาระบบดูแลสุขภาพชุมชน: 14 กรณีศึกษาในชุมชนพื้นที่ภาคกลาง, วารสารการพยาบาลสาธารณสุข, 28(1), 1-15
- วิจิตร ระวิวงศ์ และคณะ. (2551). โครงการวิจัยเรื่องลักษณะปัญหาการรับบริการสุขภาพภายใต้ระบบประกันสุขภาพต่างๆ 2551. นนทบุรี: พิมพ์ที่สำนักงานปฏิรูปสุขภาพ.
- วิพุธ พูลเจริญ และคณะ. (2553). คู่มือการปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ. นนทบุรี: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- วิโรจน์ ตั้งเจริญเสถียร. (2554). “ระบบประกันสุขภาพในภาพรวมของประเทศไทย”, ในเอกสารวิชาการประกอบการสัมมนา ระบบหลักประกันสุขภาพของเอเชีย เจตัง ธรรมชารี บรรณาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. (2560). แผนงานหลักสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติรองรับการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติฉบับที่ 3 (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2560-2564). กรุงเทพฯ: พิมพ์ที่ บริษัท เอ็ม.ที.พรินท์จำกัด
- สุมาศ อังคุโชติ. (2552). สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์: เทคนิคการใช้โปรแกรม LISREL. กรุงเทพฯ: เจริญมั่นคงการพิมพ์.
- สุวิทย์ วิบูลผลประเสริฐ. (2554). “ระบบสุขภาพของประเทศไทย”, ในเอกสารวิชาการประกอบการสัมมนา ระบบหลักประกันสุขภาพของเอเชีย เจตัง ธรรมชารี บรรณาธิการ.
- _____. (2554, ม.ค.-มี.ค.). การพัฒนาระบบสนับสนุนการสื่อสารสุขภาพผ่านอินเทอร์เน็ต, วารสารสาธารณสุขและการพัฒนา, 6(2), 20-23
- ถวิลวดี บุรีกุลและรัชต์ดีแสงมหะหมัด. (2555). ความเป็นพลเมืองในประเทศไทย. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
- อนุวัฒน์ ศุภชิตกุล และจิรุตม์ ศรีรัตนบัลล์. (2553). คุณภาพของระบบสุขภาพ. นนทบุรี: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- อนุวัฒน์ ศุภชิตกุล และคณะ. (2553). เส้นทางสู่โรงพยาบาลคุณภาพ: คู่มือการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ เอกสารประกอบการบรรยาย สถาบันพัฒนาและรับรองคุณภาพโรงพยาบาล. นนทบุรี: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- Anne, E.B. (2013). A Trans-conceptual model of participation and resilience: Divergence, convergence and interactions in kindred community concepts. New Brunswick, N.L.: Transaction Books, Forthcoming.
- Basu, I & Jana, S. (2004). HIV prevention among sex workers in India. J acquir immune defic synder 2004. 36: 845-852.
- Earl, B. (2010). The Practice of Social Research. USA: Wedsworth Cengage Learning.
- Hanlon, J.J. (1974). Public Health Administration and Practice. Saint Louis: The C.V. Mosby Company.
- John, M.C. & Norman, T.U. (2010). Participation's Place in Rural Development. Miami University: Jason Harnish.
- Rush, S. & Althoff, G. (2011). Political and Civic Engagement. San Francisco, CA: John Wiley & Sons.
- Tversky & Kahneman. (2003). Principles of Public Participation. Washington, DC: American Planning Association.
- Vandenberg, H.V. (2010). Public Participation in Public Policy. Miami University: Jason Harnish.

บทความวิจัย (ม.ค. – มิ.ย. 2563)

การศึกษาการมีส่วนร่วมของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ในการพัฒนาการดำเนินการประกันคุณภาพในสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชูชีพ ประทุมเวียง, อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี 34000

E-mail : Chucheeep138@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาการมีส่วนร่วมและเพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ในการพัฒนาการดำเนินการประกันคุณภาพในสถานศึกษา ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ด้านการดำเนินการตามแผนการจัดการศึกษา ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ด้านการติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษา ด้านการรายงานผลการประเมินตนเองจำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถาบันการศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี จำนวน 123 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามการศึกษาการมีส่วนร่วมและเพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ในการพัฒนาการดำเนินการประกันคุณภาพในสถานศึกษา ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า (1.)การศึกษาการมีส่วนร่วมและเพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ในการพัฒนาการดำเนินการประกันคุณภาพในสถานศึกษา ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก (2.) การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ในการพัฒนาการดำเนินการประกันคุณภาพในสถานศึกษา ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีความคิดเห็นของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู จำแนกตามวุฒิการศึกษาและขนาดของสถาบันการศึกษา โดยรวมพบว่า นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันและครูที่อยู่ในสถานศึกษา ขนาดต่างกันมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาไม่แตกต่างกันสำหรับครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน โดยภาพรวมและรายด้านพบว่า มีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านการพัฒนามาตรฐานการศึกษา ครูมีส่วนร่วมในการพัฒนาการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, การประกันคุณภาพ

Received: February 5, 2020, Revised February 12, 2020, Accepted February 26, 2020

A Study of Students of the Graduate Diploma Program in the teaching Profession at Ubon Ratchathani Rajabhat University Participation in Educational Quality Assurance Development for the Basic Level

Asst.Prof.Dr.Chucheep Pratumviang

Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University

E-mail : Chucheep138@hotmail.com

Abstract

The objectives of this research were to study and compare Students of the Graduate Diploma Program in the teaching Profession at Ubon Ratchathani Rajabhat University. The education quality assurance development under study consisted of 5 aspects: 1) Creating the educational development plan, 2) the implementations according to the educational development plans, 3) the evaluation of educational quality, the examination and review of educational quality, 4) the maintenance of educational quality assurance, 5) the annual report of educational quality. The comparisons were conducted by teachers' education degrees, work experiences, and school sizes. The samples in this study consisted of 123 Students of the Graduate Diploma Program in the teaching Profession. Instruments used for data collection was a 5-point rating scale questionnaire. The data was analyzed by percentages, means (\bar{X}) and standard deviation (S.D.), and One-Way ANOVA.

The findings of the research were as follows. (1.) Students of the Graduate Diploma Program in the teaching Profession at Ubon Ratchathani Rajabhat University in Educational Quality Assurance Development for the Basic Level as a whole and individual aspects, were at the high level. (2.) The comparisons of Students of the Graduate Diploma Program in the teaching Profession at Ubon Ratchathani Rajabhat University in Educational Quality Assurance Development for the Basic Level opinions by education degrees and school sizes found no differences. When compared by work experiences, Students of the Graduate Diploma Program in the teaching Profession participation as a whole and individual aspects, except the development of educational standards, were significantly different at .05 level..

Keywords: Participation, Quality Assurance Development

คำขอบคุณ: งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจากคณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

บทนำ

การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกลไกสำคัญประการหนึ่งที่สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ เป็นไปอย่างต่อเนื่อง ปฏิบัติงานได้อย่างเป็นระบบ มีคุณภาพตามมาตรฐานผู้ที่จบการศึกษามีคุณภาพตามที่มุ่งหวัง ทั้งนี้ใน ส่วนของสถานศึกษาที่มีหน้าที่ให้บริการการศึกษา ต้องคำนึงตลอดเวลาว่า ผู้เขียนเป็นบุคคลสำคัญที่สุดของสถานศึกษา ไม่ว่าจะ คิดทำกิจการใดหรือโครงการใดก็ตาม ผู้เขียนจะต้องได้รับผลหรือประโยชน์ที่เกิดขึ้นทั้งโดยตรงและโดยอ้อม (สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2554 : 2) การประกันคุณภาพการศึกษายังเป็นการใช้ระบบการ บริหารจัดการเป็นเครื่องมือทางการบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีความเข้มแข็ง ทั้งนี้เป็นการสร้างความมั่นใจให้กับ ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องว่าสถานศึกษาปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ มีระบบเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพตามที่มุ่งหวัง

ในการจัดการศึกษาของไทย ได้มีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2553 และ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2562 โดยมีความมุ่งหมายในการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมี ความสุข มีหลักในการจัดการศึกษาเป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชนโดยให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และมีการ พัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง ส่วนการจัดระบบและกระบวนการจัดการศึกษา ยึดหลักมีการ กระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาและ จัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา การมีส่วนร่วมของบุคคล, ครอบครัว ชุมชน องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น

ในหมวดที่ 6 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ กล่าวถึงมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษา โดยให้มีระบบ การประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพ ภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก ระบบหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามที่กำหนด ในกฎกระทรวง ส่วนระบบการประกันคุณภาพการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอ ต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน การศึกษา และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก

ส่วนของกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ.2561 ให้สถานศึกษาแต่ละแห่งจัดให้มีระบบประกัน คุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาโดยกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาแต่ละ ระดับและประเภทการศึกษาที่รัฐมตรที่ว่ากระทรวงศึกษาธิการประกาศกำหนด พร้อมทั้งจัดทำแผนการศึกษาของ สถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ จัดให้มีการประเมินผลและตรวจสอบ คุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และจัดส่งรายงานผลการประเมินตนเองให้แก่หน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานช่วยกำกับดูแลสถานศึกษาเป็นประจำทุกปี

ในหมวดที่ 4 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ กล่าวถึงแนวการจัดการศึกษาโดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานการณ์ มีการประสานความร่วมมือ กับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ และในหมวด 8 ของ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ กล่าวถึงทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาโดยเป็นผู้ จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา บริจาคทรัพย์สินและทรัพยากรอื่นให้แก่สถานศึกษา และมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่าย ทางการศึกษาตามความเหมาะสมและความจำเป็น ดังนั้นการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาต้องมุ่งเน้นการมี ส่วนร่วมและการร่วมคิดร่วมทำของผู้บริหาร ครู และบุคลากร โดยเฉพาะครูเป็นกลไกในการขับเคลื่อนงานประกันคุณภาพ มี ความรับผิดชอบและความเป็นเจ้าของความผูกพันมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จ

ดังนั้น การมีส่วนร่วมของครูมีความสำคัญจากบทบาทที่ด้านการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกลไกช่วยกันขับเคลื่อนให้มีการจัดทำแผนการดำเนินการ การประเมินผลและตรวจสอบ การติดตามผลการดำเนินงาน การจัดทำและรายงานผล ที่จะพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาระดับพื้นฐานตามประเภทการศึกษาและสังกัดต่างๆ ส่งผลให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามมาตรฐาน ดังนั้นจึงต้องมีการศึกษาวิจัยการมีส่วนร่วมในนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ซึ่งเป็นครูในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งมีหลายประเภทหลายสังกัด อันจะเป็นแนวทางการพัฒนาการดำเนินการในการประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาของตน ทั้งด้านวิชาการและการให้บริการก่อเกิดประโยชน์ต่อชุมชนและสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อการศึกษาการมีส่วนร่วมของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ในการพัฒนาการดำเนินการประกันคุณภาพในสถานศึกษา ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 2) เพื่อเปรียบเทียบการศึกษาการมีส่วนร่วมของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ในการพัฒนาการดำเนินการประกันคุณภาพในสถานศึกษา ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- กรอบแนวคิดการวิจัย

ตัวแปรอิสระ

1. ระดับการศึกษาวุฒิสถที่สุด
2. ประสบการณ์ในการสอน
3. ขนาดสถานศึกษา

ตัวแปรตาม

การศึกษาการมีส่วนร่วมของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ในการพัฒนาการดำเนินการประกันคุณภาพในสถานศึกษา ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 5 ด้าน คือ

1. การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา
2. การดำเนินการตามแผนการจัดการศึกษา
3. การประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษา
4. การติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษา
5. การรายงานผลการประเมินตนเอง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ นักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 176 คน ซึ่งเป็นครูในสถานศึกษาที่ตนเองสังกัด ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ประกอบไปด้วย นักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู จำนวน 123 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของ ขนาดตัวอย่างในการวิจัยนี้ ใช้สูตรในการคำนวณขนาดตัวอย่างของ Krejcie and Morgan (ภาวิตา ธาราศรีสุทธิและคณะ, 2555 : 13) โดยการสุ่มอย่างง่าย

2. เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยในส่วนของ ส่วนที่ 1 ส่วนที่ 2 และส่วนที่ 3 จะเป็นปัญหา/ข้อเสนอแนะที่ผู้ตอบแบบสอบถามได้เสนอความคิดเห็นได้อย่างอิสระ ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับคุณลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นคำถามปลายเปิด โดยคำตอบเป็นชนิดเลือกรายการ (Check-list) 5 ข้อคำถามโดยผู้ตอบแบบสอบถามจะเลือกคำตอบที่มีคุณสมบัติตรงกับตัวผู้ตอบแบบสอบถามเพียง 1 คำตอบ จาก 1 ข้อคำถาม ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษาวุฒิสูงสุด ประสบการณ์ในการสอน อายุ ขนาดของสถานศึกษา

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏ อุบลราชธานี ในการพัฒนาการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา ตามแนวทางดำเนินงาน 5 ด้าน คือ ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ด้านการดำเนินการตามแผนการจัดการศึกษา ด้านประเมินผลการตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ด้านการติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษา ด้านการรายงานผลการประเมินตนเอง จำนวน 40 ข้อคำถาม ใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของ Likert. (1967) เป็นมาตรวัด โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนแบ่งเป็น 5 ระดับ ได้ดังนี้

ระดับคะแนน	ระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา	
5	หมายถึง	ระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด
4	หมายถึง	ระดับการมีส่วนร่วมมาก
3	หมายถึง	ระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง
2	หมายถึง	ระดับการมีส่วนร่วมน้อย
1	หมายถึง	ระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้เสนอความคิดเห็นปัญหา ข้อเสนอแนะ

3. การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัย

มีผู้วิจัยสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือแบบสอบถาม ตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาเนื้อหาสาระและกรอบแนวคิดทฤษฎีจากเอกสาร ตำรา หนังสือและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้ในการตั้งข้อคำถาม

2. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องในเรื่องการสร้างแบบสอบถาม

3. นำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมขึ้นมาสร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เกี่ยวกับการศึกษาการมีส่วนร่วมของครูในการพัฒนาการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาใน 5 ด้าน คือ ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ด้านการดำเนินการตามแผนการจัดการศึกษา ด้านประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ด้านการติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษา ด้านการรายงานผลการประเมินตนเอง

4. นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน โดยได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (LOC) ระหว่าง 0.60-1.00

5. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับครูจำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง

6. นำแบบสอบถามหาคุณภาพเพื่อมีความสมบูรณ์และเที่ยงตรง โดยวิจัยได้ทำการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) (Cronbach, 1990) ซึ่งผลการทดสอบพบว่า แบบสอบถามมีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากัน

7. นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยเรื่องนี้ รวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างตอบด้วยตนเอง โดยสามารถรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม หลังจากตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมา จำนวน 123 ชุด รูปแบบของแบบสอบถามใน ส่วนที่ 1 เป็นคำถามแบบปลายปิด 5 ข้อคำถาม ส่วนที่ 2 ใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ของ ลิเคิร์ท จำนวน 40 ข้อคำถาม ในส่วนที่ 3 เป็นปัญหาและข้อเสนอแนะซึ่งเป็นคำถามปลายเปิด

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย

1. ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย เพศ ระดับการศึกษาวุฒิสูงสุด ประสบการณ์ในการสอน อายุ ขนาดของสถานศึกษา วิเคราะห์โดยการนำมาแจกแจงความถี่ โดยจำแนกตามตำแหน่งนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

2. ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของครูในการพัฒนาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วแปลความหมายของค่าเฉลี่ย คือ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554. 103)

ค่าเฉลี่ย	4.50 – 5.00	หมายถึง	ระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.50 – 4.49	หมายถึง	ระดับการมีส่วนร่วมมาก
ค่าเฉลี่ย	2.50 – 3.49	หมายถึง	ระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.50 – 2.49	หมายถึง	ระดับการมีส่วนร่วมน้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00 – 1.49	หมายถึง	ระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด

3. ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของครูในการพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยจะรวบรวมนำเสนอในข้อเสนอแนะทั่วไป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย สถิติพื้นฐาน ได้แก่ การคำนวณหาค่าร้อยละ (Percentage) การคำนวณหาค่าเฉลี่ย (Mean) การคำนวณหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สถิติที่ใช้กำหนดขนาดตัวอย่าง (Sample Size) สถิติที่ใช้ทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ หาค่าความเที่ยงตรง (Validity) สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) สถิติสำหรับทดสอบสมมติฐานเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่มี 2 กลุ่ม โดยใช้การทดสอบที (t-test) หาค่าทดสอบเอฟ (F - test) การวิเคราะห์เปรียบเทียบพหุคูณโดยใช้วิธีการทดสอบของ Scheffe

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีประกอบด้วย เพศ ระดับการศึกษาวุฒิสูงสุด ประสบการณ์ในการสอน อายุ ขนาดของสถานศึกษาเพศนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู ส่วนใหญ่เป็นเพศ หญิง คิดเป็นร้อยละ 84.55 เพศชาย คิดเป็นร้อยละ 15.45ระดับการศึกษาวุฒิสูงสุด นักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 84.55 รองลงมาสูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 15.45ประสบการณ์ในการสอน นักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการสอน น้อยกว่า 2 ปี คิดเป็นร้อยละ 79.67 รองลงมา 2 – 4 ปี คิดเป็นร้อยละ 16.26 และ 4 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 4.07อายุ นักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู ส่วนใหญ่ต่ำกว่า 29 ปี คิดเป็นร้อยละ 73.17รองลงมา 29 – 34 ปี คิดเป็นร้อยละ 22.76 และ 34 ปีขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 4.07ขนาดของสถานศึกษา

ส่วนใหญ่สอนในสถานศึกษาขนาดเล็ก คิดเป็นร้อยละ 65.85 รองลงมาสอนในสถานศึกษาขนาดกลาง คิดเป็นร้อยละ 26.02 และสอนในสถานศึกษาขนาดใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 8.13

จากการศึกษาการมีส่วนร่วมของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ในการพัฒนาการดำเนินการประกันคุณภาพในสถานศึกษา ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ด้านการดำเนินการตามแผนการจัดการศึกษา ด้านประเมินผลการตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ด้านการติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษา ด้านการรายงานผลการประเมินตนเอง จำแนกตาม ระดับการศึกษามหาวิทยาลัยสูงสุด ประสบการณ์ในการสอน ขนาดของสถานศึกษา โดยสรุปดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ในการพัฒนาการดำเนินการประกันคุณภาพในสถานศึกษา ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมของของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู อยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบการศึกษการมีส่วนร่วมของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ในการพัฒนาการดำเนินการประกันคุณภาพในสถานศึกษา จำแนกตามวุฒิการศึกษาสูงสุด ประสบการณ์ในการสอนและขนาดของสถานศึกษาผลปรากฏดังนี้

2.1 การมีส่วนร่วมของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ในการพัฒนาการดำเนินการประกันคุณภาพในสถานศึกษา ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจำแนกตามวุฒิการศึกษาสูงสุดและขนาดของสถานศึกษา ในภาพรวมและรายด้าน พบว่า ครูซึ่งเป็นนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีมีวุฒิการศึกษาปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี และครูที่อยู่ในสถานศึกษาขนาดต่างกันมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาขนาดต่างกันมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาไม่แตกต่าง

2.2 การเปรียบเทียบการศึกษการมีส่วนร่วมของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีในการพัฒนาการดำเนินการประกันคุณภาพในสถานศึกษา ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามประสบการณ์ในการสอน โดยภาพรวม พบว่า การมีส่วนร่วมของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ด้านการดำเนินการตามแผนการจัดการศึกษา ด้านประเมินผลการตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ด้านการติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษา ด้านการรายงานผลการประเมินตนเอง มีการดำเนินงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

จากสรุปผลการวิจัยการศึกษการมีส่วนร่วมของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ในการพัฒนาการดำเนินการประกันคุณภาพในสถานศึกษา ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีประเด็นที่จะนำมาอภิปราย ดังนี้

3.1 การศึกษการมีส่วนร่วมของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ในการพัฒนาการดำเนินการประกันคุณภาพในสถานศึกษา ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะการประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานส่วนใหญ่สถานศึกษาได้มีการจัดอบรมเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักในการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนด้วยระบบประกันคุณภาพ พร้อมทั้งจัดทำเอกสารเผยแพร่เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในระบบประกันคุณภาพในสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิเชษฐ วายูวรรณะ (2550:94) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของ

สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรีเขต1 ผลการวิจัยพบว่าการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาด้านการประเมินคุณภาพการศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

สำหรับการมีส่วนร่วมของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ในการพัฒนาการดำเนินการประกันคุณภาพในสถานศึกษา ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า

ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาการมีส่วนร่วมของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ในการพัฒนาการดำเนินการประกันคุณภาพในสถานศึกษา ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะคณะผู้บริหารและครูเห็นความสำคัญของการกำหนด มาตรฐานสถานศึกษาเพื่อที่จะเป็นตัวกำหนดทิศทางของการศึกษาในสถานศึกษาให้มีคุณภาพการศึกษาที่ดีสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการวางระบบโครงสร้างการบริหารภายในโรงเรียนคณะครู ผู้บริหารมีส่วนร่วมในการ ประชุม ปรึกษาหารือแนวทางในการดำเนินงาน มีการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อกำกับติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของวิเชียร รันวิเศษ(2549 : 119) พบว่า สภาพการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน ด้านการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก มีปัญหาการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนโดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้เนื่องจากสถานศึกษาเห็นความสำคัญของแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งเป็นกรอบงานเพื่อการปรับปรุงแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ จึงได้มีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายและดัชนีชี้วัดความสำเร็จไว้ในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างชัดเจน กำหนดบทบาทหน้าที่ให้บุคลากรทุกคนรับผิดชอบการดำเนินงาน ตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาไว้อย่างชัดเจนและจัดทำแผนพัฒนาสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษา

ด้านการดำเนินการตามแผนการจัดการศึกษากการมีส่วนร่วมของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ในการพัฒนาการดำเนินการประกันคุณภาพในสถานศึกษา ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะคณะครูได้มีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินกิจกรรม/โครงการต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ และมีการดำเนินกิจกรรม/โครงการอย่างต่อเนื่องซึ่งเป็นส่วนในการการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุดม หงส์อินทร์ (2551 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 ด้านการดำเนินการตามแผนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ด้านประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาการมีส่วนร่วมของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ในการพัฒนาการดำเนินการประกันคุณภาพในสถานศึกษา ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับมากอาจเป็นเพราะคณะครู ผู้บริหารมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการ ดำเนินการประเมินอย่างจริงจัง มีการประชุม ปรึกษาหารือเพื่อพัฒนารูปแบบการทำงานและนำวิธีการประเมินที่หลากหลายมาใช้ให้สอดคล้องกับสภาพ และมีการดำเนินการประเมินคุณภาพอย่าง ต่อเนื่องซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของประครอง มิทะลา (2549: 154) สรุปว่า การมีส่วนร่วมในการ ดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ด้านการประเมินคุณภาพการศึกษา อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา รายข้อพบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก เรียงลำดับข้อที่มีส่วนร่วมจากสูงไปหาต่ำ 3 อันดับแรกคือ ประเมินคุณภาพการศึกษาด้วยวิธีที่หลากหลาย ประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ ผู้เรียนครอบคลุมทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนอย่างครอบคลุม และสอดคล้องกับงานวิจัยของช่อเพชร เบ้าเงิน (2548 : 83) พบว่าสถานศึกษาให้ครูเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบและทบทวนในเรื่องเกี่ยวกับการกำกับและควบคุมในด้านต่างๆมากขึ้นได้แก่การกำกับและควบคุมการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา การปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผนการเรียนหลักสูตรและการวัดผลการประเมินผล การเรียนการสอน ซึ่งการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาในเรื่องดังกล่าวเป็นการตรวจสอบทางด้านวิชาการ

ด้านการติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษา การมีส่วนร่วมของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตร

บัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ในการพัฒนาการดำเนินการประกันคุณภาพในสถานศึกษา ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะคณะครู ผู้บริหารเห็นความสำคัญของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ซึ่งจะนำมาพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของคจิตร์ พงษ์คำพันธ์(2549 : 71) พบว่า การดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน สถานศึกษา ด้านการติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก และข้อที่มีค่าเฉลี่ย สูงสุดคือ สถานศึกษามีการดำเนินการสนับสนุนส่งเสริม การดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วาสนา บุรพา (2557: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานีผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาด้านการจัดใหม่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ด้านการรายงานผลการประเมินตนเอง การมีส่วนร่วมของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ในการพัฒนาการดำเนินการประกันคุณภาพในสถานศึกษา ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะคณะครู ผู้บริหารมีส่วนร่วม รับผิดชอบในการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเองเสนอหน่วยงานต้นสังกัด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชัยญานุช พรหมโคตร (2557 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตเทศบาลตำบลวัดธาตุอำเภอเมืองหนองคายจังหวัดหนองคายผลการวิจัยพบว่าการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตเทศบาลตำบลวัดธาตุอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคายด้านการจัดทำรายงานประจำปี ที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายในโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3.2 การเปรียบเทียบการศึกษาการมีส่วนร่วมของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีในการพัฒนาการดำเนินการประกันคุณภาพในสถานศึกษา ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์การสอน และขนาดของสถานศึกษา อภิปรายผลได้ ดังนี้

3.2.1 การเปรียบเทียบการศึกษาการมีส่วนร่วมของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีในการพัฒนาการดำเนินการประกันคุณภาพในสถานศึกษา ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมและรายด้านพบว่า ครูผู้สอนที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรีมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษา ไม่แตกต่างกัน เป็นเช่นนี้เพราะคณะครูที่ทำหน้าที่ การสอนในสถานศึกษาที่จบระดับปริญญาตรีและสูงกว่าระดับปริญญาตรีส่วนใหญ่ต่างต้องดำเนินการตามนโยบาย การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาตามที่กำหนดให้มีการปฏิบัติงาน การดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพตามระบบการประกันคุณภาพ อีกทั้งมีส่วนร่วมในการเข้ารับการประชุม อบรม และให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการประกันคุณภาพ การศึกษาเพื่อพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของพระฉัตรชัย อริณชโย (ยุทธการ) (2554: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาสภาพการดำเนินการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ผลการเปรียบเทียบการดำเนินการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่ามีระดับ การปฏิบัติต่อสภาพการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 โดยภาพรวมไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

3.2.2 การเปรียบเทียบการศึกษาการมีส่วนร่วมของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีในการพัฒนาการดำเนินการประกันคุณภาพในสถานศึกษา ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตาม ประสบการณ์สอนโดยภาพรวมพบว่า ครูที่มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 2 ปีกับมากกว่า 4 ปีมีส่วนร่วมในการพัฒนาการดำเนินการประกันคุณภาพแตกต่างกัน โดยครูที่มี ประสบการณ์การทำงานมากกว่า 4 ปี มีส่วนร่วมในการพัฒนาการดำเนินการประกันคุณภาพ การศึกษามากกว่าครูที่มีประสบการณ์กว่า 2 - 4 ปี

เป็นเช่นนี้เพราะครูที่มีประสบการณ์การทำงานเป็นเวลานานได้สะสมความรู้ความเข้าใจในการประกันคุณภาพการศึกษา มากกว่า และผ่านการประเมินคุณภาพการศึกษาในด้านต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของช่อเพชร เบ้าเงิน (2548 : 81) สรุปว่า ระดับการมีส่วนร่วมของครูในกระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา จำแนกตามประสบการณ์การทำงานพบว่า ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกันมีส่วนร่วมในกระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโดยรวมแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งใจ

3.2.3 การเปรียบเทียบการศึกษามีส่วนร่วมของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีในการพัฒนาการดำเนินการประกันคุณภาพในสถานศึกษา ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามขนาดของสถานศึกษาศึกษา โดยรวมและรายด้านพบว่า ครูที่อยู่ในสถานศึกษาขนาดต่างกันมีส่วนร่วมในการพัฒนาการดำเนินงานการประกันคุณภาพศึกษาไม่แตกต่างกัน เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาไม่ว่าจะเป็นสถานศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลางหรือสถานศึกษาขนาดใหญ่ ต่างได้รับนโยบายเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาเหมือนกันเพื่อพร้อมรับการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาจึงตระหนักและเห็นความสำคัญในการประกันคุณภาพซึ่งเป็นผลสะท้อนให้ทราบถึงคุณภาพการศึกษา คุณภาพการเรียนการสอนของแต่ละสถานศึกษาด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของโสวัฒน์ วลัยศรี (2552: 191) สรุปว่า สถานศึกษาขนาดเล็ก สถานศึกษาขนาดกลาง และสถานศึกษาใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา ภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต2 โดยรวมและรายด้านอยู่ใน ระดับมากและมีความเห็นไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งใจ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากผลการวิจัย พบว่า การศึกษามีส่วนร่วมของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ในการพัฒนาการดำเนินการประกันคุณภาพในสถานศึกษา ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ใน 5 ด้าน ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะต่อสถาบันการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้คือ

1. ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ผู้บริหารควรวางแผนการจัดการบริหารให้เป็นไปตามแนวทางผู้บริหารควรให้ครูที่มีส่วนร่วมในการปรับปรุงมาตรฐานการศึกษาให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาและให้ผู้ที่มีส่วนร่วมในการประชุมผู้ปกครองและคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อพัฒนามาตรฐานการศึกษา ผู้บริหารควรให้ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดและจัดทำมาตรฐานการปฏิบัติงาน และมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายและพันธกิจของสถานศึกษา ผู้บริหารควรให้ครูที่มีส่วนร่วมในการจัดทาระบบสารสนเทศของสถานศึกษาให้เป็นปัจจุบันและทันสมัยอยู่เสมอ ควรให้ครูมีส่วนร่วมในการจัดระบบโครงสร้างการบริหารวิชาการ งานบริหารงบประมาณ งานบริหารงานบุคคล และงานบริหารงานทั่วไปอย่างชัดเจน มีการแต่งตั้งคณะกรรมการ เพื่อกำกับติดตาม ตรวจสอบการดำเนินงานต่อเนื่อง

2. ด้านการดำเนินการตามแผนการจัดการศึกษา ผู้บริหารควรให้ครูมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยเน้นกระบวนการทำงาน และให้ครูมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบโครงการให้ เป็นไปตามแผนยุทธศาสตร์ของสถานศึกษามีการมอบหมายงานมีผู้รับผิดชอบกิจกรรมและกำกับติดตามการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบทุกขั้นตอน

3. ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาควรมีการอบรมให้ครูมีความเข้าใจมาตรฐานตัวชี้วัดและการประเมินคุณภาพ ผู้บริหารควรให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผน และเตรียมความพร้อมในการประเมินภายนอกของสถานศึกษา ด้วยวิธีการที่หลากหลาย และควรให้ครูมีส่วนร่วมในการจัดบุคลากรที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาด้วยผู้บริหารควรให้ครูมีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา โดยกำหนดให้มีร่องรอยและหลักฐานที่ปรากฏชัดเจนในทุกด้านและให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา

ของสถานศึกษา จัดอบรมเพื่อให้ครุมีความรู้เกี่ยวกับการตรวจสอบคุณภาพ

4. ด้านการติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษา ควรสร้างความตระหนักให้ครุรู้หน้าที่และเน้นความสำคัญของการประกันคุณภาพ ผู้บริหารควรให้ครุมีส่วนร่วมในการทบทวนการดำเนินงานตามโครงการหรือกิจกรรมตามยุทธศาสตร์ของสถานศึกษาอยู่เสมอและควรให้ครุมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา อุปสรรค เพื่อให้โครงการหรือกิจกรรมได้ดำเนินการไปด้วยความเรียบร้อยผู้บริหารมีการติดตามแนะนำและพัฒนาสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

5. ด้านการรายงานผลการประเมินตนเองกำหนดการจัดรูปแบบการจัดทำรายงาน ระบุปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะ และแนวทางแก้ไขผู้บริหารควรให้ครุมีส่วนร่วมในการนำข้อมูลจากการรายงานการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษามาปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานของหลักสูตรสถานศึกษา และควรให้ครุมีส่วนร่วมในการจัดทำรายงานการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาด้วย มีการรายงานผลทุกโครงการหรือกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษา
2. ควรศึกษาเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาโดยใช้ตัวแปรอื่น เช่น อายุ รายได้ต่อเดือน ระดับชั้นที่สอน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาต่อไป
3. การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2554. กรุงเทพฯ ฯ :โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์(ร.ส.พ.)
- คจิตร พงษ์คำพันธ์. (2549).การดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 3.วิทยานิพนธ์ (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- ช่อเพชร เบ้าเงิน. (2548).การมีส่วนร่วมของครุในกระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดสุราษฎร์ธานี.กศ.ด. (การบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- ชัยญานุช พรหมโคตร. (2557). การดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตเทศบาลตำบลวัดธาตุอำเภอเมืองหนองคายจังหวัดหนองคาย.วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา.มหาวิทยาลัยพิษณุโลก.
- ประครอง มิทะลา. (2549).การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 2.ปริญญา ค.ม. (การบริหารการศึกษา)มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- พระฉัตรชัย อริณ ชโย (ยุทธการ). (2554).การศึกษาสภาพการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1.พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาการบริหารจัดการคณะสงฆ์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พิเชษฐ์ วายูวรรณ. (2550). การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วาสนา บุรพา. (2557). การศึกษาการดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

วิเชียร จันทวิเศษ. (2549). สภาพและปัญหาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษจังหัดสระแก้ว. ปรินญา (การบริหารการศึกษา).

โสวัฒน์ วลัยศรี. (2552). การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2. ปรินญา ค.ม. (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

อุดม หงษ์อินทร์. (2551). สภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษอุบลราชธานี เขต 4. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ.

บทความวิจัย (ม.ค. – มิ.ย. 2563)

การศึกษาความแม่นยำเชิงพยากรณ์ของแบบทดสอบวัดแววครูที่ใช้คัดเลือกนักศึกษาเข้าศึกษาหลักสูตร
ประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ปีการศึกษา 2560

รศ.ดร.ชวนชัย เชื้อสาธุน

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, E-mail : chuan.6403@gmail.com

ผศ.ดร.เขว่วนประภา เชื้อสาธุน, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ผศ.ดร.ชูชีพ ประทุมเวียง, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ผศ.ดร.อารี หลวงนา, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ผศ.สุมลรัตน์ ไกรสรสวัสดิ์, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความแม่นยำเชิงพยากรณ์ของแบบทดสอบวัดแววครูที่ใช้คัดเลือกนักศึกษา 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลการสอบคัดเลือกจากแบบทดสอบวัดแววครูกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้สำเร็จการศึกษา และ 3) ค้นหาตัวพยากรณ์ที่ดีในการทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้สำเร็จการศึกษา กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี รุ่นที่ 8 จำนวน 120 คน โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล เป็นแบบทดสอบวัดแววครู จำนวน 1 ฉบับ ประกอบด้วย ข้อสอบวัดความสามารถด้านคำตรงข้าม ด้านศัพท์สัมพันธ์ ด้านความเข้าใจภาษา ด้านสังเคราะห์ข้อความ ด้านสรุปความ และด้านอุปมาอุปไมยภาษา ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยคัดลอกผลการสอบคัดเลือกเข้าศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู ของผู้สำเร็จการศึกษา รุ่นที่ 8 จากสาขาวิชา วิชาชีพครู และคัดลอกระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมตลอดหลักสูตรของผู้สำเร็จการศึกษาจากบัณฑิตวิทยาลัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัย พบว่า

แบบทดสอบวัดแววครูที่ใช้คัดเลือกนักศึกษามีความแม่นยำเชิงพยากรณ์ในระดับต่ำ ผลการสอบคัดเลือกจากแบบทดสอบวัดแววครูทั้ง 6 ด้าน มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้สำเร็จการศึกษาเท่ากับ .377 และตัวแปรพยากรณ์ที่ดีของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้สำเร็จการศึกษามีเพียงตัวเดียว คือ ผลการสอบจากแบบทดสอบวัดแววครู ด้านสังเคราะห์ข้อความ

คำสำคัญ: ความแม่นยำเชิงพยากรณ์ แบบทดสอบวัดแววครู นักศึกษา

Received: February 6, 2020, Revised February 11, 2020, Accepted February 26, 2020

The Study of the Predictive Validity of the Glittering Teacher Test for Entrance Examination of the Ubon Ratchathani Rajabhat University Graduate Diploma Program in Teacher Education in the Academic Year 2017

Assoc.Prof.Dr.Chuanchai Chuasathuchon, Faculty of Education Ubonratchatani Rajabhat University

E-mail : chuan.6403@gmail.com

Asst.Prof.Dr.Chaowprapha Chuesathuchon, Faculty of Education Ubonratchatani Rajabhat University

Asst.Prof.Dr.Chucheep Pratumviang, Faculty of Education Ubonratchatani Rajabhat University

Asst.Prof.Dr.Aree Luangna, Faculty of Education Ubonratchatani Rajabhat University

Asst.Prof.Sumonrat Krisawat, Faculty of Education Ubonratchatani Rajabhat University

Abstract

The purposes of this study were to : (1) study the predictive validity of the glittering teacher test, (2) investigate the relation between the results of the glittering teacher test and students' achievement, and (3) analyze good predictors in a prediction of students' achievement of the Graduate Diploma Program in Teacher Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University, academic year 2017. The sample was the 8th 120 graduates holding the Graduate Diploma in Teacher Education, obtaining by stratified random sampling. The instrument was the teacher glittering test for entrance examination, including opposite words, relationship terminology, language comprehension, text synthesis, summary and figurative. The data collected were the 8th graduates' results of the entrance examination and their grade point averages from the program and the UBRU Graduate School, respectively. The data were then analyzed using a simple correlation analysis and multiple regression analysis. The findings revealed:

The predictive validity in predicting the graduates' achievement of the glittering teacher test was at the weak level. There was a linear relation at multiple correlation coefficient of .377 between the results of the glittering teacher test and students' achievement. Only text synthesis was found a good predictor..

Keywords: Predictive Validity, The Glittering Teacher Test, Student

คำขอบคุณ: งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจากคณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

บทนำ

ในการคัดเลือกนักศึกษาที่จะเข้ามาศึกษาของสถาบันการศึกษาต่างๆ ต้องใช้วิธีการที่จะให้ได้คนดีและมีคุณภาพที่สุด การรับนักศึกษาเข้าศึกษาของมหาวิทยาลัยได้กระทำกันมานานแล้วและได้พัฒนารูปแบบการรับนักศึกษามาเรื่อยๆ จนปัจจุบันนี้การรับนักศึกษามีสองวิธี คือรับโดยการคัดเลือกและรับโดยการสอบคัดเลือกในส่วนของการสอบคัดเลือกนั้นจะมีการสอบคัดเลือกภาคทฤษฎี และบางโปรแกรมวิชาจะมีการสอบภาคปฏิบัติควบคู่ไปด้วยแบบทดสอบที่ใช้สอบคัดเลือกในภาคทฤษฎีนั้นประกอบด้วย แบบทดสอบวิชาเอก กับแบบทดสอบวิชาพื้นฐานทั่วไป ในการกำหนดสัดส่วนคะแนนระหว่างวิชา เอกกับวิชาพื้นฐานทั่วไป การกำหนดขอบข่ายของรายวิชาที่จะออกข้อสอบคัดเลือกและการกำหนดผู้ที่รับผิดชอบ ในการออกข้อสอบคัดเลือกนั้นขึ้นอยู่กับแนวปฏิบัติในการรับนักศึกษาในแต่ละปีของมหาวิทยาลัย ในการคัดเลือก นักศึกษาของสถาบันการศึกษาโดยทั่วไป ส่วนใหญ่จะวัดความรู้ความสามารถของผู้สมัครด้วยแบบทดสอบ แบบทดสอบจึงมีส่วนสำคัญต่อการรับนักศึกษาเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยเป็นอย่างมาก ดังนั้นหากแบบทดสอบที่ใช้สอบคัดเลือกมีองค์ประกอบครบถ้วนตามที่ต้องการจะวัดและมีอำนาจในการพยากรณ์สูง ก็จะทำให้ได้นักศึกษาที่มีความรู้ความสามารถตรงตามสาขาวิชาและมีโอกาสประสบความสำเร็จในการเรียนสูง (ศิริชัย กาญจนวาที 2548 : 110-111) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความแม่นยำตรงเชิงพยากรณ์ของแบบทดสอบ วัดแววครูที่ใช้สอบคัดเลือกนักศึกษา เพื่อจะได้นำผลการศึกษาไปปรับปรุงแบบทดสอบวัดแววครูที่จะใช้สอบคัดเลือกนักศึกษาให้มีความถูกต้องและมีความสามารถในการพยากรณ์เพิ่มมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความแม่นยำตรงเชิงพยากรณ์ของแบบทดสอบวัดแววครูที่ใช้คัดเลือกนักศึกษาเข้าศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ปีการศึกษา 2560
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลการสอบคัดเลือกจากแบบทดสอบวัดแววครูกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้สำเร็จการศึกษา ตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ปีการศึกษา 2560
3. เพื่อค้นหาตัวพยากรณ์ที่ดีในการทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้สำเร็จการศึกษา ตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ปีการศึกษา 2560

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากร เป็นผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี รุ่นที่ 8 ปีการศึกษา 2560

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรพยากรณ์ ประกอบด้วย

- 1.1 ความสามารถด้านคำตรงข้าม
- 1.2 ความสามารถด้านศัพท์สัมพันธ์
- 1.3 ความสามารถด้านความเข้าใจภาษา
- 1.4 ความสามารถด้านสังเคราะห์ข้อความ
- 1.5 ความสามารถด้านสรุปความ
- 1.6 ความสามารถด้านอุปมาอุปไมยภาษา

2. ตัวแปรเกณฑ์ ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้สำเร็จการศึกษา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างแบบทดสอบวัดแววครู โดยประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดในการจัดชุดแบบทดสอบสำหรับคัดเลือกบุคคลในอาชีพครู ของ Flanagan (ชวนชัย เชื้อสาธุน 2541 : 58) ที่ระบุว่า แบบทดสอบที่ใช้คัดเลือกบุคคลอาชีพนี้ประกอบด้วย

แบบทดสอบย่อยดังนี้ แบบทดสอบวัดความสามารถด้านคำศัพท์ ความสามารถในการตัดสินใจโดยอาศัยความเข้าใจ ความสามารถในการวางแผน และความสามารถในการใช้หลักภาษา

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร ได้แก่ ผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี รุ่นที่ 8 จำนวน 180 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี รุ่นที่ 8 จำนวน 120 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล เป็นแบบทดสอบวัดแววครู จำนวน 1 ฉบับ มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบชนิด 5 ตัวเลือก จำนวน 50 ข้อ ประกอบด้วย ข้อสอบวัดความสามารถด้านคำตรงข้าม 5 ข้อ ด้านศัพท์สัมพันธ์ 5 ข้อ ด้านความเข้าใจภาษา 15 ข้อ ด้านสังเคราะห์ข้อความ 10 ข้อ ด้านสรุปความ 10 ข้อ และด้านอุปมาอุปไมยภาษา 3 ข้อ

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างผลการสอบคัดเลือกจากแบบทดสอบวัดแววครูแต่ละด้าน ได้แก่ ด้านคำตรงข้าม ด้านศัพท์สัมพันธ์ ด้านความเข้าใจภาษา ด้านสังเคราะห์ข้อความ ด้านสรุปความ และด้านอุปมาอุปไมยภาษากับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้สำเร็จการศึกษา

2 วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างผลการสอบคัดเลือกจากแบบทดสอบวัดแววครู 6 ด้าน ได้แก่ ด้านคำตรงข้าม ด้านศัพท์สัมพันธ์ ด้านความเข้าใจภาษา ด้านสังเคราะห์ข้อความ แบบสรุปความ และ ด้านอุปมาอุปไมยภาษากับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้สำเร็จการศึกษา

เกณฑ์การพิจารณาค่าความสัมพันธ์ ใช้เกณฑ์ดังนี้ (Hinkle, Wiersma and Jurs 1998 : 118)

- 0.90 – 1.00 สัมพันธ์กันในระดับสูงมาก
- 0.70 – 0.89 สัมพันธ์กันในระดับสูง
- 0.50 – 0.69 สัมพันธ์กันในระดับปานกลาง
- 0.30 – 0.49 สัมพันธ์กันในระดับต่ำ
- 0.00 – 0.29 สัมพันธ์กันในระดับต่ำมาก

สรุปผลการวิจัย

1. แบบทดสอบวัดแววครูที่ใช้สอบคัดเลือกนักศึกษาเข้าศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ปีการศึกษา 2560 มีความแม่นยำตรงเชิงพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้สำเร็จการศึกษาในระดับต่ำ โดยมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้สำเร็จการศึกษา เท่ากับ .341 รายละเอียดปรากฏดังตารางที่ 1

2. ผลการสอบคัดเลือกจากแบบทดสอบวัดแววครู มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้สำเร็จการศึกษา เท่ากับ .377 เมื่อพิจารณาผลการสอบเป็นรายด้าน พบว่า มีเพียงสองด้านที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้สำเร็จการศึกษา คือ ด้านสังเคราะห์ข้อความและด้านสรุปความ รายละเอียดปรากฏดังตารางที่ 2

3. ตัวแปรพยากรณ์ที่ดีที่สุดของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้สำเร็จการศึกษามีเพียง 1 ตัวแปร คือ ผลการสอบคัดเลือกนักศึกษาจากแบบทดสอบวัดแววครู ด้านสังเคราะห์ข้อความ ซึ่งสามารถพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้สำเร็จการศึกษา ได้ร้อยละ 5.5 รายละเอียดปรากฏดังตารางที่ 3

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างผลการสอบคัดเลือกจากแบบทดสอบวัดแววครู กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู

	ACH	VB1	VB2	VB3	VB4	RN1	RN2	TOT
ACH	1.000							
VB1	-.131	1.000						
VB2	.123	-.096	1.000					
VB3	.115	-.084	.129	1.000				
VB4	.235*	-.058	-.062	-.068	1.000			
RN1	.199*	-.170	-.193	-.149	.118	1.000		
RN2	.112	.031	.062	.082	.057	.063	1.000	
TOT	.341*	.038	.255*	.458*	.542*	.487*	.353*	1.000

* $p < .05$, ACH แทน ผลสัมฤทธิ์ VB1 แทน คำตรงข้าม VB2 แทน ศัพท์สัมพันธ์ VB3 แทน ความเข้าใจภาษา VB4 แทน สังเคราะห์ข้อความ RN1 แทน สรุปความ RN2 แทน อุปมาอุปไมยภาษา TOT แทน ผลการสอบวัดแววครูทั้งหมด

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเมื่อใช้ผลการสอบคัดเลือกจากแบบทดสอบวัดแววครู 6 ด้าน เป็นตัวแปรพยากรณ์ และใช้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตร ประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู เป็นตัวแปรเกณฑ์

ตัวแปรพยากรณ์	ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย		t	p
	b	β		
ความสามารถด้านคำตรงข้าม	-.014	-.059	-.659	.511
ความสามารถด้านศัพท์สัมพันธ์	.025	.150	1.660	.100
ความสามารถด้านความเข้าใจภาษา	.014	.131	1.466	.145
ความสามารถด้านสังเคราะห์ข้อความ	.024	.222	2.515	.013
ความสามารถด้านสรุปความ	.020	.207	2.244	.027
ความสามารถด้านอุปมาอุปไมย	.018	.068	.772	.441

$a = 3.014$ $R = .377$ $R^2 = .142$ $SE_{est} = .166$ $F = 3.125$ $p = .007$

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของตัวแปรพยากรณ์ที่ได้รับคัดเลือกเข้าสู่สมการถดถอยตามลำดับชั้น ในการพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูและผลการทดสอบความมีนัยสำคัญของสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ที่เพิ่มขึ้น เมื่อจำแนกตัวแปรพยากรณ์ตามความสามารถ 6 ด้าน

ตัวแปรพยากรณ์	R	R^2	R^2_{Change}	F_{Change}	p
VB4	.235	.055	.055	6.923	.010
VB4 RN1	.292	.085	.030	3.800	.054

VB4 แทน สังเคราะห์ข้อความ RN1 แทน สรุปความ

อภิปรายผล

1. จากผลการศึกษา พบว่า แบบทดสอบวัดแววครุมีความแม่นยำตรงเชิงพยากรณ์ในระดับต่ำ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากแบบทดสอบวัดแววครุที่ใช้สอบคัดเลือกมีจำนวนข้อสอบในแต่ละด้านน้อยไป เช่น ด้านคำตรงข้าม มีจำนวน 5 ข้อ ด้านศัพท์สัมพันธ์ มีจำนวน 5 ข้อ ด้านอุปมาอุปไมยภาษา มีจำนวน 3 ข้อ เป็นต้น ถ้าแบบทดสอบมีจำนวนข้อสอบมากขึ้น จะทำให้ความแปรปรวนของคะแนนจริง (true variance) สูงขึ้น และค่าความแปรปรวนของคะแนนผิดพลาดในการวัด (error variance) ต่ำลง และส่งผลให้ค่าความแปรปรวนร่วมกัน (common factor variance) เพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นการเพิ่มความแม่นยำนั่นเอง (Ghiselli, 1964 : 407)

2. จากผลการศึกษา พบว่า ผลการสอบคัดเลือกนักศึกษาจากแบบทดสอบวัดแววครุ ด้านคำตรงข้าม ด้านศัพท์สัมพันธ์ ด้านความเข้าใจภาษา ด้านสังเคราะห์ข้อความ ด้านสรุปความ และด้านอุปมาอุปไมยภาษา มีความแม่นยำตรงเชิงพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้สำเร็จการศึกษา ทั้งนี้เพราะว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้สำเร็จการศึกษาดตามหลักสูตรนี้เกี่ยวข้องกับความรู้ในวิชาชีพครู เช่น ภาษาและวัฒนธรรม ปรัชญาการศึกษาและความเป็นครู การพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้และการจัดชั้นเรียน นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา การวัดและประเมินผล การวิจัย การประกันคุณภาพการศึกษา และจิตวิทยาสำหรับครู ซึ่งเป็นรายวิชาเกี่ยวกับ การจัดการเรียนการสอน การอบรมสั่งสอนลูกศิษย์ ซึ่งต้องใช้ภาษาในการสื่อสารกับผู้เรียน เช่น อธิบายเนื้อหาวิชา ต่าง ๆ ให้ผู้เรียนเข้าใจ ใช้คำพูดที่เหมาะสมกับวัยผู้เรียน ชักจูงให้ผู้เรียนสนใจบทเรียน เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในการจัดชุดแบบทดสอบสำหรับคัดเลือกบุคคลในอาชีพครูของ Flanagan (ชวนชัย เชื้อสารุชน 2541 : 58) ที่ระบุว่า แบบทดสอบที่ใช้คัดเลือกบุคคลอาชีพนี้ประกอบด้วยแบบทดสอบย่อย ดังนี้ แบบทดสอบวัดความสามารถด้านคำศัพท์ ความสามารถในการตัดสินใจโดยอาศัยความเข้าใจ ความสามารถในการวางแผน และความสามารถในการใช้หลักภาษา

3. จากผลการศึกษา พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ที่ดีของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้สำเร็จการศึกษามีเพียง 1 ตัวแปร คือ ผลการสอบคัดเลือกนักศึกษาจากแบบทดสอบวัดแววครุ ด้านสังเคราะห์ข้อความ ทั้งนี้เพราะว่า ความสามารถในการใช้ภาษาและความสามารถในการตัดสินใจโดยอาศัยความเข้าใจ เป็นทักษะพื้นฐานของการเรียนรายวิชาต่างๆ ในหลักสูตร เช่น การจัดทำสื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และการวิจัยในชั้นเรียน เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 แบบทดสอบวัดแววครุฉบับนี้ยังมีความแม่นยำตรงเชิงพยากรณ์ต่ำ ควรนำผลการสอบไปพิจารณาร่วมกับการสอบสัมภาษณ์ หรือร่วมกับแฟ้มสะสมงาน

1.2 ก่อนนำแบบทดสอบไปใช้ ควรตรวจสอบคุณภาพของข้อสอบ คือ ความยากและอำนาจจำแนก และตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบ คือ ความเชื่อถือได้และความแม่นยำเชิงโครงสร้าง ด้วย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 แบบทดสอบควรเพิ่มความสามารถในการวางแผนเข้าไปอีก เพื่อให้ครอบคลุมประกอบตามแนว คิดของ Flanagan และเพิ่มจำนวนข้อสอบในแต่ละด้านให้มีจำนวนมากขึ้น เพื่อเพิ่มความแม่นยำตรงเชิงพยากรณ์

2.2 ควรมีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันแบบทดสอบวัดแววครุ เพื่อยืนยันองค์ประกอบ และข้อสอบในแต่ละองค์ประกอบด้วย

2.3 ควรศึกษาความแม่นยำตรงเชิงพยากรณ์ของแบบทดสอบวัดแววครุที่ใช้คัดเลือกนักศึกษาในระดับปริญญาตรีด้วย

เอกสารอ้างอิง

ศิริชัย กาญจนาวาสี ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม (CLASSICAL TEST THEORY) พิมพ์ครั้งที่ 5 กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548 288 หน้า

ชวนชัย เชื้อสาธุชน เอกสารประกอบการสอน 1044201การสร้างแบบทดสอบวัดความถนัด ภาควิชาทดสอบและวิจัย การศึกษา คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี 2541 132 หน้า

Ghiselli, Edwin E., Theory of Psychological Measurement, McGraw-Hill, Inc., N.Y., 1964, 408 p.

Hinkle, Dennis .E.Willian Wiersma and Stephen G. Jurs. Applied statistics for the behavioral sciences. 4th ed. New York : Houghton Mifflin, 1998.

บทความวิจัย (ม.ค. – มิ.ย. 2563)

ความเป็นครูเชิงสมรรถนะของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชูชีพ ประทุมเวียง, อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี 34000

E-mail : Chucheeep138@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสมรรถนะและเพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะความเป็นครูของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ด้านการพัฒนาผู้เรียน ด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน ด้านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน ด้านภาวะผู้นำครู และด้านการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชน จำแนกตาม เพศ วุฒิการศึกษา และขนาดของสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี จำนวน 123 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามความเป็นครูเชิงสมรรถนะของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า

1. การศึกษาสมรรถนะและเพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะความเป็นครูของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก
2. การเพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะความเป็นครูของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี จำแนกตามเพศและขนาดของสถานศึกษา โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สำหรับสมรรถนะความเป็นครูของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู จำแนกตามระดับวุฒิการศึกษาสูงสุด โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: ความเป็นครูเชิงสมรรถนะ

Received: February 7, 2020, Revised February 11, 2020, Accepted February 26, 2020

The Competency of Teacher Profession of Students in the Graduate Diploma Program in the Teaching Profession at Ubon Ratchathani Rajabhat University

Asst.Prof.Dr.Chucheep Pratumviang

Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University

E-mail : Chucheep138@hotmail.com

Abstract

The objectives of this research were to study and compare the competency of teacher profession of students in the graduate diploma program in the teaching profession at Ubon Ratchathani Rajabhat University under study consisted of 6 aspects: 1) Curriculum and Learning Management 2) Student Development 3) Classroom Management 4) Analysis & Synthesis & Classroom Research 5) Teacher Leadership 6) Relationship & Collaborative – Building for Learning Management the sample was classified according to gender teachers' education degrees and school sizes. The samples in this study consisted of 123 Students of the Graduate Diploma Program in the teaching Profession. Instruments used for data collection was a 5-point rating scale questionnaire. The data was analyzed by percentages, means (\bar{X}) and standard deviation (S.D.), and One-Way ANOVA.

The findings of the research were as follows.

1. Study and compare the competency of teacher profession of students in the graduate diploma program in the teaching profession at Ubon Ratchathani Rajabhat University as a whole and individual aspects, were at the high level.
2. The comparisons of the competency of teacher profession of students in the graduate diploma program in the teaching profession at Ubon Ratchathani Rajabhat University was classified according to gender and school sizes. It showed differences at a significance level of .01. There was no significance differences statistically when comparing the teachers' education degrees

Keywords: The Competency of Teacher Profession

คำขอบคุณ: งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจากคณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

บทนำ

การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืน โดยนำทุนของประเทศที่มีศักยภาพ คือ ทุนมนุษย์มาใช้ประโยชน์อย่างบูรณาการและเกื้อกูลกันพร้อมทั้งเสริมสร้างให้แข็งแกร่งเพื่อเป็นรากฐานในการพัฒนา ประเทศสอดคล้องกับการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12พ.ศ. 2560-2564ยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตปรับระบบบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กให้มีขนาดและจำนวนที่เหมาะสมตามความจำเป็นของพื้นที่และโครงสร้างประชากรปรับหลักสูตรการผลิตครูที่เน้นสมรรถนะ มีจิตวิญญาณความเป็นครู เป็นผู้แนะนำและสามารถกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียน สร้างมาตรการจูงใจให้ผู้มีศักยภาพสูงเข้ามาเป็นครูปรับระบบประเมินวิทยฐานะทางวิชาชีพให้เชื่อมโยงกับพัฒนาการและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน และสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนที่เป็นการพัฒนาสมรรถนะของครูอย่างต่อเนื่องพัฒนาระบบประเมินคุณภาพมาตรฐานที่สามารถวัดและประเมินผลคุณภาพผู้เรียนทั้งด้านทักษะ ความรู้ ความสามารถ และสมรรถนะตามมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละระดับการศึกษาส่งเสริมมาตรการสร้างแรงจูงใจให้สถานประกอบการขนาดกลางที่มีศักยภาพเข้าร่วมระบบทวิภาคีหรือสหกิจศึกษา ขยายความร่วมมือระหว่างสถาบันอาชีวศึกษา สถาบันอุดมศึกษา ภาคเอกชน และผู้เชี่ยวชาญทั้งในและต่างประเทศ พัฒนาสาขาวิชาที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านสู่ความเป็นเลิศ การพัฒนางานวิจัยไปสู่นวัตกรรม รวมทั้งขยายการจัดทำและการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะให้มากขึ้นจัดทำสื่อการเรียนรู้ที่เป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์และสามารถใช้งานผ่านระบบอุปกรณ์สื่อสารเคลื่อนที่ให้คนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงได้ง่าย สะดวก ทัวถึง ไม่จำกัดเวลาและสถานที่ ปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

ภายใต้บริบทแห่งการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกที่เกิดขึ้นท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ (globalization) ต่อเนื่องตลอดมาประกอบกับวิวัฒนาการทางเทคโนโลยี (Technology Information) ที่นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนำมาสู่การปรับตัวเพื่อ การพัฒนา กล่าวคือการพัฒนาคนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่ระบบสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ (knowledge - based society)ซึ่งสังคมแห่งการเรียนรู้เป็นสังคมแห่งภูมิปัญญาตระหนักถึงความสำคัญ ความจำเป็นของการเรียนรู้ที่ทุกคนและทุกส่วนในสังคม มีความใฝ่รู้และพร้อมที่จะ เรียนรู้อยู่เสมอ ดังนั้น ความรู้จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในองค์กร องค์กรต่างๆเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงและ ปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวก็เป็นสาเหตุสำคัญที่ ทำให้ลักษณะการเรียนรู้ของแต่ละบุคคลเปลี่ยนแปลงไปจากรูปแบบเดิมที่เป็นการเรียนรู้แต่เฉพาะ ในระบบโรงเรียนซึ่งครูจะเป็นผู้กำหนดเนื้อหาและขอบเขตของการเรียนรู้เปลี่ยนเป็น การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong learning) โดยเป็นการศึกษาเรียนรู้กันอย่างเป็นทางการและไม่เป็น ทางการ โดยมุ่งเน้นให้ทรัพยากรบุคคลสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพให้สามารถมี ความรู้ มีทักษะ มีประสบการณ์ที่สามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตรวมทั้งสามารถประกอบอาชีพในสังคม โลกาภิวัตน์และสังคมแห่งเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารในปัจจุบัน ดังนั้นเมื่อกระบวนการเรียนรู้ในสังคมมีการเปลี่ยนแปลง สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงพื้นฐานเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ องค์กรต่างๆ จึงเริ่มมีการเปลี่ยนแปลง เน้นการพัฒนาการเรียนรู้ของบุคลากร โดยปัจจัยหลักสำคัญ มากที่สุดขององค์กร คือ “คน” จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนในองค์กร โดยอาศัยการเรียนรู้ เป็นเครื่องมือสำคัญ (Senge,1994)

สถาบันอุดมศึกษาหรือมหาวิทยาลัยทำหน้าที่ผลิตกำลังคนระดับอุดมศึกษา เป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงหรือองค์กรขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่ต้องดำเนินการตามบทบาท/ปัญหาสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ส่วนใหญ่สาเหตุหลักมาจากเรื่องคุณภาพของคนเป็นสำคัญ ซึ่งในการสร้างคุณภาพของคนนั้น “ครู” เป็นองค์ประกอบสำคัญในกระบวนการพัฒนาการศึกษาของประเทศ งานครูจึงเป็นวิชาชีพชั้นสูง ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพ ย่อมต้องรับผิดชอบภาระที่สูงตามมาด้วย เพราะมีผลกระทบต่อผู้เรียน ผู้รับบริการทางการศึกษาและสังคม จึงต้องมีการควบคุมการประกอบวิชาชีพเป็นพิเศษ เพื่อให้เกิดความมั่นใจต่อผู้รับบริการทางการศึกษาและสังคมโดยรวม ซึ่งได้มีกฎหมายที่กล่าวถึงวิชาชีพครูทั้งในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2546 ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ

พ.ศ.2556 ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยจรรยาบรรณ พ.ศ.2556 ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยแบบแผนพฤติกรรมจรรยาบรรณวิชาชีพ พ.ศ. 2550 ประกาศคณะกรรมการคุรุสภาเรื่อง สาระความรู้ สมรรถนะ และประสบการณ์วิชาชีพของผู้ประกอบวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และศึกษานิเทศก์ ตามข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ.2556

ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องมีการพัฒนาครูและเตรียมครูที่จะเข้าสู่วิชาชีพให้มีสมรรถนะสูงเพราะครูต้องพัฒนา ผู้เรียนให้สามารถเผชิญสถานการณ์ต่างๆได้ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ดังนั้น การศึกษาและพัฒนาครูเพื่อเพิ่มสมรรถนะทาง วิชาชีพให้เกิดขึ้นจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องมีการพัฒนาครูและเตรียมครูที่จะเข้าสู่วิชาชีพ ให้มีสมรรถนะสูงเพราะครูต้องพัฒนาผู้เรียนให้สามารถเผชิญสถานการณ์ต่างๆได้ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ดังนั้น การศึกษา และพัฒนาครูเพื่อเพิ่มสมรรถนะทางวิชาชีพให้เกิดขึ้นจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง จะเห็นได้ว่า “ครู” เป็นผู้ที่มิบทบาท สำคัญในการขับเคลื่อนการศึกษาของชาติ การจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายได้นั้น ฤกษ์สำคัญอยู่ที่ครู คุณภาพของครู เป็น หัวใจของการศึกษาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของ สังคมยุคใหม่ บทบาทของครูที่สำคัญ คือ การจัดการ เรียนรู้ที่พัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ ซึ่งครูต้องมีคุณสมบัติเฉพาะมีความสามารถสูงในการพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพให้บรรลุ เป้าหมาย และเป็นประชากรที่มีคุณภาพในสังคม ซึ่งคุณภาพของบุคลากรเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนา เศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง การศึกษา วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และ สิ่งแวดล้อม (กองทัพ เคลือบพณิชกุล, 2547)

เมื่อครูมีความสำคัญและเป็นอาชีพชั้นสูง จึงได้มีการกำหนดให้มีหน่วยงานดูแลครูตาม พระราชบัญญัติ สภาครูและ บุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 มาตรา 7 ให้มีสภาครูและบุคลากร ทางการศึกษา เรียกว่า “คุรุสภา” มีฐานะเป็นนิติ บุคคล ในกำกับของกระทรวงศึกษาธิการ โดยให้มี หน้าที่ต่างๆ และหน้าที่หนึ่งซึ่งมีความสำคัญต่ออาชีพครูคือกำหนด มาตรฐานวิชาชีพครู และคุรุสภาได้ออกข้อบังคับคุรุสภา พ.ศ.2556ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพครูไว้ 11 มาตรฐาน ได้แก่ 1.ความ เป็นครู2.ปรัชญาการศึกษา 3.ภาษาและวัฒนธรรม 4.จิตวิทยาสำหรับครู5.หลักสูตร 6.การจัดการเรียนรู้และการจัดการชั้น เรียน 7.การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้8.นวัตกรรมและเทคโนโลยี สารสนเทศทางการศึกษา 9.การวัดและประเมินผลการ เรียนรู้ 10.การประกันคุณภาพการศึกษาและ 11.คุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณ และในแต่ละมาตรฐานคุรุสภายังได้ ออกประกาศ คณะกรรมการคุรุสภาเรื่องสาระความรู้สมรรถนะและประสบการณ์วิชาชีพของผู้ประกอบวิชาชีพครูซึ่งใน ข้อบังคับได้กำหนดสาระความรู้และสมรรถนะไว้ด้วย

ดังนั้นสถาบันการศึกษาที่จัดการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาวิชาชีพครู เพื่อให้ผู้ที่สำเร็จการศึกษา ระดับปริญญาตรีสาขาต่างๆได้เข้าเรียนเพื่อประกอบอาชีพครูให้มี มาตรฐานความรู้ 11 มาตรฐาน จึงต้องจัดหลักสูตรให้มี เนื้อหาตามสาระความรู้และสมรรถนะ ตามที่คุรุสภากำหนด คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ได้เปิดสอน หลักสูตรประกาศนียบัตร บัณฑิตวิชาชีพครูเพื่อให้ผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาต่างๆได้เข้าเรียนเพื่อประกอบ อาชีพครู และตระหนักถึงความสำคัญของความเป็นครูต่อการพัฒนาระบบการเรียนการสอนอันจะส่งผลต่อประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพของผู้เรียนซึ่งผู้วิจัยมีความเชื่อว่า หากครูมีสมรรถนะความเป็นครูแล้วนั้นจะสามารถพัฒนาการเรียนการสอนสู่ ความเป็นเลิศส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมายสูงสุดในการจัดการศึกษาได้ ดังนั้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาสมรรถนะความ เป็นครูของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นครูเชิงสมรรถนะของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ อุบลราชธานี
2. เพื่อเปรียบเทียบความเป็นครูเชิงสมรรถนะของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูมหาวิทยาลัย ราชภัฏอุบลราชธานี

กรอบแนวคิดการวิจัย

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

1. เพศ
2. ระดับการศึกษาวุฒิสูงสุด
3. ขนาดสถานศึกษา

การศึกษาสมรรถนะความเป็นครูของนักศึกษาหลักสูตร
ประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
6 ด้าน คือ

- ด้านที่ 1 การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้
- ด้านที่ 2 การพัฒนาผู้เรียน
- ด้านที่ 3 การบริหารจัดการชั้นเรียน
- ด้านที่ 4 การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน
- ด้านที่ 5 ภาวะผู้นำครู
- ด้านที่ 6 การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีที่กำลังศึกษาในภาคการศึกษาที่ 1/62ปีการศึกษาที่ 2562จำนวน 176 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ประกอบไปด้วย นักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู จำนวน 123 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของ ขนาดตัวอย่างในการวิจัยนี้ ใช้สูตรในการคำนวณขนาดตัวอย่างของ Krejcie and Morgan(ภาวิตา ธราศรีสุทธิและคณะ, 2555 : 13)โดยการสุ่มอย่างง่าย

2. เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยในส่วนของ ส่วนที่ 1 ส่วนที่ 2 และส่วนที่ 3 จะเป็นปัญหา/ข้อเสนอแนะที่ผู้ตอบแบบสอบถามได้เสนอความคิดเห็นได้อย่างอิสระ ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับคุณลักษณะส่วนบุคคลของประชากรที่ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นคำถามปลายปิด โดยคำตอบเป็นชนิดเลือกรายการ (Check-list) 5 ข้อคำถามโดยผู้ตอบแบบสอบถามจะเลือกคำตอบที่มีคุณสมบัติตรงกับตัวผู้ตอบแบบสอบถามเพียง 1 คำตอบ จาก 1 ข้อคำถาม ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษาวุฒิสูงสุด ประสบการณ์ในการสอน อายุ ขนาดของสถานศึกษา

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับการศึกษาความเป็นครูเชิงสมรรถนะของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีซึ่งสอบถามเกี่ยวกับความเป็นครูเชิงสมรรถนะ 6 ด้าน คือ ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาผู้เรียน ด้านการบริหารจัดการชั้นเรียนด้านการวิเคราะห์ สังเคราะห์และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน ด้านภาวะผู้นำครูด้านการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชน จำนวน 50 ข้อคำถาม ใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert, 1967) เป็นมาตรวัด โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนแบ่งเป็น 5 ระดับ ได้ดังนี้

ระดับคะแนน	ระดับสมรรถนะความเป็นครู
5	หมายถึง ระดับสมรรถนะมากที่สุด
4	หมายถึง ระดับสมรรถนะมาก
3	หมายถึง ระดับสมรรถนะปานกลาง
2	หมายถึง ระดับสมรรถนะน้อย
1	หมายถึง ระดับสมรรถนะน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้เสนอความคิดเห็นปัญหา ข้อเสนอแนะ

3. การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัย

มีผู้วิจัยสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือแบบสอบถาม ตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาเนื้อหาสาระและกรอบแนวคิดทฤษฎีจากเอกสาร ตำรา หนังสือและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้ในการตั้งข้อคำถาม

2. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องในเรื่องการสร้างแบบสอบถาม

3. นำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมขึ้นมาสร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เกี่ยวกับการศึกษาสมรรถนะความเป็นครูของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี 6 ด้าน คือ ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาผู้เรียน ด้านการบริหารจัดการชั้นเรียนด้านการวิเคราะห์สังเคราะห์และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน ด้านภาวะผู้นำครูด้านการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชน

4. นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน โดยได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.60-1.00

5. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง

6. นำแบบสอบถามหาคุณภาพเพื่อมีความสมบูรณ์และเที่ยงตรง โดยวิจัยได้ทำการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) (Cronbach, 1990) ซึ่งผลการทดสอบพบว่า แบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .98

7. นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยเรื่องนี้ รวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างตอบด้วยตนเอง โดยสามารถรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม หลังจากตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมา จำนวน 123 ชุด รูปแบบของแบบสอบถามในส่วนที่ 1 เป็นคำถามแบบปลายปิด 5 ข้อคำถาม ส่วนที่ 2 ใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ของ ลิเคิร์ท จำนวน 50 ข้อคำถาม ในส่วนที่ 3 เป็นปัญหาและข้อเสนอแนะซึ่งเป็นคำถามปลายเปิด

. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย

1. ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย เพศ ระดับการศึกษาวุฒิสูงสุด ประสบการณ์ในการสอน อายุ ขนาดสถานศึกษา วิเคราะห์โดยการนำมาแจกแจงความถี่ โดยจำแนกตามตำแหน่งนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

2. ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาสมรรถนะความเป็นครูของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วแปลความหมายของค่าเฉลี่ย คือ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554. 103)

ค่าเฉลี่ย	4.50 – 5.00	หมายถึง	ระดับสมรรถนะมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.50 – 4.49	หมายถึง	ระดับสมรรถนะมาก
ค่าเฉลี่ย	2.50 – 3.49	หมายถึง	ระดับสมรรถนะปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.50 – 2.49	หมายถึง	ระดับสมรรถนะน้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00 – 1.49	หมายถึง	ระดับสมรรถนะน้อยที่สุด

3. ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะการศึกษาสมรรถนะความเป็นครูของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีโดยจะรวบรวมนำเสนอในข้อเสนอแนะทั่วไป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย สถิติพื้นฐาน ได้แก่ การคำนวณหาค่าร้อยละ (Percentage) การคำนวณหาค่าเฉลี่ย (Mean) การคำนวณหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สถิติที่ใช้กำหนดขนาดตัวอย่าง (Sample Size) สถิติที่ใช้ทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ หาค่าความเที่ยงตรง (Validity) สัมประสิทธิ์แอลฟา 4 หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) สถิติสำหรับทดสอบสมมติฐานเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้การทดสอบที (t-test) หาค่าทดสอบเอฟ (F - test)

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีประกอบด้วย เพศ ระดับการศึกษาวุฒิสูงสุด ประสบการณ์ในการสอน อายุ ขนาดของสถานศึกษาเพศนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู ส่วนใหญ่เป็นเพศ หญิง คิดเป็นร้อยละ 84.55 เพศชาย คิดเป็นร้อยละ 15.45 ระดับการศึกษาวุฒิสูงสุด นักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 84.55 รองลงมาสูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 15.45 ประสบการณ์ในการสอน นักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการสอน 2 – 4 ปี คิดเป็นร้อยละ 79.67 รองลงมาคือ น้อยกว่า 2 ปี คิดเป็นร้อยละ 16.26 และ 4 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 4.07 อายุ นักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู ส่วนใหญ่ต่ำกว่า 29 ปี คิดเป็นร้อยละ 73.17 รองลงมา 29 – 34 ปี คิดเป็นร้อยละ 22.76 และ 34 ปีขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 4.07 ในด้านขนาดของสถานศึกษา ส่วนใหญ่สอนในสถานศึกษาขนาดเล็ก คิดเป็นร้อยละ 65.85 รองลงมาสอนในสถานศึกษาขนาดกลาง คิดเป็นร้อยละ 26.02 และสอนในสถานศึกษาขนาดใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 8.13

จากการศึกษาความเป็นครูเชิงสมรรถนะของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี 6 ด้าน ประกอบด้วยด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาผู้เรียนด้านการบริหารจัดการชั้นเรียนด้านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านภาวะผู้นำครูด้านการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนจำแนกตาม เพศ ระดับการศึกษาวุฒิสูงสุด ประสบการณ์ในการสอน อายุ ขนาดของสถานศึกษา โดยสรุปดังนี้

1. การศึกษาความเป็นครูเชิงสมรรถนะของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า การศึกษาความเป็นครูเชิงสมรรถนะของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการสร้างสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชน อยู่ในระดับมาก ด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน อยู่ในระดับมากด้านการพัฒนาผู้เรียน อยู่ในระดับมาก ด้านภาวะผู้นำครู อยู่ในระดับมาก ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก และด้านอยู่ในระดับมากตามลำดับ

2. การเปรียบเทียบการศึกษาความเป็นครูเชิงสมรรถนะของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี จำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ทำงานและขนาดสถานศึกษา ผลปรากฏดังนี้

2.1 การเปรียบเทียบการศึกษาความเป็นครูเชิงสมรรถนะของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี จำแนกตามเพศ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.2 การเปรียบเทียบการศึกษาความเป็นครูเชิงสมรรถนะของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี จำแนกตามวุฒิการศึกษาสูงสุด แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.3 การเปรียบเทียบการศึกษาความเป็นครูเชิงสมรรถนะของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี จำแนกตามขนาดสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการวิจัย

จากสรุปผลการวิจัยการศึกษาความเป็นครูเชิงสมรรถนะของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี มีประเด็นที่น่าสนใจที่จะนำมาอภิปราย ดังนี้

1 การศึกษาความเป็นครูเชิงสมรรถนะของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี พบว่า นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี โดยรวม อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของวรรณุ สิทธิทอง (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากเช่นกัน

ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 4 สามารถใช้รูปแบบ/เทคนิควิธีการสอนอย่างหลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาเต็ม ตามศักยภาพ รองลงมาคือ ข้อ 5 สามารถใช้หลักจิตวิทยาในการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุขและพัฒนาอย่างเต็ม ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 3 สามารถจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบโดยบูรณาการอย่างสอดคล้อง เชื่อมโยงกันสอดคล้องกับงานวิจัยของ อิศหาก น้อยโตะ (2556 : 119) สมรรถนะการบริหารจัดการหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ปลูกฝัง/ส่งเสริมคุณลักษณะพึงประสงค์และสมรรถนะของผู้เรียน รองลงมาคือ ใช้หลักจิตวิทยาในการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข และใช้เทคโนโลยี/คอมพิวเตอร์ในการผลิตสื่อ/นวัตกรรมที่ใช้ในการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

ด้านการพัฒนาผู้เรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 14 สามารถจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านการดูแลตนเอง มีทักษะในการเรียนรู้การทำงาน การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง รองลงมาคือ ข้อ 12 สามารถจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมโดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนกิจกรรม ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 16 สามารถจัดทำโครงการ/ กิจกรรมส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย ความภูมิใจใน ความเป็นไทยซึ่งการพัฒนาผู้เรียนซึ่งเป็นความเป็นครูเชิงสมรรถนะด้านหนึ่งที่มีความสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรรณุ สิทธิทอง (2559) สมรรถนะด้านการวิเคราะห์ สังเคราะห์และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน ผลการวิจัยพบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อที่ 1 ครูสามารถสำรวจปัญหาของผู้เรียนเพื่อใช้ในการวางแผนการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน รองลงมาคือข้อ 3 ครูสามารถวิเคราะห์ปัญหาและกำหนดแนวทางในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือข้อ 7 ครูสามารถเขียนวิธีการดำเนินการวิจัยในชั้นเรียนได้อย่างถูกต้อง

ด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ

ข้อ 21 สามารถจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนและภายนอกห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้รองลงมาคือ ข้อ 24 สามารถมีความเป็นกัลยาณมิตรต่อผู้เรียนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 23 สามารถตรวจสอบสิ่งอำนวยความสะดวกในห้องเรียนให้พร้อมใช้และปลอดภัยอยู่เสมอซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อิศหาก นุ้ยโต๊ะ (2556 : 119)สมรรถนะการบริหารการจัดการชั้นเรียน ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดี ระหว่างครูกับผู้เรียนและผู้เรียนกับผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมใน การกำหนดกฎกติกา ข้อตกลงในชั้น กับแก้ปัญหา/พัฒนานักเรียนด้านระเบียบวินัยเชิงบวกในชั้น เรียนซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน และจัดทำข้อมูลสารสนเทศของนักเรียนเป็นรายบุคคลและเอกสารประจำชั้นเรียนครบถ้วนเป็นปัจจุบัน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

ด้านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนโดยรวมอยู่ในระดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 34 สามารถวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาเกี่ยวกับนักเรียนที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนเพื่อ กำหนดทางเลือกในการแก้ไขปัญหา รองลงมาคือ ข้อ 31 สามารถสำรวจปัญหาเกี่ยวกับนักเรียนที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนเพื่อวางแผนการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 33 การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริม พัฒนาการเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณญา สิงห์ทอง (2559) สมรรถนะด้านการวิเคราะห์ สังเคราะห์และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน ผลการวิจัยพบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อที่ 1 ครูสามารถสำรวจปัญหาของผู้เรียนเพื่อใช้ในการวางแผนการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน รองลงมาคือข้อ 3 ครูสามารถวิเคราะห์ปัญหาและกำหนดแนวทางในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือข้อ 7 ครูสามารถเขียนวิธีการดำเนินการวิจัยในชั้นเรียนได้อย่างถูกต้อง

ด้านภาวะผู้นำครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 38 สามารถมีปฏิสัมพันธ์ในการสนทนา มีบทบาท และมีส่วนร่วมในการสนทนาอย่างสร้างสรรค์กับผู้อื่นโดยมุ่งเน้นไปที่การเรียนรู้ของผู้เรียนและการพัฒนาวิชาชีพครูรองลงมาคือ ข้อ 37 สามารถกระตุ้น จูงใจ ปรับเปลี่ยนความคิดและการกระทำของผู้อื่นให้มีความผูกพันและมุ่งมั่นต่อเป้าหมายในการทำงานร่วมกัน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 36 สามารถเห็นคุณค่าให้ความสำคัญในความคิดเห็นหรือผลงานและให้เกียรติแก่ผู้อื่นภาวะผู้นำ เป็นความเป็นครูเชิงสมรรถนะที่สำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อิศหาก นุ้ยโต๊ะ (2556 : 119)สมรรถนะภาวะผู้นำผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อ พิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยมีทักษะการฟัง การพูดและการตั้งคำถาม เปิดใจ กว้างยืดหยุ่น ยอมรับทัศนะที่หลากหลายของผู้อื่นเพื่อเป็นแนวทางใหม่ ๆ ในการปฏิบัติงาน มี ค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นภายใต้ระบบขั้นตอนที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ได้และริเริ่มปฏิบัติที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและการพัฒนานวัตกรรม มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

ด้านการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 47 สามารถให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนรองลงมาคือ ข้อ 46 สามารถกำหนดแนวทางในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและความร่วมมือกับชุมชน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 49 สามารถจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับผู้ปกครองชุมชน และองค์กรอื่นๆ ตั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณญา สิงห์ทอง (2559) สมรรถนะด้านการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือข้อ 2 ครูสามารถประสานให้ชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของสถานศึกษาอย่างเต็มที่ รองลงมาคือข้อ 3 ครูสามารถจัดกิจกรรมเสริมสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน

2 การเปรียบเทียบการศึกษาความเป็นครูเชิงสมรรถนะของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีจำแนกตามเพศวุฒิการศึกษาสูงสุด และขนาดสถานศึกษา อภิปรายผลได้ ดังนี้

2.1 ความเป็นครูเชิงสมรรถนะของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีจำแนกตามเพศ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐาน ทั้งนี้อาจ

เนื่องมาจากนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการต้องการ ที่จะปฏิรูปครูเพื่อยกระดับมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ มาตรฐานด้านการปฏิบัติงาน และมาตรฐานการปฏิบัติตนให้สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง สามารถจัดกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ที่ สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยในปัจจุบัน ดังนั้นครูทุกคนจึงควรได้รับการพัฒนาสมรรถนะในด้านต่าง ๆ อย่างเสมอเพื่อ เตรียมความพร้อมและเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่เยาวชน อย่างไรก็ตามผู้บริหารและครูที่มีเพศต่างกันอาจมีความคิดเห็นต่อความเป็น ครูเชิงสมรรถนะของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีแตกต่างกัน โดยเฉพาะเพศชายจะยึดมั่นในอุดมการณ์วิชาชีพ รักความเป็นอิสระ ชอบการทำหายความสามารถ ไม่ชอบการขู่เข็ญ บังคับ เชื่อมั่นในตนเอง มีภาวะผู้นำสูง รับผิดชอบ กล้าคิดและกล้าตัดสินใจ ฯลฯ จะให้ความสำคัญ ต่อผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน และการพัฒนาตนเองให้เป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไป ในขณะที่เพศหญิงซึ่งเป็นเพศที่อ่อนโยน นุ่มนวล ยิ้มแย้มแจ่มใส เอื้อ เพื่อพ่อแม่ และมีความเป็นกัลยาณมิตรต่อผู้เรียน เห็นว่าสมรรถนะที่พึงประสงค์สำหรับครูควรเน้นการมีส่วนร่วมในการทำงาน กับผู้อื่น การเสียสละอุทิศตนเพื่อส่วนรวม การดูแลผู้เรียนอย่างใกล้ชิด การออกแบบหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ที่ หลากหลายให้เหมาะสมกับผู้เรียน การเสริมสร้างจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู สอดคล้องกับงานวิจัยของปาริชาติ สันติเลขวงษ์ (2556 : 64) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาสมรรถนะหลักของครูตามเกณฑ์ตัวบ่งชี้สมรรถนะครูไทย สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐานของกลุ่มโรงเรียนบางละมุง 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ครูกลุ่มโรงเรียนบางละมุง 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 ที่มีเพศ แตกต่างกันมีสมรรถนะหลักโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 ความเป็นครูเชิงสมรรถนะของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ อุบลราชธานีจำแนกตามระดับการศึกษาวุฒิสองชั้น โดยรวมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่ปฏิบัติตามสมมุติฐาน ทั้งนี้เนื่องจาก ครูต้องการพัฒนาสมรรถนะของตนเองให้สูงขึ้นโดยพัฒนาตนเอง และพัฒนางานอย่างสม่ำเสมอ จึงทำให้ ผลการวิจัยไม่แตกต่างกัน แต่สอดคล้องกับผลการวิจัยของปวิวัฒน์ บัวขาว (2547, บทคัดย่อ) การศึกษาวิจัยเรื่อง สมรรถนะ ของเจ้าหน้าที่ตำรวจการจราจรรองแก่ไขภาวะวิกฤตมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาถึงสมรรถนะการจราจรรองแก่ไขภาวะ วิกฤตของเจ้าหน้าที่ตำรวจโดยศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อสมรรถนะการจราจรรองแก่ไขภาวะ วิกฤตของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะการจราจรรองแก่ไขภาวะวิกฤตของเจ้าหน้าที่ตำรวจ และปัญหาอุปสรรค ตลอดจนแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะการจราจรรองแก่ไขภาวะวิกฤตของเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง เจ้าหน้าที่ตำรวจสังกัดกองบัญชาการตำรวจนครบาล จำนวน 378 นาย ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Sampling) และใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของ Pearson โดยการทดสอบสมมุติฐานได้กำหนดค่านัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัย พบว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจสังกัดกองบัญชาการตำรวจนครบาลกลุ่มตัวอย่าง มีสมรรถนะในการ เจริญจรรยาบรรณรองแก่ไขภาวะวิกฤตในระดับปานกลาง จากการทดสอบสมมุติฐาน พบว่า อายุ เพศ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา และ รายได้ ไม่มีผลต่อสมรรถนะการจราจรรองแก่ไขภาวะวิกฤต ส่วนผลการศึกษาเรื่องประสบการณ์ ความรู้ความเข้าใจ และการ ฝึกอบรมในเรื่องการจราจรรองแก่ไขภาวะวิกฤต พบว่า มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะการจราจรรองแก่ไขภาวะวิกฤตของ เจ้าหน้าที่ตำรวจในทิศทางเดียวกัน คือ เมื่อระดับประสบการณ์ ความรู้ ความเข้าใจ และการฝึกอบรม เพิ่มขึ้น จะมีระดับ สมรรถนะเพิ่มสูงขึ้นด้วย

2.3 ความเป็นครูเชิงสมรรถนะของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ อุบลราชธานีจำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐาน ทั้งนี้เนื่องจากสถานศึกษาขนาดใหญ่และขนาดกลางมีความพร้อมในด้านบุคลากร สถานที่ และงบประมาณ อีกทั้งครูก็มี ประสบการณ์หรือ ความเชี่ยวชาญในการสอน ภาระงานหรืองานพิเศษที่นอกเหนือจากการสอนมีปริมาณน้อยทำให้ สมรรถนะ หลักและสมรรถนะตามสายงานของครูในสถานศึกษาขนาดกลางและขนาดใหญ่ มีประสิทธิภาพดีต่อกว่าสถานศึกษาขนาดเล็ก

ทั้ง ๆ ที่มีปัญหาอุปสรรคและข้อจำกัดในประเด็นต่าง ๆ มากมาย ส่งผลให้สถานศึกษาต้องรู้จักปรับตัวเองและพัฒนาขีดความสามารถในการปฏิบัติงานให้สูงขึ้นอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างความแข็งแกร่งในการต่อสู้แข่งขันกับสถานศึกษาอื่น ๆ ในศตวรรษที่ 21 ได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชวัญฤทัย สมอุดม (2554 : 87) ได้ทำการวิจัยเรื่องสมรรถนะประจำสายงานของครูในโรงเรียน ในอำเภอเมือง จังหวัดนครพนม ผลการวิจัยพบว่า ครูในโรงเรียนอำเภอเมือง จังหวัดนครพนม ซึ่งปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกันจะมีสมรรถนะประจำสายงานของครูโดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากผลการวิจัย พบว่า การศึกษาความเป็นครูเชิงสมรรถนะของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ใน 6 ด้าน ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้คือ

1. สมรรถนะด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ครูผู้สอนควรเน้นการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเป็นประจำทุกปี สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง หลักสูตรท้องถิ่น ทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน วิธิตำเนินงานพัฒนา โดยกำหนดนโยบายทำหลักสูตร แผนปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร สำรวจความต้องการสื่อการสอน แหล่งเรียนรู้ของครู สร้างกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายเหมาะกับวัย ความต้องการ ความแตกต่างของนักเรียน

2. สมรรถนะด้านการพัฒนาผู้เรียน สถานศึกษาต้องสร้างความเข้าใจให้ครูตระหนักถึงความสำคัญในการช่วยเหลือนักเรียนทั้งด้านการเรียนและปรับพฤติกรรมหรือคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ดีเป็นรายบุคคล พัฒนาสมรรถนะของครูด้านการพัฒนาผู้เรียนที่เน้นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ผู้เรียน และพัฒนาผู้เรียนที่เน้นการปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตยให้กับผู้เรียนเป็นการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน พัฒนาผู้เรียนเน้นทักษะชีวิต สุขภาพการและสุขภาพจิตผู้เรียน

3. สมรรถนะด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน ครูผู้สอนควรพัฒนาในเรื่องการนำข้อมูลจากฐานข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน และควรมีการจัดมุมประสบการณ์และสื่อที่เอื้อต่อการเรียนให้แก่ผู้เรียน ควรตรวจสอบความพร้อมในการใช้งานของอุปกรณ์การเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง พร้อมใช้งานความปลอดภัยเพื่อสามารถจัดหาซื้อหรืออุปกรณ์ทดแทนกรณีชำรุด

4. สมรรถนะด้านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน ครูผู้สอนจำเป็นที่จะต้องได้รับการพัฒนาจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากครูยังขาดความรู้และเทคนิคในการทำวิจัย ยุ่งยากหลายขั้นตอน ทำให้ครูไม่ได้ให้ความสำคัญ โดยเฉพาะการวิจัยในชั้นเรียน วิเคราะห์สาเหตุปัญหาของนักเรียนในชั้นเรียน กำหนดทางเลือกแก้ปัญหา รวบรวมและจัดกลุ่มสภาพปัญหา สรุบบัญชีข้อมูลเพื่อแก้ปัญหาในชั้นเรียน

5. สมรรถนะด้านภาวะผู้นำครู ครูผู้สอนควรมีการประเมินตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมที่แสดงออกของครูต่อผู้เรียนและผู้อื่น มีการวางแผนที่เชื่อมโยงกับวิสัยทัศน์ เป้าหมาย พันธกิจ ยุทธศาสตร์ของโรงเรียน ซึ่งเป็นการนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและการพัฒนานวัตกรรมใหม่ได้

6. สมรรถนะด้านการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชน ครูผู้สอนจำเป็นที่จะต้องมีการสื่อสารระหว่างโรงเรียนและชุมชน ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งในเรื่องของการพัฒนาโรงเรียน การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและความร่วมมือกับชุมชนพัฒนาสมรรถนะของครูในด้านความสัมพันธ์กับชุมชนที่เน้นการสร้างความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้เป็นรายบุคคล และเน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนเป็นรายบุคคล

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเป็นครูเชิงสมรรถนะของของนักศึกษาหลักสูตร ประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู

2. ควรศึกษาความต้องการในการพัฒนาความเป็นครูเชิงสมรรถนะของของนักศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู

3. ควรศึกษาปัญหาในการพัฒนาความเป็นครูเชิงสมรรถนะของของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู

4. ควรศึกษาสมรรถนะที่พึงประสงค์สำหรับครูในสถานศึกษาประเภทอื่นว่าแตกต่างกัน หรือไม่ มากน้อยเพียงใดควรศึกษาสมรรถนะสำหรับครูในโรงเรียนต้นแบบหรือโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กองทัพ เคลือบพนิกุล. (2547). การใช้ภาษาไทย. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

ขวัญฤทัย สมอุดม. (2554). สมรรถนะประจำสายงานของครูโรงเรียนในอำเภอเมือง จังหวัด นครพนม. วิทยานิพนธ์ค.ม. (การบริหารการศึกษา). นครพนม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครพนม.

ปาริชาติสันติเลขวงษ์.(2556). การศึกษาสมรรถนะหลักของครูตามเกณฑ์ตัวบ่งชี้สมรรถนะ ครูไทยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานของกลุ่มโรงเรียนบางละมุง 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3. วิทยานิพนธ์ คศ.ม.(การบริหารการศึกษา). ชลบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.

ปิยวัฒน์ บัวขาว. (2547). สมรรถนะของเจ้าหน้าที่ตำรวจต่อการเจรจาต่อรองแก้ไขภาวะวิกฤต. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ภาวดิถาราศรีสุทธิ. (2551). หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา.กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

วรรณญา ลิงห์ทอง. (2559). การศึกษาสภาพแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1.พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564). ลงวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2560.

อิสหาก น้อยไต่ะ. (2556). สมรรถนะครูอิสลามในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสตูล. วิทยานิพนธ์ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). สงขลา : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์..

อุดม หงษ์อินทร์. (2551). สภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 4.วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ.

บทความวิจัย (ม.ค. – มิ.ย. 2563)

การพัฒนาตำรับยารักษาโรคเบาหวานจากสมุนไพรมินท์ในท้องถิ่นโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

สุภาวดี นนทพจน์, คณะแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือก
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี E-mail : Supawadee.n@ubru.ac.th.
พรภรณ์ย์ สมขาว คณะแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือก
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการพัฒนาตำรับยารักษาโรคเบาหวานจากพืชสมุนไพรในชุมชนตำบลก่อเอ้ อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี โดยใช้แบบสอบถาม การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การศึกษาดูงาน การอบรมเชิงปฏิบัติการ การเยี่ยมบ้านผู้ป่วย และการจัดเวทีชุมชน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความแปรปรวนสองทาง (Two way ANOVA) ผลการวิจัย พบว่า ปัญหาสุขภาพส่วนใหญ่คือโรคเรื้อรัง เช่น โรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง ซึ่งสถานการณ์โรคเบาหวานในชุมชน พบว่า ผู้ป่วยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 60-69 ปี มีระดับน้ำตาลในเลือดมากกว่า 130 มิลลิกรัมต่อเดซิลิตร โรคที่มักเป็นร่วมกับเบาหวานคือความดันโลหิตสูง พฤติกรรมการดูแลสุขภาพโรคของผู้ป่วยเบาหวานส่วนใหญ่จะไปพบแพทย์หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ผู้ป่วยไม่ได้ใช้สมุนไพรรักษาโรคอย่างจริงจังเนื่องจากยังไม่มี ความเชื่อมั่นในยาสมุนไพร และขาดการรับรองจากบุคลากรสาธารณสุข ในด้านสมุนไพรที่ใช้ในการรักษาของหมอพื้นบ้านมีสมุนไพรหลายชนิด แตกต่างกัน แต่มีรูปแบบคล้ายกันคือเป็นยาต้ม จากการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาตำรับยาพบว่าหมอพื้นบ้านมีความคิดเห็นร่วมกันในการพัฒนาตำรับยารักษาโรคเบาหวานจากสมุนไพรมินท์ในท้องถิ่นที่มีผลงานวิจัยรองรับ 3 ชนิดซึ่งได้แก่ ใบหม่อน (*Morus alba* L.) ใบรางจืด (*Thunbergia laurifolia* Linn.) และดอกกระเจี๊ยบ (*Hibiscus sabdariffa* L.) โดยพัฒนาเป็นรูปแบบชาชงสมุนไพรมินท์ ผลการใช้ชาชงสมุนไพรมินท์กับผู้ป่วยโรคเบาหวานที่อาสาสมัครในการดื่มชาชงจำนวน 14 คน เปรียบเทียบระดับน้ำตาลในเลือดก่อนและหลังการดื่ม พบว่า ระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ($\bar{X} = 11.36 \pm 9.97$) ในด้านความคิดเห็นของผู้ป่วยต่อการดื่มชาชงสมุนไพรมินท์ และจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ป่วยเบาหวานส่วนใหญ่มีความต้องการดื่มชาชงต่อ เนื่องจากมีความสะดวกในการเตรียม สามารถดื่มแทนน้ำ หรือน้ำอัดลมได้ หมอพื้นบ้านสามารถผลิตชาชงสมุนไพรมินท์ และบรรจุในถุงชาได้ อย่างไรก็ตามผู้ป่วยเบาหวานจำเป็นต้องมีการควบคุมปัจจัยอื่น ๆ เช่น การควบคุมอาหาร การออกกำลังกาย และการส่งเสริมสุขภาพจิตควบคู่กัน ซึ่งจะสามารถลดระดับน้ำตาลในเลือดได้ดีขึ้น

คำสำคัญ: ตำรับยารักษาโรคเบาหวาน, หมอพื้นบ้าน, ชาสมุนไพรมินท์, การวิจัยแบบมีส่วนร่วมของชุมชน

Received: February 9, 2020, Revised February 13, 2020, Accepted February 26, 2020

Development of Anti-Diabetic Recipe from Local Herbs by Community Participation Process

Dr.Supawadee nontapot Faculty of Thai Traditional and Alternative Medicine,
Ubon Ratchathani Rajabhat University., E-mail : Supawadee.n@ubru.ac.th.
Phonkaran Somkhaw Faculty of Thai Traditional and Alternative Medicine,
Ubon Ratchathani Rajabhat University

Abstract

This research aimed to study the process of creating community participation in development of anti-diabetic recipe from local herbal plants in Tambon Kohae, Khuangnai District, Ubon Ratchathani Province. Questionnaires, non-participation observation, focus group, in-depth interview, home visit, work-shop and community forum arrangements were used as tools in this study. The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation and two-way ANOVA. The results found that the most common health problems were chronic disease problems such as diabetes and hypertension. The circumstance of diabetes in the community indicated that the majority of patients were female, aged between 60-69 years, and had blood glucose levels over than 130 mg/dl. Hypertension was a co-incident disease with diabetes. Behavioral treatment of the most patients was that they went to see the doctor or health workers, not to use herbs for treatment because they had no confidence and lacked of guarantee from health personnel in herbal medicine. There were many different kinds of herbs used in the treatment of diabetes, but there was only one dosage form of decoction. Therefore, folk healers together had the same opinion to develop a traditional anti-diabetic medicine with three herbs which had scientific data supported and obtained from their local area. These herbs were mulberry (*Morus alba* Linn.), laurel clockvine (*Thunbergia laurifolia* Lindl), and roselle (*Hibiscus sabdariffa* Linn.). They were developed to be a form of herbal tea. Fourteen diabetes patients were recruited for the clinical study of drinking the tea, and compared blood glucose levels before and after drinking. The result showed that there was a significant difference at statistical level of 0.001 ($=11.36\pm 9.97$). In the opinion of the patients who drank the herbal tea, most of them still wanted to drink tea continuously because it was convenient, and it could be drunk instead of water or soft drinks. Additionally, the traditional healers can produce herbal tea, and pack in tea bags. However, to reduce blood sugar,

diabetics need to control other factors, such as diet control, exercise, and the promotion of mental health.

Keywords: Anti-Diabetic Recipe, Herbal Tea, Community Participation, Local Herbs

คำขอบคุณ: งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจากคณะแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

บทนำ

โรคเบาหวานเป็นโรคเรื้อรัง เป็นภาวะที่ร่างกายมีระดับน้ำตาลในเลือดสูงและมักมีระดับน้ำตาลในปัสสาวะร่วมด้วย ทั้งนี้เนื่องจากร่างกายขาดฮอร์โมนอินซูลินหรือมีอยู่แต่ไม่สามารถออกฤทธิ์ได้ ซึ่งเป็นสาเหตุทำให้เกิดความผิดปกติของการเผาผลาญสารอาหารประเภทคาร์โบไฮเดรต โปรตีนและไขมัน เป็นผลให้ระดับไขมันในเลือดสูงกว่าปกติ นอกจากนี้โรคเบาหวานยังถ่ายทอดทางพันธุกรรม และเป็นโรคที่ไม่สามารถรักษาให้หายขาดได้ (เทพ ทิมะทองคำ และคณะ, 2550) สมาพันธ์เบาหวานนานาชาติ (IDF: International Diabetes Federation) รายงาน ในปี พ.ศ. 2560 มีการประเมินว่ามีผู้ป่วยเบาหวาน รวม 425 ล้านรายทั่วโลก แบ่งเป็นกลุ่มผู้สูงอายุ 65 ปีขึ้นไป จำนวน 98 ล้านราย และช่วงอายุ 20-64 ปี จำนวน 327 ล้านราย และคาดการณ์ว่าในปีพ.ศ. 2588 จะมีผู้ป่วยเบาหวานจำนวน 629 ล้านรายทั่วโลก โดยแบ่งเป็นผู้สูงอายุ 65 ปีขึ้นไป จำนวน 191 ล้านราย หรือมีอัตราการเพิ่มอยู่ที่ร้อยละ 94.8 และในช่วงอายุ 20-64 ปี จำนวน 438 ล้านราย หรือมีอัตราการเพิ่มอยู่ที่ร้อยละ 33.9 สำหรับประเทศไทยวัยผู้ใหญ่ป่วยเป็นโรคเบาหวานถึง 4.8 ล้านคน เมื่ออายุมากขึ้นมักเกิดภาวะแทรกซ้อน ซึ่งเกิดจากวิถีชีวิตแบบเนือยนิ่ง โรคอ้วน และอายุที่มากขึ้น ในจำนวนนี้มีผู้ป่วยที่ได้รับการวินิจฉัยและดูแลรักษาเพียงร้อยละ 35.6 หรือเพียง 2.6 ล้านคน บรรลุเป้าหมายในการรักษาได้เพียง 0.9 คน ทำให้อัตราการเสียชีวิตจากโรคเบาหวานในเมืองไทยมีมากถึง 200 รายต่อวัน คาดการณ์ว่าความชุกของโรคเบาหวานจะเพิ่มสูงขึ้นถึง 5.3 ล้านคนภายในปี 2583 ซึ่งหากดูแลรักษาได้ไม่ดียิ่งอาจทำให้เกิดภาวะแทรกซ้อน เช่น โรคไต และการถูกตัดเท้าหรือขา (สมาคมเบาหวานแห่งประเทศไทย, 2562) สำหรับตำบลก่อเอ้ อำเภอเขื่อนใน จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า มีผู้ป่วยเบาหวานจำนวน 226 คน ส่วนใหญ่เพศหญิง 137 คน (ร้อยละ 60.6) มีอายุระหว่าง 60-69 ปี (ร้อยละ 39.0) ผู้ป่วยส่วนใหญ่ (ร้อยละ 54.9) มีระดับน้ำตาลในเลือดมากกว่า 130 มิลลิกรัมต่อเดซิลิตร โรคที่เป็นร่วมมากที่สุดคือโรคความดันโลหิตสูง (ร้อยละ 44.1) และไขมันอุดตันเส้นเลือดจำนวน (ร้อยละ 12.5) ส่วนใหญ่รักษาโรคด้วยการพบแพทย์ที่โรงพยาบาลและได้รับยาแผนปัจจุบันอย่างเดียว (ร้อยละ 81.0) มีเพียงส่วนน้อยที่ใชยาสมุนไพร (ร้อยละ 19) ร่วมด้วย (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุบลราชธานี, 2560) ปัญหาการเลือกใชยาสมุนไพรโดยไม่ได้รับคำแนะนำจากแพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญ อาจส่งผลต่อสุขภาพผู้ป่วยและก่อให้เกิดภาวะแทรกซ้อนที่เป็นอันตรายต่อชีวิตได้ (ฤทธิชัย พิมปา, 2557) ส่งผลให้ขาดความเชื่อมั่นในการใชยาสมุนไพร นอกจากนี้ยาสมุนไพรยังมีความยุ่งยากในการเตรียมและการบริหารยา ดังนั้น การเลือกใชยาสมุนไพรจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจที่คณะผู้วิจัยจะศึกษา เพื่อให้คำแนะนำอย่างถูกต้องกับผู้ป่วย สร้างความเชื่อมั่นและพัฒนารูปแบบในการรับประทานได้สะดวกและง่ายขึ้น

ตำบลก่อเอ้ อำเภอเขื่อนใน จังหวัดอุบลราชธานี เป็นชุมชนที่มีภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านอยู่หลายสาขา อาทิ หมอสมุนไพร หมอเป่า หมอนนต์ หมอน้ำมัน และหมอนวด (สุภาวดี นนทพจน์ และคณะ, 2557) ทั้งนี้ในปัจจุบันยังมีการใช้ตำรับยาสมุนไพรในการดูแลสุขภาพของประชาชนในชุมชนอยู่หลายตำรับ เช่น ตำรับยารักษาโรคเบาหวาน ตำรับยารักษาโรคความดันโลหิตสูง ตำรับยาประดงเส้น ตำรับยารักษาโรคเกาต์และรูมาตอยด์ โดยรูปแบบการใชยาเป็นวิธีการอย่างง่าย เช่น การต้ม นอกจากนี้ยังพบว่ามีตำรับยาหลายตำรับที่รักษาอาการเดียวกันแต่ตัวสูตรยาแตกต่างกันออกไปของหมอพื้นบ้านแต่ละคน โดยมีตัวยาหลักที่คล้ายคลึงกัน หมอพื้นบ้านบางคนใช้สมุนไพรเพียง 2 ชนิดในตำรับ แต่บางคนมีสมุนไพรมากกว่า 2 ชนิด ในการรักษาโรคเดียวกัน ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษากระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน และเล็งเห็นความสำคัญของศักยภาพและองค์ความรู้ของหมอพื้นบ้าน จึงอยากพัฒนาแบบการรักษาของหมอพื้นบ้านในโรคที่พบบ่อยให้ชุมชนตำบลก่อเอ้ เพื่อตอบโจทย์ความต้องการของชุมชน โดยเริ่มจากการคัดเลือกสมุนไพรที่ใช้ในตำรับยารักษาโรคเบาหวาน การพัฒนาแบบกระบวนการผลิตสมุนไพรรักษาโรคเบาหวานรูปแบบบรรจุภัณฑ์ในการเก็บรักษาหรือเพื่อการจำหน่ายในอนาคต และการติดตามผลการใชยาในผู้ป่วยเบาหวานในสถานีนามัยเฉลิมพระเกียรติฯ บ้านยางน้อยภายใต้โครงการวิจัยการพัฒนาตำรับยารักษาโรคเบาหวานจากสมุนไพรในท้องถิ่นโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ทบทวนวรรณกรรม)

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้คณะผู้วิจัยจะต้องมีความรู้ความเข้าใจ และได้ใช้กรอบแนวคิดหรือความรู้เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาดังนี้

1. แนวคิดกระบวนการวิจัยชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Community Based Participatory Research: CBPR) ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหัวใจที่สำคัญของการแก้ไขปัญหาของชุมชน มีความสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพของชุมชนเพื่อช่วยชุมชน เป็นทางเลือกที่ช่วยให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ ทำให้ประชาชนเกิดความสามารถเรียนรู้ขั้นตอนและวิธีการแก้ปัญหของชุมชน มีส่วนร่วมคิด ตัดสินใจ วางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์และร่วมประเมินผล (วรรณิ์ จันทร์สว่าง, 2546) ซึ่งหากคนในชุมชนมีความเข้าใจในกระบวนการดำเนินการอย่างถ่องแท้ สามารถคาดในผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับตนเอง ครอบครัว และชุมชน ตลอดจนได้รับข้อมูลข่าวสารที่เพียงพอจนเกิดความตระหนักในปัญหาและหาทางปรับปรุงแก้ไขจนเกิดการตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง และสามารถดำเนินกิจกรรมที่สอดคล้องกับความเป็นจริงในชุมชน และพัฒนาขีดความสามารถของประชาชนให้เพิ่มขึ้นเพื่อชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

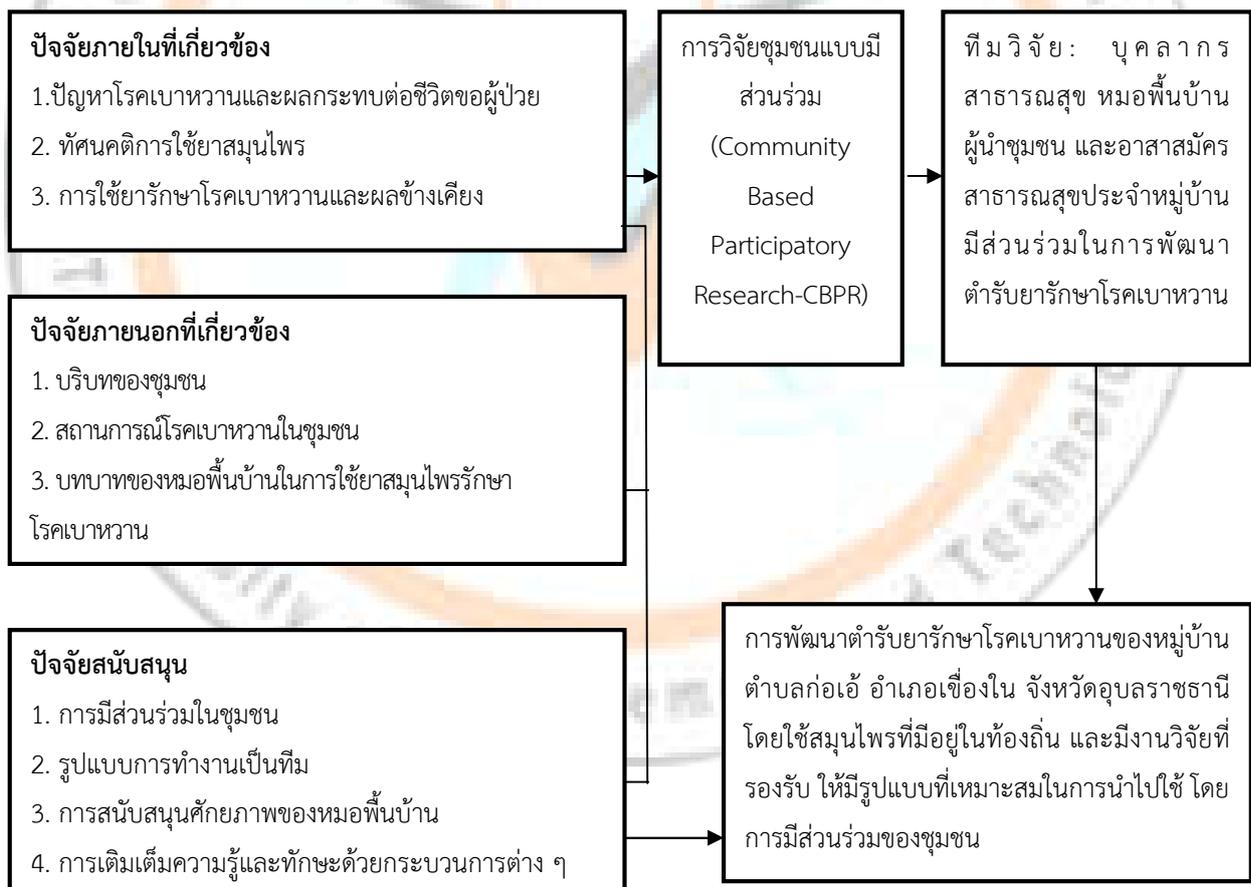
2. ความรู้เรื่องโรคเบาหวาน เนื่องจากโรคเบาหวานเป็นโรคเรื้อรังที่เป็นปัญหาระดับประเทศ ซึ่งนับวันจะมีอัตราการเกิดสูงขึ้น ซึ่งคณะผู้วิจัยต้องมีความรู้ความเข้าใจลักษณะของโรคเบาหวาน อาการ ชนิด โรคแทรกซ้อนที่อาจเกิดขึ้นกับผู้ป่วย ประชากรกลุ่มเสี่ยงและการควบคุมป้องกันโรคเบาหวาน เพื่อลดอัตราเสี่ยงและปกป้องอาสาสมัครที่เข้าร่วมวิจัยอยู่ในหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ 3 ประการ ประกอบด้วยหลักความเคารพในบุคคล (Respect for person) หลักคุณประโยชน์ ไม่ก่ออันตราย (Beneficence) และหลักความยุติธรรม (Justice) (ชมรมจริยธรรมการทำวิจัยในคนในประเทศไทย, 2551)

3. แนวคิดการแพทย์แผนไทยและการแพทย์พื้นบ้านตามหลักการแพทย์แผนไทย กล่าวว่า เมื่อเกิดความพร่องของอวัยวะใดของร่างกายจะส่งผลต่ออวัยวะอื่น ๆ ดังนั้นกระบวนการรักษาทางการแพทย์แผนไทยจึงเน้นการรักษาแบบองค์รวมทั้งทางด้านกายและใจ เพื่อรักษาสมดุลของธาตุทั้ง 4 จากความสัมพันธ์ของการเกิดโรคเบาหวาน ซึ่งการรักษาในทางการแพทย์แผนไทย นอกจากการออกกำลังกายและการควบคุมปริมาณสารอาหารที่บริโภคแล้ว อาศัยองค์ความรู้ทางการแพทย์แผนไทยที่มีการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษหรือตำรายาที่มีการบันทึกที่มีตัวยาหรือสมุนไพรที่สามารถรักษาโรคตามหลักการปรุงยาทางเภสัชกรรมแผนไทย (สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กองการประกอบโรคศิลป์, ม.ป.ป.) จากการศึกษาเอกสารมีรายงานการวิจัยถึงสมุนไพรที่มีฤทธิ์ลดระดับในเลือดได้หลากหลายชนิด เช่น กระเจี๊ยบ กำแพงเจ็ดชั้น กานพลู ชูตเห็ดเทศ อินทนิลน้ำ สมอไทย กระจับปวย หนุ่ยแห้วหมู รางจืดและหม่อน (ณภัทร จันทร์รักษา, 2553) ซึ่งสารสกัดใบหม่อนด้วยแอลกอฮอล์มีผลช่วยให้หนูเบาหวานตอบสนองต่อภาวะน้ำตาลในเลือดสูงเฉียบพลันดีขึ้น (บุญเกิด คงยิ่งยศ และคณะ , 2546) ส่วนรายงานผลของการดื่มน้ำกระเจี๊ยบและหญ้าหวานต่อภาวะความดันโลหิตสูงในผู้ป่วยเบาหวานในโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ พบว่า มีผลต่อการลดลงของระดับความดันโลหิตซิสโตลิกและไดแอสโตลิก ในผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ไม่มีผลต่อระดับน้ำตาล โคลเลสเตอรอล ไตรกรีเซอไรด์ เอชดีแอล และแอลดีแอลในเลือด ([สุชาติ อรุณศิริวัฒนา, 2553](#)) สอดคล้องกับการศึกษาฤทธิ์ทางยาของตำรับยาสมุนไพรที่ช่วยลดระดับน้ำตาลในเลือด (กรรณิการ์ พุ่มทอง และณัฐกร ช่างสนิท , 2557) พบว่า ใบหม่อน ใบรางจืด และดอกกระเจี๊ยบ มีฤทธิ์ในการลดระดับน้ำตาลในเลือดดี ซึ่งใบหม่อนสามารถลดระดับน้ำตาลในเลือดได้ดีกว่ายาแผนปัจจุบันที่ใช้รักษาภาวะเบาหวาน (acarbose) นอกจากนั้นยังพบว่าใบรางจืด มีฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระที่สูงใกล้เคียงกับวิตามินซี และจากการศึกษาของอรุณพร อิฐรัตน์และคณะ (2556) พบว่ากระเจี๊ยบช่วยควบคุมระดับน้ำตาลสะสมและลดภาวะดื้อต่ออินซูลิน ซึ่งเป็นฤทธิ์ที่มีประโยชน์อย่างยิ่งในการรักษาผู้ป่วยเบาหวาน เพื่อใช้ยาสมุนไพรให้มีความปลอดภัยใช้ง่าย ราคาถูก และสามารถหาได้ในชุมชน ทั้งนี้การรับประทานรางจืดจะต้องระวังในผู้ป่วยเบาหวาน เพราะอาจเกิดภาวะน้ำตาลในเลือดต่ำและควรระวังการใช้น้ำกับผู้ป่วยที่ต้องใช้การรักษาโรคอย่างต่อเนื่อง เพราะยารางจืดอาจเร่งการขับยาเหล่านั้นออกจากร่างกาย ทำให้ประสิทธิภาพของยาลดลง (ปัญชียาหลักแห่งชาติ, 2561) ซึ่งในปัจจุบันยังมีการใช้ตำรับยาสมุนไพรในการดูแลสุขภาพของประชาชนในชุมชนอยู่หลายตำรับ อีกทั้งคณะผู้วิจัยมีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านการศึกษาการแพทย์แผนไทย จึงมีความสนใจที่จะพัฒนารูปแบบตำรับยาหม่อนพื้นบ้านตำบลก่อเอ้ โดยมี

แนวคิดและหลักเกณฑ์ 3 ประการคือ 1) เลือกพัฒนาตำรับยารักษาโรคเบาหวาน ซึ่งเป็นปัญหาสุขภาพในชุมชนและเป็นปัญหาในระดับชาติมากที่สุดโดยสังเคราะห์จากการสนทนากลุ่มของคณะผู้วิจัยชุมชนและหมอพื้นบ้าน 2) คัดเลือกพืชสมุนไพรที่มีผลการศึกษาวินิจฉัยว่ามีฤทธิ์ในการช่วยลดระดับน้ำตาลในเลือดที่ดีจากข้อมูลที่พบทางวิทยาศาสตร์และตามหลักการวิเคราะห์รสรักษาโรคทางการแพทย์แผนไทย 3) เป็นพืชสมุนไพรที่มีปลูกกันอยู่มากในชุมชน เพื่อนำมาพัฒนารูปแบบการใช้ยาให้มีความปลอดภัยใช้ง่ายโดยมีกระบวนการตามขั้นตอนทางการแพทย์แผนไทย ตั้งแต่การคัดเลือกวัตถุดิบ การเก็บตัวอย่างให้ถูกต้อง ถูกส่วน ถูกขนาด ถูกวิธี ถูกโรค รวมทั้งเป็นไปตามกระบวนการผลิตยาสมุนไพรอีกด้วย ซึ่งต้องสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและเป็นความร่วมมือของชุมชนเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนและเป็นทางเลือกสำหรับผู้ป่วยเบาหวานในการใช้ยาสมุนไพรเพื่อลดระดับน้ำตาลในเลือด อีกทั้งยังเป็นการธำรงไว้ซึ่งความรู้ด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์พื้นบ้านที่มีการสืบทอดกันมาให้คงอยู่ในชุมชน ประการสำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ เป็นการวิจัยที่สอดคล้องกับสนองนโยบายเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนผลิตเอง ใช้เอง จำหน่ายเอง ฟังตนเอง และฟังกันเอง เพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนในชุมชนสามารถกำหนดกรอบแนวคิดได้ตามภาพที่ 1

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษากระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการพัฒนาตำรับยารักษาโรคเบาหวานจากพืชสมุนไพรในชุมชน พื้นที่ตำบลก่อเอ้ อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เป็นประชาชนในตำบลก่อเอ้ อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มเป้าหมายหลัก คือกลุ่มหมอพื้นบ้านในเขตตำบลก่อเอ้ อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 10 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกหมอพื้นบ้าน คือ มีประสบการณ์ในการรักษาโรคเบาหวานด้วยยาสมุนไพรอย่างน้อย 10 ปี เป็นหมอพื้นบ้านอยู่ในพื้นที่ตำบลก่อเอ้ อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี เป็นหมอพื้นบ้านในทะเบียนหมอพื้นบ้านของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุบลราชธานี เป็นหมอที่ได้รับการยกย่องจากมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี และอาสาสมัครเข้าร่วมโครงการ

2. กลุ่มเป้าหมายรอง คือ ผู้ป่วยโรคเบาหวานตำบลก่อเอ้ อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 226 คน คัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 30 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกผู้ป่วยเบาหวานเข้าร่วมวิจัย คือ มีระดับน้ำตาลมากกว่าหรือเท่ากับ 126 mg/dL (Fasting blood sugar : FBS) หรือมีประวัติเป็นผู้ป่วยโรคเบาหวาน เป็นผู้ป่วยเบาหวานทั้งเพศชายและเพศหญิงที่มารับการรักษาที่สถานอนามัยเฉลิมพระเกียรติฯ บ้านยางน้อย และอาสาสมัครเข้าร่วมโครงการวิจัย ส่วนเกณฑ์การคัดออกของผู้ป่วยเบาหวาน คือ มีระดับน้ำตาลมากกว่า 180 mg/dL หรือเป็นผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ต้องพึ่งอินซูลิน และผู้ป่วยเบาหวานที่ไม่สามารถอยู่จนครบระยะเวลาการดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยชุมชนเรื่องการพัฒนาศูนย์บริการรักษาโรคเบาหวานจากสมุนไพรในท้องถิ่นโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลก่อเอ้ อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี ได้ผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ จากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุบลราชธานี เอกสารรับรองเลขที่ SSJ.UB 58 011 ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ชี้แจงให้กลุ่มตัวอย่างทราบถึงสิทธิในการตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัย การตอบรับหรือปฏิเสธเข้าร่วมวิจัยจะไม่มีผลต่อการรับการรักษาและบริการต่าง ๆ ที่กลุ่มตัวอย่างจะได้รับข้อมูลทุกอย่างของกลุ่มตัวอย่างจะเป็นความลับ แต่จะนำข้อมูลไปวิเคราะห์ในภาพรวม แม้ว่ากลุ่มตัวอย่างตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัยแล้วก็สามารถแจ้งขอยกเลิกการเข้าร่วมวิจัยได้ตลอดเวลาโดยไม่ต้องให้เหตุผลใด ๆ โดยไม่มีผลกระทบต่อการรักษาและการบริการที่จะได้รับ ถ้ากลุ่มตัวอย่างตอบรับให้ลงลายมือชื่อยินยอม การศึกษานี้ใช้วิธีการวิจัยด้วยกระบวนการวิจัยชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Community Based Participatory Research : CBPR) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. แบบสอบถาม (Questionnaire) ใช้ในการสำรวจชุมชน ซึ่งเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของชุมชน โรคหรืออาการที่พบบ่อยที่สุดในชุมชน นอกจากนี้สอบถามถึงสถานการณ์โรคเบาหวานในตำบลก่อเอ้ ได้แก่ การจำแนกผู้ป่วยเบาหวานตามที่ตั้งสถานที่อยู่อาศัย เพศ สถานภาพ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาที่เป็นโรค ระดับน้ำตาลในเลือด โรคอื่น ๆ ที่เป็นร่วมและการรักษาที่ได้รับในปัจจุบัน การได้รับความรู้เกี่ยวกับโรคเบาหวานจากการได้รับการรักษาโรคเบาหวานด้วยการใช้สมุนไพร และพฤติกรรมมารดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวาน

2. แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) เกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการใช้ยาสมุนไพรในการรักษาโรคเบาหวานในผู้ป่วยเบาหวาน ผู้นำชุมชนหมอพื้นบ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non-participation observation) และการสนทนากลุ่ม (Focus group) จากกลุ่มประชาชนชาวบ้านหรือหมอพื้นบ้านเกี่ยวกับตำรับยาสมุนไพรในการรักษาโรคเบาหวานด้วย

3. การประชุม เพื่อคืนข้อมูลที่ได้จากการสอบถามเกี่ยวกับสถานการณ์โรคเบาหวานในชุมชน และการสัมภาษณ์ความคิดเห็นต่อการใช้ยาสมุนไพรในการรักษาโรคเบาหวานและตำรับยาสมุนไพรในการรักษาโรคเบาหวานของหมอพื้นบ้าน

พร้อมทั้งสอบถามความต้องการของชุมชนในการพัฒนารูปแบบตำรับยาสมุนไพรเพื่อใช้ในการรักษาผู้ป่วยเบาหวานในชุมชนต่อไป

4. การอบรมและการศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาและเสริมศักยภาพหมอพื้นบ้าน

5. การพัฒนารูปแบบตำรับยาสมุนไพรในการรักษาโรคเบาหวานเป็นรูปแบบชาชงสมุนไพร

6. การทดลองใช้ชาชงสมุนไพรกับผู้ป่วยโรคเบาหวาน จำนวน 30 คน ซึ่งผู้ป่วยเบาหวานจะมีระดับน้ำตาลมากกว่าหรือเท่ากับ 126 mg/dL (Fasting blood sugar : FBS) ซึ่งเป็นค่าบ่งชี้ว่าเป็น “โรคเบาหวาน” (Diabetes) (Medthai , 2562) หรือมีประวัติเป็นผู้ป่วยโรคเบาหวาน โดยเจาะหาระดับน้ำตาลในเลือดที่ปลายนิ้ว (Dextrostix : DTX) หลังอดอาหาร 8 ชั่วโมง (Fasting Blood Sugar : FBS) (Medthai , 2562) และบันทึกข้อมูลไว้โดยพยาบาลวิชาชีพสถานีนามัยเฉลิมพระเกียรติฯ บ้านยางน้อย พร้อมรับชาชงสมุนไพรจำนวน 30 ซอง/คน พร้อมคำแนะนำอย่างละเอียด ซึ่งมีผลภยาแนะนำวิธีการใช้ และบรรจุในถุงพลาสติกเพื่อป้องกันการปนเปื้อนเป็นอย่างดี โดยหลังการดื่มชาชงสมุนไพรทุก 1 สัปดาห์ผู้ป่วยเบาหวานจะต้องกลับเจาะระดับน้ำตาลในเลือดที่ปลายนิ้ว หลังอดอาหาร 8 ชั่วโมง อาสาสมัครจะต้องดื่มชาชงสมุนไพรและกลับมาเจาะเลือดทุกสัปดาห์จนครบ 1 เดือน ตลอดระยะเวลาของการให้ผู้ป่วยเบาหวานดื่มชาชงสมุนไพรจะมีการกำกับติดตามและเยี่ยมบ้านโดยคณะผู้วิจัยชุมชน

7. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) เกี่ยวกับอาการที่มักจะเกิดขึ้นเป็นประจำของผู้ป่วยเบาหวาน ปัญหาสุขภาพอื่น ๆ ที่พบนอกจากโรคเบาหวาน พฤติกรรมการบริโภคอาหาร พฤติกรรมการออกกำลังกาย ข้อมูลสิ่งแวดล้อม ข้อมูลปัจจัยที่ทำให้เกิดโรค และความคิดเห็นต่อการดื่มชาชงชาลดน้ำตาลในเลือด ในผู้ป่วยเบาหวานหลังการดื่มชาชงสมุนไพร

8. การจัดเวทีชุมชน เพื่อคืนข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบชาชงสมุนไพรในการรักษาเบาหวานและผลการดื่มชาชงสมุนไพรของผู้ป่วยเบาหวาน พร้อมทั้งข้อเสนอแนะในการดำเนินงานต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของชุมชน โรคหรืออาการที่พบบ่อยที่สุดในชุมชน สถานการณ์โรคเบาหวานในตำบลก่อเอ้ ได้แก่ การจำแนกผู้ป่วยเบาหวานตามที่ตั้งสถานที่อยู่อาศัย เพศ สถานภาพ อายุระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาที่เป็นโรค ระดับน้ำตาลในเลือด โรคอื่น ๆ ที่เป็นร่วมและการรักษาที่ได้รับในปัจจุบัน การได้รับความรู้เกี่ยวกับโรคเบาหวานจากการได้รับการรักษาโรคเบาหวานด้วยการใช้สมุนไพร และพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานที่คณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้นนี้ได้ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (content validity) โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการพยาบาลผู้ป่วยเบาหวานที่เป็นพยาบาลวิชาชีพและผู้เชี่ยวชาญในการใช้สมุนไพรในการดูแลผู้ป่วยเบาหวานที่เป็นแพทย์แผนไทย จำนวน 3 ท่าน โดยได้รับการเสนอแนะด้านเนื้อหา ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ปรับปรุง แก้ไขตามคำแนะนำ สำหรับแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการใช้ยาสมุนไพรในการรักษาโรคเบาหวานในผู้ป่วยเบาหวาน ได้หาค่าความเชื่อมั่น โดยนำไปทดลองใช้กับประชาชนในชุมชนอื่นที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 ราย จากนั้นนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์ อัลฟาครอนบาค (Cronbach's coefficient alpha) (ธีรวิฑูลี เอกะกุล , 2546) มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .97 หลังจากนั้นได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ซึ่งมีการบันทึกทั้งในรูปแบบเอกสาร เทปบันทึกเสียง ภาพถ่าย การบันทึกภาพวิดีโอ และในการดำเนินกิจกรรมในแต่ละครั้งได้ดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องข้อมูลด้วยรูปแบบการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation Technique) เพื่อให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือ ซึ่งคณะผู้วิจัยยึดหลักเกณฑ์ในการตรวจสอบในประเด็นต่อไปนี้เป็นคือ ตัวบุคคลที่ให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องหรือไม่ คนที่ให้ข้อมูลควรมีมุมมอง ความเห็นที่หลากหลาย เช่น อาจจะต่างกันที่อาชีพสถานภาพ เป็นต้น และการพูดคุย สัมภาษณ์ในสถานที่ที่หลากหลาย เช่น ที่บ้าน ที่วัด ที่ทำงาน เกียงนา เป็นต้น ซึ่งคน ๆ เดียวอาจพูดคุยด้วยหลายครั้งตามที่ต้องการเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุม

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิเคราะห์ค่าระดับน้ำตาลในเลือดผู้ป่วยเบาหวานก่อนและหลังการดื่มชาชงเพื่อเปรียบเทียบผลของการดื่มชาชงสมุนไพร ใช้สถิติ Two-way ANOVA ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สรุปผลการวิจัย

กระบวนการดำเนินการวิจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนทุกระดับ เพื่อให้ชุมชนได้ตระหนักและเล็งเห็นความสำคัญร่วมกัน ซึ่งกระบวนการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมีดังต่อไปนี้

1. ปัญหาสุขภาพของประชาชนในชุมชน เกี่ยวกับโรคหรืออาการที่พบบ่อยที่สุดในชุมชน คือ ผู้ป่วยโรคเบาหวาน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 137 คน (ร้อยละ 60.6) มีอายุระหว่างอายุ 60-69 ปี จำนวน 88 คน (ร้อยละ 39.0) ระยะเวลาที่เป็นโรคเบาหวานของผู้ป่วยอยู่ในช่วงระหว่าง 1-5 ปี จำนวน 101 คน (ร้อยละ 44.7) ส่วนใหญ่มีระดับน้ำตาลในเลือดมากกว่า 130 มิลลิกรัมต่อเดซิลิตร จำนวน 124 คน (ร้อยละ 54.9) โรคที่เป็นร่วมกับโรคเบาหวาน คือ โรคความดันโลหิตสูง จำนวน 120 คน (ร้อยละ 44.1) ส่วนใหญ่ได้รับความรู้เกี่ยวกับโรคเบาหวานจากบุคลากรทางการแพทย์ด้านการควบคุมอาหาร จำนวน 206 คน (ร้อยละ 37.0) และไม่เคยได้รับการรักษาด้วยยาสมุนไพร จำนวน 183 คน (ร้อยละ 81.0) นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะจากผู้ป่วยเบาหวานว่า หากได้รับการรับรองจากผู้ที่มีความรู้ที่สนใจที่จะรับประทานยาสมุนไพร ต้องการให้มีสมุนไพรที่นำมารักษาได้ผลจริงโดยไม่ต้องใช้ยาแผนปัจจุบัน อยากให้มีวิธีการดูแลสุขภาพผู้ป่วยเบาหวานและมีการใช้ยาสมุนไพรในการรักษามากขึ้น เป็นต้น

และจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำชุมชน หมอพื้นบ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และสนทนากลุ่ม ได้มีข้อคิดเห็นหลากหลาย เช่น ผู้นำชุมชนได้กล่าวในเรื่องนี้ว่า “ชาวบ้านบางส่วนยังไม่มีความเชื่อมั่นในการใช้ยาสมุนไพรรักษาโรค และคิดว่าในยาต้มสมุนไพรอาจมีตะกอนตกค้างส่งผลเสียต่อร่างกายทำให้เป็นโรคนี้ได้ การใช้ยาสมุนไพรรักษาระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยเบาหวาน อาจไม่ได้ผลดีถ้าหากผู้ป่วยไม่ดูแลและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่จะส่งเสริมให้ระดับน้ำตาลไม่ปกติ และประชาชนส่วนมากรับประทานยาสมุนไพรไม่ต่อเนื่อง และคิดว่าสมุนไพรไม่มีผลในการรักษาระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยเบาหวาน” หมอพื้นบ้านยังกล่าวในประเด็นนี้ว่า “หมอพื้นบ้านต้องการให้ทางมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องมาช่วยพัฒนายาสมุนไพร เพื่อหาฤทธิ์ทางยา และผลข้างเคียงต่าง ๆ ที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้ป่วยและมีการวิจัยสมุนไพรและทดลองใช้ต่อไป” อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ได้พูดถึงการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการใช้สมุนไพรดังนี้ “ชุมชนต้องสร้างความเข้มแข็ง สร้างความสามัคคี มีการแลกเปลี่ยนความรู้เรื่องตำรับยารักษาเบาหวาน ของหมอพื้นบ้านที่มีความเชี่ยวชาญในการรักษาเบาหวาน และร่วมมือกันพัฒนาตำรับยาที่ดีที่สุด และใช้รักษาได้จริง” อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านได้กล่าวเสริมในการสนทนากลุ่มว่า “ควรมีการจัดอบรม นำวิทยากรที่มีความรู้ในเรื่องของยาสมุนไพร มาให้ความรู้แก่คนในชุมชนและให้คนในชุมชนมีความรู้เรื่องสรรพคุณของตัวสมุนไพร อื่น ๆ เพื่อเป็นการป้องกันการโดนกลุ่มมิจฉาชีพ ที่มาแอบอ้างขายและอวดอ้างสรรพคุณในการรักษาเกินความเป็นจริง” เห็นได้ว่ากลุ่มผู้นำชุมชน หมอพื้นบ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมีความคิดเห็นสอดคล้องกับผู้ป่วยเบาหวานคือมีความต้องการใช้ยาสมุนไพรเพื่อลดการใช้ยาแผนปัจจุบัน แต่ต้องได้รับความมั่นใจจากผู้เชี่ยวชาญ ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงต้องให้ความมั่นใจในการใช้ยาสมุนไพรกับผู้ป่วยเบาหวาน โดยการคัดเลือกหมอพื้นบ้านที่ขึ้นทะเบียนของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุบลราชธานี และหมอพื้นบ้านที่ได้รับการยกย่องจากมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ภาพที่ 1 การเก็บข้อมูลผู้ป่วยเบาหวานในชุมชน

ภาพที่ 2 การสนทนากลุ่ม

2. ดำรับยาสมุนไพรในการรักษาโรคเบาหวานของหมอพื้นบ้านมีหลายตำรับและนำไปใช้จริงได้ยาก จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำชุมชน หมอพื้นบ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และสนทนากลุ่มได้ข้อมูลยาสมุนไพรที่ใช้ในการรักษาโรคเบาหวาน ไว้หลายตำรับดังนี้ หมอพื้นบ้าน กล่าวว่า “ตำรับยารักษาเบาหวานสมุนไพรที่ใช้ ประกอบด้วย ทองพันชั่ง ส่วนที่ใช้ ราก และลำต้น ต้มดื่มแทนน้ำ จนตัวยาจืด ย่างนางแดง ส่วนที่ใช้ เถาวัลย์ และ แก่น ต้มดื่มแทนน้ำ ผ่างแดงส่วนที่ใช้ แก่น และ ผล ต้มดื่มแทนน้ำ สรรพคุณ ช่วยลดระดับน้ำตาลในเลือดและควบคุมระดับความดันโลหิตวิธีกรับประทานยา นำยาทั้งหมดต้มรวมกัน รับประทานวันละ 3 ครั้งหลังอาหาร ” หมอพื้นบ้าน ได้เล่าถึงสมุนไพรที่ท่านใช้รักษาโรคเบาหวานซึ่งมีตำรับยา ดังนี้ “สมุนไพรที่ใช้ประกอบด้วยต้นจาง ส่วนที่ใช้คือ ดอก ต้นหอม ส่วนที่ใช้คือ แก่น สรรพคุณ ช่วยลดระดับน้ำตาลในเลือด วิธีกรับประทานยา ต้มรวมกันแล้วดื่ม วันละ 1 แก้ว ก่อนอาหารเช้า” หมอพื้นบ้านท่านบอกไว้ดังนี้ “สมุนไพรที่ใช้ประกอบด้วยหนุมานประสานกาย ส่วนที่ใช้คือใบแห้ง บดเป็นผง โปส ต้มหรือเคี้ยวรับประทานสดๆ (โปสเคี้ยวครั้งละ 5 ใบ) ภูเขาทอง ส่วนที่ใช้คือ ต้น , ใบฟ้าทะลายโจร ส่วนที่ใช้ คือ ใบ สรรพคุณ ช่วยลดระดับน้ำตาลในเลือด, ควบคุมระดับความดันโลหิต และรักษาอาการหอบหืด วิธีกรับประทานยา รูปแบบการใช้ นำสมุนไพรทั้ง 3 ชนิด มาต้มรวมกันแล้วต้มน้ำสมุนไพร ใช้ดื่มแทนน้ำก็ได้” หมอพื้นบ้านอีกท่านหนึ่งที่มีตำรับยารักษาโรคเบาหวาน ได้เล่าให้กลุ่มฟังว่า “สมุนไพรที่ใช้ประกอบด้วย เถาเอ็นอ่อน ส่วนที่ใช้ใส่ภายในเถา หรือเรียกว่า เทียนหยด ใช้ต้มกับน้ำ 3 แก้ว เคี้ยวจนเหลือ 1 แก้ว รางจืด ส่วนที่ใช้คือใบต้มกับน้ำ 3 แก้ว เคี้ยวจนเหลือ 1 แก้วแล้วดื่มเช่นเดียวกัน สรรพคุณ ช่วยลดระดับน้ำตาลในเลือดและควบคุมระดับความดันโลหิต “จากการประชุมผู้นำชุมชนตำบลก่อเอ้ และการสนทนากลุ่มย่อย ทำให้ได้ข้อสรุปตรงกันในการพัฒนาตำรับยารักษาโรคเบาหวาน ซึ่งเป็นโรคที่เป็นปัญหาในตำบลก่อเอ้เนื่องจากมีผู้ป่วยซึ่งต้องได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่อง และถ้าผู้ป่วยไม่สามารถดูแลตนเองจะทำให้เกิดผลกระทบตามมา นอกจากการใช้จ่ายที่รับจากโรงพยาบาลแล้ว ผู้ป่วยยังคิดว่าการใช้สมุนไพรรักษาโรคเบาหวานจะเป็นทางเลือกหนึ่งในการผสมผสานเพื่อจะลดระดับน้ำตาลในเลือดได้ ความคิดเห็นของหมอพื้นบ้านซึ่งเป็นหมอยาสมุนไพรที่มีการใช้สมุนไพรในการรักษาโรคเบาหวานอยู่แล้ว แต่มีสมุนไพรหลายชนิดซึ่งมีความแตกต่างกัน ควรจะมีการพัฒนาตำรับยาให้ได้มาตรฐานโดยอ้างอิงงานวิจัย และองค์ความรู้ด้านสมุนไพรมากยิ่งขึ้น

ภาพที่ 3 การสนทนากลุ่มของหมอพื้นบ้าน

ภาพที่ 4 ผู้เชี่ยวชาญด้านสมุนไพรมากกว่า 25 ปี

3. การพัฒนารูปแบบตำรับยารักษาโรคเบาหวาน โดยใช้การประชาคม การสนทนากลุ่ม การสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์เจาะลึก การสำรวจสมุนไพรในชุมชน การศึกษาดูงานต้นแบบผลิตภัณฑ์สมุนไพร การอบรมเชิงปฏิบัติการการผลิตตำรับยารักษาโรคเบาหวาน โดยกระบวนการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ซึ่งได้จากแนวคิด 2 ประการคือ 1) ความจำเป็นในการฝึกอบรม เป็นการพิจารณาว่ามีความรู้และทักษะใดบ้างที่หมอพื้นบ้านที่ได้รับการฝึกอบรมแล้วยังมีความจำเป็นจะต้องจัดฝึกอบรมเพิ่มเติมให้อีก จึงจะทำให้หมอพื้นบ้านและคณะผู้วิจัยมีศักยภาพในการพัฒนาตำรับยาได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์แบบ ตลอดจนสามารถผลิตยาให้ผู้ป่วยเบาหวานในชุมชนได้เอง และ 2) สมรรถนะของผู้เข้าร่วมอบรมที่เป็นศักยภาพที่นำไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ เป็นการพิจารณาถึงองค์ความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ของหมอพื้นบ้านและคณะผู้วิจัยในการพัฒนาตำรับยา ซึ่งมีแรงจูงใจ มีทัศนคติที่ดี เห็นความสำคัญในการใช้สมุนไพร ซึ่งเป็นปัจจัยที่สนับสนุนให้การทําวิจัยสำเร็จตามวัตถุประสงค์

3.1 ข้อมูลรูปแบบยาตำรับยาและการบรรจุผลิตภัณฑ์ได้จากการศึกษาดูงานมหกรรมสมุนไพรแห่งชาติที่เมืองทองธานี กรุงเทพมหานคร พบว่า ตัวแทนคณะผู้วิจัยจำนวน 10 คนได้ไปเพื่อศึกษารูปแบบตำรับยา นวัตกรรม และผลิตภัณฑ์สมุนไพร ซึ่งภายในงานมีการจัดแสดงยาสมุนไพรและรูปแบบยาสมุนไพรที่หลากหลาย เช่น ยาเม็ด ยาแคปซูล ยาอม ยาน้ำ ยา ลูกกลอน และรูปแบบชาชงซึ่งเป็นรูปแบบยาที่คณะผู้วิจัยสนใจที่จะพัฒนาเป็นยารักษาโรคเบาหวานเนื่องจากพบว่า สมุนไพรชนิดต่าง ๆ ที่พัฒนาเป็นยารับประทานและมีสรรพคุณในการรักษาโรค ส่วนมากหมอพื้นบ้านหรือหน่วยงานที่จัดนิทรรศการและจำหน่ายสมุนไพร ทำให้คณะผู้วิจัยซึ่งส่วนหนึ่งเป็นหมอพื้นบ้านได้เห็นรูปแบบสมุนไพรที่หลากหลาย รวมทั้งการบรรจุภัณฑ์ ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สัมผัสได้ หมอพื้นบ้านได้กล่าวว่า “โชคดีที่ได้มีโอกาสมาดู ทั้งต้น ทั้งตัวยา ทั้งการบรรจุที่มีรูปแบบต่างกัน น่าสนใจมาก อยากให้คนอื่น ๆ มีโอกาสมาเห็นบ้าง” ตัวแทนคณะผู้วิจัยที่ได้ไปศึกษาดูงานเกิดการเรียนรู้และได้นำมาถ่ายทอดให้ผู้ร่วมทีมที่ไม่ได้ไป พร้อมทั้งนำภาพถ่ายจากกิจกรรมการศึกษาดูงานมาเพื่อให้เห็นในรูปแบบการผลิตที่มีมาตรฐานของหน่วยงานต่าง เพื่อเป็นต้นแบบที่ดี

3.2 ข้อมูลกระบวนการผลิตยาได้จากการศึกษาดูงานและอบรมเชิงปฏิบัติการ ซึ่งได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สมุนไพรและตำรับยาที่ใช้ในการรักษาโรคเบาหวาน ดังนี้

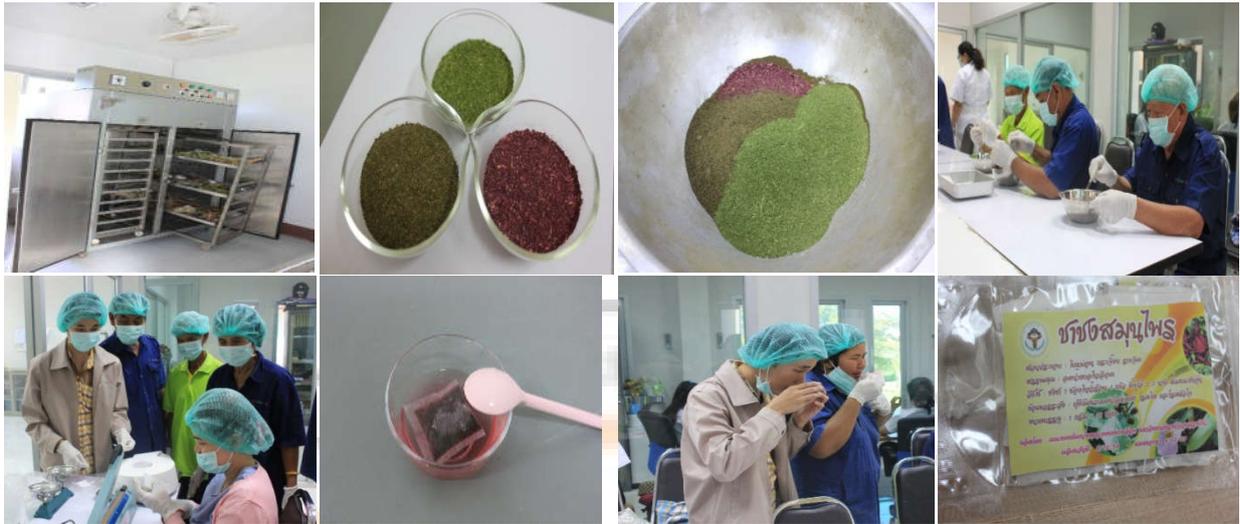
1) ตำรับยารักษาโรคเบาหวานของหมอพื้นบ้านตำบลก่อเอ้ทั้ง 10 ท่าน ตามที่ได้ศึกษาและวิเคราะห์ร่วมกันในคณะผู้วิจัย พบว่ามีความหลากหลายและใช้สมุนไพรแตกต่างกัน หมอพื้นบ้านบางท่านมีรังจืดในตำรับยา บางท่านก็ใช้สมุนไพรหลายชนิด เช่น บอระเพ็ด (*Tinospora crispa* (L.)) ว่านกาบหอย (*Tradescantia spathacea*) ขมิ้นเครือ (*Arcangelisia flava* (L.)) เครือเอ็นอ่อน (*Cryptolepis buchmanii* Roem.) เหงือกปลาหมอ (*Acanthus*

ebracteatus Vahl.) ฟ้าทะลายโจร (*Andropogon paniculata* (Burm.f.)) เป็นต้น ลักษณะตำรับยาบางท่านใช้สมุนไพร 2-3 ชนิด บางท่านใช้สมุนไพรมากกว่า 3 ชนิด

2) คณะผู้วิจัยจึงได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหมอพื้นบ้านในแนวทางการพัฒนาตำรับยารักษาโรคเบาหวาน ซึ่งสมุนไพรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ ควรจะเป็นสมุนไพรที่มีในท้องถิ่น และเป็นส่วนประกอบของตำรับยาหมอพื้นบ้าน ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ประชุมเพื่อคัดเลือกสมุนไพร โดยอ้างอิงจากผลการศึกษา “การพัฒนารูปแบบการฟื้นฟูองค์ความรู้การแพทย์พื้นบ้าน ตำบลก่อเอ้ อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี” และพบว่าสมุนไพร 3 ชนิด ได้แก่ กระเจี๊ยบ หม่อน และรางจืด เป็นส่วนประกอบในตำรับยารักษาโรคเบาหวานของหมอพื้นบ้านหลายตำรับ ทั้งนี้สอดคล้องกับเสาวภา ดวงเศษวงษ์ (2550) ศึกษาเรื่องผลของสารสกัดจากใบหม่อน ใบขี้เหล็ก และกลีบรองดอกกระเจี๊ยบแดงต่อระดับน้ำตาลในเลือด ค่าทางโลหิตวิทยา ปริมาตรและคุณสมบัติทางเคมีของน้ำปัสสาวะ และลักษณะเนื้อเยื่อลำไส้เล็กในหนูเบาหวาน พบว่า สารสกัดใบหม่อน ใบขี้เหล็ก และกลีบรองดอกกระเจี๊ยบแดง สามารถลดระดับน้ำตาลกลูโคสในเลือดในช่วงเวลาต่างกันได้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยสารสกัดจากกลีบรองดอกกระเจี๊ยบแดงสามารถลดระดับน้ำตาลกลูโคสในเลือดได้ดีที่สุดในสัปดาห์ที่ 5-8 สอดคล้องกับเอี่ยมฤทัย วิเศษหมื่น (2552) ศึกษากลไกการออกฤทธิ์ลดระดับน้ำตาลในเลือดของกระเจี๊ยบในหนูแรทเบาหวานที่เหนี่ยวนำด้วยโทโซโทซิน พบว่า การป้อนสารสกัดในขนาด 1.0 ก./กก. น้ำหนักตัว/วัน ติดต่อกันเป็นเวลา 6 สัปดาห์ แก่หนูเบาหวานสามารถลดระดับน้ำตาลในเลือดได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยลดลงร้อยละ 40 ± 12 และช่วยให้การตอบสนองต่อระดับน้ำตาลในเลือดที่สูงอย่างเฉียบพลันที่บกพร่องไปนั้นดีขึ้น (OGTT improvement activity) สอดคล้องกับการศึกษาผลของการดื่มชาใบหม่อนต่อระดับน้ำตาลในเลือดและระดับความอ้วนในอาสาสมัครสุขภาพดีของอุไรภรณ์ บุรณสุขสกุล และคณะ (2562) พบว่า ระดับน้ำตาลในเลือดของอาสาสมัครกลุ่มทดลองต่ำกว่ากลุ่มควบคุมในนาที่ที่ 30 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p=0.039$) และค่า Standard Deviation of Normal-to-Normal Intervals (SDNN) ของอาสาสมัครกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมในนาที่ที่ 120 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p=0.045$) ส่วนระดับความอ้วน ระดับความดันโลหิต อัตราการเต้นของหัวใจ และอุณหภูมิกายของอาสาสมัครทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกัน ซึ่งการศึกษาคั้งนี้แสดงให้เห็นว่าการดื่มชาใบหม่อนสายพันธุ์บุรีรัมย์ 60 หลังการดื่มสารละลายกลูโคสช่วยลดระดับน้ำตาลในเลือด และช่วยส่งเสริมการทำงานของระบบประสาทพาราซิมพาเธติกในอาสาสมัครสุขภาพดีได้ นอกจากนี้ในการศึกษาภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านด้านการรักษาโรคเบาหวานด้วยยาสมุนไพร อำเภอสตึก จังหวัด บุรีรัมย์ : กรณีศึกษา หมอประกาศิต อำเภอไพพิศ (ธนภัทร์ วรธนปิยกุล และคณะ ,2561) ยังพบว่า รางจืด (มะตุ๊ก) เข้าตำรับกับเถาหรือใบย่านางแดง ใบเล็บมือนาง ช่วยรักษาโรคเบาหวานได้ ทั้งนี้สมุนไพรที่ใช้ในการวิจัยทั้งหมด ได้แก่ ใบหม่อน (*Morus alba* L.) ใบรางจืด (*Thunbergia laurifolia* Linn.) และดอกกระเจี๊ยบ (*Hibiscus sabdariffa* L.) สามารถหาได้ในพื้นที่ตำบลก่อเอ้ อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี

3) การคัดเลือกสมุนไพรสรุปได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ใช้สมุนไพร 3 ชนิด คือ ใบหม่อน (*Morus alba* L.) ใบรางจืด (*Thunbergia laurifolia* Linn.) และดอกกระเจี๊ยบ (*Hibiscus sabdariffa* L.) เนื่องจากเป็นสมุนไพรที่หาได้ง่ายในชุมชน เป็นส่วนประกอบของตำรับยาหมอพื้นบ้าน และมีผลงานวิจัยรองรับ

ผลการอบรมเชิงปฏิบัติการการทำชาสมุนไพร ตามขั้นตอนดังกล่าวคณะผู้วิจัยได้ฝึกปฏิบัติทุกขั้นตอนเพื่อให้เกิดทักษะ สามารถนำไปผลิตในชุมชนได้เอง ซึ่งอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านได้กล่าวว่า “ถ้ามีวัสดุอุปกรณ์ ก็สามารถทำในชุมชนได้เอง เพราะสมุนไพรที่มีอยู่ในชุมชนแล้ว”

ภาพที่ 5 วิธีการแปรรูปและผลิตชาขงสมุนไพรรีงจากข้าวไปขวาและบนลงล่าง คือ การอบสมุนไพรรองยาที่บดแล้ว การผสมผงยา การบรรจุผงยาลงในซองชา การปิดปากถุง ทดสอบการละลาย ทดสอบรสชาติ และการบรรจุในบรรจุภัณฑ์

4. การดื่มชาขงสมุนไพรรองยาในผู้ป่วยเบาหวาน หลังจากผู้ป่วยเบาหวานที่เป็นอาสาสมัครดื่มชาขงสมุนไพรรองยาครบ 1 สัปดาห์ต้องได้รับการตรวจคัดกรองระดับน้ำตาลในเลือดก่อนการช้ยาสมุนไพรรองยา โดยเจาะหาระดับน้ำตาลในเลือดที่ปลายนิ้ว (Dextrostix : DTX) หลังอดอาหาร 8 ชั่วโมง (Fasting Blood Sugar : FBS) (Medthai , 2562) และบันทึกข้อมูลไว้โดยพยาบาลวิชาชีพสถานีอนามัยเฉลิมพระเกียรติฯ บ้านยางน้อย ทำเช่นนี้ทุกสัปดาห์จนครบ 1 เดือน พบว่า อาสาสมัครจำนวน 30 คน ซึ่งมีอาสาสมัครเพียง 14 คน ที่ดื่มชาขงสมุนไพรรองยาอย่างต่อเนื่อง มีผลต่อระดับน้ำตาลในเลือดผู้ป่วยลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ($\bar{X} = 11.36 \pm 9.97$) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตารางแสดงการเปรียบเทียบผล Dextrostix สัปดาห์ที่ 1-4

ผู้ป่วยคนที่	ค่า Fasting Blood Sugar				ค่าความแตกต่างของค่า FBS ก่อนและหลัง
	สัปดาห์ที่ 1	สัปดาห์ที่ 2	สัปดาห์ที่ 3	สัปดาห์ที่ 4	
1	170	168	160	162	8
2	120	132	129	104	16
3	154	152	150	148	6
4	88	102	85	80	8
5	110	107	106	103	7
6	144	144	140	138	6
7	162	160	158	156	6
8	122	141	125	122	0
9	135	131	127	120	15
10	166	162	159	157	9

ผู้ป่วย คนที่	ค่า Fasting Blood Sugar				ค่าความแตกต่างของค่า FBS ก่อนและหลัง
	สัปดาห์ที่ 1	สัปดาห์ที่ 2	สัปดาห์ที่ 3	สัปดาห์ที่ 4	
11	122	124	125	120	2
12	147	149	113	112	35
13	159	158	156	148	11
14	132	129	100	102	30
$\bar{X} = 11.36 \pm 9.97^*$					

แตกต่างกันมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p \leq 0.001$

ส่วนอาสาสมัครอีกจำนวน 16 คน ออกจากการวิจัยเนื่องจากต้องเดินทางไปต่างจังหวัดกับญาติ จำนวน 6 คน ตี๋มาชงสมุนไพรไม่ต่อเนื่อง เพราะการลืมและรับยาไม่ต่อเนื่อง จำนวน 10 คน สำหรับการติดตามผลการใช้ชาชงสมุนไพร โดยการเยี่ยมบ้าน และสัมภาษณ์เจาะลึก เพื่อประเมินทัศนคติต่อการใช้ชาชงสมุนไพร พบว่า ผู้ป่วยส่วนใหญ่มีความพึงพอใจ ในการตี๋มาชง เนื่องจากสะดวกไม่เป็นอันตราย และต้องการจะตี๋มาต่อ โดยอยากให้ผลิตชาชงบริการในชุมชน ควบคู่กับการใช้ ยาที่ได้จากโรงพยาบาล อาการที่มักเกิดขึ้นประจำของผู้ป่วยเบาหวานมากที่สุด คือ อ่อนเพลีย วิงเวียนศีรษะ หน้ามืด มีอาการ ชาตามปลายนิ้วมือ นิ้วเท้า กระจายน้ำและปัสสาวะบ่อยปัญหาสุขภาพอื่น ๆ ที่พบนอกจากโรคเบาหวาน พบมากคือ โรคความดันโลหิตสูง โรคไขมันในเส้นเลือดสูง ซึ่งเป็นอาการที่พบทั้งก่อนและหลังการตี๋มาชงสมุนไพร ส่วนพฤติกรรมกรรการบริโภค อาหาร ส่วนใหญ่จะรับประทานข้าวเหนียว 3 มื้อ ตรงเวลาหรือบางคนมื้อเย็นจะรับประทานข้าวสวยแทน หวานอาหารพื้นบ้านที่มี ในชุมชนนำมาประกอบอาหารจะเป็นผักผลไม้ที่ปลูกเอง ปลอดสารพิษ เช่น ผักต้มจิ้ม น้ำพริก ต้ม ปิ้ง ย่าง นึ่ง เป็นต้น พฤติกรรมกรรการออกกำลังกาย พบว่าโดยส่วนใหญ่ผู้ป่วยจะออกกำลังกายโดยการทำงานบ้าน เดินออกกำลังกายในตอนเช้า การปั่นจักรยาน บริหารแขนขา แก้วแขนไปมา เลี้ยงหลาน รดน้ำต้นไม้ พืชผักสวนครัวต่าง ๆ ข้อมูลสิ่งแวดล้อม และความคิดเห็นต่อ การใช้ชาชงสมุนไพร พบว่ารสชาติดี ความสะดวกสบายในการตี๋มา ง่ายต่อการพกพา ด้านผลการรักษา พบว่า ผู้ป่วยส่วนใหญ่มี ระดับน้ำตาลขึ้น ๆ ลง ๆ ไม่สม่ำเสมอหลังจากรับประทานชาชงอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลา 1 เดือน แต่มีความสนใจที่จะตี๋มา ต่อเนื่องควบคู่กับการรักษาทางการแพทย์แผนปัจจุบัน อีกทั้งยังช่วยให้ระบบขับถ่ายดีขึ้น รู้สึกสบายตัว โดยผู้ป่วยเบาหวาน กล่าวว่า “รสชาติดี รับประทานง่าย สะดวกสบายในการตี๋มา และสามารถลดระดับน้ำตาลในเลือดได้ ตี๋มาเป็นประจำทุกเช้า มีความประสงค์ที่จะตี๋มาสมุนไพรอย่างต่อเนื่อง” ผู้ป่วยเบาหวาน กล่าวว่า “รสชาติและความสม่ำเสมอในการตี๋มาสามารถลด ระดับน้ำตาลในเลือดได้ ความสะดวกในการตี๋มา ตี๋มาง่าย เพราะไม่ขม” ส่วนการประเมินผลกระทบของการตี๋มาชงสมุนไพร การประเมินความร่วมมือของชุมชนในแต่ละขั้นตอนและการสนทนากลุ่ม สามารถประเมินทัศนคติของการใช้ชาสมุนไพรของผู้ป่วยอยู่ในระดับดีถึงดีมาก การประเมินทักษะการผลิตยาของคณะผู้วิจัยชุมชน ซึ่งเป็นหมอพื้นบ้านและอาสาสมัคร สาธารณสุขประจำหมู่บ้าน พบว่า ส่วนใหญ่สามารถจำขั้นตอนและมีทักษะในการผลิตยา ทุกคนสามารถทำได้ถ้ามีวัสดุอุปกรณ์ พฤติกรรมกรรการมีส่วนร่วมของคณะผู้วิจัยชุมชน ผู้นำชุมชน และผู้ป่วยเบาหวานอยู่ในระดับดีมาก

ภาพที่ 6 การเยี่ยมบ้านติดตามผลการใช้ชาขงสมุนไพรร

ภาพที่ 7 สรุปผลการวิจัยการพัฒนาตำรับยารักษาโรคเบาหวานให้กับผู้นำชุมชนและผู้ป่วยเบาหวาน

5. การประเมินผลโครงการวิจัยชุมชนจากกลุ่มเป้าหมาย จากการประเมินผู้ป่วยเบาหวานและจากหมอฟันบ้านในรูปแบบต่าง ๆ ทำให้ทราบแนวทางในการพัฒนาตำรับยารักษาโรคเบาหวาน และการควบคุมป้องกันรักษาโรคเบาหวานซึ่งไม่ใช่เฉพาะการใช้ยาเท่านั้น แต่ต้องมีการควบคุมปัจจัยต่าง ๆ เช่น การบริโภคอาหาร การออกกำลังกาย การส่งเสริมสุขภาพจิต ซึ่งเป็นการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมการใช้ยาสมุนไพรอย่างเดียวจะไม่มีผลต่อการลดระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วย ซึ่งสอดคล้องกับองค์ความรู้ของการดูแลผู้ป่วยเบาหวาน และเป็นข้อมูลที่ต้องนำมาพิจารณาในการวิจัยชุมชนครั้งต่อไป ทั้งนี้ต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนเช่นเดียวกัน

อภิปรายผลการวิจัย

สถานการณ์ใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมของตำบลก่อเอ้ อำเภอเมืองใน จังหวัดอุบลราชธานี มีดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงเชิงกระบวนการ ในส่วนของบทบาทของหมอฟันบ้านยังผูกพันกับชุมชน ดังนั้นการส่งเสริมศักยภาพหมอฟันบ้าน โดยการพัฒนารับยาให้มาตรฐาน เป็นที่ยอมรับและให้ผลในการรักษา จะเป็นแนวทางหนึ่งในการดำรงไว้ซึ่งภูมิปัญญาไทยโดยการใช้ผลงานวิจัยมารองรับให้เกิดความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น การคัดเลือกผู้ที่มีความรู้ความสามารถตรงกับโจทย์วิจัย และมีจิตอาสาจะทำให้การขับเคลื่อนกระบวนการวิจัยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนการวิจัยในชุมชนจำเป็นต้องมีการวางแผนกิจกรรมให้หลากหลายโดยสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งคณะผู้วิจัยจะต้องวางแผนร่วมกันเพื่อจะได้กำหนดปฏิทินในการทำงานให้เป็นระบบและชัดเจน เนื่องจากคณะผู้วิจัยมาจากหลายฝ่าย การมีกิจกรรมร่วมกันในเวลาตรงกันทำได้ยากถ้าไม่มีการระบุวันเวลาล่วงหน้าเพราะทุกคนต่างมีภาระหน้าที่ ดังนั้นท่าอย่างไรคณะผู้วิจัยจะสามารถให้การวิจัยเสมือนหนึ่งงานประจำที่ต้องเป็นกิจวัตรประจำวันได้ โดยไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นภาระนั้นย่อมหมายถึงความสำเร็จของการวิจัยนั่นเอง รวมถึงมีความจำเป็นที่ต้องเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งขึ้นอยู่กับการออกแบบการวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย การพัฒนาตำรับยารักษาโรคเบาหวานของหมอฟันตำบลก่อเอ้ จึงมีรูปแบบการเก็บทั้งสองวิธีเพื่อให้การวิจัยมีผลสมบูรณ์มากที่สุด ซึ่งการมีส่วนร่วมในชุมชน เป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาทุกด้าน (กาญจนา ทองทั่ว, 2556) อย่างไรก็ตามการจะดึงบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมต้องเกิดจากความพอใจของบุคคลซึ่งเป็นสิ่งทีนักวิจัยจะต้องพิจารณา โดยโจทย์วิจัยที่มีฐานคิดจากปัญหาและความต้องการของชุมชน เป็นงานท้าทายและสนองตอบในการแก้ปัญหาของชุมชน ดังนั้นชุมชนจึงให้ความสนใจเข้ามามีส่วนร่วมมาก กรณีตัวอย่างที่เป็นปัญหาโรคเรื้อรัง ผลกระทบไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะผู้ป่วย แต่มีผลกระทบในวงกว้างทั้งครอบครัว ดังนั้นการดูแลสุขภาพผู้ป่วยจึงเป็นการดูแลสุขภาพครอบครัว และชุมชนเพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีและยังผลให้การพัฒนาศักยภาพของชุมชนที่เข้าร่วมเป็นคณะผู้วิจัย ทั้งนี้การศึกษาดูงานเป็นวิธีหนึ่งที่ได้ผลดี เพราะการได้รับ

ประสบการณ์ตรง สามารถนำมาเป็นต้นแบบที่ดีในการทำงาน โดยไม่ต้องเริ่มต้นดำเนินการพัฒนาทุกอย่างด้วยตนเอง แต่เป็นการนำสิ่งที่เขาคิดค้นไว้แล้ว มาพัฒนาต่อยอดให้เหมาะสมกับบริบทของเราเอง

2. การเปลี่ยนแปลงเชิงแนวคิด ได้สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องหลายประการ กล่าวคือ การรักษาผู้ป่วยโรคเบาหวานจะมีปัจจัยหลายอย่างที่เกี่ยวข้อง ไม่ใช่เฉพาะการรับประทานยาเท่านั้น แต่จะต้องมีกิจกรรมการออกกำลังกาย การควบคุมอาหารและการใช้สมุนไพร รวมถึงการส่งเสริมสุขภาพจิต ดังนั้นในการวิจัย ผู้ป่วยเบาหวานได้รับการดูแลเอาใจใส่จากหมอที่บ้านและคณะผู้วิจัย เนื่องจากมีการเยี่ยมบ้านเพื่อติดตามผลการรักษา จึงเป็นการส่งเสริมสุขภาพจิตของผู้ป่วย สอดคล้องกับสำนักโรคไม่ติดต่อ (2552) ที่กล่าวถึงการรักษาเพื่อป้องกันหรือชะลอภาวะแทรกซ้อนในผู้ป่วยโรคเบาหวานเพื่อช่วยให้ผู้ป่วยมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและช่วยลดความพิการและการสูญเสียชีวิต ทำได้โดยการพยายามควบคุมระดับน้ำตาล โดยการให้ยาลดระดับน้ำตาล การควบคุมการรับประทานอาหาร การใช้สมุนไพร และการออกกำลังกายที่เหมาะสม และการลดภาวะเครียด เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของอาราทร หล้าคำมูล และคณะ (2557) ซึ่งกล่าวถึงรูปแบบการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพตามแนวทางแพทย์วิถีธรรม มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเอง โดยการมีส่วนร่วมในคณะผู้วิจัยซึ่งมาจากบุคคลหลายกลุ่มจำนวน 27 คน มีความร่วมมือในการทำวิจัย ตลอดระยะเวลา 1 ปีที่มีกิจกรรมร่วมกัน ตั้งแต่ค้นหาปัญหา แก้ไขปัญหา/พัฒนาร่วมกัน มีความผูกพันกันตั้งพื้น้อง มีจิตอาสาในการเสียสละเวลาเพื่อพัฒนาชุมชนร่วมกัน ดังนั้นการสร้างทีมงานที่เข้มแข็ง หัวหน้าทีมมีภาวะผู้นำและเสียสละ จะเป็นต้นแบบที่ดีในการทำงานในชุมชน และการทำวิจัยต่อเนื่องในประเด็นอื่นจึงเป็นงานท้าทายของคณะผู้วิจัยเพราะมีทุนเดิมด้านศักยภาพส่วนบุคคล สอดคล้องกับความหมายของการมีส่วนร่วมของศิริขวัญ อุทา (2546) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการพัฒนาตั้งแต่เริ่มโครงการจนถึงสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากร และเทคโนโลยีในท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล และการมีส่วนร่วมของคณะผู้วิจัยชุมชน ดังกล่าวเกิดจากการมีจิตอาสา “การเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ตน” ได้บ่มเพาะในจิตใจของคณะผู้วิจัย ซึ่งเป็นสิ่งที่มีค่าต่อการพัฒนาชุมชนร่วมกัน ให้อยู่เย็น เป็นสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี การรักษาด้วยสมุนไพรจึงเป็นที่นิยมของคนทั่วไป ปัจจุบันหมอยาสมุนไพรได้รับความสนใจและส่งเสริมมากยิ่งขึ้นการสร้างคณะผู้วิจัยร่วมกันเป็นการจัดเวทีในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกิดเครือข่ายในชุมชนที่เข้มแข็งในการพัฒนาภูมิปัญญาไทยให้มีมาตรฐานรองรับ โดยนักวิชาการเป็นผู้สนับสนุนในการเติมเต็มความรู้เพิ่มพูนจากทุนเดิมที่มีอยู่ คณะผู้วิจัยซึ่งเป็นคณาจารย์จากคณะแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือก มีประสบการณ์การทำวิจัยในชุมชนเพิ่มมากขึ้น จากการเรียนรู้ และกระบวนการทำงานร่วมกันทุกขั้นตอน ตั้งแต่การหาโจทย์วิจัย สร้างคณะผู้วิจัย การวางแผนการวิจัยดำเนินการวิจัย แตกต่างจากการวิจัยที่ผ่านมาเพราะทุกขั้นตอนเกิดจากการประชุม สนทนากลุ่มเพื่อให้ได้ข้อสรุปร่วมกัน อันเป็นผลต่อการทำงานที่ราบรื่น “รู้เขา รู้เรา วิจัยก็ครั้ง ก็สำเร็จทุกครั้ง” และ “คนเรามีความสามารถแตกต่างกัน ทุกคนมีศักยภาพ แต่ยังไม่โอกาสแสดง การกระตุ้นให้เข้าใจศักยภาพที่มีอยู่ เสริมศักยภาพที่อยากเติมเต็ม เท่ากับการสร้างพลังชุมชนที่เข้มแข็ง” ส่วนสถานื่อนามัยเฉลิมพระเกียรติฯ บ้านยางน้อยโดยผู้อำนวยการโรงพยาบาลและบุคลากรในโรงพยาบาลได้พัฒนาในการทำวิจัยชุมชน ในหัวข้อที่เป็นประโยชน์รอบด้าน ทั้งด้านผู้ป่วยเจ้าหน้าที่ และชุมชน เป็นการพัฒนาศักยภาพคณะผู้วิจัยจากหน่วยงานสาธารณสุข โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม ซึ่งส่งผลกระทบต่อช่วยเหลือเกื้อกูล เห็นอกเห็นใจกัน ปัญหาการให้บริการลดน้อยลง เนื่องจากมีคณะผู้วิจัยช่วยเหลือทำให้การขับเคลื่อนการดูแลผู้ป่วยโรคเบาหวาน และผู้ป่วยโรคอื่นมีโอกาสจะลดน้อยลง อีกทั้งเป็นการส่งเสริมสุขภาพจิตผู้ให้บริการและผู้รับบริการ ดังนั้น “การสร้างบุคลากรให้ดูแลตนเอง และดูแลกันเองได้ในชุมชน จะลดปัญหาในชุมชนได้เป็นอย่างดี” อีกทั้งองค์การบริหารส่วนตำบลก่อเอ้ ได้รับผลจากการวิจัยในภาพรวม เพราะเป็นการสำรวจทุกหมู่บ้านในความรับผิดชอบ แบ่งเบางานสาธารณสุขที่รับผิดชอบร่วมกัน เป็นการสร้างต้นแบบการดูแลสุขภาพด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทยในตำบลก่อเอ้ ซึ่งเป็นผลดีต่อชุมชน ผลที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงที่ดี ในภาพรวมของการวิจัยในชุมชน ทำให้คณะผู้วิจัยมีความมั่นใจในการทำวิจัยในชุมชนมากขึ้น

3. ผลกระทบและความยั่งยืนของการเปลี่ยนแปลง ในการวิจัยชุมชน เรื่องการพัฒนาตำรับยาโรคเบาหวานจากสมุนไพรในท้องถิ่นโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลก่อเอ้ เป็นการวิจัยบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนมีผลกระทบและความยั่งยืนของการเปลี่ยนแปลงสรุปได้ ดังนี้คือ

3.1 ศักยภาพของหมอพื้นบ้านตำบลก่อเอ้ ซึ่งแต่เดิมการจ่ายยาสมุนไพรรักษาโรคของหมอพื้นบ้านจะจำกัดเพียงแค่การต้มดื่ม ซึ่งเป็นวิธีการที่ยุ่งยาก รวมถึงมีการใช้สมุนไพรหลายตัว แต่เมื่อได้รับการพัฒนาศักยภาพหมอพื้นบ้านจะจ่ายยาตามวิธีการโบราณ แต่ใช้ยาไม่ซ้ำสรรพคุณเพื่อลดจำนวนยาสมุนไพรแต่ประสิทธิภาพการรักษายังคงเดิม และมีรูปแบบในการบริหารยาที่ง่ายขึ้นโดยการทำเป็นชาขงสมุนไพร หรือเป็นยาแคปซูล หรือรูปแบบอื่น ๆ ที่เหมาะสม ส่วนการยอมรับของหมอพื้นบ้านแต่เดิมชุมชนยังไม่ค่อยให้การยอมรับเท่าที่ควร เนื่องจากความเจริญทางการแพทย์แผนปัจจุบัน และการเข้าถึงระบบบริการของรัฐได้ง่ายจึงทำให้หมอพื้นบ้านลดบทบาทลงค่อนข้างมาก แต่ด้วยการคัดเลือกหมอพื้นบ้านที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุบลราชธานี และเป็นหมอพื้นบ้านที่ได้รับการยกย่องจากมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อชุมชนทำงานเพื่อชุมชนมาโดยตลอด จึงได้รับความน่าเชื่อถือจากชุมชนมากขึ้น รวมถึงคณะที่มิวิจัยชุมชนผู้ซึ่งเป็นตัวแทนของชาวบ้านได้เรียนรู้และมีกระบวนการทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิด ทำให้เกิดความเข้าใจในกระบวนการผลิตและการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างแท้จริง ทั้งยังมีการจัดโอกาสให้ทุกท่านได้แสดงความคิดเห็นในประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ ทำให้พบว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นในการรักษาโรคซึ่งเป็นทุนเดิมของแต่ละท่านมีคุณค่า ควรมีการเก็บรวบรวมเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อมิให้สูญหายไป เนื่องจากหมอพื้นบ้านไม่มีระบบการบันทึกข้อมูลการรักษา ไม่มีการประวัติผู้ที่มารับบริการ ดังนั้นการอ้างอิงผลการรักษาบางครั้งต้องสืบค้น ความน่าเชื่อถือในการรักษาจึงมีน้อยจึงควรมีแนวทางในการส่งเสริมหมอพื้นบ้านซึ่งเป็นระบบการแพทย์ที่ใกล้ชิดชุมชนมาก

3.2 การทำงานเป็นทีมและความร่วมมือในชุมชน เป็นหัวใจสำคัญในการทำงานในชุมชน ซึ่งการมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มตั้งแต่การค้นหาปัญหาในชุมชนร่วมกัน การเป็นส่วนหนึ่งของโครงการ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา โดยดำเนินกิจกรรมร่วมกันตามความถนัด ความรับผิดชอบ รับผิดชอบ และแก้ไขร่วมกัน จนกระทั่งร่วมประเมินผลที่เกิดขึ้น และนำไปใช้ประโยชน์ร่วมกันต่อไป จะทำให้ทีมงานมีความเข้มแข็ง พร้อมที่พัฒนาชุมชนในประเด็นต่าง ๆ ต่อไป “ทีมงานเข้มแข็ง การมีส่วนร่วมเต็มร้อย งานน้อยใหญ่ ย่อมลุล่วง ”

3.3 การลดปัญหาโดยการใช้อย่างเดียวในการดูแลสุขภาพผู้ป่วยโรคเบาหวาน ซึ่งอาจไม่ได้ผลเท่าที่ควร และเป็นเรื่องที่ต้องพิจารณาและป้องกันโดยวิธีอื่น “การดูแลสุขภาพแบบองค์รวมด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทย จึงเป็นกลวิธีหนึ่งในการลดปัญหาในชุมชน.”

3.4 การวิจัยในชุมชนต้องเป็น “งานวิจัยโดยชุมชน ของชุมชน และเพื่อชุมชน (กาญจนา ทองทั่ว, 2556) เพราะถ้าหากแม้ชุมชนไม่ร่วมคิด ร่วมสร้าง ก็ไม่เกิดผลงานวิจัยในชุมชนในครั้งนี้ ดังนั้นความสำเร็จในการวิจัยครั้งนี้จึงเกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

ขอค้นพบในการทำวิจัยในครั้งนี้มีข้อเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. ข้อเสนอแนะต่อหมอพื้นบ้านตำบลก่อเอ้

1.1 การรักษาโดยกระบวนการรักษาของหมอพื้นบ้านแต่ละท่าน ควรมีการซักประวัติคนไข้ มีการจดบันทึกให้เป็นระบบ เพื่อติดตามผลการรักษา จะทำให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์มากยิ่งขึ้น

1.2 ตำรับยาโรคเบาหวานของหมอพื้นบ้านในตำบลก่อเอ้มีความหลากหลาย ใช้สมุนไพรแตกต่างกันในโรคเดียวกัน ต่างคนต่างทำตามการได้รับความรู้ที่ถ่ายทอดมา หากได้รวมกลุ่มกันวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาตำรับยาโรคเบาหวานอื่น ๆ เช่น โรค

ระบบทางเดินอาหาร โรคระบบทางเดินหายใจ ซึ่งมีอยู่หลายตำรับก็จำเป็นจะเป็นประโยชน์เช่นเดียวกับการพัฒนาตำรับยารักษาโรคเบาหวาน

1.3 การปลูกสมุนไพรทดแทนการนำไปใช้ เนื่องจากสมุนไพรบางชนิดถูกนำไปใช้เป็นตำรับยาทั้งภายในประเทศและประเทศเพื่อนบ้าน ดังนั้นการปลูกสมุนไพรทดแทนจึงมีความจำเป็นที่หมอฟันบ้านควรปลูกเพิ่ม โดยการ ชักชวนให้ลูกหลาน ญาติมิตรได้มีการปลูกในชุมชนมากยิ่งขึ้น ทำให้ไม่ต้องซื้อจากแหล่งอื่น

2. ข้อเสนอต่อผู้นำชุมชนที่เกี่ยวข้อง

2.1 หน่วยงานสาธารณสุข เช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดในการดูแลสุขภาพในชุมชน ดังนั้นการวิจัยในชุมชน ซึ่งจัดทำในชุมชน เพื่อชุมชน จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสุขภาพ และด้านสาธารณสุขอื่น จึงควรมีการทำวิจัยในชุมชนในประเด็นที่เป็นหาในด้านอื่น เพื่อหาแนวทางการแก้ไขร่วมกัน จะเกิดองค์ความรู้ใหม่ซึ่งนำไปใช้ได้จริงในชุมชน และเป็นการพัฒนาศักยภาพบุคลากรสาธารณสุขที่จะต้องมีการทำวิจัยตามนโยบายของประเทศ

2.2 หน่วยงานสาธารณสุข โดยเฉพาะโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพซึ่งมีอาสาสมัครสาธารณสุขเป็นผู้ช่วยดูแลสุขภาพประชาชนทุกกลุ่มวัย ควรเพิ่มบทบาทการดูแลสุขภาพด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทยด้วยวิธีการต่าง ๆ เพราะเป็นสิ่งที่ทำได้ง่าย และมีต้นทุนเช่นหมอฟันบ้านในชุมชน การถ่ายทอดองค์ความรู้ ไม่ใช่เฉพาะจะเป็นการใช้ยาสมุนไพรเท่านั้น การนวดพื้นฟู การออกกำลังกายด้วยท่าอาชีดัดตน การบริโภคอาหารสมุนไพร ซึ่งเป็นวิถีไท ในท้องถิ่น ควรนำมาบูรณาการเพื่อการส่งเสริมสุขภาพในชุมชน

2.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลและบุคคลในสังกัด เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีการสนับสนุน เสริมแรง ให้มีความสำคัญในการทำวิจัยในชุมชนเพราะเป็นการพัฒนาชุมชนร่วมกัน ซึ่งเท่ากับการที่ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมกับการบริหารจัดการท้องถิ่น ดังนั้น ควรมีงบประมาณสนับสนุนตามความจำเป็นหรือการสนับสนุนด้านอื่น ๆ เช่น อาคารสถานที่ บุคคลที่จะเข้ามาเป็นที่วิจัย และถือเป็นความรับผิดชอบร่วมกัน

2.4 หน่วยงานการศึกษา เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ซึ่งมีคณะแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือกมีอาจารย์และนักวิชาการที่สามารถสนับสนุนชุมชนในด้านองค์ความรู้ และการพัฒนาศาสตร์การแพทย์แผนไทยให้กับชุมชน ควรมีการทำวิจัยในชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความยั่งยืน และเป็นประโยชน์ต่อชุมชนโดยแท้จริง เช่น ทำอย่างไรชุมชนจะส่งเสริมสุขภาพตนเองด้วยวิถีไท ที่คืออยู่แล้วทั้งเรื่องอาหาร เรื่องสมุนไพร ให้เป็นวิถีชีวิตของชุมชน

3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

3.1 ชุมชนควรมีนโยบายรองรับเรื่องการปลูกสมุนไพรให้เป็นรูปธรรมเช่นในอดีตที่ผ่านมาโดยปรากฏในแผนพัฒนาตำบล พิจารณาจากสมุนไพรที่ประกาศจากกระทรวง หรือสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดแนะนำ เนื่องจากสมุนไพรบางชนิดจะหายาก และอาจสูญหายไปถ้าไม่มีการปลูกทดแทน

3.2 นโยบาย สุขภาพดี วิถีไทย ควรบรรจุในแผนพัฒนางานสาธารณสุขระดับจังหวัดระดับอำเภอ ระดับตำบล โดยมียุทธศาสตร์ครอบคลุมการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม

3.3 ควรมีนโยบายส่งเสริมการวิจัยในชุมชน และมีการขยายผลที่วิจัยที่อาสาสมัครเข้าร่วมงานในประเด็นต่าง ๆ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ รายได้ การศึกษา คุณภาพชีวิต

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยชุมชนในประเด็นที่เป็นปัญหาในปัจจุบันและมีแนวโน้มในอนาคต คือ การดูแลผู้สูงอายุ เนื่องจากสถานการณ์ปัจจุบันพบว่า สังคมผู้สูงอายุเกิดขึ้นทุกหมู่บ้าน ดังนั้น ชุมชนควรมีบทบาทและศักยภาพในการดูแลผู้สูงอายุอย่างไร

2. ควรมีวิจัยในการส่งเสริมสุขภาพแบบองค์รวม เพราะการส่งเสริมสุขภาพหมายถึงการส่งเสริมสุขภาพทั้ง 4 มิติ คือ ร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิการ์ พุ่มทอง และ อนุกร ช่างสนิท. (2557). การพัฒนายาแคปซูลรักษาโรคเบาหวานจากสูตรยาหม้อพื้นบ้านเพื่อใช้ในสถานบริการทางการแพทย์. อุบลราชธานี สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุบลราชธานี.
- กาญจนา ทองทั่ว. (2556). ลีลาวิจัยไต้หวัน : ถอดบทเรียน ประสบการณ์ คนทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- จริยา ปันหวังกูร . (2558). การสำรวจความต้องการของชุมชนตำบลก่อเอ้ อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี. อุบลราชธานี: คณะแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- ชมรมจริยธรรมการทำวิจัยในคนในประเทศไทย. (2551). แนวทางจริยธรรมการทำวิจัยในคนในประเทศไทย พ.ศ. 2550. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณภัทร จันทร์รักษา. (2553). พฤกษศาสตร์พื้นบ้านในการรักษาโรคเบาหวาน กรณีศึกษา. กลุ่มชาติพันธุ์มอญ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการแพทย์แผนตะวันออก คณะการแพทย์แผนตะวันออก มหาวิทยาลัยรังสิต.ปทุมธานี.
- เทพ หิมะทองคำ และคณะ. (2550). ความรู้เรื่องเบาหวานฉบับสมบูรณ์.กรุงเทพฯ: วิทย์พัฒนา.
- ธนภัทร วรธนปิยกุล และคณะ. (2561).การศึกษาภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านด้านการรักษาโรคเบาหวานด้วยยาสมุนไพรอำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ :กรณีศึกษา หมอประกาศิต อำเภอพิพิต.วารสารสาธารณสุขและวิทยาศาสตร์สุขภาพ.1(1). หน้า 64-75.
- ธีรวุฒิ เอกะกุล. (2546) .ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. อุบลราชธานี : สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี. หน้า 182 -183.
- บุญเกิด คงยิ่งยศ,พัชรวิไลป์ ปั้นเหน่งเพ็ชร,วีรพล คู่คงวิริยพันธุ์ และยุพา คู่คงวิริยพันธุ์.(2546).รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการวิจัยเรื่องฤทธิ์ลดน้ำตาลในเลือดของสารสกัดจากชาเขียวใบหม่อนในหนูแรทเบาหวาน. ขอนแก่น : ภาควิชาเภสัชวิทยา คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2561 (2561,19 มกราคม).ราชกิจจานุเบกษา.เล่ม 135 ตอนพิเศษ 14 ง หน้า 271.
- ประดิษฐ์ ลินธวรงค์ (2556). ชาวไทยรัฐทีวี. สืบค้นเมื่อ วันที่ 5 เดือนมกราคม ปี 2559, จาก <https://www.thairath.co.th/content/379520>.
- ฤทธิชัย พิมพ์า. (2557). พฤติกรรมการใช้ยาสมุนไพรของผู้ป่วยโรคเบาหวาน จังหวัดกาญจนบุรี วารสารวิทยาลัยพยาบาลราชชนนี กรุงเทพมหานคร 30 (3) หน้า 14-25.
- วรรณิ์ จันทร์สว่าง. (2546). สุขภาพชุมชน : แนวคิดและกระบวนการดำเนินงาน. พิมพ์ครั้งที่ 1. สงขลา: ลิมบริเตเตอร์สการพิมพ์.
- วิทยา ศรีตามา. (2542).ตำราอายุรศาสตร์ 3. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ศูนย์ตีพิมพ์ลิเคชั่น.
- ศิริขวัญ อุทา. (2546). กระบวนการจัดทำแผนชุมชนอย่างมีส่วนร่วมในจังหวัดลำพูน. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, กองประกอบโรคศิลปะ. (มปป). ตำราแพทย์แผนโบราณทั่วไป สาขาวิชาเภสัชกรรม. กรุงเทพฯ: มปท.
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุบลราชธานี. (2560). ข้อมูลการคัดกรองผู้ป่วยโรคเบาหวาน. อุบลราชธานี : สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุบลราชธานี.

- สำนักโรคไม่ติดต่อ. (2552). แนวปฏิบัติสำหรับเจ้าหน้าที่ สาธารณสุขในการจัดบริการคัดกรองและเสริมทักษะการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ ลดเสี่ยงลดโรคไม่ติดต่อในสถานบริการและในชุมชน. กรุงเทพฯ : บริษัท อีโมชั่น อาร์ต จำกัด
- สุชาติ อรุณศิริวัฒนา.(2553). ผลของการดื่มน้ำกระเจี๊ยบและหญ้าหวานต่อภาวะความดันโลหิตสูงในผู้ป่วยเบาหวานในโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. คณะแพทยศาสตร์. กรุงเทพมหานคร.
- สุภาวดี นนทพจน์ และคณะ. (2557). การพัฒนารูปแบบการฟื้นฟูองค์ความรู้การแพทย์พื้นบ้าน ตำบลก่อเอ้ อำเภอเชียงในจังหวัดอุบลราชธานี. อุบลราชธานี: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- เสาวภา ดวงเศษวงษ์ (2550). ผลของสารสกัดจากใบหม่อน ใบขี้เหล็ก และกลีบรองดอกกระเจี๊ยบแดงต่อ ระดับน้ำตาลในเลือด ค่าทางโลหิตวิทยา ปริมาตรและคุณสมบัติทางเคมีของ น้ำปัสสาวะ และลักษณะเนื้อเยื่อลำไส้เล็กในหนูเบาหวาน.วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาชีพวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.มหาสารคาม.
- อรุณพร อีรูรัตน์ และคณะ. (2556). ผลงานยาเม็ดกระเจี๊ยบแดงใช้สำหรับผู้ป่วยความดันโลหิตสูงและเบาหวาน. สาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ คณะแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.ปทุมธานี.
- อาราทร หล้าคำมูล, สุพัญญา อินตะแสน, วรณวิสา สุทธการ และ ธัญญรัตน์ ยะแสง. (2557). การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพตามแนวทางแพทย์วิถีธรรมของกลุ่มเสี่ยงโรคความดันโลหิตสูงและเบาหวาน ตำบลยอด อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน.วารสารการแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือก. 12 (2) หน้า 41.
- อุไรภรณ์ บุรณสุขสกุล, อลงกต สิงห์โต, นริศา เรืองศรี, ปิยะพงษ์ ประเสริฐศรี (2562) .ผลของการดื่มน้ำหม่อนต่อระดับน้ำตาลในเลือดและระดับความอ้วนในอาสาสมัครสุขภาพดี.วารสารศรีนครินทร์เวชสาร .34 (3).หน้า 237-242.
- เอี่ยมฤทัย วิเศษหมั่น (2552). กลไกการออกฤทธิ์ลดระดับน้ำตาลในเลือดของกระเจี๊ยบในหนูแรทเบาหวานที่เหนี่ยวนำเสตีปโทไซโทซิน.วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาเภสัชวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.ขอนแก่น.
- Medthai. การตรวจน้ำตาลในเลือด การตรวจหาเบาหวาน. (ออนไลน์) 2562 (อ้างเมื่อ 7 ธันวาคม 2562). จาก: <https://medthai.com>